

శ్రీ గర్భబాగవత కృతిపతి.

(శ్రీ) నాథాకృష్ణులు.

ప రి చ య ము

పండితకవిశిరోమణులును, శతావధానులును, దివ్యవాణీసంపాదకులునైన శ్రీ చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రిల వారి కృతినతంసమునకు నేను బరిచయము వ్రాయఁబూనుట దివాకరునిఁ గరదీపికతోఁ జూపుటవోలెఁ ఒరిహాసాస్పదముగా నుండునని యెఱింగియు నాయెడఁగల వాత్సల్యవిశేషమున శ్రీవారు కావించిన యాజ్ఞ దురుల్లంఘ్యమగుటచే నీసాహసమునకుఁ గడఁగితిని. నిజమునకుఁ పాండితీకవి తాదైవరాజ్యపట్టభద్రులైన శ్రీశాస్త్రిలవారికావ్యమున కెవ్వరైనఁ పరిచయము వ్రాయువలసిన యక్కఱయే వృగ్యము. మఱియక్కఱమాలిన యీపని యేల చేయుచుంటినన భక్తిరసబంధురమైన యీమహాపురాణమును జదువఁగాఁగలిగిన యానందపారివశ్యముచేతి కార్యాచరణమున నధికారానధికారముల సరయఁజాలమి పరవశులకుఁ బ్రకృతిసిద్ధలక్షణము గదా !

ఈగర్గభాగవతము సంస్కృతమున గర్గమునికృతమైనమహాపురాణమున కాఁద్రీకరణము. తెలుఁగున మువ్విధములైన పరివర్తనప్రకారములు కలవు. అందు మార్పుచేర్పులతోఁగూడినకవిత్రయమువారిపద్ధతిని గణానువాదమనియు, నాతి స్వతంత్రమును నాతిమూలమునైన శ్రీనాథుని పద్ధతిని భావానువాదమనియు, మూలాతిసన్నిహితమైన యాధునికుల నాటకానువాదపద్ధతిని బదానువాదమనియుఁ జేర్చొనవచ్చును. శ్రీశాస్త్రిలవారియనువాద మీమూఁడింటిలో నడిమిపద్ధతి నవలంబించి సరసమనోహరముగా సాగిపోయినది. కావ్యమును జదువుచు న్నన్నుడు పర్వథా యిది స్వతంత్రరచనయే యనిపించునుగాని యనువాదమేమో యనుశంక గొలుపదు. మూలమును సంపూర్ణస్వాయత్త మొనరించుకొని యిట్లు వధురమధురముగా రచన సాగించుట యనన్యసాధారణమైన శ్రీశాస్త్రిల వారి ప్రతిభావైశిష్ట్య మునకుఁ దార్కాణ.

నవఖండమండితమైన యీభాగవత ప్రపంచమున కాదిని గర్గభాగవత మాహా త్యయమును సంతమున నశ్వమేధఖండమును జేర్పబడినవి. వ్యాసరచితమైన విష్ణు భాగవతమునందలి దశమస్కంధములోని వస్తువే యీగర్గభాగవతమున మొదటి నాలుగైదు ఖండములలో విస్తరింపఁబడియున్నది. కృష్ణ సంహృత్యలైన రాక్షసుల పూర్వజన్మ సృతంతములన్నియు నిందు లెస్సగా వివరింపఁబడినవి. ఇందలిచినరి మూఁడు ఖండములలోఁగల కథయు నేతత్కథాసాధమునకు మూలసంభవమని చెప్పఁదగిన రాధికాన్మతంతమును గొంత నూతనములైనవి. రాధాదేవి సృతంతము వ్యాసరచితమైన భాగవతమున లేనేలేదు. తరువాత భక్తులు రాధాకృష్ణుల ప్రణయ సృతంతమును వస్తువుగా గ్రహించి శృంగార రసవారాన్నిధులని చెప్పఁ దగిన మంజుల కావ్యముల నెన్నింటినో రచించియుండిరి, ఆ ప్రణయముయొక్క ర

జూర మీ గర్భభాగవతమున రహస్యచిత్రముగాఁ బ్రబంధించఁబడియున్నది. శ్రీకృష్ణ బాలకావర్ణన పూర్ణములైన గోలోక బృందావన ఖండములకు దివ్య ప్రాయథాసితమైన యీశిక యింతింతరానివన్నె చేసూర్పుచున్నది.

గిరిరాజ ఖండమునందిలికథ గోవర్ధనోద్ధరణాత్మకము, మాధుర్య ఖండము, గోపికా శ్రీకృష్ణుల మాధుర్యశృంగారముతోఁగూడి ఖండశర్కరవోలెనాన్వాసించినకొలదిని జన్మలూరించుచు నామసార్థకము వహించుచున్నది. ఇందు భక్తి భావపరాకాష్ఠ కొంది శ్రీకృష్ణుని హృదయపూర్వకముగాఁ బ్రేమించిన పలువురు గోపికల దుఃఖావస్థలు వర్ణించఁబడియున్నవి. గోపికా కృష్ణుల ప్రణయమును గూర్చి యిక్కడ నొక్కమాట చెప్పెదను. అది స్త్రీ పుంససంయోగోద్భవమును దుచ్చుకామప్రేరేతమును శారీరకసాఖ్యస్పృహసాధనమునగు నీచశృంగారము కాదు. అది మోక్షకామమునకు సంబంధించింది. భరతముని నాట్యశాస్త్రమున.

ధర్మకామార్థకామశ్చ మోక్షకామ స్తద్ధవచ
స్త్రీ పుంసయోస్తు సంయోగో యః కామః సతు సంస్కృతః

అని నాలుగు పురుషార్థములకును సంబంధించిన కామమును వర్ణించెను. మహాభారతాశ్వమేధ పర్వములోఁ గాముఁడు తన్నుఁ గూర్చి చెప్పుకొనిన యీక్రింది శ్లోకమును బరికించినచో నీ విషయము మఱింత స్పష్టముగా గోచరించును.

యో మాం ప్రియతతే హస్తుం మోక్ష మాస్థాయ పండితః
తస్య మోక్షరతిస్థస్య నృత్వామి చ హసామిచ

మోక్షము నుద్దేశించి నన్నుఁ జంపుటకు యత్నించు పండితులకుఁ గూడ రతి లేకపోలేదు, అది మోక్ష సంబంధియైనది. అందుచే నట్టి వానిని జూచి నేను నవ్వుచు నాట్యముచేయుచుందునని యీశ్లోకము నందలి యర్థము. ఈ మోక్షరతియే భరతుఁడు చెప్పిన మోక్షకామము. దీనికి సంబంధించిన శృంగారమునకును లాకికమైన శృంగారమునకును స్వర్గమర్త్యములకున్నంత యంతరమున్నది. బ్రహ్మభావ నతోఁ దుల్యుని చెప్పఁదగిన యీ మోక్షరతిస్థాయికమైన శృంగారమే భక్తి శృంగారము లేక మాధుర (ఉజ్జ్వల) భక్తియని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇది స్త్రీలకును భగవంతునికినినడుమ కంటె బురుషులకును భగవంతునికి నడుమ నున్నప్పు డెంతో నిర్మలయై భాసించును. చైతన్యానులిప్తి భావముతోడనే భగవంతుని ధ్యాసించి మోక్షసామ్రాజ్యమును జూఱగొనియుండిరి. మాధుర్య ఖండమున దివ్యమైన యిట్టి మాధురభక్తి ప్రత్యుపాఖ్యానమునందును బరిపూర్ణమై ప్రకాశించుచున్నది.

కంసప్రేరితుడైన యక్రూరుఁడు కృష్ణబలరాములను మధురానగరమునకుఁ గొనిపోవుటయు, గోపికలవిరహవేదనయు, గృష్ణుఁ డుద్ధవునిచే ముందుగా గోపికలకు

సందేశమునుబంపుటయు మధురాఖండమునందలికథాభాగములు మధుసూదనసరస్వతి భక్తిరసాయనమునఁ బేర్కొన్న పదొకండు భూమికలతోఁ దుదిదాని సభ్యుఁ డిచ్చిన వారగుటచే గోపికలు శ్రీకృష్ణుని విరహము నొక్కక్షణకాలమైన సహించలేని స్థితిలో నుండిరి. భక్తిభావ పూరితలైన యావేళలు ప్రణయతత్త్వ విందు ద్వారకా ఖండమున జరాసంధుఁడు ద్వారకపై దండెత్తుటయు, శ్రీకృష్ణ బలరాముల పరాహులును, దీర్ఘమాచోత్సవములును నర్జునవలసినవి. ఇంకఁ బర్యవసానము భాగవతమునందలి దానినలెనే సుసమనోహరమై యురారుచున్నది. ఇది సర్వవిధములఁ బోలిరాజు రచనకీడ శ్రీశాస్త్రులవారి కవితా పాగల్గియును సహస్రవిధములఁ జాటుచున్నది. “మూర్తంబెల్లకరహంబుగదినెన్” “ధర్మదేవుఁడు సాగెనోపధమునన్ దైవాతెనో” మున్నగునందలి పద్యములు కొన్ని పోతన్నగారి పద్యములను స్మృతిపఠమునకుఁ దెచ్చుచున్నవి.

ఉగ్రసేనుఁడు రాజసూయముచేయు సందర్భమునఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు నానాదేశముల రాజుల జయించి వచ్చుట విశ్వజిత్తుండమున వర్ణింపఁబడినది. బలభద్రఖండమున రేవతీ బలరాముల వివాహమును, రేవతీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతమును వివరింపఁబడినవి. వ్యాసుఁడుగ్రసేనునకుఁ బరమార్థవిషయములను బోధించుటయున్నగు విజ్ఞాన విషయములతోఁ గూడి విజ్ఞానఖండము సార్థకాభిఖ్య మగుచున్నది.

దశమమైనయశ్వమేధఖండమునఁ బారిజాతాపహరిణవృత్తాంతమును ఉగ్రసేనుఁ డశ్వమేధయాగక్రియాచరణదీక్షితుఁడై మేధ్యాశ్వమును విడువ ననిరుద్ధకు మారుఁడు దానివెంటనంటి పలుదేశములరాజుల జయించి సవిజయుఁడై తిరిగివచ్చుటయు, రమణీయముగా వర్ణింపఁబడినవి. ఇందలి జైత్రయాత్రయు విశ్వజిత్తుండమునందలి విజయయాత్రయు జైమినిభారతమునందలి యశ్వమేధవృత్తాంతమునకు వన్నిలుతీర్చుచున్నవి.

ఈగర్గభాగవతమునఁ బ్రసక్తానుప్రసక్తిగాఁ బెక్కువాఖ్యానములు వక్కాణింపఁబడినవి. అవియన్నియుఁ బ్రసన్నమైన కథాకథనముతోడను, బొచ్చితగీర్ణితములైన కథాసన్నివేశములతోడనుగూడ పఠితల కానందపారవశ్యము కలిగించుచును టలోసందేహములేదు. బృందావనఖండమునందలి రాధాగోపదేవులసంభాషణమును మధురాఖండమునందఁగ్రూరుఁడు బలరామకృష్ణుల మధురానగరమునకుఁ గొనివచ్చిన వృత్తాంతమును, ఉద్ధవసందేశఘట్టమును. రుక్మిణీకల్యాణవర్ణనమును గంభీరభావశేషధులై శ్రీశాస్త్రులవారి కవితాప్రతిభ కెత్తిన వైజయంతికలుగా నలరారుచున్నవి. గోపదేవి రాధను ఒరిగించుటకై శ్రీకృష్ణునినిరసించుచుఁ బల్కినసల్కులు కాళిదాసుని కుమారసంభవమునందలి కపటబ్రహ్మచారిసంభాషణమునకుఁ బ్రతిరూపముగా నున్నవి. అగ్రూరుఁడు యమునలో బలరామకృష్ణుల దర్శించినఘట్టము వ్యంగ

నైశ్చర్యోపేతమై అత్రూరుని నిరుపమాన భక్తికిని అప్పయ్యశాస్త్రిలవారి రసవద్రీ
చనా పాటనమునకును నిర్వహణముగా నున్నది. ఉద్ధవ సుదేశభుట్ట మొకసినధనుభా
స్మిహాహము. అం దోలలాడినవకితల మానసములు కావ్యాంతరపతనమై ముఖ్యము
పరివర్తించినచో విస్తరియంపడి వలసిన యక్కజయుండెను.

(శ్రీ) శాస్త్రిలవారి కవితాశైలిని గూర్చి యొందులెందు మాటలుచెప్పి
యింక వినిపించెను. గ్రంథమునం దాద్యంతము సరిశ సుందరమైన పురాణశైలి
ప్రబంధించుచున్నది. అర్థకీర్తనకాని యన్వయశీర్షిత కాని యెచ్చటను గానరాదు.
ఉహించిన భావమును సుస్పష్టరేఖతోఁ దీర్చి దిద్దుట యందు శాస్త్రిలవారు కృత
హస్తము. పద్యములన్నియు రసమునకువోలె భారాశుద్ధికిని నిలయములై నెచ్చ
టను గుంటువడక చదివినకొలందిఁ జపులూరించుచున్నవి. అనవసరమైన శబ్దాడం
బరములేక యలఁతి యలఁతి మాటలతోఁ గూడి కావ్యమంతయు సర్వజనసృభో
ధమై భక్తిసుధాసమును గ్రోలనెంచు యాంధ్రు లందఱికిని నావ్యాచిత చేకూర్చు
చున్నది. (శ్రీ) శాస్త్రిలవారు తత్సహపదములతోవలెనే యచ్చు తెలుఁగు పదము
తోఁగూడ నిండియుండు పద్యము లనేకములు వ్రాసి తదుభయశైలీవిరిచన
వైద్యమును బ్రకటించియున్నారు. 128 వ పుటలోని “తేలుల దాటు నెక్క
రులు, దేనియలొల్కెడి మోవి, ఒంగరున్ మీఠెడిపల్వ” లను పద్యమువంటి
తెలుఁగు పదముల కూర్పుతోఁ గూడిన పద్యముక్తామణులీకావ్యవారాశి నెచ్చ
టఁబూచిన నచ్చటనే తోచి యెచ్చట గొల్పుచున్నది. సరిశమైన సంస్కృతీకరచన
శేషుట్టమైన చక్కని దృష్టాంతమే యగును. (శ్రీ) శాస్త్రిలవా రలంకారములకై
యెచ్చటను బ్రయత్నముచేయరు. అయ్య శ్రవణపేయములైన శబ్దాలంకారము
లప్రయత్నముగా జాలువాటి యెచ్చటచ్చటఁ బద్యముల కసన్యనామాన్యమైన
యోజపు చేకూర్చుచున్నది. (పుట 131 లలితఁగు రాధజేరి” ఇట్లు చెప్పఁగా
సాసీజేషిఁగుఁడన్) 205 వపుటలోని సీసము (అభిచయంబులో) నంబలి క్రమాలం
కార మత్యంత సుందరముగా నున్నది. 256 వ పుటలోని “కమలేశుఁ గననట్టికన్నులు
కన్నులే” వంటి పద్యములు పోతనగారిశైలిని బుడికిపుచ్చుకొనుచున్నవి. జాతీయ
పదము లీకావ్యమున “సండుగల విందువలేను” సుదేహములేక “యెందెందు నెడక
చూచిన నందుదే” చూపట్టుచు నానందము చేకూర్చుచున్నది. 293 వపుటయందలి
“నొప్పున దేనికీపతికి” అనుపద్యమునందలి “అబ్బాయికిమాకుమారునికి భద్రమే”
యను ప్రయోగమంతయు మధులొల్కుచునందునినాత్మల్యపూరిత హృదయము
నొప్పుమ్మడి గుమ్మరించుచున్నది. ఇట్టికావ్యమంతయు (శ్రీ) శాస్త్రిలవారిప్రతిభాపాం
డిత్యముల కాలవాలమై వారు చిరకాలము కావించిన కవితాతపస్సునకుఁగ్రనుఫలమై
యొప్పుచున్నది. ఈవిధముగా సంతప్రవాసినను (శ్రీ) శాస్త్రిల వారి కవితాకళకు

సమగ్రవర్ణనము కాజాలదు. ఇంకను నేదోవ్రాయగడంగి నా యసమర్థతను వెలి
బుచ్చుకొనక యీకావ్యమునందలి రసము నాస్వాదించి యానందించు భాగ్య
మును సహృదయులైన పాఠకోత్తములకే విడిచి యింతతో విరమించుచున్నాను.

హైద్రాబాదు

3-1-1954

}

జట్టు

దివాకర్ల వేంకటావధాని

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంధ్రభాషా పన్యాసకుడు.

శ్రీ శివాయ నమః

గర్భభాగవత పీఠిక

గర్భభాగవతమునకు మూలము సంస్కృతమున గర్గసంహిత- వివిధపురా
ణాదులయందు విచ్ఛిన్న మాక్తికములవలె పడియున్న ధర్మ విశేషములను సోదా
హరణముగ ఉపాఖ్యానములతో కూర్చి రచించిన మాక్తికహరములనంటిగ్రంథ
రాజములను సంహితలందును. శైవధర్మములను సూత సంహిత కోడికరించి తెల్పు
విధముగ వైష్ణవ ధర్మములను గర్గ సంహిత కోడికరించి తెల్పుచున్నది. ఇట్టిగ్రంథ
ములు లోక శ్రేయస్సునుకూర్చునవియునగుటచే సంహితలనబడుట యుచితమే.
భారత భాగవతము లందును హరించులయందును ఆయా సందర్భములయందు
ప్రసంగవశమున వర్ణింపబడిన శ్రీకృష్ణచరితము లీగ్రంథమందొక్కచో పొందు
పడుపడినవి, అచ్చుచచ్చుటలుగు సందేహములకు వ్యాఖ్యానరూపమున సమా
ధానములిచ్చబడినవి. రాధామాధవుల ఉపాసనావిశేషములు నిచట సంగ్రహింప
బడినవి. కనుక సీగ్రంథరాజము కృష్ణధర్మల కొకకామధేనువు,

ఆంధ్రమున శ్రీకృష్ణచరితమును వర్ణించుగ్రంథములలో. పోతనార్యునిలేఖని
నుండి అమృతప్రవాహములొలికించిన శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవత ముత్తమమ
యినది. విశ్వజనీనమైనది. అట్టిగ్రంథమునకు వ్యాఖ్యానరూపముగు సీగ్రంథమున
కును గర్భభాగవతమని నామకరణమొనర్చుట భావ్యమని ఆంధ్రీర్త తలచి
యుండును.

నామమునుబట్టియే ఈగ్రంథము గర్గప్రణీతమని తెలియుచున్నది. గర్గమ
హర్షి శ్రీకృష్ణభగవానునకు పురోహితుడు, గురువు, భక్తుడునై శ్రీకృష్ణభగవానుడు
శ్రీమహావిష్ణుని పరిపూర్ణావతారమని గ్రహించి యతనిలీలలను ప్రభావములను
కన్నులారగాంచి యానందించిన మహాత్ముడు. కనుకనే యతనికి శ్రీకృష్ణచరితముల
నెన్నిటిని విన్నను తృప్తి కలుగలేదు. పరిపూర్ణముగ భగవానునిచరితముల సంగ్ర
హించి రచించి ప్రకటించి తనజన్మమును సార్థకమొనరించుకొనవలయునని కోరిక
పొడమినది. నారదునిచే సూత్రపాయముగ తాను వినిన శ్రీరాధారమణ లీలావిలా
సములు మోక్షదంబులని గ్రహించి నారదప్రేరితుడై గర్గమహర్షి గర్గాచలంబున
చిరకాలంబు తపంబొనరించి నిశ్చలస్వాంతమునను దివ్యదర్శనంబునను తాను
వినినవియు కనినవియు యధార్థంబులునగు శ్రీకృష్ణలీలల నారదబహుళాశ్వసంవాద
రూపంబున సంగ్రహించి గర్గసంహితయనుపేర రచించి పవిత్రతమముగు నైమి
శారణ్యమున శౌనకమహర్షికిఁ బ్రకటించెనట.

నాయకుఁడొత్త మల్లోకఁడు—

గుణము లాత్మాశ్రయములు. గుణములులేక గుణియూ లేడు. గుణిలేక గుణములు నుండవు. గుణగుణులనోన్మోన్మాశ్రయములు. సద్గుణముల వర్ణించునట్లు గుణియగు నాయకవర్ణన మనివార్యము. అట్టివాయకు డుత్తమమ్లోకుడయినచో కవికిని కావ్యమునకును శ్రోతలకును శ్రేయోబాహుళ్యము కలుగును. కనుకనే కావ్యమునకుత్తమమ్లోకుఁడు నాయకుడుగా ఒభించుట బంగారమునకు సరిమళ్ల మబ్బుట వంటిదని పూర్వాంశాదికు లనిరి. పోపూర్ణతమానతరుడగు శ్రీకృష్ణభగవానుడు నాయకుడగుటచేతనే గర్గసంహిత చిరస్థాయి అయినది.

కావ్యప్రయోజనము లెన్నియున్నను కాంతానమ్మితోపదేశమే దాని పరమప్రయోజనము. కాంతానమ్మితోపదేశమను పదముచేతనే కావ్యమందు రసవికాసము, ధర్మోపదేశము, తత్త్వదుచిత భాగముల పొంది యుండవలయునని తెలియుచున్నది. రసోన్మీలనమునకు కవిప్రతిభావిశేషములుచు ధర్మోపదేశమునకు నాయకగుణ విశేషములును తోడ్పడును. కవి తనప్రతిభావిశేషమున వర్ణించిన రసవిశేషము నాయకపాత్రగుణవిశేషములకు తగినదై యున్నప్పుడే శోభించును. అట్లుకానిచో నాయకుని గుణశీలాది వర్ణనమునకో రసమునకో భంగముకలుగును.

పురాణ గ్రంథముల విశిష్టత—

ఉత్తమ పాత్రమును సృష్టించుట తదుచితరసము నున్మీలించుట అనునవి కవిప్రతిభావిశేషములకు నికషోసలములని తేలినది. అట్టి ప్రయత్నమున కృతార్థుడైన యాతడే కవి. అట్లే మహర్షి ఆతడే ధన్యుడు. మహర్షులగు వ్యాసవాల్మీకాదు లిట్టి ప్రయత్నమున కృతార్థులైరి. వారు తీర్చిదిద్దిన పాత్రములే ధర్మజుడు, రాముడు, మొదలగునవి. తత్త్వదుచిత రసభావాదులతో శోభిల్లు ప్రబంధ విశేషములే భారత రామాయణాదులు. అట్టి ప్రయత్నమున కృతార్థప్రాయములగుట చేతనే తద్గ్రంథముల చిరస్థాయి.

రామాదులు చారిత్రిక పాత్రములే—

ఇంత మాత్రమున ధర్మజుడు శ్రీరాముడు మొదలగు పాత్రములు కవికల్పితములనియు చారిత్రికములుకావనియు సందేహింపరాదు. చారిత్రికములగు నాపాత్రములనే సారస్వతమున నెంత సమర్థతతో చిత్రింపకల్గిరా ! అనియే మన వింత. కవి యసమర్థుడయినచో బ్రహ్మసృష్టిని వికృత మొనర్చును. సమర్థుడైనచో నాసృష్టినే అవికలముగ చిత్రించును. సమర్థతముడగుచో నాసృష్టికే మెఱుగులు దిద్దును. ధర్మజుడు రాముడు మొదలగు చారిత్రిక పాత్రములకు మెఱుగులు దిద్దుటచేతనే

గదా ఆ పాత్రములు నాకావ్యములు నాకవులులోకమున నాదర్శప్రాయములై సుప్ర
తెష్టితములునై యున్నవి. ఇట్టి స్పష్టి అనితర సాధ్యుని తలచియే వినుచును “ఏవో
భూన్నలినాత్ పరిశ్చ పులినాత్ వల్క్యకత శ్చాపరక” అనివ్యాసవాచ్యికాదులకు
జోహారు లభించియున్నారు.

శ్రీ కృష్ణ పాత్రము—లోకోత్తరము.

ధర్మజరామాది పాత్రము లాయాకవుల దృక్పథముతో చూచువారికి
ఆదర్శ ప్రాయములై నను, తద్విన్నదృక్పథముతో చూచువారికి పరిపూర్ణ చిత్రణ
ముగ కనిపింపవు. రసోచిత పాత్రమును పాత్రోచితరసమును సృష్టించుటయే చరితా
ర్థతయగునేని సర్వరసోచితపాత్రమును, తత్పాత్రోచిత సర్వరసములను సృష్టించిన
కవి తానెంతగ కృతార్థత కాంచునో! “ఒక మాటయు ఒక బాణము
ఒక భార్యయు రాముని బిరుదమగుట లోకోత్తరవిషయము. దీనిచే
నతడు సత్యసంధుడనియు నేకవీరుడనియు నేకపక్షీన్రతుడనియు నతని సద్గుణములు
ప్రకటితములగుచున్నవి. అట్టిపాత్రములకు తగినట్లుగా శృంగారవీరముల వర్ణింప
వచ్చునుగాని రామునియందు శ్రీకృష్ణునియందువలె దక్షిణ నాయకత్వ ప్రయుక్త
శృంగారమునుగాని, మిత్రులతో పరిహాసములాడుచు సుత్యములపల్కుచు విహ
రించు హాస్యరసమునుగాని వర్ణింప నెంచినకవి కృతార్థుడుకాజాలడుగదా! అటులనే
ధర్మజని రాధామునుగాని అసత్యవచనప్రయుక్త హాస్యమునుగాని వర్ణింపతలచిన
కవియు కృతార్థుడుకాజాలడు. కాని శ్రీకృష్ణుని పాత్ర మట్టిదికాదు. కవులపాలిటి
కల్పవృక్షము. సర్వరసములను వర్ణించును. కవికి సామర్థ్యముండవలయునే కాని
శ్రీకృష్ణునియందు పదునాఱువేల భార్యలతో వర్ణించినది వర్ణింపకుండశృంగార
మును వర్ణించియు నాతడు బ్రహ్మచారియని నిరూపింపవచ్చును. సర్వసంపదలతో
తులతూగుచున్నను మహాజ్ఞానియనియు విరక్తుడనియు నిరూపింపగలడు. ఏకవీరుడై
కంసాదుల సంహరించినట్లుగాని పిరికిపండ్లయై కాలయవనున కోడి పలుమారులు
పాతినట్లుగానివర్ణింపఁగలడు, భీష్మునిపై నుఱుకునప్పటిరాద్రమువలె నేగీతోపదేశసమ
యమందలి శాంతము నతనియందు శోభించును, మన్నుతిననప్పటి భీభత్సమేకాక
శిఖింఛధారియై వేణువు నూదునప్పటి శృంగారమును శోభించును. గోవర్ధనధారి
యగునప్పటి యద్భుతమును యాదవకులనాశమందలి కరుణములును శ్రీకృష్ణ
పాత్రమున కలంకారములేరసములు తమ పరస్పర వైరుధ్యముల పరిహరించి
మున్యాశ్రమముల విరుద్ధసత్వములనలె శ్రీకృష్ణ పాత్రమున పరస్పరపోషణమున
శోభిల్లుచున్నవి. రసములేకాదు గుణగుణములునతనిని సోదర భావము నలంకరించు
చున్నవి. ఇట్లు రసములును గుణములును పరస్పర విరోధమును పరిత్యజించి శోభి
ల్లవలయుననిన శ్రీకృష్ణుడు గుణాతీతుడై యుండవలయును. అట్టివాడే సిద్ధుడు
కనుకనే శ్రీకృష్ణచరితలు కృష్ణలీలలందురు. సిద్ధులకును రససిద్ధులకునుగూడ నీపాత్ర

అమృతమును కూర్చును. సారస్వత దృష్టితో చూచిన నిది యొక అపూర్వసృష్టి. కనుకనే ఆసేతుహిమాచలపర్యంతము సర్వసారస్వతములయందును శ్రీకృష్ణభగవానున కున్న వ్యాప్తి తదితరులకు లేదు.

చారిత్రకదృష్టితో పరిశీలించినను శ్రీకృష్ణభగవానుడొక అమృతస్వక్తియే. పరశురాము డొక మహావీరుడు. కాని కోపిష్ఠుడు. శ్రీరాముడును మహావీరుడే. ధార్మికుడును ధీరుడును. బలరాముడును వీరుడే కాని ధీరోద్ధతుడు. బుద్ధభగవానుడు దయామయుడు. వ్యాసుడు. విజ్ఞాననిధి. వాల్మీకి, కవి. దత్తాత్రేయు డొక జ్ఞాని. ఘోరండాదులు మహాయోగులు. పరమేశ్వరునికళ వీరియం దొక విధముగనే ప్రసరించినది. ఆవిధముగనే వారు లోకసేవచేసి యుట్టిపీరులుగనే ప్రసిద్ధిచెందిరి. శ్రీకృష్ణభగవాను డట్లుకాక వీరుడు, ధీరుడు, దయామయుడు, విజ్ఞాననిధి, జ్ఞాని, యోగి, ఇట్లు పలువిధముల నతనియందు పరమేశ్వరకళ ప్రసరించుటచేతనే యతడు పరిపూర్ణతమావతారుడని ప్రసిద్ధి. ఇట్టి వివిధ విజ్ఞానములం దాతనికి ప్రవేశమేకాక పరిపూర్ణతయు కలదు, కనుకనే అట్టి మహామహులందఱికిని ఆచార్యస్థానమలంకరించెను. అంతియేకాక ఆయా ప్రభావముల నాచరణయందునిచి చూపెను. పక్షిత్తును జీవింపజేయుట సాందీపునిపుతులను లోకాంతరమునుండితెచ్చుట గోవర్ధనమునెత్తి యాదవుల రక్షించుట కంసాదిమహావీరుల సంహరించుట పారిజాతమును భూలోకమునకు తెచ్చుట కుచేలునకు సంపదలిచ్చుట మొదలగునవి భగవానుని ప్రభావమునకు నిదర్శనములు, కారుపులితో రాయబారములు నడుపుటచేతను సమయోచితముగ పాండవులకుపాయముల తెల్పుటచేతను ఇతని రాజనీతిజ్ఞత వ్యక్తమగు చున్నది, గీతోపదేశము అర్జునునకేకాకలోకమంతటికిని నేటికిని నిశ్చేయనసిద్ధిని కూర్చుచున్నది. ఇట్లు పలుశాఖలలో నతిలోకప్రభావితేషములఁ బ్రకటించినవ్యక్తి వేరొండు కాన్పింపదు. అట్టి మహామహుని పూర్ణపురుషుడనుటలో నతిశయోక్తియేమి ?

భాగవతము—గర్గభాగవతము—

ఇట్టి మహాపురుషగుణ ఎర్ఘనముచేతనే వ్యాసభగవానుని పురాణములన్నిటిలోను భాగవతము పూజ్యతమమైనది. ఆగ్రంథమునకు వ్యాఖ్యాన స్వరూపమగుట చేతనే గర్గసంహిత ప్రసిద్ధకెక్కినది. కాని భాగవత మొక స్వతంత్ర మతప్రతిపాదకము. గర్గసంహిత వ్యాఖ్యాన ప్రతిపాదకము. భాగవతము రసనిధానము. గర్గసంహిత విజ్ఞాననిధానము. కనుక స్వతంత్ర గ్రంథ స్వరూపమున భాగవతమెంతటి యుత్కృష్టతమమో వ్యాఖ్యాన స్వరూపమున గర్గసంహితయునట్టిదే—మూలగ్రంథ షంషాదీగుణ విశేషములు భాగవతమునకును వ్యాఖ్యాన మందలి గుణ విశేషములు గర్గసంహితకును గలవు, దేనివిలువ దానిదే.

అపతారములు—

శ్రీకృష్ణభగవానుడు పరిపూర్ణతమైనతారమనిచెంతనే అపతారమననేమి ? అని శకుంక కల్పించును. విశ్వమున నిగూఢముగానున్న శక్తివిశేషము స్వక్తియందు దిగి పడినట్లై లోకజేయమున అపకరించునో అట్టిశక్తి నపతారమందురు. మేధ అనున దొకశక్తి. ఇది విశ్వమున నిత్యముగా నున్నది. వ్యాసభగవానునియందు దీశక్తి అభివ్యక్తమై పురాకాది నిర్మాణముచే లోకకల్యాణమునకు అోడ్పడినది. కనుక వ్యాసు డొకయవతారము. వ్యాసభగవానుని పుట్టుకకు పూర్వమును మేధకలమ. వ్యాసభగ వాను డంతర్ధారము కొందించు మేధ చరించలేదు. కనుక మేధ నిశ్చయమైనది ఈమేధయే నాటికిని నేటికిని మన యందుండజుండును. పరిమితముగ నున్నది. కనుక ఇది విశ్వవ్యాప్తమైనది. మనయందు పరిమితముగనున్న ఈ మేధాశక్తి శ్రీవ్యాసభగ వానునియందు పరిమితమై లోకమునకు కల్యాణమును మన కాలనియందు దాహ్య భావమును కల్పించి. వ్యాసభగవానునియందు దీమేధాశక్తి యభివ్యక్తమైనంతగా తీర్చుకొనుటకు శోచ్యదిశక్తు లభివ్యక్తములు కాలేదు కనుక నతడు పూర్ణావ తారముకాడు. ఇటులనే అర్జునునియందు పరాక్రమశక్తియు బీమునియందు బల శక్తియు ధర్మజునియందు సత్యవాదిత్వ శక్తియు నభివ్యక్తములగుటచే ఆయావిష యములలో వారు వీరవ్యూలేరి. ఆశక్తు లట్లభివ్యక్తములు కాకున్నచో వారును మనచంటివారే. కనుకనే అంత్యకాలమున నర్జునుడు తనగాంధీవమును తానే మోయలేని స్థితి సంభవించినది. శక్తి అర్జునునియందు దిగిపడినట్లై ఘనకార్యముల నాధించి అవసానమున నాశక్తితత్వమున లీనమైనది. అర్జునుడు శక్తికి దాసుడై నాడు. కాని శక్తి అర్జునునకుదాసి కాలేదు. కనుక నర్జునుడు నరావతారమేకాని పూర్ణావతారము కాలేదు. కంసాదులయందు బలపరాక్రమము లధికముగ గోచ రించుచున్నవి. అదియు పరమేశ్వరుని శక్తియే. కనుకనే భగవానుడు గీతలలో

“ యద్య ద్విభూతి మత్సత్త్వం శ్రీమ ద్దార్జితమేనవా ।

అత్తదే వావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోశసంభవమ్ ॥ ”

అని చెప్పినాడు. కాని ఆశక్తి లోక కల్యాణమునకు కాక స్వార్థమున కుపయోగప డినది. కనుక కంసు డొకయవతారముకాడు.

కృష్ణావతారము—పరిపూర్ణతమము—

శ్రీకృష్ణభగవానుడు వ్యాసునివలె మేధాదులలో నేయొక్క శక్తియో మాత్రమే కలవాడునుకాడు. అర్జునునివలె నాశక్తికి దాసుడును కాడు. కంసుని వలె శక్తులను స్వార్థమున కుపయోగించువాడును కాడు. అతనియందు ధనంతశక్తు లపరిమితముగ కలవు. ఆశక్తుల నతడు ఆవశ్యకతను బట్టి తన స్వాధీన మం దుంచు

తొన కలడు. వాని నతడు స్వార్థమునకు కాక లోకకल्याణమున కుపయోగించును. కనుక శ్రీకృష్ణభగవానుడు పూర్వతమాపతాయడు.

ఇట్లవినచేతనే శ్రీకృష్ణభగవానుడు సర్వశక్తుల నాకర్షించి తనయందే నిలుపుకొనినచో చాతక కాలమున తగ్గిన్నులందఱుచు శక్తివిహీనులగు నిష్టిప్రులునై యుండరా? అగుకాక, అట్టి కృష్ణభగవాను డేల యాదవసంకరాశమును చూచి వ్యాధించితే కాల ధర్మము నొందె నను శంకలు హడమును,

విశాలముగు వృద్ధివిపై కొంతభాగమునకు గట్లువేసికొని ఆభాగమును తన పాలనుని వ్యవహరించుచు నేద్యమనచేసికొని జీవించు కృషీనులునివలె జీవుడును అసంపన్నుడు శక్తిలో నొక కొంతభాగమున కహంకారముచే నాచరిణము కల్పించు కొని యాకర్షితభాగము తనదని తెలచుచు జీవయాత్ర నాగించును. అట్టిజీవులశక్తులు పరిమితములు. కనుకనే జీవులు కించిదులు పరిమితశక్తులు శక్తికి దానులేకాని స్వాములుకారు. శ్రీకృష్ణాదిజ్ఞులు అహంకారమును జయించిరి. వారి దృష్టిలో విశ్వమందంతటను అద్వైతభావనయే. అందువలన వారు సర్వజ్ఞులు. వారిశక్తులపరిమితములు. అందువలన వారు పరిమితశక్తులవలె భాసించుచున్నను అవసరమైనప్పుడు లోకాంతరమునుండి గాని విశ్వమంతటి నుండిగానికావలసినంతశక్తి నాకర్షించి కార్యమును సాధింపకలరు. అట్లాకర్షింపబడినశక్తియు తాను విశ్వవ్యాప్తమయ్యి నాధకునియందు సంక్రమించి కార్యమును సాధించెను. బాలుడగు కృష్ణుడు గోపర్ధనము నెత్తుటయే దీనికి తార్కాణము. గోసర్ధనము నెత్తుటకు చాలినంతటి బలశక్తి నాకర్షించెననియు భావము. ఆసత్యకతి తిరిగంతనే మిగిలిన శక్తిని పరిత్యజించెననియు భావము.

పరిపూర్ణతములు—పరాహంతాభావన—

అహంకార మతని వశవర్తియై యుండుట చేతనే అతనికి బంధువులయందు మమకారముగాని శత్రువులయందు విరోధముకాని యధార్థమునకు లేవు. కాగా లోకమందు జీవాను గుణములగు ఫలముల నొసగుటకే తా నీశరీరమును ధరించితి నని యతని కర్తవ్య మతెవికీ తెలియును. కనుకనే అభిమన్యుని చావునకును యాదవకులనాశమునకు ననుమతించెను. పారిజాతాపహరణమున సత్సాస్త్రిణనమున కల్గిన యానందము కాని యాదవకులనాశమున కల్గిన దుఃఖముకాని అతని అభినయములే! ఇట్టిసితినే పద్మపత్రాంభసితి యందురు. ఇట్లభినివేశము లేక యొనర్చుచరితములే లీలలు. ఇట్టిలీలల బ్రదర్శించు వారిలో శ్రేష్ఠతముడగుటచేతనే భగవానుడు జగన్నాటక సూత్రధారుడు. కనుకనే భగవానుడు.

అని గీతలలో తన యవతార రహస్యమును వెల్లడించెను.

పై నిదర్శనముల వలన విశ్వమంతటిని వ్యాపించినదియు నిత్యమైనదియు. ననంతి ముఖప్రసారముకలదియు నగు నాకశక్తి కలదనియు దాని కాశ్రయముబ్రహ్మ మనియు దాని ప్రసారిఫలితములు ప్రపంచమం దభివ్యక్తములగుననియు, దాని నాకర్షించి లోకక్షేయమున కుపయోగించువ్యక్తి యవతారి పురుషుడనియు నాకర్షణలోని తారతమ్యములవలన నవతారభేదము లేర్పడుననియు తేలుచున్నది. ఇట్టి యవతారములలో సృష్టికి తోడ్పడు శక్తులుగలవ్యక్తులు బ్రహ్మదేవుని యవతారములనియు స్థితికితోడ్పడుశక్తులుకల వ్యక్తులు విష్ణువతారములనియు సంహారము నకు తోడ్పడుశక్తికల వ్యక్తులు రుద్రావతారములనియు ప్రతీతి.

“యదాయదాహి ధర్మస్య గ్గాని ర్భవతి భారత
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహం ”

అను గీతావాక్యముచే నిట్టి యవతారములకు పరిగణనము లేదనియు త్రికాలములందు నిట్టి యవతారములు సంభవించుననియు ఆయాకార్యములను సాధించి నంతనే ఆయావ్యక్తులు ఆయామూర్తులందును ఆయాశక్తులు శక్తి తత్వమునందును లీనమగుచుండుననియు అవతార రహస్యము తేలుచున్నది.

ఈ ఆశయమున కనుగుణముగనే ఈ క్రింది యభియుక్త వచనములును. కన్పించుచున్నవి.

“నిత్యైవ సా జగన్మూర్తిః తయా సర్వమిదం తతం
తథాపి త త్సముత్పత్తిః బహుధా ....
దేవానాం కార్యసిద్ధ్యర్థం ఆవిర్భవతి సా యదా
ఉత్పన్నేతి తదా లోకే సా నిత్యా వ్యభిధీయతే ”

(జగత్స్వరూపమగు నాశక్తి నిత్యము. ఆశక్తిచే ఈవిశ్వమంతయు వ్యాప్తమైయున్నది. ఐనను ఉత్పత్తి వినాశములేని యాశక్తి బహువిధములుగా నవతరించినదని ప్రతీతి లభ్యమగుచున్నది. దేవతల కార్యసిద్ధికై యాశక్తి ఎప్పుడభివ్యక్తమగునో అప్పుడే యాశక్తి ఉత్పన్నమైనదని వ్యవహరింపబడుచున్నది.)

శక్తి సృష్టికి కాని సంహారమునకు గాని విషయము కాదనియు అది ఒకసార్థి నుండి వేరొకసార్థికి మారుచుండుననియు నాధునిక విజ్ఞానశాస్త్రవేత్తల వచనములును పై ఆశయముల కుపస్కారకముగ నున్నవి.

ఉపాసనము—

ఈ విధముగ భగవత్కృత నాకర్షించు ప్రయత్నమే ఉపాసనము. ఉపాసనము నిట్టికళల నాకర్షించిన నవి లోకకల్యాణమునకు పరిపవలయునన్న శమదమాది సంపత్తి యావశ్యకము. లేకున్న ఉపాసనమువలన లోకకల్యాణముకన్న ప్రళయమే బహుశముగ సంభవింపవచ్చును. కనుకనే సాధకునకు శమదమాది సంపత్తి లేనిదే అధికారితయు లేదందురు. కనుక అధికారిత నార్జించి సక్రమముగ నుపాసన మొనర్చినవ్యక్తులెల్లరును అవతారపురుషులు కావచ్చును. నిరోధము లేవ్వియులేవు. కాని కాలవ్యవధిని కాని ఇయత్తను కాని ఎవ్వరును నిరూపింపలేరు. అది ఆయా వ్యక్తులనుబట్టియు శక్తులను బట్టియు మారుచుండును. ఇదియే బ్రహ్మద్వార మపావృతమనుట.

పరిపూర్ణ త కొందఱకేనను నియమముగాని లోకాంతరముననేయును నియమముగాని లేనందుననే భూమిపై పూర్ణపురుషులు జన్మించుట యసంభవముకాదని ఆర్యులు విశ్వసించిరి. “సామగ్ర్య విధౌ గుణానాం పరాజ్యుః విశ్వసృజఃప్రవృత్తిః” అనినకాళిదాసు సహితము ‘ప్రాయేణ’ అనునచనముచే పై సిద్ధాంతమునకు సమ్మతి చూపి తనప్రతిపాదనమునకు నిర్దుష్టత కల్పించుకొనెను,

ప్రాచ్యసారస్వతము—ఆదర్శపాత్రసృష్టి—

పైయాశయమునకు నిదర్శనముగ శ్రీకృష్ణాదిపూర్ణ పురుషులు లభించుచుండుటచేతనే ప్రాచ్యసారస్వతములో నాయకగుణశీలాదిచిత్రణమున అన్వయముఖముననే పూర్ణ పురుషవర్ణనమునకు బ్రయత్నములు కన్పించుచున్నవి. కనుకనే రామాయణమున ‘కోన్వస్థిక్ సాంప్రతంలోకే గుణవాక్ కశ్చ వీర్యవాక్’—మొదలగు వాక్యములచే పరిపూర్ణ గుణగరిష్ఠుడగు వ్యక్తి యెవ్వడను ప్రశ్నమునకు సమాధానముగ సకలకల్యాణగుణగరిష్ఠుడును శ్రీమన్నారాయణావతారమునగు శ్రీరామునియవతారవర్ణనము వాల్మీకి యొనర్చినాడు. ఇట్టికల్యాణగుణగరిష్ఠుడగు నాయకుని గుణశ్రవణము శ్రోతలమనస్సులందును తా మట్టివారముకావలయునని కోరికను ప్రయత్నమును ఉత్సాహమును కల్పించుచు నైరాశ్యమును నిస్పృహను తొలగించును. కనుకనే మనకావ్యలక్షణమున కావ్యములు మంగళాదులుగను మంగళమధ్యములుగను మంగళాంతములుగ నుండవలయునను నియమ మేర్పరుపబడినది. అందువలననే మనకావ్యములందు వ్యతిరేకముఖమునకాక అన్వయముఖముననే నీతి గఱపబడుచున్నది. అందువలననే మనలో విషాదాంతగాధలు గగనకు సుమములై నవి. మనమతప్రభావము మనసారస్వతముపై నిట్లభివ్యక్తమగుచున్నది.

మతము—సారస్వతము—

పాశ్చాత్యులలో నిట్టిసిద్ధాంతములు ప్రచురముగ లేనందున నేకాభాాలు వారిసారస్వతము ఏతద్విరుద్ధమార్గము పట్టినది. “మానవుడు పాపి. గురుడైనతాను గ్రహముచే నతనికి పుణ్యలోకములు కలుగును” అని వారిసిద్ధాంతమగుటచే పాశ్చాత్యకవులు మానవునిలోని అసమగతను తిమ్మాలమున నతనిపతనమును అట్టిపతనమును వారించుటకు వారు జాగ్రత్త నవలంబింపవలయునని హెచ్చరించుటను వర్ణించుటయు దధికశ్రద్ధ చూపదొడగిరి. అందువలన వారిసారస్వతములో నాయు కునిపొర బాటువలన కల్గిన పతనమును చిక్కించుచు విషాదాంతములు నెల్వడినవి.

ఆవతారవిశేషములు—

సకలకల్యాణగుణగరిష్ఠుడగు భగవానునికళ భూమిపై ప్రసరించి యొకవ్యక్తిచే లోకకల్యాణమునకై ఘనకార్యముల నొనర్చుట యవతరణమనినచో ఆకళయొక్కగాని ఆవ్యక్తియొక్కగాని ఆఘనకార్యములయొక్కగాని తారతమ్యములచే నవతార భేదము లేర్పడుటసహజమే. అవతారములు “అంశములనియుఅంశాంశములనియు ఆవేశములనియు నాటుతెరింగులుగానుండు”నట.

అందు బ్రహ్మాదులు పూర్ణ తమునియంశంబున నవతరించిరట. బ్రహ్మ సృష్టికర్త. విష్ణువు స్థితికర్త. రుద్రుడు సంహారకర్త. సృష్టిస్థితిసంహారములు పూర్ణము యొక్కఅంశలు. ఆయంశలకర్తలగుటచే బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులు పూర్ణ తముని అంశావతారములట.

అంశావతారులగు త్రిమూర్తులకు తోడ్పడుటకై సృష్టింపబడినవారు మరీచ్యాదులు— అంశలకుతోడ్పడుటకై యవతరించినవారు అంశాంశావతారులట.

జన్మముచే లోకోత్తరశక్తి విశేషములులేక యొకానొకసమయమున ఆవేశ విశేషముచే లోకోత్తరకార్యముల నాధించుశక్తి నాకర్షించినవా రావేశావతారములట. పరశురాము డొకసామ్యానఋషికుమారుడుగనే జన్మించి జమదగ్ని యన్యాయమరణముచే కోపించెను. కోపవిశేషముచే నతనియందు పరాక్రమ విశేష మావిర్భవించినది.తన్మూలమున సకలదుష్టక్షత్రియులను సంహరించెను. ఇట్టిది ఆవేశావతారము.

కపిలకూర్మాదులు కళావతారములట. కపిలునియందు పరమేశ్వరునికళ ప్రసరించినందున నతనికి తత్వము గోచరించినది. సాంఖ్యశాస్త్రమును నిర్మించెను. కూర్మమున నాకళ ప్రసరించినందున నధికబలము చేకూరినది. సముద్రమథనసమ

సనకసనందాదులచే శక్తులై భూమిపై జన్మించిన శ్రీవిష్ణునిద్వారపాలకుల ప్రధమజన్మమే హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులు. అందలి హిరణ్యకశిపుని సంహరించుట మిక్కిలి కష్టతమమగుట పూర్ణతముని సర్వాంతర్యామిచైతన్యము. ప్రహ్లాదరక్షణకై సర్వత్ర విష్ణువునుచూపుటకై సర్వత్రజాగృతి నొందియుండెను. అట్టి చైతన్యపాదుర్భావమగుటచే నృసింహ రూపము పూర్ణావతారమట. శ్వేతద్వీపాధిపతియగు హరియు నిట్లే సకలస్థితిహేతువగుటచే పూర్ణావతారమట.

ఒక్క శ్వేతద్వీపమునకేకాక సకలభువనంబులకును నాయకుండై అత్యుత్కృష్ట ధామంబగు గోలోకంబున నుండు పూర్ణతముడు శ్రీకృష్ణుడై” యవతరిల్లె. ఇట్లున్న విల్లిన ఇతనిప్రజ్ఞ బహుముఖముగా ప్రసరించినందున శ్రీకృష్ణభగవానుడు పూర్ణతముఁడు. కనుక శ్రీకృష్ణభగవానుడు సకలభువనవ్యాపిచైతన్యవిశేషమనికాని, సకల భువనవ్యాపిచైతన్యవిశేషశక్తులను శ్రీకృష్ణభగవానుడు తన యుపాసనావిశేషమున స్వాధీన మొనర్చుకొని తాదాత్మ్యత పొందెననికాని, భావము.

విష్ణువైవిధ్యము.

ఇవట గమనింపతగినవిశేష మొండు గలదు. అవతారరూపమైన విష్ణువు శ్వేతద్వీపాధిపతియగువిష్ణువు, గోలోకాధిపతియగువిష్ణువు, అనిఉత్తరోత్తరములైన చైతన్యవిశేషముల మోత్తమమని తేలుచున్నది. ఇటులనే శైవులయందునురుద్రుడు, శివుడు, సదాశివుడు, అని ఉత్తరోత్తర ముత్తమోత్తమముగ పేర్కొనబడి యున్నవి. అనగా నామరూపవిరహితమగు చైతన్యమునకే గుణాంతర్యూతమైనదాని కంటె గుణాతీతమైనదే ఉత్తమమనియు భావము. దానినే శైవులును వైష్ణవులును భిన్ననామరూపములతో నుపాసించుచున్నారనియు తేలుచున్నది.

గర్గసంహితలో గోలోకఖండమున త్రిమూర్తులు గోలోకమున పరమాత్ముని దర్శించుటకేగి రనియు నందలిద్వారపాలకులు వీరిని నిరోధించి “మీరేద్రుహిణాం డవినేతలయ్య” అని ప్రశ్నింప వారు “అండములెన్నియుండిననా అయ్యవియెవ్వో యెఱుంగ”మని ప్రత్యుత్తరమిచ్చినట్లు నొకయుపాఖ్యానముకలదు. ఈయుపాఖ్యానమునకూడ గుణాంతర్యూతలోకముకంటె గుణాతీతలోకమును దానికంటె సకల బ్రహ్మాండవ్యాపి చైతన్యలోకములు నుత్తరోత్తర ముత్తమోత్తమములని తెల్పుచున్నది. కనుకగోలోకము సకలబ్రహ్మాండమూల చైతన్యధామమని తేలుచున్నది. శైవులకై లాసము శాక్తులమణిద్వీపములు నిట్టివే.

శ్రీకృష్ణుడు—గోవికలు—

శ్రీకృష్ణభగవానుడు సకలబ్రహ్మాండమూలచైతన్యమైనట్లే గోలోక మతని ధామమైనట్లే రాధ యతని శక్తి. కనుకనే రాధ శక్తులలో ఉత్తమోత్తమ యని

సూక్ష్మతమశక్తులు ధ్యానసాధ్యములు—

ఆహారము నమలిజర్జించుకొనిననే పుష్టి నొసగుచున్నది. రసముజి హేండ్రియ స్పర్శముననే తుప్తి నొసగుచున్నది. పుష్పసుగంధము ఘ్రాణేంద్రియసంస్పర్శముచేతనే ఆనంద మొసగుచున్నది. మంజులగానము శ్రవణముచేతనే తన్మయ మొనర్చుచున్నది. అటులనే సూక్ష్మ, సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమములగు, పరమేశ్వరుని కళావిశేషములు ధ్యానముచేతనే, మనయందు సంక్రమించును. వానికి క్రియాప్రసక్తి అత్యావశ్యకముకాదు. కనుకనే పరమేశ్వరుని కళావిశేషముల నీనమొనర్చుకొనుటకు వివిధయోగములు వెలువడినవి.

పురాణములు—భక్తి.

ఏయోగమునకైనను మిక్కిలిసహకరించునది, భక్తియోగము. భక్తియోగమునకు అధికనియమములుకాని నిరోధములుకాని లేవు. కనుక పరమేశ్వరప్రణిధానమునకు భక్తియోగము సులభోపాయము. అట్టిభక్తియోగముయొక్క ప్రధానాంగములైన స్మరణ శ్రవణ గుణ కీర్తనములకు పురాణములయందు వర్ణింపబడిన పరమేశ్వర గుణవర్ణనము మిక్కిలిసహకరించును. అందును శ్రీకృష్ణలీలలు మిక్కిలి ఆకర్షకములు. కనుకనే శౌనకాదులు పురాణశ్రవణాస్క్తులు. అట్టిప్రయోజనమును నిర్వహించుటకే గర్గసంహిత నారదునిచే బహుళాశ్వునకును గర్గమహర్షిచే శౌనకునకు నుపదేశింపబడినది. సర్గప్రతిసర్గాది వర్ణనములతోగూడియుండుటచే నిదియు నొక పురాణము. ఇందు ముఖ్యముగా నాయాయోధులయొక్క పూర్వజన్మ వృత్తాంతములును వారికి కల్గిన శాపములును ఆశాపములకు కారణములును శ్రీభగవానునివలన ఆయాశాపముల కెట్లు మోచనముకల్గినదీయు విపులముగా వర్ణింపబడియున్నవి. ఇట్టి వృత్తాంతములు మిక్కిలి దుర్లభములు. అపూర్వములును, ఇట్టి వర్ణనములచేతనే ముఖ్యముగా నీగ్రంథము భాగవతమునకు వ్యాఖ్యానరూపమైయున్నది. ఇట్టి వృత్తాంతము లనంతముగానుండుటచే పఠించి గ్రహింపతగినవేకాని ఇచట నుటంకింపతగినవికావు. యమనా పంచాంగము తులనీ మాహాత్మ్యమువీకాదు. శీవత విధానము మొదలగు విషయవిశేషములీగ్రంథమున కలంకారములు.

శ్రీకృష్ణాష్టమి—

శ్రీకృష్ణభగవానుడు శ్రావణబహుళాష్టమిరాదు జన్మించినట్లు మన వ్యవహారముండ గర్గసంహితయందు భాద్రపదబహుళాష్టమియని కన్పించుచున్నది. అటులనే బలభద్రజన్మమందును మాసభేదము కన్పించుచున్నది. చూడుడు.

విద్యుగ్రహములు చుట్టూ సీతినలరుచుండఁ

దులను స్వామ్యుడు బుధవారకలితమైన

భాద్రపదశుద్ధ పక్షినిఁబట్టుబవలు

కులవధూమణి యానామెఁబలునిఁగనియె-గోలో—

3౧౫.

అర్ధరాత్రంబునందిందుడభ్యుదయము

సెందినను గనుచీకటి జెలగవార

యోగబుధవార పోహిణి యుక్తమైన

భాద్ర కృష్ణాష్టమికి వృషభంబునందు

(దేవకీదేవియందు కృష్ణదేవవిభుడు పుట్టె) గోలో—

3౧౬

ఈ వైషమ్యమున కొకకారణము కలదు. మనదేశమందు చాంద్రమానము నియు సారమానమనియు బార్హస్పత్యమానమనియు మూడుమానములు కలవు. అందు వింధ్యకు ఉత్తరమున బార్హస్పత్యమానము శేషాచలమునకు దక్షిణమున సారమానము మధ్యదేశమున చాంద్రమానము. సూర్యచంద్రుల అంతరమును తెల్పు తిథి దేశమంతటికిని ఒక్కటైనను సూర్యచంద్రాదులరాశిప్రవేశమున నేర్పడు మాసనామములు మాత్రము మారుచుండును. మనకు కార్తీక మాసము దాటిన పిదప ద్రావిడులకార్తీకమాసము ప్రారంభమగుట గనుచున్నాము. అటు లనే బార్హస్పత్యమానమున శ్రీకృష్ణుడు జనించినదినము భాద్రపదమాసమై యుండనోవు! అయినను మాసనామ భేదమే కాని యధార్థమునకు కాలభేదము కలదు కదా !

గర్గభాగవతము నందలి విషయము—

గర్గభాగవతమున గోలోకఖండము 2 బృందావనఖండము 3 గిరిరాజఖండము 4 మాధుర్యఖండము 5 మధురాఖండము 6 ద్వారకాఖండము 7 విశ్వజిత్తండము 8 బలభద్రదధఖండము 9 విజ్ఞానఖండము 10 అశ్వమేధఖండము అని పదిఖండములు కలవు. మొదట నిదియు విశ్వమువలెనే నవఖండాశ్రయముగానుండి పిమ్మట భారతమునకు హరివంశమువలె పదవఖండము చేరినట్లున్నది.

ఇందు గోలోకఖండమున దేవతలచే బ్రార్థితుడై సపరివారముగ శ్రీకృష్ణ భగవానుడు భూమిపై నవతరించుట వర్ణింపఁబడినది. బృందావనఖండముననతనిబృందావనలీలలు వర్ణింపఁబడినవి. గిరిరాజఖండముగోవర్ధనోదారకథాప్రతిపాదకము. మధురాఖండమందలికథ శ్రీకృష్ణబలరాములు మధురానగరముచేరి కంసునికువలయాపీడమును మట్లగును కంసాదులను సంహరించుట, రుక్మిణీకల్యాణాదులు ద్వారకాఖండమున కలవు. విశ్వజిత్తండమునఁ బ్రద్యుమ్నుడు దిగ్విజయ మొనర్చుటయు నుగ్రసే.

నుడు రాజసూయ మొనర్చుటయుఁ బ్రస్తావించినది. బలరామావతారరహస్యము బలభద్రఖండమున కలదు, విజ్ఞానఖండమున భక్తియోగవర్ణనము ఉపాసనావిశేషములును వర్ణింపబడినవి. అశ్వమేధఖండమున ఉగ్రసేనునియశ్వమేధమును తడంగముగననిరుద్ధుడు యజ్ఞశ్వరక్షణకై దేశదేశములు జయించుటయు వర్ణింపబడినవి కాని శ్రీకృష్ణావతార సమాప్తివర్ణన మిందెందును కన్పడదు.

ఆంధ్రీకరణము—

ఇట్టియద్ధగ్రంథము బ్రహ్మశ్రీవేదమూర్తులగు చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపబడినది. ఆంధ్రీకరణావశ్యతనుగూర్చి ఆంధ్రీకర్త ఇట్లు నుడివియున్నారు. “ఇద్దానియందు దితరగ్రంథంబులయందు లేని పెక్కుమనోహరనూతనవిషయంబులుఁ డుట, శ్రీరాధాకృష్ణ గోపికలనుగూర్చిసంశయంబులందీర్చి సంజోషంబుగూర్చు సద్భావంబులు సెలంగుట, ఇదివరకెవ్వరు దీని నాంధ్రీకరింపకయుండుట” మొదలగు కారణములచే నిదియాంధ్రీకరింపబడినదట— ఇట్టి అపూర్వవిజ్ఞానముకల ఈ గ్రంథముతో నాంధ్రభాష నలంకరించి పారస్వతసేవసేయుటయే ఆంధ్రీకర్త ప్రధానాశయము. కవినను నహంకారముగాని తన కవితాశిల్పమునుచూపవలయునను కోరికగాని ఆంధ్రీకరణముఖ్యోద్దేశములుకావు. కనుకనే పోతనార్యుని ఆంధ్రీకరణముతో సోల్చుటతగదు. కాని మిక్కిలి సరళము సుబోధమునగు కైలి గ్రంథ మందంతటను కన్పించుచున్నది. వెట్టిమొట్టి సందేహములతో కృష్ణావతారమును విమర్శించువారి కీగ్రంథము తగిన సమాధాన మిచ్చును. జిజ్ఞాసువులకును వివిధసందేహముల తీర్పును. ఇట్టి కార్యముల సాధించుటకు తగినట్లే ఈగ్రంథము మిక్కిలిసుబోధమై ధర్మశ్రద్ధను శ్రీకృష్ణావతార రహస్యములను అక్షరాన్యులకునయిత మందిచ్చుచున్నది. వైదికమత ప్రచారావశ్యకత కల్గిన యీకాలమున నిట్టి గ్రంథములకును ఇట్టి గ్రంథకర్తలకును వేనవేలకు బహుశావశ్యకత కలదు. ఈ దృష్టితో గ్రంథమును రచించి శ్రీరాధారమణున కంకితమిచ్చిన ఈకవిజన్మ సార్థకము.

ఆంధ్రీకరణావశ్యకత—

నేటికాలమున భారతీయులదృక్పథములో కొంతమార్పు కల్గినది. దానికి పాశ్చాత్యనాగరకతాప్రభావము కారణము. ఈమార్పు మత రాజకీయ సాంఘికరంగము లన్నింటియందును కన్పించుచున్నది. పాశ్చాత్య విద్యార్జనముననే జీవితము గడచినందున ప్రాచ్యవిజ్ఞాన స్వరూపము సుగోచరమగుటలేదు. జీవితసర్వస్వము నంతటిని ధారవోసినను గోచరముగాని భారతీయాగాధవిజ్ఞానములోని మహత్వము అప్రయత్నముగ జనసామాన్యమున కందదుగదా! దీనికితోడు మన దృక్పథములో పరముకంటె ఇహమే ముఖ్యమైనది. అందువలన మనమతసిదాంతములు బ్రదుకు

తెలుపున కొక శాఖవారు కల్పించినవని తోచుటయు సంభవించుచున్నది. కనుకనే ప్రాతపన్నియును సీరసములనియు శ్రోత్తవన్నియును సరసములనియు సిద్ధాంతీకరింపబడుచున్నది. ఇందువలన ప్రాచీన సిద్ధాంతములను పరిశీలించకయే తెలిసికొనకయే ఖండించుతలపుతో వితంశవాదములు చెలరేగుచున్నవి.

సారస్వతమునందును ఇట్టివిప్లవమే చెలరేగినది. మిక్కిలి ప్రతిభావంతులగు కవులుసయితము నవ్యతాసమున్దీలనానక్రిత్యో శ్రోత్తత్రోవలను త్రొక్కిరి, శ్రోత్తపాత్రలను స్పృష్టించిరి. ప్రాతపాత్రములతో పరిహాసములాడుచు ప్రహసనముల రచించిరి. ఉత్తమకవి బిరుదముల పొందిరి. కాని కొలదికాలములోనే వారి నవ్యతయు త్రుప్తపట్టినది. కనుకనే వివేకవంతులగు మరికొందఱు ప్రతిభాశాలురు వెనుకకుతిరిగి ప్రాచీనపురాణరచనలతో ప్రాచీనపాత్రముల వర్ణనమునకోతమలేఖని నుపయోగించి కృతార్థులగుచున్నారు.

మనయాంధ్రీకర్త ఇట్టి విప్లవప్రవాహములో కొట్టికొనిపోలేదు. ప్రవాహమున కెదురీది గర్జనంహిత నాంధ్రీకరించిరి. ఈగ్రంథమున కొకనాడు శ్రోత్తదనముగాని వేటొకనాడు ప్రాతదనముకాని లేదు.

నేటికాలమున ముఖ్యముగా నాధునికులవిమర్శములకు లక్ష్యమైన పాత్రీము. శ్రీకృష్ణభగవానుడు. సాధకుని విమర్శించుదృష్టితోనీసిద్ధుని విమర్శించుటచే నీయనుపపత్తి కల్గినది. అట్టి విమర్శములకు చాలవఱకు జిజ్ఞాసువునకీగ్రంథమున సమాధానములు లభించును. సనాతనధర్మనిరతులగు శ్రీశాస్త్రిగారిదృష్టి ఈ గ్రంథముపైఁ బడుట కిదియే ముఖ్యకారణము.

ఆంధ్రీకరణార్హత—

భారతదేశమునకు రాజకీయస్వాతంత్ర్యము లభించినది. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమున కిపుడొకయత్నము జరుగుచున్నది. సంస్కృతి స్వాతంత్ర్యమున కొకయత్న మావశ్యకమై యున్నది. తగినకాలమువచ్చిననే కాని ఏయత్నము ఫలించదు. నేటి సనాతన ధార్మికులయత్నము సంస్కృతి స్వాతంత్ర్యమునకే. అట్టిభవిష్యత్సహసం గ్రామమున ఏరు వీరకంకణమును కట్టవలసియున్నది. ఇట్టి అభిప్రాయములకు చెందినవారు శ్రీశాస్త్రిగారు. వారు లోకులపూజలకుగాని నిందలకుగాని వశులుగాక తమ యద్యమమును సాగించుచున్నారు. “దివ్యవాణీ” పత్రికానిర్వహణ మిందుల కొకతార్కాణము. ఇట్టి ఆశయములుకలవారికి భాగవతమునకు వ్యాఖ్యాన రూపమగు నీగ్రంథము దృగ్గోచరముకాకపోదు. సంస్కృతాంధ్రీములయందలి సాహిత్యసంపద సనాతన ధర్మమందలియాగుక్తి ప్రాచీనవిజ్ఞాన పరిజ్ఞాన మందలి పరిషత్వత ఆస్తికత మొదలగుశక్తు లీయాంధ్రీకరణ సంకల్పమునకు తోడ్పడినవి.

ఆస్థయు స్వాస్థయు కల వీరి మేధాశక్తి సిద్ధిబుద్ధులతో కూడిన వైనాయకశక్తివలె ప్రకాశించినది, గర్గసంహితాంధ్రీకరణము గ్రంథరూపమును ధరించినది.

ఆంధ్రీకరణ పద్ధతి—

ఆంధ్రీకరణపద్ధతియు నన్నయాదులమార్గమునే పట్టినది. రసవంతములగు ఘట్టములు కల్గుపట్టున గ్రంథమునుఁ జెంచియు తద్విన్నస్థలముల గుదించియు గర్గ సంహిత యాంధ్రీకరింపబడినది. కాని ధర్మోపదేశబుద్ధిప్రధానమగుటచే నాయా ఘట్టములు యథాతథముగనే యనువదించబడినవి. సహస్రనామములు మొదలగు నవి ఆద్యంతనామములతో క్లప్తపఱచబడినవి.

శైలిమొదలగు విషయములు—

జీవత్కవుల గ్రంథములలోని గుణదోషములు విమర్శించుట మిక్కిలి పేశల సన్నివేశము. అయినను ఇంతటి గ్రంథమునుండి మిక్కిలికొలదిగ పద్యములనుదాహరించి మిగిలినవిషయముల విమర్శనము పాఠకులకే వదలుట మంచిది. కాన శైలి మొదలగువానిలోని గుణములు కొలదిగ నుదాహరింపబడుచున్నవి.

చక్కనిశైలి—

కృతిచే స్మృతిచే ద్యుతిచే గతిచే కరుణాకటాక్షకలితస్థితిచే
మతిచే నుతిచే సతి శ్రీపతివలె భాసిల్లె తీవు భామామణిరో

బృందా— 3౮౦

ధనముకంటె తనువు, తనువుకంటె మానము నంతకంటె మిత్రకార్యము ముఖ్యములనిచెప్పటలో శైలిలోనిసరళత—

ధనమునొసంగి దేహమునుదప్పకయొప్పుగఁబ్రోవనొనుద
త్రనువునునిచ్చిమానమయధావిధిరక్షకొనర్పనొనుద
ధనతనుమానముల్ మిగులదానమొనర్చిసుమిత్రకార్యమొ
గునబడకుండఁ గాంచి యనుకూలముగా నెరవేర్పనొ గదా !

బృందా— 3౯౭

ఆంత్యప్రాసము—

గోలోకనాథధాతీపాలుఁ గరుణాలవాలుస్వర్ణసుచేలుఁ
బాలుఁ బుధనుతనదుణజాలుఁ లీలావిలోలుశిషియింపకుమా !

బృందా— ౪౦౮

ఈయంత్య పాశము కరుణాహారకముగా నున్నది.

మనోహర వర్ణనములు—

చిలుకలముద్దుపల్కులును జిందమునందముమీఱుచుట్టు ద
ములకెనయైచకన్గవయు బుణ్యసుభాకరతుల్యనిక్రమున్
దశతళలాడుమించునలె దద్దవెలింగెడిమేను బెళ్ళుకు
ల్కులుగలరాధికాంగనను గొంకక చేరి వచించి ట్టులక
బృందా— ౨౯౮

తేలులదాటు నెక్కురులు దేనియలొలెడిమోవి, బంగరున్
మీటెడివల్వ లబ్ధములమించుకనుంగవ నిండువందురున్
మాటెడి నవ్వునెమ్మొగము మల్లియమొగలగేరు దంతముల్
వాటపుచూపులుం గలిగి వాడలరుంగద ముద్దుగుమ్మలో !
బృం— ౩౦౦

పేమ మనోవికారమగు పేమ గృహస్థశుభప్రదంబగున్
బేమయె స్పష్టిమూలమగు బేమయె పోషణముఖ్యహేతువౌ
బేమ వినాశకంబగును బేమయె ధర్మనిదానమయ్యెడిక
బేమయె సర్వవశ్యమగు బేమను మించిన లాతియున్నదే
బృం— ౩౩౦

ఏవీడు తులసిచే నెసరియుండగలేదొ

వీడుగాదది వట్టిబీడుగాని.

బృం— ౩౪౯

ఈ మొదలగు రచనలు పోతనప్రభావమును సూచించుచున్నవి. పాశీన
కవులకైలి అలంకారసంఘటన, వర్ణనమార్గము రసపోషణవిధానము గుణము
లిం దనంతముగా కన్పించుచున్నవి. కాని ప్రాచీనకవులలోని ప్రౌఢిమ మాత్రము
యథాతథముగనిందు సంక్రమించలేదు. నేటి కాలమునకు అందునను ముఖ్యముగా
మత ప్రచారోద్దేశ్యములుగల గ్రంథములకు ప్రౌఢతకంటె సరళతయే ఉపయోగక
రమగును. ఈ గ్రంథమంద చచ్చటచ్చట వ్యాకరణాది దోషములును గోచరించ
వచ్చును. వానినే ప్రధానముగా నన్వేషించుట బురోభాగుల కృత్యము.

పద్యములపోకడ—

పోతనాధ్యుని యందలి ప్రతిస్పర్ధిత్యముచేకాక భక్తివిశేషముచేతనే ఆంధ్రీకరణము ప్రారంభమైనందున పోతనాధ్యునియనుకరణము లచ్చటచ్చట గోచరించుచున్నవి. ముఖ్యముగా రుక్మిణీకల్యాణ ఘట్టము దీనికుదాహరణము.

ఇటులనే సీసపద్యరచన యందును పోతనాధ్యుని కనుకరణములు కన్పించుచున్నవి. ముఖ్యముగా బృందావనఖండమిందుల కుదాహరణము. సందర్భానుగుణముగ వివిధ వృత్తములును గ్రంథమున చేర్చబడినవి, అందు ముఖ్యముగా స్వగీర్ణి. లాలి శ్రీమాధవా లాలి దేవస్తుతాలాలి కేళీప్రియా లాలి గోపీప్రియా లాలి నారాయణాలాలి స్మేరాననాలాలి కృష్ణాహ్వయాలాలి సందాత్మజాలాలి అన్నచో స్వగీర్ణి వృత్తము జోలపాటకుతగినది చక్కగా సందర్భోచితముగా కూర్చబడినది. ఈవృత్తమునే కొలదిమార్పుతో.

లాలి శ్రీమాధవాలాలి లాలి దేవస్తుతాలాలి
లాలి కేళీప్రియాలాలి లాలి గోపీప్రియాలాలి
లాలి నారాయణాలాలి లాలి స్మేరాననాలాలి
లాలి కృష్ణాహ్వయాలాలి లాలి సందాత్మజాలాలి

వే రొకలాలిపదమును చేర్చినచో సందర్భమునకు తగిన చక్కని లాలిపాటయగును. ఇటులనే శబ్దాలంకారాదులకును శయ్యకును ధ్వనిపాకాదులకును వివిధోదాహరణములు కలవుకాని గ్రంథమే చేతనుండి చదువబోవువారి కీ రుచులు వర్ణించుట తినబోవుచు రుచులెంచుటవంటిది.

ఉపసంహారము—

ఇందు విజ్ఞానఖండము భక్తియోగరహస్యముల చాటుచున్నది. అందలికొలది పద్యరత్నము లుదాహరణములు.

స్మరణకీర్తన శ్రవణ సచ్చరణ సేవ
నార్చన వినతి స్నేహ దాస్యాత్మదాన
ములననవి సెల్లు నీ భక్తి గలుగువాడు
ధాత్రిలో దుర్లభుడుగాడె? దలచిచూడ.

యాదవనాథ యా సవవిధాత్మకభక్తిని గన్నవారు ప్రదహ్నుకుల్ బరీక్షితుడు నభిజయున్ బృథునామధేయసమ్మోదియు గాందినీనుతు డమోఘబలానిలసూతి పార్థుడుక
యాదవవర్యు డుద్దవుడు నట్టిబలవ్రభు డావ్రజాంగనల్.

భక్తి నవవిధములనియు పక్షిహాదములందు కుదారణములనియు భావము.

భయమునఁ బ్రయముననో యు
ప్రియముననో మనము హరివిజెట్టిన వారలో
బ్రయతులగుచుఁ దప్పక త
స్మయతను జెందంగగలరు మానవనాథా

చెలిమిని నందయశోదామలు వసుదేవప్రభృత్యయమ పాక్షివరే
వ్యులు కామంబున గోపీజలజాతులు బొంది రట్టిజలజాతాత్మున్.

ఎట్టిస్థాయిభావముచేతనైనను పరమేశ్వరుని పొందవచ్చుననుట. విజ్ఞానఖండమున నింకను వేదాంతరహస్యము లనేకములు కలవు అయ్యది సర్వధా పఠనీయము.

ఇట్టియార్షగ్రంథమున కుపోదాతముగ కొలదివచనములు రచించుటలో ఆర్షగ్రంథాదరమే అజ్ఞాదగు నన్ను ప్రేరేచినది. దాని కవకాశ మిచ్చినందుల కాంధీకర్తకు కృతజ్ఞుడను.

నరసరావుపేట
విజయ కార్తీక బహుళ దశమి
సోమవారము

}

తూములూరు
శివరామకృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

ఓం తత్ సత్

ఆ చి మ త ము

సాహిత్యాచార్య, సాహిత్య సమ్రాట్, కవీంద్ర,

శ్రీ శివశంకర స్వామివారు

౧

గర్గభాగవతము అష్టాదశ పురాణాంతర్గతము కాదు. ఉపపురాణములలో గూడ దీనిపేరు కానరాదు. దేవీభాగవతము అష్టాదశ మహాపురాణములలోని దని చాలమంది విశ్వాసము. భాగవతమే వానిలోనిదని కొలదిమంది నమ్మకము. బోప దేవుడు భాగవతము రచించిననువాదము పరాస్త మయినది.

కృష్ణద్వైపాయన వ్యాసుడు మూడుగ్రంథములు 'జయము', 'హరివంశము', 'భాగవతము' అనునవి రచించె ననియు, అందు 'జయము' కాలక్రమమున మహా భారతముగా మారె ననియు, 'హరివంశము' ఖల మయిన దనియు, భాగవతము మాత్రము మిగిలి యున్నదనియు విమర్శకుల విశ్వాసము.

నారదుడు తొలుత కృష్ణద్వైపాయను నుద్బోధించి భాగవతము వ్రాయించె నట. అనంతరము కొంతకాలమునకు ఆభాగవతము మరగుపడునట్లు గర్గభాగవత మును రచింప జేసె నట. కృష్ణభక్తివివర్ధనకరముగా ౧౨,౦౦౦ శ్లోకములలో ఈ గ్రంథమును గర్గుడు నిర్మించెను.

దీనిని బట్టి చూడ, ౧౨,౦౦౦ గ్రంథముగా నున్న భాగవతము భారముగ నున్న దనియు, కేవలకృష్ణచరిత్రము కాక వివిధవిషయములతో నిండియున్న దనియు, కృష్ణభక్తిపూరితుల ప్రబోధమువలన గర్గుడు నిజనామముతో భాగవతము రచించె నని యూహింపవచ్చును.

వ్యాసభాగవతములో రాధానామమే కానరాదు. బ్రహ్మవైవర్త పురాణ ములో తొలుత ఆమెపేరు కానవచ్చును. ఈ గర్గభాగవతములో రాధాదేవిప్రసక్తి విశేషముగా నున్నది.

జయ దేవ కవి రాధను నాయికను జేసి గీత గోవింద కృతిని గానముచేసెను. విద్యావతి కవి మైథిలీ భాషలో రాధావర్ణనము విరివిగా జేసినారు. వంగ భాషలో చండీదాస మహాకవి రాధాతత్త్వమును బహుముఖముల ప్రదర్శించినాడు. శ్రీ చైతన్య మహాప్రభువు రాధాభావనతో తన్మయత్వము నొందుచుండెడివాడు. చైతన్య మతానుయాయులవలన రాధాప్రశస్తి ప్రపంచమున వ్యాప్త మయినది.

వైకుంఠముతో తృప్తి తీరిన భక్తులు గోలోకమును భావించిరారు. గోస్వాములు (గుసాయి, గోసాయిలు) రాధాకృష్ణులను సమముగా పూజించిరారు. వైతన్య పరంపర రాధవైపు మొగ్గు చూపినది. భక్తిలో మధురభావమునకు ప్రాధాన్యము హెచ్చినది.

౨

సుహృద విచిత్రతల అప్పయ్య శాస్త్రులవారు శిర్డభాగవతమును బహు కాలము క్రిందటనే అంధీకరించి ప్రకటించిరారు. ఇది ద్విత్వీయముగాను గుట ముదావహము. శాస్త్రుగారు సంస్కృతాంధములలో, బహుశాస్త్రములలో ఆరి తేరినవారు. బహుగ్రంథ రచయితలు. వీరు కవిత్వపటుత్వము కలవారగుటచే ఈ గ్రంథము అనువాదమువలె నుండిక స్వతంత్రగ్రంథముగా స్వరసముగా నున్నది. శాస్త్రుగారు ప్రామాణిక కవులగుటచే ప్రసిద్ధపదప్రయోగమే విడిచిగా చేసిరారు. ఈ గ్రంథము దాక్షిణ్యముతో ఆస్వాదయోగ్యమై యున్నది.

మాతృకలో ౧౨,౦౦౦ శ్లోకములలో నిబద్ధమయిన శిర్డభాగవతము ఆంధ్ర ముసలరమారమి ౬,౦౦౦ గద్యపద్యములలో నిమిషినది. శాస్త్రుగారు గద్యములను విశేషముగా కాక కొలదిగనే యుపయోగించినారు.

ఆంధ్ర కావ్యములలో ప్రసిద్ధముగా బహుళముగా నుపయోగించు ఉత్పల చంపకాదులే కాక ఈ శిర్డభాగవతమున స్రగ్విణీ ఉత్సాహ, విమృశ్యాలా, సుముఖి సుగంధి ప్రముఖ-గేయవృత్తములను, పంచచామర, మత్తికోకిల, తిరల, భుజంగ ప్రయాణి, మాలిని, పృథ్వి, మానిని, కవిరాజవిరాజిత, మహాద్రగ్ధ రాదులను రచించు టచే శాస్త్రుగారి వృత్త నిర్వహణచాతురి ద్యోతిత మగుచున్నది. ఛందోవైవిధ్యము, సరళగమనము కలిగిన యీశోకమును పౌరాణికులు శ్రవ్యముగా పాడి దస్యులను సమ్మోదమానసులను జేయుట సమచితము.

ఇతి శమ్ !

సాహితీ సమితి

1-1-1954

శివ శంకర స్వామీ

క వి ప ం డి తా భి ప్రా య ము లు

సుప్రసిద్ధ విద్వత్కవిచంద్రులగుబ్రహ్మశ్రీ శతాపథాని చెల్లపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిల వారు. కడియము 8-11-26

ప్రాచీనకవుల శైలిగలిగి నిర్దుష్టమై మనోజ్ఞముగా నున్నది. సర్వదా భగవంతుడు మీకిట్టి మహోత్కృష్ట గ్రంథ రచనకు బ్రోత్సాహకుడై యశోభివృద్ధికరుడగుగాక.

కావ్యస్మృతి తీర్థేత్యాది బిరుదాంకితులును రామాయణ బ్రహ్మాండపురాణాద్యనేకగ్రంథకర్తలునగు కళాప్రపూర్ణ బ్రా జనమంచిశేషాద్రిశర్మగారు.

మహాకవిశిరోమణి !

కడప 7-11-1926

తమరువంచిన శ్రీగర్గభాగవతముచేరినది. దానింగాంచి కరముహర్షింబితిని. పట్టనలంబూని యేబదితావులఁ బఠించితి. శ్రీకృష్ణదివ్యచరితామృతమును గ్రోలి పరమానంద భరితస్వాంతుఁడనైతిని. మీ యీకవిత్వము గంగాప్రవాహమువలె మనోజ్ఞముగ శైలి సులభతమమై సర్వజన సుబోధముగానున్నది. పద్యములు సరసజన హృద్యములై సాంపాదు కవుల కవిత్వమునుబోలి పవిత్రమై నిర్మలమై సేవింపఁ దగియున్నవి. ఈకాలమున నిట్టి సద్గ్రంథముల సందును బురాణముల వ్రాయువారరుగు నున్నవారు. పరమభక్తింబొటించి యీమహత్తర పురాణగాధలం దెనిగించి యుత్తమశ్లోకులరైతిరి పరికీలించిచూడ మీరుప్రాచీనకవుల పక్షిలో వ్రాయఁదగినవారని త్రికరణశుద్ధిగా వచించుచున్నవాఁడను. శ్రీకృష్ణపరమాత్మకృతిఁ దెనిగించి పరమేశ్వరాంకితి మొనర్చి మీజన్మమును సార్థకముగఁ జేసికొంటిరి. మిమ్ముల నుదాహరణముగాఁ గొనిఁ కవులిట్టి సద్గ్రంథముల విరచించురుగాక. ఈ పురాణార్థము మీయశస్సును దశదిశలనింపి తెల్లుఁగు భాషకు విఖ్యాతింగూర్చి తానలరుచు మిమ్ముల నలర్చిపఁ జేయునుగాక. భగవంతుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ కరుణానీధి మీకాయురారోగ్యములఁ బ్రసాదించి యిట్టి గ్రంథార్థముల నింకను జేయు. బుద్ధిబుట్టించి మిమ్ముఁగాఘామగాకయని సాంద్రభక్తిని శ్రీపరాత్పరంబ్రాహ్మి చుచున్నవాఁడను. కవిలోకము మీకు “ మహాకవిశిరోమణి ” యని బిరుదము నొసంగి గౌరవించుగాక.

ఈబిరుదము జనగారి పౌరపండిత మహాసభలోఁగూడ దృఢపఱువఁబడి యొసంగఁబడినది.

అష్టావధాని అల్లాహ్ జగన్నాథశాస్త్రి పి. ఎ. ఎల్. టి. రాజాక్ హైస్కూల్
హైడ్ మాస్టర్ వేంకటగిరిజాకా, 10-12-26

1. శ్రీనూతయు సురనేతయు | కామేశ్వరి యంః యిష్టకామములిడుతా
శ్రీసుచ్చిపుకుల కులాబ్ధి | సోమున కప్పయ్యశాస్త్రి శుభనామనకున్ ||
2. సమ్మతి నంబ గన్గొనుత సారకవిత్వ మునత్వ సంపదా
భ్యమ్ము నుతమ్మునున్ జివుకులాబ్ధి భవాష్టయ పూర్ణ చంద్రభా
గ్యమ్మును నాంధ్రవాక్త్రయక మాధరణమ్మును గర్గసంహితా
భ్యమ్ముగు గర్గభాగవత మారవితారయశమ్ము శమ్మిడకన్.
3. వినుమా శుకవిజ్ఞానం | బున బోతనభాగవతము ముడిమిడుచుండన్
గనుమీ శుకవిజ్ఞానం | బున నూతనభాగవతము ముడమిడుగాదే ||
4. ఆర్యా! మీదగు గోపికావిరహ రాధాకృష్ణ వైవాహ మా
ధుర్యంబున్ ఖలదైత్యవాశచయ వ్రద్యుమ్నాఖలాశా జయ
క్రౌర్యంబున్ బ్రతిఖండ మిక్కునిభమై రాజిల్ల శృంగార స
ద్విర్యంబుల్గురియింపఁ జేయవె బుధు లేవేగ నప్పయ్యనిన్
5. భాగవతకవినాథ ! మీపాదములకు | నర్ధిరాజనకిడెడు నర్జ్యంబుమాడ్కి
బద్యపంచకమిదె భక్తి వ్రాసిపంపి | నాడ సన్నిత్రయగు జగన్నాథశాస్త్రి ||

చెన్నపురాంధ్ర ప్రభుత్వాస్థానకవులును, కవిసర్వభాషేత్యాది బిరుదాంవి
తులును, శ్రీకృష్ణభార తేత్యాద్యుద్ధింధప్రణేతలునగు శ్రీ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి
శాస్త్రిల వారు.

రాజమండ్రి

5-2-54

[బ] శ్రీ! చిపుకుల అప్పయ్యశాస్త్రిగారు రచించిన శ్రీ గర్గభాగవతము, అం
దినది, కొంత కొంత భాగము జదివినది, అందలికవిత్వము నిర్దుష్టమై మనోహర
ముగా నున్నది. అందువ్యాసకృతమని న్యవహరింపబడు భాగవతములోలేని అనేక
మహావిషయములు పేర్కొనబడియున్నవి. రాధాదులవృత్తాంతములు విపులముగా
వ్రాయబడియున్నవి. అవియన్నియు లోకమునకు ముఖ్యముగా జెలియదగినవి.
శ్రీశాస్త్రిగారి మాహాత్మ్యదులను వ్రాయుటలోమిక్కిలిశ్రమచేసి పరిశీలించివ్రాసి
యున్నారనియు, ఇందనేక విషయములు లోకము గ్రహింపవలసియున్నదనియు,
వారికవిత్వమెక్కడను చ్యుతసంస్కారాదులకు లోనుగాక శాస్త్రీయముగానున్నద
నియు, మనవిచేయుచున్నాను. ఇదియుద్ధింధమనిచెప్పుటకుసంశయంపనక్కఱలేదు.

అవధానిశిరోమణీత్యాది బిరుదాంచితులును, సుప్రసిద్ధపండితకవి వరేణ్యులు
నగు శ్రీ కాశీకృష్ణాచార్యుల వారు.

గుంటూరు

మహాశయా !

తే॥ 15-1-54

భవదాంధ్రీకృతమగు గర్గభాగవతమును, జూచి అక్కడక్కడ కొన్ని ఘట్ట
ముల పద్యముల జదివియానందించితిని. పద్యములఅల్లిక అతుగులేనిదై మనోహర
ముగ నున్నది. శైలిమృదుమధురము. పండితులును పామరులును ఆనందింపదగిఆంధ్ర
లోకమునకు మిగుల నుపకారకమైయున్నది. ఈకాలమున ధర్మమూలమగు వేద
హృదయము నెఱుంగుట కష్టసాధ్యము. అందుచేతనే వేదవితరణముతో తృప్తిజెం
దక శ్రీవ్యాసభగవానుడు అష్టాదశ మహాపురాణములను, వేదోపబృంహణార్థ
మొనర్చెను.

ఇతిహాసపురాణాభ్యాం— వేదంసముపబృంహయేత్ అను ప్రమాణముచే
పయివిషయములుస్థిరపడును, ఆపురాణములు సంస్కృతభాషలోనుంటచే అన
భ్యస్త సంస్కృతుల కుపకారకములుకాజాలవు. పురాణములలో నొకటియగు గర్గ
భాగవతమును మీరాంధ్రీకరించి ఆంధ్రలోకమునకు మహాపకారమొనర్చితిరి.
ఇటులనే ఆంధ్రీకరింపబడని పురాణముల నాంధ్రీకరించుచు ఆంధ్రలోకమునకంది
చ్చుచు దీప్తాయురారోగ్యయోగ భాగ్యములతో చిరకాలము మనెదరుగాత- అని
హయగ్రీవుని బ్రార్థించుచుంటిని—

హైదరాబాదు నిజాంకళాశాలా సంస్కృతాంధ్ర ప్రధానోపన్యాసకులును
సంస్కృతాంధ్రకవితా ప్రవీణులునగు శ్రీ జి. లక్ష్మీకాంతయ్య ఎం. ఎ. గారు.

హైదరాబాద్

ఆర్యరా, పండితకవివర్యా !

30-1-54

తా మతి వాత్సల్యముతో నాకొసగియున్న శ్రీ గర్గభాగవతము నామూల
చూడముగాజదివి యమందానందము నొందితిని. కలిప్రభావప్రసృతి విశేషము
గాగల యిక్కాలముననిట్టి భక్తితత్త్వ ప్రతిపాద కోస్తాధానవతరణమున కవసర
మొంతయుగలదు. రసవద్గంధ మాంధ్రులకు గల్పమహిమహము. తమరు సర్వదా
వంద్యులు.

కృతి ప్రశంసయందు శ్రీ గర్గసంహితాహ్వయేతిహాసమును దాము తెలి
గించియున్నట్లు తెలిపియున్నారు. కాని పాఠకులకిచ్చుహాగంధమొక స్వతంత్రకృతి
వలె, దోచుచున్నదనుట నిక్కము.

(శ్రీ) గర్గభాగవతము నందలి గర్వవదన్య భాగము లభ్యంతిసామర్థ్యముతో వ్రాయబడి యున్నరగభాగతో ప్రవాచనముతో వ్రాతాపాకముతో సముచితలోకోక్తి భాషీయనదగుటచాకోల్యముతో నలరారుచున్నది.

తమ కృతి యందులి యను వ్రాసాదులు పాఠకులను (శ్రీ) పోతనార్యునిశైలిని స్మృతికి దెచ్చుచు అభినవపోతనార్యు విరుషమునకుఁ దమకుఁగల యర్హతను బ్రకటింపుచు పండితులమున్న తమకు లభించియున్న మహాకవిశిరోమణి, యనువిరుద మన్వర్ణమునప్పుచున్నవని వ్రాయుటకు సంతకము.

మొనూరు మహారాజాకళాశాలలో నాంధ్రోపన్యాసకులుగా నుండిన వారును, తిరుపతి ప్రాద్యక్షకళాశాలలో మ్యూజికోరీడరులును, సుప్రసిద్ధ విమర్శకులు నగు (శ్రీ) రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ గారు తిరుపతి ఆర్యా ! 5-12-1954

తాము దయతో పంపిన గర్గభాగవతమును జాబును చేరినవి. తమ ప్రణయ గౌరవములకు ధన్యవాదములు.

గ్రంథమును అవకాశముచాలక అందందు చదివెతిని. భాషాంతరీకరణము చాల మట్టుకు పోతనగారి వరవడిలో ధారావాహిగా సాగినది. ఇంత గొప్పగ్రంథమును ఒకపైలైలిలో రచించు దీక్ష ప్రశంసార్హము. (శ్రీ) భాగవతమునలేనిపలు విషయములు ఈ గర్గసంహితమూలమున ఆంధ్రులెఱుఁగునట్లు (శ్రీ) అప్పయ్యశాస్త్రి గారుచేసారు. ఆపెద్దఋణమాంధ్రులు నీగగరానిది. వారికి దీర్ఘాయు రారోగ్యాది భాగ్యములను (శ్రీ) శ్రీనివాసుఁడనుగ్రహింప మా ప్రార్థన.

ఆంధ్రయూనివర్సిటీ ఆంధ్రోపన్యాసకులుగా నుండినవారును, అభినవభాగము శాసనేత్యాది విరుదవిరాజితములును బహుగ్రంథ రచయితలును, సుప్రసిద్ధ విమర్శకులు నగు (శ్రీ) మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిల వారు. ధవళేశ్వరము 1-1-54

బ్రహ్మ (శ్రీ) చిపుకుల అప్పయ్యశాస్త్రిగారాంధ్రీకరించిన గర్గభాగవతము లోని కొన్ని ఘట్టములు చదివెతిని. ఉపపురాణములాభిర్భవించుకాలమునందుదయించిన మహాగ్రంథములలో గర్గసంహితయొకటి. హరినంశ విష్ణుపురాణాదులందు వర్ణింపబడిన శ్రీకృష్ణమహత్త్వమే యందును వర్ణించబడినదిగాని బృందా

వన మధుగా, ద్వాకాఖండములు కొన్నిట భగవచ్ఛరీతనర్థముల సవ్యత లేక పోలేదు. అదిగాని యెందఱెన్నిరీతులనర్జించినను శ్రీకృష్ణకథకు పునరుక్తిలేదు గదా. శ్రీశాస్త్రిగారు శ్రీకృష్ణభక్తితో గురుతరదీక్షితో, స్వయం మధుశయ్యను రచించిన యీ మహా శ్రవ్యకావ్య మాధునిక పురాణసారస్వత మం దగ్రశ్రేణీకే జెంది విష్వదాదరపాత్రమై వెలయగలదని యాశించుచున్నాను.

మహాబూరుకళాశాలాంధ్ర ప్రధానోపాధ్యాయులును, బహుప్రబంధ గ్రంథ రచయితలును, శిరోమణీత్యాది విరుదాంచితలును, నగు శ్రీ సన్నిధానం సూర్య నారాయణశాస్త్రి పి. బి. యల్. గారు.

సికింద్రాబాదు

23-1-54

శ్రీమహాకవిశిరోమణి చివుకల అప్పయ్యశాస్త్రిగారు రచించిన గర్గభాగవ తమును రమారమి ముప్పది మూడేడ్ల క్రిందటవారిలనటజదివి వినిపింపవంటిని. ఈనాడు గ్రంథమునందలి పెక్కు భాగములను జదిచితిని.

శాస్త్రిగారు లబ్ధప్రశస్తులు. వారికిఁగ్రాంగ్రాత్తగా నా యభిప్రాయమక్కఱ లేదు. నాజూంట్ల గ్రంథములను వారు దమ పత్రికలో విమర్శించుచు నేయుందురు. అయినను నా యందు గౌరవముచేవారు నన్నదీగిన పుడెట్లుకాదనగలను ?

ఇది పురాణకావ్యము. పురాణకావ్యములన్నియు కథారచనా ప్రధానములుగా నుండును. అచ్చటచ్చట మాత్రము రసవద్దటములుండును చక్కనితైలిలో కథను సాగించుటయే కవికౌశలము.

శ్రీశాస్త్రిగారి యీ రచనము కమ్మెచ్చున నాగదీసినట్లు నాగిపోయినది. గ్రంథమంతయు దాక్షిణ్యపాకమున నడిచినది. శాస్త్రిగారు సనాతనమతోద్ధారకు లగుటచే సనాతనకావ్యసంప్రదాయముననే నడిచినది.

మనము శ్రీమద్భాగవతమునే యెఱుగుదుమా. గర్గభాగవతమును గుఱించి యెఱుగము. శ్రీమద్భాగవతమును రచించిన పోతనవలెనే గర్గభాగవతమును రచించి అభినవపోతనయనదగ్గ కీర్తినార్జించిన శాస్త్రిగారి నభినందించుచున్నాను.

విద్యత్కవిసార్వభౌమ, అధినపండితరాజ, విద్యావాచస్పతి, విద్యత్కవి-
రత్న, మహాసాధ్యు, వలసతి, కవిరత్న వైయాకరణకేసరి- ధర్మోపన్యాసకే-
సరిత్యాదివిరుదాంకితులగు శ్రీ పుల్యడమామహేశ్వరశాస్త్రి గారు.

ముంగండ్ అగ్రహారము

20-1-54

మహాశయా !

తామువయతోనంపిన శ్రీమదాస్థిగర్గభాగవతగ్రంథరత్నమందినది. తమయీ-
గ్రంథము నాయా ఘట్టములలో వివేచన దృష్టితో విలోకించితిని.

శ్రీ సంస్కృతాస్థోభయ భాషలలోను ప్రాచీనకవిపుంగవులవలె దామొన-
ర్చిన బహుతరపరిశ్రమయిచటి గద్యపద్యములలో సమగ్రముగ వెల్లడియగుచున్నది.
మరియు ననర్గలభారాశుద్ధితో నాయూరసానుగుణవర్ణనాశములలో నుపయోగించ
బడిన శబ్దజాలమేమి వర్ణనవిశేషములేమి యలంకార సంఘటనలేమి సహృదయ
హృదయములనాకర్షించుటలో నయస్కాంతసూచీన్యాయము ననుకరించినవి.

ఆస్థికవిలోకచస్త్రీమా- ఈగ్రంథరత్నమునందలివిశేషము పూతనాది
పూర్వజన్మ వృత్తాంతముల నెచ్చటికెచ్చట నిరూపించుటయు, గ్రంథాంతరావర్ణితమ
స్మృత్యధిగ్రహణయాది బహులవిశిష్టకథలను విపులీకరించి నిరూపించుటయు, మానవవిజ్ఞే-
యానేకాపూర్వాంశములను వెదజల్లుటయు, గ్రంథాంతరాగతార్థతను వ్యక్తీకరించుచు
నవశ్యపతనీయతనుదోషించుచున్నది- మీరచనాకైలి మృదుమధుర గంభీరమై
ప్రతివృత్తమున నాయూరిసములను స్రవింపజేయుటలోమీకుగల మహాకవిశిరోమణి
పదము నన్వర్థమొనర్చుచున్నది. విస్తరించ నేల- మీయీగ్రంథరత్నము సర్వాం-
శములలోను మీదివ్యవాణ్యాధిపత్యము నుద్భాసింపజేయుచు నాకేగాక యాస్థివిద్య
త్కవిలోకమున కంతకు నమితానందమునొడగూర్చుచు నాస్థిదేశమునంతనాత్మీయ
ప్రతిభామయూఖజాలముచే శాశ్వతముగ బ్రకాశింపజేయునని విశ్వసించుచుంటిని.

ఇట్టిసద్గ్రంథములను రచించుచు సత్కీర్తిచంద్రికచే నాస్థిదేశమునుల్లసంప-
జేయగోరుచుంటిని- ఇతిశమ్—

సంస్కృతాంధ్ర భాషా సేవకులును, మహాన్నత న్యాయస్థాన సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులును, నగు శ్రీ బుత్టా సుబ్బారాయుడు ఎం. ఎ. బి. యల్. గారు.

మహాభూపాల్ మంజల్

జాం బాగు హైద్రాబాద్

19-2-54

శ్రీ చివుకుల అప్పయ్య శాస్త్రిగారు సనాతన పద్ధతి నవలంబించు ఆధునిక కవిపుంగవులు. కనుక నెవరిగర్హభాగవతము సంస్కృతాంధ్రపదములతో సమ మిశ్రితమై వర్ణనాదులయందు నన్నయ పోకడలను తలపించుచున్నది. అట్లయ్య శ్రీకృష్ణుడు ధనుర్భంగము గావించుట మొదలగునింజలివిన్నచిన్నకథలను పరిశీలించినచో అధునాతన పద్ధతుల పైరచించబడిన ఖండకావ్యసంపుటియూ యన్నట్లున్నది. విషయము కృష్ణచరితమును వివరించు చరిత్రగాగనబడినను అయ్యది భాగవతమునందువలె భక్తియందే పర్యవసితమై భాగవతమునకు నాటిగానున్నది.

ఇట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథమును రచించిన శాస్త్రిగారు ధన్యులు. పాఠకలోకము దీనిని ఉచిత గీతిని గౌరవించునని ఆశించుచున్నాను.

చారిత్రక పరిశోధకులును, నైజాంకాలేజి ఆంధ్రోపన్యాసకులుగానుండిన వారును, బహుగ్రంథ నిర్మాతలును, వాగ్మి శేఖరులునునగు శ్రీ ఆచార్యమరుగంటి సీతారామయ్య, ఎం. ఎ. గారు.

హైద్రాబాద్

89/3 బ్లాక్ నాంపల్లి

9-2-54

తాము కయతో నిచ్చిన గర్హభాగవత మహాపురాణమును మిక్కిలి శ్రద్ధతో చదివితిని. ఇది యిప్పటికి రచించిన యే యితర పురాణమునకెందును తీసిపోదనుట నిక్కువము. శైలియనర్హము. కథాకథన పద్ధతి మిక్కిలి ప్రశంసనీయము. ఒక్కొక్కచో శ్రీమదాంధ్ర భాగవతముయొక్క పోకడలు కానవచ్చుచున్నవి. ఉదాహరణముగా గిరిరాజఖండమందలి దధిహరణ లీలలోగనుగొనవగును. తాము రచించిన యీ మహాపురాణమాంధ్ర సాహిత్యమున నొకయగ్రస్థానమలంకరించుననుటలో నెట్టి సందియమునులేదు. ఆంధ్రసర్వస్వతి కొకయమూల్యాభరణమును సంతరించితిరి. ముఖ్యముగా నిందలి వచనములు భారత భాగవతరామాయణములలోని వానితోఁ దులనానుచున్నవి. పురాణప్రబంధశైలిలును తగుచోటులగానవగును. తమధర్మ సేవాకార్యములలో నే తద్గ్రంథవచనము మకుటాయమానమైనది. సాహిత్యధర్మములను రెంటిని ఏకకార్యముతో సాధించితిరి. మీరింకను సాహిత్య సేవచేయ పరమేశ్వరుడు మీకు దీర్ఘాయువునిచ్చుగాకయని ప్రార్థించుచున్నాను.

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఆంధ్రప్రదేశ్ విశ్వవిద్యాలయమునకు నుండినవారును. సరస
కవితా చాతుర్యములును, వివిధ విధానములను ఆచార్య శ్రీరామప్రోలు
సుబ్బారావుగారు.

సికింద్రాబాదు

8-2-54

శ్రీ రచయిత

జ్యోతిర్మయమును శబ్ద
శ్వేతారణ్యమున మానుషీహృదయే తా
కూతి నరసి పాడిన వా
చాతీరుల సాహితీ సృజన కను జయముల్
గర్గ మహామునివృషభని
రర్గళవాచావిధేయరసవత్ భగవత్
సర్గముల నాంధ్ర భాషా
మార్గములకే మెలపితివి సమర్థముగ కవి !

నవనీతచార్యమో, యా
దవీదుకూలాపహరణ ధార్యమో, శరదు
త్సవరాసలాలనమో, భా
గవతము ! రుచియింపదేది ! కవికంఠరుతిక
రాధా దివ్య చరిత్రను
ధాధారావీచికలను తడిసిన యదుకాం
తాధేనువత్సచేతో
వీధులు రాగిల్ల పల్లవింపవెటు కవి !

అవతారములకే శృష్టని
యవతారం, బుభయచారి తార్థ్యంబుగ వె
ల్లివీరిసె, భాసించె తదీ
యవిశ్వతోముఖమహత్వ, మప్పయశాస్త్రీ
వస్తువు గోపాలకథా
నిస్తుల వీరాకలావినీతము, శృంగా
రస్తవ, మది తెనుగున వి
స్యస్తముకావించినాడ వమృతోక్తి, కవి

మా తెనుగుతోట సంస్కృత
మాతంబులు మొలిచినట్లు సుఖముగఁబెరిగెక
ప్రీతి పులకింప శుకపిక
జాతకమాయకలకంఠశైలి ధ్వనింపక

మ న వి

స ర సు లా రా

ఈ గర్భాగతము బహుకాలము క్రిందటనే ప్రచురించియుంటిని. ప్రథమ ముద్రణప్రతులువేయియు ననతికాలములోనే ధార్మిక, భక్త, పౌరాణిక, భాషాభి మానుల యాదరాభిమానములవలనవ్యాప్తి జెందినవి. అవ్వారికి నాకృతజ్ఞతా పూర్వీకధన్యవాదములు.

వెనువెంటనే దీని ద్వితీయ ముద్రణము వేయింపజాలక చిగకాలము నుండి యీ గ్రంథమునకై నిరీక్షించుచుండిన వారికాశాభంగము గల్గించినందులకు విచారించుచున్నాను. అయినను శ్రీ రాధాకృష్ణభగవానుని యపారకృపనునేటికి దాని ద్వితీయ ముద్రణము వేయజాలినందుల కానందించుచున్నాను. ఈ ముద్రణమునందేనటకుగల ననఖండములేకాక అశ్వమేధఖండము, అను మఱియొకఖం డము జతపరచితిని. మఱియుఁ బూజ్యులు, సమకాలికులు, ప్రసిద్ధ విద్వత్కవులు, విమర్శకులు, మిత్రులునైన మహాదయుల యభిప్రాయములను జేర్చి కృతార్థుడ నైతినిని తలచుచున్నాను. ఈ గ్రంథమందు ప్రధానములగు శ్రీరాధా, కృష్ణ, గోపికా దీప్తివృత్తాదుల తత్వమిందుక నిటవ్యక్తపఱుపబడుచున్నది.

రాధ— శ్లో॥ అనయారాధ్యతేకృష్ణో । భగవాన్ హరి రీశ్వరః

లీలయా రసవాహిన్యా । తేనరాధాప్రకీర్తితా॥

శ్లో॥ రాధికాపి పరాశక్తిః । కృష్ణే చానందరూపిణీ

నిత్యా చ నిత్యసత్యస్మిన్ । స్వాధారేపురుషోత్తమే॥ (బ్రహ్మద్రుహ్యసంహిత.)

శ్లో॥ రమయాతురకారస్యా । దాకారేస్త్యాదిగోపికా

ధకారోధరయాహిస్యా ॥ దాకారోవిరజానదీ॥

అనెడి ప్రమాణములను బట్టి కొందఱు తలచినట్లు శ్రీకృష్ణునకుమేనత్తయు, నుంపుడుకత్తెయు గాక కేవలము పరాశక్తి, త్రిగుణాత్మిక, శ్రీకృష్ణ భక్తి స్వరూ పిణి, యనియెఱుంగబడుచున్నది.

శ్రీకృష్ణుడు— శ్లో॥ కృషి ర్భూవాచక శ్శబ్దో । న శ్చానందవిధాయకః

సదానందసమావేశః । కృష్ణ ఇత్యభిధీయతే॥

శ్లో॥ నచ్చిదానందరూపాయ । కృష్ణాయాఽక్లిష్టకారిణే

సమో వేదాంతవేద్యాయ । బ్రహ్మణే పరమాత్మనే॥ (బ్రహ్మద్రుహ్యసంహిత.)

శ్లో॥ సద్యఃప్రాణిపవిత్రాణి । జగతాం మంగళాని చ

కకారః కమలాకాంతః । ఋకారో రామ ఇత్యపి॥

శ్లో॥ షకారః షడ్గుణవతిః । శ్వేతద్వీపనివాసకృత్

ణకారో నారసింహాయ । మకారోహ్యక్షరోగ్నిభుక్

శ్లో॥ విసర్గో చ తథాహ్యేతో । నరనారాయణావృషీ

సంప్రసీదాశ్చపట్నూర్ణా । యస్మిన్ శబ్దే మహామునీ

శ్లో॥ పరిపూర్ణతమే సాత్తా : తేన కృష్ణః పోక్షేర్తితః
శుక్లం కృష్ణం పీతో : పక్షిన్యను యుగంధరః (నర్మశంహితనో.అ.౧౫.)

అని చెప్పబడినది. దీని ప్రాంత్యక్షణము జూచిన వివేచము కాగలదు.

శ్లో॥ శేషా నాగో భవేద్రామాః : కృష్ణః ప్రత్యైతః శాన్తితః : ఆధర్వణేకృష్ణావనిషత్తు.
అనెడి ప్రమాణ బాహుళ్యమును బట్టి శ్రీకృష్ణుడు జారచోరాదులలో
జేరిని మహాత్మాడనియు, బరాత్మనుడనియు, భక్త వత్సలుడనియు వ్యూహావతా
రునినియు, పరిపూర్ణతముడనియు భగవానుడనియు చెలియుచున్నది.

గోపికలను-“గో” అనగా వింద్రయము, ఇంద్రియంబులను వశపరచుకొనినవారలు
గోపూనియ” గోపికలనియుఁ గాఁగలము. అనగా జితేంద్రియులనియర్థము. అజితేం
ద్రయులే మునులు. ఈ మునులు శ్రీరామచంద్రవామనాద్వైతాంబులను బరా
త్మనుం డెత్తినపుడు వ్రాద్ధించి వరంబులం గైకొని గోపికలుగాఁబుట్టితిమి మనోరథం
బులం దీర్చుకొనియున్నవారు. కాన వారు కామాంధులగు గొల్లతలుకారు. ఈ యభి
ప్రాయంబులను నాధర్వణే కృష్ణావనిషదాదులును, బ్రహ్మవైషర్తాది మహాపురాణం
బులును, వివేచింపిరించినవి.

ఇంక చెఱుంగగోరువాచీగ్రంథంబును సమగ్రంబుగా జనువుదురుగాక.

నాకోరికను మన్నించి బహుశకార్యాసక్తులై యుండియు నిద్దానిలోని ముద్రణ
స్థానికృష్ణ ప్రమాదములను సవరించుటయే కాక వీరిక వ్రాసిపంపిన నర్సారావుపేట
కళాశాలాంధ్రోపన్యాసకులగు శ్రీతూములూరి శివరామకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి బి.ఓ.
యల్.ఎం.ఎ. గారికిని, బరిచయము వ్రాసిన ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసరు.
శ్రీద్రవాకర్ల వెంకటావధాని ఎం.ఎ.గారికిని, అభిమతాభిప్రాయములను వ్రాసిపంపిన
సాహిత్యాచార్య సాహిత్య సమ్రాట్, కవీంద్రత్యాది బిరుదాంబితులగు శ్రీ శివశం
కరస్వామి (ఇల్లావర్షుల శివశంకర శాస్త్రి) ప్రభృతి కవిపండిత ప్రకాండులకు
వాహునయ పూర్వక వందన సహస్రంబుల నర్పించుచున్నాడను.

ఇద్దాని ముద్రణ సమయమందు నేననారోగ్యముగా నుండుటయు, గార్యాం
తరమున గ్రామాంతరమందుండుటయు నిందునెఱుసులు దొరలుటకుఁ గారణము
లై నవి. ఇట్టివానిని నీగ్రంథాంతమందున సవరించి ముద్రింపించితిని. ఇంక మిగిలి
యున్నచో వానిని గూడ సవరించుకొనుచుఁ బరిపూర్ణ బ్రాధికులు.

శా॥ ఏరెల్లన్నను నీకృతిం గుఱిచి శ్రీ † కృష్ణార్చనాలాలుపుల్
ధీశల్ దీనదయాశురుక్ రసికులుక్ † ధీమంతులుక్ భూమిలో
లేరే? చూడరే? మెచ్చరే? యిడను జా † లింబొంది నాకేటికా
శ్రీరాధామణుండు పూర్ణదయ హ † ర్నించుక్ గదా యెట్టులేక్.

క॥ ఎందాఁక సూర్యుఁడందునో, యెందాఁక సుధాకరుండు † నెసఁగునో తారా
బృందంబెందాఁకను దివి, జెందునో యందాఁక నిది వ † సింతుత భువిలోక్

విషయసూచి

పుట

శ్రీ గర్భాగవత మాహాత్యము ... ౧

—♦ గోలోక ఖండము ♦—

ఇష్టదేవతా స్తుతి	...	౧౦
సంస్కృత కవీంద్ర స్తుతి	...	౧౧
ఆంధ్రమహాకవి పార్థసము	...	౧౨
కవి వంశానుక్రమణిక	...	"
ప్రకృతకృతి ప్రశంస	...	౧౩
శ్రీ గర్గాచార్యుండు నైమిశారణ్యమున కేతెంచుట	...	౧౪
బ్రహ్మదేవుడు దేవవాసు దేవసహితంబుగా గోలోకంబునకేగుట	...	౧౫
గోలోక వర్ణనము	...	"
బ్రహ్మదేవతలు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	౨౪
శ్రీకృష్ణుండు దేవతల కుచితోక్తులాడుట	...	౨౬
శ్రీ రాధాకృష్ణసంవాదము	...	"
శ్రుతిరూపగోపికల వృత్తాంతము	...	౨౮
మైథిలాదినారీ వృత్తాంతము	...	౩౦
మునిరూపాది గోపికల పూర్వచరిత్రము	...	౩౨
కృష్ణుండు యోగమాయను నియోగించుట	...	౩౪
కంస పూర్వజన్మ వర్ణనము	...	౩౬
కంసుండు దిగ్విజయంబునర్చుట	...	౩౮
రాధావతార వర్ణనము	...	౪౨
దేవకీ పసుదేవ వివాహ వర్ణనము	...	౪౦
బలరామావతార వర్ణనము	...	౪౩
శ్రీకృష్ణ జననకథా ప్రారంభము	...	౪౪
శ్రీకృష్ణావతార ఘట్టము	...	౪౭
నందుండు పుత్రోత్సవంబు జేయుట	...	౬౨
పూతన కంసప్రేతయై గోకులంబున కేతెంచుట	...	౬౬
పూతనా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	౬౮
బాలకృష్ణుండు ఉత్కలచాప్యసురవధం గావించుట	...	౬౯
ఉత్కలచాప సుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	౭౦
బాలకృష్ణుండు తృణావర్తునిం గూల్చుట	...	"

బాహ్యములు శ్రీకృష్ణునకు రక్ష సేయుట	...	22
తృణావర్త పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	23
గర్భండు గోకులంబునకేగి రామకృష్ణులకు నామరణంబులం గావించుట		24
గర్భండు వృషభానునిదికిరిగి రాధాకృష్ణ వ్రేళ్లంబు జేయుట		25
సండుండు నందనునింగొని భాంజీరవనంబున కేగుట		26
రాధాకృష్ణులకు వివాహము హోత్సవంబు రహస్యంబుగా జరుగుట		27
రాధ తిసువైన హరిని తిరిగి గోకులంబునకుఁ జేర్చుట		28
శ్రీకృష్ణ బాలలీల	...	29
శ్రీకృష్ణ దళిచార్య లీల	...	30
నారదుండు నందోపనంద వృషభాను లక్షణంబులం దెలుపుట.		31
శ్రీకృష్ణ మృద్యక్షణ లీల	...	32
విశ్వరూప ప్రదర్శనము	...	"
యమశార్జున మోక్షము	...	33
యమశార్జున పూర్వజన్మ వృత్తాంతము.	...	34
దుర్వాసుండు గోకులంబందలి నందనందనునిం గాంచి మోహంబు జెందుట.		35
దుర్వాసుండు వాసుదేవునిం గీర్తించుట	...	36

—† బృందావన ఖండము. †—

సన్నందుండు నందునకు బృందావనంబును వర్ణించి చెప్పట		37
వారాహోవతార వర్ణనము	...	38
గోవర్ధన పర్వత చారిత్రము	...	39
యమునానదీ చరిత్రము	...	40
నందుండు యాదవసహితంబుగా బృందావనంబున కరుగుట	...	41
వత్సాసురుని వధించుట	...	42
వత్సాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము.	...	"
శ్రీకృష్ణుండు బకాసురుని జయించుట.	...	43
బకాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	44
శ్రీకృష్ణుం డఘాసురునిఁ బరిమార్చుట	...	45
అఘాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	46
శ్రీరామకృష్ణులు పాశుపాల్యం బొనరించుట	...	47
రామకృష్ణులు ధేనుకాసురుని జంపుట	...	48
ధేనుకాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	...	49
శ్రీకృష్ణుండు కాళియ మర్దనంబు జేయుట	...	50

కాళియవత్సులు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	౧౨౦
శ్రీకృష్ణుండుదావాగ్ని పానంబొనర్చుట	...	౧౨౧
కాకభుశుండి ముని కథ	...	౧౨౨
కాళియ వ్యాలోపాఖ్యానము	...	౧౨౩
శ్రీరాధాకృష్ణ ప్రీతి వర్ణనము	...	౧౨౪
తులసీద్రత మహాత్మ్యము	...	౧౨౪
శ్రీకృష్ణుండు మాయాగోపికయై రాధ దరికేగుట	...	౧౨౭
మాయాగోపికా రాధికా సంవాదము	...	౧౨౮
రాసక్రీడా వర్ణనము	...	౧౨౯
గోపీవిరహ వర్ణనము	...	౧౩౦
గోపికలు శ్రీరాధాకృష్ణుని గీర్తించుట	...	౧౩౧
శ్రీకృష్ణుండు గోపికలకు ప్రసన్నుండగుట	...	౧౩౨
యమునాతటమందు రాధాకృష్ణుండు విహరించుట	...	౧౩౩
శంఖ చూడ కంసులు గదాయుద్ధం నొనరించుట	...	౧౩౪
శ్రీకృష్ణుండు శంఖచూడుని వధించుట	...	౧౩౫
గోపికలు విహ్వలలై శ్రీకృష్ణునిం జేరుట	...	౧౩౬
అసురి మహాముని కథ	...	౧౩౭
శంఖచూడో పాఖ్యానము	...	౧౩౮

—† గిరిరాజ ఖండము †—

శ్రీకృష్ణుండు తండ్రిని ఇంద్రపూజను గూర్చి ప్రశ్నించి, గోవర్ధనగిరి బ్రశంసించుట	...	౧౪౦
గోవర్ధన పూజా విధి	...	౧౪౧
గోవర్ధన పూజా మహాత్మ్యము	...	౧౪౨
ఇంద్రుండు గోకులంబుపైఁ గోపించుట	...	౧౪౩
శ్రీకృష్ణుండు గోవర్ధనపర్వతం బెత్తుట	...	౧౪౪
శ్రీకృష్ణాభిషేకము	...	౧౪౫
గోపకులు శ్రీకృష్ణుని బరీక్షించి నిస్సం దేహులగుట	...	౧౪౬
దధిహరణ లీల	...	౧౪౭
శ్రీగిరిరాజవిభూతివర్ణనము	...	,,
గిరిరాజోత్పత్తి వర్ణనము	...	౧౪౮
గిరిరాజ మాహాత్మ్యము	...	౧౪౯

—* మా ఘ ర్వ ఖ ం డ ము *—

శ్రుతిగోపికో పాఖ్యానము	...	౧౯౬
ఋషిగోపికో పాఖ్యానము	...	౨౦౦
వి. వి. గోపికోపాఖ్యానము	...	౨౦౧
కాసర గోపికోపాఖ్యానము	...	౨౦౫
అయోధ్యావాసినీ గోపికోపాఖ్యానము	...	౨౦౮
యజ్ఞసీతోపాఖ్యానము	...	౨౧౪
ఏకాదశీనృత వర్ణనము	...	౨౧౫
పులిండినీ గోపికోపాఖ్యానము	...	౨౧౮
సప్తాది గోపికోపాఖ్యానము	—	౨౨౦
దిన్యా, త్రిగుణవృత్తిగోపికోపాఖ్యానము	—	౨౨౨
దేవకన్యా గోపికోపాఖ్యానము	—	౨౨౪
జాలంధరీ గోపికోపాఖ్యానము	—	౨౨౫
సముద్రకన్యకాది గోపికోపాఖ్యానము	—	౨౨౮
యమునా పంచాంగము	—	౨౨౯
యమునా కవచము	—	౨౩౦
యమునా స్తోత్రము	—	౨౩౧
యమునాపటల పద్యములు	—	౨౩౨
ప్రలంబాసుర వధ	—	౨౩౪
ప్రలంబాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౩౫
కృష్ణుండు దావాగ్నిని మింగి గోపకులను రక్షించుట	—	౨౩౬
శ్రీకృష్ణుండు గోపకులకు వైకుంఠలోకంబు జూపుట	—	౨౩౯
సుదర్శనోపాఖ్యానము	—	౨౪౧
శ్రీకృష్ణుండు వ్యోమారిష్టాసురులను వధించుట	—	౨౪౨

—* మ ధు రా ఖ ం డ ము *—

కంసుండు శ్రీకృష్ణవధార్థంబై పన్నాగంబులఁ బన్నుట	—	౨౪౬
కంసుం డక్రూరుని గోకులంబునకంపుట	—	౨౪౮
వాసుదేవుండు కేళినిశాచరుం దుగించుట	—	౨౪౯
కేళి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౫౦
అక్రూరుండు గోకులంబున కరుగుట	—	౨౫౧
శ్రీకృష్ణుం డక్రూరసహితండ్డై యరుగుచు రాధాదుల నూఱుడించుట	—	౨౫౫
అక్రూరుండు యమునానదిని రామకృష్ణుల దర్శించుట	—	౨౫౮
శ్రీకృష్ణుండు మధురకుఁ జేరుట	—	౨౬౦
రామాది సహితండుగు కృష్ణుండు రజకునిం జంపి వాయుక సుదాములను	—	౨౬౧
సనుగ్రహించుట		౨౬౧

శ్రీరామకృష్ణులు కుబ్జత్తో సంభాషించుట	—	౨౬౩
శ్రీకృష్ణుండు ధనుర్భంగంబు గావించుట	—	౨౬౪
సూర్యాస్తమయ వర్ణనము	—	౨౬౫
మధురాపుర పురంద్రీ విరహవర్ణనము	—	౨౬౬
సూర్యోదయ వర్ణనము	—	౨౬౭
కంసుండు మల్లరంగంబు నిర్మింపజేయుట	—	౨౬౮
శ్రీరామకృష్ణులు కువలయాపీడగజంబు వధించుట	—	”
రామకృష్ణులు చాణూర ముష్టికాద్యసురుల వధించుట	—	౨౭౦
శ్రీకృష్ణుండు కంసుని వధించుట	—	౨౭౪
శ్రీకృష్ణ బలరాములచే గంసానుజాప్తకంబు హతంబగుట	—	౨౭౫
కంసుని భార్యలు విలపించుట	—	౨౭౬
రామకృష్ణులు దేవకీవసుదేవుల చెఱమాన్పి యుగ్రసేనుని బట్టాభిషిక్తుం జేయుట	—	౨౭౭
రజక పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౪
వాయక సుదామల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౫
కుబ్జా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౬
కువలయాపీడగజ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౭
చాణూరాదిమల్ల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౮
కంసానుజాప్తక పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	౨౮౯
పంచజన పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	—	”
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని గోకులంబునకు బంపుట	—	౨౯౦
ఉద్ధవుండు రాధాగోపికల నూఱడించుట	—	౨౯౯
గోపికా గీతలు	—	౩౦౦
ఉద్ధవుండు గోకులంబునుండి మధురకు వచ్చుట	—	౩౦౭
శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవసహితంబుగా గోకులంబున కరుగుట	—	౩౦౮
శ్రీకృష్ణుండు రాధతో సంభాషించుట	—	౩౧౧
శ్రీకృష్ణుండు ఋభుమునిని జీనన్ముక్తుం జేయుట	—	౩౧౪
శ్రీకృష్ణుండు రాధికకు నారదోపాఖ్యానంబు జెప్పట	—	౩౧౫
బలరాముండు కోలనిశాచరుం ద్రుంచుట	—	౩౨౨
మధురాపురీ మాహాత్మ్యము	—	౩౩౦

—♦ ద్వారకా ఖండము ♦—

కంసుని భార్యలు జరాసంధుని మోలకు వచ్చి విలపించుట	33౫
శ్రీకృష్ణుని జరాసంధుండు దండయాత్ర జేయుట	33౬

జరాసంధుండు శ్రీకృష్ణునిఁ బరిహాసఁ జ్ఞుటలు	...	332
శ్రీకృష్ణుండు జరాసంధునితో డీకొనుట	—	33౪
శ్రీకృష్ణుండు బలరామునకుం జక్కిర జరాసంధుని విడిపించుట	—	3౪3
కాలయవనుండు నారదప్రేతుండై కృష్ణునిమీన బాదినెడలుట	—	3౪౪
శ్రీకృష్ణుండు పిర్లన మధ్యంబున ద్వారకాపురంబు గట్టించుట	—	3౪౫
కాలయవనుండు శ్రీకృష్ణుని నెంబడించి హాటు	—	3౪౬
మునుగుండ నృత్తాంతము	—	3౪౭
బలరాము వివాహముఁజూరత్సవము	—	3౫౨
శ్రీ దుష్టణి కల్యాణ కథాపారంభము	—	3౫౫
దుష్టణి బ్రాహ్మణుని ద్వారకకు బంపుట	—	3౫౮
శ్రీకృష్ణుండు రథారూఢుండై కుండినపురికి జనుట	—	3౬౦
దుష్టణి కృష్ణునికై నిరీక్షించి చింతించుట	—	3౬౨
దుష్టణి కులదేవతా పూజకై బయలుదేరుట	—	3౬౫
శ్రీకృష్ణ విజయము	—	3౬౬
దుష్టణి కృష్ణుని నెంబడించి పోరుట	—	3౬౮
బలరాముండు సహవాదర ఖన్నయగు దుష్టణి నూజుడించుట	—	3౭౧
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకాపురంబున దుష్టణిం బెండ్లాడుట	—	3౭౨
శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామాది సతులం బెండ్లాడుట	—	”
నారదుండు ద్వారకాపురాగమనహేతువులఁ జెప్పుట	—	3౭౫
గోమతీనదీ మాహాత్మ్యము	—	3౭౮
చక్రతీర్థ మాహాత్మ్యము	—	”
శంఖోద్ధార తీర్థ మాహాత్మ్యము	—	3౮3
ప్రభాస తీర్థ మాహాత్మ్యము	—	3౮౬
సరస్వతీ తీర్థ మాహాత్మ్యము	—	”
గోమతీ సింధుసంగమ మాహాత్మ్యము	...	3౮౭
సాగర మాహాత్మ్యము	—	3౮౮
రైవతాచల మాహాత్మ్యము	—	3౮౯
యజ్ఞతీర్థకపిటంకాది తీర్థ మాహాత్మ్యము	—	3౯౧
గోపీభూమి మాహాత్మ్యము	—	3౯౨
సిద్ధాశ్రమ మాహాత్మ్యము	—	3౯౫
దుష్టణి మొదలగువారు రాధను బ్రశంసించి సత్కరించుట	—	౪౦౧
శ్రీకృష్ణుండు రాధాష్టభార్యాదులం గూడి రాసక్రీడం గావించుట	—	౪౦3
ద్వారకాపురీ వర్ణనము	—	౪౦౭

ద్వారకా ద్వితీయదుర్గవర్ణనము	—	౪౧౦
ద్వారకా తృతీయదుర్గ ప్రశంస	—	౪౧౨

—* విశ్వజిత్తంజము *

మరుతోపాఖ్యానము	—	౪౧౬
నారదముని బహులాశ్వునకు రాజనూయ వృత్తాంతంబు జెప్పట	—	౪౧౯
యాదవులు దిగ్విజయార్థంబై వెళ్లు ప్రద్యుమ్ను నభిషేకించి బహుమతులిడుట	—	౪౨౦
ప్రద్యుమ్నుండు సేనా సహితంబుగాఁ గచ్చాదిదేశంబుల కరుగుట	—	౪౨౫
ప్రద్యుమ్నుండు చేదిదేశంబు గెలుచుట	—	౪౩౦
తలిదండ్రులు శిశుపాలునకు హితోపదేశం బొనర్చుట	—	౪౩౨
శిశుపాలుఁడు ప్రద్యుమ్నునిపై దండెత్తుట	—	౪౩౩
ద్యుమత్సత్తులు యాదవసేనతో బోరి సాత్యకి కృతవర్మలచే నీల్గుట	—	౪౩౫
రంగసింగులు యాదవబలంబుతోఁ దలపడి భానునిచే హతులగుట	—	౪౩౭
ప్రద్యుమ్నుండు శిశుపాలునితో బోరి యోడించుట	—	౪౩౮
ప్రద్యుమ్నుండు కౌంకణదేశాదులం గెలుచుట	—	౪౪౦
దంతవక్త్రుఁడు మన్మథునితో బోరి యోడుట	—	౪౪౨
మన్మథుండు విదర్భాదిదేశంబులం గెలుచుట	—	౪౪౬
మన్మథుం డగస్త్యమహామునిగాంచి జ్ఞానోపదేశంబుఁ బొందుట	—	౪౪౭
ప్రద్యుమ్నుఁడు పరశురాముని దర్శించుట	—	౪౫౪
మన్మథుం డంగవంగాదిదేశంబుల కరుగుట	—	౪౫౬
మన్మథుఁడు మిథిలాదేశంబున కేగుట	—	౪౫౮
బ్రహ్మచారి వేషధారి యగు ప్రద్యుమ్నుండు ప్రసన్నుండగుట	—	౪౬౦
ప్రద్యుమ్నుండు మగధదేశంబునకుఁ జని జరాసంధునితోఁ బోరి ఓడించుట	—	౪౬౨
ప్రద్యుమ్నుండు కురుదేశంబులం గెల్చుట	—	౪౬౮
యాదవ కౌరవ యుద్ధ పర్వనము	—	౪౭౦
రామకృష్ణులు వచ్చి యాదవ కౌరవులకు సఖ్యంబుఁ గూర్చుట	—	౪౭౩
ప్రద్యుమ్నుఁడు త్రిగర్తాదిదేశంబుల జయించుట	—	౪౭౫
ప్రద్యుమ్నుం డలకాపట్టణమునకరుగుట	—	౪౭౮
కుబేర నలకూబరాది యోధపుంగవులు యాదవులతోఁ బోరుట	—	౪౭౯
కుబేరుండు ఓడి బలులిచ్చి ప్రద్యుమ్నుని బొగడుట	—	౪౮౪
మన్మథుండు కింపురుషఖండంబు గెలుచుట	—	౪౮౫
ప్రద్యుమ్నుండు హరిషర్షంబును జయించుట	—	౪౮౯
మరుండు త్తరకురుఖండంబును జయించుట	—	౪౯౦
ప్రద్యుమ్నుండు హిరణ్మయఖండంబు గెలుచుట	—	౪౯౩
ప్రద్యుమ్నుండు రమ్యకఖండంబును గెలుచుట	—	౪౯౫

ప్రమ్యముండు మానవదేశమున కేగుట	౪౯౬
ప్రమ్యముండు కేతుమాలఖండంబును జయించుట	౪౯౮
ప్రమ్యముండు భద్రాశ్వఖండంబును గెల్పుట	౪౯౯
వృకుండును శృష్టపుత్రుడు హృష్టదేవుని గూల్చుట	౫౦౦
సంగ్రామజిత్తు భూతసంతాపనానుయనిం జంపుట	౫౦౨
అనిరుద్ధుండు వృకానుయని వధించుట	౫౦౫
సాంబుండు కాలనాభరాక్షసునిం బరిమార్చుట	౫౦౮
దీప్తిమంతుండు మహానాభానుయనిం దెగబార్చుట	౫౦౯
భానుంగు హరిశ్చంద్రుడైత్యుని ఖండించుట	౫౧౦
శకుని తన తమ్ములు గూలుట విని చింతించి మాదవులతో బోరుట కేతించుట	౫౧౧
శకుని ప్రమ్యముయొద్ద విరగ్ధనము	౫౧౩
శ్రీకృష్ణాస్త్రనిర్గత శ్రీకృష్ణుండు తద్వధోపాయంబాలోచించి గరుడునం జెప్పట	౫౧౭
శకుని దైత్యుండు శ్రీకృష్ణునితో బోరి నీల్చుట	౫౧౮
శ్రీకృష్ణుండు చంద్రావతిపురి కేగి కరణాగతులైన శకుని	
భార్యపుత్రుల కభయదానం బొసంగుట	౫౨౩
నారదుండు జనకునకు శకున్యాద్యసుర పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు జెప్పట	౫౨౪
ప్రమ్యముం డిలావృక్షఖండంబు గెలుచుట	౫౨౫
శ్రీకృష్ణుండు వేదనగరంబున కేగుట	౫౨౭
నారదుండు జనకునకు రాగతాలవృత్త్యాది భేదంబుల దెల్పుట	”
ప్రమ్యముండు గంధర్వదేశంబు గెలుచుట	౫౩౩
ప్రమ్యముండు శక్రిసఖుని జయించుట	౫౩౫
ప్రమ్యముండు సుందరీ స్వయంవరంబున కేగుట	౫౩౯
ప్రమ్యముండు దిగ్విజయం బొనర్చి ద్వారకాపురి కరుగుదెంచుట	౫౪౧
ఉగ్రసేనుండు రాజనూయం బొనర్చుట	౫౪౨

—† బలభద్ర ఖండము †—

ప్రాడ్విపాకముని బలరామావతారముం గూర్చి దుర్యోధనునకు జెప్పట	౫౪౫
జ్యోతిష్మత్పాపాఖ్యానము	౫౪౯
దేవేంద్రులు జ్యోతిష్మతిని మోపించి కోరుట	౫౫౦
జ్యోతిష్మతి యింద్రులను శపించుట	౫౫౨
బ్రహ్మవరంబున జ్యోతిష్మతి రేవతియై వుట్టుట	౫౫౩
ప్రాడ్విపాకుండు దుర్యోధనునకు శ్రీకృష్ణచరిత్రంబు సంగ్రహించి వచించుట	౫౫౪
బలరామ రాసలీలా వర్ణనము	౫౫౬
• బలభద్ర పంచాంగము	౫౫౮

—* విజ్ఞాన ఖండము *

వ్యాసుం డుగ్రసేనుదరి కరుడెంచుట	...	౫౬౨
లోకకర్మగతి నిరూపణము	—	౫౬౪
నిర్గుణభక్తియోగ వర్ణనము	—	౫౬౬
భక్త మూహత్స్వము	—	౫౬౭
భక్తుక్రైస్తవ వర్ణనము	—	౫౬౮
హరిమందిర వ్రతిష్ఠా వర్ణనము	—	౫౭౦
ఊడతోపచార పూజావిధానము	—	౫౭౩
శ్రీకృష్ణ దండకము	—	౫౭౭
పరబ్రహ్మ నిరూపణము		౫౮౦
శ్రీ గర్గభాగవత పఠనాది ఫలము		౫౮౨

—* అశ్వమేధ ఖండము *

ఉగ్రశ్రవుండు నైమిశారణ్యమున కేతెంచుట		౫౮౫
గర్గుండు వజ్రినాభుని కడకు వచ్చుట		౫౮౬
గర్గుండు వజ్రినాభునకు శ్రీకృష్ణ చరిత్రంబు చెప్పట		౫౮౮
వారిజాతాపహరణ కథ		౫౮౯
సత్యభామతో గూడి నరకాసురుని వధించుట		౫౯౦
ఇంద్రుండు ఉపేంద్రునితో బోరుట		౫౯౩
బృహస్పతి శచికి బుద్ధిగఱపుట		౫౯౫
నారదుండు ఉగ్రసేనునకు అశ్వమేధంబు జేయుమని చెప్పట		౫౯౮
కృష్ణుండు అశ్వమేధమును జేయ ఉగ్రసేనుం బురికొల్పుట		౬౦౦
నారదుండు ఉగ్రసేనునకు యజ్ఞవిధానంబు దెల్పుట		౬౦౧
శౌరినారదులు యజ్ఞాశ్వం బన్వేషించుట		౬౦౨
గర్గుం డాహూతుండై యుగ్రసేనుని కడకు జనుట		౬౦౩
అనిరుద్ధుండు అశ్వపరిపాలనంబు నంగీకరించుట		౬౦౪
ఉగ్రసేనుండు తన భార్యతో సశ్వమేధంబును గూర్చి చెప్పట		౬౦౬
ఉగ్రసేనుండు ఋత్విక్కులను వరించి యజ్ఞారంభమునకు గడంగుట		౬౦౭
యజ్ఞాశ్వంబును బూజించి విడుచుట		౬౦౯
ఉగ్రసేనాదులు అనిరుద్ధునకు యుద్ధసీతిని దెల్పి బహూకరించి		
యజ్ఞాశ్వంబు వెంట పంపుట		౬౧౦
అనిరుద్ధ సహాయార్థంబై సాంబాది యాదవవీరులు పోవుట		౬౧౨
సేనాసహితుండగు ననిరుద్ధుండు సీలధ్వజుని గెల్పుట		౬౧౪
అనిరుద్ధుండు చంపావతీపురిని జయించుట		౬౧౮

అనిరుద్ధుండు శ్రీరాష్ట్రంబును గెల్పుట	౬౨౧
అనిరుద్ధుండు సింహాశిదేశంబును గెల్పుట	౬౨౫
అనిరుద్ధుండు భీషణునితో బోరుట	౬౨౬
బకాసుండు అనిరుద్ధునితో యుద్ధం బొనర్చుట	౬౨౮
యజ్ఞాశ్వంబు భద్రావతీపురి కరుగుట	౬౩౨
లింగుండను రాజు వట్టి యజ్ఞాశ్వంబు నొసంగి యనిరుద్ధుని గౌరవించుట	౬౩౩
సాంబీషని యనిరుద్ధుని సంశయంబులం దీర్చుట	౬౩౫
అనిరుద్ధుండు అనుశాల్వుని జయించుట	౬౩౭
అనుశాల్వుం డనిరుద్ధున కశ్వంబునంగి బహుకరించుట	౬౪౦
ప్రాద్దేశమున కరిగిన యజ్ఞాశ్వంబు వల్వలాసురునిచే బట్టుపడుట	౬౪౧
అనిరుద్ధుండు వల్వలాసురుని జాడ దెల్పుమని నారదుని గోరుట	౬౪౨
మార్గవర్ధనుండు సహదేవుం డనిరుద్ధుని సన్మానించుట	౬౪౩
యాదవులు సముద్రంబుపై అటెడగట్టి దాటి అనురపురి కరుగుట	౬౪౪
మయాసురుండు యాదవ బలంబు వణించి చెప్పుట	౬౪౫
వల్వలాసురుండు మయుని దూరుట	౬౪౬
మయుండు వల్వలునకు హితోపదేశంబొనర్చుట	౬౪౭
అనిరుద్ధాదులు మయాసురాదులతో బోరుట	౬౪౮
గదుడు నందునితో బోరుట	౬౫౨
కుశంబుడు సాంబునితో యుద్ధంబొడుట	౬౫౬
వల్వల మయాసుర సంభాషణము	౬౫౮
మంత్రీపుత్రులు దుఃఖితుండగు సైన్యపాలు నూజించుట	౬౬౦
సైన్యపాలకుడు వల్వలపుత్రునినధిప ప్రయత్నించుట	౬౬౨
సైన్యపాలుడు వల్వలపుత్రుని జంపబోయి వ్యర్థుండగుట	౬౬౪
వల్వలునికొడుకు శ్రీకృష్ణుని బ్రార్థించుట	"
వల్వలాసురుండు తనయ, మంత్రీతనయ, సేనాసమన్వితంబుగా యాదవ బలంబుతో బోరుట	౬౬౬
కునందనానిరుద్ధ యుద్ధము	౬౬౭
వల్వలాసురుద్ధులు పరస్పరము పోరుబొత్తులాడుకొనుట	౬౬౮
సునందన కునందనుల యుద్ధము	౬౭౨
శివుండు నారదప్రేరితుండై యుద్ధంగమున కేతెంచుట	౬౭౪
రుద్రుండు అనిరుద్ధాదులను యుద్ధమునకు బురికొల్పుట	౬౭౬
యాదవ సహాయార్థంబై శ్రీకృష్ణుం డేతెంచుట	౬౭౭
శివుడు కేశవుని స్తుతించుట	"
శ్రీకృష్ణుండు అనిరుద్ధాది సహితంబుగా గోకులంబున కరుగుట	౬౭౮

శ్రీరాధాకృష్ణుల సమ్మేళనము	౬౮౦
దుర్యోధనుండు యజ్ఞశ్వంబును బట్టుకొనుట	౬౮౧
ధృతరాష్ట్రుని నాదేశంబున దుర్యోధనాదులు సబహుమానముగా	
యజ్ఞశ్వంబు సమర్పించి శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించుట	,,
యజ్ఞశ్వంబు పాండవుల ద్వైతననంబున కేగుట	౬౮౪
అనిరుద్ధుండు ధర్మరాజుచే సమ్మానితుండై వివిధదేశంబుల దిరిగి	
ఉద్ధవునితో యోజించుట	,,
నారదుండు యజ్ఞశ్వంబుఁ బట్టుకొనుమని యింద్రుని బురికొల్పుట	౬౮౬
అనిరుద్ధుండు తన రాకను ఉగ్రసేనాదులకుఁదెల్పు ముందుగా నుద్ధవునిబంపుట	,,
శ్రీకృష్ణుండు అనిరుద్ధుని సగౌరవంబుగా ద్వారకకు దోడ్కొని వచ్చుట	౬౮౭
అనిరుద్ధుండు ఉగ్రసేనుని సంహరించి తన వెంటవచ్చిన రాజులను	
పరిచయము జేయుట	౬౮౮
ఉగ్రసేనుం డశ్వమేధయాగ మారంభించుట	౬౮౯
నారదుండు సత్యభామాది సతులవరిచేరి శ్రీకృష్ణునివూడ	
గొండెముల జెప్పుట	౬౯౦
శ్రీకృష్ణుని నారదుని బట్టికొని హితము జెప్పుట	౬౯౧
శ్రీకృష్ణునిసతులు గోమతిజలంబులను దీసికొని వచ్చుట	,,
బంధుమిత్రుల నా యా కార్యములందు నిర్వాహకులుగా నిర్ణయించి	
భార్యసహితంబుగా యాగంబొనరించుట	౬౯౨
వ్యాసుండు పశువిశసనంబు గావింపుమని బలరామునకు జెప్పుట	౬౯౩
ఉగ్రసేనుండు యజ్ఞాంతమున వచ్చిన వారినందఱును దగినట్లు గౌరవించుట	౬౯౪
శ్రీకృష్ణుండు తృప్తుండై యుగ్రసేనుని బ్రశంసించుట	౬౯౫
శ్రీకృష్ణుండు మృతులైన కంసాదిసుతులను ఉగ్రసేనునకు జూపుట	,,
కంసాదులు శ్రీకృష్ణుని బ్రశంసించి తిరిగి వెళుంతమునకేగుట	౬౯౬
వ్యాసుండు ఉగ్రసేనునకు శ్రీకృష్ణ సహస్రనామస్తోత్రంబు జెప్పుట	,,
శ్రీకృష్ణ బలభద్రాదులు గోలోకాదులకేగుట	౬౯౮
వజ్రనాభుండు శ్రీకృష్ణుని శ్యామవర్ణమునకు గౌరణంబడుగుట	౬౯౯
గర్గుండు కలికాలస్థిఁ దెలుపుట	,,
గర్గుండు వజ్రనాభునకు కలినివారణోపాయంబులం జెప్పుట	౭౦౦

గ్రంథకర్త : చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి.

చ॥ కలవుగదా పురాణములు గావ్యములుక మఱి సంహితాదులుక
గలవుగదా త్రివేదములు గాబునుగా నితిహాస సంచయం
బులు నివియెల్లవీడి యొకమూల వసించెడి గర్గసంహితక
దలఁచితి రేలకో? యది వినంగఁ గుతూహల ముప్పతిలైడిక.

౮

చ॥ ఇదియును గాక గర్గకవి యీకృతి నెవ్వరిబోధఁ జేసెనో
ముదమొదవించు శ్రీహరి యమోఘవిలాసము లెట్లు నింపెనో?
యిది వినినట్టివారు నుఖ మెట్టి ఫలంబుల నొందనుందురో?
యిదివఱ కేరు దీని విని వృద్ధినిఁ జెందిరో? వీనిఁ దెల్పుఁడీ!

౯

చ॥ ఇటులఁ బ్రయావచస్సుల గిరీశుఁడు వించుఁ బ్రసన్నచిత్తుఁడై
వటువిబుధప్రకాశిత సభక గని దారుణ పాప తాప సం
కట హర శౌరిరాధల ప్రకర్ష మహత్తును గర్గసంహితో
త్కట మహిమంబుఁ బల్కెదను దత్పరతక వినుమా! యుమాసమా! ౧౦

వ॥ తొల్లి భగవానుఁడగు హరి స్వచరిత్రంబుఁ బ్రచురింప, బ్రహ్మదేవునిచేఁ
బ్రార్థితుండై భూతలంబున కరిగి, యరసి, రాధాదేవికిఁ జెప్పి, గోలోకంబునకుఁజన
నచట ననంతనిచే వందితుండై యాతని వేడికోలుమీఁదఁ బవిత్రంబగు తన
చరిత్రంబు సంపూర్ణంబుగా జేషున కుపదేశించె. అంత నా యనంతం డా యనంత
శయానుజీవితంబు విరించికిని, విరించి ధర్మువునకును, ధర్మువు దనకుమారులకు నుప
దేశించుచు వచ్చిరి. పిమ్మటఁ దత్కథాసుధను నరుఁడు గ్రోలి నారాయణునకును,
నారాయణుఁడు భగవత్సేవావరతంతుండగు నారదమహర్షికి నుపదేశించె. అంత
నా మహర్షి త్రికాలజ్ఞుండగు గర్గాచార్యునకు భక్తినిజ్ఞేపంబును, బరమజ్ఞానమాని
తంబునగు శ్రీకృష్ణ చరిత్రంబుఁ జెప్ప, నా గర్గుఁ డందలి మహిమం బాలోకించి,
యుపదేశకుండగు నారదమహర్షిని హర్షోత్కర్షమనస్వియగుచు, సన్మానింప, సంత
సించి, యా నారదుండు గర్గన కిట్లనియె.

౧౧

ఉ॥ దోస మొకింత లేనిదియు స్తుత్య మభీష్టద మవ్యయం బనా
యాస నుఖప్రదంబు గమలాక్ష పదాంబుజ భక్తిదంబునై
వాసినిగన్న కృష్ణభగవానుని కీర్తిని సంగ్రహించి నీ
కీ సమయంబు నందు వచియించితి విస్తర మిద్ది సల్పుమా!

౧౨

చ॥ విరివిని సల్పినట్లయిన విశ్వమునం దిదియే ప్రసిద్ధికిఁ
సరగున వచ్చు కై వడిని శక్తికొలంది నొనర్తు వ్యాసుఁడీ
వరకు మదాజ్ఞచేత నల భాగవతంబును సల్పె దానినిక
మరుగున నుంచి నీ కృతియె మా బహులాశ్వునకుఁ వచించెదక.

౧౩

చ॥ అనవుడు గర్గమాసి విచయావనతుండయి వీనులారగా
విని మునినాథ ! మీ నుడులు విశ్వహితంబులె కాని మాకు నం
దని వటులైన మీరు దయ దాల్చితిదేని వచించెదన్ జమీ
యనవుడు నారదుండు ముద మందెను డెందమునందుఁ బార్వతీ ! ౧౪

వ॥ అంత దేవర్షియగు నారదుండు సంతోషావేశంబున వీణ తంతియల
సవరించుచు, శబ్దించుచు, నాడుచు, బాడుచు, యోగబృందారకబృందవంది
తంబగు బ్రహ్మలోకంబున కరిగె. గర్గాచార్యుండును గర్గ నామంబునం బరగు
నొక్క యచలంబున నిశ్చలస్వాంతంబున నారదోపదేశంబున విన్నవియుఁ దాను
గన్నవియు, నింక నెన్నెన్నియొ తెన్నుల నెన్నియున్న యా వెన్నుని మహిమంబు
లను, విచిత్రచరిత్రంబులను, నారద బహులాశ్వ సంవాదంబున నిరూపించుచు, శ్రీ
కృష్ణభక్తి వివర్ధనకరంబగు నొక్కశాస్త్రంబు ద్వాదశ సహస్ర శ్లోకపరిమితంబుగా
రచించియుండె. అంత దానికి గర్గసంహితయను నామంబు ప్రసిద్ధంబయ్యె. ౧౫

ఉ॥ ఈ కృతి విన్నమాత్రమున స్వేచ్ఛము లెల్ల ఫలించు నిక్కమీ
వాకున కొక్క సత్కథను బల్కెదఁ గల్గిరో ! వజ్రపుత్రుడున్
బ్రాకట జీవితండు ప్రతిబాహుడు మాలిని నాఁగ నాలితో
శ్రీకర కృష్ణ పాలిత పురిన్ మధురన్ నివసించె నయ్యెడన్. ౧౬

ఉ॥ సంతతిలేమిఁ జంతలఁ గృతత్వమునందుచు సంతకై తపో
సంతులకున్ సునర్ణ పశు వస్త్రధరా ప్రభృతిప్రదానముల్
సాంతప నాశ్వమేధముఖ సర్వమఖంబులఁ జేసియున్ మన
శ్చింత యొకింతయున్ విడక చిక్కుచు నిట్లు విచార మొందెడిన్. ౧౭

మ॥ ధనమా లోపము లేకపోయె నిక మా దాంపత్య సంబంధమా
యనుకూలంబు బలంబు నత్యధికమే యారోగ్యమా యోగ్యమే
ఘనరాజ్యంబు నయాన్వితంబు గొఱతల్ గాన్పింప వెచ్చటఁ ద
త్తనయా భావమె భావశల్యమయి చింతావార్ధి నన్ ముంచెడిన్. ౧౮

చ॥ పితరులు తర్పణోదకము బెగ్గిలి కోష్ణముగా గ్రహించి భూ
పతి ప్రతిబాహు పిమ్మటను బాలుఁ డొకండును లేకపోవుటన్
గతు లిక మాకు లేవనుచుఁ గన్నుల నీరును నించుచుండు రా
స్థితిఁగని యూరకుండ వలసెన్ మఱి యేమి యొనర్తు దైవమా ! ౧౯

చ॥ తురగము లున్న నేమి బహు దుందుభి బృందము లున్న నేమి చి
త్రరథము లున్న నేమి ధనరాశులు యోధులు నున్న నేమి ధీ
వరసచివుల్ పురోహితులుబంధువులున్ గవు లున్న నేమి నే
ర్పరితన మున్న నేమి యొకబాలుడు నాకు జనింపనప్పుడున్.

- ఉ॥ దేవమహర్షి సంతతి పితృణాము లన్నిటిఁ దీర్చివేయ మ
జ్జీవిక సార్థకంబని వచింపఁగ నైహికపారమార్థిక
శ్రావితసౌఖ్యముల్ గడన సల్పితినంచుడలంప స్వార్జిత
శ్రీ విభవంబు మంచిదని చెప్పఁగ నర్హుడు పుత్రవంతుఁడే. ౨౦
- ఉ॥ వ్యాకరణంబునక గిరయు బాధమడంబునఁ గుంజరంబు రా
కాకువలా పుచ్చేత నిశ కంజనికాయముచేఁ డటాకముక
వ్యాకరణ శ్రుతిస్మృతినయాదివిదగ్రణులక సభాస్థలం
బాకస మభివంక్తిని వరాత్మజుచేఁ గులమొప్పు నెప్పుడుక. ౨౧
- ఉ॥ సంతతిలేని కేహమును జన్మము వ్యర్థములొటఁ బ్రాజ్ఞుఁ డా
సంతును వృద్ధిఁ జేసికొని సౌఖ్యములక గననొనటంచు నిం
తెంతనరానిచింతలను నేడ్చెడి నాప్రతిబాహు భూవరుం
డంత స్వకీయమూర్ధజచయార్జునతక గని యాశ వీడెడిక. ౨౩
- తే॥ భార్యతోడుత నిట్టులఁ బ్రబలదుఃఖి, మొందుచుండిన ప్రతిబాహు నొక్కనాఁడు
మధురయందున శాంఢిల్యమాని వేడ్కఁజూడ నేతెంచె గిరిజ! విశుద్ధచరిత!
- చ॥ మునిపతిరాకఁగన్గొనుచు ముందుగలేచి, నమస్కరించి, య
ర్చనల ననేకముల్ సలిపి రంజిలజేయ మునీశ్వరుండు నె
మైనమునఁ గొతుకంబు గని మానవనాథ! కుటుంబరాష్ట్ర పా
లనములఁ జక్కనుంటివె? సలక్షణ సౌఖ్యము లబ్బుచున్నవే? ౨౫
- చ॥ అని యడుగంగ తేడు సకలార్థవిదగ్రీణి! పూర్వజన్మ సం
ప్రణిహిత దోషలబ్ధనిజబాధ యనిర్వచనీయమయ్యె నే
మని వచియింతు? రాష్ట్రమున నన్వయమందునఁ బట్టణంబునం
దున సుఖముండినట్టులుగఁ దోషదు మీరిది గుత్తెఱుంగరే? ౨౬
- చ॥ మన ప్రతిబాహుపిమ్మట సమంజసపాలనఁ జేయువాఁ డొకం
డు నిచట లేడటం చెడఁగడుక వెతనందుచునుండు) నాప్రజల్
కనులకుఁ బండువౌ సుతుండు గన్నడుగా యని నాదు భార్య నే
నును బితృదేవతల్ సతము నొచ్చుదు మేమి యొనర్తు? జొత్తెటక. ౨౭
- ఉ॥ నాగతి యిట్టులుండె దయ నాపయిఁ గూర్చుచు దివ్యదృష్టిచే
బాగుగఁజూచి పుత్రుఁగను భాగ్యము నాకొనఁగూడఁజేయుఁడి!
యోగిగులావతంస! విన నువ్విభులూరుచు నుంటి నింక నా
యోగమెటుల్ ఘటించునది యొప్పుగఁ జెప్పఁ డనెక మహేశ్వరీ! ౨౮

క॥ నావుడు శాండిల్యుండును, భూవర ! బహుశ్రవణానముల మును మీరల్
గావించియుంటి రందునఁ, దావకభావార్థసిద్ధి దనరక పోయెన్.

ఉ॥ ఐన శుభప్రదంబును మహామహిమోత్తమ ముత్కటవ్యధా
దీనహృదబ్జమిత్రమును దివ్యకథామృతపూరితంబు నం
తానఫలప్రదం బహితదారుణమా నల గర్గసంహితన్
మానిసిమాలినిం గలిసి మంచితనంబున నాలకింపుమా ! 30

చ॥ ధనమును గోరు వారలును ధర్మముఁ గోరెడివారు విద్యలా
ర్జన నొనరించువారు జెఱసాలలనుండి విముక్తిగోరువా
రును గులదీపకాత్మజసుహృదముఁగాంచఁడలంచువార లీ
ఘనమగు గర్గసంహితను గర్ణములార వినంగనౌ విభూ ! 30

చ॥ కృతువులు సత్రయాగములు గాశి గయామధురా ప్రయాగ తీ
ర్థతీగమంబులన్ గలుగు ధన్యతకంఠెను గర్గసంహితా
కృతి వినుటన్ లభించు కృతకృత్యత నుత్యము గాన దీనిఁ బం
డితుండును బామరుండను గడించి వినందగు నెన్నిభంగులన్. 31

చ॥ సతులును బిన్న పెద్దలును సర్వకులంబులవారుగూడ న
న్మతిఁ బరియింపవచ్చును వినందగు నట్లొనరింప వారని
ర్మితియును వేళలే దిది యమేయపురాతన జన్మపుణ్యసం
తతి లభించుఁగాని పెఱదారులఁ జిక్కదు నిక్క మేలికా ! 33

ఉ॥ పాపు లవైష్ణవుల్ జగదబంధవులున్ గురుభక్తిహీనులున్
దోషిడికాండ్రు నాస్తికులు ధూర్తులు గర్వులు గర్గసంహితా
ప్రావణమం దనర్హు లింకఁ బ్రాణు లనిత్యము తాటచేత తే
పేవని యెట్టుతానొ యిపు డియ్యది విను సుపుత్రుఁ గాంచుమా ! 34

చ॥ భవనము శుద్ధిసల్పి బహువర్ణవిచిత్రత రంగవల్లులన్
బ్రవణతతోడఁ బెట్టుచు శుభప్రదమా కదలీవిభాసుర
ప్రవిమల మండపంబున సువల్లవపంచకవారిపూర్ణై
భవయుతకుంభ ముంచి గజవక్త్రున కర్చులఁదొల్తఁ జేయుమా ! 35

ఉ॥ నమ్మి నవగ్రహంబుల కనంతరమందునఁ బూజనల్పి శ్రా
వ్యమ్మగు గర్గసంహితను భక్తిని నర్చ లొనర్చి స్వీయదా
ర్థ్యమ్మొకొంది దక్షిణగ హైమమొ వెండినొ వక్త్రకిచ్చి యో
గ్యమ్మగు తద్గుణంబున సుఖింబిడు శ్రీఫలముంచనౌ విభూ ! 36

ఉ॥ అంతట భక్త్యభోజ్య పరమాన్న ఘృతాధిక తేహ్యచోహ్యముల్
శాంతి మహానివేదనము సల్పుచుఁ దత్తలసీదశంబు ల
త్యంతము బూజితేసియు శుభార్తిక మిచ్చి ప్రదక్షిణంబు లా
యంతిమవాసరంబున ననర్గళ కీతి నొనర్పచా ప్రభూ ! 32

సీ॥ పండిత పుత్రుడై భారతకథలని, ముసలమ్మ కలలను మూల్గువాని
శ్రీరంగనీతులఁ జెప్పచు దొమ్మతీ, గుడిసెలలో దూరు కొంటెవాని
దబ్బుల నొరులను దబ్బిబ్బు నొనరించి, లిబ్బులగాఁజేయు లేకీవాని
వైష్ణవ్రండనటంచు విష్ణుమిత్రుండైన, శివు నహర్నిశము దూషించువాని

తే॥ కామకోపాదివైరి పట్కంబువలనఁ, బరగువానిని హతశత వాదములను
జేయు వానిని వక్తగఁ జేయరాదు, గానఁ బొరపాటుపడకుమీ కార్యమందు.

చ॥ హతశతవాదియై జనుల కార్తిని గూర్పంగ గర్గసంహితా
పతనము భంగవశానటులఁ బల్కలు యత్న మొనర్చువాఁడు దా
జరరము బ్రద్దలై మడియు సందియ మిందునలేమి నెవ్వఁడే
శతహతహీనుడోచు గురు శౌరులభక్తిని నుండగా దగున్. 33

చ॥ నరమగు బ్రహ్మచర్యవిధి వర్తిలి ప్రత్యహ మేకభుక్తమున్
జొరవగఁ జేసియేని పరిశుద్ధహవిష్యమొ కందమూలమో
పెరుగొ ఫలంబా పూరికలొ పిండియొ భక్త్యములే న్గ్రహించుచున్
ధరను బరుండి తొమ్మిది దినంబులఁదాక విసంగనొ గథన్. ౪౦

చ॥ ఎవఁడు సమస్త శాస్త్రచణుఁ డెవ్వఁడు సద్గురు వంశ సంభవుం
డెవఁడు కృపాకరుండు మఱి యెవ్వఁడు మాధవ భక్తిపూరితుం
డెవఁ డనుమాన వారకుడు నెవ్వఁడుదారుఁడు నాధుభోధనా
వినరణదక్షుఁ డెవ్వఁడు వివేకి యతండె ప్రసక్త యయ్యెడిన్. ౪౧

ఉ॥ ఉక్తవిధిన్ బ్రవక్తను నియుక్తుని జేసిన మీఁదటన్ యథా
శక్తిగవేడి బాడబులఁ జక్కని ద్వాదశవర్ణ మంత్రమున్
యుక్తజపంబు సల్పి సకలోత్కట విఘ్నము లంతరింపగా
రక్తి స్వమిత్ర బంధువులు రా నొనరించి గ్రహింపనొ గథన్. ౪౨

స॥ అంత నయ్యాచార్య వర్ణుచేఁ బ్రత్యవరోధ విహీనంబుగాఁ బ్రత్యహంబు
మూఁడు జాములు గర్గసంహితను నొకఖండంబుచొప్పనఁ బ్రాగల్భ్యగళంబునఁ
జెప్పింపనగు, ఈ నిర్ణీత యామత్రీయ కాలంబున లఘుశంకాది కృత్యంబుల నిర్వ
ర్తించి పాణిపాదముఖ ప్రక్షాళనంబు లాచరించుటకుఁగా నెక్కడనేని గథాంతమం
దాపించి రెండుమారు లావాచకునకు విశ్రాంతి నీయందగు, ఇట్లు సక్రమంబుగాఁ

బాహుయణంబుఁ జేయించుచుఁ దొమ్మిదవ దినంబున నవమంబగు విజ్ఞానఖండంబున గర్గసంహితా గ్రంథంబు నావాహనాది షోడశోపచారంబులఁ బూజించి పిమ్మట నాఘభోధనా చతురుండఁగ నబోధింపఁగూడ శ్రీధమేయి నర్చింపనగు, కథావిశ్వామందై నతఱి విష్ణు భక్తిపరాయణులగు శ్రీపురుష జనంబులతోఁగూడఁ గాంస్యశంఖ మృదంగాదినమన్వితంబుగా నలుగడల నాట్యంబు నలుపుచు జయజయధ్వానంబులతో భగవన్నామ సంకీర్తనంబు సేయండగు. అనంతరంబునం దా గర్గసంహితాకృతి స్వర్ణ సింహాసనంబుంచుచి, సదక్షిణగా నాచార్యున కర్చింపఁడగు. ఇట్లాచరించినవాఁడై హింక శాఖ్యం బనుభవించి, యంతిమంబున శ్రీహరిం బొందుదురు. ఇక్కలియు గంబున నిదియే చక్కని నులభోపాయంబై యఘనిహృలకంబై యనంత నుఖ పరిపంబై యలరారుచున్నది. ఇట్టి గర్గసంహితా శ్రవణంబుకంటె భుక్తిముక్తి ప్రదంబగు నన్యం బేమియున్నదని వినవలతువో నచింపుమని ప్రతిబాహుభూవరు నడుగ నతఁ డవనతశిరస్సుఁడై ప్రసన్నుండగుచు శాంఢిల్యమహర్షి కీటనియె. ౪౩

ఉ॥ కంటిని మిమ్ము నిమ్మెయిని గన్నుల పండువగా ముసీశ్వరా !
వింటిని సంహితామహిమ వీనుల విందుగఁ బాపనాశముం
గంటిని మీరు సెప్పిన ప్రకారము కార్యములకొ ఘటింప నే
నుంటిని నకాసపుత్రుఁగ నెటో యొనరింపు మటంచు వేడెడక. ౪౪

తే॥ అంత శాంఢిల్యమానియు నభిమతించి, సర్వమంగళప్రదగర్గ సంహితాకృతికొ బ్రబోధింపఁగాఁబ్రయత్నించి యమున, గట్టునకొ మండపముఁగట్టెఁగఁమనిధిని.

ఆ॥ అవల మధురయందు నమరిన జను లది
యాలకించి యచటి కరుగుదెంచి
రంత తేడను పతనాద్యంతముల బ్రాహ్మ
ణులకు నన్నదానములను జేసి. ౪౫

తే॥ హస్తీ రథ హయ డింగరా నర్హమణి ను
వర్ణ గో ధనరాశులఁ బరమ భక్తి
నల్ల శాంఢిల్యముని కిడె నంత మునియు
గర్గసంహితాకృతిఁ జెప్పి కొఱుకమున. ౪౬

తే॥ ఆ సమయమందె నీకుఁ బ ల్కాడినట్టి, హరి సహస్రనామంబుల నధిక కరుణఁ జెప్పి తేడంతమున ముని సెప్పినటుల, భువన మోహను శ్రీకృష్ణు బుద్ధినిల్పి.

మ॥ మురళీగాన మనోహరా ! విబుధసంపూజ్యా ! జగన్మోహనా !
కరుణా భూషణ ! దైత్యశోషణ ! జగ త్కల్యాణ కృత్తా ! యో
దరహాసాంచిత పూర్ణ చంద్ర సుముఖా ! ధారాధరాభ ప్రభా !
దరచక్రాది ధరా ! నగేంద్ర ధర ! రాధామాధవా ! భూధవా ! ౪౭

మ॥ అని పొగ్గించి నమస్కృతుల్ సలుపఁగా నా దేవదేవుండు వం
శిని వేత్రంబును దాల్చి పీతపటముల్ సెల్వారగాఁ గోటిమా
రనిభుండై యనుకంపతో సగుచు నా రాధా సతింగూడి యా
తని మ్రోలక దేసలుక వెలుంగఁదగె నాస్థక నేత్రపర్వంబుగాక. ౫౦

వ॥ ఇట్లు పొగ్గిమర్చించిన జగన్మోహనాకారుండగు శ్రీకృష్ణుని శాండిల్య
మహర్షియు, బ్రతిబాహుభూపతియు, బట్టమహిషి యగు మాలినియుఁ గాంచి,
ప్రత్యుత్థానం బొనరించి, నమస్కరించి, యిట్లని వినుటించిరి. ౫౧

సీ॥ శ్రీవత్సలాంఘనా! శ్రీగజహాతా!, శ్రీగళమిత్ర! చక్రీ! జోహారు
గోలోకనాయకా! గోపలీలాన్వితా!, వైకుంఠలోకాధిపా! జోహారు
దేవర్షి వందితా! దివ్యరూపాంచితా!, గిరిరాజ పతి మనోహర! జోహారు
బృందాననవిహార! బృందారక వ్రాతరక్షక! రాధేశ్వరా! జోహారు

తే॥ నందనందన! నారాయణా! జోహారు
దానవాంతక! మానవోత్తమ! జోహారు
సచ్చిదానంద! యింద్రానుజా! జోహారు
కృష్ణ! రోచిష్ణు! జిష్ణు! హరీ! జోహారు. ౫౨

శా॥ సీవే దిక్కుని నిన్ను గొల్చితినుమీ! సీచేత నాప్రాణముల్
గావంగావలెనయ్య సీకయి నమస్కారాలు సీనుండియే,
యీవిశ్వంబు జనించు, బెర్లు, దరుగుక సీకే దసాధ్యంబగుక
నా విశ్వాసము సీవయిం గుదిరె కృష్ణా భక్త సంరక్షణా! ౫౩

ఉ॥ అంతట శ్రోతలెల్ల హరి కైదుపదుల్ బొనరించి శ్రీపతి!
సాంతము మాదు తప్పలను జక్కఁగ మన్నన సేయుచుక నుధీ
మంతని వంశకర్త సుకుమారుఁ గుమారుని తేని కిచ్చి మా
కంతములేని బత్తి తమయందున నుండ ననుగ్రహింపుమా! ౫౪

చ॥ గిరిజ! యిటుల్ నుతింపఁ గని కృష్ణుఁ డఖండఘనస్వరంబునక
వరముని! పౌరులార! బహుభక్తిని నిష్ఠ మదీయవాక్యముల్
సరిగ వినుండు! గర్గకృతసంహిత కామచతుష్టయప్రదం
బరిహరణంబు విన్న దమ యరితవాంఛ ఫలించి తీరెడిక. ౫౫

చ॥ ఎవరెవ రెట్టి కోరికల నేరియు గోరియు గర్గసంహితా
శ్రవణము నాచరించెదరొ సంశయ మింతయు లేనియట్లు ల
య్యవియవి వారివారికిని హత్తునుగా యని కోర్కె లిచ్చి మా
ధవుఁడు నదృశ్యుఁ డయ్యెను ముదంబును నందరు బొందిరో యుమా! ౫౬

క॥ మునివరశాంశిల్కుండును, ఘనమధురాబ్రాహ్మణులకు గౌరవఘృక్
ధనమిడి ప్రత్యేకముగా జననాయకు నూజడించి చనియె మృతానీ ! ౫౭

ఉ॥ మాలినిమానినీమణి సమంజసభూషణకమ్రయై విభుఁ
లీలలసోలి చూలు నవలీలఁగఁ బొందియు సూతికాల మం
దోలి సుపుత్రుఁ గాంచె నిజయుక్త కృత్రిప్రతతిఁ జనేశుఁడుఁ
మేలని యిచ్చె బాపలకు మేదినిగోగజహేమవస్త్రముల్. ౫౮

తే॥ ప్రాజ్ఞదైవజ్ఞనాజ్ఞ సుబాహువనఁగ, నామకరణంబు సల్పి యనంతరమునఁ
బారితోషిక మతనికిఁ గోరినటుల, నిడుచు సంతృప్తుఁడేసి తా నిట్లు తలఁచె.

ఉ॥ వేసిన సత్రముల్పుపలు వేసిన వాపితటాకమాపముల్
జేసిన యజ్ఞయాగములు జేసిన గోధనభూమిదానముల్
జేసిన దేవపూజలు ఫలించి యొకుమ్మడి సిల్లఁజెందు నా
కీసమయంబునక దనయుఁ డేర్పడ సల్పుటఁ గంటి ధన్యతఁ. ౬౦

క॥ ఏవంవిధముదితుండై, భూవరుఁడా గర్గమానిబోధితగాథా
శ్రావితసౌఖ్యములందుచు, శ్రీవిభుగోలోకమునకుఁ జివరక జేరెక. ౬౧

చ॥ ధనగృహరాజ్యపుత్రవనితాసుయశస్సుకృతప్రభావవా
హనపరమార్థముల్ గలుగు నట్లు రచించును గర్గసంహితా
మననమటంచుఁ బార్వతి కుమాపతి పక్కియు మిన్నకుండుటక
గని మును లూరకుండుటయుఁ గాంచి యపర్ణ వచించె నిట్లులక. ౬౨

సీ॥ గంగాధరా ! శౌరిగాథాసమన్వితగర్గసంహిత బలుకంగవలయు
నావుడు శ్రీగతుఁ డావిష్టచరితంబు సర్వంబు వినిపించి, సంతసించి
గౌరిరో ! కలియందు గంగకుఁ గుడివైపు, రెండు క్రోశములం దఖండితముగఁ
బెంపువహించెడి బిల్వక్షేత్రవనానఁ జెందిన శ్రీకరసిద్ధపీఠ

తే॥ మందు గోలోకవైష్ణవబృందసహితవౌచు శ్రీభాగవతసంహితాదిగోశ
ములను విందువటంచుఁ దా నిలుపుదలను సల్పె నీయితహాసంబు శౌనకుండ!

చ॥ గిరిజ ప్రసన్నురాలగుచుఁ గృష్ణకథార్థిని యయ్యెఁ దత్కలిక
సురనదియామ్యభాగమున సొంపుదలిర్చెడి సిద్ధపీఠ మం
దరుదుగ సర్వమంగళ యటంచు వచింప సురూపమొంది శ్రీ
హరికథలక వినక జననమందును శౌనక ! మానినాయకా ! ౬౪

క॥ ఇది వినిపించిన వినినను, జదివించినఁ జదువువారి సర్వార్థంబుల్
గొడఁగొనుఁ బాపములన్నియు, సదమదమా విష్ణుపదము జక్కఁగఁ జిక్కుక.

గద్య. ఇది శ్రీచివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి ప్రణీతంబును, సమ్మోహనతంత్రం
తర్భూతంబును నగు శ్రీగర్గసంహితా మాహాత్యంబు సమాప్తము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ
శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ రాధాకృష్ణ పరబ్రహ్మచే నమః.

శ్రీ గర్భా గ వ త ము

ఇష్ట దేవతా సుతి.

లావణ్యసుధాసముద్రవిలసచ్చిమంతు నామ్నాయవీ
 ధీలోకోత్తరసంచరిష్టు విబుధధ్యేయాత్ము గంగాకరుఁ
 వ్యాశేంద్రాంచితదేహు విష్ణునిఁ బరబ్రహ్మంబు గోపాలకుఁ
 లీలామానుషరూపు శంకరుని నే నిత్యంబు సేవించెదఁ.

ఉ॥ ఐదుపదుల్ బొనర్చెద నఘావళిభేదికి నంతరాయవి
చ్చేదికి వేదవేదికి విచిత్రతరొందురురాజసాదికి
మోదకఘాదికి ద్రుహిణభూతపతిప్రముఖప్రశంసనా
మోదికి సుప్రసాదికిఁ గుబుద్దినిష్ఠాదికి సాధువాదికి॥

ఉ॥ తోయరుహాసనుండు నఘతూలధనంజయుఁ డుత్తమశ్రుతి
 ధ్యేయుఁ డనాదివేదమయుఁ డీశుఁ డుదారుఁడు ధీరుఁడు జగ
 ద్దేయుఁడు భారతీవిభుఁడు దేవమునీంద్ర నుతుండు బ్రహ్మ దీ
 యాయువు సత్కథాప్రతిభ నచ్చయశంబు నొసంగి పోచుతఁ.

చ॥ జ్వలనుడు పాచకుండు రవిచంద్రులు వస్తునుసాక్షకుల్ మునీ
శే లతిథు లది) వంటయిలు శుద్ధసురాపగ తోయదాత్రి) వే
ల్పులమొనకాడు కార్యపరిపూర్ణ విచారకుఁ డన్నపూర్ణ దా
నలనగాఁగ విందుల ఘనంబుగఁజేయు మహేశుఁ డోముతక.

ఉ॥ శంకర ! భక్తితత్పరవశంకర ! నిర్జితధర్మదూరదు
స్సంకర ! సర్వలోకపుష్పశంకర ! దర్పకదర్పశైలనా
శంకర ! జిహ్వావిజ్ఞాముఖసన్నతిపాత్రనుధాంశుశేఖరా !
సంకటముల్హరించి ననుఁ జల్లనిచూపులఁ జూడుమా ! కృపక.

శా॥ అమ్మా! కొత్తైన గర్లభాగవత మీ హస్తంబునక బూని యాం
ధీమ్ముక్ సల్పు ననల్పయత్నమున నే దైవాలుచుంటి నుశ
బ్దమ్ముల్ బల్కుమ! మద్రసాగ్రగతవై! బ్రాహ్మీ! కృపాంభోనిధీ!
సమ్మోదావృతభారతీ! భగవతీ! సంగీతరంగస్థితీ!

శా॥ అంబా! సర్వ సుపర్వనాథచతురాస్యాంభోజకాసారకా
దంబా! యంబుజ కీరపుస్తకసముద్యన్మాలికాంచత్కరా
లంబా! తుంబురునారదాదిమునిసంశ్లాఘార్హ వీణాకళా
లంబా! సంబర మింబుగానిడి వచశ్శృఙ్ఖ్యున్ ననున్ సల్పవే.

2

శా॥ పూతా! నీచెయి దమ్మినున్న పటికంపుకాతాలమాలన్ నఖ
వ్రాతోస్సప్రచయప్రభిన్నమును గీరం బాసగూఁ జూచి సం
జాతామోదమనోగతిన్ గరకబీజభ్రాంతిఁ జంచూపుట
స్ఫూర్తికలాగ నదల్చునట్టి దరహాసంబెల్లు నన్ బోచుతన్.

౩

ఉ॥ దుర్గమమార్గవర్గయుత తుంగతుమారశిలోచ్చయాత్మజా!
దుర్గతదుర్గతి స్థితివిదూరకృతి ప్రథితాప్తమూర్తీసం
సర్గ! విచిత్రసర్వవిధసర్గనిదాన! సువర్ణదుర్గ! నా
కర్గశహీనసత్త్వవిత యబ్బునటుల్ బానరింపుమా! దయన్.

౪

ఉ॥ రాణిని మామమామతోలిరాణిని బోపితదేవతాసుర
శ్రేణిని నారదాది మునిసేవ్యమనోహరవాణి సైకత
శ్రోణిని భృంగవేణిని ద్విశుద్ధిగ శృద్ధనుగొల్తు నిత్యక
ల్యాణము బచ్చతోరణము సర్గ మనారతమొంది యుబ్బుగాన్.

౧౦

ఉ॥ ఏకలిక్కి వరించి హరి యిద్ధనరోత్తముఁడయ్యె మన్మథుం
డేకమలాక్షికి గలిగి యెల్లెడ రూపసియయ్యె దూష్యుడో
మాకరుఁడేమెతోడగుట స్తవ్యసుధాకరుఁడయ్యె వాఢి ర
త్నాకరమయ్యె దేనిఁగన నట్టి హరిప్రియ నన్నుఁ బ్రోచుతన్.

౧౧

—[సంస్కృత కవీంద్రీస్తుతి.]—

ఉ॥ నాకనివాసినిత్యనుతనారదబోధితు డై కళానిధి
శ్రీకరుణాతిరేకమునఁ జిత్రకవిత్వము “మానిషాద” సు
శ్లోకముఖానఁబుట్ట రఘుశూరచరిత్రము వాసినట్టి వా
ల్మీకిమహర్షి కాదికవిమిత్రులకే నొరిగల్ బానర్చెడన్.

౧

చ॥ నవనవభావభావితము నైగమసూక్తినియుక్త మద్భుత
ప్రవిలసితంబు సత్పురుషపావనజీవితజీవితంబుఁ బా
పవిషలతాలవిత్రమును భద్రనదీనదచిత్రచిత్రితం
బు వినుతమా పురాణతతిఁ బూనిక వ్రాసిన వ్యాసుఁ గొల్చెడన్.

౨

చ॥ కవసము జాహ్నువీరురముకై వడిఁ బాజ నుతింతు గర్గునిక
గవివరకాళిదాసుని జగద్గురుశంకరు బాణ దండి భా
రవి జయ దేవ శూద్రక ధరావిభుభోజుల రాజశేఖరుక
గవిభవభూతి మల్లాణునిఁ గల్లాణ బిల్లాణ జల్లాణామలక

3

—† ఆంధ్రము హాకవి ప్రార్థనము. †—

ఉ॥ మోదముతోడ మ్రొక్కెదను ముద్గలగోత్రజునన్నయార్యు మా
వైదికవంశదీపకు సపారతపోధను విస్తృతాష్టభా
షాదయితుక సుమత్యమరసద్గురునిక నిగమార్థవేది నాం
ధ్రాదికవీందు భారతమహాగమసత్కృతినంవిధానునిక.

౧

ఉ॥ కక్కురితిక బదంబులను గైకొనకుండఁ దెనుంగుబాసలోఁ
జిక్కిన శబ్దజాలము సుశీలురు మెచ్చుగ సేకరించి పే
రెక్కిన భారతంబు బదునేనుకృతుల్ రచించి కైతకుక
దిక్కిన వన్నెకెక్కుకవితిక్కిన కేను నమస్కరించెదక.

౨

ఉ॥ కన్నులనీరు నీరధిగఁ గాఱుసరన్వతిఁ గాంచి “యమ్మరో
బన్నపడంగనేల”యని భాగవతాహ్వయకోశరాజమా
పన్నదయాళురామునకు భక్తిని సంకీర్తమిచ్చి యామె యా
పన్నతఁ బాపినట్టి కవిబమ్మెరపోతన కేను మ్రొక్కెదక.

3

మ॥ వినుతింతుక ఘనశంభుదాసకవినిక భీమన్న సోమన్నఁ గే
తన శ్రీనాథుని మారనాఖ్యుఁ గవితాధన్యాత్ముఁ బెద్దన్నఁ ది
మ్మన సూరన్నల రామరాజకవినిక మల్లన్న క్రీకృష్ణరా
యనరేందుక మఱిఁ బ్రస్తుతాంధ్రకవితావ్యాపారపారీణులక.

౪

—: కవివంశానుక్రమణిక. :—

తే॥ దేవదేవ! రాధాకృష్ణ! యీవసుధను, నీకుఁ దెలియని దెయ్యది నీరజాక్ష!
యైన నాచరితంబు నీ వపధరింపు, మాత్మనుతియని యెంచక యబ్జనాభ!

౧

సీ॥ విద్వదగ్రణియు భారద్వాజగోత్రుండు, నారాయణాఖ్యుండు నాదు తాత
గీతాధ్యయనకృతి పూతచరితుడైన, కామయ్యసూరి నా కన్నతండ్రీ
సకలసాధ్విమణి సంస్తవమెంతయు, గనిన కోటమ్మ నా కన్నతల్లి
విధిగుండికాతటప్రధితమా నందిపా, డ్రామోత్తమంబు నాకన్నచోటు

తే॥ చివుకులయని గృహాఖ్యయుఁజెలఁగు కృష్ణ! యిద్ది ననుఁగని యైదేడు లేగువఱకుఁ
బెంచినట్టివారల కులవృత్త మింక, దత్తుఁగైకొన్నవారి వృత్తాంతము విను.

౨

సీ॥ చివుకులకులవార్ధి శీతకరాప్సయ, నామకబుఘండు పితామహుండు
స్కంధత్రయాత్మకజ్యోతిషధీరసుబ్రహ్మణ్యవిబుధుండు వరజనకుండు
దానధర్మప్రియానూనాచరణరతయైన లక్ష్మీదేవి యమలజనని
ధరః జరప్రూరు సీతారామనామక, వ్యాకరణజ్ఞుండు పరమగురుడు

తే॥ గోత్ర మరయ భారద్వాజగోత్రమే నుమి, వాసమెన్నఁగ హైదరాబాదుపరిస
రాంచితంబును ధార్మికప్రాంచితంబు పరమునైన శికిందరాబాదుపురము. ౩

తే॥ పిదప నకబెంచుకొని బహుప్రీతిఁ గనెడి
లక్ష్మీదేవమ్మ దయతోడ లలితరీతిఁ
బెరిగి ప్రాక్తనార్జితపుణ్యవిధిని ధనము
విదై బుద్ధియు యశమబ్బుఁ దద్దనుంటి.

౪

ఆ॥ తత్పరంబునందు ధారాకులోద్భవ, నన్నపూర్ణఁ బెండ్లియాడియుంటి
నామెగొంతకాల మగుడు గౌరినిఁ గొల్వ, దివికిఁ గదలిచేరె తిరిగి నేను. ౫

క॥ ఇంకొలు వెంకటసుబ్బయ వెంకమ్మలమనుమరాలు వినుతచరితయుక్
వెంకటపయశ్రీరుక్మిణిపంకజనేత్రలకు పుత్రి వరమతి దుర్గక.

౬

తే॥ ప్రీతిఁ జేపట్టియుంటిని వేడవిధిగ, రాధికాకృష్ణకరుణచే రమణమీఱు
పుత్రియొక్కతె మాకిప్పు పుట్టియుండె, నవని నామె రాధాలక్ష్మీయనఁగ నెగడు.

సీ॥ దర్శనదర్పణ, తద్వేదవేదాంగచంద్రికా, వెంకటేశ్వరవినుతులు,
బాలసీతి, పురాణ, వర్ణవ్యవస్థా, రథాంగధూత, వివాహతత్వములును
షోడశసంస్కార, శుభలక్ష్మీనరసింహనుతి, నీతికల్పకప్రతియు, మఱి
సృష్టిసీతిలయాఖ్యకృతియును బెద్దవి చిన్నవి దగినట్లు చేసియుంటి

తే॥ గాని నామనంబున దృష్టి గాంచలేక యైహికాముష్మికనుఖంబు లమర జేయు
నట్టికృతి యేది యున్నదో యనుచు నేను సంతతమునిన్ను ధ్యానించు సమయమందు.

—[పృ కృ త కృ తి పృ శం స.]—

సీ॥ నిత్యమై మానిసంస్తుత్యమై శ్రీకృష్ణనుత్యసద్వర్తనాన్నత్య మగుచు
గేయమై పండితజ్ఞేయమై సజ్జనధ్యేయమై దీనాళిదేయమగుచు
స్వాద్యమై విరచితపద్యమై యదువీరవిద్యానవద్యతా హృద్యమగుచు
శ్రావ్యమై విబుధసంసేవ్యమై నవరసభావ్యమై ముఖ్యసత్కావ్యమగుచు

తే॥ వేదతుల్యంబునయి జగద్విదితమగుచు గర్గమునికృతమైనట్టి గర్గసంహి
తాహ్వయేతిహాసము దెల్లునందు లేక చెలఁగె సంస్కృతమందనిచెవికి సోఁక.

అ॥ ఎలమినేను దొలుత నిష్టదేవాచార్యజనకసుకవినుతులసల్పి నా భ
వంబు సార్థకముగ భక్తితో నీ కంకితముగఁ గృతించింపఁ దలఁచి కడఁగి. ౨

తే॥ జనకుఁ డాత్మజుఁ గైకొని సర్వకళల, శోభజెందెడి చంద్రునికొ జూపఁజూచి
జనక! యదిదెమ్ము తెమ్మనియ నెడిబాలు, భావమునుబోలుచిత్రభావంబుతోడ.

మ॥ కని యాకబ్బముఁ దెల్లసేయ మదిలోఁ గౌతూహలం బంది భ
క్తిని వాణీకృపఁగోరి తోచినటులకొ దెల్లింప నేనుంటిఁ గా
వున నీవీకృతియందు నిల్చి దయఁ దప్పల్ వాపి యొప్పుల్ సదా
తనరంజేయ నమస్కరించెదను రాధాకృష్ణ! కృష్ణప్రియా!

శ్రీ గర్గభాగవతము

గోలోకఖండము

రమణీ మనోహర విశేషమనోజ్ఞపదారవిందముల్
శారదపుల్లపద్మరుచిసామ్యములున్ మునిభృంగజుష్టముల్
నీరజ వజ్ర చిహ్నముఖ నిస్తులముల్ నిజభక్తతాపసం
హారకముల్ సువర్ణచరణాంగద భూషితముల్ నుతించెదన్. ౧

చ॥ ఎవని ముఖాంబుజంబున వరేక్షురసాధిక రుచ్య మాద్యమున్
దివిజమనోజ్ఞమై వెడలు దివ్యసుధన్ గడుపారఁగ్రోలి సం
స్తవము బుధుల్ వొనర్తు రలసాత్యవతేయుఁడు విష్ణురూపుఁడున్
బ్రవిమలబాదరాశ్రమనివాసుఁడు నాకృతి దిద్ది పోవుతన్. ౨

—† శ్రీ గర్గాచార్యుండు నైమిశారణ్యమున కేతెంచుట. †—

క॥ ఒండొకవేళను యోగా, రుక్మం డతితేజస్వి, జ్ఞానికులతలకుఁడు గ
ర్గుం డల నైమిశవనమున, నుండెడి శౌనకునిజూడ నొగి నేతెంచెన్. ౩

తే॥ శౌనకుండును వచ్చివ శాంతిదాంతిసంతతానందభరితుండు సర్వవిదుఁడు
నైన మునివరుఁగనిలేచి యధికభక్తి నర్చులన్ సల్పిమునియుక్తుఁడగుచు మ్రొక్కి

చ॥ అలఘు చరిత్ర ! మాయెడకు నక్కటికంబున మీరు వచ్చుటల్
సులభమే ? యార్యచర్య ! గృహిణీకము మాన్పడె ! ధ్వాంతమూడ్చు త
మ్ములచెలికంటె లోని పరిపూర్ణ తమంబును బాపదే ! యహా !
పలుకఁగఁజాల నిందలి ప్రభావములెల్ల ముసీంద్రచంద్రమా ! ౪

వ॥ పండితప్రకాండులు బహుభంగుల వర్ణించుచుండు బ్రహ్మాండనాయకా
వతారంబులం గూర్చి నా సందేహంబులు తీరునట్లుగా విశదీకరింపుఁడని సవినయం
బుగా, సానందంబుగా నడుగ సంతసించి, యా గర్గాచార్యుం డతని కిట్లనియె. ౫

ఉ॥ ఓ యమలాత్మ ! వింటి నిపు డుత్తమతద్భుగవత్ప్రశంసలక్
 బాయక యిద్దె శ్రోతలకు వాచక పృచ్ఛక లేఖకాళికే
 శ్రేయము గూర్చు నిందులకుఁ జెప్పెద నే నితిహాసమొందు నే
 దేయెడి విన్నమాత్రమున నెల్ల యక్షుంబులఁ బాపఁ జాలునో.

—: బహులాశ్వుడు నారదమునిని సత్కరించి, ప్రశ్నించుట. :—

చ॥ తొలుతఁ బ్రతాపవంతుఁడు విధూతమదుండును గృష్ణభక్తిస
 ల్లలితుఁడు శాంతమూర్తి బహులాశ్వుడు నా మిథిలాధినాయకుం
 డలరు సతండు పుష్కరసమాగతనారదమానిఁ గాంచి పూ
 జల నొసరించి పీఠము నొసంగి కృతాంజలియౌచు నిట్లనెన్.

చ॥ ప్రకృతిపరుం డనాది భగవంతుఁడు బూరుషుఁడు మహాత్ముఁడు
 సకలహృదంతరస్థుఁడయి సన్నుతిఁ జెందినవాఁడు పాంచభౌ
 తికతను బొందె నెందుల కుదీర్ణచరిత్ర ! దయాపయోనిధీ !
 సకలము దెల్పుమా యనఁగ సమృతి నారదుఁ డిట్లు చెప్పెడిన్.

—: నారదుండు బహులాశ్వునకు భగవదవతారంబులం గూర్చి తెలుపుట. :—

చ॥ నటుఁడు స్వలీల మోహము గనంజనఁ డన్యుఁడనంచు నెంచబోఁ
 డటులఁ బరాత్పరుండు స్వకళాతిశయమ్మున వేదసాధు గో
 పటలధరామరావన మవారిగఁ గోరుచు జన్మమెత్తు ను
 త్కట మదిలాతివారు గని తల్లడమొందుదురయ్య భావరా !

౧౦

చ॥ అనవుడు మేదిసీశుఁడు మహాముని ! సజ్జనరక్షణార్థమై
 నెనరున నెన్నిమాటు లటు నీరజలోచనుఁ డెత్తె జన్మముల్
 వినుటకు నుంటిఁ గాన దయ వీనుల విందుగఁ దెల్పుమన్న నా
 జనకున కబ్జయోనిజుఁడు చక్క వచింపఁగడంగె నిట్టులన్.

౧౧

వ॥ శ్రీహరి సాధుసంరక్షణార్థంబై యెత్తిన యవతారంబు లంశంబులనియు,
 సంశాంశంబులనియు, నావేశంబులనియు, గళలనియు, బూర్ణంబులనియు, బూర్ణ
 తమంబులనియు నాఱు తెఱంగులుగా నుండునని యింతకుమున్నె వ్యాసాదులు నిర్ధా
 రించియుండిరి. ఆయవతారంబు లెత్తినవా రెవరెవరన ? అంశములవలన బ్రహ్మ
 దులును, సంశాంశములవలన మరీచ్యాదులును, నావేశములవలన భార్గవాదులును,
 గళలవలనఁ గపిలకూర్మాదులును, బూర్ణమువలన శ్రీనృసింహుండును, శ్వేతద్వీపాధి
 పతియగు హరియు, వైకుంఠుండును, యజ్ఞుండును, సరనారాయణులును బూర్ణతమము
 వలన సకలభువననాయకుండై యత్యుత్కృష్టధామంబగు గోలోకంబున విరాజిల్లు
 శ్రీకృష్ణుండు నుద్భవిల్లరనిచెప్పంబడు, కార్యాధికారు లంశావతారులనియు, దత్కా

ర్యాధికారుల యాజ్ఞలకుఁ లోఁబడి తోడ్పడువా రంశాంశావతారులనియు, బరమాత్మ పెరివారి యంతఃకరణంబులం జొచ్చి యగణ్యంబులును, మాన్యగణ్యంబులునునగు పుణ్యకర్మంబుల నిర్వర్తింపఁ జేసి నిర్గమించినవాఁ డావేశావతారుండనియు, బ్రతియుగంబున ధర్మచ్యుతి యగుచున్నప్పుడెల్ల నారసి తద్ధర్మ బుద్ధరించి చనినవాఁడు కళావతారుండనియు, జతుర్వ్యక్తులును, సవరసములును, బహుబలుంబులునుగల కార్యంబు లెవనియందు శోభిల్లుచుండునో యట్టివాఁడు పూర్ణావతారుండనియు, సర్వచరాచర తేజోరాశి దేదీప్యమానంబగు స్వతేజంబునం గలియ వెలుంగునో యట్టి పరంధాముండు పరిపూర్ణతమావతారుండనియు నెఱుంగునది.

క॥ అరయఁగ శ్రీకృష్ణుండే, పరిపూర్ణతముండు లాఠివారలుగారా
హరి యొకకార్యము సేయగఁ, నరుదెంచి యనేకకృతుల నక్కఱఁజేసెన్. ౧౩

చ॥ ఎవఁడు పరాత్పరుండో పురుషేశ్వరుఁ డెవ్వడో పూర్ణుఁ డెవ్వడో
యెవఁడు పురాణుడో మఱి బరేశుఁ డెవం డలవాని నాస్వయం
భవు నల సద్గుణాకరు నమూల్యకృపాకరు నామహాత్ము నా
ప్రవిమలు నాపరాత్పరుని భక్తి గడున్ శరణంబు వేడెడన్. ౧౪

ఉ॥ శౌనక ! తేఁడు నారదవచస్సుల నిట్టుల వించు మోదబా
ష్పానమితాత్ములన్ దుడిచి యామునికిట్లను శ్రీరమేశుఁ డ
స్నాన్యనతమావతారమును నొందుట యేలకొ యట్టి ద్వారకా
ఖ్యానగరంబునన్ భరతఖండమునన్ విలసిల్లు టేలగో. ౧౫

ఉ॥ ఆకమలాత్ముఁ డెట్లొ యిల కాగతుఁ డయ్యెను గాక వాని గో
లోకచమత్కృతుల్ సుజనలోకహితార్థకలీలల య్యసం
ఖ్యాకములైన కార్యములు గౌరవభాజన జీవితంబు నీ
నాకు వినన్ బ్రీయంబులరు నారద ! చెప్పమ తప్పకుండఁగాన్. ౧౬

ఆ॥ సూరుపుట్టువులను భూరిపుణ్యక్షేత్ర, పర్యటనతపముల భక్తిసలుపు
మానవుండు సుజనమైతిని బొందెడి, నతఁడె ముక్తికర్హుఁడగును దలఁప.

ఉ॥ ఎన్నడు బోసికొందుఁ జెవిఁ గృష్ణకథామృతచారుధార లిం
కెన్నడు జూతునో సురమునీశ్వర బాడబద్ధుల్ భాద్యు నిం
కెన్న డొనర్తునో సరసిజేక్షణదాసపదాబ్జసేవ నిం
కెన్నడు బాయునో కలుషవృద్ధినిబద్ధమదీయపద్ధతుల్. ౧౭

వ॥ అని నానావిధంబుల నువ్విఘ్నారు నా జనకాపరనామకబహులాశ్వ
రాజేంద్రుంగని నారదమునీంద్రుం డిట్లనియె.

- ఉ॥ ఇష్టండు భక్తవత్సలుడు కృష్ణుడు సీత దర్శనంబిడన్
గట్టమటంచు నెంచక సుఖంబుగ రాంగలఁడందునన్ మనో
భీష్మమదీరు ధన్యతయు వే ఘటించును విప్రదేవుడున్
విష్టపనాథుడైన హరి విశ్రుతు నిన్నుఁ దలంచు ద్వారకన్. ౨౦
- ఉ॥ భూవరవర్య! మీ సుకృతముల్ బహుళంబులు గావె యెవ్వరే
సీవిధి నాపరాత్మరుని యెన్నికకందిరె? యమ్మచెల్ల! యే
మీ! విబుధాళిభాగ్యదశ యెన్నట ధాతకు వానితాత కా
శీషవనాయకాగ్నిశీక జెల్లునె? యెన్నటికేని జాగురే. ౨౧
- ఉ॥ నాకును బొందియున్ బ్రణుతిపాత్రుఁ బవిత్రచరిత్రుఁ గృష్ణునిన్
వాళొనఁడేనిఁ దన్నరుడు పాత్రమునందిడియున్న యన్నమున్
జేకొననట్టివానివలె సిద్ధముజేసినము త్తినిచ్చెనన్
గైకొని యెక్కనట్టి జనుకై వడి వీటిడియె నశించెడిన్ ౨౨
- చ॥ క్రమముగ మాధవాగమనకారణమాడెద సీ వరాహక
ల్పముననె తొల్లిఁ గాశ్యపి ఖలప్రభుదానవదైత్యనారభా
రము దలఁదాల్పలేమిని శరణ్యములేమిని గుంది గోస్వరూ
పమమర దేహమున్ వణక బ్రహ్మసమీపము జేరి భక్తితో. ౨౩
- చ॥ కని వినుతించి మ్రొక్కులిడఁగంజజుఁ డాయమ నాదరించి యే
మని యిటు లిందుఁ జొచ్చితివొ యద్ది వచింపుమ భూనతీమణీ!
యనవుడు తద్వసుంధర కరాంబుజముల్ ముకుళించి గద్గద
స్వనమున దాను బొందు బహుబాధలఁ జక్కఁగ విన్నవించుడున్ ౨౪
- చ॥ విని యతఁడమ్మరో! వగపు వీడుము శక్తికొలంది సాయమే
నొనరుతునమ్మ! రమ్మని సుధోదనపంక్తి సమేతుడై త్రిలో
చను సహకారిగాఁ గొనుచుఁ జక్రిగృహంబును భక్తసన్నతం
బును ననవద్య మవ్యయము ముక్తిదమొంది తదంతరంబునన్ ౨౫
- చ॥ సిరిచెలినిన్ జతుర్భుజ సుశీలునిగాంచి నమస్కరించి రా
కరహిని విన్నపింప విని కంజదళాక్షుడు భీత ధాతృశం
కరముఖదేవరాజుఁ దమకంబునఁ గన్గొని యూఱడించి ఫే
చరవరులార! నానుడులు శాంతముతో విని యాచరింపుడీ. ౨౬
- మ॥ గణనాతీతవిలాసలోలుభుని సాక్షాత్సర్వసంపూర్ణునిన్
బ్రణవాకారు స్వయంభువున్ భృతబహు బ్రహ్మాండు శ్రీకృష్ణునిన్
దృణరీతిన్ గని వీడినన్ బనులు యత్కించిత్తు గావందునన్
బ్రణుతంబున్ విశదంబు నవ్యయము నా స్వామిస్థలం బొందుడీ. ౨౭

వ॥ అన విని సర్వసుపర్వపరీవృతుండగు విరించనుండు విష్ణువున కిట్లనియె.

శా॥ స్వామీ! మీరలుగాక యన్యవిభులస్పృద్ధృష్టిలో లేర? యే
మేమీ! మిమ్ముల మించు పూర్ణతముఁ డున్నే! యున్న నవ్వానిదా
ధామం బెచ్చట? నెట్టివాతనిచరిత్రలో ప్రేమతోఁ దెల్పఁగా
మేమిమ్మాఙ్గి నుతించుచుంటి మన లక్ష్మీనాయకుం డయ్యెడన్. ౨౯

—[బ్రహ్మదేవుండు దేవ వాసుదేవసహితంబుగా గోలోకంబున కేగుట.]—

వ॥ బృందారక బృందపరీవృతుండగు శతానందున కానందంబు ఘటిల్ల సకల
బ్రహ్మాండశిఖరంబున కూర్చున్న భాగంబున విలసిల్లు తద్గోలోకమార్గంబు జూపించి,
తోడురా నవ్వరించిగాంచి మేలుమేలనియెంచి, తలపంకించి యా తెన్నున నడచుచు
శ్రీవామన వామపద ప్రదేశిసీనఖంబున విభిన్నంబైన బ్రహ్మాండాగ్ర భాగంబును,
బ్రహ్మరసమయంబునగుబిలంబునందు జలద్వారమార్గంబునుండి బయలు వెడలు సురా
సీకంబును, సథోభాగంబునఁగూఁకటిమూఁగయను పక్కివలెఁజక్కనై వెల్లుభూనభోగో
శంబులును, మఱియు నజ్జలంబునం దింద్రదాయనఫలంబులకరణి నిటులటులఁ దొరలు
చుండు లెక్కకుఁ జక్కని బ్రహ్మాండంబులను గాంచి భీతుడైన వానితీరున విస్మితుఁ
డగుచుఁ గోట్లకొలందియోజనంబులదాటి యట భర్మవినిర్మితంబులగు రమ్యహర్మ్యం
బులతోడను, నభేద్యంబులగు ప్రాకారంబులతోడను, విరాజిల్లు నెనిమిదిపట్టణంబులం
జొచ్చి యిచ్చమెచ్చి యవి గడవఁ జని ముందట.

—† గోలోక వర్ణనము. †—

సీ॥ హారనీహారసాంబాట్టహాసై రావణక్షీరధవశవర్ణంబుతోడ
స్నానాగతప్రజాసంఘసంరక్షణోద్గతకరనిభతరంగములతోడ
జ్వరకఫవాతాదిసకలరోగనివారకస్వచ్ఛరుచ్యోదకంబుతోడ
ధగధగద్ధగితరత్నవభా సంతానబంధురసోపానపటలితోడ

తే॥ సకలకళ్యాణసూచకశతకునిమధుర, కలకలంబులతోడుతఁ జెలఁగుచుండు
విరజయన్ నదిదరిజేరి వింతలెన్నొ, నయనపర్వముగాఁ గని నడిచె నవల. ౩౦

తే॥ కోటిసూర్య నిభంబు నకుంతితంబు, నగు మహర్లోకమునుబొంది యాసఁగనులు
మిఱులుగాఁగని హరియాజ్ఞ సరసిజఁజుడు, దన్మహాముమ్రొక్కి వినుతించె దానిలోన

శా॥ శాంతాకార మనోహరంబు బుధసంస్తవ్యంబు ధామంబు ని
శ్చింతన్ గన్నొని దానియందున మహా శేషున్ సహస్రాస్యు శ్రీ
మంత్రున్ దీర్ఘ మృణాలతుల్యధవళున్ మాన్యున్విలోకించి ధీ
మంత్రుల్ ధాతృముఖాదినిర్జరు లసామాన్యంబుగా మ్రొక్కుచున్. 33

సీ॥ సకలచరాచరసంభవస్థితిలయహేతుభూతులమంచియిక్కయెద్ది
స్వర్గాదినాయకశక్త్యాదిదిక్ష్వతి, కామప్రదంబైన ఛామమెద్ది
వాతాంబు పర్ణాశనాతీత సంసారమునిరాచ మృద్ధమ్య మూలమెద్ది
మాయామనోబుద్ధి మమకారచిత్త మహత్తత్త్వవికృతి సంహారమెద్ది

తే॥ యఖల మాన్యుల కీర్త్యుం డనఁగ నెద్ది లోకనుతమయ్యె నెద్ది గోలోకమనఁగఁ
జెల్లుచుండు మహాలోక మల్లశేషు పృథుతరోత్సంగమందు వీక్షించి మఱియు.

మ॥ అరలే ! యిట్టి హిరణ్యరత్నమయగేహద్వారబంధంబు ల
య్యరే ! యీరుచ్యజలాన్వితప్రాదము లాహా ! యీయదృచ్ఛావిహా
రరహస్థానము తొర ! యీమణిగణప్రాప్తృపణ్యంబు ల
బృరమీ గోవ్రజసంపదల్ వనము లీ పుణ్యల్ బ్రశంస్యల్ బభీ. 3౫

చ॥ ఇటుల నుతించి వేల్పులురహిన్ మొగసాలను జేరునంతలో
జటులవిలాసమన్మధులు శ్యామశరీరులు కృష్ణపార్వదుల్
దటుకున వచ్చి నిల్వఁడు కుతంత్రము మానుఁడు మానుడుల్ వినుం
డిటుల మమున్ శతించి యెట కేగఁదలంచితి రీరలియ్యెడన్. 3౬

ఉ॥ ఎవ్వరు మీరు ! మీదు కలమెయ్యది ? యెట్టిది మీచరిత్ర ? మీ
రివ్వధిఁ బైనముఁసలుప నేమిగతంబెది మీప్రదేశ మీ
దవ్వననుండు గోపదవిదండకువచ్చుట కేమి కారణం
బొవ్వనా ? వీని కుత్తరము లొయ్యన మాకిడి లోనికేగుఁడి. 37

ఉ॥ నావుడు దేవతల్ విని ఘనప్రతిభోన్నతులార ! మాది యా
దేవకులంబు నాకము స్వదేశము వీరలు బ్రహ్మవిష్ణుదు
ర్గావిభు లేము వాసవముఖితిదివేశుల మొందుకోర్కిత్తో
శ్రీననమాలిదర్శనము జేయగవచ్చితిమయ్య నావుడున్. 3౮

ఉ॥ మానులు ద్వారపాలకులు మాధవపార్వదులానిలిపవా
ర్తానివహంబెఱింగియుఁ బరంబగు సంతిపురంబు సొచ్చి గో
స్థానవిభున్ గుఱించి సురసంగతిఁదెల్పఁ దదాజ్ఞనొండు చం
ద్రానన, రమ్యతీతపరిధానము వేత్రము దాల్చి పెచ్చనన్ 3౯

ఉ॥ వచ్చి యమర్త్యులన్ గని కృపామతి నిట్లనె వేల్పులార ! మీ
రెచ్చటనుండి నిచ్చటికి నెందుల కాగతులైతి రింక మీ
యిచ్చను నచ్చులేక చెవుఁజేద్రుహిణాండవి నేతలయ్య వా
క్రుచ్చుఁడు ముచ్చటించెద ముకుందున కన్నఁ దదాదితీయులున్ ౪౦

ఉ॥ అండము లెన్నియుండినవో యయ్యవి యెవ్వో యెఱుంగమొండు బ్ర
హ్మాండ మిదే యెఱుంగుదు మహా! భవదుక్తిచయంబు చిత్రమై
యుండెడి నండ మన్య మింకనుండదటంచు దలంతుమమ్మ! యో
యండజయాన! చంద్రముఖ! యంచు సురలోనుడువంగ నామెయున్ ౪౧

శా॥ ధాతా! యండము లిందుఁ గోట్లకొలఁదిన్ దైవాలు నిద్దాని నే
భాతిక మీరు మెలంగుచుండ్రటు ప్రతిబ్రహ్మాండమందున్ సుర
వ్రాతంబుండును వేటువేటుగ నిజగ్రామాది నామంబులన్
జాతిన్ దెల్పఁగలేక స్థాణుగతి సీచాయన్ జనం డెవ్వఁడున్ ౪౨

ఉ॥ దోమలు మేడిపండులను దొర్లుచు నన్యమెఱుంగజాలన
ట్లేమెయి నొక్కయండమునె యీర లెఱింగి వసించుకాని యిం
కేమియు గుర్తెఱుంగరుగ యిట్లు గృహంబును వీడకుండురే
మీమతివోయెనో ముదిమి మేకొనెనో యిది మంచితీయో ౪౩

చ॥ అని యపహాస్యమున్ సలుప నాయమరుల్విని మానమూనుటన్
గని హరి, వారి భీతులుగ గాంచి యిటుల్వచియించె భూవరా!
ఘనుడగు బృహ్మిగర్భుఁ డెటఁ గ్రాలెనొ యెద్ది త్రివిక్రమావతా
రసఖరభిన్నమా నల వరస్థలినుండుము మందయానరో. ౪౪

ఉ॥ ఈవిధి నిందిరావిభుఁడు హృద్యముగాఁ బలుకంగ నల్ల రా
జీవదళాక్షి విచిత్రనిఁ జేరి నుతించియు లోనికేరి రా
ధావిభునాజ్ఞగొంచుఁ ద్వరితంబుగ గ్రమ్మట వచ్చి యట్టి లే
ఖావళి కద్ది దెల్పి చనె నాతిద్రశుల్ జనిరయ్య లోనికెన్. ౪౫

ఉ॥ నాకులు గాంచి రంతట ననశ్వరకల్పలతాప్రకృష్ట గో
లోకము ధూతదేవరిపులోకము వర్ధితరాధికాధవా
లోక మధఃకృతత్రిదశలోకము రక్షితగోపగోపికా
లోకము నాకమున్ విహితలోకసుగమ్యమనోజ్ఞలోకమున్ ౪౬

ప॥ వెండియు,

శా॥ సౌందర్యోజ్జ్వలితుల్ త్రిమూర్తిముఖ లస్వప్పుల్ విలోకించి రా
నందస్యందివిడూర దేశభవరత్నస్నిగ్ధసోపానస
త్సందోహాన్నితతీర భాసురయదృచ్ఛాయానవిభ్రాజితన్
బృందిష్టోర్మిమనోహరన్ వరనదిన్ గృష్ణన్ గళిందాత్మజన్ ౪౭

మ॥ వరబృందావనపట్టణోన్నతశిఖరే వాసుంతలక్ష్మీవిలా
సరుచుల్ చిత్రప్రతిమైకవిధముఁ శాస్త్రసర్వసంబుల్ మనో
హరరంభావటనారికేళిదిరామాద్రిమృగసంబుల్ మహా
త్తరగోసర్ధనపర్వతంబు గని యాధామంబునన్ వేడ్కతో. ౪౯

ఉ॥ కాంచిరి సౌధపీఠులను గాంచిరి భాసురరాసమండలుల్
గాంచిరి నూత్నరత్నకనకద్యుతిరాజితచంద్రికలలన్
గాంచిరి పేయతోయపరికల్పితకూపతటాకఖాతముల్
గాంచి రభేద్యవప్రపరిఖావరణచ్చదిహుట వాటముల్ ౪౯

చ॥ పులినములందు మందగతి భూషితశీతలవాతపోతము
ల్లలితఘమాయమానకమలప్రకరస్థపరాగసౌరభం
బులఁ బలుమాటుఁ దాలించి యమోఘవిధంబున వీవఁగా నుఖం
బులఁ గనుచుండువారిఁగని మోదముజెంది రమర్చ్యులంతటన్ ౫౦

శా॥ ప్రాకారాజరభేయభాసురపృథుద్వాత్రింశదారామగా
ధాక్షిర్ణం బరుణాక్షయోచ్చబహుపాద్వ్యాప్తంబు సప్తప్రకా
రాకలోపిజ్జ్వలపద్మరాగ సహితం బజ్జోపమాకుంజ మా
లోకించెన్ సురలోకమెల్ల నల గోలోకంబునన్ బిమ్మటన్ ౫౧

క॥ మిక్కిలి చక్కని కాంతుల నిక్కెడి నిడుటెక్కియముల నెక్కిని కడు మ
త్తెక్కిన శుకపికబద్ధుల వాక్కులుగల పూలయిండ్ల బాటలు గనియున్ ౫౨

ఉ॥ శారదకోటిపూర్ణశశిసామ్యమనోజ్ఞలు దారహారమం
జీరలలంతికాంగదవిచిత్రశిరోమణిబాలసూర్యవి
స్ఫారిత కర్ణికాంచితలు భామిను లామణి చత్వరాళి శృం
గారితవక్త్రముల్ గనుచు గంతులువేయుట జూచి యంతటన్ ౫౩

సీ॥ సింగారముంగాటు బంగారు రంగారు శృంగాలఁజూల వెలుంగునవియు
హారహీర పటీర శారద తారేశ శౌరాద్రి ధవళిమ మీటునవియు
బాపాలచాలును దాపాలయోలినిఁ గూలుఁపజాలు పాల్గొలు నవియు
జన్నారి పొన్నారి శింజినీ కింకిణీ ఘంటాది భూషణు గలుగునవియు

తే॥ శోభనాకారములచేత సాంపుజెందునవియుఁ బీతపుచ్చములచే నలరునవియు
గుణవయశ్శీలములచేతఁ గొమరుమిగిలినవియు నగు గోవులచ్చట నమరుచుంట..

చ॥ నలుపునఁ గొన్నియాపు లరుణంబునఁ గొన్నియు ధూమ్రమందుఁ గో
కిలరుచిఁ గొన్ని తామ్రపుజిగిన్ మఱి పీతమునందుఁ గొన్నియున్
జెలఁగుచు లేడిపిల్లవలెఁ జెచ్చెర దాటికులేగ లొప్ప తొ
య్యలుల కరాంకముల్ గలిగి యంబుధివోలెఁ బయస్సు లిచ్చుటల్. ౫౪

తే॥ మఱియు గోగణములయం దమందగతిని నిడుపుగొంతులఁ గొమ్ముల నీటుగల్గి
ధర్మభారంబుమ్రోయుచుఁ దద్దనిటులనటులఁదిరుగాడు నాబోతులచటఁగనియె.

ఉ॥ ఈహను వేత్రవంశుల ధరించి తదంబుజనేత్రసామ్యస
మౌహనులై న గోపకులు మోహనరాగగణంబునన్ జగ
న్మోహనకృష్ణలీలల వినోదముగాఁ గొనియాడి ధేనుసం
దోహముఁ గాచుటన్ గనిరి దోషవిదూరులు వేల్పులో విభూ ౧౨

తే॥ ఇట్లు కుంజము పీక్షించి యెంతో మ్రొక్కి దానిలోనికీజని బహుతైజసము స
హస్రపత్రాంచితంబును నైన యంబుజంబుజూచి తదూర్ధ్వభాగంబునందు

చ॥ తనరు షోడశదశ ఘనవనజంబును గన్నులారఁ గాంచి కొఱకుంబు
బొంది దానిమీఁదఁ బాలుపారునప్తపత్ర)యుతదివ్యతామరసముపై న.

ఉ॥ కాస్తుభశోభితంబులు నఖండము లద్భుతకాంతికాంతముల్
బ్రస్తుతమానిసుత్యములు ప్రాక్తనపాప వినాశకంబులున్
నిస్తులముల్ బరంబులును నిర్మలమా నిడుమూడుమెట్లత్తో
శస్త్రసిబొందు గద్దియను జక్కఁగఁ గన్గొని దానియందునక. ౬౦

సీ॥ ఒకవంక నకలంకవికచాంబుజేక్షణశ్రీదామముఖగోపసేవ లలర
నొకచాయ మోహినియువతీ ప్రభృత్యప్తమహిళలు వ్యజనచామరల వీవ
నొకదండఁ బండితప్రకరంబు “లోంస్వస్తి” యని వేదలపితంబులను బఠింప
నొకదెసఁ బార్షదు లుజ్జ్వలయష్టలన్ ధరియించి వే బరాబరులుసేయ

తే॥ వెండియొండెడ నితరాండ వృత్తమంత విన్నవింపఁగ వచ్చిన విభులు వెలుంగఁ
గోటిచంద్రోపమచ్చత్ర కోటు లుపరిభాగమందునఁ బూజ్యులు బట్టియుండ. ౬౧

సీ॥ నీలమేఘశరీరు నీరజలోచను నిఖలాండనాయకు నిత్య నుత్య
మకుటకుండలహారమాణవకావాపకోర్మికాశృంఖలాయుక్తు శక్తు
శ్రీవత్సలాంఘను స్మితపూర్వభాషిని శ్రీనివాసునిఁ బీతచేలు బాలు
నాజునుబాహునిఁ దేజోవిరాజితు గమలనాభుని వంశకలితు లలితు.

తే॥ దక్షు స్వచ్ఛందకుంచితదక్షిణాంఘ్రికలితు సవిధస్థరాధికాలలితవామ
బాహు వేష్టితనిజగ్రాతుఁ బద్మనేత్రుఁ గనిరి నేత్రపర్వంబుగా జనకరాజ.

మ॥ కని యానందసముద్రమగ్నమగు లోకపూహముం బోలెఁ దా
మును హర్షాంబుసమేతనేత్రులగుచున్ మూర్ధంబుతో లేఖులా
ఘను బృందావనభాసురున్ నరహరిన్ గారుణ్యరత్నాకరున్
వినుతుజ్ఞేసి నమస్కృతుల్ సలిపిరో పృథ్వీపతీ! నావుడున్ ౬౩

క॥ అయ్యా! దేవతలట్టుల నయ్యంబుజనాభుఁ గాంచి యామీఁడన్ వా
రెయ్యది సల్పిచో కరుణను నియ్యెడ వచ్చింప మిమ్ము నేనర్థింతున్ ౬౪

వ॥ అని యడుగంగ నారదుండా జనకన చేంచున కిట్లనియె. ౬౫.

శా॥ కంఠేకాలహిరణ్యగర్భముఖలేఖప్రస్తు లీక్షింప వై
కుంఠం డప్టభుజోజ్వలద్ధరి, జగత్కీర్తిశక్తృష్టాకృతిన్
శుంతస్తామము భీతినిం గనంగ సుశ్లోకుల్ ముదంబున ని
ష్కంఠిభూతము లీనమయ్యెను సుమీ క్షోణేంద్రచూడామణీ! ౬౬

తే॥ కోటిసూర్య నిభండు నకుంతితబలుఁ డమలచరితుండు నధికదయామయుండు
నగు నృసింహుండు ననుదెంచి యట్టికృష్ణులొన నిశ్చేషరీతిని లీనమయ్యె.

వ॥ వెడియు సహస్రభుజపరిశోభితుండై సిరిని గూడి నిజాయుధంబులన్
ధరించి పార దసహితంబుగా లతాశ్వంబులంబూన్చిన తెల్లనితేరు నెక్కి చనుదెంచిన
వాఁడును, శ్వేతద్వీపాధిపతియునగు శ్రీహరియు, నసంఖ్యాకంబులగు వానరాసీకం
బులు సుట్టుముట్టికొలువ భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులను భ్రాతృవరులతోడంగూడి
సీతాసహితండై దశకోటిసూర్యప్రతీకాశంబులగు చామరంబుల తోడను, లక్ష
ధ్వజంబులతోడను, లక్ష చక్రంబుల తోడను, లక్షోత్తుంగ తురంగంబుల తోడను,
మేలిమిబంగారున వెలుంగు కలశంబులతోడను విరాజల్లు దివ్యరథంబెక్కి, విల్లమ్మలం
దాల్చిన పూర్ణావతారుండును, బుండరీకాక్షుండును నగు శ్రీరామచంద్రుండును,
బ్రలయకాలాభీలంబులగు నగ్నిశిఖిలవలె జాజ్వల్యమానంబగు దేహంబుగలవాఁడును
దక్షిణానామసతీస మేతుండును, సురేశ్వరుండును, జ్యోతిర్మయ రథారోహకుండును
నగు యజ్ఞుండును, విద్యుల్లతావిద్యోతితంబులగు జటాజూటంబులు గలవాఁడును,
జతుర్భుజుండును, పూర్ణోరస్సుండును, మునివేషధారియు, మునిజనవినుతుండును,
నగు సరనారాయణుండును, ననువీర లపార తేజఃపుంజంబున రంజల్లువాఁడును, నీల
మేఘశరీరుండు నగు నాశీకృష్ణునిదివ్య తేజంబున లీనంబగుట నమరులు వీక్షించి,
యాతనిఁ బూర్ణతమావతారుండనియు, ననన్యపామాన్యుండనియు గుత్తెఱింగి హర్ష
భయాశ్చర్యబద్ధబుద్ధులై కేలుమోడ్పులనుసంధించుచు నిట్లు వినుతించిరి.

—॥ బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. ॥—

శా॥ రాధానాథుఁ మహానుభావుఁ బరిపూర్ణస్వామినిన్ యజ్ఞనిన్
గోధామేశు స్వయంభువున్ బరమునిన్ గోవర్ధనాద్రీశ్వరున్
సాధువాక్రత మునీంద్రపాఞ్షణరతున్ సత్యున్ మహాత్మున్ సమ
స్తాధారాద్యునిఁ గృష్ణ ముక్తిదము సాష్టాంగంబుగా భక్తితో ౬౯

- చ॥ సతిసుతబాంధవ ప్రభృతినర్వుల వీడి జలానిలాశన
ప్రతులయి కాననంబులఁ బ్రవర్తిలుచున్ దపమాచరించు యో
గితతి నినున్ మహాత్మునిగఁ గీర్తన సేయును భక్తపంక్తి సా
కృతిగఁ దలంచు మేము నుతియింతు మనన్యమహాపరాత్మగా. 20
- చ॥ ఘను లనుమానహేతువుల గాని ప్రయుక్తులగాని స్ఫోటవా
దనియతిగాని యింకొకపథంబునఁగాని యొకప్పుడేని ని
స్సనుఁగొనఁజాలకుండిరి సనాతనుఁ గారణకారణున్ నిరం
జనుఁ బరు నిర్వికారుని వెనన్ శరణుబిడఁ గొల్తు మియ్యెడన్ 21
- ఉ॥ కొండలు కర్మరూపమని కొండలు యోగమటంచు వెండియున్
గొండలు కాలమంచు మఱిగొండలు బ్రహ్మమటంచుఁ గర్తయం
చందురు కొండతీనుడుల కందని సర్వజగత్పతిన్ నినున్
జెందితి మిత్తతీన్ శరణుఁజెందితి మందఱమేము హర్షమున్ 22
- చ॥ ఎవరు శుభంబు లిచ్చు నమరేడితతాపకపాదపద్మయు
గ్ధవిహితసేవలన్ విడిచి కాశి గయా ముఖతీర్థయాత్రలన్
సవనతపః ప్రదానముల సల్పుదురో యలవారు విజ్ఞతా
వ్యవహితులై కృతార్థతను నందరు శ్రీకర గోకులేశ్వరా. 23
- చ॥ సకలమనోవిహారివయి సర్వజగచ్ఛలదర్శనాక్షివై
సకలనిలింపయోగికులసన్నత రూపుఁడవై పరాత్మవై
ప్రకటితరీతి నీవిట విరాజిలుచుండఁగ నల్పబుద్ధులన్
వికటులమైన మేముక ప్రవృత్తి మెదల్పఁగలారమే ప్రభూ! 24
- శా॥ శ్రీరాధాలలనాలలామహృదయ శ్రీచంద్రహారోజ్జ్వలా!
మారాకారవిరాజమానమహితా మానాయకా! గోపికా
చారుప్రేక్షణజీవహారరుచిరా సత్యస్వరూపా! విప
ద్భారాపన్నుల మమ్ము నెమ్మిఁగనరావా? దేవ! రక్షింపవా! 25
- ఉ॥ గోవితతిప్రభూ! చతురగోపక వేషవిహారలీల! బృం
దావనపాలకా! నిగమధర్మనిదాన! దయాపయోనిధీ!
దేవవిభూ! యరంబుననె తీరనివంతలఁగుందు నీ యిలా
దేవిని ధర్మధారిణి నుదీర్ణ చరిత్రను జూచి కాపుమా. 26
- క॥ ఈకరణిని సురలందఱు శ్రీకృష్ణుని వేడ రమ్యజీమూతోక్తిన్
గోకులనాథుండాహరి నాకులఁ గని యిట్లు పలికె నరనర వినుతా.

—† శ్రీకృష్ణుండు దేవతలకుచితోక్తులాడుట. †—

ఉ॥ వింటిని మీచరిత్రము వివేచనజేసి వచించుచుంటి నీ
వెంటనె పోయి మీసతులు వెన్నొన యాదవవంశమందు ని
ష్క్రంటకులై జనింపుడది గన్గొని మీకృతిఁదీర్ప భూవృధల్
గెంటఁగ నేను బుట్టెదను గీర్తితద్యదువంశమందునన్. ౭౮

ఉ॥ నావచనంబులే శ్రుతులు నాదు ముఖంబు ధరామగోత్కరం
బావులు నాశరీరము మహాత్ములు సాధులు నాదుప్రాణముల్
దేవతలైన మీరలును దివ్యమదంగము లయ్యలార ! యో
దేవతలార ! యేగుండలు దీర్చుడు సేయుడు సెప్పినట్టులన్. ౭౯

చ॥ క్రతువుల జాతిరీతులను గారుణికత్వము ధర్మపథతుల్
హతమొనరించు దుర్మతుల సంతముజేయఁగ శిష్టసంఘము
న్నతిఁగనఁజేయ ధర్మము ఘనంబుగ నిల్పుటకున్ స్వయంబుగాఁ
బ్రతియుగమందుఁ బుట్టెదను బంతము దాల్చితి నిందుఁ బెల్చెనన్ ౮౦

ఉ॥ ఇట్టులఁ బల్కు స్వేశు జగదీశుఁ గనుంగొను రాధ ! యూషిరుల్
గిట్టెడి మాడ్కి దావమునఁ గీడులు మూడిన తీఁగవోలె ని
టిటనరాని గోడొదవ నీక్షణయుగ్మమునందు వెచ్చనీ
రుట్టినడంగ మేనుగగురొందఁగ మూర్ఛితయాచు నిట్లనెన్ ౮౧

—† శ్రీ రాధాకృష్ణ సంవాదము. †—

ఉ॥ ప్రాణవతీ ! యిలాభరముఁ బాపఁగఁ బుట్టెదనంచు దేవతా
శ్రేణికిఁ జెప్పియుంటి వదిసెల్లును నాగతిఁ గూర్చి లేశమీ
వాణినిఁ బల్కురై తిరిది భర్తల కృత్యమె ? మిమ్ముఁబాసి నా
ప్రాణము లుండఁజాలవని బాగుగ నమ్ముడు నెమ్మనమ్మునన్. ౮౨

ఉ॥ ఇత్తటి నాదు కోర్కె వచియించితి లక్ష్యముసేయకుండ మీ
చిత్తము వచ్చినట్టుల నిసీ ! యని రోయుచుఁ బోవునట్లు మ
చ్చిత్తగతాశయంబు మఱిఁ జెప్పెద మీయెడ బాటునన్ గడున్
దత్తమొందు నాయెడలు దర్లును గప్పరమింకునట్లనన్. ౮౩

శా॥ ఆర్యా ! యెంతటి మాటలాడితివె ? నిన్నా ! వీడి నేనేగుటల్
ధైర్యంబున్విడకుండ నానుడులు దాత్పర్యంబుతో విస్మృ నీ
కార్యంబుల్ నెఱవేర్తు భూభరముఁబోకార్తున్ వృధనీమానుషా
“భార్యమూల మిదం గృహ”మృనెడి పూర్వవ్యాయ మాలింపవే. ౮౪

వ॥ అని శ్రీకృష్ణుండు వలుక విని రాధా దేవి కృష్ణుని సతని కిట్లనియె. ౮౫

మ॥ ఎట నానందక రావనీరుహలసద్భృందావనంబుండదో
యెట గోవర్ధనశైలమున్ జెలంగదో యెవ్వోట నానామయో
త్కటభైషజ్యజలప్రియు క్తయమునాధారల్ బ్రవర్తిల్లవో
యట కేరానుగ వచ్చినన్ సుఖమునా కావంతయున్ లేదుగా. ౮౬

చ॥ అని యన నాలకించి హరియాస్థుని స్వస్థలినుండి దివ్యహా
నెనుబది నాల్గు క్రోసులను నింపగు భూమిని గోప్రవర్ధనం
బను గిరినిన్ గళిందజను నంపి సతీన్ దనువంగ బ్రహ్మయున్
గని పలుమాటు మ్రొక్కి నయగారముగాఁ బలుకాడె నిట్టులన్ ౮౭

ఉ॥ దిక్కెది లేనివారలకు దిక్కుగ నెక్కొనియున్న శ్రీహరీ !
యెక్కడ నెట్టిపేరును నహించి జనింతువా నీవు ? వెండియే
నెక్కడ యీయమర్చులెట నెట్టి యభిఖ్యలఁ బుట్టనానా నీ
విక్కతఁ జక్కఁగాఁ దెలుపుమీ యన నక్కమలాక్షుఁ డిట్లనెన్ ౮౮

మ॥ పరమేశ్వరీ ! చెవియొగ్గి సావధిగ నా వాక్యంబులాలింపు మేఁ
బరిపూర్ణంబుగ దేవకీరమణికిన్ బ్రాదుర్భవింతున్ సతీ
వరయా రోహిణియందుఁ నాకళయె యుత్పన్నంబగున్ బిమ్మట
న్నిరియున్ రుక్మిణి నాగభీష్మనకు జన్మించున్ జుమీ వెండియున్. ౮౯

చ॥ ధరణియె సత్యభామయగు దక్షిణ లక్ష్మణ సత్యబృందయున్
విరజ కళిందజానదియు వ్రీడయె భద్రయు దోషనాశకృ
త్సరనది మిత్రవిందయు విశుద్ధమృడానియు జాంబవంతుకూఁ
తురుగ జనింతు రింక నలతొయ్యలు లందిటు సంతుగ లెడిన్. ౯౦

తే॥ తొలుత రుక్మిణి మరుఁడు ప్రద్యుమ్నుడనఁగ నవతరించునుననిరుద్ధుడనఁగనతని
కనతరింతువు నీవిందు నఱమఱలను జెందవలదింక వినుము నేఁజెప్ప నుడులు.

వ॥ సుచంద్రనామకుండు వృషభాను నామంబుతోఁ బుట్టి కళావతీ నామాం
తరక్తి ర్నిసతీమతల్లి కను వరించి, యామెయందు రాధయను పేరంబరగు పరమేశ్వరిం
గనంగలడు. ద్రోణుండను పసుపును సందుండన జన్మించి భూదేవియగు యశోదను
బెండ్లాడి విరాజిల్లు.

ఉ॥ ఆ సమయంబునందు శిరమందునఁ బింఛములల్లలాడ సా
వాసముసేయు గోపికలు భక్తిని రక్తిని యుక్త వేషలై
వాసిగఁ జుట్టుముట్ట ఘనువర్ణపు మేనువెలుంగబీతన
ద్వాసముఁగట్టి గోష్ఠమున వంశినిఁబాడుచోన ర్తురాసముల్. ౯౩

సీ॥ నాశీకసంభవా ! నాప్రజమందునఁ గలిగెడి సంగతుల్లాంచుమయ్య
నందునిగీమున సుందరశ్రీదాముడనువాడు ప్రియుడయి యలరునయ్య
యుపనందగృహముల నూర్జితయశుడగు సుబలుడు సఖుడయి ప్రబలునయ్య
నవనందగృహముల నరకేశవాంశజ స్తోకనామకుడు మిత్రుడగునయ్య

తే॥ మఱియు మడ్వృషభానుసద్బంబులందు సఖులుగానుండు ప్రస్థ, తేజస్వి, దేవు
లును, విశాల, వరూధపులును, బుష్కభుడు, ననెడివారలు సర్వకళ్యాణయుతులు.

చ॥ అనవుడు హర్ష మొంది విధియత్తటిఁ గ్రమ్మఱ నిట్లు పల్కెన్
యి నిఖిలవేదదైవతపతీ ! వృషభానుడెవఁడో నందుడే
యనఘుడో వారిలక్షణము నానవనందుల వారిలక్షణం
బును నుపనందలక్షణముఁ బూర్తిగఁ జెప్పఁగ మిమ్మువేడెదన్

౯౫

ప॥ అనవుడు భగవంతుండు సంతోషించి, యెవడు తొమ్మిదిలక్షల యావు
లకు విభుండగునో వాడు నందుండనియు, నైదులక్షల గోవుల కధిపతియైనవాడు
పనందుండనియు, బదిలక్షల ధేనువులకుఁ బ్రభుండైనవాడు వృషభానుండనియు,
గోటిసురభుల కధినాథుండైనవాడు సందరాజనియు, సేఁబదిలక్షల నైచికులకువిభుం
డైనవాడు వృషభానువరుండనియుఁ జెప్పఁబడు. సుచంద్రద్రోణులను నిరువురుమా
త్రమే గోపరాజులుగా నావ్రజమందు జనింపఁగలరనియు, శతరాకాసుధాకరధవళిమఁ
బురణించు శుభ్రవస్త్రంబులందాల్చి యగణ్య లావణ్య తారుణ్యసంపన్నలై విలసిల్లు
గోపవిలాసినుల శతయాధంబులు ప్రవర్తిల్లగలవనియు గురైఱుంగుమన నాలించి,
యవ్విరించి శ్రీకృష్ణున కిట్లనియె.

౯౬

తే॥ భువనకారణకారణ ! పుణ్యపురుష ! దీనరక్షక ! దేవ ! యోదేవదేవ
డెందమందునఁ గరుణను బొందువరచి యూధలక్షణమెఱిఁగింపు మోపరేశ.

తే॥ అనఁగ వెన్నుడుపూర్తిగా నవధరించి యంబుజాసన ! పదికోటులర్బుదమగు
నట్టి పదియర్బుదంబులెయగును యూధమిటులఁబల్కిరి సర్వమునీందులయ్య.

ప॥ అందునఁ గొందఱు మందయానలు బృందావనపాలికలుగను, గొందఱు
మద్వారపాలికలుగను, గొందఱు పార్షదలుగను, గొందఱు శయ్యాపకారిణులుగను
గొందఱు సుందరులు కుంజనికుంజపుంజంబు నిర్మించువారుగను, గొందఱు గోలోక
వాసినులుగను, గొందఱు గోవర్ధనంబున నుండువారుగను, గొందఱు శృంగారకారి
ణులుగను, గొందఱు మౌనులయొక్కయు, యోగులయొక్కయు నాశ్రమంబుల
నివసించువారుగను నుండురని యెఱుంగుము.

౯౭

మ॥ మఱి గంగా మధుమాధవీ సులలితా మాయా విశాఖా రమా
విరజా శ్రీయమునా హ్వయాప్తవర సాధ్వీపోడశౌఘంబుల
ద్విర ! మేల్మేలన నేత్రవర్మమగు ద్వాత్రింశత్సఖీయాధము
ల్పఱులంగాఁ గలవట్టి నాప్రజమునన్ బ్రాహ్మీపతీ ! వెండియున్

౧౦౦

స॥ శ్రుతిరూపలయు, మునిరూపలయు, యజ్ఞసీతారూపలయు, బుళిందాంగ
సలయు, నయోధ్యావాసినులయు, మైథిలలయు, గౌసలలయు, వెండియుఁ దొల్లి
యుగంబుల నాచే నెవరెవరు వరంబులం జెందియుండిరో యవ్వారలయు యూధం
బులు బ్రవర్తిలగలవని యెఱుంగు మన నాతమ్మిచూచి తమ్మికంటి కీట్లనియె. ౧౦౧

తే॥ విశ్వకారణకారణ! వీరలెల్లరేమిపుణ్యమొనర్చిరో యెట్టివరము
లొందిరో దుర్లభంబు నానందకరము నైన మీప్రజమండెటు నమరగలరో.

స॥ విశేషకరింపుమని వేడ మాధవుండు వాణీధవున కీట్లనియె. ౧౦౩

—† శ్రుతిరూప గోపికల వృత్తాంతము. —

క॥ శ్వేతద్వీపమునందునఁ బూతశ్రుతులెల్ల హరినిఁ బుణ్యప్రవచో
వ్రాతమునన్ బ్రార్థింపఁగ శ్వేతద్వీపేశహరి వచించెడి నిట్టుల్. ౧౦౪

ఉ॥ డెందమునన్ ముదంబును గడిందిఁగఁబొందితి నెట్టిసందియం
బిందునలేదుగాన వరమిచ్చెడఁ గోరుఁడు మీమనోరథం
బొందుఁడు కాలయాపనము నూరకచేయకుండే బ్రసన్నతన్
జెందిన నేరికైన నతిశీఘ్రముగా ఫలసిద్ధిగాదాకో ౧౦౫

చ॥ సకరుణ నిట్లుఁడెల్పు శ్రుతిసంతతి సంతసమొంది శ్రీహాసీ!
ప్రకృతిపరంబు నవ్యయము వాగ్మదగోచరమద్వయంబు ని
ర్వికృతము చిత్స్వరూపము వివేకితుంబునైన నీ మీ జగం
బకలుపరీతిఁజూప మిముఁ బ్రార్థనజేసితి మేము భక్తితో. ౧౦౬

చ॥ అనవుడు నాజనార్దనుఁ డనన్యము హర్షదహకా స్వలోకమున్
గనుఁగొనఁజేయఁగా శ్రుతినికాయముజూచి ముదంబుబొంది యం
దునఁ దిలకించి నిర్మలినతోయసుపూరిత హంసనిస్వన
స్థనయమునకా మణిప్రకర నాగరికోభయతీరరాజితన్ ౧౦౭

ఉ॥ ఆవలఁ గౌతుకప్రదము నాయతకుంజ విరాజితంబు వాం
ఛావళిదాగయుక్తము నిరామయమున్ ఋతుషట్కవర్తి సౌ
ఖ్యావహ మద్భుతోరుపరిఖావళిసౌధసమేతమైన బృం
దావనకాననంబుఁగని తత్పరమందునఁ గన్నులారఁగా. ౧౦౮

తే॥ రత్నధాతుమయము శ్రీకరంబు వివిధ విహగమండలయుక్తంబు విమలవారి
పూర్ణనిర్ఘరకంఠరభూషితంబు నైన గోవర్ధనముగాంచె నచట నవల. ౧౦౯

శా॥ నానారాసరసాన్నితంబు బుధమాన్యంబైన తద్గోపికా
సానంబందుఁ గిశోరమూర్తియయి తద్దైత్యారి దైవాటి “మీ
కానందంబుగ నాదులోకమిదె ప్రత్యక్షంబుగాఁ జూపితిన్
నానన్ మీమదిఁ గోర్కెలున్నయెడలన్ నానన్నిధిన్ బల్కుఁడీ.” ౧౧౦

ప॥ అని శ్రీహరి యడుగ శ్రుతులవధించి కొత్తకకంకణపూరితలోచనలగుచు.
నాశ్రుతివిశ్రుతున కిట్లనియె. ౧౧౧

చ॥ మనసిజ్ఞోటి సుందరతమా టెడిరూపునుగన్న నీపయి
మనములునిల్చె మన్మథుడు మమ్ముల నూరక వేపుచుండె గా
వున నెటు నీదులోకమునఁ బుణ్యులు కామినులొచు సౌఖ్యముల్
గనిరటు మేము స్త్రీలమయి కాంతు మనంతసుఖంబులో హరీ! ౧౧౨

మ॥ శ్రుతులిట్లు ల్వచియింప శ్రీహరి జెవుల్ జొప్పించి యాలించి యో
శ్రుతులారా! భవదీయవాంఛకెదియున్ సోమింపరాదాయె న
మ్మతమయ్యెన్ పృజమందు వ్రేతలుగ జన్మంజెత్తుడీ! నైజయో
గ్యత సారస్వతకల్పమైనతటి నాగామిస్వయంభూసితిన్ ౧౧౩

ఉ॥ ఆవసుధాలసన్మధురయందున నందముగల్గివెల్లు బృం
దావనమందుఁ జెన్నలరు తాదృశమామకరాసమండలిన్
నేవిధిగాఁ జెలంగియు ననింద్యవిధంబున జారరీతి మీ
భావమెఱింగి మైత్రి మిముఁ బావనులన్ బాసరించు నెంతయున్ ౧౧౪

తే॥ ఇటులఁ దెలిపివిహరినైనయేను కరుణ వరమొసంగితి దానిచే వారు గోపి
కలుగ జన్మింతు రన్యగోవులనుగూర్చి విస్తరంబుగఁబల్కెద వినుము నలువ.

తే॥ అట్టి త్రేతాయుగంబున నాదితేయరక్షణార్థము రాక్షసశిక్షణార్థ
మేనుబుట్టితి శూరత నిసకులాభిసాముడును దాశరథియుగు రాముడనఁగ

—॥ మైథిలాదినారీ వృత్తాంతము. ॥—

ఉ॥ అట్టులఁబుట్టి జానకి స్వయంవరమున్ గననేగి యీశు వి
ల్పట్టుచు ఛెళ్ళనకవిటేచి పార్థివు లబ్బురమొంద నీతఁ జే
పట్టి మనోజమ్మూర్తినయి వర్తిల శ్రీమిథిలాపురంధ్రు లి
ట్టిటనరాని మోహమున నెంతయుఁజూచి రమర్త్యనాయకా. ౧౧౫

ఉ॥ అంతట వారు ప్రేముడిని నారఘరాముని మ్రోలఁజేరి యే
కాంతమునన్ “మహాత్మా! పతిగాఁదగి పోవుమనంగ జానకీ
కాంతుడు దీని ద్వాపరయుగంబు గతించెడివేళఁ బుణ్యమ
త్యంతమొనర్చి ప్రేతలయి యావ్రజమందు జనించి పొందుడీ. ౧౧౬

ఉ॥ ఆ మిథిలాపురంధ్రులకు నట్లు వరంబు దయాళుడైన శ్రీ
రాముడొసంగి యాపరశురాముని గర్వము బల్కిగోసలా
ఖ్యామహితస్వదేశగతియందు నడంచియు వచ్చుచుండఁ ద
ద్భామినులాతనిన్ నయనపర్వముగాఁగని యెంచి రిట్టులక ౧౧౭

శా|| ఆ జాబిల్లిని గేరుచుండు మొగమా యాజానుబాహుద్వయం
బాజాశ్వాజిగిమీఱుదువ్వలుప లా వ్యాహారమాధుర్యమా
తేజం బాకరుశాఖుతాగరిమ యాధీరత్వసత్త్వంబులా
సౌజన్యంబు నుతింపనోపుదురె యోచంద్రాస్యలారా! పరుల్ ౧౨౦

చ|| ఇటులఁ బరస్పరమృదల నింతులు జింతనమాచరించి యు
త్కటమగు మోహమొంది పతిగా వరియింపఁగ రాముఁడొప్పి తా
నిటు నొడివెక్ వ్రజంబున నహీనపవిత్రత మీరు గోపికా
పటలిగఁ బుట్టుడీ యపు డవారిగదీర్తును మీయభీష్టముల్. ౧౨౧

తే|| కోసలాంగనలకు నిటు గోక్కులిచ్చి సేనముంగల నడువంగ సీతగూడి
వడి నయోధ్యాపురమునకువచ్చె నచటగలసతుల్ వానిఁగని తమిఁగనిరిసొమ్మ

ప|| అంతఁ గొంత తడవునకు నాయయోధ్యానివాసినులగు విలాసినులు
మూర్ఛఁదేటి సరయునదీతీరంబుజేరి యారామచంద్రుని మనంబుల నిల్పి తపం
బొనరించు సమయంబున “మానినులారా! యమునాతటినీతటవిరాజమానబృం
దావనాంకస్థగోకులంబున మీరు గోపికలుగాజన్మించుడు. అత్తటి సీ సీతారాముం
డును దత్తలంబున వెలింగి మీయభీష్టములం దీర్పంగలఁడు విచారంబుమానుడను”
నాకాశవాణి శ్రుతముగా నవ్వారలలరిరి. అంత శ్రీరాముండును నిజజనకుని యాజ్ఞ
నొదలఁ దాల్చి మాతృబంధ్యమాతృమిత్రభృత్యాది సర్వజనంబులను సకలసుఖ
బులను విడిచి నిర్జనంబును భయంకరంబునగు దండకారణ్యంబునకు సీతా సౌమిత్రి
సమేతుండై చనె. ౧౨౨

ఉ|| అత్తటి లక్ష్మణుండు విలుహస్తమునన్ గొని వెంటనంటి జా
గ్రత్తగఁ గాచుచుండ రఘురాముండు జానకితోడఁ గూడి క
న్నెత్తక నిశ్చలాత్మఁడపియించి జపించి నుతించి కాంచద
న్పత్నిని గోరు దండకవనస్థమునీంద్రుల పాలికిం జనెన్ ౧౨౩

ఉ|| ఆసమయంబునందు మునులందఱు స్వీయసమాధిఁ గన్నయా
భాసుర వాసుండా మకుటభాసితమస్తకుండా ప్రశస్త సీ
తానుదతీకుండా దశరథప్రభు పుత్రకుండయ్య నట్లు మా
రేవసముతోడ వచ్చుటను వింతఁగజూచి తలంచిరీవిధిన్ ౧౨౪

చ|| మురళిని వేత్రమున్ విడి యపూర్వతరాకృతి వచ్చుటేలకో
యరుదగుఁ గారణంబెదియొ? యక్కట! యంచు సమాధినుండి స
త్వరగతిలేచి మ్రొక్కి పలుభంగుల వేడఁగ రాముండున్ దయా
కరుడయి కాంచి యేవరము గావలెనో మునులార తెల్పుడీ. ౧౨౫

—* మునిరూపాది గోవికల పూర్వచరిత్రము. —

- చ॥ అనవుడు వీనులార విని యామునులందఱు రామభూమ ! నీ
దు నుడుల కిప్పుడంతసముఖో నిలువల్కుచునుంటిమయ్య ! నీ
కొనరిన పూతసీతవలె నొయ్యన మమ్మును స్త్రీలజేసి మా
కనుపమ సౌఖ్యముల్ గలుగు నట్టులొనర్పమటంచు నావుడున్ ౧౨౬
- ఉ॥ రాముడు వారికోరిక బ్రాకునువీడి గ్రహించి యాముని
స్తోమలలాములార ! బహుదుర్ఘట మిద్దియె ప్రార్థనమైనచో
నీమెయి లక్ష్మణాకృతి ధరించి వసించెద నొప్ప రేని మీ
రామతిలుండు ద్వాపరయుగాంతమునందున గోకులంబునన్ ౧౨౭
- ఉ॥ అత్తటి మీయభీష్టితములన్ని ఫలించును గాని యిప్పు కిం
చిత్తు ఫలింపవేలయన ? సీతనువీడి మఱొక్కనాతినిన్
జిత్తమునం దలంపమి నె చెప్పితిలై విధి నిట్లుపల్కి లో
కోత్తరమైన పంచవటినొందె నతండు సుపర్యనాయకా ! ౧౨౮
- తే॥ అంతః దత్పాత్రమందున నలరుచుండు పర్ణశాలబ్రవేశించి వనమునందు
సంచరించెడి రాముఁ గామించికాంచు నాపుళిందవాసినులగు నతివల్లె
- తే॥ మదనవీడితలై రామపదరజంబు నుత్తమాంగంబులందుంచి యుసురువిడువ
నుద్యమింపగ శ్రీరాముఁ డుత్తముండు వర్ణియై వారిదరిజేరి పరమకరుణ.
- తే॥ పడఁతులార ! మీరిప్పుడు ప్రాణములను వృధగ వీడకుండీ మనోరథము ద్వాప
రాంతమందునఁ బృందావనాఖ్యనలరు వనమునందున సంసిద్ధిబడయఁగలరు
- ఉ॥ శంకలవీడి పల్కియిటు చక్కఁదిరోహితుండయ్యె నంతలన్
గొంకక రామరాజు కపికోటియుతుండయి రావణాది దు
స్సంకరులన్ జయించి నిజసాధ్వనిఁ బుష్పక మెక్కుజేసి భూ
శంకరుడై యయోధ్యకు వెనక్ జనుడెంచెను హరినవాహనా ౧౩౨
- తే॥ అట్లులే తెంచి మించి పట్టాభిషిక్తుడయి సుఖంబులఁ బొందుచూ యవనితనయఁ
బంపె నడవికి లోకాపవాదముననె యెంతవారి కేన్ సంస్మృతి వంతలిడును.
- చ॥ క్రమేషులఁ జేయ రామునకుఁ గౌతుకమెవ్వపుడు జనించెనో
శ్రుతిహితఫక్తినిష్టపుడు చొక్కపుబంగరుబొమ్మ తత్సతీ
ప్రతికృతిగాఁ జెలంగ నవి బౌధముగానగుచుండె నంత నా
ప్రతికృతులూపిరుల్ గలిగి రామునిగీమున హెచ్చె నోవిధి ౧౩౪

క॥ హెచ్చిన ప్రతికృతు లచ్చటముచ్చటగా వెల్లు రామమూర్తినిఁ గనితా
ర్థచ్చిక సంభోగింపఁగ నిచ్చను వాంఛించి చెంతకేగె నతండుకా ౧౩౫

క॥ పచ్చిన ప్రతికృతులను గని నిచ్చయముగ మీదుకోర్కి నే దీర్పజమీ
నెచ్చెలులారా! యనివాక్రుచ్చెను దరువాత నవ్వి గుయ్యిడెనిట్టుల్ ౧౩౬

క॥ రామా! సీతారామా! మేమాక్రతుకాలములను మెలఁగుచుఁ బూర్తిన్
బ్రేముడి నల్పగ లేదా! యీమెయిమాకోర్కి దీర్ప'విదియుచితంబే.

వ॥ అన విని శ్రీరామచంద్రుం డిట్లనియె, ౧౩౮

చ॥ ప్రతికృతులార! మీనుడులు బాగుగనున్నవి సత్యమైన ని
ట్టితరిని నామనంబునకు కేవలలేదిది సీతతోడనే
ప్రతముధరించియుంటిఁ బరభామ గ్రహింపను రాజయోగిని
యతులవరంబు ద్వాపరయుగాంతమునన్ ప్రజమందుఁ దీర్చెదన్ ౧౩౯

తే॥ అట్టి శ్రీరామునానతి నటుల నవియు గోపికలుగజన్మించు నకుంతముగ
మఱియు నితర గోపికలను గుఱిచినను విస్తరించెద వినుమయ్య వేల్పుపెద్ద.

వ॥ రమాపై కుంతలోకమున నివసించు విలాసినులును, శ్వేతద్వీపంబుననున్న
యన్నులును, సూర్యవై కుంతంబుననుండు నువిదలును, నజితపాదాశ్రితాంగనలును,
శ్రీలోకాచలవాసినులగు స్త్రీజనంబులును, సముద్రనిర్గత క్రేలక్ష్మీ సఖరాండుగిను,
దివ్యలను పేరంబరగు మానినులును, నదివ్యలనునామంబునఁ జెలంగు చేడియలును,
సత్వరజస్తమోగుణవృత్తులు గల సతులును, వివిధవిధంబుల సలిపిన యఖండపుణ్యం
బులవలన భూమియందు గోపికలుగా జన్మింతురు. మఱియు రుచియనువాని కుమా
రుండును, మదంశసంభూతుండును, సుందరుండును, స్వర్గాధిపతియనగు యజ్ఞానింగాంచి
కామించి దేవలమునివాక్యంబున హిమవత్పర్వతమం దచలభక్తితోఁ దపంబుగావిం
చిన దేవకాంతలును, బృందావనంబున కనతిదూరంబున విరాజమానంబగు నాప్రజ
మందు గోపికలుగా జన్మింపంగలరు. వెండియు భూమియందుండు నోషధులు సాక్షా
త్కరించిన ధన్వంతరి దేవుం డంతర్నితండుగుట వీక్షించి, భరతఖండంబున నిష్ప్ర
యోజకులమైతిమని మిగుల దుఃఖించి, స్త్రీరూపంబులం ధరించి, యాదేవుని నెమ్మ
నంబునందు నిల్పి, నిజమనోరథసిద్ధియగునందాఁక నాలుగుయుగంబులు గడుచునంత
వఱకుఁ దపంబానరిప నద్దేవుండు మెచ్చి, సాక్షాత్కరించి వరంబులం గోరుండని
ప్రసన్నపదనంబుతోఁ బలుక వార లమ్మహాత్మున కిట్లనిరి. ౧౪౧

తే॥ దేవదేవ! సీరూపము దివ్యమయ్య మాకుఁబలివౌచు సుకమిడి మనువుమయ్య
యనఁగ నద్దేవుడద్దానినవధరించి తిరిగి వచియించె నిట్లోషధీసతులకు. ౧౪౨

తే॥ ద్వాపరాంతమునందున వల్లరులుగ బృందకావని జన్మించి యీరలున్న
రాసకేళులకామితోడరమణమెలఁగి వాంఛలనుదీర్తునని దయకా బల్కెదాన.

- తే॥ అచలభక్తిసంయుక్తభాగ్యవతులైన వారు బృందావనమునఁ జారుగోపి
కలుగ జన్మింపఁగలరొయి కమలహత! యంచు వాచించి మఱి వచియించెనిట్లు
- క॥ జాలంధరపురిఁ జెలఁగెడి, హేలావతులట్టి హరిని బృందావనిన్
లీలంగనుఁగొని యీహరి యేలీలనా భర్తయైన నింపగు మాకున్. ౧౪౫
- క॥ అని యెడఁదలఁచెడివారికి వినుఁబడె నిట్లభివాణి బృందావిధునిన్
వినుతుల్ సేయుఁడు బృందావనమున జనియింపుఁడవుడు ఫలమగు మీకున్.
- చ॥ మఱియు సముద్రకన్యకలు మత్స్యశరీరినిఁగాంచి మోహనా
గరమున ముగ్ధి యాహరి నఖండముగాఁ గొనియాడ నాతఁడా
దరమున వారి కోర్కెలిడెఁ దద్వరరీతిని బృందకాటవిన్
గరముగ వారు గోపికలుగా జనియింపఁగలారు పద్మజా! ౧౪౬
- ఉ॥ చండపరాక్రముం డఖలశత్రునిఘాదనపండితుండు ను
ద్దండవదావదుండును వద్యానుఁడునౌ పృథుభూభుజుండు బ్ర
హ్మాండవిభుత్వదీపిత మదంతమునన్ జనియించి కామముల్
దండిగఁ బిండనుండె వసుధాసురభీముణియందు నత్తటిన్. ౧౪౭
- తే॥ దివ్యనాభిభుక్ బర్హిష్పతీపురంబునందుఁబొందిన సుందరీబృందమెలమి
గాంచి మోహించి యాయతి కడకు నేగి భక్తిబ్రణమిల్లి యిట్టులఁ బలికెనయ్య.

పంచచామరము.

- మహామునీ! యనుగ్రహంబు మాపయిన్ ఘటించి యీ
మహానుభావుఁడైనరాజు మాకునెట్లు భర్తయై
విహారమారకేళిపాళి విశ్వసించియుండునో
జహానఁ జేయకుండమీరు చెప్పఁడయ్య! యిత్తటిన్. ౧౪౮
- చ॥ అన విని యతిప్రెక్కెనిటు లంగనలార! ధరిత్రికామగో
వున సకలేప్పితంబులను బూర్తిగఁ బిండుచునుండుడిట్లరం
బున నొనరించినన్ భవదమూల్యమనోరథముల్ వసుంధరా
వనిత ఘటించు నమ్ముడిటు వ్యాజమొకింతయు నేని లేదికన్. ౧౪౯
- ఉ॥ మౌనినుడిన్ సతుల్ విని స్వమానసపాత్రముతోడ ధారణీ
ధేనువునం దభీష్టములఁ దేకువఁ బిండిరి దానిచేతఁ ద
న్మానినులెల్ల వ్రేతలుగ మద్భ్రజమందు జనింతు కామసే
నానిహితాప్సరోంగనలు నాథునిగాఁ గమలాక్షుఁ గోరుచున్. ౧౫౦
- ఉ॥ శ్రీయుతగంధమాదనముఁ జేరి ప్రసిద్ధుని మౌనినాథు నా
రాయణుఁ గాంచి మోహము గరంబుగఁ బొంది మహాత్మా! భర్తవై
యీయెడ సాక్షుమన్న నతఁడీరు ప్రజసలమందు వ్రేతలై
హాయిగఁ బుట్టుఁ డట్టియెడ నందఱ వాంఛలఁ దీర్తునంచనెన్. ౧౫౧

వ॥ అంత.

౧౫౪

చ॥ సుతలనివాసినుల్పతులు సుందరవామనమూర్తి గాంచి మో
హితలయి నాథుడౌటకు సహీనముగాఁ గొనియాడ నాతఁడా
సతుల మనోరథంబునకు సమ్మతిఁజూపఁగ నాగకన్య ల
వ్యితమున భర్తృకామలయి వేడి యనంతనిఁ దత్కృపా భువి. ౧౫౫

క॥ బృందావనరాజమునక సుందరులౌ గోపికలుగ శోభిల్లి మహా
నందముఁ బొందుచు వాంఛాబృందము జెందంగఁగలరు విశ్వప్రప్తా! ౧౫౬

వ॥ వెండియుఁ గశ్యపుండను మహర్షి, వసుదేవుండన, నదితియను సతీమతలి
దేవకీదేవియనఁ, బ్రాణనామకవసువు, శూరుండన, ధృవుండనువసువు దేవకుండన,
వసునామకవసు వృద్ధపుండన, దక్షుండు. దయానిధియగు నకూరుండనఁ, గుబేరుండు
హృదీకుండన, వరుణుండు కృతవర్మయనఁ, బ్రాచీనబర్హి గడుండన, మరుతుం డుగ్గి
సేనుండన, జన్మింతురు. ౧౫౭

తే॥ అట్టియుగ్రసేనాఖ్యునే నఖిలరాజ్యమునకు మూర్ధాభిషిక్తుఁగా నొనరఁజేసి
సర్వవిధముల సర్వదా చల్లనైన చూపుఁ జూపుచుఁ గాపాడుచుక వసించు.

వ॥ మఱియు నంబరీషుండను రాజ యయుధానుండనఁ, బరమభాగవత్తోత్త
ముండగు ప్రహ్లాదుండు సాత్యకియన, క్షీరసముద్రుండు శంతనుండన, ద్రోణనామక
వసువు భీష్ముండన. దివోదాసుండు శల్యుండన, ఖిద్యోతాంశసంజనితభగుండు ధృత
రాష్ట్రుండనఁ, బూషుండనువాడు పాండుండన, ధర్ముండు యుధిష్ఠిరుండన. బవ
నుండు భీమసేనుండన. స్వాయంభువమను వర్జునుండన, శతరూపయను రమణి సుభ
ద్రీయన, సూర్యుండు కర్ణుండన, నాశ్వినేయులు నకులసహదేవులన, బ్రహ్మ బాహ్ని
కుండన, వైశ్వానరుండు దోణాచార్యుండనఁ, గలి దుర్యోధనుండన, జదుగ్గి డభి
మన్యుండన, శివుం డశ్వతామయనం బరఁగి భూతలంబున, జన్మింపగలరు. ఇట్లు
యదువులయుఁ గౌరవులయుఁ దక్కుంగలవారలయు కులంబులందు స్వాంశంబులతో
స్వప్రీతాకంబుగా నాయానతిం బుట్టంగలరు. గోకులంబున రమాంశగలిగి జన్మించు
గోపికలు పదాఱువేలకు మించి చెలంగుదురని యెఱుంగుమనిచెప్పి యోగమాయం
గాంచి యీకరణి నాజ్ఞాపించె. ౧౫౮

—* కృష్ణుండు యోగమాయను నియోగించుట. *

చ॥ చతురత దేవకీలన సప్తమగర్భము సంగ్రహించి గో
పతియగు నందు గోష్ఠమున బాహుబలుండగు కంసుభీతిచే
ద్రుతగతిఁ బోయియున్న యలరోహిణి నా వసుదేవపత్నియం
దతుకనొనర్చి నందనతియైన యశోదకు నీవు పుట్టుమా. ౧౫౯

ఉ॥ శ్రీపతి యోగమాయకిటు సెప్పట దేవగణంబుతోడ బా॥
హీపతి యాలకించి కమలేశునకు నతిగల్గి భూమిసం
తాపమడంచి సాంత్యలపితంబుల; నద్భుతకాంతిసంతతో
ద్దీపితమా స్వధామమును దేవత లారతులెత్తఁగాఁ జనెన్. ౧౬౧

క॥ ధరణీనాయక ! కృష్ణుఁడు పరిపూర్ణతమావతారభగవంతుండీ
ధరఁ గంసాదినరేంద్రని, కరవధకై పుట్టునయ్య గమనింపు మిటుల్. ౧౬౨

చ॥ తనువున నెన్నిలోమములు దాక్కొనియున్నవో యన్నినాలుకల్
గొని విబుధుల్ నుతించినను గోపతియో హరిసద్గణంబులం
దున నొకదాని నెన్నినటు దోషక వారలశక్తిదోచు నిం
గిని విహగంబు లాత్మగతిఁ గేరుచు నాకడఁదాఁక నట్లనన్. ౧౬౩

ఉ॥ భూరమణుం డిటుల్ పలికె భూసుర ! గోలిలిఁ ద్వద్వచోమృతం
బీరిటఁ గంసవీరుడని యేరినో పేర్కొనియుంటి రాతఁడే
యూరవసించు నెవ్వడతఁ డుత్తముడో యధముడో పూర్వబృం
దారకుడో యమర్త్యుడో యథాస్థిఁదెల్పుడనన్ ముసీంద్రుడన్. ౧౬౪

—† కంస పూర్వజన్మ వర్ణనము. †—

చ॥ నరపతి ! తొలి వారిమధనంబున దుష్టుఁడు కాలనేమిక
ర్బురుడలచక్రితో సమరమున్ బొనరించి హతుండుగా నిశా
చరగురువైన భర్గవుఁడు స్వప్రతిభన్ బ్రతికించె వానిని
మరల నతండు యుద్ధమును మాధవుతో నొనరింప నెంచుచున్. ౧౬౫

క॥ మందారాచలనవిధం, బందరవిందజనిఁగూర్చి యబ్జతక మా
నందద దూర్వారసమే, సందియములులేక శ్రోలి సలిపెడవమున్. ౧౬౬

ప॥ అంత నవ్వణీకాంతుం డాతనితపంబునకుమెచ్చి తత్సమిపంబునకువచ్చి
యిట్లు వాక్కుచ్చె. ౧౬౭

చ॥ తపమునుమెచ్చి వచ్చితిని దానవనాయక ! నీమనోరథం
బిపుడు వచింపుమన్న నతఁడెందఱు దేవత లీప్రపంచమం
దపరిమితదృక్ష్మలయి యచ్యుతుఁడే శరణీయుడంచు నో
రువున నుతింతు రట్టియమరుల్ ననుజంపనియట్లు చేయుమా. ౧౬౮

చ॥ వరమిది యిమ్మనంగ నలబ్రహ్మయు దుర్లభమిద్దియిట్లు క
ర్బుర ! మఱియొక్క జన్మమునఁ బొందెద వియ్యది నిక్కమయ్య సం
బరమున నుండుమయ్య యనివల్కెను బిమ్మట వాడు తద్వచ
స్సరణిని నుగ్రసేనునకు జానుగఁబుట్టెను గంసనాముడై. ౧౬౯

ప॥ అంత నక్కంసుండు.

ఉ॥ పిల్లతనంబునుండిఁ బెరిపిల్లలదిట్టుచుఁ గొట్టి నెట్టుచున్
మల్లులతోడఁబోరుఁ బలుమాటోనరించుచుఁ గ్రీడలాడి రం
జిల్లెడివేళ దిద్దయముసేయ జరాత్మజమాగధేశ్వరుం
డుల్లసమాడుచున్ యమున యొడ్డునవేసి గుడారు వీరుడై. ౧౭౧

తే॥ అట్టికంసునితోఁగయ్య మాడఁదొడఁగె నింతలోనా జరాసుతునకుసాంతమగుచు
వేయియేన్దులబలమున విస్తరిలిన కువలయాపీడమనుకరి కొవ్విమిగుల. ౧౭౨

తే॥ గొలుసులన్నియుఁ దెగటార్చికొంపలెల్లఁగూలఁదోయుచుశిబిరముల్ గోలుపఱచి
గిరితటంబులఁబడఁదోసి సరభసమునఁ గంసుఁడొనరించు నాజికి గదలిజేరె.

శా॥ శుండాంబిటుసాచ్చి ఘోకృతుల దిక్ష్తోభంబు గావించి వే
తుండంబై త్తి రథాశ్వము త్తకరులన్ దూలించి జృంభించి దో
ర్దండాఖండుల జెట్టిజట్టులను బాఱుండ్రోలఁ గంసుండు త
చ్చుండాదండముఁ బట్టి మట్టె ధరణీక్ శూరాగ్రణుల్ మెచ్చగా. ౧౭౪

ఉ॥ క్రమ్మట భూమినుండి నల కంసుఁడు దానిఁ గరమ్ములన్ లఘు
త్వమ్ముననెత్తి యూపిరులు వ్యత్యయమొందఁగఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి యం
తమ్మునఁ దజ్జరాసుతు నదభ్రవరూధినిపైన నూఱుక్రో
శమ్ములు దాటునట్టుల వెనక్ విసరెక్గసి వాసి భాసిలక్. ౧౭౫

ఉ॥ గంధగజమ్ము సీవితముగాఁ బడవేయుటఁజూచి తజ్జరా
సంధుడహా! యిదేమి బల సంపదఁపెంపునుతింపశక్యమే!
బంధువులందుఁగాని పర పార్థివులందునఁగాని స్నేహసం
బంధజనాళిఁగాని యిటు బాధబలిష్ఠునిఁగాంచలే దహహ. ౧౭౬

చ॥ పరధనముల్ హరించితినిఁ బార్థివులందఱ రూపుమాపితిక్
గురుకవివిప్రమాను లనుకూలురుగా వసియింపఁ జేసితిక్
నరసురభేచరప్రకరనాశమొనర్చితిఁ జక్రవర్తి నై |
ధరణినినేలుచుంటి నిటుదార్కొనిచేయఁగలేదు నేనెటక్. ౧౭౭

ఉ॥ ద్రవ్యము రూపముం గులము దక్షవిపక్షవిమర్దనక్రియా
భవ్యబలంబు మాన్యత యపారయశంబును సాహసంబు సం
భావ్యముగావసించుటను బాధముదంబు ఘటిల్లె వీని మ
ద్భవ్యసృతాద్వయం బిడి వివాహితుఁ జేసెదనంచు నెంచితాక్. ౧౭౮

తే॥ హస్తీలక్షయర్బుదము హయంబు లయుత
దాసురాండ్రుఁడ్రులక్షరథంబు లొసఁగి
ప్రస్తుతుండైన కంసభూపాలమణికి
నస్తిబ్రాస్తిని నొసఁగెఁ బ్రశస్తరితి. ౧౭౯
వ॥ అంత. ౧౮౦

—† కంసుడు దిగ్విజయం బాసచ్ఛట. †—

- తే॥ ద్వంద్వయుద్ధంబునందతిధన్యుడైన కంసుడేకాకియై భుజకాండపటిమ
రమ్యమాహిష్మతీపురరాజమునకు నరిగెడత్పురపాలకు లడల నెడల. ౧౮౧
- సీ॥ చాణూర, ముష్టిక, శల, కూట, తోశల, నామకనరవరనందనులను
మల్లతల్లజుల సామంబునకజీరి యోగండలారా! రండు కదనమునకు
విజయమొందిన మీకుభృత్యుడనొడునే విజయమొందినమీరు భృత్యులగుదు.
రిందులకొప్పిన నీపురప్రముఖులముంగల రూఢిగాఁ బోరుజరుగు
- తే॥ ననెడివణమునుదెల్పెను ననలవారలేము వీనికినొప్పితి మింకఁ గంస!
చేయవలసినకృత్యముల్ చేసి నీపు లెమ్ము భండనభూమికి రమ్మనంగ.
- ఉ॥ పోరునకాతఁ డొప్పికొని ముందుగ మొగ్గరమందు మ్రొగ్గు చా
ణూరునిబట్టి నేలపయి నొవ్వఁగఁ గొట్టిన ముష్టికుండు బ
ల్పారుషమొంది యాదవకులప్రభు ముష్టులఁదాఁక నాతఁడుక
శూరత నొక్క గ్రుద్దనకె సొమ్మసిలన్ బ్రహరించె వానినిన్ ౧౮౩
- చ॥ అదిగని కూటమల్లుఁడు మహారుష రా యదువీరుఁడతనిన్
బదముల రెండుఁబట్టి ధరపైఁ బ్రహరింపఁగఁగాంచి టెక్కలక
జదుముచు వచ్చినట్టి శలు స్కంధమునన్ గ్రహించి యెన్నియో
కదుములు గట్టఁద్రోసి వడిఁ గగ్గిమ్మఱఁబట్టుచు నెట్టె నంతటన్ ౧౮౪
- ఉ॥ మల్లుఁడు తోశలుండు నభిమానముగాఁజని పోరఁ గంసుఁడ
భృల్లస మొంది తద్దనుజు నూరుయుగంబును జేటితోడ శో
షిల్లగఁ బట్టి నెట్టియుఁగసిన్ బదియామడ లేగఁ ద్రోసి వే
మల్లలితోక్తి దాసులగు మల్లుల వారలఁగూడి పోడిమిన్ ౧౮౫
- తే॥ చని ప్రవర్షణాద్రికి నందు సంచరించు ద్వివిదనామకవానరవీరుఁ గాంచి
కదనమాడరమ్మనఁగ నాకషియు నిరువదెనిమిదిదినముల్ వానితోననియొనర్చి.
- చ॥ మదమున నొక్క భూధర మమాంతముగాఁగొని కంసుపైన నా
యదనున వేయ నాతఁడల యద్రిగ్రహించి కపీశువుత్తై వే
నదమదమొందవై వఁ గపి చక్కనిముష్టులఁ గంసుఁగ్రుమ్మి యా
చదలునకేగ టేడు రభసమ్మున వెంటనెవట్టి కూల్పగా ౧౮౬
- చ॥ ద్వివిదుఁడు తత్ప్రహారమున విస్మృతిఁజెంది కృశించి శల్యమా
త్రవపువుగల్గి యాగనని తత్క్షణమందున దాసుఁడయ్యె నా
యవసరమందు; నంతనలయాదవవీరుఁడు ఋశ్యమూకనా
మవనికి నేగి కేశియను మానవభక్షకుఁ డొక్కఁడుండఁగా ౧౮౭

- ఉ॥ వాని, హయస్వరూపుని, నపారఘనస్వనుఁ జూచి ముష్టులన్
బూనికఁగ్రుమ్మి లోచి తరుపుంజమనోజ్ఞమహేంద్రశైలము
న్మానన వేగ సామ్యగమనంబునఁజేరి సులీల నూఱుమా
త్రానగ మూడఁగాఁ బెట్టికి యట్టియిలబడవై చె నందునన్ ౧౮౯
- ఉ॥ ఆమెయిఁగాంచెఁ గంసవిభుఁడౌప)లయాతిభయంకరోజ్జ్వల
ద్దామనిధిఁ నమ స్తవనుధావిభుకంఠ విలుంతసక్రియో
ద్దామయశోలసత్పరశుధారణధైర్యమనోభిరామునిన్
రామునిఁ గోపర క్తములు బ్రహ్మణవంశపయోబ్ధిసోమునిన్ ౧౯౦
- ఉ॥ కాంచి శిరంబునన్ గరయుగంబు లగించి యతండు మ్రొక్కి ధ్యా
నించి ప్రదక్షిణంబుల ననేకములన్ బొనరించి కాళ్ళపైఁ
గించను గాంచకుండఁ బడఁగిన్మ వెలింగెడి భార్గవుండు శాం
తించి కొలందిఁగా నతని ధీరునిజూచి యిటుల్పచించెడిన్ ౧౯౧
- ఉ॥ మానవకీలకాధముండ ! మర్కట డింభక ! దోమవోలె నీ
వీనగమందు నైతివని యిమ్మెయి నెమ్మనమందు నమ్ముమా !
మానిని, క్షుత్రియుండ, ననమానుడనంచుఁ దలంచితేమొ యే
దీ నిమిషంబునందున మదిష్టవిధంబున నాచరింపుమా ౧౯౨
- చ॥ ధనువిది లక్షభారకలితంబును దత్త్రిపురాహవంబునం
దున దనుజారి శంభునకుఁ దోడుగ నిచ్చిన దర్శవంతముఁ
ఘనమును క్షుత్రియాళివధకై శివుఁడాదృతినాట నిచ్చియుం
డిన దిపుడెక్కుపెట్టుమ ! త్రుటిఁ మఱిఁ జంపెద లేనిచో ననన్ ౧౯౩
- ఉ॥ తూర్ణముగా యదూత్తముండు ధూతన్యపాన్వయ భార్గవోక్తులన్
గర్జములారఁగా విని సుఖంబుగ డంబగు సప్తతారకో
ద్వర్ణితచాపముం గొని యథావిధి జూపఱు నబ్రమొంద నా
కర్ణములాగి టంకృతినికాయమొనర్చెను నూఱుమాత్రోగిన్ ౧౯౪
- ఉ॥ గుండెలు బ్రద్దలయ్యె ఘనకోటులుపాటున మ్రోసె నట్టిబి
హ్మండము గూడ సప్తబిలసార్థముగాఁ గడుమాఱుమ్రోఁగె భూ
మండలమందుఁ దారకలు మందగరాలెను దిగ్గజంబులుఁ
దండిని వీడి తల్లడిలెఁ దచ్చరటంకృతి సల్పువట్టులన్ ౧౯౫
- ఉ॥ అంతటఁ గంసుఁ డాశరము నచ్చటనుంచి మహానుభావ ! నే
నెంతటివాడ క్షత్రియుండ నింతయుఁగా నిక దైత్యుడన్జుమీ
స్వాంతమునందు శాంతమును జక్కఁగఁ బొందుడి ! దాసదాసుడన్
జింత దొలంగ సేవలను జేసదఁ దప్పక నన్నుఁ బోవుడీ ౧౯౬

- చ॥ అనుచు నమస్కరింపఁగ మహాగ్రహపూరితజామదగ్నున్వేషుక్
 వినుచుఁ బ్రసన్నచిత్తుడయి వీర్యసమంచితతచ్చరంబు నా
 తనికి నొసంగి దైర్ఘ్యమును దార్ఢ్యముగల్గిన వైష్ణవంబు దీ
 నినిగొను మిద్ది దద్దయును నీయరులన్ బరిమాచ్చునో బలీ! ౧౯౭
- తే॥ కాని యిమ్మహాచాప మేఘునుడు పుడకవిజిచినట్టుల విటుచు నావీరవరుడె
 నిన్ను యుద్ధరంగంబున మన్న జేయఁగలఁడటంచు నెఱుంగుమో యలఘువీర!
- చ॥ అటుపయిఁ గంనుఁడాబుధున కౌడలమొక్కి యనంతరంబునన్
 జటులమదోన్మదుండగుచు సప్తసముద్రవృతావసీనలిన్
 దిటముగ పీరుడై తిరిగి దీకొనువారలు లేనియట్టులు
 త్కటముగ నల్పి భూపతల కప్పములన్ గయికొంచు నావలన్ ౧౯౯
- చ॥ జలనిధితీరమేగి యట సప్తము బోలిన రూపుతోడ బు
 స్సలఁ బలుమాఱు గొట్టుచుఁ బ్రజాతతికెంతయు భీతిగొల్పుచున్
 జెలఁగు నఘానురున్ గనియుఁ జేతగ్రహించి యసృక్కుల్కొల్కఁగా
 నిలవయిఁగొట్టి దండగ ధరించి గళంబున లోఁచి వానిని ౨౦౦
- తే॥ వింతఁ దూర్పున వంగదేశాంతరములఁ బుంగవాకారముననున్న పూర్వదివిజఁ
 డౌ నరిష్టనితోడుత నని యొనర్చి హస్తహస్తతోఁగలిసి పోరాడినటుల.
- చ॥ మలను నరిష్టరాక్షసుడమందగతిన్ బెకలించి కొమ్ములన్
 బలుడగు కంసరాజుతలపై బడవేయఁగ వెంటనే యతం
 డలమలఁగొంచరిష్టశిరమందున వైచి బలిష్ఠముష్టితో
 నిలఁబడవైచి రక్కసు జయించి వడిన్జనె నుత్తరాశకున్ ౨౦౧
- తే॥ అందుఁ బ్రాక్ష్యోతిషాఖ్యతో నలరువురికి నేగి నరకాసురాహ్వయు నిద్దబలుని
 దైత్యుఁగనుఁగొని తనదు యధార్థభావములను దెలుపంగవాంఛించి పలికెనిట్లు
- ఉ॥ ఓనరకాహ్వయా! వినుము యుద్ధముఁగోరుచువచ్చియుంటి నో
 దానవనాయకా! సమితిదానముఁజేయుమ! శౌర్యమొందునీ
 పూనికనే బరాజయముఁబొందిన దానుడనాదు నొండె నీ
 కేని పరాజయంబయిన నీవును దానుడవాదు వింతటన్ ౨౦౨
- క॥ ఇరువురు శపథమునిట్టులఁ గరముగ నేర్పటచుకొని యఖండరణంబున్
 హరి హరిఁబోరెడి సరణిని సరభసమునఁజేసి రమరచయము నుతింపన్
- చ॥ జనకనరేంద్ర! యీవట కసాధ్యబలుండగు నాప్రళంబుతో
 ననిమొనఁగంసభూమివిభుఁ డాగి యెదిర్చిన యట్టు లిప్పుడీ
 దనుజుని మల్లయుద్ధమునఁదాడి ధర్మబడవేసి కృష్ణుల
 గొని యలవానివీలును నకుంతిరీతిని బాటవేయఁగా ౨౦౩

ఉ॥ ధేనుకదైత్యుడాగ్రహము దేకువహెచ్చగఁ దద్యదుప్రభు
 బూనికఁబట్టి ధాత్రివయిఁ బొర్లునటుల్ పడఁద్రోయ నాతఁడా
 దానపు వందయామడలు దాటగ నెట్టి ద్రఢిష్ఠముష్టులన్
 వానినిఁ జూర్ణమానటు లవారిగఁగొట్టె ననంతరంబునన్ ౨౦౭

తే॥ బలితృణావ ర్తదైత్యుడు భామునాజ్ఞ యుద్ధసన్నద్ధుడై కంసునొడిసిపట్టి
 యంబరంబున కేగియు నచట లక్షయోజనంబులపై నని యొనరఁజేసి ౨౦౮

ఉ॥ అంత నసంతమైన బలమందిన కంపవిభుండు వానిఁ ద
 త్స్పాంతమునుండి భూతలముపై బడులాగున నోట ర క్తమ
 త్యంతముగ్రిక్కునట్టుల రయంబునఁద్రోయ బకుండుగాంచి బ
 ల్పంతముతోఁగ్రసించుట కవారణపద్ధతి నేగె నంతటన్. ౨౦౯

చ॥ కులిశసమానముష్టి యదుకుంజరుడా బకదైత్యవీరునిన్
 సులువుగఁగూల్చె నాతఁడును శూరతరేఘగలేచి వారిదం
 బులవలెఁగాటులార్చి తెలుపుంగలతెక్కలు గల్గి వానినిన్
 బులుఁగునుబోలెఁ బైకెగసి పొట్టనుబెట్టుకొనెన్ గుటుక్కునన్. ౨౧౦

ఉ॥ కంసుడుబాహ్యమేగుటకుఁ గర్బురకంఠముఁబట్టి నెట్టనన్
 హింసనొనర్చె దాని కతఁడేడైఱజూపఁగలేక క్రొక్క నా
 యంసలుఁ డాబకుఁధరను నాఁగ్రహవృత్తినిఁ ద్రోసి దేవతా
 శంసితరీతిఁగొంచుఁ బలుసారులు దిగ్వి జయించె బిమ్మటన్ ౨౧౧

క॥ ఆతని చెలియలు పూతన భీతినివిడి రణముసేయ వే చనుదేరన్
 భూతలపతి నగి నే నెట నాతులతో ననికి దిగను నమ్ముమ యమ్మా! ౨౧౨

చ॥ అదియునుగాక యట్టిబకుడన్నయె నాకగుఁగాన సీవు నిం
 పొడవఁగఁదోడఁబుట్టువయి యొప్పుగనుండుమటంచుఁబల్కె ని
 య్యది విని శక్తిగన్న వసుధాత్మజుడొ నరకాసురుండు త
 త్త్రిదశవిनाశకృత్యమున ధీరుని గంసుని వేడెఁ దోడుగాన్. ౨౧౩

చ॥ అనవుడు నాతఁడొప్పి జిత్తులైన ప్రలంబముఖాసురేశ్వరుల్
 దనుఁగొలువంగ శంబరునిధామముఁజేరి స్వకీయభావమా
 తనికెఱుంగంగఁ జెప్పె నల దానవనాథుండు శంబరుండు దా
 ఘనబలుడయ్యుఁ గంసుని నకారణరీతిని డీకొనం డహా ౨౧౪

చ॥ మఱియును గంసుతోడ ననుమానము మానుచు నట్టి శంబరుం
 డఱిముఱి నేస్తమున్ స్వకసఖాన్వితుడై యొనరించె దానికా
 నెఱుసరి సంతసించి మదనిస్తులుడొంచు దిశ్రృంగశ్రృంగమం
 దిఱికిన వ్యోమపుణ్యుజను నీక్షణఁజేసి మహాగ్రహంబునన్ ౨౧౫

చ॥ పవములదన్న నిద్దురనుబాసి యతండును రక్తనేత్రుడై
గదయెది దెమ్ము తెమ్మునుచుఁ గంసుని హింసనొనర్చె గ్రుడ్డులన్
యదుకులనాథుఁ డద్దిగని యా! యని మువ్వలఁ గుంగఁజేయఁ చూ
ర్వదివిజుఁ డాయదుప్రభుఁ గరంబు బలంబున గుడ్డెడదయ్యున్ ॥ ౨౧౬

చ॥ ఇటులఁ బరస్పరమ్ము రణమెంతయు ఘోరముగాఁ గచాకచిన్
దిటముగ నల్పిరండుఁ దుద ధీరతఁ గంసుఁడు వ్యోమదైత్యును
త్కటముగఁ బట్టి కొట్టి తనవాసునిగా నొనరించుకొంచుఁ దా
నటుపయి నేగుచుండునమయంబున నేనరుగంగ మ్రొక్కియున్ ॥ ౨౧౭

శా॥ దేవా! యుద్ధముజేయ నిచ్చుఁగల దేధీరుఁ బ్రశంసించువో
యేవీడుఁ గెలువంగఁ బొమ్మనెదవో యేమాడ్కి జేయించువో
మీవాణీవిధి లక్ష్యమందునిచి యామేడంబునేజేసి మీ
భావంబుఁ నెజవేర్తుగాన దయతోఁ బల్కుండగున్ నారదా! ॥ ౨౧౮

మ॥ అనఁగా నాతని కిట్లుచెప్పితిని నత్యానందకృత్సూక్తులన్
దనుజా! జత్వర బాణదైత్యవిభుతోఁ దట్టాడి మట్టాడుమా
చనుమా! పట్టును బట్టుమా! యశము నా చంద్రార్కమానట్లుగాఁ
గనుమా! హర్షము గూర్పుమా! మిగుల వేగంబే జయంబొందుమా!

వ॥ జనకనరేంద్ర! యంత నల సాహసదైర్యసమేతనేతయున్
దనభుజవిక్రమక్రమముఁ దద్దడలంచి మదించి మించి యా
ఘనబలుడైన బాణుద్రుటిఁ గయ్యమునన్ దునుమాడివత్తు నే
నని శపథంబొనర్చుచుఁ బ్రయాణమునల్పి క్రమక్రమంబుగాన్ ॥ ౨౨౦

ఉ॥ శోణితనామపట్టణము శూరులుమెచ్చుఁగఁ జొచ్చెనంత నా
బాణుడు కంసురాకయును పద్మను బెద్దలచేతవించు గీ
ర్వాణమదప్రహారకుఁ డవార్యమహాసురనాథుడైన యీ
బాణునిఁ గూర్చి యీకరణిఁ బగ్గెనొనర్చెనె? నెగ్గెనే? యిటన్ ॥ ౨౨౧

ఉ॥ హుమ్మని రక్తనేత్రుడయి యుర్వరమూరెడు గుంగ నాగలో
కమ్ముననుండు వారలును గంపముజెండఁగ భూమిమీఁద దా
ర్థ్యమ్ముకొలంది నొక్కహతి డక్కొనికొట్టి ఘనంబుమాడ్కి నా
దమ్మునరించి “కంసుఁడ! మ్రతంబుగఁ గుంగిన దీని నెత్తుమా ॥ ౨౨౨

చ॥ అనవుడుఁ దత్త్వణంబుననె హస్తీ యదృచ్ఛగరంబుఁ గొన్నమా
డ్కిని యదువీరవర్యుఁడు వడిఁ ధర హస్తములన్ గ్రహించి పై
కనువుగనెత్తె, నత్తటి మహాద్రులు గూలె రసాతలంబులే
డును వెనఁ బైకిలేచెను గడున్ జలియించెను దిగ్గజంబులున్ ॥ ౨౨౩

చ॥ తదుపరిఁ గంసుతో రణముఁ దాల్చినొనర్పఁగనుండు బాణు నా
యదనునఁగాంచి యీశుఁడు రయంబునవచ్చి “బలిష్ఠ! బాణ! నీ
కిది సమయంబుగాదు మఱి యిద్దబలుండగువాఁడు కృష్ణుచే
సదమదమొందు నన్యులకు సాధ్యుఁడుగాఁడని విశ్వసింపుమా ॥ ౨౨౮

చ॥ మఱియును భార్గవుండు నసమంబును వైష్ణవమైన యస్త్రమున్ |
వరము నొసంగె నీతనికి వైరము నానుడి మానుమా” యటం
చిరువుర కెంతయో చెలిమి యేర్పడ నేర్పుగనల్ప నంత సం
బరమునఁ గంసభూవరుఁడు పశ్చిమదిక్కునకెక్కెఁ గ్రక్కునన్ ॥ ౨౨౯

చ॥ అటుపయిఁగంసుఁడొదెస మహాసురుఁడొక్కఁడు వత్సరూపము
త్కటముగఁ బొందియుండెనని కర్ణములారఁగ నాలకించితాఁ
బటురయమొప్పుజేరి సరథక్షతునాతనిఁ గాంచి వానితోఁ
జటులరణంబొనర్చి యవసానమునందు నమందశ క్తితో. ॥ ౨౩౦

ఉ॥ వాలముపట్టి నేలవయి వత్సనిశాచరు బాఁది యంత త
చ్చైలమువెంటనే తన వశంబొనరించి తురుష్కభూమిలో |
సూలుకొనంగఁగాలయవనుండనుదైత్యుఁడొకండు గాత్రె సం
చోలిఁజెవికబడన్ వడి మహేంద్రధర్మపథతిఁజొచ్చెఁ దత్సలిక. ॥ ౨౩౧

తే॥ కాలయవనుండు నాచేతఁ గంసురాక విని యమాత్యులతోడుత విజనదేశ
మందుయోజించి యాజియం దతనిఁగూల్చి జయముగాంచెదనేనని జనకరాజ!

సీ॥ చూర్ణీకృతాఖండశూరతాభూషితారాత్మలైయొప్పు పాదాతికులును
ఖండికృతారాతిమండలశుండాలమండలులైన వేదండములును
నృకృతాదభ్రాద్రనవ్యగంభీరనినాదంబులొ మౌర్యనాదములును
ధిక్కృతసూర్యాశ్వదివ్యమనోవాయుధాటీయుతంబులొ ఘోటములును

తే॥ బృథులరథములు సెలఁగఁగ వీరవీర కాలయవనుం డధఃకృతఘనవిమాన
యాన మెక్కియొక్కుమ్మడి నరులయెదల గాలమైతాళ రణభేరిగీలుకొలిపి.

శా॥ రక్షియుక్తిని వాహినీపతులఁ జేరంబిల్చి ఘోరాహవో
ద్యుత్తుల్ గండు క్రియాకలాపములఁ బ్రత్యూహంబులేకుండఁగా
యుక్తంబొనటులాచరింపుడని యిట్లుత్సాహముం గొల్చి తా
రక్షశ్రుగదాధరుండయి సమిద్రంగంబుఁ జొచ్చెన్వడిన్ ॥ ౨౩౨

శా॥ కంసుం డాతని వానిసేనఁగని నిష్కారుణ్యభావంబునన్
ధ్వంసంబున్ బొనరింప నెంచి రిపుదోర్దండక్షతిప్రక్రియా
సంసిద్ధిప్రథితప్రధానగద లఱ్ఱాభారయుక్తన్ సుధీ
సంసత్తుల్ గొనియాడఁ జేతఁగొని యా సంగ్రామరంగంబునన్ ॥ ౨౩౩

చ॥ గిరగిరఁద్రిప్పి వానివయఁ గీచనవేసియు సింహనాదమే
 డ్డైత గరువంబునక నలిపె దిగ్గజముల్ చలియింప భేదన్
 త్తగ్రము భయంపడక భర వకాసకలై పగులన్ గిరుల్ వడన్
 శరధినమూహమింక రిపుసైన్య మనస్యపు దైన్యమొండఁగా ౨౩౨

ఉ॥ వెంటనె దంటయా యవనవీరుఁడు మీఁదికి వచ్చుతద్దదన్
 గెంటుటకై మహాప్రళయకీలితదండసముజ్జ్వలదదన్
 గంటగిలంగ వేసె నిది, కంసగదాయుధమున్, బరస్పరం
 బంటుచు దంటపో తతిశయమ్ముగ నల్పెను మింటమంటలన్ ౨౩౩

తే॥ ఎట్టకేలకు రెండును గొట్టినట్టి పిండివలెనయ్యె నంతఁ గంసుండు కాల
 యవను నవనిపై బడ వేసి హస్తములను బట్టికొట్టుచు జీవచ్ఛవంబొనర్చి

తే॥ బాణవర్షంబు గురిసెడివానిసేనఁ గాంచి గదతోడఁజూర్ణముగాఁగఁ గొట్టి
 యశ్వరథగజవీరుల హతమొనర్చి ఘనముచాడ్పున గర్జించె జనకరాజ !

క॥ అంతట భయపడి మ్రేచ్చు లనంతముగాఁ జింతనొంది యని విడివడి నే
 పొంతలకో పరుగిడ వాడంతయుఁగని మిన్నకుండె నాఁగనటంచున్ ౨౩౪

సీ॥ ప్రలయార్కబింబంబువలె జగిగలవాఁడు గంబాలవలెఁ దొడల్ గలుగువాఁడు
 గగనంబుఁ బోలిన కానుగల్గినవాఁడు కమలాభనేత్రముల్ గ్రాలువాఁడు
 వాటవూ పెద్దకవాటముక్రియతోమ్మలరువాఁడు హారముల్ వజలువాఁడు
 నాఁబోతుమూపుల యందమొందినమూపు లమరువాఁడు కిరీటమలరువాఁడు

తే॥ రక్తవర్ణము లసితవస్త్రములునిడుపుఁగూకటుల్ గలుగువాఁడును గుండలములు
 బద్ధమాలయుఁ గలవాఁడు బలుఁడునై న కంసుఁడంతటఁ గడుఁగండకావరమున

వ॥ శత్రువుల కభేద్యంబగు వర్షంబుదాల్చి గదాముద్గరతోమరభిండివాల
 ఖడ్గంబులను ధనుర్బాణంబులను నాజానుబాహువులకాధరించి. పీనాంసంబుపై దూణీ
 రంబునిచి, జరామరణరహితులగు నమరుల నోడింపఁదలంచి తనచేఁబూర్వజతులై న
 చాణూర, ముష్టి, కారిష్ట, శల, తోశల, కేశి, ప్రలంబ, బక, ద్వివిధ, తృణావ, రాఘ
 కూట, నరక, బాణ, శంబర, వ్యోమ, ధేనుక, వత్సాసురులు దన్నుఁ జాట్టుముట్టి
 కొలువ ననుచులు జయజయధ్వానంబు లొనర్పఁ బటహాధక్కాకాహళాది వివిధ
 వాద్యశబ్దంబులు దిక్కులుపిక్కటిల్లి మాటుమోయ రణభేరిమ్రోఁగించి, సమరో
 త్సాహ సంపన్నుండై స్వీయచమూ సమూహంబులకు సేనానులను నియమించి,
 యుత్సేకించి ముక్కంటి నెక్కనక్కియమాడు రాద్రాకారమ్ముతోదండై త్రి వేల్పు
 లకునికపట్టగు నమరావతీపురంబుసొచ్చి యిచ్చమెచ్చియండ. ౨౩౫

ఉ॥ శక్రః క్షుణ్ణాచివజ్జిముఖశస్త్రములఁ గొని దాడిచేసె భూ
చక్రము గిర్గిరందిరుగ సాగరముల్ గలఁగంగఁ, దమ్ముడొ
చక్రియు సంతసింప రిపునై న్యము దై న్యముఁ బొందుచుండ ని
ర్వక్రపరాక్రమక్రమవిభాసుర దేవగణంబు వెంటరాన్
౨౩౮

ఉ॥ వీరులు వీరలిరువురును విగ్రహమున్ బొనరింపసాగి దు
ర్వారభయంకరంబులగు బాణకృపాణగదాది శస్త్రసం
భారములన్ బరస్పర మవారిగఁజూరియు దొమ్మియుద్ధమున్
నేనుపుతోడ ఘోరముగ నేడమినాడఁగ సల్పివోవిభా!
౨౪౦

ఉ॥ ఒండొరు లిట్లు శౌర్యమున యుద్ధమొనర్చెడి కాలమందుఁ గో
దండశరంబులన్ దమము దండిగఁ గ్రమ్మగఁ జేరునెక్కి యా
ఖండలుఁడుద్ధతిఁ మెఱపుకై నడివెల్గు శతారమాపవిన్
గండునిఁగంసునిం దునుమఁగాఁబడవై చెను మెచ్చఁజేక్షుకుల్.
౨౪౧

ఉ॥ జృంభితదేవరాజుపయి శీఘ్రగతిన్ బరికించి కంసుఁడు
త్తంభితకోపుఁడొచు నరిదారణదారుణ ముద్గరంబునన్
జంభవిభేదివజ్రము వెనకజెడి నంచులు మొక్కవోయి యి
క్కుంభినిఁగూలునట్టుల నకుంతిరీతి నొనర్పనిందుఁడున్.
౨౪౨

శా॥ ఆలోకించి మహాగ్రహాగ్రుఁడయి యయ్యాలంబునన్ ఖడ్గముం
గేలందాలిచి కంసశీర్షముపయిం గీలించి భీమారవం
బోలిన్సల్పఁగ మాలతోమదకరేణా త్రంసముం గొట్టు నా
లీలమాటి యలక్ష్మ్యమయ్యె నది హాళిన్ గంసుఁడాపట్టునన్.
౨౪౩

చ॥ తడయక లక్షభారగురుతాదృఢతావిదితాష్టధాతు యు
క్తడమరకార్యకారిగదఁదాల్చి పురందరుమీఁదవై నా
తడుగనిదానిఁగైకొని ద్రితంబునఁగ్రమ్మఱ దైత్యవీరుపై
నిడెదనరాతుమాతలి యహీనరుషన్ జనుదెంచి తోడుగాన్.
౨౪౪

చ॥ అలుకను గంసుఁడాత్మపరిఘాయుధమొంది మహేంద్ర మూఁపుపై
బలిమినిగొట్టఁ దోనఁగడపఁజె ఊణంబతఁడా మరుద్గణం
బులు గని గృధ్రపక్షయంతముల్ బహుదీధితిదీ ప్తబాణముల్
లలిఁగొని కంసుఁగప్పి జడులన్ మొగులర్కునిఁ గప్పచొప్పనన్.
౨౪౫

ఉ॥ బాణుఁడు వేయిపాణుల నపారముగా విలునొత్తి యామరు
చ్చేణులబాణజాలములఁ జెండుట నావసురుద్రసూర్య గీ
ర్వాణబలిష్టులఁజైకని పౌరుషమూని యనేకరీతులన్
బాణములన్నిటిఁబఱపి బాణునితాణ నణంగఁజేయుటల్.
౨౪౬

ఉ॥ కాంచి మదించి మించి నరకత్రివశాన్ ప్రబంబరాక్షసా
ద్యంచిత్రుడై ఘనారవము నట్టులబాబ్బలు వెట్టవేల్పులా
లించి సమీకరంగమున లీలనుమూర్ఖును వాల్చిరట్టి వ
జ్రాంచితుడైతేచి యధికాగ్రహనిగ్రహబద్ధచిత్రుడై. ౨౪౭.

తే॥ పాటితాఖండశాత్రవపాటనంబు రమ్యవిగ్రహభానునై రావతంబు
గంసదైత్యుని రణమునక హింసఁజేయ సంకుశాస్ఫలనంబున నంప నదియు.

చ॥ కదనముసాచ్చి తుండమును గైకొని పూత్యుతులకబాసర్పి దు
ర్గదమును గ్రక్కుచిట్లటుల మాటికిమాటికి ఘంటికాధ్వనుల
రొడనొసరింప మంచుమలరూఢినిఁజూలి చరించి కంసునిక
బదములఁగూల్పు నాతఁడనివార్యబలోద్ధతశౌర్యధుర్యుడై, ౨౪౮

సీ॥ సిందూరఘనసారచందనకస్తూరిగోరోచనావాసనారుచిరము
జంధికామల్లికాశంకరశరదిందురజితాద్రివర్ణపిఠభాజితంబు
శృంఖలాఘంటికాశ్రేణినిర్గతకర్ణ పేయనినాదసం వేష్టితంబు
నభ్రాగంగాప్రవాహంబుధిభవనాదసమధికఘ్రింకారసంయుతంబు

తే॥ ప్రబలసంపన్నముకరమ్యరత్నకంబశాన్వితంబునునగు నల యభ్రముపతి
దంతసంతానముంబట్టి తనపిడికిటఁగొట్టి యింద్రునిరెండవ గ్రుద్దుగ్రుద్దె.

ఉ॥ దేవవిభుండు కంసనిహతిక గడుదవ్వునఁగూలె నట్టి యై
రావత మూరుపర్వముల వ్రాలుచువ్యాకులమొంది కృమ్మఱక
జేవదలిర్పలేచియుఁగసికరదనంబులఁగొట్టి కంసుని
స్తేవడి లక్షయామడలు నెట్టెను మేలు! బభీ! బభీ! యనక. ౨౪౯

చ॥ పడినను వజ్రకాయుడగు వాఁడిసుమంతవిచారమొంది యా
పిడుగువితానజూచ్చి యని బెబ్బలికై వడిఁ గింకతోడ బ
ల్లడునుగనున్నయాకరినిఁ గట్టిగఁబట్టి రణాంగణంబునక
బడునటుసల్పి పిండిగతిఁ బండ్లనొనర్చియుఁ జెండెదొండముక. ౨౫౦

కం॥ అంతటనైరావతముక వంతన్ గడుఁగుంది వైరివరులనుదోడ్తో
సంతముసేయుచు ననివిడి శ్రాంతిన్ గొన స్వర్గమేగె సరభసవృత్తిన్. ౨౫౩

ఉ॥ ఆపయిఁగుండ వైరులు మహాబలులర్హురె! యంచునెంచ సం
తాపమువీడనెచ్చెలులు ధైర్యము స్వీయజనంబువొండఁ ద
చ్చాపమువైష్ణవంబుగొని జ్యోతుఘటించుచు నెక్కుపెట్టి బ
ల్లూపుల వేల్పుమూఁకల విధూతమొనర్చెను గంసుడంతటన్. ౨౫౪

ఉ॥ గొండఱువేల్పులాజవిడి కుందుచుఁబాటిరి కాలొక్కలందిగాఁ
గొండఱు ముక్తచూడులయి కూలిరి తాళఁగలేక గొండఱున్
సందులగొందులన్దరుల చాటునమాటున నక్కి రక్కిలిన్
గొండఱు ముక్తకచ్చులయి కోల్పడి రాత్రి మహత్త్వమానముల్. ౨౨౫

ఉ॥ ఈరహినిన్ బరాజయము నెంతయుఁబొందియు బాటుచుండు బృం
దారకులన్ గనుంగొనుచుఁ దద్యదువీరుఁడు వారిగద్దెయిన్
జారుతరాతపత్రములు సత్వరితంబుగ లాఁగిగొంచు దే
వారులు వెంటనంట మధురాహ్వయపట్టణ మొందె నోవిభూ ! ౨౨౬

వ॥ అని జనకునకు నారదమహర్షి వచించెనని శ్రీగర్గాచార్యుండు శౌనకున
కువదేశించి వెండియు నిట్లని చెప్పదొడంగె. హరిభక్తియుక్తుండును, మిథిలాధినాథుం
డునగు బహులాశ్వండు సుర రివర్యుండగు నారదునిగాంచి స్వామీ! మీసందర్శ
నంబున నాజన్మంబు చరితార్థంబయ్యె. నాకులం బనాకులంబై యమలంబగు యశం
బునుగాంచి లోకనుతంబయ్యె. మీనుడుల నాకల్మషంబులు నశించినవయ్యె. దుర్జ
నుండేని శ్రీకృష్ణభక్తులగు భవాదృశుల సందర్శనంబున నశునిర్మూలకుండై సజ్జనుం
డగునని యొక్క మొగి బెద్దలు వక్కాణింతురుగాదె! మఱియుఁ దత్త్వంసాది దుష్టవ
ధార్థంబె తినశ్రీకృష్ణుండారాధా దేవితోఁగూడియాగోకులంబునజన్మించి యేయేకీడల
నెట్లెట్లానించెనో యెవరినెవరి ధన్యాత్ములంగావించెనో యాతెఱంగంతయు విన
వలతుఁగావున వినిచి తావత్రయనిర్మూలనం బానరింపవే యని ప్రార్థింప నమ్మా
నీంద్రుం డారాజేంద్రుతో నిట్లనియె. ౨౨౭

ఉ॥ శ్రీకమలేశభక్తుండు సుశీలుఁడనౌ నిమి యేకులంబు న
వ్యాకులముంబానర్చి చరితార్థమొనర్చెనౌ శ్రద్ధతోడ నీ
వేకులమందుఁబుట్టి కడువృద్ధినిజెందఁగ సల్పియుంటివో
యాకులమి త్తటిన్ హరికథామృతధారల ముక్తిజెందదే. ౨౨౮

మ॥ ఘనరక్షకులనాథకంసవధకే కాకుండ శిష్టావనం
బునుసల్పన్ జనిఁగాంచు కృష్ణుని మహాపూతంబులున్ బావనా
శనకృచ్ఛీలములున్ శుభప్రదములున్ శాన్త్యంబులౌ లీలలన్
వినుమయ్యా! మిథిలాధినాథ! జనకా! విష్ణుంఘ్రిబద్ధాత్మతోన్. ౨౨౯

—† రాధావతార వర్ణనము. †—

మ॥ దివిఁగప్పన్ ఘనముల్ నభస్సితఫణా ధృగ్వారయుక్తోడురా
ద్దీపసంబందుఁబవల్ జనించెను మహాతేజోవిశేషంబు యౌ
గృవిధిన్ దద్వృషభానుభార్య కల రాధాభిఖ్యముఖ్యంబుగా
సవలంబించి కళిందజాతలనికుంజానన్న గేహంబునన్. ౨౩౦

చ॥ దేవలుప్రసన్నతంగనెను దేవగణంబులు సల్లెఁబుష్పముల్
బసదనమొందు సుందరులు బొటలువాడిరి కమ్మతెమ్మెరల్
విసరెనువాసనల్ దగ దివిన్ గ్రహతారకలున్ వెలింగె నా
నినుపుజనించున త్తతీ ననిర్వచనీయమహత్వమేర్పడన్. ౨౬౧

ఉ॥ ఈసుముహూర్తమందు జనినెత్తిన కోటిశరత్సుధాకరో
ద్భాసురపుత్రికన్ గని యథావిధిగాఁ దలిదండ్రులెంతో సం
తోసముబొంది దక్షిణలతోడుత గోవుల రెండులక్షలన్
భూసురవర్యసంతతికి మ్రొక్కియొసంగిరి బాధభక్తితోన్. ౨౬౨

ఉ॥ దేవమునీంద్రమర్లభయు దివ్యయఃబూజ్యయుఁ గోటిజన్మసం
భావితపుణ్యలభ్యయు నపారమహద్భుతిభాసమానరా
ధావిదితాఢ్యస్త్రీసముదితపాణియోక్త్యపలాలితాంగియా
శ్రీవృషభానుపుత్రిగని చెంది రమందముదంబు దేవతల్. ౨౬౩

ఉ॥ మేలిమిజాళువాహూయలుమీఱి సువాసనతోడఁగూడి తా
రాలమెఱుంగుఁబొంది మగరాలవిలాసముమ్రోసి వెల్లు ను
య్యాలనురాధికాశిశువు హాయిఁబరుండఁగఁబెట్టి నెచ్చెల్లుల్
జోలలఁబాడిరానిసువు శుక్లసుధాంశునిఁబోలి హెచ్చెడిన్. ౨౬౪

తే॥ నవ్యరాసమండలమండనాయమానరాధికాదేవి వృషభానురమ్యవసతి
దీపపుంజంబుమాదిరిదివ్యచంద్రికవలె వెల్లించి వెల్లు నల్లడలఁగడిది. ౨౬౫

తే॥ అట్టిశ్రీకృష్ణమెడయందు హరవిధిని గ్రాలియుండెడి నుత్కృష్టరాధ నేను
భక్తితోడుత వేమఱుభావమందు ధ్యానమొనరించి తిరిగెద ధాత్రిలోన. ౨౬౬

వ॥ అన విని రాజేంద్రుండు మానీంద్రునితో నిట్లనియె. ౨౬౭

తే॥ ఏమియావృషభాను నదృష్టగరిమ! యేమియాతనిజాతకం బేమిదశయె!
కాని యంతటిరాధను గనుటకొఱకు నేమొనర్చెనా! నాకది యెఱుంగఁజెప్పుమ!

మ॥ అనినన్ నారదుఁడాలకించి ధరణీంద్రా! తొల్లిజన్మంబునం
దు నృగుండన్ వసుధాతలేంద్రునకుఁ బుత్రుండై మహాభాగుండై
ఘనుండై సర్వనరేంద్రనాథుడయి శ్రీకాంతాంశసంభూతుండై
తనరెన్ నిర్జితకామరూపుడయి యిద్ధాత్రిన్ సుచంద్రుండనన్. ౨౬౮

వ॥ ఇట్టి సుచంద్రుండనువానికిఁ బితృదేవతలు తమ మానసంబున జన్మించిన
వారును, నతిమనోహరరూపిణులునునగు కళావతి, రత్నమాల. మేనకయను కొమరి
తలందుఁ గళావతియనుదానిని సాలంకారగావిధ్యుక్తముగా దానంబొనర్చిరి. పిమ్మట
రత్నమాలను విదేహాధినాథునకును, మేనకను హిమవంతుని కొనంగి వివాహంబు
విధివిధానంబుగా నొనర్చిరి. అంత వారిలో రత్నమాలకు సీతయు, మేనకకుఁ బార్వ

తియు నుద్భవిల్లిరి. వీరల చరిత్రంబులు పురాణంబులందుఁ బ్రసిద్ధంబులైయుండు. ఇక సుచంద్రుండనువాఁడు కళావతీసహితుండై గోమతీ తీరంబుననుండు వనంబున దివ్యంబులగు పండ్రెండువత్సరంబులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబొనరింప నప్పరమేష్ఠి మెచ్చి యాతనిదరిఁజొచ్చి వరంబు వేడుమనిన నతండాంచి తనవెన్నునఁ బెరిగిన వల్లీకంబును దొలఁగించుకొనుచు నిర్మలదృష్టితో నద్దేవదేవుంగనుగొని ప్రణమిల్లి యల్లన నిట్లుప్రార్థించె. ౨౨౦

తే॥ నీదుర్యనమబ్బుట నేను దేవదేవ! ధన్యతఁజెందితి దివ్యమగుచుఁ
బరముకంటెనుబరమయివఱుచుండుమోక్షమొసఁగుమునాకిదేముఖ్యవరము.

మ॥ అనిప్రార్థించఁగ నాకళావతియు దుఃఖాంభోధినిర్మగ్నయై
కనుమోదేవ! నమస్కృతుల్ గొనుము! నాకష్టంబు మాయంపుమా
యనుమానంబును మానుమా! యెడద నీయాలాపమాల్నిపుమా!
కనఁగాస్త్రీలకు భర్తయేడుగడయై క్రాలున్ గదా యోవిధి! ౨౨౨

చ॥ తనవతికంటె వేటొకటి దైవము సాధ్యులకెందు లేదటం
చు నిఖిలశాస్త్రముల్ వలుకుసూపె! దయక బతికీపు మోక్షమి
చ్చిననొకదానినొదు మఱి జీవితనాయకు వీడి యెట్లు జీ
వనమొనరింతు? గాన విడు పట్టును, శాపమునిత్తు లేనిచోన్ ౨౨౩

ఉ॥ నావుడు బ్రహ్మ దద్దరిలి నాతిరా! పూతచరిత్రవృత్తచే
నెవెఱిపొందుచుంటి నిక నేను వచించినమాట సత్యమాఁ
గావున నీవునుందివికి గాంతునిగూడియె యేగుమమ్మ! సౌ
ఖ్యావహమార్గమొంది మనుమమ్మ! కృమమ్ముగఁ గాలమేగినన్ ౨౨౪

తే॥ ద్వాపరాంతమునన్ మీరు దంపతులుగ భరతఖండమునందునఁ బరిధివిల్లి
గంగయమునల నడుమను గ్రాలుచుండు భూమియందునఁ దప్పక పుట్టఁగలరు.

తే॥ అంత మీకలరాధికయనుఁగుబిడ్డయగుచు నెప్పుడుపుట్టునో యపుడుమీరు
మోక్షమందంగనుండ్రీక మూలకమ్మ యనుచు నోదార్చె నావల నావరమున

తే॥ శ్రీభలందననృపతికిఁ జిన్ని బిడ్డయై కలావతి కాన్యకుష్టాహ్వాయపురి
యష్టకుండసముద్భవయై యపూర్వభవ్యరూపముతోడుతఁ బ్రభవమయ్యె.

క॥ అంత సుచంద్రుఁడు పూర్వో దంతజ్ఞానంబుతో మదనతల్పుఁడు ధీ
మంతుఁడు గోపవరుండుగఁ బంతుగ సురభానునింటఁ బ్రభవంబయ్యెన్ ౨౨౫

క॥ ఆతఁడు వృషభానుండని భూతలమున ఖ్యాతికెక్కి పాలుపారఁగఁ బ్ర
జ్ఞాతిశయిండుగు నందుఁడు చేతంబునఁదఱచి చూచి చివరకువేడ్కన్ ౨౨౬

క॥ తొలిబామునందుఁ జెలఁగిన తెలివిగల కళావతీసతీతిలకంబున్
బలుండగు నాతనికిడి ప్రాఁబలుకులు వచియించినటు వివాహమొనర్చెన్

తే॥ పదపడిఁ గళావతీవృషభానుసరులు చక్షిశయప్రీతి నఖిలసౌఖ్యములఁ గనుచుఁ
గాఁపురముఁ జేయుచుండితీ కథనువినిన జనులు స్వర్గపదంబునఁ దనరఁగలరు.

ఉ॥ శ్రీమధురాపురాన యదుశేఖరులందఱు శూరునానతిన్
ఝామహితద్విజాగ్రాణిని గర్గుఁ బురోహితుఁగా నొనర్చి బ
ప్రేముడిఁజూచి రొక్కయెడ వేదవిదుండగు నాతఁడెంతో గా
రాముఁడేరె నట్టి మధురానగరీశుని రమ్యహర్ష్యమున్ ౨౦౨

ప॥ సకలజనమనోభిరామంబగు నాసౌధమందున నవరత్నఖచితంబులై నయన
పర్వముగావించు హాటకకవాటంబులుగలిగి, చేఁగలమెకంబులచేతుల యాఝేపం
బులఁ దాకుళ్ళఁజెందు తేఁటులపాటల నీటువొంది యవిచ్చిన్నంబుగాఁ బ్రశస్తహస్తి
గండస్థలంబులనుండి స్రవించుమదంబునఁ జల్లనై సువాసితంబును, నానామండన
మండితంబును, నఖండంబునై వెలుంగు నొండుమండపంబునఁ బరపురధరధ్యరధిక
వినాశకరణసమర్థంబులగు కరితురగరథపతాకంబులతో శత్రువుల కభేద్యంబులగు
తనుత్రాణంబులందాల్చి నిల్చి పగతుఁజ రూపుమాపఁజాలుభటవర్ములు జయజయ
నినాదంబులు సలుప, నిర్వక్తప్రరాక్రములగు దేవకాకూర కంసాదివీరులు నల్లడలఁ
బరివేష్టించి కొలువఁ బరిజనంబులు ఛత్రచామరంబులం గేలంబూని యుభయపార్శ్వం
బులందు నిలువ, నభకిషీతంబున విరాజిల్లు తరణికరణి, సర్వార్థప్రదాతయగు చింతా
మణిపైఁ దనరారు సురపతిసరణిని, సింహాసనంబునఁజెలంగు యదువిభండును, నిగ్ర
హానుగ్రహసమర్థుండును నగు నుగ్రసేనుండు తనచెంగటకేతెంచు నాబ్రహ్మవాది
వర్ముని ౨౦౩

ఉ॥ కాంచుచుఁ గన్నులారఁ దన గద్దెను డిగ్గన డిగ్గి శీర్షమున్
వంచి నమస్కరించి యదువర్ములఁగూడి తదంఘ్రియుగ్మమ
ర్చించి సుభద్రాపీఠిని వసింపనొనర్చి స్తవంబు భక్తిగా
వించి నతోత్తమాంగుడయి వేఱగుపీఠినిఁ దాఁజెలంగఁగాన్ ౨౦౪

—♦ దేవకీపసు దేవవివాహవర్ణనము ♦—

ఉ॥ గర్లబుధోత్తముండు గని కౌతుకమొంది ప్రియంబుతోఁజతు
ర్వర్గమొనంగు దీవనల బాగుగఁజేసి యదూత్తమా ! భవ
ద్వర్గమునందు సేమమొకొ ? పాడియుఁ బంటయుఁ జక్కనున్న వే ?
దుర్గమముల్ సుఖంబులొకొ ? తోషణమొందుచునుందురే ! ప్రజల్ ౨౦౫

చ॥ అని సుఖమడ్లి తత్సవిధమందు వసించిన దేవకాఖ్యుని
స్థని వినుమోయి దేవక ! యనంతను నారయ యాదవాన్వయం
బున నను దేవుఁబోలిన సుబుద్ధి మతోక్కడులేడు గాన నీ
తనయను నాదుమాటవిని తద్బలికీవిడి పెండ్లిసేయుమా ! ౨౦౬

ప॥ అనవుడు నాతండు సరియనియొప్పి స్వజనహితసహితంబుగా దేవకీ వసుదేవులకు వివాహంబు శాస్త్రవిహితంబుగా నొనర్చి దాసీసహస్రంబును, హయ నియుతంబును, గజాయుతంబును, గోలక్షద్వయంబును, రథనియుతంబును బారిబర్హంబుగా సమర్పించి, భేరిమృదంగధక్తావీణా వేణుగోముఖాదినానావాద్యంబులు శ్రావ్యంబుగా మ్రోగించుండ నల్లునితోఁ దన కూతును బయనంబుసేసి సర్వాలంకృతంబగు నరదంబు రప్పించి దానిపైఁ దన్నిభునంబు నెక్కించి యనువుచుండుతఱిం గంనుండు తన చెలియలయుల్లంబు సంతసిల్లంజేయఁ దడఁధంబధిరోహించి రథ్యంబుల రశ్మిలంబట్టి వినోదంబుగా నడుపుచున్నంత.

ఉ॥ అంబరవాణి, యీమె కను నప్తమగర్భము నిన్నుఁ జుంపు న
త్యంబిపుడీవు మిక్కిలి ద్రుతంబున మావులఁబట్టి త్రోలుచున్
సంబర మొందుచుంటివిక స్వాంతమునం బరికింపుమా! యటం
చింబుగఁ బల్కెఁ గంసునకు నేడ్డెఱ నయ్యదివించు నాతఁడున్ ౨౮౮

ఉ॥ చెట్టలఁగూడువాడగుటఁ జెల్లెలటంచనకుండఁ గొప్పనుం
బట్టుచు వాడివాలుఁగొని భావమునన్ దయవీడి చంపమో
పెట్టుటఁగాంచి పార్షదులు భీతినిజెందిరి కుందిరందఱున్
గట్టడికర్తమంచనిరి గౌరవభాజనులెల్ల రయ్యెడన్ ౨౮౯

మ॥ వసుదేవుం డల కంసుఁబట్టికొని బావా! భావవంశంబునున్
బసఁగాఁ జేసిడివాడవై బలుడవై బాణాఘభామాదులన్
గసిమై నల్పి సుకీర్తిచే నలరి శ్లాఘ్యప్రక్రియాకారివై
స్వసయా నీమెను బట్టి కొట్టుటిది సౌజన్యంబె? మాన్యంబాకో? ౨౯౦

చ॥ అదియునుగాక నాకిపుడె హాయిగఁబెండిలిసల్పి యీవిధిన్
సదమదముంబొనర్చెడి విచారణఁజేయుట గూడదయ్య! నీ
యెద దయఁ బూనవయ్య! శుభమెంతయు నీకు ఘటించు నీమెపై
మదమును జూపకయ్య! యభిమానము మానకుమయ్య! యియ్యెడన్ ౨౯౧

ఉ॥ చిన్నది సుందరీమణి సుశీలయుఁగావున వీడుమంచు నె
న్నెన్నియొ తెన్నులన్ వినయమెంతయుఁదోచ వచింప నాతఁడా
యన్నిటి నాలకింపక దయారహితుండయి యీమెఁ జంపఁగా
నున్నఁ గడంగి క్రమ్మఱును యుక్తవిధిన్ వసుదేవుఁ డిట్లనెన్ ౨౯౨

ఉ॥ చక్కని యుక్కడీడ! నినుఁ జంపెడి దప్తమగర్భమేకదా
చక్కఁగనున్న దొక్కనుడి సాంతముగా విని యద్ది చేయుమా!
యిక్కమలాక్షి యర్భకుల నెప్పటికప్పుడె తెచ్చియిచ్చెడన్
నెక్కొని చంపుమా! భయము నెట్టుమ! చెల్లెలిఁబ్రోవుమా! దయన్

ఉ॥ నావుడుఁ గంసపీరుడును నాకు భయంబిఁకలేదబంచుఁదా
నావను దేవనూక్తి విని యాత్మగృహంబునకేక భీతయా
దేవకితోడఁగూడి వసు దేవుఁడుగూడ స్వభామమొందె భీ
త్యావృతమాననుండయి భరాధిపహాళిమణీ ! సుధీనిధీ ! ౨౯౦

తే॥ అట్టులాకంసుఁ డిలుసేరి యస్త్రశస్త్ర ధరుఁడబడివేల జోదులఁ దత్త ణమునఁ
బంప వారలు వసు దేవ భవనమొంది ముట్టడించిరి పరుగిడి పోవకుండ.

న॥ అంత గొంతకాలమగుడు వసు దేవుండు వరుసగా దేవకియం దెనుమండు
గురు కుమారులను, సనాతనియగు యోగమాయాపుత్రికను గాంచె. దీని విష
యమంతయు విశేషీకరించెద వినుమని యిట్లనియె.

ఉ॥ ఆదినిఁ గీర్తిమంతుఁడను నర్భకునొక్కనిఁగాంచి కొం చతం
డాదను గంసుమోల నిడ నాతఁడు గన్గొని యిచ్చమెచ్చి యో
యాదవ ! వీడు నన్నడఁవఁ డప్తమగర్భముఁద్రుంతుఁ గాన వే
మోదముతోడఁ వీనిఁగొనిపొమ్మనిచెప్పె విదేహనాయకా ! ౨౯౨

క॥ అంతట వసు దేవుండును సంతసపడి కొమరుఁగూడి చని స్వగృహమునకొ
వంతలుగద ! యరయఁగ దుశ్చింతకవాక్యంబులంచుఁ జెలఁగుచు నుండె

ఉ॥ అత్తఁగి గంసపీరవరుఁ డభివధంబున వచ్చునాకు నా
యత్తముసేసి యర్ఘ్యము పదాజ్ఞయుగంబున కర్చసల్పి యో
సత్తమ ! దేవభావమును సత్సరమే వచియింపుమన్న నే
జిత్తము హర్ష మొందునటు సెప్పితి నాతనికిట్టులోవిభూ ! ౨౯౯

తే॥ దేవతలు దేవకిముఖ్యదివ్యసతులు దేవులెల్లరు తద్వసు దేవముఖులు
నప్తవసువులు నందాదు లట్టి బుక్కులెల్ల గోపికలై యుండి రిలను గంస 300

చ॥ మఱి వృషభాను నామముఖమాన్యులు వేల్పులు నట్టిదేవకి
తరుణికి నేడుగర్భములు దైవవశంబునఁగల్గు నాయనం
తరమున నప్తమం బమరి తప్పక నిన్గ్రధియించునంచు ని
ర్జరులని రద్ది నీకిపుడు చక్కఁగఁజెప్పితి గురైఱుంగుమా ! 300

చ॥ ఇటుల మదాశయంబు నిడి యేగితి దానిని విన్న కంసుఁడు
త్కటమగు కోపమొంది యదుకాండము సంతయుఁ జంపఁబంతమున్
దిటముగఁబట్టి యట్టి వసు దేవుని దేవకి బంధనంబునం
దటముటజెంద సంకెలల హస్తములకొ దగిలించి యుంచెయ్యన్ 30౨

ఉ॥ దేవకి పెద్దబిడ్డఁగొని తీక్షణతరంబుగ నొండుబండపైఁ
జేవనుగొట్టె నిట్టులనె చిత్తమునందలి విష్ణుభీతి నా
దేవకి పుత్రపట్కము వధించెఁ గ్రమంబుగ నుగ్రసేనధా
తీవరుఁడిద్దివించు వసు దేవుని రక్షణసేయుపూర్ణితోన్ 303

- ఉ॥ ఆగ్రహవహ్నిమండ సభయందువసించిన శత్రువుత్రు దు
ష్టాగ్రణి గంసవీరు గనులారంగనుంగొని యడ్డగింప నా
యుగ్రిబలుం డెమర్కొనుచు నుద్ధతిఃజూపంగ నుగ్రసేనయో
ధాగ్రణు లుగ్రశస్త్రముల నంది యవకృపరాకృమంబునన్ 30౪
- ఉ॥ కాచి స్వకీయసైన్యములఁ గాల్చిరి కంసునిసేనఁ జత్కిన్తిన్
జూచిన కంసవీరు లరిశూరబలంబుల మాయఁజేయఁగా
లేచి మహాస్త్రశస్త్రముల లీలఁగ వేయఁదొడంగి రంతటన్
ద్రోచుకొనం గడంగిరి యదుప్రవరుల్ మఱి గంసయోధులున్ 30౫
- తే॥ ద్వార దేశమునందు నుభయలసైన్యములును బోరాడె నాశుగములఁగతారు
లను బరస్పరజయకాంక్ష దనరెనందు జనులు పదిపేలు మడిసిరి శక్తిలేక
- తే॥ అంత నాకంసవీరు డయ్యాహవమునఁ దండ్రీసేనలఁ గనుఁగొని తత్తణమున
రోషరోహితమూర్తియై రుద్రుమాది వైరిమత్తేభహరిగదఁబట్టి కొట్ట
- ఉ॥ కొందఱుభిన్నపాదులును గొందఱు భిన్నలలాటకుల్ మఱిం
గొందఱు భిన్నకంఠులును గొందఱుభోముఖు లూర్ధ్వగాత్రులున్
గొందఱు వీతవస్తులయి కూలిరిగొందఱు బాటిరందునన్
గొందఱు నెత్తుఁగ్రక్కిరికఁ గొందఱు మూర్ఛితులైరి వెండియున్. 30౬
- ఉ॥ కాయములందుగాయములఁ గాతెడినెత్తున నిండె నుగ్రసే
నాయతసేన, చూపఁజూహా! యనిచింతిలి రంతఁగంసుఁడున్
బాయకయుగ్రసేనవిభుఁబట్టుచు గద్దియనుండి యీడ్చి యా
సాయముసేయువారిని వెనకజెఱఁబెట్టెను ద్రాళ్ళఁగట్టుచున్. 30౭
- ఆ॥ మఱియుఁగంసవిభుఁడు మధుశూరసేనదేశములగడనఁజేసి స్వర్ణపీఠి |
నెక్కిమిగులనిక్కు చెల్లయాదవులను బాధపెట్టుచేలఁ బార్థివేంద్ర. 3౦౮
- తే॥ యదువరులు వానిహింసల కాగలేక దేశకాలపాత్రములిటఁ దిక్మకలుగ
నుండెననియెంచి దూరమందున్న స్వీయబంధుగృహములకేగి రిప్పట్టునందు.

—* బలరామావతార వర్ణనము. *

- తే॥ దేవకీసతికేడవదివ్యగర్భ మధికహర్షశోకములతో సతిశయింప
యోగమాయదానినిగొని యుక్తరీతి రోహిణీకుక్షిఁగూర్చె నిరూఢశక్తి.
- తే॥ అంత మధురాపురీ ప్రజలరర! యేమి! దేవకీగర్భమేమయ్యె దివ్యశక్తి
నెటకుఁబోయెనో? యేవిధి యెఱుకవడదు చిత్రమయ్యెడినని లలిఁ జెప్పకొనిరి.
- తే॥ అవల రోహిణిగర్భిణి యైదుదినములైన పిమ్మట దేవకీమానవతియు
నందమందిరమెంతయు నాణెమైన ప్రభలవెలుఁగంగభవ్యమా వ్రజమునందు.

తే॥ ఐదుగ్రహములుచ్చస్థితి నలరుచుండఁ దులను స్వాత్మ్యముబుధవారకలితమైన
భాద్రపదశుద్ధషష్ఠినిఁ బట్టపవలు కులవధూమణియగునామె బలునిఁగనియె.

ఉ॥ వేల్పులు పూలగుత్తులను బెల్లుగఁజల్లిరి వారిదోత్కరం
బల్బతుపారముంగురిసె నంతట నందుఁడు బిడ్డకుఁద్రయీ
జల్పితజాతకర్మమును సల్పి ధరామరపంక్తికాల న
స్వల్పముగానొసంగి హితబాంధవగోవుల గౌరవించియున్.

3౧౬.

ఉ॥ గాయకవర్మకమిగుల గానమొనర్పఁగఁ జేసెనపు డ్వై
పాయన దేవరాతగురువర్యవసిష్ఠులు నేను దేవలుం
డాయెడఁకేగి సత్కృతులనంది ముదంబును బొందియుండ ద్వై
పాయనుతోడ నందుఁ డతిభక్తిగరంబుల మోడ్చియిట్లనెన్.

3౧౭.

శా॥ ఆర్యా! సుందరుడైనశాలకుఁడు పంచాహంబులన్ బుట్టె నీ
యార్యాణిన్ బరికింపఁ జిత్రములలో నత్యద్భుతంబయ్యెనీ
కార్యంబెచ్చటనైనఁజూచితివె యోకారుణ్యరత్నాకరా!
సైర్యంబున్ గలిగింపవే! మఱియు నా సం దేహముం బాపవే!

3౧౮.

చ॥ అనియడుగన్ బ్రసన్నుడయి వ్యాసుఁడునందునకిట్లుచెప్పె వీఁ
డనుపమసుందరుం డహికులాధిపుఁడే బలియాచు దేవకీ
వనితనుజేరియుండ హరిపంపునసాంపుగ యోగమాయ గై
కొని యల రోహిణీలలనఁ గూర్చెను నెవ్వరెఱుంగనట్లుగాన్.

3౧౯.

ఉ॥ నంద! భవన్ని కేతనమునన్ గనియుంటివి వీనినయ్యరే!
యిందుదివాకరేంద్రముఖు లిద్దమునుల్ గనఁజాలిరే! మఱే
మందుము నీదుభాగ్యము నహా! యతనింగన వచ్చియుంటిమే
మిందుల కిప్పుడాశిశువు నేర్పడఁజూపుమ! కోర్కిఁదీర్చుమా.

3౨౦.

మ॥ అనినన్ నందుఁడు వానిఁజూపఁదమి నావ్యాసాదులుంగాంచి చి
ద్ధ నరూపాయనమోస్తుతే భగవతే కంసోత్కటారాతయే
ఘననీలాంబరధారిణే సలిలజాకర్ణాంతనేత్రాయ నం
దనిశాంతాతర భాసురాయ గురవే ధర్మజ్ఞ నేత్రే నమః

3౨౧.

పంచచామరము.

బలీ! హలీ! ధరాధరా! యపారధైర్యసాహసా!
ప్రళంబఘాతకా! సురాసురప్రధానవిక్రమా!
కలాలవాల! గౌరవర్ణకమృరూపమోహనా!
సులక్షణోజ్జ్వలదన్తా! యశోమతీసుతాగ్రజా!

3౨౨.

- సీ॥ నీవజేయుండవు నీవె భేద్యుండవు దుర్జనలోకై కభర్జనండ!
కూపకర్ణారివి కుంభాండవై రివో తీర్థయాత్రాసక్త దివ్యచరిత!
బిల్వలారివినీవ ద్వివిదారివీవ యో హస్తినాపురకర్షణాతిచతుర!
నీవేపూర్ణుండవు నీలాంబరుండవు భీమదుర్యోధన విభుగురువర!
- తే॥ రుక్మిణేనుకకూటవిరోధివీవే దేవదేవుండవీవే యో రేవతీశ!
రాహిణేయుండవీవే పరాత్పరుండ వీవే మావండనములాంది కాపుమయ్య!
- చ॥ జయజయ కామపాల! యమసంతతిసాగరజాతచంద్రమా!
జయజయ దేవకీతనయ! సత్యదయాశుచిసారమేదురా!
జయజయనిర్మలాత్మ! ప్రజసంభవగోజనగోపికాప్రియా!
రయమునఁగాంచి రామ! బలరామ! దయన్మము రక్షసేయుమా!
- తే॥ ఇదిపఠించిన మానవులెల్లపాపములను ద్రోసి యష్టైశ్వర్యములను బొంది
హరిపదంబుఁగాంచెదరంచు వ్యాసముఖులు సతులఁజేసి సరస్వతీ నదికిఁజనిరి.

—♦ శ్రీకృష్ణజనన కథాప్రారంభము. ♦—

- క॥ మఱిఁబరిపూర్ణతముండును బురుషోత్తముఁడైనకృష్ణమూర్తి జగచ్చం
కరుడయి వసుదేవమనస్సరసీరుహమందుఁజొచ్చె జనకనరేంద్రా! 3౨౬
- తే॥ అదిమొదలుకొని వసుదేవుడర్కచంద్రనహ్నులనుమించు తేజన వఱలి యింద్రు
తీరునకావెల్లెనార! యాదేవకియును హరినిగర్భంబునకాదాల్చె హర్షమతిని.
- తే॥ తాల్చినదిమొదల్కొని యట్టితన్విమేఘమందుఁజంచలకై వడి నాలయమున
వెలుగఁదొడఁగెనాకంసుండు గలయఁజూచి యడలుకొనియనుకొనెదనయాత్మనిట్లు.
- సీ॥ లేదు నిస్సత్తువ లేదు భేదములేదు కడుపునొప్పి యోకరులు లేవె
తొంటిపీడయులేదు తోఁపకయుండుట లేదెట్టిచెట్టల వాదులేదె
యన్నముపైరోత నందుచుండుటలేదు చిక్కిపోవుటలేదు చీడలేదె
గృహకృత్యములనొండు గ్రేణిసేయుటలేదు మంచినడవడియు మానలేదె
- తే॥ అశుచిలేదంతచింతయు నందలేదు నాదునిర్బంధమున్విడలే దయారె!
యిలను గర్భిణులెందఱో కలరుగాని యిట్టిగర్భిణి నెచ్చోట నేను సూడ. 3౨౭
- ఉ॥ అంచితకాంతిసంయుత శుభాంగినిదేవకిఁ గూర్చినాతఁ డ
ట్లెంచి కటా! కటా! యకట! యేనికఁదక్కనటంచు నెంతొ చిం
తించి భయాకలుండగుచు దేవకి! నన్నువధించుగర్భ మే
తెంచెను గానఁబుట్టగ వధింతునటం చనె నాకతాయయై.

చ॥ పలికియటుల్ యదుప్రభుడు భ్రష్టమచంబున నింటికి యా
వలమురితాలుపెప్పు ననుబట్టివధించునో యంచుదిక్కులక
గలయఁగఁజూచు నూఁచుడలఁ; గాఁగును వాఁగును గొప్పవృత్తి నవ్వు మీ
సలఁబలుమాటుదువ్వు నికఁజచ్చితి నీహరిచేతనంచనుక. ౩౩౦

తే॥ అట్టివేళను గంగాధరాబ్జయోనిముఖనిలింపులు నేమును మునులఁగూడి
వచ్చి వసుదేవుచెజసాల పైనినిల్చి పుట్టఁబోయెడి శ్రీకృష్ణమూర్తికెఱఁగి.

సీ॥ స్వప్నాద్యవస్థలక సల్పఁగారణుడయ్య నొండెడగాకయే యుండునెవఁడు
యోగిందులకు జక్కకుండియు భక్తజనతతికింజకుసుకృతియెవండు
పంచభూతంబులక బరిధవిల్లఁగఁజేసి యవ్వానినడిపెడి నధికుడెవఁడు
స్థావరజంగమసకలసృష్టికి మూలకందమై సుఖముగాఁ గాగిలునెవఁడు

తే॥ మాదృశామర్త్యులందఱ మనుచునెవఁడు దుష్టశిక్షకుడెవ్వఁడు శిష్టరక్ష
కుండు నెవఁడగు నీవెగాదొక్కొనిన్ను సన్నుతినిసల్పఁగలమొకో శరణుశరణు.

తే॥ వీతిహోతునియందున విస్ఫులింగ
గణము సారరానికై వడిఁ గ్రతుభుజులును
ఋషులు రాజులు మహదాదు లెవనియందుఁ
జొరఁగ వీల్గాదొ యానీకు శరణులివిగా 33౪

చ॥ బలుల బలుండవై సుజనవశ్యుడవై యుపకారకారివై
యిలకు విభుండవై శ్రుతుల కింతయుఁజిక్కనివాడవై మహా
ప్రలయమునకెలుంగు భగవంతుడవై పరిపూర్ణమూర్తివై
చెలఁగెడినిన్ని దేశరణు సందితిమో వసుదేవనందనా! 33౫

—* సృగ్విణీవృత్తము. *

రాధికావల్లభా! రమ్యరూపాన్వితా! సాధుబృందారతా! సత్యశౌచాయతా
గోధనాధీశ్వరా! గోపవేషాన్నతా! శ్రీధరానాయకా! చిత్తజాతాత్మజా.

తే॥ ఆదిమధ్యాంతరహిత! యోయప్రేమయ! నిత్యశుద్ధబుద్ధావ్యయ నిర్వికల్ప
నిర్గుణానంద ఘనమూర్తి! నిన్ను మేము శరణుసందితి మియ్యదే శరణు శరణు.

వ॥ మఱియు గతాగతంబులగు కల్పంబులందును, యుగంబులందును, మన్వంత
తరంబులందును సంశాంశాంశకలావేశపూర్ణ పరిపూర్ణావతారంబులం గల్పించి
జగంబు సృజించి యందుఁ గర్తవై భర్తవై హర్తవై చెలంగి పరిపూర్ణతమావతారం
బెత్తి దుష్టశిక్షణంబును శిష్టరక్షణంబునొనర్ప బద్ధకంఠుండవై శ్రీకృష్ణనామంబునం
బెరుగఁజొవు నీకు మేమొనర్చిన నమస్కారంబుల మేలెంచి మాపయి దయనించి
గ్రహించి యథర్థమడంచి ధర్మంబుద్ధరింపుమని ప్రార్థించి వెండియు.

ఉ॥ మొక్కిదమేము నీదుపదముల్ దలఁదాల్తుము పాదధూళి సాం
పెక్కిన విగ్రహంబునెద నెప్పుడు సంస్కరియింతు మాఖ్యయున్
జక్కఁగనుచ్చరించెదము సత్సరమే దయచేసి మార్తురన్
దుక్కొనరింపుమయ్య ; హరి ! తోయజపత్రవిశాలలోచనా ! 33౯

తే॥ ఇట్లుప్రణవించిబ్రహ్మదులిద్దమునులఁగూడి ముదమునహరిఁ గొనియాడుచాత్మ
గేహములకేగిరంతశ్రీకృష్ణమూర్తి జననమందెడి సమయము దనరె నపుడు.

— శ్రీకృష్ణావతార ఘట్టము. —

చ॥ దెసలుప్రసన్నతంగ నెను దేజముదాల్చె నభంబు భూమియున్
బసదనమొందె సంద్రము లభంగురలీలను బాంగెదారకల్
మిసమిసలాడె వాహిను లమేయముగాఁబ్రవహించెవేడ్కతోఁ
బనులు పయస్సులబిదికెఁ బద్మములున్ వికసించెవెండియున్. 3౪౦

సీ॥ పరిమళంబునుగూడి బాధలఁబోఁగొట్టు మలయవాతమువీచె మందగతిని
జంతలఁబోఁద్రోచి చెవులకు నింపుగా గాయకుల్ పాడిరి కమరీతి
గాసిదొలంగించి కర్ణపేయముగాఁగ శారికాదులు గూసె సౌఖ్యదశను
భేరీమృదంగాది వివిధతూర్యంబులు మ్రోయఁగాఁదొడఁగెఁ బ్రమోదవిధిని

తే॥ వాసనావాసితంబగు పోష్యరజము వ్యాప్తిసెందుచునుండె నపారసరణిఁ
దేంట్లు బాటలుపాడెను దివ్యఘక్కి జలధరంబులు వర్షించె స్వల్పరీతి

ఉ॥ దేవగణంబు పూవులను దివ్యముగా వెదచల్లె వగ్రజుల్
భావములన్ భయంబువిడి వహ్నుల వ్రేల్చి ముదంబుసెందిరా
పావకుడున్ మహేశ్వరత్వ భాసిలెఁ బౌరులుఁ బల్లెవాండ్రు, సౌ
ఖ్యావహమార్గముంగనిరి హర్షముఁజెందిరి సుందరీమణుల్ 3౪౩

క॥ ఆడిరి రంభాదులు దమిఁబాడిరి తత్కిన్నరులును బహువిధనుతులన్
వేడిరి చారణసిద్ధులు గూడిరి గంధర్వజనులు గొనియాడుటకై 3౪౪

తే॥ జయజయారావముల్సల్ప సర్వజనులు, మునులు దీవెనలంజేసి మురియుచుండ
యాదవేందులిసభయులై యలరుచుండఁబారిజాతాదికుసుమముల్పై నివాళి

తే॥ అర్ధరాత్రంబునందిందుఁ డభ్యుదయము సెందినను గనుచీకటి జెలఁగహర్ష
యోగ, బుధవార, రోహిణీయు క్షమైన భాద్రకృష్ణాష్టమిన్ వృషభంబునందు

ఆ॥ అరణియందు నగ్నికరణిని దేవకీదేవియందుఁ గృష్ణ దేవవిభుడు
పుట్టె మంచివారిమోములు వికసింప వికటులమొగములును వెల్లఁబాట

సీ॥ చిత్రములకా వెల్లు శ్రీనన్నపాళితోఁ గమనీయతారహారములతోడఁ
బంగరుబురడించు పట్టుపుట్టుముత్తో నరసనాదమనోజ్ఞమురళితోడఁ
గనవగ్నినిభముతా కంకణంబులతోడ మించునుహసియించు కాంచితోడఁ

తే॥ బరిధిచక్రముంజీర బాహుదములతోడ బాలప్రభాకరతుల్యమకుట
కుండలములతో నల్లముంగురులఁజెలఁగుమొగముతో నొప్పుచుండెడిముద్దుకృష్ణు

చ॥ సరసిజపత్రనేత్రుఁ ఘనసామ్యమనోహరరూపునిన్ మహా
దురచుచిహూతసంతమసు దోర్బలుఁగోటిమనోజమోహను
స్సురుచిరపత్రముంజీతు ఘనుక బరిపూర్ణతమావతారు శ్రీ
హరిని, బరాత్పరున్, సుతుగ నానకదుందుభి సూచి వేడ్కతోన్ 3౮౯

తే॥ అట్టి పురుటింటిలోపల నగ్గజులకు నిచ్చనిడె లక్షగోవుల నెడదనడలు
విడిచి యాదివ్యపుత్రుని విశ్వమయుగ నెఱిగి బద్ధకరుండయి యిటుల వేడె.

—† దేవకీవసు దేవు లావిర్భవించిన శ్రీకృష్ణుని వినుతించుట. †—

సీ॥ వాస్తవంబున నీవు వజులుదువొకడవై ప్రకృతిగుణంబున బహుశ్మైతి
నఖిలలోకములకు నాదిమకర్తవై భర్తవై హర్తవై ప్రబలుచుందు
వట్లయ్యు దేవావర్ణాదుల స్ఫటికంబు బోలె నేమంటక క్రాలుచుందు
వాకాశ, విశ్వంభరాంత, రృహిస్సులఁ గర్మసాక్షివియూచుఁ గడలుకొందు

తే॥ నవనిభారముఁ దీర్పంగ నలరితీవు పూరుషోత్తముఁడవునాకుఁ బుత్రుఁడవుగఁ
బుట్టియుంటివి ధన్యతఁబొందినాడఁ గంసభయమునుమాన్పి నన్గావుమయ్య

చ॥ అని వసుదేవుఁడావిధిని నాపరిపూర్ణ తమావతారుఁ గృ
ష్ణునిఁ గొనియాడి మ్రొక్కులిడఁజూచి పరాత్పయటంచెఱింగినం
తనె యల దేవకీనతి ముదంబునఁ జేతుల బాలకృష్ణునిక
గొని తమి ముద్దు వెట్టుకొని కోమలనూక్తుల వేడె నిట్టులక 3౯౦

శా॥ వైకుంఠా! గరుడధ్వజా! సురవరా! భక్తాబ్జమిత్రోదయా!
లోకగామిణి! పూరుషోత్తమ! హరీ! లుంటాకఘోరాంతకా!
శ్రీకృష్ణా! యదునందనా! యదువరా! సేవించెడగొన నే
నాకంసప్రభుభీతివిడి కుతుకంబందంగ రక్షింపుమా! 3౯౧

క॥ అనవుడు భగవంతుండల్లననగి తలిదండ్రులకా ములక్షణయుతుండై
కనుఁగొని కరుణామతి నిటు ఘనముగవాకుచ్చె నమృతఘటితమృదూక్తిక

మ॥ జననీ! పృథ్వియనంగ సాధ్వీవయి ప్రాగ్జన్మంబునందుంటివో
జనకా! శ్రీ సుతపాఖ్యుఁబొందియుఁ దనూజాతార్థివై యుంటి వీ
వును, నీయమ్మయు, బ్రహ్మయాజ్ఞఁ దవముక భక్త్యంబువుల్ వీడి శ్రీ
ధను మన్వంతరమాచరించితిరినూ! తాదాత్మ్యభావంబునక 3౯౨

ఉ॥ అంతట నేఁ బ్రసన్నతను నందుచు మీదరి కేగుడెంచి మీ
స్వాంతగ తేప్పితంబులను సత్వరమే వచియింపుడన్న ని
శ్చింత భవాదృశాత్మజునిఁ జెందెడి భాగ్యముగల్గఁజేయవే!
సంతసమాను మాకన నొసంగితిదద్వరమేను బిమ్మటన్ 3౫౬

చ॥ కమలభవుండు దంపతులుగా మిముఁగూర్చెను దద్వరంబునన్
గ్రమముగ మత్సమాత్మజుఁడు గాఁదగునంచుఁదలంచి యెల్లెడన్
నెమకితిఁగాని యెచ్చటను నేను గనుంగొనలేక మీకునం
తిమునున విశ్రుతుండన నతిప్రమదంబునఁ బుట్టితిన్ జమీ 3౫౭

చ॥ మఱుసటి బామునం దదితిమానిని నా మఱి గశ్యపుండనన్
వజ్రలెడి మీకుఁబుట్టితిని వామననామముతోడ నిష్ఠిటుల్
దిరిగి జనించితిన్ గనుకఁ దెప్పన నన్గొనిపోయి నందముం
దిర్మమున నుంచి యందుఁగల దివ్యశిశుంగొని యిందుఁజేరుమా! 3౫౮

చ॥ అని వచియించి దేవకియు నానకదుందుభి కన్నులారఁగాఁ
గనుఁగొనుచుండఁగా నతఁడు గందువుతీరుగ మాటిపోయె నం
త నతఁడు నాశిశుంగొనుచుఁ దల్లఁదలంచెను నాయశ్శోదకు
స్తనయఁగ యోగమాయ జననంబునుజెందెను గోకులంబునన్ 3౫౯

సీ॥ ఆతఁడడ్డంబుగా నాబిడ్డఁగైకొని యల్లనల్లన నడుగులిడుచు
యోగమాయాశక్తి నుక్కుబీగంబులు నర్గళశృంఖల లట్టెయూడ
దిట్టమా తలుపులు దెరువంగఁబడఁ గడు మాటాడులోకంబు మాటఁమఱఁగఁ
గావలివారలు గాఢనిద్రనుజెంద నంధకారంబులు సంతరింప

తే॥ వేయిమొగములచిలువయు వెంటనంటి దీర్ఘ ఫణములఁగృష్ణుఁడై దెరచిపట్టి
వానపడకుండఁ గావంగ భయదయమున బొట తనమధ్యమంబునఁ బరఁగనిడఁగ

వ॥ నందునివ్రజంబునకుం గ్రమంబుగాఁజేరి గాఢనిద్రంబోయిన వ్రేలను
దిలకించుచు హరియోగమాయాప్రభావంబున నడ్డుపాటులేక యశోదశయ్యకడకుం
జని తన కొమరునిం బరుండఁబెట్టి, యందున్నఁ జిన్నిపావను గ్రహించి, యటనుండి
వెడలి యమునందాటి, నిజ కారాగృహంబునకువచ్చి, యా బిడ్డను దన సతీమణి
కిచ్చి యినుపగొలుసులం దనకాళ్ల కుడగిలించుకొని యేమియు నెఱుంగనివాని కరణిఁ
గుదురుపడి బెదరుగలవాని పోలికను నదరుచు గంభీరచిత్తంబున నుండె. ఆరేయి
గాఢనిద్రంజెందిన యశోదకు వసుదేవుం డానల్లనయ్యను బరుండఁబెట్టుటయుఁ దన
బిడ్డను గొనియేగుటయుఁ దెలియకుండెనని యెఱుంగుము. 3౬౦

చ॥ ఇఁకఁజెఱసాలలోన నిసువేడ్చెడి సవ్వడి నాలకించి ర
క్షుకులు ద్రుతంబునన్ జనియుఁ గంసుని కయ్యది సెప్ప నాతఁడున్
దికమకఁబొంది కారఁగల దేవకిబిడ్డను లాగఁబోవఁగా
స్వకరము నడ్డువెట్టి తన భ్రాతకునిట్లనె నామె దీనయై 3౬౧

- శా॥ అన్నా ! చంపకుమన్న ! యీసుతను నీ కాయస్య, మారోగ్య, మ
త్యోన్నత్యంబును గల్గుగాన విడు నాకాత్మోన్నత్యపుల్లెను నీ
కన్నన్ దీనదయాళు రెవ్వరిల నీకన్నెన్ మఱిన్నన్ననో
యన్నా ! ధోవుము నీకుజేసెదను సాష్టాంగ ప్రణామంబులన్ 3౬౩
- తే॥ అరయ ననమాసములు మోసి యఖిలకష్టములనుబడి నేను గనినట్టి పుత్రవరుల
నార్హురను జంపియుంటివోయన్న ! నీకు గీడుసేయనియీకన్నె గృహనుగనుమ!
- ఉ॥ కన్నులనుండి నీర్విడిచి కన్నియ చిన్నది యన్నమిన్న యా
పన్నయనౌ కుమారికను బాహులంగప్పి నిజాగ్రజన్మనై
న్నెన్నియె తెన్నులన్ వినయమెంతయుఁ దోచుగ వేడు దేవకీ
దన్నుచు నావలందటిమె దైత్యవరుండగు కంసుండక్కటా ! 3౬౪
- తే॥ దేవకీదేవి యిటుఁగంను దిగులుతోడఁ గడుపు గడ్డముఁగాళ్లును గరయుఁగంబుఁ
బట్టుకొని బ్రతిమాల నాచెట్ట, నెట్టి పట్టుపట్టి యాబిడ్డను బట్టి యాడ్చె
- ఉ॥ దుష్టుఁడు యావవాధముఁడు తుంటరులన్ బలుదంట మేదిని
కష్టకృతిప్రదాయకుఁ డకారణవైరసమార్జకం డఘ
స్పష్టుఁడు కంసుండట్టి చిరపట్టిని గాళ్ళనుబట్టి బండపై
నచ్చముసేయఁ గొట్టుచు ఘనంబుగ నెట్టుడు యోగమాయయున్ 3౬౫
- ఉ॥ కంసుని వీడి పై కెగసి కాంతిమదాయుధముల్ ధరించి ద్వి
ధ్ధ్వంసకృతిప్రశస్తతవత్ర సహస్ర తురంగ సంగతం
బంశలచార్ష దావృతము నచ్చముఁ జామరయుక్తచా రధో
త్తంసము నెక్కి యప్తభుజదండములొంది శతార్కభాసయై 3౬౬
- చ॥ ఘనరవిమొప్ప నిల్లనియెఁ గంస ! నిను స్వధియింప నింతకున్
మునుపె పరేశ్వరుండు నఘమూలవినాశకుడైన కృష్ణుడే
జననముసెందె వృద్ధముగ శక్తి యొకింతయు లేని దీనులన్
గని వెతఁబెట్టుచుంటి విది గౌరవకృత్యమే ? వీరనుత్యమే ? 3౬౭
- తే॥ యోగమాయ కంసునికిట్లు యుక్తరీతిఁ జెప్పి వింధ్యాచలమ్మునఁ జేరి యచట
బహుశనామంబులన్ బొందినఱలుచుండెనోయిబహులాశ్వభూవరా! యుచితచరిత!
- ఉ॥ పిమ్మట నుగ్రసేనజుడు విస్మితుడై యల యోగమాయవా
కృష్ణులచాలుఁగాంచి చెఱఁగ్రాలెడివారల వీడి వారి పా
దమ్ములవ్రాలి పాపుడను దప్పడువాడను, బాపకర్ముడన్
మిమ్ము నయారె ! యిండున నమిత్తుడనై వెతఁబెట్టితిం గదా 3౬౮
- మ॥ భగీనీ ! మన్మథరూపులైన సుతులన్ బల్కాటునేజంపి ని
న్నగచాట్లం గడుఁబెట్టియుంటి దయ నమ్మా ! నన్ను మన్నింపుమా !
పొగరుంబట్టనివాడనైతి ఖిలసంబుద్ధుండనైతిం జామీ
వగపుంజెందక కష్టమొర్చి యెటా బావా ! నన్ను రక్షింపుమా ! 3౬౯

ఉ॥ కాలము ముంచుఁ బ్రాణులను గాలమెత్తేల్చెడిఁ బ్రాణిరాశి నా
కాల మెవండెఱుంగు ? ఘనకాండము నిశ్చలమైన గాలికిన్
దూలెడిలీలఁగాలగతి దుష్టుడనై వెలిపల్కునమ్మి మి
మ్మోలిగఁ గప్పఁపెట్టితిని నోర్చుడు, తీర్పుడు నాదు తప్పలన్ 323

ఉ॥ “అప్తమగర్భమిట్టి నిను సంతమొనర్చునటంచు” మిన్ను ను
స్పష్టముగా వచించె నది సత్యముగాక చెలంగె నిష్పడీ
యప్తమగర్భమో యబలయై జనియించెను యోగమాయ నన్
సప్తముసేయువాడు జనసంబును జెందె నటంచు వాకొనెన్ 324

ఉ॥ వాఁడెటులుండెనో మఱియు వాడెటులుండెనో నాకు నెప్పుడే
కీడులుమూడునో యెవరు గేకిసలన్ ననుఁగొట్టనుందురో
జాడ నెఱుంగనైతి నెటు సంచరణంబొనరింతుఁ గొల్తు నా
పోడిమినూడఁగొట్టకుడు ప్రోవుడు సోదరి! సోదరీవతీ? 325

తే॥ ఉగ్రసేనజుడిట్లేడ్చి యుచితరీతి, దేవకీవసుదేవుల దిగులువాపి
యెఱుఁగి యుతట నిలుసేరెఁ గృష్ణసమ్ము వారి కే శుభమెట్లు సేకూరదయ్య?

చ॥ పదపడి గంసవీరుడు ప్రభాతమునందున మేలుకాంచి దు
ర్మదమున నాప్రలంబముఖరాక్షసులన్ బిలిపించి యోగమా
యదెలిపినట్టి వాక్యముల నన్నిటి వారికిఁజెప్పి పిల్లలన్
నదమదముంబొనర్పుడు రసాతలమందుఁ గసాయివారలై 326

ప॥ అని బెట్టిదంబుగా నాజ్ఞాపింప నాచెట్టలు విని దేవా! నీవు దేవాసుర
ద్వంద్వయుద్ధంబందుఁ బేరెక్కి యుక్కుమిగిలి ధనుష్టంకారంబొనరింప నన్నిలింపులు
సైతము గంపంబుసెంది కాల్యాలంది బాఱరే! ఇక బాలురవలననా మనకు
భయంబు గలుగునది ? ముఖ్యంబుగా నీకు వైరియగు నమ్మహాశేషికి గో, విప్ర,
సాధు, శ్రుతి. ధర్మాదులు, తనువులై యుండు. అవ్వనియందే యాతండుద్భవిల్లుం
గానఁ దవ్వఱోపాయంబాలోచించి యానతిమ్మనివిన్నవించుకొన నయ్యాగ్రసేనియు
యోజించి యందుల కుర్రీకరించె. అంత నాదేవానాంప్రియు లత్యుత్సాహం
బుతో వెడలి నలుగడలఁ దిరిగి తిరిగి పుర. గ్రామ, జనపద, వన. వనధులఁ, దత్త
త్కాలోచితంబుగాఁ గామరూపధరులై సర్పంబు లాఖువులరంధ్రంబులం దూరు
మాడ్కిఁజొచ్చి చొచ్చి, చూచిచూచి పశు, పక్షి, మృగ, నరసమూహంబులందలి
తల్లిచనుఁబాలు వీడఁజాలనివియై, మనోహరంబుగానుండు లేఁగలను, గుడ్డను,
బసికూనలను, బిడ్డలను భూతబేతాళురంబోలి చంపఁదొడంగి క్రమక్రమంబుగా నిర్వీ
ర్యులగుచు సంచరించుచుండిరి. అంత నావ్రజంబునందు. 327

—† నందుడుఁ పుత్రోత్సవంబుజేయుట. †—

సీ॥ నందుడుఁ వటువాత నందనోత్సవమును జరుపంగఁదలంచి భూసురులఁబిలిచెఁ
బిలిచి తత్సదవద్యములకు షోడశవిధులను బూజలకౌ థక్తిదనరసలిపె
సలిపియు లక్షగోవులను దక్షిణలతో ధాన్యముతోఁగూడ దానమిచ్చెన్
నిచ్చి వాహనరించు నీస్థితార్థంబులఁ గలిగించు దీవెనల్ దలనుగొనియెఁ

తే॥ గొనియు భేరిమృదంగాదినినదమఖిల
దిశలమోఁగ సువాసినుల్ దివ్యఫక్తి
మంగళారతులై త్త నమందగతిని
జాతకర్మంబు నొనరించె జనక ! మఱియు.

32౯

చ॥ తిల గుడ తైల తూల ఘృత దివ్యమణి ధరణీ సువర్ణ వ
స్త్రులవణ స ప్తధాన్య ఫలదానములకౌ వసుధాతలామఠేం
ద్రులకు విధేయుడై యొసఁగి తోచినరీతిని బైని దక్షిణల్
బలుమఱునిచ్చె నందుఁ డనవద్యసంతోత్సవబద్ధచిత్తుడై.

3౩౦

సీ॥ గాత్రమూలముగాఁగ గాయకుల్ గానంబుఁగావించి రవ్యాణిగానసరణి
తౌమవస్త్రముల సింగారంబు గావించి సానివాండ్లాడి రచ్చరలకరణిఁ
గర్జపర్వమొనర్చు కావ్యముల్ గవులును వ్రాసిరి తద్బాధరాయణిరహి
విజయసూచకములౌ ధ్వజసీపతాకముల్ జెలఁగె నాస్కందుని సేనఁజూలె

తే॥ శంఖ దుందుభి వీణాది సకలవాద్య యంత్రములు గడుమోసె నాయభ్రగతిని
నింద్రజాలంబులకౌ జేసి రైంద్రజాలికులల శౌరిపుట్టిన వేడుకలను మఱియు.

సీ॥ సందులగొందులఁ జదుకంబులందునఁ జిమ్మి వాసితవారిఁ జిలుకరించి
పంచలందఱులందు వాఁకిభులందున నలికించి రంగుఁముగ్గులనలర్చి
వీడుల వాడల మేడల గోడలఁ జిత్తరువుల్ వ్రాసి చెలువునింపి
మండప తోలికా మండలప్రాంగణంబుల సర్వవిధములఁ బొల్పునల్పి

తే॥ దేవతాగారసత్ప్రదిదివ్యభవనములను దత్తదుచితకృత్యములను వెలయఁ
జేసి బురుజులఁగలశముల్ సెలఁగఁజేసి నందనోత్సవముకౌ సత్సే నందుఁడెలమి.

ఉ॥ బంగరుశృంగముల్ బసుపుపచ్చనిపుచ్చముఁ జిత్రీధాతులకౌ
ఖంగునమోఁగుగంటలను గాంతలచేతుల గుర్తులకౌ మనో
జ్ఞాంగము రక్తకంబళము లర్హములైన సునర్ణ హారముల్
హంగగువత్సముల్ గలిగి యావులురాజిలె నప్పడచ్చటన్

3౩౩

తే॥ అంత వృషభానువర్యుడౌ యనసరమున నందనందనోత్సవమహానందవార్త
విని కళావతీయుక్తుడై జనులుగొల్వ సౌరుగారున నెక్కి తత్సదన మొందె.

- చ॥ మఱి నవనందవర్యులును మాన్యులు శ్రీవృషభానుషట్కము
ధురు లువనందులున్ జెలిమితోఁ దిరుగాడెడి భూవనవర్యులున్
సరసతరాత్మబంధువులు శాస్త్రపురాణనయప్రవీణతా
విరతయశోదయాఘ్యులును వే సనుడెంచిరి నందుమన్నికిన్ 3౮౫
- సీ॥ ఉత్తమాంగంబుల నుష్ణీషములఁ దాల్చి వానిపై దండల వజ్రలఁజేసి
పచ్చబొందళములఁ గ్రచ్చఱు ధరియించి తొళసిదళంబులన్ దొడవులాంది
పిల్లనఁగ్రోవులఁ జెడవులనులగించి బెత్తములన్ జేత్రివేళ్ళఁబట్టి
గురిజలంగట్టిచ క్రొమ్మడియుంగల్గి నెమ్మలపురులను నెఱయఁగట్టి
- తే॥ మోమునందునఁ బొట్టిడి పుత్రకులను గూడి వేడుకతోడుత గోవకులును
జన్నికృష్ణు నుత్సవమును గన్నులారఁ గాంచనచ్చిరి నందు నిక్కకు నరేంద్ర !
- క॥ పురమున నుండెడి వారొండొరులును శ్రీనందపుత్రకోత్సవమునకున్
సరగునఁ బోదము రండని సరసముగాఁ జెప్పికొనుచుఁ జని రచ్చటికిన్ 3౮౬
- మ॥ కమనీయాంగదతార హారతరలగ్రైవేయకావాపకా
సమచూడామణి హేమహీరనవవస్త్రతౌమచీనాంశుక
ప్రమదారత్నమదేధ గో పృథురథభాజిత్తురంగంబులన్
గ్రమమొప్పన్ గొని తెచ్చియిచ్చి రతిభుల్ కంజాక్షుపై వేడ్కతోన్ 3౮౭
- తే॥ దధియు శ్రీరంబు ఘృతముహస్తములఁబూని కఱ్ఱనొక కీలఁగై కొని గళములటుల
నిటులఁదిగ్విప్పుచు గోపకవృద్ధులింక బాలురేగిరి కృష్ణోత్సవంబుఁజూడ 3౮౮
- ఉ॥ నందుడు పుత్రకోత్సవమునంగలరాజుల బంధుపాలి నా
నందముతోడఁగాంచి నయనంబుల బొప్పములొల్క వారికిన్
విందులొనర్చి సత్కృతుల వేమఱుసల్పుచు హాయినుండ వా
రందఱు నందరాజుఁ గొనియాడిరి పాడిరి సంతసంబునన్ 3౮౯
- తే॥ ఓవ్రజేశ్వర! యోనంద! యోగ్యచరిత! ధీరునుకుమారునుకుమారుదివ్యదేశులఁ
గనుట ధన్యతగంటిమి కాలకాలములుగనుండెడి నీకోర్కి ముగిసెనేడు
- చ॥ అనవుడు నందుఁడిట్టులను నరవిదగ్రణులార ! నాపయిన్
నెనరిడి మీరు వల్కునుడి నిక్కువమే యది మీ యనుగ్రహం
బుననె ఘటిల్లె మద్రజముఁ బొందిన గోవులయాజ్ఞఁబూని యే
ననిశము సంచరింతుఁగద యయ్యది మీరలు గుర్తెఱుంగరే 3౯౦
- ఉ॥ అయ్యెడ గోపికల్ వ్రజమునందలి నందనుతోత్సవంబుఁ దా
మొయ్యన నాలకించుచు నొహో యని యబ్బురమొంది చంకలన్
జయ్యన బొట్టెలంగొని స్వసద్భక్తుల్ విడనాడి గుంపుగా
నెయ్యముతో వ్రజేశ్వరుని నిర్వృతమొందఁ దలంచి నెమ్మదిన్ 3౯౩

సీ॥ మంజుమండరముల్ మంజులధ్వనిసేయఁ గాంచికా ఘంటికల్ ఖంగనంగ
దారహారంబులు దాటుమాతాడఁగఁ గరకంకణములు గల్ గల్లనంగ
గబ్బిగుబ్బులు పైఁటఁ గ్రాలి పింపిసలాడఁ జెమ్మట నెమ్మెను సెమ్మగిల్లఁ
గుసుమహారంబులు గురులనుండియు వ్రాల గస్తురిచ్చేచ్చక్క గరగుచుండ

తే॥ నూడిపోయెడిచీరల వ్రీడఁబట్టి కొంచుమైదీఁగె మించును మించి వెలుఁగ
నందరాజగోకులమును బొంది దాని సుందరత విచిత్రంబుగాఁజూచియవల.

ఉ॥ ఆ విమలాంగబాలకుని యాస్యమునుండి పదంబులంటఁగా
నావల నల్లయావల యవామల నుప్పను నెఱ్ఱనీకులిం
కేవియొ దృష్టిదోషము శమింపఁగ మాటికిఁ దీసివేసి బ
లీవనఁజేసి పల్కిరిటు దియ్యఁడనంబున నయ్యశోదకుఁ 3౯౫

ఉ॥ అమ్మ! యశోద! మంగళములబ్బెఁగడమ్మ! సుతుండు నీదుభా
గ్యమ్మునఁ గల్గెనమ్మ! చిరకాలమునుండియు నోచు నోములే
యిమ్మెయిఁ బండెనమ్మ! కృతకృత్యపునైతిగడమ్మ! మాకు మో
దమ్మ ఘటిల్లెనమ్మ! ప్రమదమ్మున వీనిని బెంపుమమ్మరో! 3౯౬

ఉ॥ ఆపయి నా నభూమణి వరాంగనలార! సుతుండు నాకు మీ
ప్రాపునఁ గల్గెఁగాని యితరక్రియఁగాదిటె నెమ్మిఁజూడుఁడం
చోపికఁబల్కి రోహిణిరో! యోగ్యచరిత్రల వెల్లు వీరికిన్
సావడఁజేసి సత్కృతుల నల్పమ! యేమియు లోటులేనటుల్ 3౯౭

చ॥ అనవుడు నట్టి రోహిణియు నచ్చచరిత్రమనోజ్ఞగోపికా
జనుల సుచేలధారిణుల సావడఁజేసి సపర్యలాచరిం
చెను మఱి మర్త్యలోకమున శ్రీహరి నందునకాత్మజాతుఁడై
జననముసెందెనంచు జయశబ్దము లంతట నిండె నావలన్ 3౯౮

తే॥ గోపికాగోపకులుగూడి కుతుకమతుల వీరి మువ్వరఁబోలిన పెద్దవారు
లేరు లేరని దధి ఘృత క్షీరములను బోయఁదొడఁగిరా ప్రజమంత బురదగాఁగ

చ॥ సరహరి యుత్సవంబును గనన్ బెదదొద్దులు గొందఱుండు వే
యరుగుచు గోచులూడఁగని యయ్యవి దోపుచుఁ గ్రమ్మఁజెమ్మటల్
బారిఁబారి రోజుచాగుచును బూన్కి మఱిన్ జనసాగి జఱున
న్దఱజఱ జాటి యన్యహాసనంబున కాస్పదులైరి భూవరా! ౪౦౦

చ॥ మఱియును వందిమాగధులు, మాన్యులు, సూతులు, వేదశాస్త్ర వి
త్సరసులు, నైతిహాసికులు జక్కనిమాటలనాడ నందుఁడుఁ
గరమరుసంబుబొంది మమకారముతో నవభూషణాంబరో
త్కరకరిగోసహస్రతురంగంబుల నిచ్చెను వారి కోలిమై ౪౦౧

తే॥ భుక్తిధనవృద్ధిసంసిద్ధిశ్చ త్పులలమి వాడవాడల నూరూర భవనభవన
ములను సంపూర్ణముగ గల్గిమూల్గుచుంటనిద్దికావలయుననుట యెఱుంగబడదు

ఉ॥ బంగరురంగుమైమెఱుంగు బంగరుబొజ్జయుఁ బైడిపోగులున్
బంగరు పాగయున్ గలిగి ప్రాచుర్యముల్ దన నాల్గుమోములన్
ఖంగునఁ బల్క మేటియై క్రొలుచునుండెడి బ్రహ్మ భార్యతోఁ
బొంగుచు నంచ నెక్కి ప్రజమున్ జనె వెన్నునిజూచు వేడ్కతోన్ ౪౦౩

ఉ॥ ఆతని వెంట నీశుండల యావులపోతును నగ్ని మేడనున్
వాతము ఖంజనంబునుఁ బ్రభాకరుడున్ బెడతేరునున్ బలా
రాతి మదద్విపంబు యమరాజును దున్నను జంద్రుఁ డిట్టి పా
ణ్యాయుడున్ మయూరము హుటాహుటి నెక్కియు నేగి రిట్టులే ౪౦౪

క వి రా జ వి రా జ త ము.

వరుణుడు నక్రము వైశ్రవణుం డనివార్యగతిస్తుతపుష్పకమున్
గురుడును గృష్ణముఁ గోడిని సామ్యుడు గ్రోతిని భాముడు శుక్రుడు ను
ద్ధరగవయంబు విధుతుడుఁ డుష్మముఁ దోయజమిత్రకుమారశనై
శ్చరుడును నక్రము జయ్యన నెక్కిరి సాగిరి నందగృహంబునకున్ ౪౦౫

చ॥ సిరియు సువర్ణ దుర్గయును పింగము నైచికిరూపుఁగన్న యా
స్థిరయు విమానరాజమును దీర్ఘకృపాణ ముఖాస్త్రయష్ట్రులన్
గరములఁ గొన్నవచ్చి శిబిక్ మఱి డోలఁబదార్చ్యమృతములన్
మురిపెముతోడ నెక్కి ప్రజమున్ జనసాగిరి మాధవార్ధమై ౪౦౬

చ॥ సనకసనందనాదిమునిచంద్రులు, నేను యధార్హ పద్ధతి
న్వనజదళాయతాక్షుని గనన్ విధితోడుత గోవగోపికా
జననినదప్రయుక్తమగు సర్వశుభాస్పదనందమందిరం
బునుగని ప్రీతిపూరితనుబుద్ధులఁ జేరితి మో నరేశ్వరా! ౪౦౭

ఉ॥ అందఱుమందుఁ జేరి హరి నాపరిపూర్ణతమావతారు గో
విందునిఁగాంచి మ్రొక్కితిమి వేదవచస్సుల వేడియుంటి మా
నందు సపర్యలందితి మనర్థములేగెనటంచు నెంచి యా
నందముఁబొంది కృష్ణుని చనన్ సమకట్టితి మేము మైధిలా! ౪౦౮

తే॥ అందఱేగిన తరువాత నందరాజు మధురయందలి వసుదేవవిధముగాంచి
పుత్రకోత్సవముండెప్ప భూపతియగు కంసునికె గప్పముంగట్ట గదలిపోయె

—♦ పూతన కంసప్రేరితయై గోకులంబున కేతెంచుట. ♦—

- ఉ॥ ఆతరువాతఁ గంసవిభుఁడాహరిజన్మము నాలకించి వే
 ఘాతమునేయఁ బూతనను తొత్తముతో ననుపంగ నామహా
 భూతము ఘర్షణరస్వనముఁబోలిన నాదముతోడ ఘోషనం
 ఘాతము గ్రామముల్ బురులఁగాంచుచుఁ దిరుచు నెట్టకేలకుఁ రగం
- సీ॥ కందుకంబులఁబోలు గబ్బిగుబ్బలుపైఁటఁగులుకుచు క్షీరములొలుకుచుండ
 నిండుజాబిల్లిని నివ్వెఱఁబడఁజేయు నెమ్మొముకశలచే నెగడుచుండఁ
 దామరతూండ విధంబున డంబైన భుజములు భూషణ బాల్పుగాంచ
 మేలిమిజాళువాలీలనుగ్రాలెడి నెమ్మెను దొడవుల నీటుసెంద
- తే॥ మల్లెమొల్లల హసియించు తెల్లపుట్టములనుగట్టి పదాక్షేప్తగులుగుకలికి
 వోలెనుండెడి రూపంబుబొంది నందు వ్రజముసెందెను క్రీకృష్ణబాలు దునుమ
 వ॥ అంత.
- మ॥ రతియో రంభయో వాణియో శచియో దుర్గాసాన్ధ్యయో లక్ష్మీయో
 శతసంఖ్యాకలఁ జూచియుంటి మిటు లస్తద్వస్త్రీలో తేరటం
 చతిరేకంబుగ మెచ్చి రోహిణి యశోదాద్యంగనల్ లోనిక
 ద్భుతరీతిఁ జననెంచు పూతనను జేద్రోయంగలే దాపెయుఁ రగ3
- ఉ॥ రోహిణి నాయశోదను నిరోధమొనర్చి కరంబులఁ జగ
 న్నోహనుఁ జన్నికృష్ణఁగొని ముద్దిడి స్వీయకుచంబులందు న
 వ్యాహతనాశకృద్విషము నక్కఱనింపుచు నంకమందు నా
 రోహితుఁడేసి స్తన్యము నరుచ్యము నా చినిపాపకిచ్చెగా రగ4
- చ॥ హరియుఁ బయోధరంబులను నాస్యమునందిడి కృత్రిమంబు లో
 నరసి పయఃప్రయు క్తవిషమంత సస్యగ్ధృశమాంసశల్య సం
 కరముగఁ గ్రోల నాయసురి గర్వమువీడి కుమార ! విడుమూ
 పిరి జనునంచుఁ బాతినను వీడమిఁ బూతన యంతిమంబునన్ రగ5
- చ॥ అచలము లేడునుఁ బృథుగుహావళితోడఁ బ్రతిధ్వనింప నీ
 యచల చలింప సాగరములన్నియు ఘూర్ణిలుచుండ దిక్పాభ
 ప్రచయము దల్లడిల్లఁ బలుబాధలఁ గెప్పునఁ గేకవేసి త
 త్కుచరితమెల్లఁ దెల్లముగఁగూలె భయంకరరూపము కయై రగ6
- ఉ॥ అత్తరి నాటుకోసులకు నంతరమందునఁ గల్గు చెట్లపె
 న్నొత్తము చూర్ణమాయె నలపూతనయొక్క శరీరసౌప్తవం
 బత్తరశేషణల్ వ్రజమునందలి గోపగణంబు జూచి బ
 త్తర మొంది చిత్తరువులఁ మఱపించుచు నిల్చి రంతటన్ రగ7

ఉ॥ చిన్నతనంబునకెలఁగుశ్రీహరి పూతనపాలు గోలి వే
మన్నునఁ గల్పి సందియము మాయుటకై యెట నేని ప్రాణమొం
డున్నదొయేమొ యంచు నొడలూరకచూచెడివానిమాడ్కి న
భృన్నతి దానిపై ని నగుమోమున నెల్లడ దోఁగి యాడుటక
రంగ

— శ్రీకృష్ణ కవచము. —

ఉ॥ గోవులుగాంచి యబ్బురము గూర్చిభయంబులు గల్గుచుండగా
బాసనిలాగి రీపల కుపాత్తతనూజ యశోద రోహిణుల్
బాపురె ! యంచు గొంచురముపై నిడి ముద్దుల నాడుచుండగా
గోపికలేగి యచ్చటి కకుంతరక్షనొనర్చి రిట్టులక
రంగ

తే॥ తొల్ల సఘహర కాళిందితోయములను ధేనుపుచ్చభ్రమణములకా ధేనుమూత్ర
గోమయంబుల నాచిన్ని కొడుకు జలకమాడఁజేసిరి దొలిమిన్కు లాడినట్లు

సీ॥ శ్రీకృష్ణుడీ నీదు శిరమును గాచుత గళము వై కుంకుండు గాచుఁగాత
దెలిదీవిఁజేడు వీనులను బ్రోచునుగాత ముక్కును యజ్ఞండు బ్రోచుఁగాత
సరసింహమూర్తి నీ నయనముల్లోపుత రాముండు నాలుక నోముఁగాత
నరుడు. నారాయణుం డరుదైన యోవముల్ ముద్దులకుద్దిగాఁ బ్రోచుఁగాత

తే॥ హరికలాభవననకాదు లాకపోలములను బ్రోచుత గపిలసన్నుని, చిబుకము
రక్షసేయుత శ్వేతవారాహమూర్తి ముదముతోడత ఫాలంబు బ్రోచుఁగాత

తే॥ కడుపుఁ గమకుండు బ్రోవుతఁ గరుణతోడ నాభిఁగావుతనట్టి ధన్వంతరియును
మోహిసీదేవి గుహ్యంబుఁ బ్రోవుఁగాత గటినివామనమూర్తియు ఁగాచుఁగాత

తే॥ ఓముతక వెన్ను భార్గవరాముఁ డూరువులను బాదరాయణముని పోచుఁగాత
గావుతకాళ్లఁగల్గిపిక్కలను జంఘములను దయనుబ్రోతురుగాత బుద్ధబలులు

తే॥ ఇట్లు శ్రీకృష్ణకవచంబు నెఱిఁగిచదివి సర్వరక్షలఁజేసిరి చతురమతుల
నిద్ది భగవంతుడావిధి కెలమిఁజెప్పె నతఁడు శివునకుఁబల్కుఁగా నతఁడు మరల

తే॥ కనికరమున దుర్వాసుడకమునికినియె నతఁడు శ్రీయశోదకుఁజెప్పెనిదియెవండు
నిత్యమును ప్రభాతంబున నిశ్చలమతిఁజదువునో వాఁడు పాపముల్ జదువుజనక!

తే॥ అంత రోహిణియుక యశోదాంగనయును రక్షసేసినపిమ్మట బ్రాహ్మణులకు
వివిధదానములకాసల్పి పిల్లనికిని బాలుఁద్రాగించి హాయిగా వజ్జిరయ్య !

తే॥ అవల నందాది గోపకులమధురను వీడి తమఁబెంకికొదిర్చి వేడ్కఁజేరఁ
వచ్చుచుండంగఁబూతనాభయదవపువ్రుఁబధినిగాంచికుఠారముల్ వరుసఁగొనుచు

క॥ రక్కసి యొడలును ముక్కలుముక్కలుగాఁజేసి యమున పొన్నరిదరినిన్
మిక్కిలి చితులను బేర్చుచుఁ జక్కఁగ దహనంబుజేయ సాగిరి పిదపన్ ౪౨౮

ఉ॥ కాలినదానినుండి పొగ కల్మషనాశకమై పవిత్రమై
యేలకికాయలా యగరు నిద్ధలవంగములక బటీరముక
బోలు నువాసనన్ వెడలెఁ బూతన యుత్తమలోకమొంద నా
శ్రీలలనేనుఁడే సలిపెఁ జిత్రమనం జనకుండు నిట్లనెన్ ౪౨౯

— పూతనా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. —

ఉ॥ పూతన, బాలఘాతిని యపూర్వవిష స్తని ముష్టిల యీ
నాతికి నెట్లు స్వర్గము జనార్దనుఁడేచ్చెను ? బూర్వజన్మమం
దేతలిదండ్రు లీయమకు నెట్టిది దీనిచరిత్ర సర్వమీ
రీతఁజెప్పి చిత్తమును నింపున నింప నుతింతు నారదా ! ౪౩౦

చ॥ అసవుడు భూతలేంద్ర ! యది యాదిమజన్మమునక బలిప్రజే
శునినుత, రత్నమాల యన శోభిలి తండ్రి సవంబునందు వా
మనుడనుపేర నొప్పెడి రమావతినింగని పుత్రమైత్రితోఁ
దనరుచు నిట్టి పుత్రకుఁడు దాహ్యోనివన్ జనుఁబాల నిత్తుగా ౪౩౧

చ॥ అని మవమందునం దలఁచె నాబలి స్వప్నియభక్తుఁడౌట నా
తని నుతయంచు నత్సలతఁ దద్వరమాహరి యామె కిచ్చని
చ్చెనుజుమి యంత నావనిత శ్రీహరిసూక్తిని నావిధానఁ బూ
తన యనుపేర నిద్ధరణి ద్వాపరమేగినమీఁదఁ బుట్టితాక ౪౩౨

చ॥ హరిని స్మృశించి స్తన్యమును నట్టులొసంగి నశించి వెంటనే
పరమపదంబుఁ జెందెఁగద పారివ ! పూతన మోక్షసత్కథా
సరణిని విన్న వ్రాసినను జక్కఁబఠించిన దోషరాశి చె
చ్చెరవిడి తత్త్రివర్గ ఫలసిద్ధులు గల్గును నెట్టివానికి ౪౩౩

వ॥ అని యితైఱుంగున శ్రీగర్గాచార్యుండు శౌనకునకు వచింప నతండు
పరమానందభరితుండై మహాత్మా ! శ్రీకృష్ణ చరితంబు వినిపించి, నా జన్మంబు
సఫలంబు గావించితిరి. మఱియు శాంతిదాంతివిశ్రాంతస్వాంతుండును, శ్రీకృష్ణ భక్త
శిరోమణియునగు నాబహులూశ్వం డా నారదమహర్షి గాంచి యావల నేమని
పుచ్చించె నది యానతిండని ప్రార్థించుటయు గర్గుం డిట్లనియె ౪౩౪

తే॥ అందులకు జనకుండెద హన్ష మొంది “అదృఢన్యోస్మీనారద !” యచ్యుతాంఘ్రి
నిహితమతులకు నెట్లెది నెగ్గకుండు ? జన్ని వెన్నునికతఁబై నిఁ జెప్పమనుడు

ఉ॥ నారదుఁ డిట్లనెన్ జనకనాయక ! యొక్కదినంబువందు నా
శౌరిభవోడుయు క్తతిధి సంఘటిలంగ యశోద గోపగో
పీరమణీయయై మిగుల వేడుకఁజేయఁదలంచి భూమిబృం
దారకబృందమున్ బిలిచి దానములన్ బొనరించి యంతటన్ ౪౩౬

చ॥ సురుచిరమైనరూపమున శోభిలుబాలుని ముద్దుకృష్ణునిన్
బరిమళయు క్తవారుల నవారిగ స్నానమొనర్పఁజేసి త
త్సరిజనేత్రయుగ్మమునఁ జక్కఁగఁ గాటుకదిద్ది రోహితాం
బరములఁగట్టి బొట్టునిడి బంగరుసాములఁజెట్టి సొంపుగాన్ ౪౩౭

తే॥ డోలికారత్నమందునఁ బూలపాన్ముపైనిఁ గూర్చుండఁజెట్టఁగ మాననతులు
మంకళారతులెత్తి యభంగభంగిఁ బాటకనళినిఁ బాటలఁబాడి రవల

—♦ సగ్విణీ సృతము. ♦—

లాలి శ్రీమాధవా లాలిదేవస్తుతా లాలి కేళీప్రియా లాలి గోపీప్రియా
లాలి నారాయణా లాలిస్మేరాననా లాలి కృష్ణాహ్వానా లాలి సందాత్మజా

చ॥ అని యిటు లాలిజోలలను సందముచందముసెంద సుందరీ
జనములు పాడుటన్ వినుచు సంతసమంది యశోద చిన్నిప
ట్టిని శయనింపఁజేసి తనతెంకికి వచ్చినవారి శౌరవం
బును జొనరించుతొందరను బుత్తుని విస్మృతిఁజెందె నయ్యెడన్ ౪౪౦

—♦ బాలకృష్ణుం డుత్కచాద్యసురవధం గావించుట. ♦—

తే॥ అంకకాండగు తత్కంసునాజ్ఞ వెడలి గంధవహనిభదేహుఁ డుత్కచసురారి
యొండుబండినిఁ గొనివచ్చి దండితోడఁ బండినట్టి శ్రీహరిపైనిఁబడియె నపుడు

క॥ హరి యాఁకొనుచును గిడుకుచుఁ గెరలుచును నడుమనడుమఁ గెవ్వనఁ గేకల్
బారిఁబారివేయుచుఁ బొరలుచుఁ జరణంబునుజాచియల్ల శకటముఁదన్నెన్

తే॥ విదపఁ డద్ధతి నాబండి పెళపెళపెళవిటిగి పాడతె నందలి సురరిపుపును
నీల్గి నెఱియీపుఁగని హరికెరఁగి గోజగమునకరిగె శతాశ్వరథమును నెక్కి

అ॥ ఆముహూర్తమున యశోమతీనందాది గోపగోపికలల కూలినట్టి
బండిరొదనువించు దండినివిడనాడి పనులమాని యటకువచ్చి యరయ

తే॥ అల్ల పిల్లనికడనున్న యర్భకతతి “అందఱము మేముగుమిగూడి యాడుతఱిని
బాలుఁడఁకొనియేడ్చుచుఁ బదమున నొకబండినిదన్నె”ననిచెప్ప వారలువిని

- మ॥ అరరే ! యీతఁడు మూడుమాసములవాఁడబండి నేపండితోఁ
జరణంబుగొనితన్నె ? వీని హతికే సర్వార్థముల్ వ్యర్థమై
పరగంగా నది నింగికేగి పుడమిగ బాతంబుగాఁజాలెనా ?
యరయన్ బాలకులాడుమాట నిజమేనా ! యద్భుతంబయ్యెడిన్ ౪౪౬
- ఆ॥ అని విచిత్రమొంది రవలయశోదయుఁ బిల్లవానియేడ్పు వినుచువచ్చి
పాలు గుడువవయ్య గోలఁజేయకుమయ్య యంచు జన్నుఁగడిపె నవలవేలు
- చ॥ చిడిముడిపాటునన్ జెలఁగు చీడలఁబీడలనూడఁగొట్టఁగా
విడిముడినిచ్చి జన్నముల విపులచే నొనరింప నల్పి చే
పడెడి పిశాచబాధయును బాడుపడన్ బొనరించిరయ్య ! నా
వుడు మునినాథ ! పూర్వమలపోకిరి యేఁడెటుఁబొందె మోక్షమున్ ? ౪౪౭

—♦ ఉత్కచాసురపూర్వజన్మ వృత్తాంతము. ♦—

- చ॥ అని యడుగంగ మాని ముదమందుచు నిట్లనె నోనరేశ్వరా !
మునుపు హిరణ్యలోచనుని పుత్రకుఁడుత్కచనాముఁడై శుభా
యనమగు లోమశాశ్రమము నర్గి యటఁగలచెల్లఁ గొట్టివే
సె నదియు లోమశుండుగని ఛి యని యిట్లుశపించె వానినిగ ౪౪౮
- ఉ॥ దుర్మతి ! యత్కచా ! తరుల దుంపలతోడుత నూడఁబీకి నీ
దుర్మదమంతఁ జూపితివి తోడ్తనె దుష్కృతరీతి సర్పముల్
వర్మమువీడున ట్లాడలువాయుచు నీల్గుమనంగ వాడు త
న్మర్మము గుర్రెఱిగి యల మానిపదంబులవ్రాలి యిట్లనెగ ౪౪౯
- తే॥ మానిచంద్ర ! కృపాసింధు ! మాన్యచరిత ! నీదువిస్తృతమహిమమున్ నేటుంగ
నాదుతప్పును మన్నించి నయనములను జల్లఁగాఁజూచి మోక్ష మొసంగునాకు
- తే॥ పిదపమానీంద్రుఁడెదమెచ్చినిధి నెఱింగియుత్కచా ! వాయురూపమునొందిచాక్షు
మంబు సనుమీడ వై వస్వతంబునందు హరిపదస్పర్శమోక్షమునందఁగలవు.
- తే॥ అని కరుణతోడఁబల్కెనో యనఘ ! సుజనకోప మేకక్షణంబున్నఁ బాపమూడ్చి
యైహికాముష్మికసుఖంబులందఁజేయుఁ గాని పెడదారిఁబోవదో కాశ్యపీశ !
- తే॥ ఇట్టి వరమున నుత్కచుం డట్టిరీతి వాయువిగ్రహుఁడై హరిపాదమంటి
పరమధామముఁజెందె నవక్రవిక్రమక్రమా ! మీఁది హరికథ మఱియువినుమ !

—♦ బాలకృష్ణుండు తృణావర్తునిం గూల్చుట. ♦—

- చ॥ ఒకపరి నాయశోద తనయూరువునందున నాటలాడు బా
లకు స్థితవక్త్రు లాలనములగ బొనరించెడిలోన నట్టి పు
త్రకుఁ డచలేంద్రభారుడయి తారసిలగ వెరవేమిలేక యో
పిక ధరఁబెట్టి భీతిలుచు వీఁడెటు పర్వతభారుడయ్యెనో ! ౪౫౦

తే॥ ఇలను బాలకులెందఱో కలరుగాని యిట్టిబిడ్డను నేనెప్పుడెందుజూడ
ననుచు ముక్కున వ్రేలిడి తనరునంత గంనునాజ్ఞాదృశావ ర్తకర్షురుండు

తే॥ నందువ్రజమొంది సుడిగాలి నాల్గుదెసల బిట్టవీచుచు గన్నుల మట్టిగొట్టి
జగము సంధకారంబుగానల్పి ఘోరశబ్దముంజేసి కృష్ణుని సంగ్రహించె

చ॥ ఇటు ఘటికాద్వయంబు గనులంతయు విప్పగరానియట్లు చీఁ
కటులును దుమ్ముగ్రమ్ముసుడిగాలి సెలంగుటఁ గాంచలేక పి
మ్మట వడితో యశోద స్వకుమారుని నెల్లడఁజూచి చూచి యె
చ్చటఁగనలేక కన్నులను జల్లల నశ్రువులొల్క నివ్వెఱ్ఱ రగిల

ఉ॥ నాయన! కృష్ణ! యేరిభవనంబుననుంటివా యెట్టులుంటివా
యే యెడఁకెగిలో సుజనులేరయినన్ నినుజూచియుందురే
నాయెవ నిల్వలేదకట! నాగతియెట్టికనంచు నెంతో వా
పోయియుఁ జూచుచుండె సురభుల్ మృతనత్సముఁగాంచుచాడ్పునన్ రగిల

న॥ అనంతరంబునందు గోకులంబందలి సుందరీమణులూ యశోదాదేవతలూ
విని యేదియో పుట్టిముగ్ధనని యెంచి, పఱతెంచి, యామెవలన హరి వృత్తాంతం
బంతయు నాలించి, చింతించి, యోజించి, విచారించుచుండ బ్రహ్మాండనాయకుండగు
నబ్బాలకుండును తృణావర్తుడను రక్కసునితో వియస్కండలమందు లక్షయోజ
నంబులుజని కృమంబుగా మేరుధరాధరతుల్యభారండ్లై వాని మూపుననుండ
నాడుండగీడు. రలం

ఉ॥ మోయఁగలేను వీనినిక బొట్టెగదా యని యొప్పియుంటి న
బొట్టె! యచలేంద్రమంచు విడఁబోవుట కృష్ణుడెఱింగి కంఠమా
హా! యనుచటైపట్టుకొన నా యసురుండు నయో! యయో! యయో!
యోయికుమార! నన్ను విడు మూపిరులుంచుమటన్న వెన్నుఁడుక్ రలం

చ॥ మెడ బిగఁబట్టి యాయసురుమింట నెచంపఁగ వానిజోతి య
ప్పుడె ఘనునిక దటిత్తువలెఁబొందె దదచ్యుతునందు; నంత దై
త్యుడు దివినుండి కృష్ణసహితుండయి తుండెములొనటుల్ శిలన్
వడిఁబడె దధర్మనిక గదలఁబాటె వసుంధర మ్రోఁగె దిక్కులున్ రలం

ఆ॥ అంత గోపకాంత లదిగాంచి యరుదెంచి సంతసించి కృష్ణు సంగ్రహించి
యందునున్న నందసుందరినిం బిల్చి యెలమితోడనిచ్చి యెంచిరిల్లు రల౩

ఆ॥ పూర్వభవములందుఁ బుణ్యవ్రతంబులఁ జేసినామె నిజమె చెప్పినామె
సాధుసేవ, భక్తిసల్పినామోకాని యాశవిడిన వీడు హాయిదొరకె

చ॥ అని ముదమొంది గోపసతులమ్మ! యశోద! ప్రమాదముం దృఙం
చి నినువుఁజెంపవమ్మ! పరిశీలనఁజేయఁ గుమారునోరు దూ
పను వెలిబాటె బ్రతిపుపుభాతిని గావునఁ బాలనిచ్చి డో
ల నితని నిద్రపుచ్చి పనులక్ మఱిఁజూడుము గూడదాలమ్మక్ రల౫

ఉ॥ ఈవిధినిక వచించి తమ యిండ్లకునేగిరి బాలురూయి గో
పావళి యాలకించి ముదమందెను బిమ్మట సూనునిక యశో
దావనజాక్షి యంకమునఁ దారించియున్ జనుఁబాలనిచ్చి మో
హావృతయూచుఁ గోకఁగొని యశ్రువులద్దుఁచుఁ జాల జాలితోక ౪౬౬

ఉ॥ రోహిణి ! దైవమొక్కకొమరున్ దయనిచ్చెను గాని పుత్రసం
దోహము నీయలేదుగద తుష్టినిఁ జెందుదుమన్న పీనికే
సాహసికాపకారములు సర్వముగల్గెడి నెల్ల ప్రాణసం
దేహమె కాని తిండిఁదిని తేటగనుండఁడె ప్రస్తుతంబునన్ ౪౬౭

ఉ॥ మిత్రిమొగంబునుండివిడి మేదిని కీతఁడువచ్చె నారయక
జిత్తము దత్తరిల్లెడిని జేయుట కేమియుఁ దోఁపలేదెటక
జొత్తు నిఁకెందు నుందు? విధిసూడ నదృష్టము కృష్ణుఁడంట నా
విత్తము, వస్త్రముల్ బ్రతుకు వేర్వేములన్నియు నున్నవయ్యెడిక ౪౬౮

ఉ॥ ఈకొడు కే యరిష్టముల నేమియుఁజెందకయున్న-హో భూ
నాకుల కరదానముల నవ్యగృహంబుల దేవతాళిక
శ్రీకమలేశే పూజలను జేసెదనమ్మరా ! నేను పినినిక
గైకొని “అంధయష్టి” వలఁ గాలము యాపనసేయనుంటిఁగా ౪౬౯

—! బ్రాహ్మణులు శ్రీకృష్ణునకు రక్షసేయుట. —

చ॥ అని యనునంతలోన ద్విజులందఱు సుందరనందమందిరం
బున కరుడెంచి నందుఁడిచుపూజల నోజగహించి దీవెనల్
బాసరిచి యయ్య ! మీ సుతుఁడు పొందఁ జనరము సౌఖ్యసంపదల్
గనుఁ జరజీవితై యలరుఁ గావునఁ గుండకుఁడంచుఁ బ్రీతితోక ౪౭౦

చ॥ నవకుశపల్లంబులను నవ్యజలంబులఁ గర్ణపేయసం
స్తవముల, వేదసూక్తులను, స్వస్తివచనుల, సామగీతులన్
నవము యథావిధిన్ జరిపి చక్కఁగ నగ్నికి నర్చనల్పి మా
ధవునకు రక్షసేసిరిటు దానవిధానవిదగ్గిణీ ! గుణి ! ౪౭౧

వ॥ దామోదరుండు చరణంబులను, విష్ణురశ్మిపుండు జానువులను, శ్రీ హరి
యూరువులను, శ్రీకృష్ణుండు నాభియు, రాధికాధవుండు కటిభాగంబును, బీతాంబ
రుం డుదరంబును, బద్మనాభుండు హృదయంబును, మధురానాథుండు ముఖంబును,
ద్వారకారమణుం డుత్తమాంగంబును, నసురాంతకుండు పృష్ఠంబును, శ్రీపరాత్మ
రుండు సర్వప్రదేశంబులను రక్షించుగాకయని యా పాపని దీవించిరి. ౪౭౨

ఉ॥ అంతట నందుఁ దాద్విజుల కావులులక్షను లక్షవస్త్రముల్
 వింతలగొల్పు రత్నములువేయి దశాధికలక్షవిత్తై, మ
 త్యంతవిధేయుడై యొసఁగి యంపి స్వబంధుసుమిత్రలోకమున్
 సంతసమొందఁజేసె మణిజాలనువర్ణ భనాంబరంబులన్ ౪౭౪

తే॥ అని వచింపఁగ జనకుండు హర్ష మొంది నారదా! తృణావర్తం దనశ్వరుడగు
 హరిని లీనమైపోయెఁ దదాదిమజని నెవ్వడై యుండునో యాతఁడెటుఁగఁజెపుమ

— తృణావర్త పూర్వజన్మవృత్తాంతము. —

చ॥ అనవుడు నారదుండనియె నాతఁడు పాండుధరాధిపుండు య
 జ్ఞనిరతుఁ డచ్యుతాంఘ్రిజలజస్థితచిత్తుండు ధర్మనిష్ఠుఁడున్
 ఘనబలుఁడున్ పదాన్యుఁడుగఁగ్రాలియు రేవతలంబునందు వే
 కనులను గల్గి వేనతులఁగాముకుడై వసియించె నయ్యెడన్ ౪౭౫

తే॥ అటకు దుర్వాసుఁడన్ ముని యరుగుదెంచె నప్పుడతఁడుగనియు సాష్టాంగనతుల
 సల్పలే దదిగన్నయా సంయమి గసి మచ్చరి! యసురుండవై మలయుమిలను

మ॥ అని శాపంబునొసంగ నొచ్చి నుదియం దాపాండుభూపాలుఁ డో
 మునినాథా! భవదీయపాదముల నామూర్ఖంబునన్ దాల్తు వే
 నను రక్షింపుమలంచు వేడ ముని యానారాయణస్వర్పచే
 తను మోక్షంబునుజెందనుండు వనియెన్ దద్రీతి నా భూపుండున్ ౪౭౬

తే॥ ధరఁ దృణావర్తనామకదానవుడయి గట్టితనమునఁ దిగ్గుచుఁ దుట్టతుడను
 నట్టి నందునిపట్టినంటి యట్లు ముక్తిఁబొందెను బహులాశ్వభూవరేణ్య!

ప॥ అంత నొక్కనాఁడు యశోదాదేవి. ౪౮౦

సీ॥ కనకమణి ప్రభాకనదురుడోలికారత్నమందుఁ బరుండి కాలువాని
 దృష్టిదోషముఁబెపు తిలకంబువానిని జిన్నారి పొన్నారి చిన్నవాని
 సంతములేనట్టి వింతలుగలవానిఁ గాలివేల్లుచుచుఁ గదలువాని
 నల్లవానిని జిన్నినగుమోమువానిని గాటుకగలతమ్మి కనులవాని

తే॥ కృష్ణచంద్రుని సూనునిఁ దృష్ణతోడఁగాంచి తనతోడఁగూర్చుండఁగా నొనర్చి
 పాలనిచ్చి ప్రమోదముఁ జాలఁజెంద కృష్ణ డావులించుచుఁజూపె నెల్లజగము

తే॥ అద్రియామెయుఁగన్గొని యరరెయేమి! బ్రహ్మముఖులై నదేవతల్ వజ్జిరహహ
 యర్హురే! విశ్వమంతయు నగపడెడివి ననుచు వింతతోడుతఁ దన కనులమూసి

తే॥ పిల్లఁడెఱుఁబోయెనోయను భీతిచేత కనులఁ గ్రమ్మఱఁదెరచియుఁ గాంచలేక
 సామ్రస్థిలైను నందుని సుదతితపము నలఁతి వర్ణింపఁదరమానె? యవనినాథ!

—† యశోదానందుల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. †—

- క॥ అనవుడు నారద! నందుడు దనసతితోఁగలిసి యెట్టి తపఃమొనరించె
ఘనుడగు శ్రీహరి వారికిఁ దనయుండియి కల్గుటెల తప్పకచెపుమా! ౪౮౪
- తే॥ అనఁగ మానియునిట్లనె నవ్వనసువులందు మేల్బొందియైన ద్రోణాహ్వయుండు
ధరయ నెడిభార్యతోఁగూడిహరిని గొల్చుచుండి సుఖముగాదినమేలుచుండెగాని
- ఉ॥ బిడ్డలులేని కారణము పెల్లుగఁజంతలఁబెట్ట నాతఁడా
గడ్డుపని నివారణముగా నొనరింపఁదలంచి యూలితో
నడ్డలులేక మందర కులాచలమొంది విరించిఁగూర్చి చే
పడ్డ ఫలానిలాంబువులఁ బర్ణములకొ యుధఁదీర్చు చొక్కెడక ౪౮౬
- ఉ॥ పుట్టలువెట్ట ఘోరతపముకొ బొనరింపఁగ నర్చుదాబ్దముల్
నెట్టన బ్రహ్మవచ్చి యతనింగని ద్రోణ! తపంబుమెచ్చితి
నిట్టవెకాని యేవరము నీవడుగకొ మది నెంచియుంటివో
గట్టిగఁజెప్పి కైకొని సుఖంబునుగాంచుటన్న దోఁబడుకొ ౪౮౭
- చ॥ ధరయను భార్యతోఁగలిసి తత్త్వణమందున మీఁదిపుట్టలకొ
సరగున నెట్టు చావిధికి సాగిలిమొక్కి డయాపయోనిధి!
సురకులశేఖరా! కరుణఁజూచి జనార్దనుఁడాత్మజుండుగాఁ
బొరయునటుల్లుటించి ప్రియపూరితభక్తిని మాకొసంగుమా! ౪౮౮
- ఉ॥ ఇయ్యది తప్ప వేటొకటి యెద్దియునల్లనివేడ బ్రహ్మ యో
యయ్య! యలభ్యమా వరమునడ్గితి వైన మఱొక్కజన్మమం
దియ్యది సెందనుండువని యేర్పడఁజెప్పి తిరోహితుండుగాఁ
జయ్యన ద్రోణుఁడున్ ధరయు సంతసమందుచు నేగిరింటికికొ ౪౮౯
- తే॥ అంతధరయశోదయనంగ నవనియందు ద్రోణుఁడుకొ నందుడనఁబుట్టి తుష్టినుండ
బ్రహ్మవాక్యంబు నిజమునల్పగను మధురనుండి వారికి సుతుగ శ్రీశుండుచనియె
- చ॥ మధుకముకంటె యుక్తవిధి మాఁగినమామిడిపండుకంటె నా
మధువునకంటె నాచెఱకుమాధురికంటెను ద్రాక్షకంటె నా
మధుసుధకంటె దియ్యనయి మాటికిమాటికిఁ గ్రోలఁజేయు నీ
మధురిపు సత్కథామృతము మంగళదంబయియుంట నాదిలోకొ ౪౯౦
- మ॥ హరి శృంగచలమందు నాకొసఁగె నే నాపైన నద్దాని నా
సరనారాయణమానివర్చులకు నానందంబుతోఁజెప్పి యీ
పరి నీకాడి కృతార్థతకొ జెలఁగితికొ భ్రాజత్ప్రభావోదయా!
మఱి యీ వేమిచినంగఁ గోరెదవా? యామాటకొ వెనకొ బల్కుమా! ౪౯౧

క॥ ఏతదీతిని నడుగఁగ నేత యలరి కృష్ణుడచట నినువయి యేయే
రీతుల మెలగెనొ యాకత నీతతి ననుకంపను వచియింపు సురర్షీ! ౪౯౩

తే॥ అనఁగ నారదుఁడిట్లనె నవనినాథ ! యట్టి వసుదేవుడవున నరమున యదు
కులపురోహితుండైన గర్గుండు వ్రజముననఁగ నందుండు పూజించి సన్నుతించి

—♦ గర్గుండు గోకులంబునకేగి రామకృష్ణులకు నామకరణంబులఁ గావించుట. ♦—

ఉ॥ ఓమునివర్య ! నావ్రజమునొందుటచేతఁ బవిత్రమయ్యె నీ
యే మిపుడే కృతార్థులము నీయదువంశము ధన్యమయ్యె మీ
రీమెయినిక నా కుమారులకు నీసుకుమారుల కాదరంబునక
నామములక ఘటించి కరుణకృతిగా ననుజేయ వేడెడక ౪౯౪

చ॥ అని వినుతింప నామునియు నట్టులెచేసెదనంచు నొప్పి నం
దునిఁగొనిపోయి యొంటరిగ దుర్లయకంసుండు సేయఁబోవుబా
ధను వివరించి యియ్యది మిథస్థులమందునఁ జేయనొనటం
చు నుడివి యాన్రజేశుండు, యశోదయు వేడ్కను జూచుచుండఁగాక ౪౯౫

చ॥ తోలుత నవిఘ్నము స్తనుచు ధూర్జటినందనుఁ బూజసల్పి య
వ్వలను నవగ్రహంబులకు భక్తిని నర్చులొనర్చి యట్టి బా
పలకు సమగ్రదక్షిణ లపారముగానిడఁజేసి దేవతా
వలికి నమస్కరించి యిటుపల్కెను నందున కోనరేశ్వరా ! ౪౯౬

ఉ॥ రోహిణి కాంచినట్టి కొమరుండు మునీంద్ర హృదబ్జపంక్తి న
వ్యాహతమా విహారము ప్రియంబున సల్పుటచేత, భక్తిస
న్నాహసమేతులక నిజగుణంబులతో రమియింపఁజేసి యీ
యైహిక పారమార్థికములందు రమించుట, రాముడయ్యెడక ౪౯౭

తే॥ గర్భసంకర్షణమున సంకర్షణుడన రేవతికి భర్తయగుటను రేవతీశుఁ
డనఁగ బలశాలులందున నతిశయిండునగుటఁ బట్టియు బలుడన నతిశయిల్లు

క॥ నందా ! మతిసుతుపేశ్మానందంబుగ వినుము శోభనవ్రజముల్ ద
ద్భృందారకవందితముల్ సం దేహనివారకములు నద్గతిదంబుల్ ౫౦౦

సీ॥ కమలావిభుండగుఁగ కారంబుచేతను శ్రీరాముండగును ఋకారమునను
షడ్గుణయుక్తుడౌ స్వచ్ఛసితద్వీపకాంతుండునగును షకారమునను
నారసింహుండగు ణ కారంబుచేతను నల యకారంబుచే నగ్నిభుక్కు
నగు విసర్గముచేత నల నరనారాయణాఖ్యమునీంద్రులు నగుదురందు

తే॥ వలనఁ గృష్ణాభిధానమె లలితమాను గానఁ బెట్టితిని యుగయుగంబులందు
ధవళరక్తపీతరుచులఁ దత్తదుచిత రీతిఁదాల్చుచు జగతి వర్ణిల్లునయ్య ! ౫౦౧

చ॥ అదియునుగాక ద్వాపరయుగాంతమునక గలియూచికాలము
దుదయము సెంది కృష్ణతను నొందుటబట్టియుఁ గృష్ణనామమే
కుదిరెడి నీసుపుత్రపుత్రకు వృషభానులలాము గీమునం
దొడవిన రాధకుఁ బతిగనుంట నితండగు రాధికేశుఁడున్ గీ॥౨

తే॥ వసువులను నింద్రియంబుల నజలు దేవతల మనంబులఁదగుచుఁ బనులను నెల
నాచరించుట వానిదేవాఖ్యుగూడ గలుగు నీ కుజ్జనికీ ముందు నిల వ్రజేశ !

ఉ॥ శ్రీకరుణాకరుండును నశేషజగత్పతి శేషశాయిగో
లోకనివాసిమైన మారి లోలుభుడై యిట నాత్మజాతుడై
నీకుఁ జెలంగెఁ గంసముఖనిర్దర్శవైరుల చూపుమాప స
ల్లోకముఁబ్రోవ భూభరము లుప్తముగా నలువంగ; దేవరా ! గీ॥౩

ఉ॥ ఆపరమేశు లీలలును నాఖ్యలుజూడఁగ వేదగుహ్యముల్
పాపవిनाశకంబులయి భ్రాజిలు నీకృహమందు నాతఁడే
పాపఁడుగా జనించెఁడ ! భాగ్యమదేమని నన్నుతింతు నీ
వే పరిపూర్ణధన్యుడవు వింతలుగావని యేగ భూవరా ! గీ॥౪

—† గర్గుండు వృషభానునిదరికరిగి రాధాకృష్ణ ప్రశంసఁజేయుట. †—

ఉ॥ నందుఁడునుఁ యశోద నిజనందను లీలఁజూచి చూచి యా
నందముఁబొందుచుండిరల నైష్ఠికగర్గమునీంద్రుఁ డల్ల కా
ళింది తటంబునందున వెలింగెడి నావృషభానుపట్టణం
బొంది చొరందదాలయము నొయ్యనఁ దద్వృషభానువయ్యుఁడున్ గీ॥౫

సీ॥ శ్వేతాతపత్రంబు వేయుటచే నిర్జరేంద్రుఁబోలుచునుండు నిద్రభోగి
దండంబుఁ బట్టుట ధార్మికవరుడైన ధర్మనిఁబోలు నదభ్రతనువు
బ్రహ్మతేజంబును బలముగాఁ బొందుట సూర్యునింబోలెడి నార్యవయ్య
బుస్తకమేఖలాశస్త్రహస్తుండౌట బ్రహ్మకై పడినుండు బ్రాహ్మణవరు

తే॥ తెల్లపుట్టంబులంగటి తేజరిల్లుచుంట విష్ణునికై నడి నొప్పచుండు
గర్గమునివరు భక్తితోఁ గాంచిలేచి మ్రొక్కి గద్దియనిడి పాదపూజనల్పి

ఉ॥ ఉత్తనులోకపర్యటన ముర్విని శాంతినిగూర్చి సర్వలో
కోత్తరమై మనుష్యమలమూఁఁచి పవిత్రముజేసి తీరసంప
వత్తురచించి దివ్యమగు పద్ధతినుండ నొనర్చునట్లు నా
చిత్తగతాఘపుంజములఁ జెండుట చిత్రమే మానినాయకా ! గీ॥౬

చ॥ మునివర ! నాకు రాధయను ముగ్ధసుపుత్రిక కల్లె దాని నే
ఘనున కొసంగుమన్నఁ దమిఁగా నలవానికి నిచ్చెదన్ జామీ
యనవుడు తన్నునిప్రవరుఁ డావృషభానునిఁ దోడుకొంచు ని
ర్జనమునాతటస్థి సరాసరిజేరి వసించి యిట్లనెన్

౧౦౯

ఉ॥ ఓ వృషభాను ! గోపకుల నుత్తముఁడై భగవంతుఁడై మహా
దేవముఖాదిదేవుఁడయి సవ్యజగత్ప్రభుఁడై పరేశుఁడై
గోవిధుఁడై వ్రజాధిపునకుం దనయుండయి వెల్లు కృష్ణుఁడే
యావనితామతల్లికకు నాత్మవిభుండగునట్లానర్పుమా !

౧౧౦

క॥ అందులకతఁ డానందము బొందుచు శ్రీకృష్ణమూర్తి పుట్టఁగనేలా ?
నందుని నందముఁడై స్రవమందుండుటయేల ? నుశువుమా ! యన మునియున్

మ॥ అవసీధారముఁ దీసి వేయుటకుఁ గంసాదిద్విషధిసక్తై
సనముల్పోవఁగ బ్రహ్మ వేడ హరి యాజన్మంబు జెందెన్ దదీ
యనధూరత్నము నీ గృహంబుననె రాధాభిఖ్యతోఁగూడి సం
భవముంబొందెఁ బ్రధానమేయదిగ నావాక్యమ్ము లాలింపుమా !

౧౧౧

చ॥ అనవుడు బాగుబాగుచు నానృషభానుఁడు స్వీయభార్యతో
ఘనముగ యోజనల్ సలిపి కాఁగలకార్యముఁగూర్చి మోదబా
ష్పనికరమొల్కఁ గ్రమ్మఱ నపారతపఃఫలధన్యుఁడైన యా
మునివరుతోడ నిట్లనియె మోడ్చి కరంబుల మైధిలేశ్వరా !

౧౧౨

తే॥ ఈపు సెప్పినరీతి శ్రీకృష్ణమూర్తి కిచ్చి పెండ్లిని నొనరింతు నిద్దినీదు
దయఘటిల్లెను గావునఁ దదుపయమము మీరెచేయుట బాగని కోర మునియు

న॥ ఈ రాధాకృష్ణ వివాహంబు నిర్వహించి నేను సేయింప సమర్థుండను
గాను. మఱియేమంటివేని యమునాధునీతటంబున విలసిల్లు బృందావనంబునకుఁ
జెంగటనున్న భాండీరంబను వనంబున నిర్జనంబయి నయనపర్వంబొనర్చు నొక్క
ప్రదేశంబున సురాధినాథుండగు నప్పితామహుండే వచ్చి తత్పరిణయంబుజేయించు.
మఱియుఁ దద్దద్దహితను శ్రీకృష్ణార్థాంగిగా గుర్తెఱుంగుము. త్వద్భవిష్యజ్ఞామాత
యగు శ్రీకృష్ణుండు గోలోకంబున నివసించువర మేశ్వరునిగాఁ దెలిసికొనుము.
మీరలెల్లరాలోకింబునుండు యే మాగతులైతిరి. ఇదియంతయు నీ రాధాదేవి
సంకల్పజనితంబని భావింపుము. ఎనరి దర్శనంబు సరామరమునినరులకు దుర్లభంబై
దుర్లభంబై యున్నదో యట్టివారు నీ నట్టింట గోపికాగోపనహితులై విరాజిల్లఁ
గలరని పలుక నాయాలుమగలు పెల్లుమోదిల్లి శ్రీరాధాకృష్ణ ప్రభావం బెఱింగి
క్రమ్మఱ రాధాశబ్ద నిర్వచనంబునేసి తత్తత్వమంతయుఁ దెలిపి కృతార్థులఁజేయవే
యని ప్రార్థించుచు నతండ్రినియె.

౧౧౩

ఆ॥ రమ రకారమయ్యై రాజిల్లు నాకారమాదిగోపియయ్యై నాధకార
మాధరిత్రియయ్యై నాకారమావిరజాభిధానసతియునయ్యై ధీర ! ౧౧౬

ఉ॥ ఈవిధి గంధమాదనమహీధరమందున సామవేదపుం
భావమటంచు మాధవుని వక్త్రమునుండియె వింటిఁ గృష్ణుడన్
దేవునితేజునాలుగగు తెన్నులుగానయి లక్ష్మీ భూమి లీ
లా విరజాహ్వానంబులఁజెలంగి లయించెను రాధలోపలన్ ౧౧౭

తే॥ దానిచే రాధ పరిపూర్ణ తమ యగుటను రాధికాకృష్ణుడంచు విరతియులేక
శాంతి దాంతి సమేతులౌ శాస్త్రవిదులు జపముసల్పుచునుండ్రు నిశ్చించలముగ

క॥ రాధాకృష్ణాయనునది బోధపడన్ దలంచుచున్న పురుషులు శుభముల్
సాధుజనమైత్రిఁగని యా గోధామముఁజేరఁగలరు కువలయనాథా ! ౧౧౮

క॥ అనవుడు నావృషభానుండును జిత్రమువొందియుండు డున్ శ్రీగర్గం
డును వృషభానుని పూజలఁ గొని నిజధామమునకేగె ఖోణీనాథా ! ౧౧౯

తే॥ ఒక్కదినమందుశ్రీనందుఁడొయ్యనొయ్య నాత్మభవునంకమందుంచియాలఁదోలు
చల్ల యమునానదీతటమందునున్న వాయుకంపితభాండీరవనికీఁబోయె. ౧౨౦

—♦ నందుండు నందనునింగొని భాండీరవనంబున కేగుట. ♦—

ఉ॥ అత్తతీఁ గృష్ణునిచ్చ మొగులాకసమున్నెటిఁగప్పఁ బయ్యరల్
జిత్తము తత్తతీలువటుఁ జెట్టులుగూలెడిరీతి వీన నం
ధాత్తధరిత్రి గా మఱి మహాభయదంబయి కన్నడంగ నె
లైత్తుచుఁ గుఱుఁజేచ్చుట వ్రజేశుండు గన్గొని భీతభీతుఁడై ౧౨౧

తే॥ అంకమందలి పుత్రకు నాతురమునఁ బట్టుకొని చిత్తమందునఁ బరమభక్తిఁ
బతితపావను భగవంతుఁ బరమపురుషు నమ్మిశరణుకాంక్షించు కాలమ్ములోన.

ఉ॥ ఖోటికశానిధిప్రభల గోటనుమీఁబడి తేజగల్గి లా
లాటికిమాన్యమందిడి లలంతికఁ గంకణ, తారహారముల్
హాటకభూషణ మెఱసి శ్యామలవస్త్రములన్ ధరించి బ
ల్మీటుగనుండు రాధయను లేమ సమక్షమునందు భాసిలన్ ౧౨౨

చ॥ అదరి యతండు మ్రొక్కులిడి యంజలిఁగూరించి యీకుమారుఁడే
గద యలవిష్ణు వీవితని కాంతలయందున ముఖ్యురాలవై
కుదిరితి గాదె ! గర్గముని కుంజరుఁడెంతొ రహస్యమంచు ని
య్యది వచియించె వీనిని మదంకమునుండి గ్రహింపుమమ్మరో ! ౧౨౩

ఉ॥ వారిదభీతుడై నటుల వర్తిలు వీని గ్రహించి క్రచ్చుట
జేరిచి నాగృహంబునకుఁజేసిడి నానతులందుకొమ్ము రా
ధారమణీమణీ! యనంగఁ దద్వనితామణి యిట్లు పల్కెనో
ధీరవరేణ్య! నీవినుతిఁదృష్టిఘటించుట దాని నొప్పితి ౧౨౧

ఉ॥ నావుడు నందుడీ వటుల నాకుఁ బ్రసన్నతఁబల్కుచున్నచో
భావుకయుష్మదంధ్రేయుగపద్మనిబడసుబుద్ధినిచ్చి భ
క్తావళిమైత్రి యెప్పుడగునట్లుల జేవీరొ! చేయుమన్న రా
ధావనితాలలామయుఁ “దధాస్త”ని యాతని యంకమందునక ౧౨౨

ఉ॥ సూర్యునితీరు వెల్లెడి యశోదకీశోరుని నాత్మభర్తను
నౌరవశితఁ గొంచు నల నందుడుగన్గొని మొక్కియేగ భాం
షీరసనాంతరంబునఁ గడింది ప్రియంబునఁజేరి నిశ్చయా
కారముదాల్చి నల్లెసలఁ గాంతులఁబర్చుచునుండునంతలోన్ ౧౨౩

—* శ్రీరాధాకృష్ణులకు వివాహమహిమాత్మనంబు రహస్యంబుగా జరుగుట. *

శా॥ గోలోకంబుననుండి భూమి యటకున్ గోమేధికాదిప్రభా
హేలాభాసుర హేమరూపమును నెంతేన్ దాల్చి యే తెంచె వీ
చీలీలోల్లనదర్శపుత్రికనకశ్రీరత్నశోభించితో
దేవ్విలాసోహణసాధముల్ గలిగి దీ ప్తికజెందె హర్షంబుతోన్ ౧౨౪

ఉ॥ దేవతరూత్కరంబు వ్రీతతివ్రతతుల్ ఫలపుష్పసారభా
జ్జీవిత శీతవాతములుఁ జిత్రఖగోద్గతకర్ణ పేయ నా
నావిధకూజితంబులు ననంతకళల్ సెలువారమీటు బృం
దావన మన్ని తెన్నుల నుతంబయి యచ్చటఁజొచ్చె ముచ్చటక ౧౨౫

తే॥ రత్నశిలలును సెలయేళ్లు గ్రాలిసాగను నింపుగుహలను బంగరునీటుగలుగు
శిఖరముల్ గల్గి యెల్లడఁ జిత్రరుచులఁ బర్వి గోవర్ధనాద్రియుఁ బరఁగె నచట.

సీ॥ కాసారదీప్తి కాఖాతపద్మాకర కూపఘటియంత్ర దీపితంబు
ప్రాకార కుట్టిచు పొంగణ చత్వర సాధవిధి సభాసంయుతంబు
శారికాపరభృత కీరపారావత శ్రీవణపర్వధ్వని సంగళంబు
హైమవతాకాధ్వజాలంబనౌత్సుక్యభటవర్యనికరవిభ్రాజితంబు

తే॥ బరిమళతౌష్ఠ్యవాసనావాసితంబు మత్తపట్టద ఝంకృతి మానితంబు
భవ్యవాసంతమాధుర్యభాసురంబుఁ గుశలదంబై నయెండు నికుంజమలరె.

తే॥ అందునాయచ్యుతుండుపీతాంబరములఁదాల్చి కాస్తుభవంశి వేత్రములఁగొనుచు
దివ్యనీలమేఘవ్రభక జేడరిల్లి మదనకోటిసముండయి సమంజసగతి ౧౨౬

మ॥ విలసద్భూషణవామభాహువున సంక్రీతస్మితాన్యంబుతో
 లలినారత్నము రాధికగోనుచుఁ దల్లాహహరిదాన్యంబుభృ
 త్కలశాలంకృతికుంకుమాక్షతకుశ్మేదాది వైవాహికా
 ర్థలసన్మండపమునుఁ జేరి యలరెక్క దత్సంహాపీఠంబునన్ ౫౩౪

క॥ ఇరువురు సింహాసనమున వజ్రులనతటి విద్యుదంబువాహములవలెన్
 మెఱసిరి పిమ్మట నటకా పరమేష్ఠియునచ్చి మొక్కిక్కి ప్రణమించె నిమిల్

ఉత్సాహ॥ హరి ! యనాదిమధ్యనిధన యప్రమేయ ! యవ్యయా
 వరద ! పరమ ! నిర్వికల్ప ! భక్తకల్ప ! రాధికే
 శ్వర ! యగణ్యభువననాథ ! చక్రపాణి ! శార్ఙ్గ ! నే
 శరణు నిన్ను జెందుచుంటి జక్కఁ జూచి ప్రోవుమా ౫౩౬

శా॥ లీలాలోలుండవై చెలంగెడితటిన్ లీలావతీనామయై
 గోలోకంబున నీమె యామతిలు వైకుంఠాధిపాధుండవై
 క్రాలన్ లక్ష్మీయనంగసీజనని విభ్రాజిల్లు రాముండవో
 కాలంబుదున నీమె సీతయగు నో కారుణ్యరత్నాకరా ! ౫౩౭

క॥ హరివిగ జన్మించిన తటి నరవిందాలయగఁ బుట్టు యజ్ఞండనగన్
 బరఁగుతటి దక్షిణాఖ్యను వఱలునుగద యీమె భక్తవత్సల ! కృష్ణా ౫౩౮

తే॥ నరునిగలిసి నారాయణ నామకుండవుగాఁగ నీసతీమణి శాంతి నాఁగఁచాయ
 భాతినిన్ నరహరివియై పరఁగుతటి రమయన నీయెదనుండు తామరసనేత్ర

సీ॥ ఎప్పుడు బ్రహ్మవై యెసఁగెద వపుడీమె పరఁగుఁడటస్థయా ప్రకృతి కృష్ణ !
 యెప్పుడు కాలమై యెసఁగుచుందువో యప్పడీమె ప్రధానమా నిద్రచరిత !
 యెప్పుడు శరీరప్రవృద్ధవిరాట్టువో యపుడీమె ధారుణీయగును దేవ !
 యెప్పుడు చతుర్విధ సృష్టాంతరాత్మవో యపుడు లక్షణవృత్తియగును తండి !

తే॥ యెప్పుడుజగదంకురాదిమహేతువై నవృక్షమహత్తువై యుందువో యీమెయపుడు
 సగుణమాయయై రాధ నాజన్మమొందు నందనందన ! సుందర కుందరదన

తే॥ గౌరమేచకకాంతులఁ గలిగిరెండువిధములొమహత్తును నీవె విశ్వయోని !
 మఱియు గోలోకపతివీవె శరణునర్తు శరణుజేసెద నాయనా ! జలజనాభ

మ॥ కరుణాభూషణ ! సత్యభాషణ ! జగత్కల్యాణ కృత్తాణ ! నే
 ర్పరి వాద్యుండవు కేవలండవిక నీ రాధాసతీరత్నమో
 పరయై నిన్విడలేనిదై ప్రకృతియై భాసిల్లు మీరిర్వు రి
 త్తటిఁ బెండ్లాడుట లోకసంగ్రహము గాదా ! భక్తకల్పదుమా ! ౫౪౦

తే॥ ఇప్పుడిటమీకుఁ బెండ్లిజేయింప నన్ను బిలిచితిరి లోకవిధి వింతగొలిపె నద్దు
 నాప్రతిమ ! “యథారాజా తథాప్రజా”యనియెడి నానుడిగననయ్యె నీరజాక్ష !

అ॥ కాన మీ యనుమతి నేను వేదోక్తపద్ధతిని మీకుఁ జెండిఁ గుతుకమతిని
జరుగునట్లు జేయఁ జాలుదునని యల్ల ఘనవివాహవేదిఁ జనియె నవల గీరర

ఉ॥ మంగళవాద్యముల్ శ్రవణమాధురిగా మొఱయి నరస్వతీ
సంగుడభంగురాభరణజాలనద్వృషభానుపుత్రికా
మంగళకంఠమం దవనిమండలనాటకసూత్రధారిచే
మంగళకార్యకారియగు మంగళసూత్రము గట్టఁజేసియున్ గీరగి

చ॥ చని మిథునంబు ముంగలఁ గృశానుని బ్రజ్వలితున్ బానర్చియిం
ధనఘృతతండులంబుల యధావిధి హోమమొనర్పఁజేసి రా
ధనుఁ గమలాక్షుఁడైకొని ప్రదక్షిణముల్ దగ నల్పఁజేసి వే
డ్చును నిగమోక్త సప్తపదికార్యముగా నొనరించి పిమ్మటన్ గీరఁ

చ॥ హరియరమందు రాధకర మాహరి హస్తము రాధతోమ్మునన్
వజలఁగఁజేసి మంత్రములఁ బాఠమొనర్పఁగనల్పి హారమా
పురుషవరేణ్యు కంఠమునఁ బొల్తుక యాజలజాతుఁ డానతి
వరగళమందు వేయునటు బల్కతోనర్చి ముదన్వితాత్ముడై గీరఁ

ఉ॥ దంపతు లట్టిసహ్నికిఁ బ్రదక్షిణముల్ మఱిఁజేయఁజేసి బ
ల్సొంపుగనున్న గద్దియను సుస్థితులన్ బానరించి వారు ధ్యా
నింపఁగ నైదుమంత్రముల నేర్పుగఁజెప్పుచు రాధఁజక్రికే
తంపులులేక తండ్రవలె దానమొనర్చియు నొప్పుగించుడున్ గీరఁ

ఉ॥ మంగలికోళ్ళు గీతముల మాటికిమాటికి శోభఁజెందె దే
వాంగనలాటపాటలను హర్షమునెందిరి దిట్టలైన మా
ర్దంగికపాణివాదులును దాళమువేసిరి మంచిపూల వా
నంగురియించి రంబరమునన్ విబుధుల్ బహులాశ్వభూవరా ! గీరఁ

క॥ అంతట సదయుడు రాధాకాంతుడు సంతోషమొంది కని యవ్వాణీ
కాంతుఁ దన పురోహితాగ్రణి సంతసమున నిట్లుపలికె జనకనరేంద్రా !

తే॥ కలుగఁజోవు ననరముల్ దెలిపి శుత్రులు వలుకురితిని మెలఁగుచు మెలఁగఁజేసి
యైహికాముష్మికసుఖంబులంది యందఁజేయువాఁడె పురోహితుఁడోయి నలువ!

అ॥ అట్టివాడవీవు హరించితన్ గౌరవ మెటునీకుఁజేయవలెనొ చెప్పు
యన్న సతఁడు మ్రోక్కి యచ్చుతా ! నీవదపద్మములను దలఁచు భక్తినిమ్ము.

తే॥ కాని మీసలపై నుండు తేనెలవలె జెలఁగు నైహికసుఖములు వలదు వలదు
జన్మమును గోరువారె యాసౌఖ్యములను గోరవలెఁగాని యన్యుండు గోరరాదు

- చ॥ అనఁగ రమేశ్వరుండును “తథాస్త”ని పల్కఁగ బ్రహ్మ వందనం
బునిడి స్వమందిరమునుబొందె ననంతరమందుఁ గుంజమం
దున హరి రాధవెట్టిన చతుర్విధవిష్ణుమనోహరాన్నముల్
గొని కడుపారఁగాఁ గుడిచి కోడిగమాడుచుఁ వేడ్కపోడులన్ ౫౫౪
- చ॥ తములము రాధకియ్య నలతన్ని గ్రహించి గ్రసింప నాత్రివి
క్రముఁడు కరంబుచేఁ బ్రియకరంబునుబట్టి విహారమందున్
గ్రమముగఁ జేసె నిర్వృరు జొకారముగా సరసోక్తులాడుచున్
దమకముఁబొందు చాడుచును దాఁతుచునుండి కృష్ణుఁడవలన్ ౫౫౫
- మ॥ పరబ్రంధావననామదైవికవనప్రాబల్యసాఫల్యమ
చ్చెరువొందఁగ ని, చూపి మేచకరుచిస్నిగ్ధోర్మికాధోరణీ
సరసధ్యానవిభాసురోరుయమునాసంపత్తునుంగాంచి త
త్తుణీరత్నము సూడనట్లు లచటన్ తబ్బెట్టునన్ దాగఁగాన్ ౫౫౬
- చ॥ ప్రియసతి యిట్లటుల్ నెమకి వృక్షముపై నొకకొమ్మచాటునన్
నియతిగనుండు భర్తఁగని నివ్వెఱపాటున నవ్వి పుట్టమున్
రయమునఁబట్టి లాగిఁకొని క్రమ్యుఁడెన్నిటిఁగాంచనట్లు ని
ర్భయమున నా నికుంజమునఁ బొలుచుడఁగె రహస్థస్థలంబునన్ ౫౫౭
- చ॥ తదుపరి గృష్ణమూర్తి వనితామణి రాధఁ గళిందపుత్రికా
నదిదరిఁ గుంజమందుఁ గని నవ్వి చెఱంగునుబట్టిలాగి వా
రిదము తటిల్లతన్ మెఱయురీతిఁదమాలము హైమవల్లిచే
గొడఁకొని వెల్లుమాడ్కిఁ జెలిఁగూడుచు శోభిలె నో మహాప్రభా ! ౫౫౮
- శా॥ ఆధిక్యప్రియరాసకేళులను బహ్వీనందమానట్లు శ్రీ
రాధాకృష్ణులు నల్పఁగాఁదొడఁగి రాభ్రాజచ్ఛతుశ్శాలలన్
సాధాగ్రంబుల శారికాశుకపిక శ్రావ్యస్వనాంచద్వనిన్
సాధిష్ఠప్రసవోరుశయ్యలను బృన్దాకాననం లందునన్ ౫౫౯
- ఉ॥ అర్ధసమూహకల్పతరువైన రమావతి రాధతోడ గో
వర్ధనశైల సానువులఁ బల్కఱుగ్రీడలఁదేలి సత్కళా
వర్తితలక్షపత్రయతపద్మము నెచ్చెలి కేలునుండి లీ
లార్థముగా గ్రహించి యమునాపగ చెంతకుఁబొతె నవ్వచున్ ౫౬౦
- ఉ॥ అత్తఱి రాధవెంటఁబడి యాహరి పచ్చనిపట్టుపుట్టమున్
బెత్తము వంశిఁగైకొనఁగ వెన్నుఁడుఁజూచి చెలి ! యిదేమి ! నీ
చిత్తము భ్రాంతమయ్యెనొకొ ? సిబ్బిలి నూడఁగ బీక నేనెటన్
జొత్తును నవ్వొకొక్క ననుఁజూచి జనుల్ దయనిమ్ము వానినిన్ ౫౬౧

చ॥ అన విని యామె యో ప్రియుడ ! యందముగా నొక దండితామరక
గొని కరమందుఁబెట్టుకొనఁ గోడిగమాడుచు నీవు దాని నేఁ
గనని విధిగ్రహించి మఱిఁగాలికొలందిఁగ బాటుచుంటివే
ఘనమొకొ యిద్ది; గాన నివి కంఠమొసంగిన యప్పడిచ్చెదక

గీ॥౨

ఉ॥ నావుడు నందపుత్రుఁ డలనాతిని గన్గొని కొమ్మ ! కొమ్మరో !
యీ వరపద్మమంచు నిడ నింతియుగై కొని వంశివేత్తముల్
శ్రీవనంబు నిచ్చియు విశేషముదంబును బొందె హాయిగా
నావనినట్టు లిర్వురు విహారము సేసిరి రాజశేఖరా !

గీ॥౩

ఉ॥ శ్రీరమణుండు పిమ్మట నశేషసుఖాకరమై చెలంగు భాం
డీరవనంబునందగి కడిందిముదంబున భార్యకెంతో శృం
గారనపత్రభంగమిడి కన్నులఁగాటుక దిద్ది సామ్మల
వ్వారిగఁదొడ్లి పూవులను బాగుగఁగూర్చె ననంతరంబునక

గీ॥౪

చ॥ కుతుకము జెంది రాధికయుఁ గూర్చిని భర్తకలంకరింపఁగా
యతనముసేయులోన నతఁడాత్మకిశోరత వీడి తోనఁ జ
న్నతనమునొంది భూస్థలిని నాకుచు దొర్లుచుఁ గొట్టికొంచు న
ద్భుతముగ నేడ్వసాగెఁగద పూర్వనిజాకృతిఁ దెల్పుచుకబ్బిభూ !

గీ॥౫

చ॥ అదిగని రాధ భీతిపడి యయ్యరె ! యెట్లు కిశోరతాకృతిక
వదలె నెటుల్ శిశుత్వమున వర్తిలె ! నీ హరి యోమనోహరా !
వదలితివేల ? గోలనుగ ప్రాణములెట్లెక నిల్వఁజాలు ! నా
బ్రదుకొ భవద్వశంబుగఁగ్రువక ననుఁజూడవె యిద్ది వీడవే !

గీ॥౬

చ॥ అని వెతనొంచుచుండునమయంబున నంబరవాణి యోసతీ !
వినుము భవిష్యమందితఁడె పెన్నిటే నీ కగుఁగానఁ బూర్తిగా
వసటను మానుమన్న నలభామినియుక సరియంచు నాహరిక
గొని యల నందగేహమును గోరికఁజేరి యశోదకిట్లనెక

౪౬౨

—* రాధ శిశువై న హరిని తిరిగి గోకులంబునకుఁ జేర్చుట *—

క॥ అమ్మా ! మును నీపతి పవన మృధికమ్ముగనువీవ నాకిడి వీనిక
నెమ్మడిఁ జూచుచుఁ గ్రమ్మఱ నమ్మదమునఁజేర్చు నాదు సదనంబునకుక

తే॥ అని నుతింపగదానికే నభిమతించి నాటగోలె గాపాడుచు లోటులేక
తిరిగి తెచ్చితిఁ గొనుము నీదివ్యపుత్రుఁ బెట్టువోతల జక్కఁగాఁ బెంపవమ్మ !

చ॥ విని యది యామె హర్ష మున ద్విట్వికపుంగిలిఁగొంచు నమ్మ ! యీ
దినము శుభప్రసం జెడఁగ దిట్టముగాఁదొడఁగెక మదియపు
త్రునినిడి వేడ్కఁగూర్చితి నుతుల్ నినుఁజేయఁగ కేఁడుఁజాగునే ?
యని బహుపూజలక సలిపి యంప స్వకేహముఁజేరె రాధయున్ ॥౧౭౦

చ॥ ఇటుల రహస్యమై యలరు నీ కమలాపతి సత్కథాస్థితిన్
దిట్టముగ విన్నవారలును దివ్యముగాఁ జెలియించువారు ను
త్కలముగ వ్రాయువారు నిజకల్పక్షతైలములెల్లఁగూల్చి యం
తట హరిధామమొంచుచును తక్యము పక్యము భావరాగణీ ! ॥౧౭౧

— శ్రీకృష్ణ బాలలీల —

ప॥ అంత నా ప్రజంబునందా మాయామానుషవిగ్రహులగు రామకృష్ణులు
గౌరనీలనర్చంబుల విరాజిల్లుచు రోహిణీయశోదల పెట్టువోతల దినక్రమంబున
శుక్లకళానిధివోలె పరిల్లి పదంబులయందలి యంచయలు గల్లుగల్లునిమోఁగ
యాడుచుఁ దల్లులయంకంబులనధిరోహించి నయనంబుల విలాసంములఁజూపించుచుఁ
గ్రీడించుచు నొక్కొక్కమాటు సూపజచ్చెరువొంద ఫణంబువిప్పిన నాగనర్పంబు
మాడ్కి శిరంబునిక్కించి, భుజపాదంబులఁబొటుచు వచ్చుచుఁ బోవుచుఁ జిటునగవు
మొగంబున మొలకలెత్త మనోహరులై వసియించుచు సింగపుఁ గొదమకై వడి
నిర్భయంబుగా బాలలీలలం గావించుచు నీలవీతాంబరంబులం గట్టి కండ్లఁగాటుక
మెఱయ నవరత్నఖచితభూషణంబులుఁ బాలుపార ముజ్జగంబుల ముద్దులకుఁ
బెన్నుద్దులై తద్దయు వెలుంగు కుమారులను, దల్లులును, గోపికలును గాంచుచు నిజ
గృహకృత్యంబుల సైతము మఱచుచు వదలఁజాలక యచ్చటనే నివసించి పెల్లు
మోదిల్లుచుండెరి. ఆ సంచుండును నిజమందిరంబునందు సింహశాబకసదృశుండును,
నందనుండును నగు చిన్నికృష్ణుని లీలలంగాంచుచు నానందించుచుండె. అవల నా
యశోదాదేవి దృష్టిదోషంబాపఁ గొంపొవుతటి గోపిక లామెకిట్లనిరి. ॥౧౭౨

ఉ॥ అమ్మ; యశోద! యెప్పుడు త్వదాత్మజనాటలకై గ్రహించి బా
హ్యమ్మున కేగవల్లు సుతుఁడయ్యెను దుగ్ధముఖుండు వీని శ్రీ
ర్షమ్మునఁగాకపక్షము విరాజలెడిన్ బయిపండ్లురెండు నూ
ర్ధ్వమ్మున వీనికుండుటఁ గరంబగు గండము మేనమామకౌ ॥౧౭౩

తే॥ మేనమామయు వీనికి మెలఁగఁడయ్యె గానఁ దోషమువీనికే కలుగుఁగనుక
హాని తొలఁగుటకొఱకయి దానములను భూసురామరగోవేదపూజనలుపు.

చ॥ అనఁగ యశోద, రోహిణీయు, నందులకొప్పి సుతోల్లసార్థమై
ధనమణి, సౌరభేయ, వసుధా, ఘృత, వస్త్ర, సువర్ణదానముల్
బొనరిచి దేవ, గో, నిగమభూసుర పూజలనల్పి రాసుతుల్
గొనకొని హేలఁడప్పటడుగుల్ ధరఁబెట్టుచు సింహదృష్టితోన్ ॥౧౭౪

తే॥ తద్ద సరిసమానులగు శ్రీదామనుబల ముఖసఖులఁగూడి ఘేలనంబుల నొనర్చి
వేడ్క నుద్యానవనముల విమలయమునపులినముల విహారములను సలిపి రవల

ఉ॥ బాలవిలాసహాసముల భామినులెంతయు సంతసంబుతో
సోలునటుల్ వొనర్చి యటునూచి యిటుల్ సని మిత్రయు క్తుడై
పాలను, వెన్న మీఁగడను బాగుగఁ బేరిన జిడ్డుపెద్ద గో
పాలుర యిండ్లఁదూఱుచు నవారిగ శ్రీహరి గోలుచుండెడిన్ ౫౭౭

ఆ॥ ఒక్క దినసమందు నుపసందునుండరి యగు ప్రభావతి తన యాలయమునఁ
శృష్టఁడట్లు తన్మరచుటఁ బలుమాచు గనుచుఁ గనలి వ్రజము కడకువడిగ.

— శ్రీకృష్ణ దధిచౌర్యలీల. —

చ॥ అరిగి యశోద కిట్లనియె నమ్మరొ ! నీదయ నాకు నీవలెన్
బెరుఁగును, బాలువెన్నయును బెల్లుగఁగా నవివోయ భాండముల్
త్యరఁగొని వచ్చులోన నెటొవచ్చుచు నీకొమరుండు వానినిన్
చిటునగవొప్పమోమున గ్రసించెను గించను నేనుగాంచఁగాన్ ౫౭౮

ఉ॥ ఇట్టుల నెన్నిమాటులనొ యీతఁడు చౌర్యముఁజేసెఁగాని వీఁ
డట్టి వ్రజేశ్వరాత్మభవుడౌటను నీవయిఁ గూర్చిఁగ్రమ్మఁజన్
దిట్టుటఁగూడ లేదు సుదతీమణిరో ! యన నాయశోదయున్
బట్టికి బుద్ధిసెప్పియుఁ బ్రభావతితోడ నిటుల్పచించెడిన్ ౫౮౦

ఉ॥ ఓసి ప్రభావతీ ! యిటుల నుత్తమగోవులు కోటియుండెడిన్
నా సదనంబు పాత్నరుఁగు నవ్యఘృతంబుల ముద్దితేలు వీఁ
డే సమయంబునందు నవి యేమియుఁదాకఁడె యెట్లు నీబసఁ
మోసముజేసి త్రొంగె; నిది ! బుద్ధికిఁ దోచమగాని యేమనన్ ౫౮౧

ఉ॥ నీగృహమందు నెంత నవసీతము పాలును బెర్నవోయెనో
యాగతిఁ దిద్ది నావలన నయ్యవి చయ్యనఁ దీసికొమ్ము బా
గోగుల నీదు పుత్రకుని నోర్చినయట్టుల వీని నోర్చుమా !
నాగలబన్ విడన్ సలిపి నాపయిఁగూర్చిని వీడకుండుమా ! ౫౮౨

చ॥ మఱియును నీగృహంబునకు మాకొమరుం డరుడెంచి పొంచి యా
పెరుఁగును బాలు మీఁగడను వెన్ననుదొంగిలి మ్రొంగునవ్వు ని
ష్కరుణను వాని నీడ్చికొని చయ్యన నాదరికేగుడెంచినన్
బరికెను దూఱుచుకొమిగుల బాఁదెడ నెట్టెద గుంజఁగట్టెదన్ ౫౮౩

- చ॥ అనఁగఁ బ్రభావతీనతియు హర్షముఁజెంది స్వధామమొందె నో
జనకవిభూ! మఱొక్కతఱి సంగడికాండ్రుగూడి యేపునన్
వనరుహలోచనుం డల పృథావతియింటనె దొంగిలింపఁగాఁ
జని తలుపుల్ గవాక్షము లసాధ్యవిధంబున మూసియుండుటన్ ॥౧౮॥
- ఉత్సాహ॥ కంటఁగాంచి నేస్తకాండ్ర కైలమోడనెక్కి యా
యింటిపక్క గోడఁజేరి యేరుసూడకుండ న
ట్టింటదూఁకి యుట్టినున్న యెల్లగోరసంబులన్
గొంటకై కరంబులెత్తఁ గొంచేమేని నందమిన్ ॥౧౯॥
- ఉ॥ తోలునువేసి దానిపయి రుద్రసుపీతమువైచి దానిపై
బాలురనిల్వఁబెట్టి మఱి వారలపై వడినెక్కి పూర్తిగాఁ
గాలును నెత్తిచేతుల నుకంబుగఁజూచిన నందకుంట గో
పాలక బాలకృష్ణుండు నపారరుషన్ గని యూచి కీర్ష మున్ ॥౨౦॥
- ఉ॥ దండముఁగొంచు నుట్టి దృఢతన్ బహరించెను దానిచేత నా
భాండములెల్ల బద్దలయి పాలును జెరును వెన్నముద్దులున్
దండిగ ధాత్రిపైఁబడుటఁ దద్ధరియున్ గని యవ్విగ్రోలఁ ద
ద్భాండరవంబులోఁగల పృథావతియున్ విని వచ్చి మెలనే ॥౨౧॥
- ఉ॥ పాతెడిబాలురందు హరిపాణిని గట్టిగఁబట్టి భీతి దై
వాఱగ లోచనంబులను బాష్పము లొల్కుఁగ నందుమన్నికిన్
జేరిచి నిల్వఁబెట్టి ప్రజశేఖరు ముంగలఁజూచి లజ్జతోఁ
జీరను మోముఁ గప్పికొనె శ్రీహరిచింతిలె స్వాంతమందిటుల్ ॥౨౨॥
- తే॥ ఈమె జెప్పిన నాతల్లి యెఱిగియెఱిగి నన్ను బడఁదన్నగాన నేనున్నరూపు
వదలి యీ పెకుమారునివలె జెలఁగిన జెడుగులేదని యారూపుఁజెందియుండె.
- ఉ॥ అంతఁ బ్రభావతీవనిత యాగ్రహనిగ్రహబద్ధబుద్ధి గే
హాంతరమందునన్ జెలఁగునట్టి యశోదనుబిల్చి యమ్మరో!
వితగనున్నదమ్మ! యిది పెర్గుఘటంబులఁ గూలఁగొట్టి తా
నంతయుఁ ద్రాఁగెనమ్మ! యిపుడన్నములోనికేఁగూడ లేనటుల్ ॥౨౩॥
- క॥ మఱియొకపరి నీబుడుతఁడు మఱుదెరువున నేగుదెంచి మాయొంటను బా
ల్పెరుగుల. మస్తువు, దినుతఱి నరిగిన నాయఱ్ఱునూపి హసియించి చనెన్
- క॥ ఇక నొకపరిని జెరడున జలకమూడెడి నాదుకడకు లంభించుచు నీ
దుకుమారుం డరుదెంచుచు నకటా! నాకట్టుకోక హరియించి చనెన్ ॥౨౪॥
- ఆ॥ చెప్పరానిపనులఁ జేయఁగారాని సేతలను గోకులమునఁ గలకలంబు
గలుగ నీవిధమున సలుపుచుండెనుగదా! యేమిసేయవలెనో యెఱుఁగఁజెప్పు.

ఉ॥ ఇట్టులఁజేయఁ గాపురము నెట్టులఁజేసెదమమ్మ ! యిట్టి యి
క్కట్టులు మీకుఁ గల్గుతఱి గప్ప మొ సౌఖ్యమొ మీకుఁదోచు ని
ష్ఠెట్టులఁ దోచునమ్మ ! యిట నేమిఁక నుండగలేము వీడునుం
బొట్టెయె ? రామరామ ! యది వొందగ నేరదు వీనియందునన్ ॥౧౮॥

చ॥ అనవుడు నాయశోద యధికాగ్రహమొందుచు నోవృథావతీ !
గనులను గంతదీసి యిటుఁ గాంచుము నీవు మృషావవాదమున్
నెనరెడపిడి వాడితివె ? నీతనయుండవి తస్కరింప నా
తనయుఁడు సంగ్రహించెనని తంటఁగబల్కుట పాడియేమొకో ? ॥౧౯॥

చ॥ అదివిని యాశ్చర్యాపతి ముఖాంబరముం దొలగించి పుత్రు ని
ష్పమఁగని యబ్రమొంది యెటువచ్చితి విచ్చటికయ్య యింటికి
యదనునరమ్ము పోవుదమటఁచుఁ దదర్శకుఁ గొంచునేగె న
య్యదిగని సందగోపబలులావ్రజవాసులు నవ్విరంతటన్ ॥౨౦॥

చ॥ హరి దొలిరూపునన్ జెలగి యాయమవోయెడి బాటకడ్డమై
తరుణి ! మదంబకింకనిటు తప్పకచెప్పెదవేని నీమనో
హరవరరూపమొంది పరిహాసమొనర్చెద నంచుఁబల్కు నా
సరసిజనేత్ర సిగ్గున స్వసద్గముఁజేరెను మైథిలేశ్వరా ! ॥౨౧॥

తే॥ ఈవృథావతి గతివిన్న యెల్లగోపికలును గృష్ణనిఁబట్టక గౌరవముగఁ
జూడనాగిరి క్రమముగా శుక్లచంద్రుఁ బోలికృష్ణుఁడు వృద్ధిని బొందుచుండె.

చ॥ క్రమముగ వృద్ధిసెందు హరిఁ గంజదళాక్షుని నీలవర్ణునిన్
విమలుని దివ్యవిగ్రహుని వేమఱుఁగాంచుచు నెల్లవేతలున్
దమిఁగొని ముద్దు వెట్టుకొని ధామములందున నాటపాట లం
దముగ నొనర్పనాగిరి గదా యనిపల్క నరేంద్రుఁ డిట్లనెన్ ॥౨౨॥

తే॥ నారదా ! నవనందోపనందనామములను షడ్వృషభానుల పూతనామ
ములను మఱివారు సేయుపనులను దెలుప వేడుచుంటి ననంగ నావిబుధమాని

—† నారదుఁడు నందోపనందవృషభానులక్షణంబులం దెలుపుట. †—

తే॥ రంగవల్లీశ రంగోజ మంగళులన శ్రీశమంగళాయనులన శ్రీధరుఁడన
దేవనాయక విమలులన్ దివ్యజనులు భూమి నవనందులననుండు పూతచరిత !

తే॥ సాంబవీతిహోత్రాగ్ని భుక్యాంతగోపతిశ్రుతశ్రీకర వ్రజ దేవపావ
నులనుపేశ్యత్రోనుపనందులిలనుజెలఁగుచుండురనినీమెఱుంగుమో యుర్విసాధ !

తే॥ మఱి బతంగుఁడు శుక్లుఁడు మార్గదుండు దివ్యవాహనగోషేష్ఠు దివ్యనీతి
విదులనంగ షడ్వృషభాను లొదవఁగలరు వారికుండు పెత్తనముల వరుసవినుమ

ప॥ శ్యామలాకారమనోహరులై హస్తంబులందు వేత్రంబులం దాల్చి
శ్రీగోలోక నికుంజప్రధానద్వారంబునాశ్రయించి యా శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహంబును
సంపాదించుమహాత్ములు నందులనియు, వంశిబర్హంబులు సెలంగ సర్వాంగసుంద
రులై తన్ని కుంజతోరణాంతికంబున విరాజిల్లు గోకోటులను బరిపాలించువా రుపసం
దులనియు, దండపాశంబులం గైకొని తల్లోకద్వారపట్నంబునందుండి తద్దుర్గంబు
లను గాపాడు సమర్థులు వృషభానులనియు నెఱుంగుము. ౬౦౮

చ॥ హరినుడి వారలందఱు రయంబున గోజగముం దృఙించి యీ
ధరకరుడెంచి తద్వృజము దాక్కొని వెల్లిరి వారిశక్తి యం
దఱవరకై న నెన్నంగలమా! యల బ్రహ్మయుఁబల్కఁజాలునే
సురుచిర కృష్ణలీలలను జూచినవారె కృతార్థులోవిభా! ౬౦౯.

—* శ్రీకృష్ణ మృచ్ఛక్షణ లీల. *

చ॥ నరవర! యొక్కనాడు యమునాతటినీతటమందుఁ జేరి త
త్సరసిజవత్రలోచనుఁడు సందియ మేమియు లేక మట్టినిన్
బారిఁబారిఁ జేతులంగొనుచుఁ బొక్కుట నబ్బలిఁజూచి యబ్బ! శ
ర్కరవలె నిద్దిబొక్కెదవె! కమ్రవదార్థము లెన్నొయుండఁగా ౬౧౦

తే॥ చాలుఁ జాలు నిసీయినీ సరగరార! సోదరా! యంచుఁబిలిచినఁ జూచియతడు
రాక యాకరణిని బొక్కు రహినినుంట నెఱిగిబలుడు యశోదకు నరిగిచెప్పె.

అ॥ అంత నల్లముగుద యాత్మజుండింటికి వచ్చినంతవాని పాణిఁబట్టి
పట్టి! యున్నిపట్టు బాసినప్పటినుండి సలుపువనులు నాకుఁ దెలిసెగదర

ఉ॥ అన్నము లేకయా? మనకు నాఁకలిదీర గుడంబులేకయా?
యెన్నిన కమ్రవస్తువుల నేమియులేకయ యేలకో యిటుల్
మన్నును దింటివయ్య! మఱుమాటవచింప వబద్ధమన్న నీ
యన్న గనుంగొనెగదర యాగడమింతగ గూడునే సుతా! ౬౧౧

చ॥ అడుగఁగ నిట్టు లట్టికమలాయతలోచనుఁడు నిజాంబకే
బుడుతను గాను నాకును బుభుక్షయులేదు గృహంబునందు ద
ద్గుడముఖికమ్రవస్తువులు గూడకపోవుటగాదు కాని మీ
నుడువులబద్ధముల్ గనుము నోటను వాసన యెట్టులున్నదో ౬౧౨

క॥ చెప్పుడుమాటలు సేటును దప్పక తెచ్చునను సామెత నిజంబౌ న
ట్టిప్పుడు ననుఁ బ్రహరింపఁగ నప్పిన్నలు నీకుఁజెప్పిరమ్మా! రమ్మా ౬౧౩

—* విశ్వరూప ప్రదర్శనము *

క॥ అని తన మహాద్భుతాస్యంబును జూపఁగ నామె వాని భూధరతటినీ
వనవనధిభువనసురనరదనుజాదినమేతవక్త్ర తామరసంబు ౬౧౪

మ॥ కని యశారా! యశులార్జునంబు లిచటక గన్నట్టై నాపట్టునన్
 వనముల్ గన్నడుఁ నాదెసక నగములుక సరిల్లు సీవైపునన్
 మనుజుల్ దానవరాజులున్ దివిజులుక మాగోపకుల్ గోవులే
 నును నాభర్తయునుంటి మిద్ది నిజహానో కాదో! యేమాయయో. ౬౧౩

ఉ॥ కాడు నుతుండు నాకితడు జ్ఞానవరీతపరాత్మి గానిచో
 వీడు చరాచరప్రవృత్తవిశ్వముఁ జూపగఁజాలునే! యటం
 చాడి యధార్థతత్వమని యక్కిలివాయ విరాగబుద్ధితో
 వేడు యశోవిక్రగొలిపె వెన్నుడు వైష్ణవమాయ భూవరా! ౬౧౪

ఉ॥ గోకులమందుఁ బ్రత్యహము గోషికలెల్లఁ లేచి వేకువక
 శ్రీకృష్ణలేశచచ్చరితరీతులఁ దద్ధనిమంధనంబులక
 వాకొనుచుందు రందముగఁ బార్థివ! యొక్కదినంబునక యశో
 దాకువలాక్షి పాడుచటఁ దద్దధిఁద్రచ్చెడి కాలమందునన్ ౬౧౫

—† యమశార్దూప మోక్షము. †—

చ॥ త్వరఁ దన పుత్రుడమ్మ! చనుఁబాలిడు నెన్ననొసంగుమంచు నూ
 పురములు గల్లు గల్లనఁగఁ బోవుచు గంతులువేయు చట్టులి
 ట్లగుచు వచ్చుచుక నగుచు నాచ్చుచుఁ జేతులఁబాపి గిట్టున
 ద్దిరుగుచుఁ గ్రమ్ముకఁజనుచు నెట్టెను నెట్లన నట్టిమంధనిన్ ౬౧౬

చ॥ పగులఁగఁ ద్రోసి యట్లు వడిఁబాటు కుమారునిఁగాంచి వా
 నిగతినిఁ బట్టి యామె జననేర్చిన నాతఁడు చిక్కకుండె దే
 వగణమునీంద్రయోగిజనపంక్తికినెల్ల నలభ్యుడైన యా
 యగణితదివ్యమూర్తి యొక యంగనకెట్టులఁ జిక్కు భూవరా! ౬౧౭

చ॥ అటు దనతల్లివెంటఁబడి యక్కిలి మిక్కిలి బొందుచుండుటక
 డటుకున భక్తవశ్యుడగు తద్ధరిఁగన్గొని చిక్క వేమిరా!
 యటమట నన్ను బెట్టినటు లందఱఁబెట్టుచునుందునంచు ను
 త్కటమగు కిన్నరేగి నుతుఁగట్టఁగ తోటఁదలంచి నెమ్మదిన్ ౬౧౮

చ॥ గుణమునఁగట్ట బొజ్జకది గొంచెము దక్కువగాఁగ లాఁతిదా
 గుణమునఁ గట్టినక గొఱతగూడుట వేటొకత్రాటఁ గట్టఁగా
 నణమవు కొఱంతయయ్యె నిటు లన్నిగుణంబులఁ గట్టదయ్యె నా
 గుణములదాటు చక్రి యెటుఁగూర్చొన నొప్పెడి నీగుణంబులన్ ౬౧౯

తే॥ అట్టులక ద్రాడులన్నియుఁ గట్టికట్టి విసివినొచ్చెడి తల్లిపై వీక్షణంబు
 బజిపి భక్తవత్సలతఁ దద్భంధనంబు స్వయముగాఁజెందె నోరాజచంద్రమాళి.

- చ॥ అరయఁగ నీప్రసాదము మహాత్ముల కవ్యభిచారబుద్ధిసం
భరిత మహానుభావుల కపారతపఃఫలధన్యమానిరా
డ్యుల కభిజ్ఞయోగిజనపాలికి శూలికి దమ్మిచూలికిన్
సిరికినిగూడ నెప్పుడును జేకురలేదని గుత్తెఱుగుమా ! ౬౨౦
- ఉ॥ అత్తఱి గోపికాలనలయ్యెడకుం జనుడెంచి యాదిలోఁ
దుత్తములై న కుండఁగనితోడనె మిక్కిలి త్రాళ్ళ తోటికిన్
గుత్తముగాగఁ గట్టబడి కొంకుచు జంకుచునున్న వెన్నునిన్
జిత్తము దత్తరిల్లఁగని చెచ్చెరఁ బల్కిరిటుల్ యశోదకున్ ౬౨౧
- తే॥ ఓయశోదమ్మ ! మాయొండ్లనురకయెపుడు పెరుగుకుండల నిట్టులే పెట్లఁగొట్టు
చున్న మేము నీవట్టిని బిన్నవాడటంచుఁ దిట్టము కొట్టమో మించుబోడి
- క॥ లాలనమున దోషంబులు బాలురకుఁ గలుగుననెడి ప్రభవిని నీవీ
లీలను దండించితివో గోల ! యితండ్లెల్లఁబోటి కుడ్లుడుగాఁడే ౬౨౨
- క॥ అదరింపుము బెదరింపుము కుదిరింపుము మంచిబుద్ధి గూర్చినిగానీ
కిదుకుచు నాడెడిబాలుని గదియుచు బ్రహరింపవలదు కాంతామణిరో !
- చ॥ పెరుగుకుటంబువోయెనని పిల్లని నీవిధిఁ ద్రాళ్ళతోడ ని
మ్మరుణను గట్టియుంటి విదిజాలదె జాలిని మాలి యిట్టులన్
బారిఁబారిఁ గొట్టవత్తు విదివోలునె నీకును జాలుఁజాలులే
సరగఁదొలంగు మన్ననల సాధ్యయుఁబోయెను లోనికంతటన్ ౬౨౩
- చ॥ కమలదళేక్షణుండు బహుకాలమునుండియు మద్దిజంటయై
యమునదరికె జెలంగుట దయామతిఁ గన్గొని పోయి వాని మ
ధ్యమమున నాయులూఖలము నడ్డముగా మరలించియుండ నా
యమళమహర్జునంబు లిలయం దశనిధ్వనిఁగూలె వేళ్ళతోన్ ౬౨౪
- తే॥ అటుల నిర్మూలముగఁబడినట్టి రెండు సాలములనుండిఁ ద్రుటిలోనఁ గీలికీల
లుద్గతంబగుకై వడి నురుచులను సిద్ధలిద్ద టుద్గతులై రి సిద్ధిగనుచు ౬౨౫
- ఉ॥ శ్రీదయితాంఘ్రియుగ్మగతశేముషి ! వారటుబుట్టి యట్టి దా
మోదరుండైన బాలునకు మ్రొక్కి శిరంబున దీనరక్షకా !
నీదయ మేము ధన్యులము నేటికిఁ బ్రాక్తనమానిశాపమున్
బేదటికంబు బొందెగద విశ్వమయుండవుకాక బిడ్డవే ౬౨౬
- అ॥ ఎట్టిపాపియైన నేవిధంబుననైన నాచికారణుడవు నక్షరుడవు
నైన నిన్నుఁ దలఁచెనేని దివ్యుండయి పుణ్యగోడగంబుఁ బొందుగాదె ౬౨౭

- చ॥ ధనజనయావనాదిజనితంబగు గర్వము లేశమేనియున్
గననివిధంబు భూసురులఁగాని బుధావళిఁగాని చూచినన్
వినయవిధేయతల్ గలిగి వేమటు శౌరవమాచరించురీ
తిని మఱి నీ పదాజ్ఞములఁ దీరనిభక్తి నొసంగుమో హరీ ! ౬౩౧
- ఉ॥ శ్రీదయితాయ ఘోరజీవితేషసఖాయ నిరంజనాయ తే
సాదితపూతనాయ ఘనసారమృగీమదవాసితాయ హా
రాదివిభాషితాయ పరిహర్షితమానిజనాయ భూమిదే
వాదికలశ్రయాయ అమరాదిమనద్గురవే నమోనమః ౬౩౨
- చ॥ అని యిటు లారమాధిపతి నగ్గలిక న్నుతిసల్పి యుత్తరం
బునఁగల స్వస్థలంబులకుఁ బోయిరి నందుఁడు దొడ్డివేలు త
ద్ద సతరువాత నిగ్గనము తత్పవిత్రావమలంచుఁ నానలం
బున కరుదెంచి భీతి నలుమూలలఁ గన్గొని యెంతో వింతతో ౬౩౩
- క॥ పవిత్రా పడలేదిటఁ బృథుపవనంబా వీనలేదు బలులెవరిందున్
దవులుచు గొడ్డలనఱికిన సవడియులేదెట్టు లిట్టిశాఖలు వడెనో ౬౩౪
- క॥ అని యందఱిన్ని తెన్నుల ఘనముగ శంకించుచుండుకాలమున నట
దవరిన బాలకలందఱు విని యిట్టులఁ జెప్పిరయ్య ! పృథ్వీనాథా ! ౬౩౫
- తే॥ అయ్యలార ! యీనందుని యాత్మభవుఁడు వీనిసందున తోలుచు వేగమ సరి
యడ్డముగ ముందుకీడ్వ నీయవనిజములు వడియెసిద్ధయుగంబించు వెడలిచనియె
- అ॥ అని వచ్చిపఁ గొందఱాపల్కు లనృతంబులనిరి గొందఱు నిజమనిరి నంది
యంబు గొందరంది రంత నందుఁడు నిజనందనుండు చెట్లక్రిందఁబడక
- ఉ॥ పోడిమినున్న దానికిఁ బ్రమోదముబొందుచు వందయాపులన్
దూడలతోడ బాపలకుఁ దొట్రిలకుండ నొసంగి పట్టి క
ట్టూడఁగదీయ నట్టి కపటోరుకుమారుఁడు దానువోవు నా
జాడలు వారెఱుంగనటు సల్పెను జూపుల నాటపాలనన్ ౬౩౬
- క॥ అనవుడు ఒహులాశ్వం డిటులనె నారద ! వీరలిరువు రరయగ నెవరో
వనమాలి దక్కనంబెటు దనరెనొ వచియింపుచునఁగ దయఁ దన్నునియున్

—† యమశార్జున పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. †—

ప॥ భూపా ! తొల్లి గుజేరుని కమారులగు నలకూబరమణిగ్రీవు లొక్క
నాడు నందనవనంబుజేరి మందాకినీతీరంబున నచ్చరలతోడ నిచ్చకువచ్చినయట్లు
విచ్చలవిడిగా విగతవస్త్రులై విహరించుచు, రమించుచు, నాడుచు, బాడుచు
వారుణీమదిరాపానోన్మత్తులై యుండిరి. ఇయ్యెడ నయ్యెడకు దేవలమహర్షి వరే
ణ్యుండు యాదృచ్చికంబుగాఁ జనుదెంచె. అట్టిపట్టున వారిరువురు నిజవయోధనబల

రూపంబుల గర్వించి, యమ్మహామునిని లెక్కనేయరైరి. అద్వానింగన్న చా మాని
వరుండు మీరిరువురు దుష్టశీలురై ధనయావనమదాంధబంధులై వృక్షంబులఁ
బగిది విహరించుచున్నవారు. కానఁ బెక్కువర్షంబులు జనుదాఁక ననోకహంబులై
యుండి, ద్వాపరాంతంబున యమునాతీరంబున నుండు మహావనసమీపమునందుఁ
బరిపూర్ణతమావతారుండును, గోలోకనాయకుండును, దామోదరుండునగు శ్రీకృష్ణుం
గాంచి, సంచితపాపవిముక్తులై, మీయు క్తరూపంబులం బొందగలరని యనుగ్రహించి
చనుడు వారలిద్దఱిద్దఱినిఁ దదీతి నిరుమద్దులైజన్మించి, తద్దోవిందసుందరపదారవింద
పరిస్పందంబున విగతపాపులై తడగాకారంబులం దృఙించి, పూర్వాకారంబులందాల్చి
యుత్తరదిశయం దలరారు నలకాపురియను నిజస్థానంబునకుఁ బోయిరని యెఱుంగు
మనిచెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

—♦ దుర్వాసుండు గోకులంబందలి నందనందనునింగాంచి మోహంబుజెందుట. ♦—

తే॥ ఒక్కసమయంబునందునన్ యోగీశ్వరుఁ బరునిఁబరిపూర్ణ తముఁగృష్ణుధక్తవత్స
లునిఁగనంగ దుర్వాసుఁడన్ మునినరుండు వేగ న్నిజమండలంబున కేగుచెంచి

ఉ॥ అవ్వలఁ బాలురంగలిసి యా యమునాపులినంబులందు బ
ల్లివ్వలఁజేసి ఫలనవిచిత్రములక బాసరించి పోటిగా
నెవ్వడిఁ బాటివచ్చి నగి నేలనుదొర్లి దిగంబరుండునై
మవ్వపుమాటలాడు చినిమాణవకుఁగని కొంతదవ్వనన్ ౬౮౨

చ॥ కనఁగనఁగా మనంబునను గాఁడితఁడా హరి కాని వీడు నం
దునికొడుకై వసించునని తోఁచెడి నిశ్చయకృష్ణుడైనచో
గునగునఁ బాటి బాలకుల కూడటిఁబీకునె? కేలిసేయునే!
యని తమిఁబొందె నంతఁ గమలాక్షుండు తన్నునిచంద్రుఁబ్రీతితోన్ ౬౮౩

ఉ॥ కాంచి స్వయంబుగాఁజని సుకంబుగ నామునియంకమొంది యే
తెంచుచుఁబోవుచున్ నగుచు దివ్యమృగేంద్ర విలోకనంబులక
మించి మనోహరోక్తుల నమేయముగాఁ బలుకాడి తిర్గి తో
తెంచి సమక్షమందు బహుదీపులు వెల్గుడ నిల్చెనవ్వచున్ ౬౮౪

ఉ॥ ఆసమయంబునందు నగు నా హరిలోనికిఁ బూజ్యుడైన దు
ర్వాసుండు శ్వాసమూలమున బ్రాతిగఁబోవుచు నిర్జనాటవీ
భాసితలోకమొండుగని ప్రాప్తమిదెట్టుల నయ్యెనంచు నే
వేసటలేక తద్వనిని విస్మృతుడై చరియించు వేళఁదాన్ ౬౮౫

చ॥ అజగరవక్త్రమందుఁబడి యందున సప్తజగద్బిలాన్నితం
బజిత మధకిప్రపంచమునునంతఁ గనుంగొని దానియందునన్
గజబిజగా భ్రమించి తెలిగ్రానముఁజేరి తపంబుఁ దత్ప్రభున్
భజనముసేయుచున్ సలిపె వత్సరముల్ శతకోటి దాటఁగాన్ ౬౮౬

న॥ అంత నమ్మునికాంతండు నైమిత్తికప్రలయంబు సంభవించి యఖ
లార్థనంబు లేకముఖంబై యాక్షోణీని ముంచివేయుటంగని యవ్వని నీడి యీడి
విసిని తడంతంబుగానక స్మృతికప్పి సహస్రయుగంబు లందే వసించి కృష్ణుఁడతేచి
యజ్జలంబులందుఁ దిరిగి యందు మఱియొక బ్రహ్మాండంబుగని సంచరించుచు
నొక రంధ్రంబునందూటి యందలి స్పృష్టివిచిత్రజెల్ల నాలోకించి, సంతోషించి,
తదగ్రభాగంబున విరాజిల్లు నిర్దుహితాయు వెంతయు భ్రమించుటంగాంచి యందుఁ
బ్రవేశించి, శ్రీహరిని ధ్యానించి, తడవంబునుండి నిర్గతుండయి మరల సలిలరాశిం
గని యందుఁ బొందుపడియున్న యనేక బ్రహ్మాండంబులనుగాంచి చిత్రీపడి యమునా
జలంబునెరి తత్పుటినంబులను, గోలోకగోవర్ధనంబులను జూచి గో, గోపికా,
గోపక, కోటులతో నిటుగానుండెడి నొందువండినికుంజంబునండేరి.

౬౮౭

ఉ॥ నైకవివాకరద్యుతికనత్పథువేదిని లక్షపత్రశో
భాకరపద్మమం దలయ పంకజరాభుని రాధికేశు గో
లోకవిభుక్ బ్రహ్మార్థతము లోలుపతన్గని క్రమ్ముజిల్లి యా
శ్రీకమలేశు శ్వాసమునఁ జిత్రముగా వెడలెన్ మహాపృథ్వా !

౬౮౮

చ॥ వెలువడి మాని యట్లతనిఁ బిల్లని దివ్యకళిందజాపగా
లలితవనంబునందుఁ జెలులన్ లలిఁగూడుచు నాడువానిఁ గ
న్నులఁగని యా పరేశుఁగ ననూనముగా మది నెంచి మ్రొక్కులన్
బలుమఱు సల్పి సల్పి భయభక్తులతో నిటువేడె సాంజలిన్

౬౮౯

—॥ దుర్వాసుండు వాసుదేవునిం గీర్తించుట. ॥—

మ॥ అనఘా ! నిన్ను సలంతివానిఁగ మనంబందెంచి కాంచంగ నీ
ఘనతేజంబును నీమహామహిమ నీకాయంబు నీసద్గుణం
బును నీసృష్టిచమత్కృతుల్ జగములున్ బూర్ణంబుగా నాకు నీ
వసుకంఠన్ దెలియంగఁ జూపితివిగాదా ! భక్తచింతామణీ !

౬౯౦

క్రొంచపదవృత్తము.

వారిదకేశా ! స్మేరవిలాసా ! భవభవభయహర ! భవికదహంతా
హరమనోజ్ఞా ! ధీరసులభ్యా ! యఖిలసుగుణవిధి ! యమృతకరాస్యా !
సారసనేత్రా ! భీరుశరణ్యా ! సకలభువనధర ! జలరుహనాభా
శ్రీరమణీయా ! శ్రీరమణీశా ! శివసఖ ! కరముల శిరమునఁ గూర్తున్

౬౯౧

తే॥ ఇట్లు శ్రీకృష్ణుఁ గొండాడి ఋషివరుండు బదరికాననమొందె నో పార్థివేంద్ర !
యని జనకునకు నారదముని వచించె నదియె మీకిటుఁ బలికితిననఁగ మఱల

ఉ॥ శౌనకమహాని గర్గమునిన త్తముఁగూర్చి యిటుల్యచించె నో
మహానివరా ! రమేశుకథ మాధురి నీదయఁగ్రోలియుంటి నా
పైని విదేహదేశపరిపాలకుఁడా ఋషివర్యు నారదుఁ
బూనిక నేమియడైనన బుద్ధిమదగ్గఁజే గర్గుఁజేట్ల నెన్

౬౫౩

చ॥ మునివర ! శౌనకా ! వినుము భూపుండు నారదుతోడ భక్తి ని
ట్లనియె శుభప్రదంబు సకలాఘపయోధరతీనమారుతం
బునగు నుపేంద్రసచ్చరితమున్ మఱి యా యవతారకృత్యముల్
నెనరు మనంబునందునిచి నీవు వచింపుము మానిరాణ్ణాణీ !

౬౫౪

తే॥ అవలఁ దన్మృనివర్యుఁడో యనఘ ! తగిన ప్రశ్న మొనరించియుంటివి పాపతాప
ఖండనసమర్థుగోలోకఖండమిపుడు వింటివా పైని దత్తార్థన్ వినుము భక్తి

ఉ॥ దేవ ! మహానుభావ ! వసుదేవభవా ! భవధాత్మవంద్య ! బృం
దావనరమ్యపర్యటన తత్పర ! సత్పురుషాగ్గిగణ్య ! రా
ధావనితామనోజ్ఞ ! దధితకప్రయో నవనీతచోర ! యం
దావరజా ! ప్రపూర్ణతమ ! యంబుజలోచన ! పాపమోచనా !

౬౫౬

మాలినీవృత్తము॥ శ్రుతివిదిత సుకీర్తి ! సూర్యబింబస్థమూర్తి !
హితవిహిత సమృద్ధా ! వృద్ధిసిద్ధిప్రసిద్ధా !
రతిపతివిధితాతా ! రాసకేళీ సమేతా !
చతురతరవిలాసా ! సచ్చిదానందభాసా !

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పురమపవిత్రాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకుల
కులజలధికళానిధి, శోబమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవి సుబ్రహ్మణ్య
దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వనిశ్చయ, సుజనవిధేయ,
శ్రీనివాసాపరనామధేయాప్పయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
శ్రీగర్గభాగవతంబందలి గోలోకఖండము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ
హరిః ఓం తత్సత్
శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్భాంగవత్సము

9

७

3

8

28

- చ॥ అవపుడు ప్రాగుద్గిశలయందల బర్హిషదంబు దక్షిణం
బున మధురాపురంబును బ్రహ్మాదదశోణపురంబు పశ్చిమం
బునదగ నద్వియొప్పు నదిపూర్తిగ నెన్నఁదినాల్గుకోసులక
దనరును సార్థయోజనము తద్విపులం బని పత్రి వెంజీయున్ ౬
- ఉ॥ అంబర చుంబిభర్మమయహర్మ్యములన్ నవరత్ననవ్యపీ
తాంబర హైమవణ్యముల నబ్జకువాలయహంసరమ్యపే
యాంబులన త్తటాకముల నందమునొంది ప్రయాగత్తీర్థ రా
జంబునఁ బూజితంబయి పసకదగుఁ దన్మధురాపురంబహా ! ౭
- ఉ॥ ఆవిధి నొప్పు నామధురయందికలో నవరాజహూచు బృం
దావనమొండు వర్తిలెడిఁ దద్దని సర్వమనోజ్ఞ కృష్ణ లీ
లావనియుండు నందున విహారముఁజేసెడివారిదైన భా
గ్యావధినిర్ణయింపఁగలమా ! వినుమా ! యటనుండు సౌఖ్యముల్ ౮
- క॥ ఇరునదినాలుగుకోసులవజ్రకును వ్యాపించినట్టి వనములు నుదీ
శ్వర గోవర్ధన నగములు మఱియు బృహత్సానుగిరియుమట్టుకొనె నటన్ ౯
- తే॥ మలయమారుతం బాత్మీయమలమువోవ
యమునమోదుగ ననుదెంచి హాయిపడుచు
సుమపరిమళంబులం గొని సురతరతులు
విరతులక స్వస్థపడునట్లు వీచుచుండు ౧౦
- చ॥ మఱియు నికుంజస్సై కతనమంజస వేదికలుండు వానిలో
సరసులు వ్రేలువ్రేతలు నజస్రము గ్రీడలసల్పుచుండు మీ
రరుసమునక విహారముల నందునఁజేయఁగవచ్చుఁ గానఁ జె
చ్చెర నిటనుండి లెండటకుఁ జేరుడు మీఱుడు సౌఖ్యపదతిన్ ౧౧
- తే॥ పసులకుం గావలసివంత కనవుగలదు జలమొ పీయూషతుల్యమై చెలఁగునచట
నంచు సన్నందుడన నతఁడద్దియెపుడు తీర్థరాట్నూజఁబొందెనో తెలియఁజెపుమ
- చ॥ అనపుడు గోవవృద్ధుండీటు హర్షముతో వచియించె నోప్రభూ !
మునుపు నిమిత్తప్రళయముక జనుదెంచిన వేళ శంఖుఁడక
ఘనసురవైరి వేదగణకంటకుడై యొకఁడుండు వాడు దే
వనికరముక బరాజిత మపారముగానొనరించి యే దైత్య ౧౩
- చ॥ జలహూయోనిలోకము వెనంజని నిద్రను గుఱ్ఱువెట్టు నా
నలువనుగాంచి పూతములు నైతికవైదికలాకికార్థికో
జ్వలతరసంగతుల్ దెలుపఁజాలిన ప్రాబలుకుల్ హరించి త
జ్జలనిధిలోనికిం జనియె సర్వదివౌకసులక్ష్మిలింబడన్ ౧౪

ఉ॥ వేల్పులు గుండుచుంట నలవిష్టువు యజ్ఞవిభుండుగాంచి య
స్వల్పఋషాకృతిక జెలంగి వాసికీనెక్కి సముద్రమందు న
స్వల్పవిధంబునం దిరుగు శంఖసురారినిజూచి వానితో
సల్ప సమిత్తు భీతికర శౌర్యధురంధరపూర్ణమూ ర్తియై

౧౫

చ॥ సరగున వాడు స్వభ్రుకుటి నాల భయంబునుగొల్పి శూల మా
హరినొసటకొబడకొవిసరె నంతట నాహరి చక్రభార నూ
ర్పణియలు దానిఁజేయ నలరక్కసి యక్కమలాక్షు వక్షమం
దురవడిఁ గొట్టె దానికిని నోర్చి పరాత్పరుఁడగుహంబునన్

౧౬

చ॥ గడఁగొని దైత్యసృష్టమునఁ గండలకావరమూఁదవై వ దు
ర్మదసురవైరి వ్రాలి వెతమగ్ని మఱిక వడిలేచి ముష్టితో
నుదుటన గ్రుద్దె జక్రియుఁ గనుంగొని స్వీయసుదర్శనంబునక
గుదిరిచి వానిగట్టి తలఁగొట్టె నిలింపులు సంతసంపదాన్

౧౭

తే॥ శంఖసమరూపు ననురు నసాధ్యబలుని శంఖనామకు నిట్టులఁజదిపి శుక్రులఁ
గొనుచుఁ గడలిని వెల్వడి కువలయంబు మీఁదికేతెంచె శ్రీహరి మేదినిశ !

ఉ॥ అంతఁ జతుర్ముఖుడు సకలమర సార్థముగాఁ బ్రయాగ స
త్ప్రాంతముజేరి వేదముల బ్రహ్మకొసంగి నవంబుఁ జక్కఁగా
సంతమొనర్చి యావలఁ బ్రయాగునిఁబిల్చుచుఁ దీర్థరాజుగాఁ
జుతదొఱంగి సంతసముఁజెందగ జేసెను గోకులేశ్వరా !

౧౮

చ॥ పదపడి తీర్థనేత యొకవక్త్రం గళిందసుపుత్రియున్ మఱొ
క్కదెసను జహ్నుపుత్రికయుఁగాలి స్వకీయతరంగచామరా
లదరుచుఁ బట్టి వీవఁ దల నక్షయసద్వట మాతపత్రిమై
కుదురుగనుండ భాసిలెడి గోపకనాయక ! నందనామకా !

౨౦

ఉ॥ అంతట సర్వతీర్థము లనర్గళరీతిఁ బ్రయాగతీర్థరా
ట్ప్రాంతముసేరి జోతములఁ బల్కఱొనర్చి భయానఁబన్నుల
త్యంతముగట్టి క్రొమ్మఱి గృహంబులకేగెను నంత నట్టి శ్రీ
కాంతుఁడు నిర్జరాన్నితముగా నరిగెన్ దనమన్త్రికిన్ సుధీ !

౨౧

ఉ॥ ఆసమయంబునందె కలహప్రియుఁడైన సురర్షి వర్షుఁడా
యాసములేక తత్సలికి నాగతుఁడై నుఱుఁడోచు రమ్యసిం
హాసనమందుభాసెలు ప్రియాగునిఁ దీర్థపతిన్ గుఱించి సం
తోసముతోడ నిట్లనియె ద్రోణదుఘాసమజనభూత్తమా !

౨౨

చ॥ ఇలఁగల యెల్లతీర్థము లహీనత మీకుఁ గరంబులిచ్చి పూ
జలనొనరించి యిష్టఁజిటనాగెను తీర్థవిభుండవైతి నం
చలిరితిఁగాని తన్మధురయందలి తీర్థమొకండురాక మీ
మ్ములను దిరస్కృతిన్ నలుపఁబూనుటఁ జింతిలుచుంటి దేవరా! ౨౩

తే॥ అంత నాప్రయాగుండు మహాగ్రహంబుఁజెంది తీర్థంబులంగూడి శ్రీనివాస
లోకమునకుకేగి వినతు లనేకములను జేసి బద్ధాంజలుడయి వచించెనిట్లు

ఉ॥ దేవ! భవద్దయఁగలిగెఁ దీర్థవిభుత్వముగాని యట్టి బృం
దావనమాది తీర్థములు తద్విధి నీడకురాక బిట్టు న
న్నేవపడెన్ సుమీ యకట! యియ్యది యంతములేనిచింత నా
భావమునందుఁగూర్చెడిని వచ్చితి దీనిని నీకుఁ దెల్పఁగాన్ ౨౪

చ॥ అనవుడు విష్ణుమూర్తి విని యయ్య! ప్రయాగ! ధరాతలంబునన్
దనరెడి సర్వతీర్థములఁ ద్వద్వశముం బొనరించియుంటి నై
కను మధురాప్రజంబులకు నాథుగ నిష్ఠ టియింపలేదు గా
వున నవి యేగుదెంచ విఁకఁబూన్కిని వచ్చిన తోవఁబట్టుమా! ౨౫

చ॥ అల మధురావ్రజంబనఁగ నల్పమటంచుడలంచితేమొకో
లలితజగత్రయాధికసులక్షణలక్ష్మితమున్ బరమ్మనున్
బ్రలయవిభాసురంబును బ్రభారుచిరంబయి నాగ్రహంబుగాఁ
జెలఁగునటంచు నెంచుమనిచెప్పఁ బ్రయాగుండు విస్మితాత్ముడై ౨౬

ఆ॥ మాధవునకు మొక్కి మాధురమండలి కరిగి పూజఁజేసి యాత్మగేహ
మునకుఁబోయె నిద్ది మున్ను భూగర్వంబు మాయఁజేయ నట్లుసేయఁబడియె.

తే॥ అన ప్రజేశుండు గోపవృద్ధా! మహాత్మా! యెటుల భూగర్వనాశనమెవనిచేతఁ
జేయఁబడె మునుపయ్యదిఁజెప్పమయ్య యనఁగఁ గ్రమ్మఱసన్నందుడనియెనిట్లు

—* వారాహావతార వర్ణనము. *

తే॥ తొల్లి వారాహాకల్పమందున్ జనార్దనుండు వారాహరూప వినోదుడగుచు
నా ర సాతలంబున నుండి నవనిఁగోఱులందునందాల్చినిల్పెనో యనఁడు! యవుడు

చ॥ వలమురితాల్పుదంతములపై ని వెలింగెడి భూమి యాముతో
సలిలపరంపరల్ గడచి సాగెడి తద్భగవంతుఁగూర్చి తాఁ
బలికె నిటుల్ మహాత్మా! నలుప్రక్కలు మిక్కిలి వేక్కసంబుగా
జలములునిండె నన్నిఁకను జక్కఁగ నెక్కడనుంతువో కదా. ౩౦

- చ॥ అచట యటు ల్యచింప విని యచ్యుతఁడాయమకిట్లనెన్ ధరా!
యెచట మహీరుహంబులు ప్రదృష్టములొనా? జలస్థితఁడుతం
జెచట నణంగునో యచటనేనిను నిల్పెదఁగాన నీపు వృ
క్షచయముఁ జూచుచుండుమనఁ గాశ్యపి గ్రమ్మజ శంకితాత్మయై. 3౨
- చ॥ పురుషవరేణ్య! సావరసమూహము నాకు జనించు నీచరా
చరములమోయ నేనెకడ సంతతమున్ దగియుండు నిష్కణ్ఠి
కరణిని బల్కుచుండుటకుఁ గారణమెయ్యది? యన్యథాత్రియన్
పజలెనటంచుఁ దోచెడి నబద్ధమొ సత్యమొ నాకుఁ దెల్పుమా! 33
- ఆ॥ అని యడిగెడిలోన నాజలంబులయందు రమ్యవృక్షరాజి రాజిలంగఁ
జూచి ధరణి యిట్లు శ్రీచతుర్భుజఁగూర్చి మానరహితయగుచు మరల నడిగె.
- చ॥ కిలయపత్రపుష్పఫలకీలితమై సుమనోమనోజ్ఞమై
యెసఁగిన వృక్షసంతతుల నేగనుఁగొంటిని నెప్పి యెచ్చటన్
బాసఁగునొ యద్దిచెల్పి మదిఁబొందిన సందియముల్ జనంగ సం
తనము ఘటింపవే యనఁగఁ దత్త్విరీరూపుఁడిటు ల్యచించెడిన్ 3౪
- తే॥ త్సౌమతల్లిక! మాధురమండలంబు ముందురాఁగల దయ్యది భూచిలయము
నందునం జెక్కుచెదరక పొందియుండు ముజ్జగంబుల సొంపును మొనసియుండు.
- ఆ॥ అదియుగాక నాకు నాకరంబుగ నద్ది యెసఁగు సాటిదానికేది లేద
టంచు నెంచవమ్మ! యనవుడు బుడమియు బిగువువిడిచి హరికి వినతిజేసి
- తే॥ ఇటు ధరాగర్వభంగంబు నెంతొసల్పి గోజగమునుండివచ్చిన క్షోణిఁగూడి
ప్రలయమందున మిక్కిలి ప్రబలుచుంట నద్దియన్నిటమించెనో యలఘుచరిత.
- మ॥ అనినన్ నందుడు వల్కెనిట్టుల మహాత్మా! శౌరిగాధావిధిన్
వినఁగాఁ జేసితివింక విష్ణుకథలన్ విజ్ఞుండవై యుండు వీ
వని గోవర్ధన నామశైలభవమాహాత్మ్యంబుఁ గాళిందివా
హిని జన్మంబును దన్మహత్తు దయతో నేవేడెదన్ దెల్పగాన్
- క॥ అనవుడు సన్నందుండో యనఘా! యొకతటిని హస్తీ నాహ్వయపురమం
దునఁ బొందువిభున కాశంతనుతనయుఁడు నెప్పినట్లు దద్దవచింతున్. ౪౦
- చ॥ పురుషవరుండు నీశుండు ప్రపూర్ణతముండు రమావిభుండు నౌ
హరి సుజనావనార్థము ధరాధికభారనివారణార్థమున్
విరసనిరాసనార్థము భువిన్ బ్రభవింపఁదలంచి రాధతో
నరమున భూమికివరుగుమా! యని వాకొన నామె యిట్లనెన్. ౪౧
- తే॥ ఎచట బృందావనము లేదొ యేస్థలంబునందు నుత్తుంగగోవర్ధనాద్రిలేదొ
యెందుఁ గాళిందినదిలేదొ యందు నేను వాసముంజేయఁజాలనో పరమపురుష!

తే॥ అంత శ్రీకాంతుఁడౌక్షణముందు వేడ్కనిలకు నెచ్చుచినాల్గుకోసులను జెలఁగు
భూమి గోవర్ధనాద్రియుఁ బుణ్యమును నాత్మభామమునుండి తానంపె నవల.

—♦ గోవర్ధనపర్వత చారిత్రము. ♦—

చ॥ ఎనుబదినాల్గు కోసులను నిర్వదినాల్గు మహావనంబులక
దనరుచు సర్వవంద్యయై ధారణి యిద్ధరఁజేరె గోప్రవ
ర్ధనగిరి ద్రోణశైలకులతన్నికి భారతవర్ష పశ్చిమా
శనుగల శాల్మలిస్థలిని జన్మముసెందెను నందనామకా! ౪౪

తే॥ అట్లు పుట్టిన గోవర్ధనాద్రిపై న విరులవానలఁ గురిసిరి సురలుమేరు
శీతనగరాజములువచ్చి శీర్షములిల సోకఁగా మ్రొక్కి భక్తితోఁ జాటివచ్చి.

శా॥ శైలేశా! పరిపూర్ణమాధవ నివాసం బాధ్యముక గోపికా
జాలాభీరపరీవృతంబు సురభిస్సృతిఃప్రతీతంబునౌ
గోలోకంబున బృందకావనమునక గోవర్ధనాఖ్యుక గళా
లీలాశోభితశైలరాట్టనయి హాళికావెల్గు దీవేకదా! ౪౬

తే॥ మధురబృందావనాంకాయ మహిత సర్వశైలపాలాయ గోలోకమాళినే ప్ర
పూర్ణతమలసచ్చత్రాయ పూతవిగ్రహాయ గోవర్ధనాయ తుభ్యం నమోస్తు.

చ॥ అని కొనియాడి స్వీయనిలయంబులకేగెను మీఁద నానగం
బు నిఖిలశైలనాథుఁ డను పూర్ణయశంబును బొందె నొక్కవే
ళ నఖిలతీర్థముల్గని పులస్త్యముసీంద్రుఁడు గోవర్ధనా
ద్రి నసితయాపు ద్రోణసుతుఁ బ్రీతినిగన్గొని చొచ్చి యచ్చటక ౪౮

సీ॥ అల్లిబిల్లిగనల్లి యుల్లాసములగూర్చు మల్లెమొల్లెల నెల్లజూచి
మొలలోతు బెరుఁగుచుఁ దళతళలాడెడు పచ్చికబైళ్ళను హెచ్చుమెచ్చి
తియ్యని నీటిచేఁ జయ్యన జబ్బులక దీర్చెడి సెలయేళ్ళతీరుఁగాంచి
చిలుకల వానకోయిలల కోయిల కమ్మ చవిగల్గు పల్కుల నవధరించి

తే॥ మంచిమొకముల సౌరునుగాంచి మిగుల వింతలీనెడి రంగుల నెంతయుఁ గని
మేలుబంగారు చివరలచాలు నోలిఁ బొగడి మేలిడు నిదియని బుద్ధిదలచి. ౪౯

చ॥ మఱి యిది జ్ఞానిసత్ఫలము మంగళహేతు వమూల్యరత్నసం
భరితము శ్వామసుందర మపారతపశ్చరణానుకూల మం
చరుదుగ నెంచి తజ్జనకు నండకుఁజేరి తదర్చనానమ
స్సరణి గ్రహించి దీవనలసల్పి యిటుల్వచియించెఁ బ్రీతితోన్ ౫౦

తే॥ ద్రోణ! మలతేడ వీవు గీర్వాణనికరసన్నతుఁడవు దివ్యాషధీసంయుతుఁడవు
దారుఁడవు సర్వలోకస్థనారజీవనప్రదాతవు నీవె యనశ్వరుఁడవు ౫౧

ఉ॥ కాపుర నర్థినికొ మునిని గాశినివాసుడనైన నేనిటుల్
దావకపార్శ్వమొందితిని ద్వత్సతపశ్శుని గోప్రవర్ధన
గ్రావవిభుక బితాననిశీ కౌతుకముక ఘటియింపుమయ్య! యిం
కేవిధి నేరిచేఁ గొలదియే నుపయోగములేదు భూధరా ! ౧౭

సీ॥ రంగదళంగతరంగసంగతగంగ విష్ణుపాదోద్భవి వెలుగునెచట
మృత్యుంజయుండయి నిత్యశంకరుడగు విశ్వేశ్వరుండును వెలయు నెచట
సుందరవదనారవిందుఁడౌ శ్రీబిందుమాధవస్వామియు మలయు నెచట
మూర్తిత్రయప్రజ్ఞాపురగతచిత్రముల్ బురడించువంతలు వొలయునెచట

తే॥ నెట్టి పాశిష్ఠ్యదోషంబు లేకునెచటఁ జరమదశఁగర్హమంత్రంబు శంభువలనఁ
గలుగు నెచట నా కాశిఁద్వల్లలిత తనయు గోప్రవర్ధకగిరివిభుగుమర నిడెద.

చ॥ ఇటు లలనుంచి నల్లరుల వృక్షములకా బెనుపొందియున్న త్వ
చ్ఛటలకుమారుపై దపమునల్పి యభీష్టములొందనుందు న
చ్ఛట మఱిఁ జుట్టుప్రక్కలను శైలమొకండునులేదు గాన నీ
వటమటఁ జెందకుండ నిడుమా ! మఱుమాటల మానుమా యికన్ ౧౮

తే॥ అనువులస్త్వనిఁ గాంచి ద్రోణాచలవతి
మఱుల నిలువల్కై మునివరా ! సరసుఁ బ్రియుని
వీని విడనాడి బ్రతుకను గాని మీదు
శాపభీతి నీతనికి సూచన నొనర్తు.

తే॥ నాయనా ! గోప్రవర్ధనా ! నగకులేశ ! శుభము ద్రైవర్గ్యఫలసిద్ధి యభయవృత్తి
గలుగు భారతకర్మభూములకుఁదొరఁగ నీమునీంద్రుని వెనువెంట నేగుమయ్య!

చ॥ అని జనకుండు వల్క నలయఁదివిభుండగు ద్రోణపుత్రుఁడున్
విని యయిదామడల్ గలుగువిస్తృతి యోజనయుగ్మమెత్తు నిం
కనిడివి యెన్నిదామడలు గ్రాలిన నన్నెటుఁ గొంచు నేదెసకా
జనెదవో యల్లె పొమ్ము ! మునిసత్తమ ! యన్నఁ బులస్త్యుఁడెట్లనెన్ ౧౯

పంచచామరము॥ గిరిప్రభూ ! బితాన నాదు కేలహాయి నెక్కినకా
గరంబుగా వహించి నిన్నుఁ గాశిచెంతఁ జేర్చెదన్
బరీక్షజేయుమీవనంగఁ బర్వతేశ్వరుండు సం
బరంబునన్ మఱిన్ వచించె బద్ధక స్తహస్తుఁడై ౨౦

ఉ॥ ధీవర ! పోవువేళ నెటదించెదవో యటనుండుఁ గ్రమ్మఱ
న్లేపను నాప్రతిజ్ఞయిది; నీదయవచ్చిన యట్లానర్పుమా
నావుడు దత్తులస్త్యమునినాఘుడు శాల్మలినాఁగ దీవిలోఁ
బావితకాశలసలికిఁ బ్రక్కఁగ దించెద డించ మధ్యలోన్ ౨౧

క॥ ఏవంవిధశపథంబుక గావింపగఁ జైలవిభుఁడు గన్నెరొల్కన్
వేవినతుల్ జనకునకున్ గావించి పులస్త్యసప్తకరమున నెక్కెన్ ౬౦

ఉ॥ ఎక్కినతోడ మానివరుఁ డేగఁదొడంగెను దిన్నదిన్నగా
నక్కుధరంబు మానసమునందిటు బాటను జింతిలెన్ బభీ
యిక్కడ నల్ల సర్వభువనేశ్వరచక్రీ భవిష్యమందునన్
నెక్కిని దాన మాన శిశు నిర్మల కేళులసల్పుఁ గావుచన్ ౬౧

ఉ॥ కాంచి కృతార్థున్ బొరసి కాల్కదలింతును గాని పోవ నం
చెంచి శరీరభారమును నెక్కువగా నొనరించె నంత యో
గాంతితమాని యాభరము హస్తమునందు నహింపలేక వే
దించి వ్రజంబునందు విరతిన్ గొని విస్మృతిసెంది పంతముక ౬౨

ఉ॥ శౌచము దీర్చి తానమునుసల్పి మఱికో మలఁజేరి యోగికి!
లేచి బిఱ్ఱాన రమ్మని లలిక బ్రయమాడుచు లేవ లేవమిక్
జూచి మహాత్మ్యసత్వములఁ జూపుచుఁ బూర్తిగ హస్తయుగ్మముక
జూచియు నెత్త నంగుళముసాగకపోవుట గాంచి ధీరతక ౬౩

తే॥ ఓ గిరింద్రుడ! నామాట వేగవినుము లెమ్మరమ్ము నావెనువెంట లేవమికిని
గారణంబును దెలుపుమా! కదలకుండుకరముభర మొందఁబోకుమా! కఠినహృదయ

చ॥ అన గిరి, తప్పు నాయెడల నల్పమునేని జెలంగలేదు గా
వున ననుఁ దూలనాడకుము పూర్వపు పంతము జ్ఞప్తిదెచ్చి
మ్మన మునివర్యుఁ డాగ్రహమునందుచు నోష్ఠము లల్లలాడఁగాఁ
గనులెఱుఁగా శరీర మతికంపము సెంద శపించె నిట్టులన్ ౬౪

తే॥ ఓయి గోవర్ధనాచల! యుగ్రుండవయి
నామనోరథభగ్నుంబు నాటఁజేసి
యుంటివందునఁ దిలమాత్రమొయ్యనొయ్య
నొడలు దఱుగంగ ఓక్షిణించుచుండుమయ్య ౬౫

క॥ అంతఁ బులస్త్య మునీంద్రుఁడు చింతక శ్రీకాళిపురికిఁజేరెను గిరిను
వ్వంతగ నంతకునంతకు వంతన్ గృశియించు చందెవఱలెను నందా! ౬౬

శా॥ రంగత్తుంగతరంగసంగత మహారంహాప్రవాహాల్ల న
ద్దంగావాహిని యెంతదాఁక దగునో గ్రావేశగోవర్ధనో
త్తుంగుంధుండునొ యంతదాఁక ధర సంస్తుత్య ప్రభావంబులన్
బొంగున్ గాని మఱొక్కరీతి మనునే? భూతు ల్విరాజిల్లునే? ౬౭

మః॥ ఇది గోవర్ధనశైలజీవితము నెంతో భక్తితో వ్రాసినట్
జదువక బాపములేగుఁ బుణ్యమొదవుక సందేహమావంతయుక
గురున లేకని పల్కి తిర్చి యమునా కూలంకషాజీవితం
బు దయాళుండయి గోపవృద్ధు వలుకంబూనెన్ విదేహాధిపా !

౬౯

—† యమునానదీ చరితము. †—

అః॥ చంద! యాకళిందనందన, గోలోకమందునుండి శ్రీశునాజ్ఞ నవనిఁ
జేరఁదలఁచి తొలుత ధారణీభర్తకు హరికి మొక్కియిట్లు ధరణిఁజొచ్చె

తే॥ అందు బ్రహ్మాద్రవోద్భవమైనగంగ విరజయన్ నది రెండును విలయమొందె
నంద! పరిపూర్ణతమయా కళిందతనయ కృష్ణ ముద్దురాణిగా నెఱుఁగుమయ్య

ప॥ అట్టి యమునాసృవంతి మహత్తరంబగు వేగంబున విరజాధునీవేగంబు
నధఃకరించి యనేకబ్రహ్మాండంబులం జొచ్చి క్రచ్చుట నచ్చటనుండి వెల్వడిభాగీరథీ
నదింజేరి తనవేగంబునం ధత్ప్రవాహజవంబును ధిక్కరించుచు వామనవామపాదాం
గుప్థనఖభిన్నబ్రహ్మాండమస్తకంబును బ్రహ్మరసమయంబును నగు బిలంబు జొచ్చి
యందలి విష్ణుపదితోఁగూడి యజితంబును దుష్ప్రాప్యంబునై ధ్రువలోకంబున కనతి
దూరంబున నుండు వైకుంఠపురంబుఁ బ్రవేశించి మించి యటనుండి వెడలి బ్రహ్మ
లోకంబునకుం జని, యందునుండి నధోభాగంబున వ్రాలి, పందలకొలఁది బృందార
కుల యందంపుతావులఁ జొచ్చి చొచ్చి, చూచి చూచి, మెచ్చి, చెచ్చెర మేరుశైల
శిఖరాగ్రభాగంబునం బడి, వెల్వడి, తత్సాంతంబుల డంబువహించు ధరాధరంబుల
కూటంబుల నుల్లంఘించి, గండశైలంబుల నతిక్రమించి, తన్నేరు దక్షిణ భాగంబున
కేగ నుద్యమించి, తననుండి సురనిమ్నగను బ్రత్యేకింపనది హిమాలయంబునకరిగె.
తదుపరిఁ దరణితనయాతరంగిణి నయవపర్వంబగు వర్ణంబులం జెన్నుమీఱు కళింద
నామకశిలోచ్చయంబధిరోహించి, కాళిందియనం బరఁగి తత్సానుగండశైలంబులు
చూర్ణీకృతంబులుగాఁ బ్రవహించి, కృష్ణవర్ణంబును నమోఘద్రుతంబును గలిగి
భూఖండంబున నుండు దేశంబులకేగుదెంచి, వానిం బవిత్రీకరించి, ఖాండవ వనంబున
కుం జనుదెంచి యందు గోవిందునాజ్ఞ దివ్యరూపంబు ధరించి, తపంబొనరించి, నిజ
జనకుండగు నినునిచే వినిర్మితంబైన హర్మ్యంబునందు నివాసంబొనరించి కొలఁదికాల
మగుడు మగిడి వ్రజమండలంబుజేరి యందు మంగళాయనంబును, భూమండలమండ
నాయమానంబునునగు మధురాపురంబునకుఁ జేరువనున్న బృందావనంబందలి మహా
వనంబునందుండు రమణీయపైకత ప్రదేశంబునఁ జిత్రంబగు గోపికాయూధంబొండు
నిర్మించుకొని గోకులంబుననున్న శ్రీకృష్ణునితోడి రాసక్రీడకై వసతియొనర్చి యానం
దభాష్పములొల్కుఁ బశ్చిమవాహినియై తద్వ్రజమండలంబునకు ముమ్మారుఁమొక్కి
యందలి దేశంబులను శుద్ధపరచి, తీర్థరాజంబగు ప్రయాగనుబొంది తిరిగి సురనిమ్న

గం గూడి నిలింపులు విరులుగురియ సరిత్పతింగలిసి యం దనుచూయినియగు గంగా
దేవికి గద్గదవాణితో నిట్లనియె. ౭౨

శా॥ అమ్మా ! విష్ణుపదంబునం గలిగి బ్రహ్మాండంబులం బూర్ణ పూ
తమ్మునన్ని సమస్తలోకనతపాదస్వంద్యవై యీశశీ
ర్షమ్ముం దెక్కి యశేషతీర్థమనీవై సాశీల్యసంపన్నవై
యిమ్మాడ్కిన్ జరితార్థవై తివిగదా యీరేకులోకంబులన్ ౭౩

తే॥ అమ్మ ! హరిలోకమునకీదే యరుగుచుంటి నవల సీదయవచ్చినయట్టులేగు
మమ్మ ! నానుడులందున వల్పములగు తప్పలున్నను మన్నించి దయనుగనుమ.

మ॥ అనినన్ జాహ్నువి సంతసంబుగని యోయమ్మా ! కళిందాత్మజా !
ననుఁ గొండాడుట న్యాయమొక్కో ? హరి మాన్యంబైన వామాంసముం
దున జన్మించి ప్రపూర్ణరాలవయి సంస్తుత్యప్రభావంబులున్
దనరన్ సర్వజగత్పవిత్రవయి తీర్థశ్రేష్ఠవై యుంటివే ౭౪

క॥ మఱిఁ బరిపూర్ణతముండగు హరికిన్ సత్తివైతివమ్మ ! యనఘ చరిత్రా !
యరిగెదఁ బాతాళమునకు నెరసుల క్షమియింపుమమ్మ ! నెమ్మిది గనుమా !

తే॥ మనుజభేచరమానులు గనఁగరాని సీవు నాకంటఁబడి మఱిఁ బోవుచుంటి
వందులకుఁ గుండెదను మఱి నల్లప్రజమునందు యూధంబుతోరాసమందుఁగ నెద

క॥ ఇటులఁ బరస్పరమొరిగలఁ జటులమ్ముగఁ జేసికొనియు జాహ్నువిదా ను
త్కటగతిఁ బాతాళమునకుఁ దటములఁ బోఁద్రోసికొనుచుఁ దరలియు వరుసన్

ఉ॥ భోగవతీ వనస్థలిని భోగవతీవిదితాఘ్యయై మహా
నాగవరీత విస్తృత పినాక శిరంబునఁజేరి భాసిలన్
సాగెఁ గళిందజానదియు సప్తసముద్రసంజ్ఞగంబుపై
వేగ ఘనప్రవాహముల విశ్రమ మొందక పాటి పిమ్మటన్ ౭౫

శా॥ లోకాలోకనగంబు స్వర్ణమయమున్ లోకస్తుతంబొంది యా
లోకంబున్ బొనరించి సానుతటముల్లాలంగఁ బెంధాటి స్వ
ర్లోకంబేగి సమస్తలోకముల నాలోకించుచున్ దిగ్గి గో
లోకశ్రేష్ఠముఁజొందె సర్వవిబుధు ల్పుష్పంబులన్ జల్లఁగాన్ ౭౬

క॥ ఇది యమనాశుభచరితముఁ జదివిన వ్రాసినను నఘము సదమదమొందున్
గొదకొను పురుషార్థంబులు మదమూడును శాంతమొదవు మాన్యచరిత్రా !

—◆ నందుండు యాదవసహితంబుగా బృందావనంబున కరుగుట. ◆—

క॥ అని సన్నందుండు వల్క్రుగ విని నందుండు దఱచిచూచి బృందావనమున్
జన యత్నించి స్వపురమున జనులకు సాటింపఁజేసె జనకనరేంద్రా ! ౭౭

ఉ॥ సారధివీధితో విబుధసంతతితో రథరథ్యవంక్తితో
వీరులతో శిశువృక్షరవృద్ధులతో వ్రజగోపగోపికా
వారముతోఁ గుమారబలపంకజనాభులతోడ రోహిణీ
నారి యశోదలం గలిసి నవ్యరథంబున నెక్కి చక్కఁగాఁ ౮౩

చ॥ ఘనముగ గాయకోత్కరము గానమొనర్పఁగ శంఖదుండుభి
స్త్వనములు నొప్ప గోగణము భాసిల స్వస్తిదవాచనంబులున్
దనరఁగఁ బూజ్యనందననుధాతలనాఘండు బృందకావనం
బున కరిగెన్ మఱిన్ వసనముం బొనరించెను భూతలేశ్వరా! ౮౪

తే॥ మఱియు వృషభానునరుండును మహిషితోడ
గజము నెక్కి రాధికను నంకముననుంచి
గాయకులును మార్దంగికుల్ గమగతుల
వాద్యమొనరింప బృందకావనముఁ బొందె ౮౫

క॥ నందులు నుపనందులు బేరొందిన వృషభానుషట్కము త్తమగతితోఁ
బొంది పదార్థసహితులయి బృందావనమొందె మిగుల వేడుకతోడఁ ౮౬

చ॥ పిదపఁ బధాఱుకోసులను వెల్లుచునుండు ప్రదేశమందునఁ
నదన సభా కుటీర వన సౌధ చతుష్పథ రాజవీధులున్
గుదిరిన యేకుద్వారములు గోటలుబేట లగడ్డలున్ శుభ
ప్రదమగు వేయికుంజములు భాసిలఁ బట్టణమొండు గట్టియున్ ౮౭

ఉ॥ అందున నందరాజు ననుయాయులునున్ వృషభాను షట్కమున్
నందులు గోపులందఱు ఘనంబుగ వాసములంబొనర్చి రా
నందుని నుందరాలయమునఁ వృషభాను గృహస్థభాిలురం
బొంది యశోద, గోపికలు మోదమునెందఁగ నాడువేడుకఁ ౮౮

చ॥ చతురులు లోకసమ్మతులు సర్వకళాకరు లప్రమేయు ల
ప్రతిములు దివ్యులున్ బతితపావనులున్ గునుమాస్త్రయాపులున్
సితరుచిసీలవర్ణులు విసీలహరిద్వననాంచితుల్ జగ
త్పతులగు రామకృష్ణులట బ్రాంతినిఁ బూనుచుఁ బాశుపాల్యమున్ ౮౯

సీ॥ ప్రొద్దననే తేచి చద్దిమూటలఁగొంచుఁ గోడకాండ్రను వేడ్కఁ గూడుచుండ్రు
కూడి వత్సములెల్ల గుంపులుగాఁగూర్చి కేల వేత్రములొంది త్రోలుచుండ్రు
త్రోలియు నెట్లన దోపవినాశక యమునాసరి త్రట మరుగుచుందు
రరిగి తత్పులినంబులందున భూషలు గల్లుగల్లునిమోయ గంతులిడుదు

తే॥ రిడియు ముచ్చటలాడుచు నెసఁగుచుందు రెసఁగిచద్దలమూటల వెసనువిడుతు
రువిడి మక్కువ మెక్కుదురు మఱిమెక్కి వంశివాదనకములై పఱలుచుండ్రు

—† శ్రీకృష్ణుండు వత్సాసురుని వధించుట. †—

చ॥ ఒకదినమందు నొక్కతఱి నొక్కనిశాటుండు కంసుబోధచేఁ
బ్రకటితవత్సరూపమున రామరమేశులు ద్రోలు దూడలన్
సుకముగఁజేరి వత్సముల శోషిలఁజేసియు గోవులంగడున్
దికమకసల్పు వారలగతిసితులంగని పాటి రంతలన్ ౯౧

ఉ॥ వంచకకంసచోదితుండు వత్సనిశాటుండు దోఁక నట్టె జా
డించి రమేశుమూపున వడిన్ బ్రహరింపఁగఁ దోడిబాలురే
తెంచ జనార్దనుండు గని ధీరత నాతని కాశ్యఁబట్టి హిం
సించి కపిధవృక్షమునఁ జేతులఁ ద్రిప్పుచుఁ బాటవేయుడున్ ౯౨

ఉ॥ కూలెను నట్టివృక్ష మదికూలియు నన్యకపితృభూజముల్
రాలించె వానితేజ కమలాపతియందున లీనమయ్యె నా
వేలుపులెల్లఁ బుష్పముల వేమఱుజల్లిరి పిల్లలెల్లరున్
జాలు బభీ! బభీ! యనిరి సంతసమందఱు బొందిరొ విభూ! ౯౩

—† వత్సాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. †—

చ॥ పదపడి తేఁడిటుల్ పలికెఁ బంకజనాథకథాప్రవీణ! నా
రదమునివర్య! యీ యసురరాజెవఁడో యలకృష్ణులీనమై
కుదిరె నెటుల్? వచింపుమని కోరఁగ నట్టియమ ర్త్యమాని న
మ్మదమున వాని తొల్లికత మానవనాథున కీటు వాకొనెన్ ౯౪

చ॥ మురసుతుఁ డాసురుండు గ్రతుభుష్టునజేత ప్రమీలనామకుం
డరుసమునన్ వసిష్ఠమునియాశ్రమమొందియు నందినీమహా
సురభినిఁ జూచి కైకొనఁ ద్రిశుద్ధిగ నెంచి ధరామరాకృతిన్
వఱలి యొసంగుమద్దియని ప్రార్థనఁజేసెను తన్మునీంద్రునిన్ ౯౫

చ॥ వినిన వసిష్ఠుఁడేదియును వెల్లడిఁజేయకయుంట నల్లనం
దిని గని యొరిదైత్య! కుమతీ! మునిధేనువు నన్ను సంగ్రహిం
ప నిటకువచ్చి మోసమున బాపనివేసమువేసి యాచనన్
బానరుతువే యిసీ! వెననుబొమ్మిఁక వత్సవికార మొందుమా! ౯౬

చ॥ అని శపియింప నా యసురుఁడప్పుడు వత్సతఁజెంది మానినం
దినుల నమస్కరించి సుమతిన్ ననురక్షణసేయుమంచుఁ బ్రా
రథ మొనరింప నాసురభి ద్వాపరపుండుడ బృందకావసం
భున హరిద్రోలు వత్సములఁ బొందిన ము క్షీణుటిల్లు దానవా! ౯౭

తే॥ అనుచుఁ గరుణింపఁదత్ప్రమీలానురుండు తద్విధి వత్సరూపంబుదాల్చి ద్వాప
రాంతమునఁ దద్వనమునందు నల్లవత్సములనుగలిసి హింసలఁజెంది కలిసెహరిని.

క॥ ఇందునఁ జిత్రములేదని డెండమునం దెఱుఁగుమయ్య తీవిని నేర్చో
విందునిఁ దలఁతురొ వారానందంబునఁ బరమమొంద్రు నారవరేణ్య! ౯౯

క॥ సమయాంతరమందున హరి క్రమముగ బలరామమిత్రరాజయుతుండై
ప్రముదిత సురభులఁ ద్రోలుచు యమునారమణీయతటము నరిగిరి పిదపఁ

—♦ శ్రీకృష్ణుండు బకాసురుని జయించుట. ♦—

తే॥ అందు వజ్రతుండంబు బృహత్పదములు శ్వేతశైలాభరూపంబుఁ జెలఁగితిరుగు
బకనిశాటుఁ డొక్కండు తత్పద్మనాభుఁగని గుటుక్కునమింగె నిమ్మరుణానవుడు

ఉ॥ కాంచిన తోడియర్భకనికాయము భీతి మహాత్ములార ! యీ
వంచకుఁ డెవ్వఁడోకద యపారవికారశరీరియాచు మా
వంచకు వచ్చి మాచెలిని బాలునిఁ గృష్ణునిమింగె నయ్యె! మీ
-ర్గాంచరే ! దిక్కులేదిచటఁ గారుణికంబున మమ్ముఁ గావరే! ౧౦౨

తే॥ అంచు విలపింపఁగా నిలింపఱిపుండు పిన్నలార ! మీరింతయు వెఱవవలదు
వచ్చుచుంటి నం చఱిలదేవతలఁగూడి సర్వశస్త్రాస్త్రయుక్తుడై సరభసమున.

ఉ॥ వచ్చి మహాసురేశ్వరుండు బాఢబలిష్ఠుండునైన వానిపైఁ
గ్రచ్చట వజ్రమున్ విసర రక్కసియున్ బడిలేచి యంతగా
నొచ్చక తిరి కొట్టమిఁ గనుంగొనినట్టి పితామహుండు బ
లైచ్చిన బ్రహ్మాదండమున నీనునఁగొట్టె ననంతరంబునన్ ౧౦౩

చ॥ పుడమి నతండు తద్దతిని మూర్తముమాత్రము సొమ్మసిల్లి వే
యెడలు విడల్చి పెల్చిన సముత్థితుడై ఘనసామ్యనిస్వనం
బడలఁగఁజేసి ఢిక్కియను నావిధిఁ గ్రమ్మఁగొట్టకుంట రు
ద్రుండు గని స్వత్రిశూలమును రోసముతోఁగొని వేసె వానిపై ౧౦౪

తే॥ తద్దతిఁ బక్షమొక్కటి దఱుఁగబడిన వాడుప్రాణముల్ విడలేదు పవనుడద్ది
గాంచి స్వీయాస్త్రమున్ వేయఁగా నతండు గదలికదలనియట్టుల గ్రాలెనవల.

చ॥ యముండు స్వచండదండముఁ దదాసురుపైనిడె నద్ది చండవి
క్రముడగు వానిఁ జంపమియె కాక కడుఁజెడిపోయె నంత న
ర్యముడటులన్ హతిన గనక హాయిగనుండెడి దైత్యుఁజూచి రో
సముపడి నాట వేసెను వెసన్ బహుశాతతతాశుగంబులన్ ౧౦౫

చ॥ దనుజుడు వాని కించుక వెతన్ గనకుండుట కిచ్చు చేసుండున్
గనుచు గృహణమున్ విసరగా నలవాని ద్విత్వీయపక్షమున్
జనియెనుగాని నీలఁడదిచంద్రుఁడుగాంచి కసిక్ హిమాన్త్రుమా
తనిపయి వేయ శైత్యమునఁ దాళక సొమ్మనుబొంది వెంటనే ౧౦౮

ఉ॥ ఆయసురుండు లేచి తిరుగాడుచునుండుటజూచి యగ్ని యా
గ్నేయమహాన్త్రమేయ నలసిచుని నెమ్మెయినున్న రోమము
ల్పొయెనుగాని డమ్మనఁడు లొంగఁడు నొప్పఁడెమక్కొనండు వే
దాయఁడు దూలనాడఁడు గదా ! యలదై త్కుండదేమి చిత్రమో ! ౧౦౯

చ॥ వరుణుడు తత్ఫితింగనుచు బాశముతో నల వానిఁగట్టి యీ
ధరణిని నీడ్చినప్పటికిఁ దద్బలుఁ డీల్గక గాయమొండెఁ ద
త్సరణినిఁ గాంచి కాళి గడఁ జల్లనఁగైకొని కొట్ట నాతఁడున్
శిరమున గాయమైన మృతినెండఁ జదెంతటి గట్టిమాయువో ౧౧౦

ఆ॥ అవల శక్తిధరుడు నరుదెంచి శక్తినా యసురవరుని నఱుకఁ గసినివిసర
నతఁడు గాలుదెగిన మృతినెండకయుండి నెల్ల వేల్పులఁగని యుల్లమందు

తే॥ ఇట్లు లూరకయున్నచో నింకనన్నఁ జంపుమరు గావునన్ నాదు శక్తికొంతఁ
జూపనగునని యెంచి తత్సరలలోనఁ జొచ్చి పెనుగాలి కై వడి మచ్చరమున

ఆ॥ రక్తనేత్రుఁడగుచు శక్తియుక్తుండయి నిర్జరులను బట్టి నెట్టికొట్టి
వారు దనదుబాధ బడలేక నింగికి బరుగులెత్తఁ దఱిమి తఱిమి మరల.

చ॥ వరయమునాతటంబునకు వచ్చి హరిద్దశకంబు మ్రోయఁగా
నఱచి చరించుటంగని సురర్షులు బ్రహ్మఋషుల్ మహామునుల్
సురలును బ్రాహ్మణుల్ బృధితసూరులు తత్ఫలికేగుదెంచి త
త్సరసిజపత్రినేత్రు హరిసన్నతిజేసిరి భక్తితోనిటుల్ ౧౧౧

తే॥ దీనరక్షణ తత్పరా ! దేవదేవ ! వాసుదేవ ! కేశవ ! శివపరమమిత్ర !
మిత్రజైవాత్మకాక్ష ! విచిత్రచరిత ! భవనమోహన ! శ్రీకృష్ణ ! పుణ్యపురుష !

తే॥ అయ్య ! మావిన్నపంబిద్ది యాలకించి మిగుల నీకోసమై యిందు వగచుచిట్టు
లెదురుచూచు నీపిన్నల నీవువచ్చి కరుణఁ గావుమ ! నీకగుఁగాత శుభము

వ॥ అంత.

౧౧౨

చ॥ బకవపునందునున్న హరి వారల పార్థనమాదరించి పూ
నికఁ దనదేహమెక్కువగ నేర్పున సల్పఁ దదాసురుండు దా
ళక క్షతకంధరుండయి యిలన్ గమలాపతిఁ గ్రక్కిచొక్కి పా
యక మఱలన్ హరింగొఱక యత్నమొనర్చి మహాగ్రహాగుండై ౧౧౩

- తే॥ తీవ్రతుండంబు భాసిల్లఁ దీవ్రగతిని జనియె నంతటఁ గృష్ణుడా దనుజునిగని
వాలముంబట్టి కొట్టుచుఁ గేల నాన గజము గొమ్మను విడిచిన కరణి విడిచె
- చ॥ అవల ఖగేశ్వరుండగు బకాసురుఁడంతముసెందె వేడ్కు దే
వవితతి శ్రీహరి ! జయము బాగు బళి ! యను గెల్పుండెల్పు నా
జ్ఞీనహముతోడఁ బుష్పతతినిన్ వెడజల్లిరి నెచ్చెలుల్ హరిన్
బ్రహ్మముతోఁ గవుంగిళులఁ బల్కెఱుజేసి నుతించిరెంతయున్ ౧౨౦
- ఉ॥ నృత్యముఖుంబునుండి యిల కెవ్వరిటుల్ మని వచ్చిరోక్కొ ? నం
న్తుత్యుడ వీ వెయంచు విబుధుల్ గొనియాడెడిలోన దైత్యునా
న్నత్యకళల్ ప్రజాధిపతిసందనకృష్ణునిలోన లీనమై
నిత్యతఁజెందె నంత హరి నెచ్చెలులన్ దగి సంతసంబుతోన్, ౧౨౧
- తే॥ రమ్యనత్నముల్ ద్రోలుచు రాగములను మురళితోడతఁబాడుచుముద్దులొలుక
వసతిఁజనులోనఁ దోడియర్చకులుముందు జేరియిండ్లకు నలకృష్ణసేతఁదెలుప,
- తే॥ పౌరులందఱు విస్మితభావులైరి జనక ! నాపుడు నాలించి సాహసాంక
శౌర్యధనమిధిలేశుఁడు శాంతిదాంతియుక్త నారదమునికొక యుక్తిఁబలికె,
- ఉ॥ దూబఱితిండిపోతగుచుఁ దోయజలోచను మ్రింగి డింకి గా
రాబున కృష్ణులోఁగలిసి రాజులుచుండెడి వాడెవఁడొ ? యా
పోబడి దెల్పుమంచు స్తవముంబొనరింపఁగ మానినాయకుం
డాబకదైత్యు పూర్వకథనంతయు తేనికి నిట్లు వాకొనెన్ ౧౨౨

—† బకాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. †—

- ఉ॥ భూవర ! యీబకాసురుఁడు పూర్వపుజన్మమునందునన్ హయ
గ్రీవనిశాటపుత్రకుండకృత్యపరాయణుఁడుత్కలాఖ్యుడై
దేవతలక జయించి యిటుదెమ్మని కైకొని వారిఛత్రమా
దేవతలంబు నేలె నొక దివ్యశతాబ్దములర్థవంతుడై ౧౨౩
- ఉ॥ అల్ల నిశాచరేశుఁడు కళాకరనాకమునందు వీకతోఁ
జెల్లుబడిక జరించు చొక సింధుపయోనిధి సంగమస్థలం
బల్లన నొక్కనాడు జని యందికలోఁగల జాజలాఖ్యు ప
ల్లొల సదాశ్రమం బరిగి యుద్ధతి మీనులఁబట్టు కోర్కెతోక ౧౨౪
- ఆ॥ అందుఁ జెలఁగు మడుఁగునందు గాలము వేసి నిజమనోరథంబు నెఱిపడునటు
సల్పుకొనుచునుండ జాజలమానియుఁ గాంచి జాలిఁజెంది కరుణతోడ
- క॥ తగుదునని వచ్చి యిచ్చటి కగచాట్లనుబెట్టి వీని హరియించెదవే ?
తగదిది దగదిది నీకో మగవాడా వినుము నాదుమాటలఁబోపా ౧౨౫

క॥ లేరే శూరులు ధీరులు లేరే భూపాలకులును లేరే మల్లుల్
లేరే దుర్మతులil నీశూరతఁజూపింపఁ జంప స్రుక్ష్మింపఁగుధీ ! ౧౨౯

క॥ ఇతరుల జోలికిఁ బోవక సతతము దగిలట్లు గనవు జలములఁగొని న
నృతివృత్తి నీమడుఁగునన్ బ్రతికెడి నీర్పుషములడపఁ బాడియెఁజెపుమా !

తే॥ అని హితోపదేశముసేయ నట్టిచెట్ట వినియు విననట్లు జెలఁగు చాపనిని విడువ
కుండె నిల దుండగిండ్రకు దండిబుద్ధి యేమిలేనట్లు చెప్పిన నెట్లువచ్చు ! ౧౩౧

ఉ॥ జాజలమాని యంత సురశత్రునిఁగన్గొని యోరిదుష్ట ! నీ
తేజవిడక బకత్వము సతిత్వరితంబుగఁ జెందుమన్న నా
యోజఁ దదాసురుండు దన యుత్తమతేజము వీడఁ గొంగయై
రాజలఁజూచి యట్టి మునిరాజునుజేరి నమస్కరించుచుకొ ౧౩౨

చ॥ మునివర ! జాజలా ! యెఱుంగ మ్రొక్కెదఁ దప్ప ట్టమింపుమయ్య ! మీ
ఘనమగు సంగమం బఖిలకల్మషహారము మిత్రశత్రులం
దున ఘనసీచులందు సుఖదుఃఖములందునఁ బొన్నుమన్నులం
దున మిముబోటి యోగులకుఁ దోవదు భేదము; గానఁ గావుమా ! ౧౩౩

చ॥ మఱియును మీదు దర్శనము మాకు లభించుటబట్టి దోషముల్
దొఱఁగెను బుణ్యముల్ గలిగె దుష్కరయోగకృతార్థ ! నీదయన్
బరము ఘటిల్లుఁగాదె యిడ నన్నభరించుట నీకసాధ్యమే ?
సరగునఁ బోవుమా యనుచు సన్నతులంబొనరించె నంతటకొ ౧౩౪

తే॥ సరిగ వష్టిసహస్రవర్షములదాఁకఁ దపముఁజేసిన జాజలతత్త్వవిదుఁడు
గినుక వీడి ప్రసన్నుడై దనుజనాయకునకు నిట్టులఁ బలికెనో జనకరాజ !

తే॥ ఇరువదెన్నిదవ యుగమందెనఁగుచుండు ద్వాపరాంతమునందున భరతఖండ
మందు వైవస్వతంబువ నలరు మాధురవృజమున బృందావనరాజముండు

ఉ॥ అందల నందనందనుఁడు నాపరిపూర్ణతముండు నట్టి గో
విందుఁడు వత్ససంతతులఁ బ్రీతినిఁ ద్రోలెడివేళ వైరముకొ
జెందుచుఁ గృష్ణులొగలిసి చెన్నువహింతువు సందియంబిటకొ
బొందదు స్వర్ణనేత్రముఖ పుణ్యజనుల్ బగఁజేర రే! హరిన్ ౧౩౫

తే॥ అటులఁ బలుకఁగఁ నుత్కలుండిటుల బకతఁజెంది బృందావనంబునఁ జేరి శౌరి
మ్రుంగి శత్రుత నార్జించి మృతినిబొంది కలిసె హరిని సన్నైతి సత్ఫలదముగదా

—* శ్రీకృష్ణుం డఘానురునిం బరిమార్చుట. *

క॥ అంతట హరి వత్సము లత్యంతముగాఁ ద్రోలుకొనుచు నాత్యసఖుల్ రాకొ
వంతులఁ గాళిందీనది చెంతకు నొకసమయమందుఁ జేరెను జనకా ! ౧౩౬

ఉ॥ అత్తఁజి బామురూపున నఘానురుఁడొక్కఁడు కోశదీర్ఘుడై
యెత్తిమొగంబు నోద్దెజుచి హెచ్చిన శైలమువోలె బాటలో
మత్తతఁబండె నద్ది గన మాధురకాననసంచరిష్టు గో
పోత్తములెల్లరేగ నల యుక్కరి డక్కున మెక్కె గ్రక్కునక ౧౪౦

ఉ॥ వారిని రక్షసేయ హరి భాతృయుతుండయి వానిలోనికిన్
జేరగఁదన్ని శాచరులు చెందిరిమోదము గుండెల్ల బృం
దారకులారనాదములు తత్ప్రియమండలిఁగల్గె నంత ల
క్షీరమణుండు యోచనముజేసి తదాసుర దేహమందునన్ ౧౪౧

తే॥ తన శరీరంబు బెద్దగఁ దద్దఁజేసి వాని ప్రాణంబులల్లాడఁబట్టి తలను
భిన్నముగఁజేసి స్వజనగోవితతిగూడి వచ్చె నీవల కాదైత్యవరుఁడు నచ్చె

అ॥ అంత వానితేజు హరియందుఁ జంచల ఘనమునందుఁ గలియు కరణిఁగలిసె
విరులనెల్ల సురలు గురిసిరి నరవరా ! యనఁగ నతఁడు మునిని నడిగెన్లు

—* అఘాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. *

ఉ॥ వీఁడెవఁడోకదా యెటుల విష్ణువునందున లీనమయ్యె వీఁ
డేడవసించుఁ బ్రాగ్జనిని నెట్టిది వీనిచరిత్ర ! శ్రీహరిన్
వేడక మైరూపమున వింతగఁజొచ్చెను సెల్లబో ! యీ
జాడ నెఱుంగఁగోరితిని సత్పరమే వచియింపు నారదా ! ౧౪౪

ఉ॥ ఆవలఁ దన్మునిండుఁ డిటులాడెను భూవర ! వీడు శంఖుఁడక
దేవగణారి పుత్రకుఁడు దీర్ఘబలుఁ డఘనామధేయుఁడుక
యకావనదర్శితుండు మదనాకృతిభాసురుఁ డన్యనిందకుం
డావిలభావభావితుఁడునై తొలిజన్మమునందునం దగున్ ౧౪౫

క॥ మలయాచలముద నాతం డలఘుతపంబొచరించు నప్టావకున్
లులితశరీరిఁ గురూపిని నలయక యొకతఱినిఁజూచి హాస్యమొనర్చెన్ ౧౪౬

క॥ హాసముఁ బొందిన తన్ముని రోసముతో నోరిదుష్ట ! రూఢిగ నీకా
యీనడము నిడెడి నప్పపు వేసము దగుగాతమని శపించెను జనకా ! ౧౪౭

చ॥ పదపడి నాతఁడల్ల మునిపాదములన్ బడి భక్తివేడ న
ద్ధృదయుఁ డతండు నెమ్మిఁగని దేవవిభుండగు కృష్ణుఁడైపు నీ
యుదరమునందునన్ జెలఁగి యుక్కడగించునొ యట్టివేళ నీ
వదిర ! యనంగ దివ్యమగు నాకృతిజెందెదవోరి యాసురా ! ౧౪౮

క॥ స్పష్టముగ నట్లు జెప్పఁగఁ గట్టారగచూప మతఁడుగని కృష్ణుఁ నా
విష్టవనాథునిఁ గలిసెఁ ద్రివిష్టవవాస్తవ్యులంద పీల్చినివిధిక్ ౧౧౧

తే॥ వత్సబకశంఖదైత్యాఘ్రు వక్త్రములను జూచ్చి క్రచ్చుఁ నీవల వచ్చిమనిన
కృష్ణుసంగతిఁ గ్రమముగాఁ దృష్టతోడ విని యశోద దిగులునడి వేగపడుచు

తే॥ నగరవాసుల నందోపనందవరుల నందు వృషభాను గోపకబృందములను
రోహిణిఁ గళావతిఁ గృతివాహకులను జెడలను బిన్నలను బిలిపించి చేర్చి

చ॥ మనవ్రజమందుపద్రీవ మమందముగా జనియించెనంచు వే
మనము మనంబునం దలఁచి మంచదిసౌఖ్యదమంచు నీస్థలం
బున కరుడెంచియుంటి మదివోయిన యట్టులఁదోప దిందునన్
గనుక నిఁకేమిసేయవగుఁ గట్టిగ యోజనజేసి చెప్పఁడి! ౧౧౨

ఉ॥ నాతనయుండా చంచలుఁ డనారతమాడెడివాఁడు పిల్లలో
యాతత మర్కటాభులు గదా! యిఁక నాడుటా దూరమందు నా
చేతలొ ప్రాణహారములు సిక్కుఁడు వాఁడీక నేమొనర్తు మీ
ర్బాతిగఁ గాంచి సత్పదముఁ బల్కుఁడి ప్రేముఁడెఁబట్టిఁ బ్రోవుఁడి. ౧౧౩

చ॥ కొలఁది దినాల క్రిందటను గుత్తితుండొ బకదానవుండు నా
లలితకుమారుఁ జంపఁగ విలక్షణతుండముతోడఁ బైకి రా
నలవిధి వానిఁ దప్పకొని యాయువుతోఁ దగెనంట! వత్సుబా
ధలఁ దొలఁగించుకొంచు నెటా ధారణిలోమనెనంట! నక్కటా! ౧౧౪

తే॥ మఱి యఘాసురహింసల మాన్యుకొంచు బ్రతికిఁబతుకనియిట్టులఁ బరఁగెనంట.
బ్రతిపదంబున నీరీతి బాధలెల్ల గలుగుచుండఁగ నిచట నేకరణినుందు ?

తే॥ ఇదిమొదలు వత్సములఁగావ నేను నాదుకొడుకు వెలుపలకంప నోగోపులార!
యనుచు నేడ్చుయశోదను గనుచు నందుఁ డాశ్వసించియు నిట్టులననియెజనక!

ఉ॥ నెచ్చెలి! గర్గసూక్తుల మునిప్రవరోక్తుల బ్రాహ్మణోక్తుల -
గృచ్చుఁ విస్మృతింబారయఁ గ్రాలితివో! భ్రమజెందియుంటివో!
హెచ్చిన పిచ్చి జెందితివో! యేమియొకాని సుతుండు గీడుల
విచ్చునుగాన దానములఁ బ్రీతినొసంగుము మంగళార్థమై ౧౧౫

చ॥ అనఁగ యశోద పాఱులకు నర్థరానవరత్న దానముల్
బానరిచి స్వీయభూషణసమూహము సాగ్రిజుడై న యాత్మపు
త్రునకిడె లక్ష ధేనువుల స్థూలవృషాయుతయున్ ద్వీలక్షమూ
ల్యనిధివరాన్నరాశు లనర్గళరీతినొసంగె నందుడున్ ౧౧౬

—† కీర్తనామకృష్ణులు పాశుపాల్యం బాసరించుట. †—

చ॥ పదపడి గోపకాజ్ఞ నవభావజరూపులు బాపతాపదు
రృద్రహితుల్ మనోహరులు రామరమేళులు పాశుపాల్యమున్
వదలక చక్కగా నలుపుపద్ధతినొప్పుచు నీడుజోడునం
గుదిరినవారినింగలిసి గోవులఁ ద్రోలఁగసాగి రంతటన్ ౧౧౩

తే॥ సర్వకల్యాణకరములౌ సౌరభేయులు నిరుప్రక్కల ముంగల వెనుకఁజెలఁగి
నందనందనబలరామ సుందరవదనారవిందముల్ జూచుచు సౌరుమిత్ర

సీ॥ చిన్నారిపొన్నారి పొన్నుల రవలను బన్నిన దండలు ప్రభలసీన
నవరంజిచిటుగజ్జెలందియల్ మొదలైన సొమ్ములర్చుంకృతుల్ గ్రమ్ముకొనఁగ
విన్నువాఁడను నంచ వెల్లగుట్టుమ్ముఁ జొదంతిని మించిన కాంతులలర
బలిసిన ప్రక్కలు జెలువంపు నడుమును నడవడిరూపును గడలుకొనఁగ

తే॥ రెండుతూములపాలనుబిండఁగలుగు మంచిపాదుఁగు వెలుంగఁగ మలయుచుండు
దొడ్డగిడ్డులు వెన్నునితోడఁగూడి నల్లవలువతాల్పుఁగనుచు నడవఁదొడఁగె

తే॥ అందు నెఱ్ఱనిబొట్టుల నరుణపాదములను బచ్చనితోఁకలఁ బొట్టికొమ్ము
ల మఱిఁ గైలాసనిభశరీరమును గొప్ప కోడెలనుగల్గు నావులు గొన్నియుండు

చ॥ మఱియును గొన్ని ధేనువు లమందఘనద్యుతిభాసురాకృతి
న్వజలును గొన్ని పాటలమునన్ హరితంబునఁ గొన్నియాలు బం
గరువలె మేరుపర్వతము కైవడిఁ గొన్నియుఁ గొన్ని వింతయై
న రుచుల వెల్గుఁ గొన్ని యరుణంబున రాజులుచుండు వెండియున్ ౧౧౩

తే॥ కపిలవర్ణమునంగొన్ని కపిశవర్ణమందుఁ గొన్నియు నుండును సుందరమగు
గంగఁడోలునుబొల్పారఁగ్రాలుఁగొన్ని బొడుగుకొమ్ములఁగొన్నియుఁబొల్పుఁగాంచు

తే॥ వక్రశృంగంబులన్ గొన్ని వజ్రులహరిణ శృంగసమశృంగములఁగొన్ని చెన్నుమీఱు
గుంభికంభసమాన కకుదముల బలమునను జెలఁగు నాఁబోతులు దనరునందు

చ॥ అభయముగాఁగ రామహరులావుల గోవులఁ ద్రోలువేళలన్
నభమున సర్వవిప్లవఘనప్రతిభాప్రదులై జగన్మహా
విభులయి రమ్యపంకజకువేలసతీమణిజీవితేశులై
ప్రభవముగాంచి మించు రవిరాజులభంగి వెలింగిరోవిభూ ! ౧౧౪

చ॥ ప్రతివనమందునన్ జెలఁగు పచ్చనిపచ్చికజైఞ్మజౌచ్చి స
మృతమున మెక్కి తృప్తిపడి మంచిజలంబునుగోలి స్వీయవ
త్సతతులఁగూడి నిక్కి బలశౌరుల చుట్టునుముట్టి ఊంకెలన్
సతతము వేయుచున్ బధినిసాగునుగిడ్డులు వెండిగిబ్బలున్ ౧౧౫

వ॥ అంత గోపాలకుండగు శ్రీకృష్ణుం డాత్మసఖుల గూడి యమునాతీరవిభా
సురంబును, దాలహింతాలతమాలప్రవాళ రసాల సురసాల సక్తమాల నింబజంబు
జంబీర కపిద్ధాశోక పున్నాగ నారికేళ నాగరంగసీప కదంబ కదళాశ్వత్థ బిల్వఖరూర
భూర్జక్రముక ఖచిర పిచుపిచుల కుందారమందార కోవిదార దేవదారు పలాశేష్మోది
నానావిధ ఫలవృక్షసమాక్షిర్ణంబును, మాధవ్యాది సకల లతాసంభృతంబును, మధు
రాంబుపూరితస్థిరదరీయుత గోవర్ధనాచలేంధ్ర విరాజమానంబును, జతుర్వింశదా
రామపరీవృతంబును, నేత్రపర్వంబును నగు బృందావనంబునల జొచ్చి యచ్చలఁ
జెలంగు శుకపికశారికాపారావత కోకిల పుంస్కోకిల కోకమహాశ మయూర మత్తమ
ధులిడాది కలనాడంబుల హాయినాలించుచు, బారిజాత పాటల చంపక హరిచందన
కుండసారభంబుల నాఘ్రాణించుచు మెడవంచనక్కఱలేనియట్లు పెచ్చుపెరిగి
యిచ్చునుగలిగించు లేపచ్చికబయ్యనాలందోలుచు రమణీయంబులగు సైకతంబులఁ
గ్రీడించుచు మధువనంబునను, దాలవనంబునను, దివ్యకామవనంబునను, గుముద్వన
మందును, సందీర్శరాచలప్రాంతస్థవనంబునను, గుశవనంబునను, లతాజాలసంప
న్నంబై దైవాఱు భద్రవనంబునను, లోహోర్గళవనంబునను, మఱియుఁ దత్పరిసర
సితవనోపవనంబులం దెల్లెడలను నేకకాలంబున నొక్కపగిది గోపాలనం బనేకాకృతు
లందాల్చి యొనరించుచు సాయంకాలమగుడు నాలను మందఁగూర్చి కేలం బెత్త
మును, శీర్షంబునం బింఛంబును, విశాలవక్షంబునఁ దారహరములును వెండియుఁ
దత్తదవయవోచితాలంకారంబులు దళితళలాడ రాకాపూర్ణేందుసుందరంబును, నిం
దిరానందసంధాయకంబును, నగు నగుమోమునం జెలువాఱి బింబంబును దినావ
సానాంచితదినమణిబింబంబును, హసించు శోణవర్ణంబున వెలుంగు నోవ్ణంబులందు
సకలాపశబ్దాబప్రభంజనవంశిని లగించి మించి జగన్మోహనుండై మోహనరాగంబు
విరాగులకు సయితం బనురాగంబు గలుగునట్లు బాడుచుఁ గ్రమ్మటి గోరజంబు
లాకాశంబునం బర్వ సందరాజప్రజంబునకు వచ్చుచున్న వృత్తాంతంబు గోవకాంత
లెఱింగి యాతురంబున.

౧౬౮

తే॥ గృహమునందలికష్టముల్ గెంటుటకును సంతసంబునుబొందఁగా స్వాంతమందు
మఱువరానట్టి కృష్ణుని మఱలఁజూడ నెంచి హరియున్నచోటికి నేగిరంత

ఉ॥ సందుల నాలఁ ద్రోలుచును సాహసికుండయి సింహదృష్టితో
బందుగులున్ దమిన్ గనఁగ బాలకరీంద్రవిలాసయానుండై
యందముచందమునల్లిగి యట్టిటులన్ దిరుగాడు ముద్దుగో
విందుని నందనందనుని వీక్షణతృప్తిఁగఁగాంచి రాసతుల్

౧౭౦

ఉ॥ ధేనురజోవిరాజతుండు దివ్యఘనద్యుతిభాసురుండు జాం
బూనదతారహరమణిభూషితుండున్ గనకాంబరుండు వం
శీనినదాంచితుండు సరసీరుహనేత్రుండు భూసుఖోరుసం
ధానచణుండు కృష్ణుండు సతంబును మాకుఁ బ్రసన్నుడయ్యెడన్

౧౭౧

తే॥ తొలుత శ్రీహరి బుధవారకలితకార్తికసితపక్షాష్టమితిథిక్ బసులఁబ్రోవ
గుదురుటంబట్టియయ్యది గోపకాష్టమియని బుధులంద్రుగూసాండ్ర! మేదిసింద్ర!

చ॥ అమృతముగాఱు మోముగల యచ్యుతుఁడొక్కదినంబునందు నే
మమున స్వమిత్రులన్నయును మైత్రిని వెన్నొనఁదోలు చల్ల గో
సమజముఁ దాలకాననము సన్నిధి కేగెనుగాని దాని మ
ధ్యమమున ధేనుకుం డనెడి దానవుడుండెఁ బ్రచండశక్తితోన్ ౧౭౩

—† రామకృష్ణులు ధేనుకాసురుని జంపుట. †—

చ॥ అల హరిమిత్రులద్దివిని యందునఁజేరకపోయి రంతటన్
బలి హరియన్నయైన బలభద్రుఁడు రాద్రము సాహసంబునున్
గలుగఁగ దానిలోనికి నుకంబుగఁజేరుచుఁ దాలసత్ఫలం
బులఁ గొనుకోర్కినెల్లడలఁ బూర్తిగఁదిర్గి చెలంగి యొక్కెడన్ ౧౭౪

ఉ॥ నల్లనివట్టుపుట్టముల నాణెముగాఁగటిఁ గట్టి తాళ్ళనుక్
గొల్లలుగాఁ జెలంగు ఫలకోటులిలంబడ రెండుచేతులన్
బెల్లగఁబట్టి యూపఁ బృథివీస్థలి నయ్యవిరాల వానిఁ గొం
చుల్లనమొంది బొబ్బనిడె నుర్వివణంకఁగ గుండెనిరుగాన్ ౧౭౫

ఉ॥ అంతఁ బతత్ఫలారవము లావనినుండిన కంసమిత్రుఁ డ
త్యంతబలుండు క్రూరుఁడు ఖరాకృతియుక్తుఁడు ధేనుకుండు ఘ
స్రాంతరమందు నిద్రలు మహాసురుఁ డా యనిలేచివించు లో
కాంతకకోపరూపుఁడయి యాబలుఁ గన్గొని దువ్వొమీసముల్ ౧౭౬

ఉ॥ చేరుచుఁ బశ్చిమాంధ్రులను సీరియెదన్ వడిఁగొట్టి సారెకుక్
సారెకు గార్థభస్వనము సల్పుచుఁ బాటుచుఁ బైకివచ్చుటల్
సీరియుఁగాంచి లీల నొకచే నలదానవపశ్చిమాంధ్రుల
వ్వారిగఁబట్టి రోసమునఁ బాఱఁగవై చెను దాలశాఖపై ౧౭౭

చ॥ విసరినవెంటఁ దత్పృథుల వృక్షముగూలెను దానిరాపిడిక్
బసచెడి ప్రక్కచెట్టులిల పైఁబడ నద్భుతమయ్యె ధేనుకుం
డసమునఁ దిర్గిలేచి హరిహస్తములంగొని యామడక్ బడక్
విసరె గజంబులాతికరివీఁకను నెట్టినయట్లు భూవరా ! ౧౭౮

చ॥ తదుపరి రాహిణేయుఁ డలదానవునింగొని త్రిప్పి భూమిపై
సదమదమొందఁబాఁడె నలసంహతిఁ దద్దనుజుండు కీర్షముం
జదియఁగ సామృసిల్లి తుగ్రిటిఁజట్టనఁ గ్రమ్మెఱలేచిచూచి దు
ర్మదపరిపూర్తమూర్తియయి మండి మహత్తరతన్మృధంబునక్ ౧౭౯

- చ॥ శిరమున నాల్గుకొమ్ములను స్పృష్టినొనర్చుచు గోపబాబురక్
బారిఁబారిఁ గ్రుమ్మిక్రుమ్మి పలుహాకలఁబోయెడువారిఁగాంచి న
త్వరగతి డాయుచుకొబడిచి బాధలఁజెట్టుచుఁ గొట్టి చట్టనక్
ధరఁబడఁ నెట్టఁగాఁదొడఁగె ధార్మికవర్య ! యనంతరంబునక్ ౧౦౦
- తే॥ నైకటికులును హరిసఖుల్ నయచగులును దంటలై న సుబలుఁడు శ్రీదాముఁడింక
స్తోకుఁడును నితరులారని దుండగమునుగాంచి పడికరంబులఁగొంచుఁ గదలిరంత
- క॥ శ్రీదాముఁడు దండమునన్ బాఁడెను సుబలుఁడుముప్పి వానినిమొట్టెన్
మోఁడెన్ స్తోకుఁడు ద్రాటను నాడట నంశుండునతని నడుగునఁ దన్నెన్
- తే॥ మఱియుఁ దేజస్వి నామగోధురబలుండు రహిని సర్ధచంద్రప్రహారముల శాస్త్ర
చోదితంబగు విధమునసలిపి బలిమి వెంటనంటెను మిక్కిలి కంటుతోడ
- తే॥ అర్జునుండను గోపుకుం డతనిఁద్రోసె బాదమున విశాలర్థభలుఁడు గొట్టె
బంతితోడ వరూధప్రండతిబలమునఁ దద్దనుజవర్యుఁ బ్రహరించె దత్పరమున
- క॥ సావాసంబునఁ జేవను నా వెన్నుని మెప్పుగాంచి యండనుగల యా
దేవప్రస్థుండా దుర్భావాన్వితడై త్యుచేపలక్ వాయించెన్ ౧౦౧
- చ॥ పదపడిఁ గృష్ణచంద్రుఁడు నపారబలంబున రెండుచేతులక్
ద్రిదశరీవుక్ గ్రహించి సారిదిక్బయికెత్తుచు డించి క్రిందికిన్
మదమణగంగఁ ద్రిప్పి పలుమాఱులు నెట్టన గోప్రవర్ధనా
ఖ్యుఁడనరు కొండపై విసరె నంతట ధేనుకదానవేంద్రుడుక్ ౧౦౨
- తే॥ రెండుగడియలు గడఁబట్టి లేచి మఱల మేనుజాడించుకొని హతిమిళితమైన
మోముఁదుడుచుచుఁబొగరునఁ బూర్ణదీర్ఘ శృంగములఁ గృష్ణుఁడై కొనినింగిజేరె
- చ॥ తమపరి లక్షయూమడలు దాఁటినమోఁదట నాతఁడందునన్
గదనము గృష్ణతోసలుపఁగా నతఁడతని రెండుచేతుల
న్గదియఁగబట్టి భూమిపయి నాడులు చూర్ణముగాఁగ మూర్ఛలన్
గొడకొనినెట్టెనంత నలకొంటెయు వెంటనెలేచి కంటునన్ ౧౦౩
- ఉ॥ శృంగములన్ హరిన్ బాడిచి చిత్రితరంబుగ గోప్రవర్ధనో
త్తుంగనగంబు మూలములతోడఁ బెకల్చియుఁ గృష్ణునెత్తిపై
ఖంగనవై చెఁ దోడుతనె కంజదళాక్షుఁడు దానిలాగి కొం
చంగుగఁ దిగి వానితలయందునఁ ద్రోసెను ధారణీశ్వరా ! ౧౦౪
- చ॥ మఱల నిశాటుఁడామల సమర్థతఁ గైకొనివేసె గృష్ణుపైఁ
దిరిగి తదబ్జనేత్రుఁడలదివ్యగిరిక్ గొని పూర్వరీతిఁగ
ర్బురశిరమందు వైవ నలపుణ్యజనుండును దిగ్గి కిన్ముఁ ద
ద్దిరిఁగొని శౌరిపై విసరి కేరుచు నార్చుచుఁ బాఱి టివ్వనక్ ౧౦౫

ఉ॥ హేతిసమస్వత్పంగముల నిద్ధబలుకబలుగ్రుమ్మి పాదసం
ఘాతములక హతికసలిపి కంధులు ఘూర్ణిల సర్వనిర్జరుల్
భీతిల భూమిమండలము పెట్టి వకావకలై చెలంగఁ జెం
గూతనువేయ నాముసలి కోవపరీతమనస్వియై వెనక ౧౯౧

చ॥ గడుసున ధేనుకాసురుని గట్టిగఁ జేతులఁబట్టి భూమిపైఁ
జెడఁబడఁగొట్టి సామ్యసిలఁజేసి మఱిగొని వజ్రకల్పమా
పిడికిట మొట్ట డమ్మనియె వేల్పులు నందనజాతపుష్పముల్
దడదడఁ జల్లసాగిరిగ ధైర్యపరాక్రమసాహసాంచితా! ౧౯౨

తే॥ మృతకళేబరమందున మేఘమందు మెఱపు నరణిని నగ్ని యాపరునియందు
నఖిలజగములు జనియించునట్లు లొకఁడు వింతగా బైలుదేరి బల్వేడ్కతోడ.

సీ॥ చామనచాయయుఁ జక్కని పుట్టముల్ పద్మమాలలు చాలఁ బరఁగుచుండ
వేయిచక్రంబుల విరవముల్ దగవేయి ధ్వజములు మిక్కిలి భాసిలంగ
బంగరుసాముల పృథలుమించెడి గొప్పరతనముల్ మిక్కిలి రాజులంగ
లక్షపార్షదులును లక్షచామరములుఁ బదివేలగుట్టుముల్ వజలుచుండ

తే॥ దివ్యయోజనవిస్తీర్ణ దేహమొంది స్రగ్వియై మనోయాయయై రాహిణీయ
హరులకుం బ్రణమిల్లియు నప్పుడచట ఘనరథంబెక్కి గోలోకమునకుఁ జనియె

ఉ॥ ఈగతి ధేనుకాసురునిఁ గృష్ణబలుల్ వధియించి తమ్ము నా
గోగణగోవకోత్కరమకుంతితీతినిఁ బ్రస్తుతించఁగా
వేగమ వారినింగలిసి వేడుక నిండఁకుఁజేర సాగిరో
యోగిజనప్రమాదకర యోగ్యచరిత్ర విభూషితవృథా! ౧౯౩

క॥ నావుడు జనకుండిటులనె నోవిబుధా! ధేనుకాఖ్యుఁడు త్తమగతి నే
యేవిధిఁజెందెనా తొలిజనిలో వీఁడెవ్వఁడో దయఁ బలుకుమా! తెలియన్

క॥ అనవుడు నారదముని యిట్లనియెను నోజనకరాజ! యాదిమజని నీ
దనుజుఁడు జరిపిన వృత్తము వినుమా! యనుమానమేల? వినిపింతుఁజుమీ!

—† ధేనుకాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. †—

చ॥ ఉలిపి విరోచనాసురకులోన్మృదువుకొ బలిపుత్రకుండునై
నలిగ వసించు సాహసికనామకుఁడీతఁడు గంధమాదనా
చలమున వాసముకొనలిపి సమ్మదుడై పదివేల లేమల
న్గలిసి మనోజరంగమున నాట్యమున ల్పడికాలమందునన్ ౧౯౪

- ఉ॥ భామలనూపురంబులరవంబులు మ్రోయ గుహాంతరంబునన్
నేమముతోడనుండెడి మునిప్రవరుండగు దుర్వసుడు స్వీ
యామితయోగభంగుడయి యంఘ్రిలఁ బొదుకలకధరించి ని
ర్ధూమకృశానురూపమును దూఱొని యప్పినిఁగేలఁ బట్టియున్ ౧౯౯
- క॥ మీసల మెలియంబెట్టుచు రోసమునక వానిడాసి రుక్ష్మాత్తుల నో
వేసరి ! ఖరరూపము నీకీసమయమునంచునె ఘటియించుతఁ బలువా !
- తే॥ కానిచో నీవు తపమునఁ గ్రాలువాని సన్ను వ్యర్థునొనర్తువే నయనములకుఁ
గావరంబెక్కియండెనే ఖరనిశాట ! దుర్వసుండనియెఱుంగవే తొక్కివిడుతు
- క॥ అనవుడు సాహసికుండును విని తన్నునిపాదములను వేవ్రాలి సనున్
నెనరున నా యపరాధములను నోరిచి ప్రోవుమోయిలావిబుధేంద్రా !
- ఉ॥ ఈరహివేడ మానివరుణ్ణి నె నాలుగులక్షలెండుగా
భారతవరమం దలరు పావితమాధురమండలసిత
శ్రీరమణీయతాళవనిఁ జెందెడి శౌరిసమేతసీరితోఁ
బోరి నశించి నిక్కముగ ముక్తినిజెందెద వోరియాసురా ! ౨౦౩
- తే॥ అటుల ముక్కిపియైన మహాతపస్వి మరల గరుణింప నాదైత్యనరుడుగార్థ
భాకృతింబొందిధేనుకాహ్వయముఁదాల్చి యుక్కరులలోన మేటియంచుగ్గడింప
- క॥ తాలవనంబునఁ జేరుచుఁ గాలంబును గడుపుచుండి కమలాక్షోక్తిన్
నీలాంబరకరముఖమున నీలిగియటు ముక్తిజెందె నిరవద్యవిభూ ! ౨౦౪
- క॥ హరి స్వయముగఁ జంపమికిన్ వరకారణమేది యనినఁ బ్రహ్లాదున నో
“వరచరితా ! నీకులమేతరుణమునక జంపననుచు దయవరమిడుటే”

— శ్రీకృష్ణుండు కాళియమర్దనంబుజేయుట. —

- చ॥ మఱియొక కాలమందున రమావిభుండన్నను రామువీడి త
త్సరభులఁద్రోలుచున్ జెలులతోఁ దగి యట్టి కళిందజాతటం
బరమునఁజొచ్చె దన్నది విషావృతవారులఁగ్రోలి వెంటనే
పరవశతక బశుల్వడియె వ్రాలిరి తద్దరిమిత్రులద్దరిన్ ౨౦౫
- క॥ ఆపుండరికనేత్రుడు గోపాలక గోగణంబు గూలుట గని సం
తాపింపక దయఁబ్రోచెను నాపోడిమి విస్తరింతు ననఘా వినుమా ! ౨౦౬
- ఉ॥ ఎప్పుడు మిత్రగోప్రతతు లేమియెఱుంగక యందుఁగూలెనో
యప్పుడు శౌరి, వారు గడుపారఁగఁద్రాగిన వారిలో విషం
జొప్పటగాంచి పుట్టముల నొద్దికఁగట్టుచు నెక్కి నీపమున్
దెప్పనఁ దత్తరంగణినిఁ దేకువదూకె గుభాలునక విభూ ! ౨౦౭

- తే॥ తత్పతనమునఁ దన్నద్భుదకముగలతఁ బాటి నల్లడలందునఁ బర్యే నప్పు
డందుఁగల కాళియాహిగృహంబు నాశనంబుగాఁ దొడంగెను తత్పరంబునందు
- ఆ॥ కాళియోరగుండు గనలుచు పందభోగముల విప్పి విషముఁగ్రక్కియక్క
మలనయనుని డాసి యలఘుదంష్ట్రితోడఁ గొఱికి బాహువులను నెఱిగఁగప్పె
- ఉ॥ అంత ఘనాఘనాభుఁడు నిజాపఘనంబు ఘనంబొనర్చి య
త్యంతబలంబుతోడ నలవ్యాళముకప్పను డుల్చి కేలఁ బు
చ్చాంతముఁబట్టి గిర్గురున నొర! యహ! యనఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి యా
పంతను దొక్కి శాతశతబాణములక బజపెన్ నరేశ్వరా! ౨౧౨
- ఉ॥ ఆవలఁ గాళియుండును భయంబును గొల్పుచుఁ దిగి రేఁగి యా
శ్రీవిభు వామహస్తముఁ గసిక గ్రహియించె ననంతరంబునం
దావనక్షేణుండు గుడిహస్తముతోఁ దనువీడ దానినిక
జేవనుగొట్టి తార్జువలఁ జేకొని యేచుచుఁదొంగి నె దన్నదిక ౨౧౩
- చ॥ పదనడి తద్భుజంగవతి పంతముతోఁ జనుదెంచి శ్రీరమే
శు దరికినేగ నాఘనుఁడు సూచి రయంబున దానివాలముక
విదిలిచి త్రోసి రోసమున భీమనిశాతశతాశుగంబులన్
గొదకొని వైన నాతఁడును గొంకక క్రమ్మట నమ్మహాత్మునిక ౨౧౪
- ఉ॥ దాయుచుఁ గోఱలకగఱచి ధావనమెత్తెడిలోన నట్టి నా
రాయణమూర్తి పూర్ణబలరాజతుండై యల కాళియాహి నా
హ! యనఁ జేతఁబట్టి తనయాయతముప్పిని మొట్టె దానిచే
నా యురగంబు తన్నిమిషమందునఁ దాళక పొందినామ్మనుక ౨౧౫
- తే॥ పందమొగములఁ గ్రిందికివంచి తనకు నభిముఖంబుగఁబడుట బ్రహ్మాండనాయ
కుడగుహరి, గాంచి తన్నుణికోటిరుచిరఘణములం దెక్కి మురళినిఁబట్టె నంత
- ఉ॥ నాటకరంగమం దలరు నర్తకుకై వడివేషముక జగ
న్నాటకసూత్రధారి హరి నవ్యవిధంబునఁదాల్చి సుస్వరం
బొట లయల్ సెలంగ విబుధావళి మెచ్చుచుఁ బుష్పవర్షమే
లోటునులేనటుల్ గురియ లోలుభతక గడుఁబాడె వంశితోన్ ౨౧౬
- చ॥ మరియును మాధవుం డటుల మాధురిగానముజేయు పట్టులక
సురుచిరతాండవోత్సవ వినూత్నమనోజ్ఞమహానటాభుండై
స్వరలయరాగయుక్తగతిఁ బాదములల్లనవేసి భోగముల్
చిరమరజేయనచ్చిలువ చెల్వులు వల్లుల నశ్రులొత్తుచుక ౨౧౭

—* కాళియపత్నులు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. *—

క॥ చని యల హరిపదములఁబడి వినవే చెవియొగ్గి మాదు విన్నపము దయకొ
గనవే చల్లనిచూపునఁ గొనవే మావందనముల గోపాలమణీ! ౨౧౯

క॥ విన్నారము నీమహిమముఁ గన్నారము గన్నులారఁ గరుణాభరణా!
యన్నారము నీకృపకై యన్నారము మమ్ముఁగావుమని జగదీశా! ౨౨౦

క॥ ఘననిభ! యభయశుభప్రద! వనమాలీ! కనకచేల! వంశీలోలా!
వనజాతపత్రలోచన! వనజాసన మదనజనక! వననిధిశయనా! ౨౨౧

ఉ॥ జిష్ణుముఖామరవ్రతతి సేవ్యపదాంబుజ! యంబుజోదరా!
జిష్ణుముఖస్వబంధుహిత శేఖరపోషక! కాస్తూభాదిరో
చిష్ణు! యలంకరిష్ణు! బహుచిత్రచరిత్రమనోజ్ఞ! ప్రాజ్ఞ! శ్రీ
కృష్ణ! కృపామతింగనవె యీవిఁకఁబ్రోవవె మమ్ము మాపతికొ ౨౨౨

ఉ॥ చూచితి మాత్రిలోకములఁ జూచితి మేడుసముద్రముల్పజీకొ
జూచితి మేడుకొండలను జూచితిమెల్లధునీవతంసముల్
జూచితిమెల్లచోట జితసూర్యకనద్వ్యతి! నీవు దప్ప నే
రొచ్చిచెడివారు లేరు సుమి ప్రోవుమ! మాపతియైన కాళియొకొ ౨౨౩

క॥ పతిభిక్ష మాకుఁబెట్టుచు ద్రుతమున రక్షింపుమయ్య ద్రుహిణాండసమా
హితవిపులోదర! యని సంస్తుతిఁజేసిరి కాళియుండు సూచి నతుండై ౨౨౪

ఉ॥ పావుడ పావసంభవుడ బాపకృతిప్రచయప్రవీణుడకొ
బాపమనస్కుడకొ దురితవారకతావక దివ్యపాద ప
ద్మాపితచి త్రస త్రమచయామితశత్రుడనైన నన్నెటో
నీపదపద్మభృంగముగ నెమ్మిని సల్పుమ భక్తకల్పమా ౨౨౫

క॥ దీనజనావసతత్పర! నానెరసు క్షమించి రక్షణముసేయుమ! రా
ధానాయక! యని వేడఁగ నానలినాటుండు వత్స ననుకంపనిటుల్ ౨౨౬

తే॥ కాళియాహ్వయభోగింద్ర! కొతుకమున మిత్రపుత్రకళత్ర సమేతుడవయ్య
లెమ్ము రమణకద్వీపంబుఁ బొమ్ము నీకు నెట్టిలోపంబులేదని యెఱుఁగుమందు ౨౨౭

ఉ॥ తత్పతగేంద్రబాధ లటఁ దప్పకకల్గునటంచు నెంచెదో
తత్పరితాపమొందకుము తద్బలి, త్వద్వనితాస్తవోల్ల స
న్మత్పదపద్మలాంఛన సమంచితమంచుఁ దలంచి మెచ్చి యా
పత్పథమందుఁ ద్రోయఁడని భావమునందున నమ్ముమోఘణీ! ౨౨౮

ఉ॥ అంతటఁ గాళియోరగము నాహరికిఁ గిడిగిల్చొనర్చి వే
కాంతలు బంధువుల్ మొదలుగాఁగలవారలఁగూడి యల్ల ద్వీ
పాంతర మొందె నంత ఘణియందు ముకుందుఁడు సిక్కికొన్న వృ
త్తాంతమువిన్న నందముఖతద్వ్రజవాసులు సర్వులాదతోన్ ౨౨౯

వ॥ ఆబాలకృష్ణుండున్న ప్రదేశంబునకరిగి తద్వమునాతరంగిణి నిర్గతుండై
యద్దరిపై బెద్దనిద్దురవోయిన చెలికాండ్రుని లేపి ముద్దుమొగమునం జిఱునగవొప్ప
నవ్వారితోఁగూడి ముచ్చటాడుచు వచ్చెడి నచ్చిన్నివెన్నునిం గన్నులపండువగాఁ
గాంచి, హరించి, కౌగిలించి, చుంబించికొనిచి. వెండియు నందుండును, దత్తుం
దరియుఁ, దమ నందనునకభయశుభవిభవంబులు లాభింపఁ బరమానందంబుతో
భూబృందారకబృందంబునకు నందనపూర్వకంబుగా ననేకదానంబులొనర్చిరి. అంత
నిజవక్షోజంబులం దక్షిణంబుగా క్షీరంబుస్రవింప యశోదాదేవియు, ౨౩౦

చ॥ హరిఁగొని ముద్దుపెట్టుకొని హస్తముఁబొందెను నెల్లవేలు ప
య్యర గడుహోయిగా విసర నక్కిలిఁదీర్చుకొనంగఁ దన్నదీ
పరిసరమందుఁ దామసిని బాగుగనిద్దురవోవసాగిరా
త్మరమణులున్ సుతుల్, సఖులు దమ్మునుజుట్టి శయింప నంతటన్ ౨౩౧

—* కీకృష్ణుండు దావాగ్నిపానం బొనర్చుట. *—

చ॥ నడినిసి వేణుఘర్ణమునన్ జనియించిన కాచుచిచ్చు బ
ల్కుడి బ్రలయాగ్నితుల్యమయి పండిన గోపకులన్ దహింప రా
నడలుచుఁ జూచి వారలు నిరాశ్రయులై బలరామయుక్త కృ
ష్ణుడుగలచోటికేగి పలుజోతములం బొనరించి భక్తితోన్ ౨౩౨

తే॥ కృష్ణ! శ్రీకృష్ణ! మమ్ములఁ దృప్తతోడఁ గావుమియ్యదెకార్చిచ్చుకనులుమిఱులు
సెందునట్టుల వచ్చెడిఁ బొందులివిగొ పోవుచున్నవి దేవరా ప్రోవుమయ్య!

చ॥ అనఁగ సరోజలోచనుఁ డభూవళితులధనంజయుండు జి
ద్దునుఁడు బరాత్పరుండు నరిదారణధీరుఁ డుదారుఁడాదితే
యనుతుఁడునైన కృష్ణుడు తదార్తులఁగన్గొని గోపులార! యిం
కను భయమొందఁబోకుఁ డిదిగ్రచ్చట నార్పెద మూయుఁడీకనుల్ ౨౩౩

తే॥ అనుచుఁ గ్రమముగ దాయుదావాగ్నినోటమింగెనందోదిగోపకుల్ మిగులవంత
నొంది ప్రొద్దునమేల్కొంచి యూరికేగసాగిరో మిథిలేశ్వర! జనకరాజ!

క॥ అని వచియింపఁగ తేడును విని వింతలఁబొంది మరల విననుత్సాహం
బును జూపుచు నారదమునిఘనునకు వాక్రువ్వదొడఁగెఁ గౌతుకమతితోన్

చ॥ ఎవనిపదాబ్జయుగ్మరజ మిపమనాల్లు జగంబులందు జ్ఞా
నవిభవవృద్ధులెన్నో జననంబుల నెత్తియుఁ జెందలేక మా
నవిరతులై రో యట్టి చరణంబులె యిత్తటిఁగాళియాహిపై
నివెలిఁగెఁ జూడఁ దత్త్రియలు నివ్వెఱపాటునుగల్గజేయవే ? ౨౩౨

క॥ ఈయరగేందుఁడు ప్రాగ్జని నేయేరీతులఁ జెలంగె నెఱిగింపుమ ధీ
రా ! యన నాముని యీతఁడు స్వామ్యంభవకాలగభృగువంశభవుండై

తే॥ వేదశిరుడను పేరొంది పెరిగి వింధ్యయ నెడి పర్వతరాజంబునందు నెక్కి
నిశ్చలంబుగఁ దపమును నియతితోడ జనులులేనట్టిచోటున సల్పుతఱిని

—† కాకభుశుండిముని కథ. †—

అ॥ తపముఁజేయ నొక్కతఱిని యశ్వశీరస్కుఁడుండునట్టివింధ్య ముచితమంచు
నెంచి యేగుదెంచ నెక్కతంబుననొ పావకసమేక్షణములఁ బఱపి నెఱిగ

చ॥ తపమును జేయఁగా నిచటఁ దావుఘటిల్లదు హాయిలేదు నా
దుపలుకులక గ్రహించి చను తోడ్కొనె వేఱుస్థలంబు నీబృహ
త్తపమునకై కనుంగొనుము తర్లుము నిల్వకు మిందనంగ నా
తపసియు నిట్లువాకొనియెఁ దావకృశానుసమాననేత్రుడై ౨౪౧

చ॥ ఇది పరమేశుభూమిగద యెవ్వరిపెత్తనమేమిలేదె యిం
దిదినఱకెందఱోమును లహీనతపంబొనరింపరే ? యిటక
గుదిరి తపంబునేసలుపు కోర్కెనివచ్చితి నింతమాత్రకే
పదరుచు నాపయిక బుసలఁబర్వడి సర్పముమాడ్కి వత్తువే ? ౨౪౨

ఉ॥ వచ్చితి వక్రతంబున సుపర్ణభయంబుఘటింపఁ బామవై
కృచ్చఱఁబామ్ము పిమ్మట నఖిండుండు వేదశిరస్కుడోరి ? పె
న్నచ్చరి నీయభీష్ట మనమంజసమించుక కింతఁజేసెదే ?
చొచ్చి క్రియార్థివై యిచట నూటులఁ బోటుల మాటలాడెదే ? ౨౪౩

ఉ॥ కాపునఁ గాపుకావనెడి కాకివిగమ్మనె నంత నిద్దరున్
జేవచెడన్ వెతన్ బడుచు శ్రీహరిదిక్కిని నమ్మియుండ రా
థావిభుఁడగుదెంచి యలతావసులన్ గని పీఠిపూర్వకో
క్త్యావళి నూఱడించి ముదమందఁగ నిర్వరకిల్లువాకొనెన్ ౨౪౪

ఉ॥ ఏమి పరస్పరంబిటుల నిప్పుడు శాపములిచ్చుకొంటి రా
హా ! మితిమీఱు కోపమునునందుట మానుల కర్హ మొక్కొ ? మీ
రీమెయి శాంతిఁబొందుడిఁక నిర్వరు మత్ప్రియభక్తులౌట మీ
సేమముఁగోరి వచ్చితిని జెప్పెడినానుడు లాలకింపుడీ ! ౨౪౫

ఉ॥ నానుడి రిత్తనేయ యతనంబునుజేసెదఁగాని భక్తసం
తానవచనసమూహ మన్యతంబుగనల్పను నిద్రి నాప్రతి
జ్ఞానియమంబు మత్పదము జక్కఁగ వేదశిరస్క! సీతలన్
బూనిచి ముక్తుజేసెదను బుల్లులఁజేసి భయంబుబాఁయగాన్ ౨౪౬

ఉ॥ ఆకులమొండఁబోకుమింక నశ్వశిరస్క! వినుండు నానుడుల్
గాకత నీవుసెందినను గారుణికంబున జ్ఞానమిత్తుఁడ
త్కాకవికారకార్యములు గ్రాలవు నీయెడ నయ్యెడన్ మహా
ప్రాకటశుద్ధమత్థస్థిని రాజిలనుండువు నిక్కునంబునూ ౨౪౭

తే॥ ఇట్లు కరుణించి కీర్తిహరి యేగె నవల, నశ్వశిరుఁడు సీలాద్రిని నాత్మఘోష
మగుచుజ్ఞానియై రామభక్త్యంచితఁడయి శ్రేష్ఠ రామాయణంబును జదువుచుండి

ఆ॥ గరుడుఁ డొక్కయెడనుఁగాంక్షింపఁ దత్పణ్య వుక్తభావంబు బోధపరచి
తపముఁజేయసాగెఁ దాదాత్మ్యభావంబుతోడ జనకరాజ! త్రోసిచింత

—॥ కాళియ వ్యాళోపాఖ్యానము. ॥—

తే॥ ఇతను వేదశిరోవార్త నీవు వినుము! రహినిఁ జాక్షుషమన్యతరంబునందు
నల్ల దక్షప్రజాపతి యాత్మనుతులఁ బడునొకండ్రను దత్కశ్యపమునికిచ్చె

తే॥ అల్ల వ్రజమందు వసుదేవునాలియగుచు హరినిఁగనినట్టి రోహిణి, యట్టిసుతల
యందునన్ గదుగ్రీవయనంగ నలరి కోట్లకొలఁదిఁ జలువలన్ గాంచెను గోర్కిదీర

ఆ॥ అట్టి కాద్రీవేయులందు హాలాహల కలితములును రత్నలలితములును
నమలపంచశతఫణాచితములునైన పన్నగములు కొన్ని వజ్రలు మఱియు

తే॥ విషధరములును శతఫణాన్వితములు మణిగణమనోజ్ఞములై ననాగములుగొన్ని
గలవు తద్వేదశిరసుఁడిచిలువలందుఁ గాళియాఖ్యను మేటియై క్రాలె నవల

ఆ॥ ఎల్లసర్పములకు నల్లశేషుఁడు నాథుఁడయ్యె నతఁడె యచ్యుతాగ్రజుఁడన
రాముఁడనఁగ రోహిణీమహిళకొబ్బె వెండి యింతకుఁ దొలివిషయమువిను

చ॥ ఒకసమయంబునందునఁ బయోరుహనాభుఁడు పద్మనేత్రుఁడున్
బ్రహ్మతిపరుండు విష్ణుఁ డలపన్నగనాథునిఁగాంచి యిట్లనెన్
సకలజనోపకారముగ సర్వజగత్పృథుభారమున్ దల
నికమకలేక మోయుటకు నీవె సమర్థుఁడవో ఫణిశ్వరా! ౨౪౮

తే॥ ఈవు దప్పిన వేటువారెందులేరు కాన నాయాజ్ఞనిదిమోయఁగడఁగుమయ్య!
యంతలులేనట్టి బలము నీకలరుటను ననంతఁడను పేరుగల్గె ఫణాధరేంద్ర!

చ॥ అనవుడు శేషుఁడట్లనియె నచ్యుత ! నాకిది సంకటంబై యై
నను భవదాజ్ఞ భూభరము నాతలఁ దాలుతుఁగాని యెంతదాఁ
కనొ యెటు మోయ నొనొ; యది యంతయుఁ బూసనుగుచ్చునట్లుగాఁ
గనికరముంచి నాకుఁ బలుకన్ నినువేఁడెద లోకనాయకా ! ౨౫౭

ఉ॥ అంత ననంతశాయియు ననంతఘోష్యర ! నీవచస్సులన్
జింతదొలంగె సంతసముఁజెందితి నీవీత మధ్వణంబు ల
త్యంతముఁదెల్పు పేరుల సహస్రముఖంబుల వేటువేటుగా
సంతతముచ్చరించుచు ర సాధురమున్ దలమోయుచుండుమా ! ౨౫౮

క॥ ఎప్పుడు నానామములున్ జప్పగనైపోవునో రసాధరము న్ని
వప్పుడు వీడుము శేషా ! యెప్పును నీకదియ, నాకు నూరీకృతమా ౨౫౯
వ॥ అంత శేషుం డురరీకరించి తిరిగి శ్రీహరి కిట్లనియె. ౨౬౦

క॥ ఆశేయంబుల కెల్లను నాధారుఁడనగుదుఁగాని యాధారుఁడనొ
నాధురమున కేధీరుం డాధారుఁడగు వచింపుమయ్య రమేశా ! ౨౬౧

ఉ॥ నావుడు దేవకీసుతుఁడు నాగకులేశ్వర ! నేను కూర్మమై
చేవను నిన్ను మోసెదను జెందకు మిందున సందియంబునున్
గావునఁ బొమ్మటంచుఁ బలుకన్ భుజగేంద్రుఁడలేచి భక్తితో
శ్రీవిభు మ్రొక్కి పూజల విశేషముగాఁబొసరించి వెంటనే ౨౬౨

తే॥ లక్షయోజనములక్రింద లలిని వెలుఁగుచుండు పాతాళలోకంబునొంది బహుళ
భువనమండలభారంబుఁ బూని చేతఁ దలనుబెట్టుకొనెన్ జండబలముతోడ

తే॥ ఆదిశేషుఁడు పాతాళమరిగినపుడు సర్వఘణులు జనుదెంచి సత్వరగతి
బ్రహ్మయాజ్ఞను సేవించి భక్తితోడఁ దత్పఱింద్రాజ్ఞఁగొనియోలిదరలియచట

వ॥ కొన్ని యతలంబునకుఁ, గొన్ని వితలంబునకునుఁ, గొన్ని సుతలంబున
కును, గొన్ని తలాతలంబునకుం, గొన్ని పాతాళంబునకుం, గొన్ని రసాతలంబునకుఁ
జనె. అందు రసాతలమందునుండు రమణకద్వీపంబొ కాళియాదివ్యాళంబుల
కునికిపట్టుగాఁ జెలంగుఁగాడె. వెండియు నేమి వినవలతువో తెల్పుమన నా బహు
లాశ్వండు మునీశ్వరా ! ఇతరసర్పంబులకు లేని భీతి యారసాతలాంతర్భూత రమ
ణక ద్వీపస్థిత కాళియద్విర్లు పృష్ఠంబున కేలగలిగెనో యానతిండునివేడ దేవమునీంద్రుం
డా రాజేంద్రునితో నిట్లనియె. ౨౬౩

క॥ గరుడుం డల ద్వీపమునన్ విరివిగ ఘణులుండునంచు విని చని కని యా
యరగంబులఁ బ్రీతిదినమును గరుణను విడి కుడువఁదొడఁగెఁ గడుపార సుధీ !

తే॥ స్వార్థపరుడయి యటు దమ్ముఁ జంపుచుంటఁ
గాంచి యచ్చటి యెల్లనాగములు గుమిగఁ
జేరి యోజించి యాతని చెంతకేగి
వందనమ్ములఁ గావించి భయముతోడ ౨౬౭

మ॥ గరుడీ! గాలినిమేసి మూలల నెటో కాల్కొన్నమమ్మిట్లు త
త్కరుణాసాగరకృష్ణవాహనమవున్ ద్వన్నాత్మభక్తుండవున్
వరకాయుండవు పక్షి నాథుండవునె బాధించుటలో నీకుఁ బెం
బరువా? పాడియ? పగ్గెయూ? సుకృతమా? పల్కంగజే ధీనిధీ! ౨౬౮

తే॥ స్వార్థపరతమిహోటి ధీశాలురకును నున్నచోనెల్లలోకంబు లొక్కసారి
ధ్వంసమైపోవె కావవే! పరమకరుణ వక్తరణిఁగానిచోవిను మొక్కమాట.

చ॥ ప్రతిదినమిట్లు మమ్ములను బట్టిగ్రసించకయున్న మేము స
మృతిఁ బ్రతిమానమందునను మాంసవనస్పతితోఁజాన్పనం
యతముగ నొక్కసర్పమును నున్నులచాలుగ మీకు నిత్తు మీ
వితమున నొప్పిప్రోవుమని వేడఁగఁదాన్తుడ౯ వల్కెనిట్టులక ౨౭౦

ఉ॥ ఒప్పితిఁగాన మీరలింక నున్నులచాలుగ మానమానముక
సవ్వముఁగొంచు నాకడకుఁ జిక్కఁగవచ్చిన లెస్సయామఱిక
దప్పిననప్తపూర్తికయి నామది నచ్చినయట్లుమిమ్ము నే
నుప్పన చప్పనలోగనక యూరక మెక్కెదనంచు నమ్ముడీ! ౨౭౧

తే॥ ఇట్టి తీర్మానముభయులు నేర్పడంగఁ జేసికొనిరంత ఘణులును జెప్పినట్టు
లిండ్లచాలుగ బలులిడు చెదలవెఱపు విడిచియుండిరి పిమ్మట వినుముభూప!

తే॥ క్రమముగానిండ్లవరుసను గాళియాపి సద్గమునకట్టి యేర్పాటు సంభవింప
నతఁడు గా మేటి యనినిక్కు చందఱివలె బలినిఁగొని యేగకుండె నా పట్టునందు

మ॥ వినతాపుత్రకుండట్టి గొప్పబలికై వీక్షించి వీక్షించి గ్ర
క్కునఁ గాలోగ్రసమానుడైయరిగి యాకుంభీనసశ్రేష్ఠువై
ఘనపాదంబులు సంచలించునటులక గావించె నద్దానికా
యనిలాహరి సహింపలేక పడి మూర్ఛాకాంతుడై క్రమ్యులక ౨౭౨

చ॥ తెలివినిలేచి బుస్సలను దీక్ష్యవిధంబునఁ గొట్టినాల్కలక
బలుఁగులతేని నాకి తన భోగశతంబును విప్పి కోటలక
బలుమఱుఁగంటుతోఁ గఱవఁ బక్షివిభుండును దానిఁబట్టి తె
క్కలఁగడు బాఁది తుండమునఁ గైకొని మేదిని మోఁడె భూధవా! ౨౭౩

- చ॥ బరువడిఁ గాళియోరగము పట్టఁగరానిమహాగ్రహంబునకే
గరుడుని నిట్లటుల్ గవిసి కాననికై వడి తాత్త్వ నాసికకే
ద్వారగతితోడఁ దప్పకొని తత్పదయుగ్మము నట్టె చుట్టుడుకే
బారిఁబారిఁబీకి శ్వేతమును మోములఁగాచ్చుచు లాగె తొక్కలకే ౨౭౬
- ఆ॥ అపుడు గరుడి తొక్కలందు మయూరకసీలకంఠములును నోలిఁబుట్టె
నాశ్వయుజమునందు నాచివక్షదశమి వాని దర్శనంబు భద్రకరము ౨౭౭
- ఉ॥ పిమ్మట వైన తేయుఁ డతిభీకరలోచనుఁడౌచుఁ దీక్షణతుం
డమ్మునఁ గాళియుకొని తటాలున నేలను గూలఁగొట్టి దే
హమ్మును జీల్పఁబూనుతఱి నాఫణిగన్గొని యాగనంచుఁ బా
దమ్ముకొలందిఁ బాతె నల తాత్త్వయుగైతము వెంటనంటఁగాక ౨౭౮
- చ॥ క్రమముగ నాప్పదాకు వటుఖండములేడును గొప్పవైన గ్రా
నములను సాగరంబులను వాఁకల దీవుల దివ్యసప్తలో
కములను జొచ్చిచొచ్చి యటగ్రాలెడివారల వేడివేడి పృ
థమున ఖగేశ్వరుం డగువడంగ భయంబునుబొంది టక్కునకే ౨౭౯
- చ॥ మరల నభోజగంబున కమందగతికే జని యేరిఁ గోరినకే
హరిభయమిందుఁ గల్గునని యందఱు నూరకయుంటఁగాంచి యా
పరముఁడు దేవవంద్యుఁడును వ్యాళవిభుండును నైనశేషుఁ డ
గ్గరివినుతించి మ్రొక్కితమిఁ గద్గదవాణిని వేడె నిట్టులకే ౨౮౦
- ఉ॥ దోషమదేభకేసరివి తోయజలోచనశయ్య పుర్విసం
తోషకృత్తిప్రవీణుఁడవు ధూతవిరోధివి సర్పరాజ వో
శేష ! ఖగేశ్వరుండివుడు చెండఁగవచ్చెడిఁ గాళియాఖ్యు న
నోబ్బషణ మెంతయుకొనలిపి పుణ్యముఁగైకొను మోక్షపానిధి ! ౨౮౧
- మ॥ అని ప్రార్థింపఁగ శేషుఁడిట్లనియె నోవ్యాళేశ్వరా ! నానుడుల్
వినుమా ! యిచ్చటఁ జుట్టుప్రక్కలను నిస్సీతికవిడక బోవఁగా
మొనకాండ్రెవ్వరు లేరటంచు మదిలో ముమ్మాటికిన్నమ్ము మై
నను నీపై నిదయుక రహస్యమగు స్థానంబుక వచింతుక జూమి ! ౨౮౨
- తే॥ మునుపు సౌభరియను మునిఘనుఁ డొకండు
యమునదరినున్న బృందావనాంతరమున
నయుతవత్సరముల్ దాటునటులఁ దపము
జలమునందున నిలుచుండి సలుపుచుండె ౨౮౩

ఉ॥ ఆతటి నజ్జలంబుల యుపాధిపచర్యను గాంచి మాని సం
ప్రీతినిబొంది డెందమునఁ బెల్లుగృహస్థుఁడాయాశుఁడౌచు మాం
ధాతృనుతాశతంబును యథావిధిఁ జేకొని శ్రీశునద్దయన్
భూతినిబొంది మామ ముదముంగన హాయిగ నుండెవారిలోన్. ౨౮౪

అ॥ అంతఁ గొంతకాలమగుడు తత్సౌభరి మానివర్చుడచలమానసమునఁ
దపముఁజేయఁదలచి తన్మమునాశైవలినీకీబోయిదాని వనమునందు ౨౮౫

చ॥ తపనునిఁబోలి తేజమునఁ దద్భవబంధవిముక్తికోసమై
తపమొనరింపఁగా నిలిచి తత్కేగనాఘుడు స్వచ్ఛందంబులన్
దపతపకొట్టకుండఁ దనదాపున వ్రాలి చరించు సర్వమీ
నవతని మ్రొంగుటన్ యుమగణంబులు దానికీ గుంచుచుండటన్ ౨౮౬

చ॥ కని కడుఁ గుద్దుడై విహగకాంచునిఁ గన్గొని యొరిఘాత్త! వా
రినిఁగనవున్ గ్రొసించి పరశిక్షల జోలికీబోని మీననా
ఘని వృక్ష మింగియుంటి విదిదూష్యముగాదొకొ? హింస శంసయే?
చనుమిఁక దీని మెట్టితివో చచ్చెదనంచు శపించె నందునన్ ౨౮౭

చ॥ గరుడుడు సొచ్చనేరఁడటఁ గావునఁ గాళియనాగ! నీవు న
త్పరగతితోడ సార్థసుతభార్యుడవై చని తత్కల్పింజజాం
తరముననుండుమా పిదపఁ దత్ఫణి యారహి ధైర్యమొప్పఁగా
నరవడిఁబోయి తద్భముననున్కినొనర్చె విదేహనాయకా! ౨౮౮

అ॥ ఇటులఁగాలియుడు ఖగేంద్రునికాశిన పలుకు నంగవించి భయమొకాక
ప్రాణవిశయమొందెఁ బరికింప “సత్యమేవజయతి”యనుపల్కు వట్టిదగునె?

తే॥ అంతఁ గృష్ణుడు యమునాపగాంతికంబుఁ జొచ్చినప్పుడు తద్దండశూకమదము
నుడిపి కరుణించి యాదీవి నడలులేని వర మొసంగుచుఁ గృష్ణుఁడబనిపెజనక!

క॥ కాలియమర్దనకథయిది పాలసులే నిన్నినిన మిగులఁ బావనులై గో
పాలునిఁజూతురు మఱి భూపాలక! నీవేమి వినఁగ వలతువో చెపుమా!

చ॥ అటుపయి భూపుణ్డిట్లనె సురాళినుధన్ గడుపారఁ గోరిలియున్
జటులవిలాసలోలగు చానలమోవినిఁ గోరునట్లు ము
చ్చటగల తేంట్లు మత్తకరిసంతతిదానముఁద్రాగి పద్మ మె
చ్చటయని కోరుమాడ్కిహరి సత్కథఁగోరరె? భక్తులొమునీ! ౨౯౦

ఉ॥ కావున శ్రీరమావిభుని గాఢల నింకొక గాఢఁ దెప్పవే!
యీవజ కీరు రాధయను నింతిడమిన్ శిశువున్ బరేశుఁడౌ
దేవకినందనుఁగొని శ్రుతిసితపద్ధతిఁ బెండ్లియాడి బృం
దావనిలో విహారమును దద్దయు నొంటిగఁజేయ వెంటనే ౨౯౩

చ॥ హరిదమి నామెతో విడువు మాన్తి భవిష్యమునందునీకు నే
వరునిగనుండి రాసములఁ బల్కుతోనర్తునటంచుఁబల్కెనం
చరునముతో వచించితివె! యావిషయంబుల నానుపూర్విగాఁ
గరముగ నిష్ణుసెప్పవె? యకారుణకారుణికత్వమేర్పడె

౨౯౪

—* శ్రీరాధాకృష్ణ ప్రీతి వర్ణనము *

చ॥ అనవుడు నారదుండు మిథిలావనినాధున కిట్లువాకొనె
జనకనరేంద్ర! ప్రశ్నబహుసమ్మతమై శుభదంబు నయ్యెడి
ఘనము త్రిలోకదుర్లభముగాదె రమాదయితామనోభిరా
మునికత నీవు విన్నుమనముం బెఱవోకలఁ బోవనీకయే

౨౯౫

మ॥ జలజాతుం డొకనాఁడు బింబతులితోష్ఠంబును నందంబుగాఁ
గలనాదాంచితవంశినింజొనిపి సంగాతంబుతోఁదిరు నె
చ్చెలులక గూడుచుఁ బాడుచుక నగుచు గోశ్రేణిక దమిక్ద్రోలు చా
జలజాతా వ్రసుతాతటికజనె విరాజన్నుత్స కాముండనక

౨౯౬

తే॥ అతడుఁవోయిన బాటల నలరు జనపదముల నృషభానుపురమునఁ దద్దవెలుఁగు
వెలఁదులందఱు దమిఁబొంది వింతనొంది తాళఁజాలక నేల్పపై వ్రాలిరయ్యు.

ఆ॥ అట్టి నందసుతుని యాకృతిప్రతిభాది విషయములను సరిగ వినిన కనిన
రాధ నెచ్చెలులును రమణీయగాత్రీలుసగు విశాఖ,లలిత లాతురమున ౨౯౭

చ॥ చిలుకలముద్దపల్కులును జిందముచందము మీఱునట్టు ద
మ్ములకెనయైన కన్దవయు బుణ్యసుధాకరతుల్యన క్రీముక
దళతళలాడు మించువలెఁ దద్దవెలింగెడి మేను బెళ్ళుకు
ల్కులుగల రాధికాంగనను గొంకకచేరి వచించి రిట్టులక.

౨౯౮

మ॥ నవలామిన్నరొ! మానుడుల్ వినుమ విన్నాణంబుగానేడు త
న్నవలీలారతుండైన కృష్ణుఁడు దివానాధాతృజాతీరముక
నవకందర్పుఁ డనంగ సాగి మురళీనాదంబు వొల్పార ధే
నువృష్ణ శేణులఁ ద్రోలుచుక జనె నిటే నోరూర నవ్వారిగాక

3౦౦

ఉ॥ తేటులదాటునెక్కురులు దేనియలొల్కెడిమోవి బంగరుక
మీఁడివల్వ లబ్ధములమించుకనుంగవ నిండుచందురున్
మాఁడినవ్వునెమ్మొగము మల్లియమొగ్గలగేరు దంతముల్
వాటపుచూపులుకలిగి వాడలరుంగద! ముద్దుగుమ్మరో!

3౦౧

- సీ॥ ముఖముఁజూపించెనా పుణ్యంబునేకూరుఁ గన్నెత్తిచూచెనా కలుగుమేలు
పక్కన నవ్వెనా పండువెన్నెలగాయుఁ గలిసిమాటాడెనా కలుగుజెలిమి
వేణువు నూఁడెనా విశ్వంబుమాన్యుడు డాసెనా మదనుండు డాయుచుండుఁ
గరముఁజేపట్టెనా కంఠకాఁకలుదీరుఁ గోపించెనా వైరికోటిగూలు
- తే॥ గరుణఁబఱపిన మోక్షంబు గల్గుఁగాదె యామహాత్ముండు నీహృదయంబునందుఁ
దలచుచుండినవాఁడెకా జలజనేత్ర, పాదపంకజయగస్త్రక్త బంధరంబ! 3౦౨
- ఉ॥ వేకువ బాలురంగలిసి వేడుకపాటలఁ బాడుచుక జగ
చ్ఛీకరగోసమూహములఁ జేర్చుచు లీలగఁ ద్రోలుచున్ మనో
జాకృతివచ్చు నాహరియె యహ్మఁడు నమ్మఁడు దర్శనీయుఁడో
హోకమలాక్షి! యన్నవిని యుబ్బుచురాధ వచించె నిట్టలన్ 3౦౩
- క॥ చెలులారా! మీరిప్పుడు పలికిన ఘనురూపునిందు వ్రాయుఁడు కని యా
వల నాతనిఁ దెలిపెదనని పలుకఁగ నాచెలులు నేర్పుబలిమినిఁగమ్మన్ 3౦౪
- ఉ॥ నందకుమార సౌవ్యవఘనప్రతిమన్ విలిఖించి యామె కా
నందముతోనొసంగ నల నవ్యలతాంగియు దానినిం గరం
బందుఘటించి కాంచి కనులార మఱిన్ మనసారఁగోరి వీని నే
మందు మనోహరుండనియె యందును బొందెఁగాక తొందరన్ 3౦౫
- చ॥ అని మనమందునం దలచి యట్లనెచూచుచు మోహవారిధిన్
మునిఁగెననంగఁ గూరుకును బొంది యదాటున బృందకాటవిన్
ఘననిభుడున్ శుభాంగుఁడును గాంచనచేలుఁడు నై నశౌరి వే
డ్కను దనతోడఁగూడినటుగాంచి యొకానొక స్వప్న; మాదటన్ 3౦౬
- తే॥ మేలుకొనిభూషణోత్కరకీలితుఁడగు హరివియోగంబు సైపక యాకులతను
బొంది కలఁదనకబ్బిన ముచ్చటలను దలచితలచి కన్నులనుండి జలములొలుక,
- సీ॥ ఈముఖపంకజామృతము నే నెన్నఁడు ద్రావిపుభృంగంబనై తనరఁగలనొ
యీముఖపూర్ణేందు కౌముది యెట్లు నా పైఁబడ నాకాఁకఁ బాపఁగలనొ
యీముఖజీవనజామోదముల్ బర్చ నెన్నఁడుమూర్ఖుని హెచ్చఁగలనొ
యీముఖసుఖపీఠి నెన్నఁడునామోముదామర నేనుంచి తనియఁగలనొ
- తే॥ యీమనోహరాంగునిఁగూడి యెన్నఁడను సూనశరశరబాధల మానఁగలనొ
యీసుముఖుని నేనె త్తెనానతోడ సుముఖుగాఁజేసికొనివేడ్కఁ జూడఁగలనొ,
- ఉ॥ ఎన్నఁడు చేతులార! భువనేశ్వరుడేహ మలంకరింతునో
యెన్నఁడు సుందరుండయిన కృష్ణనిముద్దులఁ జెట్టికొందునో
యెన్నఁడు వానిపెన్నురము నెక్కిరతిక రతిఁ దేల్చుచుందునో
యెన్నఁడు తత్కరంబుఁగొని యిట్లటులకవని సంచరింతునో 3౦౯

క॥ అని చింతించుచు నాఘనుఁ గనుఁగొనఁగా దలఁచి తోఁచక చరించుటఁగాం
చిన యాచెలికత్తియ లాననజాక్షుని జాడఁదీయ భావించి మదిక 3౧౦

ఉ॥ చూచిరి సందుగొందులనుఁ జూచిరి సర్వచతుష్పథంబులక
జూచిరి సర్వగోష్ఠములఁ జూచిరి రథ్యలఁ జట్టుప్రక్కలక
జూచిరిగాని యెచ్చట యశోదకీశోరుఁడు లేమిఁదిరి పోఁ
జూచెడిలోన నెల్లకడఁ జూచిరి వచ్చెడి గోపడింభకుక 3౧౧

తే॥ కనిన యాచెలికత్తెలు గాంచిముదము,
ముందుగాఁబోయి రాధాసముఖమున కిటు
పల్కిరోయమ్మ ! రమ్ము తత్పంకజాక్షుఁ
డాలఁద్రోలుచు నటువచ్చు నోలిఁగనుమ ! 3౧౨

క॥ అన నాయమపెన్నిధిఁ గాంచిన పేదరహిత జెలంగి చెలికత్తెలతో
జని సౌధాంతరమందునఁ దనరెడి వాతాయనంబు దాపునఁదగుచుక. 3౧౩

మ॥ కనవే ! యేమది ధూళిపుంజమెసఁగెక గంజాక్షుఁ జేతెంచునా ?
ఘనముల్ గ్రమ్మినయట్టు లంబరమణిక గ్రమ్మెకజమి యాదెసక
వినవే మంజులవంశినాదములు నీ వీన్దోయిఁ జోప్పించి యే
దనవేమిఁ చెలిరో యదేనినదమో యూలించి వాక్కువ్రవమా ! 3౧౪

మ॥ ఎవరో డాయుచునుండిరట్లు గనుమీ యిందిందిరప్రోల్లన
న్నవనూనాంచిత మాలికాధరుఁడు వీనస్కంధుఁ డాజానుబా
హువృతుండుక వరచేలధారుఁడదిగో యుంకించి కాంచంగ మా
ధవుఁడేయంచుఁ దలంతు నిక్కువమెకాదా యో సఖిబృందమా ! 3౧౫

వ॥ అని వీక్షించుచు, యోచించుచు, ననుమానించుచుఁ బృచ్ఛింప నాసఖు
తానానని యలరుచుఁ దలలూచి సంకోచపథంబునుండి తారకలందు నిందుని
కై వడి నొప్పారుచు నాలం ద్రోలుచుఁ గ్రమక్రమంబుగా సమీపించెడి శ్రీకృష్ణుని
జూపుడువ్రేలునంజూప నాయంగనామతల్లిక యొక్కసారిఁ గన్నులార సోరణగం
డనుండిఁ గాంచి, 3౧౬

సీ॥ దర్శనీయంబులక దర్శనీయముగాదె యీమహామహాముఖం బింతులార !
పేయంబులందునక బేయంబుగాదెయీ శౌరి యధరసుధ చానలార !
స్పర్శనీయంబులక స్పర్శనీయముగాదె యీ మాధవునిమేను లేమలార !
గేయంబులందునక గేయంబుగాదెయీ ఘనుదివ్యచరితంబు కాంతలార !

తే॥ శ్లేయములయందు శ్లేయమీ తోయజాను
వర్తనముగాడె సతలూర ! పార్థివములను
బ్రాహ్మ మిజగన్మోహను పరమసంగ
మంబుగాడె వారీతిలకంబులూర !

3౧2

క॥ అని తన చెలులకుఁజెప్పించు గనుతెప్పను వాల్చక హరిఁ గనుచిల మూర్ఖి
లై నతండు నోరచూపులఁ గనియూమెను దలఁచె నిలులఁ గొతుకమతితోక.

సీ॥ కచములా యివిగావు ఘనముఖాంబుజసుధక గ్రోలుభృంగముల గుంపుగాని
వేణియా యిదిగాదు వెనుకలరక్షించు భయమిడు కృష్ణసర్పంబుగాని
వక్త్రమా యిదిగాదు బహుళలోకానందకర పౌర్ణిమానిశాకరుడుగాని
హాసమా యిదిగాదు హర్షంబుసూర్యైశి దివ్యరాకెందుచంద్రికలుగాని

తే॥ కనుల యివిగావు గండుమీకగవయకాని, కంఠమా యిదికాదు శంఖంబుగాని
కుచములాయివిగావు పొన్గొప్పగిండ్లుగాని మైదీఁగె యిదిగాక కాదె చపల.

మ॥ భువిలోనక దివిలోన దీనికెనయా పూఁబోఁకి లేదెందు నీ
స్తవసీయద్యుతిభాసురక ఘనకచక దారుణ్య లావణ్యవై
భవవిభ్రాజితనిర్జితస్మరసతిక భాగ్యాంచిరక శ్రీమతిక
దవులకలేని నరుండు వ్యర్థుఁడుగదా తర్కింప భావంబునక

3౨౦

తే॥ కాన నీచానతోఁగూడి కరుణఁదొఱఁగి, విరతిలేకుండ శరముల వేయు మదను
మదము సదమదమొనరించి ముదము నేను గాంచనొనని యింటికేతెంచెనంత.

చ॥ లలితయు రాధఁజేరి యిటులన్ బలుకాడఁదొడంగె నమ్మరో !
పలుకవు రావు నవ్వవు సుభక్త్యయతాన్నముఁ గోరిపేదియున్
దలఁపవు మంచినునియలఁ దద్దయురుద్దుచు దువ్వి దువ్వెనన్
దలను నలంకరింపవు యధార్థము నాకిపుడీవు సెప్పవే !

3౨౧

చ॥ హరినిమదిన్ మనోవిభుగ నన్ని విధంబుల నెంచియున్న స
త్వరగతి వాని నెయ్యమగువద్దతిఁజూడుము నీకు మేలగున్
ధరణికి మంచియకా నిక వ్యధాజ్వలనుండల కుంభకారవ
హ్నిరహిని భగ్గుభగ్గుమని నిన్ని సుమంతయుఁ గాల్పఁడో చెలీ !

3౨3

ఉ॥ పిమ్మట రాధికామహిళ వేడుకతోఁడన వద్దపత్ర నే
త్రమ్ముల విప్పి యోసి లలితా ! మునినిర్జరపూజతాంఘ్రి యు
గ్మమ్ముగలాడు ముద్దులనుగాత్పెడువాడును నైన యచ్యుతుం
డిమ్మెయి రానిచో నిచటి కేనిదె దేహముఁ బూదిఁ జేసెదన్

3౨౪

ఉ॥ ఇట్టుల గడ్గదోక్తి వచియింపఁగ నాసఖ వించు నోచెనీ!
యెట్టులొ పట్టుకొమ్మెదను నేనెర వేర్చెద నీదుకోల్క నీ
పట్టుననంచు నల్ల వృషభానుపురంబును వీడి తోడనే
యట్టి కళిందజానదికి నందికలోఁగల బృందకాటవిక 3౨౫

తే॥ మాధవీముఖవల్లరుల్ మలయ వివిధవిహాగకలకలారాసముల్ వినపడంగఁ
గడిమిచెట్లచాయను నొంటిఁగావసించు పసిడిపుట్టముతాల్పుపార్శ్వమునజేరి.

ఉ॥ శౌరి! త్రిలోకసుందరియుఁ సాధ్వీయు దద్వృషభాను పుత్రియై
మీతెడి రాధికారమణి మిమ్ములఁజూచిన నాటఁగోలె మీ
సౌరు దలంచి గోడపయి జక్కఁగవ్రాసిన బొమ్మకైనడిన్
మాటుచు నోర్చెదల్పదది మాయయె యేదియె చెప్పలేనుగా 3౨౬

చ॥ వినుఁ గనుమూయుఁ గాంచుఁ జను వెన్నకువచ్చును గూరుచుండు ని
ల్చును బడు లేచు మిన్నుగను సొమ్మసిలున్ దెలివొందు శ్రీహరీ!
యనుఁ బ్రణమిల్లు నేడ్చు నగు హా! యనివేసరు నిట్టులన్ త్షణం
బునకొకతీరు చేయు నిది బుద్ధికి దోపఁడు లోకమోహనా! 3౨౭

చ॥ సుమతతి బాణజాలముగ సోముఁడు హాలహాలోరుమూలకం
దముగ సుగంధి దుష్కటువిధంబుగ సొమ్మెఱనిప్పుతున్నఁగాఁ
గమలినకోక ధార్యముగఁ గాల్చెడి రాధకు, నందుచేత నా
యమ పెదమేడ పాడుపడినట్టులదోచెడి పద్మలోచనా! 3౨౮

ఉ॥ కావున నొక్కమాటు మమకారముతోఁ జనుదెంచి యట్టి రా
ధావనితామతల్లికకు దర్శనమిచ్చి సుఖంబు గూర్పవే?
నీవెకదా సమస్త ధరణీజనసతినిాశనంబులన్
దేవుడ వింక సర్వమున దిక్కగువాడవు రమ్మ శ్రీహరీ! 3౩౦

చ॥ అని పర మేశ్వరుంగుఱిచి యాలలితాలనాలలామ నే
ర్పున మనవింబొనర్చుకొనఁ బూతచరిత్రుడు కృష్ణచంద్రుడున్
విని ఘనవాణి నిట్లనియె భీతమ్మగాక్షిరొ! నీమనోహరో
క్తినిఁ జెవులారవింటి నలస్త్రీ యటుసేయుట ప్రేముడిన్ సుమీ! 3౩౧

ఉ॥ పేమ మనోవికారమగు ప్రేమ గృహస్థశుభప్రదంబగున్
ప్రేమయె సృష్టిమూలమగుఁ ప్రేమయె పోషణముఖ్యపాతువాఁ
ప్రేమ వినాశకంబగును ప్రేమయె ధర్మనిదానమయ్యెడిన్
ప్రేమయె సర్వవత్సమగుఁ ప్రేమనుమించిన లాతియున్న దే! 3౩౨

ఉ॥ ఈరహిఁ బ్రేమయాట నలయింతియు నట్టులఁ జేయుచుండెగాఁ
క్షీరమునందుఁ దత్త్వితరుచిసితి భేదములేనికీతిగా
నారయ నాకు నామెకును సంతరమింతయులేదు మున్ను భాం
డీరవనికా విహారము గడించిగ నైనటు లిప్పు మాకగుకా 333

ఉ॥ రాధకు నాకు భేదము గరంబుగఁగూర్చి జగంబునందు నే
ర్పింపలు నల్పుచుందు రలపుణ్యజనుల్ యమపాతబద్ధులై
బాధలఁ బొందుచుందురని భావమునందు నెఱుంగుమిట్టులకా
సాధులు భేదదూరులయి నన్ను తిసల్పరె ? ముక్తిఁగాంచరే ? 334

ఉ॥ కావున లెమ్ము హిమ్మలఁతెకాలములోపల నేను వచ్చెదకా
నావుడు తల్లతాంగియును నమ్రత నాతని మాజ్ఞఁగొంచు బృం
దావని వీడి రాధసవిధంబునకుం జనుడెంచి యొంటిగా
భావమునం దలంచుచెనొ పర్తిలునామెకుఁ బల్కెనిట్టులకా 335

శా॥ అమ్మా ! రాధరా ! శౌరిఁజేరి కనఁగా నవ్వానిపై నీకు మో
హమొట్టుల్ వసియించెనో యటుల నీయం దాతఁడుకా బూర్ణమో
హమ్ముంబొంది వసించెనంచెఱుంగుమీ యవ్వానికిన్ నీకు భే
ద మ్మావంతయులేదు మీర్జగమునకా ద్వైవిధ్యమై యుందుగ 336

తే॥ కొలఁది కాలములోపలఁ గూర్చినాతఁ
డిటకుఁ జనుడెంచుననియెంతు నెడఁద నయిన
వానిరాకకు సత్కార్యపాళి హాళిఁ
జేయుచుండుము నీకిష్టసిద్ధియగును 337

ఉ॥ ఈగతిఁజెప్ప నామె స్వముఖేందురుచికా నయనోత్పలంబులుకా
బాగుగ విష్ణు నిట్లు మఱిఁబల్కెఁజెలీ ! యలవానిరాకకై
యేగతి నెట్టికార్యముల నేనొనరింపఁగ నొనా యెట్టి య
భ్యాగతిదేవతీరములయర్చలఁజేయఁగ నొనా ? చెప్పుమా !

తే॥ మఱియు మాగురువును మునివరుడునైన గర్లఁడియిష్టసిద్ధికే కార్యములను
జెప్పెనో వాని నాకు వచింపుఁడిప్పు, డోచెలియలార ! యనిఁగోర నుర్వరేశ !

తే॥ అట్టి సమయంబునందుఁ దదాళిపాళిఁ జతురయైన చంద్రానన స్వాంతమందు
మిగుల యోజించి యమ్మరొ ! మీసెలవున నొక్కసత్క్రియఁజెప్పెద జక్కవినము.

— తులసివ్రత మాహాత్మ్యము. —

- చ॥ వరదము మంగళస్రవము ఛాగ్మదముక్ నయ ప్రసంబునుక్
బరమము మారిహాద్యముఖవారకముక్ గులదీపకంబు దు
ష్కరిహరిదర్శనప్రభము కారణమున్ బహువాననంబునుక్
సిరికెనయైన తత్తలసివనను ధిక్తని జేయుచుండమా ! 3౪౧
- క॥ తులసినిఁజూచినఁ దానఁచఁ బలికెన శ్రుతిశాస్త్రవిహితవద్ధతితోఁ బూ
జలఁజేసెన మహాచిత్తభ నలఁతెని విననంతమాత్రి నమములఁగున్ 3౪౨
- తే॥ నకవిభాస్వికభక్తి చనారతంబు మలసినమ్మిన వారలు దోషములను
విడిచిచ్చున్యాయ్యైయొక వేయియుగములకుఁగునందాఁవై కుంక మందునుండు.
- చ॥ కనులకుఁ బండువౌతులసిఁ గైకొని యెవ్వఁడు మంచిచోటు గ
న్గొని యొక యాలవాలమును గోర్కినొనర్చియు నందు నాటి క
మ్మని యుదకంబు ప్రత్యహము మప్పిలమానటుబోసి గొప్ప వృ
ద్ధిని గనునట్లు జేయునొ యడేవిధి వాడును వృద్ధిఁబొందెడిక్ 3౪౪
- సీ॥ సారంబుగల్గిన చక్కనినేలలోఁ జమకంబుగానుండు స్థలముఁగాంచి
యందునఁగుందారమందారపున్నాగ చూతాదితరువులఁ జుట్టుబెట్టి
యవల మరందనిష్యందినానావిధ పుష్పభూరుహములఁ బొందుపఱచి
పదపడి సారభవర్యాప్తవాసితమల్లికాదిలతల నల్లఁజేసి
- తే॥ చుట్టుఁగొలఁచిచోటునువిడి శుభ్రపఱచి చిన్నచిన్నసరస్సులు సెలఁగ నడుమఁ
గళలకుం దల్లియిల్లగు తొళసికోట వై చుపుష్పండు వై కుంకవాసియుగును.
- శా॥ భాస్వత్పత్రినుమాంచితోరుతులసిక్ బ్రత్యూషకాలంబునం
డే స్వాపంబునులేచి చూచు జనులొద్దొయ్యరై శ్వర్యదే
హన్వాఙ్మయంబులు గల్గి పుణ్యతములై యా స్వర్గలోకంబునం
దస్వప్నుల్వినుతింప నుండఁగలరో యంభోజవ్రతేక్షణా ! 3౪౬
- సీ॥ అన్నసత్రింబుల నమరిచినఁగూడఁ దులసినాటుఫలంబు దొరకునొక్కొ
ళ్లపుష్పతరువనుల్ బ్రబలవేయించినక్ దులసినాటుఫలంబు దొరకునొక్కొ
వరజలయతముతౌ చెఱువులక్ ద్రవ్వినక్ దులసినాటుఫలంబు దొరకునొక్కొ
షోడశదానముల్ సారిదిఁగావించినక్ దులసినాటుఫలంబు దొరకునొక్కొ
- తే॥ దశవిధములగుదానముల్ విశయరహితుఁ డగుచు నల్పినఁగాని యజ్ఞాశ్వమేధ
శతము నాచరించినఁగాని సకలశుభదతులసినాటుఫలంబు దొరకునొక్కొ ?
- తే॥ కన్నులారంగఁ దులసినిఁ గాంచఁడనిఁ జేతులారంగ దులసి నర్చింపడేని
నోరునొవ్వఁదులసికతక్ నుడువఁడేని వానిజన్మంబు మిక్కిలి వృథమమ్మ !

చ॥ తులసిదళంబులకా నకలదోషవిదూరులు వేల్పు లెల్లరుకా
మెలుగుచునుండు రవ్వీ సరవింగొవి శ్రీహరిపాదపంకజం
బులకు విధేయతాఘటితిఁ బూజలసల్పిన వాని జన్మమే
మెలగల దరవంతము నభీజ్ఞనుతంబును ముక్తియుక్తముకా. ౩౪౯

సీ॥ ఏమీడు తులసిచే నెనఁగియుండఁగలేదో వీడుగాదదివట్టి బీడుగాని
యేవాడతులసిచే నెనఁగియుండఁగలేదో వాడగాదది వల్లకాడుగాని
యేయిక్కతులసిచే నెనఁగియుండఁగలేదో యిక్కగాదది నక్కబొక్కగాని
యేతోటతులసిచే నెనఁగియుండఁగలేదో తోటగాదది యీతతోటగాని

తే॥ తులసిలేచట్టి చోటులఁ జెలఁగుజనము, జడమగునుగానియయ్యది జనముగాద
టుచు నెఱుఁగుచుఁ బూజల నహరహంబు సల్పుచుండుమ! తులసికిశ్రద్ధతోడ.

తే॥ తులసి వాయుపులేయింటఁ జెలఁగుచుండు
నట విఘ్నాచిమశూచికాద్యామయములు
నించుకేనియుఁ జొరఁబడవం చెఱుఁగుమమ్మ!
కాలుఁ డాయంటివారలఁ గనులఁగనఁడు. ౧౫౧

తే॥ తులసిమంజరింగొని తలనుదాల్చి ప్రాణముల్విడిచినవాడు బాధపంచ
పాతకంబులసల్పినకా బావనుడయి యమునిదండనమొండఁడో యన్నుమిన్న!

క॥ తులసీకాష్ఠజగంధ మొడలఁబూసినఁ బాపమెదియు డక్కొనదమ్మా
తులసీననిగల గేహంబులు పుణ్యక్షేత్రములుగఁ బొల్పరుఁగదా ౩౫౦

తే॥ నూఱుబారువలెన బంగారు మఱియు నాల్గువందలబారువల్ గల్గువెండి
దానమిచ్చిన ఫలమెంత దనరునంతఫలముగల్గు నిట్టి తులసిపాలనమున.

తే॥ తులసిపాదునఁగలసీరు దలనుజల్లినగృహి యమరావగాముఖిన్నానఫలముఁ
బొంది నీటఁజెలంగియు భువనమంటని జలజముమాడ్కి భవభీతిని గనఁడుగ.

తే॥ తులసిసీదను శయనింప దోషమడఁగుఁ దులసిపూసలఁదాల్చినకా గలుగుశుభము
తులసిఁబై విధికా బూజల సలుప హరియు ప్రీతిబొందును తులసి వర్ణింపదరమె.

తే॥ తులసియుండిన శ్రాద్ధముల్ ఫలదములగు
దులసిఁబెంచిన వంశముల్ బొలుపుఁగాంచు
దులసి మాహాత్యమెన్నుట సులభమొక్కొ?
త్వరగనీవును దులసిసేవలనుసలుపు ౩౫౧

చ॥ అని తులసీప్రభావము మహాస్మృతితో నుడువంగ రాధికా
వనితయు నాలకించి భయభక్తులఁ దత్తులసీవనంబు సా
వన మొనరింపనెంచి తగు పద్ధతులం గమనించి కేతకీ
వన మనుకూలమైనదని భావమునందుఁ దలంచి వెంటనే ౩౫౨

నా తద్వచంబునందు మధ్యస్థిదేవతలు రన్వంబునయెన్ని యందు ఒహారము
 నీయంబగు నూనముకలమట్లుకొలదిల చోటునుగని యాకలంబున బంగారు
 గోడల నెత్తుగొట్టించి వస్త్రరాగమణులతోఁ దిబంబు నిర్మించిచేరి కాంచన భ్వజం
 బుల నెల్లడనెత్తించి యందుఁ బ్రేక్షకమునోడిరామంబగు తులసీమంధిరం బలగుచ్ఛలు
 బానరించి తన్మందిరాంతరంబున నర్చదోషసారంజై వచ్చనివల్లనంబులఁ బాలుపారు
 శ్రీ తులసీచరంబు స్థాపించి యవ్వాంబుల నిర్మలమచంబున సమాహారతుండును
 వేదవేదాంగవిమంగుడు నిరూపితండునగు గర్వాచార్యుండు మంత్రపూర్వకంబగు
 తంత్రం బుపదేశించుచుండ నభిషేక్షితోయుతిశుభముహూర్తంబున శ్రీకృష్ణసీతైకై
 పరమభక్తసంభరితైకై తత్సేవాపూజాదులఁ జేయ నారంభించి మాశ్వయుజ శుద్ధ
 పూర్ణిమాదిననంబున దీక్షనహించి చైత్రపూర్ణిమావర్జంతము నారాధించి పంచా
 మృతంబులను నిక్షురనంబునను నామరనంబునను వ్రాహ్మణంబునను నారికేళ రసం
 బునను శుద్ధోదకంబునను నభిషేకించి వ్రాత్యేకంబుగాఁ బ్రతిపూర్ణిమాతిథియందు
 విశేషోపచారంబులం గావించుచు వైశాఖశుద్ధప్రతిపద్దినందు దద్వ్రాతోద్భావనం
 బానరించి రెండులక్షల బ్రాహ్మణుల నన్నముఖదానంబులతోఁ దృప్తులం గావించి
 యామలకస్పృమాణంబులును విస్త్రులంబులం నమూల్కంబులునునగు లక్షభార
 మాక్తికంబులను గోటిభారదిచ్చనర్పింతును నాచార్యునకు దానంబొసంగి ఖేచరులు
 మందుభులు మ్రోగించి కీర్తించి జయజయారావంబులునల్పుచు బుష్పవృష్టినిఁ
 దత్తులసీమంధిరంబుపైఁ గురియంగని యానందమందు రాధికానుండకీ సముఖంబున.

సీ॥ మించునుమించిన మేనిపైఁదళతళలాడుబంగరుచీర లమరుచుండఁ
 దమ్ములదనుకు వేతమ్ములగాఁజేయు కన్నుల నమృతంబు గాటుచుండఁ
 నల్లనిపెంద్రాదుఁ జిల్లరగానల్లు పెంజడపీఱుదులఁ బంజియాడఁ
 దామరతూండలను దాటుచోచేతుల బంగరుచామ్ములు పరంగుచుండఁ

గీ॥ హైమకుండల మకుటుంబు లలరుచుండ వెలుగుచుండుపదాజేండ్ల వెలదియగుచు
 గరుడగతహేమపీఠపైఁ గ్రాలి తమ్మికంటివల్లంబి తులసి వేడ్కనువెలింగె.

చ॥ కనుపడి యట్టు లామె తమకమ్మున రాధను గొగిలించి యి
 ట్లనియెను నోసతీతిలకమా ! భవదర్శనచే బ్రసన్నత
 గని యిట కేగుదెంచితిని గానఁ ద్రిశుద్ధిగ నేవరంబు నీ
 వనయము గోరుచుంటి వదియక్కరవచ్చి ఫలప్రదంబగున్ 3౬౧

చ॥ మఱి సుభగత్వమునవల మంచదటంచుఁ బ్రసిద్ధురాలవై
 ధరమనుచుందువమ్మ ! యిది దప్పదు భూతల సంగ్రహార్థమై
 కరముగ నిట్లుగోరితివి గాదె ! యనంతరమందు నామె స
 బరమున మొక్కి నాకుఁ బతిభక్తి నహైతుకి నిమ్ము బృందరో! 3౬౨

చ॥ ఈనఁ దులసీమహేశ్వరియు నట్టులె నీకగుగాకయంచుఁ దాఁ
జనె నటుమీఁద రాధ నిజనద్గముఁజేరెను మైధిలేశ్వరా !
యనవుడు జేడనలెన్ద్రదబ్బయరంజము ద్రాగి తేఁపు తృ
ప్తినిగననట్టు లీకథ నె తృప్తిజెందఁగలేను నారదా ! 3౬౩

తే॥ కాన మఱి హరికథను బల్కంగ వేడుచుంటి దద్రాధికాదేవి యుత్తమవిధిఁ
దులసి నన్నించెఁగద దానఁగల్గినట్టి ఫలములక జెప్పవేడెద బ్రహ్మపుత్ర !

— శ్రీకృష్ణుండు మాయాగోపికయై రాధ దరికేగుట. —

ఉ॥ నావుడు దేవమానియు నశంగడఁగెన్ మిథిలాధిరాధ ! రా
ధానధువావిధిక్ మిగులఁ దత్తులసీనత మాచరించుట
శ్రీవిభుఁడాలకించియుఁ బరీక్ష నొనర్చు దలంచి తోడినే
యావృషభానుపట్టణము నర్చి ప్రమోదముఁబొంది యందునక. 3౬౪

ఉ॥ కంకణతారహారములు గమ్మలు నందెలు నత్తు కాంచియు
న్నికిణులుక దగ్గ గనకనిర్మలవస్త్రములక ధరించి బ
ల్పాంకపు కేశపాశమును బూనియఁబోయన గోపికాకృతిక
జంకకతాల్చి తత్సదననన్నిధికేగి మదేధయానయై 3౬౬

మ॥ నరుగ్గ ద్వారసమాశ్రితాంజననిధేధ శ్రేణులక బ్రోల్లన
త్పరిభానవ్రసభాలయాంగణచతుర్ద్వారంబులక ఛత్రీచా
మరహారాన్నిత సింహపీఠముల ధర్మస్థానముల్ దివ్యహృ
న్మనుదాపమృజవాచితాశ్వములఁ బ్రేమకజూచి యా పిమ్మటక 3౬౭

ఆ॥ వత్ససహితధేనువారమహోక్షముల్ గన్నులారఁగాంచి కరమునందు
బెత్తమొప్ప మంచి పిల్లనగోవితో ససిగఁబాడుగోపనమితిఁగాంచి 3౬౮

క॥ శ్రీరాధాంతఃపురమును జేరి కవాటాలయాదిచిత్రంబులనుక
ఘోరిసభాస్థలములలోఁ గోరిక వర్తించుచుండు గోమలులఁగనెక 3౬౯

ఉ॥ కృత్రిమగోపికామణి మఱిక్ నృషభానుకమారికీర్తి వా
దిత్రముఖంబునకమిగులఁ జేటగఁడెల్లమొనర్చు గోపికల్
చిత్రవిచిత్రపుష్పములఁ జేకొని వేడుకతోడఁజెంగనా
లాత్రములేక వేయుటను నాశనుగన్గొని మెచ్చి యంతటక 3౭౦

తే॥ కుండమందారదాడిమీ గోవిదార మాలతీ కేతకీబృంద మాధవీప్ర
భృతిధరారుహోపేతంబు వివిధవిహగ కలితమగు నుపవనమొండు గ్రాలునందు

సీ॥ కల్పవృక్షసుగంధకమృదు మధుర త మ్మృదుమంకృతగుంముతంబు
గంధాక్షతక్షణతాపానము క్తంబు శుకముఖగర్భవ శోభితంబు
ననిలాల్పభూతికహాసభాంబుజభాసురం బభలపుష్ప క్రితంబు
కూపవాపీసరకపల్కానందోజ్జ్వలంబు బుష్పకన్యాచిత్రహాసితంబు

తే॥ నృకృతామరనాయక చన్ద్రశాఖరమృ మచురచితమునైన రాధికాన
కోమలేదీప్యకుంజంబు చేరితిలట గాంచి యెడమెచ్చి యందునఁ గౌతుకమున.

తే॥ నజలుమేఘమందిరమందు బాలతరణికుండలాంచితల్దత్తార్ద్రకుశలలు సుము
ఖులును నరవస్త్రధరలుచౌ చెలిమికత్తె లలరుచుండుటఁగనికొంచె మవలనరిగి.

ఉ॥ కుంకుమపుష్పవన్నెలను గూర్చిననన్నని పట్టుబట్టు లి
ర్వంకలఁగట్టియుండి సుమవాహులుజల్లఁగ నెల్లచోటులక
సంకుముద్రణనాభిఘనసారవటీరసువాననల్ దగక
నంకయొకింతలేనియటు భాసిలు రాజగృహంబునుం గనెక 32౪

ఉ॥ అందునఁ జేటికాగ్రహితచాలికజైలఁ గోటిచంద్రులక
డిందొనరించు లేదలరి కివిగనుండెడి కావిమోవినిం
జెంది నతీలలామయు సుతీలయు నైననుతిఁబొందు రాధికా
సుందరి యెద్దియోతలఁచుచుక బడముక గదలించుటంగనెక 32౫

ఉ॥ అత్తటి రాధికానతియు నట్లుక్రమంబుగ డాయ గోపికా
త్పృత్తమఁగాంచి కాఁగిళుల నొంది పడంబుల తొళనంబుకై
యుత్తమలోకకీర్తి జలమొయ్య నొసంగియుఁ బీకమిచ్చి లో
కోత్తకమైన పద్ధతిని నొక్కకుఁబోయి వచించె నిట్టులక 32౬

తే॥ అమ్మ! స్వాగతమియ్యదే యందుమమ్మ! మాగృహంబున కీవిప్రజేగుడెంచ
ధన్యతమనైతి నోయమ్మ! తప్పకుండ నర్ఘ్యమొంది నాయూతిధ్య మందుమమ్మ!

—† మాయాగోపికా రాధికా సంవాదము. †—

చ॥ ఇది యెటనుండిరాక మఱియొక్కడికేగఁ దలంచియుంటివో
యెనిభవదీయవాస మిడనెట్టిదొ నీచరితంబు నేటికీ
యడనున నానమింపమున కాగతవైతివొ చెప్పుమవ్వి నా
కుఁ దగినవైనఁ జేసెదను గొంకక పచ్చదళాయ తేక్షణ! 32౭

ఉ॥ భూతలమందుఁజూడ నినుఁబోలినరూపము గోచరింపదే
స్త్రితిగ నిన్ను జూతురల పెద్దలుధన్యత గాంచకుందురే
యేతఱిసీపదాబ్జముల నెచ్చటఁదొక్కెద వద్ది యత్తటిక
పూతమహాపురంబగుచుఁ బొల్పువహింపదే ? గోపికామణి ! 32౮

క॥ అమ్మా ! శుభదమువాంఛా నమ్మును నఘజాలతైల దంభోళియైనై
నమ్మదకరమగు మీ నామమ్మును వినఁగోరుచుంటి మాన్యచరిత్రా ! 3౮౦

క॥ కృతిచే స్మృతిచే ద్మృతిచే గతిచే గరుణాకటాక్షకలితస్మృతిచే
మతిచే సచనముచే శ్రీపతివలె భాస్వితీవు భామామణిరో ! 3౮౧

ఉ॥ మిమ్ములఁజూచినఁ గొలఁది మేజనుమీఱు స్రియంబు దెందమం
దిమ్మెయిఁగల్గుచుండెడి రమేశునకున్ మఱి మీఁక దారత
మ్మమ్మెది గోచరింపదుగ యందుచనేను ననాంబగా మిమున్
నమ్మి తలన్ వహించుచు ఘనంబుగఁ దప్పక నత్కరించెదన్ 3౮౨

చ॥ మఱియును మీరు నిత్యమును మానక యిచ్చటి కేగుదెంచి మీ
దిరిసెనమియ్యఁ గోరితిని దద్విధి వీలొనఁగూడదేని మీ
వరగృహ మెచ్చుటన్ గలదొ పలుము నచ్చెడఁ బ్రత్యహంబు ని
ద్దర మొకచో నెటొకలిసి తద్దయుముచ్చట లాడరానఱి ! 3౮౩

క॥ నావుడు మాయాయువతియు శ్రీవిభుడున్ దేవుడైన శ్రీకృష్ణవిభుం
దావనజాక్షికి రాధిక కావత్సకఘక్కినిలుల ననియెను జనకా ! 3౮౪

ఉ॥ ఊరెదియన్న నందపురి నొందిన చందుని యిక్కవక్కఁగౌ
బేరదితన్ ప్రభాపటలి వెల్లెడి గోకులమై చెలంగు నా
పేరిక గోపదేవియని విశ్వమునన్ విదితుంబు రాధ ! నీ
నారును జేటియో లలిత చక్కవచింపఁ గనంగ వచ్చితిన్ 3౮౫

చ॥ నవనవపుష్పవాసనల నవ్యలవంగలతాదిసంతతిన్
నవకపుఁదేల్ల పాటలను నాణెముగా ఫలియించు చెట్టులన్
నవనవలాడు నీవనము నాకనులారఁగఁ గాంచియుంటి వా
ననఘననందనోపవనిసైతము దీనికి సాటివచ్చునే ! 3౮౬

ఉ॥ ఇట్టుల నిర్వరుంగలిసి యేవియొ ముచ్చటలాడికొంచటన్
జెట్టులఁచాఁబుచోటలను జేరుచు నాడుచుఁ బాడుచున్ మఱిన్
నెట్టుచుఁ బాటుచున్ నగుచు నివ్వెఱజెందుచు బంతియాటలన్
జెట్టుగఁజేయుచున్ మిగుల వెల్లుచునుండిరి మైథిలేశ్వరా ! 3౮౭

ఉ॥ అంతట గోపదేవత మహాదృతితో సఱ కిట్లువత్కెన్
యింతులమేలుబంతి ! యిడనేగెడఁ బ్రాద్దదెగుంకఁ దిరిగి
చెంతకు నేఁ బ్రభాతమునఁ జేరెద. మద్గృహముండు దప్యనన్
జింతనువీడి యాజ్ఞయిడి చెచ్చెరఁబంపుమ గోపికామణి ! 3౮౮

- చ॥ పలుకకనిట్లు రాధిక యచారివిచారవయోధిని న్నయై
యిలవయిఁగూలు నింధనలె నేనియెఱుంగుకె నాహ్వానిల్లె నె
చ్చెలులదిగాంచి పీఠలవిశేషకృతుల్ బొనరించుచుండి రా
వల నల గోపదేవి వృషభానుకుమారిక న్నక న్నరేణుచున్ 3౯౯
- ఉ॥ గోకణగోనాగ్నిశలఁ గూరిమి యెక నియతాట నిచ్చుకే
నేగవలెకొకమిది యనుచు నెల్లలొ రాధిక రాహ్వానించి గో
సీగణమెల్ల మ్రొకి - నందిన్ వృషభానుకుమారి నీడె బ
త్సానుచేక నందిలబడేనగుంగతి గోకులంబునన్ 3౯౦
- క॥ మూయాంగరమా హరి యట చేయించెని నెనబోయి చేకంటితుం
డై యలకెడిలోపల రాధాయతివం బొందె నామె మా ర్తివిబాపన్ 3౯౧
- న॥ అంత,
- ఉ॥ వెచ్చిన గోపి నామెగని భక్తిని నుచ్చరణోపరేతోస్తా
యిచ్చినునర్ణకేకను నెంచెయి నెయ్యము బోయి నెచ్చురో!
యిచ్చుట నిన్న నన్నుచిడి యేతి నన్నుచిడి నీచిహిన్
వెచ్చిన శోకతాపముల నెప్పెఱికింబును దెంచితిన్ జమి! 3౯3
- చ॥ తొలుత నవధునేన బహుతాప్తిసిగూర్చి యనుతిరంబునన్
కెలుగుభుజింబు నట్టిలపు చెట్టలకూడక యిద్రిగాక శి
ష్టల కహవాగమాటఁ బోలిశోకముఁబొందుట లయ్యెనిచ్చు మి
మ్ములఁగను భాగ్యమొందితిని బోయినముల్లియఁబొందుచాప్పునన్. 3౯౪
- చ॥ అనవుడు గోపదేవిత తివార్తి యధార్థములం చెట్టి తా
నును నెతనిన్న దానినలె నోరుమెదల్చుకయుంబ రాధికా
పనితయు గాంచి స్వీయలగు భానులచే నడిగించి మైత్రియే
భునమని యెంచి తాను దమఁకుంబున గోపకదేవి కిట్లునన్! 3౯౫
- ఉ॥ పీఠలనాలలామ! నగపొందెదవేలొకా? నీకు నెట్టి తం
టా లొనగూడలేదుగద! టక్కరులెవ్వరు నిన్ను బాటలో
గోల నొనర్చలేదుగద! కొంప మగండె యయోమాఖంబునన్
నీలగఁగొట్టలేదుగద! నీతలిదండ్రులు దన్న లేదుగా 3౯౬
- చ॥ మఱియు ననాంద యత్తయును మామయు జుట్టల నేరు మర్దనం
బఱిముఱిసల్పలేదుగద యధ్వపరిశ్రమ మేమిలేదుగా
దురుసుగ నిన్నుగూర్చి నవతుల్ బలు కొండెములాడి కొట్టిన
ల్పుగద! యేదో వాఁగొనినఁ బాపెద వానిని యుక్తియు క్తనై 3౯౭

ఉ॥ కోకకవేనిఁ గొమ్మివిని! కోటలు బేటలు దోటలున్ గళా
చారుతరాధ్రమందెప్పుడు కాధములున్ నునువట్టుపుట్టుముల్
హీరము లర్థమున్ నునులు నేర్దులు గుడ్డము లాలచాలు శృం
గారలకత్నజనుము గ్రాలుచునుండెడి గోపదేవతా! ౩౯౮

చ॥ ధనమునొసంగి దేహమును దమ్మక యెవ్వఁగఁ జూననాను ద
త్తనువునుచిచ్చి మాచము యథావిధి రక్షణవర్షచాను ద
క్షనుననుమానముల్ మిగుల దానమొచ్చెను సుమిత్రాకార్య మె
ందఁ బడకుండఁగంచి యనునలముగా నెరువేర్పనాఁగదా ౩౯౯

చ॥ కవటమువీడి మిత్రినకు కష్టసుఖముల నొక్కరితిఁ దో
డుపడి హితములుంబలికి చొప్పులఁబాసి యశస్సుకూర్చి నే
రువున నెంచును విత్రియనొ రూఫీ వాడె ధర్మ గృహార్థుడై
యపగతవాపుడొచు హరియన్మయథామముఁ బొందు నెచ్చెల్ల! ౪౦౦

ఆ॥ ఆపదబ్రీసిన చనువైనచోకయు సౌఖ్యనాధమొక్కఁ జక్కనియధి
రోహిణిమదకామమోహభయాద్యద్రోవజ్జిముగద జగతిఁ బరమసఖుడు.

తే॥ పాపములఁబాపు హితవెంచు భవ్యగుణము వెల్లడించు దుష్టగుణములజొల్లఁజేయు
గోప్యమునుదాఁచునక్కఱ గోరినదిగునిగుములకవిడఁచుగ! సుమిత్రుడలంప

తే॥ తనకు నుండిన ధనమెల్ల దానమిచ్చియైఁదెలి పాణిములరక్ష నహరహంబు
జేయవలెననిపెద్దలు జెప్పఁచుండు గాననీకష్ట మేదో పల్కంగఁ దగును.

చ॥ విసమునులోన నింపుకొని పేరీముడి వెల్లడిఁబల్లి మైత్రి సం
తనమునఁజేయుమానవుఁడు దండధరాజును గింకరాగ్రామి
కసిఁబ్రహరింప బాధలను గాచెడి వారిలులేక కాంచఁడే?
నసుధఁగుశీలుడౌ నటుని భాతిని నిందలబొందఁడే చెల్లీ! ౪౦౪

తే॥ కానఁజెల్లినైననాకు నీకష్టమెఱుంగఁ జెప్ప వేడితిఁజైన నీ చిత్తమమ్మ!
యనుచుఁబ్రార్థింపఁగా గోపియా హరియునగుచల్లనల్లనరాధ కిట్లనియె జనక!

తే॥ సతిరా! గోవర్ధనాచలసానువులను వింతలనుగొల్పు నిఱుకైన వీధులందు
బెరుగుకుండను దలనిడి విక్రయింప సంచరించుచునుంటిఁ దత్సమయమందు.

ఉ॥ పిల్లనఁగోవిఁ బెత్తమును చింఛము సన్ననివట్టుపుట్టుముల్
మెల్లనిచూపు జర్మగవు మేఘమనోహరవర్ణమొప్పు భా
సిల్లడి నందువట్టి నను సిబ్బితి వీడుచు నడ్డగించి నా
యుల్లము జల్లనక గరము నొంది కరంబిడి డాసి బైసుకక ౪౦౭

- ఉ॥ పెంకిలిఁజేసికొమ్ము చనువేటుగ నెంచకుమందుఁ బల్లవో
మొండిలిఖండి! చన్నిమపుఁ బుద్ధి యొకింతయు లేదే మాఱమం
దుండు స్వయంభువుక బెరుంగునొంగను నిన్ను వివాహమాడ నీ
కుండకె చెల్లెలవస్త్రములును యుక్తమెచ్చెయిలంబు కుంబరీ! రం౨
- చ॥ అనంగవతండు నాచయిని నాగ్రహమెంతయొఁ జూపి పెద్దకుం
డను బగులంగఁగొట్టి నిధిదగ్గజేతాగ్ని యురీయవస్త్రముక
గొని కడువేగ నందివరగోత్రకృపఘనకేగఁగాంచి తో
డ్డనతనిఁ జక్కఁజేసికొన దప్పుచకుక జని వచ్చితిక వృథా రం౩
- చ॥ అడినుతవానిపేరు మనమందుఁ దలంపను జూడ నాత్మఁడో
యదుకులజాండు నిర్ధనుఁడు నల్పుఁడు రూపసిగాఁడు దేబె గా
న దయితుగా వరించునగ నానుడి సత్యమటంచు నమ్మి నీ
యెడ నల కృష్ణాభర్తగ గ్రహింపకుమమ్మ! సఖివసంతిమా! రం౪
- చ॥ పగఁజెలియిల్లు బల్లవృషభానుకుమారిక యాలకించి బ
ల్వగవును నబ్జురంబుఁగని బాపురై! యంచు సరస్వతిక స్వవా
క్యగతి ఘటించి యాదృతిని నాసఖి క్లిట్టనె గోపదేవతా!
యింగనిటు రిత్తమాటలను నెక్కడనీవనకమ్మ! యారయక, రం౫
- చ॥ ఎవనిఁ గనుంగొనకవిధిమహేశముఖుల్దవ మగ్నిఁజేసిరో
యెవని పదాబ్జధూళిని వహింప శుకాసురిదత్తు లాస్థ యో
గవిధి సమాధినుండి రలకైటభమర్దను నాదిపూరుషుక
ప్రవిమఁబునిక బ్రహ్మార్ణవము వైరముతోడ వచింతువే? సఖి! రం౬
- ఉ॥ ధర్మము లుద్ధరింపఁగ నధర్మములక నశియింపఁజేయ స
త్కర్మమునిల్పి వేదములఁ గావ సుఖీలురఁ జోవ ధారణిక
శర్మముఁగూర్చ మర్దనులఁ జంప దయామలఁ బెంపుజేయ నే
మర్మములేక పుట్టిన రమావతి దూఱుమవే యటుల్ జెలీ! రం౭
- ఉ॥ శ్రీరమణీయగోవులు విశేషవిధంబుగ నాలఁగాచుటక
గోరసమెట్లు గ్రోలుటను గోతెతినామములక జపించుటక
గోరజమూనుటకదలల గోనుముఖంబుల నెల్లజూచుటక
వారలై శ్రేష్ఠు లాకులమె వర్ణ్యమటంచు నెఱుంగుమో చెలీ! రం౮
- చ॥ మునుపు మహేశ్వరుండె హరిమోహనరూపముఁజూచి మోహకం
ధినిఁబడి తన్నుకొంచు దరితెన్నులు దోచక యెంతో వెట్టియె
త్తినజనుకై వడిక దనదు దివ్యముఖంబు నెడంగఁ బాములక
బునుకలబూదిఁ బెంజడలఁ బొందివిసంబును దాగిఁగడే? ప్రియా! రం౯

- చ॥ నరసురయశ్శుశిద్ధమునినాయకులెవ్వని పాపవస్త్రముల్
శిరమునఁదాల్చి మ్రొక్కులిడి శ్రీగలుగక భయభక్తులక బలిక
నరగునఁదెచ్చి యెప్పినికి నందియమండక యిచ్చుచుండురా
సిరిచెలి నిర్దనుండనుచు జెప్పఁగరాని నుడుల్ వచింతువే ? ౪౧౬
- చ॥ వికటకృతిప్రసింబులయి విశ్వముఁ బాడొనరించు ధేనుకున్
బతు నఘు యాతినాసురను నత్సనిశాచరు వ్యోచుడై త్సునిన్
శకటసురారినిన్ మఱి నిశాబుల నెండఱి నొప్పించి సౌ
ఖ్యకరవిధానముల్నలికి శాశ్వతేడి నాహరియున్ వినిందుండే ! ౪౧౭
- చ॥ అలహరిభక్తీలేనియెడ నాతఁడు బ్రహ్మాయుగాని యిందిరా
లలనయుగాని మూడుకనులన్ దను నీశుఁడుగాని యేరుగా
ని లలితకృష్ణరూపము స్వనేత్రములన్ గనరమ్మ ! భక్తవ
త్సలుఁడుగదా ! చెలి ! పలుకు తాదృశనిందకు వాడు పాత్రుండే ? ౪౧౮
- చ॥ పరమదయానిధిన్ బతితపావను విమ్రుచింబనన్నిభా
ధరవిలసత్ప్రియధ్వనినదన్మరభీరతునిన్ ధరామనో
హరు స్థితపూర్వభాషి నిగమాదినుతున్ జగదేకసుందరున్
హరిని ననాదిమధ్యలయు నట్టులదూరుట దోషమానుమి ! ౪౧౯
- క॥ గోలోకనాకథాశ్రీపాలున్ గరుణాలవాలు స్వర్ణసుచేలున్
బాలున్ బుధసుతసద్గుణ జాలున్ లీలావిలోలు శేషియింపకుమా ! ౪౨౦
- ఉ॥ ఆహరినిన్ భజించు పతితాధములైనఁ బవిత్రులైచు నా
యైహికపారమార్థికము లందలిసౌఖ్యము లొందకుండురే ?
మోహముతోడ నావిధిని ముచ్చటలాడితి వైనదిర్లి నీ
యూహఁదలంపుమా ! యనఁగ నొయ్యన నాయమ రాధకిల్లనెన్ ౪౨౧
- చ॥ చెలి ! భవమక్తితోరణి వచింపఁగ శక్యమే ? యాబృహస్పతిన్
బలుకులకల్కిఁబోలి శ్రుతిపద్ధతి నొప్పుచు నన్నుఁ దృప్తఁగా
నలిపెను సత్యమమ్మ ! యింక జక్రధరుండిట నల్పకాలమం
దలరుచు నీ యభీష్టముల నన్నియొసంగు నటంచు నెంచెదన్ ౪౨౨
- ఉ॥ అంతట రాధ వేడ్కపడి యమ్మరొ ! యాహరి ప్రేమతోడ నీ
పొంతకువచ్చినట్టయినఁ బొల్పుగ నేమి యొనర్పనొను ప
తొంతరమందు రానియెడ నాక్షణమందున నీకు నా ధనం
బంతయునిచ్చి కానకుఁ బ్రయాణము నల్పదనంచు భక్తితోన్ ౪౨౩

- ఉ॥ కన్నులమోడ్చి గద్దెపయిఁ గొంపదిశామని భావనద్వయం
దెన్నుచునుండి శ్రీహరియు నిందునిభావన దిశ్యభక్తీనం
పన్నును స్వేదనయతిను బాష్పగమేతను రాక్షజూచి యా
వన్నదయాఘోషాను స్వకికామషడేహముఁ దాల్చె భూనరా ! ౪౨౪
- చ॥ పిదప సఖుల్ గగన్ భువగభీరిగళంబున శౌరిఁ రాధికా
సునతికి నీరహిన్ బలికె నుగతి ! యోకరభోరు ! యిందున
ద్వందన ! వ్రజేశ్వరి ! తరుణి ! పంకజగంధి ! చెలి ! భవజ్జపం
జెడలలిమెచ్చి వచ్చితిఁ ద్వదీక్షణయుగము విప్పి చూడుమా ! ౪౨౫
- ఉ॥ నీవిలుఁ “గృష్ణ ! రమ్మ”నుచు నిశ్చలభక్తీని బిల్వ వింతు నా
గోవుల గోవులన్ యమునకూలమునన్ విడి యందునుండి నీ
భావగ తేస్పితింబుల నవారిగ నిచ్చి ముదంబుఁగూర్చు నే
ధావనముల్ బొనర్చియిట వండిగనుంటిని గంటఁగాంచుమా ౪౨౬
- ఉ॥ ఇత్తటి నిందునుండి నొక యిందునిభావన లేచి వెంటనే
తత్తటపాటుతోఁ జనియెఁ దత్పితి దేవియ-దయ్యమా-మదో
స్మృత్తనిశాచరాంగనయ-మానవనారియ-యేహో పల్కుమా
యిత్తరళాక్షులన్ మదిని నెంతయు నమ్ముట బాము నమ్ముటే ! ౪౨౭
- ఉ॥ కావున నేరిమాటలను గాదని నానుడులెల్ల నమ్ముచున్
నీవిఁకఁజూడుఁ లేనియెడ నేనిలువచ్చుట వృథమానుమీ
నావుకు రాధ వేగ నయచంబుల విష్ణుచుఁ గృష్ణజూచి యా
శ్రీవిభుఁ గాఁగలించుకొని చెందె ముదంబు విదేహభూనరా ! ౪౨౮
- తే॥ ఇట్టి శ్రీకృష్ణకృష్ణ భవేశ్వరు వినుచుందు రవ్వారల్లిద్దర నొంది సుఖము
లంతమందున గోలోకమందులరి సకలసుఖములఁగాంచురు జనకరాజ ! ౪౨౯
- చ॥ అనవుడు మైథిలేశ్వరుడు హర్షపరీతమనస్వియూచు నో
మునివర ! కృష్ణచంద్రుడటు బూన్కిని నానృపభానువుత్రి ప్రే
మనాగిఁ బరీక్షసల్పి యనుమానము మానుచుఁబ్రీతి ద
ర్శనమిడి యాత్మలీలఁ దొలినల్పినకార్యము జెప్పుమా ! యనన్ ౪౩౦
- ఉ॥ నారదుఁడెల్ల నెన్ జనకనాయక ! మాధవుడంత మాధవీ
వీరుడముల్ గ్రహించి కడు వేడుక మాధవమానమందు బృం
దారమణీయకాననము దర్పకుడమ్ముల వేయ రాసకే
లీ రచనేశుడై చని స్వలీలలఁ జూపగడంగెఁ బొంగుచున్ ౪౩౧

—† రాసక్రీడా వర్ణనము. †—

క॥ వైశాఖమాసపంచమి శ్రీశుడు చంద్రోదయంబు వెనంగగఁ బ్రేమా
వేశమున రాధికతో నాశుగతిన్ బోయికూడె యమునోవననిన్. ౪౩౨

వ॥ దేవా! అది యెట్లుంటివేసి వినుము. మున్ను గోలోకమునుండి వెన్నుని
యానతిఁ గొంత దివ్యప్రదేశం బిద్ధరాస్థలంబున కాగతంబై నదని వాక్రుచ్చితి. అందుఁ
బద్ధరాగమయంబై కామధున్ద్రుమంబులను ధరించి నందనవనంబును విడంబించుచు
బృందావనం బలరారు. దివ్యరత్నఖచిత సోపానసంపన్నంబై వివిధవిహగపరివృతంబై
పుండరీకమండితంబై యమునాధునీరాజంబు ప్రవహించు. రత్నకూటవిభాసురం
బును రత్నధాతుమయంబును ఫలపుష్పలతాసమాక్రీర్ణంబునునై సుందరంబులగు
బిలంబులను మధురాంబుపూరితంబులగు నిర్ధరంబులను శ్రావ్యంబులగు బంధర
ఝంకారంబులను జెలగి కరీద్రంబుపగిది వెలుంగు గోవర్ధనాచలేంద్రంబు దేవరిల్లు.
ఉప్పరవీడినారయు నుప్పరిగలను వాటంబులగు కొలువుకూటంబులను
బొంకంబులగు నంకణంబులను నింబునుగొల్పు కంబంబులును గెల్పునుదెల్పు నిక్కిన
తెక్కియంబులను జక్కనిచదుకంబులను మధుమత్తంబులై శ్రీరాధాకృష్ణగాఢాగానం
బానరించుచు నర్తించు మధువ్రీతంబులను శుకపికశారికాముఖవిహంగకలకలనాదం
బులను సంగతంబై శ్వేతతీతారుణపుష్పసందోహబంధురంబులగు నికుంజంబులు
పుంజిమీఱు. మఱియు సహస్రదళసరోజరజంబుల సారెసారెకుఁ దూలించుచుఁ బుష్ప
సౌరభగ్రహణం బానరించి చల్లనిపిల్లవాయువు లల్లలన వీచుచుండఁ జెలంగు కుంజం
బులును జెన్నుమీఱు. అందు నాసమయంబున శీలరూపవయస్సంపన్నలై విరి
పాన్పు లమర్చువెలదులు గొండఱును శృంగారకార్యకరప్రవీణలగు శృంగార
వతులు గొండఱును ఛత్రచామరంబులంబట్టి మిసమిసలాడు మెలఁతుకలు గొండ
ఱును బూలసామ్మల రచింపఁజాలిన పొలఁతులు గొండఱును బృందావనపాలిక
లగు కుందరదనలు గొండఱునుగోవర్ధనాచలనివాసినులగు కోమలాంగులు గొండఱును
విరాజిల్లిరి. మఱియు నందు నత్తటి నత్తామరసాక్షసమీపంబున రాసక్రీడార్థంబు
ద్వాదశయూధంబులును బ్రవర్తిల్లె. వెండియు నటకు, ౪౩౩

క॥ నల్లనివర్ణంబొప్పంగ నల్లనిచీరధరించి నవమణిభూషల్
బెల్లుగఁదాల్చియుయాధం బల్లనఁగొని కమలనేత్రయ గుయమున చనెన్ ౪౩౪

తే॥ తెల్లవన్నియ చెన్నారఁడెల్లకోక వెలుంగ ముక్తాభరణములు సెలంగ యూధ
యతయు సుందరవదన శ్రీమతియునైన గంగవేడుకతోడుతఁ గదలి చనియె.

తే॥ అంత శ్రీరమాదేవియు సరుణవసనములను దగి విధువిద్యుతిలలితయగుచుఁ
బద్ధరాగవిభూషలు బరంగ మందహాసమున యూధసహితయై యరిగె మఱియు

తే॥ పూలతోడవులఁబెట్టి యంభోజరుచిని నవరి తెల్లనిపుట్టుంబుదాల్చియూధ
మొంది శ్రీమధుమాధవి కంఠచంఢినపతి దమితోడ నేనే ననంతరమున ౪౩౭

తే॥ వరహరిద్యస్త్రముంగట్టి నరకవాక్యచతురయైశాంకంఢీ ప్రియహితయగుచు
రత్నభూషలభరియించి రాణమీటు విరజ యూధంబుగైకొని వెడలిచనియె.

తే॥ మాయ లలిత విశాఖలు స్వీయములగు భూషణంబరశోభలు బొలుపుగొలువ
యూధములతోడరమ్యబృందోపనము రాణలీలార్థమేగిరో రసికవర్య! ౪౩౮

తే॥ అంత యూధకమేతహర్యష్టభార్వ లరిగిరంతట నవ్వారియష్టనఖుల
యూధములు నేగెపోదశ యూధములును బోయెముప్పదిరెండన్ని మొత్తమునకు.

చ॥ చరలునరిక్మలంగలిసి చందురుడంజినమాప్తివంశేనిం
బెదవులఁబెట్టిపాడుచును బెత్తముగైకొని పచ్చపుట్టముల్
గుదురుగఁగట్టి పింఛమునుగూటిదాల్చి మనోజ్ఞరీతి ము
ప్పదిమఱిరెండుయూధములఛావలఁగూడి యుపేంద్రుఁడొప్పైడిన్ ౪౪౧

చ॥ రతిని రతీశ్వరుండు దగి రావలుచాడ్చున రాసమందు శ్రీ
పతి యల రాధతోఁగలిసి భాసిలి వంశేని దివ్యరాగసం
తతులను బాడుచున్యమున దాపునకేగి ప్రయాకరాంబుజం
బతిశయగోమలస్వకకరాజ్జమునన్ గొని సైకతస్థలిన్ ౪౪౨

తే॥ కూరుచుండి బృందావనిసౌరుగనుచు సరసనల్లాపముల్ దమిసలిపినగుచు
లేచి కుంజకుంజంబునలీలఁదిరిగి టక్కునన్ సతికెల్వీడి డాఁగెనెటనొ ౪౪౩

చ॥ అటుపయిరాధికాలలన యాతనిఁగన్గొన మ్రోకుమ్రోకునం
దటవిని సంచరించి కని యంతిమమందొకకొమ్మనున్న శ్రీ
చటులవిలాసు స్వప్రియునిఁ జట్టనఁగాంచుచుఁ బట్టి నవ్వి య
చ్చట నెటొ యొక్క శాఖఁగి కుఁజాటునఁదానును డాఁగెఁ జక్రియున్ ౪౪౪

ఉ॥ ఏమటుపాటునన్ స్వసతియేగుచు దాఁగినచోటు మార్గణం
బేమఱకుండఁజేసి తుదనెంతయుఁగుంజములందుఁ బాటురా
థామహిళన్ ధరాయహముదాపునఁగన్గొని కేల్లిహింపఁగా
నామెస్వహస్తమున్ గొనుట కట్టిటులన్ గదలించె నత్తటిన్ ౪౪౫

సీ॥ కాకినల్పునుమించు చీకటిమాఁకులు బంగారుతీవియఁ బరఁగినట్లు
నాణెముగానుండు నల్లనిమబ్బులు వెలిగెడిమించునఁ జెలఁగినట్లు
నీలాచలేంద్రంబు నిగనిగలాడెడి బంగరుగనుల వెలింగినట్లు
చేరేడుపండును మీఱిన నెమ్మేను బచ్చనిపచ్చల వఱలినట్లు

తే॥ కృష్ణుడా రాధికాసతికా దృష్టతోడ మదనమోహానుభవై రతీసుదతిఁగూడు
మన్నధుండన బృందీయకా మధురవనిని రాసరంగంబునందున రాణమొకై.

ఉ॥ ఎందఱుగోపికల్ గలరొ కృష్ణఁడునందఱ కన్నీరూపులకా
బొందుచు రెండుప్రక్కలను ముష్టలగుమ్మలు వెల్లి సంతరం
బందునదావసించి నటుచట్టుల నాట్యమొనర్చె ప్రేతలా
సందముతోడఁబాడుచును నాట్యముచల్పి దివ్యవైఖరికా ౪౪౭

క॥ నించెను దమిమది హరి నవ్విించెను బరియాచకముల నింపుగనాళ్లే
పించెను సర్వవిధుల మెప్పించెను రాసములగొల్లయింతులనెల్లకా ౪౪౮

తే॥ ఇంద్రుతోఁగూడి సురభామలెల్లరెలమి నలరినట్టులగోపికల్ హరినిఁగూడి
వెలిగిరట్టులఁగృష్ణఁడు లలితరాచములను సలిమెనుగాళిందిపొంత సంత ౪౪౯

మ॥ జలకేళీరచనాకుతూహలముతో సంపుల్లపద్మేక్షణుం
డల యక్షీజనమందు యక్షవిభుచాయకా బ్రీతిబద్ధాత్మలుకా
జలజాతాయతపత్రినేత్రులగు ఘోషాయోధులకా వెల్లుచా
జలజాతాస్తనుతాతటంబునరుగకాసాగె నిరాతంకుడై ౪౫౦

అ॥ అప్పు డాదియందునాభీరసుందరీమణులు తటినిలోఁ గ్రమముగఁదిగుచుఁ
దరఁగలను కరములఁదమ్ము నాళ్లేపింపనరుగుదెంచు యమున నాదరించి ౪౫౧

తే॥ చనులబంటిని జని నిల్వ శౌరిగని కరేణువులఁగూడికరియాశురీతిఁజనుచు
నగుచునీర్పించుడాయుచామగువలగుమిజల్లుచుకా గాఁగిలించుచుజనుచునుండు ౪౫౨

క॥ అత్తతినత్తరభాషుల నెత్తావులుగల్గువస్త్రనివహముడేలకా
దత్తరణికుమారితలకా హత్తినయుష్ణీషమనఁగ నవనీనాథా ! ౪౫౩

ఉ॥ ఇట్టుల సర్వగోపికలు కృష్ణుని రాసవిహారమందు నే
నట్టులులేనియట్టుల మనంబుననుండెడి వాంఛలన్నిటికా
బెట్టుగఁబొందిరావటహవేణుమృదంగవిపంచికాదు లి
ట్టిటననట్లుమ్రోసె జగదీశ్వరకీర్తిని జాతెనా యనకా ౪౫౪

తే॥ యక్షచారణవిద్యాధరాంగనలును సిద్ధగంధర్వకన్నరచేటికలును
రాసరంగంబువీక్షించి రతినిమీఱి ప్రశ్నధన్వీవులైరి భూపాలవర్య ! ౪౫౫

తే॥ వేల్పు లారాసరంగం బనల్పరీతిఁ గాంచి తత్సరరాంగనలతోఁగలిసి పూల
వానఁగురిసిరి పిమ్మటఁ బద్మనాభుఁ డావిధమునజలక్రీడలాడి వేగ ౪౫౬

అ॥ ఎల్లవేతలఁగాని యల్ల గోవర్ధన గిరికినరిగి యందు వరలుచుండు
శుద్ధరత్నఖచితసిద్ధబింబునకా రాసకేళిఁజేసిరాధతోడ ౪౫౭

తే॥ అల్లనల్లనఁదిరుగాడియచట గొప్పగొప్ప పూలగద్దియపై నిఁగూరుచుండి
వర్వతస్ససాదామిసీభాసురాభిమువలె బొల్పారెభూవరా ! యవల వినుమ !

చ॥ అతిశయకాంతికాంతమును నా వెనుకదైయనున్నరాధిక
గురుకముతోడ చెచ్చెలులు మంతుమగుమమదైవానాపు
ష్పతిపతికజ్జలనునర్ణమణి ప్రకృతోరుభూషణ
ప్రసాది నలంకృతులనలిసి భాసిలంచేసి ననంతరంబునక

ర౧౬౯

చ॥ యముచ ననప్రసూనరస మర్చ విభంబున మోనఁజల్లి యా
యమకు విధివ్రాకారముగ నర్చిలగల్గియుం బ్రేక్షకాళినే
తగ్గములకువిందొచర్చు ననిరత్ని విభాసురనూపురంబులక
గర్వముగఁజూచితోషింపముగా నిడి కొడుక మొండెబిమ్మటక

ర౧౭౦

ఉ॥ రంగవధంగతుంగబహురమ్యతరంగవిన్దయైవ శ్రీ
గంగయుగేర్తించిని కకిల్మషభక్తిపరీతచిత్తయై
ఖంగనుగజ్జయల్లలిగి కిన్నులపండువసేయుచుండు పా
దాంగదమొందుకాన్దగ చమర్పణముంబొనరించె నావలక

ర౧౭౧

చ॥ విరజయు గోటిచంద్రసమవిద్యుతరంయుతచంద్రహార మిం
దిర వరకింకీబుల్ మధుమతీకతి, యంగదయుగ్మ మేకదా
శి, రుచిరకంకణంబులను శ్రీమధుమాధవి, హారముకొవిళా
ఖ, రతనముల్ మనోజ్ఞమగు కమ్మలు బంది, యొసంగెఁబొంగుచుక

ర౧౭౨

తే॥ అంగుళీయకములఁ జంద్రాననసతి, లలిత కంచుకరత్నముల్ జెలువమిన్న
యైవ నూ నందిభామ, యచ్చుఘృణాల తోరణంబునానంగె సంతుష్టితోడ.

ఆ॥ బాలభానుతల్పఘృణాలపుష్పంబును చంద్రకన్య, యిడెను సంతసమునఁ
బద్మపూర్ణకీతభానుకళామ భాలతిలకబిందు వోలినానంగె

ర౧౭౩

తే॥ మఱియుఁబద్మావళియు, ఘాణి మాక్తికంబు
బాహుపురులనుశతచంద్రవక్త్రయింక
వరశిరోమణికాసుందరీభామినియును
భక్తితోడుతనిచ్చెనో పార్థివేంద్ర!

ర౧౭౪

క॥ బృందానననాయికయగు బృందాసతి, రమ్యరత్న వేణిని మఱియూ
నందదచూడామణి నానందముతోడ వృషభానునందనకిచ్చెక

ర౧౭౫

తే॥ కృష్ణచంద్రుండుఁ బ్రేముడి నెనఁగియిట్లు రమ్యశృంగారసంస్ఫురద్రాధతోడఁ
గూడి గిరిమీఁదనొప్పెను గోర్కితోడ యజ్ఞఁజాదక్షిణాసతి నలరినట్లు.

తే॥ ఎలమి గోవర్ధనాద్రియందెచటఁజక్రి రాసరంగంబునిర్మించి రాధతోడ
రాసకేళుల నల్పుచు రాణమీతె నచట శృంగారమండలం బలరె భూప

ర౧౭౬

ఉ॥ పిమ్మట స్వప్రయాన్వితుడు వెన్నుడు చంద్రసరోవరంబు వే
గమ్ముగఁజేరి దాని యుదకమ్ములలోగజపంక్తిఁగూడు నా
గమ్మువిధాన నాటలను గ్రాలఁగఱానిధి, చంద్రకాంత ర
త్నమ్ములఁజుగొంచు నిడ తద్వృషభానుకుమారి కాన్ధతోన్ ౪౬౯

తే॥ వేయిదశములుగలఁడుతోయజంబు లొంది యొక్కటిరాధకు నొకటిహరికి
నిచ్చిచనియెనుఁదరువాతఁ గృష్ణఁడెలమిఁ బరమబృందావనక్షేనిసరిగఁగనుచు.

ఉ॥ భూరుహవల్లరీయుతము బుణ్యసరోవరభూషితంబు నా
నారుచిరమృబాహులవనంబున కేగియుఁ దిగి చెమ్మటల్
గాజఁజరించు నెచ్చెలులఁ గాంచుచుఁబిల్లనగ్రోవి మేఘము
ల్లారమనోజ్ఞరాగ మతులంబుగఁబాడె విదేసాభూమిపా! ౪౭౧

ఉ॥ అంచితరాగ మిట్లు విని యభి మద్రభముదంబుఁబొంది వ
ర్షించె సువాసనారుచిరశీతలవాతము వీచె గోపికా
సంచయమున్వ్యధవిడిచి సంతసమందియుఁ గృష్ణచంద్రు ధ్యా
నించుచుసద్గుణంబులను వెమ్మిని గానముఁజేసె నుతటన్ ౪౭౨

చ॥ హరి యటనుండి లేచి తనయంగనలెల్లరు వెంటనంట న
త్వరగతి నేత్రపర్వమగు తాలవనంబున కేగి యందు సు
బరమున రాస కేళిలను బాడుచు సల్పఁగడంగె నింతలోఁ
గరము వ్రజాంగనాతతతలుగ్రాలఁగ చెమ్మటగ్రమ్మ నిల్లనెన్ ౪౭౩

శా॥ శ్రీకృష్ణా! హృదయేశ్వరా! వినుము! మారీతుల్దగన్నాలుక
బ్బికకసాగెను దూరమయ్యెనల కాళిందీనదీరాజ మి
ల్లెకాండంబుగఁగాఱుచుండెఁజెమటల్ స్పృషిసితిధ్వంసముల్
జోకకసల్పెడివాడవీ వె యిపుడా శుద్ధాంబులందాడనా ౪౭౪

చ॥ అని వినియంబుగాఁబలుక నాకమలేక్షణుఁడాలకించి గొ
బ్బునడన వేత్రదండిమున భూమినిబొందె ననంతరంబునం
దున నట, “వేత్రగంగ” యన దొడ్లధునీమణి పుట్టె దాని స్ప
ర్శనమునబ్రహ్మహత్యలు గరంబునశించుఁ బరంబుగల్గెడిన్ ౪౭౫

ఉ॥ అంత ననంతలోకపతియూహరి రాధను గోపికాజనం
బంతయుఁగొంచుఁడజ్జలమునందు యదృచ్ఛగఁగ్రీడలాడి బల్
సంతసమొంది యద్దివిడి సాగి లతాతరుపంక్తితోడ నా
పొంతఁజెలంగుచుండిన కుముద్వనమేగెను మైథిలేశ్వరా! ౪౭౬

ఉ॥ అచ్చట నచ్చుతుండు జలరేయి యొక్క యొక్కకు లాలకించుచు
మెచ్చుచు రాసరంగమును నిర్మితంజేసి నభజనంబులకా
జొచ్చియు రాసమున్ నలిపె సాంపురరాధయు మండలంబు లా
పచ్చనిపట్టుపుట్టుములభాసిలునామికోనర్చె దత్తస్థలికా

౪౭౭

సీ॥ సౌరభవాసితచంపకసుమములుః గర్వముకట్టిన నదీకట్టుగలిగి
వేయిదళంబుల వెలుంగుపద్మంబుల సాంపురునింపిన శుక్రకులబొంది
కనులనంజననేయగల్గు కడిమిపులదంబు సెలఁగుకీటంబుబొంది
యందంబుగానుండు సుందార కనుచుంబు అమరేనయు త్రేయంబు దాల్చి

తే॥ మోహినిమాలదాల్చియంభోదయప్రేరేగేల గైకొనిమల్లికాకేతకీకు
సుమములకా వెల్లుహారము సొదిదివేసి తులసితోఁగూడుతోమాలఁజెలఁగుచక్రి.

ప॥ సర్వదుకాంతుడగు వనంతుండున్నచోషన సర్వప్రియచే నట్లు కుము
ద్వనంబునం బుచ్చంబులచే నలంకరింపబడి తేజస్విల్లఁ దద్వ్యహంగనాజాలంబెలో
కించి వీణావేణుమృదంగనాదంబులంబొనర్చి మనోహరంబులగు శైరవ మేఘమల్లార
భూపాల హింధోల బంగార మాళవి దీపక కోశల మోహన పున్నాగ శ్రీ రాగా
దులను వేటువేటుగా గానంబొనర్చి యష్టతాళంబులను, షడ్జమధ్యమ గాంధారంబు
లనెడి మూఁడుగ్రామంబులను, స, రి, గ, మ, ప, డ, ని, యను సప్తసర్వంబులను
హాన, విభాన, భావానుభావసంభావితంబులును హృదయంగమంబులునునగు సృత్యం
బులం గావించి జగన్నోహనులగు శ్రీ రాధాకృష్ణులను సంప్రీతులంజేయఁ దత్సంధరి
బృందపరీవృతుండగు నాహరి, యటనుండివెడలి మురళీగానంబు కర్ణపేయంబుగా
నల్పుచు వికచన్ద్రాటిమాధవిముఖులతావిద్యోతితంబును, దివ్యవృక్షసమావృతం
బును, శారికాకీరాదివిహగకలరవసంభృతంబును, నిర్జలంబును, సకలజనమనోభిరా
మంబునగు మధునంబునకే యందు నందనవనంబున బృందార కేంద్రం దిండ్రాణీ
నహితంజై యానందంబుఁజెందినట్లు గోపీగణంబులతోఁగ్రీడించి పెల్లుమోదిల్లి యం
దునుండి వెడలి,

ఉ॥ కుండవనంబు నామ్రవనిఁ గోమలమాలతినద్యనంబు నా
నందదనాగరంగవని నవ్యకడంబవనంబుఁగేతకీ
బృందవనంబు దీర్ఘవట విస్తృతనద్యని దాడిమీవనికా
సుందరపిప్పలావని నశోకవనిన్ గలి తిరి పిమ్మటన్

౪౮౦.

చ॥ వకుళ కరిల్ల కుంజ పిచు బొదర నింబ తమాల సద్యన
ప్రకరముఁబొంది కాంచి మఱి దాక్షిణ్యకానకునేగి శ్రీఫల
ప్రకటననంబుఁజొచ్చి యటుపైఁగదళీవనిఁజూచి కోవిదా
ర కుంజ దేవదారు వనరమృముఁగన్గొని యుల్లసంబునన్

౪౮౧.

క॥ తులసీవనమునజొచ్చియు బాలుపునుగని యంతఃగల్పభూరుహవనిలోఁ
లలితంబుగఁదిరిగియు నా సలమునువిడనాడి సంతసంబునవేగన్. ర౪౨

ఉ॥ కామవనంబుఁజేరియటఁగ్రాలు గిరింద్రముచందు గోపికా
స్తోమముతోడ నాడి నగుచున్ మధురాధరలగ్ననశితోఁ
బ్రేముడిగానమున్సలుప వ్రేతలు మోహపయోధిమగ్నై
యేమియుఁగుతైఱుంగనటు లిద్ధరప్రాలిరి మూర్ఛతో విభా! ర౪౩

చ॥ మఱియు నమర్త్యభామలు విమానములన్ మదనాస్త్రభిన్నై
సురలనుగూడి కశ్మలత సోలుచు వీడెడిపోకముశ్శతో
వఱలిరి నద్దెఱంగులగు ప్రాణులు స్థావరరాజితోడ సా
మృరిహినిబొందె నిల్చె నదిమండలి; యార్ద్రతఁ జెందెఁజైలముల్ ర౪౪

ఉ॥ కామవనంబునందలరు గ్రావము కీహరి పాదచిహ్నితం
బై మెఱిపొందె నందెవఁడు పానముఁదానము నాచరించునో
యామనుజుండు ధన్యతను నందును భూవర! యంత శౌరి గో
పీమహిళాన్వితుండగుచు వేడ్కనుజేరుచు నందిఁజైలముల్ ర౪౫

చ॥ కడునిడువైనసానువులఁ గ్రాలుచు రాసముసల్పనుండి నా
పడఁతులు నానయెక్కువగ భావములందునఁ బొంది వెంట రాఁ
దొడఁగకపోవుటకనుచుఁ దోడ్తనె రాధికతోడఁగూడి య
క్కడనె యదృశ్యుడయ్యెఁగద! కాంతలు ముగ్ధులుగాఁచె! యారయ్య ర౪౬

—† గోపీ విరహ వర్ణనము †—

ఉ॥ అంతట గోపికాలలన లాత్మమనోహరుఁజూడ వాడు త
త్ప్రాంతమునకవసంపమిని బాష్పములొల్కుచునుండ భీతితో
నెంతయు నిట్లటుల్ దిరుగు నిట్టివలెకవనమందు నింక నా
చెంతలఁదిరిగోజనక! చెప్పఁగరానియనంతచింతలక ర౪౭

క॥ కుర్రులు కుర్రముఁజూడనికరణినిఁగరినాఘఁగరులు గావనిభంగి
హరిఁగనఁజాలక వెఱ్ఱిని వఱలివరహి వారుదిరిగి ప్రశ్నించిరిటుల్ ర౪౮

సీ॥ మధుకంబ! కంటివే మధురిపుఁగానవే మధురసా! మధురిమమహితవచను
బ్రహ్మణ్య! కంటివే రక్షితబ్రహ్మణ్య క్షీరికా! కానవే! క్షీరచోరు
నర్జున! కంటివే యర్జునసన్నిత్రుఁగుంసమా! కానవే! కుందరదనుఁ
బూతనా! కంటివే పూతనాఘాతకు భూరుండికానవే భూరమణుని

తే॥ హేమపుష్పిక! కానవే హేమచేలుఁ దిలకమా! కానవే! బుధలిలకుగనిన
నెనరు మాపయి నించి యీ నిముసమందుఁ జూపిరక్షింపరే మమ్ము శోకమూడ

సీ॥ మన్మథ! కానవే మన్మథమోహను మందార! కంటివే మందహాసు
పున్నాగ! కానవే పున్నాగచంద్రిక! జిత్ర! కంటివే చిత్రచరితు
సహకార! కానవే సజ్జలసహకారి! తపంబ! కంటివే కితవరిపుని
శ్రీఘలా! కంటివే శ్రీరమణీశ్వరు! శృష్టలా! కంటివే కృష్ణచంద్రు!

తే॥ సకలవృక్షముల్లార! మా సకలభవననాయకునిగాంచినం గరుణాళువులయి
యెచటనుండినవార్త మాకెఱుంగఁజెప్ప వేడుచుంటిమి శిరముతోవినతిఁజేసి.

చ॥ వనవనమందు నిట్టుల నపారముగా హరివర్ణనంబులన్
బాసరిచి సర్వవృక్షములముంగల కేగి కరంబులన్మహా
వినయముతోడమోడ్చి బహువేదనవేడిన నవ్వి సెప్పమిన్
వనటను గృష్ణ! కృష్ణ! యని పల్కుచు నాహరి నమ్మియుండుదున్ ౪౯౧.

ఉ॥ గోపికలంద జబ్బిముగఁ గోమలియాకృతులం దృఙ్చించి ల
క్ష్మీవతిరూపముల్ భ్రమరకీటవిధంబునఁజెంది తత్పదా
రోపితభూమిపైఁదగి నిరూఢిగఁగాంచియుఁ గాంచలేక రా
ధాపదయన్దుడగనిరి తత్పదచిహ్నితదివ్యదేశమున్ ౪౯౨

క॥ నావుడుమిథిలేశుండో దేనమునీ! చక్రి, రాధఁ దేకువఁగొనితా
నేవిధి నెచటకుఁజనియెనో యేవిధమున గోపికలకు నెటనగుపడెనో? ౪౯౩

చ॥ అనియడుగంగ మాని జనకా! విను మాహరి రాధతోడ ని
ర్జనము రహస్యమైన వటసాలసమీపమునందుఁజేరి గొ
బ్బునఁ దనఁరాణినిగఁబరిపుచ్చులచేత నలంకరించె నం
తన లప్రిమాలలామయు ముదంబు మనంబునఁబొంది డంబునన్. ౪౯౪

తే॥ చక్రనీలకుంతలముల సంగహించి మెలియజెట్టి సువాసనామిళితలైల
ములనుబూయుచుమవ్వి సంపూర్ణ చంద్ర ముఖమునంబుత్రభంగంబుబూనినల్పె.

ఉ॥ అంతటరాధికాచ్యుతులు నావటమున్విడి భద్రకానన
ప్రాంతముఁజెంది యంత ఖదిరప్రకటాటవికేగి తిరుచున్
సంతసమొంది బిల్వవనిఁ జక్కభ్రమించియుఁ గోకిలాటవిన్
వంతలఁజూచి పాడుచును వేడుకఁజెందుచునుండిరో విభూ! ౪౯౫

చ॥ అరయుచు వేత లట్టులఁ దదచ్యుతపాదసుచిహ్నితావనీ
సరణినిఁబట్టి పోవుతటి స్వస్తిక చక్ర ఝషాష్టకోణ తో
యరుహ ఘట త్రికోణ విశిఖా కుశ కేతన శంఖ నీల గో
ఖురసమచంద్ర వజ్ర యవగుంఢిత రేఖలఁగాంచి వెంటనే ౪౯౬

చ॥ ఘనముగనున్న చత్ర యవకంఠులు చక్ర గదార్థచంద్ర జే
వనజ కుశాంకు శాసన లవంగ లతా స్వజ విందుముగ్ధ మ
తస్య నగ శతాంగ శక్తి విలసద్వరచేభలఃఖాచి రాధికా
వనితపదంబు లివ్వియని నాకొని రా వ్రజకాంత లంతటన్ ౪౯౮

చ॥ ఒకయెడనిల్చి మార్గమున నోచెలులార ! రమేష్వరుండు రా
ధికను గృహించి యాపధినిఁ దిన్నగనేను గాంచనానటం
చకలుషధక్తిఁగోకిలముహూటవిఁజేరితి తత్ప్రవేశనూ
చకరవ మావనిం దిరుగు శౌరియు విం చలరాధ కిట్లనెన్ ౪౯౯

తే॥ కోటిచంద్రప్రతీకాశ ! కువలయాశీ ! రాధికా ! శ్రియ ! గోపికల్ రామొదలిడి
నిన్నుఁ గొంపోవఁగలరింగ నీవు వేగ నుగుచెంచుము నాతోడ ననియె నవల

ఉ॥ మానవతీలలామయు సమంజసహావనరూపకీలకా
లీనమనోజ్ఞ రాధిక, బలిప్రభువైరి వచించు సూక్తిసం
తానము నాలకించి శ్రియ ! తాళను నేనుకహరిఁ జెచ్చుటల్
మేన స్రవించెడిక గదలలేనిఁ నన్నెటుఁగొంచు నేగవో ! ౫౦౦

ఉ॥ ఇట్టులఁజెప్పఁగా సరసిజేతుఁడునొవిని స్వీయమైన హాం
బట్టున వెల్గుపుట్టమునుబట్టి స్రవించెడి స్వేదమార ని
క్కట్టులు సట్టనన్ విడువఁగాఁ దగినట్టులవీచి దేవి ! యీ
పట్టున లెమ్ము రమ్మనుచుఁ బాణినిఁబట్టుచుఁబల్క నామెయున్ ౫౦౧

చ॥ పెడచెవిఁబెట్టి యూరుకొనెఁ బిమ్మట లచ్చిమగండు తిగి యా
మడఁతికి నిట్టులన్ బలికె మానినిరో ! మనముండుపట్టు ని
ప్పుడుగనిపెట్ట గోపికలమొత్తమువచ్చెడి నిందు వానిని
నిండి యెటకెనిబోయి యట నీకెదియిష్టమొ యద్ది వీరెచ్చదన్ ౫౦౩

ఉ॥ కావున లెమ్ము నాభుజముఁ గట్టిగఁబట్టుచు నెక్కి హాయిగా
నీవు వసింపుమంచుఁ గడు నిక్కినస్కంధముమీఁద నాయమన్
దా వహించి యెక్కడకొ తరై ననంతరమందు గోపికల్
శ్రీవిభుఁ గాంచఁజాలక విశేషవియోగకృతానుదగ్ధలై ౫౦౪

ఉ॥ సిబ్బితి వీడి యాయడవిఁజేరి కడుంగడునేడ్చిరాదరిక
బ్రబ్బినగోపియాధము లవాఁగ విం చల కోకిలాటవిక
గొబ్బునఁజేరి యాదృతినిఁ గోమలులార ! నిమేష మీరిటన్
నిబ్బరమొందుఁడీ కనులనీరముగాఱఁగ నియ్యకుండుఁడీ ! ౫౦౫

చ॥ అని తమి నాశ్వసించుతః! నన్నులుగొండఱు రెండుద్రక్కలం
దున మకరందసేచనము తుష్టిగనల్పి సుగంధవస్తువుల్
గొని మెయిఁబూసి తళుకుల్ గలుగంగ నలంకరించి వీ
ననలను ఛత్రచామరలఁబట్టుచు వీన మహాద్భుతాకృతిన్ ॥౧౦౬

చ॥ సవిధమునందు వేక్క నొకన్వామిని గన్పడి యల్లగోపికా
నినమామునూజడించి “జళి! సీరజలోచనలూ! రాధికా
ధవ్రుఁజఱు రాధమానమును జాఁగొననేగెడి”నన్న విన్న య
జ్ఞవిపులనేత్రలైన వ్రజభామలు విస్మయమొందిరోవిభూ! ॥౧౦౭

క॥ వింతల నటుబొందిన తత్కాంతలు తొర్రుత్రికంబు గ్రాలఁగఁ నాశ్రీ
కాంతగుణయశోగానము చింతలఁబోఁదోసి యిటులఁజేసిరి భక్తిన్ ॥౧౦౮

—† గోపిలు శ్రీరాధాకృష్ణుని నీర్తించుట. †—

తే॥ నందనందన! యానందకంద! కుండరదన! మన్మథమోహనా నదయహృదయ!
విశ్వభూషణ! జననత! విశ్వదీప! విశ్వదుఃఖహినాశకా వినతులివిగా!

చ॥ అవనినురోత్తమశ్రుతి జయచ్ఛజ! నందకులార్జుణాస్కరా!
దివిపదమోఘవంద్య! సురత్పక్షిదకార్యధునీ! ధారణీ
ధవ! మధువైరి! ముక్తజన దర్పణ! కంసమురాదిమారణా
ర్థవిధికృతావతార! యదురాజ! జయంబు ఘటిల్లుచుండుతన్ ॥౧౦౯

క॥ గోపాల సింధుచంద్రమ! గోపకవంశాద్రిశిఖర! గోధునికమలా!
గోపరిపాలన దక్షా! గోపకగృహరత్నదీప! గోపకవినుతా! ॥౧౧౦

క॥ రామాభిరామ! సుకుణోద్దామా! కల్యాణసీమ! దైత్యవిరామా!
కామదతేజోఘామా! రామానుజ! వారినాభిరామా! భూమా! ॥౧౧౧

క॥ రాధాస్యసరోజాళీ! రాధాముఖచంద్రకోక! రాధారమణీ
మాధుర్యలతామాధవ! రాధాహృచ్చంద్రఃఖర! రాధాకృషా! ॥౧౧౨

ఉ॥ ఎవ్వఁడు రాసకేళులను నింతులఁగూడుచు నాచరించెనో
యెవ్వఁడు వేణుగానమున నెల్లజగంబులఁ దృప్తిజేసెనో
యెవ్వఁడు గోపికాళినయనేందియజీవనము క్తహరమై
మవ్వముగా వసించు నల మాపతి మాపతి మమ్ముమన్పుతన్ ॥౧౧౩

ఉ॥ ఏవిభుఁడెల్ల యూధముల యిష్టముదీర్పఁగడంగె నేడు రా
ధావనజాతీమానము నదాటున నొంటిగమాన్పె నేడు బృం
దావనిఁ దక్కునల్పె వసుధావిధవాధ్యుడెవండా యెవ్వఁడా
గ్రావము శుద్ధిజేసె నలకారుణికుండు వ్రసన్నుడయ్యెడున్ ॥౧౧౪

చ॥ అరుణ, కళానిధుల్, జ్వలనునట్లు ప్రసన్నవనప్రవేశమో
ఘరకవనప్రవేశముగ సొంపగు చల్లనిగాలి విల్లుగా
మిగు లేజనివృత్తులగు వేళ్ళము నొల్కిగ మాకుఁదోచె నిన్
దొఱగిననాటగోలె దయతోడఁ ప్రసన్నతఁబొందు మోహా! ॥ ౧౧౬

చ॥ తొలుత సుదాసపుత్రకునితొయ్యలి శ్రుతుమీడి బాధలన్
నలిగెను దానికంటె నలునాతి నతిన్ విడి కష్టమొండె నా
సిలుగులమించి సీత తనజీవితనాయకుఁబాసి పెట్టు బా
ములఁబడె దానికన్న నిది హిందగరానిది కృష్ణ! ప్రోవుమా! ॥ ౧౧౭

—♦ శ్రీకృష్ణుండు గోపికలకుఁ బ్రసన్నుండవట. ♦—

మ॥ అని ప్రార్థింపఁగ దేవకీసుతుఁడు భూషాలకృతాకారుఁడై
నునుపుట్టంబులఁగట్టి యామురళితో నూతాను రాగంబులన్
ఘనలీలన్ గడుగానమున్ నలుపుచా కాంతానుమతంబునన్
దనరెన్ రాధనుగూడి చిర్నగవు వక్త్రంబుండు బొల్పారఁగాన్ ॥ ౧౧౮

తే॥ అంత గోపికలందఱు జింతలవిడి వచ్చినిలిచినకృష్ణుని మాచ్చటఁగని
యొక్కసారిగ లేచి యను త్తమవిధిఁ జట్టుముట్టి రంతట మధుచూడనుండు

క॥ గోపికలందఱు గలరో చూడములన్నింటిఁడాల్చి కోవిష్ణుండై
యాపడుచులలో నడుమను నేపునఁ దా నిల్చి నాట్య మెలమిసొనర్చెన్

తే॥ చేసి యట్టుల నాట్యంబు శ్రీధరుండు వనమునంబొక్కచోనుండ వల్లవనతు
లుగని యాజలజాలయాలోలు డాసి దోసముల తుమింపుమటంచుఁజేసి నతుల

క॥ వినవే మామొఱ దేవా! కనవే కారుణ్యమతిని గానుగ జగమున్
గని సర్వము నీవేయని మనమందున నమ్మ మమ్మ మజచుటదగునే?

క॥ నమ్మిన మమ్మను మోసమ్మిమ్మాడ్కి నొనర్చి యెచటికేగితివో నీ
నెమ్మది యెట్లుసహించెనో యమక్ర! యిదేమి న్యాయమయ్యా కృష్ణా!

ఉ॥ ఆపయి గృష్ణమూర్తి వినుఁడంగనలార! మనోజ్ఞపుష్కర
దీప్తమునందు దధ్యదధి దివ్యముసీంద్రుఁడు హంసనామకుం
డోపి మనుద్వయాంతరము నుత్తమపద్ధతిఁగోర్చితేక నా
ప్రాపును వేడుచున్ దపము బాధముగానొనరించె నింతలోన్ ॥ ౧౧౯

తే॥ యోజనార్ధశరీరము నొందియున్న రెండుచేపలేతెంచి యా దంజిజోగి
మింగె. వానిలోనుండి యభంగభంగి నిర్గమించెఁబాణ్ణామక నిర్జరారి

ఉ॥ భక్తున కంతవంత యటుచచ్చటగాంచి విజ్ఞాన సేగి నా
శక్తిని వానిఁగొట్టి మునిగి త్తముఁగాచియుఁ జెల్లవీలొ
యు క్తముగాఁ జెలంగెడి పయోధి ఘోరశ్వరతల్పునంచునన్
రక్తిజరుండి వెండియుఁ గరంబుగ మోవెతఁగాంచి వచ్చితిన్ ॥౧౬॥

తే॥ భక్తవశ్యుడ నెప్పుడున్ భామలార ! తీరసాగరమందలి శేషశయ్య
గాఢనిద్రనుజెందెడి బాధసౌఖ్యము విడి యిటువచ్చుటకు నదే మూలమయ్యె

తే॥ శాంతి దాంతి సమేతులు సర్వసములు నైరపేక్షులునగు మునినాథులెల్ల
జ్ఞానవిషయల్ రసాదుల సరణి నెఱుంగుకరణి నానిరపేక్ష సుఖమని యుండడు

తే॥ అంత గోపికలోదేవ ! యద్వియందు శేషశయ్య నీకొప్పిన చిత్రరూప
మిపుడు దయతోడఁజూపుమోకృష్ణచంద్ర ! యంచు సన్నుతింపఁగ నాతఁడభిమతించి

సీ॥ అభ్రంశమంబుతో యలలతోడుతఁ గ్రాలు పాలకడలి నటఁబొఱఁజేసి
నవరత్నములతోడ నయనపర్వమొనర్చు ప్రానాదరాజముల్ ప్రబలసల్పి
బాలప్రభాకరభవ్యసహ స్రభోగంబులు గలకేఘఁ గ్రాలఁజేసి
వృషభానుపుత్రియై విశ్వమోహినియైన రాధను లక్ష్మిగా రాణమార్చి

తే॥ అష్టభుజములదాలించి యంఘ్రితలమునందుఁ గలుములజవరాలు నడుగులొత్త
గోటిమార్తాండుమూర్తియై కుండలీంద్రశయ్య నిద్దరవోయె నోజనకరాజ !

చ॥ పదపడి గోపికావధి యపాంఘినినిర్మితశేషశయ్యపైఁ
గుడిసిన కృష్ణచంద్రుఁగని కొంక యైదుపదుల్ పొనర్చి స
మ్మదమునుబొందె నేళ్ళలి నమోఘముగా హరిదర్శనంబు త
త్సదత్తులకీచ్చె నాశ్చలము పోషహరంబును బుణ్యదంబగున్ ॥౩౧॥

—† యమఃసాతలమందు రాధాకృష్ణుండు విహరించుట. †—

క॥ పిమ్మట హరి, గోపీవాతమ్ములతోఁగూడి వేగ తద్యమునా నీ
రమ్ములను గళోకేలి సుఖమ్ముగ నొనరించె రాధికాయుక్తుడై ॥౩౨॥

చ॥ వనజదళాయతాక్షి వృషభానుకుమారి, వేడ్క లక్షవ
త్రనిభృతదివ్యపద్మముఁ గరంబునఁదాలించి నిల్వఁగన్న యా
కనకపటుండు డాసి తమకంబునఁగూడుచుఁ బాడుచుండి య
ట్టెనగుచు నెట్లాదానిఁగొని తెక్కుననేగఁగడంగె దన్నదిన్ ॥౩౩॥

తే॥ అంత నక్కమలేక్షణ యభయుఁడగుచు నక్కశీందజానదీజను నచ్యుతుఁగని
వెంటపడి వాని పట వంశివేత్తములనుగొని హసించుచుఁ జనసాగె జనకరాజ !

ఆ॥ అపుడు శౌరిగాంచి యయ్యవిప్రేయసీ ! నాకునిచ్చిపొమ్మనంగ నామె
నాథ ! నాకమలము నాకిమ్ము పిమ్మట నీకునివ్వియిత్తు నిక్కమనఁగ

క॥ గరుడధ్వజుఁ డోతరుణీ! సరిసరి యిఁకఁజాలుఁజాలు సరసము నాతోఁ
బురుషుల మించఁగ నెంతవె సరగుననవిడెమ్ము పిదప జలజముఁగొమ్మా!

తే॥ అవలరాధయు మాధవా! యన్నెమిద్ది దొలుతనాతమ్మిఁగొనలేడె వోగమెనని
దయ్య! యోజించుమనఁగృష్ణఁడౌకమలము నామెకిశి తనవస్తువులన్నిటిఁగొనె

క॥ శ్రీరాధా హరులంతటఁ గోరిక భాండీరవన మకుంతితగతితోఁ
జేరి యలంకృతులొండొరు తారా! యనఁజేసికొనిరి హరిదాసమణి! ౫౬౦

తే॥ పిదప శ్రీకాంతుఁడట్టి యాభీరసతులఁగూడి మాధవీముఖులతా మనుమభరిత
మైన లోహజంఘవనంబునరిగి యెల్లగొల్లఁతల తలలను బూలఁగూర్చి ముడిచి

ఆ॥ అచటనుండి గదలి యమునతీరంబున గోపసతులతోడఁగూడి టెరి
తరులతాసుమఫల వరమహాపుణ్యవనంబుఁజేరి విపులనవ్యృధను

చ॥ సురవతి యప్పరోంగనల శోభిలి యాడెడిమాడ్కి రాధికా
తరుణిగూడి గోపికలు దాశమువేయుచు బాడుచుండ న
బుద్ధరమగు రాసకేళులను బొల్పుగఁజేయఁగడంగె నందు భూ
వర! యొకచిత్రమయ్యె నదివల్కెద బాగుగ నాలకింపుమా! ౫౬౧

—♦ శంఖచూడ కంసులు గదాయుద్ధంబొనరించుట. ♦—

ఉ॥ దక్షుఁడు ముద్గరాజి ధనదప్రభుభృత్యుఁడు శంఖచూడుఁకన్
యక్షుఁడు సాటిలేక ధరయం దొకవేళను నాముఖంబునన్
శిక్షితకంసవిక్రమవిశేషము వీనుల నాలకించి స్వీ
యాక్షయలక్షభారయుతహా గదఁ గేల గ్రహించి యుద్ధతిన్ ౫౬౨

చ॥ వడి మధురాపురంబునకు వచ్చి మహోత్కట కంసగోష్ఠి క
ప్పడెచని మ్రొక్కి యాదవవిభా! యిల నీవు గదాసమిత్కృతా
ర్థుడవని వచ్చితిన్ గనుకఁ దోడ్త గదాసమరంబుజేయఁగా
నడిగెద నిందు నోటరియె నాఘనజేతకు దాసుఁడయ్యెడిన్ ౫౬౩

తే॥ అనఁగఁ గంసుఁడు దానికి నభిమతంబు జూపి గదగొని మధ్యాహ్న సూర్యునిగిది
మండిపడి శంఖచూడుతో భండనంబు చల్చు మొదలిడె వార లాసమయమందు

క॥ కరి గరిఁబోరెడి కై వడి హరి హరియునుజేరి కలహమాడినయట్టుల్
గిరిగిరి దాఁకినవిధిఁ జూపఱకును నగుపడుచు వారు పటుదర్పమునన్ ౫౬౪

ఆ॥ ప్రళయకాలమేఘ భయదరావముబోలు రెండుగదల రొదలు లేగుచుండె
నటియు నటుఁడు నటనఁజటులంబుగానల్పుకరణి వారుబోరఁగ్రాలి రపుడు

తే॥ రెండు గజలును మెత్తనిపిండియాట జూచి కంసుండు గసి శంఖచూడయత్నుఁ
బిడికిటంగొట్టఁ గ్రమ్మఁజుండులముప్పి శంఖచూడుండు కంసునింబదియఁగొట్టె

చ॥ సురనికరం బనంతమునఁజూడ యదూర్ద్వహశంఖచూడు లి
ట్లరువదియేడువాసరములేగెడిదాఁక రణంబునాచరిం
చిరి పిదపన్ యమవ్రథపు చేశ గ్రహించుచు శంఖచూడు నం
బరమున వందయామడలు బాజుఁగవై చె ననంతరంబునన్ గెరగ

తే॥ శంఖచూడుండు పై నుండి చదికిలఁబడి కొంతచింతించి క్రమ్మఁజు గోడిపుంజు
నోతలేచియుఁ గంసునిఁబూన్కిఁబట్టి వినునఁ బదివేలయామడల్ జనఁగవిసరె

చ॥ అటువయి నుగ్రసేనసుతుఁడాకసమందున నుండి గూలి మ
ల్లటవడి తిగిలేచియుఁ జలంబున సింగముమాడ్కి వానిపైఁ
దటుకునవ్రాలి పట్టుకొని ధారణినిం బడఁదన్న యత్నుఁడం
తటఁగనిఁ గంసుఁగొట్టి వసుధాస్తలిఁదొక్కిన్న మైథిలేశ్వరా! గెగెం

చ॥ ఇటుల మదాతేరేకులు నహీనబలిష్ఠులు ముష్టిభండనో
త్కటులు గదాజఘన్యులు నకంపితధీరులైన వారలా
రట్టులుచెలంగ యుద్ధము నపారముగానొనరింప భూమి వే
చటులభయంబునన్ వణకసాగెను వీరులుజెంది రబ్రమున్ గెగెం

తే॥ అట్టి కాలంబునందున నఖలయదు పురోహితాగ్రణి శ్రుతిశాస్త్రరూఢిభావ
విమంతుఁ గర్ణముసిండుండు కదవముఁజని వినతులంగొని కంసున కనియె నిట్లు

వ॥ యదువరా! ముందు కదవంబుమాని నానుడులాలకింపుము. ఈ మహా
బలిష్ఠుండగు శంఖచూడుండు నీతో దీటుకురాఁడుగు పోటుమగండుగాఁడు, కాన
నీకు సాంపరాయంబు సాంప్రతం బసాంప్రతంబయగు మున్ను బలశాలివగు నీదృఢ
ముష్టిని సర్వసుపశ్చేంద్రుని వాహనంబగు నైరావతంబుపైతము ధరణింబడి త్రోబిల్లి
యమరావతీపురంబునకుం బరుగిడదే? మఱియు నీబలంబున డిందిన వీరులపేరులుగ్గ
డింప నలవియగునే? వెండియు నీ యత్నుండు నీకు సఖుండుగాని వధ్యుండుగాఁడు,
పరిపూర్ణతముండగు శ్రీకృష్ణునిచే ఓండు మడియదగినవాఁడు, కాన సందియంబు
మాని వేవేగ వీనితో నేస్తంబొనరింపుమని చెప్పి శంఖచూడుని వైపునకుం దిరిగి
యత్నువరా! మీయిరువుర కొక్కండే ఘాతుకుండై యుంటఁ గంసుండు నీకుఁ బ్రాణ
మిత్రుండగునట్లునర్చుకొనుమని యుపదేశింప, నా యదువరశంఖచూడు లాముని
వాక్యంబుచొప్పునసఖ్యంబొనర్చిరి. కొంతకాలముగుడు తద్యక్షుండు మిత్రునివీడ్చొని
స్వగృహంబున కేగుచు, మార్గమధ్యంబున నిశీధమందు మనోహరంబగు రాసగానం
బాలించి, తత్కాలశబ్దానుసారంబుగా నరుగుదెంచి, రాసమండలంబు గనొని యందు

రాధికాలంకృతవామభుజుండును, స్వచ్ఛందవక్రీకృతదక్షిణపాదుండును, వేత్రవంశీ
ధరుండును, జగన్మోహనుండు నగు శ్రీకృష్ణుండు ఛత్రచామరాద్యుంచితలగు గోకికలు
చుట్టముట్టి కొలువ, రాసక్రీడలొనర్చుటం గాంచి, రాసేశ్వరుండు వాసుదేవునిగా
నెఱింగి, యతని సామాన్యబాలుగా గణించి, సుందరులగు తన్మోకికల సవహరింప
నెంచి, సమీపించెనని విన్నవింప విని, రాజేంద్రుం డాశ్చర్యమగ్నుమనస్వియై మోసం
ద్రుతో నిట్లనియె.

౫౫౩

—† శ్రీకృష్ణుండు శంఖచూడుని వధించుట. †—

తే॥ అంత రాసరంగంబున సతఁడుసాచ్చి యేమిచేసెనొ? నాకది యెఱుంగఁజెలుప
మిముఁ బరావరవిత్తము నమలభక్తి నధినుతించెద నన ముని యనియెనిట్లు

అ॥ అధిప! వ్రేతలెల్ల రాతాశభూరుహాయతశరీరు ధీరు వ్యాఘ్రముఖుని
నసితవర్ణు యక్షు నతిలజ్జహస్వుని గాంచి పరుగులిడిరి కడిఁదినడలి

౫౫౪

తే॥ అపుడు కోలాహలంబులు నతిశయిల్లె యక్షుండా పాటునతివలన్ హరిహరియని
పాఱెడి శతచంద్రాననన్ బట్టి యుత్తరాశఁజనెఁ గాములెంతసాహసులుదలఁప

శా॥ పోరా పోకిరి! లేకి! నన్నిడువురా భూమిన్ స్వసత్వలులున్
లేరా సీకిక నున్నచోదగునె ధీ లేదా నయంచించుకేన్
రారా చూడర మంచిచెడలను నన్ రక్షింపరా యేఘనుల్
మారాకారుండు నావిధుండు త్రుటి నిన్మాయుంపఁడా తుంటి!

౫౫౫

క॥ అని దూఱుచు హరి హరి హరి యనుచడలుచు నార్చు చల్ల యక్షునిమీఁదన్
దనరుచు నరిగెడితనచెలి వనజాక్షుండుగాంచి సాలపాణియై చనెన్

౫౫౬

ఉ॥ ఆవల గుహ్యకుండు వెనునంటుచు దండధరోపమానుడై
లాపునవచ్చుచున్న కమలావతిగన్గొని భీతి నల్ల హే
లావతి నచ్చటన్ విడి పలాయనమయ్యెను బిమ్మటన్ దదిం
ద్రావరజుండు నుద్దవిడి నర్హవిధంబున వెన్కొనెన్ జుమి

౫౫౭

చ॥ కని యది యక్షుండెల్లెడలఁ గాల్కొలఁదిన్ పరుగెత్తివన్ జనా
ర్థనుఁ డగధారియై వెనుకఁగ్రాలుట శీత నగాంతికంబునన్
కని యొకసాలమున్ బెఱికి కయ్యముఁగోరుచు శ్రీశనమ్ముఖం
బున నిలుచుండ శౌరి యల భూరుహముగొనివేయ వానిపై

౫౫౮

ఉ॥ వాతహతాగరీతి వడి వాడిలపై బడి తిగి యుత్తితం
డై తనముష్టి శ్రీధరుబెడన్ బ్రహరించి దిగవృక్షంబునన్
మోఁతసెలంగ రోసమున బొబ్బలిడన్ హరిగాంచి యక్షునిన్
జేత గ్రహించి త్రిప్పియుఁ గసిన్ధరఁగూల్చె ననంతరంబునన్

౫౫౯

- లే! శంఖచూడుండు కృష్ణుని సంగ్రహించి భూతలంబున బాంజెను బ్రీతిమాని
ద్వంద్వయుద్ధమేతద్రితి వజ్రబుడమి యడలదొడంగెను నంతిమంబుండు జక్రి
- చ! పిడకిలితోడఁ దచ్చిరము భిన్నమొనర్చియు దానినుండి వె
ల్లెడుమణి భాగ్యవంతుఁ డవలీలగ కేవలినిన్ దిగ్రిహిం
చెడునిధి సంగ్రహించెగద శ్రీపతియై హరి యన్యదీయమా
విడిగలకెంపునైకొనియె వింతఘటింపదె? యిద్ది భూవరా! ౧౬౩
- తే! అంతః డష్ట్యోతి శ్రీకమలాక్షమిత్రుడైన శ్రీదామచందున లీనమయ్యె
నిటుల శంఖచూడుని నధియించి మహాకరుడయి వెన్నుఁడు గ్రమ్మటవడినివెడలి
- జే! రాసరంగంబుఁడేరి సంతోసమొదన మహా నలశతచంద్రాచరామహిళకిచ్చి
గోపికలఁగూడి తద్రాసకుర్దనములఁజేసి యమునాతటశ్రీని జేరి కనుచు
- క! బృందావనమున కరుగుచు నందున విహరింప నెంచె నటుపై హరిచేఁ
బొందినవరమున నోషధిబృందము నతులించు యూషవృతలై రతికై ౧౬౪
- చ! హరినవిధంబుచో నిలువ నచ్యుతుఁడట్టి లతాంగనాజనం
బరుసమునన్ గనుంగొని మహాదృతితో మనసార వారితో
మరళిని గీటిఁబాడి నగుమోమున రాసమొనర్చి యాయనం
తరమున రాధతో యమునదాపునకుం జని చూచి తత్తటిన్ ౧౬౫
- చ! త్రివిధములన్ సమీరణుఁడు దివ్యసుమంబుల సౌరభంబులన్
నవకముజెంది వీనఁగఁ గనద్వటవంశికదంబయు క్తమై
భవికదమై మనోజ్ఞమయి భాసిలునైకతమందు రాసకే
ళివలనఁ గల్గినట్టి శ్రమ, లీల నశింప వనించె భూపతీ! ౧౬౬
- తే! అపుడు గోపికావేషవిణాదివాద్యసరణి ననుసరించి నకలసురలు గరము
చాన లిట్టపై బూలవానను గురియించి రందలినతులు సేవించిరిటుల

—† గోపికలు విహ్వలలై శ్రీకృష్ణునింజేరుట. †—

- చ! మరగిన కొండజన్నులరె!మావతి! మావయిఁ గోపమేల? నుం
దలులముగామె యేమిఁకను దాళగలేము, విరాళిహచ్చె ని
ష్ఠురముగ నుండఁబోకుమని జోతలొనర్చిరి కొండజంగనల్
వరగళమందు హారములవైచి వసించిరి కృష్ణమంగలన్ ౧౬౭
- సీ! కాంతుఁడా! రమ్మని కరమునులాగుచుఁ గుతుక మొందెడిచెలుల్ గొంతమంది
పంకజనాభుని పక్షంబుదాకుచుఁ గోర్కులొందెడినతుల్ గొంతమంది
కరములఁ గమలాక్షుఁ గ్రాలసల్పుచువనిన్ గ్రుమ్మరుకోమలుల్ గొంతమంది
శ్రీహరి మోలనుజేరి తక్కులబెక్కు కుల్కులందగుచెలుల్ గొంతమంది

తే॥ రాధికావేషమును బూని రాణమీటి కడుగుగానాడు మెలఁతలు గొంతమంది
కృష్ణవేషంబుతోడుతఁ గీర్తనంబు వింతగాఁజేయుకాంతలు గొంతమంది ౫౭౧

సీ॥ తాళస్వరంబులకా మేలిమిరాగముల్ వాడిరి కొందఱు భామినులును
హానవిభావనంభావితభావతుల నాడిరికొందఱు కామినులును
జారిణీవృత్తుల శౌరినింజేరుచుఁ గోరిరికొందఱు కోమలులును
విశ్వమోహనుఁడైన వెన్నునికా గనులారఁ గాంచిరి కొందఱు కామినులును

తే॥ పూరుపోత్తముతోడుతఁ బూలబంతులాడఁదొడంగిరి కొందఱుపోతలు మఱి
దానవారాతితోఁ దమి దాఁగురింతలాడిరో జనకా! కొందఱ జతివలింక

సీ॥ కడియంబు లందియల్ గల్లుగల్లు మోయి మది మధురాధరమాను సతులు
యోగిదుర్లభమైన కీర్తిగరుడధ్వజ దట్టమాకొంగిలె నెరుసఁఖలు
జిన్నినవ్వున వెల్లు వెన్నుని నెమ్మాముఁగని నవ్వి ముద్దులకొను రమణులు
కృష్ణ కృష్ణాయని కేవలభక్తితో నాతనిగుణముఁ గొండాడుచెలులు

తే॥ సరసపరిహాసముల్ జేసి సమృద్ధంబుఁజెందు మందమానలు తత్కళింజజాన
రిత్రటికామూఁగి రాధికా శ్రీహరులకు దృష్టిఁగూర్చుచునుండిరో దివ్యచరిత !

చ॥ హరియును వారలంగలిసి యాడుచుఁబాడుచు వీడెమిచ్చుచున్
మఱియునుగొంచు వృక్షములమాటున దాఁగుచుఁ గావిమోవులన్
గొజకుచు నవ్వుచున్ బ్రణయకోపముఁబొందుచు వారికోర్కులకా
ద్వార నెరవేర్చుచున్ మిగులభాసిలుచుండెను మైథిలేశ్వరా! ౫౭౨

సీ॥ సకలవిధంబులకా జక్కఁగాఁబోషించు తలిదండ్రులకా జుట్టుములను వీడి
యావదల్ బాపుచు నఖిలసుఖంబుల గడనఁజేసెడి విడిముడిని విడిచి
యుభయలోకానందమొదవించు సుందరియైన యర్ధాంగిని నవలఁద్రోసి
మెండగునెండలకామండియు, వానలఁదడసియుఁ జలించేత దడను జెంది

తే॥ యన్న పానాదులకావిడి యనిలభక్షకులయి నిర్వాతదీపమువలె సమాధి
గ్రాలు యోగులుసైతము గాంచలేని హరినిఁ బొందిరాసతులిది యరుదుగాదె

ఆ॥ ఇటుల ద్వారకేశుఁ డింతులతోఁగూడి రాసకేళినల్ప నాసమయము
నందు నొక్కచిత్రమయ్యె నయ్యది యేదియనినఁ జెప్పుచుంటి వినుము జనక!

—॥ ఆసురిమహాముని కథ. ॥—

క॥ ధీరుండగు నాసురిముని సీరజదళనేత్రునమ్మి నిర్మలతపముకా
నారదనామకనగమునఁ గోరికవిడి చేయఁదొడఁగె ష్రోణీనాథా! ౫౭౩

ఉ॥ దానికెమెచ్చి యచ్చుతుండెతండు తపంబాసరించు వేళలో
మానక సుందరాభరణచుండేతుండై సహధర్మిణీయుతుం
డై చనుమోముతో చరిని యత్నీయుగంబున గోచరించు చ
న్నాస్యముడుబుగూర్చుచుఁ జనుక బ్రతిఘనమునందు భూవరా ! ౫౭౮

తే॥ ఇట్టి తరుణంబునందు క్రిష్టిష్టఃకోక్తపరినిఁ దన్నేత్రముల కగుపడకపోయె
డినకెంతో యా యాసురిచూనివయ్యుడొడఁజెందుచు యోజించి యచటనుండి

ఆ॥ తపము నాపి కృష్ణదర్శినిలాలసుఁ డగుచులేచి యల మహామునీంద్ర)
మాన్యబదికాశ్రమంబునకేతెంచి హరిని గచక వగచి యందుసాగి

క॥ లోకాలోకాద్రికిఁ జని శ్రీకాంతునివెదకి కనక చేష్టడి యచటక
దూఱొనిన పార్షదులఁగని వీరక బ్రహ్మింప వారు వీక్షింపమనక ౫౮౦

క॥ శ్వేతద్వీపముఁజేరుచుఁ బీతపటుడు శేషశయ్య వెలుఁగమిఁగనుచుక
బ్రాహ్మిగఁబొగులుచు నచ్చటి లాఠులనడిగియును నేమిలాభములేమి

తే॥ అధికదుఃఖంబుఁబొంది యహః!యి దేమి యెచట వెదకినక శ్రీహరియెఱుఁగఁబడక
యండె నేనేమిసల్పనా నుందునెందు ? నెటుల నాతనిజూతునో యెఱుకపడదు

క॥ అనుకొను చిట్టుల మఱి శ్రీవనజాక్షుని నెమక దివ్యవై కుంతంబుక
జని తత్ఫలమున శ్రీవతిఁ గనజాలక మిగులవగచి కదలియునచటక ౫౮౧

తే॥ నడివి శ్రీరమావై కుంతపదవిజొచ్చి చూడ నచ్చట నాతడు శోభిలమిని
గుంది వీడ్కొని గోలోకకుంజమునకు బృందకాటవిక వెదకి గోవిందుఁగనక

క॥ కని కావలివారల నో ఘనులారా ! మీరు హరినిఁగంటిరె ? యేచో
టున కేరీతిని జనియెనొ యనుమానముమాని తెలుప నరింతుఁజుమీ ౫౮౨

ఆ॥ అని యడుగఁగ వార లగ్గిజాగ్రేసరా ! వినుము మావిభుండు పృథ్విగర్భ
కలితవామనాండ కనదిల కిద్దెస నరిగెననిన నల్ల యాసురిముని ౫౮౩

ఉ॥ ఆసరణిన్ మనోగతిని నాజగముకవిడి యిద్ధరాస్థలం
బాసను జొచ్చిచూడ నిట నాహరి గన్నడకుంట నెమ్మదిన్
వేసటఁబొంది తుట్టతుడ విష్ణుని జిష్ణునిఁ గృష్ణునిల్పి కై
లాసగిరిక జెలంగెడి కళానిధిమాళినిఁగాంచి మ్రొక్కియున్ ౫౮౪

తే॥ నీలకంఠ ! మహాదేవ నీరజాక్షుఁగాంచ నేను వై కుంతలోకంబు మొదలు
పరమ గోలోకముందాఁక సరిగ వెదకియుంటిఁగాని యాచక్రి నాకంటఁబడఁడు

క॥ కావున దేవా ! యెచ్చట దేవకితనయుండు వఱుఁ దెలుపుమ దయతోక
నావుడు గంగాధరుడును నీవిధివచియించె మునికి నిధచరితా ! ౬౦౦

ఉ॥ నెమ్మది నానురీ! యరయ నీవె కృతార్థుడవంచు నెంచు నా
యొమ్మికనుండు కర్మవిషయల్ సురసాదులఁజాలె నల్పకా
మమ్ముననుండుమాను లసమాన మనూనజకార్యముకొరమా
స్యమ్మును నిర్గుణంబునగు సౌఖ్యలవంబెఱుంగంగ చేర్తులే? ౧౬౦

తే॥ కాన నీవిటు నిష్కామమానినగుచు నిర్గుణాధికసౌఖ్యంబు నిస్తులముగఁ
జెందియుంటివి రి త్తగాఁజేసితి శ్రీను పద్మనాభునిగననింక భావమున్న

చ॥ విపులమహోదధిక్ మిగుల జేదనఁబొందెడి హంసమాని న
ట్లవగతమకలుగా సలిపి యాజగుచుండులనుండి బృంహికా
విసినమునందు రాసమున వ్రేతలఁగూడుచునుండఁ గాన నీ
విపు డటకేగుచుండు మిదె యేనును వచ్చెడి మానినాయకా! ౧౬౩

చ॥ అని యటులానురిం గలిసి తృప్తింబకుఁడాయముచాతరంగిణీ
ఘనతటసంగతోరుతరుకాండలతావిలసన్నికుండ పుం
జనిభృతసైకతస్థలికి సాగఁగ నడిచి గోజగన్నివా
సినులగు ద్వారపాలికలు చేతులఁదాలించి మంచిజెత్తముల్ ౧౬౪

ఉ॥ అడ్డినవెంట నాయుచుపురా పువ్రఁబోడుల కిట్లుపల్కిరి
రెడ్డముఁజెట్టఁబోకుడిక నే మతిదూరమునుండి నాన నా
దొడ్డర మేఘుఁగాంచ వడితోఁ జనుదెంచితిమమ్మలార! మీ
రెడ్డ ఘటింపకుండ హరిఁజేర నొనర్చుడి! చూడఁడి దయకొ ౧౬౫

తే॥ తరులుఁ దటినులు గోవులు ఖాత్రియందుఁ దమిఁ “బరోపకారార్థమిడుశరీర”
మనుచు ఫలతోయదుగ్ధంబులనిశమిడుచునలరినటు బుధుల్ పరహితమందునుండు

వ॥ అంత నాద్వారపాలికలు ౧౬౬

ఉ॥ బాగుగనున్న వీర నెడి పల్కులుగాని క్రియకొ ఫలింపవా
శ్రీగరుడధ్వజం డిపుడు స్త్రీప్రకరాన్విత రాసఖేలనో
ద్యోగిగనుండి మేమిచటనుండ విధించెను గాన లాఁతివా
రీగడిదాఁటి లోపలకు నేగిన ముప్పగు మాకు వారికిన్ ౧౬౭

ఉ॥ లేనియెడల హరింగనఁగ లిప్పదృఢంబుగ మీకు నున్నచో
మానసనామపుష్కరిణి మజ్జనముం బొనరించి గోపికా
మానవతీసురూపము లమందముగా ధరియించి వచ్చిన
న్లోనికిఁ బోవఁజాలుదురు నూల్కొనుఁ డోద్విజులార! దానికిన్ ౧౬౮

ఉ॥ నాపుడు వారలిర్వు రల నాతుల వాకులనాలకించి యా
తాపునువీడి సాగి త్వరితంబుగ మానసరోవరంబునం
దోవుచుఁ దానముకొనలిపి యుగ్మలిరూపులఁదాల్చి తోడ్త నా
శ్రీవిభురాసమండలముఁజేరి యనంతరమందు మెల్లఁగాక ౧౬౯

సీ॥ స్వచ్ఛజాంబూనద భాజిత వస్త్రరాగాంచిత ధరణీసమన్వితంబు
మాధవిముఖలతా పిఠీకమిందాది భూయహసందోహ భూషితంబు
మంజీతప్రాంగణ మండప స్తంభసభావిధిపంక్తి విభాసితంబు
నరుణసితాసిత హరితివిచిత్ర వర్ణస్ఫురత్పుష్పవిరాజితంబు

తే॥ లలితవాసంతచంద్రికావిలసితంబు విహగమధుకూజితం బజ్జవితతియుతము
శీతలానిలాన్వితము సంప్రీతికరమునగు నికుంజమొక్కమగని యరిగి యందు

సీ॥ కోటిమన్మథరూపుఁ గోటిందు తేజనిఁ గౌస్తుభశోభితుఁ గమలనేత్రుఁ
గనకచూంబుఁ గరుణాపయోనిధిఁ గమలామనోహరుఁ గమలనాభ
శ్రీనిత్యచిహ్నితు శ్రీనరశ్నేహితు శ్రీద్వారకావాసు శ్రీనివాసు
జలధరవర్ణుని సర్వభూషణయుతు వేదానందీధరు వినుతచరితు

తే॥ గోపికావృతునిన్ రాసకుర్ద నేను ద్విరదగామినీరాధికావిహితు వరదుఁ
గృష్ణదూరముగాఁగాంచి కేలుమోడ్చి యెల్లగోపికల్ గనుచుండ నిట్టులనిరి

తే॥ కృష్ణ! కృష్ణ! కృపాసింధు! కీర్తనీయ! దేవదేవ! జగత్పతీ! దివ్యచరిత!
పద్మనాభ! నారాయణ! పరమపురుష! విశ్వకారణ! శౌరి! మావినతులివిగౌ

తే॥ భూమి భూరిభారముపావ పుణ్యనరులఁగావ వేదములన్నిల్పఁగా మఖములఁ
బ్రోవ వైకుంఠలోకంబు బూన్కివదలి నందు టెంకిని బిడ్డవై యలరితివిగ ౬౦౪

క॥ రాధాధరమధుభృంగా! శ్రీధర! బ్రహ్మాండకోటిశేఖర! గోపీ
యూధావృత! మధునూదన! మాధవ! గోవింద! చక్రి! మమ్ములఁగనుమా

తే॥ అరయ సర్వానతారంబులందు నీవెగాదె పరిపూర్ణతముండవు ఘనచరిత్ర!
వరదుండవు నీవె గోలోకపతివి నీవె పరమయోగీశుండవు నీవె పరమపురుష!

తే॥ నిన్నుఁ జూడంగ నెల్లడ నెమకినెమకి తుట్టతుదకిటువచ్చుచుఁ దోయజాతుఁ
డనగు నిన్నని యఘములడంచి ధన్యతములమైతిమి రాసేశ! దయను గనుమ

తే॥ అంత భగవంతుఁ డానుతి నాత్మమెచ్చి రాధతోడఁ బ్రసన్నుడై రవలుగురియు
మేఘుగంభీరవాణి నామేటితబుసులకు వచించె నేతదీప్తి నకలుషముగ ౬౦౫

క॥ పప్తి సహస్రాబ్దంబులు కప్తవడి తపంబుసల్పఁ గరుణనుగని మీ
యిష్టము నడిగినఁజెప్పమి నిష్ఠులని యుపేక్షజేసి యెసఁగితిఁగాదే ౬౦౬

ఉ॥ ఐనను మీయభీష్టముల నన్నిటి నిత్రటిఁదెల్పుడన్న నీ
శానుడు నల్లయానురియు సాగిలిమొక్కి మహాత్మా! యన్యముల్
వేనినిగోర మీవిపుడు ప్రీతిని రాధిక, నీదుపాదముల్
ధ్యాన మజస్రమునలుపు నావిధి మాకు ననుగ్రహింపుమా! ౬౦౭

తే॥ అవలఁ గృష్ణుడు దానికి నభిమతింప శంకరానురూపాంశిసాలసవిధ
మున మనోహరతరుయుత ఫలినమందు నితలవాసముజేసిరో నుతలచరిత!

క॥ పిమ్మట రాధాపతి లోపములు లేనట్టిరీతిఁ బద్మాకరనా
మమ్ముగల వనంబున రాసమ్ములఁ ప్రేతలనుగూడి సలిపెను జనకా ! ౬౧౨

అ॥ ఆఱుమాసములిటు లతివలగూడుచు రాధికాధవుండు రాసములను
జేసియుంట గోపికాసముదాయంబు పూర్ణక్షుప్తఁబొందె భూప ! యవల

క॥ అరుణోదయ వేళను నిద్దురవిడి గోపీజనంబు తొందర స్వకమం
దిరముల కేగఁదొడఁగె నిజవరయాధములెల్లఁ జుట్టు పరివేష్టించన్ ౬౧౩

తే॥ నందనందనుఁ డంత స్వమందీరమునకేగె నృపభానునుత తనయింటికరిగె
నిట్టి రాసకేళీకథ నెవరుభక్తి విశేషో వారు ముక్తులై తనరంగలరు ౬౧౪

తే॥ అనఁగజనకుండు నారదా! యఘముఖాసురచుచులెట్టుల రాధికారముఁగలిసె
నెటుల శంఖచూడునిజోతి కృష్ణమిత్రుడైన శ్రీదాములో లీనమయ్యె! శైవమ!

—♦ శంఖచూడోపాఖ్యానము ♦—

తే॥ అంత మునివరుఁడిట్లనె నమలచరిత ! రమ్యగోలోకవార్త నారాయణముని
ముఖమునకొ మున్నువింటిని భూప ! వినుము చిత్త మన్యస్థలంబునఁ జేర్చకుండ

క॥ దామోదరునకు మువ్వురు, భూమి, శ్రీ, రాధ, లనెడి పాలఁతులు గలరా
భూమినులందున రాధా, కామినియే హరికి ముఖ్యకాంతగ నుండెన్ ౬౧౫

ప॥ అంతఁ బరిపూర్ణయావనాభ్య యగు రాధ తనవిభుండు సవతియగు విర
జతోఁగూడి వేడుకగా నేకాంతంబుగాఁ గ్రీడించుచుండెనను సంగతి నిజసఖచే విని,
మిగులవగచి, వందయామడలెత్తును, వందయామడల విస్తృతంబును, గోటిభాను
సన్నిభంబును, గోట్యశ్వకల్పితంబును, హారతారాంచితంబును నై యొప్పు నరదం
బధిరోహించి, ౬౧౬

చ॥ కరములయందు బెత్తములుగ్రాల దశార్కుడచేటికాజనుల్
వజలుచు నాల్గుక్రేవలను భద్రముగూర్చ నువర్ణభూషణో
త్తరముధరించి కోటి శశికాంతివిభాసురయై మనోహరున్
హరిని గనంగఁ బైనమయి యధ్వగచిత్రములెల్లఁ జూచుచున్ ౬౧౭

తే॥ ఒయ్యనొయ్యన శ్రీకృష్ణునినికి జేరుతటి హరిన్యస్తుడైన శ్రీదాముఁడు మొగ
సాల నిల్చి యారాధికా స్వందనంబు నడ్డగించె స్వప్నభుసూక్తి ననుసరించి

తే॥ అవల నడ్డిన శ్రీదాము నధికబలుని జక్రిమిత్రుని రాధికాసఖులుగాంచి
యిట్టిదొరసాని తేరటు లీవునిల్ప వెడలితివటంచుఁగొట్టిరి బెత్తములను

- తే॥ అంతః బాహురింతిలోపల నధివసించు కృష్ణుడారాధికాసఖు లేవుమీఱు
ద్వారపాలకుఁ డన్నెడి ధ్వనులవినుచు భీతిచేఁ దిరోహితుఁడయ్యెఁ బిదప విరజ.
- తే॥ అడవిసదియూచుగోలోకమందుఁగోటియోజనాయుతంబుగఁబాతెనుదధియుర్విఁ
గ్రమ్మినట్టుల రవియు నల్లడల నొక్కసారి వెల్గినపద్ధతి ధారుణీంద్రీ! ౬౨౪
- తే॥ అంత నఖులతో రాధ కుంజాంతరంబుజొచ్చి యెల్లెడఁగని మధురూదనుండు
భీతిచేఁ దిరోహితుఁడౌట విరజ నదిగమాటుబ నెఱింగి మఱి నిజాగారముఁజనె.
- తే॥ అనలఁ గృష్ణుఁడు హ్రాదనియైన విరజ మరల సాకారగానల్పి పరిసరంబు
నందు వెల్గు బృందావనమునందునున్న కుంజమునరాసముఁజేసెఁ గూర్మిఁబిదప.
- ఆ॥ విరజ శౌరివలన హరినిభన వృత్తులను గనియె వార లలననంబు
నకుఁ దొడవులుగఁ దగి లొకవరిఁ దమ్ముల, నన్నలు ప్రహరించి రాఁకొనుచు
- క॥ చిటుక లపుడు మఱిఁగొట్టక పరువిడి హరియు క్తజనని పయ్యటఁజాగ్
విరజయు గని నెత్తులతన్ గరములఁగొని బుజ్జగించెఁ గ్రమ్మొ క్తులతోక
- క॥ వనజాక్షుం డటు తనచెలి తనువిడి యల యర్చకులను డమిఁ గొనుచుంటా
గని కనలి యదృశ్యుండయ్యెను విరజ గడువగచి హరి యెడఁబాయుటచేన్
- తే॥ కొడుకులార ! మీరలు హరికూడిక చెడ నలిపితిరి దాన జలధులై జంతుకోటి
గ్రోలనట్లు నై మి త్రికాఖ్యలయమునఁ గలిసికొనురీతి నుంచురుగాక భువిని

ప॥ అని శపింప నయ్యెక్కురు కొమరులు మాతృశాపనిహతులై తత్క్షణం
బునఁ బ్రియ నతంబు సరదంబుగారించి, యందు సమాస్థితులై భూలోకంబునకుం
జనుదెంచి లవ జేక్షు సురా సర్పి దధి దుగ్ధ జలంబులనుపేర సప్తార్ణవంబులై ప్రాణికోటి
గ్రోలరాని యొరజలంబులు గలిగి యగాళంబులై జడంబులకుఁ దల్లియిండ్లై ప్రభమ
ద్వీపంబున లక్షయోజనంబులందును, ద్వితీయ ద్వీపంబున రెండులక్షల యోజనంబు
లను, తృతీయద్వీపంబున నాల్గులక్షలయోజనంబులను, చతుర్థ ద్వీపంబునం దెనిమిది
లక్షలయోజనంబులను, పంచమద్వీపంబునం బదాసులక్షల యోజనంబులను, షష్ఠ
ద్వీపమునందు ముప్పదిరెండులక్షల యోజనంబులను, సప్తమద్వీపమునం దఱువది
నాల్గులక్షల యోజనంబులను నాయామంబు వేఱువేఱుగాఁ బొంది యెండొరులకు
సంబంధములేని మాడ్కిఁ బ్రవహింపం దొడంగిరి. అంత నవ్వీరజాకాంత, సంతాన
కాంత విరహాతురయై కుందుచుండఁ గరుణాసముద్రుండగు నుపేంద్రుండు గ్రమ్మిఁ
బ్రసన్నుండై “జీవితేశ్వరీ! నిన్ను బాసి నేనొకక్షణంబైన నుండఁజాలను. మఱియు
మన తనయుల నహరహంబుజూచి నిజశక్తిని గాంచుచుండఁ గలవని వరంబొసంగి
యోదార్చి, తన వియోగంబున రాధికకుఁగలిగిన సిలుగెఱింగి యటనుండి వీడ్కొని

నెచ్చెలియగు శ్రీదాముతోఁగూడి తద్రాధాకుంజంబునకుం జని తోరణంబున నిలుచుండఁ ద్రిపురసుందరియు, మానవతియునగు నారాధికగనుఁగొని సకోపయై నిట్లనియె.

చ॥ నరహరి ! పొమ్ము పొమ్మటకె నాదరించేరకు మా నికుంజముం
దరుసముతోడ నా విరజ యావగగా నడమాయ నీవు సఁ
బరమున నెల్లకాలమును వాసమునల్పిరఁ జక్కనుండు నో
హరి ! యణువంత లాభమిట హత్తదు గావున వేగ నేగుమా ! ౬౩౨

క॥ అనవుడు శ్రీహరి విని యామె నికుంజములోనదూఱి మిన్నకయుంటా
గనుఁగొను శ్రీదాముండు రాధను గని యిట్లనియె నధికతామసబుద్ధిన్

క॥ తల్లీ ! గోలోకేశుని పుల్లసరోజాక్షు సకలభవనేశ్వరు లీ
లోల్లాసుని భగవానుని నల్లరిగా నుల్లసంబు లాడుటదగునే ? ౬౩౩

సీ॥ నిస్సారసంసారదుస్సహారోగముల్ బాపెడి వైద్యుండు పతియకాండె
యూరికవై దికయాగిక నైతిక, ఘక్కిండెల్పెడివాడు పతియకాండె
ధర్మార్థ కామ సంతాన సాధనములకా వాసికెక్కినకర్త పతియకాండె
యెట్టిచింతలనైన నెట్టివంతలనైన బాపెడి నేర్పరి పతియకాండె

తే॥ సకలవాంఛల నెరవేర్చి సౌఖ్యమిచ్చు ప్రభువుపతికాండె చుట్టాలకభయ మొనఁగి
కరుణఁగనువాడు పతికాండె కమలనేత్ర ! యట్టి సీపతిన్ దూఱుటన్యాయమగునె ?

మ॥ జననీ ! పెన్నిటి రూపహీనుడయినన్ సౌఖ్య సౌజన్య స
ద్భుతా పుష్కలతా గరిష్ఠకవితా దాక్షిణ్య కారుణ్య ధ
ర్మ నయ ద్రవ్య విహీనుడైనఁ దమితో మన్నించి ప్రేమించు న
ద్వనితాసంఘముఁగాంచి వేల్పు లెపుడున్ వర్ణించి కాపాడరే ౬౩౬

తే॥ అఖలవిధముల ననుకూలుడగుచు నిన్ను బ్రేమతోడాయమాకృష్టవిధముగనక
ధూర్తవై యిట్లు నామోలఁ దూలనాడఁ దగునె ? జెప్పుము సుదతీమతల్లీ ! తల్లీ !

చ॥ మఱి నినుఁబోలు శక్తు లతిమాత్రముగా సృజించు దివ్యచా
తురిని గడించియున్న హరితో నటుదూలఁగ మాటలాడెదే ?
నరిసరి కోపమున్ విడిచి శాంతముజెందుమనంగ రాధికా
తరుణియు వించుఁ గిన్నను దుగ్రతంబుగ నిట్లనె వానికోవిభూ ! ౬౩౭

చ॥ జనకు నుతించుచుకా జనని శాపములాడితి వోరి శుంత ! వే
దనుజుడవై ధరిత్రిని వ్యధాజలధిక బడి పీడఁ జెందుమా !
ఘనమగు గోజగంబు క్షణకాలములోపల వీడి యేగుమా !
యనవుడు శౌరి మిత్రుఁడు తదంబకుఁ గ్రమ్మట నిట్లు వాకొనెన్ ౬౩౮

క॥ అనుకూలుండగు హరిపైఁ గినియుటచే నీవు ధరను గృష్ణునివిడి బా
ధను నూతేమలు దాఁచను గనుచుండువు తప్పదిన్ది కాంతామణిరో! ౬౪౦

తే॥ ఇటుల నొండొరుల్ శాపములిచ్చికొనియుఁ
గుండుచుండుటఁ జూచి గోవిందుఁడెలమి
స్వయముగా వారియెదుటకు వచ్చి తొలుత
రాధ కిట్టులఁబల్కె ధరాతలేంద్ర! ౬౪౧

తే॥ మద్వచన మబద్ధమునల్ప మంచినేర్పు కలమ గాని భక్తోక్తులఁ గల్లఁజేయు
శక్తి పరమానువంతయు సరిగ లేమి నీకు నొకవరమిచ్చెద నెలత! వినుమ

క॥ వారాహ కల్పమందున ధారుణి భారంబుఁబాప దైత్యులమాపణ
ధీరులకును దర్శనమిడఁ బేరిమి నీతోడఁగలిసి నెడలెడ ధరకున్ ౬౪౩

తే॥ నీ విరహకాలమందున నెలకు నెలకు నేను దర్శనమిచ్చెద మాను మార్తి
యనుచు భార్యను నోదార్చియనుచుండు ఘనుఁడనైన శ్రీవామునకనియెనిట్లు

క॥ నీ యంశముతో రక్తసివై యవనిన్ బుట్టి యట్టివై వస్వతమ
న్యాయతకాలమునన్ నేఁ బాయక రాసములఁజేయుపట్టున నీవున్ ౬౪౪.

చ॥ అరమున నన్నుజేరి పరిహాసములం బొనరింతు వందునన్
మరలక నీవు నావలన మృందెద నష్టే సవిగహుండవై
మరల యథాప్రకార మసమానరుచిన్ దగియుండువయ్య యీ
వరమును బ్రీతిఁగైకొనుచు భావమునందలి చింతమానుమా! ౬౪౬

తే॥ అనఁగ నతఁడట్లు స్వాంశతో ననురుడగుచు
నుధను గృహమునన్ దగి శంఖచూడుఁ డనెడి
పేరుఁగని బలిదూకుఁ గుబేరుమిత్రుఁ
డగుచు హరిహతుఁడై దివ్యుడయ్యె నయ్య! ౬౪౭

తే॥ అద్వయుండయి యందఱి యందునుండి సర్వకార్యంబులొనరించు జ్ఞాని కిదియు
జిత్రమానాకొ? యాకృష్ణుఁడేర నుతులన్ సలిపి సాగిలి మొక్కెద జనకరాజ!

తే॥ కల్మషులును బృందావనఖండ మిద్ది భక్తి వినినచో నాపంచపాతకములు
వ్రేల్చిడిన్ జన ధన సుత వృద్ధిబొంది దండిగోలోకమందున నుండఁగలరు

తే॥ జనక! మఱియేమి సత్కథవినవలతువా తెలుపుమా యన నాతఁడోదేవమాని
బాలుఁడగు హరి యెట్లు గోవర్ధనగిరి జేతనెత్తెనో యాకథ జెప్పుమనుడు

ఉ॥ శ్రీకమలానివాస ! మునిశేఖర మానసవాస ! నిర్మల
ప్రాకట సత్యభాష ! బహురమ్యసువర్ణ విభాష ! దేవతా
మా ! కమనీయ వేష ! శరణాగతనాథు సుహాష ! ఖండితా
స్తోక సమస్తదోష ! యదువంశపయోనిధి పూర్ణచంద్రమా !

౬౫౧

ఉత్సాహవృత్తము! గోపికాసమేత! రాస కుర్వనప్రణేత! సం
తాపపాపజేత! దుష్టదైత్యకరిమృగాధిపా!
గోపతీ! హరీ! మనోజ కోటివివృగహా!
భూపవీరగంచితాంగ భూసురాగ్రణి వీరయా!

౬౫౨

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమహత్తాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసంహిత, చివుకుల
కులజలధికళానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవి సుబ్రహ్మణ్య
దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వనిశ్చయ, సుజనవిధేయ,
శ్రీవివాసాపరనామధేయాష్టయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
శ్రీగర్గభాగవతంబుదలి బృందావనఖండము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మచేనమః

శ్రీ గర్భాంగవతము

గిరిరాజఖండము

యమునాచుచిరాంగా !
 తోయరుహ సమానహస్త ! తోయజనాభా !
 తోయజ సద్భాధర ! నా
 రాయణ ! రాసప్రవీణ రాధాకృష్ణా !

౧

శ్రీకృష్ణుండు తండ్రిని ఇంద్రపూజనుగూర్చి ప్రశ్నించి గోవర్ధనగిరిని బ్రశంసించుట.

స॥ అక్కడకుండు జనకవిభున కిట్లు చెప్పందొడంగె. దేవా ! జనులు జన
 పాలకునకు వార్షికంబగు కప్పంబుగట్టినట్లు కృషీవలురగు గోపకు లందఱా పురం
 దరునకుఁ బ్రతివత్సరంబందుఁ బ్రావృట్కాలంబునఁ బూజాపురస్కరంబుగా బలిని
 సమర్పించుచుంట బ్రహ్మాండనాయకుండగు శ్రీకృష్ణుం డొక్కతఱి నవలోకించి, నకల
 గోపఁ డీశులంబగు సభాస్థలినున్న నిజజనకుండగు నందునిం గని, నాయనా ! ప్రత్యేకం
 బున నయ్యుండున కిట్లు బలిని సమర్పించుచుంటిరి. దీన మీకేమి ఫలంబుగలదు ?
 తాకికమా ? పారతాకికమా ? యేదియో యానతిండని ప్రార్థింప, నందుం డందుల
 కియ్యకొని నిజవందనునకు నిట్లనియె.

౨

అ॥ ఇది సురేంద్రపూజ యెడఁడఁ దలంపఁగ భక్తిముక్తికరముఁ బుణ్యతమము
 దీని విశినవాఁడు దీనుడై తిరిగెడిఁ గాని నుఖయుతుండు గాఁడు గాఁడు

౩

క॥ అనవుడు భగవానుం డల్లన నగి తండ్రీ ! యిదేమి లక్షణమిపుడే
 ఘనుఁడు వచించెను మీరిది యనుమానము మాని విడుట యర్థప్రదమా

ఉ॥ కారణ మేమనన్ వినుఁ డఖండపురాకృత కర్మరీతి బృం
 దారకులున్ సురేంద్రుఁడు యథావిధి స్వర్గసుఖంబుఁబొంది యే
 వారమునన్ స్వపుణ్యమితిపారము సెందునొ నాటగోలె నీ
 ధారుణీ జన్మమెత్తి సుకృతంబును దుష్కృతిఁ జేయుచుండరే

౪

క॥ కావున వారును మనతో నేవితములులేనియట్లు లీడై యుంటా
జీవన్ముక్తి ఘటిల్లక జీవితమున్ వృథమగును సేవించినచోన్ ౬

చ॥ సురతతికంబై దన్నముచిసూదనుఁ డాదివిజేతుకంటె నుం
దరచతురాస్యయుక్త విధి తద్విధికంటె హిరణ్యగర్భుఁడా
వరవరమేష్ఠికంటె గుణభాసురమాయయు దానకంటె నా
పరమగుణం బనశ్వరము బ్రహ్మముపాస్యమటఁ చెఱుంగుమా! ౭

చ॥ అదీయ జగన్నిదానమయి యాగమ గో సుర వహ్ని ధర్మ సం
పదలకు మూలమై సకలభాగ్యమహానిధియై వెలుంగు న
య్యదివిడి వేటుదాని మనమందున నమ్మి భజించునట్టిదు
ర్మమనకు ముక్తి సేతునె? యీశ్వితముల్ నెఱవేటుచుండునే ౮

క॥ కావున నింద్రుని పూజల నావలఁ బోఁదోసి మీర లటు లర్చుల నా
శ్రీవిభువక్ష్లోజంబగు గోవర్ధనగిరికి సల్పి కోర్కెలఁ గొనుఁడీ! ౯

ఉ॥ తద్గిరియో పులస్త్యుని యుదాత్తబలంబున సీస్థలంబునన్
సద్గతిదాయకం బగుచుఁ జక్కఁగఁ జొచ్చెనుగాన బ్రహ్మవ
క్రోద్ధత భూమిదేవులకు నాయ్యన నాలకుఁ బూజనల్పి సం
పదతపారితోషికము బాధముగా నిడనౌను దానికిన్ ౧౦

ఉ॥ నంద! యొనర్పఁగా నటుల నాకుఁ బ్రియంబగు నన్న దత్సభా
జెందియు నాలకించెడి సుశీలురయందున వృద్ధుడైన న
న్నందుఁడు కృష్ణవాక్యము మనంబునఁ బూర్తిగమెచ్చి నాయనా!
నందసుతా! వచింపుము ఘృణామతిఁ దన్నగపూజ యెట్టిదో? ౧౧

—† గోవర్ధన పూజావిధి. †—

ప॥ అంత రాధికాకాంతుండు స్వాంతంబున సంతసించి, నన్నందున కిట్లనియె.
గోపవృద్ధా! తగ్గోవర్ధనధరాధరవరంబునందలి క్రింది ప్రదేశంబున గోమయంబున
నలికి నిగ్గును మ్రుగ్గులఁబెట్టి పూజాసంభారంబుల గొని జితేంద్రియుండై బ్రాహ్మణు
లతోఁగూడి పరమభక్తిని దదచలంబును ధ్యానించి, యావాహనంబు సల్పి యర్ఘ్య
మొసంగి పాద్యమిచ్చి యాచమనం బిడి గంగాయమునోదకంబుల సహస్రశీర్షయ నెఱు
మంత్రంబున నభిషేకించి, పంచామృతంబుల స్నానంబుఁ జేయించి, దివ్యవనసంబును,
యజ్ఞోపవీతంబును సమర్పించి, చందనాది సుగంధద్రవ్యంబుల నలఁది కమనీయంబులగు
సుమంబుల నర్పించి, నానాదివ్యగంధభాసురంబగు ధూపంబును, జగజ్జ్యోతిభాతి
వెలుంగు దీపంబునర్పించి, భక్ష్య భోజ్య లేహ్య చోష్య మధురాన్నరాశి నివేదించి,
చతుష్పతికలశంబుల నైదుపంక్తులుగా నమర్చి, యాపాత్రలందు గంగా యమునా

జలంబుల నించి యందుఁ దులసీదళంబు లిడి, యెక్కింకొక్కదానికి మట్టంచాశద్విధంబులగు సామగ్రుల భోగంబులుగలుగుచును సేవించి, సుర భూసురాగ్ని గోబ్రందంబుల ఘోషభోవచారంబుల సంతోష్టిపజచి ద్వివసరులకు మృతాన్నం బిడి తదితరులకు సైతంబన్నదానంబానర్పి. గోపీ గోపాలయు క్తంబుగాఁ దానును సావడి కాంస్య ఘంటాది చతుర్విధ వాద్యంబుల మొఱుపించి, కర్పూర సీరాజనంబెత్తి, వేదాహమేతమ్మనెడు మంత్రంబునఁ బుష్పాంజలి నర్పించి, నాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి, విను తించి, జయశబ్దంబులం గావించుచు, నాట్లం బొనరించి, గోవర్ధనగిరి రాజోత్సవంబుఁ జేయందగు.

౧౨

తే॥ ఎందు గోవర్ధనాచల మొండలేనో యందు గోమయంబున దానియంత యెత్తు బొడవు వెడలుపు రచియించి పుష్పవల్లి భూరుహాదులఁగూర్చినఁ బూజ్యమగును

తే॥ అట్టి గోవర్ధనాచల మందునుండి శిలను దత్తుల్లకనకమున్ జేర్చికొన్నఁ బుణ్యఁడగు నిట్లు చేయని పూరుషుండు గరము రారవనామక నరకమొందు

శా॥ సాలగామి సురార్చనంబుఁ బ్రతిఘట్రంబందునన్ జేయు ధీ శాలిన్ బాపములంట వప్పు జలభాస్వత్పద్మ మట్లందునన్ గోలోకంబుననుండి వచ్చి తగు నా గోవర్ధనాద్రీశు నే రేలోపంబులు లేక మొక్కిడదో వారిష్టంబులం బొందరే ?

౧౩

తే॥ అనఁగ నందసన్నందులు నఖల గోపకులును విని యద్భుతంబునఁ జెలఁగి వాడు కగ నొనర్చు నింద్రునిపూజ దిగఁగవిడిచి శైలవిభుఁ గొల్వఁడలఁచిరో జనకరాజ !

—† గోవర్ధన పూజా మహోత్సవము. †—

చ॥ అవల గిరిప్రభూత్సవము సంతటఁ జాటియు గర్గరామకే శపుల యశోదఁ గూడుచు గజంబున నెక్కుచు గోపగోపికా నివహము గోగణంబులును నెయ్యముతోఁ జనుదేర గోత్తరా ట్టవిధమునందుఁ జొచ్చెను ప్రజప్రభుఁ డాసమయంబునందునన్

౧౪

ఉ॥ స్వాంతమునందు సంతస మెసంగ జయంత శచీ సమేతుఁడై దంతివరంబు నెక్కి సురతండముతోఁ బ్రేమదావనాంతర ప్రాంతముజేరు వజ్రవలె భాసితె నాయుపనందనందు లా వంతున నార్చురై న వృషభానులు వచ్చిరి దారయుక్తులై

౧౫

చ॥ మఱియు సహస్రబాలరవిమండలభాసురమైన పల్లకిన్ సురపతిపత్నితోలె మణిశోభితభూషణముల్ ధరించి చెచ్చెర భ్రమరీసమాకులవిచిత్రచకోరివిధానఁజేటికో త్కరయుత యాచు నెక్కి గిరికాంతునిఁ జేరెను రాధ వేడ్కతోన్

౧౬

- చ॥ అటు గిరినాయకాంతికము నందినమీందలు రాధ వోలెనె
దటుకున డిగి కోటననితావృతమై లలితా విశాఖలున్
జటుల మనోజ్ఞ చామరలఁ జక్కఁగఁ బట్టుమ వివ భక్తులు
త్కటనుతి నల్పచుండఁగై ధారుణీనాథ ! యంతనంబునన్ ॥ ౨౦
- సీ॥ ద్వాత్రింశదధికయాభులు మిథిలాసేవాపినుల్ గోలవాసినులును
ధ్రువలోకకాంతిలుఁ దోయధిభామినుల్ కీర్తిమాప్తకుండ చిత్రకరులు
నోషణీసత్తులు మహోజ్జ్వలద్వీపవాసినులు జాలంధర చేటిఁబును
నూర్జ్వలై కుంకమండుఁడెడి నువిదలు శుశ్రిహాప మునిహాప సుదతితతులు
- తే॥ పృథుల బర్హిష్మతీసత్తుల్ విడిసవాసినులును యజ్ఞసీతాస్త్రీ లతలవిలాసి
నులును యూధములనుగూడి బలులంగనుచు శైలనాయకు సుకకుంజనిరి మఱియు
- చ॥ సరిగ నలంకరించుకొని జాతినగుచు బాలవృద్ధుల
చ్చరలును రాజయోగులును శాంతులు దాంతిలు మోనులున్ భరా
మరులు సురద్దులున్ జెలులు మంత్రులుఁ దద్గిరిరాజపూజకై
కరములఁ బువ్వులం బలులఁగైకొని యేగిరి మైథితేజ్వరా ! ॥ ౨౧
- ఉ॥ ఈరిహి గోప్రసర్ధననగేంద్రిమహేశాత్మన మాంకించి కా
మారి, భుజంగహారకటకాంచితఁడై సిగఁ జక్కఁగూర్చి ఘ
త్తూరము భృంగరాజమును దూఁకొని తత్ప్రసాదపర్యుక్తఁడై
తోరముగా నుమారమణితో నటకుం జనె నందివాహులై ॥ ౨౨
- తే॥ చాలదూరము నుండియు శైలనాయకోత్సవంబును జూడఁగా నుచితవిధుల
జనులు సనుడెంచి రెక్కువ సంతసమున నోలి నినుకనుజల్లిన రాలనట్లు
- ఉ॥ అంచితగోప్రవర్ధననగాధిపుఁ డత్రజీఁ గృష్ణనానతిన్
గాంచన శృంగ సంగతుఁడు గాంతిపరీవృతరత్న సానుభూ
న్యంచితఁ డీప్సితప్రదుఁడు నాయతకాయుడు బుష్పనిర్ఘరా
భ్యంచితఁడున్ ధరారుహసమన్వితఁడై తిరియుండె నోవిభూ ! ॥ ౨౩
- ఉ॥ మేలిమి రూపులన్ జెలఁగు మేరుహిమాద్రి ముఖాచలంబు లా
కాలమునందుఁ దద్వర్ధనగంబునకున్ జనుడెంచి భక్తితోఁ
గేలుమొగిడ్చి కానుకలఁ గించను గాంచక యిచ్చి మెచ్చి రా
శైలవరార్చ నందుఁడు ద్విజన్మముఖంబున సల్పి యాదిలోన్ ॥ ౨౪
- చ॥ హరివచనానుసారముగ నల్ల ధరామరగోసురార్చనల్
సరిగ నొనర్చి పాశులకు సావడఁజేసి ధనంబాసంగియున్
ద్వర నుపనంద నంద వృషభానుయుతుండయి శైలపూజలు
ద్ధరముగ నాచరించి బలిఁ దోరముగా నిడె గాథ భక్తితోన్ ॥ ౨౫

- తే॥ దానవారి యాగినికి బ్రహ్మణములఁజేసె వేల్పులు పూల వర్షించి రెల్ల
గోపికాగోపులాడుచుఁ గోకిల్వనమున గానమునల్పి రానందమొదన
- తే॥ అర్చనాదుల నగవరంబుతకంత కన్నితెన్నులఁ జెన్నొందె హరియునందు
వేలురూపముతోడుత వెలిగి బలిగనిజీన యన్నరాశులఁ గోలి యిట్లునుడివె
- క॥ గోవర్ధనుడను చూడుడి! యీవిశ్వమునందునున్న యెల్లమలలకే
నేవిభుఁడనని యెఱిగి సంభావనలక సల్పుడిపుకు ప్రజలార! యనక 3౦
- ఉ॥ చూపటు తక్కినీంద్రమున శోధలు నల్లడలందుఁ జింత న
లాపముఁజేయు దేవుని సులక్షణలక్షితుఁగాంచి దేవ! మా
క్రీపతి మిమ్ముఁ జూపుటను జెందితి మేము కృతార్థతక దయక
మా పనులేము బంధు సఖమండలి వృద్ధిఁజెలంగఁ బ్రోవుమా! 3౧
- తే॥ నావు డవరంజనగల విన్నాణమొంది దివ్యరూపంబు ధరియించి తేజరిల్లు
గోప్రవర్ధనుఁ డన్వారిత కోకిలలిడి వేల్పుడిక దిరోహితుఁ డయ్యె చిదప మరలి
- తే॥ నంద వృషభాను గోపాప నందబంధు గోపికాజనులు మిత్ర కూటములును
జంద్రమాళి నీలాంబరోపేంద్రముఖులు చనిరి సకుటుంబముగ నిజసదనములకు
- ఉ॥ ఈదృశ గోప్రవర్ధన నగేంద్ర పవిత్రచరిత్ర మిత్తటిక
నీడరిఁ జెప్పినట్టు లల నిర్జరపాలకు మ్రోలఁ బల్కఁగా
నా దివిజాధిపుండు ప్రతిహాసనమందలి నాదుపూజ వీ
డిననమందు మాని గిరికెట్టుల వర్చుల సల్పి రోమునీ! 3౪

—† ఇందును గోకులంబుపైఁ గోపించుట. †—

- ఉ॥ మూర్తములోన వీరలను బూదినెగల్పెద నంచుఁ గిన్న సం
వర్తకనామ మేఘముల బంధనముల్ వదలించి వారిచొ
వార్త నెఱుంగుడి! తుటినిఁ బ్రత్యవహారమునక జగంబులక
బూర్తిగ ముంచివేసినటు బోయి ప్రజంబును ముంచివేయుడి 3౫
- చ॥ అని యనుపక దదంబుదము లప్పుడు రోహిత పీత మేచకా
ర్జున బహుచిత్రవర్ణముల జొత్తిలి యింద్రనిభంబులై కసిక
ఘనగజహస్తధారలను గర్జల మించులఁగూడి యేకరీ
తినిఁ గురిసెక భయంకరవిధిక ప్రజవాసివినాశనార్థమై 3౬
- క॥ నుడిగాలి వీవఁ దొడఁగెను దడదడఁ బిడుగులును బడియె దరువుల్ గృహముల్
దడయక కెడసెను గడువడిఁ బుడిమిని గొండలునుగూలెఁ బొడిపొడిగాఁగక 3౭

ఉ॥ సప్తబిలంబులు బృథులనస్తజగంబులు మాటుమోగెడి
కృష్ణగజాష్టకంబును ధరాసలి ధీతిలి కూలె దారలు
దీపులవేడి నేలఁబడె దీనత వేళలతోడ వ్రేలు నం
సుపుల బిడ్డల గొనుచు క్షోభిలుచేరి నందుఁబెంకిక

౩౮

తే॥ అటుల వారలు నందుని యాలయముచకరిసి బలరామయుక్తుడౌ హరిసేనాంచి
కరయుగంబుల ముకుళించి కట్టికలకు నక్కటికము గలుగునట్లు లనిరి జనక!

మ॥ అకటా! మీనుడి నెక్కమంచు మదిలో నత్సంతమున్నమ్మి వా
డుకఁగాఁ జేయు సుకేంద్రపూజ విడి విష్ణురంబుగా నొండుకొం
డకు నర్చుల్ బొనరించుచుంటిమి గదా! కంబంబుకై యిట్లు లూ
రక వాచించుట పాడియే శివశివా! రామా! యశోదాత్మహ!

౪౦

చ॥ అల సురనాయకుండు తన యర్చన మూనిరలుంచు నిన్నతో
నల ప్రళయంబునందువలె నన్నలు, జిన్నలు, గొడ్డగోడలే
మలజడు లిట్లులొండఁగ గృహంబులు గూలఁగ సర్వవస్తువుల్
విలయముజెంద బిట్లు గురిపించె నవాఙ్ముఖంబులక బలీ!

౪౧

తే॥ ఇటుల మము బాధపెట్టుచు నింట నీవు
సుఖముగా నుంటి విదిమాకు చోద్యమయ్యె
నరయఁ బిల్లకిఁ జెరలాట మాఖువునకుఁ
బ్రాణసంకట మనునట్లు బాలకృష్ణ!

౪౨

ఉ॥ కావున నింద్రకోపము నిఁక నహియింపఁగలేము మమ్ము నీ
వేవిధిఁ గావ నెంచితివా? యేర్పడఁ జెల్పు మనంగఁ జక్రి గో
పావళులార! మీరు భయమందక వస్తునమేతులై కుటుం
బావృతులై త్వదర్చిత నగాంతికమొందుడి! యేను వచ్చెదక

౪౩

— శ్రీకృష్ణుండు గోవర్ధన పర్యతం బెత్తుట. —

చ॥ అని యటు వారలంబనిపి యాహరి సాగ్రిజుడౌచు గోప్రవ
ర్ధనగిరి జేరి బాలము త్వరక గమలంబును జేతఁగొన్నరీ
తిని దనకేలఁ నన్నగపతిక బెకలించి గ్రహించి గోపులా
ర! నడువుడి! యిటక జనుడి! రండు కుటుంబవశుప్రయుక్తులై

౪౪

తే॥ అట్లు పలుకంగ గోవకు లంద ఊద్యుతమున ముక్కున వ్రేలిడి దారపుత్ర
మిత్ర పరివార గోవస్తు మిళితులగుచు నద్రవిభుక్రింద జేరిరో యవనినాథ!

అ॥ అవల వానవలన నరుదెంచు ఝరములు పర్యతంబుకిందఁ బాఱఁదొడఁగ
విడిముడి పడతియొడయఁడు గని సుడివాలు వ్యాళపాలుఁ దలఁచె వారిఁగావ

- క॥ తలఁచినవెంబడిఁ జక్కముఁ జలువలయొడఁయఁడును వచ్చి చెంతఁ జెలంగఁ
గలిమిచెలిచెలియుఁ గనుఁగొని జలములఁ దొలఁగించి గిరిని సాకుడి మీరల్
- క॥ అని పంపఁగఁ దచ్చక్కము మునుపల వనధుల నగ స్త్యముని యానినరీ
తినిఁ దన్నగావరణగతవనముల గడగడను ద్రావి పఱలుచునుండెన్ ౪౮
- ఆ॥ మఱి యనంతఁ డల్ల గిరివరుఁగుండలి యగుచు మోసి యతిశయముగఁబాటు
చరుగుడెంచు ఝరము నావలఁద్రోయుచుఁ గ్రాలె జలధివాపు వేలఁబోలె
- తే॥ ఏడుదినము లిట్లుల నచలేంద్రమై త్తితమ్ముఁగాపాడు కృష్ణుని నెమ్మిత్తోఁ జ
కోరవిధమునఁ జూచుచు గోపకులము హాయిగానుండె నోమైధిలాధినాథ !
- మ॥ అపు డాజాడ సురేశ్వరుం డెఱిగి వే యైరావతంబెక్కి స్వీ
య పదాతి ద్విప రధ్యయానములు వెన్నాడంగ నూఱుచులూ
ప్పుపవిఁదాలించి కిన్నతోఁ జని వ్రజంబున్ మాపి తాఁ గన్న యా
యపకీర్తిన్ దొలఁగింపనెంచి విసరెన్ హాహా ! యనన్ గోపకుల్ ౫౦
- ఉ॥ దాని జనార్దనుండు గని దవ్వుల వజ్రయుతంబుగా హరిన్
ప్రమానుపడం బొనర్చెను సుమా ! యపుడా దివిజేంద్రుఁ డభ్రముల్
సేనలఁ గొంచు సాధ్యసముజ్జెంది తెగించి హసింపఁబాటెఁ బం
చాననతాడితంబగు గజంబు విధంబున భూప ! యాపయిన్ ౫౧
- ఉ॥ వాన లణంగె వెల్లువలు వాసెఁ బ్రచండసమీరణంబులున్
మానె విపంకమయ్యె ధర మప్పితమైన జలంబుతో నదుల్
దానముఁజెందెఁ బుష్పలమితంబగు సౌఖ్యముఁబొందె గోపసం
తానము సంతసించె హరిదశ్యుడు వెల్లె నభంబు భాసిలెన్ ౫౩
- క॥ మని రాభీరులు హరి దయఁ గనిరి ఘనాఘనసమీరకష్టము లేమిన్
వినిరి వనజాక్షుసూక్తులఁ జని రీవల కందునుండి స్వజనాన్వితులై ౫౪
- చ॥ చెలులను గాంచి శ్రీహరి వచించె నిటుల్ సఖులార ! మీరు నా
వలె నిపుడీ నగంబు నొకపాణిని నెత్తుడి ! చూతుఁగాక ! యం
చల గిరి వర్ధభారమునె యా సహవాసుల కియ్య వారలం
దుల కుర్రకరించి మలఁ దొడ్గఁ బూనుచుఁ గూలి రిద్ధరన్ ౫౫
- చ॥ పులిఁగని నక్క వాతలను బొందినయట్టులఁ దన్నుజూచి కొం
డలతలకట్టు నెత్తఁగఁ గడంగి ధరన్బడి లేవలేనిమి
త్రులను రమేశ్వరుండు గని రోయక నవ్వుచు లేవఁదీయ వా
ర లరి కృష్ణమిత్రుఁ బరిరంభణభూషితుఁజేసి రెంతయున్ ౫౬

ఉ॥ తమ్ములుఁ దండ్రులుఁ జెలులుఁ దాతలు మామలు నాదనీకం
బమ్ములుఁ బిన్న పెద్దలును నన్నలు వెండియు నామనుండు లో
కమ్ములు శ్రీహరి! భవదఖండపుణాపరిపూర్ణవిశ్వభా
వమ్మున లొగ్గడిక బడక నర్థిలుచుంటిరులుచు వేడియున్

౧౭౮

—† శ్రీకృష్ణాభిషేకము. †—

చ॥ పెరుంగును బాల నేతులను జెల్లుగ నిచ్చి సుమాక్షతామలన్
హరిపయిఁ జల్లి నందనము లగ్గలికంబుగ నల్పి స్వీయనుం
దిరముల కేగిరంత ననుదేవసుతుండును బూర్వకీడి ద
ద్రివివర ముంచి యెంటరిగ దిగెడివేళ బలారి గాయుచున్

౧౭౯

క॥ అమరులఁ దోడ్కొని కృష్ణుని సముఖులన్ కేసవెంచి నాష్టాంగభక్తుల్
గ్రహముగ నల్పియు వినయభయములను శ్రీహరిని నిట్టులభిచుతిరెన్.

సీ॥ శ్రీవాసుదేవాయ దేవాదిదేవాయ అంబుజాయ తుభ్యం నమోస్తు
గోపాలకేశాయ గోలోకవాసాయ అభ్రవర్షాయ తుభ్యం నమోస్తు
బ్రహ్మాండమండల భాస్వత్స్వరూపాయ అసురాంతకాయ తుభ్యం నమోస్తు
కరుణాసముద్రాయ పరిపూర్ణజాతాయ బలసమేతాయ తుభ్యం నమోస్తు

తే॥ గోపికాజననాథాయ గోప్రవర్ధనాచలోద్ధారకాయ తుభ్యం నమోస్తు
పరమయోగీశ్వరాయ తుభ్యం నమోస్తు నరనరావతారాయ తుభ్యం నమోస్తు

తే॥ పతితివాచన! జగదీశ! పాహి! పాహి! కంసముఖమవ్వలన్ చంపఁ గ్రాలితివు
విశ్వమోహన! నీమాయ వెజ్జినైన నన్ను బులైవాత్సల్యమునక గ్రహింపు

తే॥ అనుచుఁ గొనియాడఁ బిమ్మట నభిజాతయైన సురభినామకకామధేను వట్టి
గోప్రవర్ధన నగమునఁ గుదిరియున్న శ్రీపతిన్ స్నాతునల్ప స్వక్షీరధార

క॥ ఆవల నైరావత మా దేవధునీసలిలములను చివ్యకరములన్
శ్రీనిభు నభిషేకించెను దీవించిరి బ్రహ్మరాజదేవమహర్షుల్

౧౮౦

క॥ సురలును హరిపైఁ బ్రీతిని గురిసిరివరపుష్పవృష్టిఁ గొండాశిరి కి
న్నరచారణ గంధర్వులు నరుసముతో నవ్వరసలు నాశిరి తేడా!

౧౮౧

క॥ పడపడి గోవర్ధనమునఁ ద్రిదివేంద్ర ప్రభృతిసురలు దేవకిపుత్రున్
ముదమున నభిషేకించిరి పిదపన్ గారుణ్యరసము వెల్లివిరియఁగన్

౧౮౨

శా॥ శ్రీకాంతుండు ప్రసన్నుడై యల నగశ్రేష్ఠంబు హస్తంబుచేఁ
దాఁకెన్ దత్తరచిహ్నమిప్పటికిఁ దద్ద్రావంబునన్ వెల్లు నే
ర్జోకన్ దానిని గాంచుచుందు రల సుశ్లోకుల్ సుఖంబొంది యా
వైకుంఠంబున నొప్పుచుందురని నీభావంబునన్ నమ్ముమా!

౧౮౩

చ॥ మఱి యటఁ గృష్ణసాదములనుచ్చలు గన్నకుచుండుఁ గామధు
గ్గురభిపదాంకముల్ వెలుఁగుఁ జూచినవారలు పాపదూరులై
పరమముఁగాఁత్రు వెండియు సుపర్వధునీవిమలాంబువందు సం
బరమునఁ బొటుచుండు నది “మానసిగంగ” యనంగ నొప్పెడిక ౬౭

ఉ॥ అందున నేప్రిజల్ జలకమాడెదరో యలవారు పాపముల్
డింద నొనర్చి పుణ్యము గడించెఁగఁ గాంతరు కామదోష్ఠి గో
విందుని స్నాతఁగా నలుప వెల్లునవాటిన దేశమెల్ల “గో
విందసరోవరం” బుఁగ విశ్రుతికెక్కిను విశ్రుతప్రభా ! ౬౮

ఉ॥ దానిని గాంచువారలును విధర్మభామముఁ జెందుచుండురో
మానవనాయకా ! యమరమండలనాథుఁడు దేవయుక్తఁడై
దానవవైరికిక సత్కీర్తించిడి కష్టముగట్టి జేడగం
గా నిజవట్టణంబునకుఁ గ్రమ్ముజే క్రచ్చుట నేగె నంతటక ౬౯

—† గోపకులు క్రీకృష్ణుని పరీక్షించి నిస్సందేహులగుట. †—

చ॥ ఒకవరి వ్రేలు వ్రేతలును నొద్దికగా గుమిగూడి నందుని
క్లకుఁ జని నందరాజున కకల్మషబుద్ధి వచించిరిట్లు గో
పకవర ! నీవె ధన్యుఁడవు వంకజనాభుని బోలియుండు పు
త్రకు నిటు లేరు గాంచి ప్రమదంబునుబొంది యశంబుఁ జెందిరే ? ౭౦

తే॥ పుట్టగొడుగులఁ బెరిలించు బుడుతలవలెఁ దామరసమును బీకెడి దంతిమాడ్కి
నాయతంబును కాయంబునందియున్న గిరిని నొక కేలనెత్తె నీకృష్ణమూర్తి

తే॥ ఎచట నేడేడ్లబాలకుఁ డెచట నేడుప్రాప్తు లా గోప్రవర్ధనభూధరంబు
నొక్కచేతను ధరియించియుండు టిద్ది చిత్రములలోనఁ జిత్రమైచెలఁగె నంద !

ప॥ అదియునుం గాక తల్లియగు నీ యశోదయుఁ, దండ్రివగు నీవును దెల్లని
వారుగా నుంటిరి. మీకు జనించిన పిల్లఁడుమాత్రము నల్లనివాడై మన చంద్రీవం
శంబున విలక్షణుండై యుండె. గతంబేమి ? ఇతని యన్నయగు బలభద్రుండు గౌర
వర్ణుండగుటవలన సందేహోస్పదుండు గానేరఁడయ్యె. చూడంజూడ నీ కృష్ణుండు
క్షుత్రియసంభూతుండని తోచెడి. ఇయ్యది మనకులంబునకుఁ గళంకం బొపాదించెడి
వెనుచీయక సత్యంబుఁ బల్కుము. లేనిచో గోపకులకుఁ బరస్పరంబుఁ వివాదంబు
సంభవించుట ధ్రువం బన యశోదాసహితుం డగు తన్నందుండు భయభీతుండై సవి
నయంబుగా నయ్యలారా ! మున్నీ కృష్ణవిషయంబున మన పురోహితుండగు గర్గ
మహర్షివలన వినిన సూక్తులు మీరడిగినవానికి బ్రత్యుత్తరంబు నీజాలును. కాన

నాపైఁ గోపమాపి యాకర్ణింపుడు. పూర్ణావతారులగు కమలాకాంతుండును, రాముండును, శ్వేతద్వీపాధిపతియగు హరియు నరసింహుండును, నక్షుండును, నర నారాయణ మహర్షులు నిర్లక్షమంబుగా లీనమైయుండునను విషయంబు వ్యక్తం బొన రించు “కృష్ణ” యను నామంబున స్వనహరింపఁబడుచు వేసిగుహ్యంబులగు వాసు దేవాద్యనంత నామంబులం దాల్చి ద్వాపరాంతంబును, కలియుగారంభంబు నగు కాలంబునఁ గంసాది దుష్టుశిక్షణంబును, శిష్టరక్షణంబు నొనర్ప నకల ప్రహృష్టిండు నాయకుండగు పరమేశ్వరుండు పరిపూర్ణతమావతారుడై పుట్టి నీకుఁ బట్టియై పరిభ విల్లుచున్నవాడు. ఇతఁడు వృషభాసుశృహంబున దస్మించిన రాధావనితామతిల్లకకు విభుండగు. ఇతనియందే నకల స్థానరహితంబులు విలసిల్లు. ఈతఁడు యుగక్ర మంబున శ్వేతారుణ కృష్ణ పీఠవర్ణంబులం బొంది యింద్రుణే నుష్ణవిల్లు. మణీయుఁ గ్రమక్రమంబుగా నీతని లీలలు పరమాద్భుతకరంబులై ప్రస ర్తిల్లుచని యెఱిగి యాత నిపై మోహంబుఁ బొందకుమని వాక్రుచ్చె. ఇద్దర నెల్లరకు బ్రహ్మణ వాక్యంబు బ్రహ్మవాక్యంబు గదా యని వాకొన నాలకించి నోచులు మెచ్చక నందున కిట్లనిరి.

ఉ॥ ఈవనురీతి గర్గముని యిచ్చటికిఁ జనుదెంచికా నుము
న్నీవపు డేలఁ బిల్వహాళా? నిక్కమె యియ్యది? చాలుఁ బాల్నయా
భావనచన్సులెందుల కబద్ధములాడకు మింక గార్వముల్
నీవొకరుండవే నలిపి నెమ్మదిఁజెందుచునుండుమో ప్పభూ! 2౪

తే॥ పలికె యిట్టుల వారు తద్వల్ల వేందు లోగిలిన్ విడి యొకఁడైఁటిలోపల వృష
భానునరు దరి కరుదెంచి ప్రోతిఁజేసి సేమమడిగి యీచొప్పనఁ జెప్పిరయ్య!

ఆ॥ తొలుత మేమువలుకు పలుకులనాలించి నందుచుట్టజీకము నట్టులేక
విడిచి మనకులంబు విమలంబు జేయుమా వల్లనకులకునలబంధుచంద్ర!

చ॥ అనవుడు తద్విభుండు విని యచ్చెరువొందుచు ఘోషులార! గో
పనికరనాధనందవరు బంధముఁ దెంపుమటంచు నాకుఁ గి
న్నను బలుకంగసాగితిరి కారణమేమి? వచింపుడీ! యదే
మనమునకుం ప్రియంబయిన మానక మీ రనినట్లానర్చెదన్ 2౭

ఉ॥ నందుఁడొ కీర్తిశాలి నవనందవిభుండును సర్వగోపకా
నందవిధాయకుండు మునినాథనుతుండును మత్సకుండు గో
విందుని తండ్రియై జగతి విశ్వజనినుడుగాఁ జెలంగునే?
యెందుల కట్టివాని మన మిత్తటివీడుట మీరు చెప్పఁడీ! 2౮

తే॥ తప్పులేనట్టివస్తువు ధరణిలేదు గానఁ దగినంత దోషంబుఁ గనఁబఱచుఁడి!
నాకు నచ్చినన్ విమతు మా నందవిభుని సందియంబిందువలదోయి సరసులార!

- అ॥ అంత వార లయ్య! యా సంకవిభువకుఁ గుల విరుద్ధుడైన కొడుకు పుట్టె
ననిని పలుకుఁ, జనులు, నాకృతి, యబ్రహ్మ సంతులంఁట దోషమేమనవలె ?
- క॥ ఈదోషము నరునఁగ మీ మీదికి రాకుండి ముందు మేము వచింపక
మీదరిఁజేరితి మిష్టము లేదా యింక మీకు మాకు లేవు ప్రియంబుల! ౮౧
- అ॥ అదియుఁగాక నీకు నాత్మజ యొక్కర్తు గలదు సరిగ మదిని దలపుమయ్య!
యంచుఁ జెప్ప నాతఁ డాచార్యు నేవిన్న గర్గనూక్తి వినుడు కనుడు నిజము
- చ॥ నకలజగన్ని వానుఁడును శ్రష్టయు భర్తయు మార్త భక్తర
క్షకుఁడును నా పరేశుఁడుఁ ర సాతలభారము దీసివేయఁగా
వికటమనం బణంపఁగను వేధ నుతింపఁగ నొప్పి సంధపు
త్రకుఁడయి గోకులంబున విరాజిలుచుండెను కృష్ణనాముడై ౮౩
- తే॥ త్వన్ని కేతన మందు నున్మనముగన్న రాధ గోలోకవాసిని రమ్యరూపి
ణియును పరమేశ్వరిగ నెంచి నీవు మోహమంకితుండుము వృషభానుబృందనాథ!
- తే॥ మఱియు నీకుమారికకు నా హరికిఁబెండ్లి భాతయే వచ్చి యమునకు దాపునందు
నెగడు బృందావనంబున నిర్జరముగఁ గ్రాలు భాండీరవనిఁ జేయఁగలఁడు ముందు
- తే॥ నీ కుమారిక కోర్కెచే నిఖిలగోపచయము గోవర్ధనాహ్వయశైలవరము
గోవితతులును యమున బృందావనంబు పరమగోలోకముననుండి వచ్చె నిటకు
- ఉ॥ ఈహిం బల్కి గర్గముని యేగెను తత్ప్రభృతిక మనంబునం
దారమనెక గుఱించి విశేయంబులఁ జెంపక భక్తిజూతు నా
భీరసుఖికులార! ధర విప్రసరోక్తియ వేదవాక్స్యమై
తీరుపుఁ జెప్పఁగాడె మది దీర్ఘముగాఁ బరికింపుఁడే యనక ౮౭
- తే॥ అలకించి గోపకు లందఱబృందంబుఁ జెంది క్రమ్మజ వృషభానుశేఖరునకు
యక్తియు క్తముగా నిట్టు లుచితరీతిఁ బల్కఁదొడఁగిరి బహులాశ్వ పార్థివేంద్ర!
- చ॥ సరిగనెయున్న వీవనిన సంగతులన్నియుఁ బాడిపంట బం
గరు రజతంబు రత్నములుఁ గాంచన నిర్మితహర్యముల మనో
హరమగు నారెముల్ బలము నర్థము సంపద కీర్తి గోవులుక
వజ్రలుచునుండె నీకుఁ బలుభంగులఁ గంనుడు వొంగు భంగిగక ౮౯
- ఉ॥ కాని త్వమక్తరీతి వ్రజకాంతుడు కాంచనరమ్యవేశ్యముల్
గాని సువర్ణభూషణనికాయముగాని యశోబలంబులక
గాని మనోజ్ఞగోవులను గాని వదాన్యతఁ గాని యింకనె
ద్దానిని గాని నీకెనఁగఁ దార్కొననేరఁడు గాఁడె చూడఁగన్ ౯౦

క॥ ఎయ్యెడ నెయ్యింబునకుఁ గయ్యమునకు వియ్యమునకుఁ గావలె సామ్యం
బియ్యెడ నది సూడును మా కుయ్యిని విని నందుతోడి కూర్చిని విడుమా !

తే॥ అతని సంబంధమున్ విడి యైలబిలునిసరణి ధనియును గాన్యకుబ్జాపురపతి
యధికబలియా బలందను నల్లునిగను జేసికొనినచో లెస్సయై చెలఁగుఁగాదె

ఉ॥ అంతియకాని కష్టముల నన్ని తెఱఁగులఁ బొందుచున్ గృహీ
సంతత మాచరించెడి వ్రజసీతనందుని యాత్మజాతు నీ
చెంతకుఁ జేర్చవల్లతని చిన్నిసుతుండె పలేశుఁడైన మే
నుత గనుఁగొనంగ వ్రజనాం దిపుఁడీపు పరీక్షఁ జేయుమా !

౯౩

చ॥ నలుకఁగ నిట్లు లట్టి వృషభానుచరుఁడును నాలకించి గో
కులపతి వైభవంబును నకుంతరితఁ బరీక్షింపెయఁగా
దలంచి క్రీడాశీఠంఘటనదక్షులు యోధులు భాగ్యవంతు లు
జ్జ్వలులును నౌ వృణానుల వెనక్ బిలిపించె విదేహనాయకా !

౯౪

ఉ॥ ఆపయి నాతఁడా బుధుల నందఱు జూడఁగఁ గోట్లకొల్లి ర
త్నాపితతారహారముల నామలకాభవిశేషదివ్య ము
క్తాపటలంబులన్ మణికదంబము మాడలు బర్హెంబులం
దోపిక నింపి యిచ్చి యుచితోక్తులఁ గొన్నినచించి పంపెఁగా

౯౫

ఉ॥ అంతట తద్వృణానులును నావ్రజనాయకు గోష్ఠిఁ జూచి నే
త్రాంతములన్ బ్రమోదజల మగ్గలికఁ గురియంగ భక్తి న
త్యంతము మొక్కి కానుకల నన్నిటి నాదృతినిచ్చి నమ్మిలై
శాంతవచస్సులన్ బలుకసాగిరి నందున కిట్లు భావరా !

౯౬

ఉ॥ ఆవృషభానుఁ డాత్మతనయాకరపీడన మాచరింపఁగా
భావమునం దలంచి మముఁబంపె నిటుల్ వరనిశ్చయార్థమై
కాపున నొప్పి నీసుతునిఁ గైకొని పెండ్లికిఁ దర్లి రండు క
న్యావరణార్థమొండు నగ నర్చిలి మా కిడి యంపుఁడో ప్రభూ !

౯౭

చ॥ అనవుడు నందరాజు విని యల్ల యుపాయనముల్ గ్రహించి యో
జన నలువక్ యశస్వినియు సాధ్వీయునైన యశోదచెంతకుఁ
జని వృషభానుదత్తమణిసంతతిమాక్తికతారహారకాం
చనములఁజూపి తల్లపితజాలము దెల్లముజేసె నల్లనన్

౯౮

తే॥ శ్రీయశోదయుఁ దనభర్త చెప్పినట్టి హరివివాహమహోత్సవం బాలకించి
యల్ల వృషభానుఁ డంపిన యాణిముత్తియములఁ గన్గొని నందునకనియె నిట్లు

ఉ॥ శౌరివివాహవార్త విన సంలసమయ్యెడి గాని యిత్తటికే
వారు వర్ధామై మణులు బంగరుసొమ్ములు మాక్తికంబుల
వ్వారిగ నిట్టులక మనకుఁ బంపిరి గ్రమ్మఁ దద్విధంబునక
వారికి నంపినక మిగుల బొగుగనుండును గాని యారయన్. ౧౦౦

చ॥ ధనము సువర్ణభూషణులు దారములున్ వరహారముల్ మణుల్
ఘనముగ నే నొసంగఁ గలఁ గాని తదాకృతినొప్పు మాక్తికం
బు నొకటియేని లేమి నిడు పూనికలే దింక నేమొనర్తు? వా
నిని నిడుకున్నచో యశము నీలిమయెడదె? ప్రాణనాయకా! ౧౦౧

తే॥ కానఁ గర్తవ్యమేమొ పల్కంగఁదగు న, నంగ నందుండు సరియని నందనపరి
ణయము నిట్టి ముత్తైంబులు నాకునొరకీ, నపుడొనర్తునంచెంచి యేమనకయుండె.

తే॥ ఇట్టి జాడ సర్వజ్ఞుడౌ కృష్ణుడెఱిగి, యల్లముత్తాల నురువుగా నగుపడునవి
శతము నొంగిలి చని బహిష్కలమునందు, నాటఁ గృషిపడు బీజముల్ నాటినట్లు.

చ॥ నడవడి నందరాజ నృషభానుండు పంపిన మాక్తికంబుల
న్గొనకొని లెక్కసేయ నొక నూ జెటా తగ్గుట గాంచి యేమిరా!
యిది! బలి యాటకై కొనెనొ కృష్ణుండు గైకొనెనో మత్తెవ్వరి
య్యది యెటు లాచరించికొనె? యంచు విచారణ సేయ నెంచుచుక. ౧౦౨

చ॥ తొలుతను గృష్ణుసన్నిధికి దూఁకుడుగాఁ జని యిద్దియేమిరా!
చిలిపివనుల్ తృజింపవుగ ఛీ యిపు డిచ్చట నున్న ముత్తియం
బులఁ గొనియుంటివే యిటకుఁ బోకిరు లెవ్వరు వచ్చినట్లు నేఁ
దలంపను నీవుగంటివే? యధార్థముఁ దాంపక చెప్పమో నుతా! ౧౦౩

క॥ అప్పురుపోత్తముఁ దప్పడో, యప్ప! శతమాక్తికముల నంది వెలుపలక
గొప్పఁగ నాటితిఁ గృషికుల, చొప్పునఁ దప్పైనఁ గొట్టు! చుల్కనఁగనుచుక.

చ॥ అనవుడు నందుఁ డోరితులువా! యెటు లివ్వి హరించి యెట్టి నే
లను వెదజల్లియుంటివా విలంబము సేయక వచ్చిచూపుమా!
యని హరితోడఁ దా నరిగి హంగు బంగరు కొమ్మలాకులక
ఘనమగు చెట్టులం దుసిరికాయలఁ బోలిన ముత్తెము ల్గనక. ౧౦౪

తే॥ కాంచి యాతండు వెన్నుని గొఁగిలించి, ముద్దులాడియు నాయనా! మొదల వృధగ
మొరటుగ నిను దంపించితి బుద్ధి నణయ, నీవు పరమాత్మవని తోచె నిశ్చయముగ

తే॥ కొడుకు కొడుకన్న నందఱు గొడుకు లగుదు
రొక్కొక్క? యీ ఘక్కిఁ దలిదండ్రు లుబ్బునట్లు
మంచివనులను నెల్పు కొమరుడెకాక
యహహ! యమ్మతానందంబు లభ్యే నేడు. ౧౦౫

ఉ॥ వాకొని యిట్లు రిక్కలు సభంబునఁ బరివ్రజమాడ్కిఁ జెట్లపైఁ
బ్రాకిన మాక్తికంబులను బుడ్లను గోటి గ్రహించి యప్పిళ్ళో
భాకర హైచుపాల్గిములయం దిడి కంకణకాంచీకంబుల్
గోకలు హోరముల్ ముగులు కోట్లకొలందిఁగఁ గూర్చి కూర్చితోళ్. ౧౧౦

ఉ॥ సత్తముతౌ వృణానులకుఁ జక్కఁగ నిచ్చి సుధీరులార ! మీ
రెత్తటిఁ జెండ్లిమూర్తయని యిచ్చటికే మఱియేగుదెంతురో
యత్తటి వేడ్క నెల్లరము నచ్చుటతోఁ జనుదెంతు మివ్వడి
యుత్తమపాఠితోపికము లుగ్ధులకై యిడియుంటి మేగుడే ! ౧౧౧

చ॥ అని యనుపజ వృణానులు మహావృత్తహర్షము లొంది వాని వీ
దొని నృపభానువర్యసభకుం జని నేతకు నందనంబులఁ
బాసరిచి గొకులేశ్వరుఁడు బుద్ధిమదగ్రణి యైచ నందుఁ డం
పిన కరదంబు లిచ్చి సరవిఁ బలుకాడఁ దొడంగి దిట్టులఁ. ౧౧౨

తే॥ దేవ ! మీయాజ్ఞఁ గైకొని దివ్యమైన, నజమునకుఁబోయి నందుని భవనమునకు
నేగి బహుమానముల నిచ్చి యార లనిన, పలుకులాడితి మాతని ఘణితి వినమ !

మ॥ పలుకా తేనియలొలు, భవమా పౌలస్త్యకోశాభముఁ
బలమా శత్రుభయంకరంబు గృహమా న్వారాక్ష్యహ శ్రేష్ఠముఁ
జెలియా పూతిచరిత్ర సుతులా శ్రేష్ఠుల్ సుహృత్సృకులా
యలఘుల్ గోపులు కామధేనువులు నూ ! యా నందభూనేతకుఁ. ౧౧౩

తే॥ సిరియు సంపత్తు రెండును సరిగ వజలు
విలువగల రతనంబులు వెల్లివిరియు
దివ్యముక్తాతరుప్రతీతియుఁ జెలంగు
నందసుందరమందిరం బందు దేవ ! ౧౧౪

క॥ మీరలు నల్గినభావము, లూరీకృతమగుడు గోవకోత్తముఁడు వెనక
గోరికఁ గన్వార్థముగ న, పారముగాఁ గాన, లిటులఁ బంపెను గనుమా !

క॥ నందుఁడు కేసలకృషి నే, మందముగాఁ జేయుననెడి మాటను గర్లం
బందునఁ బడసీయకుమీ, యందటినిఁ మించినాఁడటంచుఁ దలఁపుమీ !

ఉ॥ ఆనల గోపు లాపలుకు లన్నిటిఁ దిన్నఁగ నాలకించి యా
హా ! వృషభానువాక్యములె యక్షరరీతి యధార్థమయ్యె రా
ధావనజాక్షి యాహరికి దారయు నామెకు నట్టి కృష్ణుడే
జీవితనాయకుం డగును శ్రీహరియే పరమాత్మయాఁ జుమీ. ౧౧౫

చ॥ మఱి ప్రజనాయకుం డధికమాన్యుడు డక్షుడు భాగ్యవంతుడుకా
సరసుఁ డటంచుఁ దోచెడిని సాంతముగా మన పల్కులెల్ల డ
బ్బర లగుచుండె నుచు వృషభానునకుకా నతులం బొనర్చి పో
యి రతము సంతసించె జనులెల్లరు హర్షముఁ బొంది గో విభూ ! ౧౧౯

క॥ శక్తిని నెచ్చట శ్రీహరి, ముక్తాక్షేపంబుఁజేసె ముచ్చట నచ్చొ
ముక్తానరసి తగెను నట, మౌక్తికమిడు నరుడు ముక్తి మలయును జనకా !

తే॥ అనంగజనకుండుముదమున నమరమునికీ, గ్రమ్మజక బల్కెనిట్టులో త్నైనురేంద్ర!
గోప్రవర్ధనగిరి నెన్న గొప్పతీర్థ, ములు సెలంగునొ తత్ఫితిఁ దెలుపుమయ్య !

ఉ॥ నావుడు మైధిలేశునకు నారదుఁ డిట్లనె గోప్రవర్ధన
గ్రానము సర్వతీర్థతిలకం బతిరమ్యము గోవగోపికా
గోవితతివ్యధాహరణకోవిదతానిదితంబు వెంకి బృం
దావన మెల్లక్షేత్రములఁ దద్దయుఁ దెద్దట లుచు నెంచుమా ! ౧౨౦

స॥ మఱియు సగ్గిరివరం బింద్రయాగం బధికరించి యఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండ
నాయకుండును భగవానుండును బరాత్పరుండును బరిపూర్ణతమావతారుండును
గోలోకేశ్వరుండును స్వయంభువుండునగు శ్రీకృష్ణునిచే మంత్రతంత్రయంత్రమన్విత
పూజాపురస్కారంబులంబొంది యఘనాశనియగు మానసీగంగను శుభ్రంబును
శుభప్రదంబును శుద్ధంబును నగు చంద్రవరోవరంబును గునుమాకరసరోవరంబును
గోవిందకుండంబును రాధాకుండంబును గృష్ణకుండంబును లలితాకుండంబును
గోపాలకుండంబును గలిగి కృష్ణప్రియంబై పూర్ణబ్రహ్మతపత్రంబై గోలోకము
కుటంబై నిలసిల్లు. అం బిష్టకనహితంబుగా దేవతీగర్భసంభూతవిశ్వగర్భుండు క్రీడలాడె.
వెండియు నక్కొండ యందలి శ్రీకృష్ణకీర్తనస్వరూపనితలాంధనాంచితశిల మాలి
శిల యనంబరఁడె. అందు గోవిందుడెందుఁగందుకథేలనం బొనరించెనో యాస్థలంబు
కందుకక్షేత్రంబన వన్నెకెక్కె ఏయశ్శంబునం జిత్రంబు లొనర్చెనో యది చిత్రశిల
యని వ్యవహృతంబయ్యె. ఏపాషాణంబున నాహృషీకేశుండు క్రీడారతుండై వాగ్వాదం
బాచరించెనో యది వాదని యనం బ్రసిద్ధంబయ్యె. ఏ నేల గోపాలబాలుండు బాలక
సహితంబుగా వ్రేల యుష్ణీషంబుల దొంగిలించెనో యది యాష్టీషతీర్థంబని విదితం
బయ్యె. ఎవ్వె రా మలఁగల పూర్వోక్తపుణ్యతీర్థంబులను శ్రద్ధాభక్తులం గని యందగ
పడు శక్రపదంబులం గాంచి బ్రహ్మపదంబుల నెఱిగి కృష్ణపదంబుల సంచరితురో
యవ్వారి పంచమహాపాతకులైనను పాపములై యైహికసుఖంబులను సమగ్రంబుగా
ననుభవించి యవసానంబున విష్ణుపదంబుఁ జెగదఁగలరు. తన్నగప్రభావం బభివర్ణింపఁ
జతుర్ముఖి పంచముఖి షణ్ముఖి సహస్రముఖిప్రముఖులును శక్తులు గానేర రనిన
నాబోంట్ల కలవి గాదని పల్కవలయునే యని మఱల నిట్లనియె. ౧౨౩

—♦ దధిహరణ లీల. ♦—

తే॥ బక్కయెడ హరి, తద్గిరి నోప్తమందు మురళిఁ జాలించి యూదయ నరుగునక్షిసి
జెరుగునమ్మువేతలఁ గాంచి వేమతోడ నక్షి కేలిడి యిట్లనె నక్షలేక.

క॥ అలుగకుడీ! చెలులారా! తొలగకుడీ యిందుండి దూకుడుమాటల్
బలుకకుడీ పెడభావము చెలువకుడీ గోపికానటమణులారా! ౧౮౫

క॥ అందుడు నా కరకమలముఁ బొందుడు మనసార నాఖ్యముల నాతోడక
జెందుడు దమి విహరింపఁగ నొందుడు కరుణీయచనుల నుగ్మలులారా!

తే॥ నునరిమణులార! యీ యంచాడు మీకు నెక సంభవించునే? మెలఁగిచిత్త
మందు మీరు యోజించుడీ యడిచుడిప్పుఁ బడినున్ననుగాదె యోషడతులార!

ఆ॥ నలుక నలుల నల్ల వల్లనప్లల్లాప్తనయన లల్ల వికచనలిననేత్రు
కరనరోజము దొలగంగ జేయుచు నిట్లు పలుకఁ బోడఁగి రయ్యి వార్ధివేంద్ర!

శా॥ పో పో పోకిరి! త్రోవలోన నిటు మమ్ముం బట్టుటల్ పాడియే?
నీపోకల్లణఁగారిపోను నలపక నీతల్లిసంక్రూల్ జెజ్జక
భూపాలాజ్ఞను గప్తమొంగరొకొ? నీవో పెరుపాలెప్పడుక
గోపాగారములందు దొంగిలనె యో గోపాల చాల్ జాలురా! ౧౮౬

తే॥ ఆనఁగ వినినట్టి హరి, వారి కనియె నిట్లు, ప్రబలుఁడై నట్టి కంసు నబంధనముగఁ
జంపి యిటకేచుడెత్తు నాశక్తిఁ గనుడు, పెండ్లిపూడుడు నన్నిప్పు వెలమలార!

క॥ అనపుడు వ్రేతలు దానికి, ననుచుతిజాపక వచింప హరి విని వేత్రం
బునఁ దచ్చీర సిత దధి, ఘనభండములెల్లఁ బగులఁగాఁ బ్రహరించెక. ౧౮౭

ఆ॥ అద్ది గాంచి యల్లయాభీరనారు లో పంకజాక్ష! పెరుగు భండములను
బగులఁగొట్టితివిగ బళిర మీ తలిదండ్రులకు వచింతు మంచలయక చనిరి. ౧౮౮

ఉ॥ ఆపయి నచ్యుతుండు ముదమందుచు సందిదె యంచు మిత్రులక
దాపునఁజేర్చి తృప్తిపడఁ దద్దధి నీవపలాశదిన్యప
ర్ణాపితమైన దొన్నెలను హాయిగఁ బోయుచుఁ గ్రోలె నాస్థలం
బోపతి! “ద్రోణశీర్ష”మన నొప్పు నఘాచలనజకల్పమై. ౧౮౯

ఆ॥ అందుఁ జెట్లకొమ్మలాకులు దొప్పల వలెఁజెలగు నింతవఱకు నెనడు
పెరుగు దాన మిచ్చి యొరిగలఁజేయునో వాడు గోజగతిని వజులు స్థిత

—♦ గిరిరాజ విభూతి స్మరణము. ♦—

తే॥ ఏనలంబునఁ గమలాక్షుఁ డీక్షణముల మూసి చెలులతో దాఁగిలిమూతలాడె
నద్ది పుడమి తాకికతీర్థ మనఁగ నొప్పి పాపరాశులఁ ద్రోవెడి బట్టుబట్టి ౧౯౦

తే॥ ఎందు నెన్నుడు సఖులతో నెఱుల నలుల నింబుగాఁదిలై నద్ది కదంబఖండ
తీర్థమన నొప్పి తన్ను భక్తి నె నుతించు నరుని నారాయణుండేయు నట్టులేక

తే॥ ఎచట ప్రసరి రాధతో నెఱిగి నానభేలనంబున శృంగార మోలిఁగాంచె
నద్ది శృంగారమండలం బనఁగ నొప్పి యల్ల గోవర్ధనాద్రియం దతిశయిల్లు

తే॥ ఎట్టి హాపముతోడుతఁ గృష్ణమూర్తి గోప్రవర్ధనగిరి నెత్తి గోపకులను
గాచె నాహాప మిష్ణుడు గాంచఁబడెడి నట్టి శృంగారమండలంబందు జనక !

తే॥ రమణమీఁజెడి కలియుగారంభకాలమందు నాల్గువేలెనిమిదివందలేడు
లయక శృంగారమండలంబందు నచలబిలము నడుమను హరియాపు వెడలఁగలదు

శా॥ ఆరీతికడుగు చక్రి దేవదమనాఖ్యైక్ బిల్వ నెల్లప్పుడు
శీరుత్ సన్నతిసేయు లీలలను నెఱిగేజేయు నవ్వాని నె
వ్వారల్ భక్తిని వేరశాస్త్రవిధులక బ్రార్థింతురో వారు పా
పారణ్యంబును దాటి పుణ్యపురికి హర్షంబుతోఁ బోవరే. ౧౪౦

తే॥ భరతవర్షంబునం దొకప్రక్కయందు ద్వారకానాథుఁడొకదెనక బదరినాథుఁ
డొక్కమూల జగన్నాథుఁ డొక్కచక్కిరంగనాథుండు నొప్పు నభంగభంగి

తే॥ ఇటుల నల్వరౌ నాథుల నెఱిగి నడుమ గోప్రవర్ధననాథుఁడు గుదురుకొనియె
నాధపంచక మీఁకించు సాధుబృంద మవ్యయంబగు గోలోకమందు నుండు

తే॥ యాత్రఁజేసెడి మానవు లఖిలనాథులను గనుంగొని గోవర్ధననగనాథుఁ
గాంచుకో వారు యాత్రచేఁ గలుగుఁగలము సెందఁజాలరు శంక కించిత్తు లేదు

తే॥ పంచనాథులమోలను బాధితలకు శరణమగు ధర్మమండప స్తంభములును
గలవు వానిని నెవ్వఁడుగనునొ యట్టి నరుఁడు నారాయణుండయి వజులు మఱియు

తే॥ నడచి యాత్రలఁజేయనినరులు నల్వరైన నాథులఁ జూడని మానవులును
గోప్రవర్ధనగిరినాథుఁ గోర్కిఁ గనిన సర్వఫలములఁ గాంతురో జనకరాజ !

తే॥ మఱియు నైరావతాహ్వయకరిపదాంక
ములును దేవేంద్రపదచిహ్నములును విష్ణు
పాణి పద లాంఛనంబులా పర్యతమునఁ
దనరు నవి గాంచు మానిసుల్ ధన్యతములు

తే॥ పైనిఁ జెప్పిన చొప్పున బహుశృణ్వతీర్థముల్ గోప్రవర్ధనాద్రివరమునకు
నవయవంబులుగానుండు నమలచరిత! యింక నెయ్యది వినెదవోయెఱుఁగఁజెప్పుమ!

తే॥ అనంగ జనకుఁ డేతీర్థములే యవయవములుగఁ దగ్గిరి కయ్యెనో తెలుపునయ్య! జ్ఞానివర! యన్నఁ దన్నాకమానినయ్యఁ దీట్లు నత్సలతేక నచియించఁ గడఁగె

ప॥ ధూపా! సకలభూతంబుల సర్వాంగంబులందు బొందుపడియున్న బ్రహ్మాంబున కవయవవిభాగం బేర్పరచుట మర్హటంబగునట్టిగోవర్ధననాథు నకు నానుపూర్విగా నంగంబుల నిష్కర్షించుట ముష్కరంబని యెఱుంగుము. ఐనను ప్రసిద్ధంబులైన యంగంబు లేయే తీర్థంబులుగాఁజెలంగెనో యది నాయెఱింగిన కొలది విన్నవించెన. వినుము. ఎచ్చోట గోకులవాసులు పూజాపురస్కరంబుగా నన్నకూటంబు సమర్పించిరో యెద్దానికి శృంగారమండలం బుపరిభాగంబున నుండునో యా రమ్యశలం బచలనాథునకు ముఖంబును, మానసీగంగ నేత్రం బులును, జండగరోవరంబు నాసికమును, గోవిందకుండం బధరంబును, గృష్ణకుండంబు చిరుకంబును, రాధాకుండంబు రసనయు, లలితాకుండంబు కిషోలంబులును, గోపాలకుండంబు కర్ణంబులును, గునుమాకర సరోవరంబు కిష్కాంతంబులును, మాలిశిల లలాటంబును, జిత్రశిల శిరంబును, వాదినీశిల కంఠంబును, గంధక క్షేత్రంబు పార్శ్వంబులును, నౌష్ణీషకుండంబు కటియును, ద్రోణతీర్థంబు వృష్ణంబును, తాకిక తీర్థం బుదరంబును, గదంబఖండతీర్థం బురంబును, శృంగారమండలంబు జీవంబును, క్రీకృష్ణ పవలాంఘనంబులు మనంబును, దద్దస్తచిహ్నంబులు బుద్ధియును, నైరావతాం కంబులు పదంబులును, బుచ్చకుండంబు వాలంబును, గామధేనుపాదవాళులు బాహు పులును, నత్సకుండంబు బలంబును, రుద్రకుండంబు ఛాద్రంబును, శక్రకుండంబు కాచుంబును, గుబేరతీర్థం బుద్యోగంబును, బ్రహ్మతీర్థం బనుగ్రహంబును, యమతీర్థం బహంకారంబును నై విరాజల్లు నని పెద్దలు నక్కాణించిరి. ఇట్టి గిరివరంబు హరి యురంబునఁ బ్రాదుర్భువించి పులస్త్యతేజఃపుంజంబున నచ్చటికి వచ్చి సర్వపాపంబుల గచ్ఛువిచ్చొనరించుచు సాటిలేనిదై మించె. ఏతన్నగవిభూతికథాశ్రవణతత్పరు లగురహితులై పునర్జన్మంబుఁ గాంచక గోలోకమం దానందం బనుభవించురని గురైరుంగు మన విని బహులాశ్వుండు మునివరున కిట్లనియె.

మ॥ గిరిరాజ్భూతిని నాకుఁ దెల్పితివి కోర్కె వింటిఁ దచ్చెల మా హరివత్సంబున నెట్లు పుట్టినది వల్లాడంగ నే వేడితిత్ సరసజ్ఞానధురీణ! నా మునియు రాజా! యల్ల గోలోక భా సురగోవర్ధనజన్మగాధ విను మంచుక జెప్పఁ దొడ్డె జూమి.

౧౮౦

—† గిరిరాజోత్పత్తి వర్ణనము. †—

ఉ॥ సత్యుఁ డనంతఃకుక్షి బయఁడు జ్ఞాని విశుద్ధుఁడు నై జసిద్ధుఁడు నిత్యుఁ డనన్యుఁ డవ్యయుఁడు నిర్గుణుఁడు బ్రమదస్వరూపుఁడు బ్రత్యవహార భాసురుఁడు భర్తయు హర్తయు గర్తయు ముని స్తుత్యుఁడు కాలరూపుఁ డఘదూరుఁడు పూర్ణుఁడు కృష్ణుఁ డొప్పెడి. ౧౮౧

ఉ॥ ఆతని వీడి మానస మహాంకృతి చిత్తము బుద్ధియుక్ మహా
భూతములుక్ మహాత్ములు విధుండు బలండు గుణత్రయంబు బ్ర
ద్ధోత్తనఁడుక్ గళానిధియు నుర్వియు నూర్జ్వము దిగ్జయంబు జీ
మూతము నిల్వవం చెఱుఁగు భూవర ! యాహరి యిచ్చ నాదిలోక్. ౧౫౨

శా॥ వాలాయంబుగ శేషుడై విసరుచి భాస్లి యూరుసలి
 లీలోతృప్తము పూరుషార్థము దల్లెఱుస్తుతంబైన శ్రీ
 గోలోకంబు సృజించి పాదమున దిక్కులంకఱొచ్చిచ్చటా
 వ్యాధిశక్తిపదసారచతుర భాగీరథి గాంచియుక్.

సీ॥ వామాంశమందున వాహినీవర్తయైన కాళిందిని గురుకమునఁ గాంచె
జీలమండను గడు జెన్నునహించెడి రాసమండలమును రాణఁ గాంచె
జానువులందున సర్వననంబు నింపగు బృందావనంబుఁ గాంచె
సూరువులందున నుతమోతమమైన లీలాసరోవరం బోలిఁ గాంచె

తే. గటిని చవరత్తుఖచితమా కవభూమి గాంచె నుచరలోమానళి గమ్రమాధ
వీ లతల గాంచె నాళిసి వేలకొలది వివిధవర్తించితాబ్జముల్ వేడ్క గాంచె.

చ॥ మఱియును జక్రి జంఘముల మాధవమాధురిసాధువున్ సరో
వరపుచిరంబు భృంగరుతిభాసురమున్ సుచనోమనోజ్ఞమున్
సరసవిహంగసంగతము చత్వరహర్యైసభాసనేతమున్
గురుతరభాస్వరంబయిన కుంజముఁ గాంచె మహోల్లాసంబునన్.

తే. జ. ప్ర. దేశంబులందు విచిత్రములగు ద్వారకా మధురాపురుల్ పరిధవిల్లె
భుజములందున శ్రీదామముఖులు సప్తపార్వతుల్ బుట్టిరా పీతపటున కింక.

మ॥ త్రివళిప్రాంతములన్ సుగంధయుతమా దివ్యానిలం బొయ్య ను
 ధ్వవమయ్యెన్ మఃశిబంధయుగ్మమున సంక్షలేని జన్మించె రో
 మవితానంబున గోపవంశమును జన్మం బొందె బుద్ధిన్ లతా
 నివహంబుల్ తృణగుల్మముల్ గలిగె నిర్విద్రవతాపోదయా !

ప॥ వెండియు నా బ్రహ్మాండనాయకునకు

చ॥ మనమున గిబ్బగిడ్డలు సమంజసరీతిఁ దగెన్ గరాగ్రమం
దున నుపనందులున్ దగిరి దోర్మగమూలములందుఁ బొందికన్
ఘనవృషభాను పట్నమును గన్నడ దాపలమూఁపునందు గౌ
రనిబిడకాంతిపుంజము విరాజిత రాజ ! యనంతరంబునన్.

తే॥ దానినుండి లీలయు, సిరి ధాత్రి విరజ
లనెడి వనితామణులు వెల్లి రందు లీల
యను లతాంగిని శ్రీరాధికాభ్యుచిలుతు
రామె హరిసతులందు ముఖ్యముగఁ జెలఁగు. ౧౬౦

ఉ॥ ఆయను దివ్యబాహుయుగమందుఁ దమిన్ లలితావిశాఖలన్
దోయలు లిప్పు కొప్పిరిఁకఁ దోయజలోచనలైన గోపికల్
బాయక యామెకేకముల భాసిలి చిట్టుల గోజగంబు భా
గ్యాయతనంబుగా నలిపె నా కమలాలలనేకుఁ డంతటన్. ౧౬౧

ఉ॥ దేవుండు దేవహోషకుండు దేవనుతుండును వాసుదేవుఁడున్
భావజతోటిమోహనుండు భక్తనశుండు పరాత్పరుండు శి
ష్టావనతత్త్వనుండు నగు నచ్యుతుఁ డగ్గలమైనవేడ్కి రా
ధావనజాక్షితోఁ గలిసి తత్త్వధు గోజగమందు నొప్పగన్. ౧౬౨

చ॥ ఒకవరి వేణుగానరవయుక్తము భామినినూపురధ్వని
ప్రకటితమున్ నువర్ణగృహప్రసభాంగణహర్ష్యరమ్యమున్
నకలలతాప్రసూనఫల సంయుతమున్ జననేత్రరామణీ
యకమగు రాసమండలమునందున రాధిక, భర్త కిట్లనెన్. ౧౬౩

తే॥ జీవితేశ్వర ! నాపైనిఁ జెలిమి నిశ్చయముగ నున్నచో సీతోడ నంతరంగ
మందునుండెడి భావంబు నజయజలను విడిచి నుడివెద నావుడు వెన్నుఁడవుడు.

ఉ॥ దాని వచోవిలాసమును దాని సుధాకరతుల్యవక్త్రమున్
దాని మదేభయానమును దాని లసన్మధురాధరంబునున్
దాని శరీర సౌష్ఠవము దాని మనోజ్ఞ విభావహావముల్
దాని కటాక్షము ల్గని ముదంబును బొందుచు నామె కిట్లనెన్. ౧౬౪

తే॥ నీదుభావమునందున నిలిచియున్న యాశయంబును దెలుపుమ ! యద్ది యొసఁగఁ
దగనిదైనను నీపైని తమకమునను నిడుదు స్పష్టీకరింపుమో యెమ్మెలాఁడి !

క॥ లనవుడు రాధిక యిట్లను వనజాక్షా ! యమునతటిని వజలెడి బృందా
వనిఁ గుంజముదరి గూఢమయిన దేశము రాసమునకు నేర్పరచు మనన్.

చ॥ హరి శ్రవణంబులార విని యట్టులె యం చరుసంబుతోడ న
చ్చెరువునుగొల్పు భామిని రచింపఁగ నెంచి సమప్తలోకముల్
గరము బరీక్ష సల్పి యెటఁ గన్గొనఁజాలక స్వీయనేత్రతా
మరసములన్ స్వవక్షము నమందముగాఁ గనె నంతమాత్రనే. ౧౬౫

శా॥ గోపీపూహము సూచుచుండ నల వైకుంఠోరువక్షుంబునం
దాపేక్షా సజలప్రభాపటల మత్స్యంతంబుఁ దోఁతెంచి శ్రీ
డాపాత్రంబగు రాసభూమిఁ బడి గుట్టంబోలుచూపంబుతోఁ
బాపధ్వంసకృతిప్రశస్త మగుచుకా భాసిల్లె నంతంతకుఁ.

౧౬౯

సీ॥ శ్రీఘమన్మథ చిత్రకవకుళకదంబరంభాముఖతరువరముల
మల్లికా మాలతీ మాధవీ చంపక పారిజాతాది పుష్పనిచయములఁ
గీరపారావతశారికాపరభృత సారస భృంగాది సరసమతుల
స్నానపానోచిత న్వాదూర్ణకోల్లసన్నీరజవ్యావృతనిర్ఘరములఁ

తే॥ జెలఁగి శతకోటియోజనములను గ్రాలు, శేషుఁబోలిన లంబంబుజెంది లక్ష
యోజనంబుల వెడలుపు నొంది యైదుపదులకోట్లామడల యెత్తు. వజలి ప్రబలె.

తే॥ స్వర్ణకలశోజ్జ్వలత్సౌధసరణి నద్ది కోటియోజనవిస్తృతకూటశతక
ములను వెలుఁగు గోవర్ధనాచలమని శతశృంగమని దానిఁ బిలిచెద రిలను జనులు.

ఉ॥ అత్తఱి గోజగజ్జవము లర్ఘురె! యొక్కక్షణంబులోన నీ
యెత్తు, విశాల, మాయతిము లీ మల కెక్కడనుండి నేవిధి
హతైనా యంతకంత కిది యంతయుఁ గ్రమ్ముచుఁ జెరుచుండ హా
చిత్తము దత్తరిల్లెడిని జేయుట కేమియుఁ దోచ దక్కటా!

౧౭౨

శే॥ అద్ది గనుఁగొని వనజాక్షుఁడద్రుజేతఁ జఱచి యేల గోవర్ధనాచల! యిదేమి
జగముఁ గ్రమ్ముచుఁ బెరిగెదవిఁగను నిలుపుమంచు శాసింప నాగుట్ట యట్టె యాగె

ల॥ అంత వెన్నునిచెలి యైన యారాధిక నయనపర్వమిడమ నగవరంబు
నందు గూఢమైన యనుఁగుచోటును గాంచి శోచితోడఁ గూడి చేరె ధీర!

ఉ॥ ఆమల నగ్గిండ్ల మల యచ్యుతు నానతి సర్వపుణ్యతీ
ర్థావృతముకా దిరస్మృతఘనాసితకాంతియుతంబు నాదితే
యావళిహర్షదాయకము నై యల ద్రోణసతిక జనించి మో
దావహమైన గోకులమునందుఁ జెలంగెఁ బులస్త్యనీతమై.

౧౭౩

ఉ॥ ఎట్టులఁ దత్పులస్త్యముని యెందుల కాగిరిఁ దెచ్చి యిచ్చుటకా
బెట్టెనా యట్టివార్త వినిపించితి మున్నిఁకఁ దన్నునీండ్రుఁ డా
గుట్టలమేలుబంతి కల గోజగమందున హెచ్చిన ట్లిటక
బిట్టుగఁ బెద్దనేమె యను భీతిని శాపమిడకా క్షయార్థమై.

౧౭౪

క॥ అనెడి సమాచారంబును మును సెప్పితిఁగాదె! యిట్టి భూధరజన్మం
బును విన్నవార లందఱు గనరే గోలోకబహునుఖంబుల జనకా!

౧౭౫

—† గిరిరాజ మాహాత్మ్యము. †—

- క॥ ఏతద్గిరిమహిమంబున నైతిహ్యము వినుము విజయుఁ డను బాపండు త
ద్దొతమితీరంబందున భూతలజనవంశ్యుఁ డగుచుఁ బాలుపా రవలకా. ౧౭౮
- చ॥ అతఁడు ఋణంబు గైకొనఁగ నా మధురాపురికేసి స్వీయమా
కృతి నెఱవేర్చి తిరి తన యింటికిఁ బోవుచు త్రోవలోన న
దృశ్యమగు రూపముకొ గలిగి పొల్పువహించిన తన్న గంబునం
పతిశయవర్తులం బయిన యశ్వము నొండు గ్రహించి వేడుకకా. ౧౭౯
- గ॥ నరునఁగ గోకులంబు విడిచి వైవిఁ బ్రయాణము నల్పవట్టున
స్థరములు మూఁడు, హస్తనిభనాన, మురస్థముఖంబు, వక్రమై
న రదనపంక్తి, రక్తనయనంబులు, నాల్గులు నాల్గు, చేతులే
డురువగు ముండలబోలిన నఖోత్కరము, లల రాక్షసు స్థనెకా. ౧౮౦
- ఉ॥ ఆదనుజుండు వోయెడి ధరామరవర్షునిఁ గాంచి యాఁకటక
రోదసి భేదిక బహువిరుద్ధవిధంబున ఘర్ష రాభమా
నాదమొనర్చి వానినయనంబుల ముంగల నిల్వ బ్రాహ్మణుం
డాదను గేలనున్న గిరియశ్వమునం బ్రహరించె భూవరా! ౧౮౧
- ఉ॥ అంతట యాతుధానుఁడు నఘోషునివారణశీలకైలరా
డంతరసీతపూతశిల స్వాపఘనంబునఁ బడ్డ దుమ్మ్రతా
క్రాంతనిశాచరత్వము నరంబున వీడి మనోజరాపుండ్రై
చింత దొఱంగి బ్రాహ్మణునిఁ జేరి నమస్కృతి సల్పి యిట్లనెకా. ౧౮౨
- ఉ॥ భూసురవర్య! నీవె బహుపుణ్యతముండవు లోకరక్షణా
భ్యాసమహాశయుండ వొక వర్తులమా శిలఁగొంచు నాపయిక
వేసి నిశాటరూపమును వీడ నొనర్చియు నిట్టిరూప మీ
వేస మొసంగి నాకుఁ గడు వేడుకఁ గూర్చితి విద్ది యల్పమే? ౧౮౩
- ఉ॥ క్రమృఱ బ్రాహ్మణుండు వలుకంగఁ దొడంగెను సిద్ధపూరుషా!
యిమ్మెయి నేను మిమ్ము నఘపీనునిగా నొనరింపలేదు న
త్యమ్మునుమీ మదశ్మమున కట్టి మహత్తుసెలంగునంచు లే
శమ్ము నెఱుంగఁజాల నిక సర్వము నీవె వచింపఁగాఁ దగుకా. ౧౮౪
- క॥ అనవుడు సిద్ధుం డిట్లు వినుమా గోవర్ధనాద్రివిభు మహిమంబుల్
మును బెద్దలు వల్గిన రీతిని జెప్పెద నీకు విజయ! ధీరసుగేయా! ౧౮౫

సీ॥ మంచిమాటలఁ జెప్పి మాయలఁ గావించి, కొంసలఁ గాఁజేయు కొంటెవాండు
వేదశాస్త్రములకుఁ బెడయ్యర్థముల్ నల్పి కనుతంబులన్నిల్ను కట్టితలును
బవలమ్మ యని రేయిఁ బడకకుఁ బడఁతిగో! రమ్మని పిల్వైఁచి రాక్షసులును
నుపకారములఁ బొంది యపకారములఁజేసి ధన్యులమని నిక్కు తక్కురులును

తే॥ దేవ భూదేవతల దూఱు దృప్తులు మఱి “మాత్మవత్సర్వభూతాని” యంచు నన్య
దార ధనముల నర్థించువార లేని నల్ల గిరిని గాంచిన ధన్యు లగుదు రయ్య!

సీ॥ గంధమాదనమాత్రఁ గలుగుఫలంబును మించు పుణ్యంబు సిద్ధించుచుండు
వృషభాద్రికోలకఋశ్యమూకాద్రిమాత్రలఁ గల్గు ధన్యత దనరుచుండు
మంగళగిరిమాత్ర బంగరుక భక్తి నొసంగిన సుకృతంబు సంభవించుఁ
గేదారమందున నైదు వేలేండు తపంబును సల్పిన ఫలము గలుగు

తే॥ కూటకాద్రిని నవరంజికొమ్ములున్న గోవులను దానమిచ్చిన గొప్పఫలము
సేకులు నల గోవర్ధనచిత్రగిరిని, గన్నులారంగ గనిన నిష్కల్మషులకు. ౧౮౭

సీ॥ మలయాచలంబున మణులకుల కొలఁదిని స్వర్ణమిచ్చిఁ గూడ ఫలములేదు
దేవగిరిన్ భూమి దేవతలకుఁ బంచభక్త్యాన్నమిజినను ఫలములేదు
సహ్యాపర్వతమందు శాస్త్రోక్తరీతి నుర్వర నొసంగినగూడ ఫలములేదు
వేంకటాచలమందు వింధ్యాద్రియందు నవంబుల సల్పినకా ఫలములేదు

తే॥ వారిధారమహేంద్ర పర్వతములందు నశ్వమేధసహస్రంబు నధికభక్తి
నాచరించినకా ఫలము లే దట్టి గోప్రవర్ధనంబును గననట్టి వారి కనఘ!

తే॥ అట్టి శ్రీశైలమందు విద్యాధరాఖ్యఁ
జెలఁగుకొలఁకున బియ్యములను జలక
మాడు పుణ్యంబుగలుగు నీ యుద్రినున్న
పుచ్చకుండంబునం దొకపూట మునుంగ.

న॥ మఱియు శ్రీరామనవమిని జితకూటంబందలి పయస్విసీనదిని, నక్ష
తృతీయను బారియాత్రగోత్రంబునను, సప్తమిని నింద్రకీలశైలంబునను, వ్యాస
పూర్ణిమను గుకురగిరియందును, మధన ద్వాదశిని నీలాద్రియందును, స్నానదాన
తపంబులం జేసిన పుణ్యం బీగోవర్ధనాచలం బందలి మానసీగంగను మునింగిన
సిద్ధించు. వెండియు సురగురుండు సింహరాశిగతుం డగుచుండ గోదావరీ హ్రాదిని
యందును, వాచస్పతి కుంభరాశిం బ్రవేశింప మాయాపురం బనంబరఁగు
హరిద్వారంబునను, బుష్కమీనక్షత్రమందుఁ బుష్కరతీర్థంబునను, సూర్యగ్రహ
ణంబునం గురుక్షేత్రంబునందును, జంద్రగ్రహణంబున వారణాసియందును, ఫాల్గుణంబున
నైమిశక్షేత్రంబునను, నేకాదశీతిథిని శ్రూకరక్షేత్రమందును, గార్తికమాసంబునందు

గణము క్షిదత్రేత్రంబునను, గార్తికపూర్ణిమయందు వశిష్టరక్షేత్రంబునను, శ్రీకృష్ణ జన్మాష్టమిని మధురాపురమందును, చాన్దీదినంబునందు ఖాండవసంబునను, నర్కండు మకరగతుం డగును బర్హిష్ఠతీపురంబునను, మాసలివారాత్రిని వైజనాథ వసంబునను, సోమవతియగు సమావాస్యను గంగాసాగరసంగమస్థలంబునను, దశమిని రామేశ్వరంబందలి సేతుబంధంబునను, రథసప్తమిని శ్రీరంగక్షేత్రంబందును దర్శించి యవగాహనం బొనర్చి యథాశక్తిదానంబు లొనంగి. సవంబులు గావించి జపతపస్వాధ్యాయంబుల నాచరించిన వారెట్టి ఫలంబు లొందెదరో యట్టి యగణ్య పుణ్యం బీ గోవర్ధనాద్రి నొకమాత్రైన సందర్శించి గోవిందకుండంబునఁ దానంబు సల్పి దానంబు లనూనంబు గావించినఁ జేకూటునని గుత్తెరుంగుము. ఇంకఁ జాంద్రాయణాది వ్రతంబుల సల్పిన పుణ్యంబుకంటెఁ గోటిగుణితేఫలంబు లభించు క్షేత్రంబులలో క్షేత్రరాజంబై పర్వతంబులం బర్వతశ్రేష్ఠంబై దర్శనీయంబులను సందర్శనీయంబై వెలుంగు సగ్గరివరంబుతో సమంబగు క్షేత్రంబును బర్హితంబును దర్శనీయంబును బుణ్యప్రదంబును ద్రికాలంబులను లేనని తెలిసికొనుము. తాదృశమహామహిమా మనోహరంబగు నగ్గోవర్ధనం బందలి పామాణంబున నన్నుఁ బ్రహరించితివి. తచ్చిల్లా స్పర్శంబున మత్కలుషంబులు లులితంబులయ్యె. రాక్షసత్వంబువాసె. రమణీయ రమారమణరూపంబు నాకు సిద్ధించె. కానఁ దద్గిరివర్మనస్పర్శనంబుల నాచరించిన నీవె కృతార్థుండవుగాదే యని నుడివిన నష్టఙ్గమివేల్పు విని హర్షాశ్చర్యంబులం బొంది సిద్ధున కిట్లనియె.

ఉ॥ సిద్ధ! మహానుభావ! బుధశేఖర! నీ యనుకంప నిత్రజీక
శ్రద్ధగ గోప్రవర్ధనధరాధరదివ్యమహత్తు వింటిఁ ద్వ
చ్చుద్ధశరీరముం గనులఁ జూచితి నమ్మితఁ బ్రాగ్భవాన నీ
పద్ధతి యెట్టిదో యెఱుంగఁ బల్కుమ నావును సిద్ధుఁ డీల్లనె.

౧౯౧

ఉ॥ కాశ్యపిదేవ! పూర్వజనిఁ గల్మషయుక్తుడనై పవిత్రమా
నైశ్యకులంబునందుఁ బ్రభవంబును బొంది ధనోద్ధతుండనై
వేశ్యలఁగూడితి నురను వేచుట ద్రావితి జూడమాడి య
ప్రాశ్నుఁడనైతి జాతి పిత భార్యయుఁ దల్లియు బిట్టు దిట్టగ.

౧౯౨

ఉ॥ కోపము వచ్చి యొక్కతఱిఁ గొబ్బరికాయలఁ గొట్టినట్లు నా
తాపము దీర భార్య తలిదండ్రుల నెత్తులపైనిఁ గజ్జతోఁ
బాపభయానుకంపలను భావమునం జొరనీక కొట్ట వా
రీ పృథివిఁ ద్యజించి పరమేగి రనంతరమందు వేడుక.

౧౯౩

ఉ॥ నేనును వారిని త్తమును నిష్కముఁ గైకొని వేశ్యతోడ నీ
శాసనుమిత్రదిక్కునకుఁ జక్కఁగ నేగి ధనంబు వెచ్చ మ
న్నొన మొనర్చి డబ్బుకయి నూలులకొల్లి జనంబుజంపి న
మౌనపరాభవంబులను మాని చరించుచునుంటి భూసురా!

౧౯౪

ఉ॥ చేసిన బ్రహ్మహత్యలును జేసిన క్షత్రియహత్యలున్ మఱి
 జేసిన వైశ్యహత్యలును జేసిన పాదజహత్యలింక నే
 జేసిన భూణహత్యలును జేసిన మానినిరత్నహత్యలున్
 నీ సవిధంబునక బలుకనేర్తునె? యిన్నియటంచుఁ గోవిదా! ౧౯౧

క॥ ఒకడరి మృగమాంసార్థము మకముగ నొక ననముఁ జేరి చూచెడితటి సం
 దొక భుజగం బేతెంచియు స్వకపాదములంటఁ గఱవఁ జచ్చితి నంతఁ. ౧౯౬

క॥ చీకటిమాఁకులగుమివలె గైకొని కశపాశములను గన్నుల నిప్పుల్
 దూఁకఁగఁ బండ్లను గొఱకుచు భీకరయమభటులు వచ్చి వెరఁగుపడఁ గనిక.

క॥ త్రాడుల గుత్తముగా నన్నూడనిరహిఁ గట్టి ముద్గరోత్కరములతోఁ
 దాడించి యీపుడమిపై నీడుచుకొని సంయమినికి నేగిన మీఁదఁ. ౧౯౮

తే॥ కాలునాజ్ఞఁ గుంభీపాకఘనసరకమునందు మన్వంతరం బుంచి యమితహింస
 సల్పి తప్తోర్ధ్వర కానఁ గల్పమొందు పెక్కుబాములఁ జెట్టిరో విప్రవర్య!

క॥ ఎనుబడినాలుగులక్షల పెను నరకములందు నన్నుఁ జెట్టుచు వేర్వే
 రను నొక్కొక యేడును వృధలను జెల్లగఁజెట్టి రావలక శమనేచ్చక ౨౦౦

క॥ భారతధారిణిలోఁ బదిసారులు సూకరముగాను, శతశస్త్రములక
 దారుణశార్దూలంబుగ, నూఱుజనుల నుష్ప్రముగను నూల్కొంటి మఱిక.

తే॥ మహిష జన్మము నేనూఱుమాఱులె త్రియుంటి సర్పజన్మంబుల నొక్కవంద
 సారులె త్తి దుష్టులచేతఁ జంపఁబడితి నింకఁ బదివేల యేండ్లులేగె జనుల.

క॥ అంతట నిర్జలమైన వనాంతరమం దిట్టి రాక్షసాకారముతో
 వింతగ వికలాఖ్యదురంతావత్కరుడనగుచు నలరుచు నెంతో. ౨౦౩

తే॥ ఒక్క శూద్రుని యొడలున నొయ్యి నెక్కి గోకులంబున కేగఁగా గోపకులును
 గృష్ణపార్షదులు నగు సహీనబలులు గాంచి కఱ్ఱల నను గొట్టఁగడఁగి రంత.

తే॥ వారి తన్నుల కాగక వ్రజము విడిచి, కాల్యూలందిగఁ బొటి యీకరణి క్షుధను
 నిర్దయాత్ముండనై యిట్లు నిన్నుమ్రొంగ వచ్చియుంటిని నింతలోపలను నీవు

క॥ భీతి మనంబును గలఁచఁగ నాతతగోవర్ధనాద్రి యశ్రమముతోడన్
 ఘాత మొనర్చితి దానన్ బూతుడనై కృష్ణకృపను బొందితి శుభముల్.

ఉ॥ ఈకరణిన్ ధరామరున కెంతయు వాకొనులోన నట్టి గో
 లోకమునుండి భూషణములున్ హయముల్ బదివేలుఁ గోటి నూ
 ర్యాకృతితుల్యకాంతు లనుయాయులు లక్ష సహస్రచక్రముల్
 దూఱొను నొండు తేరటకుఁ దోడనె వచ్చియు నిల్చె ముంగలన్. ౨౦౭

క॥ దానిని సిద్ధుడు విప్రుడు పూనికఁ గని హర్షమొంది మొక్కిరి పడవక
దానిని నెక్కుచు సిద్ధుడు మానితఁగోలొకమున కమందగతిఁ జనెక. ౨౦౮

తే॥ పిదప బ్రాహ్మణవర్ణుడుఁ నెనుక మరలి విమలభక్తి గోవర్ధనసముఖమునకు
జని ప్రవక్షిణముల్ జేసి సంస్తవంబు నలిసి ప్రణమిల్లి యరిగెను స్వగృహమునకు

ఉ॥ ఈరహి గోవర్ధనననేంద్రకథానుధఁ గ్రోలువార లా
శ్రీరమణస్వరూపమునుజెంది మనోహరతత్వలంబునక
జేరి సుఖంతు గాని పితృశేఖరదండము గాంచ రిద్ది ము
క్కాదుల నిక్కమయ్య జనకా! యని త్రితి వినించె శౌనకా! ౨౦౯

తే॥ మఱియు గోపరాజ్ఞానకేళి నదిగ వినిన వారు దేవరాజును బోలి పరమసుఖము
లనుభవించియుఁ బరమున నట్టి నందరాజులై పక్షి శాంతులై రాజులుదురు.

క॥ అనవుడు శౌనకుఁ డిట్లను మునివర! జనకుండు మఱి విమలమహానిని నే
మని పృచ్ఛించెనొ యయ్యది వినఁగోరుచునుంటి బ్రహ్మవిష్ణురగ్ధా! ౨౧౦

తే॥ అవల గర్గబుధేంద్రుడు ననియె నిల్లు నారదా! యంతమాత్రన నాకుఁ దృప్తి
గలుగదయ్యెను గానఁ బల్కంగవలయు రాధికాధవమాధుర్యగాధ లనుడు.

క॥ కువలయసంరక్షణరత! కువలయపతితిలక! గోపకులజలధీందూ!
కువలయమనోజ్ఞవర్ణా! కువలయమిత్రార్కనేత్ర! కువలయనాథా! ౨౧౧

ఉత్సాహవృత్తము॥ దేవదేవ! వాసుదేవ! దేవకీసతీభవా
దేవమానినుత్యజీవ దేవభోగిరాడ్ధవా!
గోవివర్ధనాహ్వయోరు గోత్రభారభారకా
దేవదమననామధేయ ద్విప్రవంశవారకా! ౨౧౨

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్రావస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకుల
కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ
సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్య
నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే
యాప్వయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
శ్రీగర్గభాగవతం బందలి
గిరిరాజఖండము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ
హరిః ఓం తత్సత్
శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గభాగవతము

మాధుర్యఖండము

జలనామా! రామా!

మంజీర కిరీటహార మణిగణతేజః

పుంజనమంజన! గోపీ

రంజక! మురళీవిన్ద! రాధాకృష్ణా!

— శ్రుతిగోపికోపాఖ్యానము. —

చ॥ దివిజమహర్షి యిట్లనె విదేహధరాపతి కార్యవర్య! కే
శవుని వరంబుచే నల వ్రజసలిలో శ్రుతియాప గోపికా
నివహము సత్కులంబున జనించియు నందకుమారరూపవై
భవములఁ గాంచి యిష్టపడి భర్తగఁ గైకొన నెంచి భక్తితోన్. ౧

క॥ బృందావనమున కరిగియు బృందావనరాజ్య యైన బృందాదేవిన్
సుందరమండపమందున నందముగా వేదవిధుల నారాధింపన్. ౩

జ॥ ఆమె వ్రసన్నయై వరము లడ్గినమాడ్కి నొసంగఁ దద్వధూ
స్తోమము భక్తివత్సలుఁడు తోయజలోచనుడైన కృష్ణతో
ధామములందుఁ బ్రత్యహము దప్పక కూడుచు రాసకేళులన్
బ్రేముడిఁ బాడుచున్ మిగుల వేడ్కను జేయుచునుండె నింతలోన్. ౪

మ॥ ఒక ఘన్రంబున నర్ధరాత్రము సనన్ యోగీశ్వరుండున్ వలా
హకవర్ణాధుఁడు నైన కృష్ణుఁడు తదీయాగారముల్ జేరుటన్
వికలత్వంబును బొంది గోపికలు తప్పితాంబులన్ భక్తిపూ
ర్వకసాష్టాంగనతుల్ బొనర్చి యిటులన్ వాచించిరో భూవరా! ౫

॥ తోయజలోచన! యెపుడుచ్చాయమహిమ గన్న నిన్ను జంద్రచకోర
న్యాయముగాఁ గనుచుండెడి మాయెడ కిందనుక రాక మసలితి వేలా? ౬

ఉ॥ నావుడు దమ్మికంటియు ననక నమకట్టె నిటుల్ లతాంగుల
రా! వినుఁ డెన్నఁ డేరి హృదయంబున నుండునో వాయు దమ్మిక
దోవిన డాసి చూచినటు లుండు నభోమణి భూమియన్న రా
జేవచయంబు గాంచి వికసింపవోనర్చిన యట్లు చెల్లితోక.

2

తే॥ కాన దరినున్న దివ్యరక్త గ్రాలుచున్న గాంచుచుండును మిమ్ము నోకాంతలార!
మధురుఁడగు మర్వాచుఁడొక మానెవర్చుఁ డీవుడు భాంజీరవమున కేగుదెంచె.

తే॥ అల యుదంతంబు నాలించి యశికభక్తి శక్తికొలఁదని సేవల సలుపఁ దలంచి
యతనికడ కేరు వోతి నో యతివలార! వానఁ గాలమాపనమయ్యెగాని కనఁగ.

క॥ గురువే బ్రహ్మము గురువే హరియుఁ గురువే శివుండు నళియరులుక
గురువే పరమగు బ్రహ్మము గురు నగుటం బట్టి యతనిఁ గొలుచుట యెప్పుక.

క॥ అజ్ఞానతమోంధున కా ప్రజ్ఞానాంజనశలక భవచారకమా
నుజ్ఞాననేత్ర మిచ్చెడు ప్రాజ్ఞుని నద్గురుని నెఱిగి భక్తి నుతింతున్.

౧౧

క॥ గురువును గాంచని దుష్టుఁడు గురువుకొ నిందించుచుండు కత్తిరిజనుఁడున్
గురువును దలఁపని లేకియు నరకమునన్ బీడింబడె! నానావిధులన్.

౧౨

క॥ అక్కారణమున నేనును నెక్కొని నాగురుచు కెఱిగి నిశ్చలమతితోఁ
జక్కని సేవల సలిపియు నిక్కడి కేతెంచితిఁ గమలేక్షణలారా!

౧౩

క॥ అనవుడు గోపికలెల్లరు మనమున నాశ్చర్యమొంది మాఘతికెంతో
వినుతులఁ జేసియు మ్రొక్కియు వినయమునన్ వక్ష్యమాణవిధి ననిరి విభూ!

తే॥ దేవ! పరిపూర్ణతముఁడవు దివ్యభువన
కోటినాయకుఁడవు జగద్గురుఁడ వక్ష
రుఁడవు నీకును నొక్క గురుండు గలఁడె?
వారిఁ గాంచంగ మామది పరుగులిడెడి.

౧౪

ఉ॥ ఎట్టుల నీ నిశీధము లయించి యహర్ముఖ మెప్పుడొనా? మే
మెట్టులఁ ద్వద్గురుప్రవరు నీక్షణపర్యముగాఁగఁ జూతుమో
యెట్టులఁ గొప్పదై నడుమ నెడ్డ మొనర్చు కళిందజానదీన్
బిట్టుతరింపఁజాలుదుమొ? వేడితి మీవు వచిప శ్రీహరీ!

౧౫

క॥ అనవుడు వనజాక్షుఁడు నేననుమాటల మీరలెల్ల రాస్తగ వినుడీ!
చనుడీ తన్నది యడ్డిన ననుడీ నేఁ జెప్పినట్టు లఱలేనిమదిన్.

౧౬

ఆ॥ గోపగోపికాళి గోవిందొడైన హరి యధార్థబాలయతియయేని
నతని నమ్మవార మైతిమేన్ యమునరో! త్రోవనిచ్చి మమ్ముఁ గావుమమ్మ!

తే॥ ఇట్లునుడివినఁ గాళింది యెలమి మీకు
దారి నిడు నంత మీరదిదాటి యల
మద్గురూత్తముఁ గాంతుతో మడఁతులార !
యన్న నాయన్నమిన్నలహర్సుఖమున.

౧౯

క॥ గురు రాజ వధూ సుర భూసుర సన్నిధికిఁ ఫలంబొ సూనమొ జలమొ
సురుచిరపత్రమొ యేదో యరుఘమునన్ గొనుచు భక్తి నరుగవలెగదా.

తే॥ కాన మనము యథాశక్తిఁ గాన్కలఁగొని యతనిసన్నిధానమునకు నరుగుదమని
వేటువేటుగ నేబదియూటపాత్రములను భక్త్యాన్నముల నింపి పోవఁదొడఁగి.

తే॥ క్రమముగా నల నదిజేసి కట్టినేస్తకాఁడు వచియించినట్లు స్వకంధరముల
వంచి వచియించి పధినిడన్ వడినిదాటి పరమభాండీరవనమునకరిగి యందు

ఉ॥ వాస మొనర్చి యెల్లపు డపారతపంబొనరించుచుండు దు
ర్వాసుని గన్నులారఁ గని భక్తిభయప్రమదంబు లొప్పఁగాఁ
జేసి ప్రదక్షిణంబులను జేతులు మోడ్చి నుతించి యార్య ! మీ
కోసము తెచ్చినట్టి యివి గొంచు గ్రసించియు మమ్ముఁ గావుమా ! ౨౩

క॥ ఏవంవిధిఁ బ్రార్థింపఁగ నా విమలమునీశ్వరుండు నాలించి వివా
దానహవద్ధతిఁ గన్గొని యీవిధి వచియించె వారి కిద్ధవరిత్రా ! ౨౪

మ॥ సతులారా ! యరయంగ నేఁ బరమహంసన్ నిష్క్రియుండన్ జుమీ
మతిలో మీరొనరించు సేవలకు సమ్మానక్రియాశ్రేణికి
న్గుతుకం బొందితిఁ గాన మీ రిప్పుడు నా నోటన్ ద్వదాసిత భో
గతతిక్ జెట్టుండి మెక్కెదన్ గనుడి మీకాంక్షల్ జమిక్ దెల్పుండి ! ౨౫

ఉ॥ ఆ ముని పల్కులన్ వినిన యాసతు లందఱు వేటువేటుగాఁ
బ్రేముడి వానిఁ గొంచు ఋషివిస్తృత వక్త్రమునందుఁ బెట్టఁగా
నాముని కోట్లకొల్దిగల యవ్వీ యుధాతురరీతిఁ బాత్రలం
దేమియు లేనటుల్ మెసవె నింతులు వింతలఁజెంద భూవరా ! ౨౬

ఉ॥ పిమ్మట వ్రేత లామునిని వేడి రిటుల్ మునివర్య ! యిత్తటిన్
మిమ్ము శుభేచ్ఛతోడఁ గన మేము డలంచి తదబ్జనాభవా
క్యమ్మున దుస్తరంబయిన యా యమునాథుని దాటియుంటి మిం
కిమ్మెయిఁ తన్నదిక్ మరల నెట్లుతరింతుమొ కూర్చిఁదెల్పుమా ! ౨౭

అ॥ అనఁగ మునివరుండు నాలించి సతులార ! యిచటనుండి లేచి యెప్పు డట్టి
యమునఁ జేరఁగలరొ యాసమయంబున నిట్టులనుండు మీర లెసకమోసఁగ.

క॥ నిర్వారి నిరన్నుడు స్రతి దూర్వారసపాయి దోషదూషణకై యీ
యర్వర వెలుగుచునుండెడి దుర్వాసుని నమ్ము మాకుఁ ద్రోవను నిమ్మా!

మ॥ అని ప్రార్థించిన మీకు నాయమునయుక్ హర్షంబుతో మధ్యమం
బున మార్గంబు నొసంగుఁ గానఁ జనుచు పూజోద్యులారా! యచక్
వనజాస్యలో ముని సెప్పినట్లరిగి యాపాపాపహంబున్ ఘనం
బును నౌ తద్ధునిఁ దాటి కృష్ణచక్రంబుక జేరినో యేలికా! 30

తే॥ అంత శ్రుతిరూపగోపిక లంబజుట్టి రాధికేశ్వరుతోడుత రాచమండు
దుష్టఁజెందియు మనమునఁ దోచినట్టి సంగయంబుల నడిగి నో జరకరాజ! 30

తే॥ ఏము దుర్వాసుదర్శనం బిపుడు కల్పి నచ్చియుంటిమి కాని మీ వాక్యములను
సంశయంబులు గలిగె మాన్వాంతములను గాన చ్చక్షీకరింతుమో కమలనాభ!

మ॥ మము నెల్లప్పుడు జేరఁజేరి తమితో మాతోడఁ గ్రింపవే!
మమతక వచ్చుచు వెన్న పాలు పెరుగుల్ మాయిండ్లఁ గాఁజేయవే!
యమునాహాదినిలో సతీయుతుండవై యాటాడవే బాలసం
యమి నేనంచు వచింతు వేల యిపుడో యంభోజపత్రేక్షణ! 33

తే॥ మఱియు నీయెజ్జ దుర్వాసుఁ డజమజవిడి మేము గొంపోయినట్టి యమేయభోగ
ములను బూర్తిగా మెక్కి మరలను దూర్వారసము గ్రోలుదునని దబ్బుజలనచించె

క॥ అరయఁగ నీవలె గురువును గరముగ ననృతంబులాడు కకినుండని మా
కజమజఁ గల్గెడిఁ గావున ద్వరఁ బ్రత్యుత్తరముఁ జెప్పి తనువుమ కృష్ణా! 34

ప॥ అనవుడు జనార్దనుం డీట్లనియె. మానినులారా! యేను విరాధారుండను,
నిరాకారుండను, నిరాహారుండను, సిరామయుండను, నిరంజనుండను, నిరహంకారుం
డను, నిర్గుణుండను, నిష్క్రియుండను, నిర్వికల్పుండను, నిర్మలుండను, వైషమ్య
రహితుండను, సర్వసమానుండను, సర్వాధారుండను, సర్వాంతర్యామిని నైన
మాట ధ్రువంబ. ఇందున సందియము లేదు. ఐన నుదకంబునందలి పద్మపత్రంబు
వలె విషంబులోని క్రిమివోలె సంసారంబునందుఁ జరించువారు మత్స్యత్వంబులం
దసక్తులై రాగద్వేషంబుల మాని సదాచారప్రవర్తకులై కామ సంకల్పంబుల
వర్జించి బ్రహ్మోర్పణంబుగా వర్ణాశ్రమవిహితంబులగు కర్మంబులను సల్పి జ్ఞానులై
నన్ను భజించు భక్తులకోరికల ననుసరించి నామరూపంబులం దాల్చి సంచరింతు,
నాకుఁ బరంబనుమాట లేదని యెఱుంగుడు! ఇక మానావమానంబులఁ గీర్త్యవ
కీర్తులఁ గట్టనుఖంబులఁ గోఖర బ్రాహ్మణచండాలుర సమదర్శియై నిరశనుండును,
నియతాత్ముండును, బరిత్యక్తపరిగ్రహుండును నై జ్ఞానాగ్నిని సర్వకర్మముల దహించి
లోకసంగ్రహార్థంబు వాని నాచరించువాడు విద్వాంసుఁ డనంబరఁగు. అట్టివాడు.

పుణ్యపాపంబు లంటక మోక్షార్హుండగు. ఏతాదృశుం డా దుర్వాసుం డౌట దూర్వా
 రసమితాశనుండైనను మీభక్తికి మెచ్చి యిమ్మాప్తి మీరిచ్చిన యన్నరాశులం
 బరిగ్రహించి మిమ్ములను ధన్యుల గావించెనని తెలిసికొనుం డన నాశ్రుతిరూప
 గోపిక లాశ్చర్యమొంది సంశయంబుల విడి జ్ఞానమయలైరి. మఱియు నిట్లే కృష్ణ
 భక్తివివర్ధనంబును, బాపహరంబును నగు ఋషిరూపగోపికాచరిత్రం బాకర్ణింపు
 మని నారదుండు జనకున కిట్లనియె.

—♦ ఋషిగోపికోపాఖ్యానము. ♦—

తే॥ వంగదేశంబునందున మంగళుండను గోపకుం డొప్పు నవలక్షగోప్రభుండు
 నధికధని దారపంచసహస్రవిభుండు శాస్త్రవిదుండు సల్లక్షణసంయుతుండు.

చ॥ ఒకపరి దైవయోగమున నుండిన ద్రవ్యము మాయమాయై జో
 రకులము గొన్నియాలను ధరావతి బల్కిని గొన్నియాలఁ దీ
 సికొనియె వీటిహోత్రుండు వసించెడి గీము డహించె మెక్క న
 న్నకణముఁ గట్ట జీర్ణవననగబును నుండకపోయె వానికీ॥ ౩౮

ఉ॥ దాన ననంతచింతలను దైవ్యముఁ బొందెడి వానిభార్యలక
 బూనిక దండకాటవిని ముచ్చటగాఁ జరియించు మానిసం
 తానము రామునాజ్ఞ వనితావరరూపముఁ దాల్చి పుట్టె నా
 మానినులక గనుంగొనుచు మంగళుఁ డిట్లు డలంచె నాత్మలోక. ౩౯

ఉ॥ ఇప్పుడు పాడిపంటలును నిష్ఠులు విత్తము గీము నామానున్
 జొప్పడకుండ నే నెవటఁ జొచ్చుదు నేమి యొనర్ప నాను? నా
 కిప్పగిడిన్ గుమారిక లహీనముగా జనియించి రయ్యె! యీ
 ముప్పైలు డప్పు? పీచికెటు బూన్గి వివాహము లానా? దైవమా? ౪౦

శా॥ ఆధివ్యాధిసమాకులుండనయితిన్ హర్షంబు వోనాడితిన్
 సాధుశ్రేణివిదూరగుండనయితిన్ శాంతంబు మాయించితిన్
 మేధాహీనుడనైతి దీనజనతామిశ్రుండనేనైతి యు
 ద్బాధా దగుడనైతి గర్వముగు నీ దారిద్ర్యదోషంబునన్. ౪౧

తే॥ ధనము గలిగినన్ బరుఁ డాత్మజనుండె యగును
 ధనములేనిచో స్వజనుం డితరుండు గాండె!
 పేదనగు నాతనయల నే విత్తవంతుఁ
 డైన బంధువు సేకొన నరుగుదెంచు. ౪౨

క॥ ధని వీరిని గొన నేతెంచనిచో వీరెల్ల రాత్మజనులు సెలఁగుదాఁ
 కను తత్కృష్ణములొందుచు నను దూఱుచునుండు రెల్లు నాగతియగునో. ౪౩

- ఉ॥ సుతులు గలుగుచోట సొమ్ము సెలంగదు సొమ్ము గలుగుచోట సుతులులేరు
రెండు గలుగుచోట దండిశేముమీలేదు మూడు గలుగుతావు భువిని నరుదు.
- తే॥ దైవవశమున దారిద్ర్యదశఘటిల్లఁ గుండుచుండెడి నాకిప్పు కూతులిట్లు
కాకతాలియరీతినిఁ గలిసికట ! చిత్రపాచ్చెడి నైననే జేసెద నిటు. ౪౫
- చ॥ ధని బలికీర్తి శాలి శ్రుతిధర్మవిదగ్రణియైన యొక్కనే
తను గని వీరినెల్ల గరజంబుగ నిచ్చుట మంచిదంచుఁ దా
ననుకొనులోనఁ దీరతతియాయువు వృద్ధుడు యోగ్యుడౌ జయుం
డను నొక గోపకుం దతని యండికకుం జనుడెంచి యిట్లనెక. ౪౬
- తే॥ మంగళాహ్వాయ ! నీవు నామాటవినుము నీకుమారికామణులను నెమ్మి నల్ల
నందరాజునకిచ్చి యానందమందు మట్లుసేయఁ చిల్లలు సుఖమండఁగలరు. ౪౭
- ఉ॥ అందుల కాలఁ యొప్పుకొని యానందభాసురనందనేతమక
గుండుచు నియ్యలేక యిడఁ గూతులనందఱు నంత నందు నా
సుందరమందయానలును శుక్లసుధాంశుని బోలి వృద్ధినిం
బొందిరి సక్రమంబుగ నపూర్వకళావిభవాభిరామతై. ౪౮
- చ॥ పదపడి నొక్కకాలమున వారలు తద్రృజనాభునింటిలో
మదనమనోహరాకృతినమంచితుండై చెలువారు శౌరినిక
ముదమునఁ గాంచి పెన్నిటిగఁ బొందుట కెంచి కలిందజాభిధా
నదినిగుఱించి నిశ్చలమనంబున ధ్యానము జేసి రెంతయున్. ౪౯
- ఉ॥ ఆయెడఁ దన్నదీమణి దయక దరి వెల్లుచుఁ గోర్కులిచ్చితా
నేయెడకో చనెన్ బిడప నిద్రమునీశ్వరరూపగోవుల
త్యాయతబృందకాటవిని నచ్యుతుతోడుత రాసకేటలన్
జేయఁదొడంగి రో మనుజశేఖర ! కార్తికశుద్ధపూర్ణిమక. ౫౦
- తే॥ మఱియు మైథిలగోపికామహితచరిత మాలకింపుము మైథిలేశా ! దశాశ్వ
మేధములఁజేసినంత యమేయఫలము లొంది గోలోకసాఖ్యంబుఁ జెందఁగలవు.

—† మిథిలాగోపికోపాఖ్యానము. —

- క॥ అల రఘురామునివరమునఁ జెలుతొ మిథిలానగరికిఁ జెందిన వనితా
తిలకము లానవనందుల నెలపుల జనియించి వృద్ధినిం గని రవలక. ౫౧
- మ॥ ఒక ఘనసంబున నందగేహమున దృగ్యుగ్మంబునక జక్రీరా
వకళావై భవరీతిఁ జూచి పతిగా భావించి తత్స్థితికై
సకలార్థప్రదమైన మార్గశిరమాసంబం దతిశ్రద్ధఁ గొం
కక కాత్యాయనినోము సల్పిరిటు తత్కన్యలో మహాభక్తితోన్. ౫౩

ఉ॥ ప్రౌద్ధన లేచి తత్సత్తులు వోడము రమ్మని యెంచొరు ల్దమిన్
దద్దయుఁ బిల్చుకొంచుఁ గవతాశమ్మదంగవిపంచికాస్వనం
బుద్ధవిషీన్ జెలంగఁగఁ బయోరుహనాభఁగుణప్రభావముల్
విద్దెలముద్దుగుమ్మవలె వేమఱుఁ గోకిలవాణిఁ బాడుచున్. ౧౪

తే॥ యమునలో దిగి న్నానంబు నాచరించి శుభ్రవస్త్రంబులం దాల్చి శుద్ధమగు ని
సుమునఁ గాత్యాయనీ సురూపము రచించి షోడశోపచారంబుల సొరిదిఁ జేసి.

మ॥ జననీ ! స్థావరజంగమంబులు భవచ్ఛాస్త్రిన్ జరించున్ విరిం
చన లక్ష్మీవతి చంద్రమాలి దివిషజ్జంభారికుంభాద్భవా
దినిరూఢుల్ నిను గొల్చి కోరికల నెంతేన్ బొందరే నందనం
దనునిన్ బెన్నిటిఁ జేసి మాకిపుడు మోదంబిమ్ము కాత్యాయనీ ! ౧౬

ఆ॥ ఇట్లు నిత్యము నుతియించి తద్వృత్తరాజ మట్టి మార్గక్షేప్త మగువఱకును
జేసి రందు నొక్క వాసరంబంచున నొక్క చిత్రమయ్యె వక్కణింతు. ౧౭

క॥ చెలువలు దమతమ దువ్వలువల గట్టునఁ జెట్టి భక్తిఁ బాడుచు హరినిన్
మొలలోతు నీశ్వలోనికీ జలములఁ జని జలకమాడు సమయమునందున్.

క॥ తమకక జంకక కొంకక కమలాక్షుం డెఱిగి యెట్లా కాళిందీ తీ
రము నల్లలనఁ జని యా కమలముఖుల యంబరములఁ గాఁజేసి వెనక్. ౧౮

ఆ॥ సంబరంబుతోడఁ జనుచు నర్చకుభంగి వాఁకమీఁది చల్లవయర విసర
సఘికతాపమార్చునట్టి హలిప్రియ వృక్షమెక్క నుదతు లిట్లు లనిరి. ౨౦

తోటకవృత్తము॥ కోకలఁ దాఁడఁగఁ గూడదు కృష్ణా !
పోకుము పోకుము పోకిరివీకన్
నీకిది యెవ్వఁడు నెమ్మిన్ జెప్పెన్
మాకెటు దక్కును మానము మామా ! ౨౧

సీ॥ గండరగండలఁ గారింపవలెఁగాని యబలలన్ నొవ్వఁ జేయంగఁ దగునె ?
ముగ్ధకర్పూరులను బోకార్పవలెఁగాని ముగ్ధలన్ వివదల్చి ముంపదగునె ?
భూకంటకుల సిరుల్ గైకొనవలెఁగాని ముగ్ధాంబరములఁ గొంపోవదగునె ?
శత్రుమానంబును సమయింపవలెఁగాని సతులమానము దీయుసరణి దగునె ?

తే॥ నిన్ను హసియించువారలదన్ని గోల నలువవలెఁగాని నిరవరాధలను మమ్ము
గోలఁజేయుట దగునె ? యోభేలనాతిలోల ! లీలావిలోల ! గోపాలబాల ! ౨౨

సీ॥ చిన్నవాడవటంచుఁ జిత్తమఁ దెంతుమా చిన్నవారికిఁ గాని చేతలుండెఁ
బెద్దవాడవటంచుఁ దద్దయు నెంతమా చిన్నతనంబింకఁ జెలంగుచుండెఁ
బోకిరివేయని బుద్ధియందెంతుమా బుద్ధిమత్కార్యముల్ బొందియుండె
బుద్ధిమంతుడవని పూనికనెంతుమా పోరానిపోకడల్ మోలయుచుండె

తే॥ దెలిసియుంటుజేయుచుంటివో తెలియకయిది సలుపుచుంటివా మాకేదిదెలియదకట
సీసనుల్ వింతగొల్పెడి నెమ్మితోడ మా పటంబుల నిడి మమ్ము మనుపు కృష్ణ!

మ॥ ఘనవాహాజ్ఞ మహాగ్రహంబునఁ దట్టిన్ద్రాక్షనిశ్శేషిత్తో
ఘనపంక్తుల్ వ్రజనాశనార్థమయి రాఁగా వేగ నీజోత
ద్భుతశైలంబును నెత్తి మొత్తి ఘనముల్ తద్గోకులం బెల్లగా
చిన నీకియ్యది యెట్టి గొప్పతన మిచ్చెన్ జెప్పవే శ్రీమాన్! ౬౪

క॥ లెమ్మా! యికఁ గొమ్మను డిగి రమ్మా! కరుణించి యంబరమ్ములఁడెమ్మా!
కొమ్మా! చేసిడి జోతల నిమ్మాడ్కిని సలిపి నగెడవేలా కృష్ణా! ౬౫

చ॥ కులముల నుద్ధరించుటయొ గోసురభూసురులందు భక్తిగా
మెలంగుటా కల్పివిద్దియల మేలు గడించుటా గొప్పరాజులన్
గలనున గెల్పుటో తగునుగాని యిటుల్ మముఁ జేరవచ్చి మా
వలువల దొంగిలించుట లవం బుచితంబుగ లేదు నందజా! ౬౬

తే॥ కాన మాపైని దయయుంచి కమలనేత్ర! కట్టుకోకల నిడి మమ్ముఁ గావుమయ్య!
యంచుఁ బ్రార్థింప నాతండు నల్లన నగి వారి కందట కిట్టులఁ బలుకఁదొడఁగె.

క॥ ఓ వనజానలారా! యీవలువల నేవియేవి యెవరివెవరివో
భావింపలేను గావున నీవైపున కీరె వచ్చి యేటికొనుండీ! ౬౭

అ॥ లేనియెడల నిష్పడేనివి గైకొని యింటికరుగఁగలను నింతులార!
యనఁగ వారలు విని యాననంబుల వంచి నగుచుఁ బలికి రిటుల నానతోడ.

మ॥ జలజాతౌ! పలుమాటలేల పరిహాసంబేల మాతోడుతన్ ?
జలికాలం బిది యాగలేము వణకన్ జాలింపు సయ్యాటముల్
జలమం దుంటిమి వత్తు మె ట్లటకు లజ్జన్వీడి శ్రీకృష్ణ! మా
వలువల్ మాకు నొసంగి ప్రోవుమ! దయావారానిధీ! ధీనిధీ! ౭౦

ఆ॥ గోకులంబునందుఁ గొంకని జంకని రసికమణివి గుణివి వ్రజపజుడవు
శ్యామసుందరుడవు సరసుండవున వనమాలి వీవు గావె మదిని దలంప. ౭౧

- తే॥ ఆయ్య! నీ బానిసలము మేమండజమును
మమ్ముఁ బాములఁ బెట్టుట మంచివాక్కొ?
మంచిచెడుగులఁ గాంచి కావించుమయ్య!
యోగ్యు లప్రతిష్ఠకు జంకుచుండుగాదె. ౨౨
- క॥ నీయెద నబల లటం చేలా యెంచెదవయ్య! “దుర్బలస్యబలం రా
జా” యన వినవే నలువల నీయనిచో జేసికి వచ్చియుండుము కృష్ణా! ౨౩
- క॥ అనవుడు పనజాక్షుడు విని పనజేక్షణలార! కంఠపతి కిది వల్కు
జనుటకు సిచ్చితిలేదా? ననుజేనుట కిప్పుడు మీకు నాన గలిగెనా? ౨౪
- మ॥ చలియించు జలికాలమంచు నిలువక శక్యంబు గాదంచు మీర
వలుకకసాగితి రిద్ది నిక్కునమయేక వైశంబ యందుండి నీ
వల కేతెంచుడు నన్ను డాయుఁ డివిగో వస్త్రంబులం బొందుఁ డీ
లలిగాఁజేసిన యెల్ల కష్టములు వాలాయంబుగాఁ దీరెడిక. ౨౫
- ఆ॥ బానిసలమటంచుఁ బల్కుఁగా దొడఁగితి రట్టులైన మీర లనినయటుల
సల్పవలయుఁగాని బలమునఁ బలుకుట పాడేగాదు రండు పడఁతులార! ౨౬
- క॥ లేదా యింటికిఁ బోయెద మీఁదక మీయిష్టమన్న మెలఁతలు విని దా
మోదర! తగునే మానము వోదా నీదారి నీవు వోవక మాకు. ౨౭
- తే॥ అహహ! మేము వివస్త్రులమగుచు జలకమాడినందుల కెంతయు సర్వమైన
పాచితముఁ జేసి చక్కని పథము జూపి నడుపుమంటివి నవ్వుచుక నలిననేత్ర! ౨౮
- ఆ॥ అనుచుఁ గొండ జటకు నరిగెదమందురు గొండ జటకునేగఁ గూడ దండ్రు
గొండలు మన మొకను గుండుఁడే కరుణించి తెచ్చి యిచ్చునండ్రు దివ్యచరిత! ౨౯
- ఉ॥ ఆద నిటుల్ వచ్చించుచుఁ దడంగన లూరక చూచి యాహరి
నేడు ఫలంబులంచుఁ దద నిర్మలకోమలహస్తపద్మసం
ఛాదితమారగేహలయి నాగి జలంబులనుండి నల్ల దా
మోదదుమ్రోలఁ జేరి తమ పుట్టము లిమ్మని కోరి రోద్రభూ! ౩౦
- మ॥ అవలక బీతపటుండు నవ్వి సతులారా! మీకు సిగ్గేల? నా
నవిధంబందిపు డీరు నిల్చుటకుఁ గాంచక బాల్యమందుండి రేఁ
బవలుక మీమ్ములఁ గూడుచుక బెరంగనో పాతాడనో యాడనో
యెవి మీకున్నవో నే నెఱుంగనివి వే? యీక్షించి వాచింపుడీ! ౩౧
- ఆ॥ మీరు మానవతులె? దూర దేశసిత
నదికి వచ్చితి రెటు? నగ్నత నేటు
నులుకు విడిచి మునుంగఁ దలఁచితిరే రహిణ
నోము గొఱతఁగాదా? నుడువుఁ డిప్పుడు. ౩౨

తే॥ కాన వేవేగ సవరాధమైవదనుచు నొక్కవరిఁ జేతు లెత్తుచు నొరిగల నిడి
యీరు మీ మీ పటంబుల నేజికొనుడి వ్రతఫలంబును బొందుడే రమణులార!

క॥ తరువాత నానుదతులుగ గరముల జోడించి కృష్ణ! కాపుమ నీవే
నరదుండవు మోహనుండవు కరుణాభరణుండ వనుచుఁ గైకొని నలువల్, ౮౪

క॥ కనుతెప్పల వాల్చుక యా వనజాక్షుల గాంచి వలచి నజలుచు నుంటగ్
వనమాలి విలోకించుచు ననె నిటు దరహాసితవదనుఁ డగుచుగ జనకా! ౮౫

ఆ॥ అతివలార! మీరలగ్రహాయణికమాసమున నన్ను గూర్చి శాస్త్రవిధులఁ
గమమండపమునఁ గాత్యాయనీవ్రత మాచరించితిరిగ యధికభక్తి. ౮౬

ఉ॥ దానఁ బ్రియంబుఁజెందితి యథార్థమెఱింగితి మీ క్రియంబులగ్
నే నెజవేర్తు నెల్లికడ నిశ్చయమిద్ది యనంగ వారల
న్నూనముదంబుఁ బొంది తమ యున్నుల కేగిరి మైథిలేశ్వరా!
యీనెఱిఁ గౌసలాంగనల వృత్తముఁ జెప్పెద నాలకింపుమా! ౮౭

—† కౌసల గోపికోపాఖ్యానము. †—

క॥ శ్రీరామోక్తినిఁ గౌసలనారీమణులా నవోపనందనతులకుఁ
శ్రీరామారుచినుగుణాకారాదులతో జనించి క్రమముగ నిలబోగ్, ౮౮

సీ॥ అభ్రచయంబులో యంధకారంబులో సారసమథుమత్త పట్టదములొ
రాజబింబంబులో రత్నదర్పణములో భవ్యమందిరములో పంకజములొ
యంబుజస్తంబులో యంగజతూపులో కాటుకపిట్టలో గండుమీలొ
జలజకోశంబులో చక్రవాకంబులో బంగారుగిండులో బొంగరాలో

తే॥ కప్రమకందర్పనారియో కరికరాలొ
యబ్జములొ పల్లవంబులొ యంచు నట్టి
సతుల కేశపాశాస్యలోచనకుచాద్య
వయవముల గూర్చి రసికులొప్రజలు పొగడ, ౮౯

చ॥ పెరిగిరి శుక్లచంద్రునరవిగ్ మణిహేమవిభూషణంబులగ్
మెఱసిరి మేల్మినల్వలను మించి రుదంచిత పద్మినీక్రియగ్
పఱిరి ద్రవ్యవంతులగు వల్లవవర్చులఁ బెండ్లియాడి వే
పఱిరి నాల్గుదిక్కుల నపారయశంబు ననంతరంబునగ్, ౯౦

క॥ అల ననఁబోడులు లలితుని గలుములజవరాలిమగని గన్గవకింపుగ్
గొలిపెడివానిని దొడవులజెలువారెడికృష్ణఁ గాంచి చెంది విరాళిగ్, ౯౧

- సీ॥ తీరునే యీమనదేహతాపంబులు కృష్ణసేవావృష్టియొనగకుండ
చూచునే యీమనచూడ్కులు లోకంబు కృష్ణముఖాబ్జ మీక్షింపకుండ
చేయునే యీమనచేతులు పరకృతుల్ కృష్ణహస్తముల గ్రహింపకుండ
వినునే యీమనచెవుల్ పెజవారికతలను గృష్ణవేణురవ మాల్చింపకుండ
- తే॥ నడచునే యిప్పుడీ మనయడుగు లితరదేశములలోన శ్రీకృష్ణధిష్ణ్యములకు
జనక ! మనసుదీరునె యిట్టి మనకు నవ్యభూతిఁ గృష్ణసంభోగవిభూతిలేక. ౮౨
- మ॥ అని చింతించుచు నొక్కనాడు మధురాఖ్యాపట్టణస్థుడు వీ
ధిని గృష్టా ! జగదేశసుందర ! హావీ ! దీనావనప్రాపకా !
పనమాలీ ! ననజాతదిన్యనయనా ! భర్తాంబరభ్రాజతా !
యని పాలుక బెరుఁ గమ్ముచుందురు తదబ్జాక్షప్రియాసక్తలై. ౯౩
- ఆ॥ మఱియు నిటుల వారు మాధవుం డెందెందు సంచరించునట్టి స్థలములందు
నరిగి తిరుగుచుండి యాహరి గుణములఁ దమ మనముల మిగులఁ దలఁచి తలఁచి.
- చ॥ జలమున నగ్నిఁ దేజమున త్కౌతలమందున సంబరంబునన్
సలుగడలందు మానవగణంబునఁ జెట్టులగుట్టలందునన్
బులినములందునన్ యమనపొంతల నెల్లడఁ జక్రి చక్కఁగాఁ
జెలఁగుటఁ గాంచి మోహమును జెందుచుఁ దన్మయలైరి భూవరా ! ౯౪
- తే॥ అత్తఱిన్ వారు కృష్ణహృతాంతరంగలగుచు సాత్త్వికభావాప్తకాన్వితలయి
చేతనాచేతనంబుల రీతి నెఱుంగలేక పిచ్చివారలవలె వాకొనుదురు. ౯౫
- తే॥ సర్వవాంఛల విడనాడి సత్యమైన బ్రహ్మమందు లయించెడి పరమహంస
విధిని నితరకార్యంబులవీడి యట్టి కృష్ణునందున వారెడఁ గీలుకొలిపి. ౯౬
- చ॥ బలిమిని హస్తయుగ్మమున బాటల వ్రీడను వీడి సత్కథా
లలితసుధాకరేందుముఖలక్ష్మ్యముగాఁ బాలుపారు కృష్ణ ము
ద్దులమొగముం గ్రహించి పరితోషముతోడుతఁ జంబనంబుల
నల్లిఁ గొవిరావధూజపఘనస్థితి యేమనవచ్చు ? భూవరా ? ౯౭
- చ॥ పదపడి తద్వ్రజాంగనలు పంకజనాభుని దోర్మగంబుపై
ముదమున స్వీయబాహువులఁ బొందికగా నిడి రాసకేళులక
జెడరనిచెల్మి సల్పి రలచేడెల భాగ్యవిధంబు వేయిన్
ల్లొదవినశేషుడుక నలువయుక బలుకంగ సమరులౌదురే ? ౯౮
- ఉ॥ దోషములక హరించు శ్రుతిధోరణి సత్కృతిసాంఖ్యయోగవై
శేషికతర్కతత్వపరిశీలనధన్యులు చేనిఁ జెంది సం
తోషముఁ గాంతురోయది విధూతనిభంబగు భక్తితోడ నా
శేషశయానునిం గొలుచు శిష్టలకుక వడిజక్కుఁ బార్చివా ! ౧౦౦

తే॥ భక్తివలన నె పరమాత్మ పశ్యంతః సటః చుః బల్లః నాంభ్యయో వివిధుల
కల్పనట్టి యాగోపికానమునయంబు కర్వవిధముల సాక్షియౌ జరకరావ !

తే॥ మఱియుఁ బురుషార్థజును బరమము హరి
దర్శనప్రదమును నయోధ్యానివాసి
నులగు చెలువల చరితంబుఁ బలుకుచుంటి
సానిధానంబుగా విను మార్కవర్య !

౧౦౨

—* ఆయోధ్యావాసిని గోక్షికోపాఖ్యానము. *

చ॥ చెలఁగుఁగదా సువర్ణమణిచిత్రిత ధీత్రికవాచకాలవే
దిలలితహర్ష్యకోటివనదివ్యసభాపరిఘాంగనాది నం
కలితము ధార్మిక ప్రవరక ప్రతరంబగు చంపకాపురం
బిల కొక భూషణంబుగ బుధేంద్రనుతంబయి సింధుభూమిలోక. ౧౦౩

ఉ॥ ఆవృత్తి ధర్మరాజు ధనమందున నైలబిలుండు భోగమం
దా దివిజేశ్వరుండు నయమందున శుక్రుండు రూపునందు దా
మోదరుపట్టి తేజమునఁ బూషణుఁ డీవి దధీచి భక్తిఁ బ్ర
హ్లాదుండు మేరుధీరుండును నా విమలాహ్వయుఁ డద్ది యేలెడిక. ౧౦౪

ఉ॥ ఆతఁడు తత్పురంబు ననయంబు నయంబున నేలుచుక రతో
నాతులనాటు వేలను ఘనంబుగఁ బెండ్లిలియూడి నుడిగా
శాతనుమాస్త్రతాపములు సల్లపడక రతులందుఁ దేలి యా
గోతులు గొడ్డురాం ద్రగుట గుండదొడంగె నిటుల్ నరేశ్వరా ! ౧౦౫

సీ॥ రవిలేని దినమును రాజులేని తమిస్ర సారసములులేని సరసివరము
శీలములేనట్టి శృంగారవతియును దానములేనట్టి దంతిమణియు
దానములేనట్టి ద్రవ్యవంతుండును వాణ్నియమములేని పౌరుషంబు
ధర్మంబులేనట్టి తత్త్రిలోకంబులు హరిని నుతింపని యాననంబు

తే॥ బుధులు పర్వని గోష్ఠియుఁ బూర్ణతుష్టిఁ గనని బ్రాహ్మణుం డధిపతి తనరనట్టి
పృథులరాజ్యంబు పరసుతుం డెసఁగనట్టి వంగసంబును వానికి వచ్చునొక్కొ!

ఉ॥ ఎన్నఁడు నాకుఁ బుత్రులు జనించెడి మంచి యదృష్ట మబ్బునో
యెన్నఁడు వానియాటల మదీక్షణపర్వముగాఁగఁ జూతునో
యెన్నఁడు వాడు నాయురము నెక్కఁగ ముద్దులఁ బెట్టుకొందునో
యెన్నఁడు నన్ను ధన్యుగ నహీనవిధంబుగ వాఁ డొనర్చునో. ౧౦౬

తే॥ వరసుతుల్ బుట్టి పున్నామనరకమందుఁ బడెడి బాధలఁ దప్పించి పరమగతికి
నేగునటు జేసెదరు గాదె యేమొనర్తు ననుచుఁ జింతిలుచుండె నోయవనినాథ!

ఉ॥ అమృతయో యాజ్ఞవల్క్యుఁడను నాగమనైగమవేది యొక్కఁడు
 స్రమ్మన నమ్మహీశ్వరుని సన్నిధికిఁ జనువెంచి యర్చఁ బూ
 ర్ణమ్ముగఁ బొంది సమ్మఖమునకొ వసియించిన తన్నుచేంద్రు వ
 క్త్రమ్మును గాంచి యిట్టు లడుగకొదొడఁగెకొ గరుకార్త్రవాణితోకొ. ౧౦౯

ఉ॥ సేమమె నీ కటుంబమున సేమమె నీపరిపాలనంబునకొ
 సేమమె బంధులోకమున సేమమె మిత్రసమూహమందునకొ
 సేమమె యెల్లచోటుల సుఖీల ! త్వదానననుందరాంబుజం
 బీమెయిఁ జిన్నవోయెడి నదేదియొ యిత్రతీ నాకుఁ డెల్పుమా ! ౧౧౦

తే॥ ఆనఁగ విమలుండు విని మునీ ! యఖలవేది
 మైన నీవెఱుంగనిపొక్కు నమరునొక్కొ ?
 యైన మీవాక్యగురుతఁ బల్కాడుచుంటి
 సుతులు లేనట్టివారికి గతులుగలవె ? ౧౧౧

ఉ॥ మానినరేణ్య ! మత్సరుల మానినియొక్కతెగూడ గర్భమున్
 బూసకపోవుటన్ మిగులఁ బొక్కిలిఁ జిక్కిలిఁ దిక్కగొంటి ని
 ద్దానికి నేపనుల్ సలిపి తద్వ్యధలన్ దృఙ్మయింపనేర్తునో
 మానక దివ్యదృష్టిఁ గని మా కెఱింగింపుమ ! చింతఁదీర్పుమా ! ౧౧౨

ఉ॥ నావుడు యాజ్ఞవల్క్యుఁడును నందనుఁ డీజని నీకుఁ గల్గఁడో
 భూవర ! కొట్లకొద్దిగ సుపుత్రికలే జనియింతు రంకిలిన్
 నీవు పరిత్యజించి సుఖనీరధిఁ డేలుమనంగ నాతఁడో
 భూవిబుధేంద్ర ! యంచుఁ డల భూమినిసోకఁగఁ మ్రొక్కియిట్లనెన్. ౧౧౩

తే॥ దేవముని పితౄణాంబులఁ దీర్తు నెట్లు లెట్లు మజ్జీవితము వాసికెక్కఁగలదొ
 నాసమస్తకష్టములెట్లు నాశమగునొ పల్కుమా ! నాకుఁ గొమరుండు వజ్రలనవుడు.

చ॥ కొమరుఁడులేని మానవుఁడు గొంపనుదంపులఁబెంపుజేయు డెం
 దమునవిచార మొందు శ్రుతిధర్మములకొ నిరసించి మాను ద్ర
 వ్యమును గడింపకుండుఁ బరమార్థము వ్యర్థమటంచుఁ బల్కు లో
 కమునకు నింద్యుఁడొనుగద కావున నాగతి యెట్లొ చెప్పమా ! ౧౧౪

చ॥ అనవుడు యాజ్ఞవల్క్యుముని యాతనికిట్లనె మేదిసీత ! నీ
 మనముననుండుభావము సమగ్రముగా వివియింటి నీవికకొ
 విను మిటు మాఖమందుఁ బ్రభవింపఁగఁబోయెడి కూతులకొ జనా
 ర్థనునకు దాయలకొ గలిసి దానమిడకొ నెరవేరుఁ గోరికల్. ౧౧౫

చ॥ మఱియు బుణ్యత్రయంబు విడి మానవగేయుడవై పరంబు నీ
 నటగొటలేక కాంతు నహహ! యన నా విచలుండు మెచ్చి క్ర
 చ్చట నిటు బల్కె మానవర! సంతసమయ్యెను గాని యట్టి శ్రీ
 హరి యెపు డేకులాన జని నందునో యద్ది కయక వచింపుమా? ౧౧౭

౩॥ అంత నమ్మునికాంతుండు సంతసించి భూకాంతా! యీ ద్వాపర
 యుగాంతంబున మధురాపురాంతరంబున యదుకులంబునందు రోహిణీ సక్షత్రంబును,
 హర నామయోగంబును, బవకరణంబును, సౌమ్యవారంబును గలిసిన భాద్రవద
 కృష్ణాష్టమియం దర్ధరాత్రంబున దుధకార బంధురంబగు సమయంబున శ్రీవత్సాంకుం
 డును, మేఘవర్షంబును, బీతాంబరుండును, బద్మనేత్రుండును, జటాంబుజంబును,
 జగన్మోహనాకారుండును ననమాలియు నగు శ్రీకృష్ణుం డిరణియం ద్వివిధంబున
 దేవకీదేవియం దుష్కవించి వృద్ధిచెందుచుండు. అతం దవతరించుచున్నయినకు
 నీప్రభుత్వం బింకను నూటపదు నేనుసంవత్సరంబులు శేషింపగలవని యెఱుంగుము.
 అత్తత సక్కుమారునకు నీ కుమారికల నిడి ధన్యుండవగుమని నుడివి చనినమీద

చ॥ విమలధరాధిపుండు మది వేడుకఁజెంచుచునుండె నంత యాజ్ఞవ
 ల్యముని వచించినట్లు శుభకాలము వచ్చుట తద్వహాటులక
 గ్రమముగ రామచంద్రునివరాన వయోధ్యవసించు భామినల్
 గొమరితలై జనించి రనుకూలవయోగుణహావశేఖలక. ౧౧౯

ఉ॥ ఆసుత లొయ్యనక బరిణయార్హవయోన్విత లాటఁ గాంచి యా
 కోసలనాయకుం డెద నకుంతితమానివచస్సు యోజనక
 జేసి సమరదూత నొకనిం బిలిపించియు వానితోడఁ దా
 నీసరణి^{కి} వచించె జగదీశ్వరతద్ధరిమార్గణార్థమై. ౧౨౦

తే॥ ఈపు మధురాపురంబునకేగి శౌరిమందిరంబున వసుదేవనందను ఘన
 వర్ణునిం జతుర్భుజుని శ్రీవత్సయుక్తు సుందరాకారు శ్రీకృష్ణుఁ జూచి రమ్ము.

ఉ॥ వచ్చిన నీవు మత్సరతలబాంధవదాయయుతుండనౌచు నా
 పచ్చనిపట్టుపుట్టముల భాసిలు స్వామికి శాస్త్రరీతిగా
 నిచ్చుట నిచ్చయంబునుమి యేగుమ! వేగ ననంగ నాతఁడుక
 గ్రచ్చట సాగిచేరి మధురాపురవాసుల నడ్ల నిట్టులక. ౧౨౧

ఆ॥ ఆర్యులార! మీర లావసుదేవుని
 నెఱుంగుదురొకొ యీనగరిని గలఁడె ?
 యతని కొడుకు లెచట నధివసించుచునుండ్రొ
 విశదముగ నుడువుడు వేగ నాగ!

- తే॥ మాధురులు విని యాచవవాక్కుకంఠభీతి మెల్లనిమాటలఁ బిలిచి యతని
చెవిని స్వీయవక్త్రంబులఁజేర్చి యిటులఁ బల్కుఁదొడఁగిరి శ్రీకృష్ణభక్తవర్య
- ఉ॥ పుట్టిరిగాని పుత్రకు లమోఘబలుల్ గుణరూపకాంతు లా
దిట్టల సంజఞు గసి నుదీర్ణబలుం డగు కంసరాజు, చే
వట్టి వధించె నొక్కసుత బాల్యమునకొ దివికేగె దాన ని
ట్టివరాని భేదము జనింపంగ నా వసుదేవుఁ డుండెడికొ. ౧౨౫
- చ॥ ఇది యతిగూఢ మించుకయు నెయ్యెడఁ జెప్పకునుయ్య చెప్పినకొ
యదుపతి పీడఁజెట్టంగలఁడంచు నెఱుంగు మనంగ నాతఁ డ
య్యది విని తత్పురిన్ విడిచి యా విమలాఖ్యుని చంపకాపురికొ
గదిసియుఁ గన్నవార్త లల త్కౌతలనేతకు నిల్లు వాకొనెన్. ౧౨౬
- క॥ అయ్యా! మధురకు నేగితి నయ్యనకమందుభిషియాత్మజులను వే
యయ్యాదవభూపాలుం డయ్యారే యన వధించెనట! యయ్యయ్యా! ౧౨౭
- చ॥ అల వసుదేవుఁ డాత్మజచయంబు లయం బటుజెందుటకొ లలికొ
గలఁగుచుఁ దన్నహాపురిని గ్రాలెనటంచును వింటి సంతఁ ద
త్ఫలమును వీడి మీదరికి సాగియు వచ్చుచు బృందకాటవి
జ్జైలఁగెడి నొక్క చిన్ని సుతునిం దిలకించితి నెట్టివాఁ డనకొ. ౧౨౮
- సీ॥ పీతాంబుండును వేత్రవంశీధరుం డభ్రవర్ణుండు పంకజాననుండు
శ్రీవత్సయుక్తుండు భావజరూపుండు నమృతనివ్యంధివచోన్మితుండు
గంజనేత్రుండు జగన్మోహనుండును బహుళవిభూషణ భాజితండు
గోపకపుత్రుండుఁ గోమలదేహుండు ననమాలి పీవరఘనభుజుండు
- తే॥ ఖేలనాలోలుఁ డతులవిశాలకీర్తిశాలి బుద్ధిశాలియు శీలి సత్యభాషి
పాశుపాల్యప్రవీణుండు వల్లవాంగనాజనాంతరభాసుఁ డనన్యఘనుండు. ౧౨౯
- ఉ॥ కాని చతుర్ముఖం డతఁడుగాక ద్విబాహుసమేతుఁ డౌటచే
నేను త్వదుక్తపుత్రుఁ డితఁ డింతయుఁ గాఁడని వీడి వచ్చితికొ
మానవనాథ! యట్టి మునిమాట యబద్ధముగాదు కాన న
న్మానక పంపు మెందయిన మానసమందుఁ దలంచినట్టులకొ. ౧౩౦
- ఉ॥ అంతట దధిరాధిపతి యందుల కద్భుతమొంది దానినికొ
స్వాంతమునందు మంతనమునల్పేడిపట్టున హస్తినాపుర
ప్రాంతమునుండి భీష్ముఁడనురాజు సమర్థత సింధుదేశ మ
త్యంతము గెల్వ వచ్చినపు డా విమలుండును మ్రొక్కి యిట్లనెన్. ౧౩౧

మ॥ కరువంశోత్తమ! యాజ్ఞవల్క్యుముని నాకున్ మున్ను గూర్చిన్ ధరా
భరమున్ బాపగ వేదధర్మముల నిల్పన్ దేవకీదేవికిన్
హరి పుట్టంగలడంచుఁ బల్కె నది సత్సంబుచు నేనెంచి యా
యిరువందున్ వెదకింపగా సతఁడు లేఁడేమీ! దయన్ దెల్పుమా! ౧౩౨

క॥ కూతుల నతని కిడుటకే సేతలు సేయంగవలెనొ చెప్పమ! బలులన్
బ్రీతిని గొమ్మా! యీనా జోతలఁ గొని శంకఁ బాపి చూడుమ దయతోన్,

చ॥ విమలుఁ డిటుల్ నుతింప నల భీష్ముఁ డిటుల్ వచియించె భూప! యీ
సమయమునందు నక్షిన్ సశస్త్రమేళచరిత్ర గాఢగూ
ఢమయినదైన నీనుతి దృఢబుగ మెచ్చి వచింతు నాలకిం
పుమ! మధుపురాన హరి పుట్టిన మాట నిజం బిఁకేమనన్. ౧౩౩

మ॥ వసుదేవుండు నిజాత్మజులీ యదుభూపాలుండు కంసుండు బల్
కసితోఁ జరిపినమీఁద భేదపడి శ్రీకాంతుండు పుట్టన్ వెనన్
సనిఁగొంచున్ జని యాయశ్లోమతినతీశయ్యన్ బరుండంగ నుం
చి సమూహంబగు యోగమాయఁగొని తాఁ జేరెన్ నిజాగారమున్, ౧౩౪

ఉ॥ ఆ కమలేశ్వరుండు ప్రజనుండున నృద్ధినిబొంది యా
శ్రీకరబృందకుం జని విచిత్రములన్ గనుఁగొంచు గోపికా
గోకులగోపులంగలిసి కూరిమితో బదునొక్కచేడ్ల వాఁ
డైకరముక జరించెడి నహ! యన దీని నెఱుంగరెవ్వరున్. ౧౩౫

క॥ దుష్టులఁ జంపుటకొఱకును శిష్టులఁ గాపాడుకొఱకు శ్రీహరి జన్మం
బిష్టముతో నెత్తెను నిఁకఁ గష్టపరంపరలుఁ జనును గలఁతల విషమా! ౧౩౬

ఉ॥ దానవుఁడైన కంసుని హతంబొనరించినపైఁ బ్రకాశుఁడౌ
గాన దదంతరంబుననె కాంచినకూతుల గూఢరీతిగా
దానమొసంగి యాహరికి ధన్యుడవై పరమొందు మోధరా
జాని! శరీరధర్మములు చంచలముల్లడ జాగు మానుమా! ౧౩౭

ఉ॥ శాంతనవుం డిటుల్ వలికి స్వస్థలముం జనెఁ బిమ్మటన్ ధరా
కాంతుండు తిర్గి దూతఁ దమకంబునఁ బిల్చి ప్రియోక్తితోడ నీ
వంతకుమున్ను నాకు వచియించిన కుఱ్ఱఁడై కృష్ణుడయ్య! య
త్యంతజవంబుచే నరిగి యాఘనుఁ దోడ్కొని రమ్ము ధీనిధీ! ౧౩౮

తే॥ రాయబారి బయలుదేరి యా యమునకు దాపునందుననున్న బృందావనమున
శీతవాతము హాయిగాఁ జెలఁగుచుండ సంచరించు కృష్ణుని రహస్యమునఁ గాంచి

చ॥ హరి ! యరవిందనేత్ర ! యభయప్రద ! దోషవినాశకా ! మహే
శ్వరుడ వజుడ వాద్యుడవు బ్రహ్మపు బ్రహ్మముఖాదివంద్య స
చ్చరితుడ వప్రమేయుడవు సామ్యవిహీనఘనండువయ్య ! నిన్
గుఱించి నుతింసఁ జాలుదునె ? కొమ్మివిగో సతులో దయోదయా ! ౧౮౧

ఉ॥ ఎవ్వఁడు కర్ణహీనుడయి యెల్లయుదంతము లాలకించునో
యెవ్వఁడు నేత్రహీనుడయి యెల్లజగంబులఁ జూచుచుండునో
యెవ్వఁడు చూపహీనుడయి యిప్పుల కన్గవ గోచరించునో
యెవ్వఁడు దేవదేవుడయి హెచ్చెనో యానిను భక్తిమొక్కెదన్. ౧౮౨

ఉ॥ ధన్యము నందగోకులము ధన్యము శ్రీమధురాపురంబునున్
ధన్యము గోపికాజనము ధన్యము గోపకవంశ మంతయున్
ధన్యము బృందకాటవియు ధన్యులు నీ తలిదండ్రు లింక నే
ధన్యుడ నైతి మీశుభదదర్శనమాట సరోజలోచనా ! ౧౮౩

ఉ॥ కంసముఖాదిదానపుల కంతములం దెగటార్ప భూమివౌ
హింసల మాన్ప గోశ్రుతిమహీనుర సాధులఁబ్రోవ సేవకో
త్తంసమనోరధంబుల యథావిధిదీర్పఁగ జన్మమెత్తి యా
శంసితనందసాధమున శౌక్ల్యసథాంశునిమాడ్కిఁ బెర్గవే ! ౧౮౪

ఉ॥ నీ యశమేకదా శశిని నిర్మలుగాఁ బొనరించి దిక్కులం
దాయతచంద్రికల్ బఱపి హర్షముగూర్చెడి దద్దియేకదా
యాయమరావగాధరునియిదిని దెల్లనిగొప్పకొండగా
హాయిగఁజేయఁజాలెడిది యద్దిలవంబు నుతింప శక్యమే ? ౧౮౫

చ॥ ఎవ రెఱుంగంగరాదనుచు నిచ్చటనుంటివి కాని నీ యశం
బవభుశమొంది యెల్లడల నందఱకున్ దెలియంగఁ జాలెఁగా
దె ? వరద ! పరాత్పరా ! నరమతీ ! మృగనాభిపటీర కేతకీ
నివహసువాసనల్ బరణి నెట్టన డాచిన డాగునేమొకో ? ౧౮౬

శా॥ తేత్రజ్ఞుడవు కర్మసాక్షివిగదా శ్రీరాధికానాయకా !
ధాత్రిన్ నీవెఱుంగంగజాలనివి సేతల్ గానరా వైన నో
నుత్రామాదినుపర్వవంద్యపరణా ! చూపించి కారుణ్య మీ
మాత్రన్ దౌత్యము గన్న నా వచనముల్ మన్నించి యాలింపుమా ! ౧౮౭

తే॥ సింధుదేశమునందుఁ బ్రసిద్ధిగన్న చంపకాహ్వయపురవరజనపతి యగు
విమలుఁ దనువాఁడు త్వత్పదవిమలపద్మములను మిక్కిలి నెడ నమ్మి పలికె నిట్లు.

చ॥ జప మఖిల వ్రతంబులను శ్రౌతసవంబులఁ దీర్చుమాత్రలన్
దపమును సర్వదానములఁ దద్దయుఁ దావకదర్శనార్థమై
యెపుడును సల్పి నిన్ను నుతియించుచు నుంటిని నమ్మియుంటి నా
కిపు డొకమాటు గన్ననును ! యీక్షణవర్షముగాఁగి క్రీధరా ! ౧౮౯

చ॥ మఱి నిను భర్తగా నెపుడు మానసమందు నుతింతువారు తా
మరసదళాయతేక్షణలు మన్మథదారసమానరూపిణిల్
మనెనియమ వ్రతస్థులును స్వర్ణవిభూషణయు క్షతైస మ
త్సన్నుచిర కన్యకామణుల సొంపుగ నీవు పరిగ్రహింపుమా ! ౧౯౦

శా॥ దేవా ! యీవిధిఁ జెప్పుమంచు ననిపెన్ దివ్యానుకంపన్ ననున్
రావే ప్రాకటచంపకాపురికి నిన్ బ్రార్థించు నానేత కీ
వీవే దర్శన మానరేంద్రసుతలన్ హెచ్చిల్లి చేపట్టి పో
లేవే మమ్ముల ధన్యులన్ గలుపఁగాలేవే వివేకిత్రయా ! ౧౯౧

తే॥ ఇట్లు వినుతింప సరియంచుఁ గృష్ణుఁడొప్పి రాయబారిని దోడ్కొని వాయువేగ
మున దదధికారియింటికిఁబోవ నతఁడు గద్దియన్ డిగ్గి యెదురేగి గాఢభక్తి.

శా॥ శ్రీవత్సాంకుని హేమచేలరుచిరున్ స్మేరాననున్ రమ్యరా
జీవాక్షున్ వనమాలినంశిధరునిన్ జమూతపర్ణాచితున్
దేవస్తుత్యుని గోపికాజనధవున్ దీనావనఘ్నాతు శ్రీ
గోవిందున్ స్వగృహగతున్ గనుచు మ్రొక్కుల్సల్పి యిట్లాపెడిన్. ౧౯౩

చ॥ కొను మిదె సింహాపీఠికను గూర్చిని నే నిడు పూజలెల్లఁ గై
కొనుమని యర్చులన్ సలిపి కొంకక దోసిలియొగ్గి నమ్ముఖం
బున నివసించెఁ దత్సతలు ముచ్చట నా హరి జాలరంధ్రపం
క్తిని గనసాగి రంత నల కృష్ణుఁడు తత్పతి కిట్లు వాకొనెన్. ౧౯౪

క॥ విమలా ! యిత్తటి సంతోషము గల్గెను యాజ్ఞవల్క్యు సద్వరమున నీ
కమితశివంకరదర్శన మమలదయ నిడితి వరము లడుగుమ యిత్తున్. ౧౯౫

క॥ అనపుడు విమలుం డిట్లనె యనఘా ! ధన్యుండనైతి ననిశము నీపా
దనలినయుగసుధ నానెడి ఘనపట్టదముగ రచించి కాపుమ కృష్ణా ! ౧౯౬

క॥ ధీరుడవు సర్వవిద్యాపారగుడవు బ్రహ్మవాదివంద్యుడవు మహా
వీరుడవు వేదపథసంచారచణుడ వంతకంటె సద్వరమున్నే ? ౧౯౭

తే॥ భక్తవత్సల ? యది విడి వరవరంబుఁ గోరుటల్ జూడఁ దియ్యని కొబ్బెర విడి
చిప్పవేడెడి వీటిఁడి చొప్పుగాదె జలజనాభ ! యన్యవరంబు వలదు వలదు.

ఉ॥ ఆవల దాని కంబుజవళాయతలోచనుఁ డొప్పు నాతఁడున్
మాపులఁ దేరులన్ దరుల మాడలు మాడుపు లర్ధరాశు లా
దేవున కిచ్చి కూఁతుల శ్రుతిస్థితఘక్కి నొసంగఁగా జయా
రావము నిండె వేల్పులు గర్ంబుగఁ బూలను జల్లి రో విభూ ! ౧౫౯

ఉ॥ ఆసమయాన నా విమలుఁ డర్కశతప్రతిమాసమూ ర్తియై
భాసిలి వైన తేయుపయి భార్యలతోడుత నెక్కి యచ్యుతా
వాసముఁ జెందె నంత నలవారిజలోచనుఁ డా లతాంగులన్
రాసములందుఁ దేల్చె ననురాగముమీఱు న్రజనలంబునన్. ౧౬౦

తే॥ మఱియుఁ గామవనమున నా మానినులను
గూడి శ్రీహరి విహరించెఁ గోర్కిమీఱుఁ
దన్న భజించువారికి నెన్నుఁ డెలమి
నిచ్చులను దీర్చి ముక్తిని నియ్యఁ డొక్కొ ? ౧౬౧

చ॥ విమలకుమారి ముజ్జలము వెల్లిగఁ బాటుట నందు దానికిన్
విమలసరోవరం బనెడి పేరు ఘటిల్లెను దానియందు నె
ట్టి మనుజుఁడైన దానము గడిదిగ సల్పినఁ బాపమేగుఁ బు
ణ్యము లభించు నిట్టి కథ నాస్థను విన్న జనుండు ధన్యుడౌ. ౧౬౨

— యజ్ఞసీతోపాఖ్యానము. —

తే॥ జనకభూవర ! వెండియు శౌరిభక్తివర్ధకంబును సుఖదంబు బాపహరము
నైన యజ్ఞసీతాకథ నాలకింపు మనుచు నిట్లనె నారదమునివరుండు. ౧౬౩

తే॥ మున్ను దక్షిణదిగ్భాగమున ననేకరుచిరుచిరతరుసుమఫలనిచయకలిత
వన పశు స్వస్తికాదిభవన సమేతమగు “నుశీనరావన”రాజ మలరుచుండు.

చ॥ వరపరమప్రమాణవిధివర్ధితవేదపురాణశాస్త్రసూ
త్రరమణసార్థకార్థబహుధర్మ సుకర్మ కృతిస్ఫురత్ప్రభా
కరసమదీప్తి దిక్ష్టిమిరకర్తనకీర్తితమూర్తు లాఘ్యలుక్
సరసుల్గు సుందరీమణులు చాలఁ జెలంగుదు రందుఁ బొందిక. ౧౬౪

తే॥ అట్టిదేశంబునం దొక్క యవసరమున వరుసగాఁ బదియేడులు వాసలేక
యతిశయమహాంబరాద్యఖిలరుజలు గ్రాలుటక జనులెల్లరు దాశలేక. ౧౬౫

క॥ పుత్రకళత్రాదులతోఁ దత్రత్యులతోడఁగూడి తన్నందు వ్రజం
బాత్రముగాఁ జేరి యటక జిత్రగృహంబులను గట్టి చేసిరి వసతుల్. ౧౬౬

చ॥ అటువయి వారిగేహముల నా రఘురాము వరంబుచేత ను
త్కటముగ యజ్ఞసీతలను కాంతలు పుట్టి క్రమక్రమంబుగాఁ
జటులవయస్సమేతలయి సంయమిక్ రతిగొల్పు రూపముక
దిటముగఁ బొంది భూషలను దేహముసింహ ధరించి వేడ్కితోక. ౧౬౮

ఉ॥ అండముగా విహారముల నందున సల్పేశికాలమందు నా
సుందరనందనందనుని జూచి విరాళిని పైపలేక త
న్నందనుతుం దుదారుడును నవ్వనునోభవరూపుడుక మహా
సంపదయుం దనామయుఁ దిహాభవిధుండు ప్రసన్నుఁడౌటకై. ౧౬౯

క॥ రాధాకేళీలోలుఁడు రాధాప్రణప్రియుండు రాధాత్మండఁకు
రాధాధక్తవరమఁకు రాధాకీసుం దటంచు రాధను జనుచుక. ౧౭౦

క॥ జననీ! మా మొఱ వినుమా విన నీ చరితంబు విశ్వవిదితము తల్లీ!
కన నీ రూపము వంద్యము కొన నీ మానందనములఁ గోరితి మమ్మా! ౧౭౧

తే॥ అమ్మ! వృషభానుపుత్రికా! యజ్ఞవయన! దేవదుర్లభుండుగు హరి నీవశమున
నుండఁ దత్ప్రసన్నార్థ మీవొందువ్రతముఁ దెల్ప వేడితి మిప్పు దస్వల్పచరిత!

క॥ అనవుడు రాధిక యిట్లనె వినుచీ! యేకాదశీపవిత్రవ్రతముక
ఘనముగ నల్పిన హరి దర్శనమిడి శుభమిచ్చు నర్చి నత్యమనంక. ౧౭౨

ఉ॥ వారలు రాధ కీటనిరి భామరొ! యీ వ్రత మెట్లు పుట్టెనో
యేరిది నల్పిరో తొలుత నెన్ని యభిఖ్యలు దీనికున్నవో
యేరహి నోమగావలెనొ యీదృశసంగతులక వచించి మా
కూటట గూర్పుమమ్మ! భువనోద్ధరధారిణి! మానినీమణి! ౧౭౩

—♦ ఏకాదశీవ్రత వర్ణనము. ♦—

న॥ అనవుడు రాధికాసుందరీమణి యందుల కుర్రకరించి గోషికలారా!
యీ యేకాదశి యసురలనధార్థంబై మార్గశిరకృష్ణపక్షంబు దామహావిష్ణుదేహం
బునం దున్నవించె. తత్ప్రభృతిఁ బ్రతిమాసంబునఁ బూర్వాపరపక్షంబుల రెంటును
వచ్చెడి. తద్విధి నొక యబ్దంబులో నేతెంచు నిరుపదినాలుగేకాదశులకుఁ గ్రమం
బుగా ఉత్పన్నా, మోతొ, నశలా, పుత్రదా, మట్టిలా, జయూ, విజయూమలకీ,
పాపమోచనీ, కామదా, వరూధినీ, మోహి, న్యవరా, నిర్జలా, యోగినీ, దేవ
శయనీ, కామినీ, పవిత్రాజా పద్మేందీరాపాశాంకుశారమాప్రబోధినులను నామం
బులును, మలమాసంబున వచ్చెడి రెండేకాదశులకును సంవత్సర యను నభిధే
యంబులు గలిగె. ఈ షడ్వింశతినామశ్రవణం బొనర్చు వారి కేకాదశీ వ్రతాచరణ

ఫలంబు జిక్కు. ఇక ప్రతాపరణం బెట్లనిన పూర్వదినంబగు దశమిని నుమకకాలంబున
 లేచి కాల్యంబులం దీర్చి శుభ్రవస్త్రంబులం దాల్చి యేకభుక్తంబొనర్చి మజల నొక
 మాణుమాత్ర ముదకంబు గ్రోలి జతేంద్రియుండై భూమిమీఁద హరిని సంస్మరించుచు
 శయనింపందగు. మఱునాఁ డేకాదశిని బ్రాహ్మణముహూర్తంబున మేల్కొంచి
 భగవద్ధ్యానంబు నల్పి కాలకృత్యంబుల నెఱవేర్చి సర్వోత్తమంబగు మహానదీ
 స్నానంబుగాని, యుత్తమంబగు తటాకస్నానంబుగాని, మధ్యమంబగు వాపీస్నానంబు
 గాని, యధమంబగు కూపావగాహనంబుగాని యాచరించి క్రోధలోభ వివర్జితుండై
 బ్రాహ్మణనిండక, సీచ, దురానార, మిథ్యావాది, పరద్రవ్యాంగనాపహరణాస
 క్తాగమ్యాగమనరత, సంభాషణంబు మాని కేశవుని ధ్యానావాహనాదివిధులఁ
 బూజించి ధూపదీపంబులఁ జూపి నైవేద్యంబు నల్పి నీరాజనం బొసఁగి మంత్రపుష్పం
 బిడి ప్రదక్షిణంబులఁ గాపించి నమస్కరించి తద్వ్రతకథఁ బురోహితునివలన విని,
 యయ్యాచార్యునకు వందనపూర్వకంబుగా యథాశక్తి దక్షిణతోఁ గూడిన తాంబూ
 లం బిచ్చి నిష్కలుషీకృతంబగు మనంబున రేయిని గృష్ణనామసంకీర్తనం బొనర్చుచు
 జాగరణంబు జేయందగు. మఱియు దశమిని గాంధ్యపాత్రభోజన, మాంస, మసూర,
 కోద్రవ, హరిమంథక, శాక, మధు, పరాన్న, మైధున, పునర్బోజనంబులను బదింటిని
 వర్జించి యేకాదశిని ద్యూత, క్రీడా, నిద్రా, తాంబూల, దంతధావన, పరనిందా,
 పైశున్య, స్త్రేయ, హింసా, రతి, క్రోధాసత్యంబు లను బదునొకండును బరిత్యజించి
 ద్వాదశిని గాంధ్యపాత్ర, పలల, త్వాద్ర, తైల, మంగళ్యక, పిష్టి, వృష్టిక, కామ,
 క్రోధాసత్యపరాన్నమైధునంబులను బండ్రెండును వీడి యేకాదశీవ్రతంబు ముగించి
 ద్వాదశీపారణంబు బ్రాహ్మణయుక్తుండై సాత్వికాహారంబు గొనందగు. వృద్ధిగ
 నుండు నేకాదశికాక శేషించిన యేకాదశీదినంబై యుపవాసయోగ్యంబగు మదిరా
 బిందుపాతంబున గంగాఘటంబు త్యాజ్యంబగునట్లు దశమీవేధబాధితంబగు నేకాదశీ
 దినంబు వర్జ్యంబగునని యెఱుంగుము. ఇక నేకాదశీవ్రతాచరణఫలం బెట్టిదనిన,

శా॥ అష్టాశీతసహస్రభూసురసుధీరాన్నప్రదానంబు జ్యోతి
 తిష్టామాదిమహామఖాచరణమున్ దీర్ఘాటనంబున్ శ్రుతి
 స్పష్టామేయసుకర్మధర్మకృతియున్ వాప్య్యాది సంస్థాపనం
 బష్టాత్మార్చలు గూడ దీని కెనయానా ? బిట్టు చర్చింపఁగాన్. ౧౭౬

సీ॥ సకలశుభప్రదసర్వవ్రతంబుల శ్రేష్ఠమా నేకాదశీవ్రతంబు
 సంసార బాధలన్ సమయించు సేతలన్ శ్రేష్ఠమా నేకాదశీవ్రతంబు
 నారోగ్యభాగ్యంబు నమరుచు మందులన్ శ్రేష్ఠమా నేకాదశీవ్రతంబు
 హరిభక్తి నొడఁగూర్చు నతిశయయుక్తులన్ శ్రేష్ఠమా నేకాదశీవ్రతంబు

తే॥ ప్రలయరాద్రాకృతించాల్చి ప్రాణిచయముబట్టి బాధించు కాలునిన్ నెట్టఁజాలు
 చెయువులను శ్రేష్ఠ మేకాదశీవ్రతంబు గాదె పంకజేక్షణలార ! కాంతలార !

క॥ ఏకుటిలాత్మన్తడైనను నేకాదశేయందు నుపజసించినచో న
స్తాకాఘరూఢరముల నేకక్షణమందుఁ గూర్చి కృష్ణునిఁ జేరుక. ౧౭౮

క॥ ద్వాదశ్యేకాదశులను క్రిదయితృక మలసి చర్చితేసిన జనుఁ డా
వేదోదితసవళలముల మోదముతోఁ బొంది కృష్ణమౌలకుఁ జేరుక. ౧౭౯

తే॥ ఈ ప్రతంబును సల్పిన యెల్లజనులు
మాతృపక్షంబునం బదిమందిఁ దండ్రీ
ప్రక్కఁ బదిమందినికా భార్యవైపునఁ బది
మంది నుద్ధరించునుగాదె మడఁతులార !

తే॥ శుక్లకృష్ణమాహేయలు సారిదిచిదుకు పాలయందున భేదంబు నజలనట్లు
శుక్లకృష్ణపక్షైకాదశులను మార్పులేక యెదిరితి ఫలమిచ్చు లేమలార !

తే॥ నూఱుజన్మంబులందలి మేరుమందరశమవాంఛలకా దూలరాగేగాల్చు
నహ్నిబోలె నేకాదశీవ్రతతిలకము నడి దిపించును వైకుంఠపదివి నిచ్చు.

క॥ విధినో యవిధినా కొలఁదిగ బుధులకు ద్వాదశిని దానము నిడ నడే మే
రుధరాధరతుల్యంబై మధురిపువాసమునఁ జేర్చు మానినులారా ! ౧౮౩

సీ॥ చిలువలయందున శేషునకై నడిఁ బక్షులందు గరుడపక్షివోలె
దేవతలందున క్రీవిష్ణువిధమున వర్ణంబులందున బావలవలె
నవనిరుహంబుల నశ్వత్థతరువిధి నాకులందుఁ మలసియాకుమాడ్కి
మాసంబులందున మార్గశీర్షమురీతి వేదంబులకా సామవేదమువలె

తే॥ వ్రతములందు నేకాదశీవ్రతము మిగుల వన్నెకెక్కును బదివేల వత్సరములు
తపముఁజేసిన ఫలమిచ్చి ధన్యచరితుఁ జేయుఁ గావున మీరది సేయుఁడాన్.

ఆ॥ అంత వారు రాధకని రిటుల్ దేవిరో ! మున్ను దీని నెవరు మొదలుపెట్టి
ధన్యచరితులైరొ తత్కథ దయతోడఁ జెప్ప మనుడు నామె చెప్పె నిట్లు.

చ॥ తొలుతను వేల్పు లీ వ్రతము దూలినరాజ్యముఁ దిగి గెల్వ దై
త్తులను నశింపఁజేయఁగ మహోద్ధరభక్తిని సల్పి రాత్మదా
యలవలనకా ద్యశింపఁబడి యంకిలిఁబొందిన లంపకాఖ్యుడ౯
సలిసి నిజప్రభుత్వమును జక్కజయించి ముదంబుఁ జెందెఁగా. ౧౮౬

తే॥ భూతలంబున మేటియా కేతుమంతఁ డనడి భూపుడ౯ పుత్రలాభార్థ మీవ్ర
తంబు సల్పె వైశంతఁ డతద్వ్రతమున శ్రాద్ధదేవలోకస్థిత జనకుఁగాఁచె.

తే॥ దేవపత్నులు బ్రాహ్మణస్త్రీకి నిట్టివ్రతము దెల్పఁగ నదిజేసి యాబ్రాహ్మణియును
ధనము ధాన్యము మాన్యత తనయులలర స్వర్గసౌఖ్యంబుబొందె నో చానలార !

సీ॥ మఱిఁ బుష్పదంతయు మాల్వచంతఁడు పిశాచత వీడ నెద్దాని సల్పినాఁ
శ్రీరామచంద్రుండు సేతుబంధము రావణాంతార్థ మెద్దాని నాచరించెఁ
బ్రలహంతమందు సువర్వగణంబు సకలశుభాశ్రము దేని సలిపియుండె
సప్తసస్పృష్టిదోషాంతార్థమై భక్తి మేధావి యెద్దాని మిగులఁజేసె

తే॥ లలితనామకగంధర్వకులతిలకుఁడు శాపమునఁ గన్న దయ్యపురూపుమాయఁ
జేసె నెది యది యేకాదశీవ్రతంబుగాదె వివిధవిధాగతకలుషహరము. ౧౮౯

చ॥ భవుడును దీని సల్పి యల బ్రహ్మకపాలము వీడె ధుందుమా
రవిభుఁడు సంబరీషసగరప్రముఖప్రభు లిద్దఁజేసి మా
ధవునివాస మొందిరి గదా యొక వైశ్యుఁడు జ్ఞాతిదూరుడై
యవగుణముల్ జెలంగి యది హాయిగ సల్పి కృతార్థతన్ దగెన్. ౧౯౦

ఉ॥ భంగము లెన్నివచ్చినను బట్టునువీడక భక్తితోడ రు
క్మాంగదుఁ డిట్టి సద్వ్రీతము నాచరణం బొనరించి శ్రీహరి
ప్రాంగణమొందె నైలబిల పార్థివశాపముచేతఁ గుప్తమా
త్మంగను హేమమాలి యిదిదాల్చినొనర్చి కృతార్థతన్ గనెన్. ౧౯౧

తే॥ మఱి హరిశ్చంద్ర మాంధాతృమాన వేశ్యరులును నేకాదశీవ్రత మలఘువిధిని
నాచరించి యీ వృధివికినధిపులగుచు నేలి వైకుంఠ వాసులైత్రాలిరయ్య!

తే॥ మఱియు ముచుకుంద నల్లుడై వజ్రులు శోభ
నాహ్వాయుండును నీ వ్రతమాచరించి
చంద్రభాగయన్ భార్యతో సకలవృధివి
ధనమబోలి పాలించు నీక్షణము వజ్రకు ౧౯౩

తే॥ కానఁ దిధిరాజమున్ భక్తకల్పకంబు నయిన యేకాదశీదినం బల్పమనుచు
నెడఁ దలంపక చేయుఁడీ! యింతులార! దానితోదీటుగా నేవ్రతంబురాదు.

చ॥ అనవుడు యజ్ఞసీతలును నచ్యుతలాలస లౌచుఁ దద్వ్రీతం
బును విధిచోదితంబుగ నమోఘవిధంబునఁ జేయఁ గృష్ణుడున్
నెనరున మార్గపూర్ణిమను నివ్వెఱజెందఁ బ్రసన్నుడై తదం
గనలను గూడి రాసము లఖర్వముగా నొనరించె దేవరా! ౧౯౪

—* పులిందినీ గోవిందోపాఖ్యానము. *

తే॥ మఱియు సర్వాఘహరము సమానుషంబు
కృష్ణభక్తి నర్థకమును గీర్తనీయ
ము నగు శ్రీపులిందజవధూ పుణ్యగార్థఁ
బలుకుచుంటిని వినుమయ్య! యలఘుచరిత!

తే॥ జనకరాజ ! పుళిందులుచాలమంది యుక్తక్షీంక్షయి వింధ్యాచలౌపవనము
నందు నివసించి దీనులయర్థము విడిచేని ధనమును గసెఁ దస్కరింపఁ దొరుగ.

ఉ॥ ఆహవకేళి ధీరుఁడు మహాబలుఁ డాశ్వుఁడు వింధ్యభూమిని
ర్వాహకుఁ డాకతాయలయి నైసి హరించెడి వారిఁ గాంచి ద్వ్య
క్షోహిణు లొప్ప నడ్డి శరచాపకృపాణగదాదిహేతులక
సాహసభూషణుం డగుచు నల్పై రణంబు ననంతరంబునక.

౧౯౮

ఉ॥ వారలు గొన్ని ఘోరము లపారబలుంబున నోర్చి నేర్పుతోఁ
బోరి నహింపలేక యదుభూవరకంసుఁ డొక్కజాబునం
దీ రణకేళిగాక లిఖించియు నంకిరి వానిఁ గన్న యా
పిరవరుండునొప్పి పిలిపించి ప్రలాబుచి నన్యభూరులక.

౧౯౯

తే॥ జాబు నందలి సంగతుల జక్కఁదెలిసి పొందవంగఁ బ్రలంబాద్యభింజుబలులు
శత్రుభీకర వేషముల్ సరగఁదాల్చి భండనాంగణమొంది రావట్టునందు.

సీ॥ కాటుమబ్బులఁబోలి కరముభయంకర మైనట్టి నల్లని మేనుతోడ
బహుభాసముపేతపటుతరాయోమయకాలపాశసమశృంఖలలతోడఁ
బ్రత్తికాయల మాడ్కిఁబరగుచు నెఱిసిప్పు కుంపములనుబోలున్రుక్షతోడఁ
బగతుఱ గుండియల్ బద్దలొనర్పఁగఁ దగిన యఘోరమున్దరముతోడ

తే॥ మకుట కుండల ఫణిహారమండలంబు తోడ వ్రేలాడు నాల్కలతోడ నొప్పి
యోజనద్వయోచ్చాంగంబునొంది జగముపడఁకేయు ప్రలంబునావభువుగాంచి

ఉ॥ బెగ్గలి వింతతోఁ గరముఁబేరు టురంబున వైచి యీయనిక
నెగ్గి జయింపఁజాల ననినెంజిలిబొంది చమూసమేతుండై
మొగ్గరముం ద్యజించి రథముక వడినెక్కి మనోజవంబుతో
సగ్గినముగ్గిసల్ బడుచుసాగె హరింగను నేన్గుచాడ్పునక.

౨౦౨

ఉ॥ ఆవిధినట్టి వింధ్యపతి యాశుగఁబాఱఁ బ్రలంబుఁడాపుళిం
దావళితోడఁ గూడుకొని యామధురాపురికేగె నంత ర
క్షోవిభుఁడైన కంసుఁడును జూచి ముదంబున వారి నందఱక
సేవకన్దమందునిచెఁ జెప్పిన చొప్పునఁ జేయునట్లుగాక.

౨౦౩

చ॥ పదపడి వారు కామగిరిపై నకుటుంబముగా వసించి రీ
యదనున రామచంద్ర)వర మందలిశక్తిఁ బులిందినీసతు
ల్తదవసధంబులక గలిగి లక్ష్మీనిఁబోలుచు వృద్ధిజెందు చా
మదనసమానరూపుఁ డగు మాధవునింగని కన్నులారఁగాక

౨౦౪

తే॥ ప్రేమవిహ్వలై తారు కామరోషపీడితలయి రేబవలును విష్ణుమూర్తి
సన్నతించుచునుంట నాశౌచమెచ్చి రాసకేళుల వారి సంతోసపజచె. ౨౦౫

ఆ॥ ఎట్టివారలకును సీక్షింపఁగారాని కృష్ణమూర్తి వారికెటుల దరిసె
సంబునిచ్చి కోర్కెనట్టులు లేకుండ నిడెను వారిభాగ్య మేమనవలె? ౨౦౬

ఉ॥ అరయ భక్తు లెప్పు డలయచ్యుతపాదసరోజఫూళియే
కోరుదు రంతెకాని సురకోటివిభుత్వసరప్రభుత్వ సుం
సారసుఖార్థరాశిదృఢసత్వమహత్త్వమనోభవోపమా
కారములన్ సమీహలను గావలె మాకని కోర కోవిభూ ! ౨౦౭

—† రమాసఖ్యాది గోపికోపాఖ్యానము. †—

అ॥ అట్టి భక్తజనులనాధిక్యమున్ గన్న యన్యగోపికాజనామలకభ
విన్నవించుఁ గాన వినుమయ్య! బహులాశ్వ! ముందు గోకులంబునందు వేడ్క.

వ॥ నీతివిన్యాయ, శుక్ల, పతంగ, దివ్యవాహన, గోపేష్వులను నాఱురు
వృషభానులు జనించిరి. అవ్వారల బిడారులందు శ్రీరమారమణవరంబుచే రమా
వైకుంఠమందలి మందరూపలును, నూర్ధ్వవైకుంఠమందలి యువిదలును, శ్రీలోకా
చలమందలి చెలువలును, శ్వేతద్వీపంబునందలి సుందరులును, సముద్రజలగు జలజే
క్షుణులును, మఱియు శ్రీలక్ష్మిక్రి (ఘరాండ్ర) జనపదంబుల నివసించుసతులును
జనించి దినక్రమంబున వర్ధిల్లి జగన్నోహినులై రేయింబవలుమ శ్రీనందనందనచర
ణారవిందంబులను ధ్యానించుచుఁ దద్దర్శనకుతూహలై మాఘమాసవ్రతం బాచ
రింప నద్దేవుండఁమెచ్చి వసంతపంచమీదినంబున నా గోపికాజనంబును బరీక్ష జేయుం
దలంచి,

మ॥ పులితోల్లట్టి శిరంబునన్ జెనుజడల్ బొల్పార మాసింద్రుడై
లలి భస్మంబును బూసి దేహమున నుల్లాసంబుగా వంశితో
నిలవైనున్న జనంబు లెల్లరును మోహింపంగ బల్ పాడు చా
జలజాతాక్షులవాడలందుఁ దిరుగన్ సాగెన్ విదేహప్రభూ ! ౨౦౮

గ॥ అత్తతీ సత్తొయ్యలులున్ దత్తామర సాక్షుఁ గాంచి తమి మెచ్చిల్లన్
హత్తించి నాస వ్రేళ్ళను జత్తరువుల మాడ్కినిల్చి చింతించి రిటుల్. ౨౦౯

గ॥ ఎవ్వఁడో యీబాలుఁడిందుఁడా కాఁడతఁ డంకంబు పీడింప నడఁగుచుండు
కంటఁడా యీతండుకాఁడా మనోభవుం డంగహీనుండయి కృంగుచుండు
నింద్రుఁడా యీఘనంఁడెన్నటికిఁగాఁడు బ్రహ్మహత్యలవాడు వగచుచుండు
కనకగర్భుఁడ వీడుకాఁడు విచారింప, నాతండు తాతయై యదరుచుండు

తే॥ నితఁడలంప వీడెన్వఁడోయెఱుకవడదు గాని మీరు యోజింపుఁ జాంతలార!
యన్న నవ్వారిలో గొండ జితవ లాత్మభావముల నీవిభంబునఁ బలికె రార్య!

తే॥ మేము నెఱుంగము కాని యోమెలతలార!

యితఁడు నత్తలకాఱులచేత నెడఁద విఱుగ
నిల్లు విడచి సంయమివలె నిట్లు దిరుగు
చుండెనని తోచుచుండె మాయుల్లములను.

౨౧౩

సీ॥ కానిచో నీతని యాననచుండ్రుండు మిగులఁ దపంపఁగాఁ దగునెచెప్పుమ!
కానిచో నీతని కరకమలంబులు తత్త్వమండలుఁ బట్టెదగునె చెప్పుమ!
కానిచో నితని నక్షకవాటంబు రుద్రాక్షామలను దాల్చెదగునె చెప్పుమ!
కానిచో నితని ఖచనిభద్రహంబు తక్షయాదిని బూయెదగునె చెప్పుమ!

తే॥ కానిచో వీని ప్రియం బనూచరీతిఁ బ్రాయముల మాటమాటికిఁజేయఁదగునె
చెప్పుమ! కానిచో నిట్టి సుకీలు నడుగుదమ్ము లడవుల ననునంగఁదగునె చెప్పుమ!

తే॥ ఇట్టి కుఱ్ఱుని విడిచియునెఱుల దల్లి, దండ్రీయున్ జెల్లె లన్నలుదమ్ము లెలమి
బ్రతుకుచుండిరో తెలియదీవట్టిగన్న, పరులు విడుతురే విడి వారుఁబ్రతుకగలరే?

తే॥ అందఱముచేరి మెల్లన నతనికడకుఁ జేరి యడిగిన సరసమాఁజెలువలార!
యనఁగ నందఱు సమృతమంది యతని చెంతకుఁజేరి యిట్లు పృచ్ఛించిరాళ్ళ.

చ॥ యతివర! యేరు మీరు? భవదాహ్వాయ మెయ్యచి? యేకులంబు? మీ
స్థితి యెట? నృత్తియెద్ది? మఱిసిద్ధిని నెందునఁ జెందియుంటిరో?
వితతముగా వచింపుఁ డని వేమఱు వేడితి మన్న నాతఁ డ
ద్యుతమగు వాక్యభోరణిని ముగ్ధల కిట్టులఁ బల్కెభూవరా!

౨౧౪

సీ॥ నా నివాసంబు మానసరోవరముననే యాహారముల్లేని యమివరుండ
నాఖ్యయా నాకు స్వయంప్రకాశుండల పరమహంసదశకుఁ బరగువాఁడ
వర్తమానంబును భవ్యంబు భూతంబు దప్పక చెప్పెడి గొప్పవాఁడ
స్తంభనమోహనోచ్చాటనమారణమంత్రవిద్యాసిద్ధి మరఁగినాఁడ

తే॥ మఱియు సర్వవిద్యలయం దమానుషమగు,
నేర్పుగలిగినవాఁడనో నెలతలార!
మీర లడిగిన దాని సాధారణముగఁ
జెప్పఁగలను సంశయమిందుఁ జెందవలదు.

౨౧౫

చ॥ అనవుడు తద్వ్రజాంగనలు నాయతి కిట్లని రట్టులెన మా
మనములనున్నసంగతు లనుదముగా వివరింపుడి యనన్
విని యతఁ డించుకంత దనవీక్షణ మూర్ఖమునందు వైచి యి
ట్లనియెను దల్లతాంగులకు నాదర భావసుబద్ధబుద్ధియై.

౨౧౬

తే॥ మీ మనంబులనుండిన కామమధికగూఢమాటను జెవిచెంతఁ గోర్కొదీఱఁ
జెప్పఁగాఁదగుఁ గాదేని నెలవుమీర లిడినఁజేసెద వెల్లడి నింతులార ! ౨౨౦

తే॥ అనుచు సాధినయంబుగా నట్టివార్తఁ
గొలఁది సూచించె నటుమీఁద గోమలులును
మెచ్చి యోగీశ ! యెపుడు మాయుచ్చకాడు
రాగలఁడో యిట కయ్యది వేగఁజెప్పుమ ! ౨౨౧

ఉ॥ నావుడు సిద్ధుఁడీటనియె నవ్యసరోరుహనేత్రీలార ! మీ
భావము నే నెఱింగితిని బాగుగనున్నది మీరలందఱా
శ్రీవిభు నమ్ముచున్ గొలఁదిసేపు కనుంగవమూయుఁ డిప్పుడే
యావసుదేవపుత్రుఁ డిటకాగతుఁడయ్యెడి నన్న వారలున్. ౨౨౨

చ॥ సరియని యెప్పి క్రీహరి నచంచలభక్తిఁ దలంచుచున్ గనుల్
సరగున మూసిరంత నలసారసనేత్రుఁడు వారిప్రేమ యు
ద్ధరతనుజూచి మెచ్చిదయతో యతిరూపము వీడి తోడ్తుం
దరుఁడగు నందపుత్రుఁ డయి తద్వనితాసముఖంబునం దగన్. ౨౨౩

ఉ॥ పెన్నిధిఁగన్న పేదవలె వేడ్కఁగనుంగొని వారు వేడి రా
పెన్నుడు మాఘనువృత్తము వేమఱుఁ జేయుచుఁ దన్నుగోరు నా
యన్నులమిన్నలం గలిసి యబ్రముగొల్పెడి రాసకేళుల
గ్రన్ననఁదేలి తృప్తిపడఁ గొగిళుల మఱి జంబనంబులన్. ౨౨౪

తే॥ ఇటుల నమరాంగనలతోడ నెల్లసురలు, క్రీడలాడిన మాడ్కి నాచేడియలను
గూడి బృందావని హరి యాడినకతఁ జెప్పితిని నింక విను ప్రజస్త్రీలకథల.

—† దివ్యాత్రిగుణవృత్తి గోపికోపాఘ్నానము. †—

తే॥ శాంతి వీతిహోత్రాగ్నిభుక్తాంబ పావనశ్రుత శ్రీకర ప్రజనాథ గోప
తులను నుపనందు లాప్రజసన్నివిబుట్టి బలయశోధనసుతశీలకలితులై.

తే॥ వారిభవనంబులందు శ్రీపరమపురుషవరముచే దివ్యులును నదివ్యులును భూమి
గోపికలును ద్రిగుణవృత్తిగోపికలును బుట్టిరో మిథిలేశ్వర ! పుణ్యపురుష !

క॥ రాధాసమరూపంబును రాధాగుణవేషములను రాధావృత్తి
రాధానాథప్రేమయు రాధాస్నేహంబుగలిగి ప్రబలిరి వారల్. ౨౨౫

ఆ॥ ఒక్కదినమునందుఁ నక్కీర్తిసుందరీతనయ యైన రాధ వనజనయను
పైని ప్రణయకోప మూని యారాసేశు రాసరంగమందుఁ బాసియేగె.

తే॥ అంత శ్రీకాంతుఁ డదిగని యామెకోప మార్ప మానవతీ హృదయావహారి
హోలికోచితవేషంబుగ్రాలందోట కేగె వారదిగని రాధ కిటుల ననిరి.

మ॥ కరభోరూ ! ప్రజనుండరీమణి ! జగత్కల్యాణసంధాయిని !
సరసుం డంబుజలోచనుం డమృతనివృందాస్నాంజుక్ బాలభా
స్కర సామ్యాంగదమాళికుండలపృథుగై వేయకావాపకో
ద్ధరుడుక్ హేమవటుండు నా హరి యదే తోతెంచె పిక్కింపుమా ! ౨౩౧

శా॥ అభీరాగరుకుంకుమాదిరసలిప్తాకారుడై రాసకే
కీర్తనానాథులనుండునయి చెల్విక్ హోలికోద్ధరమం
దాహోగంబును జెంద నాతఁ డల యుద్ధానంబునక్ వంశితో
నాభాషాసతి మెచ్చు బాడెసి నహి యూవైపునం జూడుమా ! ౨౩౨

ఉ॥ నల్లనిముంగురుల్లిగి నవ్వనయోన్మదఘూర్ణితాక్షుడై
నల్లనిరూపునక్ వెలిగి నాతుల ప్రీతికి మూలబంధమై
యుల్లస ముల్లమం డలర నొప్పిన యప్పరమేశుఁ గాంచుమా !
నల్లలితానురాగమునజయ్యన నాతనిపొంత కేగుమా ! ౨౩౩

ఉ॥ లెమ్ము ద్రుతంబునం జనుము లేచులచేతఁ ద్వడీయరమ్మదే
హమ్ము నలంకరించు మలయ త్తరుగంధము పుష్పవాచులక్
ఘుమ్మనునట్లు జేయు మిఁక గోపము వీడుము కృష్ణచంద్ర మో
డమ్మునఁగూడి రాసముల దద్దయు జేయుము రాధికాంబరో ! ౨౩౪

ఉ॥ ఈసమయంబు మంచిదని యెంచుము క్రమ్మట నిద్దిరాదు సం
తోసముతోడ నుండు మనఁదోయజలోచనయైన రాధ చే
టీసముదాయముం గలిసి పెక్కున హోలిమహంబుఁగాంచు పే
రాసను లేచి కిన్నవిడి యావనికేగె ననంతరంబునక్. ౨౩౫

వ॥ పూర్వోక్తలును, దత్తఖీలలామలును, గుంకుమసంకుముడగోరోచనా
హరిద్రాగరుకస్తూరీశ్రీఖండాది రసపూరితదృతిసమేతలునునగు నా ప్రజాంగన లంగద
పాదాంగద కాంచీకంకణ తాటంకహారతారా ద్యాభరణంబులందాల్చి వచ్చని వలు
వల ధరించి స్వీయకోమలశోణహస్తంబుల నాభీరారుణచూర్ణములుగైకొని భూనభో
భాగంబులు సంధ్యారాగంబు విడంబించునట్లెడఁజల్లి కోకిలస్వనంబుతో హోలికా
గీతంబుల గానం బొనర్చుచు పుల్లసరోజలోచనుండగు వల్లనకులజలధిహల్లకప్రియు
పై వసగతంబుఁబోసి కుంకుమపటీరాగరుచూర్ణములను బలుమలువిసరి యెకనక్కి
యమాడుచుఁ జనపుమీఱ డాయుచు నడుమనడుమ భయంపడుచు నాతని నగు
మొగంబును ముద్దులాడుచు యధేష్టంబుగా విహరింపుచుండ నక్కమలాక్షుండును

మిక్కిలి సంతసించి యా సతీమణుల కందఱు కన్నీరుపులతో దైవారిచూపఱు
తట్టిదులుని యగ్గలంబుగ నగ్గివ రాథాదేవితోడంగూడి తమత్సవంబు సంపూర్ణం
బుగా నడిపించి తద్ధస్తకృతా క్తనేత్రుండై స్వకీయంబగు నుత్తరీయంబును గుఱుతుగా
నా విరిజోడుల కొనంగి యటనుండి వెడలి నందభవనంబునకేగె. వెండియుఁ బురు
షార్థప్రదంబగు దేవకన్యాగోపికాచరితంబు వినిపించెద వినుమని యిట్లు చెప్పం
దొడంగె.

—† దేవకన్యా గోపికాపాఖ్యానము. †—

ఉ॥ క్రాలుఁగదా కుబేరసమరైరుచిరుండు వ్రజప్రభుండు గో
పాలుఁడు కీర్తివంతుఁడు దివస్పతినామకవీరుఁ డొక్కవే
గోలలఁ బెండ్లియాడి బుధకోటులు మెచ్చఁగ ధర్మవద్ధతిఁ
మాలవ దేశ మేలుచు సమస్తసుఖంబులఁ బొందుచుకొ ప్రభూ ! ౨౩౭

తే॥ అతఁడు సంసారజనితపాపాబ్ధినిఁదఱాలినది ముజ్జగంబులకొ నజ్జననహ
వాసనౌకయ యొక్కటి వఱతనంచు విజ్ఞులగు బ్రాహ్మణులచేత విని కడంక.

తే॥ అఖిలభార్యలఁ దోడ్కొనియాత్మగృహము
నుండి వెడలి క్రమంబుగాదండివైన
తీర్థములఁగాంచి సేవించి దివ్యమధుర
కేగి యందలి వింత లెన్నెన్నొచూచి. ౨౩౮

తే॥ గోకులంబున బుధుఁడు యోగ్యుండు నైన నందభూవుఁడు గలఁడని నాగరకుల
వలన విని యా యత్రోదేశు పజ్జకరిగి కనియు బృందావనశ్రీనిఁ గాంచి యవల.

క॥ నందుని యానతిఁ గొని యానందముతో రమ్యయోజనద్వయదేశం
బొందుచు బృందావనలో మందిర మొక్కండుగట్టి మనికి నొనర్చెకొ. ౨౪౦

క॥ బృందిష్టంబగు గోష్ఠం బందముగా నొకటి గట్టి యాతఁడు దివిష
త్సందోహాధిపునలె నానందముతో నుండ నిజజనంబులతోడన్. ౨౪౧

క॥ దేవలవాక్యముచొప్పున దేవాంగన లాత్మజలుగ దివ్యాకార
వ్యావృతలై పుట్టియు సితజైవాత్మకుపగిదిఁ బెరుగు సమయంబందుకొ.

క॥ మోహనరూపుండగు నా శ్రీహరినిం గాంచి మరులు జెంది వివశలై
యా హరినిం గూడుట కవ్యాహతవిధి మాఘమాసమందలి వ్రతమున్. ౨౪౩

ఉ॥ మోదముతో నొనర్చుటకుఁ బ్రొద్దున నిద్దురలేచి భాస్కరా
ర్థోదయవేళ నా యమునయొద్దకుఁ బోయి మునిగి యందు దా
మోదరచిత్రలీల నొహో యన నుచ్చయిఫక్కి గానవి
ద్యాదయితామతల్లికయు హర్షముఁ జెందఁగఁ బాడి రయ్యెడకొ. ౨౪౪

తే॥ తమ్మికింటి ప్రసన్నుడై తద్వ్రజాంగవలను జీరియు నిట్లనెఁ జెలువలార !
యీరు కోరెడి వర మేదో యెఱుంగఁ జెప్పుడి యేనానంగెడ నెంతటిదైన గాని.

చ॥ హరినుడి విన్న యా సతులు హర్షముఁ బొంది మహాత్మా ! యారయన్
బరుడ వజుండ వాద్యుడవు బ్రహ్మపు మన్మథమన్మథుండ వ
క్షురుడవు మాన్యలభ్యుడవు కామశకుండవు భూమిభారసం
హరుడవు సర్వనాయకుడవై న నినుం గను భాగ్య మజ్ఞేయా. ౨౪౭

చ॥ జలరుహనేత్ర ! మావయివిఁ దక్కని యక్కటికింబె యున్నచో
జలజము జెత్తెముక మురళి సంఘటిల్ గ నననోటకాంబరం
బులు దగ మోమునక నగవు మొల్లలనెత్తెంగఁ బింఛముచ్చ భూ
మలుఁ జెలువార సన్నబుని చందమునక గనిపించుచుండుమీ. ౨౪౮

తే॥ ఇంతకంటెను బరవరం బెదియు వలమ క్రికరా ! యన్న నాతిఁ డింగీకరించి
హర్ష మిడుచుండె సాంఖ్యాదులందలేని శౌరి భక్తవశుఁడయి చెన్నారణాకొక్కో?

—♦ జాలంధరీగోవిందోపాఖ్యానము. ♦—

క॥ మఱియును జాలంధరులగు తరుణుల చరితంబు నుడివెడక చీని విరళ
బురుషార్థంబులు గలుగును బరమును జేరూచునయ్య ! మహాలక్ష్మివిధా !

తే॥ సప్తశైవలీసీతీరసముపగతము సర్వసంపద్యతంబు యోజనయుగాన్వీ
తంబు సర్వకల్యాణప్రదంబునైన రంగనామకపురము వెలుండుచుండు. ౨౪౯

క॥ ధనధాన్యసమృద్ధులతో ఘనుడౌ రంగోజనామకప్రభుఁ డా ప
త్తనమును బరిపాలించుచుఁ దనయులు మనుమలును గల్గి తనరు నరేంద్రా !

తే॥ అతఁడు హస్తినాపట్టణపతికి వార్షికంబుగా నూఱుకోట్లర్బుదంబులైన
మోహరీల్ గట్టచుండును సాహసాంకజనకభూపర ! వాఁడొక్కసమయమందు.

తే॥ వార్షికంబగు పన్ను గర్వంబుఁ జెంది ప్రభువరుండగు ధృతరాష్ట్రపతికిఁ గట్ట
కుండుటెకాక యాతనిదండకుఁ జని కలిసి మాటాడకుండె నక్కారణమున.

తే॥ హస్తినాపుర నేతయు నాగ్రహించి శూరవరులైన పదివేలజోదుల నల
గోపనాయకుండైన రంగోజకడకుఁ బన్ను గొనిరండు పొండని పంప వారు.

చ॥ సరగునఁ బోయి సంకెలలఁ దత్పతిచేతులకుం దగిల్చియున్
గరముగఁ ద్రాళ్ళతో నతనిఁ గట్టి కరీంద్రపురంబుఁ జేర్చి వే
చెఱుఁ బడవైచి తిట్టిరి కసిక బ్రహరించిరి కాని యాతఁ డా
కరినిగమాధినేత కొక గవ్వయు నియ్యు డడెట్టి దండియో. ౨౫౦

ఉ॥ ఇట్లులఁ గొంతకాలమది యేగఁగ నొక్క నిశ్చేదమందు నా
దిట్ట మహాభయంకరము దీర్ఘమునౌ చెఱసాలనుండి తా
నెట్లులౌ పాటిపోయి తనయింటికి జేరెను ధామణీశ్వరా !
జెట్ట లొసర్చు చేతలను శేషుడు సైత మెఱుంగశక్తుడే ? ౨౫౭

తే॥ పిదప ధృతరాష్ట్రుఁ డావార్త వినియు మరల
నాతనిం గట్టి తెచ్చుట కతిశయబల
సంయుతాక్షోహితీత్రయ సైన్య మంపె
నంత నది యొక్కగడియలో నటకు నరిగి. ౨౫౮

క॥ రంగపురాధీశ్వరుడౌ రంగోజిని ముట్టడింప రాఁగా నతఁడు
గ్రుంగక యక్షోహితీతోఁ బొంగుచుఁ దద్రుపులతోడఁ బోరఁగఁ జనుచున్.

మత్తకోకిల॥ శాతపేతికృపాణముద్గరసంచయంబును వైరిపా
దాతికావళిపైని వేయఁగఁ తత్తణంబున వారు త
త్సూతరధృశతాంగకేతన శూరులన్ ద్రుటిలోన ని
ర్భీతిగాఁ దెగటార్చి గోపకుఁ బిట్టకట్టఁ దలంచుటన్. ౨౬౦

ల॥ రంగపురవిభుడగు రంగోజి కనుఁగొని యుద్ధరంగము విడి యునికి కేగి
లేని చలము బలముఁ బూనుచుఁ గ్రమ్మఱఁ గొలఁది దినము లాజి నలిపి యవల.

ఉ॥ నాకు బలందు లేదు మఱి నమ్ముటకుం దగినట్టి సైనికా
నీకము గూడ లేదిలను నేనికఁ దక్కనటంచుఁ దోడ్డునే
కాకలమొండు చేతఁగొని కల్గిన వార్తల వ్రాసి దూతతోఁ
బ్రాకటద్విజేత యదురాజగు కంసుని కంపె నావలన్. ౨౬౨

ఉ॥ దూత మనోజవంబున యదుప్రభునన్నిధి కేగి భక్తితో
జోతలసల్పి యిట్లనియె శూరవరా ! యొక జాబు వ్రాసి మీ
చేతికి నిమ్మటంచు రిపుసేవలచే వెతఁజెంది మీదు చే
యూతను గోరు రంగనగరోత్తమనాయకుఁ డంపె నన్నిటుల్. ౨౬౩

ఉ॥ కాపున నిట్టి జాబు గొనిగాలివలెన్ జనుదెంచి మా విభున్
బ్రోవుము జాగు మానుము విరోధిభయంకరవీర ! నీవు దీ
నాపనతత్పరుండవు గదా యమరాసురమానవాళి ని
ర్జీవముగా నొనర్పవాకొ ? చెప్పఁగలాడనె నీ సమర్థుల్. ౨౬౪

ఉ॥ అకటఁ బీడఁజెందు నరుడన్నము జూచెడి మాడ్కి దప్పిచే
నాకులమొందుచుండు జనుఁడంబువు గాంచెడిభంగి స్తోకకా
స్తోకము శారదాప్రణామఁ జూచెడిరీతిఁ జకోరకంబు దో
షాకరుఁ గాంచు నట్లతఁ డజస్రము జూచెడి మీదు రాకకై. ౨౬౫

ఉ॥ మీ రటకేగుడెంతురనుమేలిమివార్తను నాలకించినన్
సూరునిఁ జూచి పద్మములుశోభను బొంది ముదంబుగాంచిన
టారమణుండు సారైకును హారము జెండఁడె? కంసభూపరా!
శూరవరాగ్రణీ! యనుచు జోతములు బొనరింప నాతియన్. ౨౨౬

తే॥ మానసంబునయోజించి మనుజభక్షకులగు కోటిదానవులతోఁగూడికొనుచు
రంగపట్టణపతియుద్ధరంగమునకు వేగి రంగోజిఁ గాచెడఁచే చటంచు. ౨౨౭

సీ॥ గోమూత్రసింధూరగోరోచనా మృగనాభిపత్రించితానవముతోడ
విశ్వభయంకరవింధ్యమహీధరామ్యాయతోఁఛ్చాయ దేహంబుతోడ
నభ్రారవానుకార్యద్యుత శృంఖలా క్రమబద్ధ వీరు పాదములతోడ
శత్రునాశంకర చాణూరముష్టిక శలకూలముఖ నిజసఖులతోడ

తే॥ భీకరంబగు కువలయాపీడకరిని నెక్కి మదభారలున్ నెలయేఁగుగాగ
గండపుటముల వెంబడిఁగాజు వెడలి రంగపురి కేగె రిపులతోరణముజేయ.

క॥ పదపడి యదుకురువీరులు మదమునఁ గుంతత్రిశూలమార్గణస్త్రిం
శదశములను బలుభంగులఁ గదనంబును నల్పిరి జనకధరాధీశా! ౨౨౯

ఉ॥ అత్తటి బాణసంతస మాహవభూమిని గ్రమ్మఁగంనుడున్
గత్తశమొండు వేసికొని కాజడవిన్ జనుచిచ్చువోలెఁ బే
రెత్తిన ముద్గరంబు గొనియేడ్చెఁ గౌరవసేనఁ జొచ్చి న
ల్తుత్తునియల్ బొనర్చెఁ బవిత్రో హరి కొండలఁ గొట్టినట్టులన్. ౨౩౦

క॥ యదుపతి పదపడి పదముల నెదురులయరడములఁగూల్చి యిభములఁ దనదా
మడకరిచేఁ ద్రొక్కించెయు సదమదముంజేసి తురగచాలముఁ దోడ్చో. ౨౩౧

ఆ॥ వె॥ వైరివరుల దివికిఁబాజువైచియుఁ దిగ్గి
కొనుచుఁ బరిహసించి గొడుగుతెక్కి
యముల ఛత్రచామరముల నరాతుల
మూపులందుఁ బెట్టి మోయు మనియె. ౨౩౨

సీ॥ ఘంటికానిస్వనకమ్రగజంబుల గోటమీపెడి వ్యోమకుత్స్తితుండు
పశ్చిమాంధ్రద్వయబలమున మావులన్, ఘనులఁ ద్రోయును గేశికర్బురుండు
సాశ్వరథంబులన్ హస్తంబులనుబట్టి యట్టిటుల్ ద్రిష్ట వృషానురుండు
ముష్టిబలంబున మొనకాండ్రతలలపై మొట్టికాయల వేయుముష్టికుండు

తే॥ మఱియు నానావిధంబులన్ మనుజభక్ష
కులగు దైత్యులు చెలరేగికలనులోన
జంపుచుండుట మిగిలినశత్రుసైని
కులు గనుంగొని పరుగిడిరులుకుఁ జెంది.

ఉ॥ ఆజిభయంకరుండయిన యాయదువీరుడు శత్రుసేన లా
యోజుఁ బరుంగిడన్ సలిపి యుద్ధము మాని స్వకీయఁజైన్యవి
భ్రాజితుఁడౌచు దుందుభులు బల్కఁజు మ్రోయఁ గుటుంబయుక్తరం
గోజినిఁ గొంచు నామధురకం జనె మిత్రులు మెచ్చ నిచ్చలన్. ౨౨౪

చ॥ అల ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డాత్మసరాజయ మాలకించి యో
ధుల నిసుమంత దూఱి రిపురుర్భరదోర్బల గర్వభంగమున్
సలువఁగ నిశ్చయించుకొని చక్కని కాలము గుఱ్ఱైఱుంగఁగాఁ
బలుమఁజు వేగులన్ బనిపి వార్తలెఱుంగుచునుండె భూవరా! ౨౨౫

తే॥ అంతఁ గంసుండు గోకులంబందు బర్హిషరమనెడిపురి రంగోజయమవిభునకు
నిడఁగ నాతండు గైకొనియెలమితోడ వాసమునుజేసె నిజకుటుంబమునుగూడి.

తే॥ ఈరహిన్ గొన్ని దివసంబులేగ నతని లలనలందున జాలంధరులును హరిన
రమునఁబుట్టి మనోజ్ఞులై విమలచతుల గోపకులఁ జెండ్లియాడియుఁగోర్చిత్తోడ.

తే॥ జూరధర్మంబుఁ జేపట్టి చక్రపాణితోడ స్నేహించి రద్దానఁదోయజాక్షుఁ
డట్టి బృందావనంబుననాసతులను రాసములఁ దేల్చఁ జైత్రికమాసమందు.

—† సముద్రకన్యకాది గోవికోపాఖ్యానము. †—

వ॥ మఱియు నాగోకులంబునందు శోణపురా ధీశ్వరుండును, శ్రీమతుండును,
ధీమంతుండును, నీతిమంతుండును, సర్ధవంతుండును, బలవంతుండునగు నందుండను
గోపకుం డైదు వేలయతివలం జెండ్లాడి యింద్రభోగంబు లనుభవించుచుండ నతని
సతులయందు శ్రీమత్యమ్మూర్తి వరంబునఁ నపాంపతిసముష్ణవలగు ముగుదలును,
బృధ్వీదోహనంబునఁ జిత్రవిచిత్రోషధులను, బృథువరంబున బర్హిష్మతీపురభామిను
లును, నరనారాయణమహామునివరంబున నచ్చరలును, వామనుని వరంబున సుతల
నివాసినులగు విలాసినులును, శేషుని వరంబున నాగకన్యక లుద్భవిల్లిరి. అవ్వారలకు
మహాయోగిపుంగవుండగు దుర్వాసుం డద్భుతమహిమోపేతంబును, వాంఛాప్రదం
బునునగు యమునాపంచాంగంబును మహామంత్రంబు నుపదేశింపఁ దల్లతాంగులు
శ్రీకృష్ణప్రీత్యర్థంబై నిశ్చలభక్తితో నందనందనమహిషియగు నా కళిందనందనను
బూజించి యామంత్రం బుపాసింపఁ దద్గునీశ్వరి ప్రసన్నయై యడిగిన వరంబుల వారి
కొనంగె. తదుపరి మదనమోహనుండగు నా శ్రీకృష్ణుండు మాలతీమల్లికాపారిజాత
కేతికీపద్మకువలయముఖకుసుమపరిమళభరితంబును, గోకిలపుంసోకిలకోకకేకి శుక
పిక మరాళపాళి మధుస్వనమనోహరంబును, మధుపద్మనిమగ్ధురంబును, గాళిందీజల
కల్లోల కోలాహలనమూకులంబును, వసంతలలికామనోహరంబును, జిత్రవిచిత్రంబును,
బవిత్రంబునుఁ గల్యాణకరంబునగు బృందావనంబందు మలయమారుతంబు మంద

గతిని వినరఁ గల్పవృక్షాంతికంబునం జెలంగు కనంబతరుమూలంబున నొంటిగా నేలే
లంగూడి మధుమాసంబునందు మోహపాశబద్ధంబును, గోపికావచోరభానుచూపంబు
నగు యోలికోత్సవం బారంభించె. అంత నాయుంతుల యనంతనితోఁ జక్కేలనని
బొనర్చి సంతృప్తాంతరంగతైరి. అత్తజీ రాధాసహితండును కృష్ణుండు రథేలోఁ
గూడు పుష్పబాణునిఁ దిరస్కరించుచుఁ దేజరిల్లె. వెండియు నా నాగకన్యకలు బల
భద్రరూపుండగు హరిసింగూడి తదుత్సవంబు దివిజనేత్రశివర్పంబుగాఁ గావించి సంతి
సింపిరిగాదె ? దేవరాజబ్రహ్మరివరేణ్యదుర్లభుండగు నాభగవానునిగూడు చేజీయల
భాగధేయం బింతింతయని చెప్పంగలమే ? భూవా ! పాపహరంబగు గోపికలచరితం
బుల వినిపించితి. ఇంక నీవేమి వినవలయు? తెల్పుమని యడుగ నారదునకు జన
కుం డిట్లనియె.

తే॥ నారదా ! యట్టి గోపీజనమునకల్ల యనఘుండైన మర్వానుండఁ మునివరుండు
యమసహృదబీపంచాంగమమలబుద్ధి నిచ్చెనని చెప్పితివె యైనవిప్పు డీవు.

—♦ యమునా పంచాంగము. ♦—

మ॥ సదయాంతకరణుండ వౌచు యమునాసౌభాగ్యపంచాంగ మె
య్యదియో దానినెటుల్ జపింపనలెనోయద్దానిచే నేఫలం
బొదపుక మున్నది యేమనల్పి రను సర్వోదంతముల్ బల్కవే !
మది యానందమహాసుధాజలధిలో మగ్నంబుగా నారదా ! ౨౨౧

మ॥ శ్రుతులారక విని దేవమానియు నిటుల్ సూచించె సిద్ధాని కొం
డితిహాసంబు విదేహరాజునకు “భూమిశా! యయోధ్యాపురీ
పతియుక రాజవరుండు దివ్యధనియుక బాహుబలాఘ్నండు స
న్మతిమంతుండును సత్ప్రవర్తకుండు నౌ మాంధాత నా నొప్పెడిక. ౨౨౨

ఉ॥ ఆ యనఘుండు వేటకయి యాత్మగృహంబును వీడి కానకుక
జాయఁగఁ జేరి తిర్గు చలసౌభరినామకమాని యాశ్రమం
బయతబృందకావనమునందుఁ జెలంగుట గాంచి మెల్లఁగా
నాయెడకేగి యల్లుండగు నా మునికిక నతిఁజేసి యిట్లనెక. ౨౨౩

శా॥ మానీ ! నీవు పరావరజ్ఞుడ వసామాన్యుండ వార్యుండ వ
జ్ఞానాంధాన్వితలోకభాస్కరుడవో జామాత ! యీవిప్పు డె
ద్దానక రాజ్యసుఖంబులక జెలఁగి యీ దైత్యారిసారూప్యముక
సానందంబుగఁ జెందఁజాలుదునౌ నా కద్దాని వాక్రువ్యమా ! ౨౨౪

క॥ అనవుడు సౌరభి యిట్లనె నినతారక లెంతకాల మెసఁగెడినో యం
దనుకను రాజ్యంబిడి తుద వనమాలినిఁ జేర్చు యమునపంచాంగంబే. ౨౨౫

క॥ వివరించెదనని వినుమా స్తవ పటల సహస్రనామసరణికవచముల్
గవిసిన నది పంచాంగ మని విబుధు లనుచుందురు తరణికులశశాంకా !

తే॥ అనంగ మాంధాత క్రమ్మట నడగె నిట్లు
సౌభరీ ! యమునాకవచంబుఁ డెలుపు
మది యనుష్ఠింతు భక్తితో ననంగ మునియు
మఱియు నిట్లనె నతనితో మానవేంద్ర !

౨౨౭

తే॥ సర్వరక్షాకరంబును సకలశుభదమైన కాళిందికవచంబు ననెద వినుమ !
యగ్రజండు చతుర్భుజ నజ్జనయన నృందనస్థను శ్యామను యమునఁ దలఁచి.

తే॥ శైవలినియందు వేకువక జలకమాడి
సిగను ముడిచియుఁ బూర్వదిక్కుగఁ గుశాస
నమునఁ గూర్చుండి సంధ్య సక్రమముగాను
సల్పి కవచమిద్ది చదువనగును.

౨౨౯

—* యమునా కవచము. *

సీ॥మా॥ యమునాప్రవంతి శీర్షమును రక్షించుత కృష్ణ కన్నులను రక్షించుఁగాత
శ్యామయు భూదేశ మోముత నాసికక స్వర్గవాసినియుఁ గాపాడుఁగాత
దాడల రక్షించుతక మోదరూపిణి హృదీ మహావాహిని యేలుఁగాత
జక్రిమామాంసజ శ్రవణముల్ ప్రోచుత గాళింది యధరముల్ గాచుఁగాత
రవినుత చిబుకంబు రక్షించుతక యమభగిని కంధరము గాపాడుఁగాత
కృష్ణప్రియాంగన పృష్ఠంబు ప్రోచుతక భుజములక డటినియుఁ బ్రోచుఁగాత
నూరుపుల్ రంభారు వోముతన్ జానుపుల్ పాదభేదినియుఁ గాపాడుఁగాత
ఘుటికలక బ్రోచుత గోర్కి రాసేశ్వరి కలుషహారిణి కాశ్యక గాచుఁగాత
సంతర్పహిరభోర్ధ్వహరిదువదిశలన్ బ్రహ్మార్జతమప్రియ ప్రోచుఁగాత

తే॥ సర్వదా సర్వథా సర్వసమయములను జక్కఁగాఁ బ్రోచుఁగావుత సకలలోక
మాత మాతల్లి మాకిటక బ్రీతితోఁ బ్రసన్నయై మ్రొక్కులంగొని సాకుఁగాత

క॥ ఇది యమునాకవచంబును బదిమాటులుఁ బరమభక్తిఁ బఠియించిన య
ట్టిదరిదుం డల ధనదుపగిది ధనియై వఱలి కడకుఁ గేవలమందుక. ౨౩౦

తే॥ బలియు బుద్ధిమంతుఁడు నై నబ్రహ్మచారి
నియతితో మితాశనుఁడయి నెలలు మూడు
జరుగునందాక దీనినిజదువ నాతఁ
డఖలరాజ్యాధిపత్యంబు నందఁగలఁడు.

తే॥ మూడునెలలలో నిశ్చలబుద్ధి నిద్రి నూటపదితడవలు మంచిచోటునందుఁ
జేరి చదివిన వారికి సిద్ధిగానివిషయమేదియు నుండదో విమలచరిత ! ౨౯౩

తే॥ ఎవడు ప్రొద్దున మేల్కొంచి కృష్ణదర్శనాదికారణముగ దీనినధికభక్తిఁ
జదువునో యాతఁ డైహికసౌఖ్యములను జెంది గోలోకమున కేగిచెన్నుమీఱు.

తే॥ అనఁగ మాంధాత యిట్లనె యమునయొక్క
సర్వసిద్ధికరంబగు స్తవముఁ బలుకు
సౌభరీ ! యన్న నాతఁడాజనవిభునకు
స్తవము నుడువంగఁ దొడఁగెనో జనకరాజ ! ౨౯౪

—† యమునాస్తోత్రము. †—

తే॥ పద్మనాభవామాంససంభవకుఁ గొల్పు కృష్ణకొఱకుజోతంబు శ్రీకృష్ణరూపి
ణికి జోహారువు కాళిందిన్ద్వు రిణికి జాగిలిక భక్తితోడుత పల్పుచుంటి.

క॥ సిలుగు సుజనులకుఁగూర్చెడి తులువలు గాముకులునైనదుష్టులు త్వష్ట
క్తులుగానై రేక వారిని సలలితమతి సాకు నీకు సల్పెదఁ బ్రణతుల్. ౨౯౫

తే॥ కృష్ణ ! కృష్ణస్వరూపపు పృథుతరంగ
ములను గూర్మావతారుఁడు సెలఁగుచుండుఁ
బ్రలయమున మత్స్యమూర్తివై నిలుతువువతి
బిందువందుగోవిందుఁడు వెలుఁగుచుండు. ౨౯౬

శా॥ అమ్మా ! దేవపురుల్ యథాయథలుగా నజ్ఞోద్భవాండంబు ఖం
డమ్ముల్ గాఁగ గిరీంద్రభూమిరుహకుడ్యశ్రేణిదుర్గోరుకూ
లమ్ముల్ గూల జవంబునక విరజ నుల్లంఘించి లోకమ్ముఁ బూ
తమ్ముక సల్పుచుఁ బాటుచుంటివివె జోతల్ నీకు లీలావతీ ! ౨౯౭

శా॥ పుల్లాఙ్గాయతనేత్రవామభుజసంభూతా ! విభూతీశ్వరీ !
తల్లీ ! గోపకగోపికాసురభివత్సశ్రేణిసంరక్షణా
భ్యుల్లాసా ! యరవిందమిత్రతనయా ! పూతా ! జగన్మోహినీ !
కల్లోలాకర ! మేఘవర్ణరుచిరా ! కావించు నీకంబలుల్. ౩౦౦

ఉ॥ జీవనజోత్పలాదిబహుచిత్రసుమంబులఁ జూత నాదికే
శావనిజంబులక మిగుల హర్షముగూర్చెడి తీవెలక బ్రమో
దానహమైన కుంజముల నందముఁ జెందెడి బృందకావనిక
తీవిఁ దలిర్పఁ జేరుచుఁ గడిందిగ మెచ్చెడి నిన్నుఁ గొల్పెదక. ౩౦౧

- సీ॥ గోవిందదుర్లభ! గోలోకమున నీవె యుత్తమవై సతముండువమ్మ!
బాధాకరంబులౌ పాపాఖువులకెల్ల జర్వీకరంబవై తనరితమ్మ!
గోవిందనంగతగోపకగోపికాకుర్తసకలితవై కుదిరితమ్మ!
జలలోలకల్లోలసంచయగోలాహలాంచితవై లలి నలరితమ్మ!
- ఆ॥ సకలజగములందు సౌందర్యవతివమ్మ! సుమతివినుతవమ్మ! విమలరూప
వమ్మ! యాదిదేవునధాంగివో యమ్మ! నిన్ను సమ్మియుంటి నన్నుఁ బ్రోచు.
- క॥ యమునానామముఁ దాల్చితి వచురులు మీపేరుఁ జలఁచి యఘనగములఁ జూ
ర్ణము గావించురు తల్లి! యమభగినీ! భక్తి నిన్నునారాధించుక. 303
- ఆ॥ నీకు నన్నయైన యాకృతాంతండును నిన్ను దలఁపనట్టి నీచజనుల
సరగఁ గొట్టగక బ్రచండనాముండయి దండముఁ గొని పురిని మెండుదిరుగు.
- తే॥ విషయకూపములక బడి వెతలఁగుడిచి వేమఱుక విసువొందెడివెఱుల పయి
నీ కటాక్షరజ్జవుబడ్డ నిముసమున నె లేచి వారు కేవలమునుజూచుచుండ్రు.
- తే॥ శ్రీవిరాణ్మార్తి విస్తృతశీర్షమందు వేణిరూపకమాలగా వెలుఁగుచుంటి
వమ్మ! నీగుణమందు నావంతయేని శేషుఁడుక వర్ణనంబునుజేయఁగలఁడె ?
- తే॥ ఇట్టి నీవు కృపామతి నెచట నెచటఁ బాటుచుందువో యందందు వఱలు నరుల
భాగ్యమేమని చెప్పనాభానుతనయ! మోక్షులొనరింతుఁ గైకొనిప్రోవవమ్మ!
- తే॥ ఇట్టి యమునాస్తవంబును నేజనుండు వేకువను లేచి పూర్వోక్తవిధిగ భక్తి
జనువునోవాఁడు జగతికిసౌఖ్యమొసఁగి భోగములఁబొంది గోలోకమునకు నరుగు.

—* యమునా పటల పద్ధతులు. *—

వ॥ అనవుడు మాంధాత యానందించి మహాత్మా! యనుగ్రహించి కామ
ప్రదంబులగు కాళిందీపటలపద్ధతులను బోధింపవేడితినన నమ్మునివరుండు విని జన
వరా! తద్యమునాపటలంబున కాదియందుఁ బ్రణవంబునుజేర్చి మాఝూబీజం బుద్ధ
రించి రమాబీజం బనుసంధించి కాళిందీదేవి యనుదానిని జత్కర్థ్యంతంబుగాఁజేసి
దానికి నమశ్శబ్దంబు గూర్చిన మహామంత్రంబును. తన్మంత్రం బేకాడశలక్షావృత్తులు
జపించిన సిద్ధించి వాంఛాప్రదంబును శుభకరంబునగు నొక్కసింహాసనంబును పోడశదశ
పద్మంబును వేసి మధ్యభాగంబునఁ గర్ణికను జిత్రించి యమునాసహితండుగు శ్రీకృ
ష్ణుని మనోహరంబుగాలిఖించి పూర్వోక్తకమలంబునందలి పోడశదశంబులందు గంగా
విరజా, కృష్ణా, చంద్రభాగా, సరస్వతీ, గోమతీ, కాశికీ, వేణీ, సింధు, గోదావరీ,
వేదస్మృతీ, వేద్రవతీ, శతద్రు, సరయా, ఋషికుల్యా, కకుద్మినులను నదులను వేఱు

వేటుగాఁ దత్తన్నామమంత్రంబులతో షోడిశోపచారంబుల నర్చించి క్రమముగా దిక్పతుష్టయంబునను బృందావన, గోవర్ధన, బృందా, తులసీ, దేవతలను పూజించి, యా మంత్రనామంబులతోఁబూజించి భగవతియుఁ గళిందనందినీయు, సూర్యుఁడూ తయు, యమభగినియు, శ్రీకృష్ణ ప్రియయు, యాశీభూతయునగు యమునకొఱకని మాటిమాటికి నుచ్చరించుచు నావాహనాద్యుపచారంబులు గావించి వ్రేనిఁ దెలిపిన మహామంత్రంబు జపింపందగు. ఇఁకఁ దత్పద్ధతి యెట్టిదనిన తత్సంత్రపుస్తకపుట నుండి సుద్ధింపనందాఁక బ్రహ్మచారియై మానంబుఁదాల్చి యనభోజయఁగాని వస్త్రాశనుండుగానియై నేలఁబరుండి యింద్రియగులును జయించి కామశ్లోభాదులతో దూరికరించి సమర్థుండగు దేశికుని నేర్పాటుజేసికొని తదాజ్ఞానుసారంబుగా బ్రాహ్మ్యముహూర్తంబున మేల్కొని యమునను సన్నుతించి కాల్యంబులందీర్చి యరుణోదయంబున నద్యాదులందు స్నానం బొనరించి నిత్యంబులగు దశతపంబులతో నిర్వర్తించి తస్మాంత్రం బనుష్ఠింపందగు. మధ్యాహ్నంబగును సంధ్యానందనంబొర్చి నియమపూర్వకంబుగా నుండందగు. తస్మాంత్ర పునశ్చరణఃకామస్త సమయంబునం బుత్రవంతులగు దశలక్షబ్రాహ్మణులను గంధపుష్పాక్షతాదులతోఁ బూజించి వక్షసోపేతంబగు మధురాన్నం బిడి బాంబూనదపాత్రాంబరాభరణ విక్షణల నొసంగి సంతృప్తులం జేయందగు. ఇట్లాచరించిన నామంత్రంబు సిద్ధించి బుద్ధిగతాశీష్టంబులను సిద్ధింపఁజేయు. సందియ మానంతయు లేదు. నీవు ననుష్ఠించి సర్వసుఖంబులఁ బొందుమని యుపదేశింప నారాజవరుండు,

౩౦౮

ఆ॥ అరున మొంది ధీర! యమునా సహస్రనామనుతిగూడఁ జెప్పి మనము మోగఁ జేయ వేడితినన నా యోగివర్యుండు వలుకఁదొడఁగె నిట్లు వార్తివేంపి!

న॥ భూరమణా! యీ మంత్రంబునకు సౌభరిమహర్షియు, యమునదేవతయు ననుష్ఠాపించుదును, మాయాబీజము కీలకంబును, రమాబీజంబు శక్తియు గలదు. ఈ నామస్తాత్రంబుఁ జరించుటకు ముందుగా “శ్యామామంభోజనేత్రం” అను దానితో ధ్యానంబొనరించి “కాళింది” యను నామంబు మొదలు “సర్వశ్రేష్ఠాధిదేవత” యను నామంబువఱకుంగల వేయినామంబులతో సక్రమంబుగాఁ జనువనగు. ఇట్టిస్తాత్రం బొకమాటు సల్పినవాని గృహంబునందుఁ జౌర్యంబును, కెండుసారులు జదివిన వాని కెట్టి ప్రదేశంబున నైనను జోరవ్యాఘ్రాది భయంబులు గలుగ నేరవు. శుద్ధద్వితీయయం దిద్దానిని బ్రారంభించి పూర్ణిమలోపలఁ బదితఙ్కపలు పఠించిన రోగి రోగంబునుండియు, బద్ధుఁడు బంధనంబునుండియు విముక్తు లగుదురు. గర్భిణి సుకుమారునిం గాంచు. విద్యార్థి సకలవిద్యలందుఁ గుశలీయగు. మోహనస్తంభ నోచ్చాటనఘాతనశోషణదీపనోన్మాదనతాపనవిధిదర్శనవశీకరణంబులందు నేర్పును మనోగతంబులగు నిష్టంబులను సిద్ధింపఁ జేయు. దీనిని విధివిధానంబుగాఁ బారాయణం బొనరించిన బ్రాహ్మణుండు బ్రహ్మవర్చస్వియు, రాజన్యుండు సర్వరాజ్యాధిపతియు, వైశ్యుండు ధనాధిపతియు నగు. ఇది బ్రాహ్మణముఖంబుగాఁ దన్మహి

మంబు వినిన శూద్రుండును నిర్మలుండై మోక్షార్హుండగు. నిత్యంబును భగవత్సూ
జాకాలంబున నిద్రి చదివినవాఁడు సకలమునం దరవింపంబు వొందియు నీరంటనట్లు
సంసారమండును. దజ్జనితపాపంబు నంటఁడు. ఇది యొక సంవత్సరంబువఱకు
నూరుమాటులు ప్రత్యహంబుఁ జదివిన సప్తద్వీపవలయితంబగు నిమ్మేదిని నేకచ్ఛ
త్రాధిపతియై పరిపాలించుననుట కనుమానంబులేదు. నిష్కామియై యెవఁడిది చదు
వునో వాడు పురుషార్థంబులంబొంది జగతిం బేరొంది జీవన్ముక్తుండగు. మఱియు నిది
సావధానంబుగాఁ జదివినవా రఖిలసుఖంబులు గాంచి యంతిమంబున గోలోకంబున
కరుగఁగలరని పలుక నా మాంధాత యాలించి యలరి మునికి నతులిడి నిజరాజధాని
యగు నయోధ్యాపురంబున కేకఁ గాడె! యింకను నీవేమి వివరముతో తెలుపు
మని యడుగ జనకుండు నారదున కిట్లనియె.

౩౧౧

తే॥ పుణ్యనశమున గోకులంబున జనించి
నట్టి సునతుల గాథల నల్ల యర్క
పుత్రి పంచాంగమున్ వింటి భూసుర ! మఱి
గృష్ఠుఁ డందేమి సేసెనో యెఱుంగఁజెప్పుమ !

౩౧౨

—† ప్రలంబాసుర వధ. †—

ఉ॥ నారదుఁ డద్ది వించు జననాథున కిట్లనె నొక్కవేళలో
శ్రీరమణుండు భ్రాతృయగు నీరిని గూడుచు గోసమూహముల్
బారులుగట్టి నేత్రయుగవర్ణముగాఁ జనఁ ద్రోలు చల్ల భాం
డీరవనంబుఁ జేరి యట తీవిగనుండెడి నొక్కచోటునన్.

౩౧౩

తే॥ గోవులను మేయఁద్రోలియుఁ గోఁడెకాండఁ
గలసి వాహ్వావాహకరూప లలిత కేళి
నాడుచుండెను కంసుచే నంపఁబడిన
యల ప్రలంబ నిశాచరుఁ డట్టితఱిని.

౩౧౪

ఉ॥ గోవకబాలకుం డగుచుఁ గుర్దలాలసులైన వారితో
శ్రీపతి చూచుచుండఁగనె చేరి ముదంబున నాడుచుండె నీ
రూ పల గోవబాలకు లెఱుంగక పోయి రనంతరంబునం
దా పురుషోత్తముండు గని యందఱ కియ్యది దెల్పె నత్తటిన్.

౩౧౫

అ॥ ఆటలందు గెల్చినట్టి నీలాంబరు నోడినట్టి కుఱ్ఱుఁ డొకఁడు గూడఁ
బందెమేసికొన్నభంగి మోయఁగలేక యుంటఁగను ప్రలంబుఁ డొప్పికడఁక.

ఉ॥ నీరిని స్వాంసలాసమునఁ జేకొని పైనమొనర్చి యట్టి భాం
డీరవనంబు నుండియు వడిన్ యమునాతటినీతలంబునన్
జేరిచి యందునుండి మఱిఁ జెల్వగు శ్రీమధురాపురంబునన్
జేరుట కుద్యమించుతఱి నీరి గనుంగొని యాక్షణంబునన్.

౩౧౬

చ॥ ఘనసమమైన రూప మధికంబుగఁ దాల్చి ధరాధరేందు మా
డ్కిని బహుదుర్గముండయి తటిత్సహితాభ్రగతప్రపూర్ణచంద్ర
ద్రునివలె దైత్యవృష్టమునఁ దోచి నెలుంగదొడంగె డిప్తి
ప్తనవమణిప్రకాశిత సువర్ణమయాభరణంబులన్ మణిక్.

౩౧౨

ఉ॥ చండపరాక్రముం డయిన చక్రిసహోదరుఁ డాప్రలంబుఁ డు
ద్దండభయంకరుం డగుటఁ దాఁ గని వేగమ వానిఁబట్టి యా
కొండలఁ గొట్టు నింద్రునలె గ్రుద్ది శిరంబును జెండ్లివైచె బ
ల్లండిగఁ బూలవాన విబుధప్రతతుల్ గురియంగ భూషరా !

౩౧౩

ఉ॥ అంతట వాని జోతియును నా బలరామునిలో లయించె న
త్యంత జయధ్వనుల్ దివిని ధాత్రిని నిండె నరేంద్ర ! యన్న భూ
కాంతుఁడు దిగ్గి యిట్లు పలుకందొడఁగెన్ మఱి వాని పూర్వజ
న్మాంతర పుణ్యగాథను దయామతి నాకు నచింపవే సుఖి !

౩౧౪

— ప్రలంబాసుర పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. —

చ॥ సురముని తిర్గి యిట్లునె యశోధన ! తొల్లిఁ గుబేరుఁ డిందుశే
ఖరపదపద్మపూజకు స్వకంబగు చైత్రరథంబునందునన్
విరులను రక్షసేయఁగఁ బ్రవీణతఁ గాంచిన యక్షవర్యులన్
వజ్రుల నొనర్ప నాభటులు భద్రముగా గనుచుండి రింతిలోన్.

౩౧౫

తే॥ ఒక్కదినమందు నేర్పరి హూహు వ నెడి వానికొడుకును క్రేహరి భక్తవర్యుఁ
డు నగు విజయుఁడన్ గంధర్వజనుఁడు హరిని వేణువీణాశ్రంబులన్ వీధి వీధి.

ఉ॥ స్తోత్రముఁ జేయుచున్ ధనదు తోటను నెవ్వ రెఱుంగనట్లుగా
నాత్రముతోడఁ జొచ్చి విరులన్నిటిఁ దిన్నగఁ గోసికొంచు నే
మాత్రపు సద్గుణేని యటు మంచినడిన్ జనె నంత దాని నా
చైత్రరథేశ్వరుండు గని చాల విచారముఁబొంది కిన్కతోన్.

౩౧౬

చ॥ అరరె ! యిటుల్ మదీయవనమందునఁ జేరి సుమంబులన్నిటిన్
బారిఁబారిఁ గోసి కైకొనుచుఁ బోయె నెటో యల తెక్కరీఁడు త
న్నర సురయక్షకిన్నర గణసితుఁ డైన ఘనుండునైన ను
ద్ధరమగు నాదు శాపమునఁ దోడ్తనె రక్కసుఁ డొచుఁ బుట్టుతన్.

౩౧౭

చ॥ అని శపియించె దద్విధిని నా విజయుండు నిశాటరూపమున్
దనకు ఘటిల్లుచుండు నదాటునఁ గాంచి యకృత్యమెంచి తో
డ్తనె యల గుహ్యకేశ్వరునికి దాఁపునకుం జని తత్పదంబులన్
వినయవిధేయతల్ గలిగి వేమఱుమొక్కి నుతించి యిట్లనెన్.

౩౧౮

తే॥ తవ్వఁ బొరపాటుచే నిప్పు తానకోపనమునందునఁ జేసితి ధనద! నేను
రాక్షసాకృతితో ధరణ్ బ్రహ్మకజాలఁ గాన మన్నించి ప్రోవుము కరుణతోడ.

తే॥ అనఁగ నా సరవాహనుఁ డభిమతించి ద్వాపరాంతమునందున వాసుదేవు
నన్నెయ్యా బలభద్రుని హస్తములను శాపముక్తుడ వగుదువో సరసహృదయ!

తే॥ అనుచుఁ గరుణించెఁ దత్సూక్తి నా విజయుడు,
దైత్యుడై ప్రలంబాఖ్యతోఁ ధరణిఁ బుట్టి
యచ్చుతాగ్రజ హస్తసంహతుల శాప
ముక్తుడై పరమొందె నోపుణ్యపురుష!

౩౨౮

—* కృష్ణుండు దావాగ్నిని మ్రింగి గోపకులను రక్షించుట. *

తే॥ పిదపఁ గేళిలాలనులగు పిల్లవాండ్రు, ఘోస లోభంబునకొ ముంజకాననమున
కరిగి మేసెడి నాత్మీయ సురభితతుల ద్రోలుకొనిరాఁగఁ దేకువతోడ నేఁగి.

సీ॥ సుశృఙ్గదేవుని మన్ననఁ గల్పు ముక్కంటిదా మూడవకన్ననంగ
భగ్గుభగ్గున మండి యెగ్గుల మిక్కిలి కలిగించెడి బడబానలమనంగ
సంభోధినుంధనమందు నొక్కున్ముడి బైలుదేరిన విషజ్వాలలనఁగ
సర్వలోకంబుల ఊణములోన దహించు ప్రలయకాలాభీలపహ్నియనఁగ

తే॥ ఘోరభీకరమైనట్టి కారుచిచ్చు
పుట్టి తన్మహారణ్యంబుఁ జాటుముట్టి
కాల్పుచుండుటఁ గనుఁగొనఁ కాతరులయి
యేమితోఁచక యెలుగెత్తి యిటుల ననిరి.

మ॥ అదిగో దావము చిట్టటార్కటలతో నంతంతకుఁ మమ్ములకొ
గదియకొసాగె భృతోరుకొస్తుభమణీ! హృరాజమామణీ!
త్రివివేశ్వరరక్షణప్రియమణీ! దీవాళి చింతామణీ!
స్వనయూర్హాఘభుజంగగారుడమణీ! చక్రాదిపాణీ! గుణీ!

౩౩౦

తే॥ కృష్ణ! కృష్ణ! కృపాకరా! కీర్తనీయ!
మమ్ము దావాగ్ని కసితోడ మంటఁగలుప
నచ్చెడివి నిన్ను శరణంబుఁ జొచ్చుచుంటి
మయ్య! చయ్యన రక్షింపు మియ్యదనున.

౩౩౧

చ॥ అనఁ గరుణాశువుండయిన యచ్చుతుఁ డిట్లనె నన్నలార! మీ
మనముల భీతి వీడి యొకమాటు కనుంగవ మూయుఁడీ! యన
న్విని యల గోపబాలురు స్వనేత్రయుగంబును మూసి రంత నా
వనజదళాయ తేజఃబుడు వహ్ని దహించెడిచోటుఁ జేరుచుకొ.

౩౩౩

చ॥ జలమును గ్రోలు పోలికను సావపుమున్నను మింగు భంగి—
వలయుముగా దహించెడి దవంబు గురుకున్న మింగె నిం వే
ల్పులు దనువేళ్ళ నాసికలమోడి విచిత్రముఁబొందుచుండి మి
త్రులు నులు కాత్మలక విడిచి తోవముఁగాంచ బలుండు మెచ్చుగాక. 336

మ॥ తరువాతిక మునివర్షుడైన హరి యా దావంబు బోకార్చి త
త్సరభీగోపక బాలకానకులతో సూర్యాత్మజాతీర భా
సురభాండీర మహావచనవృక్షలా శోకాటవింజేరి సం
బర మొండెక జనకా! మహావృక్షులకు నే భానంబు సిక్కింపజే? 337

ఉ॥ అందున గోపబాలకులు చాచట దప్పిన బీడఁ బొంది బ
ల్లింది బలాన్వితాచ్యుతుని తస్సగ వంశముల్ బానర్చి తా
రందరు జేరి వేడి రిటు లక్కట! మానసు యుత్తుచే వృక్షల్
జెంది నశింపనుంటి మిడఁ జెచ్చురఁ బ్రోవుమ! సంపదదహ! 338

తే॥ అంత సోకుమూకలగొంగ యందుల కుర
రీకరించియు వారికీ రీతిఁ బల్కె—
మాధులగుబాపలతోడ మఖము నంగి
రనుఁ డొనర్చెడి ననతిదూరంబునందు. 339

ఉ॥ అచ్చటి కేరి బ్రాహ్మణుల కందఱకుక గిడిగిళ్ళ భక్తితోఁ
గ్రచ్చట సల్పి యన్నముదకంబుల నక్షయ పొండిచంగ వా
రచ్చటనుండి పై నమయి యా మునివర్షుని యడ్డవాటికక
జొచ్చి విధేయులై మిగుల జోతలొనర్చి వచించిరిట్టులక. 340

ఆ॥ విప్రవర్షులార! యప్రమేయుండగు గోకులేశుతుఁడు గోపబాల
కులను గూడి గోతతులఁ దమిఁ ద్రోలు చశోకమనెడి వనికి సారిది వచ్చె

క॥ ఆతఁడు నాతనిభ్రాతయుఁ నాతనితోఁ దిరుగులాడెడి మిత్ర
వ్రాతము లన్నోదకముల నాతురులై రందువలన నవి మిరియఁజే! 341

ఉ॥ వారల కుయ్యునిక విని సవక్రియలక నెరవేర్చు భూసురుల్
వారికి నిట్లు వాగొనిరి బాలకులార! ముదంబుతో నిటక
వారినిగాని యోదనము పట్టెడుగాని యొసంగు వీలు మా
కేరహి లేదటంచు వచియింపఁగఁ జింతిలుచుంటి మక్కటా! 342

శా॥ అంతక వారు నిరాశులై యల సరోజాక్షుక మఱిక జేరుచుక
జింతాక్రాంతమనస్సులై యసిరిటుల్ శ్రీకృష్ణ! నీ యానతి
న్జింతాకంతయు దాటుకుండ మఖముక నేమంబుతోఁ జేయు వే
దాంతార్థప్రథితాగ్రజన్ములను మే మర్థింప నన్నాంబువుల్. 343

- క॥ ఏమియు లేవని వాఁగొని రామిఁడట మీదు దరికి నరుదెంచితి మిం
కేమెటు బ్రతుకంగలమో యీమెయి నుడువంగవలయుఁ దృష్టా గృష్టా!
- క॥ నావుడు వారికి నిట్లనె శ్రీవిభుఁడో బాలులార! చెచ్చెర నలభూ
దేవుల భార్యల చెంతకు నీవేళనె పోయి యడిగి యిచ్చులఁ గనుఁడి! ౩౪౪
- క॥ ఈతడవకు నామాటను బ్రీతిగ విని పొందనంగఁ బిల్లలు మఱి యు
త్పాతోన్ములనపటుసవ మాతతముగఁ జేయు నిక్క కరిగియు నందుక.
- చ॥ చెలఁగెడి ధాత్రిదేవతల చెల్వల మ్రొక్కుచు నమ్మలార! గో
కులపతిపుత్రకుండు నవకోటిసుధాకరసుందరాస్యుఁడుక
జలదనిభుండు పుష్పశర సామ్యమనోహరవిగ్రహుండు నౌ
జలజదళాయతాక్షుండు వ్రజస్థలినుండి నయస్యయుక్తుడై. ౩౪౬
- ఉ॥ గోవులఁ ద్రోలుకొంచు ఖగగుల్మలతాపరిపూర్ణమా యశో
కావనిజాభిరామవని కాగతుఁ డయ్యెను నందునున్న మి
త్రావళితోడ తుత్తృషల నక్కిలిఁ బొందెడి దాన మీరు మా
కేవిధినేక జలాన్నముల నిండికఁ ద్రోయకుఁ దన్మదుక్తులక. ౩౪౭
- మ॥ అని వేడక ధరణీసురాంగనలు దా మాలించి యాకుజ్జలక
గని యోబాలకులార! మీరిపుడిటన్ గాంక్షించు నన్నాంబువుల్
గొనుఁడి! యట్టి మహామహుం గనుటకై కోర్కుల్ ఫలంపంగ మే
మును రానెంచితి మంచు వారి కిడి రప్పంబువ్వ లవ్వారిగాన్. ౩౪౮
- చ॥ పడపడి బాలకుల్ సనిరి బ్రాహ్మణభార్యలు జైలుదేరి స
మృదమునఁ దన్మహాటవిని మన్మథమన్మథు సాగ్రజన్ముఁ గృ
ష్ణుఁ దనివితీట విన్నవిధిఁ జూచితిమం చరుసంబుఁ బొంది త
త్పదములకున్ నమస్కృతుల భక్తిని బల్క తొనర్చియుండుడున్. ౩౪౯
- తే॥ తమ్మికంటియుఁ గన్గొని తన్వలార! మీర లిటుకు నేతెంచుటల్ మేలునుమ్మి
వల్లభులతోడఁగూడి ప్రాపంచిక నుఖములను జెంది గోలోకంబుఁ బొందఁగలరు.
- క॥ అని వరమిడ నతులిడి వారు నశోకవనమ్మునుండి త్రుటిలో నాశ్శ్రీ
యనిలయములకున్ జనుదెంచినఁ గని తత్ప్రియులు నెదలఁ జింతిలి రిట్టుల్.
- తే॥ సరసిజాక్షునిఁ గనిన మా తరుణిమణుల జన్మములె సార్థకంబులు సత్య మల్ల
కంసభయమున శౌరినిక గనని మాదు జన్మమేటికె గాల్పనే జగతియందు.

ఉ॥ సిమ్మట నండనందనుడు పిల్లలు దెచ్చి యెందు నన్నతో
యమ్ముల మిత్రసోదర సమన్వితౌడై భుజియించి గోళమూ
హమ్ములఁ ద్రోలుకొంచు హృదయంగమమా నల బృందకాబిళి
శమ్ముగఁ జేరె నో యవనిషద్విపులాక్షవిదగనే! గుణే! ౩౫౩

— † శ్రీకృష్ణుండు గోవకులకు వ్రేకుకలోకంబు జూపుట. —

తే॥ పాపహరమగు మఱి యెందు శ్రీవతికథఁ
జెప్పఁచుంటిని విను మార్క! శ్రీకరంబు
నఘహరంబును బరమందు నఖల శుభద
మైన యేకాదశీనత మాస్థతోడ. ౩౫౪

ఉ॥ గోకులనాథుఁ డొక్కతఱిఁ గోకి, శలంపంగఁ జేసి ద్వాదిశిక్
వేకువలేచి గోపపరివేష్టితౌడై యమునా ధునీమణిక్
వీకను జొచ్చి క్రంకులిడు వేళను నప్పతిసేవకుండు త
ద్గోకులనాథు రజ్జువులతో బిగగట్టి మహాజనంబునక్. ౩౫౫

తే॥ వరుణలోకంబునకుఁ గొనిపాతె నవల గోవకులను గోలాహల మాపచాల
నట్టు లయ్యెను బిమ్మట నచ్చుతుండు వారి నూరార్చి ముట్టి యూ నరుణపురిని.

చ॥ పరుషమతిక్ మదేధముల వాజులఁ దేరులఁ గేతనంబులక్
బరిఖల దుర్గవప్రములఁ బత్తుల భర్తమయోరుహార్చ్యముల్
బారిఁబారి బూదిలోఁ గలిపి మూలను డాగిన పాశేఁబట్టగా
నరిగెడివేళ నా నరుణుఁ డంజలులన్ ఘటియించి యిల్లనక్. ౩౫౬

ఉ॥ కోపము మానుమయ్య! యనుకూలవధంబున నుండుమయ్య! మా
యోషినయంత మీ యెడ ననుత్తచరీతి వసించుమయ్య! మే
మీపరిఁ జేయు తప్పులను నెంతయు నీవు త్షమింపుమయ్య! యో
శ్రీవతి! నీ పదంబులకు శీర్షముతో నతులం బొనర్చెదన్. ౩౫౭

క॥ గోపీదుకూలచోరా! గోపీకేళీవిలోల! గోపీనాథా!
గోపకరాజకుమారక! గోపకవంశాబ్ధిచంద్ర! గోపాలమణీ! ౩౫౮

మత్తకోకిల॥ శిష్టరక్షక! దుష్టశిక్షక! చిత్రభేలనలోలుపా!
యష్టదారమనోహరా! పృథులాదితేయగణపియా!
యష్టమూర్తి సుతప్రభావ! యహస్కరార్బుదతుల్య! మా
కష్టముల్ దొలగంగఁ జల్లగఁ గావుమా! కమలేశ్వరా! ౩౫౯

శా॥ బ్రహ్మాండేశ్వరు బ్రహ్మనాభు ననఘున్ వందారు మందారునిన్
బ్రాహ్మణ్యాంఘ్రినోజరాజవినతి ప్రారంభ ధన్యాత్మనిన్
బ్రహ్మనందమయున్ నిరామయుని శ్రీ రాధామనోహరుఁ డ
ద్భ్రహ్మనిర్వచనీయుఁ గృష్ణుని నినున్ బ్రార్థింతు విశ్వంభరా ! 3౬౧

చ॥ అని పొగడంగఁ జక్రధరుఁ డాగ్రహమున్ విడి సుప్రసన్నుడై
మనమున భీతి మానుము సుమాశముగా మను మోయి పాశి ! యీ
పనులికఁ జేయకుండుమని పల్కుచు నందుని త్రాళ్ళ విప్పి తో
డ్కొని యమునాతటన్ వెలుఁగు గోపకనన్నిధిఁ జేర్చె నంతటన్. 3౬౨

ఉ॥ నందముఖంబునన్ వనజనాభు ప్రభావము గోపకుల్ మహా
నందము గల్గఁగా విసియు నమ్మఁగఁజాలక నందనందనున్
దొందరతోడ డాయుచు మధుస్రవదుక్తులఁ బల్కి రిట్లు గో
విందపదారవిందయుగ వేష్టన జృంభితబంధరోపమా ! 3౬౩

తే॥ నీరజాతాయతేక్షణా ! నిశ్చయముగ నీవు భగవంతుడవె ? యైన నీకుఁ డెంకి
యైన వైకుంఠలోకంబు నటమరలను విడిచి చూపింప వినుతిఁ గావించు మిపుడు.

క॥ అంత ననంతతయానుఁడు సంతసముం గని సగోపజనుడై వైకుం
ఠాంతర దేశంబున కత్యంతంబగు శీఘ్రగతిని నరిగియు నటఁ దాన్. 3౬౪

నీ॥ వేయి శిరంబులు వేయి పాదంబులు వేయి భుజంబులు వెలుఁగుచుండ
శంఖంబుఁ జక్రంబు శార్దూలంబు గడయును బద్మంబు వనమాల పరిధవిల్ల
చామరాండోళికాచ్చత్రికీర్తికేయూరాది భూషణు నొప్పుచుండ
సన్వడిలేనట్లు జక్కఁగాఁ గావించు పార్వదుల్ పెక్కురు వరగుచుండ

తే॥ పెక్కుసూర్యుల కాంతలు పెరుఁగుచుండ
సురహారాదులు మ్రొక్కి సంస్తుతులు సల్ప
జ్యోతిరురుమండలంబున నొప్పు సింహ
పీఠమున నున్న శేషుపై వెలిగె నపుడు. 3౬౫

తే॥ గోకులమునుండి వచ్చిన గోపకు లతి భయమునన్ గుసగుసలాడి వజరుచుంటఁ
గాంచి పార్వదులెల్లరు కనలి దవ్వనందు వారిని గూర్చుండ నాజ్ఞ చేసి. 3౬౬

ఉ॥ ఎత్తడినైన విష్ణుసభ నీరలు గాంచితిరొక్కొ ? యిట్లు లు
నృత్తుల పోల్కి వాగుటలు నాయమె ? యీ యెడ నాల్గువేదముల్
మొత్తముగాఁ బఠేశ్వరుని ముచ్చట నెప్పు టెఱుంగరొక్కొ ? నో
శ్శేత్తక యింక భక్తి నల కృష్ణునిఁ గొల్పండి ! ముక్తిబొందుడీ ! 3౬౭

తే॥ అని వచింపఁగ గోపకుల్ హర్ష మొంది
మానమును బూని తను తను మానసముల
క్లిష్టు బోధించుకొని రీ రమేశ్వరుండు
దివ్యసింహాసనంబునఁ జేజరిల్లి.

౩౬౯

చ॥ మనల నధఃకించి యొక మాటయునే స్మృతతోడఁ బల్కుఁ డు
దున శతభా వ్రజస్థలమె తుష్టికరంబు సుఖవ్రదంబు గా
వున నిట లేచి యచ్చటికిఁ బోవఁగ నొనని యెంచు వారిఁ డో
ఁగొని పడితో రమేశ్వరుండు గోకులమేగె ననంతరంబునఁ.

320

— సుదర్శనోపాఖ్యానము. —

సీ॥ మఱియొకవేళను మణిగణాన్నాన్విత శకటముల్ గొంచు గోపకచయంబు
నవనందనరు లుపనందులు షడ్విప్రుషభానువులున్ దమ వసతినుండి
సక్తి పర్వంబైన యంబికావనమున కరిగి సభృత్తులై యందు విడిసి
యందు మహావిద్య యను పేరఁ బరగెడి భద్రకాళీదేవిఁ బార్వతీశు

తే॥ భక్తితోడుతఁ బూజించి పాపతాప
హారమగు శ్రీసరస్వతీ హ్రదిసీత
టమున భూదేవతలకు దానముల నొసఁగి
మ్రొక్కి మృష్టాన్నము భుజించి ముచ్చటాడి.

32౧

క॥ అందంబగు నొకచోటున నందఱు నిదురించి రంత నజగర మొండఁ
నందుని పాదము గజవఁగ నందుఁ డులికిపడుచు లేచి నలఁగుడు పడుచున్.

ఆ॥ పాహి! పాహి! కృష్ణ! పంకజలోచనా!
యేదొ కఱచె నన్ను నీవు గనుమ!
యంచు నెలుఁగునెత్తి యార్చ నిద్రించిన
వారు లేచి యటకుఁ బాఱి చేరి.

322

క॥ కఱచెడి నురగముఁ గనుఁగొని కొఱకొఱలాడుచును గజ్జఁ గొట్టినఁగానీ
శిరమునఁగలమణి వీడని తెఱఁగున నది యడుఁగు విడక తిరుగుచు నుండెన్.

క॥ అత్తఱిఁ గాలియమర్దనుఁ డత్తెఱఁగును గాంచి కసి నిజాంఘ్రిని దన్నున్
దత్తఱిలి యది తదాకృతి బొత్తుగ విడి పొంది పూర్వపుణ్యాకృతినిన్.

32౩

ప॥ శ్రీహరిని జేరి సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి ముకుళిత కరార
విందుండై స్వామీ! భక్తవత్సలా! యేను సుదర్శనం డను పేరంబరగు విద్యా

ధరుండను. ఒక్కసమయంబున నష్టావక్రమహామునీశ్వరుం గాంచి పరిహసించితిని. దాన నామహానుహంబు కనలి సర్పంబు గమ్మని నాకు శాపం బిడె. అక్కతన నిందనుకఁ దద్భోగిరూపంబున నుండి పతితిపావనేత్యాదిబిరుదాంచితభవత్పుద పద్మమకరందరచకిణ్పర్వసంబునఁ జచ్చానంబు సమాప్తంబై తొల్లింటి రూపు నాకుఁ జేకూజ ధన్యుండ నైతింగాదె? ఇట్టి లోకశంకరుండవగు నిన్ను సన్నుతించ సమర్థుండనే? మన్నించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి సర్వోపద్రవరహితంబగు పై కుంతలోకంబున కేగె. అంత నందులకా నందాదిగోపకు లందఁ జనికాశ్చర్యానం దంబులం బొంది యాతండు భగవంతుండే యని నిశ్చయించి పొగడుచు మరలి వ్రజమండలంబున కేతెంచిరి.

32౬

తే॥ వెండి యీవేమి వినెదవో వేగఁ జెప్పుమ

యనంగ జనకుండు మోదిల్లి యాన్రజమున

వనరుహాక్షుఁ డేలీల నొనరిచెనొకా ?

తెలుపుమా ! యనన్ మునిమణి వలికె నిల్లు.

322

తే॥ పసిడిపుట్టముతాల్పొక్కపట్టునందు నన్నతోఁగూడి స్వీయగృహంబునుండి

వెడలి యచలభాగములందుఁ బిల్లవాండ్రుఁగూడి డాగురుమూఁతి లాడఁదొడఁగె

— శ్రీకృష్ణుండు వ్యోమారిష్టాసురులను వధించుట. —

తే॥ అట్టిపట్టున దిట్ట మయాత్మజుండు బలియు నగు వ్యోమదైత్యుండు బ్రాలుదేరి

గోపరూపంబు దాల్చి తత్కర్దనరతులైన గోపకబాలుర నపహరించి. 32౯

తే॥ కొండబండల క్రిందుఁగాఁ జండగతిని సారెసారెకు వచ్చుచుఁ జనుచు నున్న

తాద్రీసానువులందున భద్రపఱచుచుంట సోకుమూకలగొంగ యెయ్యఁజూచి.

ఉ॥ రక్కసునిం గరంబులఁ గరంబుగఁ బట్టి ధరాస్థలంబుపై

నుక్కున నొక్కపెట్టున జయోక్తులు నిండఁగఁ బుష్పవర్ష ముల్

జక్కఁగ దేనత ల్లరియ సంగడికాండ్రును మెచ్చ నన్యు ల

మృక్క ! యనంగఁ గొట్ట నతఁ డానిముసంబున నీల్లె భూవరా ?

3౩౦

అ॥ అంత వాని జోతి యఖిలదిక్కులయందు వెలిఁగి చక్రిలోన విలయమొందె

ననంగ జనకుఁడో మహర్షి ! తత్ప్రొక్తన జన్మచరిత మెఱుంగ స్పష్టపఱచు.

క॥ నావును ముని యనె నాతఁడు భూవర ! భీమరథనామ భూషితుఁడు మే

ధావియు, యజ్ఞయు, ధని బలి శ్రీవిభు భక్తుండు నగుచుఁ జెలఁగెను గాళిగ.

ఉ॥ అతడు రాజ్యపాలనము నొనర్చు కొనని మెచ్చు కేసి ని
స్సేతిని బల్లక మునగి దైవజయై విమోచనమై వచ్చి వచ్చి
తొలగి విన్నవై నవలయ్యెను కేసియు అనివచ్చ ముల
ప్రభాతిగ నిల్చి ప్రీతియొనర్చుచు నొనర్చుచు నిల్చి నొనర్చుచు.

౩౮౪

తే॥ మునినరునిగు పులస్త్యుడు మున్నులవడి
కాల్చినింబుతోనిగిడి జరుగ నట్టి
కీమరగిగాని తేవక వికారవిడి
గర్వియై యుంబు గనుగొనె నెరిము గవలి.

౩౮౫

ఉ॥ ఎనుజుడవగుచుని శాపంబు నొనర్చును నంత కట్టి భూమిభవనా
మునిపదములపై బడి శరణునొనర్చు బులస్త్యముని కనుగొనె నయితోక.

తే॥ ద్వాపరాంతమునందున ప్రజములొక జక్రి యుదయించు దమ్మజక క్రిచేత
శాపము క్షుడవై నీవు శౌరియించు లీనమయ్యెద వో సుధీమాననీయ ! ౩౮౬

తే॥ అని నచించెను బిమ్మట నాతిం డిట్లె మయనిశాచరపుత్రుడై మహినిబుట్టి
ప్రజమునందున క్రీహరి బాహుక క్రిచేత గిట్టి పరేవ్యుక జేరె జరక ! ౩౮౭

ఉ॥ నెండియు నిట్లె యొక్కతటి విశ్వశయంకరు వాయరాంబుడుక
జంజపరాక్రముండు దనుజద్రముటుం డితికుట్టితుం డిరి
ప్రంజనువాడు గోవకశిశుప్రకంబున జేరి లోదసిక
నిండి ప్రతిభ్యనింపగ ననేకవిధాలుల బొబ్బరించుచుక.

౩౮౮

తే॥ శృంగములతోడ గిరుల మహీశులమున
గూల్చి తరువుల నన్నిటిక గోవకపజు
చుంట గో గోవగోపిక లోనిస్త
భయమునన్ గాల్కొలందిగ బాజి రవల.

౩౮౯

చ॥ సభయుల నాత్మమిత్రులను శౌరి కనుగొని భీతి వీడు డం
చభయ మొనంగి యట్టి వృషభాకృతినుండిన దైత్యుఁ ద్రోయ వా
డు భళి యనంగ మాధవుఁ బుత్వమునం గొని దచ్చికోసులన్
రభసముతో ధరన్ బడఁ గనంబుగ నెట్లెను కృష్ణుఁ డంతటన్.

౩౯౦

ఉ॥ బాలుడు చెంబు బంజపయి వ్రస్తలుగాఁ బడవై చివట్లు గా
లీలంగ వాని వాలము లలిం గొని గిట్టునఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి యీ
నేలను గొట్టె నంత నల నిర్బంధైరియు లేచి యొక్కపెన్
శైలముఁ గొమ్ములన్ బెట్టికి చక్రిశిరంబున వేసె నారుచున్.

౩౯౧

ఉ॥ అయ్యది కాంచి కిన్న మరు నయ్యయు నయ్యచలంబు నయ్యెడ
జ్జయ్యనఁ గొంచు నయ్యసురనాథు తలన్ బడ్డవైచె దానిచే
నయ్యసురుండు కొంతవడి వ్యాకులుడై మఱిలేచి కొమ్ములన్
గయ్యము గోరి యుర్వి నుడకంబు జనించెడిలాగు గ్రుమ్ముచున్. 3౯౩

చ॥ కమలదళాక్షుపై నుఱకఁగాఁ గని చక్రి తదీయదీర్ఘశృం
గముఁను బట్టి వాతహతిఁ గంజము తిర్గిన యట్లు త్రిప్పి రో
షమున ధరిత్రఁ గొట్టఁగ నిశాఁకుఁడు రక్కసి రూపునీడి భూ
వ్యసురశరీర మూని యల యంబుజనాభుని మ్రొక్కి యిట్లనెన్. 3౯౪

సీ॥ నీరమణీయాంఘ్రి నీరజంబునఁ గదా తుంగవీచీ సంగ గంగ వాంగ
నీమనోహరనాభి నీరజజనిఁ గదా పృథుమాయ బిడ్డలఁ బెట్టియుంట
నీ కమనీయాస్య నీరజంబునఁ గదా భూసురవర్ములు బుట్టియుంట
నీదివ్యలోచన నీరజంబులఁ గదా నీరజమిత్రుండు నెగడియుంట

తే॥ నీ మనంబునఁ గద చంద్రు డామతిలుట నీమ సంకల్పమునఁ గదా నిఖిలభువన
ములును బుట్టుట గిట్టుట యలరియుంట పాశుపాల్యప్రవీణ! గోపాలబాల!

మ॥ కరుణాంభోనిధి! నందపుత్ర! నిజ భక్తశ్రేణికల్పద్రుమా!
వరతంత్ర్యాఖ్యుడఁ బ్రహ్మచారిని సురోపాధ్యాయశిష్యుండ భూ
సురుండన్ నే పారపాటుచే గురుదరిన్ జొచ్చిల్లి పాదంబులన్
గరమున్ జాపి తిరస్కరింప గురుఁడున్ గాఠిన్యభావంబునన్. 3౯౫

తే॥ ఎద్దునగుమని నను శపియించెఁ గృష్ణ! దాన వంగదేశములందు నేను వృషభ
రూపమును దాల్చితి సురవిరోధిమైతి వలన రాక్షసత్వంబును గలిగె నాకు.

తే॥ నీయనుగ్రహంబున నేను నేడు వేడ్క శాపము కుండనైతి రాక్షసత విడిచి
యుంటి నీరేషుజగముల కొడయఁడవగు నీకుమ్రొక్కెద శ్రీకృష్ణ! నిర్మలాత్మ!

తే॥ అనుచు మ్రొక్కి విమానంబునందు నెక్కి
దివ్య తేజంబుతో వాడు దివముఁజేరె
నిపుడు పావహరంబు నభీష్టదంబు
నైన మాధుర్యఖండంబు నంటి జనక! 3౯౬

ఉ॥ ఆపదధీనదీనకరుణార్ద్రకటాక్ష! వివక్షశిక్షకా!
గోపరిపాలనప్రియ! యథోరసుకర్మనచక్రపాణి! ల
క్ష్మీపతి! శౌర్య ధైర్యబలశేవధి! ధీనిధి! యాదవాన్యయో
దీపక! సూర్యకోటిసమదీప్తివిభాసుర! భూమనోహరా! ౪౦౦

ఉత్సాహా! నిత్యసత్య శుద్ధబుద్ధ నిర్వికల్ప చిన్మయా!
 స్తుత్య వేదరాశిగమ్య దోషదూర! శ్రీకరా!
 ప్రత్యయార్హ! విశ్వయాప! పద్మనాభ! కేవలా!
 ప్రత్యనీకభీకరాంగ! బహుళ లోకనాయకా!

౪౦౧

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్రావస్తంబమూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకల
 కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ
 సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ
 నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనవాసావరనామధే
 యాప్షయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంచై స
 శ్రీగర్గభాగవతం బంధలి
 మాధుర్యఖండము
 సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ
 హరిః ఓం తత్సత్
 శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గభాగవతము

మధురా ఖండము

మధురానాథా! శ్రీధర!

మధురైత్యవినాశకృతినమర్థా! లక్ష్మీ

మధురాధరపానప్రియ!

ప్రథనాధిక విక్రమాశ్శ్య! రాధాకృష్ణా!

౧

ప॥ అనవుడు జనకుం డమరమునీంద్రున కిట్లనియె. మునివరా! రాధామాధన కథావిధానకథనప్రథితసుధీనిధివగు నీ ననుగ్రహించి సకలజనమనోభిరామంబగు నమ్మధురాపురవరంబున నా మధురిపుం డేయే కార్యంబు లెట్లెట్లానరించెనో దుర్భరంబగు దోర్బలంబున నిక్కిన మార్తుర నొక్కుమ్మడిం ద్రొక్కం జాలిన యుక్కడీడగు నక్కంసుని ధ్వంసం బెట్లు గావించెనో విశదీకరింపు మని ప్రార్థింప నా కయ్యపుఁ దిండి యయ్యసనీంద్రున కిట్లనియె.

—॥ కంసుండు శ్రీకృష్ణ వధార్థంబై పన్నాగంబులఁ బన్నుట. ॥—

క॥ ఒకతటి మధురానగరికి నికషాత్మజ విపులవంశ సిద్ధనోద్యమమున్ ద్రికరణశుద్ధిగఁ గోరి కుతుకమున నే నరిగి యుంటి దోషవిదూరా!

౩

చ॥ చనిచని కాంచితిన్ మనుజుచారణ కిన్నర సిద్ధ యక్ష రా డ్దనుజ సురావ్యరోజనయతంబు శతాంగమదేధవాజిరా జినిభృతమున్ బలిష్ఠ యదుశేఖరయుక్తము నూత్నరత్నజా తినివృత వేదికాన్నితము దివ్యము కంససభాప్రదేశమున్.

౪

ఉ॥ అందున నల్లడల్ జయజయధ్వను లొప్పఁగ సింహాపీఠికన్ జెందిన దుష్టుఁ గంసు యదుశేఖరుఁగాంచితి నంత నాతఁ డా నందముతోడ భండనమునన్ మును పిండ్రునినుండి గొన్న యా సుందరచామరాది పరిశ్రోభితశీత మొసంగి భక్తితోన్.

౫

ఉ. నాట సమర్పణ జేయంగ ఘనముగ నున్న యిటు లన్నిచిదిలికొ
 ధీకరవైరిదారణవివేక కృతార్థ ! యశోవ నెప్పుడో
 గోకులమందుఁ గన్న నశికూట శరణార్థముఁ దీసివచ్చి వే
 యాకనమొందికట్టి కళ యంత మొఱుంగును నీవు జేరరా ! ౬

ఉ॥ భూవర ! పూర్వపుణ్యమునఁ బట్టిన యీ ననుదేవుఁ డాత్మతో
 దేవకీయందుఁ గొప్పన్ బలదేవుని లోహితీయందుఁ గాంచియున్
 గీనలనకా భయంగుడు నెచ్చెల్లినూ నజనాభుఁ డెట్టిలో
 కినిఁ దెంచుమా ! యని యిదేక వినినలినందుఁ వారలున్. ౭

ఆ॥ శుక్లపక్షచంద్రు లోభను దెలుగుముఁ బూరినయను ననుచి మొదలుకొనియు
 నల యరిష్టఁ డెచేడి ననుచునజులఁగల నక్కనలను ఒంటి నిక్కిరయ్య ! ౮

చ॥ ఇరువురు వీరు వైరులని యీ రెన నమ్మి మెలంగుమా ! యనకా
 సరగ బలిష్ఠకంఠుఁడు ననాథు మహాగ్రహకంఠాంగుడై
 కరమున శాతఖడ్గమును గైకొని యీ ననుదేవు డిట్టిభక్
 నఱుకఁగఁ బోయి నాడు విచనంబున వానియు నెట్టకేటకన్, ౯

తే॥ ఆలితోఁగూడ నాతని హస్తములకు నంకెలల వేసి వెనఁ జెజనాలఁ జెట్టె
 నంత నటనుండి నేఁబోతి నచల నరయ రామకృష్ణవివాళనారంభ మరచి, ౧౦

తే॥ దనుజనరుఁడుగ కేళినికా దానె పిలిచి
 రామకృష్ణులఁ ద్రుంపఁగా వ్రజము జనుమ !
 యంచు నంపి చాఱారముఖాసురులను,
 మంత్రులన్, నిజకరిమహామంత్రఁ జీరి, ౧౧

ఉ॥ వీరవరిష్ఠులార ! సరవికా వినుడీ ! మునివర్యుడైన యీ
 నారదుఁ డిట్టి నన్ను నల నంజగృహస్థిత రామకృష్ణులే
 పోరున జంప నుండిరని పూర్తిగఁ దెల్పెను గాన వారలన్
 మీరిట మల్లయుద్ధమున మిత్తికొనంగుడీ ! గెల్పుఁ దెల్పుడీ ! ౧౨

ఉత్సాహ॥ మల్లభూమి శుభకరముగ మసలకుండఁజేయుడీ !
 యుల్లలన్నదాంబుధార నుబ్బు నా గజంబుచే
 నల్ల నల్లద్రొక్కినట్టు లణఁగఁద్రొక్కఁ జేసి వా
 ర్జెల్లుకాఁగ మానటిఁడ ! చేయుమయ్య ! చేయునన్. ౧౩

క॥ అమవసవలున మల్లరణమగున్ దత్పూర్వదినమునన్ గాయ్క య
 జ్ఞమును బ్రశాంతము కొఱ్ఱకైఁ క్రమముగఁ జరిపింతుఁగాన రండటకీరల్.

ఉ॥ వారికి నీ రహిన్ బలికి పంపి రహస్యముగా మనీషి న
క్రూరుని సంతరంగు ననుకూలుని మంత్రిని బిల్చి యిట్లనెన్
బోరను రామకృష్ణులను పోజలు ననెగటార్తు రంచు సా
నారదమాని యిత్తెని నాకు నెఱుంగఁగఁ జెప్పెఁ గావునన్. ౧౫

—† కంసుం డక్రూరుని గోకులంబున కంపుట. †—

తే॥ ఎల్లివేకువ గోకుల మేగి యందు
నున్న నందునిగీమున వెన్నుఁడతని
యన్నయుండిన శ్రీవార్త లన్ని జెప్పి
యమృతమొల్కెడి పలుకుల నాడ వేడి. ౧౬

క॥ పృథులోపాయన భరితులఁ బ్రథితుల నందాదిగోపరాజుల మధురా
విధసందర్శన మిషచే రథముల నెక్కించుకొనియు రమ్మక్రూరా! ౧౭

మహాస్రగ్ధర॥ వినుమాదిన్ రామకృష్ణుల్ విదితకువలయాశీడనాగంబుచేఁగా
ని నిరాఘాటంబుగా నా నిరతిశయబల స్నిగ్ధమల్లాళిచేఁగా
ని నిఘేషంబుందుఁ జాపన్ నిరుపమ విధులన్ నేనొనర్తున్ వ్రజేశున్
వెనుకన్ నీల్గన్ బొనర్తున్ నెన రెగ విడి యో విశ్వాసి మిత్రాగ్రణీ!

తే॥ పైని నావృషభానుని భంగపరతుఁ బిదప నందోపనగదుల పీఠమడఁతు
సంత నానకదుందుభిన్ హతమొనర్తు వానిసఖుఁడగు దేవకు పథమొనర్తు.

తే॥ మఱియు రాజ్యసముత్సుకు విరసు నుగ్రసేనుఁ బరిమార్తు యాదవసేన సంత
సంతమొనరింతు సంతయ మండవలదు వీరు ప్రాగ్జనిన్ సురలని విశ్వసించు.

సీ॥ భూత భేతాశాది సేతయు వీరసంస్తప్త్యండు భూతసంతాపమండు,
కింకయేవచ్చిన శంకరుసైతము సంకటపడఁ జేయు సంకరుండు
పట్టుబట్టిన నట్టి ప్రలయకాలునిఁ గూడ నణఁపఁజాలిన ద్వివిదాభిదుండు
ముక్కుంటినింగూడ మొగసాల కాపరిగా సల్పినట్టి బాణాసురుండు

తే॥ వృకనిశాట, హరిశ్మశ్రుహృష్ట నరక, కాలనాభ, మహానాభ, కర్పూరులును
మిత్రులౌచు మదర్ధమై మేడమందుఁ బ్రాణముల నియ్య సిద్ధులై వఱిరయ్య!

క॥ ధనియును ధన్వియు బలియును దనుజామరమనుజవరులఁ దనమాటకు లొం
గిన వారినిగాఁ జేయుచు మనెడి జరాసంధుఁడరయ మామయకాదే. ౨౨

ఉ॥ ఆరయ నేనొ యీజగతి యందలి గండరగండలన్ గరం
బోరును బేరులేని యటు లుగ్రతనాశమొనర్చి యీ యకూ
పారవృతావనీస్థలము పాలనసేయుచు నుంటి సర్వబృం
ధారకులన్ బిడోజ ద్రుటిఁ ద్రాళ్ళను గట్టి జయించితిన్ గదా. ౨౩

- తే॥ వెంజీయున్ ద్రవ్యవతినిఁ గుబేరు మేరుగిగుహామహాదర్శమం దజనుచుండఁ
ద్రోసియుంటిని త్రైలోక్యభాగమాన రాజ్యలక్ష్మిని నైకొంటిఁ బ్రావృతచరిత !
- క॥ అశుతోభయుడను జమ్మి యింక నాకును వాచెలులకు నెది యనకంజై
సుకములఁ గూర్చంగ జాలదో? ప్రకటింపుము కొఱుకలెని రహి నక్రూరా !
- తే॥ కవిజనముల యందీనె కవివరుడవు చతుఃపురులందు నా న్మహర్షినిసేవు
గాన నెదిచేయఁదగు? చరన్ దాచలతితుడై న యక్రూరుఁ డతనికి ననియె నిట్లు.
- తే॥ మీరు వలికిన పలుకులు మేలుకొన్నవో? నన్నవికాని యియ్యదిదలంప
దైవయత్నము చేతఁగాఁ దగునుగాన మన ప్రయత్నముచేతఁగాఁ దనంగ వినుచు.
- శా॥ కంసుం దీడ్చు చచించె దానలతితా! కావించినన్ యత్నము
త్తంసుల్ మెచ్చుఁ గియావళుల్ గఫలమై నైవారవే దైవమే
శంసార్వంబని నమ్మి పౌరుషబలస్థైర్యాదులన్ విడిచన్
హింసల్గనె? మిన్నకుండిన గదల్ హెచ్చిల్లి వేళింపవే? 2౮
- ఉ॥ కాలము దైవరూపమని గట్టిగ నమ్మిన కర్మయోగి యే
మూలనొ యుండుగాత బలముక జలముక మతిలేని నెఁగలుల్
వీలుగ దైవమే వరము విశ్వసనియ ముండుచుఁ దెప్పఁగాఁ
జాలుచు నుండఁగాత దృఢశక్తిసమేతుడౌ దానినొప్పనె. 2౯
- ఉ॥ కావున తేపు గోకులము కంజహితోదయపూర్వవేళలో
నీవు బితాన సాగుమని యేవున నొక్కి నచించి పంపి యా
సేవకజాలముక బనిపి చీడఁనడ్డ మనంబుతోడ ర
త్నావృత పీఠిక విడిచి యంతిపురంబున కేనె భూవరా ! 30

—† వాసుదేవుండు కేశినిశాచరుండుండుట. †—

- చ॥ పదనడి కంసునానతి జనంబున నేగిన కేశిదైత్యుడుక
మదమున నశ్వరూపమును మానుగఁదాల్చి నైజంబుఁ జొచ్చి యం
బుడము విధాన బొబ్బలిడి పుచ్చహతిక ఘనపంక్తి నింగి యం
దదనదలొనలుల్ సలిపి యంఘ్రిహతిక ధరఁగూల్చఁజెట్టులక. 3౧
- ఉ॥ ఆ సమయంబునందు వ్రజమందు నివాసముఁ జేయు గోప గో
పీసముదాయ మాయసురు భీకర చర్యలఁ గాంచి బొందులం
దాసల వీడి మాధవుని యండకుఁ జేరుచు దిక్కు కమ్మనం
గా సరి యంచు నొప్పికొని కంజదళేక్షుఁడొరడించుచుక. 32

పంచచామరము॥ తటాలునఁ గటిఁ బటంబుఁ బద్దఁగట్టి దైత్యులై
హుటా హుటిఁ జనంగ నా నరొదనుండు శ్రీహరిఁ
బటుత్వయుక్త దీర్ఘవామ పాదఘాత బాధితఁ
ద్రటిఁబొనర్చి యార్చె నింగి మోఁగ భూమివ్రయ్యఁగాఁ. 33

మ॥ అటుపై శ్రీధరుఁడాగ్రహించి నిజహస్తాగ్రంబుచే వానినిఁ
విటతాటంబుగఁ బట్టి త్రిప్పియు వియద్విధిఁ జతుః క్రోశముల్
ద్రుటిలో దాట గిరాటు వేసె నవలఁ దోషాచరోత్తంనుఁ డు
త్కటకోపంబునఁ దిగివచ్చి తనతోడఁ మోఁడె దామోదరుఁ. 34

ప॥ అంత న్నాదైత్యాంతకుండు ప్రలయాంతకు భంగిం గనలి యా రేఁద్రమ్మ
రీని వాలంబుఁ గేలం దాలిచి గిరగిరం ద్రిప్పి యుప్పరవీదియందు పందయోజనం
బులపైఁ బడునట్లు విసర నయ్యసుచుం డనుచునురై క్రమ్ముట లేచి ధారాధరంబు
కరణి నార్చి పేర్చి జూలును, రోమస్తోమంబును విడలించుకొని కార్చిచ్చు మ్రొంగిన
యక్కమలాక్షు సమక్షంబునఁ బాదంబులన్ మేదినిం ద్రవ్వచు నా బాలకృష్ణం
గొని విహంగంబు భంగి నింగి కెగయుచు దిగుచుఁ దిరుగుచు మిగుల బాధింపం
దొడంగె. అంత శిష్టరక్షకుండగు నా శ్రీహరి యనిష్టపుష్టివృక్షకరంబగు నొక
ముష్టితో నా దుష్టనిశాటుం బ్రహరింప నతండు రెండుగడియల కాలంబు గడబట్టి
తిరుగఁ దెరలి యా హరిని దన కంధరంబునఁ దగిలించుకొని చదలున కెగసి లక్ష
యోజనంబు లుల్లంఘించె. అపు డందు గోవిందుఁ డా దుండగీని పాదనటాపుచ్చ
ఖరంబులతో నఖండంబగు భండంబు రెండుజాములొనర్చి నిజభుజంబుల నవ్వానిం
గైకొని యుయ్యెల నూచినపగిది నట్టిట్లాఁపి యటనుండి క్రిందఁ బడవైచి యొక
బుజంబు తదాస్యంబందుఁ జొప్పించె. అంత నది యుపేక్షించిన యామయంబు
విధంబునఁ గ్రమక్రమంబుగాఁ జెరుగుచు నా యనురోదరంబును బ్రవేశించి కలంచఁ
గని తగినట్లా రక్కసుండు తన కుక్షిం బ్రబలంబుగా నొనర్పం గడంగ ఖండితోద
రుండై మృతుండయ్యె. అయ్యవసరంబున నయ్యశ్వశరీరంబునుండి కిరీటహార
కేయూరకంకణకింకీణీకాంచీసమంచితంబగు దివ్యరూపంబు ధరించిన యెండు
పురుషుండు నిర్గతుండై యా భక్తవత్సలునికిం బ్రణమిల్లి సాంజలియై యిట్లనియె.

—† కేశిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. †—

తే॥ దేవ ! శక్రానుచరుఁడను దివ్యరూపధరుఁడఁ దేజస్వి వర్చస్విఁ దత్త్వవిదుఁడఁ
గుముదనామకుఁడఁ నేను గొడుగుబట్టి యింద్రమెప్పించి జీవించు గృష్ణ! లొల్లి.

తే॥ అపుడు దేవేంద్రుఁ డట్లు వృత్రాసురవధ సల్పి తద్బ్రహ్మహత్యాది శాంతికోఱకు
సర్వసవనోత్తమంబును స్వస్తిదంబు నైన యశ్వమేధంబు సమాచరింప. 32

తే॥ శ్యామ కర్ణాంచితము మనోజవయుతంబు,
శుభ్రవర్ణసంయుతమును శుభకరంబు
నైన హయమును విడువంగ దానిదనఁ
రించుకొని యెక్కి తలమున కేగియుంటి.

3౮

ఉ॥ అత్తటి నింద్రుడుగ్ దివిషదావళితోఁ జనుడెంచి నెత్తిపై
మొత్తుచుఁ ద్రాళ్ళగట్టి హయముం గొని మర్కతి! తేజహపుతో
హోత్తు నిశాచరుండవగు మామనుయుగ్మ మటంచు శాపముగ్
జత్తముచన్ దహారసముఁ జేర్చక నాకిదె నబ్జితోచనా!

3౯

ఉ॥ దాన హయస్వరూపవృత్తిదై త్స్యఁడినై చరియించుచుంటి నో
దానవవైరి! సీరయను నిత్సుతినాయకశాస మిత్తటికో
నేను విడుంగఁ బాలితిని నిశ్చయ మియ్యది భక్తవత్సలా!
దీనరణ్య! దేవనుత! దేవ! నతుల్ బానిసెత్తు భక్తితోగ్.

౪౦

చ॥ అని ప్రణమిల్లి నల్లడల నమ్మతరోచులఁ బర్వచున్ మహా
ఘనమగు విష్ణులోకమును గాంతిసమస్వితమా విమాన మం
నున వెననెక్కి చేరెను విఘాతరిపూర్తిర! తత్పరంబుచన్
దనరిన సంగతుల్ వలికెదన్ వినమో బహులాశ్వహుఁదా!

౪౧

—† అక్రూరుండు గోకులంబున కరుగుట. †—

తే॥ కంసునాజ్ఞ నక్రూరుండు ఘనరథంబు నెక్కి గోకులంబున నేగు చక్కజమగు
గిరుల దరుల సరస్సులఁ దరుల విరులఁ గాంచు చలరుచుఁ జను చిచ్చనెంచె నిట్లు.

క॥ నయముననో భయముననో ప్రియముననో వైరముననో విష్ణుని బలునిగ్
రయమునఁ దోడ్కొని రమ్మని నియమించిన యట్టి కంసు నిత్యముఁగొలుతుగ్.

ఉ॥ ఏమితపంబుఁ జేసితిన్ యే మహనీయునిఁ గొల్పియుంటినో
యేమిజపబానర్చితిన్ యెట్టి న్రతంబుల నోచియుంటినో
యేమిసుఖంబు ధాత్రికి ఘటించితిన్ కద! యీదినంబుచు
దా మధువైరి నా స్వభవు నా హరినిం గను భాగ్యమజ్ఞేగా.

౪౪

ఉ॥ కాని మదాగమంబు విని కంసుని పంపున వీడు వచ్చె న
ద్దాన నితండు వధ్యుడని దానవహంత సమీకరంతయై
మానసమందు నెంచి పరిమార్చునో? చెల్లిని గద్దెనిచ్చి స
మ్మానముఁ జేయునో మఱియు మద్విధి యెవ్వధి నివ్వటిల్లునో.

౪౫

- ఉ॥ ఎట్టులనైన నేడు కమలేశుఁ గనుంగొను భాగ్య మబ్బె నా
యట్టి కృతార్థుఁ డీ జగతియందుఁ జెలంగునె? పట్టుపుట్టుముల్
గట్టెడజేజె యే నరుల కన్నుల గోచరుఁ డానొ వారు బ
ల్చెట్టులు నైన ధన్యులయి శ్రీధరుఁ జేరరె? యంతరంగమా! ౪౬
- ఉ॥ ఈరహి శౌరినిం గుఱిచి యెంచుచు సచ్చకుసంబుఁగాంచి య
క్రూరుఁడు గాందిసీనుతుఁడు గోకుల మర్కుఁడు గ్రుంకువేళలోఁ
జేరి యవాంకుశాంబుజ విశిష్టజనార్దన పాదచిహ్నయు
గ్ధారణిఁగాంచి డిగ్గన రథంబును డిగ్గి మనోరథంబునన్. ౪౭
- తే॥ పొరలి సూనందబాష్పము ల్పొరల విడిచి
నందు మన్నికి నరుగంగ నందునుండి
బలునిఁ గూడిన కృష్ణుండు వచ్చుచుంటఁ
గన్నులారఁగఁ గనుఁగొని గాఢభక్తి. ౪౮
- సీ॥ పురుషోత్తములను సంభోజలోచనులను శ్యామలగౌరవర్ణాంచితులను
లీలాపరులఁ బీతసీలాంబరధరుల బాలుర గోళాలపాలకులను
మకుటలలంతికా మంజీరకంకణ హార కేయూర సమన్వితులను
యోగిరాడవరాడురగరాణ్ణుతులఁ బురాణుల భక్తసంతానరతుల ౪౯
- తే॥ నిర్జితానంగరూపుల దుర్జనగణ తర్జనాత్యుర్జిత బలుల దుర్జయులను
నార్జవార్జిత యశులను హరి బలులను డాసి పదములంబడి నతుల్ జేసె నవల. ౫౦
- క॥ శౌరియు రోమాంచితునిన్ వీరుని నానందబాష్పవిలసన్ముఖు న
క్రూరుని సక్రూరునిఁ గని కారుణికత్వార్ద్ర నయనకమలుండగుచున్. ౫౧
- చ॥ పదములనుండి హస్తములఁ బట్టుచు లేవఁగఁదీసి యింటికిన్
ముదమునఁదోడుకొంచుఁజని ముద్దగు గద్దియ నిచ్చి మంచిగాఁ
గుదిరిన భక్త్యభోజ్యముల గోవుముఖింబునఁ బెట్టె భూవరా!
పసపడి గాందిసీతనయు ప్రక్కకు నందుఁడు సేరి యిట్లనెన్. ౫౨
- ఉ॥ సిగ్గును వీడి భోజపతి చిన్నల నల్లరఁజంపెఁ జెల్లఁబో!
యెగ్గులుఁగూర్చెఁ జెల్లెలకు నేమియెఱుంగని వారినిం జెఱన్
బగ్గెను బెట్టె న్యాయము లవంబు దలంపక యింక నెవ్వరిన్
నుగ్గొనరింపఁ జూచెడినొ న్యూనతలేని యటుల్ వచింపుమా! ౫౩
- తే॥ అట్టిచెట్టరాజ్యమునందు నెట్టులీపు బ్రతుకుచుఁటివో యక్రూర! పలుకుచుయ్య!
యనుచు గేహములోనికి నరిగెఁ బిదప హరియు గాందిసీపుత్రకు నడిగె నిట్లు. ౫౪

ఉ॥ నేనుమె మీకు మీపురిని జన్నలుఁజెప్పలు స్త్రీలు పూరుషుల్
నేనుమె ? నీవె సాగుతఁజే జీరుచు నాలిలిదండ్రు లాదత్తో
నేను వచించి రాత్నజన మేవెతలక బడకుండెనొక్కొ ? యిం
కేమిదలంచె గంనుడేపు చెల్లజగంబులు క్షోభఁజెందఁగాక. ౫౪

ఉ॥ నాపుడు గాందినీసుతుఁడనందొడఁగెక బరిమాత్మ ! మొన్న భో
జాననిజాని, మానమున నాసభయందుఁ శృపాణసాణియై
యీనినుదేవుఁ జంపుటకు యత్నముఁజేయుటఁ జూచి వెంటనే
దేనమునీందుఁ జూపె ననుదేవకుమారుఁ ! వెరిమారకా ! ౫౫

ఉ॥ దాన చక్షేషమాదపులు ఛార్మికవర్మలు విస్తరిల్లి త
క్షానమునుండి లేచి వెజతాపులకుఁ జని రింతఁ గంనుడా
దీనుల చూచివో తముల దేవతలక బరిమాత్మ యత్నను
న్నూర్చనముగా నొనర్చెడిని యుక్త మయుక్తము లేక శ్రేణిచా ! ౫౬

క॥ అక్కతమున నామధురకుఁ జక్కఁగఁ జనుదెంచి కంనుఁ జంపియుఁ బ్రజకు
జక్కులఁ బొపుచు సుఖముల గ్రక్కునఁ గలిగింపుమయ్య కరుణాభరణా !

క॥ అనపుడు నబలుండిను హరి తనపెంపుడు తండ్రిదొ యథార్థాశయముక
గొని కార్యకరుల వ్రేలను నెనరునఁ విలిపించి యిట్లనెను బహులాభ్యా ! ౫౭

క॥ నేనును నందులు పడ్చిప్రభానుపు లుపనందు లింక బలిగోపక గం
తానము నృద్ధులు మధురకుఁ జైనము కాగలరు వేకువను నద్దానక. ౫౮

క॥ అరుణోదయకాలమునక బురిగల నెయిపాలుఁజెరుంగుఁ బ్రోచుఁగఁగొని మీ
కరదంబులతో నయితం బరదంబులఁజెట్టి యిచట కరుదెంచవలెక. ౬౦

ఉ॥ ఆతరువాతఁ గార్యకరు లాహరి యాజ్ఞఁ దలక నహించి యా
వ్రేతల యిండకుం దిరిగి పెద్దలు బిన్నలు నాలకింపఁ ద
త్పితటోదితో క్తులను వెల్లడిఁ జేయుచుఁ జిడ్డుపెర్ల పా
త్నేతులు ప్రోగుగా నొకటఁ నేర్పునఁ జేప్పదొడంగి రింతలోక. ౬౧

చ॥ విడిముడి బోటియేడుగడ వెన్నుఁడు పై నమొనర్చు వార్త యా
పిడుగువలెన్ వ్రజాంగనల వీనులలోఁబడఁ గొందఱంగనల్
గుడిచెడి యన్నముక విడిచి గోలను జెట్టిరి కొండఱున్న లీ
తఁడు మనలంద్యజించి యెటు దల్ల ? నటంచుఁడలంచి రెంతయుక. ౬౨

ఉ॥ కొందఱు గండదేశములఁ గోమల హస్తములుంచి బెంగతోఁ
గుందిరి కుందుఁడే చనినఁ గొంప మునుంగదె యంచు గోపికల్
గొందఱు నల్కిరామధురకుక హరియేగుట ప్రస్తుతంబు నం
దెందులకంచుఁ గొందఱని రీశ్వర ! మేశ్వర బద్ధశేముషీ ! ౬౩

మ॥ మఱి యా రాధిక, కృష్ణు నెమ్మొగమునుక మండస్థితంబుక సుకం
ధరముక నాన నురంబు నాచు వరహస్తంబుల్ పదంబుల్ శరీ
రరుచుల్ మాటలు నీటులుక బ్రణయవై రంబుల్ మహోద్ధావ సు
చరణాసక్తిని రాసముల్ దలఁచుచుక శశ్వత్తు రోదించెడిక. ౬౪

చ॥ ఇంకను కొండలుగ్గులులు కృష్ణుని వీడఁగలేక యించుకేక
జంకక యొక్కయిక్క నొక జట్టుగఁ గూడియు రాయబారిదా
వంకకుఁ బోయి యోయనఘ! పాడియె? మమ్ములఁ బాపి శ్రీపతిక
బెంకెతనానఁ దోడుకొని నెప్పుట చెప్పను! గాంచినీసుతా! ౬౫

క॥ అక్రూరుండవు గాఁని సక్రమముగ నాడితిమిగ! చక్కనరయ నీ
వోక్రూరుండవు జమ్మా చక్రివియోగంబు మాకు సంధించుటచేక. ౬౬

మ॥ మురళీగాన విసోద. కార్యకలనాపూర్వప్రభావాధ్య! యీ
తరుణంబందుఁ జరంతనంబయిన తత్సంబంధముక వల్లరిక
గరముండ్రెంపి యన్మచ్చగాఁ జనెదవే! కారుణ్య మావంతయేక
సరిగా నుండిన యట్లు తోఁపదహహ! శౌరీ! మురారీ! హరీ! ౬౭

నీ॥ రాసకేళులయందు రతినిగావించిన చెలిమి యావంతయేక దలఁపవేల!
మాయిండ్లలోఁబడి మంచిపాల్పరుఁగు నేతులు గ్రోలినట్టి మేల్ దలఁపవేల!
యలజలక్రీడల యందొనరించిన స్నేహంబు నాత్మలోఁ జేర్పవేల!
బృందకారణ్యంబు నందలి మాతోడి క్రీడలు మదిని లెక్కింపవేల!

తే॥ గోప్రవర్ధన శైలంబు గోటనెత్తి ప్రజ నివాసులఁ గాచిన పరమకరుణ
నల్పమైనను మాపైని దాల్పవేల? మధురకరిగెదవే కృష్ణ! మమ్ము విడిచి.

నీ॥ సీతామహాదేవి శ్రీరాముతోఁగూడ వనటచెందుట ప్రేమవలనఁగాదె
చంద్రమతియు హరిశ్చంద్రునితోఁగూడ వనటచెందుట ప్రేమవలనఁగాదె
యింద్రాణి యట్టి దేవేంద్రునితోఁగూడ వనటచెందుట ప్రేమవలనఁగాదె
హైమవతీ సతి హరుతోడ మిక్కిలి వనటచెందుట ప్రేమవలనఁగాదె

తే॥ మఱిఁ బతివ్రత లను వాసి మహినిగన్న వారలెల్లరు భక్తితో వనటకనుట
ప్రేమవలననె కావునన్ మేముగూడఁ గన్బసుఖముల నీవలెన్ గాంతుమయ్య!

మ॥ చెలులారా! యలనాడు రాసమున నీ శ్రీకృష్ణచంద్రుండు తే
నెలు వర్షించు స్వరాస నేమిపలికెన్ నేడేమి చేయంగఁదాఁ
జెలరేగెన్ గనుడి యిదేమి నయమో చిత్తంబు స్థైర్యంబుగా
నిలువన్ లేని మహానుభావు దయయున్ నిర్మూలమూలంబగున్. ౭౦

క॥ కావున లాభము లేదెక నేవనికో యేమనికొ యేగదమో రా
జీవాక్షులార ! కర్మం బీవిధి యేడ్పించుచుండ నెచిచేయనగున్. 20

క॥ అనిహేరాశముగు విరహమున నగచి స్వసద్మములకుఁ బోయెడి వారిన్
వనమాలి కాంచి యిట్టులన నె సంజఱ కన్ని హుపులందుచుఁ దాల్చిన్. 21

— శ్రీకృష్ణుం డక్రూరసహితంజై యరుగుచు రాధామల నూజించుట. —

క॥ గోపికలారా ! మీచ్చరితావంబును మానుఁజేచు దప్పక త్వరలోన్
మీహంతకు వచ్చెన నుమి మీపెరిచును కేటెట్టి మేలు మఱతునే? 22

న॥ అనిచెప్పి యటనుండి నాగి వృషభానురూపాత యగు శ్రీరాధాదేవి
సుందరమందీరంబునకుం జని యందుఁ బనియోగంబునఁ బరసనమై యెంటిగా
నొకమూలంబడి యున్న రాధికంజూచి తత్సంజనంబు దన్నుజ్ఞాముల్లుచుండి సకల
లోకశ్రవణపేయంబగు మురళీగానం బానరింప నాలించి యప్పద్విని వద్దిసీమనో
హారోదయంబును గాంచి సంతసించిన వద్దిని విధంబున నిజనయనపద్మంబుల విప్పి
శ్రీపద్మాక్షపద్మబాంధవుం గని యలరారి సింహాసనం బిడి సత్కరించె. అంతె
నమ్మాకృష్ణుండు వీనయు, నశ్రుపూర్ణముఖయు, విరహవిహ్వలయు నగు నాసుందరిని
దాసి మేఘగంధీరంబగు గళంబున. 23

శా॥ ఈ నామాటలఁ దాలిమిక్ వినవె యోయేడాక్షి ! యీవేళలోఁ
బోనా యా మధురా పురంబునకు జేపా మాపా యందుండి రా
లేనా దుష్టులఁ జంపి శిష్టులను హాళిక్ గాచి తత్ప్రేతుండక్
గానా నిన్విడి యుండఁజాలుదునె? యో కాంతామణీ ! పల్కవే! 24

ఆ॥ నేను వచ్చుదాక నెంజలి విడిచి భూషలను దాల్చి హాయిఁ జెలులతోడ
ముచ్చటాడుకొంచుఁ బాలుపారుచుండుమా ! యంచు నూజించె నవనినాథ !

క॥ ఆలపలుకులు దనచెవులకు ములుకులుగాఁ దోవ రాధ మూర్ఛిల్లి మఱిక్
దెలివిఁ గని దావదగ్ధుగు లత విధంబునఁ దపించి కొరకకపమమదిక్. 25

క॥ తగునే? నీకిది నాథా ! యగచాట్లను నన్నుబెట్ట ననిశము నిన్నుక్
మిగులక్ సేపించెడి నను దిగవిడిచియు నిచట నెటకొ తెగఁబోయెదవే ?

ఉ॥ పోయిన నేమి చేయఁగలఁ బొల్తుక పుట్టువుగాదె బూదినై
పోయెద నెంతలో నెటుల మూఁడెను గీడులు నాకు నక్కటా !
యే యెడనేని నిన్విడి సహించితినే? కలనైన నిట్లు నా
కీ యగచాట్లు చొప్పుడు నటంచుఁ దలంచితినే! మనోహరా ! 26

క॥ రక్షింపు మెటో ననుఁ గమలాక్షా! యని రెండుతడవలక నుడువ జగ
ద్రక్షుడుడురుకామ్య కటాక్షంబు నిగుడ్చి యిట్లు దాచక పలికె॥ ౮

మ॥ కలికీ! భక్తవశుండ సంతతము భక్తశ్రేణి యిష్టులులక
ఫలియింపక బాసరింతుఁ గాని యెపుడుక వ్యర్థంబుగావింపనే!
యల శ్రీదాముడు నిన్ను భర్తృవిరహం బబ్బింగ నూజేండ్లు బల్
సిలుగుల్ గల్ల శపించె గోజగముచక జింతింప లాభించునే? ౮౧

ఆ॥ అట్టిశాపకాల మరుదెంచె నిష్పడే బిట్టు దాని ననుభవింపనలయు
సంచితాఘరాశి సాధారణంబుగాఁ జనునె? యెంతగొప్ప జనునకైన. ౮౨

చ॥ గతజల సేతుబంధము గాదొకొ? యయ్యది చింతచేయుటల్
మతిసరయంగ నాఘనుడు మత్సఖుడే కద యైన నీవు నా
సతివగుటక దమిక విడువజాలక నేఁ బ్రతిమానమందు నీ
స్థితి గని వేడ్కఁగూర్చుటకు స్నేహమొరర్తు సఖివతంసమా! ౮౩

తే॥ కాన శోకంబు మానుమో కమలనేత్ర! యన్ననామె చేయుటకు నెయ్యదియులేక
దేన! నీవునచించిన కీవి మాసమాసమందున దర్శనంబిచ్చి మనుషవయ్య!

ఆ॥ అటులఁ గాని యెడల హాటకసన్నిభమును శరీషమృదులమునుఘనంబు
దివ్యమునగు నాదు దేహంబు దాహంబు సలుపఁగలనటంచుఁ దెలియుమయ్య!

చ॥ జలరుహనేత్రుఁ డద్దివిని సత్యము నానుడులెల్ల ధర్మువున్
జలరుహబంధవేందువులు సంధ్య యముండును సంతరాత్మ ప్రా
బలుకులు శాస్త్రజాలము లవల్ నితి సాక్షులు గాగ నాదుగో
వులవయి నొట్టుపెట్టికొని పూర్తిగఁ జెప్పినవౌట నమ్ముమా! ౮౪

క॥ చేతస్ఫూర్తిగ నేర్చిల్లేతుకముగఁ జెలిమిఁ జేసి యెగ్గుల్ లగ్గుల్
బ్రాంతిగఁదెలుపునొ వాడే భూతలమున ధన్యతముడు పుణ్యండుగదా. ౮౫

క॥ చేతస్ఫునందు విషమిడి, క్రితిగ న్నేహించు నరుడొ విషపుచ్చుండున్
హేతుపటుడు లంపటుడును ఘాతుకుడునునైన నటుని కరణి నధముడె.

క॥ ఈయెడ నీయెడఁ జేసిన నేయమొ టకటొంకుగాదు నెఱి నమ్ముమ! యో
తోయరుహాయతనేత్రా! పోయెడ సెలవిమ్ము త్వరగఁ బాలతులమిన్నా! ౮౬

తే॥ కర్మకరణంబులకు రసఘనత దెలియ
నటులఁ గోర్కెలఁ గాంక్షించునట్టి మునుల
కెద్ది దెలియరాదొ యెద్ది యేమిగోర
నట్టిమునులకుం జిక్కునో యద్దినేను.

తే॥ పాలకును బాలగలతెల్పు డాలునకును దారతమ్యంబులేని విధమున నీకు
నాకు భేదములేదని నమ్మిమునులు సతము ధ్యానించుచుదురో సరసిజాక్షి!

క॥ నాకును నీకును భేదం బేకరణిగొ కూర్చి యెవ్వ రెడ జపియింత్రో
యాకొంటెలు నరకమునగ దాకమలాప్తేదుభముగ నత్తుదురుసఖి! ౯౨

తే॥ నీవు మేదిని నన్నిడి నిలువలేవు కాని నిన్నిడి యేమనగలనె? చెప్పుమ!
కాని దిష్టక నెలనెల గనుపడెదను బొత్తుగా జితమానుమ పువ్వుబోడి!

ఆ॥ అంచు నూజడించి యంగీకరింపగా నలిపి యింటికేగె నరగ నవల
నంగములులు బలుల బొంది రథములెక్కి కల్వనందు లేచి కదలిరయ్య!

తే॥ అంత నక్రూరుడౌ రమాకాంతలుల దన యరదయందునెక్కించి తానునెక్కి
మధురకేసెడివేళలో మార్గములను గోట్లకొలదిగ గోపికల్ గుమిగనిలిచి.

మ॥ అదె యక్రూరుడు క్రూరుడై యరదయం దారానుహేమాంబరుల్
గుమరం జేసి సమీరతుల్గుగతితో గోల్కొంచు దోతెంచెడిన్
గద! వీక్షించుడి! యడ్డగించుడి! కసిన్ గారించుడి! దంచుడి!
చెదరంగొట్టుడి! నెట్టుడి! కొఱకుడి ఛేదించుడి మించుడి! ౯౩

ఉ॥ ఒండొరు లిట్లు పలుకొని యుగ్మలు లారథ మభ్రపంక్తి మా
ర్తాడుని గవ్వకై వడిని దద్దయు జట్టును ముట్టి దండిగా
దండిములన్ గ్రహించుచు రథంబును జార్జ మొనర్చి సారథిన్
రెండగు వ్రేళ్ళబట్టికొని తివ్రున గ్రొదికి లాగివైచియున్. ౯౪

ఉ॥ దద్దులు గట్టునట్టులుగ దత్తురగంబుల వేత్రపంక్తితో
దద్దయుగొట్టి నెట్టన రథస్థుల యుక్కడగింప సాగగా
గ్రద్దన మాధవుండు గని కంపదశేఖణలార! తిర్తి నే
బ్రాహ్మది గ్రుంకులోపలనె రూఢిగ వచ్చెద నిండ్లకేగుడి! ౯౫

చ॥ అనియిటు పల్కి గోపికల నావల కంపి స్వభక్తు గాందినీ
తనయుని బ్రోచి తేరును ద్రుతంబున జక్కగజేసి రథ్యముల్
మనమున భీతినిన్ విడి సుమాళము సెందగ మూపులందు జే
తను గడుదట్టి కట్టియు బతాకను నెత్తి వసింపవేడ్కతోన్. ౯౬

తే॥ గాందినీపుత్రకుండును గాంచి యలరి సజ్జితమగు నారథమును సరగనెక్కి
రామకృష్ణులు దనవెంట రాజిలంగ ద్రోల సాగెను మధురపుం ద్రోవయందు.

ఉ॥ ఆరథకేతు వెందనుక నక్షుల కప్పుడు గోచరించెనో
యారథవాజసంతతిఘరాహత ధూళులు నెంతదాకడై
వాతెనో యంతదాకఁ గని పాకజనాభుని పలుకులెంచి శృం
గారవతుల్ విచిత్రముగఁ గాంచుచు నిల్చిరి బొమ్మలో యనన్. ౧౦౧

క॥ క్రమముగఁ గృష్ణుం డక్రూరముసలియుతుడై యల మధురాపురిఁ గల బా
హ్యమహోద్యానవనికి హర్షముతోఁ జని రథము డిగ్గి సత్వరగతితోఁ.

ఉ॥ అన్నను రాముఁగూడె యమునాపర కేగియు దాహ మారఁగాఁ
దిన్నగ నీరుద్రావి మఱి దేరును నెక్కిను గాందినీజుడు
గ్రన్నన రామకేశవులఁ గాంచి తదాజ్ఞను బొంది తద్ధనీ
సన్నిధిఁజేరి కాల్యములఁ జక్కఁగఁ దీర్చి యనంతరంబునన్. ౧౦౩

—† అక్రూరుండు యమునానదిని రామకృష్ణులం దర్శించుట. †—

తే॥ నిత్యనైమిత్తికంబులన్ నిష్ఠతోడఁ
జేయ జలములోనికిఁ బ్రవేశించె నందుఁ
గరము సుడులతోఁ జెలఁగి యగాధమైన
యొక్కయెడ రామమాధవు లొప్పుఁగనియె. ౧౦౪

తే॥ కనియు ముక్కున వ్రేలిడి గట్టు నెక్కి రథమునందుననున్న యారామహరుల
గాంచి క్రమక్రమ నదిలోనఁ గనఁగ వార లిరువొప్పుట గనియెద నెంచె నిట్లు.

మ॥ కలయో మాయయొ సత్యమో భ్రమయొ నా కందోయివైచిత్ర్యమో
జలజాతాయతిపత్రనేత్ర కృత్రియో జాలంబో యింకేదియో
పలుకంజాలను గాని యేమి యిది యా పద్మాక్షసీలాంబరుల్
జలమందున్ రథమందు నొప్పి రొకకాలంబు నిభేదంబుగన్. ౧౦౬

క॥ ఏవంవిధి ననుకొని తా భావమునం దలరి మఱియు వారులలోనే
తీవిగఁజూడఁగ సాగెను నావేశను గాందినీజుఁ డాకాళిందిన్. ౧౦౭

సీ॥ వేయిపడగలతో వెలిగెడి కేషునిఁ గుండలీభూతునిఁ గూర్చిఁగాంచి
యాతని యత్సంగమం దదృశ్యతంబైన గోలోకచిత్రముల్ గోర్చిఁగాంచి
గోపకాశ్యపనానుకూలగోత్రేశ్వరం బైనట్టి గోవర్ధనాద్రిఁగాంచి
బృందకారామ కాళిందీ ధునీమణి సౌందర్యమంతయుఁ జక్కఁగాంచి

తే॥ కోటిమన్మథలావణ్యుఁ గోటిభాస్క
రోజ్వలాంగుని రాసేశునూర్జితయశుఁ
గృష్ణు రాధికాయతుఁ బ్రభుఁ దృష్ణతోడఁ
గాంచి బ్రహ్మయటంచు నుతించె నిటుల. ౧౦౮

సీ॥ ఎవనిచే జగము నుద్భవమొందు నెవ్వనిచే నిది వృద్ధిని జెందుచుండు
నెవనిచే నిది గిట్టు నెవనిలో నిది యుండు నెవ్వఁ డిద్దానిలో నెనఁగుచుండు
నాది మధ్యలయగులు లంటవో యెవనికి నెవనికిఁ గల్మషం బెదియు లేదో
నామరూపగుణాదు లేమాత్ర మెవనికి లేవో యెవ్వఁ డఖిల దేవదేవుఁ

తే॥ డట్టి శాశ్వతుఁడవగు నీ యుద్భుతమగు
మాయ నిర్జరభాసుర మానివరులు
దెలిసికొననప్ప డెఱుంగఁగలనె? చెప్పు!
నన్ను గ్రహింపుము కృష్ణ! నందపుత్ర!

౧౦౯

శా! పద్మాక్ష! హరి! పద్మకైరికులహ! పద్మోదరా! మానిమృ
త్పిద్యోమిందిర! పద్మబాణవళకా! పద్మాలయానాయకా!
పద్మాశీప్రియకోటిసుకృమరుచీ! పద్మోద్భవాదిస్తుతా!
పద్మప్ర్యాహసమృతమాతల! భవత్పత్నివృత్తముల్ గొల్చెడిన్.

౧౧౦

ఉ॥ చేతులు నీదు పూజలను జేయుట కంఘ్రులు రెండునుఁ భవ
త్పూతని కేతనంబులకుఁ బోవుటకున్ శ్రవముల్ భవత్కథల్
ప్రబోధిం గ నాలకింపఁగ కిరంబు కరంబుగ నిన్ను మ్రొక్కఁగాఁ
జేతము నిర్దలించుటకు సిద్ధమొనర్పుము నందినందనా!

౧౧౧

తే॥ దేవకీపుత్ర! బ్రహ్మాండదేవ! శరణు
నన్ను మన్నించి రక్షింపుమో నలిననేత్ర!
యనుచు ననులోనఁ గృష్ణుండు నఖిలలోక
నహితుఁడై తిరోహితుఁ డౌట సరిగ నెఱిగి.

౧౧౨

తే॥ మఱల నతులిపి సంధ్యాది మహితకర్మ
లాచరించి తీరమునకు నరుగుదెంచి
తిరిగి వెనుకకుఁ గనుచు నచ్చెరువుఁబొంది
హరి పరబ్రహ్మ యని నిశ్చయంబొనర్చి.

౧౧౩

చ॥ అలరుచుఁ దేరు నెక్కి యసితాంబరనందికుమారయుక్తుఁడై
జుఁజహితుండు గ్రుంకుతఱిఁ జక్కఁగఁ దన్మధురాసమీపమం
దలగు వనంబుఁ జేరె నట నా వ్రజరాఘ్నుఖి గోపకుల్ వడిన్
బిలపిలమూఁగిరా పిదప వెన్నుఁడు, నందుఁడు దొట్టివారలన్.

౧౧౪

చ॥ కని యలగాందినీతనయుఁ గాంచి ప్రియంబున నిట్లు పల్కె నో
ఘనచరితా! భవద్రథముఁ గైకొని ముందుగ వీడు లోనికిన్
జను మటుపైన మేమును వెనక్ జనుదెంతుము పొమ్మనంగ వాఁ
డును నయభక్తులన్ గడుఁగడున్ గిడిగిళ్ళు బొనర్చి యిట్లు నెన్.

౧౧౫

తే॥ పతితపావన ! జగదీశ ! పరమపురుష ! సోదరాభీరయుతముగా భేదము విడి
నా గృహంబునకే తెంచి నలినసామ్య పాదఘాత బావనము సల్పన్ నుతింతు.

తే॥ నిన్ను విడనాడి యింటికి నేను బోను జూవె ! యని పల్క విని యా యశోదపట్టి
యిట్లు వాకొనె నక్రూర ! యేను కంఠముఖవిరోధుల నందఱు బోడిచి యడచి.

ఆ॥ నీవు గోరినట్లు నీలాంబరాభీర సహితుడ నగు నేను సత్సరముగ
నీమనికికి వత్తు నీ వాలసింపక లెమ్ము రథముగొమ్ము పొమ్ము పొమ్ము.

—♦ శ్రీకృష్ణుడు మధురకుఁ జేరుట. ♦—

న॥ అంత నక్రూరు డద్దానికి నొప్పి యుపశాంతంబున మేల్కొంచి తదను
మతిం గొని తన యరదంబెక్కి కంసుని సదనముం జొచ్చి యతనికి రామకృష్ణాగమ
నంబు వినిపించి నిజగృహంబున కరిగె. తదనంతరంబున నవరాష్ట్రాంబగుడు సాగ్ర
జండగు కృష్ణుండు తత్పురీరర్చనలాలనుండై ప్రమాణచన్నాహం బొనర్చుట నందుం
డాలోకించి నాయనా ! యిది మహాసుకకరంబగు గోకులంబు గాక యతిభయంకరం
బగు కంసుని ముఖ్యపట్టణంబని యెఱింగి యార్జవంబు ముందిడుకొని యప్రచుత్తుండవై
సగచరింపుము. నానుడి మరుచకుమని హెచ్చరింప నతం డందుల కూకీకరించి నంద
ప్రణోదితగోపక బాలవృద్ధసహితంబుగా నాపురిలోనికి నడుగిడి నల్లడలం దలరెడి
దుర్గంబులను బరిఖలను నప్రంబులను భర్తమయర మృహర్మ్యంబులను శృంగాటకంబు
లను శృంగారోద్యానవనంబులను విహులను నచ్చరలనుబోలి మరుని చేతికటారు
లనం దగు మిటారులను యమునాతటినీతటవిలసన్మణిమయసోపానంబులను వెంజియు
నానావిచిత్రంబులను విలోకింప దొడంగె. అమ్మెయిఁ జరంతనమ్ముగ విని శ్రీకృష్ణుని
రాకకై చంద్రచకోరన్వాయంబుగా నిరీక్షించెడి నమ్మాధురసుండరీమణు లమ్మాధ
వాగచునమ్ము విని స్వకృత్కృష్ణులం దృఙ్చించి ప్రాసాదంబుల నెక్కియుఁ గవాటంబుల
నెక్కియు గవాక్షంబులనుండీయు నా దీనపయోనిధిని గాంచి హృష్టాంతిరంగలై,

నీ॥ నీ డఁటే గోపకవిభు యశోదా తపఃఫలపుంజమని యెన్నఁబరగు సుగుణి
వీడఁటే పూతన విలయంబుఁ బొందఁగా జనుబాలఁ ద్రావిన ఘనసుతుండు
వీడఁటే మందలో వెన్న పాల్పెరుఁగులఁ గాఁజేసి మ్రింగిన గట్టిదొంగ .
వీడఁటే చిటికినవ్రేలున గిరినెత్తి వ్రేవల్లెఁ గాచిన విదిత బలుఁడు

తే॥ వీడఁటే గోపికాంబర వితితిఁగొనుచు భూరుహంబెక్కి చతురత ముచ్చటాడి
డెందములను హరించిన సుందరుండు జలజలోచనలార ! యో సకియలార !

నీ॥ వీక్షింపవే ! వాని భృంగఘనాఘనోత్కరమునుమీఱు ముంగురుల హోయలు
జూడవే ! యాతని శుద్ధరాకాచంద్రుఁ బోలెడి గుండ్రని ముద్దుమొగము
గాంచవే ! యాతని కమనీయ పద్మినీకాశంబులైనట్టి కనులసాంపు
గనుఁగొనవే ! వాని ఘనకవాటప్రతీకాశమై తనరు వక్షంబు విధము

తే॥ కనవె! యాతని మదమత్తగజనమానమానరమ్య మీక్షింపవే హస్తహస్త
శస్త్రమైన యాజాను భుజములతరు జలజలోచనలార! యో నకియలార! ౧౨౧

అ॥ ఇతడు తిరిగినట్టి బృందాననంబును నితనిఁ జూచినట్టి యెల్లవేలు
రాసకేళి నిట్టి రసికుతోఁ గూడిన చేడ లే సుకృతిముఁ జేసివారా? ౧౨౨

అ॥ ఈచూహత్ముఁ గనిన యేము ధన్యులమైతి మంచుఁ బొగడుచుండ నచ్యుతుఁడు
రాచబాటఁ జనుచు రజకుఁ యొక్కఁడు తన కెదురుగాఁగ నిలు వచించె జనక!

— { రామాది చూహుండగు కృష్ణుండఁ బజకునిం జంపి
నాయక సుదాసుములను ననుగ్రహించుట. } —

క॥ ఓరి! యెన్నండవురా రారా! నాకడకు రాకు రమ్మాంబరముల్
దేరా! మాతాడకురా పోరా! నామాట వినర పొందర సుఖముల్. ౧౨౩

అ॥ అంతనాతఁ డవ్వి యాత్మతోపాగ్ని కాజ్యాహుతులుగ మండి యనియె నిట్లు
లరరె! యెవ్వఁడీట్లు లనలేదు నన్నెప్పు గాని యీతఁడెనఁచో కనెడఁగాక.

క॥ సీతాతయు ముత్తాతయు సీతండ్రియు సీవుగాని నేత్రంబుల నీ
రీతిగ నుండెడి వలువల నేతఁజేసే న్నఁటిరాక్కా! యెంగిలికాయా! ౧౨౪

ఉ॥ కావున నోర్పెదల్పక యింకఁ జను మియ్యవి వీరవీరుడై
దేవమనుష్యరాక్షసుల దిట్టముగాఁ బ్రహరించి లోకముల్
జేనఁగ నేలు కంసవిభు చేలము లంచు గ్రహించు మాప్రభం
డీ విషయం బెఱింగిన సహింపక నిన్దైజుఁ జెట్లు మర్మతీ! ౧౨౫

ఉ॥ ఇట్లులఁబల్కు నారజకుఁ గృష్ణుఁడు గాంచి యరే యిదేమిరా!
త్పిలుచు మాటలాడెదవు దేహమెఱుంగవె? యేరువత్త్రో
యెట్లుల నిన్నుఁ గాచెరొ? యేనిదె చూచెద నంచుఁ గూకటిం
బట్టి శిరంబు ద్రుంచెఁ దనవార లపారముడంబుఁ జెందఁగాక. ౧౨౬

ఉ॥ అంతట వానిజోతి యల యచ్యుతులోన లయించె నట్టి వృ
త్తాంతముగన్న తత్సఖులు తగ్గి కరంబులనున్న దుస్తులక
దొంతిగఁ జక్రి ముంగలకుఁ ద్రోసి శరత్సమయాన మబ్బు ల
త్యంతము బాఱినట్లు యథాంఘ్రిబలంబుగఁ బాఱిరో విభా! ౧౨౭

తే॥ అనల వారలు వదలిన యంబరముల సంబుజాకుండు తొల్తొత్త నాత్మకిష్ట
మైన వానిని ధరియించె హలియుఁగూడ మంచివస్త్రంబులందొల్పె మనసుదీర.

క॥ గోపకబాలురు సైతం బోషికతో నేజికొనుచు యుక్తపటంబుల్
జేపట్టి కట్టదొడగిరి శ్రీపతిబలరాములును విచిత్రముగఁగనన్. ౧౩౧

తే॥ మఱియు మిగిలిన వస్త్రముల్ మాధురులును
గొని ధరించి రీచిత్రంబు గనులఁగన్న
యొక్కవాయకుం డంబురుహూదరహాలి
గోపసద్విధి కేతెంచి కోర్కెఁగాంచి. ౧౩౨

క॥ నిస్తుల పటముల నస్తవ్యస్తముగా వీరు గట్టిరని వారలకున్
శస్త్రవిధంబునఁగట్టెను స్వస్తియశశ్రీలీలుఁ బరముఁ జక్రి యొసంగన్. ౧౩౩

ఆ॥ అచటనుండి కృష్ణుఁ డగ్రజ గోపక సహితుఁడగుచులేచి చతురమతిని
బుష్పహారములను బొలుపుగాఁ గూర్చు సుదామునదనమునకుఁ దరలిచనఁగ.

చ॥ అతఁడల రామకృష్ణులను హర్షమునన్ గని హేమరత్నచి
త్రితవృథుసింహపీఠములఁ దేజరిలం బొనరించి భక్తితో
శ్రుతిహితసత్కృతుల్ సలిపి క్షోణితలంబు శిరంబు సోకఁగాన్
నతులిడి వాఙ్మనఃక్రియల నమ్మి వినమ్రత శౌరి కిల్లనన్. ౧౩౪

తే॥ భక్తసందోహమందార! బలినిగూడి నీవు నాయిల్లుజొచ్చుట నేను ధన్య
తముఁడ నా యన్వయంబును ధన్యమయ్యె నాగృహంబు పవిత్రమై నాణెముందె.

తే॥ మఱియు నాతల్లివంక నామగువవంక దండ్రినంకనుండిన యేడుతరములఁదగు
పితరులెల్లరు నిత్రటి విష్ణులోకమునకు నేగి రటంచెంతు వనజనాభ! ౧౩౫

క॥ సాధుజనరక్షణార్థ మసాధువధార్ధంబు జగతి జన్మించితిరో
శ్రీధర! నీకివె మ్రొక్కులు బాధలఁ బోఁద్రోచి యిమ్ము పరమసుఖంబుల్.

చ॥ అని కొనియాడుచున్ మధులిడన్వితవాసిలే దివ్యపుష్పముల్
గొని బలరామకేశవుల గోరుముదల్ దల దాఁక యోగ్యమై
ననెఱి నలంకరించియుఁ బ్రణామములన్ మఱిఁజేయ వారలున్
మనమున నుబ్బి రావల రమాపతి యాతని కిట్లు వాఁకొనెన్. ౧౩౬

పంచచామరము॥ సుదామ! నీదుసేవలెల్ల సాంపుగాఁజెలంగుటన్
ముదంబుగల్గె మాకు నిష్ఠై పుణ్యభక్త మైత్రియున్
మదాది శత్రుషట్కహీన మానసరంబు భక్తియున్
సదా ఘటిల్లుఁగాక నీకు సంశయంబు లేనటుల్. ౧౩౭

క॥ ఆయెడ బలరాముండున్ నేయముతో నిట్లుపలికె నీకు నుదామా!
యాయుర్వృద్ధియు బలమును శ్రీయును విభ్రాంతి సతము నెలంగుగాతన్.

క॥ నరముల నీరహి నొసంగియు నిరువురు నటనుండి లేచి యింకొకవీధిన్
దిరుగుచుఁ గని రొక తరుణిని సరసిజనయనన్ బహీరసహితన్ గుఱున్. ౧౪౨

—† శ్రీరామకృష్ణులు కుట్టతో సంభాషించుట. †—

చ॥ పడవడి రామకృష్ణుల భామిని నెట్లుల నడ్డనాగిరో
నుడతి! త్వషియ నంకమెది? చూతము గట్టెవాఁ డెవండు? పే
కెది? యెట కీ పటి రిస మెన్నెనకై కొనబోవుచుంటివో?
యిది యొక కొంత మాకు నెప్పు డెచ్చెడవే? యన నడ్చి యిట్లనెన్. ౧౪౩

చ॥ నరనరులార! భూతిలమునన్ ననుఁ బిల్తురు కుట్టయంచు నే
నరవుడు నిప్పు కంనునకు బానిసకత్తెగ నుండి గంధమున్
గరముగఁ బూయఁబోయెదను గంధముఁగోరిన మీరె యెల్లెడన్
బురుషవరేణ్యు లాట నిదె పూసెడ హస్తము లిట్లు చాచుడే! ౧౪౪

చ॥ ఇటుల నచించి చందినముఁ గృష్ణునకున్ యమునావిభేదనో
త్కటపటురామమూర్తికిని నడ్డయు రాచి ప్రజార్చకాభిషిక్
జటులముగా నలంది పలు జాగిలులం బొనరింప వారలా
దటఁబడి రంతఁ జక్ర యల తన్నిని గన్గొని యుత్సహించుచున్. ౧౪౫

ఉత్సాహ! గూను నడ్చి కంటుటలను గోలుపడిన దేహమున్
మానుగా నొనర్పఁ దలచి మగునకాళ్ళ ప్రేళ్ళపైఁ
బూనఁజేసి తినిపడముల ముగుడగొడఁ దనదు రెం
డైన ప్రేళ్ళెట్టి పైకి నట్టె నాగఁదీయుటన్. ౧౪౬

క॥ పంకర టింకరలు విడి శళాంకసతిన్ రతిని రంభ శచి మించిన బ
ల్పొంకపు దేహము కుట్టకు నంకము లేనట్లు లమరె హరిపడధీనా! ౧౪౭

క॥ సుందరి యగు కుట్టయు నానందంబును బొంది నందనందనుఁ గని గో
విందా! సుందర! దయ నామందిరమున కేగుదెంచుమా! యీవేళన్. ౧౪౮

తే॥ మఱి రసజ్ఞ! సర్వజ్ఞ! యభిజ్ఞ! నే మాయబారి
కాగజాల నామనము నీయంద చిక్కె
నిన్ను విడిలేను రారమ్ము వెన్నదొంగ!
యంచు నగవుతో లాగె నాయవసరమున. ౧౪౯

తే॥ గోపబాలురు చప్పట్లు గొట్టి నవ్వి పెద్దవాడైన ముసలియు నొద్దనుండి
చూచుచుండ నీకుట్ట యశోదపట్టి నెంతపనిజేసి సాకార! యేమియేమి!

౨౬౪

శ్రీ గర్గభాగవతము

తే॥ నలువక్త నను వేనోళ్ళ చిలువక్త న సంగనాసాహసం బెన్న నలవియగునె?
తగునె నీకిది వీధీలోఁ దలిరుఁబోఁడి యైన నీకులమున కిద్ది యనువుగాదె?

ఉ॥ ఆరహిఁబల్కువారు చెవులార విసక్ హరి, యట్టికబ్బ కీ
ధోరణిఁ జెప్పె నో రమణి! త్రోవ నెఱుంగని వారికిన్ నిజా
గారములందు విందులిడి గౌరవముల్ బొనరింతు చొర! యీ
యూరఁ జెలంగు వారి కగు యోగ్యతఁ జెప్పఁ గలాఁడనే యహా! ౧౫౨

చ॥ నెలతరొ! పోవె యీ పురిని నేను సుమిత్రులఁగూడి కాంచి నీ
నెలపున కేగుదుచెనను నిశ్చయ మంచు నిజోత్తరీయమున్
జలివిలివల్కులాడి యని చెచ్చెర వీడ్కొని రాజవీధిలోఁ
గల ధనధాన్యస్పృహలను గన్గొనె వైశ్యకులాభిచంద్రుల్. ౧౫౩

ఉ॥ కాంచినతోడ నూరుజలుఁ గంజదళాక్షున కిచ్చి గద్దె న
భ్యంచితపాష్పవారులను, బాల జలమ్ములఁ దమ్ములమ్ముల్
మంచి ఫలమ్ముల విరుల మన్ననలం బొనరించి కీర్నమున్
వంచి నమస్కృతుల్ సలిపి పల్కి రిటుల్ ముకుళించి హస్తముల్. ౧౫౪

ఉ॥ శ్రీపతి! భావికాలమునఁ జిత్రతరంబుగ నీవె యిచ్చటన్
భూపవరుండ వైన మము బుద్ధిని రోయక సర్వకాలముల్
జ్ఞాపక ముంచుకొ మ్రోడఁ దలంపఁ ద్వదీయుల మేము కామె? నీ
పాపల మాడ్కిఁ బ్రోవు మని పల్కెఱు వేడి రసంతరంబునన్. ౧౫౫

క॥ ముసిముసినగవులు నగి సంతసమున నా కోమటులను దైత్యరిపుం డి
ట్టి సరణి నడిగె ధనుస్థుల ముసులగు నటు జూపుఁ డిప్పు డూరుజలారా!

చ॥ అనువుడు వైశ్యులందఱు తదద్భుతచాపవిభంగభీతి దా
నిని వచియింప రై రవల నీరజనాభు శరీర సౌష్ఠవం
బునను గుణంబులన్ మిగుల మోహముఁ జెందు తదన్యులెల్ల రో
తనయ! ధనుస్థులం బివుడు తప్పక చూపెదమయ్య! రమ్మిటుల్. ౧౫౬

తే॥ అనుచు వారలు చూపిన యధ్వమందు నడచు చాత్మీయసఖులతో నవ్వులాట
మాటలాడుచుఁ జక్రి సుమాళముగను గ్రమముగా నాధనుస్థులికడకుఁ జేరి.

— శ్రీకృష్ణుండు ధనుర్భంగంబు గావించుట. —

సీ॥ స్వర్ణమయంబును సప్తతాలకయుక్త మష్టధాతుసహిత మలఘుతమము
లక్షభారయుతంబు దక్షపంచసహస్ర మనుజానయోచిత మహితభరము
నైంద్రాధికంబును సరిభయంకరమును వలయాకృతోరగ ప్రభుసమంబు
పారిన నాశక భార్గవదత్తంబు కంసగృహీతంబుఁ గాంతికాంత

- తే॥ మఖల పౌరార్చితంబును యజ్ఞమండలమచిరంబును నౌ చాపరము నరులు
నలమ వలదనుచున్నను నలఁతిఁగ నగి కేలఁగొని లీల మూర్ధ్వికేక్రించి మించి.
- తే॥ ఇక్షుఖండంబుఁ గ్రొవ్విస యాభము నులుపుగా నిజీచిచ్చు లాట్టియకరంబమునఁ
గర్ణపర్వంతమున్ లాగి క్షణముఁగోన కెందుఁడుఁడెముకొనలుల్ చెండ్లవైచె.
- ఉ॥ చెండ్లనతోడనే యొకవిశేషరసంబు ఘనశృంగంబుల్
దండీగఁ బుట్టె దాన సఖతండము మెచ్చెను విచ్చడేభముల్
బండఁ బ్రపంచముల్ పగిలె బాహుబలాఘ్నలు మెచ్చి నిన్ములుకే
గండవిగండఁ డండవరి కంసునగుండీయ చెండఁగాఁ బడెన్. ౧౬౧
- క॥ కావలివానిది గనుఁగొని రేవెనిశినే స్వనిఁ నిజీమి రేవెలిక మెచ్చుం
గా విగతదాసునిగా నీవేళ నొనర్తుమను నేలఁ నటపకే. ౧౬౨
- క॥ ఉగ్రమున గానుచు లల యుగ్రధనుశ్యకలముల మహావృత్తిఁగొని నా
యగ్రాస్త్రధుల వారి ననుగ్రముగాఁ గొట్టి రా సమయమందుననే. ౧౬౩
- తే॥ భిన్నపాదులుగొండలు భిన్న బాహువులునుగొండలు భిన్నక్షీములును గొండ
జనుచు నైదువే లుక్కను లననిఁబడిరి పౌరు లవిగని పాటిరి స్వగృహములకు.
- క॥ మఱిఁ గోలాహలములు తత్పరిఁ గరముగఁ బుట్టెఁ గంఠభూషణ్మయిం
బురుగుఁ బేరోలగమున ధరఁబడె ననుకొననియట్లదరిపెడ నభ్యుత్. ౧౬౪

—* సూర్యాస్తమయ నిర్ణయము. *

- ఉ॥ ఈ సమయంబునందుఁ గమలేక్షణ! నీవొనరించు సేత నీ
వేళము రోస మీడులను వీక్షణజేసితి దీనిఁ జూచు నీ
యే సవనుఁటిఁగాన నిక నీవిలుఁ జేరుము కుజ్జవౌట నిన్
మోచమొనర్తు రల్పులని పోయెడి నా రవి గ్రుంకె నయ్యెడన్. ౧౬౬
- సీ॥ పడమరపడఁతుక నడికట్టి నడలించెఁ బడమరదొరకక్కనడరఁ దొడఁగె
నెత్తిమ్మిముతైన మొత్తుకోమొనలిడఁ దొగనగకత్తియ సొగసుఁజేసెఁ
బగలనునత్త గొప్పతనమంతయుఁ నగ్గె రేఁగోడలిపొగరు రెట్టిమొగ్గె
లిబ్బుల దొరలెల్లఁ దబ్బిబ్బుఁ జెంచిరి మ్రుచ్చులు హెచ్చుగ మెచ్చిరిచ్చ
- తే॥ జక్కవలజేనిదొరతన మక్కిలిఁబడెఁ జక్కవలగొంగ దొరతనమెక్కునయ్యె
నరయ నొక్కఁడు బాముల నందుచుండ నొకరుసుకములఁబొందుచునుండ్రుగాదె
- సీ॥ శాకినీ ధాకినీ హాకినీ ప్రముఖ భూతివిహార భావుకోద్యానవనమొ
యతికృష్ణనర్ణనర్ణితమ త్తగజసామ్యచండమహిషవాహదండధరుఁడొ
వేదశాస్త్రపురాణవిశ్వవిశ్రుతికృష్ణనీర్యనాశోద్యోగిమర్యశంబొ
నిర్ణనంకం హేతు దుర్ణయనిర్ణయోద్యోగిసంపాదిత దుష్కృతంబొ

తే॥ తానుసీసతీకుముఖవస్త్రంబౌ యనంగఁ గటికచీకటు లెల్లడఁ గ్రమ్మఁదొడఁగ
భీతుఁడైనట్టిసరువలె వెన్నుఁడన్నఁ జెలులఁగూడి యా నందునఁచెంతఁజేరె.

—॥ మధురాపురపురంధ్రీ విరహనర్జనము. —॥

క॥ పరవడి మధురావధువులు మనవజనకురూపుఁ గాంచి మచ్చధగడచేఁ
జెరిచనుదిగలవారై ననలఁ బటము లొందొరులును బలుకొని రిటుల్.

ఉ॥ అంగలార ! యీపురిని చంగజకోటియచుల్ హరించి శ్రీ
సంగుఁడు నేడు వేడుకఁగ జాలఁ జరించెను వాడె మారు స
ర్వంగములం దనంగమధురాకృతితోడఁ జెలగి గోచరిం
పంగఁదొడంగెఁ జూడుడని వల్లఁగ చంకలిప్రోడ లెల్లయన్. ౧౭౦

మ॥ విని యిట్లుల్ బలుకాడఁగాఁ దొడఁగిరో బింబోష్ఠలారా ! జరా
ర్దనఁ డీయూరను నల్లకల్ దిరిగి తాప్పిర్కంబునన్ జూచి మి
మ్మును సుమ్ముంగని వీరె మిన్నలనుచున్ మోహించి సర్వాంగముల్
గని చిత్తంబులు గొప్పించుఁ గొని వేగంబోయెఁ జోరాభుడై. ౧౭౧

క॥ ననమాలి యితం డింకను నునలన్ విడలేక యిప్పుడు మన యంగములం
దున వెలుఁగుచు నుండెడి నని యెఱుఁగుడి ? మీర లెదల నరయఁగ మఱియున్.

సీ॥ కమలేశుఁగననట్టి కన్నులు కన్నులే సర్పముల్ జొచ్చు బెజ్జములుగాక
యజ్ఞాక్షుఁదాఁకని హస్తంబు హస్తమే మడ్డిగా నుండెడి త్రెడ్డుగాక
గోవిందుమోపని గుబ్బయు గుబ్బయే దిక్కుమాలిన పెంటదిబ్బగాక
విఘ్నాక్షుల వినదివీనులు వీనులే గ్రావసంతతివివరములుగాక

తే॥ నీరజోఁగుఁ బాగడని నోరునోరె చాలఁగా మ్రోఁగుచుండెడి వోలుగాక
హేనుచేలుని కూడిక నెఱుఁగనట్టి ముద్దులాడీ ముద్దియయె ? పెన్ మొద్దుగాక

సీ॥ కాఁయంబుతోడుతఁ గాఁయంబు దివ్యహా నధరంబుతోడ దివ్యాధరంబు
మోముతోమోమును భుజములన్ బుజములఁ గరతలంబులతోడఁగరతలముల
తొమ్ముతోతొమ్ములగ్నమ్ముతో లగ్నము నూరుయుగ్మముతోడ నూరుయుగము
ఘ్రాణానిలంబుతోఁ ఘ్రాణానిలంబును భాదయుగంబుతోఁ బదయుగంబుఁ

తే॥ జేర్చి సందులేనట్టి యాశ్లేషములను గూర్చికొలఁదిఁ జేసికొనుచుఁ గుశుకమొందు
తెన్నఁజో గద యా కృష్ణఁ డెట్టులేగెనో గదా యేమి చేయనా నువికలార !

సీ॥ కోటిచున్మధులను దాఁటిన రూపేల యీకృష్ణమూర్తికే యెసకమెసఁగె
యెసఁగెఁబో యాహరి యేల తద్గోకులమందు నుండక యిట కరుగుదెంచె
సరుదెంచెఁబో నాతఁ డరుదుగా నేటికీ వీధివీధులవెంట వెడలవలసె
వెడలెఁబో యేల యాతఁడు ప్రస్తుతంబున నొంటిగా నిట మన కంటఁబడుట

తే॥ కంటఁబడుగాక యతనిపైఁ గరముఁగూర్చి మనకు నేటికిఁ దనకెను దనరుగాక
యిట్లు చింతిలుటెలకో యింతులా! చెప్పఁజే దెట్టికావ్యముల్ జేయఁగనొ?

క॥ ఒకసారిఁ జూచినంతనె యకలఁక నేను మనకు నాహరియందే
నుకముగఁ గలిగెను దాన నధికపు మహోవ్యాధి పుట్టెఁ దీజనియట్లుల్. ౧౭౬

తే॥ ఇంతిమాత్రమునకు మన కిట్లులుండఁ జాలకాలమునుండి నడంబునందు
రానమండలనుందున రతులఁ దేలికట్టి నతులెట్లు మరితు రా యంబువాని?

క॥ అని యిటు పరిపరి తెజంగులఁ గనుకొనలను నీరుగాజుగాఁ గమలేశుక
నునములఁ దలఁచుచుఁ బడకికుఁ జననాగిరి నక్తిమముగ జనకనకేంద్రా!

క॥ ఆ రామకృష్ణు లానినీ నా రినుగేయోపనయమునందున నకలా
వీరసహతులై రుచిరక్రీడాన్నము మెనవి తెలివితే నుండి రిబక. ౧౭౭

ప॥ భోజభూపతియగు నక్కంసుండును శ్రీరామకృష్ణు లొనర్చిన రజకశిరచ్ఛే
దంబును శేరాచనవిరసంరక్షణదక్షవధంబును, ధనుర్బంగంబును విని దినులుపడి
యశుభసూచకంబులగు వామాంగస్ఫురణంబులం దత్తజపాటుతోఁ గని తయనించి
కనుమూసినంతనే తైలం బొడలయందుఁ బూసికొని సిగవిరియింబోసికొని రక్తపుష్ప
మాలికలక వేసికొని వానముల నూడం దీసికొని కాచరంబున నాసీనుండై వ్రేతల
తోడం గూడి దక్షిణదిగ్భాగం బొనర్చినట్లు కలం గాంచి యలికిపడి దిగ్గనలేచి
చింతించుచున్నంతి, ౧౮౦

—† సూర్యోదయ వర్ణనము. †—

ఉ॥ కొక్కురు కొక్కురో యనుచుఁ గోడులు గూసెను సంబరంబునక
రిక్కలు మాసెఁ దేంట్లొద రేగ నిశాకరుఁడేగఁ జక్కవల్
నిక్కె విహంగనాదములు నెక్కొనె మారుని తూపులేపులున్
జిక్కెఁ నమంబు లెల్లడలఁ జెల్లెను దెల్లని డాలు నెక్కెడిక. ౧౮౧

సీ॥ చులులకపటులను నటిచటవిటివిటచోరులు బరిమార్చు శూరుఁ డనఁగ
మాత్తురఁజుపి శ్యమంతకమణిఁ దాల్చి యరుదేరు కొస్తుభధరుఁ డనఁగ
నకలరోగంబుల సమయించి నౌఖ్యముల్ నరులకుం గూర్చు ధన్వంతరి యన
బ్రహ్మవర్చస్వతా బ్రాహ్మణజనులచే మ్రొక్కులందెడి వేదమూర్తి యనఁగఁ

తే॥ డమ్ములను ప్రియురాండ్రఁ బ్రేమమ్ముచేతఁ
బొందుఁజేసెడి ప్రియుఁ డనఁ బూషణుడు
వేయిచేతుల తోడుత వెడలి కడల
వెలుగఁజేయుచు నుదయించె లలితరీతి. ౧౮౨

౨౬౮

శ్రీ గర్గభాగవతము

—† కంసుండు మల్లరంగంబు నిర్మింపం జేయుట. †—

అ॥ ఆనమయమునందు నా భోజభూపతి పడక విడిచి లేచి భటనరులను
గార్యభారకరులఁ గ్రమముగా రావించి యాజ్ఞచేసె నిట్లు లవనినాథ ! ౧౮౩

స॥ కార్యసాధకలారా ! మీరు వేవే జాంబూనదస్తంభవిరాజితంబును
విప్రులాంగణసంగతంబును నగు మత్సభానుండవంబున కగ్రభాగంబందలి ప్రదే
శంబున మల్లక్ష్మీవారంగంబు హంగుగా నయనపర్యం బగునట్లు గావింపుండన్న వార
లాపలుకు తొనలఁ దాల్చి తత్ఫలంబున నిమ్నోన్నతంబుల సమంబుగాఁ జేసి
హేమనావాసచుంచితచుంచంబులను రచించి చుట్టును నుంచి ముక్తాహారంబులు
వేలాడుచుండు బంగారుశాలుఁబోలిన మేలుకట్టు గట్టి యతిగృహులంబగు తిలగడతో
వెలిఁగెడి వేసెనులవాని గద్దెనెద్ద వజ్రంబు లురుచ్చిన పొన్నులుగల చామరంబులను
మరాళసన్నిభంబులగు సితనిజనంబులను బూర్ణచంద్రమండలరుచిరంబగు శ్వేత
చ్ఛత్రంబునను నమూల్యంబులగు నవరత్నంబులను విరాజల్లి కనులపండువొనర్చు
నొండు మగవంబుఁ బదిమూఁలెత్తునఁ దను యేలికకై నిర్మించి యతిచతురంబుగా
మల్లరంగంబు సిద్ధంబు సల్ప నయ్యుచువీరుం జేతెంచి కాంచి సంతసించి మంగళ
తూర్వంబులు మ్రోఁగుచుండ వారాంగన లాడుచుండఁ బాటకాండ్రు పాడుచుండఁ
దనకై యేర్పాటుజేసిన మంచెపై నాసీనుం డయ్యె. అంతఁ గంసాహూతులగు
బాణాసురనృ కాసురప్రముఖననుజవరేణ్యులును జరాసంధప్రభృతిబంధురత్నంబు
లును నందామృతైవ గోపగ్రామణులును శంబరాసురప్రభృతులగు నాత్మసఖు
లును నాచుంతులును మండితేనులును జారులును జానపదులు నేతెంచి నమ్రులై
వారితోషింబులను గప్పంబులను సమర్పించి సయమితంబులగు తమ యాననంబుల
నధిష్ఠించిరి. తత్సమయంబునఁ జాణూరముష్టికకూటశలతోశలప్రముఖప్రధానమల్లు
లుల్లాసంబున నామల్లరంగంబుఁ బ్రవేశించి యవ్యాహతవ్యాయామం బొందోరులు
ముద్గరాద్యాముధంబులతోఁ జేయుచున్న యనసరంబున ౧౮౪

—† శ్రీరామకృష్ణులు కువలయాపీడగజంబు వధించుట. †—

అ॥ రానుహులు మల్లరణకేళిఁ జూడంగ నరుగుదెంచి మోసలందు మిగులఁ
గ్రొవ్వి తిరుగులాడు కువలయాపీడమ౯ ద్విరదవరముఁ గాంచి సరభసమున.

చ॥ తొలఁగి మదేభచోదకునితో హరి యిట్లనె మావటిఁడ ! యీ
కలభము నీవు ప్రక్కకట్టు గైకొని మార్గము మాళొసంగు మి
ట్టుల నొనరింపవేని నిను డొక్కలు చీలిచి యేన్లుతోడఁ గు
క్కల కిపుడేను వేసెనను గాచికోసం గమకింపుమా ! యనక. ౧౮౫

అ॥ మావటిఁడు మెండు మండిపడుచుఁ దన్మదేభవరముఁ ద్రోచెఁ గృష్ణులైన
సంత నదియుగూడ నామృత్యుదేవత యనఁగఁజెలఁగి మిగుల నాగ్రహించి.

శా॥ శీతారంబులు సర్వదిక్కులకు జేడ్పాటు సందిల్లగా
 నుత్కర్షంబుగఁ జేసి శత్రుకులనాశో తీర్ణతుండంబుతోఁ
 గుత్తీలాధిపధారిని హరిని గైకొని చెత్తె నా కృష్ణుడు
 దత్తాలంబున దానినుండి నెటులో తప్పించుకొని చేగుటక. ౧౮౮

శా॥ కుంభిశ్రేష్ఠము సూచి క్రమ్యుల లలిక గోపించి కుప్పించి త
 జ్జంభారాతిసహృదయ గరముతోఁ జక్కంగఁ జేపట్టి వే
 స్తోధంబులో బురుడించు పాదముల క్రింద వేయుచుకొని పోక్కి బల్
 బ్బించిపొంగఁ జతుర్ముఖు డధయఁడై చిత్రామూర్తి జూచి తాక. ౧౮౯

శా॥ పృథ్వీదేవతానందపుంజములలో వృక్షంబులు ద్రోణు ॥
 తిలకంబుల గల లింగులకొని పుట్టుచున్నా వట్టి వె
 న్నా దైవాలు నుదేధి నుక్షముగ నేరం దిద్ది శ్రీకృష్ణుని
 స్సాదేహంబుగఁ బట్టి కొట్టంగఁజూడక వచ్చుచున్నందులక. ౧౯౦

మ॥ అట్లుపై దానవ వెది వెదికిరిసింహం బొచ్చు, దిద్దొప్పిలు
 త్కలబ్రోవంబునఁ బట్టి యూచి కిసి మోకారించి కారించి యు
 ద్ధిబిరికిక బ్రహ్మరించి మించి పురికిక బాజంగ నుత్తేధముక
 బురుగుంబున వెంటనంటె నగరిక బర్హంగఁ గోలాహలాల్, ౧౯౧

శా॥ పాపధ్వంసకుండై చ దానకుల పద్మంగుం జాగడం
 బేసక గ్రమ్యులైనచెల్ల వర్తి హరితో నేతెంచువేళ బలుం
 జాపాతింబుగ దానితోడి చల శర్పారాతి సర్పంబులన్
 మాపన్ లాగినలాగు లాగె బృధులూనుర్బంబునన్ భూవరా! ౧౯౨

క॥ అపై శ్రీపతి కని నగి కూపపుచేత్రామలాగుకొనిన ట్లరిని
 ర్వాపణచణమైన కువలమూపీడకరంబు లాగ నారంభించెన్. ౧౯౩

క॥ ఇరువురు దుదమొన లీరిహి వజలుచుఁ గరపుచ్చములను బటుభుజములతోఁ
 బెజుంగఁడెగ నాగజము పొగరు విడి నిశ్చేష్టమయ్యెఁ గలుషవిదూరా!

శా॥ దాని గాంచి దురాక్షణగ్రనిభులై దర్పించి తచ్చేదకుల్
 మానుల్ ధీనిధు లేక్షు రుద్దవిడి తన్ను త్రద్విపంబెక్కి య
 ద్దాని ద్రోలఁగనాగి రంకుశముతో దైత్యారిపైనిగఁ గ్రో
 ధానూనానిలమూర్తులై పెజవా రత్యార్థటుల్ సేయుచున్. ౧౯౪

తే॥ మూఁడునందల కులపై మొనసి యెక్కి
 యంకుశాస్ఫాలనంబులన్ హరిహరులను
 జంప వానిని ద్రోలి రా సమయమందు
 గువలమూపీడమను కరి కోపగించి. ౧౯౫

౨౭౦

శ్రీ గర్గభాగవతము

ఉ॥ చండవరాక్రముండయిన చక్రధరున్ హరియింపఁబోవ నా
తం డలదాని తొండమును ధైర్యముగా బిగఁబట్టి యన్న యం
దుండి కనుంగొనన్ జను లొపచాయనఁ ద్రిష్ణుచుఁ బాఁడె ధాత్రిపైఁ
గొండికవాఁడు గిండిఁగొని కొట్టినయట్టుల ధారుణీశ్వరా! ౧౯౭

అ॥ అంత నద్ది గిట్టె నవలఁ దజ్జ్యోతియుఁ గృష్ణమూర్తితో లయించెఁ జక్రి
దాని దంతములను దత్తుణుబునఁబీకి యేడ్వరై న మావటీండఁ జదిపె. ౧౯౮

తే॥ మఱియు సీరి శేషించిన మత్తకరులఁ బట్టి కొట్టెను దత్రత్యబలులు గాంచి
వర్షకాలముజనినట్టి పద్ధతిఁ గని వారిదములు బాటినయట్లు పాటి రవల.

క॥ గోపకబాలకయుతుండగు శ్రీపతి బలరాముఁ గూడి చిత్రమృగములక
మాసిన పంచాస్యమువలె నేపునఁ దగి జయరవంబు లెల్లడ నిండక. ౨౦౦

తే॥ ఆస్యకాంతి యనూరుని నవహసింప
శ్రమజలంబులు కాల్యాలై చనఁగ దంతి
దంతముల్ మూఁపులందునఁ దనరుచుండఁ
జచ్చుపాచ్చెడి ననిలంబుస్థితిని వెడలి. ౨౦౧

—† రామకృష్ణులు చాణూర ముష్టికాద్యనురుల వధించుట. †—

తే॥ శిల్పిముఖిశిల్పచిత్రవిచిత్రతంబు సర్వభూపనుహృద్భృత్యసంగతంబు
నంగపాటవాదర్శనార్థాంగణంబు కంసకల్పితమల్లరంగంబుకడకు. ౨౦౨

సీ॥ పూజోడఁలందఱు పుష్పబాణుండన జెట్టులెల్లరు జగజెట్టి యనఁగ
గోపకులెల్లరు గోకులవిభుండన దుష్టులు వై వస్వతుం డనంగఁ
బరమయోగీంద్రులు పరమతత్వంబన సురజాలములు విరాట్పురుషుఁ డనంగఁ
నందరాజు స్వకీయ నందనుండని యుబ్బ రాజన్యులును రాజరాజనంగఁ

తే॥ గంసుఁ డాత్మీయమృత్యువుగాఁ దలంప
మఱియు నితరులు దమ తమ మానసముల
నున్నరీతుల నెన్నఁగా నొయ్యనరిగి
నలుగడల్ శోభ సెందఁగ నిలిచె నపుడు. ౨౦౩

తే॥ భోజభూపుండు వచ్చిన పుండరీక
నయనబలులను జచ్చిన నాగవరముఁ
గాంచి యబ్బురముం బొంది కలఁతజెంది
యేమితోచక మొద్దురహిని వసించె. ౨౦౪

చ॥ మఱి యల మంచినంచముల మాచుకనున్న సుకీచునల్ నిశా
కరునిఁ జకోరవారములం గాంచి మునియును బొందినట్లు లా
హరిఁ గవి గంతించి రిడ నన్నులు నీ ననుదేవపుత్రు లి
ప్పుడును బరాత్పరుల్ గుఱుల పుష్కలబంధుఁ నలంచి యెంతయున్. ౨౦౧

ఉ॥ ఈహరి పుట్టిచట్టి కల మీ హరి తిద్దిర కాపు నీచక
నోహారుఁ గన్న హరులు విచార మొచ్చెడి నీని మిత్రుం
దోహము నీనిఁ గన్న మిథుల్ మన మీ పురవాసు లెట్టి కు
దేహములేక ధన్యుని ను దేజరె? యను నచించి గయ్యెన్. ౨౦౨

శా॥ ఏనానుమధికాహోళిచటహముల్ వేమాను మోయున్ నా
చాణారుం దల శౌరితీరులను ప్రశ్నకాశన నీరీతి మీ
జ్ఞానల్ శూరులు గాన లెండు మృగ నున్నద్రాణ్యచక్రేతికై
త్రాణక జేయుట యెప్పుడే? మరకటక దైవారి వే ధన్యుల్. ౨౦౩

ఉ॥ నావుకు రామకృష్ణులును నవ్వి యిటున్ నలుకాడినో బలీ!
చేనను నీకు వాకుకలఁ జేతల రీతుల నీకు నాటి మే
మవిధి నెర రాంగలమె? యిద్ది యధర్మము గాదే? దీని నీ
భూచరుడే నొప్పనొకా? బొట్టె లటుంచు మముం దృఢంబుడే? ౨౦౪

క॥ ఆనవుకు చాణూరుండును విని యిట్లనె నయ్యలారి! వేయేన్దులచే
ననునగు కంసుని గజవరమును జంపుట మీరు నాకుఁ బోలరె? ప్రతిగాన్. ౨౦౫

ఉ॥ మీరలు నీరవీరులను మేము దలంతుము కాని యర్భకుల్
సారములేనివారనుచు స్కాంతిముచందు గణింపచున్నఁ జా
ణూరునితోడ భార్గవినునోహరుఁడున్ హలి ముష్టికాఘ్నుతోఁ
బోరఁ గడంగి రుత్సుకతఁ బుచ్చురమం దమరాళి గన్గొనన్. ౨౦౬

చ॥ అమ్మెయి నచ్చుల్లు లొక్కుమ్మడి భుజదండమ్ములతో నాకర్షణచోద
నాదులం గావించుచుఁ గనుబానులు ముళ్ళుపడ నేత్రంబులు ప్రలయాగ్నినిభంబు
లుగాఁ గరి కరితోఁదాఁకు వీరను గిరి గిరితోఁ బోరుతీరునను హరి హరితో డీకొను
జోకను బదావనిం బాహాబాహిం గచాకచిక్ ముష్టాముష్టులను బోరాడు నవసరం
బున శ్రీహరి నిజకరంబులఁ జాణూరశరీరం బెత్తి యత్తమ్మిచూలి పున్నెమ్ములప్రోవుం
దూచి నల్లు తద్దేహభారంబుఁ దూచి త్రోచి వేచ నాచపలుండు చూచి యనా
యాసంబుగా నొకకరంబుఁ గందుకం బెత్తుపొందికను నాదేశేషుం డీభూఖండంబు
దాల్చిన ట్లాచక్రధను నెత్తియొత్తి యుత్తరంబుఁ బడ వేయ నాయచ్యుతం డాకపటు
కటికంధరంబులం బట్టి యెత్తి యట్టిట్టాశించి డించి గిట్టునంద్రిప్పి భూతలంబున

గిరాటువేయ నాయసురు డాగ్రహంబున నుగ్రపశ్యుండై నిగ్రహించుటయుఁ
దత్సభాంగణమందలి గవాక్షంబుననుండి విలోకించుచున్న యన్నమిన్న లాయాస
సంజనితాంబుసి క్తంబులగు శ్రీరామకృష్ణుల దేహాంబుల గాంచి నిట్టూర్చుచుచ్చి.

మ॥ అరరే ! కుజ్జల నీబలాచ్యుతులఁ బుష్పభాంగులకా గ్రూరులుకా
విరసుల్ వజ్రకఠోర దేహు లమర ద్వేషాఘ్న తాముష్టికా
సురచాణూరులతో నియుద్ధమును గంసుం డీతఁ డీవీతి ని
మ్మరుఁండ్ల పానరింపఁజేసెఁగద ! యీ కార్పణ్య మల్పంబాకో ? ౨౧౨

క॥ అక్కట ! యిక్కుజ్జల నిటు స్రుక్కించెడి కంసుఁ డ్రుంచు శూరవరేణ్యుం
డొక్కం డిక్కడ లేడే ? లెక్కింపక కనెడివీరు లేకులు గారే ? ౨౧౩

ఆ॥ సభకుఁ జనుట తప్ప సనినల్లు సభ్యుల తప్ప నెఱుఁగకుంట దప్ప తెలిసి
యూరకుంట దప్ప దాఱుమాఱుగ నందు బల్కుచుంట దప్ప ప్రాజ్ఞనకును.

సీ॥ అంభోజములమైన నంభోజనేత్రుండు హస్తంబులం గొని యాదరించుఁ
బిల్లఁగ్రోవుల మైన వెన్నుండు గమ్మని యధరామృతం బిచ్చి హర్ష మొనఁగు
నెమిలిపురుల మైనఁ గమలామనోహరుం డుత్తమాంగంబునం ధూని మెచ్చుఁ
గడపచెట్టులమైనఁ గరుడధ్వజం డొప్పి సరససల్లాపముల్ సలుపుచుండు

తే॥ స్వర్ణవరచేలములమైన సకలభువన
మోహనుం డంసమందునఁ బూనితీరు
నిటులు సలుపంగ నేనోము లేరావొ
యెల్లు జీవితమో యమ్మ ! యింక మనము. ౨౧౪

మ॥ మన మా గోకులమందు వ్రేతలుగ జన్మం బెత్తినకా సూర్యచం
ద్రనిలింపెశశి వేశపానకమునీంద్రబ్రహ్మధాత్రీమరు
ద్వినుతుండై తగు వీని సద్గుణములకా వేషంబు రూపాదులకా
గనమా ! మ్రొక్కుమ ! కాఁగిలించుకొనమా ! కామించి క్రీడింపమా ! ౨౧౫

తే॥ ఈ మహామహుఁ గనుఁగొన నేమియేమి
నోములను వ్రజవాసులు నోచినారొ
యితనితోఁ గూడి యాడి హర్షించు గోపి
కల యదృష్ట మింత దటంచుఁ బలుకఁ గలమె ? ౨౧౬

క॥ గడచినదానికి దుఃఖము పడుటొప్పుదు నేడు మనకు భాగ్యవశమునకా
విడిముడియొడయని దరిసెన మడరిన యందులకు మనము హర్షింపవలెకా.

తే॥ కాని యత్రమయున్దలు గలిగెనివట నిగులకుఁ జాతగలిగెడి చిందు నిట్టి
చిట్టివాడె జయమును జెంది జగతి వృద్ధిగ నెదిగఁగఁత నహానకీర్తి. ౨౧౯

స॥ అని ప్రేతిమీఁజఁ బలుచుండుటయు నందుకు గుడుటయుఁ గాంచి
యూ శ్రీనల్లలాంభనుండు రిపుభయంకరుండై బోర్కలంబున నాకన్నరనాయకుం
బట్టి వాతంబు ననోహతింబును జెటికివైచివట్లు వియ్యలలంబునఁ బాఱవేయ నామా
యతికాయుండు దివినుండునక్షత్రం బభోముఖింబుగా చాలులీల నేలంగూలి శ్రీవృక్ష
నృత్తియై తననిలంబుకొలఁదని నాకృష్ణుం బహరింప నాహరి వెనుకంబవేయక
యోర్చి నిజభవవిండుంబున నామండినఁ దైకొని నేలం గూల్చి నాయల్పుండు కన్న
దంతుండున్ను ననల్పబలా గ్రహవేళనం భయంబులచేఁ బరివశుండై ముష్టిద్యయంబున
నాయష్టమూర్తిమిత్రం బొదివె. కిన్నులు నమాకన్నర మవ్వలంబక యవ్వనుడ
భక్షకుఁ దెల్పింసనమ్మైఖమ్మున నతిభక్తమ్మునఁ దిష్టితిష్టి యండిటు నరికించు
చుండ నీక్షోణింబడివై న నాకంసభయండు రుధింబు ముక్కుమొగుంబులనుండి
మొందుగా వెడలంగ్రక్కి విగతప్రాణుండియ్యె. వెడియు. ౨౨౦

మ॥ బలరాముండును ముష్టికాసురుండు శుంభద్యాహుదర్పంబులక
బలమాన్యుల్యలఁ బోరిరంత హలి తద్రాత్రివసుం బట్టి బల్
నాగంగొట్టి పడన్వయంబుఁ గొని తన్నాగారి పైనుండి పా
ములఁ గ్రొదికబడవై చిరట్లు వడితో భూమికబడివైచెఁగఁక. ౨౨౧

తే॥ ముష్టికుండును నెత్తురు ముఖమునుండి క్రక్కి స్రుక్కి కట్టకడకుఁ గాలమయ్యె
నద్దిగని యెదిరించు కూటాఘ్ను ముష్టిగొట్టె హలి; హరి గిరిబవిక గొట్టెట్లు.

తే॥ అవల డీకొను శలదైత్యు నబ్జనాథుఁ డాగ్రహించి విలోకించి నిగ్రహించి
యొక్కలత్తతో ఖండించెఁ బక్కిజేడు తుండమున సర్పముంబట్టి చెండినట్లు.

తే॥ మఱియు శ్రీహరి తోశలచునుడభక్షకు నవలీలఁగఁ జీల్చి కంసుని సమీప
మందుఁ బడవైచెఁ గ్రొవ్వి నహస్తివరము తరువు ఖండించి వైచినకరణి జనక !

ఉత్సాహ॥ మల్లరంగమందు నిట్లు మల్లవరుల సంజక
వల్లవులును బిల్లులు సగు పద్మనాభసీరులే
వల్లటిల్లఁజేయ వారు బాహుపరుషంబుతో
మల్లసఖులు లాతివారు మనఁగఁ బాటి రరమునక. ౨౨౨

తే॥ అవలఁ బ్రేక్షకులెల్ల రాహు! యనంగ
హరిని మృతమల్లవిద్యుత్తుల్ వరుసఁ గలిసె
నంత శ్రీదామముఖసుహృదాళితోడఁ
గూడి యనిఁజేయఁ గడఁగి రా కుండబలులు.

౨౭౭

ఆ గర్భ పా గ వ త ము

మ॥ గొర్రెవారికి మగవారు తెల్లటి పిల్లలైనా పిల్లలైనా తెల్లటి పిల్లలైనా
 నీలమైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా

తే॥ పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా

శా॥ పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా

చ॥ పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా
 పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా పిల్లలైనా

— శ్రీకృష్ణుండు కంసుని వధించుట. —

శా॥ అంభోజేక్షణుఁ డాకటక దిరుగు పంచాస్కంబు దానోల్లస
 యుంభేంద్రంబును జూచి దూకునటు శార్దూలంబు మాహేయి సం
 రంభస్ఫూర్తివిబుట్టజోవుకరణిన్ రత్నోజ్జ్వలప్రీతిపై
 దంభంతాప్తుఁ జెలుగు కంసవిధుపైఁ దా దూకె రుద్రాభుడై. ౨౭౮

ఉ॥ పిన్నులు భోజభూవిభుఁడు భీతిలి మిత్తియె వచ్చె నం చెదన్
 నెచ్చె తెగించి మంచె విడి నవ్యకృపాణముఁ గేలఁ దాల్చి గ
 ర్విమ్ము సెలంగ మాధవునిపై నరుగన్ గని శౌరి వాని ధై
 ర్యమ్ముగఁ బట్టె దాక్ష్యుఁడు మహాభణి నుక్కునఁ బట్టినట్టులన్. ౨౭౯

తే॥ కంసుఁ డంతటఁ బుండరీకమును పాము విహగవతిసోటనుండి తప్పించుకొనిన
 రహిని నెట్టులొ కృష్ణకరములనుండి తప్పకొని చక్రధరుపైనిఁ దారస్థిలె.

శా॥ కంసుండున్ మధుహింసకుండు నిటులన్ గ్రావంబుపై సింహముల్
 శంసాపాత్రముగాఁగఁ బోరినటులన్ లక్ష్మించి యన్యోన్యమున్
 హింసల్ బొందుచు మంచె బోరి రల భోజేశానుఁ డబ్బాక్షునిన్
 హింసెంపన్ శతహస్తుడై దివికి వే యేగంగ శ్రీకృష్ణుండున్. ౨౮౦

తే॥ జేగ జేగను వెంటచంటికవిధమున వానివెంటిం బాటును బాహువులను
ముజ్జగంబులంగలబల్కి మొరసివట్టి క్లిష్ట పైనుండి మునెమిడిమికిన ద్రోసె.

తే॥ తరువరంబు తటిత్తి పానిలుచలన భక్తుమొనర్చు కలకలతమునను,
మంచదండము విటుగుబడ గాంచి యట్టి నజ్జరచుకాముడగు భోజపార్థివ్రంశు.

ఉ॥ ఇంచుక వ్యాకులాత్ముడయి యేడ్చె నుత్థినుఁ జౌచు విట్లు కో
రించి కృపాణవాణియయి వెన్నుండురాడి చుహానుభావుఁ డిం
చెంచక పోనమంటఁ గని కృష్ణుడను వానిన దిగ్గి మంచెపై
నుంచి యురంబునెక్కి నెరమునకుఁ బట్టి కరస్పయియైచి. ౨౩౨

చ॥ సిగ విగియంగం బట్టుకొని చెచ్చెన మంచముచుండి క్రిందికి
నగవల నెట్టి గండకలం బర్చితశృంగమునుండి కేటక
నిగుల బితానఁ ద్రోసినటు మేదినినాక! యరంబిక్రముఁ
డగుహరి వానిపైబడె న్నయంబుగం దివ్యభిశోధనార్థమై. ౨౩౩

తే॥ పీఠ లిద్దలు నీరహి విపులపైనఁ గూలియుండుట నిద్దర క్రుంగి స్థాలి
భాతి నొక్కముహూర్తము పట్టలేని ఖక్కిఁ మకతకలాదె నోవసుమతీశ!

శా॥ సింహం బేనుఁగు పీనుఁగుఁ ధరణిపైఁ జిత్తింబుగా నీడ్చిన
ట్లంహూనాశకుడున్ బరాత్మరుండు నా నక్షాక్షుఁ డాకంసునిన్
సంహారం బొనరించి చిత్రగతి నా సంస్కృతరంగంబునక
రంహస్కూర్తిని నీడ్చెఁ బర్వులిడంగక రాజుల్ మహాభీతితోక. ౨౩౪

తే॥ పిదప వైరభావంబుతో విగతజ్వలదైన కంసుండు వెన్నుని నభినుతించి
రూఢిగా నలవాని సాయాప్యమొందె భ్రమరకీటకన్యాయంబువలెను జనక!

—♦ శ్రీకృష్ణ బలరామాలచేఁ గంసానుజ్ఞాప్తకంబు హతంబగుట. ♦—

స॥ ఆ తరువాత నాతన కనిష్ఠభ్రాతలగు సునాముడు, సుహ్రూవు, సృష్టియుఁ
దృష్టిమంత్రుండును, రాష్ట్రపాలకుండును, శంకుండును, నృగోధుండును నవ్విధం
బునఁ జిన్నాను నవ్వనరుహనాథునిచేఁ గూలియున్న తమ యన్నంగని కన్నులందు
విస్ఫులింగంబు లభంగురంబుగాఁ గురియంగఁ గోపించి చూపించి తెగించి విక్రమించి
మించి యఘోరంబుగా రవళించి నిశాతహేతిభల్లవాతంబు ధరించి సంగరరం
గంబుఁ బ్రవేశించి నరహరిశిరఃకర్తనం బొనరింప నరుగుదెంచుట దూరంబునుండి
రాహుణేయుం డారసి మృగంబులంగని జంకుకొంకులు లేక గర్జించు సింగంబుభంగి
నహంకారంబున హుంకరింప నాపరిపంఘు లదరిపడి గడగడవడఁకి గగ్గోలుపడి దండ
ఘాతంబులచేఁ జూతంబులనుండి ఫలంబులు జలజలరాలులీల నిడపాణులనుండి కృపాణ

బాణములు నడ నడలునఁ బుడమినిఁ గూలఁబడి నడి లేచి విడివడి నడముడిగురుఁ
డగు సత్తాటివడగవాని మేనుం బిడికిళ్ళతోఁ గరీంద్రంబులు శుండాదండంబులతో
గిరినరంబు గ్రుమ్మిచుట్లు బాడున సమృద్ధసూర్యగజాండు కనలి ముద్గరంబుతో
సృష్టినునాములంగొట్టి దక్షిణభుజంబున న్నగ్రోధుం బరిమార్చి వామహస్తంబునం
గంకునిఁ డింక వేయించె. మఱియు నా రమారమణుండు వామపాదంబున శంకుని,
స్పృహనిఁ, దుష్టిమంతుని. నట్టంబు సల్పి దక్షిణపాదంబున రాష్ట్రపాలకుని రూపు
మాపె. ఇట్లా కంసానుజ్ఞాప్తకింబు వాతినంఘాతఘాతంబుచేత ధరాజాతజాతంబు
పాతంబుజెంచి హతంబై నరీతిఁ బీతాంబరసీలాంబరులచే హతంబై కరుణాభరణం
డగు నా సరమునియందు లీనంబై నసమయంబున.

౨౮౨

సీ॥ బృందారకేంద్రులు విరుల నర్నించిరి కాంచిరి ముదము సంగాతకాండ్రు
రంభాముఖాపురోరమణులు నాడిరి పాడిరి గంధర్వభామినులును
దయదయధ్వానముల్ సర్వదిక్కులనొప్పెఁ దప్పెను శిష్టసంతాపమెల్ల
నందాదిఘోష లానందంబుఁ జెందిరి వొందిరి భీతినిఁబూర్వసురలు

తే॥ విశ్వసృష్టాభిసురతతివినుతిఁ జేసె
మ్రోసె దుందుభికాహాళముఖరతూర్య
ములును మునులును దీవెనల్ సలిపి రరరె !
హరియు హలియు శోభిల్లి రా యవసరమున.

౨౮౩

—† కంసుని భార్యలు విలపించుట. †—

క॥ అస్తిపాస్తులను సతులు నిస్తులబలుడైన మగనినిధనము విని వే
హస్తములఁ హృచ్చిరములఁ గస్తిని బ్రహరించుకొనుచుఁ గన్నీరొల్కె.

తే॥ భండనాంగణయందు వేదండశనమునలెను బడియున్న కంసునిప్రక్కఁ జొచ్చి
నేడు మాత్రాఘ్నదెగెనంచుఁబోడిమి విడి కాకిగోలగ నిట్లేడ్వఁగాదొడగిరి.

తే॥ హామనోనాథ ! హాదేవ ! హా మహాత్మ ! హా సురాసురాధికబల ! హానరేంద్ర !
హా మహావీర ! హాయాదవాధినాథ ! హా జరాసంధనుతతేజ ! రాజరాజ !

శా॥ అయ్యో ! యక్కట ! చెల్లబో ! కటకటా ! హా నాథ ! యిరీతి మా
కుయ్యాలింపక యేగుచుంటి వెటగో కోర్కె మముం గాంచుమా !
కయ్యంబాడి త్రిలోకసంపదను సౌకర్యంబుగాఁ గొన్న నీ
వియ్యజఁబడియుంటి వట్టి బల మిడ్డేచుయ్యె భోజేష్వరా !

౨౮౪

తే॥ అరయగా నరులను గాని యమరులందుఁ గాని కర్మురులనుగాని కలనులోనఁ
గసిని నిన్ను డీకొనువారు గలరె చెప్పుమ ? యట్టి నీకెలు మృతియేల హత్తెనాళ్ళో ?

ఉ॥ ఆరయ నీవు నీభగినియందు జనించినపుత్రకాళి ని
 మ్మార్గణరీతిఁ జంపితివి శత్రువులై నను గాకపోయినన్
 బౌరుషమే ప్రధానమని భావమునందుఁ దలంచి దిట్టవై
 మారణ మాచరించితి నమాయీకులన్ యదువంశజాతులన్. ౨౭౮

క॥ తత్కారణముననే నీ వుత్కటబలివయ్య మృతిని నొందితి వంచే
 ముత్కర్ష ముగఁ దలఁతు మత్కృత్కటపుణ్యాఘసంఘ మూఱకచనునే ?

తే॥ కాన వగచిన ఫల మేమి గలదు మాకు
 నుదుటివ్రాతలు కొంచెమేన్ చెనరఁగలవె ?
 మే మనాథలమై యిట్లు మెలఁగనలసె
 నెవఁడు తప్పింపగలఁడయ్య ! యిద్దచరిత ! ౨౭౯

తే॥ మఱియుఁ గృష్ణుఁడు మృత్యుఁడైన మాతలునకు
 సంతకంబున దై వాఱి యాగనువిధిఁ
 బారతాకికక్రియలను బూరితిగను
 నాచరింపఁగఁ జేసియు నతిశయించి. ౨౮౦

ఉ॥ ప్రేక్షకపాలిఁ గూరిచి గభీరగళంబున నిట్లుపల్కె నీ
 రాక్షసనాయకుండు మధురాపురనాథుఁడు నైన కంసుఁడా
 పక్షులపోల్గి నొంటరిగ వర్తిలు పేదలసాదులన్ గసిన్
 శిక్ష యొనర్చె నందున నశించెను నిక్కము మీ రెఱుంగుఁడీ ! ౨౮౧

తే॥ కాన మీరింకఁ దెలివితోఁ గ్రాలవలయునంచు వచియించి తత్కంసు సంగనలను
 నూఱడించి కళిందజాతీరమందుఁ జందనాంచితచితులను జక్కఁ గూర్చి. ౨౮౨

ఆ॥ పతికి మఱియు మృతికిఁ బాల్పడ్డవారికి దహనముఖకృతులను దద్దఁజేయుఁ
 జేసి బలుసఁగూడి వాసు దేవుఁడు వసు దేవు దేవకీసతినిఁ గనంగ. ౨౮౩

— { రామకృష్ణులు దేవకీవసుదేవుల చెఱమాన్వి
 యుగ్రసేనునిఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయుట. } —

చ॥ యదుకులజాతులం గలిసి యా తలిదండ్రులు గల్గు బంధనం
 బునరికి నేగఁగా ఖగవిభుం డరుదేరఁగ నాగపాశముల్
 వదలినమాడ్కి గుత్తముగఁ బొలులఁ గట్టిన వారి సంకెలల్
 వదలఁగ వారు వీరు భగవంతు లటంచు నెఱుంగులోపలన్. ౨౮౪

శే॥ చక్రి సుభవస్థితిలయ సాధనమును
మోహకరియును నగుమాయఁ బుష్కలముగ
నలముకొనఁజేయ వారలు దెలివిఁ దప్పి
రామకృష్ణులు సుతులని ప్రేమతోడ. ౨౫౭

ఉ॥ కష్టము లిట్లు జెందితిమిగాదె యటంచు వచించునట్లు లా
విష్టపనాథులకొ దరికిఁ బిల్చి కవుఁగిళులం బొనర్ప నా
దుష్టనిశాటహంతకులు తోడనె మ్రొక్కి యమాపణంబు ను
స్పష్టముగా వచించి తమిఁబల్కిరి తల్లికిఁ దండ్రీ కిట్టులకొ. ౨౫౮

శా॥ తల్లిం దండ్రీఁ బితామహిఁ గురుని చాతక జ్యేష్ఠ సభ్యాగతుఁ
గల్గల్ బల్గనివాని భక్తు నతిధిఁ గాంతక సఖుఁ భూసురుఁ
సల్లాపాదుల సంతసంబు గలుగక సాగించు నాతండు హె
చ్చిల్లక యోగ్యులలోన నింక బరుడో జీవన్ముతుండే కదా? ౨౫౯

క॥ తల్లికిఁ దండ్రీకి నరుసముఁ గొల్లలుగాఁ గూర్చువాడె కొడుకగుఁగాదే?
తల్లిని దండ్రీని బెల్లుగ నల్లరి నొనరించు తులువొ యాత్మజుఁ డగునే? ౨౬౦

శా॥ అమ్మా! నాయన! మాకుఁగా నిటులఁ గారాగార మందుండి క
ష్టముల్ బెక్కిటిఁ బొంది కుందితిరి మీ రాసమాన్యమే యీస్థితికొ
వమ్ముకొ సల్ప సమర్థతన్ గలిగియుకొ బాపంగ రానట్టి యీ
మమ్ముకొ గుఱ్ఱులటంచు నెంచి దయతో మన్నించి రక్షింపుడీ! ౨౬౧

క॥ ధర్మార్థకామముక్తులు మర్మమువిడి యిడెమనిట్టి మైనొసఁగిన మి
మ్మరిల్లిజూడని యీమముఁ గూర్చినిసైరించి నతులఁగొనుడీ! కనుడీ!

చ॥ మలినముఁ జెందనీడు గుణమండలి వీడదు స్నేహముకొ విడకొ
దలఁపదు దివ్యపాత్రమును దాపముఁ జెందఁగ నీడు ద్రవ్యముకొ
దొలఁగెడివేళ సంచలతఁ దూకొన దార! సుపుత్రదీప మే
కులగృహమందునేక మఱొక గొప్పప్రదీపము గల్గనేర్చునే? ౨౬౩

శే॥ దేవకీవసుదేవులు తేనెలొలుకు
వారి పలుకుల కానందపరవశులయి
రామకృష్ణాఖ్యసుతులఁ గరములఁ గొంచు
ముద్దులాడుచునుండిరో పుణ్యపురుష! ౨౬౪

ఉ॥ శ్రీమహిళాధవుం డవల స్నేహితసంవృతుఁడౌచు స్వీయ మా
తామహు నుగ్రసేనవిభుఁ దత్త్వణమందునఁ బిల్చి తాత! నీ
వీమెయి రాజ్యవీరమున నెక్కుము ధర్మయుతంబుగా ధరకొ
బ్రేమ దలిర్ప నేలుమెట వేదవిరుద్ధకుజోధలేనటుల్. ౨౬౫

మ॥ అని వాక్రుచ్చి వియచ్చరుల్ పొగడఁగా నాత్మీయు లామోదముం
గనఁగా నున్నతరాజ్యశీతమున నెక్కజేసి యామోదఁ గం
సునిభీతిక బరదేశమేగిన యదుస్తోమంబు రావించి చ
క్కని ప్రీతిక మధురాపురాన వసతిక గావింపఁగానల్పి తాక. ౨౬౬

ఉ॥ నందుఁడు గోకులంబును జనం గమకించుటఁ గాంచి వేగఁ గా
ళిందివిభేదియు క్తుడయి లెస్సఁగ జోతలనల్పి నాయనా!
యిందున నున్న యెల్లరకు నెల్లనుకంబులఁ గూర్చి యంత మే
మందముగా సగోపకులమై చనుదెంతుము మీదు మన్నికీక. ౨౬౭

తే॥ తల్లి యెవ్వతయో మఱిఁ సంఙ్ఘి యెనఁడొ కాని నిన్ను యశోదను గన్నతంఁడై
తల్లుల విధానఁ గనుచు మీ దయను నిప్పు లింతవారలమైతి మేమిది మరతుమె

క॥ కాంచిన తలిదండ్రులకుక బెంచిన తలిదండ్రులకును భేదం బెది గా
న్నించదు కావున వారిని నంచించెడివారలరయఁ బాపులు గారే? ౨౬౯

చ॥ అని వినయంబుగాఁ బలికి యర్హ విధంబున సత్కరించి ప్రీ
తిని బనుపంగ నందుఁడు నుదీర్ణతరప్రణయావళాత్ముడై
వనరుహనాభ ముద్దిడి యవారణవద్ధతిఁ శాఁగిలించి తాఁ
జనియె సగోపకుండయి న్రజంబున కో బహులాశ్వభూవరా! ౨౭౦

క॥ ఆ వసుదేవుం డానల క్రీవిభు జన్మర్థ ముండు క్షితిదేవులకుక
గోవులఁ బదివే లిడె రాధావిభుఁ డావిర్భవించుతఱి ననినట్టుల్. ౨౭౧

క॥ దుర్గతివినాశకశ్రుతి వర్గారకృతార్థ యావనకులాచార్యుక
గర్గుని బ్రహ్మణ్యుఁగవి ననర్గళమర్యాదఁ బిలిచి యర్పించి యెగిన్. ౨౭౨

తే॥ గురువరా! రామకృష్ణులకు నుభయులకు
వడుగు జేయంగ మిమ్ములఁ బ్రార్థనంబు
జేయుచుంటిని నావుడు క్షితిసురుండు
నొప్పి శుభముహూర్తమున వేదోక్తరీతి. ౨౭౩

తే॥ తొలుత సల్పంగఁదగిన కృతుల నొనర్చి సకలపురుషార్థకర కార్యసాధనమగు
పూతయజ్ఞోపవీతంబుఁ బ్రీతితోడ వేసి వడుగు ముగించెడివేళయందు.

శా॥ కుక్షి లోకములక ఘటించి విబుధుల్ గోరక సమస్తేష్టముల్
దక్షత్వంబున నిచ్చు రామహరులే తత్సద్గురూక్తిక “భవాక
భిక్షాండేహి” యటంచుఁ గొంగుఁగొని యాభీరాదిసామాన్యులక
భిక్షం బెత్తిరిగాదె తద్దినయముక జెప్పంగ సామాన్యమే? ౨౭౪

ఉ॥ ఆపయి రామకేశవుల నానకమందుభి విన్యసేర్ప సాం
దీపనిపజ్జకుం బనువ ధీరత వారలు నేగి తత్సనే
వాపరులై విధేయతఁ బ్రవర్తిలుచున్ సహపాత్రయు క్తులై
యోషికతోడ విద్దెల నొహో! యన నేర్వ గడంగి రెంతయున్. ౨౭౬

క॥ అఱువదినాలుగువిద్దెల నఱువదినాల్తెనకశల యందలిసారం
బఱువదినాల్గుదినములనె యఱుగొఱలెవిలేనియట్టులందిరి జనకా! ౨౭౭

చ॥ హరిహలు లిట్టు విద్దియలనన్నిటి నేరిచి భక్తితోడఁ ద
ద్గురువరుచెంతకేగి యిలకున్ దలలంట నమస్కరించి యో
గురుసమ! మీరు దక్షిణనుగోరుడు మే మిపుడీర్తు మద్ది దు
మ్మరమగుఁ గాక సౌఖ్యకర సాధనమే యగుఁగాక కోవిదా! ౨౭౮

క॥ అనవుడు సాందీపనియున్ మనమునఁ దా నిట్టు తలఁచె మనుజులె వీరల్?
ఘనవిద్యల నన్నింటిని గనుమూసెడిలోనఁ జదువఁగలిగిరి దానన్. ౨౭౯

శా॥ మాయామానుషజన్మముల్ ధర సుధీమచ్ఛ్రేణినిం బ్రోవఁగా
మాయావిప్రతతిన్ హరింపఁగను నిమ్మాడ్కిన్ దయన్ గొన్న యా
మాయాతీతుఁడు సర్వలోకవిభుఁడున్ మాసింద్రహృద్వాసియున్
ధ్యేయుం డాద్యుఁడు నై చెలంగు పరముండే యంచు సోత్సాహుడై. ౨౮౦

చ॥ మృతుఁడగు నాదుపుత్రకు నిమేషములం గొనిరం డటంచు నా
చతురులఁ గోర వారలును సంతసమంది సువర్ణకుంభచా
రుతరరథంబు నెక్కియు మరుద్గతితోడఁ బ్రభాసతీరసం
యుతజలధిప్రదేశమున కుద్ధతిగాఁ జని కాలరుద్రులై. ౨౮౧

ఉ॥ బాణము నెక్కు పెట్టుచు నపాంపత్తిపై నిడులోన నాతఁడున్
నాణెములైన ముత్తైముల నవ్యమణు ల్గొని తెచ్చి యట్టి గీ
ర్వాణతతి ప్రమోదకర రామర మేశుల కిచ్చి మ్రొక్కి నా
ప్రాణములేల తీసెదరు? బద్ధుడ మీనుడిగో కృపాశువుల్. ౨౮౨

క॥ అనవుడు కృష్ణుండిట్లనె వనధీ! యటులైన నీవు పటువీచికలన్
గొనియున్న మద్ధూరూత్తముతనయునిఁ గొని తెచ్చి నాకుఁదప్పక యిమ్మా!

ఉ॥ ఆపల సాగరుండును భయాతురుడై హరికిట్లు పల్కె దీ
నావనబద్ధకంకణఘనా! ఘనవర్ణమనోభిరామ! రా
మావరజా! భవద్గురునియాత్మజు నేఁ గొనలేదు శంఖరూ
పావృతదానవుం డొకఁ డహంకృతితో హరియించె శ్రీహరీ! ౨౮౩

ఉ॥ ఆతఁడొ యెప్పు నాయుదరమందు బలుండయి యెల్లవేల్పులు
స్థితినిజెంద నుండు నిక నీవె బలంబున నట్టిదానవున్
ఘాతమొనర్పఁగాఁదగును గావునఁ దత్ప్రతిసల్పి వే జగ
జ్జేతవుగమృతంగ హరి శీర్షము నూచి సరే యటంచుఁ దాన్. ౨౮౧

తే॥ కనకచేలంబులన్ గటిఁగట్టిగాను గట్టి ముజ్జగంబులు వణఁకంగ నబ్ధి
వజ్రకూటాద్రిపాతంబువలనఁగలుగుభయము జెందఁగ నుదధిలో వడిగఁబడియె.

ఉ॥ తద్ధరిపాతఘాతమున దానవుఁ డగుబుధినుండి పేటనే
క్రుద్ధత లేచి యుద్ధమును గోరి రమేశుని పైని శూలమున్
శ్రద్ధగ వైవ శౌరియుఁ గరంబున నయ్యది పట్టి దానితో
నుద్ధతి వానినిన్ బాడిచె నుద్ధిని సొమ్ముసిలంగ భూవరా! ౨౮౨

ఉ॥ అంతటఁ బూర్వదేవుఁ డిసుమంతగఁ జింతను బొంది లేచి యా
యంతకనన్నిభుం డగుచునచ్యుతునిన్ దననెత్తితోడ న
త్యంతముగ్రుమ్మె సర్పవర మాతృఘ్నాణంబునఁ గిన్నతో గరు
త్యంతుని గొట్టినట్టులుగ మైధిలనాథ! యనంతరంబునన్. ౨౮౩

తే॥ కైటభారాతియున్ లయకాలరుద్రుఁడగుచు నాతని తలపైన నాత్మముష్టి
తోడఁ బాడిచెను దద్ధతితోడ వాఁడు కాలమయ్యెను ధజ్జ్యోతి కలిసె హరిని.

ఆ॥ లీల హరియు మృతకశేబరమందున నెమకి గురునిపుత్రు నేత్రములను
గనక యందు వెలుఁగు కంబువుఁ గైకొని యబ్ధినుండి వచ్చి యరదమెక్కి.

చ॥ యమపురిలోన స్వీయగురు నాత్మజుఁ డుండునటంచు నెంచి పా
ర్శ్వమునఁ బ్రలంబవైరి తగ వాయుజవంబున దీర్ఘమైన సం
యమినిపురంబుఁ జేరి ప్రలయాభరవంబునఁ బొంచజన్యశం
ఖముఁగొని యూఁదఁగాఁ దొడఁగెఁ గాలునిపాలిటికాలుఁడో యనన్. ౨౮౪

ఉ॥ తద్రవ మాఱింకించి విబుధప్రకరం బడలెన్ గృతాంతుఁడున్
నిద్రను గన్న వానినలె నేలవయిగఁడఁబట్టె గొప్పవౌ
నద్రులు మాఱుమోఁగె నిఖిలాబ్దులు క్షోభను బొందె దిక్కులన్
భద్రగజంబులున్ బెదరె బాడుచు నాడితి నేను నింగిపై. ౨౮౫

చ॥ ఎనుబదినాల్గులక్షలకు పేచ్చిన యా నరకంబులందునన్
దనరిన పాపులం దెవరు తద్ధనులన్ వినిరట్టివారు ము
క్తిని గని రంత నాజముఁడు తెచ్చి బహూకృతు లెన్నో యిచ్చి యా
వనరుహనాభుపాదములపైఁబడి గద్గదవాణి నిల్లనెన్. ౨౮౬

ఉత్సాహ! రామ! రామ! కృష్ణ! కృష్ణ! కాహిణేయ! శ్రీహరీ!

యేమి యేమి యిద్ది? యేల యిట్లు సల్పుచుంటిరో?

ప్రేమతోడఁ దెల్పుచేపుడు వేగ దానిఁ జేసెదన్

మీమహత్ముఁ దెలిసికొనెడి మేటిగాను ధీనిధీ!

౨౯౮

మ॥ కమలాక్షుండు తదుత్పలన్ వినియుఁ బల్కన్ సాగె నీరీతి నో

సమనర్థి! యటులేని మధురసుతున్ శంకల్ విడంగా నిమే

షమునన్ దోడ్కొనివచ్చి నాకొసఁగి ప్రాజ్యంబైన యీ రాజ్యమున్

గ్రమమా పద్ధతి నేలుకొమ్మునఁగ నా కాలుండు నాలించి వే.

౨౯౯

తే॥ గురుకుమారునిఁ గొనితెచ్చి సరసఁ బెట్ట

వార లాబాలకుం గొని నడి నవంతి

కాపురిగల యొజ్జకా పాపనిజిరి

గురుఁడు నమ్ము దీవింపంగఁ గోర్కొనిలఁది.

౩౦౦

స॥ అంత నాహరిహలు లాత్మగురువరేణ్యున కానందభయభక్తులతో ననుసక్తించి వీక్షించి క్రచ్చుట సకలాలంకారాలంకృతంబగు శతాంగం బెక్కి మనోజవంబున మధురాపురికిం జనుదెంచి యదుకులప్రేమాస్పదులై ప్రవర్తిల్లు చుండిరి. ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డగ్రజసహితుండై కృష్ణుండు బంధవ్య, భక్తి, బలంబులచేఁ దన మనంబును సంగ్రహించుకొనియున్న యీ పాండవులను సంస్మరించుచు నిజభక్తుండగు నక్రూరుని నదనంబున కేగ నతఁడు ప్రత్యుత్థానం బొనర్చి షోడశోపచారంబులం బూజించి సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి యీనంద బాష్పాత్ఫలనయనవసరుహుండై జయఘోషపులారా! మీ రా నాఁ డామార్గంబున వాగ్దానం బొసర్చినకరణిని, నాగృహంబున కేతెంచితిరి. నే ధన్యుండనైతి. నాకులంబు పవిత్రం బయ్యె. గోవిందసాధుశ్రుతిధర్మదై వసంరక్షణార్థంబును, గంసాదిదుష్టశిక్షణార్థంబును, సకలబ్రహ్మాండనాయకులును, బురాణపురుషులును, నాదిమధ్యాంతరహితులును, నప్రమేయులును, నక్షరులును, వేదాంతవేద్యులును, బరిపూర్ణతములును, బరాత్పరులునునగు మీరీ లీలఁ జరించుచుంటిరిగదా. మిమ్ముఁ గొండాడ నేనెంతవాడ. నా నెఱుసుల మన్నించి రక్షింప వేడుచుంటినని మ్రొక్క సక్రమలాక్షుం డక్కటికంబుతో సంభాషించి మఱియు నిట్లనియె.

ఉ॥ పాండవవర్తమానములు బొగుగనున్నవొ లేవొ చుట్టమొ

క్కండునురాఁడు సెప్పఁడు మృగంబులకున్ నెలవైన కాన ము

న్నుండి సమస్తకృష్ణముల నొందిరి నొచ్చిరి హెచ్చుగాను నే

నుండియుఁగూడ లాభమెదియున్ గనుపింపదు వారి కియ్యెడన్.

౩౦౧

తే॥ కష్టసుఖముల నారసి కావలసిన పనుల నెరవేర్చి కలహ మెప్పగిదిగూడ
రానియట్లు మెలంగి పరస్పరంబు హాయి గనువారె బంధువు లగుదురయ్య.

ఉ॥ వారిని నేను జూచి బహువర్ష ములయ్యె నికేమొనర్తు? నే
వారని వారు నేననియు వర్తిలుచుండిన మాకు సాంప్రతం
బీరహి దూరమయ్యెగద హెచ్చెడిదుఃఖముచిత్తమందు న
క్రూరుడ! వారి నారసి మరుద్గతితో మఱి యేగుడెంచుమా! 300

చ॥ అని వచియించి యా యనఘు నంపి బలాన్వితుడై స్వకీయమా
మనికికి నేగె నా పిదప మాధవునానతి గాందిసీసతి
తనయుడు హస్తినాపురికి దాల్చిని బోయి పృథాకుమారులన్
గని హరి పల్కులన్ వినిచి కాంచి తిదీయసుఖంబు బ్రీతితోన్. 300

తే॥ మఱలఁ బాండవుల్ చెప్పిన మాటల విని
త్వరగ నటనుండి వీడ్కొని వాయుగతిని
నట్టి మధురకుఁ జనుడెంచి హరినిఁ గాంచి
పాండవోదంతముల్ దెల్పి పలికె నిట్లు. 30౨

మ॥ కమలాక్షా! “కురురాజపుత్రకులచేఁ గష్టంబులం బొందు నీ
మముఁ బోషింపఁగ భావికాలమున నా మానాయకుం జెప్పి కా
లముజేసెం గద మాదు తండ్రి యని యాలాపించి యా పాండవుల్
మిము ధ్యానింతురు మిమ్మునమ్మి యెడలో మేటిల్లుచుండెప్పుడున్. 303

క॥ కూటికి గుడ్డకునున్ బలుపాటులఁబడినట్లు తోఁచె బహుదుఃఖ మెదన్
నామెను నాకును మీతోడ్పాటే ఘటియించెనేనిఁ బ్రబలరె? వారల్. 30౪

ఉ॥ ఇట్లులఁ బల్కుఁగావిననకృష్ణుడు కన్నుల నశ్రు లొల్కుఁగా
నట్టి కురుక్షిత్రింద్రుపయి నాగ్రహముం జనియింప వెంటనే
మెట్టి కరీంద్రపత్తనము మేడ మొనర్చి జయించి వానిచే
నట్టి పృథాకుమారులకు సర్ధధరితి) నిడన్ బొనర్చి తాన్. 30౫

క॥ అలరుచు మధురకుఁ జని మును పలికిన నుడి ననుసరించి వడి నుద్ధవసం
కలితుండై మంగళదము లలితము కుబ్జావధూనిలయమున కరిగెన్. 30౬

ఉ॥ దూరమునుండి మారుసతితోఁ దలదూఁగఁగఁజాలినట్టి కు
బ్జారమణీలలామ యలచక్రినిఁ గాంచి మహాప్రియంబుతో
నీరు సునర్ణకుంభమున నింపుచుఁ బౌద్యము లిచ్చి పూజలన్
గోరికదీట సల్పి మణిగుంఫితపీఠమొసంగి మ్రొక్కఁగాన్. 30౭

తే॥ మదనజనకుండు మెచ్చి యామడతిమిన్నఁ గూడి కూర్చుండి భాసిల్లె గోటిమన్న
ధాంసుడగుతానె యుజ్జ్వలదాసనమున శ్రీసతీమణితోడ భాసిల్లినట్లు. ౩౦౮

వ॥ అట్లు కుబ్జామందిరంబునం దెనిమిదిప్రాద్దులు వైకుంఠండు వైకుంఠం
బునఁ గాలంబుగడవినట్లు గడిపి నిజగదనంబునకుం జనె. ౩౦౯

తే॥ జనక! యాకుబ్జతపమెన్న శక్యమగునె? మానినర్యు లనేకజన్మంబులెత్తి
తపమొనర్చియుఁ గననట్టి దానవారిదర్శనంబయ్యెఁగాదె? తత్తన్ని కలులు.

తే॥ పాపహరమును శ్రీహరిప్రాప్తికరముఁ
బుణ్యదమునగు నాచక్రీ పూతిగాథఁ
జెప్పియుంటిని మఱియేమి చెప్పవలెనా
యానతిండు మహారాజ యన్ననతఁడు. ౩౧౦

—● రజక పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. ●—

మ॥ ఋభుమానీంద్ర! భవన్ముఖాబ్జమున నే భృంగాయమానుండనై
స్వభుచారిత్రమరంద మానితి సురప్రత్యర్థికేశ్యాది పూ
ర్వభవోదంతము కంసగాథ తెలిసెన్వ్యక్తంబు కానట్టి కం
సభటుడౌ నల చాకివానికత మీర్చక్కంగ బోధింపుడీ! ౩౧౧

క॥ దగఁగొనుజను మనమెటు లింపగు నీరును నభిలషించునటు నా మనమా
సోగసగు కథనే విన హెచ్చుగ నాకాంక్షించుచుండె సురమునివర్యా! ౩౧౩

ఉ॥ ఆయెడ నిట్టులన్ బలికె నబ్జజాతుఁడు రాజనర్య! త్రే
తాయుగమం దయోధ్యను సధర్ముఁడు రామవిభుండు రాజ్యమున్
హాయిగ నేలునప్పు డొకయర్థనిశిన్ రజకుం డొకండు ణ్
పాయతరక్తనేత్రుడయి యాత్మసతిన్ బ్రహరించి యిట్లనెన్. ౩౧౪

శా॥ ఓసీ! బానిస! సిగ్గులేదె? యిక నిందున్నావె? ఛీ పొమ్ము నీ
మోసం బిచ్చట సాగునే? కడలవే? పోవే? కులంబెల్ల నీ
కోసం బెప్పుడు గుండెడిన్ బరునిదొకొంపన్ నెలల్ కొల్దిగా
వాసంబున్ దమి సల్పినట్టి సతికేల్పట్టంగ రాముండనే? ౩౧౫

చ॥ అది వినినట్టి చారులు గృహస్థులు భూవరుతోడఁ జెప్పిరా
యదనున రామచంద్రుఁడు కటా! యని ఖన్నతఁబొంది దైవమా!
యిది యవకీర్తి యెట్లమరె? నెట్టిదిపోవు నటంచుఁ గీర్తికై
తుదకొక కానకంపె దనదోననిగాగను ధర్మపత్నినిన్. ౩౧౬

తే॥ పాపరహిత తావారు లోకాపవాదమునకు భయపడి వైయట్లు బుద్ధిపూర్వ
కముగ నొనరింతు కాని తత్కలుష మట్టియప్రతిష్ఠబన్ని నవాడెయనుభవించు.

తే॥ అందువలన నె యాచాకి యా కలుషముననుభవించ మజల ద్వాపరాంతమందు
నశుచులకు మూలనూ రజకాన్వయమున జన్మమె త్రి కంసునిసేవ నల్పుచుండె.

క॥ ఈసమయంబున స్వయముగ నా సీతావిభుడు పుట్టి యపనిందలపా
ల్లెసినవానిని జంపియు దోసములం బాపి కరుణతో బరమిచ్చెన్. ౩౧౯

క॥ వాడే వీడిని యెఱుంగును ! తేడా ! యపకారి కువకరించి పరంబా
జాడనిడిన శ్రీవిష్ణుని పోడిమి గుర్తెఱుంగ మనకుఁబోలునె చెపుమా ! ౩౨౦

— వాయకసుదాముల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. —

క॥ అనవుడు భూవరుఁ డిట్లనె మునివర ! వనమాలిచేత మోక్షంబును బొం
దినవాయకుతోలిచరితంబును జెప్పఁగ మీకు జోతములఁ బానఁడునన్.

తే॥ అనఁగ నారదుఁడిట్లనె సధివ ! మున్ను దశరథాత్మజరాఘవోద్వాహకాల
మందు నీ మిథిలాపురియందు నొక్క వాయకుడు సీరధ్వజప్రభునియాజ్ఞ.

తే॥ రామలక్ష్మణులకొఱకు హేమచేలములను జిత్రరీతులఁగూర్చిభూపునకిడ
నతఁడు జామాతలకొసంగ నాయుభయులు నేయమునఁగట్టి రప్పఁడవాఁడుకుండు.

ఉ॥ కన్నులపండువోనటులఁగాంచి బభీ యని వారికీర్తిఁ దా
నెన్నుచు రామలక్ష్మణులకెన్నఁడు సన్ననిపట్టుపుట్టుముల్
మన్నన నిట్లు లిచ్చెదనొ మంచిగ వారి నలంకరించి యిం
కెన్నఁడు వర్ష మొందెదనొయే మొ యటం చెవనెంచు సంగతిన్. ౩౨౪

క॥ రాముఁడు కరుణాధాముఁడు ప్రేమను గని ద్వాపరాంతవేళను నిదియకా
నో ముఖ్యభక్త ! యని వర మామోదమున నిడె వాయకాఖ్యున కిచ్చన్.

ఉ॥ ఆవల వాయకుండు మిహిరాస్వయసాగరచంద్రుడైన సీ
తాపని తేశుసత్కృపను ద్వాపరపుండుదబుట్టి నెమ్మిత్తో
నావిధి రామకృష్ణుల కనర్హ్యపటంబు లలంకరించి తాఁ
గేవలమొందె ధాన్యధనకీర్తులఁ బూర్తిగఁ బొంది భూమిపై. ౩౨౬

క॥ అంతట మిథిలాకాంతుఁడు సంతసమున నిట్లు లడిగెనప్రప్తునతా ! శ్రీ
కాంతుం డేల సుదాము నిశాంతమునకు నేగె నట్టిసంగతిఁ జెపుమా ! ౩౨౭

క॥ అనవుడు సురముని యిట్లనె జననాయక ! మున్ను ధనద్వైతరథవనం
బున సుమవటుకుండగు నొక ఘనుఁడుండును హేమమాలికమనీయాఖ్యున్.

- ఉ॥ అతఁడు న్యాయశీలుఁడు మహాత్మవిధేయుఁడు స్వీయభామిని
ప్రీతికరుండు నన్యజనవిత్తసతీవిముఖుండు ధీవరుం
డాతతదానశీలుఁడు తదచ్యుతపాదసరోజబంధరీ
భూతుఁడునై చెలంగెడిని భూవర ! యాతఁ డనంతరంబునన్. 3౨౯
- క॥ హరి దర్శనంబుఁ గోరుచుఁ నరవిందము లైదువేల నాస్థగఁగొనుచున్
ధరణీ శంకరుఁడగు శంకరునిన్ బూజించె నాత్మకరములతోడన్. 33౦
- ఉ॥ క్షీరసముద్రమంథనముచేత జనించిన క్షేత్రధార న
వ్వారిగఁ దాపమొందు నల బ్రహ్మముఖామరపంక్తిజూచి యా
ఘోరవిషంబశేషముగఁ గ్రోలి గుటుక్కున; సర్వలోకముల్
ధీరతఁబ్రోచినట్టి శివదేవుఁడు మాకు బ్రసన్నుడయ్యెడిన్. 33౧
- ఉ॥ అంత బ్రసన్నుడై గిరిశుండా ప్రియభక్తున కిట్లుపల్కె నీ
వితగ నాకుఁ బూజలనునేల యొనర్చుచునుంటి? వట్టి వృ
త్తాంతముఁజెప్పు మిప్పు డది దప్పక యిచ్చెడఁ గోరుమా ! యనన్
సంతసమొంది యాతఁడీటుఁజక్కఁగ వేఁడె ననన్యభక్తితోన్. 33౨
- క॥ చంద్రాననార్థదేహ ! చంద్రకిరణధవళవర్ణచంచద్గాతా !
చంద్రార్కానలనయనా ! చంద్రార్థమనోజ్ఞకీర్ష ! సాంద్రానందా ! 333
- తే॥ వామదేవ ! మహాదేవ ! వందనములు విశ్వనాయకుడైన యావిష్ణుమూర్తి
మద్గ్రహంబున కేతెంచి మన్ననలను గొని చనెడి వరంబియ్యఁగోరుచుంటి.
- ఆ॥ అనుట మిత్తిగొంగ యాలించి మేలని ద్వాపరాంతమందుఁదప్పకుండ
నీనడిగినపరము నెఱవేఱుననిపల్కె నంత సతిఁడు ద్వాపరాంతమందు. 33౪
- క॥ పుట్టి సుదాముండన నట్టి మధురయందుఁ జెలఁగ నా నలమురితా
ల్పట్టుల నాతనిసద్గము మెట్టి తదర్చులనుబొంది మేలు లొసంగెన్. 33౬
- క॥ మఱియొయ్యది వినవలతువా సరిగా వచియింపుమన్న జనకుఁ డిటులనెన్
దురితహరంబగు కుఱ్ఱాచరితంబును దెల్ప నెతుల సల్పెద మానీ ! 33౭

—* కుఱ్ఱా పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. *

- ఉ॥ నావుడు నారదుం డీటు లనందొడఁగెన్ ధరణీంద్ర ! మున్ను నీ
తావిభుఁ డట్టి పంచవటిఁ దమ్ముఁడు భార్యయు వెంటనుండ నా
రావణు తోడఁబుట్టువు సురప్రకరప్రతికూలఘోరరూ
పావృతయైన శూర్పణఖ ! యచ్చట కేగి మహాజవంబునన్. 33౮

ఉ॥ రామునిఁ గోటిపుష్పశరరమ్యశరీరుని నేకవత్సితో
నేమముగాఁ జెలంగు ఘనునిం గని మోహముఁబొంది దుష్టయై
రామసత్కథరాసుత నరంబున మ్రింగఁగఁబోవుట నుమి
త్రామహిళానుతుండు కని తత్క్షణమందునఁ బట్టి దానినిన్. 33౯

తే॥ కత్తితోడుత నాసికాకర్ణములను
గోసి పంప నా రాక్షసి గోడుఁజెంది
యన్నయకా రావణునితోడ నది వచించి
పుష్కరమను తీరమునకుఁ బోయి యచట. 3౪౦

క॥ పదివేలేడులు శ్రద్ధగ మదనరిపుండ్రై హరిని మది నెంచి తపం
బదవదలేనటుసల్పెను బదపడి యా శంకరుండు ప్రత్యక్షుండై. 3౪౧

క॥ వరమేమి నీవు గోరెదొ త్వరగా వచియింపుమన్నఁ దత్సతి దేవా!
స్మరసమరాముఁడు హృదయేశ్వరుఁడౌనటు వరము నా కొసంగుమనంగన్.

క॥ భూతేశుండనె నిటు నీ చేతస్సననున్న కోర్కె సిద్ధించెడి నో
నాతీ! ద్వాపరకాలాతీతసమయమందు వాసు దేవముఖమునన్. 3౪౩

చ॥ పదపడి నట్టి శూర్పణఖ ద్వాపరపుంగొనఁ గుబ్జనాగఁ దా
నుదయముఁ జెందియుండ హరి; యుగ్రు వచస్సు ఫలంబునల్పఁగా
యదుకులమందుఁ బుట్టి యటు లాసతియింటికి నేగి భర్తయై
ముదమును బొంది కొన్ని దినముల్ వసియించె నటంచెఱుంగుమా! 3౪౪

—* కువలయాపీడగజ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. *

న॥ వెండియు నీవేమి వినెదవో తెలుపుమన నాబహులాశ్వుఁ డోమునివరా!
కువలయాగజం బా గరుడధ్వజునిలోన నెల్లు లీనంబైనదియు దాని పూర్వచరితం
బెట్టిదో వినిపింపుఁ డన నాయోగిపుంగవుండు దేవా! తొల్లి బలిపుత్రుండును
నాయతకాయుండును, సర్వశాస్త్రార్థప్రవీణుండును, మహాబలుండు నగు మందగతి యను
దైత్యుం డొకం డొకసమయంబున శ్రీరంగయాత్రకై బయలువెడలి మదద్విపంబు
కైనడి బధికులం బడఁద్రోయుచుఁ బోవుచుండ వృద్ధుండును, బలహీనుండును నగు
త్రితుండను మహాముని నేలపై నెత్తురువఱదలై పాఱఁ బడి ఓరీ! దుర్మతీ! నుదోన్మ
త్తుండవై మత్తేభంబుమాడ్కి సంచరించుచు నిష్కారణంబున నన్ను బడఁద్రోసితివి!
కాన గజత్వంబును బొందుచుని శపింప నతం డా త్రితమునికి నతులిడి దయాకరా!
యీ శాపం బేను భరింపఁజాల; నాగజత్వంబున కెప్పుడు ముక్తి గలుగు? మీబోటి
మహాత్ములకుపైతం బిట్టి యాగ్రహంబు దగునే? మీరు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థులు
గదా! రక్షింపుఁ డని ప్రార్థించుడు నమ్ముని శాంతించి నాపచనంబు రిత్తకాదు

ఐనను సీభక్తికి మెచ్చితిఁగాన ద్వాపరాంతమందు మధురాపురిని సంచరించు.
 శ్రీకృష్ణుని హస్తంబున గజరూపంబున నున్న సీకు ముక్తి కలుగునట్లు వరం బిచ్చితి.
 ఇద్ది గైకొని శోకింపకుమని పత్నీ. అంత నామందగతి యారీతిని నయుతద్విరద
 బలంబుగలిగి కువలయాపీడమనుపేరుతో వింధ్యాద్రియం దుద్భవించియుండ
 మాగఁడేందుండు లక్షగజంబులతోఁ జని దానిని స్వాధీనంబుఁ జేసికొని కంసునకు
 బారిబర్తంబుగా నిడె. ఇట్లా కంసనికటంబున నుండి శాపావసానం బేతెంచుడు తద్ధరి
 హస్తంబున నిహతంబై యతనిలోన లీనంబయ్యె. ఇదియ తచ్చరితంబు. మఱియేమి.
 వినవలయువో తెల్పుమన జనకుం డానందించి మునీంద్రా! యనంతబలుండగు
 శ్రీకృష్ణునితో మల్లయుద్ధం బొనర్చిన చాణూరముష్టికాదిమల్లలచరితంబు విన
 నిచ్చంగలదని ప్రార్థించి సారదుండు ధామణీందువితో నిల్చియె. ౩౪౫

—* చాణూరాది మల్ల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. *—

క॥ అనురావతిపురమున మును విమలుండగు నుతకృష్ణమాని వెలయు నతనికిఁ
 గ్రమముగ సుత్తులైదుగు రుదయముఁ జెందిరి పుష్పశరసమాకృతు లగుచున్.

ఉ॥ వారు దినక్రమంబునఁ బ్రవర్ధనమొందుచుఁ దల్లితండ్రులన్
 మీఱి యధేచ్ఛగా శ్రుతిసమీహితమా నిజజాతిధర్మముల్
 దూఱి నతంబు విద్యవిడి తోమరముద్గరకుంతపంక్తి దై
 వాఱుగ నేసలంబునకొ పాఱి నియుద్ధము నేర్పుచుండుటన్. ౩౪౬

తే॥ కన్నతండ్రి గనుఁగొని కనులకొనలనుండి నీరు వెల్లిగఁ బాటుచుండ మిగుల
 సృసనముం బొంది మిక్కిలి యలుకగలుగ భ్రష్టులౌ తననుతులకుఁ బలికె నిట్లు.

తే॥ ఆర్జవము శమమును దమంబాస్తికతయు టాంతి శౌచము జ్ఞానవిజ్ఞానములును
 దపము ననునివిదొమ్మిది ధాత్రి దేవతలకు నియతధర్మము లండ్రు ధర్మవిదులు.

క॥ శౌర్యం బీశ్వరభక్తియు ధైర్యము దానంబు ప్రతిభ దయయును యుద్ధ
 సైర్యము దేజము ఋజుగతి యార్యార్చయు ఊత్రియులకు నగు ధర్మంబుల్.

తే॥ సాశుపాల్యంబు కృషియునుబ్రాహ్మణసుర
 భక్తి వాణిజ్య మనునివి వైశ్యులకును
 నిర్జరాగ్రజసేవయు నిజకులొచ్చి
 తక్రియయు శూద్రులకు నౌనుధర్మములుగ. ౩౪౭

ఉ॥ పుత్రమిమన్ జనించి పలుపోకలఁ బోవుచు ధర్మదూరులై
 రాత్రిచరాభులై ననుఁ గరంబుగ బాధలఁ బెట్టుచుంట మీ
 ర్భ్రతువులైతి రంతియ రసాతలదేవులె? మీరు? మీకృతుల్
 ఊత్రియజాతిధర్మములుగావొకొ? కుత్సితులార! తెల్పుడీ! ౩౪౮

తే॥ వేయిమాటులు సెప్పినవివర మీరు స్వేచ్ఛగాఁ దిద్దుటను మీకువేగ ననుర
కులభవంబును ననురునికూడిక దగ మల్లవిద్యాప్రసంగంబుసెల్లుగాక. 3౫౧

క॥ అని శపియింపఁగ వారలు దనుజకులమునందుఁ బుట్టిదానవమైత్రి
దనరి నియుద్ధకృతార్థతఁ గని యటు హరిచేతఁ జచ్చికాంచిరి ముక్తిక. 3౫౨

తే॥ వార లైదుగురట్టి చాఁవారముష్టి కశల లోశల కూటులుగాదె యన్న
ముసముఁజెందిన బహులాశ్వభూవరుండు కంసు తమ్ముల కథఁదెల్పఁగా నుతింతు.

—♦ కంసానుజాప్తక పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. ♦—

తే॥ అఁగ నాముని యిట్లనె నలకయ నెడు
పురినిఁ దొలి దేవయక్షుడకసరసుఁ డొకఁడు
జ్ఞానపరుఁడును జ్ఞాని యక్షకులజుండు
ఖండవర శుపూజకుఁడు నైక్రాలుచుండు. 3౫౩

న॥ అవ్యానికిఁ గాలక్రమంబున దేవకూట, మహాగిరి, గండ, దండ, ప్రచండ,
ఖండా ఖండ పృథువులను నెనమండ్రు కుమారు లుద్భవిల్లిరి. వారలొయ్యనొయ్యఁ
బెరిఁగి యొకనాఁడు జనకునియాజ్ఞను మానసరోవరంబునకుంజని మధుపథ్యనిసం
భూంబులగు సహస్రారవిందంబులంగైకొని వాసనాలోలుభులై యాఘాతించి
యవ్యానినేతెచ్చి నిజపిత కొసంగిరి. అవ్వ ముక్కంటికిం బూజింపఁబడినను దదు
చ్చిష్టికృతదోషం బాకమా రాష్ట్రకంబున కాపాదించె. దాన నవ్వార లనురజన్మం
బుల ముమ్మాతెత్తి పిదప స్వగ్రోధాదినామంబులతోఁ గంసానుజులైపుట్టి లోకశం
కరులగు శ్రీకృష్ణబలరాములచే నిహతులై ముక్తులైరిగదా! మఱియుఁ దత్సం
దీపసప్రాశ్నిని హరించిన శంకరూపావృతపంచజనుని పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు విను
మని యిట్లనియె.

—♦ పంచజన పూర్వజన్మ వృత్తాంతము. ♦—

తే॥ అధిప ! మున్ను చక్రాదు లాయంబుజాక్షు
ఁకు నుపాంగములుగనుండి నాణె మొందె
నందుఁ బాంచజన్యము శంఖ మధికమైన
హరిముఖంబును బొంది యిట్లాత్మ నెంచె. 3౫౪

ఉ॥ పర్వతప్రియుండయిన యచ్యుతుఁడీ ననుఁగొంచు దక్షిణా
వర్తము గెల్వఁజాలెను నపాంపతిపుత్రి కసాధ్యముక సుధా
పూర్వము రుచ్యమైన హరిమోవిని రాజమరాశకాంతితోఁ
బూర్తిగ నానుచుంటి ననుఁబోలుదురే ? యెవరేని నిద్రక. 3౫౫

చ॥ అనుచు నఖర్వగర్వమున నాడుకొనంగఁ దదీయవక్షుమం
దున పసియించు లక్ష్మి చెవితో విని వెంటనే దానిఁజూచి యి
ట్లనియెను శంఖమా ! త్వరఁగ నాసురజన్మముఁ జెందుమో కుధీ !
ననుఁ బెజవారి దూఱుదువె ? న్యాయమె ? యంచు శపింప నద్దియున్.

ఉ॥ పంచజనాఖ్యోఁ దగి యపాంపతియందు నిశాటజన్మమున్
గాంచి ససింపఁగా దొడఁగి కంజనశాఘిని యొజ్జకుట్టి బా
ధించి హరించి శ్రీపతిహతిన్ మృత్యుమై హరికేల శంఖనూ
పాంచితదేహమున్ వెలుంగ నాత్మయు నా హరియూత్కృ జేరఁగాన్. ౩౫౯

తే॥ ముక్తిఁ బొందెను నిద్రి యద్భుతముగాడె ?
మనుజనాయక ! యింకేమి వినవలయువా ?
నుడువుమా ! యన్న రాజవరుఁడును సగత
సింది భక్తియుక్తుడయి పృచ్ఛించె నిన్లు. ౩౬౦

— శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని గోకులంబునకుఁ బంపుట. —

ఉ॥ నారద ! శౌరి యా మధుర నన్యముగా మఱి యేమి చేసెనో
కూరిమితోడఁ జెప్పమని కోరఁగఁ దన్నుని యిట్లు పల్కెనో
భూరమణా ! జనార్దనుడు బుద్ధిఁ దలంచెను నొక్కవేళ నా
భీనధూలలాచుసుం భిషక రాన్వితగోకులంబునున్. ౩౬౧

చ॥ తలఁచి యిటుల్ నుహామహుఁడు తిత్తణచుందు రహస్యరీతి నె
చ్చెలిసి స్వకీయభక్తుని సుశీలుని నేర్పరి ధీరు నుద్ధవున్
బిలిచి యెఱంగి జాబులను బ్రీతిని నిట్లనె మిత్రవర్య ! గో
కులమున కేఁగుమయ్య ! మనకోరికలీరికలెత్త నిత్తఱిన్. ౩౬౨

చ॥ చని యొకజాబు నందునకొసంగుము రెండవదైన యుత్తరం
బు నల యశోదకిమ్ము మఱి మూడవకమ్మును రాధకిమ్ము న
న్ననయముగూడు నెచ్చెలులకారసి నాల్గవదిమ్ము నెమ్మనం
బున నెనఁగుంచి తక్కినవి ముగ్ధల కిమ్ము సుమిత్రచంద్రమా ! ౩౬౩

సీ॥ అనయంబు నాతోడ నాడుచుఁ బాడుచు బుజ్జగించు పితకుమ్రొక్కులనుము
పనలును రేయియఁ బరమప్రియంబునఁ బోషించు తల్లికిమ్రొక్కులనుము
సతతంబు నాతోడ సల్లాపములఁజేసి ముద్దాడు రాధకు ముద్దులనుము
సంగత మొనరించి సర్వచమత్కృతుల్ చూపిన సఖులకు సుకమె యనుము

తే॥ మద్వియోగంబునై పనిమానినులను మదుదితోళ్తుల లాలింపుమా వ్రజంబు
నందు నుండు నెల్లరకు నత్యల్పకాలముననె తప్పక రాగలడనుము కూర్చి.

తే॥ మఱియు నక్రూరుతోఁగూడి మావ్రజంబు
విడిచి చనుదెంచుమార్గంబు వేగ నెడ్డ
గించి నన్నిల్పు గోపికాసంచయమున
కల్పకాలములో వత్తుననుము మిత్ర !

3౬౫

తే॥ మఱియు నాకయి దేహముల్ మంటఁ గలుప
సిద్ధముగనున్న చెలులకు బుద్ధిచెప్పి
ప్రీతి సమకూర్పుమో హితవ్రాతముఖ్య !
పంపుచుంటిని నమ్మి నేర్పరినటంచు.

3౬౬

ఉ॥ నాచెలివంచు వారు నిను నమ్ముటకై యిపు డానవాలుగా
నాచెవిసామ్మఁ గొస్తుభము నవ్యహరిత్పటపద్మమాలలున్
జూచినవేయిరేకులను జక్కఁగ నొప్పెడు పంకజంబుఁ బు
ష్పాచితయప్రియున్ మురళి యంగదముల్ మకుటంబుఁ బొందియున్. 3౬౭

తే॥ నావలెన్ నీవు వేషంబునాణెముగను
వేసి మచ్చతాంగంబు వేగ నెక్కి
పోయి యాపనుల్ సాధిగపుమోయి మిత్ర !
యని సుగంధాదుల నొసంగినంత నతఁడు.

తే॥ చక్రికి బ్రదక్షిణములసల్పి మ్రొక్కి వీడుకొని హరిరథ మెక్కివిష్ణువేష
మును ధరించి గోపకగోసమూహగోపికాజనాన్వితవ్రజమున కోడ నరుగ.

ఆ॥ మోహనాదిరాగములను శ్రీకృష్ణుని సన్నుతించు చాలఁజక్కఁగాచు
గోపగణము సూచి కొంతధవ్వననుండ పెలుచ నొంజొరులునుబలుకుకొనిరి.

ఉ॥ గోపకులార ! మిత్రుఁడుముకుందుఁ డిటుల్ సనుదెంచుచుండె నా
శ్రీపతియానొ కాదొ యసి చిత్తమునన్ విశేయంబులే? మా
లాపరిధానకొస్తుభ చలద్వ్యతిహాళిసహస్రవత్రసం
దీపితపంకజాశ్వతితిదివ్యరథాదులు చక్రవే సుమీ !

3౭౧

ఉ॥ చాల దినంబు లయ్యె మనసంగడికానిని జూచి యంచు వే
యాలుడితో సుదామముఖు లా హరిమిత్రులు కృష్ణవేషం గు
త్తీలధరావ్రునుద్ధవు నతిప్రవదంబున డాసి యిచ్చటన్
నీలవటుండు లేఁ డతని నెచ్చెలియా? మరిగాక యెవ్వఁడో!

3౭౨

- క॥ అని శంకించెడితటి నాయన యల శ్రీదామముఖుల సచ్యుతసఖులకొ
గని హరి పంపినయు త్తరమును నియ్యంగ వారు దాని ముదమునఁగొనుచుకొ
- తే॥ చదివిచదివి యందలి యెల్లసంగతులను
దెలిసికొని కనుగవ నశ్రులొలుకుచుండ
నుద్ధవున కిట్లు బల్కిరోమద్ధితాభి
లాషి ! మాచెలి యిటు రాఁదలంచె నొక్కొక్క ? 32౪
- ఆ॥ ఊణము యుగముగ నొకగడియ సుస్వంతర
ముగను జాము కల్పముగను దినము
బ్రహ్మకాలముగను బద్ధనాభుని వీడి
గడుపుచుంటి మేము కాలమిపుడు. 32౫
- ఉ॥ ఆతఁడులేని జీవితము సర్థము ధాన్యము వైభవంబులుకొ
వేతఁ కౌతూహలమును బ్రీతికరంబులు గావటంచు నీ
చేతయునాదు సమ్ము మిఁకన్నేహితువీడిన మాయవస్థ యా
ధాతియుఁ జెప్పలేడని యెదకొ దలపోయును ! యోయి యుద్ధవా ! 32౬
- చ॥ అని నుశుచంగ నుద్ధవుడు నాడె నిటుల్ సఖులార ! నేను త
ద్వహుహనాభదామఁడను దత్ప్రియమిత్రుఁడఁ దద్రహస్కరుం
డనుజుమి నన్నుఁ గృష్ణుఁడు తటాలున గోకులమేగి మీనుఖం
బును గని రమ్మటం చనిపెఁబూర్తిగ మీర్చినుండీ ! మదుక్తులకొ. 32౭
- చ॥ మఱుచక మిమ్ము మీచెలిమి మాధవు చెంతకు నేగి వేగ మీ
విఃహము మీ యభీష్టమును విన్నవముం బొనరించి మొక్కిరి త
ద్ధరిగహితుండునై మఱులఁదప్పక మీకడ కేఁగుడెంత నా
యఱగొఱలేనిపాతమిది యంచెద సమ్ముడి ! చింతమానుండీ ! 32౮
- తే॥ ఇట్లు శ్రీదామముఖసుహృద్బృంద మూఱ
డించి యాత్మరథమున నెక్కించుకొనియు
నయ్యఁ డస్తమించెడివేళయందు నంద
నగరిమునఁ జొచ్చెఁ దద్వార్త సందుఁడు విని 32౯
- కా॥ ప్రత్యుత్థాన మొనర్చి యుద్ధవుఁ బరీరంభమ్ములకొ దేట్టి సం
స్తుత్యార్చనల్ బొనరించి స్వాద్యక్షబలఙ్గుల్ ప్రీతితో నిచ్చి యా
దిత్యేశానమనోజ్ఞతల్పసమమై తేజొందు తల్పంబు స
న్నత్యప్రజ్ఞనొసంగి యడ్లె నిటుల న్బుత్రప్రవృత్త్యర్థియై. 3౩౦

ఉ॥ నాయన ! దేవకీవతికి నందనయు క్తముగానుఖంబె ? లో
కాయతకంటకుండును నఘాకరుడో యదుభూపుఁ డంతమై
పోయినమీఁద యాదవులు పూర్తిగ సౌఖ్యముఁ బొందుచుండె య
బౌబ్బయికి మాకుమారునకు భద్రమె ? నీరికి సేచుమేకదా ! 3౮౧

సీ॥ మనసారఁ బెంచిన జననియశోదను నెపుడేని నెవ సంస్కరించునొక్కొక్క ?
ధనమనఃప్రాణముల్ తనయుఁడేయని నమ్మియలగు నన్నెపుడేనిదలఁచునొక్కొక్క ?
యాత్రీయసఖులతో నాడిన పాడిన బృందావన మెపుడే నెంచునొక్కొక్క ?
బలభద్రుతోఁగూడి బాగుగాఁ గాచిన యాయాల నెపుడేని నెత్తునొక్కొక్క ?

తే॥ గోపికా గోపికానభి గోప్రవర్ధ
నాది యమునోరుపులిననజాంగణముల
నెప్పుడై నఁ దలఁచునొక్కొక్క ? యిందిరేశ్వ
రుండును నాకుఱ్ఱయు నగు కృష్ణుండు నుమిత్ర ? 3౮౨

ఉ॥ దై నమ ! ప్రాణతుల్యుడయి దాపుననుండిన నాకుమారు నే
క్రేతకొ నెట్లి యిట్లు విపరీతముగా వగపొందుచుంటి నా
జీవనజాతలోచను విచిత్రవిలాసవినోదు శూరు బృం
దావనసంచరిష్ఠుని సభర్మనిఁ గృష్ణునిఁ జూచు పెన్నఁడో. 3౮౩

ఉ॥ ఎందులకీ శతాంగము లిఁకెందులకీ తురగంబు లేటికీ
సుందరమందిరంబులు యశోధనధాన్యసువర్ణధేనుగో
బృంశము లివ్వె యెందులకు నెందులకీ పరిపాలనంబు నా
నందనుఁ డిందులేనియెడ నమ్ముచు ! యుద్ధవ ! వృద్ధుడ౯ జమి. 3౮౪

తే॥ ఆర్యనర్య ! చకోరమా యమృతకరుని విడిచి పుడమిని బ్రతికిన విధిని నేను
మదనకోటిసుందరుండును గదనభీముండు నగు కృష్ణుని విడి యిట్లు మనుచునుంటి.

తే॥ భూమిభారంబుఁ బాపంగఁ బుణ్యనరులఁ బ్రోవఁ బుట్టిన జగదేకపూర్ణుడైన
కేసలుండునియెంత నాకృష్ణమూర్తి బలయుతుఁ వాని విడి యెట్లు బ్రతుకఁగలను ?

క॥ అని పుత్రకమోహముచే ఘనముగ శోకంబుఁ బొంది కన్నీ రొల్క
దన పటపునఁగల తలగడ నునిచితలఁ మిన్నకుండె నుర్రీనాథా ? 3౮౫

చ॥ అనల యశోధ యకాపగవియాగమనంబును నాలకించి పు
త్రవిహితమోహబద్ధయయి ద్వారముచెంతకు వచ్చి నిల్చి క
న్గనను గ్రవించు తోయమును గట్టినచేలముచేత నద్ది యు
ద్ధవునకు బంధుమోదములఁ దద్దయు నడ్గి యిటుల్పించెడిఁ. 3౮౬

ఉ॥ నందునిగాని నన్ను నుపనందులగాని ప్రజంబుగాని స
న్నందునిగాని స్వప్రియగణాబునుగాని మనోజ్ఞమైన కా
ళిందినిగాని బాల్యగతలీలలగాని విహారయోగ్యమా
బృందనుగాని కృష్ణుడు స్మరించు నె? యెత్తెనైన నుద్ధవా! ౩౮౯

ఉ॥ నాకొకపుత్రకుండు మఱి నల్వరులేరుగదా కటా! కటా!
యాకొమరుండె నన్నిట దయారహితుండయి యిందువీడి తా
నేకడకేగెనోకద యికెట్లుల నే బ్రదుకంగనేర్తు నా
శోక మిదెట్లుపోవు నెటుజూచినఁ జక్కనిబాట సిక్కదే? ౩౯౦

కా॥ అమ్మా! చిక్క మంచిపాలాసఁగవే? హైయంగవీనంబుఁ దే
తెమ్మా! జడ్డుగడ్డపెర్లు నిడవే? దివ్యాన్నముం బెట్టుముం
చిమ్మాడ్కి బలుకాదు నాకొమరుండె ట్లేవేళ దా మెక్కునో
యమ్మా! గోవకగోపికాజనుల ప్రాణాధారుఁ డీ కృష్ణుఁడే. ౩౯౧

ఉ॥ పాలనలాలసంబులను వత్సరమొండు క్షణంబు కై వడిక్
గాలము మేము పుచ్చితిమి గాదె? లెదంబుజలోచనుం డిటక్
గ్రాలకపోవుటక్ క్షణము కల్పముగా నిపు డేగుచుండె మా
జాలమునం దితండె సిరిసంపదలో యదుపుత్రరత్నమా! ౩౯౨

ను॥ అరరే! యెంతటి క్రూరురాలను గదా! యానాఁడు నాకూన భీ
కరకోపంబునఁ బెర్లుకుండఁ బగులంగాఁ గొట్టెనం చేను స
త్వగనై తోటను ద్రాటఁగట్టి మిగులక్ బాధించితిక్ వానిఁ ద
స్కరుఁడొచుక్ మఱి యొక్కనాఁడు నెఱిగా శాపించితిక్ జెల్లఁబో! ౩౯౩.

సీ॥ ఏవీటికిని నేగ నేవాడకును బోవ నేడి కృష్ణుడని పుచ్చించువారె
యేవలైకేగిన నేయింటికేగిన నేడి కృష్ణుడని పుచ్చించువారె
యేతోటకేగిన నేచోటికిఁ జన నేడి కృష్ణుడని పుచ్చించువారె
యెవ్వనిఁ జూచిన నెద్దానిఁ గాంచిన నేడి కృష్ణుడని పుచ్చించువారె

తే॥ ఆలఁ గాంచిన నవ్వియు నబ్జరాభుఁ డేడి యేడియం చఱచెడి నేమొనర్తు ?
వాడు లేని నాజన్మాబు వ్యర్థముగద! యేల యీవై భవములు పరేంగితజ్ఞ!

చ॥ అని విలపింప నొవగవి యబ్రముఁ బొంది వచ్చిచె నెట్లు నా
తనువున నెన్నిలోమములు దార్కొనియున్నవో? యన్ని నాలుకల్
గొనియు నుతింపలేను మిముఁ గూర్చినిగూడినభక్తి మీకుఁ గృ
ష్ణనివయినుండె నిట్టి దెటఁజూడను జంపతులార! యింతగాఁ. ౩౯౪

తే॥ తీరయాత్రాతపోదానదివ్యయోగసాంఖ్యదుర్లభమును బహుశాశ్వతమును
బ్రహ్మపూర్వకమగు భక్తిమీమనములయందు నెక్కిన నియ్యది యల్పమొక్కో?

ఉ॥ చింతల మాని మీనుతుడు చేత లిఖించిన జాబులొంది వృ
త్తాంతములెల్లఁ జూచుకొని ధైర్యముదెచ్చుకొనుండు కృష్ణుడు
సంతస మా పురస్థులకుఁ జక్కఁగఁ గూర్చుచు నన్నతోడ న
త్యంతమునంబుఁ జెందెడిని దన్మధురాపురమందు నిత్యతీర్థ. ౩౯౨

తే॥ స్వల్పకాలంబులోన నా చక్రపాణి సాగ్రజుండయి యిచ్చట కరుగుడెంచు
దుష్టజనశిక్షణార్థంబు శిష్టరక్షణార్థముగ జనించిన వరుఁ డతఁడె నుమ్ము.

ప॥ కాపుననే పూతనాప్రాణహరణంబును శకటాసురనిపాతనంబును, దృణా
నర్తపాతంబును, యమశార్దూపభంజనంబును, విశ్వరూపసందర్శనంబును, బృందావన
విహారంబును, గోపాలనంబును, బకనత్సానుధేనుకాసురహింసనంబును, గాలియ
మర్దనంబును, దావాగ్నిపానంబును, గోనర్ధచోద్యరణంబును, శంఖచూడామణి సంక్ర
మాణంబును, నరిష్టకేశివ్యోమాసుర వినాశంబును గావించి ప్రలంబాంతకుండగు
నన్నతోఁగూడి యక్రూరముఖంబున నచ్చిన కంసాహ్వనంబుఁ బురస్కరించుకొని
మధురాపురి కరిగిదండధరు దండంబుమాడ్కిననుండు ప్రచండంబగు నొండు కోదం
డంబును వేసండం బిట్టుఖండంబు విఠించినట్లు రెండుతుండంబులుగా ఖండించి కువల
యాపీడనామకకంసకుంభీంద్రంబు శుండాదండంబుఁ బట్టుకొని నేలంగూల్చి చాణూర
ముష్టికకూటశలతోశలులను మల్లుల నోడించి లక్షగజసమబలుగుడును, మదోత్క
టుండునగు కంసుని సిగ బిగియం బట్టుకొని మంచంబునుండి గ్రిందికి బడవైచి కరీం
ద్రంబుపై నాగోహించిన పంచాస్త్వంబుమాడ్కిఁ జెలంగి వధించి కంసానుజాప్తకం
బును, మృగంబులను మృగేంద్రంబువగిది నష్టంబొచ్చి పంచజనుం బంచత్వంబు
బొందించి యమునితోఁ బోరాడి గురుపుత్రుంఁగైకొని దక్షిణగా గురువునకు సమ
ర్పించి నిజభక్తులం బ్రోసంజాలె. ఇట్టి మహత్తర కార్యంబులు వీరు దక్కఁ దక్కిన
వారు సేయుంగలరే? కానఁ దచ్చారిత్రంబు సుగుఁగంబుగా వినిపింప సమర్థుండను
గానని పలుకుచు నా యశోదానందులతో నారేయి నొక నిమేషంబుగాఁ గడపె
నంత. ౩౯౯

తే॥ వేకువనులేచి గోపికల్ విహితశృంగములను నల్పి దీపంబుల వెలుగఁజేసి
పిచ్చిలుబగు పెరుగును బెద్దకడనలందుఁ జిలుకగడంగిరాయనసరమున. ౪౦౦

ఉ॥ కంకణకింకిణిల్ లయగఁ కన్రువిధంబున మ్రోయ వారు భూ
శంకర కార్యరూరహలిచక్రకథాత్మికగీతులన్ నిరా
తంకముగా నుగానమును దద్దయుఁ జేయఁ దొడంగి రించుకేక
జంకని కింకిరాతశుకసారససామృత్యమృదుస్వరగబులన్. ౪౦౧

తే॥ ఉద్ధవుడు కళిపువు విడి యుచితకృత్యములను దీరిచి నదిలోన జలకమాడ
స్వకరథంబెక్కి నడచుచు వాడవాడలందు గోపికాకృతగానమాలకించి.

ఆ॥ విస్మయంబుఁ బొందివేలును ముక్కుపైవేసి యిట్టి నందువీట నెంత
కృష్ణచంద్రభక్తియెసఁగె నహా! యార! యనుచు నదికిఁ బోయె నవల వారు.

ఉ॥ దూరమునుండి వాయుగతితోఁ జను నుద్ధవుఁ గాంచి యీతఁ డ
క్రూరుడనంచు నచ్చి మును కొంపలముంచిన క్రూరుడా? మఱి
శౌరివియోగబాధల నజస్రముగుండెడి మాకుఁ గష్టముల్
గూరుపఁ గంసమిత్రుడగు కొంటెయ? కానియెడన్ మతెవ్వడే? రంర

తే॥ నిరపరాధలోకంబును నిర్నిమిత్తముగ నధింపంగఁ గద్రువ మున్ను భోగు
లను సృజించినయట్లు గాందినియు మమ్ముఁ గాసిఁబెట్టఁగ నక్రూరుఁగ నెనుగాదె?

ఉ॥ ఆతఁడె తిర్గినచ్చెనొకొ? యం చధికాగ్రహవృత్తితో మరు
ద్రీతిగఁ బాటి నీలునటు తేరున నుండిన రాతుఁ గొట్టి యి
ష్టితఁ డెవఁడొ చెప్పు? నచియింపనిచోఁ బ్రహరింతు మియ్యదే
సూత! యటంచుఁ దన్ముఖముఁజూపుడువ్రేలునఁ గ్రుచ్చి పల్కఁగాన్. రంల

ఉ॥ సారధి భీతిఁబొంది యలచానల కిట్టులఁ జెప్పసాగె నో
సారసనేత్రలార! సుమసాయకసామ్యమనోజ్ఞరూపుడై
శౌరిని బోలు నీఘనుడుచక్రిసఖుండని యెంచుఁడి! యనన్
వారలు మెచ్చి యాతనికి నంసనముల్ బాసరించి వేడ్కతోన్. రంర

తే॥ కృష్ణులందేశ మిపుడు గుత్తెఱుంగఁ గలమ
టాచు నొయ్యనొయ్యన నుద్ధవాంతికమున
కేగి యాతనిఁ దోడ్కొని కృష్ణవార్త
లడుగఁ గదళీవనంబునఁకరిగి యందు. రంర

ఉ॥ చల్లనిపిల్లవాయువులు చక్కఁగ వీవఁ గళిందజోర్చికా
వేల్లనజాతశీకరము వేండము నార్పఁగ దివ్యవృక్షముల్
సల్లలితప్రసూనములుఁ జల్లదనంబును గూర్ప జక్కికై
మల్లడిఁ జెంది బొంది గొఱమాలినదం చను రాధయింటికిన్. రంర

ఉ॥ చేరి రసంతరంబున సుశీల పరేశ్వరియైన రాధ యా
శౌరిసుమిత్రురాక విని చక్కనిపూజ సఖిజనంబుచే
గోరికఁజేయ సల్పియు ముకుందకథాశ్రవణంబొనర్ప దై
వాఱఁ దదుద్ధవుండు గని భక్తిని మ్రొక్కుచు నామె కిట్లనెన్. రంగం

తే॥ దేవి! యేల కృశింతువే? తేటపటచు మీవు బ్రహ్మాండ నాయకునింజివయ్యు
జింత సెందుట తగునాకొ? చిత్రముగద నీమహత్తు విచారింప నెమ్మనమున.

క॥ కృత్యనిత్యలీలుడై యతిచతురతఁ గృష్ణుండు పుట్టునమయంబుదే
కృత్యనిత్యలీలవై యతిచతురత లీలావతివిగ జన్మింతువుగా! రంగ౨

క॥ హరి పరిపూర్ణతముండై పటలునో యాయవసరమునఁబోయక నీవుక
బరిపూర్ణతమవుగా ధర నటలెదవో భగవతి! నృపభానుకుమారీ! రంగ౩

ఉ॥ ఎత్తఱి జక్రి భూముడయి యిద్ధరఁ బుట్టునో యల్లు లక్ష్మీవై
హత్తితివమ్మ! యెత్తఱి దదంబుజనాభుడు బ్రహ్మయానో నీ
నత్తటి వాణివోదు వెపుడంబురుహోయతనేత్రుఁ డుగ్గుడై
యత్తునో యల్లు నీవు శివవోదు వహా! జననీ! పరమేశ్వరీ! రంగ౪

తే॥ ఘన సనక, సనందన, సనాతన, సనత్కుమార, మునిరూప మెత్తఱి మాధవుండు
సెందునో యల్లు జ్ఞానమానందములను నిచ్చు నాదిదేవతవయి యెసఁగెదవుగ

తే॥ ఎపుడు శ్రీహరి విష్ణువైయెసఁగునపుడు
వైష్ణవిగఁ బుట్టెదవుగదా పాయలేక
యెపుడు యజ్ఞవరాహుడై కృష్ణమూర్తి
యలరునో యల్లు పుడమివై చెలఁగెదవుగ. రంగ౫

తే॥ ఏనమయమునఁ గాంక్షతోవాసుదేవుఁ
డమర మునినర్మ్యుడగునో యష్టతనిచేతి
నలరు మహతీయక వీణెవై చెలఁగెదవుగ
తలఁతు నిన్నెద సాధ్వీమతల్లి! తల్లి! రంగ౬

క॥ మఱి నరనారాయణులుగ ధర హరి జన్మించినపుడు ధాత్రికి సుఖముల్
గరముగఁ గూర్చెడి శాంతిగ సరసముగాఁ బుట్టెదవుగ సాధ్వీమణిరో! రంగ౭

న॥ వెండియు శ్రీకృష్ణుండు కపిలుండై నపుడు సిద్ధసేవితంబగు సిద్ధివిగను, దత్తా
త్రేయుండై నపుడు జ్ఞానమయంబగు సిద్ధివిగను, యజ్ఞంబై నపుడు దక్షిణగను, నురు
క్రముండై నపుడు జయంతివిగను, వృధుచక్రవర్తివై నపు డర్చివిగను, మత్స్యవ
తారం బెత్తినపుడు శ్రుతిరూపవుగను, గూర్మంబై నపుడు సర్పస్వరూపిణివిగను,
ధన్వంతరియైనపుడు సంజీవనీనామక భేషజంబవుగను, మోహినియైనపుడు జగన్నోహి
నివిగను, నృసింహుండై నపుడు భక్తవత్సలతాత్మకలీలారూపిణివిగను, వామనుండై
నపుడు కీర్తివిగను, బరశురాముండై నపుడు పరశువుగను, శ్రీరాముండై నపుడు నీత
వుగను, వ్యాసుండై నపుడు వేదాంతవాణివిగను, బలరాముండై నతఱి రేవతీదేవిని

గను, బుద్ధుండై నపుడు బుద్ధివిగను, గల్గియైనతఱి గృతివిగను, జందుగై నపుడు చందికవుగను, నరుగుండై నపు డాతపంబపుగను, నిందుండై నపుడు శచివిగను, హిరణ్యరేతుండై నపుడు హిరణ్యయవిగను, గుభేరుండై నపట్టున నిధివిగను, క్షీరాబ్ధి శయనించు హరియైనపుడు సూక్ష్మసితతరంగిణివిగను జన్మించి జగంబుల నుద్ధరించి పోషింతువుగాదె మఱియు మహామహుండగు నా క్రీకృష్ణుండే సాంప్రతంబున వ్రజరాజనందనుండై వెలుంగ నృపభానుపుత్రికామణివై రాధయను నభిధానంబుతోఁ జెలగుచుంటివి. వెండియు నత్తమ్మికంటి యెప్పుడెప్పు డేయేరూపంబులంబూని యేయేకార్యంబు లొనర్పంగడంగునో యప్పుడప్పు డుచితభంగుల జన్మంబులైత్తి యూయాకార్యంబుల నెగ్గించెదవుగాదెయని వాక్రుచ్చి వెండియు నిట్లనియె. ౪౧౯

తే॥ సర్వదేవస్వరూపుఁ డాచక్రపాణి యఖిలదేవతారూపిణివమ్మ నీవు
పరుఁడు భగవంతుఁ డాతండుప్రకృతిపీ వె యైదుపదిసేయుచుంటి మీకధికభక్తి.

తే॥ అట్టి భక్తవత్సలుఁ డంపినట్టి యుత్త
రమిది దయతోడఁ జేకొని యమలమతిని
జదువుకొన వేడుచుంటి నీస్వాంతమందుఁ
గలఁతఁజెందకుమని చెప్పి కమ్మనొసఁగి.

అ॥ అనలిగోపికలను నామంత్రణముజేసి వందమించినట్టిప్రతికలను
మీప్రియుండు పంపె మేలుగా నివి యంచు వారి కాదరమునవరుస నిచ్చె.

చ॥ పగవడి రాధ శ్రీధరుఁడువంపిన జాబును గండ్లకడ్డి నె
మ్మదిని దడంఘులకా దలంచి మానసపద్మము విప్ప నెమ్మదికా
జదువుకొనంగ గడంగి యొకసారి నగుకా మఱి యొక్కతేన బల్
బెదరిపడుకా మఱొక్కపరిఁబ్రీతిని జూపుఁ బరించి క్రమ్మలకా. ౪౨౩

చ॥ సరియని కీర్తనూఁచి యలశౌరివియోగము దుస్సహంబుగా
ధరపయి వ్రాలె నాపిదపఁ దత్సఖులెల్లరు నచ్చి చూచి పు
ష్పరసపటీర సారము లపారముగా నొడలందుఁ జల్లి చా
మరముల వీవ నానతి కృపంబుగఁ దెప్పితఁ దత్పరంబునకా. ౪౨౪

ఉ॥ గోపిక లుద్ధవుండును ముకుందవియోగవయోధిమగ్నయై
తాపముఁ జెందు రాధఁ గని తాళక తామును లోచనంబులం
దేవున నీరునించి రదియెచ్చట వెల్లిగఁ బాతె నందుఁ బ
ద్మాపితమైన యెండు కొలనయ్యెను లీలయనంగ దానిలోకా. ౪౨౫

తే॥ స్నానదానాదులకా భక్తిసల్పువారు దుష్టులయ్యును పూతులౌదురుగ రాధ
మనమునందున దుఃఖంబుముఱుగుపఱచి యాత్మవిభువార్త లాతనినడిగె నిట్లు.

ఉ॥ మమ్ముల మా విహారముల మానసమం దెపుడేక స్మరించునే ?
యమ్మదనాభు నాహరిని నాకమలాక్షుని నామనోహరుక
నెమ్మనమందు నే మరతునే ? యింక వాడిట కేగుదెంచడే ?
యమ్మధురానివాసమె సుఖాస్పదమయ్యెనే ? వానిగో సుధీ ! ౪౨

ఉ॥ సోమునికై చకోరములు సూచెడికై వడిఁ గృష్ణమూర్తికై
యేమును గాంచుచుంటి మతఁడే యిటమండినయ్యప్త మాకుఁ బ్రా
ద్దేమియుఁ జాలలేదుగద ! యెన్నిపనుల్ బానరించినకా క్షణం
బీమెయిఁ బోవఁజాల దిది యేగ్రహచార మొ ? కాని యుద్ధవా ! ౪౩

ఉ॥ ఈవట కాంజనేయుఁ డెటులేగి యయోనిజ స్వస్థఁ జేసెనో
సీనటువచ్చి నెమ్మదిని నెమ్మదిఁ గూర్చితి విచ్చ వానికై
ధీవర ! యెట్లా యిందనుకదేహమునిల్పితి మింక దీని మే
మేవిధి నావలేము వెసనేగి మఱికా హరితోడ రమ్మిటుల్. ౪౪

తే॥ ఇదిగో వచ్చితినిని మాకునెంతోయాశపెట్టి నిజమోహధన మిట విడిచిపెట్టి
మధుర కేగి తాఁ బలికినమాటఁదప్పిచెలఁగునతని జాబిది విశ్వసించు పెట్టు ?

—* ఉద్దవుండు రాధా గోపికల నూరడించుట. —*

తే॥ కాన దయయుంచి తప్పక కమలనాభుఁ
దోడుకొని యిచ్చటికి రమ్మొత్తొందరగనె
యని వచింపఁగ నుద్దవుం డాలకించి
యాశ్వసించి యారాధకుననియె నిట్లు. ౪౫

తే॥ భగవతీ ! భగవంతుఁడుస్వల్పకాలముననె వచ్చును లేనిచోఁబూని నేను
మీయవస్థల వచించి సమీరగతిని హరిని దోడ్కొని వచ్చెదనమ్మ ! నమ్ము

తే॥ అని శపథముగఁ బల్కఁగా నామె యలరి ఛత్రచామరాందోళికాచంద్రదత్త
చంద్ర)కాంతయుగసహస్రచారుపత్రభాసురారవిందయుగముల్ బరగ నిచ్చి.

ఆ॥ శంఖు వహినుండి చక్రి హరించిన మణి నొసంగి షడ్వ్యమాణవిధిని
బలికె ధీరవర్య ! వైకుంఠునకు మాకు సంఘటనము సేవు సల్పుమయ్య ! ౪౬

క॥ శాశ్వతనిర్గుణభక్తియు నైశ్వర్యము జ్ఞానసుఖములాయువు గలుగక
విశ్వజనీనుడవై యీ విశ్వమునకా బ్రతుకుమయ్య ! విశ్వాస్యసుధీ ! ౪౭

ఆ॥ అంత వ్రేతలెల్లరాధరణంబుల నిడిరి వాని నిందిరేశసఖుఁడు
గొనియె రాధికయు ముకుందసఖోక్తుల, నరుసమొందె బిడప నౌవగవియు.

ఉ॥ ఆయుమయానతింగొనుచు నందలి కొల్వునఁ జేరి గద్దెపై
హోయిగఁ గూరుచుండెను న్రజాంగన లంతట మెల్లమెల్లఁగా
నాయనఁ జట్టుముట్టి యిటులడ్గిరి మత్ప్రియతుల్యవిగ్రహా!
యా యరవిందనేత్రుఁ డెటులాడెనొ మాకిపు డిపు దెల్పుమా! ౪౩౭

చ॥ అనవుడు నుద్ధవుండు వలుకాడఁ దొడంగె నిటుల్ లతాంగులా
ర ! నను వదబ్బనేత్రుఁడు కరంబున నొంటిగఁ బిల్చి మిమ్ములఁ
మనమున నెంచి కన్గవను మాటికిమాటికి నీరునించు చి
ట్లనియె వినదొడంగుఁ డీకనవ్వి నచించెద సకృమంబుగఁ. ౪౩౮

చ॥ గొనములయంచు మానసముగూడినచో భవబంధనంబునక
దనచుచునుండు నయ్యదియె తత్పరమాత్మను లీనమైన ము
క్తిని గను నట్టి లెంటికి నదే ఘనకారణమయ్యెఁ గానఁ ద
న్మనముజయించి కామములమాని చరింపఁగ నొను భూస్థలిఁ. ౪౩౯

తే॥ ఎచు నన్ను బ్రహ్మాంబుగ నెల్లచోటు
లందు నున్న వానిగను నధ్యాత్మవిద్య
నెఱుఁగుచుందురొ యాఘను లేడఁదఁజెలఁగు
కలుషభాసంబుఁద్రోతురో కాంతలార ! ౪౪౦

ఆ॥ కన్ను లెంతవఱకు ఘనసమాచ్ఛాదిత సూర్యమండలంబుఁ జూడఁజాల
నట్లు డనుఁడు మాయ నంతంబుఁజేయనియంతవరకు ముక్తి నందలేడు.

తే॥ సూలమార్గమునం జూడ దూరనగును
గాని తత్సవళంబునఁగాను గాన
మన సమాగమమందున చుడఁతులార !
సాధనముగ నా విరహంబు నల్పుకొనుడు. ౪౪౧

తే॥ అట్లు సల్పిన సాంఖ్యయోగాదివిధుల
సంభవించు నా కూడిక సత్పరమున
మీకుఁ జేకూరఁగలదని మెలఁతలార !
భావమున నమ్ముడని మీకుఁబల్కుమనియె. ౪౪౩

—† గోపికాగీతలు. †—

తే॥ అవల గోలోకవాసిను లాతని కని
రిట్లు ప్రియలను విడి కృష్ణుఁడిచటనుండి
యితర దేశమునకుఁ బోయి యెదో లిఖించె
దలఁచ నిద్రి నిర్మోహతాబలముగాదె ? ౪౪౪

తే॥ మఱియు ద్వారపాలికలును మాటలాడి రిట్లు ప్రేమించు మమువీడి కృష్ణుఁ జేగె.
భాస్కరాంబుదాబ్జేందువుల్ పద్మచాతకాళిచాళోరముల వీడి యరిగినట్లు.

తే॥ అవల శృంగారకారిక లాడిరిట్లు, నెలకు వెన్నెలపులుగు నెచ్చెలియగాదె
యేల దానికి శశిరశ్మి కీల యయ్యె? ధాతవ్రాసిన వ్రాతలుదప్పవయ్యె! ౪౪౬

ఉ॥ శయ్యనువేయుతొయ్యలులు చక్కగఁ బల్కిరిట్లుల్ మృగంబులన్
వ్రయ్యగఁ గొట్టి కాలొలదిఁ బాటినబోయవలెన్ జనార్దనుం
డియ్యెడ నోరచూపులను నెంతయు మమ్ములఁ గొట్టి యేడకో
చయ్యన నేగి కృష్ణుని స్యాంతమునందుఁ దలంపఁ డుద్ధవా! ౪౪౭

తే॥ అవల పార్వద లనిరిట్లు లంబుజాక్ష!
విరహబాధలు గడు మాకె వేద్యములగు
నొకని యడుగున జీకుముల్లాత్తుకొనఁగ
మఱియొకండు తద్బాధల నెఱుంగఁ గలఁడె? ౪౪౮

మ॥ ఘనబృందావనపాలికామణు లిట్లుల్ కారుణ్యభావంబుతో
నని రే హేతువులేని ప్రేమ మనిమిత్తామోది పొందుకనుమి
ననిమిత్తుండు గ్రహింపలేఁ డది రసాస్వాద్యామృతిక్తాదులన్
గనఁగా శక్తము తానె? చేతులు గనుల్ కల్లాదులో యుద్ధవా! ౪౪౯

తే॥ గోప్రవర్ధనవాసినుల్ గూడి యిట్లు
పలికి రల విలాసవతులవలచి వారి
కొడయఁడై నట్టి శ్రీకృష్ణుఁడున్నతాద్రీ
జెలఁగు మమ్మేలచూచు నెందులకుఁదలఁచు? ౪౫౦

తే॥ అంత గుంజవిధాయిక లాడిరిట్లు లతులమాధవీకుంజపుంజాంతరములఁ
గృష్ణవిరహగాథలె యాలకింపఁబడెడిఁ బ్రస్తుతంబున మాధవప్రాణమిత్ర!

చ॥ మఱియు నికుంజవాసిను లమందగతిన్ బలుకాడి రిట్లు లా
నరయమునాధునీతటిని భాసిలుచుండెడి బృందకాటవిన్
నఱలు కదంబవృక్షములపార్శ్వమునన్ విహరించు నామనో
హరు సురభీవృత్తున్ సబలు నాహరిఁ బొందుట యెష్టాఁగదా. ౪౫౧

మ॥ యమునాయాధము లంతవచ్చి యిటు పల్కాడెన్ హృషీకేశసం
గము కుబ్జాదుల కెట్లు లీదినమున్ గాఁజాలె నట్లే భవి
ష్యమునం దీ మనకున్ ఘటించు సతులారా! నమ్ముఁడి మీరు భా
నమునందున్ దిరమే జయాపజయముల్ భావింప నే మేటికెన్? ౪౫౩

అ॥ అట్లై పోడశసఖులాడిరి బృందావనమునఁ జక్రి వేణునాదసుధను
జవినిగొన్నయట్టిశ్రవణయుగ్మము విశ్వగీతుల విన నిచ్చగింపజయ్యు!

వ॥ అంత ద్వాత్రింశత్కాంత లేతెంచి యిట్లనిరి.

౪౬౩

సీ॥ గురుఁడు కోపించినఁ గోటివండంబులఁ బెట్టి యావిబుధు మెప్పింపవచ్చు
బాపఁ డుగ్రుండై నబరమాన్నముం బెట్టి ప్రీత్యుక్తి నతని మెప్పింపవచ్చు
రసికుండు గనలినకారముల నెల్లఁ జూపించి మాసరను మెప్పింపవచ్చు
బిసినారి గినిసినక విడిముడిఁ గడుఁగట్టిపెట్టుచుఁ వాని మెప్పింపవచ్చు

తే॥ స్నేహితుం డాగ్రహించిన నిర్మలమగు
ప్రియమొనర్చి యవ్వాని మెప్పింపవచ్చు
నెదిరి యెదిరినక లొంగి మెప్పింపవచ్చుఁ
గాని నిర్మోహు మెప్పింపఁగలఁడెవిధియు.

౪౬౪

చ॥ మఱి శ్రుతిరూప లిట్లని రమాయకవృత్తి గుణాశ్రయంబునక
ధరకు నిదానమయ్యె నెది తన్నహదింద్రియ దేవతౌఘముల్
సొర వెట జాగ్రదాదులకు సుంతయు హేతువుకాదో యేది యా
హరిమయ తేజముఁ గొలుతు మగ్నిఁ గృశానుకణంబు లట్లుగక.

౪౬౫

చ॥ అవల ఋషిస్వరూపిణులు నాడి రిటుల్ మునియోగిదుర్లభుం
డెవఁడో సమస్త వేదములకెట్లును జిక్కిని వాఁడెవఁడో మా
య విడిచి మేటియా నెవఁడోయాద్యుఁ డెవఁడో ప్రపూర్ణుఁ డెవ్వఁడో
యెవఁడు పరేశ్వరుండో యలకృష్ణున కియ్యవె జోతముల్ నుమి.

౪౬౬

తే॥ అమరసతు లిట్లుపల్కి రంశాంశకాంశపూర్ణసత్కళావేశ సంపూర్ణనామ
షడ్విధావతారములె త్తిసంభవస్థితిలయకారకుండో హరిఁగొలుతు మివుడు.

అ॥ యజ్ఞసీతలిటుల ననిరిట్టిహరిగాదె లోకనాయకుండు గోకులవతి
రాసరంగవిభుఁడు రాధికాహృత్కాంతభూషణుండు నగుచు మురియుచుండు.

మ॥ పరమప్రీతి వచించి రిట్ల రమావైకుంఠకాంతామణుల్
ధరణీక్షేమముఁగోరి యాదవులలో దైవాటి యాభీరసుం
దరులక గూడి నిజాంఘ్రిధూళులను బృందాభూమి గోవర్ధనో
ద్ధర శైలంబుల వెల్లఁజేయు హరి కీదోసిళ్ళు కృష్ణప్రియా!

౪౬౭

చ॥ మఱిఁ దెలిదీవిలోఁ జెలఁగుమానిను లిట్లులఁ బల్కి రర్భకుం
డరిగి శిలీంధ్రముక బెఱికినట్లు గజంబు స్వపుష్కరానఁ బు
ష్కరమును ద్రుంచుమాడ్కి బలుగండరగండలు మోయలేని య
గ్గి నొకకేల నెత్తి తగుకృష్ణునెడక మరువంగలే దహా!

౪౬౮

తే॥ చేరి యూర్ధ్వవై కుంతవాసిను లని రిటు
నలుపుతో వెల్లు మాకనుల్ నలుపు గలుగు
నిలనుగనుగదా ద్వైతమే యెఱుంగనట్టి
మాకు యోగాదు లేలకో? మాధవాప్త!

౪౭౧.

తే॥ అనిరిటుల్ లోకగిరిసతుల్ హరిని విడువ
లేక ప్రేమపాశంబును వీడక ద్రెంప
మైతి మాతండా యహిపాశ మండజవతి
నఱికినటు ద్రుటి నద్దాని నఱికి యరిగె.

౪౭౨

తే॥ అజితపాదాశ్రితాంగన లాడి రిట్లు పద్మలగ్నాళి దమ్మికై పదిదెసలను
దిరిగి కననట్లు మావి శ్రీహరివిలగ్నదృష్టులా హరికై చని యెఱుంగకుండె.

చ॥ ఉనులుగ శ్రీసతీసఖులు నొయ్యన వచ్చి వచించి రిట్టులక
బిసినితనంబునక యశమువీడును గోపముచేత యోగ్యతల్
వెనఁజనుచుండు దంభమున వృద్ధినిజెందినమైత్రి పాడగుక
వ్యసనములక ధనంబు వ్యయమానుగదా జనపాలికో సుధీ!

౪౭౪

చ॥ అనిరిటు మైథిలాంగన లహా! యెవఁడేని ధరాతలంబునన్
ధనము నొసంగి దేహము యథావిధిఁ గాచుకొనంగనాను ద
త్తనువున మానరక్షణము దద్దయుఁ జేసికొనంగ నాను ద
ద్ధనతనుమానశక్తులిడి తప్పక మిత్రునిఁ బ్రోవనాఁ గదా.

౪౭౫

ఉ॥ తిన్నగఁ గోసలాబలలు దియ్యనిపల్కుల నాడి రిట్టులో
యన్న! యెవండు మాదు విరహవృధ గాంచఁగలండు? దైవమా!
యెన్నఁడు మారుఘోరశిఖు లీ హృది నాటుట మానునో మఱి
కెన్నఁడు వెన్నునిం గలిసి యేము సుఖంతుమొ సంతసంబునన్?

౪౭౬

వ॥ అంత నయోధ్యావాసిను లేతెంచి తమ విభుం గూర్చి యిట్లనిరి. ౪౭౭

చ॥ తొలుత నిరాశఁగూర్చి తమితో వడిగాఁ జనుదెంచి మాకు నా
శలఁ గడుఁబెట్టి వీడ్కొని వెనన్ మధురాపురి కేగి రాక యీ
లలిఁ దనపైన యోగకుశలంబులు గల్గిన జాబు లిట్లు మా
నెలపుల కంపెఁ జూడ నిది నిష్క్రియ వృత్తముగాదె వింతగాన్.

౪౭౮

వ॥ అంత పులిందమందయాన లరుగుదెంచి యిట్లనిరి.

౪౭౯

ఉ॥ ఇంతకుమున్ను శూర్పణఖ యేగి వసంబున కీమహాత్మునికొ
గాంతునిగా వరింపఁ దను గన్గొని తమ్మునిచేతఁ గర్ణనా
సాంతముదాఁకఁ గోయునటు లాసనునల్పెను సట్టివానికి
యంతరమందు మాయెడల నక్కటికం బెటువచ్చు? నుద్ధవా! ర౮౦

ఉ॥ జాలిగఁ బల్కిరా సుతలసాధ్వ లిటుల్ మన శౌరి విప్రురూ
పోలిఁగఁదాల్చి మోసమున నుర్వరఁ గైకొని తిన్నయింటిలో
దూలము లూడఁబీకునరుతో జతయౌచు వదాన్యుడౌ బలిక
జాలగఁ గొట్టి మట్టె నల చక్రికి నేమి యొనర్ప నేమగుక? ర౮౧

వ॥ పిమ్మట జాలంధరీమణు లేతెంచి యిట్లు వాక్రుచ్చిరి. ర౮౨

ఉ॥ ఈ దనుజాంతకుక మదిని నెంతయు నమ్ముటఁబట్టికాదె ప్ర
హ్లాదుఁడు సర్వకష్టములనంది మనోవృథఁబొంది కోర నీ
క్రీడయితుండు నెమ్మదిగఁ జేరక భీకరమైనయాపుతో
నాడట వెల్లెఁ దొల్ల నిపు డట్టి కఠోరుఁడు ప్రోచు మమ్మెటుల్? ర౮౩

ఉ॥ పిమ్మటఁ బల్కి రిట్లు పృథివీవనితల్ మది నొండువెట్టి వా
క్యమ్ములు వేటుగాఁ బలికి యాచరణంబున లాఠిరీతిఁగా
ర్యమ్ములఁజేయు పూరుషునిదౌ నడతక బరమేశ్వరుండు లే
శమ్ము నెఱుంగలేడె? యిక శక్తులమే? మన మిందు నుద్ధవా! ర౮౪

తే॥ అనల బర్హిష్మతీసతు లాడి రిట్లు
ప్రలయమందున దయను వరాహజన్మ
మెత్తి యిలఁ బ్రోచి తొల్తొల్తఁ బృథువిభుఁడయి
యిలను బాలించె నా ఘనుఁ డితడ కాడె? ర౮౫

ఉ॥ అంత లతాంగనల్ నుడివి రాస్థ నిటుల్ సుధఁ జేతఁగొంచు ధ
న్వంతరి నాగ వే వెడలి మైరమొనర్చు సురాసురాళి న
త్యంతము గాంచి వేల్పులకె యా యమృతం బిడి రాక్షసాళికిక
గాంతగఁ దోచి మోహ మధికంబుగఁ గూర్చినవాఁ డితండెకా! ర౮౬

తే॥ అవల నాగేంద్రకన్యక లాడి రిట్లు పతిగ నీహరిం గోరి శూర్పణఖ సనఁగఁ
గరుణ విడిచి కురూపిణి గాగ సల్పె నామె యంత కీ డితని కేమాచరించె?

చ॥ మఱియు సముద్రకన్య లనుమానము మాని వచించి రిట్లులన్
నరులకుఁ గల్మిలేముల క్షణంబున కొక్కవిధానఁ గూర్చి బల్
హరుసము దుఃఖముల్ గొలిపి యాజడిగాఁ దిరుగాడు భార్గవీ
వరసతిఁ గొన్న యాతఁ డెటు బాదుకొనంగలఁ డిందుఁ బూర్తిగాక? ర౮౭

చ॥ పదపడి యప్పరోంగనలు వల్క్రిరిటుల్ మును పీ ఘనుండు స
ముదమున గన్న శూర్పణఖ ముక్కుచెవుల్ దెగఁగోసెగాదె ? యీ
యదనునఁ గోస మమ్ములను నట్టులఁ గోయక వీడె దీనికై
మదుల నుతించి వానికి నమస్కృతులఁ బొనరింతు మెన్నియోక. ర౯౯

ఉ॥ దివ్య లసం దొడంగి రిటు దేవవిభుండగు నీమహాత్ముఁ డా
దిన్మచరిత్రుఁడౌ బలికి దేవపదంబు నొసంగ నెంచి స
తేన్మనఁజాంఘ్రితో నదిమి చిత్రవిధి నుతలానఁజేర్చె నా
భస్యచరిత్రస్మృత్యములు వల్కఁగ శక్యమె ? ధాతతాతకుక. ర౯౦

ఉ॥ దంభము వీడి పల్కి రిటు తాల్మి నదివ్యలు భార్యతోడ స్వా
యంభువు తొంటిగల్గి తప మక్కఱ నల్పేడివేళ విఘ్నముల్
సంభవిలంగఁజేసెడి నిశాటుల సూటిగఁ గొట్టి వాని నీ
జంభవిభేదితమ్ముడొగి నాకఁడె ? మమ్మిపు డట్లు ప్రోవఁడే. ర౯౧

తే॥ పలికి రిట్టుల సత్వవృత్తలగు సుదతు
లెన్నియిషుములు వచ్చినన్ దన్నుఁగొలుచు
నట్టి ప్రహ్లాదనిన్ ద్రువు నధికదయను
బ్రోవఁడే యితఁడటు మమ్ముఁ గావఁడొక్కొ ? ర౯౨

తే॥ మఱి రజోవృత్తకాంత లీనరణి నాడి రల హరిశ్చంద్ర, రుక్మాంగ, దాంబరీషు
లను బఠిక్షించి సౌఖ్యంబులను ఘటించి నట్టి యితఁడట్లు మముఁగని యలరజేయు

తే॥ అంతిలన్ దిమోవృత్తలు నాడి రిట్లు
లిట్టి మాయూవిమిష నె యిక్కట్టులొంది
సుఖముఁగన్న బృందాబలిష్ఠోఽనినాథ
కుబ్జలను బోలి సుఖములఁ గనమె ? మనము. ర౯౩

చ॥ కనికరమన్న నీ హరిదె కాంచుమి ? యొక్కదెనన్ గృహాణియై
చెనఁటుల రూపుమాపు చొకచెంతను నేగు త్రివక్రయైన కు
బ్జను గని నిర్మిమి త్తదయఁ బట్టి త్రిభంగులఁ జక్కఁజేసి దా
నిని గొనఁగాదె యీ యితఁడు నిర్దయఁ ద్రోయునె ? మమ్ము నిమ్మొయిన్.

తే॥ చూప టవ్వామనాంఘ్రివిక్షేపపార
సమయముం గననట్టుల శౌరిరాక
కవధి దోపదు మాయెదలందు నిపుడు
కన్నులార నెప్పుడు వానిఁ గాంచఁగలమొ ? ర౯౪

ఉ॥ అమ్మకచెల్ల! యట్టి హరి యా కరుణాకరుఁ డిందులేమి మా
నెమ్మది నిమ్మళంబుగను నిల్వడె! దేహము పాలిపోయెనే!
యమ్మయమయ్యెనే కనులు! హస్తములాడవె! నోర్చెదల్పదే!
సొమ్ములు భాగమయ్యె! నిటు చూడుము! యేమి యొనర్పమందువో?

సీ॥ గోపాలకులతోడఁగూడి క్రీడించెడి కృష్ణు నే మెప్పు డీక్షింపగలమొ?
బృందావనమున గోబృందంబుఁ గాచెడి కృష్ణు నే మెప్పు డీక్షింపగలమొ?
తల్లిదండ్రుల కెంతో యుల్లాసముఁగూర్చు కృష్ణు నే మెప్పు డీక్షింపగలమొ?
రాధికాచరితప్రసాదనములఁబొందు కృష్ణు నే మెప్పు డీక్షింపగలమొ?

తే॥ మోహనాంగుని లోకనిర్వాహపటు సుశీలు భూపాలు భక్తాలవాలు బాలు
జిష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు రోచిష్ణు! విష్ణుఁ గృష్ణుఁ దృష్ణుఁదీక్ష నే మెప్పు డీక్షింపగలమొ?

తే॥ ప్రేమకొలఁదిని నిట్లు గోపికలు మిగులఁ
గృష్ణుఁ జింతించి చింతించి యెట్టకేల
కిలను వ్రాలిరి దేహంబు లెఱుంగనట్లు
మైథిలేశ్వర! బహులాశ్వ! మఱియు వినుమ!

౪౯౯

—♦ ఉద్ధవుండు గోకులంబునుండి మధురకు వచ్చుట. ♦—

ప॥ అంత నుద్ధవుం డట్లు మూర్ఛితలై పడియున్న రాధాగోపికలం జూచి
విచారించి వేఱువేఱుగా సంబోధించి నయవినయభయవచనంబులతో నోదార్చి
ప్రత్యుత్తరంబును వ్రాసి యిమ్మని రాధాదేవినిం బ్రార్థింప నాదేవి లేఖనిం గైకొని
మఱిని ముంచి కమ్మపై వ్రాయఁబోవులోన నశ్రుజలంబులు గనులనుండి జలజల
రాలఁ దత్కాకలం బార్ద్రీకృతంబయ్యె. ఇట్లెన్నివత్రంబులం దెచ్చి వ్రాయ మొద
లిడినను నన్నియుఁ గన్నీటం దడిసి వ్యర్థంబులగుట నుద్ధవుం డుపలక్షించి ౫౦౦

క॥ అమ్మా! శోకింపకుమా! కమ్మ నెటుల వ్రాయఁగలవు కన్నీరొల్పక
నమ్ముము! నామాటల నీ విమ్రోయి నాజోతలను గ్రహింపుము! తల్లీ! ౫౦౦

క॥ అని పలికి గోపికార్చులఁ గొని యా రాధికను వీడుకొని యా సాయం
బున రథమెక్కి ప్రజాధిప ఘనగృహమునకేగి వసతిఁ గావించి నిశీత్, ౫౦౧

క॥ అరుణోదయకాలమునకా హరిఁ బొగడుచు మేలుకాంచి యభివాదనముల్
శిరమున నందయశోదల కరుసము గలుగంగఁజేసి యనుమతిగొనియున్.

సీ॥ నందోపనందుల మందిరంబులకును పద్మపభానుల సదనములకు
నరిగి వారికి మ్రొక్కి యనుమతిం గొని యచ్యుతసఖులై నట్టి శ్రీదామముఖుల
కేగివత్తు నటంచు నెఱిగించి గోకులవాసులకుం జెప్పి వారు వనుప
జక్కని తేరెక్కి సకలకళాకరమధురాపురమున కమందగతిని

తే॥ జేరి యమునాధునీమణితీరమందు నలరు నక్షయవటమూలమందు నొంటి
గా వసించిన కృష్ణముంగలకుఁ బోయి సలిపి సాష్టాంగనతుల సంజలిఘటించి.

మందాక్రాంతవృత్తము.

లోకాధారా ! నిగమనిలయా ! లోకరాజా ! మహేశా !
లోకస్తుత్సా ! నకలవరదా ! లోభరాగాదిశూన్యా !
రాకాపూర్ణేందురుచిరగుచీ ! రాధికాప్రాణనాథా !
శ్రీకృష్ణా ! యాదవకులమణీ చిన్మయా ! సత్యరూపా ! ౫౦౫

మ॥ భవడాజ్ఞా గొని గోకులంబుఁ జని మీ పత్రంబులకా మీ విరా
ళి వెలకా గుండెడి వ్రేలకుకా జెలులకుకా లీలావతీపంక్తికికా
శివముం జెప్పి యొసంగి ప్రేముడిని నా చింతల్ త్యజింపంగఁ బ
ల్కి వడికా గ్రమ్మటి యేగుదెంచితిని గేళిలోల ! లోకేశ్వరా ! ౫౦౬

తే॥ కాని నీవిరహంబునఁ గప్టవడెడివ్రేలకా జూచి తాళక వేగిరముగ
హరిని దోడ్కొని యిచ్చట కరుగుదెంచునంచు వాగ్దానమిచ్చితి నందువలన.

తే॥ అల్ల యంబరీష, విభీషణాదిభక్తు
లందు నను నొక్కనిగజేసి యట్టి నాదు
పలుకు సఫలంబుఁజేయ గోకులమున కిపు
డరుగుదెంచుము నాతోడ సంబుజాక్ష ! ౫౦౭

—† శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవసహితంబుగా గోకులంబున కరుగుట. †—

క॥ అని పలు తెఱఁగుల వేడఁగ విని కృష్ణుడు గోకులముఁ బ్రవేశించుటకుకా
మనమున దలంచి మధురను నొనరువఁ దగు పనులఁ దెల్పియుంచి ముసలినికా,

అ॥ ఉద్ధవాన్నితఁడయి యురుశతాంగం బెక్కి యేగ సాగి బాట నెసఁగు బృంద
కావనిఁ బులిసముల గోవర్ధనాద్రిని గోసహస్రములను గోర్కిఁ గాంచె

ఉ॥ దూరమునుండి నాలు వడితోఁ జనుదెంచెడి కృష్ణచంద్రునికా
సారెకుఁ జూచి మోములఁ దృణంబులు భాసిలఁ బాలు చన్నులన్
బూరితిగాఁ జెలంగ శ్రుతిపుచ్చములన్ బయికెత్తి వత్సముల్
గూరిమితోడఁ దోడ్కొని మొగు శృల సూర్యునిఁ గప్పు చొప్పునన్. ౫౦౮

క॥ హంభా యని యటచుచు విశ్వంభరు నరదంబుఁ జుట్ట సంతసమున నా
యంభోజాక్షుడు వానిని సంభావనజేసినట్లు చటచెను జేతన్. ౫౦౯

తే॥ అంతః బశువులఁ గాచుచు నాడుచుండు
నట్టి శ్రీదామముఖులట్లు లావు లేగి
స్వందనముఁ జుట్టియుండుట సరగఁ గాంచి
యబ్బురముఁజెంది యొండొరు లనుకొనిరిటు. ౫౧౩

ఉ॥ కనుఁడు శతాశ్వకల్పితము కాంస్యసువత్రరవప్రయుక్తమున్
ఘనకలశధ్వజాంచిత మఖండశతార్కరుచిప్రకాశితం
బు నయి సమీర వేగమునఁ బోవు రథం బెటు గోవు లడ్డగిం
చినవొ నుమిత్రులార ! పరిశీలనఁ జేయుఁడి ! మాకుఁ దెల్పుఁడి ! ౫౧౪

ఉ॥ అందునఁ గొందఱాడి రిటు లాబుధుఁ డెవ్వఁడొకాని యాల కా
కానందముఁ గూర్చువాఁడని మనంబునఁ దోచెడి దక్షిణాంగముల్
స్పందముఁజెందుచుండె నల శౌరియె సర్వజనంబు మెచ్చఁగా
నిందుల కేగుదెంచెనొకొ ? యీరును మేమును జూడనొ నిదే. ౫౧౫

తే॥ అవల నరయంగ వారంద రట్టితేరుదరిని డాసి శ్రీధరుఁడని యరుసమొందు
చుండఁ గని హరి ముజ్జలమొలుకఁ గనుల రథము డిగ్గి వేర్వేర భద్రంబు లడిగి.

మ॥ పరమప్రీతిని గొఁగిలించుకొని సంభాషింప నవ్వార లా
యరవిందాక్షవియోగ బాధ లేదలం దావృత్తుగా జ్ఞప్తికిన్
సరిగా రా విలపింప శౌరి తమి నాశ్వాసించి గోష్ఠంబునం
దెఱిగింపన్ దనరాక నుద్ధవునఖున్ హేజీబుఁ బంపెన్ జమీ. ౫౧౬

చ॥ అనువఁగ నట్టి యాపగవి యా హరిమిత్రులఁగూడి చయ్యనన్
జని పృథుగోకులంబునకు సంబరమందుచు నందుఁదొట్టి వా
రిని గని మాధవాగమనరీతి వచింపఁగ వారు ప్రేమతో
విని యల కృష్ణుఁ బిల్చికొని వే యిలుఁ జేరఁగ నెంచి వెంటనే. ౫౧౭

సీ॥ భేరీమృదంగాదివివిధవాద్యములతో హరిసంపూర్ణ కుంభములతోడ
విప్రప్రతతికృత వేదనాదములతోఁ గమనీయచందనాక్షతలతోడ
వాసనావాసితప్రసవహారములతో శ్రీసతీసమనువాసినలతోడ
నేత్రపర్వప్రజా సీరాజనములతో దాసదాసీజనతతులతోడ

తే॥ శ్రీయశోమతీసతితోడఁ జిన్నవాండ్రతోడ జయజయారవములతోడ నుద్ధ
వాది గోపాలకులతోడ స్వందనములతోడ వెడలిరి చూపఱు తుష్టిపడఁగ.

తే॥ అవల వృషభానువర్క్కుఁ డర్యమునిఁ బోలి
యాలియా కలావతితోడ హైమశృంఖ
లాన్వితంబు సిందూరపుష్పాంచితంబు
నైన మదకరిముందుంచి యరుగఁదొడఁగె. ౫౧౮

క॥ నందోపనందగోపకబృందము వృషభానువులును వృద్ధులుఁ బ్రోడల్
సుందరగతితో బహ్వనందముగాఁ జనిరి నందనందనుఁ గనఁగాన్. ౧౭౧

చ॥ మఱియును రాధికారముణి, మాధవురాక సఖుల్ వచింపఁగాఁ
గరముగ నాలకించి నవకంజము సూర్యునిఁ జూచి వాసనల్
బరగ నొసంగినట్లు తన భర్తచుమాభరణంబులన్ని యా
తరుణులకిచ్చి యిచ్చను ముదంబును బొందెను సుప్రసన్నయై. ౧౭౨

తే॥ అష్టసఖులును ద్వాత్రింశదంగనలును షోడశాభ్యక్షణులును యశోదకొడుకు
రాక నాలించి హ్నించి రాధయనికి కేగుదెంచిరి హరిని నీక్షింపఁదలఁచి. ౧౭౩

తే॥ అంత శ్రీరాధికాదేవి యంతికమున కరుగుదెంచిన సతులతో నలరి దివ్య
శిబికయందెక్కి చక్రి వసించినట్టి స్థానమునకేగ నుచితవేషంబుతోడ. ౧౭౪

అ॥ గోకులమున నుండు గోపికలందఱు కృష్ణురాక వినుచు గృహకృతులను
విడిచి యంబరములుఁ దొడపులుఁ దాటుమాటువడఁ జని రసురవిరోధిఁ గాంచ

ఉ॥ పిమ్మట వాసుదేవుఁడబు బిన్నలుఁ జెప్తలు స్త్రీలుఁ బూరుషుల్
నెమ్మి న్రజంబునుండి బహునిస్వనముల్ నెలువాట దివ్యనా
ట్యమ్ము లొనర్పఁగాఁ బొగడు చండకువచ్చుటఁ జూచి భక్తితో
నమ్మి యశోమతీసతిని, నయ్యను నందుని, మ్రొక్కె నాదిలోన్. ౧౭౫

ప॥ అంతఁ దద్యశోదానందులు చిరాగతుండగు తమ ముద్దుబిడ్డను గన్నులారం
గాంచి చేతులారం జేరందీసి కౌగిటం గ్రుచ్చి మనసారఁ జెక్కిశ్శృదువ్వి ముద్దిడుకొని
యంకంబులఁ బొంకంబుగాఁ గుదిర్చి యానందబాష్పంబులచే స్నాతుగా నొనర్చి
భూషణాంబరహారంబులతో నలంకృతుండేయ నా కెట్టినెచ్చెలి మెచ్చి భూసురు
లకును నందోపనందవృషభానువులకును, సన్నందాదిగోపవృద్ధులకును వందనంబు
లొనర్చి తత్కృతాశియై నిజమిత్రులతో హస్తగ్రహణంబులం గావించి తేమ
మారసి పేరదత్తపారితోపికంబులం గొని యశోదానందుల నొక్క గంధసింధు
రంబున నెక్కించి తా నుద్ధవసహితంబుగా నిజరథంబెక్కి నందోపనంద వృషభాను
గోపికాగోపయత్తుండై నారీమణులు లాజాక్షతలు సల్లి మంగళారతులెత్తి పాడు
చుండ నిలింపులు పూడివానలు గురియుచుండ జయజయశబ్దంబులు నిగుడ బ్రాహ్మ
ణాశీర్వాదంబు లినుచుడింప గోకులాంతర్భూతనందనగరంబునఁ బ్రవేశించె. అంత
గోపకాంతలు సమ్ముఖమ్మున కేతెంచి ప్రాణవల్లభా! నీ సుమిత్రుండగు నుద్ధవుని
యనుగ్రహంబున నిన్ను సందర్శింపఁజాలితిమి. నీవేకదా మాకందఱ కాధార
భూతుండవని వాక్రుచ్చిరిగాడె. బహులాశ్వా! మఱి యేమి వినవలతువో పలుకు
మన నతం డాశ్రీహరి యే యే పనులం జేసి యారాధికాదుల కానందంబు గూర్చెనో

క్రమ్మటి మధురాపురి కెమ్మాడ్కి జనెనో యను విషయమ్ముల విస్తరింపఁ బ్రార్థించెదనన విని మునివరుం డాజనకున కిట్లనియె. ౧౩౨

తే॥ అట్లు గోకులముననున్న యంబుజాక్షు
నర్ముడ డస్తమించెడివేశయందు రాధ
పిలువ నా వలమురితాల్పు వెడలి కడలి
వనమునకు వచ్చెఁ బ్రముదితస్వాంతఃకగుచు. ౧౩౩

—♦ శ్రీకృష్ణుండు రాధతో సంభాషించుట. ♦—

అ॥ అంత రాధ, దరికి నాతండు వచ్చినసంగతి విని స్వీయసఖులఁ గూడి
యర్ఘ్యపాద్యములిడి యఖిలోపచారముల్ సలిపి కుశలమడిగి సంతసమున.

ఉ॥ ఆతనికేలుఁబట్టుకొని యాయతముగ గదలీధరారుహా
పేతముఁ జందనాదితరువిస్త్రతముగ యమునాతరంగిణి
శీతలవాతశీకర విశిష్టము దివ్యసుధాగభస్తి ని
ర్యాతసుధార్ద్రముగ స్వకమ్మనైన ఘనాలయమొంది యందునక. ౧౩౪

తే॥ భర్తమణిచుయాసనమునఁ వఱలఁజేసి తత్ప్రవాసంబుమొదలు తద్దర్శనంబు
దాఁక దివ్యాన్నశయనచందనవిహార పీఠులను మానియున్న తా విభునిఁ జూచి.

క॥ అంబరములచే సుమహారంబులచే భూషణనికరంబులచేఁ దా
రంబులచే డంబగు వగడంబులచే నందముగ నొడల నొనరించెక. ౧౩౫

క॥ సింగారించి స్వదేహముఁ బొంగుచు గోపితయాధములు గొలువఁగ శ్రీ
సంగున కారాధిక యీ భంగిని డగ్గుత్తికవడఁ బలికెను బ్రీతిక. ౧౩౬

చ॥ యదుకులచంద్రమా ! యెచట నా మధురాపురముండు ? నేటి కీ
యదనున మమ్ము వీడితివె ? యర్హమె ? చాలదినంబులైన మీ
దు దరిసెనంబు లేదె ? మిము స్తోకకమభ్రముఁజూచుకై వడిక
గొదకొని సోముఁగాంచెడి చకోరముమాడ్కిని జూచుచుంటిమే ! ౧౩౭

తే॥ మునుపు సౌదాస, నల, రామనతిలు, మద
యంతి, దమయంతి, విశ్వంభరాత్మజలకు
భర్తృవిరహారూపబాధ సంభవితఁ గాని
యింతబాధలు మావలె నెనఁగవయ్య ! ౧౩౮

తే॥ నా సవత్సుతా గోపికల్ నమ్మి మిమ్ము నెమ్మిజలదమ్ముఁగనుభంగి నెమ్మిఁ గనుచు
గనుగు నెంజిలుల్ మీ సన్నిధానమందుఁ జెప్పఁజాలక యుండిరో జీవితేశ !

తే॥ ప్రాణవల్లభ! నీవు విశ్వంభరుడ వశేషసాక్షివి గావోకో శేషశయన!
యట్టి నీకిట్టి మావెత లవగతములు గావె? యైనచో దయ మముఁ గావవేల?

ఉ॥ నీ చెలియైన యాపగవి నీ విరహంబునఁ జావనున్న మ
మౌఁచెడి నీయుదంతముల నన్నిటి వాకొని యూటడించి వే
లేచి మఱి ద్వదంతికము లీలఁగఁజేరి వచించి మాగతుల్
చూచెడిలోన మిమ్ముఁగొని చొచ్చె నిటఁ బురుషార్థి యీతఁడే. ౫౩౮

చ॥ అని కనులఁ బ్రవాహముగ నశ్రులు గాఱుచునుండఁ బల్కు రా
ధను గని లోకనాథుడగు దానవహంతకుఁ డాదరోక్తులఁ
దనిపి యనంగసాగె నిటు తామరసాక్షి! యశేషసాక్షియై
యనయముఁ జూచుచుంటిఁగద యద్ది యెఱింగియు నేడు వేలకో? ౫౩౯

తే॥ పాలకును నందుఁగల తెలిదాలునకును దారతమ్యము లేనివిధమున నీకు
నాకు భేదంబు లేనపు నావియోగ మెట్లు సిద్ధించె దానికై యేల వగవు?

క॥ నేనో పూర్ణబ్రహ్మము నానందాత్మకతటస్థునగుచు భువనసం
తాననిదానపు గావే జ్ఞానముతో నొక్కతేవ గనుమా! దానిక. ౫౪౦

తే॥ ఇట్టి మనకిద్దఱకు నిట్లు బిట్లు దుఃఖములను గూర్చెడి విరహంబు పుట్టుటెట్లు?
లేచట నేనున్న నీవందు నెనఁగుచుందు వెందు నీవున్న నేనందు నుందునుగద.

తే॥ పంచభూతంబు లెట్లులు వ్యాప్తిజెంది
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులతోడ నిత్య
మయ్యెనో యట్లు మనము నిత్యతనుజెంది
భువనముల నేలుచుందుమో ముద్దుగుమ్మ! ౫౪౩

తే॥ విమలతోయంబుమాదిరి వికృతిరహితుడనగు నేఁ ద్రిగుణంబులఁ దనరుచుంటి
నీ సదానందభావంబు నెఱిగి యీ “వహం మమేతి” భావంబుల నంటవలదు.

క॥ ఎత్తటి నీవని నేనని చిత్తమునఁ వేటునల్పి చింతించెదవో
యత్తటి నీమానసమునఁ దత్తరముం బొందు దానఁ దాపము పుట్టున్. ౫౪౫

చ॥ కనులు ఘనంబులెందనుకఁ గప్పనొ యందనుకన్ దివాకరున్
గన వెపు డభ్రసంతతులు గ్రమ్మవో యష్టినుఁ జూచునట్లు లెం
దనుక గుణంబులన్ మనముఁ దాల్చునొ యందనుకన్ స్వరూపమున్
గన దెపు డా గుణంబులను గ్రాలదొ యత్తటి స్వాత్మఁగాంచెడిన్. ౫౪౬

ఉ॥ సంగముచేతఁ గామములు సంభవమయ్యెడి దానఁ గ్రోధ ము
పొంగెడి దాన మోహమును బుట్టెడి దాన స్మృతిభ్రమంబు గ
ల్లుంగద దాన బుద్ధిసెడి క్రుంగును గావున నెవ్వఁడైన ని
స్సంగుఁడుగాఁ జెలుగవలె సత్యము తత్వము పశ్యమో సఖి? ౫౪౭

తే॥ మానినీమణి! యెఱుఁగుమా మానసంబ ముక్తికిని బుధనమునకు మూలమంచు;
నంతులేనట్టి తలఁపుల నందవలదు నన్నుఁజేరు మనస్వప్రణయముతోడ. ౫౪౮

క॥ అని నుడువఁగ రాధికయున్ విని మనమున సంతసించి వ్రేతలఁడగి పూ
జనముల వనరుహనయనున కొనరించెను శ్రద్ధతోడ నొడయఁడ! యవలన్.

ఉ॥ ఆ ర్తజనావనస్రియుఁ డఘాదివిధంజనవజ్ర వజ్రసం
పూర్త సువర్ణభూషణవిభూషితమూర్తి త్రిమూర్తిరూపకుం
డా ర్తవహఃశ్రోభితుఁడు నైన సరోరుహనేత్రుఁ డింబుగాఁ
గార్తికమందు బృందయను కానకునేగె సతీసమేతుఁడై. ౫౪౯

చ॥ చని మురళీనిదానములఁ జక్రి యొనర్చి నిశాంతరంబునన్
ఘనుఁడు క్షణప్రభన్దగినకై వడి నిండ్రుఁడు భార్యతోడఁ గూ
డినవిధి మారుఁ డాలినిఁ గడిందిగఁబొందినమాడ్కి రాధతో
డనుదగి రాసమండలము డాబుగ నిర్మితిఁజేసి యత్తఱిన్. ౫౫౦

మ॥ నటవేషంబు ధరించి యెందఁజలన్ నాతుల్ విరాజల్లిరో
చటులత్వంబున నన్నిరూపములతో సంతృప్తులై త్తంబునన్
నటనంబట్టి మహానటుండు మఱిఁ దన్నాకాంగనల్ మెచ్చ ను
త్కటరీతిన్ బొనరించి రాసములఁ దత్కాంతావళిన్ దేర్చి తాన్. ౫౫౧

ఉ॥ తల్లలనావితానసహితంబుగఁ జేరి కళిందజాతటిక్
బెల్లుగనుండు నారెముల విస్తృతమా పులినంబులన్ విరా
జిల్లు నికుంజపుంజములఁ జిన్నిసరస్సుల గోప్రవర్ధనం
బల్లనఁ డాసి యందుఁగల యద్భుతముల్ గనుచుండె నత్తఱిక్. ౫౫౨

తే॥ గోపికాశతయుధముల్ కోపపడుట హరి విలోకించి రాధికాతరుణితోడఁ
గూడి యంతర్నిత్యుండౌచు గోప్రవర్ధనాదికిక్ యోజనత్రయమందు నున్న.

ఆ॥ చందనావనిరుహనుందరరోహితగిరికి నరిగి యందు వజ్రలు లతల
విరులఁ దరుల దరుల వరుసగాఁ గనుఁగొనె నరుసమిచ్చుముచ్చటాడుకొనుచు.

తే॥ అంత హరి రాధతోఁగూడ నందు స్వర్ణమయలతల వెల్లుచోటునన్ మనికిఁజేసె
నచట బ్రదినాయకకృత మాయతంబు నైన యెండు దేవసరసి యతిశయిల్లు.

తే॥ అద్ది పాతీనకూర్మనక్రాదివివిధజలచరాచితంబును సహస్రదశపద్మ
మంజీతము హంససారసమధులిడాదిదివ్యనినదాన్వితంబయి తేజరిల్లు. ౫౧౨

అ॥ అట్టి రమ్యమైన హ్రదముతీరంబునఁ బంకజాక్షుఁ డొక్కపట్టునందు
సారథయుతమలయమారుతములు వీసఁ గోరి రాధతోడఁ గూరుచుండ.

—† శ్రీకృష్ణుండు ఋభుమునిని జేవన్ముక్తుం జేయుట. —†

అ॥ అచట నిర్జలత, నిరశనత, శాంతత నలువదాటువేలహాయనముల
నుండి తపము నిశ్చలుండయి యేకాంఘ్రియందు నిలిచి నలుపు నట్టి ఋభుని.

అ॥ కమలలోచనుండు గని యద్భుతానందములను నవ్వు రాధమోముఁ గాంచి
యిట్లు పలికె జెలివొ! యీధత్తునింజూడు మనము ప్రోవనౌను ఘనుని వీని.

అ॥ అటులని దయఁ జక్రి యామునిక “హే ఋభో”
యంచుఁ బిలువ నాతఁ డత్తతీక స
మాధినుంట మఱల మాటాడమిక్ హరి
చూచి యతని యెడఁడఁజొచ్చె నంత. ౫౧౩

అ॥ ఋభుడు ధ్యానమందు నభయవరప్రదానుడగు హరినిఁ జూచి కడుముదంబుఁ
జెంది కనులఁదెరిచి శ్రీకృష్ణు రాధికాసహితు దేవదేవు సరసఁ గాంచి. ౫౧౪

క॥ భక్తిని రక్తినిఁ బ్రణతుల శక్తికొలందిగ నొనర్చి సర్వవిధములక
ముక్తినిఁ గోరుచు మనమున యుక్తముగా నిట్లు వేఁడె నుర్రీనాథా! ౫౧౫

సీ॥ పరిపూర్ణతమకును బరిపూర్ణ తముచకు శ్యామకు నవఘనశ్యామనకును
రాసనల్లభకును రాసనల్లభుచకు నీశ్వరికిఁ జగదీశ్వరునకు
నిందువింబాస్యకు నిందువంశ్యునకును లీలావతికిఁ గేళిలోలునకును
దేవణాదేవికి దేవదేవునకు శ్రీమతియగు రాధకు మాధవునకు

తే॥ కృష్ణకును గృష్ణునకు మీకు నిరువురకును
నందినములివ్వె కొనుడంచు వారి పాద
ములను వ్రాలియు హరిని నిశ్చలతఁ దలఁచి
ప్రాణములవీడె నంత నా ప్రాజ్ఞజోతి. ౫౧౬

క॥ ఊర్జితయశుఁడును ఘనుఁడును దుర్జనభర్జనుఁడు నూత్నతోయదనిభుఁడుక
దుర్జయుఁడును నగు హరిలో నిర్జరు తారా! యనంగ. నెఱిగ లయించెక.

క॥ అంత ననంతఁడు తన్నునికాంతుని బ్రయపూర్వభక్తిఁ గని ముజ్జలముక.
సుంతగఁ గాఱుచు నాతని సంతసమున రమ్మటంచుఁ జక్కఁగఁ బిలిచెక.

క॥ పిమ్మట నమ్ముని, క్రమ్మట నమ్మాధవునడుగుడమ్ములం దచ్యుతరూ
పమ్మును గోటిమదనసామ్యమ్ముగఁ బాలుపార నుత్తమాంగము నుంచెన్.

చ॥ అనలఁ గృపాకరుండయినయంబుజనేత్రుఁడు తన్నునీంద్రునిన్
గవుఁగిటఁ గ్రుచ్చి సాంత్యసచనంబుల నూజటఁబుచ్చి మెచ్చుచున్
శివకరసన్యహస్తమునఁ శీర్షము దువ్వుడుఁ ద్రుఘ్నుడు మా
ధవునకు రాధకున్ దమిఁ బ్రదక్షిణముల్ నతులన్ బొనర్చి తాన్. ౧౬౮

తే॥ దివ్యరథమెక్కి దశదిశల్ దేజుఁదాల్చు నల్లగోలోకమునకేగె నద్ది గాంచి
రాధికాదేవి యతివిచిత్రంబుఁ బొంది పెసమిటికి నిట్టులనియెడిఁ బ్రేమతోడ.

తే॥ ప్రాణవల్లభ! కనుము నీ భక్తుడైన యిట్టియుభుఁ డెట్లు గోలోకమేగె నహహ!
యితనిదేహంబు దహనంబు నీవె చేయఁదిగన దిది తపశ్శుద్ధమై తగెనుగాదె?

క॥ అని నుడివెడితడవుగఁ దన్నునిదేహము కొలఁకుగ నల భూధరమునఁ బా
పనికరనాశంకరమై తనరెను బహుశంకరముగ ధాత్రీనాథా! ౧౬౯

తే॥ అద్ది రాధిక కని విస్మయంబునొంది హరికి నిట్టుల నుడివెనో యంబుజాక్ష!
యతనియపసునం బెటు కొలనై నవార్త విస్తరిపుచునఁగ నిట్లు వెన్నుడనియె.

చ॥ మకరపతాకసుందరిసమానఘనోహరరూప! ప్రేమపూ
ర్వకమగు భక్తితోఁ దగి వరప్రదుఁ డృద్యుతు నన్నుఁగాంచి కా
తుకమతితో సరస్సుగ విధూతమలుండయి పాతె నాతఁ డిం
తకుమును నేఁ బ్రవాహముగఁ దద్దయుఁ బాటినయట్లు నావుడున్. ౧౭౩

—† శ్రీకృష్ణుండు రాధికకు నారదోపాఖ్యానంబుఁ జెప్పట. †—

తే॥ కీర్తినందిని యలరి యా కృష్ణుఁ జూచి యిట్లు నొడివెను దేవరా! యీవుగూడ
సరసివైతివె? యెట్లది సరిగఁదెల్పు మనవుడా కట్టినెచ్చెలి యనియెనిట్లు.

చ॥ సరసిజలోచనా! దురితజాలవిభేదసమర్థ మర్థదం
బరిపురదావమైన యితిహాసమొకండు వచింతుఁ దీని కా
పరమునినాభిపద్మమున బ్రహ్మ జనించి ప్రపంచమిద్ది యే
ర్పటచి నిజోరువందు మునివర్మని నారదుఁ గాంచె నాదిలోన్. ౧౭౪

ఉ॥ నారదుఁ డెట్లు పుట్టి స్వమనంబున నన్ను సతంబు నమ్మి నా
కీరితి నాగుణంబులను గీర్తనఁజేసి యవర్గశంబుగా
ధారుణిలో భ్రమించుటను దద్విధిఁ గన్గొని యేమిరా సుతా!
యీరహిమాని సంతఁ గని యెల్లసుఖంబులఁ బొందుమా! యనన్. ౧౭౬

చ॥ అమరమునీండుఁ జిట్లనియె నయ్య ! భవద్వచనంబు వింటి న
క్రమముగఁగాని యీ భవము కల్పమదుఃఖమయంబు గాన దా
ని మదిఁజలంప విడ్డలను నేఁగనఁజాల నిఁకేమనన్ ద్రివి
క్రమువయి భక్తినిల్పెన నఖండతీయయశంబుఁ బాడుచున్ ॥ ౧౭౭

క॥ కావున నీవును బ్రజలను నానలె సృష్టింపకుండ నలిననయనునిన్
శ్రీవిభు బ్రహ్మాండేశ్వరు భావమునన్ నమ్మి మనుమ ! పంకజయోనీ ! ॥ ౧౭౮

ఆ॥ అనుచు బుద్ధిగలువ నజ్ఞాననాసీనుఁ డాకళించి కనలి వృక్షచరిత !
గానపదుఁడెవఁడు గంధర్వనకుఁ బుట్టి తిరుగు మొక్కకల్పమగునటకును.

తే॥ అని శపింపగ నాతఁ డాయమరలోకమందు నుపబర్హణాఖ్యతో నతిశయిల్లు
చుండు గంధర్వవిభుఁడయి యొక్కతఱిని వనితలన్ గూడి విధిలోకమునకు నరిగి.

తే॥ నలున కభివాదనంబుల సలిపి స్వీయభామినీమోహవశుఁడయి స్వరలయాది
శాస్త్రవిధులను దాటి స్వచ్ఛాదరీతిఁ బాడె నద్దాని వినిన యా పద్మభవుఁడు.

తే॥ మరల నిట్లుల శపియించెఁ బామనీచ ! గానవిధుల నుల్లంఘించి గాన మెట్లు
సలిపితివి చెల్లఁబో ! శూద్రజన్మమెత్తి ధాత్రిలోఁ జరింతువుగాక తరలు మింక.

ఉ॥ దాన నతండు కల్పము గతంబుగుచున్ గలయాపు వీడి వే
పూని జఘన్యజన్మమును ముచ్చటినజ్జనమైత్రిశక్తిచే
దా నల శూద్రజాతివిడి ధాతఁడు గ్రమ్మటఁబుట్టి నన్ను న
స్నానముగా నుతించుచిల నుండఁదొడంగెను నారదాఖ్యుడై. ॥ ౧౮౩

స॥ అట్లు విఘాతపాపుడైన నారదుండు క్రమంబుగా మునీంద్రులలో
మహామునియై గాయకులలో మెట్టియై వైష్ణవులలో శ్రేష్ఠుండై భాగవతులం
దుత్తముండై జ్ఞానులలో భాస్కరుండై మత్ప్రీతికాస్పరుండై వెలయుచు మన్మథో
మముగడయ్యె. ఇట్టి మునీంద్రుండు మద్గుణసంకీర్తనంబు గావించు చెల్లలోకంబు
లను విలోకించి యిలావృతనామకఖండంబునకుఁ జని జంబూఫలరసంబున జనించి
నదియు. జాంబూనదంబును స్వర్ణంబును జనించునదియు నగు జంబూనదిచే విరాజిల్లు
దేశంబున భర్తృమణిమయహర్యాద్రివినిర్మితంబును, దివ్యనారీనరపరినృతంబును
నగు వేదనగరంబుఁ బ్రవేశించి యందుఁ గూనివాండ్రను, గ్రుడ్డివాండ్రను,
మరుగుజ్జువాండ్రను, దొడ్డికాళ్ళవాండ్రను, విజంఘులను, జఘనవ్యంగులను,
విశ్లేధనంతులను, సతాననులను, గృశోరువులను, దుండిలోదరులను, సూక్ష్మకంధరు
లను, విగతజానువులను, బాదరహితులను, స్త్రీపురుషులలోఁ గాంచి దుఃఖించి
యా పౌరులలోని గొండఱ నాలోకించి సరసులారా ! వాదిత్రసహితులును,

గానపరాయణులును, దివ్యదేహులును, బద్ధముఖులును, శుభ్రాంబరధారులును. నగు మీకోచందంబున సంగభంగంబులు నానాభంగులుగాఁ జెలంగుటకుం గతం బేమైయుండునో స్వప్నీకరింపుఁడని బ్రార్థింప నవ్వారు మునివరా! మేము నేద నగరవాస్తవ్యులమగు రాగనామకులము బ్రహ్మపుత్రుండగు నారమండు ప్రేమో న్మత్తుండై యకాలంబున క్రుణవనంబులను స్వరతాళపద్ధితంబుగా నిమ్మేదిని స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుచు గానం బొనర్చుట నాలోకించి యీ రహిగా సంగభంగంబు లతో మానభంగమ్ములు గలుగంగ దుఃఖించుచుంటిమని యనుడు చిత్రంబుఁజెంది గర్వపర్జింతుండై వైలక్ష్యస్థితం బొనర్చి తద్రాగంబులనుఁ గని మీ పలుకులు లెన్నయే కాని యిందుల కా నారదుం డేమి యొనర్చి తత్కాలతాలస్వరాది విజ్ఞానంబు సంపాదింపఁగలఁడో నుడువుఁడని యడుగ నాలించి యవ్వారో యోగి వరా! ఇయ్యది దుర్లభంబుగాఁ బరమేశ్వరప్రాణసఖియగు వాద్దేవికడకే చని శిక్షం బొందిన దడ్డానం బామహాముని కబ్బఁగలదని వాక్రువ్వ నవ్విబుధులీంద్రుండు సంతసించి సరస్వతీప్రసాదసంపాదనార్థంబై యమలంబగు నొక్కమల కరిగి యందు దివ్యశతనర్మంబులు నిర్జలాహారుండై తపం బొనరించె. అట్లాచరించినది మొదలు తద్గిరి నారదగిరి యనుపేరం బరగు. అంత నా పలుకులవెలది యా మునితపంబు నకు మెచ్చి చెంగట వెలుంగ నతండు హర్షోత్కర్ష మనస్వియై ప్రత్యుత్థానం బొనర్చి నతాననుండై నమస్కరించి దోసిలి యొగ్గి యిట్లు వినుతింపం దొడంగె. గౌర

సీ॥ ఐరావతమరాళహీరముక్తావర్ణభాసురపటయతా! వందనములు
నవభాస్కరోజ్వల న్నవరత్నచిత్రిత స్వర్ణభూషాంచితా! వందనములు
స్ఫటికమాలాంబుజ వల్లకీభాస్వరపాణివిభ్రాజితా! వందనములు
ఘనసారచందనకస్తూరికుంకుమవాసనావాసితా! వందనములు

తే॥ పరమకల్యాణదాయినీ! వందనములు ప్రకృతిగుణగణోల్లాసినీ! వందనములు
పతితసముదాయపావనీ! వందనములు వాణి! శ్రీకృష్ణ తొలిరాణి! వందనములు.

చ॥ చరణయుగంబుఁగందములు జంఘలురెండుశ్రుతుల్ యజుస్సు నో
రురుభుజముల్ శ్రుతిస్మృతు లనుత్తమసామము కుక్షి ఋక్కు కం
ధరమును శిక్ష మధ్యమము దర్క మురోజము లాస్యముగ్ గృతుల్
వరనిగమాంత మతులుగ భాసిలు నిన్ను నుతింతు భారతీ! గౌర

తే॥ అంబ! జగదంబ! భాషాంబ! యంబికాదినతికదంబసమర్చితచరణయుగళ!
సరళమానస! పోషిత స్వప్రియచయ! భద్రగజమాన! నీకివే వందనములు.

సీ॥ ఏ యంబ పాదంబు లా యంబజాసనాద్యమరప్రణుతుల కర్తృంబులయ్యె
నే యంబ చరితంబు లా యమరాచార్యచతురోత్తలకును నుచ్చితములయ్యె
నే యంబ వర్తనం బా యంబికాముఖ సద్వృత్తి మార్గదర్శకమునయ్యె
నే యంబ యాగ్రహం బా యసురశ్రేణిహింసకు సత్యంతహేతువయ్యె

తే॥ మఱియు నే యంబ కరుణయు సరసకవిత కాదికారణమయ్యె నే యంబ పలుకు
సకలకళలకు బీజమై సఫలమయ్యె నట్టి నాతల్లి నిన్ను నే నాశ్రయింతు. ౫౮౮

తే॥ అమ్మ ! కాలతాలస్వరాద్యఖలగానవిధిదృఢజ్ఞాన మీవిచ్చి వేగఁ బ్రోచు
మమ్మ ! సాష్టాంగసతులను నాచరింతు నమ్మ ! నమ్మితి నిన్ను నే నెమ్మనమున.

చ॥ అని యిటులక సుతింప జగదంబ సరస్వతి సుప్రసన్నయై
నెనరున దేవదత్తమును నిస్తులముక స్వరభాతృభూషితం
బును శ్రుతిపేయనాదపరిపోషితముక వరతంత్రిభాసురం
బునగు విపంచికక ముని కమూల్యమటంచిడి శ్రద్ధతోడుతక. ౫౯౦

ప॥ అసంఖ్యాకంబులగు నంతర్భేదంబులతోఁ జెన్నారు పట్టంచాశతోక్తి
భేదంబులతో రాగంబులను రాగిణులను దత్పుత్రులను మూర్ఖనావాదిత్రసహి
తంబులగు గ్రామనృత్యంబులతోడను, స్వరగమ్యంబులును, స్వతస్సిద్ధంబులు నగు
పదంబులతోడను, దేశకాలభేదంబు లనుసరించి తాలమానస్వరయుతంబుగా
నమ్మహామునిచేఁ బఠింపించి యద్వితీయరాగకర్తగా నొనర్చి రాసమండలంబున
గాయకనాయకుం డౌనట్లు వరంబిడి సనాథయై మునిని వీడ్కొని వైకుంఠపురం
బున కరిగె. అంత.

౫౯౧.

మ॥ చెలిరో ! నారదుఁ డట్లు గానకళలో శ్రేష్ఠత్వ మార్జించి ని
స్తులసంతుష్టిని బొంది గుహ్యమును సంతోషప్రదంబైన త
త్కళ నర్హుండగువాని కీడలఁచి యా గంధర్వదేశంబునక
బలుమాఱుల్ గని తుంబురుండను ఘనుక స్వచ్ఛాత్రుగా సల్పి తాక. ౫౯౨

తే॥ సక్రమంబుగ సర్వరాగములఁ గాలతాలముఖవిధియుతముగాఁ దద్ద నేర్పి
మద్గుణంబుల నన్నింటి మఱువకుండఁ జక్కఁగాఁ జెప్పి యిట్లెంచె స్వాంతమందు

ఉ॥ నేర్పితి భారతీదయ ననేకవిధంబులనుండు రాగముల్
గూర్చితిఁ గ్రొత్తరాగములఁ గోట్లకొలందిగనున్నవానినిక
మార్చితి మేలుచాలునను మార్గణముం బొనరించి వీనినిక
దీర్చితి గాయకోత్తముగ దీని వినందగువార లెవ్వరో ?

౫౯౪

చ॥ విని తమి మంచిచెడ్డలను వేనుఁజుఁ దెల్పెఁగివాఁ డెనఁ డటం
చనుకొని శిష్యుతోఁ గలిసి యా మఘనంతుఁడె యోగ్యుడంచు నా
తని దరికేగి మన్నిని నతండు నసింపమిఁ జూచి సాగి యా
వనజహితాలయంబునకు వచ్చెను దత్తనయంబునకా. ౫౫౫

చ॥ తరఁగి స్వకీయమైన యరదంబున నెక్కియుఁ బొలుచుండు మా
దిరి గని ఏలుగాదనుచు దిద్ది శివంకరుఁడొలకేగె న
త్తఱి నల భూతనేత పరతత్త్వవిచారనిమగ్నుడై కనుల్
బొరిఁబొరి మూసియుంట గ్రతభుజ్జునిఁ గన్గొని శిష్యయుక్తుడై. ౫౫౬

అ॥ బ్రహ్మలోకమునకు వచ్చి విలోకింప నట్టి వేల్పుపెద్ద కఱలనృప్తి
కార్యతత్త్వరతను ఊణమేనిదీరమి సరిగలేకటంచు సాగి వేగ. ౫౫౭

క॥ వైకుంఠమునకుఁ జనె నలవైకుంఠండు కరుణతోడ భక్తార్థంబై
యేకడకేసెనా కానీ, యా కాలమునందు నందు నగుపడకుండెకా. ౫౫౮

ఉ॥ దానిని గాంచి తుంబురుయుతంబుగ నంబుజజాతసూతి త
త్థానము వీడిపోయె నహ! జ్ఞానులపోకలు ముష్టగంబులకా
లోన బహిష్కలంబున ననూకగకర్కముఁ ద్రోసి స్వేచ్ఛగా
నేనెల వేనిఁబొందుటకు నేగవె? యో నృపభానుపుత్రికా! ౫౫౯

తే॥ అంత నా మానివర్కుఁ డనంతకోటి
లోకములఁ దాటి పరమగోలోకమునకు
సరిగి యరమునఁ గల్గోలభరితమైన
విరజయను ధునికా గనుఁగొని వెడలి యచట. ౬౦౦

శా॥ అందంబైన సదావసంతయుతబృందారణ్యముం గాంచి యా
నందం బిచ్చెడి గోప్రసర్ధనగిరిక నల్లిక్కులం జూచి యా
నందారాదినమ స్తకల్పవిలసన్మత్కుంజముం జొచ్చి యం
నందుక జెందిన చిత్రముల్ గని యెడక హర్షించుకాలంబులోకా. ౬౦౧

ఉ॥ ఎవ్వరు మీర లెందులకు నిక్కడి కాగతులైతిరంచు నా
మవ్వపు ద్వారపాలికలు మన్ననతో నడుగంగ వార లే
మవ్విబుధర్షి తుంబురుల మద్భుతగానకళావిశేషముల్
నివ్వెఱఁజెందఁజూపఁగలనేర్పు గడించినవార మందునకా. ౬౦౨

తే॥ మాదు విద్యాసమర్థతల్ మాధవునకుఁ, జూపవచ్చితి మిచటికో సుదతులార ॥
కాన నీవార యారమాజానికిపుడు చెప్పవలెనని పలుక నా చేడియలును.

ఉ॥ లోనికివచ్చి వారిమొఱి లోపములేనటు నాకుఁ జెప్పఁగా
నే నుర్రీకరించితిని నెచ్చెలు లయ్యది తిరిపోయి యా
గానకళాప్రవీణులను గన్గొని తెల్పు ననన్బమోద మా
మానులు బొంది లోపల కమందగతిఁ జనుడెంచి వింతగాఁ. ౬౦౪

తే॥ భానుకోటిప్రకాశవిభాసురంబు నసమముక్తాఫలసమన్వితాతపత్ర
చామరయుతంబు గొస్తుభసంయుతంబు గోటిసతివృతమగు నా నికుంజమందు.

తే॥ వేయిరేకులతమ్మిపై హాయిగాను నిన్నుఁగూడి భాసిల్లెడి నన్నుఁగాంచి
చుట్టినచ్చి నమస్త్యత్తుల్ సొరిదిఁజేసి సెలవుఁగొని పీఠమందు నాసీనులైరి.

చ॥ పడవడి నాదితేయమునివర్మఁడు తుంబురుయుక్తుడౌచు న
మ్మదమున దేవదత్తమును మంజులనాదసుధామయంబు స్వ
స్తిదము విపంచికామణిని జేకొని శ్రావ్యగభీరవాణితో
గొడకొని మద్గుణంబులును గూడఁగఁ బాడెను రాగమాలికల్. ౬౦౫

ఉ॥ అంతట నట్టి గాత్రముల నా మహాతీనినదంబు నట్టి నై
కాంతరయుక్తరాగముల నా నటనస్వరకాలతాలముల్
బంతుగఁజూచి సంతస మపారముగాఁ దల నూఁచియుఁచి నే
సంతమునందుఁ దన్మయతనంది జలత్వముఁ బాటితిఁ ధరణ్. ౬౦౬

తే॥ రాధ! యేవారి నా శరీరంబునుండి
భవముఁ గనె నద్ది బ్రహ్మాద్రవం బటంచు
యెఱుఁగు మందుఁ గోట్లకొలంది నెలరుచుండు
సంహముల్గల్గి దొరలుచునుండు నదియె. ౬౦౭

ఆ॥ పృష్ఠగర్భనామవిదితమా బ్రహ్మాండ మిద్ది నా నెలవని యెఱుఁగుమిపుడు
రాధ! యట్టి బ్రహ్మరస మీ జగంబు భేదించుకొనుచు వచ్చి దివ్యగతుల.

తే॥ దివిని స్వర్గుని యనఁగను దివ్యతలమునందు భాగీరథి యనంగఁ గ్రిందిలోక
మందు భోగవతి యనంగ నడ్డులేక పాఱఁదొడఁగెన్గు సర్వపాపహరమగుచు.

తే॥ అట్టి గంగాతరంగిణియందు జలక
మాడిన బుధుండు రాజసూయాధ్వరములఁ
జేసినంత ఫలంబును జెంది యథువి
ముక్తుఁ డగునంచు నెంచుమో పూవుఁబోడి! ౬౦౮

క॥ గంగా గంగా యని లలి గంగకు శతయోజనములఁ గ్రాలెడివాడేన్
బొంగుచుఁ దలఁచిన నఘములు ద్రుంగగ వై కుంతమొందుఁ ధోయజనేత్రా!

ఉ॥ జన్మశతాఘముల్ దొలఁగు జాహ్నువిజక్కఁగగాంచువానికి
జన్మశతద్వయాగములు నాశమునెందుఁ దనంబుపొయికి
జన్మసహస్రదోషములు స్నానము నానది నల్పువాని కో
మన్మథభామినీమణిసమాన ! లయించునుగాడె ? యీకలిక. ౬౧౪

తే॥ ఎవ్వరామిన్ను వాకకునేగి కనరొ వారి జన్మంబు స్వర్థ మెవ్వారుదానిఁ
గాంతొకో వారి జన్మంబు గలుపహీన మగుచు ముక్తిపాత్రులగు నజ్జనదన !

తే॥ విరజ నీభీతి నెటు నది, విగజ కొడుకు, లబ్ధులెత్తిరి వేణియెట్లయ్యె శివుఁడు
నచ్చరల్ గండకినదిగనైరి బ్రహ్మ యెటు కికుద్దిని నా గంగయయ్యెనట్లు.

తే॥ మఱియు విష్ణువు కృష్ణగా వజ్రలె నెట్టు లట్టు లిట్టి ఋభుండును సధికమైన
ప్రేమపూర్వకభక్తిచే విమలవారి యయ్యెనని యెంచు మనుమాన మందవలదు.

క॥ ఈ కథవినువారందరు ప్రాకటకలుషంబులుడిగి పావసతములై
లోకములెల్ల గడవ గోలోకమునకుఁజేరఁగలరు లోలన్నయనా ! ౬౧౫

చ॥ అని యిటుఁజెప్పి స్వప్రియకు నచ్యుతుఁ డా ఋభుమానియాశ్రమం
బును విడి రాధతోఁగలసి భూరుహనల్లరిరమ్యమాలతీ
ననమునకేగి గోపికల పండురెరింగి కృపాభుండై శుభా
యనపులిసంబుఁజేరె నటకష్టల వ్రేతలు వచ్చి రాసతోక. ౬౧౬

ఉ॥ వచ్చినవెంట వారు హరిఁ బల్కరుఁ జూచుచుఁ గోపమఃఖముల్
బుచ్చి ఘనంబుతోమెఱపువొందినకై వడిఁ గూడి రంత నా
లచ్చిమగండు గ్రచ్చుట సలక్షణమా నల బృందకాటవిక
జొచ్చి సగోపకుండయి వినోదముగాఁ గడుఁబాడె వంశితోక. ౬౧౭

ఉ॥ ఆ మురళీవినాదమున నందిరి మూర్ఛను గోపకన్యకల్
భూమిజముల్ జలత్వమును బొందె బ్రపంచము నిద్రఁజెందె ది
క్ష్వానుజముల్ విచిత్రవడె స్తంభత వేల్పులుఁబొంది రండజ
స్తోమము వీడె దిర్గుట, నదుల్ వడిమా నెను మైథిలేశ్వరా ! ౬౧౮

తే॥ ఇట్లు రాధ గోపికలను కృష్ణుఁ డెలమిఁగూడి రాసములం దేల్చి కోడి గూయ
వేకువను లేచి వారిని వీడ్పొని యల నందమందిరమునకేగె నరవరేణ్య !

తే॥ అంత రాధికాదేవియు నఖిలగోపికాసహిత యశాచు ముదమునఁ గదలి స్వీయ
జనకగృహమున కరిగె నా చక్రపాణి కొన్నిదివసంబు లటనుండి కోర్కెతోడ.

న॥ ఆ గోమలబుననున్న వారెందరికు దర్శనంబిడి యన్నుధురాపురంబు నకుఁ బోనెంచి చందోపనందవృష్టభానుగోపికాగోపకగోగణాంబులతోఁ గలసి వారి నెలవృక్షైకొని స్మృతభానువీరునియఁగాఁబునకు నరిగి తన పైనంబు హెచ్చరించి యశోదానందులకును నన ప్రయాణం జెప్పించి వాయవేగంబునఁ జను ఘోట కంబులచే బడ్డబైన తన దివ్యరథంబెక్కి న్రజంబునుండి సాగిపోవుసమయంబున ప్రజవాసులగు గోపకులు దద్దిగహంబుపైపలేక వెంటనుటి శ్రీకృష్ణా! తొంపరిగా వారలెరమ్ము. నిన్ను విడి నేము మఁజాలము. యశోదానందాచందనంభాయ కుండివు ప్రజడేనధంబవు యదుకులరక్షాదీహంబవు మునివరేణ్యమోహనుండవు నగు నీ దర్శనంబు మాకు నిదాఘుఘ్ననకు ఎర్పంబుగను శీతాత్మకు గృష్ణవర్తగను జ్వరిపీఠితున కొంఠంబుగను మృతునకు జీవప్రదంబగు సంజీవినిగను నుండె. నిన్నుఁ గ నెడి మా పూర్వాపుణ్యంబు సమాప్తంబు గాకుండ నొనర్చుము. మఱియుఁ బ్రకృతి పండువును సర్వపండువును నగు నీవు భక్తార్థంబై నగుమండ వైతివిగాదె. శివ బ్రహ్మాదిగానా రేంద్రాదులు నిరపేక్షతో నీకు భక్తులై నిన్ను సేవించుచుండుదు గదా! కాని భక్తులగు మాపైని ననుగ్రహంబుంచి యల్పకాలమ్ములోనే రమ్మని ప్రార్థించుచు మఱిగి నా భక్తనత్నిలుఁ జానందాశ్రువు బొలుకుచుండఁ బ్రేమ విశ్వాసులగు నవ్వారినిం గాంచి గోపకులారా! మీంబందరు నా ప్రాణంబులు దేహం బన్యత్రి సంచరించుచున్నను నా హృదయంబుమాత్రము మీయంద యుండు. తత్త్వమార్గంబునం జూచిన మీకు నే దూరగుండనుఁగాక సమీపముండ నొందు. విన నొక నెలలోపల యిటకు రాఁగలనని విశ్వసించుడు. చిత్తిల్లకుడు. జరాసంధుం డనెడివాఁ డిప్పుడు మధురాపురిపై దాడివెడలియున్నవాడు. దాన యదుసహ యార్థంబై పోవుచుంటి. అడ్డగిపకుడు పొంకు. పొండని యనేకవిధంబులఁ బలికి పలుమాఱు నురల్చి యన్యన్యందనంబున యశోదానందుల నారోహింపఁజేసి శ్రీదామావిమిత్రివలం దోడ్కొని సోద్రువై గంధవహజనమ్మునఁ జని తన్మధురా పురవాసులు గని యెదుర్కొనఁ దత్పురంబుఁ బ్రవేశించెనని చెప్ప నబ్బహులాశ్వుం డామోదంబుఁజెంది క్రమ్మట నా నారదమునీంద్రునితో నిల్లనియె. ౬౨౪

క॥ మధురాచగరింబున కామధురిపుండేతొంచి యచటనును పౌరులకుఁ

మధురాబగుదర్శన మావిధినిడి యేపనులఁజేసె వివరింపు మునీ! ౬౨౫

— బలరాముండు కోలనిశాచరుం ద్రుంచుట. —

చ॥ అనవుడు నారదుం డిటులనాడెను దేవర! సాగ్రజన్ముండై

వనసుహలోచనుం డచటఁ బద్మన సల్పిన కార్యముల్ వచిం

తును విను సావధానముగ దుష్టకృత్రిముండైన కోలుండఁ

దనుజుడు మాంసలోలుభత ధాతినిఁదిరుచు నంతిమంబునన్. ౨౨౬

క॥ కాశాంబీపురమున కావేశముతో నచ్చి జనులఁ బీడించుటచే
నాశువుగాఁ దత్పరులు స్వాశయములఁ దెల్ప మధురకరిగి భూపా! ౬౨౭

ఉ॥ అత్తటి సీరపాణి మృగయారము నెఱుఁగంగమెక్కి పో
నెత్తుగడఁ జెలంగుటను నేడ్డఁజూచి వారు డాసి యో
నత్తను! కోలదాసవుఁ డజనము బాధలఁ జెట్టుచుంట నే
మిత్తటి నీవె దిక్కునుచు నీడకు నచ్చి నెచో బలీ! హలీ! ౬౨౮

క॥ ఆరక్కసి, ప్రభునగు కాశారవిసం దెల్పి మాకు శాసకుడయ్యెన్
సీరీ! తద్వీతిని మా భూరమణుడు నహ్నుతనయపాంతకు నేగెన్. ౬౨౯

ఉ॥ ఏగి జితేంద్రియుండగుచు హెచ్చుగఁ గోరి నిజప్రభుత్వ మీ
వే గతియంచు నిన్ను నుతియించు, నిచారణజేయ నా విభుం
డే గిలిలేని యట్లు తన యెత్తుడుబిడ్డఁడొల్పి, మాదు బా
గోగులఁ జూచి ప్రోచెఁగద యార్జిసంక్రమహత్వభాసురా! ౬౩౦

ఉ॥ కావున మాదు కుయ్యి విని క్రౌర్యమునన్ వెలఁగొల్పు కోలు ని
ర్జీవుగనల్పి మా విభుండే చేరి యథాశీతిగాఁ బ్రభుత్వమున్
ఠీవి నొనర్పఁజేసియు గడింది మునియగుగార్చి సాకు మో
దేవర! దేవదేవ! వసుదేవకుమార! నమోపయోధివై. ౬౩౧

తే॥ దుర్జయుండైన కంసుని దోర్బలంబు నెఱుఁగఁమొనరించితివి కాని ఫలములేదు
కంససఖుడను గాశ్యపీకంటకుడను నైన కోలదైత్యునిఁ జంపనంతవఱకు.

ఆ॥ దుష్టశిక్షణమును శిష్టరక్షణమును చేయ సగుణుడవుగ జెలఁగితీవు
కోలదైత్యుడింకఁ గుంభిని బ్రతికిన ముష్టగంబులకును మూడుఁ గీడు. ౬౩౩

క॥ అని యిటు బద్ధాంబలులై వినుతింపఁగ సీరపాణి విని తద్గంగా
ధునియమునానద్యంతరమునఁ గల కాశాంబినామపురమునకరిగెన్. ౬౩౪

మ॥ అటుపైఁ గోలనిశాచరుండు తనతన నా రాముఁ డాజిం బొన
ర్చుటకై నచ్చెనటంచు విచరద చూడోహించి కోపంబుతో
జటులాక్షహిణులన్ బదింటిఁగొనఁ బెట్టిఖ్యంబుఁ జేయంగ ను
త్కటవేగంబున నేగుడెంచె నవలన్ బ్రహ్మహిణేయుండొగిన్. ౬౩౫

తే॥ చంచలతురంగవీచికాప్రాంచితంబు
స్యందనేభ తిమింగలసంయుతంబు
బ్రలయజలధిధ్వనియుతమా వాహినులై
జెలఁగు వాని వాహినిఁగాంచి హాముఁ గొనుచు. ౬౩౬

- ఉ॥ కట్టగ వేసి గా ముసలకాండముఁ గైకొని యొక్కమాటు బ
ల్లట్టిగఁ గొట్టి గా ధ్వజనిఁ గ్రాలిన కొండలు నేలఁగూలి రి
ట్టిటన రాసగారుముల నేర్చుచు నేగిరి కొండతాతనిఁ
ముట్టగఁజేసి కీర్తిరీతిఁ బోయిరి కొండలు వ్రాలె రథ్యముల్. ౬౩౭
- తే॥ సిగవఁ గోలఁపెఱుండు స్వీయసేన
నష్టమైన శోకీవక శిష్టరక్ష
కుండగు బలభద్రు వధియింపఁ గడఁగి కార్ము
కముల భరియించి నిష్ఠలు కనులరాల. ౬౩౮
- శా॥ పాటీరాదిసుపత్రయుక్తము చంద్వారిప్రదాభంబు ఘం
టాబంకాబిభీషణంబు రిపుకాండప్రాణహారింబు స
చ్చాట్టిబద్ధటిన్రయుక్తము చతుర్దంతాంచితింబు హరి
ద్వాట్టివాగసమంబునైన నిజమాతంగంబునందెక్కి తాన్. ౬౩౯
- క॥ జంకక కొంకక పదనగు నగుశమున్ గేలఁబూని యా గజ మా తా
లాంకునివీరాదికిఁ ద్రోలిన సంకెల గల్లనఁగ నద్ది చనియెను బిదపఁ. ౬౪౦
- చ॥ ముసలియుఁ గాంచి రోషమున ముంగలకున్ జనుదెంచు దానినిఁ
బసగల నజ్జ నజ్రమునఁ బర్వతియున్ బ్రహరించినట్లు త
న్ముసలముతోడఁ గొట్టె నల పోటున నా కరి చూర్ణమయ్యెగా!
ఉసులునఁ గట్టదెబ్బ ఘట మోడయినట్లు లనంతరంబునన్. ౬౪౧
- ఉ॥ కోలుఁడు దంతినుండి యిలఁ గ్రోడముఘుండును రక్తనేత్రుడై
కూలియు శూల మా బలిసఁ గూల్చఁగ్గవైన సతం డయోగ్రమున్
దాలించి ముక్కముక్కలుగ దానిని జెండెను గాచపాత్రమున్
బాలుఁడు కట్టతో నుసిగ బాఁదినమాదిరి మేదిసీధవా! ౬౪౨
- తే॥ వేయిమణుగుల బరువున వెలుగు గొప్ప
గదను గొని కోలుఁ డా బలు హృదయమందుఁ
గొట్టి ప్రలయాంబుదము మాడ్కిఁ గూకలిడుట
తాటివడగవాఁడును దారసిల్లి పిదప. ౬౪౩
- ౨॥ కజ్జలంబువోలెఁ గ్రాలిన కోలుని మూర్ఛమందు స్వీయముసలహేతి
చేత మర్దనంబుఁజేయ నా రక్కసి కూలి మరల లేచి కోవగించి. ౬౪౪
- ౩॥ కడువడి గ్రుద్ది యా హలికిఁ గన్పడకుండ దివంబుజేరి బ
ల్పిడుగులుఁ దీవ్రవాతములు భీమఘనంబులు గాఱుచీఁకట్లుల్
బడయఁగఁ గ్రమ్మి యంతట జపాసుమభాసురరక్తబిందువుల్
దడదడ రాల్చి యోర్వనివిధంబునఁజేసి రణాంగణంబునన్. ౬౪౫

తే॥ పూయ మేదోస్థిమాంసవిణ్నాత్రమధుయు
తనుగు ధారాధరంబులుఁ దద్దఁ గురియు
నటులఁజేయుఁగ నౌరా! యటంచు హలియుఁ
దత్తత్రమగు టక్కని యెంచి తత్త ణమున.

౬౪౬

తే॥ పరచమూర్ధ్వసకంబును బ్రలయవహ్ని
సమము శతయోజనాయత సంయుతంబు
సర్వశస్త్రసూతుకమును స్వచ్ఛ గుప్త
ధాతుమయమగు ముసలంబుఁ జేతఁగొనుచు.

౬౪౭

ఉ॥ వానిని సంహరించుటకు వైచఁగ నద్ది దశాశలందు న
న్నూనముగా వెలింగి యివినున్న ఘనాఘనసంచయంబు నా
భానుఁడు దట్టమా హిమము భంగముఁజేసినభంగిఁ గ్రుంగఁగాఁ
బూనికతోడఁ గొట్టి యటఁ బొందికగాఁ దగియుంట వెంటనే.

౬౪౮

చ॥ కనియుఁ బ్రలంబవైరి తనుకంబున స్వీయహలంబుతోడ వా
నిని నవలీల లాగికొని నిర్గతవంచను గోల్పదైత్యుని
దన ఘనబాహుదండముల ధైర్యముతోఁ గొని యేకుఁదిప్పుభా
తిని సుకరంబుగా మిగులఁ ద్రిప్పియు నేలనుగూల్చెఁ బెల్చునా.

౬౪౯

ఉ॥ తద్దనుజప్రపాతజనితంబగు శబ్దముచేఁ బ్రపంచమున్
దద్దరిలెఁ దదానురుఁడు దంతమాలెల్లను రాలఁ గన్నులున్
దద్ద భ్రమింప నట్లే నిధనంబునుజెందెను వజ్రహేతిచే
గ్రద్దన వృత్తుఁ డంతమును గాంచిన కైవిడి నట్టివేళలో.

౬౫౦

చ॥ కురిసెను బుష్పసర్వ మనుకూలముగా సురబృంహదుందుభుల్
బరువడిమ్రొసెఁ గిన్నరులు పాడిరి చారణు లాడిరా బలుం
డురవడి నిల్లు గోలుఁ బ్రతికూలుని జంపి దయాళుఁడౌచు నీ
వఱ కల పట్టణంబుఁ బరిపాలనజేసిడి తేనిఁ బిల్చియున్.

౬౫౧

క॥ పట్టాభిషేకమొనరించి పట్టిన కొశాంబిపురిని నడి నిడి తనకుం
బట్టిన యఘములు సనుటకు బట్టున గర్గాదివిబుధపటలసహితుడై.

౬౫౨

క॥ భాగీరథికిం జేరియు నా గర్గప్రభృతివిప్రు లామ్నా యోక్తుల్
బాగుగఁ జెప్పఁగ స్నానము “హే గంధే హహి” యనుచు నెలమినిసలిపెన్.

తే॥ అవల సంకర్షణుండు ధరామరులకు లక్ష మత్తేభముల్ రెండులక్షల రథ
ములును గోటిహయంబు లావులును నర్బుదంబు భక్తితో నిచ్చియు దనివికాక.

తే॥ స్వర్ణయుతశతాంబుజభారసహితదివ్యరత్నముల బహుప్రణతిపూర్వకముగాను
దానమిచ్చి యా మధురకుఁ దరలిచేరె నరయ నిది ప్రపంచార్థమై జరిగెఁగాదె ?

తే॥ అట్లు రాముండు మునిగిన యట్టిచోటు రామతీర్థంబటంచలఁ బ్రథితకెక్కె
నందు జలకమాడినవార లఖిలదోషములను బాసి పుణ్యంబులఁ బొందఁగలరు.

తే॥ కృత్తికాభాంచితమగు పూర్ణిమను గార్తి
కమున రామతీర్థమునఁ దానమును జేయు
నట్టివాఁడు హరిద్వారమందు మునిగి
న ఫలమును మించు ఫలమొందు నట్లులేక.

౬౫౭

తే॥ అని వచింపగ భూపతి యాడె నిటుల నట్టి కౌశాంబినగరికి నిట్టి గాయ
తీర్థ మెంతదూరమునందుఁ దేజరిల్లు నద్ది నుడువుమనుటయు నిట్లనియె మాని.

ప॥ భూపా ! యా రామతీర్థంబున కీశాన్యభాగంబునఁ జతుర్వ్యోజనపరిమితం
బగు దూరంబున నా కౌశాంబి యను నగరియు, వాయవ్యభాగంబున నంత
దూరంబుననే సూకరక్షేత్రంబును, నాగ్నేయదిక్కునం దాఱుక్రోసులలోఁ గర్ణ
క్షేత్రంబును, పంచక్రోశంబుల నలక్షేత్రంబును, బూర్వభాగంబునందు మూఁడు
క్రోశంబులలో వృద్ధికేశి సిద్ధిశీత బిల్వకేశ వనంబులు నుండు. ఇందుననే దృఢాశ్వుం
డను వంగరాజౌకఁ డుండు. అతఁ డొండాకవేళఁ గురూపియగు లోమశమహా
మునిఁ గాంచి పరిహసించి కురూపంబుగల క్రోడముఖంబుతో రాక్షసజన్మంబెత్తుమని
తిన్నునిచే శప్తుండై భూతలంబునఁ గోలుండనుపేర నిశాటజన్మంబెత్తి సంచరించి
యట్లు బలరామునిచే నిహతుండై ముక్తుండయ్యెనని యెఱుంగుము. అంత నా
పంక్షిర్బలుం డుద్ధవాదిమంత్రిసమన్వితుండై పుణ్యప్రదంబును, దక్షశ్రుతివిదితంబు నగు
జాహ్నువీతీర్థంబునకరిగి యందు జలకమాడి పుడుకులను బుడమి వేల్పులకిడి పాండవ
ప్రియుండైన యాహరస్థాననామకస్థానంబునకేగి యందు మునిగి ద్విజాతులకు
శుభక్షీకంబుగా దక్షిణలోసఁగి దివ్యాన్నంబిడి యారేయి వసించి యుషకాలంబున
లేచి భగవత్కృపాప్తికై యేకపాదంబున నెలిచి నిర్గాతదీపంబుభాతి నిశ్చలంబుగాఁ
దపం బొనరించెడి మాండాకనామకుండగు స్వప్రియభక్తునిం గృతార్థుం జేయం
దలంచి యోజనదూరంబున నున్న యమ్మునికడకుం జని కరంబుగా నతని శీరంబునఁ
గరంబునిచి వరం బడుగుమని నుడువ నా యోగివరేణ్యుండు హృదయగతుండగు
భగవానుండు తన ముంగటఁ జెలంగుటం గని యంతరంగంబునఁ బొంగి యిట్లు
ప్రార్థించె.

౬౫౮

తే॥ భక్తవత్సల ! రామ ! శ్రీవత్సలాంభనాగ్రజా ! దానవాంతక ! యాదవాన్య
యాభిచంద్రమ ! నీలాంబరా ! మహాత్మా ! చేతనాచేతనాత్మక ! జోత లివిగా.

తే॥ నిశ్చయంబున నాపైని నీకుఁ గరుణ
యున్నచో కలిహరణం బనుత్తమంబు
భాగవతమును శుకయోగినక్రీడనీత
ముసగు సంహితామృతమిడు ముసలపాణి !

౬౬౧

క॥ అనవుడు బలుఁ డిట్లనె నో యనఘా ! యుద్ధముఖమున నయ్యది నీ క
బ్బురని యెఱుంగుము నావుడు విని మాంజూకుడును నిట్లు వేఁడెను బలునిక.

క॥ ఓ భగవానుండా ! వీ వా భాగవత్సార్వత యల యశావగవి కేఁసుల్
లాభముగా నిశీతివో మఱి యా భక్తుం డెపుడు నాకు నగుపడఁగలఁడో ?

చ॥ అనవుడు నీలచేలుఁ డిటులాడె రహస్యముఁ బుణ్యదంబునక
ఘన మఘనాశనంబయిన గాఢఁ దదీయము నే వచింతు నో
మునివర ! సంహితామయుగ భోధకుగా నియమింపఁబడ్డ యా
యనఘుడె యుద్ధవుం డితఁ డనర్గళవృత్తినిఁ జూడు మిత్తటిక.

౬౬౪

ఉ॥ కాని దయావ్రపూర్ణుఁడు నకల్మషుడైన యితండు తీర్థయా
త్రానిరతిక జెలంగుటను ద్వత్ప్రియతత్త్వము సాంప్రతంబునక
బూని వచింపనేరఁడని బుద్ధి నొందుగుము తావృశవ్రజ
స్థానగోపవక్త్రీకి ముదంబునుగూర్చినవాఁ డీతండెకా.

౬౬౫

తే॥ రాధికాముఖభామినీ బాధలెల్ల
నపనయించుట కీతఁడే యర్హుడంచుఁ
దనకు మాటుగఁ బరమాత్ముఁడును మహాత్ముఁ
డు నగు కృష్ణుఁ డీ యుద్ధవుఁ బనిపె మాని !

౬౬౬

క॥ పరికరసంపాదనమున సరసత గుణరూపములను సర్వవిధములక
హరికిని నీతనికిని నంతర మేమియు లేవటంచుఁ దలఁపుమ యోగీ !

౬౬౭

నీ॥ భువనంబులందున ముద్రాధికారియు నేర్పరులను మంచి నేర్పరియును
ధార్మికవరులలో ధర్మనిర్ణేతయుఁ గవులయందున భవ్యకార్యకర్త
శాగవతులయందుఁ బరమభాగవతుండుఁ దత్త్వవక్తలలో వదావదుండు
మంత్రిసత్తములలో మంత్రివిదుండును బురుషులలోఁ బుణ్యపూరుషుండు

తే॥ వనరుహాయతనేత్రుని వ్రతినిధియును నాకుఁ గుడిభుజంబును సద్గుణాకరుండు
నైన యీ యుద్ధవుండు దలలోని నాల్కవలెను సంచరించెడి ధరాతలమునందు.

ఉ॥ మాధవుఁ డీతనిం గలిసి మానుగ గోకులమేగి యందునఁ
మాధవమందు గ్రీష్మమున మంజులభాషల నాడుచుండి త
ద్రాధకు, సందరాజునకుఁ దత్సతికిఁ మఱిఁ దక్కువారికిఁ
బాధలఁ బాపి సంతస మపారముగా ఘటియించె నో మునీ! ౬౬౯

ఉ॥ ఎత్తటి మేము భూమివిడి యేగెదమో యవుఁ డీ ఘనుండు తా
సత్తి ధరామరశ్రుతివిదగ్రజ గో పరిపాలనంబు లో
గోత్తరపద్ధతిఁ సలుపుచుండును నీ యధికారమెల్ల మా
చిత్తముఁబట్టి యీతనికీ జెందునటంచు నెఱుంగు మో సుధీ! ౬౭౦

తే॥ ఎపుడు బదిరికాశ్రమమందు నేము వజల
కుందుమో యప్పు డీయన యందుఁజేరి
స్వీయ తేజంబుచే దిశల్ వెలుగఁజేసి
యొప్పుచుండును మాండుక! యొప్పు జగము. ౬౭౧

చ॥ హరి విరహార్తిదగ్ధవిజయాత్మవధూతతి నూఱిడించి సం
బరమిడ నుద్ధవాఖ్యు, నిజపౌత్రసతీగణబాధ మాన్ప మా
ధురవిభు వజ్రనాభుని యదుప్రభునింకఁ బరీక్షిదాఖ్యుఁ ద
త్కురుకులమందు సౌఖ్యమిడఁ గొంకక యేర్పఱచుక మునీశ్వరా! ౬౭౨

తే॥ కురుకులమున జనించిన ధరణినాథుఁ
డగు పరీక్షిత్తునకు నొక్క యాత్మజాతుఁ
డమితరుచి గల్గి జనమేజయాఖ్యుతోడఁ
బుట్టి జనకారిహరణంబు బుద్ధిఁదలచి. ౬౭౩

తే॥ సర్పయాగంబు సల్పెడి సమయమందుఁ
దద్విధానసామగ్రులుద్ధవునివలన
నెఱిగి బర్హిర్ముఖాచార్యు కరుణ నది ని
వృత్తముగఁ జేయు మాండుక! యిద్ధచరిత! ౬౭౪

తే॥ తదహియాగసథలంబునఁ దప్పకుండ గౌరవంశోద్భవంబు నకల్మషంబు
నైన చైతన్యకులమున కధికఫలముకా మహాభాగవతము బల్కుంగఁబడును.

చ॥ మఱి జనమేజయుండు సవమంత్రవిదగ్రణులైన ధారణీ
సురులకు నూఱుగ్రామముల జోతల సర్చలసల్పి యేచ్చి స
ద్గురువగు వేల్పుటాజ్ఞపలుకుం దలఁదాలిచి మాసమొండు సూ
కరమను తీర్థరాజమునఁ గ్రాలి యొనర్చి యనేకదానముల్. ౬౭౫

తే॥ పడ్రసాంచితమైనట్టి సావ మగ్ర
జలకుఁ బెట్టి గజాశ్వగోవులను రత్న
ముల నొసంగి తత్ఫలినుండి పుణ్యగంగ
దరులఁగల తీరములఁ జూచి గురునిఁ గూడి. ౬౭౮

చ॥ వడిగ శయానముఁ బురికిఁ బార్షదయుక్తముగాను జేరి యా
యొడయని యాజ్ఞ నచ్చట నె యుండి ససాధనవస్తుజాలుడై
బుడమినిఁ గెల్చి భూభుజసమూహవిభుండయి యశ్వమేధ మె
క్కుడుగ నొనర్చి స్వీయగురుకుంజరునిఁ శరణంబుఁ గోరియున్. ౬౭౯

తే॥ అమరనదికిఁ బూర్వదిశను నైదు క్రోసులను జెలంగెడిచోటున నధివసించి
భక్తి నేకాంతసేవను యుక్తరీతి సల్పఁగలఁడు మాండూక! యా సానమందు.

ఉ॥ సంస్కృతిరోగహింసకము సార్థకముఁ బరమార్థవంబు స
త్సంసితమైన భాగవతధర్మవిచారముఁ బుణ్యపూరుషో
త్తంసులు సేరి సల్పుదురు తత్సమయంబున నీవు నుండి త
ద్ధంసవిశేషముల్ విని మహత్పదమొందెద వో మునీశ్వరా! ౬౮౦

క॥ డెందమునందున సందియ మిందులకుం జెందవల దహీనతపము రా
త్రిందివమును సల్పుట నీకుం దెలియ న్నుడివితి నిది కోవిదవర్యా! ౬౮౧

చ॥ అని యిటుబల్కి వేడ్క వర మాతనికిచ్చి తదచ్యుతాగ్రజుం
డనుగవిశిష్టుడై వెడలి యాయతమైన శయానపట్టణం
బునకు శివాశ నుండునది పుష్పవతీపురి కంతకాశఁ బొం
దినదియుఁ గంటకస్థలి కుదీచినినుండిన మంచిచోటునన్. ౬౮౨

తే॥ వాసమొనరించి పదివేలవాజు లొక్క
వందరథములుఁ బదివేలపాలుఁబితుకు
మంచియావులు నొకవేయి మత్తకరులు
భూనురులకు నొసంగెఁ దతమయమందు. ౬౮౩

ఉ॥ దేవతలున్ ద్విజన్ములును దివ్యతపోధను లేగుదెంచి యిం
ద్రావరజాగ్రజున్ గని తరంఘ్రిసరోజములందు వ్రాలి పు
ష్పావళిచందనాదులను నర్చనసల్పియుఁ “గోలఘాతినే
దైవతపోషకాయ వదదాయ నమోనయ” యంచు వేడుడున్. ౬౮౪

చ॥ హలి కని భావమం దలరి యార్థ్యతపోధనదేవులార! ని
స్తులముగ నన్నుతించితిరి తూర్ణముగా వరమేమి మీకుఁ గా
వలయునొ తెల్పుఁడీ! యనఁగ వారిటులడిగి మీరలెప్పు డే
సిలుఁగులు మాకుఁ గల్గినను జిందఱవందఱఁ జేయుఁ డత్తటిన్. ౬౮౫

ఉ॥ పిమ్మట రేవతీశుఁ డిటు ప్రీతి వచించెను నయ్యలార ! భా
వమ్ముల మీరు నన్ దలచుపట్టుల మీదరి కేను వచ్చి క
ష్టమ్ములఁ బాపి పూర్ణ మగుసౌఖ్యముగల్గ నొనర్చి పోయెదన్
నమ్ముడు దీని మానసమునన్ శపథంబు మదీయ మియ్యదే ౬౮౬

తే॥ ఈర లండఱితావున కేగుదెంచి, భక్తితో నాకుఁ బూజలఁ బరగఁజేసి
యుంటి రందున నియ్యది యర్విఁ బ్రథితి, నందె సంకర్షణస్థానమనఁగ ననఘ !

ఉ॥ మానవు లిందుఁ గల్గెడి నమర్త్యధునీమణియందు వేకువన్
స్నానమొనర్చినన్ వ్రతమునల్పిన వేల్పులఁబూజచేసినన్
దానములిచ్చినన్ హరిని నమ్మి భజించిన ధన్యులై ఘన
స్థానముఁ జెందనేర్తు రిది తథ్యము బథ్యమటండుఁ బల్కియున్. ౮౬౮

తే॥ స్వపుర మైనట్టి మధురకు సకలమిత్రసహితముగ నేగె నీ కోలసంప్రమధన
రామపూజలు గలకథయేమటిలక , యవధరించినవా ర్ధన్యు లాదు రనఘ !

తే॥ అనఁగ బహులాశ్వుఁ డిట్లనె నమరమాని !
సీరి యొకసారి చనినంత తేత్రమయ్యె
ననుచు వినిచితి నిక ననయంబు మధుర
నునికిఁ జేసెడి నది యెంత యుత్తమంబా ! ౬౯౦

—* మధురాపురీ మాహా త్మ్యము. *—

మ॥ మఱియున్ దన్మధురాభిధాపురమునన్ మాహాత్మ్య మేముండు ? నే
పరమాత్ముండు వసించు ? నే నరపతుల్ పాలింతు ? రద్దాని నే
పరమతేత్రమునందు నద్ది తగు ? నీ వార్తల్ బ్రశంసింపఁగా
గరమున్ వేడెద నారదా ! యనఁగఁ బల్కున్ సాగె నాతం డిటుల్ ౬౯౧

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోహరుండు చిత్తజరూపుఁ డను త్తముండు సం
సారగతార్తి హంతకుండు సర్పకులేంద్రశయానుఁ డాద్యుండున్
వీరుండు దేవకీసుతుండు విశ్వవిభుండుఁ బ్రపూర్ణుండున్ నిశా
టారియు నైన శ్రీహరియె యా మధురాపుర మేలు మేలుగాన్ ౬౯౨

సీ॥ భగవత్కరుణచేత బ్రాహ్మణవరుండగు కపిలున కే మహాఘనుండు పుట్టి
దత్తపిలాభిధుం డుత్కటామోదియై బృందారకేంద్రున కెవని నిచ్చె
నా విబుధులగెల్చి రావణుండును లంకఁ బొగడి యెవ్వనికిఁ బూజనలై
నా లంకను జయించి యవనిజాపతి యయోధ్యాపురి నెవరికి నర్చఁజేసె

తే॥ నట్టి శ్రీరాము భజించి యిట్టి మధుర
యందు శత్రుఘ్నుఁ డెవ్వని కంజలులను
గూర్చి నా మాధురులసేవఁ గొనునొ యెవ్వఁ
డల కపిలవరాహుఁడె మంత్రియయ్యె నయ్య! ౬౯౩

క॥ భూతేశ్వరుడగు శంకరుఁ డాతతయప్పిని ధరించి యధములు సెడఁగాఁ
బ్రీతికొ జెండఁగ భక్తులు బ్రాతిగ నట క్షత్తయయ్యె బహులాశ్వవిభూ!

తే॥ సింగమందునఁ గూర్చుండి సిలుఁగులెల్ల బొల్లువడఁజేసి మంగళముల్ సెలంగ
నల్పి సతము మహావిద్య చండికాంబ గ్రామ దేవతగా నుండె గరుణ నచట

క॥ నేనో తత్పురిచారుడ నానేతకుఁ పౌరులకును నఖిలజగములక
మానక జరిగెడి వార్తలఁ బూనికతో నుడువుచుండు బుణ్యచరిత్రా! ౬౯౪

చ॥ అల మధురాపురాంతరమునందున శ్రీమధురాంబ యుండి నెం
జలులను బాపి సర్వులకు శ్రీఘనతా ధన శూరతాయువు
ల్బలముగ నిచ్చు నాహరి సలక్షణదేహమునుండి తత్పుర
స్థలము జనించె దానిఁ గను సజ్జనుఁడొందుఁ బరంబు భూవరా! ౬౯౫

తే॥ జలధరాకార భాసురుల్ నలుబుజములు గలుగువారలు నగు రమాకాంతపార్శ్వ
దులు విమానములందు మృతులను జేర్చి పరమపదవికిఁదోడ్పొంది యరిగెదరట

తే॥ మును స్వయంభువు శతవర్షములు తపంబు
నట్టి మధురాపురమున నిరన్నుఁ డగుచుఁ
జేసి స్వాయంభువ మనువుకొ శ్రీధరదయఁ
బుత్తునిగఁ గాంచె మైథిల భూవరేణ్య! ౬౯౬

వ॥ వెండియు, దేవవరుండును, సతీవతియు నగు భూతేశ్వరుండు వ్రతియై
దివ్యవర్ష శతకంబు తపంబౌ మధువనంబునం బొనరించి, శ్రీకృష్ణప్రసాదంబుఁ బొంది,
తన్మధురాపుర ద్వారపాలకత్వం బొర్జించె. నేనును దదనుగ్రహంబుననే తన్నగరం
బునకు దూతగాఁ బోఁజాలితి. దుర్గాదేవియు నట కరిగి శ్రీకృష్ణున కూడిగముం
జేయుచుండె. తద్వనంబుననే యింద్రుండు మహేంద్రవదంబును, నినుండు మనువును,
ధనదుండు నిత్యనిధిని, బాళి పాశంబును, ధ్రువుండు ధ్రువపదంబును, నియమంబు
గాఁ దపం బొనరించి, సంపాదించిరి. శ్రీరాముండు లవణాసురపరాజయంబును,
సంబరీషుండు ముక్తిని, రఘుచిత్రకేతులు కార్యసిద్ధిని బొందిరి. తన్మధువనంబుననే
మాధవమాసంబున నమ్మధుసూదనుం డమ్మఘనామకనిశాటుని డీకొని, డింక
వేయించె. సప్తమహర్షులు, నన్యమునులు నందుననే తపించి, జపించి, యిష్టసిద్ధినిం
బడసిరి. గోకర్ణనామకుండగు వైశ్ణవుండును, మహానిధిని నందుననే పొందె. లోక

రావణుండగు రావణుండు తద్వనంబున నధికనిష్ఠతోఁ దపంబొనరించి, గరిష్ఠులును ద్రుఢిష్ఠులు నగు బర్హిర్ముఖుల నోడించి, దేవానాం ప్రియులగు పూర్వదేవులను గూడి యమ రావతీపురంబును బురుడింపంజాలు లంకానగరం బకలంకంబుగా నిర్మింపంజాలె. అందు ననే శంతనుమహారాజును దపంబొనర్చి, తత్త్వార్థసాగరుండును, గుణరత్నాకరుండును నగు భీష్మునిం గుమారుగాఁ బడయ నేర్చెం గాదె యని వాకొన, బహులాశ్వుం డాకర్ణించి, సంతోషించి, శిరంబు వంచి, చేతులు ముకుళించి, స్వామీ! యట్టి మధురానగరతిలకంబున వాసంబుజేసినవారల కేఫలంబు గల్గినో వాక్రువ్వు మను టయు సురర్షి యిట్లనియె.

200

చ॥ తొలుత వరాహుఁ డీ ధరణి తోయధిలో మునుగంగఁ గోఱలక
గలభము తమ్మిఁ దుండమునఁ గైకొనినట్టుల లేవనెత్తి యా
యిల మధురాపురికా నిలిపి యెల్లవిధంబులఁ గాచె నంచుఁ బె
ద్దలు వచియింప నేను విని తన్నహిమంబును నీకుఁ జెప్పితికా

200

చ॥ మధురయటంచుఁ బల్కు నలమాధవు నామము నాడినట్లగుక
మధురను దాకినంత నల మాధవభక్తులఁ గూడినట్లగుక
మధురను విన్నమాత్ర నలమాధవుగాధను గ్రోలినట్లగుక
మధురను గన్నమాత్ర నలమాధవు గారించినయట్టులౌ విభూ!

20౨

తే॥ మధుర మూర్కొనినంత నా మాధవప్రి
యమగు తులసి నాఘ్రాణించి నట్టు లగును
మధురలో భుజించినమాత్ర మాపతికి మ
హానివేదనమును బెట్టినట్టులగును

203

క॥ మధురను దిరిగెడివాఁడును మధురిపు కృపఁగోరి తీర్థమండలియాత్రక
వృధవిడి చేసెడి ఫలమును విధిగాఁ దా ననుభవించుఁ బృథ్వీనాథా!

20౪

ఆ॥ మధురఁ గామములను మరఁగినవాండ్రును శ్రీరమేశు పూజఁ జేసినంత
ఫలముఁ జెందఁగలరు పరమపాతకియును దత్పురమున నున్న ధన్యుఁడగును

క॥ స్త్రీఘ్నులు గోఘ్నులు నిజగోత్రఘ్నులు రాజఘ్ను లాత్మతాతఘ్నులు బ్ర
హ్మఘ్నులు మాతృఘ్నులును గృతఘ్ను లచటనున్న ధన్యతను గాంతుగదా

క॥ అలపురి నడువనియడుగులు నలఁతియుఁ గననట్టి కనులు నాలింపని వీ
నులు సర్పింపని చేతులు బిలువని కంఠంబు నేతిబీజలు గావే

20౭

క॥ అందలి సందులగొందుల నందములగు రాజవీధులందున ముక్తికా
జెందఁగఁజేసెడి వార్తలె పొందికగా జరుగుచుండు భూభుజపర్యా!

20౮

- క॥ ఆనగరంబున మనుజుడు స్నానమును సల్ప వారణాసిగయాది
స్నాన మొనర్చిన ఫలములు మానక యందంగఁగలఁడు మానవనాథా !
- సీ॥ ఏ పురమందున నెల్లదోషంబుల నణఁగఁద్రొక్కఁగఁజాలు నని సెలంగు
నెట్టి పురంబున నట్టివనంబులు పదునాల్గుకోటులు బరగుచుండు
నేనగరంబున స్నానపానాదులం జేసినచో ముక్తి సిద్ధియగును
నేపత్తనముగన్న నెల్లతీర్థంబులఁ గాంచినఫలములు గలుగఁగలవు
- ఆ॥ మఱియు నేపురి విన్నచో ధరణినున్న యెల్లపట్టణములవితఁ లెఱిగినట్టు
లగునొ యామధురాపురి కధికభక్తి మొక్కుచుంటిని నాకదే దిక్కటంచు
- తే॥ అఖిల భవననాథుండును నవ్యయుండు నప్రమేయుండు నాదిమధ్యాంతరహితఁ
డచలుఁడాద్యుఁ డనంతఁడనైన కృష్ణుఁడేలు నామధురాపురి కెరఁగుచుంటి
- క॥ పరదయు మోక్షద ధర్మాకరయును దీర్ఘేశ్వరియును గాళించిని
ర్పురిణీతటభాసురశ్రీహరిపురియా మధురఁదలఁతు సఘములణంగఁ
- తే॥ ఎవ్వ రీ కథవిందురో యవ్వరిష్ఠ లాత్మజన్మమునందలి యధికమైన
దురితముల నెల్ల బోకార్చి పరమమైన హరిపదంబును గాంతురో ధరణినాథ!

ప॥ మఱియు నెవ్వం డీమధురాఖండం బఖండభక్తితోఁ గామియై చదువునో
వినునో యవ్వాఁ డేమమ్మాఁడుల జన్మంబులందనుక నుత్తమ జన్మంబైతి, కఠితురగ
రథపదాతులు దనతోరణంబునఁ బాలుపాటుచుండ నవనిధినాథుండై పుత్ర
పౌత్రాదులం గలిగి కీర్తిం జెందంగలఁడు. ఇది వినిన బ్రాహ్మణుం డుద్దండ విద్వాం
సుండగు త్పత్రియుండు ఖండీకృతశత్రుమండలుండగు. వైశ్యుండు ధనాధికుం డగు
ఇంకను నామ్మాఁడువర్ణంబులవారి ముఖంబున నాలకించిన శూద్రుండును నిర్మలుం
డగు. వెండియు నెవండీ ఖండంబు నిష్కామియై పఠించునో యావిధుం డైహిక
సుఖంబులఁ బోద్రోసి స్వర్గలోకాదులను దూరీకరించి, యత్యుత్తమంబగు గోలో
కంబునకుఁ బోయి, బ్రహ్మానందంబు బొందఁగలండని యెఱుంగుమని బహులాశ్వున
కుం జెప్పెనని గర్గాచార్యుం డనువదింప నాకళించుకొనిన శౌనకాదిమహర్షులు
క్రమ్మఱ నిట్లని ప్రార్థించిరి. ౭౧౪

శా॥ వత్సా మర్త్య విపక్షశిక్షణకృతీ! వర్ణాశ్రమాధార! శ్రీ
వత్సాంకా! కనదభ్రవర్ణరుచిరా! బాణాసురధ్వంసకా!
సత్సాంగత్య సుగమ్యరూపధర! కుబ్జాకామదాయీ! దయా
ప్రోత్సాహార్ణవ! యుత్సవించిత! హరీ! యుర్విధవా! మాధవా! ౭౧౫

మానిని.

అనుపమ గుణశాలీ ! యద్భుతాపీతకీలీ !
 వనరుహదళనేత్రా ! బ్రహ్మపూజాదిపాత్రా !
 మునిహృదయవిలోలా ! పుణ్యసంతానశీలా !
 యనుగతరుచిపూర్తి ! యాగమధ్యేయకీర్తి !

౭౧౬

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్రాపస్తంబనూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకుల
 కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ
 సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ
 నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే
 యూష్యశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
 శ్రీగర్గభాగవతం బందలి
 మధురాఖండము
 సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గభాగవతము

ద్వారకా ఖండము

అంభోజాసన జనకా!
యంభోజదళాయతాక్ష! యంభోదాభా!
యంభోధిశయన! సుకృతా
రంభా! సంరంభరహిత! రాధాకృష్ణా!

౧

వ॥ బ్రహ్మర్షి వరేణ్య! సురర్షి వర్మండగు నారదునిచే హర్షప్రదంబగు సమ్మధురాఖండంబు శ్రవణమధురంబుగాఁ గ్రోలిన యా బహులాశ్వ భూపాలకుం డావల నా విబుధమాసింద్రు నేమని వృచ్చించెనో పలుకుమనుటయు గర్గాచార్యుం డిట్లనియె.

క॥ నారద! మధురాఖండం బారహి వచియించి యెదుగు నఖిలాఘములకా దూరీకరణ మొనర్చితి రీరె కద పరార్థపరు లహీనయశస్వీ!

౩

తే॥ మఱియు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ మధుగ విడిచి ద్వారకాపురికేలకో తరలె? నందు నేమిచేసె వివాహములెన్ని యతని కాత్మజాతులెందరు గలరవి వచింపు ర

—♦ కంసుని భార్యలు జరాసంధుని మ్రోలకువచ్చి విలపించుట. ♦—

ఆ॥ అనంగ నారదుండు ననియె నీవిధముగా నటులఁ గంసుఁ డంతమైన పిదప నతని భార్యలై న యస్తియుఁ, బ్రాస్తియు మొత్తుకొనుచుఁ దండ్రీ మ్రోలకేగి

శా॥ కట్టా! యెట్టుల నిట్టి దుఃఖమొదలెక గారానికాలంబు మా కిట్టుల్ సేకురె? నెట్టి వీరులును దండ్రీ! యా హృషీకేశునికా మట్టక లేరుగదా! యయో! శివశివా! మాకిట్టి యాపత్తులొ దిట్టల్ మీరు సెలంగియుక ఫలములేదే! యో జరాపుత్రకా!

౬

తే॥ సకల లోకంబులకా గెల్చి చక్రవర్తివగుచుఁ గప్పంబులంగొని యలరునీవె నపరివారానుజుండవై చక్రీచేత మడిసితివి నాథ! దుష్కాలమహిమగాదె?

క॥ అని కూతులు విలపింపంగ వినిన జరాసంధుఁ డుగ్రభీషణవృష్టిఁ
గని యిటులఁ వాక్రుచ్చెను మనుజామరకిన్నరులును మల్లటపడఁగఁ ౮

—† శ్రీకృష్ణునిపై జరాసంధుఁడు దండయాత్రఁ జేయుట. †—

పంచచామరము॥ భయంబు, భక్తిలేక యాదవప్రభుగ్రసేనజుఁ
లయంబు జేసినా వరే ! యనామకా ! యదూర్భవా !
రయంబునఁ జగంబు వీరరాక్షసాళి మెచ్చఁగా
నయాదవంబుగా నొనర్తునంచు నెంచు మాతృలోక ౯

తే॥ ఇటుల శపథంబుఁజేసి దుహితల నాశ్వసించి యాత్మీయ సఖులకుఁ జేసినట్టి
ప్రతిస తెలువంగ భటవర్యుఁబనిచి ఘోరసమరసన్నాహముల్ సల్పి సరభసమున

క॥ ప్రాంశుబలివృథుగు త్రయో వింశత్యక్షాహిణులకుఁ బెరిగిన సేనఁ
సంశయములేక కొని యదువంశముఁ గూల్పంగ వెడలెఁ బటుదర్పమునఁ

సీ॥ తద్రోషఘోరాగ్ని దావానలముభంగి మధురాపురంబుపై మలయఁదొడఁగె
దత్తైవ్యపాద ఘాతంబులు కుంభినిఁ గులగోత్రములతోడఁ గ్రుంగఁజేసె
దద్రణభేరిశబ్దంబులు సప్తసముద్రమహార్భటిఁ నిద్రఁబుచ్చె
దత్కరి హయ బృంహితాహేమ లప్తదిగ్బద్రనాగంబుల బధిరపరచె

తే॥ దత్ప్రతిజ్ఞయు మానవ దానవామ రాహివిద్యాధరోఽస్సరో వ్యూహములకు
వింతగలిగించె మఱియుఁ ద్రివిక్రమ బలభద్రులకు గిన్నఁ బుట్టించె బార్ధివేంద్ర!

తే॥ ఇంతలో మధురాపురి నెలమి నున్న ప్రజ జరాసంధుశపనంబురాక లెఱిగి
కలఁతపడఁజొచ్చె నప్పుడా కమలనాభుఁ డగ్రజుండగు సీరికి ననియె నిట్లు ౧౩

ఉ॥ అగ్రజ ! యీ యహంబున జరాత్మజుఁ డాజినొనర్ప సేనతో
నుగ్రయమాభుండై యిటకు నుబ్బుచు వచ్చెడివానిఁ జూచి పా
రాగ్రణు లక్ష్మిలికబడి భయంబున నుండిరి కాన వేగ నీ
పుగ్రునిఁబోలి వాని చము పుక్కడఁగింపుము నేను మెచ్చఁగఁ ౧౪

ఉ॥ కాని జరాతనూభవుని కంఠము ద్రెళ్ళఁగఁ గొట్టఁగూడ ద
వ్యానికే గా మఱొక్క పృథు బాహుబలప్రధితుండు గ్రాలెడిఁ
వీని చమూసమూహముల భిన్న మొనర్చిన జాలులోకమ
న్మృతముదంబు నెందఁగలదో ముసలీ ! యరినాగ కేసరీ ! ౧౫

చంపెద వీనిబండుగులఁ జావఁగఁ గొట్టెద వీని రథ్యముల్
త్రెంపెద వీని లక్ష్మములఁ ద్రెళ్ళనొనర్చెద వీని సేనలఁ
నింపెద నేనుపీల్గులని నెట్టెద వీని సహాయకారులఁ
నింపెద హర్ష మీభువికి నెమ్మినిఁ గూర్చెద సాధుపంక్తికిఁ

౧౬

వనజాక్షుం డిటు పల్కుచుండుతటి నా వై కుంఠలోకంబునుం
డి నిరాతంకముగా రథద్వయము కోటిరాస్త్రశస్త్రాంచితం
బు నలంకారసమన్వితంబునయి సంపూర్ణప్రభారాశితోఁ
జనుదెంచెఁగద వారిముంగలకుఁ గాంచఁగ సభ్యు లబ్రంబుగాఁ

౧౭

వచ్చిన స్వందనంబులను బద్ధదళాక్షుండు గాంచి యన్నకుఁ
గ్రచ్చఱఁ గేలఁజూపి బలరామ ! యివే జయలక్ష్మిఁగూర్చి పే
రెచ్చనొనర్చుగాన వడినెక్కి జరాసుతు సై న్యధాన్యముఁ
గచ్చియ నాఁగ తోటఁబడఁగఁ నుసించేయు మయోగ్రహేతితోఁ

౧౮

ఇటులఁ బల్కి మహాగ్రహాగ్రనిభులై హేరాళ ధారాళ స
ద్భటఘోటద్వివకోటిసాటవనటద్బాహుమహోద్దండులై
పటుశస్త్రాస్త్రసమేతులై కవచశుభదేహులై ధీరులై
త్రుటి నాతేరులనెక్కి కృష్ణముసలుల్ దోలెంచి రాజ్యరమై

౧౯

అంతం గంసాంతకుఁ డత్యంతోత్సాహంబు పుట్ట నాత్మచమువులఁ
సంతాపము గలుగఁగ నరిసంతతులకుఁ బాంచజన్యశంఖం బూదఁ

౨౦

ఇటిపట్టునందు నింద్రాదిదేవత లంబరమున నిల్చి యబ్బురముగ
ననిమిషత్వమెంతో యన్వర్థకముగాగఁ జూడఁదొడఁగిరో యశోధనాశ్య ! ౨౧

అంతఁ మాగధనాథుఁడానగధరుఁ హంకారహుంకార వి
క్రాంతిక్రాంతనితాంతసైన్యయుతుడై కాలంబు జేయింపఁభా
స్వంతుఁ మేఘముగప్పుచొప్పున సమాచ్ఛాదించి సోల్లంత మ
త్యంతంబాడెను వక్ష్యమాణవిధిఁ దదౌప్యంబు స్పష్టంబుగాఁ

౨౨

— జరాసంధుండు శ్రీకృష్ణుని బరిహాసోక్తులాడుట —

గోపాలార్భక ! పొమ్ము పొమ్మలఁతియూ గోశ్రేణులఁ గాచుటో
గోపీగోపకబాలకావళులతోఁ గోలాటముల్ వేయుటో
సాపాటుల్ గడుజేయుటో మధురగవ్యాదుల్ త్రుటిఁ ద్రావుటో
నీ పంతంబున కర్హమా నిఁకనిదో నీచేతగాదో కుధీ !

౨౩

సీ॥ ఆబలను జంపుట సధికుండనైతి నేనంచు నీవాత్మ మదించినావా
ప్రాతబండినిఁ దన్ని బలశాలినైతి నేనంచు నీవాత్మ యోజించినావా
దేబనొక్కనిఁగొట్టి దిట్ట నెరిని నేనటంచు నీవాత్మ గర్వించినావా
రెండుచెట్టులఁగూల్చి దండివాడను నేనటంచు నీవాత్మలో నెంచినావా

గీ॥ రెండు చిటుబండలుండెడి నొండుకొండనైతి గండఁడ నేనంచు నెంచినావా
యాజరాసంధు శూరతలెఱుంగవహహ! తొలఁగిపోకున్న నిచట నీతలతొలంగు

సీ॥ బృందావనముగాదు విహారింప నియ్యది పూర్ణభయదయుద్ధభూమి గాని
గోపాలకులు గారు కూడియాడఁగవీరు ప్రలయకాలసమానభటులుగాని
మురళిసరళిగాదు ముచ్చటపడ నిద్ది బహుఘోరరణభేరిఘోరిగాని
హైమవేత్రంబుగా దాలఁదోలఁగనిద్ది చాపగదాతండసమితిగాని

గీ॥ మంజులాలాపములు గావు మాటలాడ నివ్వ ప్రాణములందీయు నెదిరి కఱకు
నుడులుగాని కావున నీవు దుడుకువిడిచి బ్రతికి శుభములఁబడయుమో బాల! చనుము!

మ॥ కులగోత్రంబులు వన్నెవాసు లెవి వాక్రువ్వంగ వీల్సాని గొ
ల్లలలోఁబుట్టి ఘనుండనంచు నలవిఁ లక్ష్మీంపకే యీ రహిన్
గలమండేయఁగ సిద్ధమైతి వధమా! కయ్యంబు నీతోడ నే
నలువనోబూనుట లజ్జయుయ్యెడిని ఛీ చాల్దాలు పో బాలకా!

—౨౬—

— శ్రీకృష్ణుడు జరాసంధునితో డీకొనుట —

తి॥ పల్కగ పట్టు మాగధుఁడు పంకజలోచనుఁ జాలకించి రా
మల్కలు జైలుదేరఁగ నిజోగ్రమహాగ్రహవహ్నిలో నిలుల
బల్కె జరాకుమారునకు బాపి! మదీయమహత్వతత్వము
పల్కకపోయినన్ దెలియవా! వృధగా ననుఁ దూలనాడెదే!

—౨౭—

గీ॥ తెలియకవాణితి వందునఁ బలికెడ నొకకొంత నాది బాహుబలమున్
దెలిసికొని కలను సలుపుము పలుకులకుం బ్రధనమునకు బహుదూరముగా

సీ॥ ఎవ్వఁడు చివ్వలో నెల్లలోకంబుల జయలక్ష్మిఁగైకొనన్ జాలియుండె
నెవ్వఁడు గండున నెట్టిజెట్టులనైన జిటికలో పశులుగాఁ జేసికొనియె
నెవ్వఁడు నరదివిజేశ్వరాసురులచేఁ గవ్వంబులంగొని గర్వపడియె
నెవ్వఁడు మధురాపురీశుఁడై సకలభోగంబులం బొంది సుఖంబుఁజెందె

గీ॥ నెవ్వఁడీదృశోత్పాసము లిపుడు పలికి ఏరవీరుడనంచు గర్వించు నీదు
మెప్పుడేకొనె సలమాగధోర్విపరిని గంమ హింసించితిని నోస్యశంస! వినుము.

ఉ॥ చించితి నింక నట్టి జగజెట్టులఁబట్టి నియుద్ధమందునన్
 ద్రుంచితి సాధుభూరమణ దూషణ మారణ కృత్ఫలాటవి
 మంచితి వేడ్కతో దురభిమాన విహీన మదీయభక్తులన్
 దించితిఁ గొంత భూభరము దింతు మరిన్ దృఢఖర్వగర్వమున్ 30

క॥ ఊరుం బేరును లేదని సారెకు నాజాతిఁగూర్చి జల్పింతు వారే !
 యేరికి నీకూతుల నిడి సారెలఁజేసితివో దాని జ్ఞప్తికిఁజెమ్మా ! 31

క॥ ఎగదిగఁజూచెదవేలా ! యెగతాళి నొనర్తువేల ! యిపుడే యనికిన్
 మగతనము గల్గెనేని సరిగ మొలత్రాడున్న నీకరే రా రమ్మా ! 32

ప॥ అనిన మదోన్మదుండగు జరాసంధుండుద్దండవండధరుని మాడ్కి నఖండ
 శోషోద్ధరుండై ప్రలయాకాలానలుం బోలె రూక్షరక్తవక్త్రుండై యచలధరాధర
 నిచయంబు విధంబున సుస్థితుండై భ్రుకుటి వికటంబుగా నయనంబులు విషమంబులుగాఁ
 గరంబులు శరపరంపరాగ్రహణచణంబులుగా దేహంబు దృఢకవచాచ్ఛాదితంబుగా
 యాదవమూలనిర్మూలనాభీష్టార్థియై యఖర్వగర్వంబున నంధీభూతచేతస్కుండై
 యుక్తాయుక్తంబులు తృక్తంబుగావించి భక్తవత్సలుండును, దయాకరుండును, శ్రీక
 రుండును, దుర్జనభర్జనండును, నర్జనసఖుండును, జగన్నాథుండు నగు మాధవునితో
 నాయోధనం బొనర్ప హరితో హరియును, మహీధ్రంబుతో మహీధ్రంబును, సము
 ద్రంబుతో సముద్రంబును డీకొనువీణఁ దాళ నాయనిరుద్ధుండు ప్రలయరుద్రుని
 మాద్రుఁ గ్రుద్ధుండై సర్వసన్నద్ధుండై యాయుద్ధరంగంబునం బ్రతిఘటింప నుభయ
 సైన్యంబు లనన్యశౌర్యధైర్యంబులతోఁ బరస్పరంబు జయం బభ్యర్థించుచు డమరు
 మడ్లు డిండిమ ఝర్జర మర్దల పణవ భేరి కాహళి పటహ ధక్కా భౌంకార టంకార
 క్రేంకారంబులు సంకులంబుగా బహుళదరీవరీవృతగిరులం బ్రతిధ్వనించునట్లు మొఱయ
 ముసల ముద్గర శరతోమర కరవాల శూలగదా పట్టిన పరిఘా కుంత సంతతులం
 బారిఁబారిఁ గసిమెయి వెనవెన విసరి వేసికొనుచు నడుమనడుమ బాహాబాహిం
 గచాగచిం గేశాకేశిన్ మత్సరంబునన్ బోరాడుచు మాతాడుచు బాతాడ
 వెన్నాడుచు నార్చుచుఁ బేర్చుచుఁ దమతమ మూఁతలం బేర్చుకొనుచు నేర్చినకరణిని
 మార్చిమార్చి నేర్పన బృందారక సందోహంబు లారా ! యనం జిత్రతరంబును,
 రోమహర్షణంబు నగు తుములయుద్ధంబుఁ గావించు పట్టున. 33

మ॥ ధృతరాష్ట్రాత్మజుడౌ సుయోధనుడు దుర్భీకుండు తన్మాగధా
 నతుండౌటం దగు సాయమున్ సలుప మానస్తైర్యధైర్యాంచితం
 బతులాశ్వేభరధాన్వితంబు నగు పంచాక్షిహిణిసైన్యము
 ద్యుతధాటిన్ జనుదెంచ యాదవులతోఁ బోరాడవచ్చెన్ జుమీ ! 34

- ఉ! వచ్చి నిలింపు తార ! యనఁ జారుషమున్ వెలుగంగ మాగధుల్
హెచ్చ యదూర్ధ్వపుల్ బెగడ నేవునఁ దూపు లపారధారగా
గ్రచ్చుటవేసి యాదవతురంగమదద్విపయోధయాధముల్
వ్రచ్చునటుల్ బొనర్చెను జరాసుతుఁ డెచ్చుగమెచ్చ నిచ్చలోన్ 37
- శా! సంధ్యారాగముఁ బోలు మోమున జరాసంధాత్మత్వమర్థమై
వింధ్యాధీశుఁడు తద్వశుండును ధనుర్విద్యానవద్యుండుఁగ
ర్వాంధ్యంబెల్లెడ గ్రమ్మఁ బెర్చొనిన పంచాక్షోహిణీసేనతో
సంధ్యాలాపములాడు చాజనలువన్ సాగెన్ రిపుల్ భీతిలన్ 38
- క! తృక్షోహిణీ సైన్యముతో దటుండగు వంగవిభుఁడు ధారాశముగాఁ
బ్రక్షయముగాఁగ యాదవపక్షము తా నేగుదెంచె బ్రదననలికిన్ 39
- చ! మఱియును దజ్జరాతనయు మాటకు లోఁగిన యన్యరాజులున్
కరిరధరధ్యయుక్తులయి కత్తెముల్ ధరియించి వాహినుల్
బరువడిసాగఁ బోరునకు వచ్చిరి వీరరసాతిరేకులై
యరినికరం బరే యనుచు నార్వ సుపర్వులు వింతసెందఁగాన్ 40
- మ! ఇటులేతెంచి తదీయసైన్యములు శ్రీకృష్ణాయతానీకమున్
బటునారాచవరంపరార్భటులతో ధైరించి పోరాడఁగా
విటతాటంబుగ యాదవుల్ జెదరి. వేవీతానిశస్త్రాస్త్రులై
చటులప్రక్రియఁ బాటఁగా దొడఁగి రా సంగ్రామరంగంబునన్ 41
- క! అరదములు నేలఁగూలెను విరిగెను తెక్కింబులెల్ల బిడ్డెను హరులున్
ద్విరదములువ్రాలె నఱిముఱి నొరిగెను బాదాతమును పయోజాక్షుమొనన్
- గీ! ఇటులఁదజ్జరాసంధుని చటులసేన యాదవులమూఁడలన్నింటి హతమునల్పఁ
గసి నసంఖ్యాకబాణముల్ విసరె నప్పు డంధకారమ్ము గ్రమ్మె రణాంగణమున
- శా! పైకుంతుం డటుపై నకుంతితగతిన్ స్వప్ర్యాహసందోహముల్
జీకాకాటను గాంచి మించి కసితో స్వీయంబు శార్ఙ్గంబు భూ
మ్యాకాశంబులఁ బర్వ దిగ్గజము లాహా! యంచు లక్ష్మింపగా
సాకల్యంబుగ నెక్కుపెట్టె దనదా సైన్యంబు మాన్యంబుగాన్ 42
- ఉ! ప్రెగ్గడ లగ్గలంబుగను బెగ్గిలసాగిరి జెట్టిజట్టులున్
బగ్గెనువీడి రత్నములు పైకెగురంగడఁగెన్ భయంబునన్
నెగ్గకపోయె నాగములు నీరసమయ్యెను విండ్లు సారధుల్
దగ్గిరి శార్ఙ్గటంకృతివితానముచే మగధేశుసేనలొన్ 43

శా! ఇంకా దత్తమయంబునందు యదువంశేశానసేనానులు
శంకాతంకవిహీనులై డమరు వీణా మడ్డు ధక్కానక
క్రేంకారంబులు భాంకృతుల్ సమర భేరిరావముల్ శింజి
టంకారంబులు సల్పి రొక్కమొగి గాటంబొనటుల్ భూపరా!

రర

ప॥ అంతః. మైరివారహరణకరణకరణరచనాధురంధరుండగు నగ్గరుడధ్వజా
నలుండు బలభద్రదానిలుండు బాసటగా శిఖావళిపింఛంబుల్కుగాఁ గరివీరంబులు
రసనంబులుగా శార్ఙ్గ చక్రాద్యాయుధంబులు దరంబులుగా హేమచేల ద్వయంబు
తేజఃపుంజంబుగాఁ బ్రచండమార్తాండుండు ప్రతాపంబుగా వీణావేణుధక్కానకాద్య
నేకవాద్యంబులు స్వాపేతిశబ్దంబులుగా సాశ్వరథం బజవాహనంబుగా వెడలి పు
మినిఁబడి వడివడి ప్రచుక్కుని చొచ్చెడి పిడుగు కడంకఁ గడలు గడగడవడంక దుర్భ
దాంధంబును దుర్నిరీక్ష్యంబును నగు విపక్షపాక్షీకమహారణ్యంబులోఁ జొరఁబడి
ప్రలయకాలా భీలజాజ్వల్యమానజ్వలను విధంబునఁ జెచ్చుపెచ్చిలి వియచ్చర
మాసింద్రుండు మెచ్చి తాండవలీలాలోలుండుగా దహింపం గడంగె. అతటి సరాతి
పదాతివ్రాతంబు లాజ్యాహుతులై భస్మీభూతంబులయ్యె. వెండియుఁ దట్టితాంబర
శాతాంబకభూతంబుల శతాంగములు హతరధిరధ్వసంగతంబులై చక్రంబులు
చూర్ణంబులుగా నేలంగూలె. మత్తేభంబు లొకటిపై నొకటి వ్రాలె. గొండఱివీడు
లథోమఃఖలును, గొండ ఊర్ధ్వాననులును, గొండఱు భిన్నాంగులును, గొండఱు
సంఛిన్నపాదులును, గొండఱు విశ్లేర్ణతనుత్రాణులును, గొండఱు వృత్తస్తహంతులును
నై నానాప్రకారంబుల భాండవ్యూహంబుభాతి హతులైరి. తత్తణుంబునందు ద్విపం
బులు గ్రాహంబులుగా, నుష్ప్రఖరకబంధాదులు కచ్చపంబులుగా, రథంబులు శింశు
మారంబులుగాఁ, కేశంబులు శైవాలంబులుగా, భుజంబులు భుజంగంబులుగాఁ,
గరంబులు మీనంబులుగాఁ, దారహరహీర కుండలశిరోరత్నంబులు శర్కరిలంబుగా
శస్త్రంబులు శుక్తులుగా, శంఖచ్చత్ర చామరంబులు సైకతంబులుగా, రథాంగంబు
లావర్తంబులుగా, సేనాద్వయం బుభయతటంబులుగా, శతయోజన విస్తీర్ణభా
మానంబగు వైతరణీతరంగిణికరణినొండు రుధిరస్రవంతిని భీకరంబుగాఁ బ్రాదుర్భ
వించి నూతామడలవఱకుం బ్రవహింపం దొడంగె. మఱియు నానిర్ఘ్నరణియందు
భైరవభూతభేతాశయోగిని గణంబులు చనుదెంచి, కాంచి, కేకరించి, కేరించి, కేకి
సలంగొట్టుచు, నొండొరులు బిల్చికొనుచు, బ్రలయమేఘనిర్ఘోషంబులవలెఁ బొబ్బలఁ
బెట్టుచు మహాకాల కపాల మాలార్ధంబుగాఁ బృథులంబగు తద్రుధిరంబు దడఁగి
యున్న శిరంబులం గెల్లగించి, పేర్చి, యార్చి, గ్రహించి, తచ్చోణితం బసకృత్తుగాఁ
జప్పరించి, వికావిక నవ్వి, గ్రోలుచు, ద్రేపుచు, మెచ్చుచు, హెచ్చి చెరలాట
మాడుచు నృత్యం బొనర్చుచుండ భద్రకాళి రాద్రమూర్తియై, సింహంబెక్కి రంహ
స్సూర్తిని డాకినీశతంబు వెన్నాడ నామొగ్గరంబున కేతెంచి, నల్లడలడలఁ బరికించి,
యిచ్చకొలంది నుష్టంబగు రక్తంబు కడుపారఁద్రావి, యా నౌనని తలపంకించి,

వికారంబుగా భీకరాట్టహాసంబులం గావించుచుండె. ఇంకఁ దత్సమయమందు స్వర్గ-
హాసంబు జేసెడి విద్యాధరీగంధర్వపురోజనంబులు క్షుత్రధర్మాచ్యుతులై బృందా-
రకరూపంబులం బొంది, తోతెంచు వీరవరుల సహమహామికచే ననురూపులగువారిని
వరించుచుండిరి. సంగర రంగంబున వభంగురంబుగా ధర్మంబుతోఁ బోరాడిన
శూరులు గొండలు మార్తాండమండలంబు భేదించుకొని విష్ణుపదంబున కేగుచుండిరి.
అంతటఁ బ్రలంబాంతకుండు హలాయుధంబున మిగత పగమూఁకలను సమాకరించిఁ
త్రైలోక్యబలధారకుండై యొక్కమా తీక్ష్ణుంభినిం ద్రొక్కంజాలు ముక్కంటి
శక్కున క్కెమాడు రాద్రంబున ముసలంబులచే మసలక నుసిజేసి యెసలాలుచుండఁ
గురు వంగ విద్యాధినాథు లనాథులై భయంబునం జక్కినదే త్రోవయని పాటిరి
అట్టిపట్టున;

రగి.

శా! మాతంగాయత దోర్బలుండు మగధత్నౌపాలకుం డాత్మసే

నాతండాపల మంబుజాక్షశితబాణశ్రేణివర్షంబులఁ

బ్రాఁతిన బుంగి వినాశమాటఁ గని దీవ్యత్స్యందనారూఢుడై

హేతుల్ దాలిచి నీరి ముంగలకుఁ దా నేతెంచె యుద్ధారమే.

రఁ.

క! వచ్చిన మాగధునరదము లచ్చిమగనియన్న సూచి లాంగలమున వే

హెచ్చుగ లాగి ముసలమునఁ జచ్చునటుల్ సూతహరులు జదిపెం బిదపఁ రఁ

క! హతసారధిరథహాయుడయి వెతబడక జరాత్మజుండు స్వీయాస్త్రములఁ

ద్రుతముగ విడి దోర్బుగమున ధృతితో బలుబట్టికొనియె నెదిరించి కసిన్

వ! ఇట్టులం బట్టుకొనం దిట్టయగు నా నల్లపట్టుపుట్టంబుల తాల్పు పట్టుబట్టి
తట్టాడి యా జెట్టిపట్టు తప్పించుకొని యుప్పరవిధికిం గుప్పించియెగసి కంఠీరవంబుపైఁ
గంఠీరవంబును, శార్దూలంబుపై శార్దూలంబును, గుంభిపైఁ గుంభియును, దూఁకు
వీఁక నాకట్టిడివానిపై దూఁకి, తట్టనబుజంబులం దట్టి, యిట్టటనరానియట్టుల గట్టిగాఁ
బట్టి, పిడికిళ్ళం బొడిచియు, గాళ్ళం దన్నియు, వ్రేళ్ళక మొట్టియు, మోకారించి
కారింప, నా క్రూరుం డయారెయని మెచ్చి, యగ్రరుడధ్వజాగ్రజం డగ్గతి పగ్గ లగ్గ
లంబుగ నుగ్గడించి, యుగ్గెత్తుగా నుగ్గాడ, హుమ్మని భుజయుగ్మమ్మనం ద్రోసియు, గా
నరంబుభాతి శిరంబునం బొడిచియు, ఖరంబువిధంబునం బృష్ఠపాదంబులం బ్రహ-
రించియు, బొంచి చెంగున విహంగంబుభంగి పై కెగసి కసిని నుడుగణంబు పుడమినిఁ
బడుబెడఁగున నా తాటిపడగవానిపైఁ బడి బెడుసుగాఁ బీడింపం దొడంగం దడయక
బలుం డఖండబలుండై పాదంబులం బొదంబులును, హస్తంబులక హస్తంబులును,
నరంబునం దురంబును, శిరంబునక శిరంబును, భుజంబులక భుజంబులును గీలించి,
నేల ఝణ్ణంబై సాలిఁ బోలి ఘటికాద్వయంబు చలింప సిగం బిగియంబట్టుకొని సముద-
్రాగ్రపూగ్రవిగ్రహుండై పెల్చునం గూల్చి, ఘోరంబగు ముసలంబుఁ గైకొని.

యా పగతుం దెగటార్పఁ, దదుపరిస్థితుండుగా దీనవత్సలుండును, బరిపూర్ణతమావ
తారుండును, మహాత్ముండును నగు నా శ్రీకృష్ణుం డధికరభసంబున బలభద్రుని కడ
తరిగి, విడు విడుమని యతని కడంకమాన్చి జరాసంధున కిట్లనియె. ౪౯

— శ్రీకృష్ణుండు బలరామునకుం జిక్కిన జరాసంధుని విడిపించుట. —

చ॥ పగచెదవేల ? పొమ్ము రిపుపక్షముఁగూల్ప ననల్పసేనతోఁ
దగి మఱి యిందురమ్ము మగధా ! యభిమానధనుండ వీవిటుల్
నొగులకుమా ! నిలింపులు మనుష్యులు మెచ్చగ నాడినట్టి నీ
మగఁటిమి నిల్పుకొమ్ము చనుమా ! యనుమానము మానుమా ! యెడక

మ॥ పరిహాసంబుగ నిట్లు బల్కి విడిపింపఁ దజ్జరాసంధుఁడు
శిరముఁ సిగ్గునవంచి యిప్పుడెదియేఁ జేయంగవీలొనా కా
ని రయానఁ జని నిర్జనస్థలమునఁ నిష్ఠం దపంబొచరిం
చి రణంబందున నీ హరిం దునిమి వాసిం దెత్తు నం చాడతోక ౫౦

తే॥ మంత్రులను బలాయితృలైన మనుజువిభులఁ
దోడుకొని మధురాపురిఁ వీడి తనదు
పురమునకుఁ బోయి యందున నరివినాశ
కృతినమారంభములఁ జేయు చెనరుచుండె ౫౧

చ॥ హరిహాలు లట్టు లట్టి మగధాధిపుగెల్వ మరల్ సుమంబులక
గురిసిరి వందిమాగధులు గోర్కి మహాహన్మతనన్నుతుల్ వతిం
చిరి రణవీరు లబ్బురముఁజెందిరి కాహళశంఖదుండుభుల్
మొఱసెను యాదవధ్వజని మోదముగాంచె ననంతరంబునక ౫౨

క॥ తురమున నరినికరంబులు బరువడి విడినట్టి దివ్యవాజిద్విపచా
మరళరమణిమకుటంబుల హరిపాక్షికచయము గొనినయంతట వేడ్కక

మే॥ వేదవేదాంగప్రవీణులౌ బ్రాహ్మణుల్ క్షేమంబుగల్గ నాశీర్వదింప
నలఘుచరిత్రౌ కులసతుల్ సుమలాజచందనాక్షతలను జల్లుచుండ
రంభాభలైన వారస్త్రీలు గానాభి నయవిశేషములతో నాట్యమాడఁ
జారనాయకులైన భాగ్యవంతులు పూర్ణకుంభనీరాజునాల్ గొంచునీయ

తే॥ సకలవాద్యంబులుక మ్రోయ జయముఁగొన్న శౌరి నీరిసమేతుడై సర్వయాద
పులును జనుదేరవచ్చె సంపూర్తిగా నలంకరించిన మనికికి శంకదక్కి ౫౩

తే॥ మధురయనుపురమందునఁ బ్రభిత యాదవులు నుతింపగ వాసంబు సలుపుచుండు
నతనిఁ బట్టుమ ! బలమున్న నపుడె నిన్నె లోకవీరుడవని మేము వాకొనెదము

తే॥ అనినతోడనే యవనుం డహంకరించి హంకరించి పెంగింకతో నూరు విడిచి
ప్రబలచతురంగబలముతో బయలుదేరి మధురచుట్టును విడిసె నోమానవేంద్ర!

ఉ॥ ముట్టడిసల్ప మాధురులు పూర్తిగ భీతినిఁబొంది కుంది మే
మెట్టుల నిందు నుండఁగల మేరహినిల్పడి మాదుప్రాణముల్ ?
గట్టకటా ! కటా ! యకట ! కంజదశేక్షణ ! సంతతంబు నిన్
గట్టిగనమ్మియున్న మముఁ గావవే! వైరులఁ బాఱఁద్రోలవే ! ౬౬

తే॥ అనుచు వేడి చాతకము వహ్నిగమంబుఁ జూచుకై వడి హరికృపఁ జూచుచుండి
రవల ననురాంతకుండు నిజాగ్రజన్ముఁ జేరి యిట్టుల వాక్రుచ్చెఁ జింతజేసి. ౬౭

శా॥ అన్నా ! యెన్నఁగరాని శస్త్రములతో హస్త్యశ్వజాలంబుతో
విన్నాణంబగు స్వందనావళులతో భేరీరవస్ఫూర్తితో
విన్నం గన్నను గుండె జల్లుమను నుద్యుత్తోద్భటశ్రేణితో
నెన్నం డిందునరాని కాలయవనుం డేతెంచె భోరాడఁగన్. ౬౮

తే॥ కొలఁదికాలంబు గడచినఁ గొంపముంపఁ
దజ్జరాసంధుఁడున్ మఱి దాడివెడలు
నప్పడుభయులుఁ గలిసి యీ యాదవులను
హతముఁజేయుట ధ్రువమని యాత్మ నెంచు. ౬౯

—† శ్రీకృష్ణుం డర్ణవమధ్యంబున ద్వారకాపురంబుఁ గట్టించుట. †—

మ॥ అనఘా ! వారిని నేకకాలమున సంహారంబుఁ గావించుటల్
గనఁగా దుష్కరమయ్యెడిన్ మన కనిన్ గానన్ బురంబొండు త
ద్వనధిన్ మార్తురుసేర రానికరణిన్ బల్గూఢమానట్లు నే
ర్పన నిర్మింపఁగనొను యాదవజనంబుల్ వాసమున్ సల్పఁగాన్. ౭౦

ఆ॥ అనఁగ నీలచేలుఁ డంగీకరింపఁగా లోకపాలకాదిలోకనుత్యు
విశ్వకర్ము బిలిచి విపులాంబుధిం బురిఁ గట్టుమంచుఁ జెప్పె గరుడవిభుఁడు.

ఆ॥ అవల విశ్వకర్మ యారేయిఁ బురమొండు కట్టె దాని కేదికాదు సాటి
యనని నిదండవసుణ ధనదపితామహ శమననగరముల ప్రశంస యేల? ౭౧

క॥ వెండియు మోక్షముఁగోరు నఖిండులు వైకుంఠమంచుఁ గాంచుదు రది కృ
ష్ణం డెది చేయించిన నది దండిదియై చెల్లుగాదె ధరణీరమణా ! ౭౨

పృథ్వీవృత్తము॥ అనంతరమునఁ రమారమణుఁ డట్టి యంభోధిలో
 ననన్యభణితిఁ విశాలముగ నున్న యా ద్వారకఁ
 ఘనంబగు స్వయోగశక్తి యదుపుత్రకశ్రేణిఁ దో
 డైనఁ దయనుజేర్చి యా మధురకేగె ధాత్రీవిభూ! ౨౪

క॥ అరిగి యసహాయుఁడును నిశ్శరుఁడను హరి పురమునుండి చనె వెలువలకుఁ
 హరి గుహవిడి వడి వచ్చెడి కరణిని సరగునఁ గడంగి య్మాతలనేతా! ౨౫

ఉ॥ అంతఁ దురుష్కసైన్యవిభుఁ డా హరిఁ గన్గొని చిత్తమం దిటుల్
 జింతనచేసె నే నిట వసించుట గాంచియుఁ గించలేక నా
 చెంతకు వచ్చె వీఁడెవఁడో శ్రీధరుఁడో మఱిఁ గాఁడో యైన శ్రీ
 కాంతుఁడటంచుఁ దోచుఁ గనఁగా నలనాటి సురర్షిసూక్తులఁ. ౨౬

—† కాలయవనుండు శ్రీకృష్ణుని వెంబడించి పాటుట. †—

చ॥ తలఁచి యటుల్ తురుష్కననుభావతి దాల్చక యెట్టిహేతిఁ గా
 బ్బలమును వీడి యొంటరిగ వాహనమెక్కక బంటుచాడ్పునఁ
 నలిలజనేత్రుఁ బట్టికొని చంపఁగఁ బైకరుదేర శౌరి యా
 బలికిఁ బరాజ్ఞుఖుం డగుచుఁ బాఱఁగడంగె నభంగసంగతిఁ. ౨౭

చ॥ పఱుగిడఁ గాంచి తద్యవనపారివుఁ డీతఁడు పాటుభోఁ తరే !
 యెఱుఁగకపోతి వీరుఁడని యే విని యిందుల కేగుదెంచితిఁ
 సరిసరి ! వీనిఁ బట్టుట నుసాధ్యమటంచుఁ దలంచి నవ్వి స
 త్వరగతితోడ వెంటఁబడి పాతెడిఁ దత్సమయంబునందునఁ ౨౮

క॥ అక్కమలాక్షుండు సక్కఁగ నక్కపటికిఁ జిక్కినట్లు లగుపడు మఱలన్
 జిక్కక పఱుగిడు మునులకుఁ జిక్కని వాడె ట్లతనికిఁ జిక్కు? నరేంద్రా!

చ॥ మఱి హరి, దుర్గమంబులను మానవశూన్యములౌ సరణ్యముల్
 పురములు బక్కణంబులును బుణ్యనదీనదసాగరంబులుఁ
 సరసర తిర్గి తద్యవనసన్నిధినిల్చి హసించి పిల్చి పో
 టరి ! బలమున్నే ! యుండినఁ దటాలునఁ బట్టుమటంచు రేవడిఁ ౨౯

శా॥ మారీచుండు సఖోదితుండగుచు మున్ మాయానువర్తెనియై
 శ్రీరాముఁ బరువెత్తఁజేసెనటు లీ శ్రీకృష్ణుఁ డా కాలునిన్
 బాఱుంజేయుచు శ్యామలాద్రిగుహలోఁ బాతాడి కోణంబునన్
 జేరెఁ దద్యవనేంద్రుండున్ జొరఁబడెఁ జృంభించి దంభంబుగాఁ ౩౦

తే॥ అట్టి బిలమందు ముచుకుందుఁ డనెడి నాతఁ
డొడలు దెలియని భంగినిఁ బుడమిపై ని
గిరి ప్రతిధ్వనించెడిరీతి గుఱక లిడుచు
నిదురఁబోవుచునుండె నో నిర్మలాత్మ !

౧౨

క॥ అంతఁ దత్కాలందు తదంతరముఁ జొచ్చి కనఁగ నంధంబొటఁ
నుంతయు జూడఁగఁ జాలక కొంతనడికిఁ బండిన ముచుకుందుఁ గాంచెఁ

చ॥ కని హరియంచు భ్రాంతిపడి కయ్యముఁ జేయఁగలేక లేక ! త
జ్జనపదపట్టణాబ్ధి వనశైలము లన్నియుదాఁటఁ బాటి ద
వ్వునఁగల యీ బిలంబునకుఁ బోకిరివై చనుడెంచి నిద్ర వో
యిన నరుమాడ్కి నుండెదవె ? యే నితఁ జంపకపోవనిత్తునే ?

౧౩

తే॥ అంచు నట్టహాసంబు గావించి మించి
యశనినదృశపాదంబున నతనిఁ దన్ని
యన్నగము మాఱుమ్రోయఁగా నఱచి కరత
లముల బుజములఁ జఱచి చెలంగుచుండ

౧౪

చ॥ అల ముచుకుందుఁడున్ నిదుర కడ్డుఘటిల్లుట లేచి చూచి ముం
గలఁ గల కాలుఁ గీలివలెఁగ్రాలెడికంటఁ గనం దడంగజా
నలము బహిర్గతంబయి క్షణంబున వాని దహింప భస్మమై
లలి నిలపై నివ్రాలె మిథిలాపరిపాలనధర్మలోలుపా !

౧౫

తే॥ అవల బహులాశ్వుఁ డిట్లనె నమరమునికిఁ
బలికె నారద ! యీ గొప్పవాఁడెవఁడొ
కాలయవనుండు వానిచేఁ గాల్పఁబడుట
కేమి కారణమో కృపనెఱుంగఁ జెప్పుమ !

౧౬

— † ముచుకుండ వృత్తాంతము. † —

వ॥ అన విని మునివరుండు జనకున కిట్లనియె. భూవరా ! మున్నీ ముచుకుం
దుండు మాంధాతృపుత్రుఁడై యఖిండభూమండలపాలకుండై యేలుచు నొండెడ
నిశాటులు నిర్జరగణంబును దౌర్జన్యంబున నిర్జించి తర్జించుచుండం గని యిది
కర్జంబుగాదని చని యీ దుర్జనులన్ భర్జించి సంరక్షించిన నా బృందారకబృందం
బానందంబుఁ బొంది సందియంబులన్ మాని డాసి రాజపుంగవా ! మహ్మాకర్షు
రులవలనఁ గలుగు దుర్భర బాధల రూపుమాపి సంరక్షించితివి. కాన నీకుఁ గావలసిన
వరంబు లొసంగవచ్చితిమి. తెలుపుము పృచ్ఛింప నా సచ్చరితుండు మెచ్చి వియ

చ్చరులారా! భవత్సంరక్షణకార్యమం దహహారాత్రిములు నిద్రమాని, యప్రమత్తుండనై పాటుపడితి. దాన నిపుడు బహుబాధలు గల్గుచుండెం గాన గాఢనిద్ర యలవడునట్లును, దన్నిద్రావసానంబునందు సుందరనందనందనసందర్శనంబు ఘటిల్లు నట్లును, దద్దర్శనంబునకుమున్నె నా నిదురకు భంగంబు గల్పించిన దుస్సంగుండు భంగీభూతుండగునట్లును, వరంబియ్యఁబ్రార్థించితి నన వారలిచ్చి స్వధామములకుం జనిరి. తద్వరప్రభావంబున నాతం డా శ్యామలాచలగుహలోఁ గృతయుగంబునం బ్రవేశించి గాఢంబుగా నిద్రించుచుండ సక్కాలయవనుం డేతెంచి, యచ్యుత దర్శనంబు గాకమున్నె యతని శయనంబున కంతరాయంబు గల్గించి ధ్వంసంబయ్యె. ఇట్లా కాలుండు చూర్ణీభూతుండైన పిదప నా యచలబిలమం దొకమూలనున్న శ్రీకృష్ణుండు జగన్మోహనాకారుండై కోటిమార్తాండమండల ప్రతీకాశ తేజఃపుంజ విభ్రాజమానుండై నానాభూషణభూషితుండై ప్రసన్నవదనారవిందుండై దయా సముద్రుండై యా ముచుకుందుకురంగటం జెలంగినంగాంచి యాతండు ప్రత్యుత్థానం బొనరించి సంతోషించి నమస్కరించి యిట్లు భక్త్యంబితుండై వినుతించె. ౮౮

సీ॥ తమ్మంట్లుమొదలైన సొమ్ములు గలవానిఁ, దమ్మిచూలినిఁగాంచి తనియువానిఁ
దమ్మికనులవానిఁ దమ్మిఁదాల్చినవానిఁ, దమ్మికంటులతోడఁ దగులువానిఁ
దమ్మియింటిచెలి యెదను జెలంగెడివానిఁ, దమ్మితూపరిరూపుఁ దనరువానిఁ
దమ్మివగతునింటఁ దద్దబుట్టినవానిఁ, దమ్మిమొగ్గరమునఁ దరలువానిఁ

తే॥ దమ్మిపోక్కిలిగలవానిఁ దమ్ములదొర, యందు వెల్లడివానిని నందముగల
మబ్బుచాయను దగువాని మంచివారిఁ, బ్రోచువానిని నిన్నిదే మ్రొక్కుచుంటి॥

ధ్రువకోకిల॥ సభయలోకశరణ్య! మాధవ! శంఖచక్రగదాధరా!
ప్రభువరేణ్య! యగణ్యపుణ్య! విపాటితాసురవాహినీ!
యభవమిత్ర! యనాదిపూరుష! యాదితేయ సమస్కృతా!
యభయమిచ్చి కృతార్థతంగనునట్లు ప్రోవుమ! యిత్రటిక. ౯౦

మత్తకోకిల॥ వాసుదేవ! త్రివిక్రమా! వ్రజపాలకాత్మజ! కేశవా!
దాసపోషక! గోప్రపర్థనధారణోద్ధ! మహాఘనా!
రాసమండలకుర్దనోత్సుక! రాధికేశ్వర! శాశ్వతా!
భాసురాఖిలలోకనాయక! వందనంబులఁ జేసెదన్. ౯౧

తే॥ వెయికునుల్ వెయిశిరముల వెయిబుజముల
వెయ్యిరూపుల వెయిపేళ్ళ వెయ్యిరుముల
వెయిపదంబుల వెయ్యికోటి యుగములను
బూనినట్టి యనంత నిన్మోక్కుచుంటి. ౯౨

క॥ శౌరీ! హరీ! యారయ, ధారణి నానంటి పాపి దైవాఱడు దై
త్యారీ! నీవంటి దురిత,హరియు నగుపడఁడు గాన నలరిం గనుమా! ౯౩

చ॥ అని వినుతింపఁ గృష్ణుఁడును హర్షముఁబొంది యిటు ల్వచించె నో
యనఘ! త్వదాత్మ నిర్మల మహంకృతిశూన్యము ధన్య మీపును
ఘనుఁడవు నా నుడుల్వినుచు నా నసియించెడి బాదరిస్థలం
బున కిపుడేగి దివ్యతపముం బొనరింపు మదాశ్రయంబుగాఁ. ౯౪

చ॥ తప మొనరించినకా నిఖిల ధర్మములం బొనరింప నర్హమై
యపగతపాపమై వెలయు నగ్రజనంశమునందు సీపు నా
కృపఁ దలకట్టుగాను జనియింతువు తిప్పక ప్రేమరూపభ
క్తిపరుఁడవౌచు మత్పదవికిఁ జనుదెంతువు తిర్గి రానటుల్. ౯౫

క॥ అని యాజ్ఞాపించినఁ ద,జ్జనపతి ముచుకుందుఁ డట్టి చక్రీకీ నతులం
బొనరిచి విడఁజాలక వీ,హ్నిని బాదర్యాశ్రమమున కుజ నెడివేళన్. ౯౬

తే॥ ద్వాపరంబందుఁగల నరుల్ స్వల్పు లౌట
దాశతమహోచ్చిత్తుడైన తిజ్జనవిభుఁ
గని భయంబునఁ దిరుగాడఁ గాంచి యతఁడు
వెఱవకుఁ డటంచు నేగెఁ గుబేరదిశకు. ౯౭

చ॥ ఇటు ముచుకుండభూపతికి నిచ్చి వరంబు సరోజనేత్రుఁ డం
తట మధురాపురంబునకు ధైర్యమునం జనుదెంచి యందు మి
క్కుటముగ నున్న తద్యవనకుంజరసేనలఁ దుక్కుఁగూఢుతా
నటు ప్రహరించె యాదవులు హర్షపయోధినిమగ్నులౌనటుల్. ౯౮

క॥ ఏతత్సమయమున నల జ,రాతనయుఁడు జగడమాడ రానెంచి యశ
స్సీతశ్యాతిషికుల మగ,ధాతత వాసులను బిలిచె నవసీసురులఁ. ౯౯

ఆ॥ పిలిచి యిట్లు లనియెఁ బృథ్వీత్రిదశులార!, వాసుదేవుఁడనెడి బలుని గెలువఁ
దలఁచి మధుర కరిగెదకా గాన మూర్తంబు, మంచిదొకటిఁ బెట్టి పంచుఁడెలమి.

తే॥ ఆముహూర్తబలమున జయంబు నాకుఁ, గల్గినకా మిమ్ముసారెకు గౌరవమున
నర్వవిధములఁ బూజించి సంతతంబు, సౌఖ్యముగ నేలుచుందు ద్విజన్ములార!

ఆ॥ లేనియెడల నట్టి దానవఘాతకుం, డోర్చి నన్నుఁ జెఱను నుంచెనేని
నవజయమ్ము గల్గ నవమానముకా నల్పి, పంపెనేని మిమ్ముఁ జంపివేతు.

వ॥ అనవుడు తద్వసుంధరాబృందారకేంద్రు లా జరాసంధవాక్ష్పిందంబు
డెందంబం దమందంబుగ నాలొచించి యధార్థం బెఱింగి పృచ్ఛకుండు తుచ్చుం

డగుట హెచ్చుగ ముచ్చటించజాలక దైవంబుపై భారం బునిచి తజ్జరాసంధ.
జయంబునే యభిలషించి యొక్కమూర్తంబు నిర్ణయించి యతని కిట్లనిరి.

తే॥ ఓ జరాసంధ ! నీమాట యెప్పి యిప్పు డొక్క లగ్నము పెట్టితి ముచితరీతి
రణముఁ జేయఁగ జనుమ ! పరాజయంబు, నీకుఁ జేకూర దియ్యది నిక్కువంబు

క॥ అని వచింపగ నట్టి జరాత్మభవుఁడు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థులగ్రజన్ము
లనినవలుకుల విని మరి నబ్జవాభుఁడాఁక సత్రయోవింశత్యనీకుఁడగుచు.

చ॥ వెడలి కడల్ గడుక వడఁక వీరరసం బెగపొంగ సంధముల్
జెడఁబడ నార్వఁ బ్రేక్షకు లిసీ యని రోయ సమస్త వాద్యముల్
దడబడఁమోయ సల్పి నిశితస్వగదాస్త్రకృపాణసంతతిఁ
విడివడిఁ దత్పరిక విడిసె వెన్నునిఁ గొట్ట నతండు దండితోక. ౧౦౭

తే॥ దేవకీనందనుఁడును భూదేవనాగముఖసమ స్తలోకములకు మూలమగుటఁ
దజ్జరాసంధరణయాత్ర ధరణిదేవు, లనిన వల్కుల నెఱిగి యిట్లాత్మ నెంచె.

సీ॥ వీరి మూలముననే క్రూరులు సెఱచినక, వేదంబు లిందాఁక వెలయుచుంట
వీరి మూలముననే విశ్వావయోగమా, సవనాదు లిందాఁక జరుగుచుంట
వీరి మూలముననే విప్రుల మధుణములు, వ్యక్తమై యిందాఁకఁ బ్రబలుచుంట
వీరి మూలముననే విద్యాకళలు గూడ, విలువగా నిందాఁక నిలిచియుంట

తే॥ వీరి మూలంబునంగదా పితృమహర్షి, విబుధులుక దృష్టి జెందుట వీరిమూల
ముననె నాముఖ మానంద పూర్ణమగుచుఁ, బొగడఁబడుటయు శ్రద్ధతో బుద్ధిదలఁప.

చ॥ జగమభివృద్ధి జెందుటకు జక్కనిమూలము ధర్మమైనచో
నిగమము లట్టి ధర్మముల నిగ్గుచుదెల్ప ప్రమాణమైనచో
జగతిని దత్త్రీయావ్రకటశక్తులు బ్రాహ్మణవర్యు లైనచో
నిగ నలవారినిక విడిచి యెల్లచటకజను నా నమస్కృతుల్. ౧౦౮

క॥ దైవవశము జగమంతయు దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవులవశమైయుండుట నా విప్రుల దైవములుగ నభిమానితున్. ౧౦౯

తే॥ ఇట్టి విప్రుల నూత్తుల నెట్లు రిత్తపుత్తుఁ ? బుచ్చినక భవనముల్ బూదిగావె
యంచు స్వప్రతిజ్ఞను గూడ నవలఁ ద్రోసి, భూసురోత్తులే నిజముగా వాసినెంచి

మ॥ బలుఁ డేతెంచఁగ వెంటఁ గాలినడకక బ్రహ్మాండనాథుండు నై
లలిఁ దాదృజ్యధురాపురంబు విడి యుల్లంఘించి తద్వేరి నా

వల దైవాటుచు భీరువౌ నరువలెన్ బాతాడ నాతండు క
న్నులతోఁ గాంచి హసించి యిట్లు పలికెన్ మోదం బనల్పంబుగాన్. ౧౧౨

౪॥ నిలునిలు మోయి వృష్టికులనేత ! యిటుల్ పరునెత్తఁ బాడియే ?
బలివని నిక్కి నీల్గితివి భండన మీ వొనరింపఁజాలవే ?
చలము నశించెనే ? మునుపు సాగినలాగున నిప్పు సాగునే ?
తులువ ! యిఁకెట్లు పోయెదవో ? త్రొక్కనే ? నా కసిదీఱ నెంచునేన్. ౧౧౩

౫॥ అని ప్రతిజ్ఞలాపంబులాడుచు సత్కులధృతియుతపతాకినీసహితండ్డ
నెన్నాడి పాతాడ మాణ్డక యా రామరమారమణులు గాల్కొలందిని యామ్య
గ్భాగంబునం బోయిపోయి యంతిమంబున ౧౧౪

౬॥ తాలహింతాల ర సాలతిక్కిలకుందారమందారాది భూరుహగము
గండ భేరుండుఖడ్గవయశార్దుల మృగరాజముఖజంతుమిశ్రితంబు
మాలతీమల్లికా మాధవీయూధికా మరువక కురువకమానితంబు
కీర పారావత శారికాపరభృత స్తోకాదికలరవశోభితంబు ౧౧౫

౭॥ మత్తపట్టదఝంకృతిమంజులంబు, కమలకల్పారభూషితవిమలబహుళ
పల్వలప్రాంచితంబు శుభవ్రవంబు, నగుచుఁ జెన్నారెడిఁ బ్రహర్షణాచలంబు.

౮॥ అద్ది పదునొకండామడ లాయతంబు, సంతవెడలుపుఁ జెలఁగెడి నందు మిగుల
శబరులెల్లరు విహరింతు సర్వరోగ, నాశకరమగు నోషధుల్ నాటుకొనెడి.

౯॥ అల గిరిశృంగాగ్రంబున, సులువుగ నెక్కన్ మగధుఁడు సూడమి వారిన్
మల మొదలఁ జచ్చుఁజెట్టెను, హలిహరినాశంబుఁ గోరి యవనివరేణ్య !

౧౦॥ పెట్టినతోడ ధూమములు భీతికరంబయి బైలుదేరఁగా
బిట్టుగ రాఁజి గాడ్పులును వీనఁగ, భగ్గునఁ జిచ్చుమండి యా
గుట్టఁజెలంగు చెట్టులును గుంజనికుంజములున్ గుటీరముల్
గుట్టిచుముల్ సమస్తమును గొట్టుపడన్ దహించె సంతటన్. ౧౧౬

౧౧॥ బలకృష్ణుల్ తదనుక్షణంబునఁ బ్రతిద్వంద్వీక్షణాదృశ్యులై
మల శృంగాగ్రమునుండి పత్తికులసమ్మ్రాడితిగా సాగి యా
వలఁ జెన్నారెడి ద్వారకాపురములోఁ బాళంబుగా డంబుగాఁ
జెలు లానందము జెందఁ జేరిరి సుధీ ! శ్రీమైథిలాధీశ్వరా ! ౧౧౭

౧౨॥ అంత జరాసంధుఁడు శ్రీ,కాంతుండుఁ దదగ్రజండుఁ గాలిరి గిరిలోఁ
బంతము నేటికిఁ దీతెను, సార్వంతమునన్ సంతసంబు సక్కఁగఁ గలిగెన్. ౧౧౮

క॥ అని నెమ్మనమున నెంచుచు, దన సైన్యముతోడఁ గూడి తాదృగ్గోత్రం
బును విడి నిజపురమునకుఁ, జన నభిముఖుడయ్యె జయముఁ జాటుచు ధక్క

తే॥ బ్రహ్మవాక్యంబు బ్రాహ్మణ వాక్యమొక్కరీతి ఫలమిచ్చునని భావిభూతవర్త
మానకాలజ్ఞు లెల్లరు మాటిమాటి, కాడుదురు వారి నమ్మినవాఁడు సెడునె ?

క॥ లోకక్షేమముఁ గోరుచు, శ్రీకరమా కృతుల నెల్లఁ జేయుచునుంటన్
నాకులు దైత్యులు నరు ల, స్తోకముగా వేడుచంద్రు ట్నోణీసురులక. ౧౨౩

సీ॥ వృధుచక్రివర్తినిక విశ్వవిఖ్యాతుగా, సల్పిన దీ విప్రశక్తికాదె
యిక్కట్టులక జక్కు నింద్రుండు సుఖకాఁగ, సల్పిన దీ విప్రశక్తికాదె
మృతులైన వారి జీవితలుగా నొనరింపఁ, జాలిన దీ విప్రశక్తికాదె
భగవంతుఁ డిజ్జగం * బగచాటు లేనట్లు, సాకుట యీ విప్రశక్తిగాదె

తే॥ సప్తసాగరములఁగ్రోలి సమృతమున, మఱల ధరణిపైఁ బాఱఁగ సరగ విడిచి
నట్టి దీ విప్రశక్తి మహాద్భుతంబు, నైన దీ విప్రశక్తిఁ గొండాడఁ గలనె ? ౧౨౪

క॥ తత్కారణముగదా బలి, కుత్సీలధరులు పయోధిఁ గుదిరిన పురిలో
నుత్కటముగ దాఁగుట మఱి, యుత్కర్షజయంబు లరికి నొనఁగూడుటయుక.

తే॥ ధీర ! నీరజనేత్రుఁడా ద్వారకాపురంబునం దుండుటకుఁ గారణంబు నీకుఁ
జెప్పియుంటిని వెండియు నప్పరముని పరిణయంబులఁ గూరిచి పలుకఁగలను

—* బలరామ వివాహమహోత్సవము *—

క॥ ఇయ్యది సెప్పుట కాదిని, నెయ్యముతో నీరిపెండ్లినిం గూరిచి నే
నియ్యెడఁ జెప్పెద వినినక, జయ్యనఁ బురుషార్థసమితి సంసిద్ధియగుక. ౧౨౫

తే॥ భీకరార్భటియు క్త రత్నాకరంబు, నందు నానర్తుఁడన్ భూపుఁడాత్మనామ
మునఁ జెలంగెడి దేశంబుఁ బోషణంబు, ధర్మముగఁ జేయుచుండు నాధార్మికునకు

చ॥ కలఁడుగదా సుతుం డొకఁడు గాఁదగువారల మేలుబంతి యో
గ్యులఁ దలకట్టు దిట్టలను నుక్కురి దిక్కిడు వారికెల్ల ది
క్కలఘుచరిత్రులం దలఘుఁ డందఱకుక దలలోనినాల్క బీ
దలకును బెట్టుఁజెట్టు వసుధాపతులం బెద రైవతుం డనన్. ౧౨౬

చ॥ అతఁడు నివాసఖాతపరిఖాల్పసరోహదకూపదీ రికా
దితలకగోపురావరణ ధివ్యసభామత వప్రమందురా

వృతివిశిఖావపావివణివీధిచతుష్పథభర్మహర్మ్యసం

గతముగ నద్భుతస్థితినిఁ గట్టెఁ గుశస్థలియ౯ మహాపురి౯.

౧౨౮

క॥ ఆపురిఁ గాపుర ముండుచు, నేపున ధర్మముగ రాజ్యమేలుచు వేడ్క౯

శ్రీవతికరుణను నైవతభూవతి శతపుత్రకులను బుణ్యులఁ గాంచె౯.

౧౨౯

తే॥ మఱియు మారుమిటారిని మరువఁ జేయు

నంత సర్వాంగసుండరియైన శేవ

తియను గన్నెనుగ నెనా క్షితిప్రభుండు

మెండు గారాబముగఁ జెంచుచుండ నామె.

౧౩౦

తే॥ ప్రాప్తయావన యాచు వివాహయోగ్య

యగుట వీక్షించి మిగుల నిజాంతరంగ

మందు నిట్లుయోజించె నీ యబల నెవని

కిచ్చిన౯ తెస్సయా ? నది యెఱుంగఁబడదు.

౧౩౧

క॥ తెలియక యే ముదుసలికో, చలమరికో లేకికో కుజనునకో గదికో

కలవాడని యీ రతిసమ, నెలనాగను గట్టి చెట్ట నేఁగానుగదా.

౧౩౨

తే॥ కులము శీలంబు ప్రాయంబు గలిమి బలిమి

బౌంధవంబును రూపంబు భద్రలక్ష

ణంబులం గల్గి వెలిఁగెడి నరవ రేణ్యుఁ

డెందుఁ గలఁడొక్కొ యెవరు వచింపఁగలరొ ?

౧౩౩

ఉ॥ హృదయమునం దిటుల్ దలఁచి యెల్లజగంబుల సృష్టిసల్పు నా

నదయుండు బ్రహ్మ చెప్పుటకు శక్తుండటంచు సువర్ణరత్నముల్

బాదిపిన స్వందనంబున స్వపుత్రిని శేవతి నెక్కఁజేసి న

మృదమున బ్రహ్మలోకము నమందగతిం జని యొగశక్తితో౯.

౧౩౪

ప॥ ఇట్లు చని యవ్వొరించనం గాంచి నమస్కరించి యం దాసమయమం దాతండా యింద్రాదు లేతెంచి స్వాభిప్రాయసంచయంబు విన్నవించు కొనుటయు వసిష్ఠవామదేవకశృవాత్రిభరద్వాజశౌండిల్యమాండవ్యమరీచ్యాది యోగిపుంగవులు పరి వేష్టించి యుండుట యుఁ గిన్నరకింపురుషవిద్యాధరచారణగంధర్వాప్స రోజనంబులు నాట్యం బూనరించుటయు విలోకించి తరుణం బిదిగాదని యెంచి యించుకకాలంబు తూష్ణీభావంబు వహించి యుక్తావసరం బాలోకించి సంతసించి క్రమ్మట నప్పరమేష్ఠిం డగ్గటి యొరిగలిడి డగ్గుత్తికతోఁ జెవి యొగ్గుమని యగ్గలం బుగ నగ్గించి యిట్లుగ్గడించె.

౧౩౫

క॥ జననస్థితిలయములకున్, ఘనకారణుడవు పలుకులకలికిమగడ వ
రినికాయాధారుడవు, వనజాననుడవు నిలింపనర్హుండ వజా ! ౧౩౬

క॥ ఆనందాకారుడవు, మానివితతిసన్నుతుడవు మాధవజుడవో
దీనదయాజలధీ ! నా, యీ నతులం గొనుచు నన్ను నేలుమ ! పరమా !

చ॥ మనువు మనీష యంగము లమర్తులు వేదము లుత్తమాంగముల్
దనుజులు పాదముల్ విమలధర్మము వక్షము వీపధర్మమున్
దనువు సమస్తసృష్టిగను దద్దఱుట్టిల వెలుంగునీకు పం
దనములఁ జేయుచుంటిని బితామహా ! పూర్ణపురాణపూరుషా ! ౧౩౭

క॥ అలఘుజగంబును హస్తామలకముగా సృష్టిజేసి మనిషి ప్రవృద్ధి
సులువుగ లూతావిధమున, లలిమింగి ముదంబుతోఁ జెలంగవె యీశా !

విద్యున్మాలావృత్తము॥ తాతా ! తండ్రీ ! ధాతా ! విద్వి
జ్ఞేతా ! నేతా ! శిష్టప్రపా !
భూతప్రీణప్రోహగ్యా !
జోతల్ గొమ్మా సూరిప్రాప్యా ! ౧౪౦

చ॥ వినుము మహానుభావ ! యొకవిన్నప మిత్తటి నెట్టి స్త్రీల కె
ట్టివరుల కేవిధంబున ఘటించువా యే మెఱుంగంగలేము గా
ని నయగుణుండు శూరుఁ డతినిర్మలుఁడున్ జరజీవియైన వా
ని నొకని మత్కుమారికకు నిర్ణయముం బొనరించి చెప్పమా ! ౧౪౧

క॥ నీవె సమర్థుడవని యిట, కీవిధి నే నచ్చియుంటి నీక్షింపగ నీ
రేవతియో రతితుల్యయ, కావునఁ దగువరునిఁ జూచి కరుణను జెపుమా !

చ॥ పొగడుచు నడ్ల భారతివిభుండు ప్రసన్నచతుర్ముఖంబులన్
నగు చిటుబల్కె రైవత ! క్షణంబింక యాపనమైనచో బలం
బగు నలకాలమం దిరువదాఱునొకండగు కల్పముల్ సనన్
జగము మనుష్యయ క్తమయి సాగెడిఁ దత్కలికాలమందునన్. ౧౪౩

క॥ నీపుత్రులు నీ పౌత్రులు, నీ పెండ్లము నీదు చెలులు నీ బంధుగులున్
భూవతి ! యుండఁగఁజాలరు, నా పలుకుల్ విని వడి భవనమునకుఁ జనుమా !

మ॥ చని తాలాంకుడు నీలచేలుఁడు మహాసాశీల్యసంపన్నుఁడున్
వనజాతాయతలోచనాగ్రజుఁడు విభ్రాజత్పితాంగుండు స
జ్జనసంరక్షకుఁ డాహవోగ్రుండు హలాస్త్రప్రాంచితుండున్ సుధీ
ఖనియా రామున కిచ్చి నీదు తనయన్ గావింపుమా ! పెండిలిన్. ౧౪౫

- క॥ మఱి సుమబాణాకారుడు, చిరజీవియు యాదవకులశేఖరుఁ డతఁ డీ తరుణికిఁ దగినవరుండని, కరముగ నేఁ బలుకుచుంటిఁ గాన సలుపుమా!
- క॥ ద్వారకలో నా హరి యీ, సీరియు భూభారమణఁపఁ జెలఁగుమరు మహా వీరులు వసుదేవజులను, కీరులు బ్రహ్మాండభక్త దేవవిధులునై. ౧౪౭
- ఆ॥ బ్రహ్మ యిట్లు పలుకఁ జెనెనతభూపతి మొక్కియందు వెడలి పూర్ణవృద్ధి వృద్ధమగుచు మిగుల వెలిఁగెడి ద్వారకాపురికి నేగుదెంచె పుత్రితోడ.
- ఆ॥ వచ్చి విడిదిఁ జేసి వసుదేవునకు నా యుదంత మెఱుంగఁజేసి సంతసమున స్వజనములనుగూడఁ జక్కగా రావించి యుచితముగ సత్కరించి యంత.
- తే॥ సర్వకల్యాణకరమును సౌభాగ్యిత్రయ పుష్పించితంబునై డంబు మీఱు నొండు కల్యాణమండప ముచితరీతి! నేర్పరచి దివ్యతల వసియింపఁజేసి. ౧౪౮
- సీ॥ యాదవనాయకు లరుదెంచి యిచ్చుదే, యుక్తవివాహమంచుగఁడింప నకలసామంతులున్ జనుదెంచి ధనకనకాదిబహుకృతు లందనియ్య నంబరమందలి యమరులు విరులను, గరముగఁ బారిఁబారిఁ గురియుచుండఁ గల్యాణకరములై కర్ణపేయంబులై, వివిధవాద్యములు శబ్దించుచుండ
- తే॥ నుర్విదేవతలెల్ల రాశీర్వదంప, మంత్రతంత్రీయుతంబుగా మానవతిని రేవతిగూఁతు నట్టి సీరికరమందు, బెట్టి దానంబు సల్పెఁ బెన్నేడ్కగాగ.
- తే॥ మఱియు నాతండుహలికిడెఁగరదములుగ, బ్రహ్మాదత్తరత్నంబుల వస్త్రములను హయసహస్రాంచితము యోజనావృతంబు, విశ్వకర్మనిర్మితమునౌ విప్రులరథము
- తే॥ ఇట్లు రైవతభూపరుఁ డెలమి స్వీయపుత్రికావివాహాత్సవము బాసర్చి తపము సల్పంగ బాదరస్థలికి నేగె, నిద్ది వినువారు సద్దశ నెసఁగఁగలరు. ౧౪౯

— శ్రీ రుక్మిణీకల్యాణ కథాపారంభము —

- క॥ మిథిలాపురనాయక! శ్రీమధుమధనవివాహకథల మాటాడెద నీ కథలను విను సజ్జనునకు, వృధలు సనక సర్వపూరుషార్థము లొదవున్.

వ॥ ఈ యఖండభూమండలంబునం బరబ్రహ్మంబువిధంబున సత్యజ్ఞానానంద మయంబై సత్యలోకంబుపగిది దివ్యభాషాబ్రహ్మవిభాసురంబై వైకుంఠంబువైఖరి శ్రీపుండరీకాక్షమండితంబై కైలాసంబుకెనడి రాజశేఖరసర్వమంగళాస్పదంబై యమరావతించందంబున విబుధగణవిభ్రాజమానంబై తేజోవతీనగరంబుకరణి శుచి నిచయసముచితంబై సంయమిసీపురంబుచాడ్పున సమవర్తియుక్తంబై నైరృతిసానీ

యంబులగునఁ బుణ్యజననమాక్షీర్ణంబై వరుణపురంబునరణి ఘననికరవిరాజ
మానంబై యనిలుని నిలయంబునెఱిసి నానాసుగంధబంధురంబై యలకాపురంబు
చొప్పన ధనదనముదాయసముదయంబై భోగవతిసాబగున మహాభోగియోగ్యంబై
గోలోకంబులీల గోగోపకాళిరమ్యంబై గంధర్వలోకంబురీతి జిత్రరథాదివిచిత్రంబై
గ్రహమండలి యట్లు మిత్రరాజబుధగురుకవిముఖభూషితంబై హస్తినాపురంబుతీవి
ధృతరాష్ట్రవాసంబై యింద్రప్రస్థస్థనంబుభాతి నధిగతధర్మజాతంబై వారణాశీ
పురంబుతేవఁ గాలభైరవశూలపాణిపరీవృతంబై నుజనచరితంబుమాడ్కి నిష్క్రళం
కంబై విమలకమలకమనీయకమలకల్హారమరాశరాజరాజవిరాజితంబులై మాన
సరోవరంబుఁ బురుషించు దివ్యసరసులును, సరసజనమనోరథానుకూలంబులై చైత్ర
రథసందనంబులం బోలు నుద్యానంబులును, నుద్యానరతహృద్యంబులై సురపుర
రథ్యలం బోలిన రాజమార్గంబులును, రాజమార్గోభయపార్శ్వవిభాసురంబులై
సురసాలంబులవలె గ్రాలు సురసాలాదిసాలంబులును, సాలజాలప్రభవవాసనావాసి
తంబులై మలయమారుతంబును మరపించు శీతవాతంబులును, శీతవాతభీతలై రతి
రంభాదినతలను బోలి లతాతన్వి తరుమనోహరు నాశ్లేషించుమాడ్కిఁ దమతమ
ప్రియులం గౌఁగిలించుకొను సుందరులును, సుందరసుందరీసుందరంబులై సంక్రందన
మందిరంబును గ్రేణించు మణిఘటితభర్మమయ రమ్యహర్మ్యంబులును, గలిగి భూరి
వికారవస్తుప్రళస్తంబయ్య నభూరివికారవస్తుప్రళస్తంబై లాలాటికజాల విలసితం
బయ్య నలాలాటికజాలవిలసితంబై యర్ధిజనావనసమర్ధరమణీయంబయ్య ననర్ధిజనా
వనసమర్ధరమణీయంబై సర్వవిధసామరస్యంబై సమస్తసంపత్సారస్యంబై సకల
జనానందకరంబై విదర్భదేశాంతర్భూతంబై కుండినపురవరంబొండు చెన్నారుచుండు.

ఉ॥ ఉండుఁగదా యొకం డచట నుర్విసుపర్వసుపర్వభక్తియు

త్తుండు తదాధిపత్యసహితుండు వదాన్యుడు సద్గుణుండు ద్వి

ణ్ణండలఖండనోత్సవుడు నైతికవైదికతాకికార్థి

ద్దండకృతిప్రవీణుడు నితాంతయశుండును భీష్మకుం డనక.

౧౫౬

ఆ॥ రుక్మి రుక్మరథుండు రుక్మబాహుండును, రుక్మకేశి యింక రుక్మనేత్రుఁ

డనెడి తనయులేపురా ధరాధిపునకు, గల్గి రంతఁ గొంతకాల మరుగ.

౧౫౭

మ॥ జనియించెన్ గమలాంశతో నమృతనిష్యంద్యాననాబ్జంబుతో

వనజాతాయతపత్రనేత్రపదసంబద్ధాంతరంగంబుతో

ఘనరుక్మద్యుతిభాసమాన మృదులాంగశ్రేణితో రుక్మిణీ

వనితారత్నము పుణ్యరాశి యనఁ దద్భార్యామణిక మైధిలా !

౧౫౮

క॥ ఆపాప దినక్రమమున, నేపారుచు శుక్లతారకేశవిధమునక

భూపతి కాటలఁ బాటలఁ దేవకుఁదేవకును గూర్చి తృప్తిముదంబుల్.

౧౫౯

సీ॥ ఒకపరిఁ జెలులతో నోమనగుంటల, నాడును జేకడియంబులాడ
నొకతేప నెచ్చెలులుండ వీరామలక్, వాయించుఁ దొడవులు వాడులాడ
నొకసారి సకియలక్ నుకముగా రావించి, బంతులాడును బలుపింతలొడవ
నొకమాటు సఖులతో నొంటిగా ముచ్చట, లాడుఁ జెలుల్ పరిహాసమాడ.

తే॥ నొక్కతడవను జేటుల నొయ్యిబిలిచి, బొమ్మలకుఁ జెండ్లినొచరించి సమ్మదమున
మంచి గుజ్జెనగూళ్ళ వడ్డించి మించు, స్వకులరూపకీలంబులు జగతి మించ.

అ॥ ఆమె యతిధులకును నభ్యాగతులకును, మ్రొక్కి సత్కథలను ముచ్చటించ
నాలకించుచుండు నా సమయంబున, నేను గూడఁ బోయి యెలమితోడ. ౧౬౨

క॥ కృష్ణ మహాత్వము సత్త్వము విష్ణుత్వము సర్వలోకవిజయిత్వము రో
చిష్ణుత్వము బ్రహ్మాండచరిష్ణుత్వముఁ దత్వమంటి బ్రీతిచెలంగక. ౧౬౩

ఆ॥ ఇట్టులాడ నామె యిందిరావిభుడె నా ప్రాణనాథుడంచు భావమందు
నిశ్చయించి యతని నిర్మలగుణములక్, గీర్తనంబుఁజేసి కేరి వరుస. ౧౬౪

సీ॥ పెద్దలవద్దకు నుద్దవిడిక వచ్చి మాటాడువాడుక మానఁదొడఁగె
నిమ్మపండులఁబోలి నెమ్మదినుబ్బెడి గబ్బిగుబ్బలఁ బైఁటఁ గప్పఁగడఁగె
జెలిక త్తియలతోడఁ జేరి యేకతముగా ముచ్చటలాడుట మొదలుపెట్టె
దల్లికిఁ గొలఁదిగాఁ దనయిచ్చ వెలిగాగఁ గటివేల్పు గొప్పఁ బల్కంగఁగడఁగె

తే॥ చిన్ని వెన్నునివన్నెలఁ జిన్న లెన్ని యెన్నఁడెన్నఁడు సన్నని యిన్నడుమును
నొప్పజెప్పఁగా జాలుదు నొక్కో? యంచు, మిగుల నువ్విళ్ళులూరునో మేదినీశ!

తే॥ మఱియు నొకపరి శ్రీహరిదరికి నరిగి రుక్మిణీకులసౌశీల్యరూపగుణము
లేను వర్ణింప నాతఁడాయంతి తనకుఁ దగినసతియని యెంచెనో ధాత్రినాథ!

వ॥ అంత నయ్యనంతాకాంతుం డాత్మీయబంధుసంతానంబుతో నేకాంతం
బున మంతనం బొసరించి యనంతకల్యాణగుణగణకాంతుండును, దైత్యాంతకుండును
భగవంతుండు నగు నిందిరాకాంతునకుం గోటిపూర్ణేందుప్రతీకాశయగు తన కూఁతు
నిడి వివాహం బొనర్చునట్లు నిశ్చయించియుండ యావరాజ్యాభిషిక్తుండగు రుక్మి
యను జ్యేష్ఠపుత్రుండు భీష్మకుం డాసి తండ్రీ! నీవు నిర్ధారించిన విషయం బన్యాయంబై
నాకు వేండ్రంబు దీండ్రంబుగాఁ గల్గించెడి. ౧౬౫

సీ॥ ఆకారమెంతుమా యఖిలజనాసహ్యకరకృష్ణరూపంబు గలుగనయ్యె
సన్వయంబెంతుమా యా యయాతిప్రభుశ్చక్రగోపాలవంశంబునయ్యె
సౌశీల్యమెంతుమా సర్వదూష్యంబైన తస్కరించుటయె ప్రధానమయ్యె
వాహనంబెంతుమా వాజిగజాదులు గాక ముసలిబొల్లిగ్రద్దయయ్యె

తే॥ ఆధిపత్యంబు నెంతమా! యాలదొరతనంబె యయ్యె నీలేకికి నాచెలియలఁ
ద్రిపురసుందరి నీ వెల్లుకృపను మాని యిడదలంచితివోయయ్య! యెఱుగజెప్పుమ!

సీ॥ గండుసెలంగని తిండిపోతేకాక నీతిమాలినపాటుఁబోతువాఁడు
కాలకూటధనుసంగాతకాఁడేకాక విషధరంబులపైని వెలుఁగువాఁడు
పుణ్యజనాళి కపూజనీయుఁడే కాక యెల్లవారలకును నెల్లిదుండు
గోకులంబందలి క్రుమ్మరీఁడే కాక యెల్లచోటులదిగ్గు చిల్లగొండి

తే॥ యైన వీనికి నా సతి నా సరోజనయన నా దివ్యగాత్రీ నా నవ్యచరిత
నా మహాభాగ్యవతి నెట్లు ప్రేమవిడిచి యిడదలంచితివోయయ్య! యెఱుగజెప్పుమ!

వ॥ అట్టి దిక్కుమాలినవాఁడే యనురూపుండగు వరుండయ్యెనే? ఇఁక
వేఱొండు దిక్కులేదే? అక్కటికవాని కిచ్చి పరిణయం బొనరించుటకన్న నన్యం
బగు పాతకంబుండునే? కాన నద్దాని మాని చేదిధరాధీశుండును, ననకృపరాక్రమ
విక్రమక్రముండును, మదనరూపుండును, నభిజాతుండును నగు శిశుపాలభూపాలున
కిచ్చి పెండ్లి నొనరించి యైహికాముష్మికసుఖంబులంజెందుట సెల్లుం గాదే యని
పలుసారులు నొక్కివక్కాణించి యెట్టకేల కాతని నొడంబఱిచె. అవల తద్భీష్మ
కాదులు తత్పరిణయారంభతత్పరులైయుండుట నక్కన్నియ యెఱింగి తన మనో
రథంబు వృధయయ్యెనని వందురుచు నిట్లు చింతించె. ౧౬౯

ఉ॥ ఎన్నిదినాలనుండియొ యుపేందుఁడు భద్రగుణుండు నైన యా
వెన్నుఁడు ప్రాణనాథుఁడని వేమఱుఁ జెందెడి నాదువేడ్కఁ బె
ద్దన్నయ పానకంబునకు నడ్డగుపుల్లవిధాన నడ్డఁ గాఁ
డన్న యితండు దున్నయని యందును సందియమేమి లేనటుల్. ౧౭౦

క॥ ఇంతకు నా ప్రారబ్ధమె సాంతముగా హేతువగుచు నగుపడుఁ గానీ
యింతట నియ్యది యా శ్రీకాంతున కెఱిగించువారు గలరే? యిలలోక.

—† రుక్మిణి బ్రాహ్మణుని ద్వారకకుఁ బంపుట †—

మ॥ అని చింతించెడికాలమందుఁ గులగోత్రామర్త్యుఁ డేతెంచ నా
వనితారత్నము గాంచి మ్రొక్కి యిటులక బల్కెన్ ధరానిర్జరా!
యనఘా! సర్వవిధంబులక హృదయ మాయబ్బాతుపై నిల్చె గా
వున నా ద్వారకనుండి యా హరి నిటక బొందింప నికవేడదక. ౧౭౧

క॥ శ్రీపతిపాదారాధక! యీపనికిం దగినవాఁడ వీవే యని బల్
తోఁపఁగఁబంపించుటకే నీపగిదిం గడఁగుచుంటి నేగుమ! వేగక. ౧౭౨

అ॥ అనియుఁ జెప్పఁదగు రహస్యోక్తు లొకకొన్ని
నుడివి యంపె నంతఁ బుడమివేల్పు
పద్మనాభుఁ జూచు భాగ్యమజ్ఞే నటంచు
ద్వారకానగరికి వడిగఁజేరి. ౧౭౪

చ॥ చనిచని కాంచె దీప్తివిలసన్నవరత్నవిరాజమానకాం
చనమయరమ్యహర్ష్యమును జాలచతుష్పథచత్వరప్రపా
దినిభృతమున్ మదేభరథదివ్యతురంగమనోజ్ఞమున్ మహా
వనసహితంబు గోపకవిభాసురమున్ గమలేశవాసమున్. ౧౭౫

అ॥ అవల నట్టి విప్రుడచ్యుతు దర్శించి, యర్చఁగొని భుజించి యడిగి కుశల
మొసఁగి దీవెనలను నూరక యుండుటఁ గనుచు సెలవుఁగొనుచు పనియె నిట్లు.

ప॥ దేవా ! యీ వసుంధరను విదర్భనామక దేశంబున కథినాథుండై భీష్మ
కుండను నామంబున నొకఁడుండు. అతనికి రుక్మిణి యనంబరగు నొక కూతురై యు
గయుకుఁ జెలియలై కలదు. త్రిపురసుందరి యగు నక్కన్యకామణి యనన్యలావణ్య
తారుణ్యపుణ్యచరిత్రాగ్రగణ్యుండవగు నీయందు బద్ధానురాగయై పాణిగ్రహణ
మహోత్సవప్రసక్త వాచికం బొందు సవినయంబుగా వాచింపుమని నన్నుం బంపిం
చెంగాన విన్నవించెద వినుము. ౧౭౬

శా॥ నిత్యానందమహోదధీ ! గుణనిధీ ! నిర్ధూతదంభత్కుధీ !
స్తుత్యామ్నాయ సమూహమార్గగపధీ ! శూల్యాదిసంస్తవ్యధీ !
దైత్యారాతివితానరక్షణసుధీ ! త్వద్భక్తరాఘ్నేవధీ !
నిత్యంబున్ శుభమబ్బుఁగాత గొనుమీ ॥ నేజేయు జోహరులన్. ౧౭౭

క॥ నారదమునిచే మును నీ చారిత్రము నాలకింప సంపూర్ణముగాఁ
గారణకారణుడ వనుచుఁ బూరితిగా దోచఁబడెను భవనచరిష్ఠా !

క॥ ఇచ్చట నంతయుక్షేమం బచ్చటిక్షేమాతిశయము లరుదుగదెలుపన్
పాచ్చుగవేడెద సర్వం బచ్చుగ నెఱుఁగుదువు కృష్ణ ! యైనను వినుమా !

ఉ॥ నీ మృదుభావ నీ నటన నీ నుగుణంబులు నీ చరిత్రముల్
నీ మహిమంబు నీ బలము నీ ఘటనాఘటనప్రసక్తియున్
నీ మహనీయరూపమును నీ కులగోత్రయశంబు లన్నియున్
క్షేమకరంబు లౌట నిను జీవితనాథుగఁ గోరితిన్ హరీ ! ౧౭౮

ఉ॥ ఓ సరసింహ ! సింహమున కూర్చితమైనటువంటిసామ్రాజ్యదక్
నాన యొకింతలేక యొకనక్క దురాశనుగోరినట్లు బల్
హీనగుణుండు చేదిధరణీశ్వరుడీ భవదర్శమా ననుక
బూనికఁ బెండ్లిఁ జేసికొని పోవఁదలంచెడి దాన శ్రీధరా ! ౧౮౨

ఉ॥ రమ్మనిఁ జేదినాయకజరాతనయప్రముఖారివార మం
తమ్మొనరించి రాక్షసవిధానముగాఁ గొనిపోయి నన్ను యు
క్తమ్ముగఁ బెండ్లియాడి మఱిఁ దావకభర్తవికారచారుహ
ర్యమ్ముల సర్వసౌఖ్యముల రంజిలఁజేయు మనన్యధన్యఁగాక. ౧౮౩

తే॥ అంతిపురమందు నుంట నీ యబల నాకుఁజిక్కదని సందియంబును జెందవలదు
దాని కొక యుపాయం బెడఁదలఁచియుంటి నద్ది వలికెడ శ్రీహరీ ! యవధరింపు.

ఉ॥ ఎల్లి యనక వివాహమహా మేఁ గులదై వతయాత్రఁజేసి రం
జిల్లుచు నూరిబైట నివసించు భవాని కొనర్చు బూజ న
ప్రలన నీవు వచ్చి మనసారఁగ నక గొనిపోమ్ము వచ్చెదన్
పులనరొజలోచన ! యమోఘపరాక్రమవిప్రమక్రమా ! ౧౮౪

క॥ రమ్మా ! త్వర ననుఁగొన భారమ్మా ! జగడంబు దుష్కరమ్మా ! బహుదూ
రమ్మా ! తత్సమయము వై, రమ్మా ! నావయిని నీకు రాజీవాటా ! ౧౮౫

—* శ్రీకృష్ణుండు రథారూఢుండై కుండినపురికిఁ జనుట *

మ॥ అని యా రుక్మిణిభావ మాద్విజవరుం డాడంగ శ్రీకృష్ణుఁ డ
ల్లన దిక్కుల్ వెలుఁగంగ నవ్వుచు నిటు ల్వాక్రుచ్చె నీ పల్కులక
వినియుంటిన్ జెప్తలార నా లలనపైఁ బ్రేమంబు నాకెక్కుడౌ
టను నిద్రించుటగూడలేదునిశలక డక్కిందులేదోబుధా ! ౧౮౬

క॥ కావున నీవడిగినపని తేవనునొనరింతునంచుఁ డెక్కున రథముక
తీవిని సిద్ధ మొనర్పఁగ నావేళను దారుకునకు నాజ్ఞాపింపక. ౧౮౭

సీ॥ ఘణఘణాత్కారోరు ఘంటికాయుక్తంబు, రత్నరాజప్రభారాజితంబు
స్వర్ణశుంభత్కుంభ సంచయరుచిరంబుఁ బుష్పమాలాపాళి భూషితంబు
శస్త్రాస్త్రకరవాల జాలసంపన్నంబు నరుణసహస్రదీప్త్యద్భుతంబు
భక్తలోకావాస వైకుంఠనిర్మితం బుత్తమోత్తమము మహోచ్చితంబు.

తే॥ వై బృసుగ్రీవమేఘపుష్పకవలాహ కాశ్వబద్ధంబు శుద్ధంబు హర్షదంబు
ఛత్రచామరయుతముగా న్యందనంబు దెచ్చి నిలిపె దారుకుడు తద్దేవునెదుట.

చ॥ నిలిచిన తేరుఁగాంచి హరి నెక్కొని నారధిమూఁపునందు ని
 ర్మలనిజపాదపద్మములు రాజిలనెక్కి స్వహస్తమిచ్చి డా
 పల ద్విజునెక్కడేసి నిశపాదము ముట్టెడికాలమందుఁ జం
 చలగతితోఁ జనం గడఁగె సాహసభైరవనిబద్ధబుద్ధియై.

౧౯౦

ఆ॥ అంత రేవతీశుఁ డచ్యుతుడొంటిగాఁ గన్యకారమేగు గమనిక విని
 కలివిశంకీతుఁడయి బలమైనసేనతో వరిగె గృహ్యవెంట నరుల నటుక.

౧౯౧

తే॥ అటుల వెడలి రమేశ్వరుఁ డబ్జిశైలనగరజనపదవనములు దిగువగాగ
 నచ్చి యా వికర్పాంతర భాసమాన, కుండినోపవనంబునకు నరుడెంచి.

వ॥ పంచాశిష్టస్తమానాధికోన్నతి ప్రశస్తంబగు ప్రాకారంబును, ధనుశ్శత
 సహితంబును, విస్తృతంబును, దుర్లభంబును, మర్దయంబునై చాతుర్మాస్యతరం
 గిణీకరణిం బయికిపరిపూర్ణంబునై యున్న భేయంబును, గూఢద్వచప్రియకోకమరాళ
 శారికాకీరపారావతాదివిచిత్రవిహంగపతనానుకూలహేమకుంభఘృతతోలకంబులును
 గల ఛాతమయసౌధరాజంబులును, సప్తవశయోజనపరిమితంబగు వర్తులంబునం
 గల్గివెల్లు కుండినపురవరంబును గాంచుచు సహాసీనుండగు సద్ధరామరుంబనిచి
 యంత.

౧౯౩

క॥ కాంతానంగ్రహణాత్మకచింతకు ననులైనయొక్క చింతికుదిగువ
 సంతసమున విడి హయముల మంతసముండేయుచుండె మనమున జనకా !

ఆ॥ పిదప భీష్మకుండు స్వీయసుతక శిశుపాలున కిడుదునని పలికి పట్ట
 ణంబునంత మండనం బొనరింపగా నాజ్ఞతేసి సేవ కాళికపును.

౧౯౪

సీ॥ కోటలు పేటలు గొందులు వాడలు గొలువుకూటంబులు గొమరుమిగిలె
 మిన్ను ముద్దాడెడి మేడలగోడలు చిత్తగువులతోడఁ జెలఁగుచుండె
 దట్టంబులైనట్టి ద్వారబంధంబులు తోరణంబులతోడ సౌరుమీఠెఁ
 దకతకధిమిధిమిందై తక్కుయను వారభామలయాట లవారిబ్రబలె.

౧౯౬

తే॥ మంగళప్రదతూర్యముల్ మాటిమాటి
 కిని మొఱయుచుండె బూరుషులును వనితలు
 ననవటంబుల భూషల నవ్యపుష్ప
 హారములఁ దేజరిల్లి రాయూరధీర !

౧౯౭

వ॥ అంత నక్కన్యకామతల్లికను జిరత్నార్జితామూల్యరత్నంబులచే నిర్మింపఁ
 బడిన కల్యాణమండపంబున మంగళగీతవాద్యంబులు మ్రోగుచుండ సిద్ధులుభూదేవిం
 జుట్టినట్లు నువాసినులు పరివేష్టించి పన్నీటజలకంబొడించి పరిమళద్రవ్యంబుల ధూ

పంబులిడి చందనాదులంబూసి పుష్పదాసుంబులవేసి దివ్యాంబరాభరణంబుల నలం
కరించి తోడ్కొనిరా శ్రుతిచతుష్టయచారంగతులగు బ్రాహ్మణవరులు విఘ్నేశ్వర
పుణ్యాహవాచనాది శాంతికర్మంబులూచిపి రక్షాబంధనముహూర్తంబు గావింపం
గన్యాదాతయగు భీష్మకుండేతెంచి లక్షబారువులబంగారంబును దద్దిగుణంబుగా
ముత్యంబులను సహస్రభారవస్త్రంబులను బదివేలతోడవులను నాటర్బుదంబుల గోవు
లను నయతగజంబులను దశలక్షరథంబులను దశకోటితురంగంబులను గుడతిలపర్వ
తంబులను సహస్రసువర్ణపత్రంబులను నా బ్రాహ్మణపుంగవులకు వందనపూర్వకం
బుగా నిడి వరసిరీక్షణంబు గావించునె.

౧౭౦

క॥ దమఘోషుండు తన తనయునిఁ గ్రునుమొప్పగ ధాత్రిసురులు రక్షనుజేయన్
సుసుహారాంబరభూషల నమితముగ నలంకరించి యాచారవిధిన్.

౧౮౮

ఉ॥ మంగళగీతవాద్యము లమందముగా మొఱయన్ లతాంగులు
స్మంగళహారతుల్ గొన ఘనంబుగఁ బెండ్లికుమారునల్పి మా
తంగము నెక్కజేసి యమితస్వః పౌండ్రజరానుతాదినీ
నాంగసుసంగతుండయి ప్రమాణమొనర్చె విదర్భకోవిభూ !

౧౮౯

అ॥ అట్లు పోవునప్పుడ శశిశుపాలుని నెచ్చెలులగు క్షోణినేత లెట్లా
కృష్ణయత్న మాలకించి స్వమిత్రునిఁ గావఁజనిరి మొనలఁగలిగి యవల.

మ॥ పరబంధ్యావృత్తులతో నువాసినులతో వారాంగనాశ్రేణితో
ధరణీదేవులతో గజావళులతో ద్రాఘిష్ఠసైన్యంబుతో
శరసంతానముతో రథాశ్వములతో సామంతలోకంబుతో
నరుదానట్లు వరుండువచ్చుట విరాభాధీశుఁ డాలించితాన్.

౨౦౧

క॥ ఘనముగఁ బ్రహ్మ్యత్థానముఁ బొనరించి పూజించి వస్త్రముల నిడి పరువా
రిని శుభకరగృహములలో, నునికిని సల్పంగఁజేసె నుర్వీనాథా !

౨౦౨

అ॥ ఇట్టికాలమందు నట్టిరుక్మిణియును గాంచి యచ్యుతుండు గదియఁడంచుఁ
గరము శంకితయయి కమలాక్షుపదములనిలిపి యిట్లులెంచె నెమ్మనమున.

— రుక్మిణి కృష్ణునికై నిరీక్షించి చింతించుట —

శా॥ మూర్తంబెల్లి కరగ్రహంబు గదిసెన్ భూదేవతల్ వచ్చి రా
యార్తతాణపరాయణుండు హరియేలా యిందురాడో ? మనం
బార్తి గుండెడి నామనోరథములున్ వ్యర్థంబులొనో ? ఫల
సూర్తి జెందునో ? యిట్టివేళ విధి యేబుద్ధి గటాక్షించునో ?

౨౦౪

మ॥ ధరణీదేవుడు సాగెనో? పథమునకా దైవాతెనో? చేరెనో?
హరిదర్శించెనో? యీపనికా దెలిపెనో? యాలించి యా కృష్ణుడుకా
సరిగాడంచుడలంచెనో? యిటకుఁ గంగక్షణచ్చెనో? కాళియుకా
గరుణకబుప్పునా? లేదో నాదయిన భాగ్యంబెన్న నెట్లున్నదో? ౨౦౫

మ॥ శిశువాలుడు తదీయసైన్యములతోఁ జేరంగదా పిటిలో
విశయాభావనుననుక్తులై జనకుడుకా బెద్దన్న యవాస్థికే
ఎశఁగాఁ బెండ్లినొనర్చితేయదురుగా పద్మాక్షుఁ డేతెంచుడే?
యశుభంబోశుభమో యెదో నుడువు క్షీరాగ్రేహుల్ చేరుగా! ౨౦౬

మ॥ ప్రతికూలించెను సంతరాయగిరిరాట్టజ్ఞాభవిష్ణుశుడుకా
బ్రతికూలించెను లోకశంకరకృతి ప్రహ్లాదు శాశీశుడుకా
బ్రతికూలించెను సర్వలోకసృజనప్రాజ్ఞుడు వాణీశుడునీ
బ్రతికూలించెను గోధరామరతతుల్ ప్రారబ్ధ మిట్లుండెదా. ౨౦౭

క॥ ఎదిచేయను? నెదిమానను? నెదిదిక్కుటుపోవను? యెందుండవగుకా?
సవయుం డభయప్రదుడును విదితుడునగు చక్రీ యిటకు వే రాడుగదా.

క॥ అని చింతించుచు బలుచుఱు వనజాక్షుఁడు వచ్చెననుచు భవనాట్టము నె
క్కును గనుఁగ్రహ్మఱుఁగ్రహ్మఱుఁ జను నచ్చును మిన్నకుండు సై పకవగచుకా.

ఉ॥ కట్టదు మేల్మీచీరఁ బాడఁగట్టదు తల్లికిఁగండ్రీకిం దలకా
గట్టదు మంచిపూల్ నడుముఁగట్టదు మేలిమికాంచిచేఁ జెవిం
బెట్టదు కీరనాదములఁబెట్టదు నోటను బట్టెడన్నముకా
బెట్టదు కస్తురికా నొసలఁబెట్టదు స్వర్ణవికారభూషలకా. ౨౦౮

ఉ॥ చూడదు దర్పణంబు సరిచూడదు నెచ్చెలురాండ్రమోములకా
జూడదు పెండ్లివితలను జూడదు స్వీయశరీర సౌఖ్యముల్
బూడదు దివ్యగాత్రమునఁ బూడదు పల్లకిపూర్వకంబుగా
నాడదు మాటలేవియును నాహరిపైఁగల కూర్మియెట్టిదో. ౨౦౯

తే॥ ఇటులఁ శ్రీకృష్ణరాకకు నెదురుచూచునట్టి రుక్మిణికు త్తరంబాడ ననఁగ
వామపార్శ్వంబుకంపింప భైష్మియలరి తిరుగుచుండఁగ నావిప్రుడరుగుదెంచి.

ఉ॥ అమ్మ! ఫలించె నీతలపులాహరి నా కనులారఁగాంచి యో
గ్యమ్ముగుపూజలొంది మనసారఁగ నీ శుభవాచికమ్ము స
ర్వమ్మునుజెప్పి నీ సుగుణరాజని వర్ణనజేయ నాతడుకా
సమ్మదమొంది యీ పురికి సాగి త్రుటింజనుదెంచె రుక్మిణీ! ౨౧౩

చ॥ అనవుడు రుక్మిణితరుణి యగ్రజనర్హ! మదీయనూక్తులకొ
వినిచని ద్వారకాపురికి వెన్నునిజోక్కొని వచ్చియుంటి వీ
వని కువకారముకొ దగినపాటిది యేదియులేదు గాన వం
దనములొనర్తుఁ గైకొనుమి! ధన్యచరిత్రనునైతి నీకృపన్. ౨౧౪

వ॥ అంత నధరామరుండు సంశుష్టహృదయంబుతో నిట్లనియె. ౨౧౫

మ॥ తరళాక్షి! ధనధాన్యహేమనుణిసౌధజ్యోదులకొమించి త
త్పరమేష్టైషమథాధిపేంద్రముఖదేవశ్రేణియోగింద్రుడు
మృగమై సౌఖ్యదమై యఘోఘుగిరినజ్రంబై శుభంబైన త
ద్దరినందర్శనభాషణాదిధన మివ్వజ్ఞుకొదా నీవనికొ. ౨౧౬

ఆ॥ ఇంతకంటె నాకు నేమిగావలెనయ్య! స్వర్ణముఖవదార్ధచయము దిరమె?
సిరను సంబరమున దీర్ఘమంగలివగుచు మనుమ! మరువకమ్మ! నన్ను.

ఉ॥ ఆవల భీష్మకుండు నుపయోమముఁజూడఁగ రామకృష్ణులకొ
దేవులు వచ్చిరం చవనిదేవముఖంబున వించు నర్ఘ్యపూ
జావిహితార్థసంచయము జక్కసి కానికలంగ్రహించి తూ
ర్యావళిమ్రోయ విందులు నయంబున వెన్నొనఁజేరి వారినికొ. ౨౧౭

ఆ॥ అర్ఘ్యపాద్యము లిడి యర్పించి రిత్నాంబరాభరణము లిచ్చి యరరె! వీని
“కామె నిడకపోతి”నంచు నానందనమున విడిదిఁజూపి నతులిడి చనె. ౨౧౮

వ॥ అంతఁ గర్ణాకర్ణికగాఁ జౌజనంబాశౌరిచేరిక విని యానందవనంబున
కరిగి యానందనందనసుందరవదనావి దామృతంబు నమందంబుగా నిజనయనాంజలు
లతోఁ గ్రోలుచుఁ బరమానందంబుఁబొంది యిట్లనిరి. ౨౧౯

చ॥ తగిన మనోహరుండితఁడు తాస్మశ్రుక్మిణికామె భార్యగాఁ
దగినది యీ మహాత్మునకు సంపతిభావము వీరి నిద్దఱిం
దగులఁగఁజేయఁ బూర్వసుక్తితింబుల ధాతకు ధారపోతు మీ
జగమున నిట్టిరూపసియు సద్గుణియుండునె? తిర్గిచూచినన్. ౨౨౦

ఉ॥ ఎప్పుడు మావిదర్శధరణీశునకీఘనుఁ డెల్లుండొనొ యిం
కెప్పుడు తద్దృహంబునకు నీ కమలేక్షణుఁ డేగుడెంచునో
యెప్పుడు కన్నులారనట నీ కమలాహృదయేశుఁ గాంతుమో
యప్పుడుగాదె మా జనులు సార్థకచూ వృధయాను గానిచోకొ. ౨౨౧

వ॥ ఇట్లు పరస్పరం బొడుకొనుసమయంబున. ౨౨౨

—॥ రుక్మిణి కులదేవతాపూజకై బయలుదేరుట ॥—

సీ॥ నందిమాగధులు గైవారంబులంజేయ వివిధతూర్కంబులు దవిలిమోయి
గమనీయరాగముల్ గాయకులుకాబాడ వారాంగనామణుల్ బలిసియాడ
నష్టనచ్చతాదులనుజేవులుం బట్టజుట్టుముల్ బ్రీతితోఁజుట్టుముట్ట
మంగళారతులతో మానినుల్ సనుదెంచ నాత్మీయచేటిక లగుదుడెంచ

తే॥ నలుగడల జయశబ్దముల్ నెలంగ ద్విరవతురగరభరణియోధులు దూరముగ నె
భద్రముగఁజూడ నగరున కైష్ఠివెడలి గిరిజనర్చింప నేతెంచె హరిహృతమతి.

ఆ॥ అటుల నామెనచ్చి యాలయస్థితదేవి పాదపద్మములకు భాదభక్తి
శిరము ధరణినంటఁజేసి నమస్కృతు లిటుల వేడఁదొడఁగె నెలమియెసఁగ.

ఉ॥ అంబ! మదంబ! సర్వజగదంబ! గజాస్పషడాననాంబ! యో
శంబరవైరిహారికులసాధ్వీమణీ! భవరోగహరిణీ!
కంబుగళా! భవాని! యధికంబుగనమ్ముచు మ్రొక్కుచుంటి హ
ర్షంబుఘటిల్ల నన్ను హరిరాణిగఁజేయు మఖీప్తదాయిని! ॥ ౨౨౬

వ॥ అని ప్రార్థించుట సకియలాలించి చెలి! యా కృష్ణనామంబుఁ బలుక
వలదు. శిశుపాలుండుద్విష్టుండగు వరుండు కాన నతని నామం బుచ్చారణానర్హులని
వక్కాణింప ధిక్కరించి యక్కన్యకాలలామ నెక్కిని క్రమృజుచక్రమలాక్షుండే
భర్తయగునట్లు కావింపుచుని యా శర్వాణింప్రార్థించి గంధాక్షత పుష్పఘావదీ
పాపూపతాంబూలనీరాజనాదు లొసంగి యర్చించి భూషణంబులర్పించి భూసుర
తరుణీమణులకును, దక్కుంగల సాధ్వీలకును బూజించి మ్రొక్కనవ్వార లిట్లు
దీవించిరి. ॥ ౨౨౭

సీ॥ శతరూపఁబోలిన సొందర్యమమగుత జానకినలెనోర్పు సంఘటిలుత
వాణితోఁదీటగు వాణియుగల్గుత శివనలె శీలంబుఁజెలఁగుగాక
వనమాలిభక్తాభవతిభక్తి యలరుత శచినలె భోగముల్ సంభవిలుత
లక్ష్మినిబోలి కళాసఫినగుగాత దక్షిణఁబోలు ముతైమవగుత.

తే॥ మఱియరుంధతితోఁ నమానమైన భర్తృశుశ్రూషణానక్తి ప్రబలుఁగాత
గోర్మిలీరికలెత్తఁగా గొప్పవాసి గలుగమనుమమ్మ! రుక్మిణీ! లలితచరిత!

చ॥ పిదప విదర్భరాజసుత వీడి మునివ్రతమాస్థగ్రమ్మఁ
సదయకు నీశ్వరప్రియకుఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి ధరామరాంగనా
పదములకుఁ నతుల్ సలిపి బంధుసఖిపరివారపంక్తితోఁ
గదలెను దద్భూంబువిడి గంధగజేంద్రసమానయానయై.

తే॥ కోటిచంద్రప్రతీకాశకుండరదనఁ బద్మనయనను భైష్ణి డబ్బాటుగాను
నునిధినిర్మనుల్ గనినట్లు శూరులైన కరిహయూరోహకరథులుఁగాంచి యపుడు.

చ॥ అడలిరి సూచిసందులకు హర్షముఁజెందిరి నెమ్మనంబులం
దుడిగిరి సర్వచేష్టలను నూడ్చిరి మానగభీరిమాధృతల్
విడిచిరి సేతితూపులను వీడిరి రథ్యకనద్రధాలఁ గ
న్నడిరి కరమ్ము గోడపయివ్రాసినబామ్మలకై వడివిభూ ! ౨౩౧

తే॥ మఱియు స్వీయదేహంబును మరచి నేలవ్రాలి రట్టి వైదర్భిరూపప్రకాశ
హాసలజ్ఞాకటాక్షంబులనెడి కామబాణములచేత దెబ్బలఁబడుచువారు. ౨౩౨

తే॥ ఇట్లు లిలవ్రాలు రాజుల నట్టి భీష్మకనుత క్షీఁగంటఁజూచుచుఁ గాలినడక
నల్లనల్లనడచుచు నాత్మచిత్తగతమనోరథప్రాప్తంబు గలుగుచుండ. ౨౩౩

శా॥ వీర్యగాంచెను గొస్తుభోజ్జ్వలితునిఁ బీతాంబరుఁ వీరునిఁ
శ్రీకారుణ్యవయోధినిఁ గుణనిధిఁ శీలిఁ జగన్మోహనుఁ
రాకాపూర్ణసుధాకరాస్యరుచిరుఁ రాజీవపత్రేక్షణుఁ
శ్రీకృష్ణుఁ బహుభూషణాన్నిత లసజ్జీమూతవర్ణాభునిఁ. ౨౩౪

తే॥ కాంచి తద్రూపరుచిచమత్కారశూరతాగభీరిమాప్రాయముల్ దలఁచి యామె
యిప్పుడాహరి ననుఁగొని యేగినఁ గడుబాగుగా నుండునని యెంచుపట్టునందు.

— శ్రీ కృష్ణ విజయము —

ప॥ ఘంటామంజీరమంజులనాదసమన్వితంబును, మంగళకరోత్తుంగసంగతంబు
నగు సరదంబును, వాయువేగంబుతో సారథియగు దారుకుండు ద్రోలశార్థసారథి
నిజయోధయూధసంఘట్టసంబునఁ బరిపంథులగు జరాసంధాదివసుంధరాధినాథుల
వచూధినులను ఝుంఝూమారుతంబు సీరజవంబును భంగంబు గావించినట్లు భేదిం
చుచు విహగేంద్రుం డమరావతిసీతనందనవనంబున కరిగి యమ్మృతంబుఁగొని చను
దెంచినట్లు స్త్రీకడంబంబునం జోరఁబడి పసగల పసిడిపసిమిని మిసమిసలాడు నానుం
దరిని సంగ్రహించుకొని ప్రతిద్వంద్వికర్ణకతోరంబగు శార్ఙ్గంబుఁడంకారం బెడనెడఁ
గావించి దేవదుందుభిబృందంబు శబ్దింప యదుదుందుభులుఁమ్రోయఁ గిన్నరకింపురుష
చారణవిద్యాధరగంధర్వాప్సరీజనంబులు లాస్యంబునల్పి పూలవానంగురియ జయ
జయారావంబులు దశదిశలం జెలరేగఁ దనస్యందనంబున నిడికొని సృగాలజాలమధ్యం
బునుండి పింహంబాహారంబుఁగొనివచ్చినభంగిం జనుదెంచి యాదవధ్వజిని ముందు
నడువ బలభద్రుండు తోడుగారా ద్వారకాపురమార్గంబుఁబట్టియరిగె. అంత నాస్థలం
బునఁ గోలాహలం బుప్పటిల్లుట జరాసంధాదిరాజు లాలించి యోర్వజాలక. ౨౩౬

ఉ॥ తుద్రస్యగాలజాతి సని నొప్పమ్మగేంద్రుల కీర్తిగొంచు బల్
భద్రముఁజెందినట్లు యదువంశజ లీ మనవాసితోడ న
చ్చిద్రముగా విదర్భసుతఁజేకొనిపోయి రికేలపన్నముల్
నిద్రలఁబోతిమో బలము నీరసమయ్యెనో వింక్లగాల్పకో.

౨౩౭

వ॥ అని పరస్పరంబుద్బంధించుకొని యాడెడినామురులవీక్షి శ్రోధపరులై శస్త్రాస్త్రబ్రుంబులందాల్చి తనుత్రాణంబులనుధరించి రథంబుల సధిష్ఠించి చతురంగబలంబుల గూడి యాదవులతో యుద్ధంబొనరింప నన్నద్ధులై యుద్ధతింజని పాండవుండు రెండక్షైహిణులనాహినితోడను, విదూరధుండు మూడక్షైహిణుల దండుతోడను, దంతవక్త్రుండేక్షైహిణుల మొదఱతోడను, శాల్వుండు మూడక్షైహిణుల మూడఱతోడను, జరాసంధుండు పదియక్షైహిణుల పాఱతోడను, మజీయుఁ దక్కుంగల రాజులు ఏమకుఁదగిన సైన్యంబులతో హరిసమ్ముఖంబున కరిగి యహంకారంబున హుంకరించి ధిక్కరించి నిలునిలుడని హెచ్చరించి నిజచాపంబులను మాటిమాటికిఁ దంకరించి సంగరరంగంబుధకారబంధురంబుగాఁ బ్రయోగింప నయ్యాదవు లాయ రాతిబలప్రళయజలధిం దరింప దివ్యపోతప్రాయులై చనుదెంచి తృణీకరించి రండు పోరాడఁడనికోల్లలఁజేసి మార్కొనుసమయంబున నా చంచలాక్షి కాంచి భీతమ్మగేక్షణయై సిబ్బితిప్రబ్బుకొన నిబ్బరించుకొనుచు నబ్బలానుజనాననంబు విలోకింప నా మహామహుండు.

౨౩౮

క॥ చెలిరో ! యడలెవవేలా ? యలఘుతరాభీరబలములదిగో శస్త్రాస్త్ర

దులతోఁ బౌరుషములతోఁ దలపడెనిక మందఁగలవు తదరిధ్వజనుల్. ౨౩౯

వ॥ అని భయంబుదీర్చి విలాసంబుఁజూచుచుండ బలభద్రుండుప్రళయరుద్రు మాద్రింగుద్ధండై హలముసలగ దాద్యాయుధంబులందాల్చి సేనానియై ప్రోవయాదవ బలంబు లహంకరించి హుంకరించి భేరీభాంకారశింజనీటంకారనిస్సాణధణధణాత్కార శతాంగ నేమిపటపటాత్కార కుంభిఘంకారాభరణరుణరుణాత్కార కింకిణీకిణ కిణాత్కార రథ్యఘంటాఘణఘణాత్కార వివిధక్రేంకారంబులతో నుత్సహించి యెదిరించి మత్సరగ్రస్తులగు సరాతినేతృవదాక్షిప్రాతంబుల నమ్ములంగ్రుమ్మియు విండ్లను పేసియు గదలంబొదియు ముద్గరంబులమోదియు ముసలంబులంజదువుచుఁ గత్తులంజించుచు శూలంబులక వరించుచు నడిపంబులనడచుచుఁ గుతారంబుల భేదించుచుఁ గుంతంబులఁగ్రుచ్చుచు సురియలనఱకుచుఁ బట్టిసంబులంబ్రద్దలుసేయుచు బరిఘలంజిమ్ముచు ముష్టులనుమొట్టుచుఁ గాళ్ళందన్నుచుఁ జేతులంద్రిప్పుచు రథ రథ్యసమరపరికరసహితంబుగా ధ్వంసంబొనరించుచుండ బ్రహ్మాండనాయకుండగు శ్రీకృష్ణుండు వైరివీరమహారణ్యంబున దావవిధంబునంజొరఁబడి బాణకృపాణచక్ర గదాద్యాయుధంబులతో విభిన్నంబుగా నూరువులు వేటువేటుగాఁజేతులు చిందర వందరగాఁ బౌర్వంబులుపాడుగా దంతంబులువిశ్లేధంబులుగాఁ గవచంబులు విశీర్ణం

బులుగా వక్త్రంబులువక్రంబులుగా నంగంబులువికలంబుగా దేహంబులురక్తమయం
బులుగారథంబులుచూర్ణంబులుగా రథస్యంబులంగూల్చి రథికుల నుఱుమాడిపతాకలం
జించి పరివారంబులంబులాయితలంజేసి యుల్లంబునం బెల్లగనుల్లాసంబునిండ జగ
దేశవీరుండని బృందావకులగ్గింపఁ బ్రవర్తిల్లుచున్న సమయంబున మహాబలుండగు
శాలుండుకని కిసిసి యనిమొనకుంజని నిజగదావిద్యాధన్యతఁ జూపఁకమ్మతంబుగా
గజత్తో నగ్గదినంబ్రహరింప నాగదాగ్రజండు తద్గదావిద్ధుండై మూర్ఛిల్లియుఁ
గ్రమ్మఱలేచి ధనుర్ముద్ధంబాపి లక్షభారసమన్వితంబును, గౌమోషకీసమంబును
మహాత్మరంబునగుగదను నిజాగ్రజన్ముండందఁజేయ గ్రహించి జంభభేది జృంభించి
దంభోభిత్తో మహేంద్రంబులంగూట్టినట్లా శాలునింబ్రహరింప నతండు తత్ప్రహార బాధి
తుండై శత్రుహతంబైన పృక్షంబుమాడ్కి నేలంగూలుట బౌండ్రకజరాసంధదంత
వక్రవిదూరధులను నలుపురు వీరులేతెంచి పోరాడంగడంగిరందుఁ బౌండ్రకుండు
కువాక్యంబులచే మైత్రినశింపఁజేసినట్లు దశవిశిఖమ్ములఁదద్గుడధ్వజంబుఁద్రుంచె.దంత
వక్రండు నిజగదాఘాతంబునఁగజ్జితో ఘటంబుల భంగంబుజేసినట్లు తద్రథంబును
జూర్ణంబొనరించె. జరాసంధుండు తత్తురంగంబులంగూల్చి విదూరధుండు తత్సా
రధింబ్రహరించె. అంత రేవతీకాంతండాగతుండై కల్పాంతకృతాంతసన్నిభుండై
ముసలంబుంగొని హేరాశకరాశవక్త్రవిశాలుండగు దంతవక్త్రుని మూర్ఛంబునం
బాఁది యాతండు వక్రంబగు మొగంబుతోఁబాటు దంతంబులు వంకరగా నిజాను
జన్ముండు రుక్మిణీసహితంబుగా హసింపనేలంగూలంజేసి జరాసంధవిదూరధపౌండ్రకు
లను విరావంబులేనిమాడ్కిముసలంబునం గసిదీఱమోఁద నమ్మువ్వురునొచ్చి రక్త
సిక్తాంగులై సామ్రుసిల్లిరి. వెండియుఁదలై న్నయంబులేతేర బలుండుగాంచి యాగ్రహించి
హలంబున నొక్కమాతాకర్పించి ముసలంబునం దశయోజనపర్యంతంబును రథిరథ
కరితురగపదాతిచ్చత్రచామరంబులు హతంబులై నిండం బ్రహరించి జగజ్జేగీయమా
నుండయ్యె. అంత జరాసంధాదిరాజులు మూర్ఛదేజీ నష్టోత్సవులగుటయకాక మర
ణావశిష్టులై నోటనురువులుగమ్మి పరదలై పాఱిరోజుచు నాలింగోలుపోయినవాని
లీలను, బెన్నిధింబోఁగొట్టుకొన్న మానసిచందంబునను, నేలకు మొగంబు వేసికొని
యమితంబుగా విచారపడుచుండు శిశుపాలుంగాంచి శత్రుహతండువుకాక బ్రతికితివి
గదా యని సంతోషించి యతని కిట్లు పల్కఁదొడంగిరి. ౨౪౦

తే॥ పురుషశార్దుల ! కలుషంబుఁబొందవలదు బ్రతికియుండినఁ బెక్కురుసతులు నీకు.
గాఁగలరు మఱి మనకిది కష్టకాలమందునం గాలమొకకొంత యరుగఁదగును.

క॥ తేపే ద్వారకకరుగుచుఁ గోపంబున సర్వగోపకుల నలసీరిక
గోపాలకృష్ణుఁ జంపెదఁ దావంబడఁగంగ నీకు ధైర్యముగొమ్మా ! ౨౪౧

తే॥ అట్లు మిత్రసంబోధితుండగుచుఁ జైద్యుఁడాత్మచంద్రికాపురమున కరిగెనంతఁ
బౌండ్రకాదులు దమతమవాసములకుఁ జనిరి చావఁగమిగిలిన చమువుఁగూడి.

—♦ రుక్మి కృష్ణుని వెంబడించి పోతుట ♦—

చ॥ చెలియల సంగ్రహించుటయు స్నేహితబంధుపరాధనంబుఁ జూ
రులవలనక జెవింబడఁగ రుక్మియనంబడు భీష్ముకాత్మజుం
డలఘుబలుండు క్రుద్ధుడయి యా యని మీసలఁ ద్రిప్పి యిట్టులక
బలికెను భూభుజుల్ సఖులు బండుగులుక వినుచుండ భూపతి! ౨౪౮

తే॥ సమరమందున శ్రీకృష్ణుఁడంపి నాడు చెలియలగు రుక్మిణిగొని చేర నేని
సకలభోగాస్పదంబును సౌఖ్యకరమునైన యీకుండినపురికి నేనురాను. ౨౪౯

స॥ అని శవభంజనరించి విన్నంబగు వర్జింబును, ఘనంబు నంబుడనిర్మితంబు
సింధు దేశజనితంబునగు శిరస్త్రిణంబును సావీర దేశభవంబగు చావంబును, శాలిలాట
దేశసంజనితంబగు నిషుధిద్వయంబును, మైచ్చ దేశసమార్జితంబగు ఖడ్గంబును, గౌట
జంబగు చర్మంబును నేతరియంబగు మహాశక్తిని ఘూర్జరాష్ట్రాద్భవంబగు గదను,
వంగజంబగు పరిఘంబును, గౌంకణంబగు హస్తతాణిగోధాంగుళితాణంబులను
ధరించి కిరీటాంగదకుండలాదిభూషణంబులందాల్చి జైత్రంబగు రథంబెక్కి యత్యో
హిణీద్వయపరిమిత సైన్యంబుఁ దోడ్కొని వెన్నుని పిఱుందనంబఱుగిడుచుఁ బోరాడఁ
బోవునంతలో బలరాముండు నూచి నిజచమూసమన్నితండై తత్తెన్నయంబు నుఱు
మాడుచుండినను నతివేగంబుగా శతాంగంబుఁద్రోలించి హరినికడసి యిట్లనియె.

చ॥ యదుకులనాపకా! నిలువురా! యెటకేగెద? వార! నాస్వసక
విదళితమ త్తవైరికులు భీష్మకపుత్రకు సంగరాజు నక
హృదయమునక గణింపక యధేచ్ఛ హరించి గమించుచుంటివే?
యిదిదగునే? తృజించి సతి నేగుమ! చచ్చెద వట్లులేనిచోక. ౨౪౯

క॥ తుచ్ఛా! గోపాలుడవయి యుచ్చిష్టముమెక్కుచుండు పుణకవె? మును ద
స్త్రేచ్ఛధరానాథునకు బలోచ్ఛానజరాత్మజునకు నోర్వక మొనలోక. ౨౫౦

తే॥ మఱి యయాతిశాపంబునఁ గరముభ్రష్టుడవయి చనలేదె? చెట్టలకదపులలేదె?
యిట్టివాడవు మాతోడ నెనయగుదు వె? విడువు రుక్మిణిలేనిచోఁ బడెదవవని.

చ॥ పలికియటుల్ కఠోరముగ వైరిబలంబునుజూడకుండ న
ముగ్ధులపొదినుండి బాణమునుబొంది చెవిందగులంగలాగి ముం
గలఁగల కృష్ణుపై విసరఁగాంచి యతండాక శాతపేతితోఁ
జిలువను బక్షి నాయకుడు పెండిన కైవడిఁ ద్రుంచె వేల్చిడిక. ౨౫౦

చ॥ అటుపయి రుక్మివేటొకటి హైమగుణాచితచాప మూని వే
వటుకశసాయకంబులను భద్రముగా జతజేసి శౌరి ను
త్కటముగఁగొట్ట నాతఁడును దత్త్వముచే గుణయుక్తసంస్మృతి
దిటముగ మాపినట్లు లొకదివ్యశిఖఁగొని చెండివెండియున్. ౨౧౧

తే॥ వేటుతీవ్రబాణంబునన్ భీష్మకనుతుధనువు రెండుగావిటిచి మధ్యమున నంద
భల్లముల వేసె రుక్మిపైఁబారుషమున నంత వైదర్భుఁడుగొంచి యాగ్రహించి.

తే॥ ఓరిగొల్లఁడ! యిపుడు నీయునురులేగుఁగాచికోమ్మని దీప్తిప్రకాశమాన
శక్తినింబయోగించెను జక్రిఁదునుమ; నద్దిగని గదాగ్రజఁడును జిద్దుతోడ.

చ॥ మదనదశేషశత్రుకులమారణకర్మకృతార్థతాలన
ద్గఁగొనివేయ నద్ది దృఢతావిదితంబగు వానిశక్తిని
జదిమియు రెండుతున్నలుగ సారధిగీటణఁగించి తేరుపై
గొడకొని వ్రాలి చూర్ణముగఁగొట్టె గిరిన్ బవిశొట్టినట్లుగన్. ౨౧౨

తే॥ భైష్మకుండంత స్వకగడఁ బద్మనాభుఁగొట్ట నతఁడు చక్రంబుతోఁగొట్టె నుసిగ
వెనుక రుక్మి వంగజవరిఘను రమేశ్వరాంసమున బాది యార్చె భీమాభరీతి.

ప॥ అంత శ్రీకాంతుండు తత్పరిఘాఘాతంబునం బుష్పమాలాఘాతంబుపడిన
మాతంకేంద్రంబు భంగిం దైవాటి దానితోడనే యా రుక్మిం జక్క బ్రహరింపనవ్వా
డించుక నొవ్విపడినమనంబుతో శౌరిందూఱుచు నసిచర్మంబునకు లోనుజేయ నా
యంబుజాక్షుం జాలొకించి సులువుగా స్వఖడ్గచర్మమున నద్దానింజీల్చి కృపాణ
పాణియై సమీపించు నవ్వానిశిరస్త్రాణంబును దనుత్రాణంబును హస్తాంగుళిత్రాణం
బులను విచారించి ధారణిపై భుజదండంబులతో నతనిం బడవై చిమృగంబుపైవృగేం
ద్రంబెక్కినచక్రిని నారోపించి మిక్కిలి పదనుగల తననందకంబనుక త్రితోఁ గని
దీఱఁ దత్కంధరంబునునటుక నుద్యుక్తుండగుట రుక్మిణి వీక్షించి భ్రాతృవధకు
ఘన్నయైనగచుచు శ్రీహరిచరణారవిందంబులపై వ్రాలి వినయభయంబులతో నిట్లు
ప్రార్పించె. ౨౧౩

ధ్రువకోకిల॥ భువననాయక! పుణ్యపూరుష! పూతజీవితభావితా!
భవగదాభిషిక్ష్వరా! భవపద్మయోనిసురేశ్వర
స్తవనపాత్ర! యమిత్రభంజక! జ్ఞానరూప! దయానిధి!
యవనిభారహృదగ్రగణ్య! రమాదిసాధ్వమనోహరా! ౨౧౪

తే॥ నీవు యోగీశ్వరాగమ్యదేవుఁడవుగ నీమహిమము నెఱింగెడి నేర్పులేక
ప్రతిఘటించిన నా యన్న బాహుళాలి సాలభుజ స్థాలకునిఁ జంపఁజనదు నీకు

చ॥ అని వినుతింపఁ గట్టిచెలి యన్నకునై మొఱవెట్టుదానిని
గనులను నీరునీరధిఁగఁగాఱుచ్చరిత్రను రుక్మిణీ స్వభా
ర్యనుగని చింతమానుము త్వదగ్రజుడో బ్రతుకంగలఁ డటం
చు నుడివి తత్త్రియక విడిచి చుల్లనఁజేయఁదలంచి నవ్వుచున్. ౨౫౯

శా॥ బావా! రమ్మని తత్త్రిటిసలము బల్లంఁగించిగద్దించి ధా
రావిభ్రాజితఖడ్గముంగొనుచు షక్తిశక్తి శుకేశంబులక
జేనక ట్టె మొనర్చె నొక్కడెసనే సీరాయుధుం డవ్వజే
యా వైదవ్యునిసేనఁజంపి తమితోనచ్చొటి కేతెంచియన్. ౨౬౦

—! బలరాముండు సహోదరఖన్నయగు రుక్మిణీ నూఁజించుట !—

ఉ॥ కాంచి వివర్భరాట్సుతు మొగంబు కరూపతి వానికట్టులక
ద్రెంచి యిదెంతచెడ్డపనిఁ దేరఁగఁజేసితివోరి కృష్ణ! హిం
సించుట యంతకంటెఁ గడుక్షేమముఁగూర్చెడిసేతగాఁడె యో
జించుమ ! పాడియానాకొ? యిసీయనరే! మనలోకులెల్లన్. ౨౬౧

తే॥ మనకు బానయు రుక్మిణీవనితకన్న పూజనీయుఁడునగు రుక్మిభూమిధవున
కట్టి మానభంగముఘటియింపదగునె? యనుచుఖన్నయా భైష్మికనయెనిట్లు.

న॥ కల్యాణీ! నీ ప్రత్యక్షంబునం గృష్ణకృతంబగు సహోదరమానభంగంబు
నకు సహింపుము వగవకుము. నా వాక్యంబు లాకర్ణింపుము. ప్రియంబుగాని యప్రి
యంబుగాని కాలాధీనంబులైయుండు. తత్కాలంబు చక్రంబువిధంబునం బరి
భ్రమించుచుండు జీమూతంబులు మారుతంబునకువశంబై నట్లు జగంబు కాలంబున
కధీనంబై యుండు అయ్యది భగవత్స్వరూపంబు తత్కారణంబుననే యది యనుల్లం
ఘ్యంబు. అహంమమేతిభావంబు జగద్బంధకారణంబు తదస్యంబుమోక్షంబు. సుఖ
దుఃఖంబులు పురుషాత్మవిద్రవంబులుగాని యితరంబులుగావు. మిత్రుండనియు,
నమిత్రుండనియు, నధికారియనియు, దాసుండనియుఁ దలంచుట సంసారఘోరత
మంబున సంభవంబై నదని తెలిసికొనుము. కాన ననంతంబగుచింతను మాని స్వస్థం
బగు మనంబుతో సుఖంపుమని యనేకవిధంబుల నూఁజించి పరాజితుండగు రుక్మికిం
బూర్వోక్తంబుగాబోధింప నాతండు వారిని వీడ్కొని విఫలమనోరథుండగుట
తత్కృతస్వాకారవికారంబునకుఁ జింతించుచుఁ దపంబొనరింప సంకల్పించి వనంబు
నకుంజన నుద్యమించి మృత్రివరులచే నాగి కుండినపురప్రవేశంబుజేయక భోజకటకం
బను పురంబునకరిగి వాసంబుఁగావించె. అంత ౨౬౩

తే॥ భైష్మికైవ మనస్యంబును బాఱఁద్రోలి
యలరుహరి జయదుందుభుల్ నెలఁగ రామ
సహితుడై రుక్మిణింగూడి సకలయాద
పులును వెన్నాడ ద్వారకాపురికి నరిగె. ౨౬౪

—॥ శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకాపురంబున రుక్మిణిం బెండ్లాడుట ॥—

ప॥ అంతఃదన్నాగరులు రుక్మిణీకాంతాతత్కాంతాగమనంబు విని తమ దివ్య సదనంబులంబన్నీట నలికి సుగంధద్రవ్యంబులంజలికి కర్పూరంబుల మ్రుగ్గులంబెట్టి పరిమళత్పృష్ఠహారంబులతోఁ దోరణంబులందుఁ దోరణంబులంగట్టి నవ్యాంబరాభరణంబులందాల్చి సీరాజనంబులంబట్టి బంధుమిత్రపరివారసహితంబుగా వీణావేణు మృదంగపణవధక్కాదినకలమంగళవాద్యంబులు మ్రోఁగుచుండ వారాంగన లభి నయపూర్వకంబుగానాడుచుండ గురుకవివిబుధులారీర్ష్యదించుచుండ నెదుర్కొనిసర్వ విధాలంకృతినమలంకృతంబై యమరానతీపురోహమంబై భూమండలమండనాయ మానంబై కరితురగరధరధిపదాతిరాజవిరాజితంబై సర్వభూకాంతసంతాననిషేవి తంబై సకలకళాకరంబై నరభేచరసన్నతంబై యాదవనివాసంబై చెన్నుమీఱు ద్వారకాపురంబునం దూరేగించి తన్నందనందనసుందరమందిరంబునకుం జేర్చి యంత మార్గశీరమాసంబందు శుభతిథినక్షత్రయోగకరణవిశిష్టంబగు సుము హూర్తంబునఁ బరిమళత్పృష్ఠహారాభిరామంబును, వివాహసంభారసంభరితంబును, గ్రముకకడలికాప్రవాళనారికేళాదిబద్ధంబును, భూసురబంధుమిత్రబంధురంబును, మంగళవాద్యహృద్యంబును, సువాసిసీశోభితంబునగు కల్యాణమండపంబునం బ్రవేశించి.

మ॥ పనజాక్షుండు వివాహమాడె విలసద్విర్రాభసదూ)పిణిక్

ఘనతాపావనతాసుశీలగుణితా గంభీరతాధారిణిక్

ధనధాన్యసితికారిణిక్ దురితకృద్దారిద్ర్యసంహారిణిక్

పనజాక్షీమణి రుక్మిణిక్ నిజమనః ప్రాప్తోరుసంచారిణిక్.

—౧౬౬—

తే॥ హితులు సామంతులుక్ ధరావతులు బంధువులును జీనిచీనాంబరభూషణ తురగరథములు మొదలగు కరదములను రుక్మిణీకృష్ణుల కిడిరి మ్రోలకేగి.

క॥ అందఱుఁదన్నగరంబున నందునినందను వివాహనవమహామున కా నందముఁబొందిరి ఘనఫలబృందము ఘటియించు దీనివినిన జనులకుక్ —౧౬౭—

తే॥ రుక్మిణీవివాహంబును రుచిరఫణితినాడియుంటిని మఱి హరికై న యితర పరిణయంబులఁగూరిచి పలికెద నివి సావధానంబుగా వినుమయ్య జనక! —౧౬౮—

—॥ శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామాదినతులం బెండ్లాడుట ॥—

క॥ సరసుండు సత్రాజితుఁడాయరుణునిచే దచ్చిమణుఁగులపరంజిని వా సరవాసరమున నీనుచు నెఱిమెఱయుస్యమంతకమణినింగొనె భక్తిక్.

ఉ॥ అయ్యది రాజధార్యముగ నాత్మకుడోచుట జక్రపాణి యా
యయ్యను నుగ్రసేనునకు నాదృతిగానిడుమన్న నాతఁడు
గొయ్యతనంబునన్ ధనమెగొప్పవటంచుఁ దలంచి నెమ్మితో
నియ్యకపోయెనయ్యదుకులేశునకున్ హరికోనరేశ్వరా ! ౨౭౦

తే॥ అట్టి సత్రాజిదాఖ్యున కనుఁగొడమ్ముడగు ప్రసేనుఁడు తన్మనోనఱ్ఱున నిడి
పైంధనంబగు నశ్వంబు సరగ నెక్కి వేటఁజేయంగఁ జనెకొక్క విషినమునకు.

తే॥ చనినయాతనిన్ సింహంబుచంపి మణిని సంగ్రహించి గమించెడినమయమందు
జాంబవంతుండు దానినిజంపి మణినిఁగొంచుఁ జెంతనుగల తనగుహనుదూరె.

క॥ అంతట సత్రాజితుఁడు స్వమంతకమణిదాల్చి చనిన మానిప్రసేనుం
డెంతోకాలమరిగిన నిశాంతమునకు రామిఁగాంచి నభిలుఁ బలికెన్. ౨౭౧

తే॥ తోడులేక నాతమ్ముడు దొడ్డవనికి మణిని ధరియించి యేగె నామానిఁడఱిగి
దానిపైఁ గన్ను వేసిన తద్ధరి యది సంగ్రహించె నిదెంత మోసంబొ కనుడి !

ప॥ అంతట భగవంతుం డా వృత్తాంతంబంతయు శ్రవణతాడితంబుగాఁదన
కాపాదించిన యపనిందం బోఁగొట్టుకొనందలంచి నగరజనంబుతోఁగూడ ద్వారకా
పురినుండి వెడలి యెల్లయెడలఁదిరిగి యన్నేషించి యెట్టకేల కాయుడవికేగి ప్రసే
నాశ్వసింహక లేబరంబులు పడియుంటంజూచి కాలిజాడలంబట్టి యా జాంబవంతు
గుహలోనికొంటిగాఁ బ్రవేశించి యవ్వానితో నిరుపదెనిమిదిదినంబులు విరామంబు
లేనిపగిది యుద్ధంబొనరించి జయింప నాభిలూకవల్లభుం డాతని యాప్రప్రజ్ఞభిజ్ఞ
తాగంభజయంబుల కుల్లంబునంబెల్లు సంతసిల్లి భగవంతుండేయని నిరూపించి తన్మణి
సహితంబుగా గుణవతియుఁ గోమలాంగియునగు జాంబవతియను తన తనయను బారి
తోషికంబుగానిడి ధన్యునిగా జేయుమని ప్రార్థించుచు మొక్కినక్కమలాక్షుం
డక్కటికంబున నాతని మన్నించి మణికన్యకామణిసహితంబుగ్గా ద్వారకాపురంబున
కేతెంచి యప్రశ్రుతిమోపిన సత్రాజిత్తుం బిలిపించి కొమ్మని యామణిసొసంగి నిష్క్ర
శంకుండయ్యె. అంత సతండు వ్రీడితుండై యా గోపాలుపాలికిం బోఁజాలక తదా
గ్రహప్రశమనార్థంబై యాశ్వమంతకమణి నిడి నిరుపమానలావణ్యయు నిజపుత్రియు
నగు సత్యభామయను భామినీలలామంబు నాతనికిం బాణిగృహీతిగా నొసంగి చరి
తార్థుండయ్యె. వెండియు ౨౭౨

క॥ అండజవాహనుఁ డొకపరిఁ బొండవులనుజూచి తోడుపడుటకుఁ గరుణా
భండయి యింద్రప్రస్థ మఖండగతిజేరి యేడుగడపియు నచటన్. ౨౭౩

మ॥ నరుతోఁగూడ శతాంగమెక్కి మధురార్థభౌజదానాహ భా
స్కరపుత్రీతటమందు వేటసలువంగాఁబోయి యచ్చోట దు
ష్కరమైనట్టి తపంబుఁజేసి వరముంగాంక్షించు కాళిందిని
గరుణాఁగాంచి సఖుండు సూడఁగొనియేగన్ సాగె స్వస్థానమున్. ౨౭౮

తే॥ అట్లు ద్వారకాపురిజేరి యచ్చుతుండు విధివిధానంబుగాఁ దమిఁబెండ్లియాడ
భైష్మినిం గొన్నయట్లు లవంతికాంతుపట్టి మిత్రవిందఁగొని వివాహమాడె

తే॥ అవల నగ్నజదాతృజయైన సత్య సప్తగోవృషంబులఁద్రిప్పి శాస్త్రరీతిఁ
బరిణయంబయ్యె గృష్ణుండు సురలునరులు జాటములుమిత్రులునుజేరి చూచుచుండ

తే॥ పిదప క్రీహర్నికైకేయుచిడ్డ పూర్ణ చంద్రబింబౌభముఖునింబఁ జతురమతిని
భద్రయన్ గన్నెఁ గాళిందివలె గ్రహించి పెండ్లియాడెను వేదోక్తవిధిగ జనక !

ఉ॥ ఆ నరమిత్రుఁడవల స్వయంవరమందున మత్స్యయంత్ర ము
న్నూనబలానఁగొట్టి పగ నుక్కురులన్ దెగటార్చి వే బృహ
తేనునిపుత్రికామణి సుశీల సులక్షణయుక్త లక్ష్మణా
బూనికఁ బెండ్లియాడె శ్రుతిబోధితరీతి మహోత్సవంబుగాన్. ౨౮౨

చ॥ మతియుఁ బదాఱు వేలుగల మానినులన్ మృధరంగమందునన్
నరకనిశాచరున్ వధమొనర్చి గ్రహించిన వందమందినిన్
దరుణుల రాజపుత్రికలఁదద్దనుజాయతబంధముక్తలన్
బరిణయమాడె వెన్నుఁడొకపట్టుననే తగి పెక్కురూపులన్. ౨౮౩

తే॥ మతియు శౌరియాసతులకు మందిరముల వేఱువేఱుఁగగట్టించి స్వీయమాయఁ
బెక్కు తెఱఁగుల విహరింప డక్కొనెగద యాతనికి దుష్కరంబైన సేతగలదె?

చ॥ పదవడి కృష్ణమూర్తి కలభామల నొక్కొక్కదానియందునన్
బదుగురు పుత్రతత్నములు బాహుబలుల్ కరుణాగుణాకరుల్
గొడఁగొనికల్గి రందఱు ముకుందునిఁ బోలుచునుందు రాకృతిన్
మదిమది తీవితేవలను మాటలనీటులఁ గౌటవంబునన్. ౨౮౪

తే॥ మొట్టమొదటను రుక్మిణిన్ బుష్పబాణుఁ డనతరించెను బ్రద్యుమ్నుఁడనెడిపేర
నతఁడు సర్వలక్షణములన్ హరినిఁబోలి ముజ్జగముల రూపసియయిపోల్పుఁగాంచె.

వ॥ ఇట్టితరుణంబున శంబరుండను నొకయసురుం డాబాలకుండు తనకు మార
కుండని యితరులచేవిని కామరూపియై యా పురుటింటిలోనికింజని యా శిశువును
సంగ్రహించుకొనివచ్చి సముద్రంబునంబడవై వ నాచిఱుతయొక్క మహామీనంబుచే

మింగిబడినను మృతుండుగాకయుండె. అంత సమ్మన్నురాధాంగియగు రతీదేవి నిజమనోవిభూదంతంబు నెట్లోయెఱింగి నిరీక్షించి దైవవశంబున సమ్మినగర్భంబు నుండి వెల్వడిన మగనింగని కొని పోషింప నతండు దినక్రమంబున నారూఢయావ నుండె జగన్నోహనుండై చెన్నారుచుఁ దచ్చంబరకృతమృత్యుత్వం జెఱింగి కిసిసి యా దనుజంజంపి మాయావతియనుపేరంబగు తన సతియగురతితోఁగూడ ద్వారకాపురికేతెంచి తలిదండ్రులగు రుక్మిణీకృష్ణులకు నమస్కరింప నద్వారలత్యా శ్చర్యానందంబులం బొందిరి. వెండియు నా మన్మథుండు భోజకటపురంబునం జరుగు స్వయంవరంబున కరిగి భీష్మకపుత్రుఁడగు రుక్మిపుత్రికామణిని విరించి యథావిధిగాఁ జెండ్లాడి యయుతగజబలుండును, శారి దేందీవరసన్నిభుండునునగు ననిరుద్ధుంఁగాంచె. ఇతండు బ్రహ్మయని యెఱుంగుము. దేవరా! సంపత్ప్రదంబులును, సర్వపాప హరంబులును, బుణ్యకరంబులునగు శ్రీకృష్ణుని వివాహవృత్తాంతంబులు సొంతం బుగా వినిపించితి. మఱియు నేమివినమనసుగలదో తెలుపుమనిన నాబహులాశ్వుం డలరి యిట్లనియె.

— † నారదుండు ద్వారకాపురాగమనహేతువులఁ జెప్పట —

మ॥ జగదీశుండు పరాత్పరుండు హరి యిచ్చకజేరి తద్ద్వారకా
నగరిక బాలనజేసెనార! యహహా! నాబుద్ధి కాగ్రామమే
జగదాద్యంతవిరాజితాఖిలపురీసారస్యమై ధన్యమై
తగెనం చెంతయుఁ దోఁచెడిక గుణిమణి! దైవర్షి చూడమణి! ౨౮౮

తే॥ నారదా! యట్టిద్వారక శౌరి దేహజనితమంచు నాలించితిక శ్రవములార
నేటికది యిటకేతెంచె? నెపుడువచ్చె నద్దినాడువుమ! యన మునియనియె నిట్లు.

ఉ॥ భూతలనాథ! యిత్తటిని ముచ్చటజేసిన వ్రశ్నయోగ్యముక
బాతకనాశకం బఖిలభావుకదంబును గాన విన్ను శ
ర్యాతియనక మనూద్యవుఁడు రాజలి రాజ్యము సార్వభౌముడై
ప్రీతిగ నేల నేండ్లుపదివేలగుదాడ ననర్థశంబుగాక ౨౯౦

తే॥ నలిగ నుత్తానబర్హియాన ర్తఘనుండు మఱియు భూరిషేణుండు నా పరకుమారు
లాతనికిఁ బుట్టి రంత నానేత యొక్కతటిని నిట్లనెఁ బుత్రులక దరికిఁబిలిచి.

తే॥ ప్రథమసుత! నీవు పొగ్గిక్కుఁబాలనంబు
నలుపుకొనుమోయి యానర్త! శమనదిశను
నేలుకొను! భూరిషేణ! పాలించుకొమ్ము!
పశ్చిమసితదేశంబు వాసితోడ. ౨౯౨

ఉ॥ పుత్రకులార ! వారినిధిముద్రితమున్ వరరత్నగర్భయున్
స్తోత్రసమర్పమున్ నగరదుర్గవనాచలయు క్తమైన యీ
ధాత్రిఃజిరంతనంబుగను దద్దగడించితిఁ జక్రవర్తి నై
క్షత్రియసీతినేలితిని గావున మీరలు నట్టులేలుడీ !

౨౯౩

తే॥ నావుడు ద్వితీయపుత్రుఁడైన ర్నవిజ్ఞఁ డాత్మజనకవాక్యంబుల నాలకించి
నగెడినరుబోలె జెలఁగి జ్ఞానమయమైన పలుకులిట్లాడె ధీరుడై పార్థివేంద్ర !

ఉ॥ నీయదిగాదు ధాత్రియిదె నీవిదియేలఁగ లేదొకప్పుడున్
నీ యలఘుప్రవీణతను నిల్వఁగలేదిది నీ బలంబుచే
నీయది గెల్వఁగాబడ దిఁకెందులకిట్టులఁ జీటిమాటికిఁ
నాయది నాదియంచనెదు ? నాయన ! కాని గ్రహింపు మీనుడుల్.

౨౯౪

ఉ॥ కృష్ణుని దీధరాతలము కృష్ణుఁడు దీనిని నేలునెప్పుడున్
గృష్ణబలాననిల్చె నిది కృష్ణుఁడు దీనిగడించె దేజునక
గృష్ణుడె విశ్వమంతయు సృజించునుబ్రోచును సంహరించు నా
కృష్ణునితోడఁ బోలుటకు నెవ్వఁడురాఁగలఁడోయి నాయనా !

౨౯౫

సీ॥ ఎతఁడు భూతంబులనెలసి యాశ్రయుడయ్యె నాతఁడె విశ్వరూపాధియజ్ఞఁ
డతనిభయంబున నినుఁడు వెల్గుచునుండు నతఁడె సంపూర్ణతమానతారుఁ
డతనిభీతిని వాతమువీచెడి నాతఁడె గోలోకనేతృతేభ్యఁ
డతని వెఱపున నిందుండువర్షించు నాతఁడె కాలత్రయస్వరూపుఁ

తే॥ డెతఁడచేతనములకు నదీశుడయ్యె నతఁడె వసుదేవపుత్రకుడయ్యె నెతఁడు
భక్తవత్సలుఁడాతఁడే బ్రహ్మమల్లకృష్ణుఁగొల్వొ ! మహంకృతి నెత్తివేసి.

తే॥ అతనిఁగొల్చిన నాముష్మి కైహికములు గల్గితీరెడిఁగావునఁ గడలకుండ
మనముబిగబట్టి సేవింపుమా ! మఱొండుమాటలాడకుమోతండ్రి ! మానవేశ !

తే॥ అంతశ్శాంతి సుతవాక్యరాహతుడయి
జ్ఞానియయ్యును దోడఁద్రొక్కంగఁబడిన
పామువలెలేచి కిన్నతోఁ బ్రస్ఫురదధ
రుడయి యానర్తసుతునకు నుడివెనిట్లు.

౨౯౬

చ॥ మొఱగెదవేల యుజ్జనలె ? బుద్ధియొకింతయులేదె నీ కిసీ !
తొరగఁదొలంగు మానలకు దుష్ట ! యితఃపరమందు నీవు నా
ధరణిపసింపఁగూడదు యథావిధిగానిక సట్టికృష్ణునిక
మురిపెముతోనుతింప మలబుద్ధిమదగ్రణి యిచ్చు సర్వమున్.

300

తే॥ అనవుడానర్తుడు మఱి యనియె నిట్లు జనక ! నీదగుధరను వాసంబునాకుఁ
గల్గకుండుతయని యటఁగదలి కడలిఁజేరి నీటిలోఁడవమును జేయుచుండె.

ప॥ ఇట్లు పదివేలనర్తుంబులు గడవ నా కడలియల్లుండాతని ప్రేమలక్షణంబగు
భక్తికిమెచ్చి ప్రసన్నుండై వరంబుఁగోరుమని యడుగ నా భూపుండు ముకుళితకరా
రవిందుండై తేచి తచ్చరణసరసిజంబులపై వ్రాలి పులికితగాఁఁబ్రొండై. 30౨

పంచచామరము ! అనాధనాథ ! రాధికాథవా ! ధరాధరోద్ధరా !
జనార్దరా ! మహానుభావ ! శంఖచక్రభాసురా !
ఘనాఘనాథ ! లోకనాథ ! కాంచనాంబరాంచితా !
యనంతమధ్యమాది ! యన్యయా ! దయోదయోదయా ! 303

తే॥ వాసుదేవ ! మజ్జచకనిష్కాసితుండనగుచు నిన్ను సేవించితి నచ్చమేమి
జెజవులేదు దయానిధీ ! విపులరాజ్యమొసఁగి రక్షింపుమోకృష్ణ ! యశమచరిత !

తే॥ అనఁగ దీనసంరక్షకుడతని వినయనయభయంబుల కలరి మానర్త ! నీదు
తండ్రికింగాని రాజ్యంబు ధాతి)లేదె యైన నీ ప్రార్థనంబున నరసి నేను. 30౪

క॥ వై కుంతమునుండియు లక్ష్మీకరశతయోజనపరిమితదేశంబుక
నీకై పంపెదఁగొనుమీ ! చీకాకీకరణి నీవుసెందుటయేలా ? 30౬

ప॥ అని చని తనలోకంబునుండి నూతామడలచోటును జెల్లించుకొనివచ్చి
కల్లోలకోలాహలభరితంబగు సముద్రంబునందుఁ నుదర్శనచక్రధారియై నిలిపి యాతని
కియ్య నమ్యానర్తుండానందంబుఁ బొంది లక్షనత్సరంబులు గడచునందాక. 302

చ॥ కరముగ నేలె నాయవని గాఢయశోధనధాన్యపుత్రపా
త్రయచిరధర్మకృత్యతిథితత్పరతాకవితాప్రగల్భతా
పరమపదార్థతాఘటన పద్ధతిసిద్ధ్యనుకూలవిజ్ఞతా
భరకృతకృత్యనుత్యబుధవాక్సుమన్వప్తీసుపుష్ట మానటుల్. 30౮

తే॥ ఇట్టిసంగతి శర్యాతియెటులొవించు
తోమ్ముబాఁదుకొనెన్ వింతఁ బిమ్మట నల
యవని యానర్తసంచితమగుటచేతఁ
బ్రధితిగలిగెను “నానర్తరాజ్య”మంచు. 30౯

తే॥ అతనికిఁగల్గె రై వతుండ నెడి తనయుఁ
డతఁడు శ్రీశైలతనయుని ద్రితముతోడఁ
బెఱికి యానర్తధరఁ బడవేసె ధాన
నద్ది “రై వతగిరి”యని ఖ్యాతికెక్కె. 3౧౦

క॥ ఈ రై వతుఁడె కుశస్థలి చారుపునిఁ జక్కనేలఁ జతురాస్యుడరిం
జేరియు నడిగియు నిజసుత నారేచతినిఁ బలునకిచ్చినట్టిఁ డితండే. 3౧౧

క॥ ఈ సంగతి మున్నాడితి నీ సమయంబందు నింక నేమివినెదవో
వాసిగఁడెలియంబలుకుమ ! వీసంబేక విడువకుండ వివరింతుజమా. 3౧౨

ఉ॥ నావుడు తేడిటుల్ నుడివె నారద ! యిత్తటి ద్వారకాగమం
బీవు నకారణంబుగ వచించితివయ్యది వ్యక్తమయ్యె ద్వా
రావతినున్న తీర్థనికరంబొ యెఱుంగకపోతి లేశమే
గావున వానినింగుఱిచి కమ్రతరంబుగఁ జెప్పమా ! యనక. 3౧౩

—† గోమతీనదీమాహాత్యము †—

ఉ॥ నారదుఁడాడె నిట్లవనినాయక ! విన్ను ప్రభాసతీర్థరా
ట్టిరవిరాజమానమయి దివ్యమునై శతయోజనంబు లిం
పారెడి ద్వారకాపురిని నాడినఁబాడిన విన్నఁగన్నఁ బా
ల్పారినఁ బ్రాణముల్ విడిచి నవ్యయమోక్షముఁజెందు నెట్టిఁడేక. 3౧౪

క॥ శ్రీవిభుఁడొకపరి భక్తుని రై వతునింబ్రీతిమోదరాజతుఁగని సం
భావితదర్శనమిచ్చుచు తీవిని ముజ్జలములిడెఁ గడిందినిఁ గనులక. 3౧౫

తే॥ అట్టి నీటిబొట్టులు వడి యచట “గోమతి” యను పృథునది జనియించె దివ్యధాటి
నద్ది సూచినమాత్రనే యంతరించు బ్రహ్మహత్యాదిపాతకపంచకంబు. 3౧౬

తే॥ గోమతీతీరజము రజంబేమనుజుఁడు శిరమునందాల్చునో యట్టినరుఁడు నూలు
బాములనుజేసిన సకలపాపములను విడుచు నిందున సంశయపడఁగవలదు. 3౧౭

క॥ గీముననో చెఱువుననో యేమూలనొ స్నానమాచరించినవేళన్
“గోమతి” యని పలికినచో. గోమతిమునిఁగినఫలంబుఁగొనఁగలఁ డెవఁడేన్

చ॥ రవి మకరంబునందుఁ గుదురక దమి మాఘమునం బ్రయాగమున్
దవిలి మునుంగువారలకుఁ దప్పకకల్గు శతాశ్వమేధసం
భవఫల మంతకంటె నల పావనగోమతిలోన ముగ్ధు మా
నవులకు వేయిరెట్టులుగ నవ్యఫలంబు ఘటించు భావరా ! 3౧౮

—† చక్రతీర్థమాహాత్యము †—

న॥ గోమతీధునీమణియందునం జక్రతీర్థంబను నొండుగలదు. అందుఁ బాప
ణంబులు చక్రత్వంబునుబొంది పూజనీయంబులగు. అట్టి చక్రచిహ్నకరంబగు చక్ర

తీరంబున నెవండు ద్వాదశిని జలకమాడునో యానియందు చక్రపాణివిద్యచరుంబుఁ జెందంగలడు. పతితుండేని బాతకుండేని దక్షిణతీరవిరాజమానసోవానంబుపై నడు గిడినంతఁ గోటిజన్మదురితంబులచే విముక్తుడై జీవన్ముక్తి బొందుననివాకున్వ నాబహులాశ్వుం డిలరి మునివరా! తిచ్చుకీర్తనలతాద్యక్షులప్రదంబై తిద్దోమతి తీరంబున నెట్లు ప్రాదుర్భవిచెనో యానితిండినివేడి నా మానినయ్యుం దిందుల కొండు పురాతనేతిహాసంబుఁ దెల్పెన ననధరింపుమని యిట్లనె. 320

తే॥ నవనిధీశుడు గుహ్యకనాయకుండు గాజరా జలకేశుడు త్వన్విజకసఖుఁ
డగు కుబేరుడు వైష్ణవంబగు నవంబు కజతగిరి కుత్తరధర నారంభమిడెను.

తే॥ మఖమహోత్సవమునకు నామంత్రణంబుఁజేయ నారాయణుండును జెచ్చెరచన
దండివై కుంతధామంబునుండి వెడలి యజ్ఞవాటికకేతెంచె నతనిమెల్ల.

చ॥ రవి శశి భౌమ సౌమ్య గురురాక్షససద్గుమంప రాహు కే
తు విబుధజంభభేది విధిధూర్జటి చారణసిద్ధసాధ్య ది
గ్ధన సురమాని విప్రఋషిధాత్రి కుబేరసుతాదిధీరు లా
సవమునకేగుడెంచిరి వెసన్ స్వకలోకసమేతులై విభా! 323

తే॥ వీరభద్రుఁ డా యజ్ఞమువేయికనులఁ గాచుచుండెను వశ్యేవ గజముఘండు
సలుపుచుండెఁ దత్పరి వేషముల నొనర్పఁగా మరుద్గణములుకొప్పెఁ గాశ్యపీత!

తే॥ బాహులేయుండు ధర్మతత్పరత సభను సముచితంబుగ భక్తితో సత్కరింప
బయలుదేరె ఘంటానాదపార్శ్వమాళులను కుబేరమంత్రులు దాతలైరి ధీర!

తే॥ మఱియుఁ గార్యనిర్వాహకుల్ మాటరాని
పగిదిఁజూడంగ యజ్ఞంబు ముగియ ధనదుఁ
డవబృథముఁజేసి దక్షిణ లగ్రజలకుఁ
బరమభాగంబు సురలకుఁ గర మొసంగె. 324

ఉ॥ ఈ సమయంబున గినుక నింధనవ్రతమ్మగాజినోరుద
ర్భాసనకుండిదండములనంది పదంబులఁదాల్చి పాదుకల్
మీసలఁద్రిప్పుచున్ గొడుగుమీఁద వెలుంగ జడల్ సెలంగ దు
ర్వాసుఁడు తన్మఖిసలికివచ్చెఁ గృతుండు గృహోదరుండునై. 325

తే॥ లట్లునచ్చిన దుర్వాసునైలబిలుఁడుగాంచి యెదురేగి భక్తివర్ష్యంబుఁ బొద్య
మునిడి పూజించి భయభీతమనముతోడ బద్ధహస్తారవిందుడై పలికెనిట్లు.

మ॥ ఫలితంబయ్యె మదీయజన్మమిపుడే ప్రాజ్యంబుమద్రాజ్యమున్
ఫలితంబయ్యెను నాదుయాగమును ధన్యంబయ్యె నిచ్చోటి కీ
రలు దోతెంచుట నా నతుల్గొనుచు దుర్వాసా ! ముసీంద్రా ! తమో
విలయప్రాశ్న ! మహానుభావ ! దయతో వీక్షించి రక్షింపుమా ! 3౨౯

క॥ అని వినయంబున వేడగ మునివరుడానందమొంది పుణ్యజనేశా
నున కీటుబలికెను దనమోమునఁ జిలువగవొప్పుచుండ భూభుజవర్యా ! 33౦

చ॥ సరవరవాహనుండపు ఘనవ్రతిభావధితుండ వర్ణసం
భరితుడఁ వగ్రజన్మబహుభక్తియుతుండపు రాజరాజ పు
ద్గురతరదానశౌండుడపు ధూర్జటిమిత్రుడవీపు శ్రద్ధ ని
త్రుతి హరిమెచ్చుజన్మము యథావిధిగా నొనరించియుండ వే ! 33౧

ఉ॥ ఏ విషయంబునదెదియు నీవజకడ్డియెఱుంగఁ గొమ్మటం
చీవయినన్ దృణాబయిన నిచ్చి యెఱుంగవు నాకుఁగావునన్
నీవె వినుత్యదాతవని నెమ్మదినమ్మియు నిల్లుయాచనన్
తీవిగఁజేయుచుంటిని గడిదిగ దీసి నొసంగుమో సుధీ ! 33౨

తే॥ ఇడినచోసీకు సరములనియ్యఁగలను నిడనిచో నిగ్రహించి శపించి నిన్ను
బూదినల్పద నీభావమునఁ దలంచుకొని యొనర్చుచు ! కనుమ ! నాకోర్కివినుమ !

చ॥ నవనిధులిట్టి నీదు సదనంబున నుండెనుగాదె వానినిన్
బ్రవిమలబుద్ధితో నొసఁగి భద్రముఁబొందుమ ! వానిఁజెంద నీ
సవిధముఁజేరియుంటిఁగద ! సాంబసఖా ! యననయ్యుదారుఁ డ
య్యవి యీడ నొప్పితోన్ మునివరా ! యనియిచ్చుట కుద్యతుండుగాన్. 33౪

క॥ దానాధ్యక్షులయిన ఘంటానాదుడు పార్శ్వమాలి డక్కొని ధనదున్
మానిసి ధనమోహితులై యీ నెతివచియించిరో రమేశ్వరభక్తా ! 33౫

శా॥ ఆఱుంబిడ్డలులేని యీపిసినికేరుయ్యా ! నిధిశ్రేణి ని
స్లేలాయెచ్చెద వద్ది మాకుఁజెపుమా ! యీ మానికీవేశలోఁ
జాలన్ లక్షధనంబొసంగి యిఁకఁ దజ్జన్మంబు సాంతంబుగాఁ
బాలస్త్యా ! కొఱలేనియట్టులుగఁ తేవన్ గాంచి పోషింపుమా ! 33౬

చ॥ అటు పరుషంబుగాఁబలుక నా ముని యాగ్రహవిగ్రహాగ్రుడై
కుటిలముగాఁగ భూకుటి నకుంతిరితినొనర్చి కన్నులు
త్కటముగ నెఱ్ఱబొఱఁగనఁగా నిమిషద్వయ మెల్ల లోకమున్
దటతట సాలిక్త నడిని దద్దఁజలించె నుతించె యత్కుడున్. 33౭

తే॥ అంతః దన్మునివాయకుఁ డా కుబేరుడటుల సఖివాదనామల వాచరించు
చుంటఁగని తలయూచి యాతంటలాడు సచివులన్ శపియించె నీసరణి జనక!

క॥ తులువా! ఘంటానాదా! పలుఁగాకి! యలాజ! ఓసిని! పాపమతీ! నీ
వలఘుగ్రాహమువలె ధనములను గ్రహించెదవు దాన • మొరలివి గమ్మా!

ఆ॥ పార్శ్వమాలి! నీవు • పరమసీమండ వయి, ధవమమంబుచేత • ధర్మమునిడి
ద్విపముబోలె మిగులఁ బ్రేరేపణమొందు నందువలన వేగమార్పి గును.

ఉ॥ ఈసరణిన్ గుబేరసచివేంద్రుల ధీప్రసాదించి యట్టి ము
ర్ఖాసుండు సముద్రేడౌ మనుజుడగునెచే నిధులెల్లఁగొంచు శు
తోసముచేత నాతిసికిఁదోడనై తిష్ఠిగనుణంబుగా నిధుల్
భాసిలఁజేసియేగెఁగను బ్రాహ్మణచైతన్యశక్తి యెంతదో! 369

ఉ॥ ఈ రహి మానిశాపహతి నిర్మూల తత్సచిచైల్ మనంబునన్
భూరివిచారదీగులయి ప్రోచెడివాఁడలక్ష్మిష్ఠుఁడే యటం
చారసివాని కాశ్యపజి యాశ్రితులన్ మముఁగావునున్న నా
శౌరియు నొప్పించెప్పి నటు సాంత్యనకారకదివ్యసూక్తులన్. 370

ఆ॥ సచివులార! నాదుసముఖంబునకామియ విప్రశాపహతిని వెతలఁబడుచు
వచ్చియుంటిరట్టి బ్రాహ్మణవాక్యంబు వ్యర్థపుచ్చఁజాలనైన వినుఁడు. 371

ఆ॥ బ్రాహ్మణోక్తిరీతి గ్రాహద్విపములుగాఁబుట్టి పిదపనొకటి మొరసి యెప్పు
డాల మాడఁగలరొయపుడు నా కరుణచే స్వీయమైనచూపుఁ జెందఁగలరు.

వ॥ అట్లగుడధ్వజునిచే నుగ్గడింపఁబడిన యా ప్రెక్షలిరువును జాతిస్మరణ
సంయుతంబుగా మకరకరిజన్మంబులెత్తిరి. అందు నక్రజన్మంబుఁగొంచిన ఘంటా
నాదుండు రౌద్రంబును, భయంకరంబును, వికిరాలంబునగు శరీరంబుతోఁ దగి తిగ్గో
మతీశైవలినిం బ్రవేశించి విహరించుచు వర్థిలుచుండ గజేంద్రుండై పుట్టిన పార్శ్వ
మాలియుఁ దదానర్తదేశవిభాసమానరై వతాచలవనంబునఁ జతుర్దంతంబులు గలిగి
ధనుశ్శతపరిమితప్రోచ్చపృష్ఠభాగంబునం జెన్నాటి కజ్జలంబుతోఁదుల్కంబును నర్ణంబు
సెలంగ వకుళవంజులప్రవాళకురవకకుండమందారకోవిదారాసనార్చనబడరవేణు
పాటలాశోకపియామ్రాతకామ్రక్రముక పున్నాగనాగరంగమాతులుంగ లవంగచం
పకచందనజాతి పనసాదుంబరాశ్వతథుర భూర్జమన్మథతిలకమాలతీమాధునిగిరిమల్లి
కాద్యామోదితనికుంజకుంజపుంజంబులలో యధేష్టుంబుగాఁ గరిణీసమూహంబుతో
సంచరించుచు వైశాఖమాసంబునం దొకనాఁడు గోమతీధునిలో నవగాహనం
బానర్పసంకల్పించి చని తన్నదిలోనికిం దిగి యగాధప్రదేశంబుజొచ్చి చిరకాలంబు

స్నానంబుఁజేసి శుండాదండంబున నీశ్వతోఁ జెఱలాటలాడి యాత్మవల్లభులను జలక్
మాడించి దరికిరా నెంచు తరుణంబున. 3౮౫.

క॥ ఆగ్రాహము విధివశమయి యాగ్రహమున నచట నొప్పియూడు గజేంద్రుఁ
వ్యగ్రుఁడుగాఁబట్టంగ సముదగ్గరలుండు వాఁడొనర్చి యతిఘోషకృతులక.

క॥ చుఱచుఱనాలోకించును గరమునఁ బ్రహరించు మకరి గట్టెక్కుటకై
మఱిమఱిఁదలంచును బొరిఁబొరిఁజరణంబును గుంజి కొనును శక్తింజూపుక.

క॥ నక్రం ఒద్దానిని నిర్వక్రంబగు విక్రమమునఁ ద్వరగతిగలుగక
వక్రించి నిజవసతికి నవక్రగతిని లొగి కొనుచు వచ్చెను బిదవక. 3౮౬

ఆ॥ కరిపుఁజుట్టియున్న కరిణులుఁగలభముల్ విక్రమించి మొసలివేగఁబట్టి
దండితోండములను దద్దయుఁగొట్టియు గజవరేణ్యు సుంతగావవయ్యె. 3౮౭

క॥ కరిమకరంబులు పిదప నొకరినొకరును నీడ్చుకొనుచుఁ గయ్యంబాడక
జరిగెను నేఁబదియైదేండరుదుగఁ జూపఱుగనంగ నవసీనాథా! 3౮౮

ఆ॥ అంతమంచునట్టి హస్తీంద్రుఁడే బహుబాధఁజెంది పూర్వభవవిధంబుఁ
దలంచి పేమలక్షణలలితభక్తితో విష్ణుమూర్తి నిట్లు వేడఁదొడఁగె. 3౮౯.

మ॥ కరుణాసాగర! సాగరాత్మతనయాక్రాంతాత్మ! యాత్మేశ్వరా!
ధరణీభారనివారణవృత్తధరా! ధారాధరాభోజ్యలా!
సరమిత్రా! శతపత్రనేత్రుచిరా! నన్యశ్రుతిధ్యేయ! యో
పరమేశా! జగదీశ! యోఽరద! నీపాదంబులం గొల్పెదక. 3౯౦

మ॥ ధనముక ధాన్యము ధర్మముక సవములున్ దంత్రంబు మంత్రంబు భూ
జనమున్ దేశము కాలమున్ దివిజులున్ సత్యంబుజ్ఞానంబు వే
దనికాయంబును శాస్త్రముల్ పృథుసముద్రంబుల్ మహాశైలముల్
వనముల్ సర్వమునీవెకాదె! దయ రావా! నన్నరక్షింపవా! 3౯౧

తే॥ సాధుబృందావనాసక్త! చాఁగిలింత సత్యభామామనోహరా! చాఁగిలింత
శంఖచక్రగదాధరా! చాఁగిలింత లోకనాథ! నా మొఱవిని సాఁకరావె!

ఉ॥ శైవులుసాంబమూర్తియని సారులు సూరుఁడటంచు వైష్ణవుల
శ్రీవిభుఁడంచు శాక్తులును శ్రీశివశక్తియటంచుఁ గార్మికుల్
భావుకకర్తయంచు శ్రుతిపారగవారము బ్రహ్మమంచు బా
ద్ధావళిబుద్ధుఁడంచు నిను బార్థనఁజేయరె! భక్తరక్షకా!

ఉ॥ లావురవంతలేదు కనులొకనరావు బలంబునున్ననా
తావులఁదప్పె బ్రాణములు జస్సితి లెస్సగ నీ సరస్సునన్
దేన ! తటాలునంగనవె ! దిక్కెనరింకనురావె ! ప్రోవవే !
యీవె జగత్కుటుంబివయియేలవె ? యే కొఱలేనటుల్ హాకీ ! 302

తే॥ కృష్ణఁడేజేయు నీ మొఱాలించుఁగాక ! కాంచుఁగాక యిచ్చట కరుదెంచుఁగాక !
మించు నాపాపపాశంబుఁదెంచుఁగాక ! యెంచియభయవరముల నాకిచ్చుఁగాక !

ప॥ అని ప్రార్థింపనయ్యుండిరాకాంతండు తన్ను ధ్యాపించుచు శరణాగతుం
డైన మాతంగేంద్రుని మొఱునాలకించి కేవలభక్తత్రాణపరాయణుడై నిజనల్లభల
తోడి సరసనల్లాపంబులవీడి చివ్వునలేచి సంసిద్ధుడైయున్న విహంగనాథునెక్కి
తివ్వచంజన తిద్దోమకీచక్రిశ్చితగజస్థితింగని కనికరించి యగ్గరుకు డిగ్గి డగ్గటి తేజో
విరాజితంబగు సుదర్శనచక్రంబుఁ దన్నక్రంబు నుంపఁబ్రయోగించె. దాన దైన్యంబు
పావ్రంబగుటకు పూర్వంబు ధనంబు నాశంబై నట్లు తద్ధాగ్రహదేహంబు భిన్నంబగు
టకు ముందు తదద్యుతికరశిరంబు ఖండీకృతంబయ్యె. పిమ్మట నచ్చక్రంబుచైర్చి
దంబుతో నజ్జలంబునమ్రోయుచు సందలి పాషాణంబులపై బడి చక్రాకారంబులుగా
నొనర్చుటచేదత్తేతంబున కది మొదలు చక్రతీర్థంబను నాచుంబుగల్గె. తచ్చక్ర
సంఘర్ష సంభవచక్రతీర్థసర్వసస్పర్శనంబులు బ్రహ్మహత్యాదినివారకంబులని యెఱుం
గుము. మఱియు నా శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహంబున నాగజేంద్రుండుపై తముచ్చరూపు
వీడె. అట్లు కరిమకరరూపంబులం బరిత్యజించిన యా యువురును బూర్వాకారం
బులందాల్చి బద్ధాంజలులై హరింజుట్టినచ్చి నుతించి నచుక్కరించి సెలవుగొని
యలకాపురికేగి కుబేరమంత్రివదంబుల నధిష్ఠించి యధావ్రకారంబుగా నుండిరి.
ప్రసన్నుడైన శ్రీకృష్ణండును సురలు విరులం గురియఁ దద్దూదుభులుమ్రోయఁ
బ్రకృతిపరంబగు నిజధానుంబునకేగె. ఈ చక్రతీర్థోత్పత్తివృత్తాంతంబును, గజేంద్ర
మోక్షణంబును విన్న యన్నరులన్ని సుఖంబులఁబొంది దుస్వప్న మష్టఫలంబుల బో
ద్రోసి సుస్వప్నలాభంబులం బొరయంగలరని నుడివి శంఖోద్ధారతీర్థమాహాత్మ్యం
బిటభివర్ణింపం గడంగె. 303

— † శంఖోద్ధారతీర్థమాహాత్మ్యము † —

అ॥ అఖిలపాపనాశమైన శంఖోద్ధారతీర్థచుండు నెవఁ డుదీర్థభక్తఁ
గనకమిడునో వాఁడు కలుషంబులకొవీడి వాంఛలొంది పరమపదవిఁజేరు. 304
క॥ హరిభక్తుండు శాంతాత్ముండు సరసుండు త్రితుండ నెడమానిశార్దూలుండు ముక్
వరతీర్థంబులయాత్రను జరుపుచు నానర్తధరకుఁ జనుదెంచి యటక.

అ॥ మంచికొలఁకు నొందుగాంచి యధావిధి జలకమాడి భక్తిసరసిజాతుఁ
బురుషసూక్తవిధిగఁబూజించి ధ్యానించి శిరమువంచి నతులఁజేసెనపుడు.

- క॥ కక్షీ వంతుండను తత్త్విక్షితుఁ డాత్రితునిపూజఁజెలువాటు మహా
లక్షణయుతశంఖుఁబెఱు కక్షునునిటికించె జోర కార్యచమండై. 3౬౨
- క॥ అటుపయిఁ ద్రితుఁడదిగనమిని గటకటఁబడి యిట్లు దూఱెగంబు వెవం డి
చ్చటఁ గాఁజేసెనొ తన్నరుఁడిటుపయిఁ దత్శంఖరూపమెత్తుంగాతఁ. 3౬3
- క॥ అదివిని తచ్చాత్రుఁడు కడునదరుచుఁ దత్త్రితునిపదములందునఁబడి గ
ద్గదకంఠంబుననిట్టులఁ గొడకొని ప్రార్థింపఁదొడఁగె ట్కోణీనాథా! 3౬౪
- చ॥ ఎఱుఁగక మీ నుశంఖమిపుడేను హరించితిఁ దప్పఁజేసితిఁ
గురువర ! నక్షమింపుమటు కుంభిని జన్మమునెత్తలేనెదఁ
గుణుని నింపిచూడు మధికంబుగ నమ్మితిమిమ్ము నిమ్మెయిఁ
శిరమున మ్రొక్కుచుంటిఁ బరిశీలనఁజేయుముగావుమో బుధా! 3౬౫
- చ॥ అనవుడు తత్త్రితుండు హృదయంబున శాంతముఁజెంది నాయనా !
కనులను మూసియుండెఱుచుకాలములోపల నెంతసేత నీ
వొనఁచియుంటి వింతపనియొప్పునె ! స్త్రేయకృతాఘమిట్లు నీ
కనుభవమైనమేల్గులుగు నా హరిఁగొల్చిన ముక్తిసేకుటఁ. 3౬౬
- తే॥ గురువీటుల్ బల్కి చన నాతఁ డఱగొఱవిడి
శంఖరూపముఁదాల్చి యా సరసునందుఁ
గృష్ణ ! కృష్ణా ! యనుచు వచియించిపడియు
వర్ష శతకంబునుండె నా పట్టనందు. 3౬౭
- మ॥ సరిపూర్ణుఁడు పరాత్పరుండు సకలబ్రహ్మాండనాథుండు నా
హరియే తెంచి భయంబు వీడుచునఁగా నా శిష్యవర్షుండు న
బ్బరమై మేఘగభీరమై యభయమై మోదవృద్ధులై మనో
హరమైయున్నతదుక్తివించు నిటులన్ ధ్యానించె నవ్వారిగాఁ. 3౬౮
- తే॥ దీనవత్సల ! దీనేశ ! దేవదేవ ! వాసుదేవ ! మహాదేవ ! పరమపురుష
నందనందన ! గోవింద ! సుందరాస్య ! శంఖచక్రగదాధరా ! శరణుశరణు !
- తే॥ ధృవునికిఁ ధ్రువపదమును యాధినిడితి వట్టి ప్రహ్లాదుబాధల నణఁగఁదొక్కి
తివల గజరాజునుంగాచితివి బలి బలమెఱిఁగితివిగాదె శ్రీధరా ! యివిగొనతులు.
- ఉ॥ కౌరవు లార్యబంధుగుటుకాండనమేతమహాసభఁ గుధీ
పూరితులొచు ద్రావదిని బుణ్యవతిఁ నిలుచుండఁబెట్టి త
చ్చీరల విప్పుసాగఁ బరిశీలనజేసి యపారచీరలఁ
దూరిచి యామెఁగావవొకొ ? ధూతనిశాచరకోటిపాటవా ! 3౬౯

తే॥ లక్కయిక్కరగిలినకాలంబునందు విషముఁ బొట్టనిండఁగఁజెట్టువేళయందు
భయదవనమునఁదిరిగెడి పట్టునందుఁ బొండవుల నీవుగావవే! పరమకరుణ.

మ॥ గురుమాతృద్విజవర్యపుత్రకుల వైకుంఠా! వెనందెచ్చి త
త్కరపద్మంబులఁబెట్టి తుష్టిగలుగఁగాఁజేయవే యాదవో
త్కరదార్ద్రంబున కాశయుండవుగదా కారుణ్యరత్నాకరా!
గిరిభిష్టితిలోలంగ గోపకుల రక్షింపంగలేదే ప్రభూ! 323

ఉ॥ ఓ యనిరుద్ధ! యో పరజ! యో మురనాశక! యో దయోదయా!
యో యమునేశ! యో సుగుణ! యో కమలాహృదయేశ! యంబుజా
తాయతిపత్రలోచన! యశోరవధరా! ధరణీమనోహరా!
నా యభీవాదనంబు గరుణంగొనఁజోవుము! నన్నుచీనునిక. 32౪

ఉ॥ తల్లివిసీవె యీవె చెలి తండ్రివిసీవె విభుండవీవె నా
చెల్లెలవీవె యీవె గురుశేవధివీవె గురుండవీవె వి
ద్యోల్లసితాత్మవీవె నిగమోదితదివ్యపరాత్మవీవె భా
సిల్లెడి సర్వలోకములు శ్రీకమలాలలనామనోహరా! 32౫

తే॥ కృష్ణ! నృగధరావిభునుద్ధరించితివి
సుదాము దైన్యంబుఁ బోఁగొట్టితగితి వలజ
రాత్మజుని భీతిఁగుందిన యవనిధవులఁ
బోచితివిగాదె! యలనిన్ను మ్రొక్కుచుంటి. 32౬

క॥ ప్రద్యుమ్నా! ప్రతిభాంచిత! సద్యస్కాలంబునందు శాపహతుని నక
హృద్యచతుర్వ్యూహయతా! సద్యశమునీకు హెచ్చసాఁకుము! దేవా!

మ॥ అనివేడక హరి శేషభోగసమదీప్యద్బాహుదండంబుతో
ఘనశంఖాభశరీరు దీను నిజభక్తశ్రేష్ఠ నాగేంద్రుఁబో
ల్కిని నుద్ధారముఁజేయఁగా నతఁడు హాళికివీడి శంఖాకృతిక
గొని దివ్యంబగురూపు నాహరికి మ్రొక్కుల్ జేసి కొండాడియుక. 32౭

తే॥ సూర్యశతసమానప్రభాశోభిత మభయంబునగు విమానంబున నధివసించి
దశదిశల వెల్లఁజేయుచుఁదరలి వైష్ణవమగు లోకమ్మునకునేగె నమలహృదయ!

శా॥ శంఖోద్ధారము శౌరిచేసె నెటఁదత్థానంబు లోకంబునక
శంఖోద్ధారమనం జెలంగె జనకత్కృపాలకా! యెవ్వఁడీ
శంఖోద్ధారకథావిధికి వినునొ యాసత్పూరుషుం డాస్థనా
శంఖోద్ధారసరోవగాహనఫలస్సాతింగనుక నన్తుతీ! 3౨౮

—* ప్రభాసతీర్థమాహాత్మ్యము *—

తే॥ పరమమధురోదయుతము ప్రభాసతీర్థమును గుఱించి వచించెన వినినజనులు
కొండలనుబోలియుండెడి దండిదోగములను జూర్చి కరింతురు బలునులువుగ.

సీ॥ గురుడు సింహంబునంగుదుర గోదావరిన్ స్నానదానంబులు సల్పుఫలము
గురుడు కుంభగతుడే హరితీర్థుగుండున స్నానదానంబులు సల్పుఫలము
భానుగ్రహణమున వరి కురుక్షేత్రంబునందు స్నానాదుల సల్పుఫలము.
చంద్రగ్రహణమునఁ జక్కఁగాఁ గాశిలో స్నానదానంబులు సల్పుఫలము

తే॥ గలుగుటయుకాక వందరెట్టులుగఫలము పొప్తమయ్యెడినట్టి ప్రభాసతీర్థ
మందు నీరాడి పుడుకుల నమలభక్తి సర్వులకు నిడువారికి నహరహంబు.

తే॥ దక్షశాపగబునన్ గళల్దఱుగుచుండ త్తయగదాపీడితుండైన శశిని మఱల
శాపమోక్షంబు నిడి కళల్ సంధవిల్లఁ జనరఁజేసినదిట్టి తీర్థంబకాదె.

—* సరస్వతీ తీర్థమాహాత్మ్యము *—

తే॥ పావనంబును బశ్చిమవాహినియును ఘనమునగు సరస్వతీయునుధునియొకండు
సెలఁగుఁదత్ప్రాంతమందునఁజేరి మునుఁగుపాపి బ్రహ్మస్వరూపుడై వఱలఁగలడు

తే॥ పెండిత త్రీమున బోధిపిప్పలమనునొండు నదియుండు నందుఁ బయోజనేత్రుఁ
డుద్ధవునకు భాగవతంబు నుత్తమవిధి నుడివియుండె బూర్వంబునఁ బుడమితేడ!

ఉ॥ ఏకుటిలుండుగాని యటకేగి నమస్కృతిఁజేసి దానినిన్
దాఁకినఁ బూజసల్పినను దానమొనర్చిన దానమిచ్చినన్
శ్లోకమునో తదర్థమునో సాంపగుభాగవతంబునందు ను
శ్రీకులుసెప్పఁగావిననఁ జేతికి విష్ణుపదంబు చిక్కెడిన్.

3౮౬

తే॥ భాద్రపదశుద్ధపూర్ణిమన్ భాగవతము హేమసింహాసనమున నెనఁగఁజేసి
దానమిచ్చిన యాతండు తత్వవేదియగుచుఁ బరమపదంబున నధివసించు.

తే॥ ధరణియందున నివసించునరుల తమదుజస్సముల నొకపరియైన సర్వశుభద
భాగవతమును విననిచో వారిజనులు గ్రుడ్డిగవ్వకుఁ గొఱగావు కుంభినీశ !

చ॥ ఎవఁడు చరాచరంబులకు నీశ్వరుడౌ హరిఁబూజఁజేయరో
యెవరల దివ్యభాగవతమిచ్చిన భక్తిని నాలింపరో
యెవరు ధరామరాగఁబులకిష్టముగా భుజియింపసల్వరో
యెవరు హరిందలంప రలహీనులు భారముగాదె భూమికిన్.

3౮౭

—|| గోమతీ సింధుసంగమమాహాత్మ్యము ||—

తే|| ద్వారకాపురికి గోమతీవార్ధిసంగమగళంబుసెలఁగునందు మానవుండు
గ్రుంకులిడినచో నట్టి వైకుంఠపదవి కిరిగి యీనందమంతయు ననుభవించు

తే|| ఆమరనద్యబ్ధిసంగమం బశ్వమేధ శతమొసర్చిన ఫలమిడిబాలు నింక
గోమతీసింధుసంగమధామమో యొ సఁగును దత్సహస్రగుణితిముగ వశేంద్ర!

క|| ఇందుల కొం డితిహాసం బుదముగా నుడువుచుంటి నాలించిన వా
రందఱు తాపాఘములకడిందుపఱచి తీసుచు కవనీరచుకోదా|| 3౯౨

చ|| ధనదగమార్ధవంతుఁడును ధర్మపరిచ్ఛత్తుఁడార్ధవింశకుం
డనుచితకార్యశూరుఁడు విటావళిగోష్ఠివిశారదుండు ద్వా
తనిరతుఁడుకొ మదోన్మదుఁడు చాప్ర్యయుతుండగు నొక్కయూరుజుం
డనయము హస్తీరాపురమునందు నివాసమొనర్చుచుండెడికొ. 3౯౩

ఉ|| ఆతఁడు తల్లిదండ్రులకు నాలికిఁబాపల కొక్కతేపయోగ
బ్రీతిగ మృష్టభోజనముఁబెట్టఁడు వారనధూచయంబుతో
రాతిరియుంబవల్ గడుపు రాఁడు గృహంబున కెష్టసత్వముల్
బ్రాతిగఁబలుచుండుఁ దనవారల కీచొక చిల్లిగవ్వనేక. 3౯౪

చ|| హరికథయో చెవికబడినయంతన వీనుల మూయుచుండు స్వీ
యరమణివీడి వేఱగుచు నాటవెలందులఁగూడి కొక్కమం
దరను వ్యయంబొనర్చె మఱి యాతినిదగ్గరనున్న డబ్బుఁ ద
స్కరులుద్రుటిక హరించుకొని సాగిరి సర్వమువోయెనట్టులకొ. 3౯౫

తే|| పుణ్యమున లక్ష్మీవృద్ధినింబొందుచుండుఁ
బాపమున లక్ష్మీ చిటికలోఁ బాడువచును
దానఁదద్వైశ్యుఁ డఘములఁదద్దజేసి
నిర్ధనుండయ్యు వేశ్యల నెఱిగవిడక. 3౯౬

చ|| అల కరిపట్టణాంతరమున నందున దొంగతనంబుఁజేయుచున్
మలయుచునుండ నొక్కపరి మానవనాథుఁడు శంతనుండు దొం
గిలు నలవై శ్యుఁబట్టికొని క్రోణినిఁగొట్టి పురంబునుండి వె
ల్పులఁదఱుమకొ దదూరుజుఁడు పాఱి వనంబునఁజేరి సారెకుకొ. 3౯౭

తే|| సంచరించుచు జీవహింసలనొనర్చి ద్వాదశసహస్రనవనర్ష పరిమితమగు
కాలముంగడపె నట దుష్కాలమగుట నచటనుండి ప్రతిచికినరిగె జనక !

తే॥ అవల నాయూరుజుండు సింహంబుయొక్క తలహతింబడి డమ్మనెడత్రణమున
నంజనాచలనిభులును నాయతశరీరులునగు యమకింకరులువచ్చి కినుకతోడ.

చ॥ అల విశుంబట్టి మోక్షులందదాస్యము క్రిందికిఁగాఁగఁగట్టి చే
తులఁ జబుకుల్ గ్రహించి కసితో మెయిదద్దయుఁగట్ట దద్దురుల్
లలిల్లబహరించి ముష్టులఁ దలంగడు మొట్టి వెస్ బరేతరా
ట్టలమున కీడ్చుకొంచుఁ జనసాగిరి తత్సమయంబునందునన్. రం

తే॥ ఒక్క పెదగద్ద యరిగి తదూరుజభుజ
మాంసమును గొనివడిని వ్యోమమున కెగిరి
స్వీయచంచూపుటమున గ్రసించుచుండె
నట్టితటిని శేషించిన యండజములు. రం

చ॥ ఆహారంబు లేక తన్మాంసంబు గైకొనందలంచి యుద్రేకించి దానిని
వెంబడించి నిరోధించి పోరాడ నది యవ్వాని ధిక్కరించి చనుచుండె. ఇట్లవ్వాని
కన్యోన్యంబున శంఖచిహ్నదితుల్యంబులగు గాయంబులతోఁ గోలాహలంబుగాఁ గల
హంబయ్యె. అట్టైనను దద్దుధ్రంబు తనవాతనుండి తత్ఫలంబును వదలక పశ్చిమ
దిశకుంజనె. అంతఁదత్సమంబగు మఱియొండు మహాగృధ్రంబు తోతెంచియద్దానితో
బోరాడి నిజచంచువునంబాడువ నది యడలి తన మొగంబునుండి తదామిషంబును
విడిచె. అవలఁదత్థండంబు మహాపుణ్యకరంబగు గోమతీసింధుసంగమంబునం బడి
మునింగె. తావన్నాత్రంబుననే యా వైశ్యుండు పాపవిముక్తుడై తత్కింకరు
లాలాకించుచుండ జంకుకొంకులమాని స్వయంబుగా యమపాశంబులద్రెంచి చతు
ర్భుజసమన్వితంబగు సుందరరూపంబు ధరించి వైకుంఠంబునుండి విష్ణుదూతలు
తోడ్కొనివచ్చిన దివ్యవిమానంబెక్కి దశదిశల వెలిఁగించుచుఁ బరమపదంబున
కరిగెంగాదె. ఇట్టి గోమతీసాగరసంగమ ప్రభావవర్ణనం బానర్ప నెవండు శక్తుండగు ?
ఏతత్కథాశ్రోతలు సర్వకీర్తిషంబులు దూరీకరించి యంతిమంబునఁ బరమపదంబున
కేగఁ గలరని యెఱుంగుము. మఱియుఁ దద్ద్వారకాపురీవిరాజమానసాగర మాహా
త్యంబునైతమాకర్ణింపుమని యిట్లనియె. రం

— సాగరమాహాత్యము —

క॥ వైశాఖశుద్ధపూర్ణిమ నానైవలీనకులేశునందు మునిగి పూ
జాశంసనములనరిచి రాశిగ మణులియ్యడగును రాజవరేణ్య ! రం

తే॥ అట్లుచేసిన మానవు నపఘనమున బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల్ పఱలఁగలరు
వాని గనుమాత్ర ధన్యతపఱలు వానిఁదాఁక బ్రహ్మహత్యాదులు త్వరఁదొలంగు

తే॥ ఇంక నాయంబుభిన్నాత యెచట నడుగులిడునో యచ్చట సర్వముల్ బడును సరిగ
సర్వరోగముల్ నశియించు సంతుసిరియుఁగలుగు ననుచితకార్యముల్ గలుగవయ్య

క॥ జగమును నాశమొనర్చెడి తెగదారియు వానిఁగనినఁ దీక్షాఘములన్
దెగఁగొట్టి పరమపదమునఁ జగఁగలఁడని యెఱుఁగువయ్య ! ఛరణీనాథా !

—† రైవతాచల మాహాత్మ్యము †—

క॥ రైవతగిరిమాహాత్మ్యము భూవర ! వచియింతువినమ ! భుక్తి ముక్తి
తేవ నొసంగును ఘనదోషావళి నశియింపఁజేయునది నిక్కముగాన్. రం2

అ॥ గౌతమాత్మజుండు ఘనుఁడు మేధావినామకుఁడు వైష్ణవుండు మానివరుఁడు
వింధ్యయ నెడి గిరిని వెలిగి లతాబ్జముల్ తపముఁజేసి నపుడు ధానుఁడై !

తే॥ తన్మునిఁగన నపాంతరతమమునీండ్రుఁ డరుగుదెంచెను దత్సమయంబునందు
నట్టి మేధావిభక్తి నాత్మాసనంబునుండి లేనకుండుటఁగాంచి మండి యతఁడు.

ఉ॥ అల్ప ! తపోభిమానమిటు లగ్గలమయ్యెనె ? నీకుఁ జెద్దలన్
స్వల్పులఁజేసి యించుకయు శైలముబోలెఁ జలింపకుండువే ?
తాల్పవె నమృతావమిఁక దాన నరంబున నీవు గొండ్లవై
తెల్పుఁడులేనికై వడి క్షితిన్ దగుమంచు శపించి యేగఁగాన్. రం3

క॥ అల మేధావియువెంటనె మలయై శ్రీశైలమునకు మవ్వపుబిడగాఁ
గలుములచెలిచెలిబ త్తినిఁ దొలిబామును మరువకుండఁ దోతెంచెఁజూమీ.

చ॥ ఒకపరిఁడన్మునీశ్వరుఁడు యుక్తవిధంబున మన్ముఖంబునన్
సకలము ద్వారకాపురలసన్నహిమంబుల నాలకించి నన్
ముకుళితహస్తపద్మఁడయి మ్రొక్కియు నిట్టులఁబల్కి బ్రహ్మపు
త్రకవర ! నామొఱన్ వినియు ధన్యుఁజేయుమ ! యద్దియేదనన్. రం4

మ॥ అల ద్వారాపతినున్న రైవతధరేశాంతస్థులంబొంది యాఁ
దలతో జోతలసల్పి యిట్టులనుమా ! ధాతీశ ! మేధావి నీ
బలమేనమ్మి వసించెగాన నతనిన్ భద్రంబుగాఁబోయి త
త్ఫలిపిడంగొని తెచ్చి నీపురమునన్ స్థాపింపుమం చోమునీ ! రం5

చ॥ అనపుడు భక్తతాపహరణాత్మకకార్యరతుండనైన నే
విని యది సమ్మతించి వడివేడ్కగ ద్వారకనున్న రైవతే
శుని దరికేగి వానిమనసున్ దెలుపంగ నతండు దానికి
స్థనముగనొప్పి యిట్లనియె నాకు మనోహరసూక్తులవిభూ ! రం6

ఉ॥ నారద ! వింటినన్ను శరణంబును జెందినవానిఁగాచుటే
సారముగల్గుకార్యమని చక్క నెఱింగితి నెట్టిశైలమీ
ద్వారకయందు లే దదికతంబునఁ దద్గిరినాథు మద్భుజా
సారముతోడఁబీకి యిటసాపనఁజేసెన నట్టులేనటుల్. రంగి.

తే॥ అంత నటనుండి నేజోతి నతఁడుగూడఁ దద్గిరిని దీసికొనిరాఁగఁ దలఁచి తగిన
యత్నమందుండె నింతలో నాయచలముఁగనిన శ్రీగిరిదరికి నేజనిముదమున

ప॥ కలహంబును బురికొల్పుమాటలతోఁ తత్పుత్రసంగ్రహణాత్మకరై వతో
ద్యోగంబును వినిపింప నా శ్రీశైలంబు పుత్రమోహసంహతుండై యుత్పన్నానర్థప్రతీ
కారంబుకంటె ననర్థోత్పత్తిప్రతిబంధంబే వరంబనియెంచి గిరిరాజులగు మేరుహిమ
వంతుల చెంతకుంజని వినతుండై వారిప్రాపుంగోరి యిట్లనియె. రంగి

ఉ॥ దై వము పుత్రునొక్కనిగదాయెడ నా కలవాని జేపా మా
పో వడి రై వతుండ నెడి భూపతి నాదరికేగుడెంచి బల్
చేవను సంగ్రహించుకొని స్వీయపురంబున కేగునంట నా
జీవము తల్లడిల్లు నెదొచ్చెప్పుడు ! ప్రోవుడు ! నన్ను నా సుతుల్. రంగు

చ॥ కొడుకును వీడి నేక్షణముగూడ వసింపఁగలేను దాన మీ
యడుగులపైనివ్రాలి శరణంటిని వైశమ యట్టి రై వతున్
గెడపి మదాత్మజులలిపి కీర్తినిఁజెందుడి ! పొందుడి ! నతుల్
విడువకుఁ డిట్టిదీనుఁ బృథివీధరనాయకులార ! నాపుడున్. రంగు

చ॥ సరియని తన్న కేశ్వరు లసాధ్యధరాధరలక్షయుక్తులై
శరణునుగోరు శ్రీగిరినిసైతముఁ దోడ్కొని తత్ఫలంబునన్
ద్వరగతిఁజేరి రై వతుఁడువచ్చి తదద్రిని నాంజనేయుమా
దిరిగ భుజంబులందు నిడి తేకువనేగుటఁగాంచి కిన్కతోన్. రంగు

తే॥ శస్త్రముల సస్త్రముల ఖడ్గసమితిఁదాల్చి యతఁడు వోయెడినధ్వము నడ్డగించి
తలపడన్ రై వతుండు పత త్తటిత్తురణిశబ్దంబు నట్టహాసంబుఁజేసి. రంగు

క॥ తద్రవమున బ్రహ్మాండము భద్రమువిడి మాఱుమోగె బహుభయమున ది
గ్భద్రేభంబులు భ్రాంతిలె నద్రిగతాయుధములు దమయంతటరాలెన్.

తే॥ అవలఁ దన్న కేశ్వరులు నిరాయుధులయి సరకునేయక సరగ శ్రీశైలమతుని
దీసికొనిపోవుచుండు నుదీర్ణ బలుని రై వతుని వెంటనంటి కరముగ నార్చి. రంగు

ఉ॥ తిట్టిరి మానభంగకరతీనవచకివచయంబుతో మేయిం
గొట్టిరి రక్తనిర్మరిణికోటులు భూమిని బౌజగదలన్
మొట్టిరి చేతివేళ్ళు గడుమోదిరి జానువులన్ మహార్భటిన్
నెట్టిరి నేలగూలునను నేలుగ బాటను జాటిపోటులన్. ౪౨౪

తే॥ మున్ను శ్రీహనుమంతుఁ డమోఘబులులు పెక్కుమంది వేధించినన్ విడక గిరివి
నరిగినట్టుల రైవతుం డచలనదులు బాధపెట్టిన నాగిరిన్ విడలకుడె. ౪౨౫

తే॥ ఇట్టి తరుణంబునందున నేనువోయి హరికి శ్రీశైలపుత్రకు నభిషేకంబు
రైవతోద్యోగమద్రీశ్వరప్రసన్నతీయంత నుడివెలి దాని కాహరియనొప్పి.

క॥ తనభక్తుని బ్రోవుటకై వినుతెన్నున నచటకరిగి వేనిజతేజ
స్సును దదైవతునకు భయమునుబాపుచు నిచ్చి చనియె భూపుం డవలన్.

మ॥ భగవత్తేజముతోడ మీటి యలగ్రానంబొందు మాస్తంబుతో
మిగులంబట్టుచు నజతుల్కుడయి తస్మైర్వద్ర దంభోళికి
డగుముష్టిన్ బ్రహరించి శీతగిరినయ్యారే! యసంగూల్చి మెం
డుగ నన్యాయులఁ గాళ్ళుచన్నెనటఁ డాటోటేమితేనట్టులన్. ౪౨౬

ఉ॥ మేరునగంబు విహ్వలత మిన్నకయుండె హిమాద్రినొచ్చె నా
ర్హేరము వీడిపాతె నలవింధ్యముమున్నగుకొండలెల్ల; సా
పారెను రైవతాస్య మలయద్రునుతుండునుమెచ్చె నిచ్చని
డారె జయారపంబులును నావిభుడాయనినుండి క్రమ్మజెన్. ౪౨౭

ఆ॥ ఇట్టు లచటవెడలి యాగిరి నానర భవ్యదేవమందుఁ బడంగవైచె
నద్దినుతఁ దదద్రి హరిభక్తుడై రైవతఃగిరిండుడనంగ ద్వారకడగె. ౪౨౮

ఉ॥ దానినిజూచు మానసకదంబము వాయును బ్రహ్మహత్యలన్
దానిని దాఁకువారు సవనంబులవందయొరంగు పుణ్యముల్
మానకకాంత్రు దానికొకమాటు ప్రదక్షిణ మాచరించినన్
బూనిక తీర్థయాత్రలకుఁబోయిన సత్ఫలమబ్బునేరికేన్. ౪౨౯

తే॥ మఱియు నామలయందెట్టిమనుజుడైన నొక్క బ్రాహ్మణునకు నేని నొక్కతడవ
భోజనముఁబెట్టి నట్టిన భువననాథుడైన శ్రీహరిపదవికి నరుగఁగలడు.

—† యజ్ఞతీర్థ కపిటంకాది తీర్థమాహాత్మ్యము †—

వ॥ వెండియు నారైవతగిరియందొక యజ్ఞంబొనర్చినఁ గోటిఫలంబు లిడం
జాలిన యజ్ఞతీర్థంబును నొకదాని నారైవతుండు ద్రవ్వించెగాదె. అద్దాని కనతిదూరం

బునఁ గపిపాతసముద్భూతంబును, సర్వపాపప్రణాశనంబునగు కపిటంకనామకతీర్థంబొందుగలదు. అందు భౌమాసురసఖుడును దుష్టుండునగు ద్విజుండను వానరుండుద్దండబలుండగు బలరాముని యశనిసదృశంబగు ముష్టిని నిహతుండై ముక్తింజెందె. మహాత్ముల నిగ్రహంబును సద్గతిమూలకంబుగాదె. ఆతీర్థంబునకుఁ బ్రత్యహంబమరులు స్నానార్థంబై యేగుడెంతురు కలవిలంకయాత్ర నొనర్చినవారికిఁ గోటిగోదానఘలంబును, దద్దిగుణంబుగా దండకారణ్యసంచారులకును, దచ్చతగుణంబుగా సైంధవనననివాసులకును, దత్పంచగుణంబుగా జంబుమార్గస్థులకును, దద్దశగుణంబుగాఁ బుష్కరాటవివిహారులకుఁ దద్దశగుణంబుగా నుత్పలావర్తయాత్రికులకును, దద్దశగుణంబుగా నైమిశారణ్యభాసురులకును, దచ్చతగుణంబుగాఁ బుణ్యం బేతత్కపిటంకతీర్థ సేవకులకు లభించితీరు. మఱియు ౪౩౩

క॥ నృగకూపంబను తీర్థము తగియుండెను గొప్పదనఁగ ద్వారకలోఁ దానిఁగ నెడివారలు బ్రాహ్మణుఁడెగఁగొట్టిన దోసమైనఁ దెగ వేతురుగా. ౪౩౪

తే॥ నృగుండుడెలియక యొకమేదిసీసురసురభీమణింగొని మఱియొక్క విప్రున కిడెదానఁ గృకలాస దేహంబుఁదాల్చి యతఁడుద్వారకాస్థకూపంబునక దనరుచుండె

ఉ॥ ఆతఁడు దాతలందుఁ బెదయయ్యుఁ జతుర్ముగకాలమానమా నూతి వసించుటంగని యనుగ్రహసాగరుడైన శ్రీధరుండాతని నుద్ధరించెను దయక “నృగకూప” మటంచునద్ది విఖ్యాతినిబొందె నాఁటినుత కల్మషవర్జితవజ్రతుల్యమై. ౪౩౫

తే॥ ఊర్జపూర్ణిమనట్టి తీర్థోదకమున మునిగినం గోటిజగిపాపములు నశించునందు నొకగోవువిచ్చిన నాలకోటిదానమిచ్చిన ఫలమబ్బు ధారణీంద్ర!

—† గోపీభూమిమాహాత్మ్యము †—

తే॥ మఱియు గోపికామేదిసీమహిమ నీకు విస్తరంబుగ వినిపింతుఁ బృథివినాథ ! యద్దివినువారు పాపంబులవలఁద్రోసి యవ్యయమగు సత్పదవికి నరుగఁగలరు.

శా॥ పాపారణ్యకుతారమం చెది బహుప్రఖ్యాతినిం గాంచెనో గోపీచందనమేసలింగలిగెనో గోవ్యంగరాగంబుల న్గోపీరత్నము లేమహాస్థలమునన్మోళిలెనోయద్దియే గోపీభూమియనక విస్తోదకరమై క్షోణింబ్రతిష్ఠంగ నెక. ౪౩౬

క॥ ఘనమగు నాగోపీచందనమెవ్వఁడు పూసికొనునో తన్నరుండు మరుద్ధునిలో మునిగిన పుణ్యంబును జెందఁగలఁడు విదేహభూభుజవర్యా! ౪౪౦

చ॥ అనిశము గోపించడనమహాత్మరముడల సౌష్ఠవాడు తీ
 ర్థనికర సేవనవ్రతవితానమఖప్రకరాశ్వమేధవే
 దినిపరరాజసూయవరదానసమాజ్ఞిత పుణ్యనాశులక్
 దినదినమందుఁజెందెడి సుధీనరుడై చరితార్కుఁడౌవిభూ ! రరగ

తే॥ విష్ణుపదిమృత్తుకంబెను ద్విగుణపుణ్యమిచ్చు జిత్రకూటరజంబునిచ్చుడద
 శగుణఫలమిచ్చుబంబవటిగరజంబు తచ్చతగుణఫల మిడునచ్చందనంబు

క॥ గోపించడన మలదినఁ బాపియు యనుకొనకులకుఁ బట్టుచుక యో
 భూపతి ! ప్రకృతిపరంబగు గోపృథివికిఁ జేరగల రకుంతగతితో. రరక

ఉ॥ భారతనర్మమందు మునుబాపియుఁ బాపిహస్తసంగుడు
 వారసతీవృత్తుం డనృతవాది పరార్థపరుండు సింధుపృ
 థ్వీరమణుండు నార్యపృథివీసురశత్రుఁడు దీర్ఘబాహుఁడ
 వీరుఁడొకండు గ్రాలు నవివేకిరోముణియౌచ భూమిపా ! రరర

క॥ నిర్భయమున నా దుష్టుఁడు గర్భనతీవశకము నరకపిలాసురభి
 నిర్భలయోగాంచితులను దుర్భర మర్భాషలాడి దునుముచునుండె

చ॥ ఒకపరి సైంధవాశ్వమున నుద్ధతి నెక్కి నిశాతిహేతికా
 ర్ముకపరిఘాగదాదిచురుండయి కానకునేగి వేటఁ గో
 రిక నొనరించి క్రమ్మఱుతఱింగని తత్సచిప్రంబు వానికు
 త్తుక నొఱునుండి వాలు వడిదూసి వధించె బ్రభుత్వలుబ్ధుడై. రరర

తే॥ నఱికినంతనె కాలకింకరులువచ్చి చచ్చిపడియున్నవానిని జక్కఁజూచి
 కట్టిమోఁకుల జాటులఁగొట్టినగుచు జమునిమనికికిఁ దోడ్కొనిచనిరి పిదప.

చ॥ యముఁడతనిం గనుంగొని రయంబునఁబిల్చియుఁ జిత్రగుప్తుని
 గ్రమముగ నిట్టలడ్ల గణకా ! యితఁడెవ్వఁడో ? వీనికున్న పా
 పములెవో ? యింక నే నరకబాధల కీఖలుఁడర్హుఁడౌనో ? యీ
 సమయమునన్ వచింపు మనఁజక్కగ నాతఁడుదుల్కె నీగహి. రరర

తే॥ ధర్మరాజ ! మహారాజ ! దండధర ! కృ
 తాంత ! సమవర్తి ! పితృపతీ ! ధాత్రియందు
 నితఁడు దీర్ఘబాహ్వభిధానయుతుఁడు వీడు
 చేసినట్టిపాపములు హెచ్చిల్లియుండె. రరర

న॥ దేవా ! తపనావీచికారవచుహాచారవసంఘాత కాలసూత్రాద్వివరకంబులును ద్వత్తుకుండంబును త్రౌరకుండంబును విట్టుండంబును మూత్రకుండంబును శ్లేష్మకుండంబును వహ్నికుండంబును ననాకుండంబును దూషికాకుండంబును శుక్రకుండంబును సస్మక్కుండంబును మజ్జాకుండంబును మాంసకుండంబును త్రౌరకుండంబును గర్ణవిట్టుండంబును సఖకుండంబును లోమకుండంబును గేశకుండంబును సస్థికుండంబును దామ్రకుండంబును లోహకుండంబును తప్తసురాకుండంబును బ్రతప్తకుండంబును బ్రతప్తతైలకుండంబును దీప్త్యకంటకకుండంబును విషకుండంబును దంతకుండంబును గ్రిమికుండంబును బూయకుండంబును సర్పకుండంబును మశకుండంబును ఓంశేకుండంబును వజ్రదంష్ట్రకుండంబును వృశ్చికకుండంబును శరకుండంబును శూలకుండంబును ఖడ్గకుండంబును గోశకుండంబును సక్రకుండంబును గాకకుండంబును సంచానకుండంబును వాజకుండంబును ద్వత్తుపాషాణకుండంబును శాతపాషాణకుండంబును లాలాకుండంబును జ్వాలాకుండంబును గాత్రమలకుండంబును ద్వత్తుశూర్మ్యంబును గుంభీకాకంబును నరుంతుదంబగునటోదంబును బాంసుభోజనంబును పాశ వేష్టంబును శూలప్రోతంబును బ్రకంపనంబును నుల్కాముఖంబును సంధకూపంబును వేధనంబును దండితాడనంబును జాలబద్ధంబును దేహచూర్ణంబును దళనంబును శ్లోషణంబును కషంబును సర్పజ్వాలాముఖంబును సర్పజహ్వముఖంబును ధూమాంధంబును నాగ వేష్టనంబులొనుగాగల భయంకరంబులును దుస్సహంబులునగు చతురక్షీతిలక్షమహానరకంబులు దమయేలుబడిలోగలవు. వీని యన్నిటియందు నితండు సమగ్రంబుగా బాధింపందగినవాడు సంశయంబులేదు. వినుడు.

౪౫౦

ఉ॥ పాపములన్ని యేవనిన బ్రాహ్మణగర్భవతీవధంబులున్
బాపలవేల్పులన్ గురులఁబల్కు డూఱుచునుంటఁ దేవకున్
దేవకసత్యమాడుటయు నిక్కుటయున్ గపిలావధంబు రా
పాడుచు నాధుజంతువుల నొత్తమొనర్చుట లోనునేతలే.

౪౫౧

చ॥ పలుకఁగనిట్లు లేఖకుడవాచివిగీర్వరు నాశ్శఙ్గింకరుల్
దలపడి వానిఁబట్టుకొని ధారణిసీడ్చుచు వెయ్యియామడల్
గలిగి భయంకరంబును నగాధమునైతగు కుంభియందునన్
సలసలఁగ్రాగునూనెను వెన్కబడవేసిరి జాలిమాలియున్.

౪౫౨

తే॥ అలమహాపాపి పడినంతఁ బ్రబయపానకాభతత్పాకవహ్ని చల్లాతెఁదుగ్రిటిని
దొల్లిబ్రహ్మాదుఁ డగ్నిలోదూఱ నద్దిశీతలతఁ గాంచినట్టుల భూతలేశ !

౪౫౩

తే॥ అట్టి సంగతి యమదూత లాత్మపతికిఁ
జెప్పిరంత నాశమనుండు చిత్రగుప్తు
మఱలబిలిచి యా దుష్టుఁడు మంచినేత
యెదియుఁ చేయఁడె ? యిదియేమి ? యెఱుంగఁజెప్పు !

౪౫౪

క॥ అని యడుగుచుఁ జింతించుచుఁ దనరెడికాలంబునందుఁ దనసభ కేతెం
చిన ధర్మజ్ఞుని వ్యాసుని ఘనుఁగని యిట్లనియె ఒడ్డకరకమలుండై. ౪౫౫

మ॥ అఁఘా! యాతఁడు భూతలంబున సుకార్యంబెఱ్ఱియున్ జేయలే
దనయంబున్ సురభూసురార్యవిబుధస్యక్కార్ముల్ గర్హిణీ
వనితాబ్రాహ్మణధేనుసస్త్రిగచయ ప్రాణాపహారంబుఁ జే
సినవాఁడౌటను వీనిఁడెచ్చి యిట కీచిత్రోక్తి నాలించియె. ౪౫౬

క॥ వడిఁగుంభీపాకమునన్ బడవేయఁగ నాజ్ఞయిడితిఁ బడినంతనె యీ
తఁడు తేజ్జ్వలనుఁడు చల్లంబడె నియ్యదిమితగాదె పరమముసీంద్రా! ౪౫౭

క॥ ఇందుల కేకారణమో డెందమునందరిసి యిపుడు కీమిఁజెప్పన్
వందనమొనర్తు డెందము గుందుచుఁ గొట్టుకొను మానెకోటిస్తుత్వా! ౪౫౮

ప॥ అనవుడు పారాశర్యుండిట్లనియె. ధర్మరాజా! పాపపుణ్యంబులకు స్థూల
సూక్ష్మంబులను రెండుదశలుగలవు. అం దీతండు భూతలంబున నేసత్కార్యంబొనరిం
పకపోయినను దైవవశంబున సర్థనుండర్థరాశింగాంచి నట్లొకమహాత్ముని కరాగ్రంబు
నుండి రాలిన గోపీచందనంబునఁ బూర్ణంబైన ప్రదేశంబుంగాంచి యందుఁ బ్రాణం
బుల విడిచినవాడయ్యె. తత్ప్రభావంబునఁ దత్ప్రపాతంబగుడుఁ తత్సుంభీపాకాగ్ని
యట్లు నిర్వాపణంబుఁజెందె. నరుఁడు తద్గోపీచందనలిప్తాంగుండైనను దద్దర్శనం
బాచరించినను బ్రహ్మహత్యాదివిముక్తుడై నారాయణుండగుఁ గాదేయని బోధింప
నా సమన ర్తితత్త్వీర్తివిదుండై యాతని నాతైలంబునుండి తీసి మన్ననతోఁదోడ్చిని
వచ్చి దివ్యవిమానంబున నెక్కించి ప్రకృతిపరంబగు వైకుంఠలోకంబునకంపె. ఏత
ద్గోపీచందనమాహాత్మ్యం బాలించిన జనులు దురితంబుల దూరీకరించి హరిం జేరఁ
గలరని యెఱుంగుము. మఱియు నా ద్వారకాపురీవిరాజమానసిద్ధాశ్రమమహిమంబు
నుడివెద నాకర్ణిపురుని యిట్లనియె. ౪౫౯

—॥ సిద్ధాశ్రమసూహాత్మ్యము ॥—

క॥ ఎద్దాని స్మృశించినచో నద్దనుజారాతి కరుణ నగువడి సతతం
బొద్దనుబాయక చెలఁగునో యద్దియె సిద్ధాశ్రమమని యందురుపెద్దల్. ౪౬౦

క॥ కననటసాలోక్యము దాఁకినచో సామీప్యము మునిగిన సామీప్యం
బును ఎసతిని సాయుజ్యము మనుజులు వొందంగఁగలరు మైథిలనాథా!

చ॥ హరివిరహవ్యధాకులహృదన్విత యిందునిభాస్య రాధికా
తరుణి న్యకీయచేటిక యధాక్రిమమొప్పఁ దదాశ్రమ ప్రభా
వరుచిరసంగతుల్ దనకుఁబల్కుఁ డమిక్విని రాధమాసభా
సురతరణిగ్రహంబునఁ ద్రిశుద్ధిగ నెంచె నటన్ మునుంగఁగాన్. ౪౬౧

వ॥ అంత నా రాధికాకాంతా నీ శ్రీకృష్ణసఖుడగు శ్రీదాముండు హరి
వీరహాపదంబగు శాపంబుఁ దనకిచ్చి శిశుబంబులు గడచుచున్న సమయంబునంగదళీ
వనంబునుండి లేచి శతయాధరచున్నా మై నిర్గమించి గోపగణంబులు పరివేష్టించి
నడున నుండరీమణులు ఛత్రచామరంబులంగొసె కొలువ నందంబగు సందలంబెక్కి
యానర్తదేశవిరాజమానతత్త్విద్ధాశ్రమశ్రీరాజంబునకరిగె. అట్టివట్టున ౪౬౩

తే॥ యాదవోత్తమపరిమండితాచ్యుతఁడును
పొడశనమాస్రగోపికాశోభితఁడయి
యట్టి సిద్ధాశ్రమోత్తమ యాత్రజేయ
వచ్చియుండె ముదమునఁ దత్పరమునందు. ౪౬౪

సీ॥ శత్రుంబులందాల్చి చబుకులం గొములఁబట్టినభటులు నల్పక్రాలు గన
మగవారు సారానిమాడ్కిని గొందఱు గోపకవీరులుగూడి చూడఁ
బండ్లగంపను జుట్టువద్దతి నెచ్చెలుల్ నుట్టుముట్టుచు నెఱిఁజూచుచుండఁ
గావలసిన వస్తుకాండముఁ బరిచార కావళి యెడవక యందనియ్య

తే॥ శాస్త్రవిధిగ సిద్ధాశ్రమసలిలమందు రాధ నీరాడి దివ్యాంబరములదాల్చి
సర్వవిధదానములభక్తి జగతిసురుల కిడి నమస్కృతిఁజేసె నోపుడమితేడ !

తే॥ అటకు నీరాడవచ్చిన యట్టి ద్వారకాపురీవజ రాధికాకాంతభటుల
బెత్తములదెబ్బలంబడి బెదరికనుచు నొక్కయిక్కనునిలిచె నాయుచితవేశ.

క॥ ఎనజాక్షుని సతులందఱు వనమాలినమేతలగుచు భక్తిని స్నానం
బొసరింపఁగఁ దజ్జనులకు వెనుక నె చనివారి నచటివిభవముఁ గనుచుక.

చ॥ అడిగిరిటుల్ స్వకీయవిభు నచ్యుత ! యీ స్థలమందు నెందఱో
పడఁతులు నుట్టుముట్ట యదువర్షులు నల్లడలందుఁగాన ని
ప్పుడు జలకంబులాడియు నమోఘముగాఁ బుడుకుల్ బొనర్చు నీ
పడఁతుకయేయమో యెఱుంగఁబల్కవె ? సర్వవిదుండవీవగా. ౪౬౫

ఉ॥ నావుడు దేవకీసుతుడనకొనవగుట నిటుల్ లతాంగులూ
రా ! వినుడీపె నా దుసతి రాధికనాడగి వారి రాసభే
లావిధిముఖ్యయై బహువిలాసవిలోలయునై శుభాంగియై
క్రీష్ణభానుపుత్రియయి శ్రీమతియై పరయై చెలంగెడిక. ౪౬౬

తే॥ ఈవ్రజేశ్వరి నీరాడునిచ్చచేత వ్రజమునుండి ప్రయాణమై పాపనాశ
మైన యిట్టి సిద్ధాశ్రమమాతృగోపికాసహిత యాచుఁజేరె నిష్కలుషబుద్ధి.

వ॥ మఱియు నీ జగన్మోహిని యిచ్చుహాశ్రమంబున జలకంబాడి వృషకులఁ బెక్కింటిని బుడమివేల్పుల కొనంగి ప్రకాశించుచుండె. అద్భుతంబగు నీ మహా వైభవంబంతయుఁ దదీయంబని యెఱుంగుమన నయ్యిదిరాకాంతనికాంతలలో సత్యభామయను భామిసీలలామంబు చూపయావనగర్వితయై యల్లన నిజసపత్ను లతో నిట్లనియె.

౪౭౧

క॥ హరి కర మీపెను బొగడెడి ధర నీయచు చూపవతియొ? ధైర్యవతియొ స త్కరుణావతియొ గుణావతియొ యరయఁగనక మించఁగలదె? యంగనలారా!

ఉ॥ కాని కడంగిచూపసినిగానొ దయామతిఁగానొ ధీరనుం గానొ విభూతులున్న సతిగానొ యుదారనుగానొ యోగ్యనేఁ గానొ మఱెట్టి భామినిసిగానొ వచింపుడి! నాదుతండ్రి ము స్సీననునెడతో విబుధులిమ్మని వేడుట మీరెరుంగరే?

౪౭౩

సీ॥ శతధన్వఁడనువాఁడు మృత్యుఁడయిపోవుట లలితమద్రూపమూలమునఁగాదె యక్రూరికృతవర్మలటు పాటిపోవుట లలితమద్రూపమూలమునఁగాదె శక్రతో నీచక్రి శత్రువై పోరుట లలితమద్రూపమూలమునఁగాదె హరితోడ ననిశంబు గరుడగామినినొట లలితమద్రూపమూలమునఁగాదె

తే॥ దేవమాతకుఁ గమ్మలక దేవనాయకునకు ఛత్రమీయసురాంతకుండిమటయు లలితమద్రూపగౌరవములనుగాదె భామిసీమణులార! సపత్నులార!

క॥ నరసిజముఖులారా! యీహరి కీరలు పత్నులొట కధికనిదానం బరయుడి! యెఱుంగుడి! యీనాకరుణయె కారణమటంచుఁ గలఁగకయెదలక

క॥ అలప్రాస్థ్యోతిషపురిసలఘండౌ భామనిర్జరారియు హరియుఁ గలహించుతఱిని ధీరతఁ బలుసాయము పతికిజేసి వజలితిఁగాదే.

౪౭౬

సీ॥ అహరహంబును మంచియపరంజి నెన్నిది బారువులంగాంచి మీఱు నెద్ది తొమడాంబరగరభామయసర్పాగ్నిమారీభయంబులక మాపునెద్ది జారచోరాప్రయోజకవంచకబలులుండనట్టులజేసి యెప్పునెద్ది సిరిసంపదలఁగూర్చి నరులకు సౌఖ్యముల్ గలిగించి వాసితో జెలగునెద్ది.

తే॥ దివ్యమార్తాండుకై వడిఁ దేజరిల్లు నెద్ది యాస్యమంతకమణి నెలమిఁగాన్మ గనిడి నా తండ్రినన్నిట్టి వనజలోచనునకునిచ్చె నా వైభవంబును గనుండు

క॥ నామాటయనినతోడన యీమాధవువలన మంచివెన్నోరథముల్ సామజములు దురగంబులు భామాసురుసిరియు వచ్చిపడె నాయొటక.

౪౭౮

- క॥ అప్పటికప్పటికాయా గొప్పనయిన కోరికలను నొంకక తమితోఁ
దప్పక యిడి నావాకిట నెప్పుడు దగుఁబారిజాతవృక్షేంద్రమహా! ౪౭౯
- క॥ భూతవ్రాతవిభుండును భూతికరుఁడనైన కృష్ణమూర్తి యెపుడు నా
చేతికి వశుఁడైతగ నాపాతివృత్త్యంబుఁబల్కవలెనా? యింకన్. ౪౮౦
- క॥ నారీమణులారా! యా నారదునకు నాదు మగని నయభయముల సం
భారము లెల్లనుజేర్చి యుదారమతినిడితి నల్పదానమె? చెప్తుఁడీ! ౪౮౧
- చ॥ ధరఁగలభామలక మణినిచిక్షము గాదొకొ? యీకెనాకెటుల్
సరియగు? నిట్టులుంచుఁ డిది చంద్రముఖి! సఖి! యోసిరుక్మిణీ!
యరయఁగఁగావె రూపవతి? వంబుజలోచనలార! మీరు భూ
వరసుత లాపె గొల్లవనిభావనజేయుఁడి మిమ్ముఁబోలునే? ౪౮౨
- క॥ కరుణామయలును గుణవతు లరవిందేక్షణలుఁ బూర్ణిమాభ్యాసస్థులు శ్రీ
ధరలగుమిమ్మును రాధకు సరిగూర్చుట తగదు నన్నుక్షమియింపవలెక.
- క॥ అని లేనిపోనిమాటల నని యుబ్బింపఁగను భీష్మకాత్మజమొదల
నెనమండ్రురాణు లన్వయఘనతాగుణకౌశలాదిగర్వితలగుచుక. ౪౮౩
- తే॥ సత్యభామోక్తివంజరస్థశుకములయి సంతతంబును రాధికాసతినిమెచ్చు
దేవకీనందనుండేరి దివ్యఘక్కిఁ బలికిరిట్టుల బహులాశ్వ! పార్థివేంద్ర!
- శా॥ దేవా! నీ యెడబాటునక బాగిలి భక్తికొన్నానదానంబు లీ
తావుండేరియొనర్చి పూతయగు రాధకొ నీప్రియకౌజాపుమా!
యీవిశ్వంబునలేని రూపవతియో యేహ్యంగియో యెట్టిదో
యీవేళకొ గమనించి చూచెదము శ్రీకృష్ణ! జగద్రక్షణ! ౪౮౪
- క॥ అనవుడు వనమాలియు నాపనికొప్పి పదాటువేలపడఁతులు మఱి యా
యెనమండ్రురాణు లఱిముఱి వెనుకొనఁజనసాగె రాధవెలిఁగెడి స్థలికిక.
- ఉ॥ చక్కనిపెక్కుఁ బెక్కుములఁజందురురూపునుబోలు డాలులన్
మిక్కిలి మేలుకట్టులను మేలిమిబంగరుకట్టుపాటునన్
జక్కనిదై శుభంబులను సారెకుసారె కొసంగఁజాలి యా
యిక్కగుడార మొండుదగె నిట్టిదటంచు నుతింపశక్యమే. ౪౮౫
- ఉ॥ అందున సౌరభంబు లఖిలాశలఁ బర్వచునుండు మాలతీ
బృందమరందముల్ సెలఁగు భృంగములుక శ్రుతిపేయనాదము
ల్లందడిసల్పుము త్రియములక దగియున్న తెఱల్ పటంబులుక
బొందికనుండుఁ బీతికయుఁబొల్పునుగాదె తదాసనంబునక. ౪౮౬

సీ॥ హంసనిభంబులౌ వృషసంబులంబట్టి స్వీయసఖజనుల్ విడుచుచుండ
ఛత్రచామరములన్ వేత్రంబుదాలించి గోపికలిటులఁబుగూడి తిరుగ
బాలభానునిమాడ్కి భాసిల్లుచుండెడి కమ్మలుసేనులన్ గాల్చుచుండఁ
గోటిచంద్రులకును చీటగునెడదేహకాంతులు నల్లడల్ గొమ్ముచుండఁ

తే॥ గోమలాంగియుఁ దన్వియుఁగుండుదన కృష్ణహృతిమానసయునగు కీర్తిపుత్రి .
యొప్పియటనుండి నడుగుల నొయ్యనిడుచుఁ బుష్పవనమున కల్లచఁబోవుచుండె.

ఉ॥ అత్తణిసట్టి కృష్ణసత్తులందరు దవ్వనగాంచి యాయమన్
దత్తరణిప్రకాశమునఁ దారలుతేజము బాసెఁట్లుగాఁ
దత్తరణీమణిమచిహృతప్రభలై నిజరూపగర్వ సం
పత్తులఁబుచ్చి యొండొరులు ఒల్లుకొనన్ సమకట్టి రిట్టులన్. ౪౯౦

ఉ॥ ఇట్టి మనోహరాకృతి ధరించినసుందరి నెందుఁజూడ మే
మెట్టుఁనీయమంగుటిచి యీవరక్షహరి నోటవింటిమో
యట్టుల నిష్ఠగాంచితి మహా ! యనుకొంచు స్వనాథుమార్గముం
బట్టి తదంతికంబున విభాసిలఁబోయిరి భూప ! యావలన్. ౪౯౧

తే॥ రాచకన్నెలకన్నులు రాధనెచ్చెలులగు వ్రేతలకనులును గలిసివెలఁగె
బట్టరాక్షీసహితహరి వచ్చుటఁగని నల్పిరాభీరమానినుల్ జయరవముల.

చ॥ మఱియును రాధికారమణి మాధవురాకనుగాంచి గద్దియన్
సరగున డిగ్గి పద్మచదృశస్వకనేత్రములన్ ముదఁశువుల్
బారిబారివ్రాల్చి యాతనికి బూజలసల్పి ప్రదక్షిణంబులన్
గరముగఁజేసి స్వీయకరకంజములన్ ముకుళించి మ్రొక్కియన్. ౪౯౨

ప॥ స్యమంతకమణిఖచితపాదంబులను చింతామణిమండితటంబును బద్మ
రాగభాసురమధ్యంబును జంద్రమండలవర్తులంబును గౌస్తుభోద్భాసితాధః ప్రదేశం
బునుంగలిగి కుండలమండలమండితంబును పీయూషప్రవత్పారిజాతవిభ్రాజితంబును
ఛత్రచామరసమన్వితంబును విశాలంబును నగు సింహాసనంబొసంగి యందు సమా
సీనుంగావించి యానందంబు సుందరాస్యంబున నందంబుగొల్ప నిట్లనియె.

క॥ సఫలంబయ్యెను జన్మము సఫలంబయ్యెను దపంబునల్పిన నోముల్
సఫలంబయ్యెను ధర్మము సఫలంబయ్యె హరి ! నీవు ననుడెంచుటచేక.

తే॥ భక్తులకు సాయపడెడు నీపైనిభక్తిఁ జూపఁజాలని దుష్ట సశుద్ధబుద్ధి
నైన నన్నివృడిటి సిద్ధాశ్రమావగాహనము ధన్యగాఁజేసెఁగద ! మహాత్మ !

ఉ॥ నాబలమూతగాఁగొని రణంబున నైరులరూపుమావవే !
 నాబలమైన కారణమునకొ గిరి నెత్తి వ్రజంబుఁగావవే
 నాబిగినెమ్మిగోకులమునకొ విభవంబును నాకుఁజూపవే
 నాబలిమిఁ త్తణంబున మొనక హతుఁజేయవె శంఖచూడునికొ. ౪౦౧

తే॥ మఱిజగజ్జేతయా కంసమానవవతి యడలఁడే ? నీబలమున కమరవిభుఁడు
 గర్వమునువీడి తిరుగఁడే ? కమలనాథ ! నీదుచరితంబు నేను వర్ణింపఁగలనె ?

ఉ॥ రాసమునందు గోపికలరంబున నీదరికేగుదెంచి సం
 తోసముఁబొంది కొఁగిటులతో మృదుభాషలతోడ మన్నన
 జేసి వశంబొనర్చుకొని నిక్కుచునుండ మెలంగవొక్కొ ? నీ
 వీసరణికొ బొనర్చుట మహీగతనారవిడంబనంబగుకొ. ౪౦౨

క॥ తన విభుఁగూరిచి యారహిననుచుండెడి కీర్తిపుత్రి యావలవడితోఁ
 దనచెలియగు చంద్రానన యనుమతిమన్నించె నిట్టులాహరిసతులకొ.

ఉ॥ భామను సత్యజాంబవతి భద్రఁగళిందకుమారి లక్ష్మణా
 భామిని మిత్రవింద మఱిభైష్మిని డాయుచు వేటువేటుగాఁ
 జేమను గాఁగిలించుకొని ప్రీతిపురస్సరసూక్తులాడి త
 త్తేమమెఱింగి స్వస్థితు లతిప్రేమదంబునఁదెల్పి యొయ్యనకొ ౪౦౩

తే॥ పోడశసహస్రగోపికాసుందరులను జేరి తమిని బుజముల నాశ్లేషములను
 సల్పుకొని యుచితంబగు సరణిఁబలికి సత్కరించి యు మఱిఁబల్కసాగె నిటుల.

ఉ॥ చందరుఁడొక్కఁ డుద్యువిలసాగినతోడఁ జకోరవారము
 ల్లందడి మూఁగినట్లు కమలప్రియుఁడొక్కఁడు వచ్చినంత దృ
 గ్బృందముమెండు గ్రాలినటు లీ భగవంతుఁడొకండు ప్రేమతో
 నిందుననొప్పుచుండ మనమెల్లరముంటిమిగాదె భక్తితోకొ. ౪౦౪

సీ॥ పద్మప్రభావంబు భ్రమరముఖ్యంబును గావ్యప్రభావంబుఁ గవివరుండు
 రత్నప్రభావంబు రత్నపరీక్షిత్తు విద్యాప్రభావంబు విబుధవరుండు
 గానప్రభావంబు గాయకశ్రేష్ఠుండు రసమహిమంబును రసవిదుండు
 నోషధీమహిమంబు నుత్తమవైద్యుండు శిల్పచాతుర్యం బనల్పశిల్పి

తే॥ మాత్రమెఱిగినయట్టులే మరుగులేక భక్తుఁడొక్కఁడు మాత్రమీవరముఁడైన
 కమలనాథుప్రభావంబుఁ గాంచఁగలుగు నంబుజేక్షణలార ! యోయక్కలార !

—! దుక్కిణి మొలగువారు రాధను ప్రేమించి సత్కరించుట —

చ॥ అవల వినిపిరాజసుత యాయమపలుల గాలకించియున్
సవతులగూడె యట్లనియె సాధ్వినో! మోక్షమథానునందిసి!
యననిని నీవే ధన్యవనియందును నీగుణక్తి కీరమా
ధవుఁ డీటులొంగె నట్టి నినునెద్దులుమెన్నక యూరకుండుకే? ౫౦౬

తే॥ ఏమహామహుడరితంబు నెల్లజగములెపుడు పొగడునో యాజగదీశ్వరుండే
నీదుచరితంబుఁ గీర్తించు నెమ్మి నెప్పుడు సంతకంతుఁ గృతార్థు యేమిగలదు?

క॥ ఇమ్మాధవుఁడెటులెన్నో యమ్మాగీని నిన్నుజూచి యలరితినుమ్మా!
యిమ్మెయి నెమ్మిని మాశిబరమ్ము. కేతెంచ మిగులఁబ్రార్థించుజుమీ!

౫॥ అని విచయమ్ముగా వాక్రుచ్చి యలంబంబుగా నాచరించుచ నిజకరార
వినించిచ్చి శతయూధసమస్వితయుగు నా రాధికాలలనాలలాయమును మహాత్ముం
డగు శ్రీకృష్ణునితోడఁ బద్మకింపలవాసితంబును, సర్వతోధ్వంబును హైమం
బును చగు నాత్మశిబరమ్మునకుఁ దోడ్పానిచ్చి యందు శరీరపురులొలగు సోప
బర్తణపర్యంకింబును వేసి యండవ్వారిని సమాసనులంగావించి సవన్నహితయైనస్త్ర
మాలాధరణాదులఁ జక్కగానలకరించిపూజించి గోపీశతయూధాబును సైతమువేటు
వేటుగా నర్పించి నిజవిభునితో సముచితముగా బహువిధాబులుగా సంభాషించి
నిద్రఁబుచ్చి యా కీర్తిపుత్రింగూడ నిజబోంబనిచి కృష్ణభావ్యలంకలు దవతను
గుడారంబులకుఁ జరిరి. అంత దుక్కిణీతనఁజేసియు నిజవాసమ్మున కేతెంచుపట్టున
శ్రీకృష్ణండు లెల్పంబునక మేల్కొనకూర్చుండటంగాంచి యల్లఁడాసి దేవా! యర్ధ
రాత్రింబై నను నిద్రొపవండుటకు గతంబేమో తెలుపుమని సవియైవేడి నా భగ
వంతుం డీటనియె. ౫౦౯

చ॥ తరుణిరో! యట్టి రాధికకుండత్పరత విధిపద్ధతీ నను
స్మరణము లర్చలున్ నుతులు స్వాగతమిచ్చి మహోపచారముల్
బారిఁబారి నీవు చేసితివి వొందెను సంతస మామె కాని ని
ద్దురతోలియందు వాసుకగ దుగ్ధముగోలును బ్రత్యహంబునన్. ౫౧౦

తే॥ అద్ది యాదినమిచ్చట నమరలేదు దాన రాధిక నిద్దురమా నెఁగన
నాకు సైతము స్వాపంబురాకయుండె నాలసింపక క్షీరంబులామెకిమ్ము.

చ॥ అనవుడు భీష్మచందిని యహో! యటులా! యని యొప్పి నెంటనే
తనదు సపత్నులంగలిసి తక్కుకానివి పంచదార గ
ల్పినవి మహోష్ణమైనవగు క్షీరము బంగరుగిండిఁబోసి రా
ధను గడుపారఁగోలెడివిధంబున నల్పి విడెం బొసంగియున్. ౫౧౨

తే॥ సత్యభామాదులఁగూడి శౌరిదరికిఁజని సుకృతమంచుఁ దత్పదసరసిజముల
స్వమృదుకరపల్లవంబులఁ జక్కనొత్తు చందుబొబ్బలుగని యిట్టులనియె వింత

క॥ అరవిందనాథ! యేలా? యరవిందసమానతావకాంఘ్రియుగమునఁ
బారిఁబారిబొబ్బలు దగె నిత్తటిఁ గారణమేమి చెపుమ తద్విశయముపో.

చ॥ పలుకఁగనిట్లు చక్రి తనపై నల రాధికకున్న ప్రేముడిఁ
దెలువఁ బ్రసన్నచిత్తుడయి తియ్యనివల్కుల ప్రేతలుగ స్వభా
ర్యలు వినుచుండ నీరహినినాడ విదర్శనరేంద్రపుత్రికా
తిలకమ! యట్లె చెప్పెదను దిన్నగదానిని నాలకింపుమా! ౫౧౫

ఉ॥ దేవి! జగత్సమస్త సుదతీనుతజీవితరాధికాత్మరా
జీవమునఁ మదంఘ్రిసరసీరుహయుగ్మము స్నేహభక్తిపా
శావృతమాచునుండి యిసుమంతయు నీవఱకుఁ జలించలే
దానృషభానుపుత్రి కెనయానాళా? యెట్టి మహామహుండును. ౫౧౬

తే॥ ఇట్టి సమయంబునందున నీవు రాధకిడినపాలేడ్డియాటచే నిట్లడుగులఁ
బుట్టె బొబ్బలుగనుడి! పూఁబోడులార! యనఁగ రుక్మిణీముఖసర్వవనితలువిని

౫॥ అల హరియడ్గదమ్ముల మహాదృతితో సరిజేసి యిట్లెడఁ
దలఁచిరి చాగురే! యహహ! తిన్నజనాయిక కీప్రజేశుపైఁ
గల తమియింతయంచు ననఁగానగునే? యెవరిమె కీడురాఁ
గలరాళా? యద్వితీయవరగా నుతియింపఁగనాను సర్వధా. ౫౧౭

౬॥ మురళీగానవినోదబద్ధసుమతీ! ముల్లోకముల్ మెచ్చ సుం
దరబృందావనమందు గోపికలతోఁ దద్రాధికాభామతో
నరుదామాదిరి రాసముఁసలువవే యద్దానవారెల్లరుఁ
జరితార్థలోగద తత్తపోబలము లెంచఁశక్యమే? యేరికే. ౫౧౮

తే॥ కాని యారాసకేళీవిధానచిత్రములను వినుటయేకాని కన్నులకుఁబండు
వగను గాంచలే దోహరి! ప్రస్తుతమున నవ్వి కరుణను మాకిటనగుపఱచుమ!

క॥ కలరిట గోపికలందఱు గలదుగదా రాధికయును గమ్రసలమున్
గలదన్నియుఁ గలవీవిక సలుపుమ! యారాసకేళీసరభుల దేవా! ౫౧౯

క॥ చేర్పుమ! ప్రేతల రాధను గూర్పుమ! తచ్చిత్రరాసకుర్దనవిధులఁ
నేర్పుమ! మాకును దద్గతిదీర్పుమ! మాకోర్కి సర్వదేవస్తుత్యా! ౫౨౦

ఉ॥ రాసముఁజేయ నీయవసరంబుచితంబని చెప్పఁచుంటిమో
శ్రీనుదతీప్రియా ! యనఁగ శ్రీహరియున్ ముదమందివల్కె ని
ట్లో సతులార ! మీయెదలనున్నతలంపులు మంచి విష్వియా
రాసవిధాననాయక కరంబుగనొప్పినచో ఫలించెడిన్, ౧౬౨

ఉ॥ కావున రాధికామనము గట్టిగవేడి ప్రసన్నమానటుల్
రీవిగనల్పుఁ డత్తఱి గడిందిగనయ్యెడి రాసకేళులొ
భూవరపుత్రులార ! యనముచ్చటఁజెంది తడవుభార్యలా
శ్రీవృషభానుపుత్రికడఁజేరి సూచిరి గోచరీరహిణి, ౧౬౩

శా॥ తల్లీ ! భక్తసమూహరక్షణపరా ! తద్రాసరంగేశ్వరీ !
పుల్లబ్జాక్షి ! పరేశ్వరీ ! భగవతీ ! పూర్ణేందుబింబాననా !
యుల్లాసాన్వితగోపికాజనమణీ ! యుక్తాంగి ! కీర్త్యాత్మజా !
యుల్లంబారఁగ మ్రొక్కుచుంటిమిఁక మాయుక్తుల్ జెవిన్ జెట్టుమా !

చ॥ రసదుఁడు రాసనాయకుఁడు రంజిలునిందున రాసముఖ్యవీ
వెనఁగుచునుంటి విచ్చటనె యీశలినుండెడి సర్వగోపికల్
రసమునుగోరుమేమునిటఁ గ్రాలితి మందున రాసకేళులన్
బసపాసఁగన్ రచించుచు సపారముసంబును గూర్పుమోసఖి ! ౧౬౪

ఉ॥ అంతట విన్నరాధికయునాడె నిటుల్ చెలులార ! యట్టి శ్రీ
కాంతఁడు నొప్పినప్పుడె యఖండభవత్ప్రియమాను గాన మీ
రింతటనై నఁబోయి హరిశ్లో ప్రసన్నుఁడేయిడే ! యనన్
గాంతలు వార లామెకు జగత్పతి యొప్పినచోప్పుఁ జెప్పఁగాన్, ౧౬౫

తే॥ ఆమె యురరీకరించియునట్టులొనుగాతమంచుఁ బ్రసన్నయై వ్రేతలగుమి
తోడఁగూడియుఁ బాడుచుఁగ్రీడఁజేయ సర్వసన్నద్ధయైయుండె జనకరాజ !

— † శ్రీకృష్ణుండు రాధాప్రభార్యాదులంగూడి రానక్రీడం గావించుట † —

వ॥ అంత శ్రీకృష్ణుం డను త్తమంబగు ను త్తమాంగంబునం దాపింఛాభంబగు
బర్హపింఛంబంచితంబుగ లగించి మణిగణఁచితముక్తాదామంబులం జుట్టి రాకా
పూర్ణసుధాకరబింబసదృశంబగు సుందరముఖిబున దృష్టిదోషపరిహారంబుగాఁ దిల
కంబిడిశ్రీకారాకారానుకారంబులగుశ్రవణంబులకు మండనంబులగునట్లుకుండలంబుల
ధరించి తిలపుష్పనిభంబగు నాసికంబు లలితంబుగా సింగారించి కంబుతుల్యంబగు గళం
బునందారహారంబులు మనోహరంబుగా వేసి శ్రీవత్సలాంఘనాంచితంబును, గవాట
విశాలంబును నగు వక్షస్ఫలంబునం గొస్తుభంబులంకరించి తిరస్కృతదిక్కరటికరం

బులును, సర్వకర్మారంబులును గుఱులను గంకణంబులంబై పంచాంగుధ్య ప్రశస్తృబగు లగ్నమునం దళితశలాశు నలినపుచూంబట్టువుటంబులం గట్టి నవకన నంకనాదిమునిగ్బంధించితింబులును, సకలభువనరక్షాకరణకరణాంబులును చగు చరణాంబులందు ముగిలధ్యనిమనోజ్ఞనూశీరంబులంబూర్చి బింబతులితంబును, దాంబూల చర్మకానుణిరంబును నగు మధునాభంబునక దరశంబుగానికోరిత్రో సుశిశబ్ద సరసంబగు ముఖిందాల్చి పల్లవంబులనుల్లసగ బాడు చేతివేళ్ళుబట్టి తద్విచరంబులం బూరించి వెన్నెలఁబోలిచిర్నగవు చల్లఁజలచెర్వ నలరుచుఁబ్రీతిమెయి నావ్రేతలం జేరగదీసి సాలకాగయు జగన్మోహినుచగు రాధికను వాసుకరంబుచుగైకొని రుక్మిణ్యావ్యవృత్తుపహిమలంబూర్చి స్వాధ్యాయంబును భువనప్రసిద్ధాంబును నగు సిద్ధా శ్రయంబుచు శ్రద్ధమెయినేగి మాధవమాంబందలి పూర్ణిమాతిథియందానంద సంధాయకంబును చంద్రోదయసమయంబున నృతవిద్యాసనద్యంబై సద్విదన హృద్యంబై శివనూరాసమండలంబులం గల్పించి యందెంకలు సుందరీమణులు గలరో యందఁజుగ్గిరూపంబులంబూర్చి శివ యరుక్తేవల భూషణభూషితలై చాలు పారుయోహాంబులుగావించు వీణావేణుస్మరంబాదిగాంబుల కనుకూలంబుగఁ బాడవిక్షేపంబులించు నాడుచుఁబాడుచు నుత్సహించుచుఁదానును నల్లపల్లవా ధరలును సత్సభామాద్యవృత్తామినీంబులును, శంఖపద్మవజ్రకండుకచతుర్ముఖ చక్ర వాళవత్సరంబూర్చి పాదప్రసాదనందానంద రుక్మజలీకరణఖురరీబంధప్రముఖంబులైన బంధ విశేషంబులకుఁ బ్రవేశించి మించియే పాదసమపాదవినిన ర్తితగ తాగతవత్సర వైశాఖ మండల తిథిగిన్ప్రముఖంబులైన తాంకణంబులం దనూనంబుగ నిలిచి ఘటితాఘటిత మర్తితవార్షియన్ప్రముఖంబులైన పాదవర్షవిశేషంబులంజూపి నమపాదశిటనదన మార్తిల్లియన్ప్రముఖంబులైన పార్వితార్పణంబులను గనుపఱచి యవక్రాంతిఁబోలా పాదగూర్చిప్రముఖంబులైన వార్షికాచారివిశేషంబులును, గవిధకటకాముఖశుకతుం డార్కనాదిలాగులపతాకపద్మకోకముఖంబులైన స్వర్వభావ వివిధవిధకర భాంబు లుఁజేసి మిగిల దితభ్రమణకటాసనాదులైన జానుమండలభేదతండంబును నగడిలా తాలాతలలితిచిత్రిప్రభృతులైన దైవమండలంబుల దండిగావరించి మీలనోస్త్రి లంకుంచితవికాసప్రముఖంబులైన దృష్టివిశేషంబుల నగుపఱచి నికుంచితాకుంచిత కంపితాకంపితరావృత్తపరివాహిప్రముఖంబులైన శిరోభావంబులం గనుపఱచుచు గొటిచంద్రవతీకాశుండై జగన్మోహనుండై సుందరీమణితారావారమధ్యగతజై వాప్యకుండై వెలుంగుచుండె. అష్టాదారాసరంగంబు గంధర్వలోకంబుకరణి గానా సావింబై నగనననాబువిధంబున సుచునోమనోహరంబై హరినిలయంబునుజోలె సర్వమంగళాకరంబై కళాకరమండలంబునుజోలె గువలయాభిరామంబై రామా యణాబరీతి రామాభ్యుదయంబై దమీళుహృదయంబువిధంబున భూతరక్షాకరణ సమరంబై సమరఃవిలిలాసంబులీల ననేకప్రబంధబంధురంబై చెన్నమీఱె. అందా గోవిందు డాంత్రోఁగూడిన మనసుని సొబగునను, సౌదామినిగూడిన జీమూతుని

రీతిని, రోహిణితోఁగూడిన నుభాకరుని సొంపునను, శచితోఁగూడిన శక్రునిసరణిని
నా రాధికాసతీమతిల్లికతోఁగూడి యొప్పె. మఱియు ౫౩౦

తే॥ రుక్మిణీముఖకాంతలు రుక్మనర్లభాసమానలు నృపసుతల్ రాసములను
నలిపి తిన్నిశలన్నిటిక్షణమునోలెఁ గడపి హరితోడనిటు కట్టకడకు ననిరి.

క॥ పీ నందనందనా ! న్రజమానినులనుగూడి రాసమండలమున నీ
వానందప్రవహాన్యములానెఱిగా మొజయనల్పి హర్షంబిడవే ! ౫౩౨

శా॥ నీ వేషంబును భాష నీను తిళుకుల్ నీజెర్లు నీకుల్లులున్
నీ విన్నాణము నీ దరస్మితిములున్ నీ టాట్య నీ నాట్యముల్
నీ వైదగ్యము నీ మనోహరగతుల్ నీ వేణుగానంబులో
దేవా ! యీదృశరాసకేళిగననా. ధీరుల్ దివ్యతాపరుల్. ౫౩౩

క॥ మునుపల బృందావనమునఁజని గోపీసతులతోడ జరిపితి వీరా
నసకరమిష్టహౌ భూవరతనయలచుగు మమ్ముఁగూడి తద్దడరువవే ? ౫౩౪

క॥ కావున నిటురాసములేతావున నొనరింపలేదు తత్సముగానన్
దేవా ! ధన్యత నీకృప నీ వేశమగల్గెమాటుఁ గృష్ణాప్తయణీ ! ౫౩౫

తే॥ ఇట్లిశ్రేష్ఠుని మేమెందునెపుడుగనము
నిన్నబొగడంగఁదిరవకానె ? నిర్మలాత్మ !
మాదుజన్మము లిప్పురర్మలములయ్యె
మోహనాకార ! వినుమయ్య ! మ్రొక్కులివిగొ. ౫౩౬

క॥ డొంగముచందున ముని యానందచుముని నిన్నుఁగొల్చినవనవగతులన్
జెందెడినానందము మాకందఱకునుగూర్చియుంటి వహహా ! కృష్ణా !

మ॥ స్రుతివిత్సన్నతమూర్తి ! యీస్థలమునన్ శోభిల్లెడికిఁ గోపికా
శతయాధుఁబులు రాధ షోఢశహస్రప్రేయసీరిత్నిముల్
రతిరూపాంచితచేటికాచృతధనద్రాక్ష్యప్రకం బందుచే
నతిరేకించెడి నేటిరాస మల బృందారణ్యరాసస్థితీ. ౫౩౭

చ॥ అనవుడు శౌరినవ్వి యిటులాడెను నోసతులార ! బృందయన్
వచముననేను ప్రేముడిని బల్కెఱుజేసిన రాసకేళు లీ
దినముననైన రాసములతీరున కీమగరావటంచు మీ
గనెరుకాని రాధ నిపుడక్కడి ! దీనిని గొంకులేనటుల్. ౫౩౮

ఉ॥ నావుడు వారలెల్లరును న్యాయపురస్సరవాక్ష్పివీణలై
యావృషభానుపుత్రి కిటులాడిరి పూర్వమునందు సట్టిబృం
దావస్సనై న రాసములు తౌల్యముఁజెందునె ? నేటిరాసభే
లావిధికిద్ది డెల్పుము సలక్షణపద్ధతి భామినీమణి ! ౫౪౦

చ॥ అని యభిమానయు క్తలయి యాడగ నాయమ నవ్వె యిట్లనెన్
వనరుహనేత్రలార ! బహుభామలతో నిటరాసమున్ రచిం
చిన సలబృందకాటవినిఁజేసిన రాసముతోడఁబోలునే ?
ఘనమిదియోనె ? యెన్నటికిఁ గాదనినమ్ముడి ! నెమ్మనమ్మునన్. ౫౪౧

తే॥ కారణంబేమనన్ బృందకావనంబు దివ్యతరుసమాకులము నుదీర్ణమైత్రి
భారనతలతమును మధువ్రతయతంబుగలదె ? దృక్పర్వముగ నిటఁగాంతలార !

ఉ॥ ఎయ్యదిపుష్పగుచ్ఛముల నెంతయునొప్పెనొ మాళిఁబూనిన
ఘ్రేయ్యది రత్నతీరముల హెచ్చుగ ముద్రితమయ్యెనో మఱిం
కెయ్యదిపద్మహంసవిహగేంద్రకాదిమనోజ్ఞమయ్యెనో
యయ్యమునాస్రవంతి యిటహర్ష శుభాస్పదయాచునున్న దే ? ౫౪౩

ఉ॥ అక్కడిచందనావనిరుహంబులు నక్కడిభృంగరాణుితం
బక్కడిమాధవీలతలు నక్కడి కుంజనికుంజమండలం
బక్కడి దివ్యసైకతము లక్కడిసుందరమందిరోత్కరం
విక్కడనక్కలార ! యొకటేనియు మచ్చునకై ననున్న దే ? ౫౪౪

తే॥ రత్నసానుసమేతంబు రామణీయకమును భూపహవల్లరీసుమఫలాన్ని
తంబు ఘనమును బుణ్యతీర్థసహితంబు నచలవరము గోవర్ధనంబిచటఁగలదే ?

చ॥ అలవనినై న మందమలయానిలమున్ సుమసౌరభంబులన్
జెలఁగుచుఁ జల్లగావినరఁ జిత్రపత్ర్రికలస్వనంబులన్
లలితముగా జనింప లతలన్ విరులన్ దగుసైకతంబులన్
గల వనమాలిసొంపు లిటఁగాంచితినే ? చెలులార ! చెప్పుడి ! ౫౪౬

ఉ॥ ఆమురళీవినిోది మధురారవ మా కుటిలాలఙ్గోజ్జ్వల
తోమనువక్త్రపల్కల యశోదకిశోరుకిశోరతాకృతి
స్తోమము నామనోహరుని చూడ్కులొయారపుకాల్నడల్ నవుల్
బ్రేమనుగాంతలార ! చెవివింటినె ? కంటను గంటినె ? యిటన్. ౫౪౭

ఉ॥ ఆహరితోడఁగూడుటయు నాడుటబాడుట దాగుటేగుటల్
మోహవశంబునక నలుపుముచ్చటలుక బాడరింటనుంట న
వ్యాహతకామ కేళులను నాగుటనూఁగుట హస్తకర్షణో
త్సాహము హస్తవర్జనవిధానము నాకిట సంభవించెనే ? ౪౧౮

అ॥ కోకలంగొనుచు నికుంజమందొకమూల దాఁగినట్టి యతనిఁ దద్దవెడకి
పట్టికొన్నముదము వంశీవేతముల నేఁగొనియుఁ జనినవేడ్కఁ దనరెనొక్కొ ?

న॥ మఱియు సుందరంబగు నా బృందావనంబందలి కృత్యంబు లసంఖ్యాకం
బులై యనవద్యంబులై యప్రమేయంబులై పాలుపారు అట్టి వీస్తలంబున మందువ
కై ననునున్న వే ? పక్షాంతరంబున నొండురొండులీలలు గోపాలకృష్ణునిచే నొనర్పఁ
బడినవని యొప్పుకొన్ననుచు బృందావనరాజం బిందులేమిని మనకప్రియంబులుగాక
పోయె. ఏస్తలంబున నేలీలలు చేయఁదగినవో యవి యొనరించిన మనోజ్ఞంబుగా
నుండునని వలుకనాసత్యభామాద్యప్తపట్టమహిషులు నిజగర్వంబులంబుచ్చి యచ్చెరు
వొంది ముచ్చటఁపడఁజొచ్చిరి. అంత నాయనంతుండు పూర్వోక్తంబుగా నాసిద్ధా
శ్రమంబునరానంబులంజేసి సర్వగోపీగణంబులను దోడ్కొని రాధికానహితుండై
నిజధర్మపత్నులు తోడుగానడువ ద్వారకానగరంబుఁ ప్రవేశించి యత్యుత్తమంబు
లగు హర్మ్యంబులనుగట్టించి యందు రాసేశ్వరిని వసంపఁజేసి యితరంబులగు దివ్య
సౌధంబుఁ నావేతలుండునట్టుసల్పి సుఖంబుగాఁ గాలంబుగడపం దొడఁగెఁగాదె.
నర్వపాపహరంబును మోక్షప్రదంబునునగు సిద్ధాశ్రమ కథామాహాత్మ్యంబులు కథి
తంబులయ్యెనని వాక్చిక్రమృజ ద్వారకాపురిని బ్రశంసించుచు నిట్లనియె. ౪౧౯

—♦ ద్వారకాపురీ నర్ణనము ♦—

తే॥ పార్థివేశ్వర ! ద్వారకాపట్టణంబు వందయామడల్ వెడలువుఁజెందెఁ జుట్టు
కోలతనాల్గువందలయామడలు సెలంగుఁ దత్పురీవిషయంబులఁ దమినివినుమ!

క॥ అచఘా ! దత్పురినడుచును వనమాలివినిర్మితంబు భావుకదంబుక
ఘనము వరము ద్వాదశయోజనపరిమితదుర్గమొందు సక్కఁగనుండుక. ౪౨౦

తే॥ మఱియు నావీటివెలుపల హరిరచితము నద్భుతంబును నవయోజనాన్వితమును
సకలజనసేత్రపర్వము సర్వసిద్ధికరము నౌదుర్గమండెడిఁ గాశ్యపీంద్ర ! ౪౨౧

ఉ॥ సత్తమ ! యాపురిక మఱియు సర్వకళాస్పదమద్భుతంబులో
కోత్తరముక రమారమినియోజనయుగ్గముగల్గి పేరుపే
రెత్తిన దర్శవంతమును హేమమణీనముదాయవిస్ఫుర
ద్భిత్తికవాటసౌధములవెల్గెడి మూఁడవదుర్గమొప్పెడిక. ౪౨౨

క॥ ఆ దుర్గములదొలిది దామోదరునిది దానియందు మోక్షప్రసముల్
శ్రీదనుజాంతకగృహములు మోదదములుగ్రాలు నాటుమూడునులక్షల్.

శా॥ అలోనక వృషభానువర్యతనుజాత్యాశ్చర్చిదాగారమున్
గ్రామిణిగాదె తదీయమై చెలగుద్వారంబందు బృందిష్ఠమై
గోలోకాగతమై యఘోషుహరిమై గోవిందనుత్పంబునై
లీలాధామమునై వెలింగెడిగదా లీలాసరోరత్నమున్. ౫౫౬

క॥ అటన్నానంబునుసల్పిన కటికయును నటచుటీడు గర్భోటకుండేన్
జులులంబగుపాపంబుల జటికెడుటారింది వరముజేరున్ మీఱున్. ౫౫౭

ఉ॥ అందున నెట్టివాడయిన నష్టమిముద్గి సమాహితాత్మ రా
త్రిందివము నుతించి సవిధిన్ నతిసల్పి స్రవంబుజేసి మే
లుగ్గందనమించుకే నిడినఁగొంకక జంకక గోటిబాములం
దొందినపాపముల్ జదిపి యుత్తనుకీర్తినిబొంది నెట్లనన్. ౫౫౮

క॥ తమిఁదన్గొనిచన గోలోకమునుండియు నచ్చినట్టి ఘనరథమం దె
ల్లమునులుగని పొగడంగా నమలాశృతి నెక్కి యతిశయానందమునన్.

మ॥ సుమరత్నాపితహారతారములతో సూనాస్త్రరూపంబుతో
విమలాదిత్యసహస్రశుల్భురుచితో బీతాంబర శ్రేణితో
భ్రమదీఱుంగి పార్వదుల్ జయజయధ్వానంబులొప్పన్ ఘనుల్
దమివింజాయరల్ గ్రహించి విసర్జ దాఁజేరుగోలోకమున్. ౫౬౦

ప॥ అనిపలికి వెండియు నిట్లనియె. మైశిలేశ్వరా ! తన్నగరంబునం బదాఱు
వేలనూటయెనిమిది పుణ్యతీర్థంబులును, శ్రీకృష్ణాష్టభార్యామణుల చుందిరంబులును,
గలవు. అవ్వాని కెవ్వరైనను వేఱువేఱుగాఁ బ్రదక్షిణంబు లొనరించి పునఃపునః
ప్రణామంబు లాచరింపవగు. అందు జ్ఞానతీర్థంబనునది యొందుగలదు. తత్తీర్థంబున
స్నానంబుసల్పి యటఁగల పారిజాతవృక్షంబును స్పృశించినవారికిఁ దక్షిణంబున
భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యంబులు నిస్సంశయంబుగాఁగలుగు. మఱియు నవ్వారలహృదయకు
హరమందాముకుందుం డానందమయుండై యెల్లప్పుడు నివసించి రక్షించుచుండు.
స్వయంబుగా నా మహాత్ముని సమృద్ధిసిద్ధులు వరింపంగలవు. ఎవండాదుర్గంబందుఁ
గల నందనందను సుందరమందిరం బానందంబునంగాంచునో యవ్వాడే భూతభవి
వ్యద్వర్తమానంబులందు జీవన్ముక్తుడనియు, గృతార్థుండనియు, నిరుపమానవైష్ణ
వుండనియుఁ జెప్పందగువాడని గుర్తెఱుంగుము. పంచయోజనవిస్తారితంబగు తద్భుగ
వన్మందిరంబునకు ధనుశ్శతమాత్రీపరిమితదూరంబునం గృష్ణతీజస్సముద్భవంబై
కృష్ణకుండనామకసరోవరంబొండు ప్రవహించుచుండు. జాంబవతీసుతుండగు సాం

బుండందు స్నానంబునల్పి శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహంబున ముక్తుండైనట్లు తత్సరసిని
స్నాతుండైనవాడు జీవన్ముక్తుడుగాఁగలడు. మహాబలుండగు బలరాముండు
భూప్రదక్షిణాబాచరించి యభిజ్ఞనుత్సంబగు యజ్ఞంబాచరించి రేవతీసహితుండై
యెచ్చోట విరాజిల్లెనో యందుత్కృష్టతమంబగు బలభద్రసరోవరంబు వెలుంగు.
అద్ది పూర్వోక్తకృష్ణకుండంబున కష్టాదశపదపరిమితదూరంబునఁ దూర్పుడెసంగలదు.

తే॥ అందు మునిగినవానికి నఖిలపాతకములు నశియించుఁ బుణ్యముల్ గలుగువైష్ణవ
మగులొకంబు సిద్ధించు బహుళసుఖములందుఁబొందును సందియమందవలదు.

చ॥ మునుపల రుక్మిణీతరుణిపుత్రకుండౌ సుమబాణునెందునన్
గనుఁగొనలేనియపు గణనాఘన కర్చులనేసల్కె బాస
ఛైనొయెది యట్టి శ్రీహరి విచిత్రగృహంబున కంతకాశ వే
ధనుపుల దవ్వునంగలదొ తత్సలినొప్పు గజాస్యకుండమున్. ౧౬౩

క॥ ధాత్రిశా! యిట మునిగినపాత్రుండు పొన్నిడిన పుత్రఫలమొందును ద
త్ప్వత్తునివంశము సితనక్షత్రవిభునిమాస్కి వృద్ధిఁగాంచుచు వరున్. ౧౬౪

సీ॥ శ్రీకృష్ణుఁ డెందునఁజేసి తానంబులనెల్లప్పు డీవులనిచ్చనిడునొ
యెదికొల్దిబంగరునిచ్చిన దానికి నిబ్బడిఫలముల నియ్యఁగలదొ
యెదికొల్దిరజతంబునిచ్చిన దానికి నిడఁజతుర్గణఫలమేరుపడెనొ
యెదియొకఫలమేనినిచ్చిన దానికి శతగుణలాభముల్ జక్కినిడునొ

తే॥ హరిగృహంబునకేది పశ్చిమాశ ద్విశత చాపపరిమితదూరమందేవుమితె
నెదితీర్థరాజంబని యిద్దమయ్యె నదియె దానసరోవరం బండ్రు బుధులు. ౧౬౫

చ॥ అట మొహరీల రత్నముల నాదృతినిచ్చిన పుణ్యరాశి కు
త్కటశతరాజసూయము లఖండసహస్రమహాశ్వమేధముల్
దిటముగఁజేసి పొందుబహుదివ్యఫలంబులు పోడశాంశమే
బటుగఁగిఁదూఁగఁజాలవని బాగుగనమ్ముమ ! ధారణీశ్వరా ! ౧౬౬

తే॥ బదరికాశ్రమయాత్రచే వచ్చుఫలము మేషరాశిని మిహిరుండుమెలఁగుచుండ
సైంధవాహ్వయవనయాత్ర సల్పుఫలము దమకు “దానతీర్థ” స్నానతత్పరులకు.

అ॥ తరణి వృషభమందుడగ నుత్పలావర్తమున మునిగి దానములనిడిన ఫ
లంబుకంటెఁ గలుగులక్షగుణఫలంబు “దానతీర్థ” రాజదర్శకులకు. ౧౬౭

తే॥ అంతకంటెను కోటిగుణాధికఫలమబ్బఁగలదని యెఱుఁగుమాయట్టి దాన
తీర్థమందొక మాసంబు దివ్యభక్తిమునుఁగుచుండెడి జనులకు జనవరేణ్య !

తే॥ అశ్వదానము దానములందుమేటి దానికంటెను మంచిదిదంతిదాన
మంతకంటెను యోగ్యమానరదమిడుట సంతకంటెను భూదానమధికమండు॥

వ॥ సర్వసస్యసంపత్ప్రదంబగు నవ్వసుంధరాదానంబుకంటెను సన్నదానంబు
మహాదానంబని వక్కాణింపంబడు. ఈ యన్నంబై దేవపితృభూతంబులకుం దృష్టిం
గలుగంజేయు. ఇద్దానివలననే జగంబు విస్తారంబగు పంచకోశంబుల నీ యన్న
కోశంబే ప్రథమగణ్యంబైనది. సమస్తజంతువుల కిదియే జీవనాధారంబు ప్రాణంబునం
దిది ప్రతిష్ఠితంబైనది. సకలలోకంబుల నేగంజేయుట కిదియే యనుత్తమాగదంబు.
ఇది లేనిప్రపంచంబు నశియించుటకు సందియంబులేదు. కావుననే యీ యన్నం
బును బరబ్రహ్మస్వరూపంబని యార్చులాక్క మొగిఘోషించిరి. ఇతరదానంబు
లిద్దానివలె దనివింగూర్చుజాలవు. ఏతద్దానంబుతో సమానంబగునది త్రికాలంబు
లందును లేదని యెఱుంగుము. ఇట్టి యన్నంబును దద్దానతీర్థంబునం దానంబొనరించి
దానంబాచరించిన మానవుని పుణ్యంబును, జతుర్ముఖండుగాని షణ్ముఖండుగాని
సహస్రముఖండుగాని వర్ణింపశక్తుండగునే? అవ్వాడు ఋణత్రయంబుఁదీర్చికొని
పరమపదంబుఁజెందగలండు. వెండియుఁ దాదృశదానతీర్థంబున స్నాతుండై పూతుం
డై దాతయగువాని సుకృతంబు తత్పితృపక్షంబునం బదుగురకుఁ దన్మాతృపక్షంబునం
బదుగురకుఁ దద్భార్యాపక్షంబునం బదుగురకును సరకంబుఁబాపి దివ్యరూపంబును
జతుర్ముఖంబులంగల్పించి పీతాంబరంబులం గట్టించి హారాదిభూషణలను సింగారింపఁ
జేసి జయజయధ్వనులతోఁ బార్షదులు వెంటనంట దివ్యరథంబునం దారూఢులం
గావించి గోలోకసుఖంబులంగూర్చ సమర్థంబై యుండుంగాడె. మఱియుఁ దద్భగ
వన్మందిరంబున కుదగ్గాగంబున సరకోసుదర్శనకా మాయాతీర్థంబు మనోహరంబై
విరాజిల్లు. అందు సింహారూఢయుఁ జండముండనిఘాసనియు భద్రప్రదయు మర్గతి
వినాశనియునగు దుర్గ యనయంబు వెలుంగుచుండు. దేవకీదేవి తన కుమారుండగు
శౌరి యపవాదాపనోదార్థంబై శ్యమంతకంబు సంపాదింప జాంబవంతునిబిలంబునకుం
జనినకాలంబున సత్ఫలంబు లనన్యభక్తితోఁ దద్దుర్గంబూజించి జాంబవతీనామక
ప్రియాశ్యమంతమణివిభ్రాజమానశ్రీకృష్ణుండు మరలివచ్చుటం గని పరమానం
దంబుఁబొందె. అట్టి మాయాతీర్థంబు ఫలప్రదంబని వేఱుగానొక్కి చెప్పవలయునే?
యెవ్వరాతీర్థంబునం జలకంబాడి యా మాయాదేవిం బూజింతురో యవ్వారు నిజ
మనోరథంబులు ఫలింపక గైవల్యంబున కరుగంగలరు. ఇతఁ దద్ద్వారావతీపురీ
విరాజమానద్వితీయ దుర్గవిశేషంబులను వినుమని యిట్లనియె.

౫౭౦

—† ద్వారకా ద్వితీయ దుర్గవర్ణనము †—

క॥ రెండపదుర్గమునకు నా ఖండలదిశనిండ్రనామకసరోవర మొం
డుండును గామప్రద ముద్గండాఘవినాశకంబు ధర్మమయమునై.

౫౭౧

క॥ ఆత్మీరంబున మునిగినఁబూతుండయి చంద్రవిభవముంగని జంభా
రాతిపదంబునకుం జని యాతతసౌఖ్యంబులొందు సధమాధముఁడే॥ ౫౭౩

తే॥ దానికింగుడివైపునఁ దరణికుండముండు నిచట సత్రాజతుండుష్ణరశ్మి
కర్చసల్పి స్యమంతకమనెడి మణిని భూషితుండయ్యె బూర్వమోభూతలేశ !

క॥ జనుఁడెవఁడేనియునందున మునిగియు నొకపద్మరాగము నొసంగినచో
నినతుల్యవిమానంబున నినలోకముఁజేరి మీఱు నిననిభరుచితో॥ ౫౭౪

అ॥ దానికి బ్రతీచి ధాతృత్వీరంబుడు నచట జలకమాడి హైమపాత్ర
మందుఁబాయసమిడి యతిశయభక్తితోనిడిన వారిఫలము లీవువినుమ !

అ॥ పంచపాతకములు ధ్వంసమైపోవును బ్రహ్మహత్యలెల్లఁబాటిపోవు
నశ్చతజనితదోషమడుగంటితెడి నిచటఁ గలఫలము వచింపనగునె ?

చ॥ మఱిఁదలిదండ్రులక గురుల మానవనాథుల నాలఁజంపున
ట్టిరు నట భక్తిమున్గిన త్రుటికగుచులై దివిజేంద్రలోకమం
దరుసముతో స్వపాదమిడియా కమలాసనసూపమొప్పఁగా
నరిగెద రజ్జజస్థలికి నాశశిసామ్యవిమాన మెక్కుచు॥ ౫౭౫

తే॥ దాని కుత్తరదిక్కునక దనరుచుండు “నీలలోహితస్తీరంబు” నీలలోహి
తుండు శ్రీమహాదేవుం డఖండదీప్తి సతతమచ్చోట వెలుగు రసాతలంద్ర !

తే॥ మఱి మరుద్గణసప్తరి మాని దేవతలును దత్ఫలినుండు రాస్థలమునఁగల
నీలలోహితలింగబు నిశ్చలమతి నర్చ సల్పియారావణుండందెఁ బ్రభుత.

క॥ ఆ లింగంబును భక్తిని నాలోకించిన జనుం డనాయాసముగాఁ
గైలాసయాత్రఁ గలిగెడిమేలును శతగుణములెచ్చుమేలునుబొందున్.

క॥ స్నానము దివసత్రయమును నా“నీలగ్రీవకుండ” మందున మునుఁగం
గా నాశ్రీగళులోకం బానందముతోడఁబొందు నఘమయజనుఁడేన్. ౫౭౬

ఉ॥ భద్రదమున్ మనోహరము బాపవినాశకమైన “సప్తసా
ముద్రక”నామతీర్థ మటఁబొందెడి సందునఁ దానమాడు వాఁ
డద్రినిఁబోలు పాపము రయంబునఁగూలిచి శస్త్రసప్తసా
ముద్రకయాత్రఁగల్గు ఫలముల్ గనుఁగాదె విదేహభూవరా ! ౫౭౭

తే॥ బ్రహ్మవిష్ణుమహాదేవవాయుసూర్య చంద్రదేవేంద్రపార్థభూజలధిధనద
వహ్నిముఖసురల్దత్తీర్థపార్శ్వములను వెలుగుచుందురు సతతంబువినుతచరిత

క॥ మఱి యీ బ్రహ్మాండంబున వఱలుగదా సప్తకోటివరతీర్థము లా
సరసులు సర్వంబందున వరదములైకలిసియుండుఁ బరహితబుద్ధిన్. ౫౮౫

తే॥ అట్టి తీర్థంబునందు నీరాడి చుట్టివచ్చు దిట్టలె ద్వారకాభవ్యయాత్రఁ
గన్నఫలము సఫలముగాఁగండుగాని యన్యధాకరించిన నద్ది వ్యర్థమగును.

తే॥ వెండి యా తీర్థరాజంబు విష్ణురూపమంచు వేల్పులువచియింతురట్టి ద్వార
కఁగల మూడవదుర్గమునఁగల సంగతులను జెప్పెద వినుమింక నలఘుచరిత !

—♦ ద్వారకాత్మతీయ దుర్గవ్రశంస ♦—

చ॥ వినుతచరితుఁడున్ బ్రథితవీరుఁ డుదారుఁడు ధీరుఁడున్ విక
ర్తనవరశిష్యుఁడున్ దశరథప్రియపుత్రకదాసుఁ డంజనీ
తనయుఁడు గావీ యెల్లపుడు తత్పృథుదుర్గము తూర్పుఁబోచు నా
ఘనుఁగనువాడు భక్తుఁడగుఁగాదె తడంజనిపుత్రుకై వడిన్. ౫౮౬

చ॥ అరయుఁగనట్టి దుర్గమున కంతకదిక్కున సంతతంబు శ్రీ
హరిగతమానసంబు వరమైన సుదర్శనమోము దాని నె
వ్వరు గనుచుండొ వారు నలపంకజనాభునిభక్తులై తదు
ద్ధరతరచక్రగర్జుణముతోడుగ నొప్పదురయ్య భూవరా ! ౫౮౭

ఉ॥ దానికిఁ బశ్చిమాశ నతిధైర్యసమేతుఁడు ఋషునాథుఁడున్
మానదుఁడున్ మహాబలుఁడు మాధవభక్తుఁడు జాంబవంతుఁడ
స్నానముగాఁ జెలంగి సతమోమును తద్దనుఁజూచువాఁడు శ్రీ
జానికి ముఖ్యభక్తుఁడగుఁ జక్కఁజిరాయువుతోడ నొప్పెడిన్. ౫౮౮

క॥ దాని కుదగిశ విష్వక్సేనుఁడు ఘనబలుఁడు ప్రోచుఁగిడ్పడువాఁడేన్.
వానింగనినశ్రీహరిమానసమే ధన్యుఁజేసి మంచిమనుచున్. ౫౮౯

వ॥ వెండియుఁ దద్బహిర్దుర్గంబున కనతిదూరంబునం దర్ధసిద్ధిప్రాయద్వారం
బులనలెఁ జెలంగు లైవతాదీసముద్రంబుల నడుమను బిండారకనామక్షేత్రంబు
సర్వతీర్థోత్తమంబై సకలపౌభావసంపన్నంబై మహాపుణ్యప్రదంబై చెన్నమీఱు.
మున్నీక్షేత్రంబునం బరిపూర్ణతముండగు శ్రీకృష్ణుని యానతిని యదువ్రభుండగు
సుగ్రుసేనుఁడు కృతురాజంబగు రాజనూయంబొనర్చె. అందు బ్రహ్మాండగతసర్వ
తీర్థంబులును సమాహూతంబులై స్థిరనివాసంబొనర్చునట్లు పిండికృతంబయ్యె.
తత్ప్రీతి నాస్థలంబునకుం బిండారకక్షేత్రంబని ప్రసిద్ధిఘటిల్లె. అచట జలకంబాడిన
వాడు రాజనూయఫలం బనుభవించు. దినత్రయంబు నీరాడివ్రతయై బ్రాహ్మణు

లకు స్వర్ణదానాదులంగావించి మ్రొక్కిన జనుండు ప్రత్యహం బవిచ్చిన్నంబుగా వంది
మాగధస్తోత్రపాఠంబులను వినుచు భూషణవిభూషితలును, రాకేందువదనలును,
తొమవస్త్రధారిణులును గు నిలాసినులచేసేవిత్తుడై హృష్టుడై పుష్టుడై వీణా వేణు
పటహాళక్రాదుండుభి కాహళారివాద్యంబులు మొగుళ్ళు మొజుసినసరణిమోయం
గరీంద్రబృంహితంబులు సత్వహేమలును సంకులంబుగా మండలేశ్వరులు మంచి
చెడ్డలవిన్నవించుకొనుటకు మంచిన బహిర్ద్వారంబున వేచియుండ రాజసంఘంబు
నిటలతటఘటితకరపుటలై పరివేష్టించ రత్నప్రభచిచ్ఛర్యమయరమ్యహర్యంబులు
విజయధ్వజంబులతో బొల్పార మత్తకుంజరకర్ణతాడితంబులగు శృంగమండలంబు
మంజులధ్వనింజేయ జగజ్జేయమానుండై నరలోకశేఖరుండై వెలుంగుచుండు.
అతండు మహాత్ముండని సచించుట కనుమానింపదగదు. ఇట్లైహికసుఖంబు లనుభ
వించి యంతిమంబునఁ గై నల్యంబుఁజెందఁగలరు. మఱియు నెవ్వడైనను, ౧౯౨

మ॥ అలపిండా రకతీర్థము గనక రాజ్యంబెట్టులకబొందు ? నె
ట్లు పిండా రకమందునక మునుఁగకే మాత్మీయసర్వాఘముల్
దలఁగా మోక్షముఁజెందు ? నిద్రిసెపుమా ! ధర్మంబు వర్మంబు ని
ర్మలకర్మంబు ముదంబు దీనివిడినక రాజులునే ? మేలుగాక. ౧౯౩

ఉ॥ యోగి సుయోగియా నతఁడను త్తమతత్సరసిక మునింగినక
భోగి సుభోగియా నతఁడు పుణ్యదతత్సరసిక మునింగినక
రోగి నిరోగియా నతఁడు రూఢిగఁడత్సరసిక మునింగినక
రాగి విరాగియా నతఁడరంబునఁ దత్సరసిక మునింగినక. ౧౯౪

తే॥ ద్వారకాపురమునకుఁ బ్రదక్షిణముల రాధమాసంబునంజేసి ప్రణతులిడిన
వారిచేతుల నైహికపారమార్థికసుఖములు గలవని యెఱుంగఁగదగును.

శా॥ తత్తీర్థపుత్రుండై యవాశనుండునై ధర్మిష్టుండై కేశవా
యతాత్ముండయి మేదినిశయనుండై యాహ్లాదియైమానియై
విత్తద్వారకయాత్రఁజైత్రిమొద లా విఖ్యాతవై శాఖిబల్
హత్తుందాఁ నొనర్చునట్టి జనుపుణ్యంబెన్న సామాన్యమే ! ౧౯౫

తే॥ అట్టి శ్రీకృష్ణపురయాత్రినమరునట్టి ఫలములెన్నుట పడుచుండువానచినుకు
లెన్నుటయకాక శక్యమే ? యెట్టి వేదమయచతుర్ముఖధాతకుక మనుజనాథ !

సీ॥ ఘస్రంబులందు నేకాదశిక్తే వడిఁజలువలందున నాదిశేషుఁబోలె
బక్షిసంఘంబులక వై నతేయునిరీతి శుత్రపురాణముల భారతమువితము
సంద్రంబులక శ్రీరజలనిధిసరణిని దారలయందు సుధాకరువిధి
దేవతలందున దేవదేవునిభాతి నఖిలజంతువులందు హరివిధమున

తే॥ శ్రేష్ఠమైనకరణి నెల్లక్షేత్రములను ద్వారకాపురీక్షేత్రంబు వరము నిజము
దానిమహిమను వర్ణింపఁదరమె ? నీకు నాకుఁ దాతకు నాతనినాయనకును.

తే॥ ఆకసంబున మేఘముల్ హాదినులను గ్రాలులీలను వై కుంఠలీలలఁదగు
ద్వారకాపురి యాదవపటలిఁగూడి ధరకుఁదొడవయి ధన్యతఁదనరె సహహా!

ఆ॥ ఆపురంబు నెప్పుడమరి చతుర్యూహములను బాలనంబు సలిపివెతల
నుత్తలవడుచుండు నుగ్రసేనునకిచ్చి సుఖగఁజేయువారికి జోతలిడుదు.

చ॥ ఎపుడు స్వకీయలోకమునకేగుట కబ్జరుహతుఁడెంచునో
యపుడలద్వారకాపురము నర్ణవమందున ముంచివేయు వి
శ్వవ ! యటులైననచ్చట స్వసద్గముభాసిలకున్న వాసమె
ల్లపుడును సల్పునాస్థలిఁ జెలంగెడి నాతనిప్రీతియెట్టిదో. ౬౦౧

క॥ ఏతత్తణవర్యంతం బాతోయధియందుఁ గృష్ణుఁడాడెడినుడుపుల్
బ్రాతిగ వినఁబడుఁగాదే భూతలపరిపాలకా ! యమోఘారంభా ! ౬౦౨

తే॥ వెండి శౌరి యాజలధిలోవిజ్ఞుడైన నజ్ఞుడైనను బ్రాహ్మణుం డతిశయముగ
మామకాత్మయయని పల్లు మాటికరయ విప్రవక్షపాతియకాడె? విష్ణుమూర్తి.

ఉ॥ బాడబుడైన మానవుడు వార్ధితటంబునకేసి లోతుతోఁ
గూడినచోటుఁజేరి యలగోపతినత్పత్రిమఁ గ్రహించి బ
ల్వేడుకఁగట్టి యిల్లొకటి విజ్ఞులుమెచ్చఁ బ్రతిష్ఠజేయు న
వ్యాడు ప్రభాకరుండనియె భావమునందుఁదలంపనా విభూ !

తే॥ ఇదియ ద్వారకాఖండంబు నెవరుదీనివి నెదరో పతియింత్రొ యాయనఘుల కల
పరమహరిపాదములఁగాంచుభాగ్య మబ్బుఁగలదు నిజమిది మైథిలక్ష్యతలేంద

తే॥ అని జనకునకు నారదముని నుడివినసరణి గర్గమునీంద్రుడు శౌనకునకుఁ
బల్కెనంతటఁ దన్ముని పరమభక్తి గర్గయోగిని బృచ్చింపఁగడఁగె నిట్లు. ౬౦౩

ఉ॥ భూసుర దేవ ! దేవమణిభూషణభూషిత వాసుదేవ ! గో
పీసహితా ! హితప్రకరభీతివినాశరతా ! రతీశ్వరో
ల్లాసకరా ! వినుత్యసుకలా ! కరినాయకహారిహారి ! శ్రీ
వాస ! కుశస్థలీపురనివాస ! వలాహకనీలభాసురా !

మాలిని.

మగధవిభువిజేతా ! మానిరాష్ట్రమ్యనేతా !

నిగమగదితరూపా ! నిర్జితారాతిభూపా !

సుగుణనిచయయుక్తా ! శుద్ధభక్తాళికా !

యగమతిలకధావీ ! జ్యౌజశాపాంతకారీ !

౬౦౬

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పురమవనితాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చిప్రుకుల

కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ

సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ

నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసావరనామధే

యాప్యయశాశ్రీచే నాంధ్రీకృతః బైన

శ్రీగర్గభాగవతం బండలి

ద్వారకాఖండము

సంపూర్ణము.

—+—
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గభాగవతము

విశ్వజిత్తండము

తసీసుమసంకాశా !

వ్రతతివ్రతతివ్రయుక్తభవననివాసా !

రతివతిజనకా ! రాసని

రత ! యతితపినన్నతాత్మ ! రాధాకృష్ణా !

౧

తే॥ అవలనేమని బహులాశ్వుడమరమునిని నడిగెనో యది యివుడు నాకానతీయు
మనుటయుఁ గర్గమకానియునట్టి శౌనకునకు వినుమని యారహిననఁగఁదొడగె.

ఆ॥ ఎవ్వఁడుగ్రసేనుఁ డెటుల యమప్రభుండౌతఁడయ్యె నేల యాతనికటు
శౌరిసాయపడెనో? యారహినంతయు ముచ్చటింపు మమరమునివరేణ్య !

—† మరుతోపాఖ్యానము †—

క॥ అనవుడు నారదముని యిట్లనియెను గృతయుగమునందు సతఁడినకులమం
దున మరుతుండను పేరున జనియించినచక్రివర్తి జననుతచరితా !

౪

ఆ॥ అట్టిచక్రవర్తి యశుహరవిశ్వజడధ్వరోత్తమంబు నఖిలవేద
శాస్త్రసమ్మతముగసత్సేను దత్తితి యెట్టిదనిన వినుమయే వచింతు.

౫

వ॥ అమ్మహాధ్వరంబును హిమాచలంబున కుత్తరప్రాంతంబునం దివ్యప్రదే
శంబుంగొంచి మునిశార్దూలుండగు సంవర్తుని నాచార్యుగానొనరించి తదాజ్ఞాను
సారంబుగాఁ బంచయోజనవిస్తారంబుగ హిమామకుండంబొందును యోజనవిస్తీర్ణం
బుగ బ్రహ్మకుండంబును గవ్యూతివిశాలంబులగు పంచకుండంబులను నిర్మించి మేఖ
లాగర్తవిస్తారంబులుగ పదివేదికలను ఘటించి సహస్రహస్తోచ్చయంబగు యూపం
బును స్థాపించి వింశద్యోజనవిస్తీర్ణంబుగా నువర్ణమయంబగు యజ్ఞమండపంబు కదళీ
స్తంభతోరణాదివ్రకాశమానంబగునట్లు రచించి బ్రహ్మరుద్రాద్వ్యఖిలబర్హిర్ముఖులను
మహర్షివరేణ్యులను, మునీంద్రులను సవినయంబుగా నాహ్వానించి రావించి సంత
సించి.

సీ॥ శాస్త్రోచితంబుగా సకలక్రియలనల్పు దశలక్షహోత్పతాధనులతోడ
సఖలాధ్వరంబులం దాజీ తేజినయట్టి పంచలక్షాధ్వర్యవనులతోడఁ
బ్రాచితంబులులేని పగిదిఁబనుల్ జేయు పంచలక్షోద్ధాత్మవనులతోడ
వెతగల్గిన దీక్షవిడువక ఘనతభాసిలు దశలక్షదీక్షితులతోడ

తే॥ విదితులైన చతుర్దేదవిదులతోడ సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞసమితోడ
స్వకసమస్తపాపక్షయ ద్వారముగను శ్రీహరిప్రీతిసౌతి కాచరించెనందు.

క॥ నిరతంబుగ్నినిహూమము గరిశుండాభాజ్యధారఁ గావించుటచేఁ
గరమాతనికి నజర్ణముదొరకొనె నది యబ్బురముగఁ దోఁపదుగాదే । ౮

తే॥ మఱియు మరుతుండు స్వీయమానుఖమునందుఁ దవలి సగను విశ్వేదేవులెవరికెవ్వ
రికిని భాగములిమ్మని ప్రీతితోడఁజెప్పిరో యటువారికిఁ దప్పకయిడె. ౯

ఆ॥ ఎల్లదేవతలును నెల్లమహామును లెల్లఋషివరేఘ్యులెల్ల యోగు
లెల్లజంతువులును నెల్లభూసురులునుజెంది తనివి మఱి యజ్జీర్తిగనిరి. ౧౦

క॥ అత్తఱిముజ్జగములలో నెత్తావున నొక్కజీవమే నాకలితో
గత్తరజెందుటలేదని చిత్తమునన్నమ్మమయ్య ! శ్రీబహులాశ్వా ! ౧౧

తే॥ మరుతుఁ డాజన్మపుం దుదనరిసిదాసి నిజగురుఁడగు సంపర్తమునితిలకునకు
శాస్త్రరీతినిఁ బూజించి చక్కమొక్కి దక్షిణగఁ జతుర్దశనియుతకరు లింక.

క॥ జంబూద్వీపప్రభుతయు జాంబూనదభర చతుర్దశనియుతములు ర
మ్యంబగు మణికోటుల నశ్వంబులు నూరర్బుదములు భక్తిసాసంగె. ౧౩

తే॥ వాజులైదువేలిభములు పంద నూలుబారువలపొన్న నొక్కొక్క బ్రాహ్మణునకు
వేటువేటుగనిడి సమస్కారములను సల్పె నతనియీవికి నిలసాటిగలదె ?

తే॥ తినినత్రాగిన పాత్రముల్ గనకమయములైన విప్రులు సంతృప్తినందికొనక
యరిగి రవి శతయోజనస్ఫురితగిరిగ మంచుమలపాంతఁ దగె నది మించునిపుడు.

క॥ పలుపలుకులు మనకేలా ? యిలలో నానవమువంటి యిద్ధమఖింబున్
గలుగదనియు నాతని కెనగలయోగ్యుఁడు గ్రాలఁడనియు ఖ్యాతి ఘటించెన్.

క॥ అంతట విష్ణువు సవకుండాంతరమున నుద్భవించి యామరుతోర్వీ
కాంతునకు నాత్మరూపయు సంతోషముతోడఁజూపి సన్నిధినిలిచెన్. ౧౭

చ॥ నిలిచినతోడ నామరుతనేత ముదంబునుబొంది యేమియున్
బలుకఁగలేక తన్నిహితభక్తివశుండయి తత్పదంబులన్
సులువుగవ్రాలె సంతట యశోదకిశోరుఁడు తద్ధరేశుఁ జే
తులఁగొని లేవఁదీసి బహుతుష్టిదనూక్తుల నిట్లువాకొనెన్.

౧౮

మ॥ ధరణీనాయక ! నీమఖంబునకు హ్లాదంబొంది నేవచ్చితిన్
మఱి నీబత్తికిమెచ్చితిం గనుక వేర్వార్గంబుబోకుండ నే
వరమున్ గోరెదొ యద్విస్వల్యమయినన్ భారంబుగా నుండినన్
గరుణన్ నీకునొసంగెదన్ జుమియనన్ తొనాయకుండంతటన్.

౧౯

చ॥ మరల శిరంబిలన్ దగుల మావతికిన్ నతిసల్పి పూజలం
బరువడిజేసి యిట్లనియెఁ బంకజనాభ ! యశేషదోషముల్
సరగునఁబోవఁగోరికలఁ జక్కఁగనిచ్చెడి నీపదాబ్జముల్
బొరిఁబొరిఁగొల్పు భాగ్యము గుబుద్ధికి నాకిడియుంటివో ప్రభూ !

౨౦

తే॥ ఇంతకంటెను బెఱమంచి యీప్సితంబుగలదటంచు వాంఛించుట గంగదరిని
దగను నాపుటకని బావిఁద్రవ్య మూర్ఛనట్టులేనాదు శ్రీధరా ! యైనవినుమ !

క॥ నీమాటలపైఁగల గారామున నే నడుగుచుంటి రాజీవాక్షా !
నామదితామర నీవదతామరసము విడనిరీతి దయచేయగదే !

౨౧

తే॥ అదియ ధర్మార్థకామమోక్షాదికారణంబుగద భక్తవత్సలా ! నావుడు హరి
వీనులారఁగనాలించి ప్రీతితోడ నతనికిట్టులఁబల్కెనో యార్యవర్య !

౨౩

తే॥ తృప్తను వరముల నడుగక దివ్యమతిని జూపియుంటివి దానికిసుఖముగంటిః
నైనభక్తుఁడు ఫలయుతంబైన శోరిగోరకుండిన నాయెద కుదురవడదు

క॥ కావున ననుమానింపక భూవర ! మఱియొక్క వరముబొందుము నాచే
నావుడు తన్మరుతాధిపుఁ డా విష్ణువుతోడ నిట్టులనియెను సత్కుఁడై.

౨౪

క॥ నీ పదపంకజపూజయు నీ పదపూజకులతోడి నెయ్యముఁదగ ను
ద్దీప్తితవైకుంఠము నం దేవారువిధం బనుగ్రహింపవె దేవా !

౨౫

మ॥ అని వేడెన్ మురవైరి యిట్లనియె భూపాత్రేసరా ! యీవరం
బును నీకిచ్చితిఁగాని యొక్కవిషయంబున్ విన్నుసౌఖ్యాకరం
బును నాశ్చర్యకరంబునైన త్రిదివంబుంబొంది మోదంబు నె
మ్మనమందొందుచునుండి క్రమ్మటను నీ మన్వంతరంబందునన్.

౨౬

క॥ ఇటువదెనిమిదవ ఘనయుగమరిగెడి తేటి ధరనుబుట్టి యలహాలకుఁ గా
పరియా నాతో మైత్రిని నెఱపుచు మద్దామమందు నిలుచువు మరుతా ! ౨౮

క॥ అని పరమిడి చనఁ దద్విధి జనియించెఁ దదుగ్రసేన సదభిధ సతఁడా
పనరుహలోచను ననుమతి నొసరించెను రాజసూయమొం డందముగాఁ. ౨౯

క॥ ఇది మరుతోపాఖ్యానము జదివిన వ్రాసినను వినిన సకలార్థంబుల్
గొడకొను హరిభక్తుల కెయ్యదియబ్బదో ? ముజ్జగముల నవనివరేణ్య !

తే॥ అవలబహులాశ్వుఁడెట్లనె నమరమునికి
మానివర ! చెప్పమా యుగసేనవిఘ్న
రాజసూయాధ్వరవర మారంభమెట్లుల
సల్పె నెటుదాని కాహరి సాయపడెనా ? 3౧

—* నారదముని బహులాశ్వునకు రాజసూయవృత్తాంతంబు చెప్పట —

క॥ అనవుడు నారదుఁడెట్లనె జనకా ! యాయుగసేనసరసుఁడు కీర్తి
దనరుచు మనుతటి నొకపరి పనమాలినిబూజజేసి ప్రశ్నించె నిటుల్. 3౨

ఉ॥ దేవర ! దేవమానివర దివ్యముఖంబున రాజసూయమే
బాపనదాధ్వరంబునుచు బల్కలువింటిని దత్తతూ త్తమం
బేవిధిఁజేయఁగావలెనా ? యేయధిదేవతయానా ? దానికిం
కేవిబుధాళిరావలెనా ? యేఘమో ? వచియింపు మియ్యెడఁ. 33

చ॥ జగమున నెందఱో నృపులు సారససామ్యభవత్పదంబుల
మిగులభజించి యెల్లపుడు మిక్కిలి చిక్కులగల్గఁజేయు నీ
జగతిద్రోణీకరించి నిజసర్వమనోరథకంధి నీడరే
యగయుగశాపమోచనపరా ! విదితాగధరా ! పరాత్పరా ! 3౪

ప॥ అని సప్రశ్రయంబుగాఁబలుక నవ్వలమురితాల్పలరి యాయేలిక కిట్లు
వక్కాణించె. యాదవేశ్వరా ! లెక్కగా నాలోచించి చక్కనివిషయంబు దేటపరచి
తివి. తత్సనోత్తమంబు జగత్ప్రయప్రతిష్ఠాకరంబు నీ సంకల్పంబమోఘంబును, నిర్మ
లంబునునై నాకునుసమ్మతంబయ్యె. తన్మృఖకృత్యంబు యదుప్రభుండవగు నీకొనర్పం
దగినదియ వేటొండు విచారింపక యారంభింపుము. అందులకుందొల్తాల్త సర్వ
యాదవుల నామంత్రణంబుసేసి మహాసభంగావించి తాంబూలపీఠికం గరంబునం
గ్రహించి తదధ్వరవిషయికప్రతిజ్ఞను వ్యక్తీకరించిన నవ్వాను మదంశసంభూతులును,
లోకదగ్గయవిజగీషులగుటంబట్టి యద్దానికంగీకరించి నల్లడలంగెల్చి యందుండు రాజ

మార్తాండులనుండి కప్పంబులంగొని తెచ్చి నీకిచ్చి సంపూర్ణంబు జేయింపంగలరు.
కాన విష్ణుప్రీతిగా విధివిధానంబునందడయక యా జన్మంబొచరింపుము. నేనును
బాసటగా నుండెదనని సప్రియంబుగానుడువ నా యుగ్రసేనుండుమెచ్చి యదువృష్టి
భోజాంధకాదులగు యాదవులను సమాహ్వించి గారవించి సుధర్మంగావించి తా
నిండ్రసింహాసనాసీనుండై చేతం దాంబూలపీటకం ధరించి. 37

చ॥ తలఁచితి రాజసూయము యథావిధిగా నొనరింప మిమ్ములం
బిలిచితి నిద్రితెల్పు మొన నేరెడుదీవినినున్న రాజుల
గెలిచి కరంబులంగొని సుకీర్తిగడించియు వచ్చు వీరుఁ డీ
స్థలిగలఁడేనిలేచి యిది చక్కగ్రహించి గ్రసించునియ్యెడఁ. 38

క॥ అని గంభీరగళంబున ననఁగా విని యాదవులును “హరిశివ” యనకే
చనసాగిరి తత్సమయంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు భైష్టిపుత్రుఁడు కడఁకఁ. 39

తే॥ పలికెనిట్లు జంబూద్వీపభాసమాన విభులనందఱ నాజకించిలిచి గెలిచి
బలులఁగైకొని వాసితోవచ్చి రాజసూయసవము సంపూర్ణంబుఁ జేయఁగలను

తే॥ ఇట్టి దిగ్విజయంబును సేనుజేయ సేనగమ్యాగమనగురుధేనుబృథు
భూసురాది హత్యాకృతుల్ జేసినంత దురితముల్ నాకు గల్గుత సరసులార !

క॥ అని శవభోక్తుల నాడుచు వినయముతో నుగ్రసేనవిభునకు నతులఁ
బొసరిచి తద్వీటికఁగైకొనెఁ జూపఱునబ్రమొంద ఖోణీనాథా ! 40

— యాదవులు దిగ్విజయార్థంబై వెడలు ప్రద్యుమ్నునభిషేకించి బహుమతులిడుట —

తే॥ అంత యదుకులచార్యుఁడు నఖిలవేదశాస్త్రవిదుఁడగు గర్గుఁడు సన్మహూర్త
మందు వేదసూక్తులతోడ నాతనికభిషేక మొనరింపఁజేసి యాశీర్వదించె. 41

అ॥ ఉగ్రసేనుడతని కుచితతిలకమునుబెట్టె నంత గోపవిభులుగూడ
నాత్మశక్తికొలఁది నవనతులై బలుల్ దెచ్చియిచ్చి యిచ్చమెచ్చిరవల. 42

క॥ వనమాలి స్వశార్దూలమునఁ ధను వక్షయసాయకమయి తగు నిషుధియుగం
బును దనయమ్ములపొదులఁ జనియింపఁగఁ జేసియిచ్చె స్వకుమారునకుఁ.

సీ॥ ఉగ్రసేనుండైన యుగ్రసేనుండు మహాశితఖడ్గంబు నందనిచ్చె
నక్రూరమతియైన యక్రూరుండుఁ దక్షిణావర్తశంఖంబు నందనిచ్చె
బలశాలియై హెచ్చుబలరాముండుఁ దృణమైన వర్మంబును నందనిచ్చె
వసుధావరుండైన వసుదేవుండు శతచంద్రాఖ్యాకృపాణంబు నందనిచ్చె

తే॥ నుత్తములకెల్ల ధవుడైన యుద్ధవుండు కేసరోల్లసన్మాలిక వాసినిచ్చె
దుర్గతుల్ బావజాలిన గర్లమునియుఁ గృష్ణకవచయంత్రంబుల నిచ్చనిచ్చె.

తే॥ బుద్ధిమంతులకా వృద్ధుండు వృద్ధుడునగు శూరసేనుండు సత్కీర్తిమీఱు ఛత్ర
చామరాంబర కుండలసత్కిరీటముల నొసంగె శంఖపైఠిరి కలఘుమతిని.

ట॥ హరిదధీశ్వరాన్వితాఖండలుండును విబుధమానిసహితవిధికివులును
వచ్చిరందు బ్రహ్మ పద్మరాగము శంకరుడు త్రిశూల మలమహనకు నిడిరి.

తే॥ పాశిపాశంబు సనిలుండు వ్యజనయుగము
యముడు దండంబు భాస్కరుండధికభార
రాజితగదఁ గుబేరుండు రత్నమాలఁ
జంద్రకాంతంబుఁ జందుండు సరగనిడిరి.

౪౨

తే॥ వీతిపాత్రుండు బరిఘంబు భూతలంబు
యోగమయపాదుకాయుగం బుత్తమమగు
కుంతమును భద్రకాళియు గోర్కిమీఱు
నట్టి కందర్పనకునిచ్చి రాయదనున.

౪౩

సీ॥ అంగుగా సింగారముంగాఱుచెత్తైన బంగారు శృంగముల్ బరచినదియు
ఘనరవంబులఁబోలు ఘంటికాటంకార కింకిణీశబ్దముల్ నెరలునదియు
మారుతకీఘ్రింబు మానస వేగంబుమించిన లఘుగతిం గాంచినదియు
బ్రహ్మాండమందు వెల్పులనులోపలఁ బోవజాలిన నేర్పుతోఁ గ్రాలినదియు

తే॥ వెయ్యిబాబాలు జెండాలువెయ్యి వెయ్యి
చక్రములు గల్గినది రత్నచయముతోడఁ
జెలఁగునది విశ్వకర్మచే జేయఁబడిన
దియగు జైత్రధం బిడె దేవవిభుడు.

౪౪

క॥ అరిసంహరణకరణచణ వరశక్తి శక్తిధరుడువచ్చి యతనికి
గరముగఁ గరదంబుగనిడె హరికరుణంగన్నవారి కట్టిమటరుదే ?

౪౫

ఉ॥ అత్తటి శంఖదుందుభిమృదంగఘనానక వేణువల్లకీ
సత్తమ వేదనాదములు జాలఁ జెలంగఁగ లాజలక్షతల్
ముత్తైములుకా విరుల్ గురియఁ బుష్పశరుండు బలాచ్యుతేశగ
గోత్తములకా నతిన్ దనిపి యొందితదాష్టమహోల్లసంబునన్.

౪౬

తే॥ విజయశబ్దంబులెల్లడ వెల్లివిరియ దివ్యమగు శతాంగంబునం దేజుమీఱు
నెక్కియక్కుశస్థినుండి యేగఁదొడఁగెఁజూపఱుకాజోద్యమందుచుఁజూచుచుడిం

తే॥ అతనివెంటనె చనిరి గదాదిబలులు

సాంబముఖులును మిత్రాత్మజాతయోధ

పత్తిరథగజహయయుతుల్ బద్ధనాభ

మోదితుల్ మహారథులు సమోఘబలులు.

౫౩.

తే॥ మఱియు శస్త్రాస్త్రములు బత్తి హరులు గరులు దేజుగల్లు దశార్హ కభోజవృష్టి
శూర సేనమధ్యగధక వీరముఖ్యు లుద్ధవాదియాదవులేగి రుచితరీతి. ౫౪

తే॥ ఇంక సతనివెంటను మండలేశ్వరులును సకలశస్త్రాస్త్రభూషలను చాల్చి
యరదముల నెక్కిచతురంగపరివృతులయి బయలుదేరిరిగాదె తోడ్పాటుపడంగ

ప॥ అత్తఱిదత్పురినుండి గుండనంపు మొగ్గ లమర్పంబడిన వింతవింతమొగం
బులతోడను, మిగుల మ్రోంగుఘంటాకింకిణులతోడను, నరిభయంకరులగు జోదుల
తోడను, నయనపర్వంబగు నరుణాంబరంబులతోడను విరాజిల్లుచు దిగ్గజంబులం
బోలుచు నీలాచలంబులభాతి భాసిల్లుచు మందగమనంబున మత్తమాతంగేంద్రం
బులు గోట్లకొలంది నిర్గమింపందొడంగె. అందుంగొన్ని భద్రంబులును, గొన్ని భద్ర
మృగంబులును, గొన్ని వింధ్యాచలభవంబులును, గొన్ని హిమాలయసంభవంబు
లను, గొన్ని మలయవ్రభవంబులును, గొన్ని మౌర్యగోదృవంబులును, గొన్ని
కాశ్మీరజాతంబులును, గొన్ని కైలాసనవజంబులును, నైరావతజనితంబులై చతు
ర్దంతంబులుగల్గినవి కొన్నియు, సూర్యంబుగాఁ ద్రిశుండంబులు గ్రాల భూమ్యంత
రిక్షంబులందు సంచరింపంజాలినవికొన్నియు, నీలాంబరవిరాజితంబులై యంబారిని
వీరులు జెన్నారం గాఱుమొగులుచందంబున ఘోరకృతుల నిశ్చంకంబుగాఁ జేయుచుం
జరించునవి కొన్నియు, నిజశుండాదండంబునం గుల్మదులం బెల్లగించి యర్కమం
డలమందుంచుచుఁ బాదంబులతోమేదిన నదిలించుచు మదధారలతో నచలాదులం
దడపుచుఁ దిరుగాడునవికొన్నియు, శిరంబులతో దుర్గాద్రిగండకైలాదులంగూల్చి
వైరివారంబులం జీల్పంజాలి పెల్చననిల్చినవి కొన్నియు దుందుభివతాకాసంయుతం
బులై యల్లియందు మకరరాజంబులవగిది విహరించునవి గున్న యేనులు కొన్నియు
నొప్పారు. వెండియు సంగవంగకళింగకాశ్మీర భోజకాంభోజ సౌవీరసౌరాష్ట్రమహా
రాష్ట్రమగధమాళవ నేపాళకేరళ చోళపాంచాలగౌళమళయాళ సింహళసింధుద్రవిడ
కర్ణాటపుళిందాంధ్రదశార్ణకుక్కురు గాంధారబాహ్లికబర్బరకేకయ కోసల కుంతల
కీరాతటంకణింకణమత్స్యశ్వేతద్వీపవై కుంత రమావై కుంఠోర్ధ్వవై కుంతాజితపాదది
స్థలసంభవంబులగు దివ్యహయంబులును గోట్లకొలంది నానాభూషణభూషితంబులై
నిర్గమింపందొడంగె. అందవక్త్రనూత్రంబులమీఁదను, బుద్బుదంబులమీఁదను, వాయు
చునోవేగంబులతో నడచుచు వింతగల్గించునవి కొన్నితరంగంబులును, మేడలను
మాడువులను, గోటలను గోడలను వాఁగులను వాఁకలను మిట్టములను బల్లములను
బలుపుగా చాఁటఁజాలునవి కొన్నితరంగంబులును, మయూరీతి త్తిరీక్రాంచీహంసీ.

ఖంజనీదివ్యగతులం బలుమాటుమీటుచు నాడునవి కొన్ని తురంగమంబులును, శ్యామకర్ణంబులను శుభాంగంబులను, బీతపుచ్చంబులను ధవళవర్ణంబులను ఘోరి పక్షంబులతోఁ జెన్నారునవి కొన్ని తుక్తారంబులును. నుచ్చైశ్చైవకులాద్భుతంబులు గొన్నియు వరుణప్రయోజితంబులై యశ్వినీసుతవిద్యానవవ్యంబులై నవి కొన్నియు, సప్తాశ్వాశ్వసంభవంబులు గొన్నియు, సశ్వినీపుష్పతల్యంబులు గొన్నియుఁ గల్ప తరుసంకాశంబులు గొన్నియు, మేలిమిబంగారురంగుగలవి కొన్నియు, నాలెపట్టుపై బాటుపారదంబువిధంబున నిరాధారంబుగా వారులయందుఁ బాజుదీరినవి కొన్ని హయంబులును, మనోహరంబుగానుండె. రథిసారథియోధ శస్త్రాస్త్రసంపన్నంబులై న శతాంగంబులు తత్తైస్యంబునం జెలంగు. మఱియు సందుఁ ద్రిశూలాసిగదా పట్టినపరిఘాముద్గరతోమరకుంతిధర్మపాశంబులందాల్చి దిగిభాభులై ప్రలయాంబుధి నిభులై ఘోరసంగ్రామంబులం దరినికరగర్వ మడంచి వాసికెక్కిన శూరులు నొప్పారుచుండిరి. పూర్వోక్తంబుగా సర్వసులక్షణలక్ష్మీతుండై ప్రద్యుమ్నండు సచతురంగంబుగాఁ గుశస్థలిపురినుండి వీడ్కొనుట సురాసురులలోకించి చిత్రపడుచుండ నుగ్రసేనుండు సార్థరామకృష్ణుండై దాసి ధానుష్కవరుండగు నా కందర్పుని తోడ నిట్లనియె.

గీ

తే॥ కృష్ణపుత్రక ! బుధవరా ! కృష్ణకృపను సకలభూవతులంకెల్చి సత్వరముగ నిట్టి ద్వారకాపురికి నీవేగుడెంచఁగలవు నిక్కమ్ముకాని యీ పలుకువినుమ !

క॥ మత్తుని నిద్రితబాలుఁ బ్రమత్తుని జనువిరధు భీతు మానిని మఱి ను స్మత్తుఁ బ్రవన్నుని నెదిరిని మొత్తరు నయవేత్తలనిని ముక్కాలములక. గీ

క॥ అర్చులయూర్తినిఁ బాపఁగఁబూర్తిగఁ గదనంబునందుఁ బోరుట బహుదు ర్వర్తనపథయును విభులకుఁ గీర్తిదధర్మములుగావె కృష్ణాత్మభవా ! గీ

క॥ మానినిగానీ పురుషుఁడుగానీ యధముండుగాని కానీ మండుం డైనను బ్రాణులపైఁ గనిఁబూనినచోఁ జంపనొను బొందవఘంబుల్. ౬౦

ఉ॥ ఎన్నెడు చివ్వలోడనరి యిద్ధమహాబలయు క్తవైరులక జివ్వన రూపుమాపు నలశేముషి యాజగ దేకదోర్బలుం డివ్వనుధాస్థలిక యశమహీనవిధంబునఁబొంది యంతమం దన్వను దేవనందనమహాలయ మొందఁడె ? తృష్ణఁగృష్ణజా ! ౬౧

క॥ గెలిచిన గెలువకపోయినఁ, గలఁగక యలకలనునందుఁ గాలూచి తమిన్ నిలిచిననేర్పరి నీలినిఁ గలువలపగయిక్కదాటి కనఁడే సుగతిక. ౬౨

ఉ॥ త్సత్రియజాతి కుద్భవిలి కాంచి యవక్రపరాక్రమంబు వే
దత్రయసూక్తభూపతియధార్థనయంబును గుత్తైఱుంగుచున్
శత్రులఁబోరఁ జంపుటకు సాగిభయంబునఁ బొలువార లీ
ధాత్రినినిందుల్లై తుదను దప్పకనొత్తురు కారవంబునన్. ౬౩

క॥ సేనలు మానవనాయకు మానవనాథుండు సేన మనుపగవలయున్
ధీనిధిసారధి రధికుని నానెఱి సారధిని రధియు హ్లాదింపవలెన్. ౬౪

తే॥ ఈవిధంబునఁ దొల్లిమహీశ్వరుండు సఖిలధర్మవిదుండగు స్వాయంభువమను
వనియెఁగావున నీవిషయంబునందు నేమరిల్లకు మోకార్ణి ! యెల్లయెడల. ౬౫

ఉ॥ యాదవులీరలందఱు మహాబలులున్ వివిధాస్త్రశస్త్రపం
పాదకులున్ యశోస్వతులుబట్టునఁ గార్ణిని మీరుబ్రోవుఁడీ !
యాదవులార ! మిమ్ములను నాతఁడు బ్రోచెడి వారి వీరినిన్
వేదనురావసీనురులు విజ్ఞులుబ్రోతురు తప్పకుండఁగన్. ౬౬

చ॥ హరికినుడుల్ శుక్రిత్రయము సంగములున్ సురలాస్య మగ్రజల్
సురభులుదేహమున్ మును లనుప్రకరంబుగఁ జెప్పుచుండుటన్
నరులకు మోక్షకాంక్షుల కనారతమయ్యవి సేవ్యమాను శ్రీ
హరిని నెవండునిల్పునొ నిజాత్మను వాడెజయించు నన్నిటన్. ౬౭

క॥ అంతట యాదవులందఱు సంతసపడి యుగ్రసేనశాసనముఁదలన్
సుంతనువిడువక కొని యత్యంతముగ నుతించి మ్రొక్కిరట్లుపై మరుఁడున్.

క॥ గురువరునకు గర్ధనకున్ హరికిని బలరామునకును నధిపునకునతుల్
బారిఁబారి నొనరిచి యకాదల హరిదాళిజయార్థియగుచు నరుగఁగడంగెన్.

ఆ॥ అంత నుగ్రసేనుండల హలిహరులతో నిజనివాసమునకు నెమ్మిఁజనియెఁ
వ్రేక్షకులును స్వీయ వేశ్యములకునేగి రవనిపాలక ! తదనంతరమున. ౭౦

ప॥ అగ్రభాగంబున వాహినీసహితుండై మహాబలుండగు కృతవర్మయుఁ
బళ్చాద్భాగంబునం బతాకినీయుతుండై ధనుష్పద్మరుండగు నక్రూరుండును, వాని
వెనుకం బ్రతిమావంచాంచితండును, మంత్రీకులతలకుండును నగు శ్రీనుద్ధవుండును,
దద్భృష్టభాగంబునం దనేకాక్షాహినిసమేతులై పృథ్వీమానిరుద్ధదీప్తిమద్భాను
బృహద్భానుచిత్రభాను విచిత్రభాను వృకసాంబారుణ మధువుష్కరదేవవాహశ్రుత
దేవసునందన విరూపకవిన్యగ్రోధులను కృష్ణపుత్రకులు పదునెనుమండు మహారథు
లును, భోజవృష్ణ్యంధకాది సర్వయాదవులును బయలుదేరిరి. తత్తైన్యస్థిత యాద
వులుమాత్రం బేబదియాఱుకోట్లమందిగలరు. ఇత నా మూఁడ మొత్తంబుండేల్పు.

నెవండు శక్తుండగు? నీరి శివరంబులచే నాలుగానుడలచో టాక్రమింపబడియె, ఇట్టి విజయధ్వజిని బయలుదేరుతిరుణంబున భాభనాత్మారంబులును, గణకీనాత్మారంబులును, బటపటాత్మారంబును జటపటాత్మారంబులును టంకాన భంకార భాంకారఘోకారక్రేంకారంబులు సగటులాబుగా జరించి మేఘగర్జనలు విషం బించుచు దిగ్గజంబులం జెప్పుడుపరచుచు నాచిగూర్చుంబులేమి కింకగల్గెనోయని ధాన సము బానర్పునట్లొచ్చుచు దైవమా! నాకేమి గుప్పడవంబు సంధవింపఁ జేరితివని భూదేవి యడిలునట్లు నల్పుచు పొచ్చుం దొడంగెనని వాక్రచ్చుటయు బహులా శ్కుండు నారదమహర్షితో సవినయంబుగా నిట్లనియె.

20

క॥ ఆయన యేయేళ్లముల కామెడించిననో నుత్పల్లవులనుగనెనో
యేయేకిరుల గెలిచెనో యీయెడ వియనాకుఁ జెప్పమిచ్చు సురవీ!

తే॥ అ॥! యేమేమి! యాశౌరి కాత్మధక్తులందుఁగలిగిన కామణ్యమాడిఁగలమె
యద్ది పాపినిఁగులముతో నచులచరితునిగ నొనర్పచె! నాపుపానిష్టార్హి!

ఆ॥ ఇట్లులాడె తేడ! యీవు బల్కిన దివు బాగుబాగుబాగు పద్మనాభ
భక్తజీవితములు బహుశలోకంబులకొ జక్కజేయుటరుచె సరిగవినుమ!

క॥ రవికననివి కనఁజాలెడి కవియణి ఘనబిందువులను త్సౌరజములనుకొ
దలిలి గణించునుగానీ భవికవిహరిఁగుణము లెన్నబైత్తేరఁడుగా.

2౧

తే॥ నాలుగామడల్ దాఁక ఘనంబుగాను
నీడనిడువెల్లగొడుగుచే నేత్రములకుఁ
బగడువొనల్లు బైష్మిపుత్రుండు మరుఁడు
నైన ప్రద్యుమ్నుడెంతో పొల్పారఁ దొడఁగె.

2౨

— పద్మిన్యమ్నుండు సేనాసహితంబుగాఁ గచ్చాదిదేశంబుల కరుగుట —

మ॥ అటులకొ యాదనవాహినీసహితఁడై యొగ్రదంబు దేరెక్కి యు
త్రుటసంతోషముతోఁ దదంగజఁడు తత్తచ్చాభిధాదేశముల
జలులప్రక్రియగాజయింపఁ జనె ముకొ శంభుండు జృంభించి యు
ద్భుటతాద్భుక్తిపురంబులకొ గెలువఁగా బైత్తేరినట్టుల్ విభూ!

2౩

తే॥ అట్టిపట్టునం గచ్చదేశాధిపుండు శుభ్రుండనువాఁడు వేటకదత్తగతిని
జనుచు నరుదెంచునైన్యంబుగని వెనుకకుమరలి యాత్మహాలాహ్వయపురికివచ్చె

తే॥ అతిని మూఁడలు తత్ఫలికరిగినంత ద్విరదచరణసంహతులచేఁ దరునికరము
గూలినుసియయ్యె రేగినధూళులాకసంబు సంధమయంబుగా సంతరించె.

2౪

- క॥ దానింగాంచిన పౌరవితానము భయపడెను మిగులతద్యానరుఁ డా
మీనధ్వజునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబునుజేసి మ్రొక్కి తత్పరచుటితో॥ ౮౦
- తే॥ హేమమాలల నొప్పారునిభములైదు
నంఠలయుతంబు హయములు స్వస్థమైన
స్వర్ణ మిరువదిమణులు బలిగనొసంగి
పుష్పహారబద్ధాంజలిఁ మ్రొక్కెనంతి॥ ౮౧
- క॥ ప్రద్యుమ్నుఁడు తనకయ్యది హృద్యముగానుంట నతనికిడి రత్నస్ర
క్తిద్యుతనప్రాచీనులు జోద్యముగన నతని ప్రభులనుస్థిగుఁజేసె॥ ౮౨
- ఉ॥ అంతఁ గళింగదేశముఁ దదంగభవుండు జయింపఁ దత్తటి
త్యోశులగూడి యేగుమఘచంతంబిపోలిక బైలుదేరి త
త్ప్రాంతముఁజేరె నంత నలపార్థివుఁడున్ స్వబలప్రయుక్తుఁడై
చింతభయంబులన్ విడి కసిఁ బ్రతిరోధముజేసె నాతని॥ ౮౩
- క॥ అది కని ధన్వివరుండగు మననసుతుం డొంటిగానె మసలనియట్లా
కదనమునన్ శతశిఖులను బొదివి కళింగేశుపైనిఁ బూర్ణరుషాత్మక॥ ౮౪
- క॥ భటవరరథమదకరులను గటకటబడఁగా శితాశుగదశత్రయమున్
ద్రుటిఁబఱపియుఁ డంకృతులన్ జటులంబుగఁజేసె స్వీయసైన్యము వొంగ॥ ౮౫
- క॥ అ త్తటి ననిరుద్ధుండాచి త్తజుఁడును జూచుచుండ శితబాణములన్
నితీక్షింపబలంబున మొత్తముగానైచె జనకభూభుజవర్యా ! ౮౬
- చ॥ అతని శితాశుగప్రహర మంది కళింగమహీశువాహినుల్
సూతరథముల్ ద్విధాకృతిమహాధ్వజముల్ హతమత్తనాగముల్
సూతిభలులన్ హతేశులు హతాశ్వియచోదకజాలమున్ మఱి
సూతింధిసారథివ్రతతియై కననయ్యు సనంతరంబున॥ ౮౭
- క॥ ఆకాళింగేశుఁడు తనమూఁకలఁగని మేనఁజెడిన బొందశముదగన్
వీక గజాయాధుండై యాకట్టగ నతనిఁబోర నాగ్రహచుతితో॥ ౮౮
- తే॥ నూటనలుబదిమణుగులవాటమైన గదనుగొని యనిరుద్ధుపై గంటగిలగ
వైచి నిజకరిచే వీరవరులఁ ద్రొక్కసల్పి గర్జించె జలదంబు సరణిఁగరము॥
- ఉ॥ అట్టులదగ్గదాహతినిజ్యాపయిబడ్డ యుషామనోహరున్
జట్టిన యాదవోద్భటులుజూచి మహాగ్రహవృత్తిఁదద్రీవున్
బట్టి శితాశ్రుశత్రుములఁ బొదిరిగా కురరంబుస్సేనము
స్ఫుటింపలంబు మెక్కెగఁ ఘనంబగు ముక్కునఁ గ్రుమ్మినట్టులన్॥ ౯౦

చ॥ పిసవఁ గళింగనాయకుఁడు మెటనె గారినిగూర్చి చాపమున
మద ముబుకంగఁ డంకృతుల మాటి కొంద్రి తివీయబాణముల్
జదియఁగఁగొల్పె నంత బలశాలి బలానుజుడౌ గమండు స్వో
ద్ధగొని వాయునాస్తమునఁ దిగ్ధముఁ బ్రహరించె నెంతయున్. ౯౦

తే॥ తత్ప్రహరమునన్ వానిదగిపడీయె
నింద్రనంభోళిహతిచే మహీధరుంబు
పడినయట్లు కాళింగుఁడున్ బడియె బుడమి
నంతఁ దిరిగి మాతాళింగుఁ డాగ్రహమున ౯౧

చ॥ గడఁగొల్పితేచి తిగ్ధమని గాటముగాఁ బ్రహరింప నాదిండున్
గది నతినిన్ సుమాళిముగ గాశ్యపిపైఁ బడి నెట్టికొల్పె నా
పిదపఁ గళింగరాజు తనవిద్యము మెచ్చుల లేచి వానిన
న్మృగ మణఁగంగ బాడె నటు లనంగితిన్ రణమయ్యె వీరికిన్. ౯౨

అ॥ వీరిగడలు రెండువిస్మృలింగంబులఁ బజవి పోరి తుండుఁ గరము నుసిగ
మాతె గయఁచువాని ధారిణిఁబడిఁద్రోసి యీడ్చె ఫణిని గరుడి యీడ్చినట్లు.

తే॥ అట్టి సంహతిగంచూర్చి తాస్థి శాధిసంగుచు కళింగేశుఁడు తోడులేమి
సీనునోధపుశరణంబు నడుగబలిని శక్తికొలఁచిని నిడి యుచసాగె నిట్లు.

క॥ దండము దండము దై నతెరిండవిభుండపు పరేశ ! తత్ప్రళయమునన్
మాడెడి దండధరునిగతి నుండిని నిన్నెఁడుసూచి యొప్పునొచ్చెప్రమా !

చ॥ అనవునుమెచ్చి కృష్ణతనయాగ్రణి తత్ప్రళిపిడి నీటిపై
జను ననలంబుకైచడిని స్వధ్వజసీసచివేద్రీయు క్తుడై
ఘుమరుధవ్వ చేశపతిఁగాంచి జయింపఁగ నెంచి ముందుగాఁ
బసపెను నుద్ధవాఖ్యుఁ డనపై నముచొప్పునుజెప్ప వానికిన్. ౯౩

క॥ శ్రీకృష్ణు డుద్ధిషుడగ్రణి యుద్ధవుడారునిమాజ్ఞానాందియు జేరెన్
దధన్వాధిపధానికీ దధరణీధోరుమర్గశిండము గడవన్. ౯౪

న॥ అట్లా రాజధానికాతండు సేరి తిదిధిపుండగు గయుని సభాధవనంబునం
గాంచి మహారాజా ! యాదవేశ్వరుండగు నుగ్రసేనుండు జంబూద్వీపవిరాజమాన
భూపతులనుండి కప్పంబులంగొని రాజసూయాధ్వరం బొనర్పంగలండు. ఇద్దాని
కసంఖ్యబ్రహ్మాండవిభుండును, బరిపూర్ణముండును, భగవంతుండునగు శ్రీకృష్ణుండు
సచివుండై చెన్నారె. అమ్మహాత్మునిచే ధన్వినయండును, మహాబలుండునగు
నీప్రీత్యున్నుండు ప్రేషితుండయ్యెగాన గులకొశలార్థంబుగాఁ గరంబునం గరదంబు

లవ్యార్కకి సమర్పింపుచుని సవినయంబుగాఁ జెప్ప నాగయుఁ డీచత్ప్రకృశితుండై
వీర్యశౌర్యంబులు ధైర్యశైర్యంబులతోఁ బెనఁగొన నఖర్వగర్వంబున నిల్లు వత్కా
ణించె. ౯౯

తే॥ ఉద్ధవా! నీవు మీవతికొత్తి యిల్లు సలుకవలయును గయరాజుభండనంబు
సలుపకుండఁ గప్పముల నీదలఁచుకొనిఁగలేదటంచు ముమ్మాటికి లేవటంచు

తే॥ అబ్బ! యల్పులౌ నీబోటిమూలపులకు నింత స్వల్పకాలంబులో నింతబుద్ధి
హద్దుమీటి జనించెనేయార! యరరే! భండనంబును సల్పక బలుల నిడను

మ॥ పింపకదద్దయు నుద్ధవుండు విడి వేవే నేరి ప్రద్యుమ్ను నో
మననా! యంచు యదూష్యపుల్ వినఁగఁ దత్త్వనేతవాక్యంబులన్
జనునన్ బూసనుగ్రుచ్చినట్లు మరుఁడున్ సంగ్రామముజేయ నె
మ్మదియొజించి స్వసైన్యయుక్తుఁడయి రమ్మా! యంచు నేగెగసిన్.

తే॥ అల్లుచని యతఁడా గయు నద్ర దుర్గభేయనరమ్య హస్త్యముల్ గింకిరిపడఁ
గొట్టి యెదిరించు నరిసేన ముట్టినుట్టి బిట్టదిట్టగనొప్పె నప్పట్టచందు. ౧౦౩

మ॥ గయుఁడతొహిణియుగ్మముగొని మహాగ్రంథశ్శుండై ధీరుండై
హయదంతావళపాదసంహతులకున్ జ్యౌదేవి కంపింపఁగా
రయ మొప్పం జని తన్మనోభవునితో రా! రమ్ము! రమ్మంచు ని
ర్భయవృత్తిన్ జెలరేగి డీకొనె చివిన్ బర్హిర్ముఖుల్ మెచ్చఁగాన్. ౧౦౪

సీ॥ సుత్రేభములతోడ మత్తగజంబులు దుక్ఖారములతోడఁ దురగములును
రథినరలులతోడ రథికరత్నంబులు సారిధితతితోడ సారథులును
యోధపుంగవులతో యోధపూగవులును మల్లవర్చులతోడ మల్లవరులు
వైమానికులతోడ వైమానికాగణుల్ శస్త్రాస్త్రములతోడ శస్త్రములును

తే॥ దాఁకినీఁకఁ బరస్పర మాకులంబుగాఁగ ఘోరయుద్ధంబయ్యెఁ గడకు గయుని
వీరులెల్లరు భయపడి తేరులవిడి తిత్తణంబునఁబొటిరి దశదిశలకు. ౧౦౫

ఆ॥ అవల గయుఁడు పాటునాత్మసైన్యంబును గాంచి యొటిగానె కయ్యమాడ
ధనువు టంకృతులను దద్దనల్పుచు నేగెఁ బిదపఁ బంచశయఁడు గదిసి కసిని

ఉ॥ పంచశితాంబకంబులను వర్మముఁజించి శతాశుగంబులన్
ద్రుంచి శరం బిఘద్వయముతోఁ బెనఁబెక్కిముఁగూల్చి సూతు హిం
సించి మహాగ్రబాణమునఁ జెడిహయంబుల నాల్గుతూపులన్
పంచరథంబు నిర్వదగుభల్లములన్ మృధమందు మించఁగాన్. ౧౦౬

క॥ గయుడును గని పెజుధనువును రియమునఁగొని దీప్తినుండు సతికాంతుని ని
ర్భయమున నిర్వచితాపుల లయనానయవేరి మొలులుబాగుచ నజచెన్.

క॥ ఆయెటులఁ బ్రహ్మముంజాయని చింతించి యధిభాస్వతశ్చక్ర
దీయుచు వాయుచుఁ బోయక యాయధిపునిమీఁద వైచే హాహా ! యనఁగన్.

క॥ ఆశక్తియుఁ దద్వదినావేశముతోఁ జల్చి నెత్తువెరివిగఁ గొని బల్
కాశి దగ్గఁగోలెను ధరిణీసుంజగు గయుడు మూర్ఛ నిద్ధరఁ గూలెన్. ౧౧౦

క॥ వెంటనె తద్వహాధనువులు గంబునఁ జిద్గయుని దివ్యకంఠములాగెన్
మింటను దిరిగెడి గరుడుడు గంబునఁగని వాములాగుకరిణిదేవా ! ౧౧౧

చ॥ సురసరదుండుభుల్ మొజునెఁజూపెను చబ్బిముసెందెఁతెయున్
గురిసెను బూలవానలును గుంభినివిప్పె మొగంబు నితలలో
ధరవయిఁబడ్డ తద్గయుడు తాల్మినిసామ్మనుడేటి లేచి యా
మరునిపదంబులన్ శరణు మాఁగుచుండుబడెన్ సరేశ్వరా ! ౧౧౨

క॥ పదపడి మదనుడు సూకము ముదమునఁగొని యచటసాగిసోయె నవంతి
శుదరికి బంగరుకర్ణిక మదమునఁజను పట్టనంబుమానిరిఁ బదపన్. ౧౧౩

ఉ॥ మాలనభూవిభుండు మతిసుంతుఁడనౌ జయసేరుడా రతి
పాలకు నాగమంబు విని బంధుపురోహితస్మృద్ధపుత్రిమి
త్రాలిసెగూడి భక్తిమెయిచర్చలొనర్చి కరింబులిచ్చి వే
వ్రాలెఁ దదంఘ్రిపద్మములపై నటుపై నలపుష్పబాగుడున్. ౧౧౪

అ॥ కారణాంతరమునఁ గనిపట్టి వృద్ధతౌ తల్లితండ్రులకును దండ్రి స్వసకు
నందముగను మ్రొక్కివిదానువింసుల వారసుఁకులఁ బ్రీతిగారించి. ౧౧౫

తే॥ మాలవోద్భవజనులతో నులసి యాదవాళిగొలువ మాహిష్మతియ నెడుపురికి
నరిగె నూదవబలముతో నరినివఱులు నృదానదిఁగాంచె విన్నాణముగను.

ప॥ అంభా ! యానర్మదాతరంగిణీగత్నంబు శృంగారితిలకంబు నుదుటం
బెట్టిన చందంబునం గల్లొలభరెంటుగు తుంగతరంగనికరంబుచే భాసిలి చుకుటంబును
మాళిభాగంబున ధరించినకరిణి బుష్పగుచ్ఛాబులతో విరాజిల్లి దేవతానిచయం
బులు మూర్తీభవించి ప్రకాశించినవిధులునా గోరకిత పల్లవితి పుష్పిత ఫలితంబు
లగు వేతిసీవేమమాతామ్రాతకాదితరునికరంబులతో శోభిల్లి మఱియు సకల విధు
బులను మందాకినీహ్రోదినిమాదిరి వెలుంగుట నాప్రహ్మముండు గని మనమందలరి
తన డేరాలువేయుట కనువగు ప్రదేశంబని స్థిరీకరించి రిమ్మంబుగావేయించి సుర

నికరమధ్యంబున వెలుంగు మహేంద్రుని సరణి యానవాదిబలమధ్యంబునం బ్రకాశించుచుంటఁ దన్మాహిష్మతీపురవిభుఁడగు నిండ్రనీలుండుగని నిజదూతంబిలిచి హస్తినాపురనాథుండును ధీనుంతుండును బలచంకుండునగు ధృతరాష్ట్రునిచే నేనీ దేశంబునకు రాజుగా నిర్ణీతుండనైతిని కాన నిటనుండి యాభూతునకుఁదప్ప కప్పుంబు లన్యుల కొప్పంజెప్పంబడవు. సాహసించి రణమొనరించినను నుండు విఫలంబగుననియే గుత్తెఱింగి చనుమనిచెప్పి నిజభయంబున నాతం డాచూఁపనేతకడకుంజని నమస్కరించి తద్గదితోత్తులను విన్నవింప నప్పువింటివాఁ డాలించి యాగ్రహించి కానిమ్ముమాయుగ్రసేనమహారాజునుగాని తిష్ణలంబునుగాని సుమ్ములఁగాని యీమొనగాఁ డెఱుంగఁడుగాఁబోలు నితఃపూర్వం నిశ్చేయమ్ముల ధిక్రరించిన గయకలింగరాజుల కుంబట్టిన యథోగతియే యితనికిం బట్టునని యెఱుగుచున నతివేగంబునందనయొడ యనికడ కరిగి ప్రద్యుమ్నకథితంబగుసంగతి సభాసదులు వినుచుండం బలుక నాయుండ్రనీలుండు విని యూర్ధ్వపృష్ఠిం గొలఁదివిచారించి యాదవబలంబునుగూర్చి చింతించి శిరఃకంపంబొనర్చి పాచనహస్తగజంబులును, నియుతహయంబులును, నియుతరథంబులును, గైకొని విచయభయంబులతో నాప్రద్యుమ్నున కర్పించి నమ స్కరించి రక్షింపుమని ప్రార్థింప నతండు సంతోషంబుతో నవి గ్రహించి చమూస మన్వితండై యటనుండి కదలి గుర్జర దేశంబున కేగి యుడలించి స్వబలంబుఁ జూపించి జయించి కరదంబులంగ్రహించి చేదిదేశంబునకుం జనియె. తద్రాజ్యంబునకుం బాలకుండుగా.

౧౧౭

— పద్మమ్ముడు చేదిదేశంబు గెలుచుట —

క॥ ఆనకదుందుభిభగినీమానసహాయండు బుద్ధిమన్మౌనండుఁ
ధీనిధి శిశుపాలుని పితయై నెగఁడొకఁడు దమఘోషుఁడను నామముతోన్.

క॥ ఆతనిచెంతకు మరుఁడున్ దూతగ మద్దవునిబనిపెఁ దోడ్తనతండా
నేతనుగని కొలువున నీరీతిని సతులికివచ్చిచె శ్రీహరభక్తా ! ౧౧౯

మ॥ దమఘోషా! మన యుగ్రసేనధరణీదారుం డకూపారబ
ద్ధమహీభౌజితసర్వరాజుల నిజోద్దామప్రతాపాదులఁ
గ్రమహానట్లు జయించి వారివలనం గప్పంబులంబొంది ది
వ్యమునీంద్రుల్ దగ రాజసూయకృతి సల్పంగాఁ దలంచెంగదా. ౧౨౦

క॥ అందుల కీ ప్రద్యుమ్నుని సుందరు ధానుష్కవరుని శూరుని ధరరా
డ్భృందము గెలువఁగబలులను జెందగ మున్నిట్లుబంపె చేదిధరేశా ! ౧౨౧

క॥ కావున నీవును మసలక యా వీరునకు బలులిచ్చి యనువును యధిపా!
నావుడు శిశుపాలుఁడు విని పావకసమనయనుఁడగుచు వచ్చియిచ్చెనటల్.

శా॥ బేరా! కాలగతుల్ దురశ్చయములై మాశ్చర్యముగొల్పుచ
యూరే! స్త్రీప్తను గాలరూపు నునే విజ్ఞానముక భార్య
దారున్ బ్రహ్మచరుగూక నేనులియే కాష్ట్యబుత్తో నేలగా
బ్రారంభించెను నోబుబునినీయుక్ బుద్ధోజలయ్యెం గదా! ౧౨౩

అ॥ ఎచట రావహంస మెచ్చటకాకంబు మూర్ఖుడెచట నెచట బుధుడను ?
కాని నేను బంటు కాలగతిక సార్వభౌముఁ గెల్వఁగడఁగెఁ బలుకఁగలమె!

తే॥ అల యనూతిశాపంబున మానవకులమెల్ల భగీష్టరాజ్యపదమై యేనగింపఁ
బడదె! యది యిష్టరాజ్యబుచ్చులమై నెఁగిపడు మగ్గు నదియయియెగసికట్లు

ఉ॥ తుగ్గుకులోన్నవుం డఖిలతోయధివేష్టితరాజ్యపాలనక
స్వచ్ఛయశంబుగాంచిన నపండితుఁడను డఖండపాండితిక
గచ్ఛపమాదిపెన్నిఘలఁగన్న దరిద్రుఁడు ద్రవ్యవంతుడై
యచ్చబహుకృతుల్ గనిన నాపఁగఁజోలునె? పగ్గమేసియున్. ౧౨౪

క॥ వారీధరదృణమువలెన్ ధీరతఁగని యెక్కిరిక్కి దివిపైఁజూకుల్
దీరుగమేమే యిత్తటి దీరిచితిమంచందరిద్దితీరే? చెవుమా! ౧౨౫

తే॥ కొలఁది పొద్దుల క్రిందట నలతిరాజ్య
ముగ్రసీనుఁడు వొందెనో యొందలేదో
యపుడె యెంతటివాడయ్యె నహహ! యతని
కట్టి వాసుదేవుఁడు నుంత్రియంటకాని. ౧౨౬

క॥ అతఁడు జరాసంధునిచే నుతిచెడి తన హఠురవిడిచియనుటకు జలధిన్
మ్రుతగతింకైన వాడే సతతము దిద్విభునిగొల్పు స్వబలాన్వితుడై. ౧౨౭

క॥ నుతీ యాచుంతిరిజని సంగర మల నను దేవగోపకవ్రభురరు లి
ద్దఱు నా కొడుకనికొడుకని తురమును బానరింతు రెంతో తూఘాయనగాన్.

క॥ తెల్లనితొడిరి కాంచిన తెల్లనిననుదేవునందు ధీరులు దెగడన్
చల్లగ నీ హరిపుట్టెను దెల్లచుయినవార్త యిద్ది త్రిజగములందున్. ౧౨౮

తే॥ ఉద్ధవా! నీవువల్లిన బుద్ధియగుతుఁ
డతిబలుడగు ప్రద్యుమ్నుడే యట్టిసంక
రునకుఁ బుట్టిననీచుండు గనుక నీని
కేముకప్పముల్ గట్టుట యేటిమాట? ౧౨౯

క॥ మాతాడకపోరాడఁగ నీరాజును రమ్మటంచు నెట్టనఁజెపుమా!
పోరా! పోరఁగరారా! ద్వారావతి నేడుగెల్తు పైరులు డిందన్. ౧౩౦

తే॥ అని ప్రతిజ్ఞల సల్పి శితాస్త్రశస్త్ర
ములను గైకొని ద్వారకేభోవుచుంటి
నాయనా! సఖాసదులార ! నమ్ముడంచు
నరుగుతటి నడ్డి దమఘోషుడనియె నిట్లు.

౧౩౪

—† తలదండ్రులు శిశుపాలునకు హితోపదేశం బొనర్చుట —

ఉ॥ చాలును జాలుసాహసము చక్కగ నోయికుమార ! వైరినిన్
గాలము దేశముం దొలుతఁగాంచుము మించుము మూఁడుశక్తులన్
మేలగునో సిలుంగగునా ? మిట్టిపడిన్ ఫలమేమి ? నెమ్మదిన్
జాలఁగయోజనన్ సలిపి సాగుము వేగ నమోఘపద్ధతిన్.

౧౩౫

క॥ చేసెడికార్యము మంచిదొ దోసమొ యెదొ యరయనొను దుషు కొప్పదునూ
వాసినిగోరెడివారలు గాసంతయు దుడుకులేక కననొ శమమున్.

౧౩౬

క॥ శమమే కలహములాపెడి శమమేచెదిరిన మనంబుఁ జక్కఁగఁజేయున్
శమమే మేలులఁగూర్చెడి శమమేతివచుని వచించు సకలశ్రుతులున్.

౧౩౭

క॥ కినుకను మోహము దానన్ దనరెడి స్మృతివిభ్రమంబు దానను మతి నా
శనమునగల్గెడి మఱిదాన నశించెడిఁగానఁ బ్రజగనందగు శమమున్.

క॥ పురుషార్థంబులకోర్చే కరమగు సాధనమటంచు ఘనులందు రిటన్
ద్వరితముగూడదు గనుక సుకరముగ సామంబె సల్పఁగాఁదగుఁబుత్రా!

౧౩౮

ఉ॥ దానముచేత సామమును దానమునస్త్రియచేత నద్దియున్
ధీనిధినుత్యయోగ్యతనుఁ దీప్తివహించును వెండిఁజేదిభూ
జానులు యాదవాళి యొకజాతికిఁ జెందినవారు గాన నా
మానసమొప్పకున్నదని మార్కొనిపోరుట కీరువారలున్.

౧౪౦

క॥ ఆతఁడు సల్పెడిసేతయొ పూతము బురుషార్థదంబు బుధనుత్యము నా
చేతనయినవఱకేదియొ ప్రీతిగఁ జనియిడెన నీవు వెంబడిరమ్మా!

౧౪౧

క॥ అని యుచితంబుగఁ జెప్పఁగ విని యలశిశుపాలుఁ డందుభేదితుడయ్యున్.
దననోరెత్తకయుండెను జనకులు పుత్రకులనిట్లు శాసింపఁదగున్.

౧౪౨

తే॥ ఇంతలో శ్రుతిశ్రవయను నింతిమిన్న చేదిపతిరాణి వనుదేవుచెల్లె లటకు
వచ్చి విషయావసతయయి పలికెనిట్లు లాత్రగాడును ఖలుఁడైన పుత్రకునకు.

మ॥ తనయా ! దుఃఖముగూర్పబోకు మనముకొ జన్మాదపుల్ బోరుబల్
జన దా యానకమందుభిషభువు నీ వెభ్రాన్తియా మాతృబుం
డనియుకొ దత్తుతుండైన శ్రీహరిని నీ యాభిక్షముం గోరు బా
వనుగా భావమునం దెఱింగి విను మబ్బా ! పట్టు బోగొట్టురా. ౧౮౪

ఉ॥ ప్రస్తుతమందు నిందులకు వెచ్చినవారిలు కృష్ణు నాత్మజుల్
నిస్తులశౌర్యధైర్యబల నిర్మలభావయుతుల్ మహాత్ములున్
శస్త్రశరీరు లందునఁ బ్రశంస్కులు బూజులు నాకు మీకునున్
గస్తీ ఘటించు యుద్ధమునకై తలఁపక నిలదయ్య ! పుత్రికా ! ౧౮౫

చ॥ అదియునుగాక సస్థలిని యాగతులై ననునంటివారి నా
మదనముఖప్రభూ త్తముల మాటలఁ బూజల లోబుజేయున్
ముదమున గారవించి బలముకొ గొలువంగను దోడుకొంచు చా
నదనముఁజేర్ప నే నిపుడు చాలఁగఁ గోరుచునుంటి నాత్మజా ! ౧౮౬

క॥ చిరకాలమయ్యె వారిని మురిపెముతోఁ జూడ నిపుడు ముచ్చటపడెదన్
ద్వరగా మాతో రమ్మిక దొరకడు సుత ! యిట్టివేళ స్తుతనిరవరా ! ౧౮౭

క॥ తలిదండ్రులు తద్రీతిని బలికిరి శిశుపాలుఁ డెద్ది పాటింపక యి
ట్టుల మఱి తనవారలకుకొ బలికెను జెబ్బలు హితోక్తిఁ బాటింతురాకో ?

—† శిశుపాలుఁడు ప్రమృమ్మునిపై దండెత్తుట. †—

శా॥ అమ్మా ! నా కలరాచుకృష్ణులు సతం బాగర్భశత్రుల్గదా
యమ్మామాపులు యాదపుల్ పగను నా కామాసముల్ గూర్పరో
యమ్మాడ్కిన్ మన కుండినాహ్వాయపురంబం దంపటున్ జేరి పూ
ర్ణమై నట్టి పరాభవంబు గలుగన్ నాపెడ్లి నాపింపరో. ౧౮౮

క॥ వీరలతో నేయంబే నేరీతిని జేయనలెనో యేమేమి ? యహా !
వీరిని భండనచహ్నిని మారణాపహామం బానర్తు మనవా రలరన్. ౧౮౯

తే॥ అమ్మ ! మీరియ్యరుంగూడ నరులపక్షమైతిరేన్ మిమ్ముఁ జెజనాలయందుఁబెట్టి
కప్పపెట్టెదఁ గంసుండు కన్నవారి జెజనుబెట్టి వేధించినకరణి నిజము.

వ॥ అని కఠినంబుగాఁ బలుక నాతలిదండ్రు లిప్పురు ఖిన్నులై. ౧౯౦

తే॥ ఆరయ నజాతమృతమూర్తులైన సుతుల
నాద్యు లిప్పురు మంచివా రంతిముఁ డటు
గాఁడుగద యాద్యులో సకృత్కృష్టమలికఁ
జివరవాఁ డసకృద్వ్యథన్ దవులఁజేయు. ౧౯౩

ఉ॥ ఎవ్వడు మంచినేతల రచించి పితన్ దనియంగఁజేయునో
యవ్వినతుండె పుత్రకుండహా! పతికిన్ బ్రతిలేక సంతతం
బెవ్వతె తత్సుఖం బభిలషించునో యా సతి భార్య నేఁ
డెవ్విధి నేన్ సుఖవ్యధల నెంతయు నుండునో వాడె మిత్రుండో. ౧౫౪

చ॥ ఘనుఁ డటువంటిపుత్రకుడు గల్గఁడుగా యని మిన్నకుండిరో
జనవర! యుద్ధవుం డవల సాగి యటన్ నిజనేతచెంతకున్
జని శిశుపాలనూత్తుల “తు చా” లును దప్పనియట్లు చెప్పె నం
త నలమహాఖలుండు తన దాయల భస్మమొనర్ప నేర్పునన్. ౧౫౫

క॥ వాహిని ధ్వజనియుఁ బృతనాక్షోహిణులను నలైఱగులఁ గ్రాలెడి చము పు
త్సహముచే నాయుధములచే హవణించి మును నడువ సిద్ధమొనర్చెన్.

తే॥ అవల బహులాశ్వుఁ డిట్లనె నమరమునికి నెంత సైన్యమాతఁడు గొనియేగె దాని
లక్కలన్ నాకుఁ జక్కఁగా వక్కణించు మీరు కాలత్రయజ్ఞులు ధీర! యనఁగ.

వ॥ రాజా! యవధరింపుమని యిట్లని చెప్పంగడంగె. వందయేనుఁగులును,
బదివేల గుఱ్ఱంబులును, లక్షకాల్బలంబును, బదునొకండువందలమంది రథులును,
గలిగినది సేన యనియు నేతద్విగుణంబుగా మీఱుసేన చతురంగిణియనియు,
జతుశ్శతద్విపంబులును, నయతరథంబులును, జతురక్షతురంగంబులును, శస్త్రాస్త్ర
బలవాహనసంపన్నులును, లోహకంచకాంచిత్రులును, ధనుర్వేదపారీణులును
సమర్థులు నగు గోటిపదాతులును, విరాజిల్లునది వాహిని యనియు, దీని కిబ్బడిగా
నున్నది ధ్వజని యనియు, దీని కినుమడిగా భాసిల్లునది పృతన యనియు, నిద్దాని
కిమ్మడిగాఁ గన్పడుమొన యక్షోహిణియనియు, దీనికి నాయకుండైనవాఁడు సాహ
సుండనియు, శూరుండనియు, నిట్టి శూరులను నూఱుగురును భరించువాఁడు
సామంతుండనియు, నేతాదృక్పామంతశతంబును నిర్వహించువాఁడు గజి యనియు
సారధిరథవాజులం గాపాడి యుద్ధమొనర్చువాఁడు రథి యనియు, నీదృక్క్షణంబులు
గలిగి సేనలం బ్రోచువాఁడు మహారథి యనియు, పూర్వోక్తకార్యంబులు నెర వేర్చు
టయేకాక శత్రు సైన్యంబులను ధ్వంసంబొనర్చువాఁ డతిరథుండనియుఁ దెలిసికొను
మని వెండియు నిట్లనియె. ౧౫౬

తే॥ అట్లు సేనల శిశుపాలుఁ డమరిచికొని వాహినీధ్వజను లనెడి బలగములకు
సరగ సేనానులుగ ద్యుమచ్చుల నెడివారి నతబలివ్యులను నేర్పాటుజేసి.

క॥ పృతనాక్షోహిణ్యాహ్వాయవితతచముపులకును రంగపింగాభిధులన్
బతులుగ నొనరిచి మంత్రిసహితుడై రతిపతిని గెల్వ నేగన్ సాగెన్. ౧౫౭

ఉ॥ కాహళదుందుభుల్ మొఱచె ఖంఠన ఖుబలు మోఁగె గార్వన
ర్యాహకపంక్తి కజ్జలఁ గరంబులఁ దాటించి వెంబరంబుల
త్సాహరిపు తినేన యరిసేనలు నా జలధినిరింప ను
త్సాహముతో నిరీక్షణము కల్గుచునుండె నంగతిగలుగెన్. ౧౧౬

—♦ మృనుచ్ఛక్తులు చూడవలసినతే బోరి నాత్మసిక్తురచర్యలచే నీల్గుట. ♦—

ఆ॥ అటు లుభయుల బౌజు లాడరంగంబుల కలిసి కయ్యమాడంగులెన్ నందుఁ
దొలుత వాహినియను బలగంబుతో మృనుచ్ఛక్తులై మృనాజ్ఞానోన్మేషగల.

క॥ అడరక యటు శిశుసాలునిపెదమొన తలవడంబుఁ గంచి కీతిలక జగ
ద్విదితులు బలులగు యాచిచ్చ లదిగా! యనఁ ప్రతిఘటించి కర్తృమలతోన్.

తే॥ ఉభయ సైన్యబాణంబుల నుద్ధరముగ
సంధకారమ్ము గ్రమ్మె రణాంగణమున
నుభయహయప్రదజంబుల నభము మిగుల
గప్పఁబడియెను బ్రేక్షకుల్ గాంచి యదల. ౧౧౭

క॥ అందలివాజులు పఱుగిడి సందియముల విడిచి రిపుల సామజములపై
సందడి జేయును మఱి గరిబృందంబో కాళ్ళ నరుల నెక్కుచు త్రొక్కున్.

ఉ॥ బాణగదాస్త్రశస్త్రవర పట్టికకన్త కృపాణశూలముల్
బాణులఁ దాల్చి త్రాణఁగసి వారలు వీరల వీరు వారలన్
బ్రాణములం దెగించి పడ బాఁదుకొనం దుద నందుఁ బాదముల్
బాణులు సంగముల్ దెగిన బంటులు కన్నడసాగి రోవిభూ! ౧౧౮

సీ॥ అతిజనంబున నేగు నశ్వంబులన్ రెండుతుండెములుగ జేయు నొండు గండఁ
డతిబలంబున మించు హస్తినంతంబులం బట్టి కుంభంబులం బఱగు నొక్కఁ
డిభవాహమంత్రులన్ మృగరాజువలె బట్టి పట్టి పల్లార్చిడి భటుఁడొకండు
పరనైసికులనెల్ల గల వాలమునఁ డీల్చి నటువలె దిరుగాఁడు భటుఁడొకండు

తే॥ విహగరీతిని జెంగున విన్నదాఁకి వీర మాత్తురపై దూఁకు వీరు డొక్కఁ
డుండియుండనియట్లుండి భండనంబు జరుపుదశవాయి యొక్కఁడు వజలు నందు.

మ॥ అనలన్ జెవ్వబలోల్లనద్వితము లా యక్రూరుఁ డీక్షించి బా
ణనితానంబుల గుప్పె నంత రిపుసేనల్ వానకాలంబునన్
రవినిన్ మబ్బులు గప్పినట్లు గసిఁ దీవ్రంబైన విల్లమ్ములన్
నవయన్ వానిని గప్పె జేదిధరణీనాథోక్తులన్ బొంగుచున్. ౧౧౯

ఉ॥ అంతట గాందినీతనయుఁడౌగ్రహమూర్తి యనంగ నొప్పి పా
ణాంతమునల్పు రిప్పిగొనియూరివులేసెడి బాణసంతతి
సాంతముగా జయించి స్వచూహ తరశక్తినిఁ దద్ద్యమంతు న
ధ్యంతరమితలేనటు లమూరె ! యనం బ్రహరించె దేవరా ! ౧౬౯

తే॥ తత్ప్రహరంబునకా వాఁడు ధరణిపై న, రెండుగడియలుదాఁక మూర్ఖిల్లిమరల
లేచి లక్షభారభరకల్పితను గదనుగొట్టి వానితోమ్మున మేఘమట్టు లఱచె.

తే॥ వానిదెబ్బ నక్రూరుండు వ్యాకులాత్ముఁ
డగుట యుయుధానుఁ డీక్షించి యతిరయమున
గాలరుదునిమాదిని గవిసి తద్ద్యుఁ
మంతునకుఁ దిరస్కృతి బలుమాటలాడి. ౧౭౦

ఉ॥ చీటికిమాటికి విలువిశేషవిధంబులఁ డంకరించి వా
చాట ! త్వదు త్తమాంగము వెనక హరియించెడి దీనిఁగాచిగొ
మ్మా ! టకటాంకు లాపుమిఁక నం చొక తూపునువేయ నద్ది యా
పోటరిగొంతుకక నటికి భూమినిఁగూల్చె ననంతరంబునక. ౧౭౧

తే॥ తద్ద్యమంతుని వీరులుక దాళఁజాలమంచు గాల్కొలందిం బాతీరవల శక్తుఁ
డనెడి ధ్వజనీవ్రభుండు నచ్చి యట్లువారు పరుగిడుటఁగాంచి కోపించి పరితపించి

మ॥ అరరే ! నే నిట నుండఁగానె యిటులన్యాయంబుగా సాగె నే
మిర ! మావీరులు బాఱఁగాఁ దొడఁగిరేమీ ! యాదవుల్ రేగిరే !
సరియే నే నిఁక నూఱకొంటదగునా ? చాల్తాలు నంచుద్ధతిక
వరశూలం బల సాత్యకిక దునుమఁగా వైచెంజుమీ పిమ్ముటక. ౧౭౨

ఉ॥ సాత్యకి వానిదెబ్బ నిముసంబు రసక గడబట్టె సంతఁ ద
త్ప్రత్యయపాత్రుడైన కృతనర్మ రయంబున నేగుదెంచి త
న్నుత్తహయోజ్జ్వలద్రవమునూకఁగ నల్ప ననల్పశక్తుఁడుక
వృత్త్యయమయ్యెనంచు నధికాగ్రహముం గొని దువ్వి మీసముల్. ౧౭౩

చ॥ కసిఁ బస దివ్యముద్గరముఁగైకొని తత్కృతవర్మతేరు బ
ల్నుసిగనొనర్చె నావల బలుండగు నాతఁడు స్వంధనంబు వీ
డి సరగ నట్టిశక్తునిఁ గడిందిగఁబట్టి భుజాయుగంబునక
వెన రసఁగూల్చి నెట్టె నొక విస్తృతయోజనమేగునట్లుగాక. ౧౭౪

క॥ అది కని తచ్చిశుపాలుం డదరియు నల రంగపింగులను వ్రెగ్గడలక
మదపూరితులను హితులను నెదిరుల నెదిరింపుఁడంచు నేడ్తఱఁబంచక. ౧౭౫

— రంగపింగులు యాదవబంధులతో నలవడి భానునిచే హతులగుట —

చ॥ అనిపినమోద వారిరువు రన్నీసమోదలు చచ్చియుగాఁ
జని శితగాణవర్షము లనాధ్యముగాఁ నొకరించి మించి
ల్కినుకను దంకిర్యములఁ గేతనముల్ రథులక రథంబులక
మొనతలకట్టులక మిగుల మోదిరి దేన ! యనంతరంబునక. ౧౭౮

క॥ ప్రద్యుమ్నుడు రిపుబల మననద్య మధికమచుచు గాంచి శాపురే ! మనవా
సద్యస్కాలమున మొనక సద్యశముక గడనఁజేయఁబాలకు కిచ్చా ! ౧౭౯

క॥ అనుచిటు యాదవులందఱ సురసభగాఁగూర్చి యిల్లు గంధీరకళం
బున యాదవులారా ! యటుగనుడి యపితెలుల మనలఁ గాంచివెదినో ?

క॥ కాపునవే మన మొనమొన నీవేశనుజొచ్చి శత్రుబృందమును నీ
రావేశముతోడుత నలవై వస్వతప్రదికి నంపినచ్చెద మెచ్చక. ౧౮౦

తే॥ లేనిచో రంగపింగసేనాను లింక మన పతాకినులన్నిటి మడియఁజేయఁ
గలరు కాపునఁజోయెద నలఘుశక్తి మీరు సైతము రంధీర్లుమేడమునకు.

ప॥ ఇట్లు శపథంబులాడుట శ్రీకృష్ణపుత్రికులలో నొక్కసంఘము, మక్కరియు
నగు భానుండనువాఁడు తత్పథాగ్రహండు నిలిచి సభాసమ లాలకింప మేఘగంభీర
భావణంబులతో నగ్రజాగ్రణీ ! తమ యాగ్రహంబున కిది యడనుగాదు. ముల్లో
కంబు లొక్కమొగి నెత్తటి నెదుర్కొనఁదలంచునో యత్తటి భవదుగ్రధనుష్టం
కారంబున కవసరంబుగలుగునేమో కాని సామాన్యులగు నీ రంగపింగుల శిరంబు
లందురంబునం డొల్లంజేయుట కలఁతియగు నాకృపాణంబు చాలదే? కళింగరాజు
జయించిన పగిది నివ్వరినింగెల్చి సంతోషంబు గూర్పంగలఁచి పగించి తత్ప్ర
యత్నంబొపి ఖడ్గధనుడై పదాతిభాతి నరాతిపతాకినిలో వనఁజంబు వనంబునం
బ్రవేశించుచాడ్పున జొచ్చి హయంబులంద్రుంచి పతాకలం జంచి యరలించి యెది
రుల మదంబు సదమంబుగావించియు బుజంబులం గొట్టియుఁ జెడతెక్కలుగాఁ
గట్టియు దుత్తైయలగునట్టుల మట్టియు నెట్టియు శ్రీణపుణ్యంబులగు తారకంబులు
బుడమింబడెడివడువున ముత్తైంబులు రాలుచుండ గుంభికుంభములం బగిల్చి ద్వితీయ
ఖడ్గంబునం దత్తైన్యంబంతయు నంతంబుసల్పి నీహారపటలంబు భేదించుచుం బ్రకా
శించెడి ప్రభాకరునిచందంబున వెలుంగుచు శ్రీకృష్ణరత్నంబు కరవాలంబునం
దద్రంగపింగళతాంగంబులం భంగంబుగావించి తురగంబులం మఱుమాడి సూతులం
ఘాతించి తనఖడ్గంబును భేదింపవచ్చు తమభయచంద్రహాసంబులను నాశంబుసల్పి
తద్రంగపింగోత్తమాంగంబులకుం గుఱియగునట్లు సముద్రగ్రాహవ్యగ్రుండై యసి

వరంబొందు వైవ నా యిరువురిశిరంబు లేకకాలంబునం దెగి ధరణింబడి దొరలు
చుండ నబ్బానుం డానందించి యవి సంగ్రహించుకొని. ౧౮౩

చ॥ జయజయనావముల్ పెలంగఁజారణులుం గొనియాడ స్వీయులున్
భయమునువీడి సంతసిల పైరులు బొజంగఁ బూలవాస ల
వ్యయముగ వేల్పులుం గురియ వాద్యములున్ మొఱయంగ నమ్మచె
ల్ల ! యనంగఁజూపఱున్ బహువిలాసముగా నిడె మారుచెంగటన్. ౧౮౪

మ॥ తరువాతన్ శిశుపాలుఁ డా యిరువు రంతంబొందుటంగాంచి వీ
రరసం బుబ్బు శితాస్త్రముల్ బవనశీఘ్రవ్యాయతాశ్వీయబ
ద్ధరథశ్రేష్ఠములున్ విమానసమముల్ దంతుల్బదోద్వృత్తము
ల్వరవిద్యాధరతుల్బులున్ భటులు గ్రాలం బోయెఁ బోరాడఁగాన్. ౧౮౫

తే॥ అటు వసుంధర మాఱుమోయంగ సల్పు
తూర్యములతోడ రథమెక్కితొర మొనర్పఁ
జేదినాథుఁడు వచ్చుట జిత్తజండు
గాంచి యోజించి రోపించిమించి తొలుత. ౧౮౬

క॥ పురుహూతదత్తరథికుం డురవడితో నెక్కి శంఖమూఁదెను దానన్
ధరణియు నభమును మొఱసెను బరచి త్తములఁ గలగుండుపడియెను సుగుణీ !

—♦ పద్మముండు శిశుపాలునితోఁ బోరి యోడించుట ♦—

క॥ అవలన్ దత్కండర్పుం డవరళశిశుపాలసైన్యమనుమేడకు శా
తవిశిఖముల మెట్లుగఁగూర్చె విబుధులెల్లరును వినుతినేయఁగ వీరకన్.

శా॥ సత్తాఖ్యాతుఁడు చేదినాథుఁ డవలన్ శౌర్యాత్మజారంభముల్
మొత్తన్ మాటికిఁ జూపటంకృతుల నామూలంబు గావించి త
ద్దత్తాత్రేయసుశిక్షితంబు దృఢమా ధాత్రస్త్రమున్ వేయనా
చిత్రోద్భూతుఁడు దత్తతీలకయ శోచిష్కేశతుల్యాశుఁడై. ౧౮౭

తే॥ అతని యస్త్రప్రభావంబు నాక్షణంబునందు నవలీల మరల బ్రహ్మాస్త్రమేసి
సంహరించెను దానికాశౌర్యధనుఁడు చైద్యుఁడగు శిశుపాలుఁడు సాహసమున

క॥ అంగజుభంగ మొనర్పఁగ నంగారాస్త్రంబు భార్గవాంతకరణా
భంగురలబ్ధము వేయఁగ నంగారంబులు జనించి యడజడులిడఁగన్. ౧౮౮

క॥ అద్భుతమిత్రసుపుత్రుఁడు పర్జన్యాస్త్రంబు వేసి వాని శరంబున్
భర్జించి సుఖముఁగూర్పఁగ దుర్జనుఁడౌ చైద్యుఁ డలకతో నాత్రుటిలోన్.

మ॥ మలయాద్రిక్ మునుగుఁ ధనంధపుఁ జామాన్యులు నిన్వే
క్షలఁ గావించిన దిగవంతిము గవాస్త్ర దేయియో నందు చే
న్దులు దీర్ఘంబులు నున్నట్టాన్నితములై కోటాచలంబో నున్ జనిం
చి లినన్ మాచునెడ మమికే హింపించు గవాన్ యిదా ! ౧౯౪

క॥ అంతట హాహాకారములారెట జనియించె మరుడఁ బాదపదేనన్
జింతిలుటఁగాంచి తిచ్చైర్నర్సంతకరము నానీగహను స్త్రము బడవెన్. ౧౯౪

ఉ॥ అందు సటాచ్చటాశేతినఖాయతలాం లభ్యశాక్తికున్
బొందిన శ్రీస్థసేంహుడను పూరుషుఁ యొక్కఁడు బుట్టి నిట్లువై
ల్లాంది తదస్త్రనిర్గతమదోత్పటహస్తీకమూహకుంధమున్
జిందజునల్పి హుంకృతులఁజేసి గ్రసించి తిరోహితంబుగాన్. ౧౯౫

క॥ దమఘోషుని తనయుఁడు నిరుపచుపరిఘంబును గిరాలు వైచెను విషవన్
సుమబాణుఁడు తదేతిని యమదండముచేతఁ జెందె నానమయమునన్. ౧౯౬

ఆ॥ కనలి చేదివిభుఁడు ఖడ్గచర్మములతో మంటనుఱుకుమిడుతమాక్కి మరుని
మోది కుఱుక నతఁడు మెలకువ యమదండనరముచేత నవ్వి పాడుచేసి. ౧౯౭

అ॥ పాశిదత్తమైన పాశంబులంగొని కసిని వానిఁబట్టికట్టి పదను
కత్తితోడ నజకఁగడఁగ గమండను హరికుమారుఁ డెక్కి యనియె నిట్లు.

మ॥ పరిపూర్ణుఁడు పరాత్పరుఁడు విమలబ్రహ్మం బుపాస్ముండునా
హరిచే నీతఁడు వధ్ముడంచువినమా ! యావాక్యముల్ స్వర్థపకా
కరణిక్ సల్పకుమన్న ! లేనియెడలన్ గారానికార్యంబు లి
త్తఱి గావించిన దోషినయ్యెదవుగాదా ! నీవు యోజింపుమా ! ౧౯౮

తే॥ పిదప నీవార్త శిశుపాలపితకుఁడెలియ
తఁడు నవరత్న హారదివ్యాంబరములఁ
గొని యథాశక్తిఁగప్పముల్ గొంచు నపరి
వాఁముగవచ్చెఁ బ్రద్యుమ్నుపాలికపుడు. ౨౦౦

చ॥ మనసిజుఁ డాగ్రహంబు విడిచి మన్నన లా దమఘోష నేతకున్
బానరిచి మొక్కి న్నముడయిమోలను నిల్వ నతండుమెచ్చి నా
యన ! యిపుడీవె ధన్యుడవహా ! యెటువంటి పనుల్ బానర్పఁ
గైను నొనరించి సల్పితివి కీర్తికరంబన పల్కి పీఠితోన్. ౨౦౧

క॥ తెచ్చిన కానుకలన్నిటినిచ్చి కరంబులనొసంగి యీ శిశుపాలున్
గ్రచ్చఱఁబ్రోవుమ ! యీతని మచ్చరమున కర్హకృతి క్రమంబుగనయ్యెన్.

ఉ॥ కావున నింతటన్ విడిచి కావుము మా నెఱనుల్ తమింపుమో
దేవ ! యనాధరక్షణసుధీ ! యనివేడ మరుండు భూవరా !
యీ విపరీతకార్యతతిహేతువు నీ సుతుఁడేముగాము కా
లానగుణంబె కారణమటంచు మనంబునఁదోచుఁ బూర్తిగాన్. ౨౦౩

తే॥ అని సముచితంబుగా బల్కి యతని సుతుని
బాశముల విప్పిపుచ్చ నపారముదముఁ
బొంది యా దమఘోషుఁడు పుత్రుతోడ
స్వీయచంద్రికాసగరంబుఁజేర జనక ! ౨౦౪

తే॥ అవలఁ దచ్చైద్యసామంతులందఱు తమ
ప్రభుని గతిగని యెదరకబలులనిచ్చి
రంతఁ గంతుఁడటన్ సాగి యాదవాన్వి
తముగ మనుతీరమున జలకములనాడి. ౨౦౫

—॥ ప్రద్యుమ్నుండు కౌంకణదేశాదులం గెలుచుట ॥—

క॥ కొంకక జంకక లఘుగతిఁ గౌంకణదేశంబు సొచ్చిక్షమఁ దనరాకన్
గింకరుచేఁ దెల్పఁగఁ దత్కౌంకణపతి వచ్చి మరునికడ కిట్లనియెన్. ౨౦౬

ఉ॥ దేవ ! గదాధరోత్తముడ దివ్యకులప్రభవుండ దిట్ట మే
ధావి యటంచు నన్నిలువ ధాత్రిని నేలెడివాడఁ గావునన్
నీవు గదారణం బిపుడు నెమ్మినొనర్చి జయించి నాదుసే
నావళి రూపుమాపుమని యాడగ నిట్లనె బచ్చవిల్తుఁడున్. ౨౦౭

తే॥ పెక్కుమందిమి విఖ్యాతవీరవరుల మేము చెలఁగితి మరయ నీవేకకుడవు
గావె యిద్ది యధర్మముగాదె కనుకఁ ద్వరఁగఁజని కప్పముల్ గొని తమిని నిమ్ము.

క॥ అనవుడు మేధావియు నిట్లనియెను నటుకానియెడ మదంఘ్రిని దీనిన్
గొని కదలించుడి ! చూతము ఘనలీరులుగారె చెప్తుడి ! గట్టిగ ననఁగాన్.

క॥ దానికి యాదవులందఱు మానముతో మండిపడిరి మఱిఁ దత్తాలాన్
కానుజుఁ డధికబలుం డభిమానియునౌ గదుండు వానిమదము నణంపన్.

చ॥ గదను గ్రహించి నిల్వ నలకౌంకణనాయకుఁ డాగ్రహంబునన్
గదఁగొని వానిపై విసరఁగాంచి గదుండుగదన్ దదీయమా
గద నునిఁజేసి రోసమునఁ గాడుపడన్ బ్రహరింపనట్టి బె
ట్టిదుండు వసుంధరన్ బడి కడిందిగ నోటనుగ్రక్కి నెత్తుకుల్. ౨౦౮

తే: మరల యన్తమునర్పంగ మనసువడక, గొల్లుచుండు నన్నములగొని కోరి నెల్లను
సవరివారంబుగాఁ జని శాంతిపొంది కట్టి స్రవ్యమునను నెచ్చి యున్నది.

ఉ: పామరుడక మహాత్మ! భగవంతుడ నీవు పరీక్షియె

నీమెయి: గయ్యమాడితిని నీ నెజనుక తమియించి నా నరహిత

ప్రేముడితో గ్రహింపునుని వేడి న్నకేయపురింబు: తేనె నా

పై మదనుండు తిత్సలము: బాసి చనెక గుబకప్రదేశముక.

౨౧౩

వ! అట్లు చనెడిసమయంబున మృగయాధంబై బయలుదేరిన తిత్సలక
దేశాధీశుండగు మాళిం గాంచిన జాంబవతీనుతుండగు నాంబు డా నానాలన
బలులం గొని తెచ్చి యప్పచ్చవిల్లున కీయ నతుండుదికొని యలుగదలి మహా
భయంకరంబగు డండకారణ్యంబు బ్రవేశించి మునీంద్రుల సాగ్రహింబులం నొకంబి
నిర్వింధ్యాపయోష్ణితాపీతీర్థంబులలో పైన్మసమర్పించుగా న్నానంబులన్ని కూర్చు
రకతేత్రంబున కరిగి యటనుండి నడచి ద్వైచాయనీహదంబున కేరెంచి శాంచి
యంత ఋష్యమాకంబునకుం జని విలోకించి రాత్రిందివములు వర్షస్వంజు వర్షించెడి
ప్రవర్షణాచలంబునకుం బోయి యానందించి శివతేత్రంబున గోకర్ణంబును దర్శించి
యట నిర్గమించి త్రిగర్తదేశనాథుని కరంబు లందికొని కేరదేశంబు: బ్రవేశించి
యందుట మన్ముఖంబునం దదధిపతియగు నంజన్మండు విని పాఠితోషికంబులా
కందర్పున కొనంగ నాతండు గొకొని కృషవేశీతరంగణిని దాటి త్రైలింగదేశం
బున కరుదెంచె. అత్తజీ: దత్తురోపవనంబునం బురంధ్రీలామములతో మృదంగాది
మధురధ్వనినమేతంగా నిండుం డచ్చరలతోడ విహరించెడివడువున: క్రికించు
తత్త్రైలింగవిభుండగు విశాలాక్షుని పట్టపురాణియగు మంచారమాల్ని రజఃపుంజ
వ్యాప్తంబగు సభంబును గాంచి వెజుచి మనోహరా! కామాంఘంజవై యేకార్యం
బును గనలేకుంటివి. నేనో భవన్ముఖాలకాలిభమరంబుగా నుండి యీవట కెట్టి
దుఃఖంబు నెఱుంగకుంటి. యాదవేశ్వరుండగు నుగ్రసేనుండు రాజమాయంబు:
జేయందలంచి దిగ్విజయార్థంబై ప్రద్యుమ్నుని యాదనబలోకేతునిగాఁ బంపెనని
శ్రుతంబయ్యె. అతడే కాఁబోలు ప్రస్తుతంబున నా శిశుపాలాదిభూపాలకులం గెల్చి
దుందుభిసందోహధంకారంబులతోడను, గోదండటంకారంబులతోడను, మత్తేభ
శీతార్థూర్థూర్థూర్థంబులతోడను, నిన్నుంగెల్వవచ్చినట్లున్నది. కాన జాగుమాని
కప్పంబు లతనికప్పనంబుసేసి రమ్మని హెచ్చరింప నా విశాలాక్షుండు నిజబలరహితం
బుగా బలులం గొని యప్పువిల్లున కర్పించి నమస్కరించి యథాప్రకారంబుగా
నిజోద్యానవనంబునకుం జనియె. అంత నా రతీకాంతుం డా చోటువీడి పంపానరో
వరంబున కరిగి యం దవగాహనంబు సల్పి మహారాష్ట్రదేశంబునకుం బోయి తద్విభు
నిచేఁ గానికలం గొని యటసాగి కర్ణాటదేశంబు సొచ్చి తదధినాథుండగు సహస్ర
జిత్తుచేఁ బూజలతోఁ గూడిన కప్పంబు: బరిగ్రహించి యతని వీడ్కొని దేహజంబు
లగు వికారంబులం జయించుట కేను యోగీంద్రులాగునం గరూషదేశంబును

గెల్చుట కరిగె. అందు రాజధానియగు మహారంగపురంబునం దద్వసుదేవుని మఱి యొకచెలియలగు శ్రుతదేవయనుదాని భర్త వృద్ధశర్మ, దంతవక్త్రం డను తన యునితోఁ గూడి పాలకుండుగా నుండు. ౨౧౪

ఆ॥ అట్టి వృద్ధశర్మ యాత్మజుడౌ దంతవక్త్రుఁ డంబుజాక్షువైరి యగుచు నట్టి చైద్యుఁబోలె నమ్మయబ్బులమాట దాటి కినుక నిట్లు లోటులేక. ౨౧౫

—♦ దంతవక్త్రుఁడు మన్మథునితోఁ బోరి యోడుట. ♦—

ఉ॥ ఈదినమందు యాదవుల నెల్లర జల్లన షొల్లనేసి యా మోదముతోడ వత్తునని ముజ్జగముల్ వణకన్ వచించి క్ర వ్యాదభయాకృతిక్రియల నక్కజుడై పలువిండ్ల బట్టి దా మోదరపుత్రుపై దుమికె మోదుటకై యసహాయశూరుడై. ౨౧౬

వ॥ అంతం గందర్పండు దర్పంబునం దమమీఁది కేతెంచు. ౨౧౭

సీ॥ కనులఁదిప్పఁగఁజాలు కాటుకమలఁబోలు నల్లనిరంగుతోఁ జెల్లువాని నిష్పలం గ్రక్కుచు నివ్వెజబడఁజేయు వ్రేలాడు నాల్కతో వీఁగువాని గుండె బ్రద్దలొనర్చు దండిమబ్బులఁబోలి పలుమాఱు బడబడన్ వాగువానిఁ దద్దయు నిడుపైన దశతాశవృక్షంబు లంతయున్నతమున నమరువాని

తే॥ మకుటకుండల హైమవర్మకటకాది భూషణ వెలువానిని భూమి వణకఁ దరుల గిరులను ద్రోయుచుఁ దిరుగువాని లక్షభారాంచితగదఁజెలంగువాని.

తే॥ కాంచి యాతనితోడుతఁ గయ్యమాడ దివ్యశస్త్రాస్త్రముల్ దాల్చి త్రిజగములను గెల్చి పెల్చున నిల్చెడి కీర్తిగనెడి స్వబల మంపె నష్టాదశాక్షాహిణులను.

మ॥ పిదపన్ దద్బల మస్త్రశస్త్రముల నా వీరున్ మదోన్మత్తునిన్ జిదుకంగా బ్రహరించె నాగ్రహముతో శృంగుల్ మహాగ్రావమున్ జదియం గ్రుమ్మినయట్లు లాయసురుడున్ గాలాగ్నిరుద్రాభుడై గదఁ గైకొంచు వియచ్చరుల్ వెఱపుతో గాంచన్ విజృంభించుచున్. ౨౧౮

ఉ॥ కొన్నిటి కుంభికుంభములఁ గుంభినిఁ గూలిచి తన్ని కొన్నిటిన్ గొన్నిటి వందయామడలకుం బడనెట్టి వియస్సలంబునం గొన్నిటిఁ గొమ్ములం బెఱికి కోడిగముం బొనరించి కొన్నిటిం దన్నుకొనంగ మొత్తి మొనఁ దద్రుపు సైన్యమునందు వెండియున్. ౨౧౯

చ॥ అరదము లెత్తి తుత్తువియ తానటులక బడినేసి వెంటనే
హరుల గళంబులక నడికి యాకనమంబులు వెల్లబెక్కుముల్
బజపజఁ జించి త్రుంచి దృఢవర్జములం వెగజార్చి కాతులక
బలుగు బడాతిజాతము లవారిగఁ దీయఁగ నొంది నొనిటక. ౨౨౨

తే॥ రాలిపాటునఁ జెలరేగి రాజసుతుల
బలుల భూషణభూషితాంగులను శస్త్ర
యుతుల భిన్న దేహాభోముఖార్థములు
గాను బరిమార్చి యార్చె తద్దనముమాడ్కి. ౨౨౩

క॥ అత్తటి నచ్చిత్తజమొన హత్తిస శస్త్రాస్త్రముగఁ జయన్వితయోధుల
నెత్తురుఁ గ్రక్కుచు రిక్కల మొత్తిమునలె నేలనాలమొనలిడి నయ్యా!

తే॥ వెండియుక దంతవక్త్రుండు భీమగదను రిపుబలంబు గలంచె నిర్విద్రవశక్తిఁ
బ్రలయజలధికి వరాహంబు మంటఁబట్టి పల్లజిలఁజేసినట్టులఁ బాల్చివేస్త!

తే॥ అట్టి పట్టున నప్తదశాంబుజేక్షణాత్మభవులు మహాభు లట్టిదనుజు
నక్షతునిఁ జేయ వాడు ప్రాసాద మతులరాక్షఁ దగినట్లు రాజ్యలై రక్షధార.

తే॥ కాని తద్ధతి ననురుండు కళనశపడ
కుంటఁ బరికించి కృతవర్మ మంటమండు
శరచయమున నక్రూరుండు శక్తి నసివ
రమున యయుథానుడుక గొట్టి రమితఘాటి. ౨౨౪

తే॥ రోహిణీపుత్రకుండును రోషవిగ్రహుండు నగు సారణుండును దండ్రిదైన
గొడ్డలిం గొని వానినిం గొట్టె తెజపు మజపుఁ బొందెడిలాగున మనుజనాథ!

ఉ॥ అంతట దంతవక్త్రుండు గదక యయుథానునిఁ గొట్టి కాళ్ళతో
నెత్తయు గాందినీతనయు నేచి కసిక గృతవర్మకేతులక
బంతముమీఱ మొట్టి నిజబాహుబలంబున మోచి సారణుక
వంతల నొవ్వఁజేసెను నవారణబాణశృపాణపాణీయై. ౨౨౫

క॥ సారణయుయుథానులు నక్రూరుండు గృతవర్మ వాని ఘోరహతులచే
ధారణి మూర్ఖిలిరి ధాత్రీహములు గాలిగూలుతీరునఁ బడపక. ౨౨౬

ఉ॥ జాంబవతీతనూభవుండు సాంబుండు గైకొని ముద్గరంబు నా
డాంబికుముద్గలంబును దటాలునఁ జెండఁగ వైచి వెండియుక
డంబుగ దానితోన నకటావికటంబుగఁ గొట్ట నాతఁ డా
సాంబునిఁబట్టి బాహువుల క్షౌత్రలమందునఁ గూల్చఁ బెల్చినక. ౨౨౭

ఆ॥ సాంబుఁ డంతలేచి సరగునఁ దద్దంతవక్త్రపాదములను బట్టి యిలను
బడఁగవైచె నద్ది కడుమితగాఁ దోచె నర్చజనులతో రసాతపేంద్ర! ౨౩౨

ఆ॥ అపుడు దంతవక్త్రఁ డవలీలగా లేచి యఖిలభవనములును నార్వ నట్ట
హాస మాచరించి యా శంబరారితో బలుకఁదొడఁగె నిట్లు పరుషవీతి. ౨౩౩

మ॥ మదనా! మీరు యయాతికపుత్రును సామాన్యుల్ బరాస్కందులు
స్థదసప్రాంగణభీరువుల్ ఖలులు నానాగోత్రసంజాతదు
ర్మదమత్తాంధక యాదవప్రభృతులై మాయంతవాల్లరేరటం
చెదలో సిగ్గును వీడి వచ్చితివిరా! యీవాటి కీరీతిగాఁ. ౨౩౪

క॥ వచ్చితివి పామ్ము మీరిపు డిచ్చటఁ బదిమంది గలిసి యేకాకిని నన్
విచ్చవిడి బాధింతురె? మచ్చరి ధర్మంబె వేయిమాట లిఁకేలా? ౨౩౫

తే॥ అయిన నిన్నన్నచో దోషమత్తుఁగాని నన్నుఁ గన్నట్టి తండ్రిని నీకులంబు
నిండఁజేసిన దోషంబుఁ జెందదందు వెయ్యిహేతువుల్ గల వర్షి వినుమ దుష్ట!

సీ॥ ఎవఁడు జరాసంధు నేపున కోపకకూపారమును జేరి ప్రాపుఁ గోరె
నెవఁడు మహాకాలయవనునిధాటికి భయమినుడింపఁగా బాటిపోయె
నెవ్వఁడు వ్రేతల యిండ్లలోఁ జొరఁబడి దధినవసీతముల్ దస్కరించె
నెవ్వఁడు వేదశాస్త్రీరితిధర్మముల్ దాటినబాటల మాటలాడె

తే॥ నెవఁడు గోపికాబాలుల యిండ్లకరిగి కూనరాగంబులం దీసి కొంటెయయ్యె
నెవఁడు టక్కులం డెక్కుల నేనరేఁగె నెవ్వఁ డేవగింపులకును నేవవడఁడొ.

ఉ॥ ఎవ్వఁడు గోపికాంగనలయెంగిలికూడు భుజించి మెచ్చునో
యెవ్వఁడు రాసమండలుల నెబ్బెఱికంబుగ నాటలాడునో
యెవ్వఁడు నందు గోవులను నెల్లపుడున్ దమిఁ గాచుచుండునో
యవ్వికటుండు కృష్ణుడుగదా నినుఁ గాంచినతండ్రి దుర్మతీ! ౨౩౬

తే॥ అట్టి నీచుండు నీ తండ్రి యల్పరాజ్య
మును గడించి ప్రభుండయ్యెఁ బుష్పబాణ!
యతని దయ నుగ్రసేనుఁ డా యలఁతి దొరత
నంబుఁ గైకొని యాదవనాథుండయ్యె. ౨౩౭

తే॥ అంతమాత్రన రాజసూయం బతం డొనర్పఁదలవడె త్సుద్రమా నక్క సింహ
పంచనఖములతోఁ గలహించునట్టు లబ్బురమగుఁ గాలగతి దురత్యయంబు.

౪౦. అనవుడు దంతవక్త్రునిను చంగళపుంజీయి సబ్బాచాక నో
దనుజకులాభమా! మునుపు తామ్రకేతుంజీవనవృత్తంబుచు
మనఁ గను బాపియుండిన యదుశ్రవణరాక్షసుల ప్రతాపముల్
విని కని యుండ నక్కరైన చిన్మయ మితక గను దెలిసి పుంటి! ౨౪౧

౪౧. కేనీ నుంఁగినినని మారణమున నెఱిగి మృతము మాత్రోఁ దేయక
బునితివి ధార్మికుల కిది దానకకులనాపకా! యభవ్రముగాదే! ౨౪౨

౪౨. వెండియు వ్రోలుండగు వను విచ్ఛిన్నంధునను నందుండను నామంబుచు
జన్మంబై త్రి గోపాలకులకుం బాలకుండై యెరుఁగుననియు, వర్జితలంబున విసింపు
గోపికాగోపకులు శ్రీరాధామాధవతమిరుదెంచునపులగు గోలోకవాసులనియు,
నెవఁడు లోకాధిరాముండనియు, బరంధాముండినియు నసంఖ్యబ్రహ్మాండవిభుం
డనియు, గోలోకేశ్వరుండనియు, భగవంతుండనియు, బరాత్పరుండనియు వేదాంత
విదులచేఁ గొనియాడఁబడునో యే మహామహంబు స్వతేజంబున సర్వచరాచర
తేజంబులు లీనంబుగాఁ బ్రకాశించునో యా పరమేశ్వరుండే దుష్టకేతుశార్థంబును
శిష్టకేతుశార్థంబును శ్రీకృష్ణనామధేయంబునం గోకులంబునం బరిపూర్ణశమావ
తారంబై తైసనియు మరుతుండను పార్థివేంద్రుండే యా కృష్ణవరంబుచే నుగ్రసేనుం
డనుపేరం జనించి యాదవేశ్వరుండై నిరంకుశంబుగా రాష్ట్రాదులఁ బరిపాలించు
చుండెననియు, దైవార లండఱును బూర్వజన్మాష్టితాగణ్యపుణ్యంబులచే జన్మించి
రనియు గుత్తెఱుంగుము, ఇట్టి మహాత్ములం మూలవాడుట వాఙ్మీక కేమలకుం
దోడగు. అట్లు నిందించినను జంబుకాచివంబు లక్ష్యంబుజేయుని పింగంబుభంగిని
శ్వానధ్వానంబులను వినని మత్తమాతంగంబుభంగంబునను, బెడదెనిం బెట్టదఁ గాన
మూరుండవైన మిన్నక కదనమ్మనకుం గదలిరమ్మన నద్దనుజేంద్రుండు రోషా
వేశపరవశుండై ౨౪౩

తే॥ గదను లక్షభారాంచితఁ గరమునఁ గొని
మరుని యరదంబుపై వైవ హరినహస్ర
మిలను గూలియు నకిలించి నలుగడలకు
వెఱపుతోఁ బాఱఁదొడఁగెను ధరణినాథ! ౨౪౪

ఉ॥ పిమ్మట నమ్మరుండు ధృఢవిస్తృతమా గదఁ దాల్చి దైత్యున
క్షుమ్మనఁ గొట్ట వాఁ డలఁతిగాసిని జెందె ననంతరమ్మునం
దమ్మనుజాశనాంగజుల కమ్మతమైన గదాహవమ్ము ఘో
రమ్ముగ నయ్యె కొండ మృగరాజులు బోటిగఁ బోరినట్టులకా. ౨౪౫

అ॥ అంత దంతవక్త్రః డాత్మీయభుజదండ
ములను గృష్ణపుత్రుః బుష్పబాణు
మృగవిభుండు బల్లి మృగరాజనుంబట్టి
క్షోణిఁ గూల్చినట్లు గూల్చె నవల.

—౨౪౬

చ॥ మదనుఁడు లేచి కర్బురు నమందముగాఁ గొని త్రిష్టి బాఁద వాఁ
డదటుగఁ గ్రక్కినెత్తురుల ననులు చూర్ణముగా ఖలాంగుండై
యాదవఁడెంది ప్రహాదిని నహార్యము గూలినమాడ్కి సామృతో
న్దనమునంబడక భువి వణంకె జలించె జగంబు సర్వమున్.

—౨౪౭

ఛ॥ అంతట వాని తండ్రియు మహావిబుధుండును బుద్ధిశాలియున్
శాంతుఁ డుదారచిత్తుఁడు రసజవరుండగు వృద్ధశర్మ ని
శ్చింతగ సంధిగోరుచు స్వసేవలఁగూడి సతీసమేతుండై
కంతుని చెంతకుం జని మొగంబున దోసిలఁగూర్చి యిట్లనెన్.

ఞ॥ దీనశరణ్య ! వృద్ధులము దీనులహా మముఁజూచి నీతనిన్
మాని శ్రుతిసద్ధమును మంటను గల్పుచు దుర్మదాంధుండై
పూనిక నిన్ను డీకొనిన పోకిరి నా నుతు సత్కృపామతిన్
మానక కావవేడెదను మస్మధ ! యాదవవంశదీపకా !

—౨౪౮

అ॥ అట్లు వేడి బలుల సంగజునకు నిచ్చి యాదవప్రవరుల యర్చనబడసి
యాత్మకీయమా మహారంగవట్టణమునకు మరలఁ జేరె భూవరేణ్య !

—౨౪౯

తే॥ అవలఁ బంచబాణుఁడు దక్షిణార్ణవమున
స్వబలములతోడ భక్తితో జలకమాడి
కొట్లకొలఁదిని గోవులున్ గోపకులును
సంచరించు నుశీనరస్థికిఁ జేరి.

—౨౫౦

క॥ పౌరులు భయభక్తుల నిడు క్షీరంబును బెర్గు వెన్నఁ జేకొని యర్చల్
భూరిగఁగొని గజహయరథహారాంబరమణులఁ బొంది హర్షముఁజెందెన్.

—♦ మస్మధుఁడు విదర్భాదిదేశంబులం గెలుచుట. ♦—

ప॥ పదపడి సమృదనుండు గదలి మణిరత్నమయంబై సర్పంబులతో భోగ
వత్తిపురంబు మోల్పారునట్లు రాజన్యులతో నొప్పారు చంపావతీపురి కరిగి తదధిపుం
డగు హేమాంగదునిచే బూజితుండై కరంబులం బరిగ్రహించి నమస్కారంబులం
గొని సంతోషుండై యా భూపలలామునకుఁ గింజల్కసముపేతంబగు హారంబును,

సహస్రదశంబులతో కోభిల్లు దివ్యవస్త్రంబు నొసంగి సవరివారంబుగా పిక్కిని
పలుమాఱు దుందుభులు మ్రోగించుచు వివర్ణదేవంబులకరుగఁ జహ్నిజఘాని
యగు కుండినపట్టణంబునందుఁ జెలంగు భీష్మకుండిను రాజవ్వలరాజునాక విని
సంతోషించి చని యాతనిని సదనంబునకుఁ దోడ్కొనివచ్చి పూజించి నివ్యాంబ
రాధరణంబు లొసంగి ముక్తాహారాదుల సమర్పించి యభిముఖుండుగా నాకంప
ర్పుం డామోదంబుజెంది మాతామహంబగు సమృద్ధరాజునకుఁ బ్రణామంబు
లాచరించి సైన్యసమేతుడై కుంతిపరదేశంబుల కేరి, ౨౫౩

—♦ మన్మథుం డగస్త్యమహామునిం గాంచి స్థానోపదేశంబు పొందుట, —

తే॥ మలయభూధరపాదీర మామలములు నల్లగా పిచుచుండగఁ జందనతరు
కేతకీపుష్పవాసనోపేతమలయగిరి చగన్ముగ దీతాన్ధి పీక్షించి భక్తి, ౨౫౪

చ॥ కరముల మోడ్చి కీర్తిబల కాతుకనంపక లిచ్చుచీ వెనల్
గరము గ్రహించి మాని నడుగన్ సమకట్టి నిజుల్ సతాంగుడై
యరయజగంబు దృశ్యమగు నర్థ మసత్యముగాదె యెట్టితఁ
వజలుచునుండె వత్సముగఁ? బల్కుము! యోగినిలావతంసమా! ౨౫౫

తే॥ వెండి జీవుండు బ్రహ్మాంశకుండు ముక్తం
డునుగదా యాతఁ డెట్టితఁ గొనములగుమి
బద్ధుడయ్యెడి? బ్రహ్మవిద్యర్య! చెపుమ!
కుంభసంభవ! దివ్యచక్షూ! మహాత్మ! ౨౫౬

చ॥ అనఁగ నగన్ముగ డిట్లనియె నంగజ! నీ వల కృష్ణపట్టివై
యనఘుండవై మహాత్ముడవు నై యిటు లగ్గుట లీలయై జగం
బునకు శుభంబునెక్కింపుప మూలమగున్ హరివోలె నీవిలన్
జననముఁ జెంది మానవుల సాడఁగఁ ద్రిమృదుచుంటివో పృథూ! ౨౫౭

తే॥ సత్యరవి ప్రతిబింబము సలిలమందు సత్యముగఁ దోచినట్టులన్ సకలవిధుల
తత్త్వమునకును మఱియుఁ బ్రధానమునకుఁ జూడఁడగినది శ్రీకృష్ణమానువర్య!

ఉ॥ ఎట్టుల నద్దమందు మొగ మెట్టుల సైకతమందు జీవనం
జెట్టులఁద్రాట సర్పము నహీనముగా నిజమాచుఁ ద్రోచునో
యట్టుల నీజగం బనృతమైనను నిక్కువమట్లు దోచు నిం
కట్టుల నిట్టి జీవుండు తదంగగుణంబుల బద్ధుడౌఁ జూమీ! ౨౫౮

చ॥ అనఁగ ననంగు డిట్లనె మహామునినాయక ! జీవుఁ డేవిర
త్తిని గుణపాళిఁ జిక్కుపడి తిమ్మట సెందఁడో? యేయుపాయపం
ధను గుణరాజిఁ జిక్కుపడి తెల్లడమొందఁడో? యట్టి సంగతుల్
గనికరముఁ ఘటించి పలుకన్వలె బ్రహ్మవిదగ్రీణి! గుణి! ౨౬౦

ఉ॥ నావు డగన్ముఁ డిట్లనె ననంతశయానకుమారరత్నమా !
యేవిశుఁ డవ్వీవేకము గ్రహించి జగంబు మనోమయం బటం
చావులవీడి యుండెడినో యావిబుధుండు సనాతనంబు సౌ
ఖ్యావహమైన బ్రహ్మపదమందఁగలండు నిరర్గళంబుగాఁ. ౨౬౧

ఉ॥ భావుకభీతిజన్మమృతి బాధలు నాథులు వ్యాధులుఁ డుధల్
యావనబాల్యపృథ్వి లహంకృతులుఁ మమకారముల్ రతుల్
గావరముల్ విమోహములు గప్తసుఖంబులు మంచిచెడ్డలు
నేవర ! యాత్మ కంటవని నెమ్మదిసమ్ముమ ! కొంకులేనటుల్. ౨౬౨

మ॥ నిరహంకారము నిష్కలంబుఁ బరముఁ నిర్దేహముఁ బుద్ధము
ద్ధురముఁ శుద్ధము సర్వతోమాఖము సంతోషస్వరూపంబు శ్రీ
కరముఁ బూర్ణ మనాదిమధ్యలయముఁ కాలాత్మకంబుఁ గుణా
కరముఁ బ్రహ్మమటంచెఱుంగు నెవఁడా గాఢజ్ఞుడే ముక్తుడౌ. ౨౬౩

చ॥ ఎవఁడు ప్రపంచమంతయు శయించెడి కాలమునందు మేలుకొం
చవితధతత్వముంగనుచు హాయిగనుండునో యామహాత్ము నీ
భువనముగాని మానవసమూహముగాని మతేదిగాని యె
ట్టివిధిని జూడలేదని కడిందిగ డెందమునందు నమ్ముమా ! ౨౬౪

న॥ మఱియు గగనానలానిలంబులు గోష్ఠకాష్ఠరేణువులకుం జిక్కుపడక
మెలంగుభంగిని, స్వచ్ఛంబగు స్ఫటికంబు పీతారుణకృష్ణవర్ణంబులతో సంక్ర
మింపనిసరణిని గుణంబులచేఁ గట్టువడక తాకికోక్తులచేఁగాని లక్షణధ్వనివ్యంగ్యం
బులచేఁగాని తెలియఁబడక ప్రత్యేకైసుమాననిగమాత్మజ్ఞానంబులతోఁ గొందఱచేఁ
గర్మమనియు గొందఱచేఁ గర్తయనియుం గొందఱచేఁ గాలంబనియుం గొందఱచేఁ
యోగంబనియుం గొందఱచే సాంఖ్యంబనియుం గొందఱచే వాసుదేవుండనియు,
గొందఱచే బరమాత్మయనియుం గొనియాడఁబడుచు వెలుంగు నాబ్రహ్మంబు
శ్రవణమననేదిధ్యానంబుల విచారించు పుంగవుండు నిస్సంగుండై సుఖయై విరాజిల్లు
ప్రచలదుడకంబువలనఁ బాదపంబులు చలించినవగిదినిఁ దిరుగుడుకండ్లకు ధరణి
తిరిగెడితీరుసను, గుణంబులచే భ్రమించు మనంబున కాత్మయందు జననమరణాది
దుఃఖంబున్నట్లు తోచుచుండు, భ్రాంతిలగువారలు కరంబుచేఁ దిరిగెడి కొఱవి
శరణిని జేసితిని జేయఁగలను, జేయుచున్నాను, నీవు సుఖవి. నేను దుఃఖిని. నిది

ఇదినాది యదినీది యని యజ్ఞానంబునం బలుమాటుబలుకుచుండు భ్రమించుచుండును. సర్వరజస్తమోగుణంబులు మాయాగుణంబులు గాని యాత్మగుణంబులు గావు. ఈ గుణంబులతోడనే తింతువులతోడఁ బలం బేర్పడినట్లు జలం బేర్పడియె, ఇందు సాత్త్వికు బూర్వతాకంబునకు, రాజసులు మధ్యతాకంబునకును, తామసు లోతోతో కంబునకుం జనుచుండును. అంశకారంబున విజ్ఞప్తుం గాంచి సర్వంబను బుద్ధిజనించి నట్లును, దూరంబునుండి మరీచికలంజూచి జలంబున ప్రవృత్తికల్గినట్లును. గుణత్రయ భూయిష్ఠంబగు నీజగంబు మిథ్యాత్వహంబై నను శక్తింబును భావంబు వొడిము. వృద్ధరాజులు గతించినతోడనే కుమారురాజులు పట్టాభిషిక్తులై రాజ్యసుఖం బను భవించినట్లును, సరకవాసులు వాపంబులు క్షయంబుగా ములినచ్చి సుఖం బొంది నట్లును, మానవులకు సుఖదుఃఖంబులు గలుగుచుం దొలఁగుచుండును, మేఘం బులును, దేహగుణంబులును, నహోరాత్రంబులును మొదలగు వి నియతంబుగా నుండక మాటుచుండును గాదె? అట్లే జగద్దేహంబులనుకై కల జెలుగునది. అందుఁ దారతమ్యం జెప్పి యు లేదు, చెక్కులుచచ్చిచ తిరుణంబునం బులకు నిశం బుతోఁ బ్రయోజనంబులేని ఫక్కిని, నొడ్డకైన తుణుకున నుడువంబుతో లాభంబు లేనివిధంబునను, జ్ఞానంబు గల్గినవాని కీసంసారంబు వలన శలంబు గానరాదు. వెండియుఁ జక్కని మార్గం బన్వేషించి యవలంబించి సమదృష్టితో నెల్లెడల సంచ రించెడి సంయమిండునకుఁ దర్పణంబుతో నుపయోగం బుండునే? ఎట్లిందుం డుదక పాత్రంబుల నానారూపంబులఁ జెలంగుచుండునో యెట్లగ్ని యింధనంబుల నానా రూపములఁ బ్రకాశించుచుండునో యట్లే యద్వితీయుండును, భగవంతుండును నగు నాపరమాత్మయు స్వకృతంబులగు దేహ్యాదులయందు ఘటమతాకాకబాహ్యభ్యంతరంబులందును నానారూపములతో విరాజిల్లు. ఇట్లు చెలంగుచున్నను స్ఫటికం చితర వర్ణంబులతో లిప్తంబుకానిచాడ్పున బ్రహ్మంబు తద్గణంబుల నంటకుండు, శాంతా త్ముండును, గృష్ణభక్తుండును, జ్ఞాననిష్ఠుండును, విరాగియు నగు మహామహుని బూర్వోక్తగుణంబులు స్పృశింపనేరవు. ఎందు సదానందమయిందై బాలోన్మత్త పిశాచంబుల విధంబున సంచరించునో వాడే జ్ఞానియని యెఱుఁగుము. సూగిన్వద యంబున ధ్వాతంబు ధ్వంసంబై గృహంబున సర్వదార్థంబు లగువడినట్లు జ్ఞానోద యంబున నజ్ఞానంబు నశించి నిరతిశయంబగు తిశ్శ్యులు గనుపడుచుండును. ఏక పదార్థంబై పృథగ్ద్రవ్యంబులగు నింద్రియంబులచే బహుగుణాన్ద్రియంబై నట్లు శాస్త్రానుసారంబులగు వేదాంతవాక్యంబులచే బ్రహ్మపదార్థంబు హాప్రకారంబులుగా నర్ణింపంబడుచుండు. కొందఁ జిద్దాసన భరంబుండును గొందఱు విష్ణులోకంబ నియు, గొందఱు వ్యాప్యంబగు వైకుంఠంబునయు, గొంఱులై నల్మొంబునందు గొందఱు ప్రకృతిపరంబగు గోలోకంబునయు గొందఱు విదంబుల పరమంకుండం బనియు వచింతురు. జ్ఞానవైరాగ్యభక్తిభాససంభరితులగువారే శిష్యుదురు కర్ములగుదురు. శ్రీకృష్ణునికి భక్తుడగువాడై నెల్లనాధుండును, బ్రాప్యమిందును బురు

పో త్తముండునునైన యాతని పదంబుఁజెంది పునర్జన్మం బెత్తక యానంద మనుభవిం
చునని తెలిసికొనుమన నా కుసుమశరండు పులకితగాత్రుండై యమ్మహామునికిఁ
బూజించి నమస్కరించి కృతాంజలియై తదాజ్ఞఁగై కొని సపరివారంబుగా వీడ్కొని.

తే॥ తామ్రపర్ణిఁ గృతమాలఁ దానమాడిఁ రాజపురమున కరుగఁ దద్రాజు సాశ్వ
నామధేయుండు నాచేతఁ గాముఁడాది యాదపులరాక విని కని యతిరయమున

ఉ॥ వానరనాథుఁడౌ ద్వివిదుపాలికిఁ బోయి స్వకీయసంగతిన్
బూని వచింపఁగా నతఁ డమోఘముగాఁ జెలికిన్ సహాయ మ
న్యూనమొనర్పఁగాఁ దలఁచి యుగ్రత నున్వేజలింపఁజేయు చా
మీసపతాకు చూడలను మేమెయిఁ దాకె విదేహభూమిసా ! ౨౬౭

మ॥ ద్వివిదుం డట్టులఁ దాకి దంతములతోఁ దీక్ష్ణంబుతా గోళ్ళతో
నవించిత్రంబుల స్వర్ణభూషితములన్ సంస్తవ్యముద్రావితా
నవరోచ్చాయ మహాధ్వజంబులను నా నారీతులం జించి య
శ్వవితానం బరదంబులన్ జెడునటుల్ సాగించి జృంభింపఁగాన్. ౨౬౮

ఉ॥ అంగభవుండు గన్గొని రయంబున స్వందనమెక్కి శ్రోత్రముల్
గింగురనంగఁ డంకృతులఁ గేరుచు సల్పఁగ వాఁడు స్వీయమా
తంగమునుండి మారుని రథంబుపయిం బడి దీర్ఘమైన తోఁ
కం గొని సాతపత్రేతురగం బరదంబుఁ గదల్చె భూవరా ! ౨౬౯

క॥ అవల ననంగుండు శరచుల ద్వివిదుని మెడవైచి లాగెఁ బిగ్గుట నాతం
డవితధరీతిని జేతోభవునిన్ మర్దించె వజ్రబహుదృఢముష్టిన్. ౨౭౦

క॥ అంతట నంతకనిభుండగు కంతుండు విలునెక్కుపెట్టి కొశలమునఁ గ
ర్ణాంతము నంటగ లాగుచుఁ బంతముతో వానిపైనిఁ బజపె ధరేశా ! ౨౭౧

చ॥ పఱపిన నమ్మహాశరము వానరనాయకుఁ బట్టి కొంచునం
బరమునఁ ద్రిప్పి యంతమున బాధలు పెక్కులుగల్గ లంకయన్
బురి శత్రయోజనంబులకుఁ బోయిపడన్ విసరెన్ దదంగజుం
డఱిముఱి సాశ్వయోధులగు నాసురులం దునుమాడి గంటలోన్. ౨౭౨

చ॥ జయమును బొంది దుందుభులఁ జక్కగ మ్రోయనొనర్చి తద్బలుల్
రయమునఁ గొంచవాచిని విరాజిలు శ్రీమధురాపురంబు ని
ర్భయముగఁ గాంచి మంగళకరంబుఁ ద్రికూటమునెక్కె లంకనుం
డి యల కపింద్రుఁడున్ గడువడిన్ దదహార్యముఁజేరి వెంటనే. ౨౭౩

తే॥ అచట వీడ్కొని మైరాకమనెడి గిరికిఁ జేరి యటనుండి వెడలి యాసింహశమున
కరిగి యటనుండి భారతధరణిఁజొచ్చి యచటనుండియు శీతాద్రి కరుగుదెంచి

క॥ మఱి యచ్చటనుండియు శరవరయతము విరిగిపోయి ముద్రాబ్రష్టమైనట్లు
పునఃమున కరిగెను భరితీవర! మాయం వాయునుండి పైను బయలుపడ్డది. ౨౭౧

క॥ ఉత్సాహాన్నితమతితో మత్స్యానతికి నే మానవనాథా!
సత్సంగతరసిహితతివత్సలయగు "రామకృష్ణ వరధర" కవిరాజ్. ౨౭౨

తే॥ ఆరిగి యచ్చట వితయోజనాయతమును
గార్హగ్యహమ సముద్రంబు గాంచి వాని
వేలఁజేరి సాంబాదులఁ బిలిచి నభను
సలిపి యందు నుద్ధవునకుఁ బలికె నిల్లు. ౨౭౩

తే॥ కర్పూరశ్రేణివిమలంబు లంకావ్రజంబును నిక్షలులును విభీషణుఁ డిట్టిద్రవ
మునకుఁ బడియెను! మూలంబు మనకు బయలనియ్యకుండినఁ కేసరిదేమో? చెప్పును!

చ॥ అరంగ నతం డిటుల్ పలికె మూలంబుననా! రతీశ్వరా!
యనఘండనై సురాధిపతినై యనఘండజహ్నుచనుఁడనై
ఘనచరితుండనై సుగుణకాంతుండవై పడివై యలంకార
తను నను నక్షయంబునై పడి! పెదవారికిఁ గూడ మాయయే? ౨౭౪

తే॥ స్వామి! మీయాజ్ఞ బ్రహ్మాండ శంకరముఖ
దైవతంబులు శిరములన్ దాల్చుచుండ్రు
నేను దాసానుదాసుండ నీకుఁ జెప్ప
నంతవాడనె? నానతు లందికొనుము! ౨౭౫

క॥ పదపడి భగవంతుండును యదుకులముఖ్యుండు శంఖరారి రతీశుం
డు దయాళుండు ఘనబలుండౌ మదనుం షోక కాశితంబు మంచిది గొంచున్,

చ॥ వనుజనరేణ్య! దర్శకుండఁ దృప్తరఁజేరితి గాన భోజన
పున కిపు డీపు కానికలమొత్త మొసంగుము లేనిచో మదీ
యనిశితకార్మకకోద్ధవ మహాశుభారిలతోడ మిమ్ము భం
డనమున సేనలం దగి హుటాహుటిఁ ద్రుంచెదనంచు వ్రాసియున్. ౨౭౬

ఉ॥ విల్లునఁ గూర్చి నల్లడలు భీతిఁ బ్రతిష్ఠనిసేయఁ హంకృతుల్
బెల్లుగ నాచరించెయు విభీషణనేశ్వరభాసలిన్ విరా
జిల్లువిధంబునం బఱుప శీఘ్రముగా నది దివ్యకాంతి భా
సిల్లుచుఁ దన్ని శాటపతిచెంతఁబడెన్ బెరున్ సభాసదుల్. ౨౭౭

చ॥ పడినశరంబునుండి సరభక్షకముఖ్యుండు పక్ష మొక్కటిన్
పడిగొని వానినిం జదివి బాపురె! చాగురె! యంచు వింతలన్
బడి సభనున్న భాగపుని భక్తినిఁ బూజలొనర్చి భోజన
పుం డెవఁడో? బాణమేరిదిది! బూసనుఁ గ్రుచ్చిరయిల్లు చెప్పమా! ౨౭౮

క॥ అడుగఁగ నటు కవి మఱియనఁ గడఁగెను మును దీనికొక్కకథ దగు దానిన్
గడువినవారికిఁ బాపము లడఁగును ఫలమబ్బు వినమ ! యాసురవర్యా!

తే॥ పూర్వమందున బ్రహ్మకుఁ బుత్రులైన సనకముఖులు యదృచ్ఛగా స్వర్గమువిడి
విష్టవత్రయమును దిగ్గి విష్ణులోకమునకు నేగిరి తద్విష్ణుమూర్తినిఁ గన. ౨౮౬

తే॥ అంత సంతోపుర ద్వారమందునున్న జయవిజయులు దిగంబరుల్ శాబకులయి
వచ్చినట్టి యామునుల లోపలకుఁబోవ నడ్డగించిరి బెత్తుబులొడ్డి దేవ ! ౨౮౭

ఉ॥ అవల నమ్మహర్షులు మహాగ్రహమొంది కుబుదులార ! యా
శ్రీవిధునిన్ విలోకనమాఁ జేయఁగఁబోయెడి మమ్ము నడ్డి బ
ల్కావర మిట్లుజూపితిరి గానఁ ద్రిజన్మములన్ నిశాటులై
భావముఁజెంది యారలటుపైఁ బరిశుద్ధులు గండు మెండుగాన్. ౨౮౮

వ॥ అని శపియించినయనుక్షణంబునం దా జయవిజయు లానందసంధాయ
కంబగు తద్భవనంబునుండి యధఃపతితులై దితిగర్భంబునందు హిరణ్యాక్ష హిరణ్య
కశిపులను నామంబులతో జన్మించి దైత్యదానవపూజితులగుచు లోకంబులం
జీకాకుపరచుచుండం పరాత్పరుండు యజ్ఞవరాహవతారం బెత్తి జలంబునుండి
యిద్ధర నుద్ధరించుచు నాహిరణ్యాక్షుని నొక్కముప్పితో నష్టపరచి తిరిగి నృసింహవ
తారం బెత్తి హిరణ్యకశిపుం జీల్చి సుఖంబులం గల్పించె. ద్వితీయజన్మంబునం
దా ద్వారపాలకులు కేశినీగర్భమందు విప్రునకు రావణకుంభకర్ణు లను నామ
ధేయంబులతోఁ బుట్టి జగత్కంటకు లగుచుండం పరమేశ్వరుండు గని కనికరించి
శ్రీరామనామంబుతోఁ గౌసల్యకుం జనించి కృమంబుగా లంక కరిగి భండనంబున
నా గండల నిర్దురను ఖండించె. వెండియు నీ మూఁడవ జన్మంబునందు తుత్రియ
వంశంబులందు శిశుపాలదంతవక్త్రులను నభిధేయంబులతో నుద్భవించి వర్తమా
నంబునం జెలంగుచున్నారు. అవ్వారిని వధించుటకై పరిపూర్ణతముండును నసంఖ్య
బ్రహ్మాండవిభుండును గోలోకప్రభుండును నగు నా భగవంతుండు యదుకులంబున
శ్రీకృష్ణనామంబుతో నుద్భవిల్లి లీలోల్లాసపరుండై ద్వారకాపురంబున విరాజిల్లు.
ఈ మహామహునిచే నా శిశుపాలదంతవక్త్రులు ధర్మరాజ రాజశూయాధ్వరం
బునం జరుగు సాశ్వయుధంబున నిహతులు గాఁగలరు. తద్ధరి కొమరుం డీమరుం
డనియు, నిపుడు కోదండనిర్గతంబై యతిజవంబున దశదిశలం బ్రకాశింపం
జేయుచుఁ దటిత్వనంబుతో వచ్చిన బాణం బాతనిదే యనియు భోజభూపుం
డుగ్రసేనుండనియు నాతండు రాజనూయంబుఁ జేయందలంచి దిగ్విజయార్థంబై
యీ కృష్ణకుమారునిం బుత్తెంచె ననియు గుత్తెఱుంగుమన శ్రీరామభక్తుండగు
నవ్విభీషణుం డా శ్రీరామచంద్రుండే యీ శ్రీకృష్ణచంద్రుండని తెలిసికొని పుణ్యజన
సందోహసమన్వితుండై బలులం గొని యంబరమార్గంబునం బుష్పబాణు బలం

బాలోకించుచు నతనించేది ప్రదక్షిణంబు లాచరించి నామౌగదండ సైన్యామంబులం
గావించి తదభిముఖుండై దోసిలియైచుచు నిట్లు వినుశించె. ౨౫౯

మ॥ అరవిందాయతలోచనాయ మహాతే య-గ-నభూతాయ తే
ధరణీభారనినారకాయ అరవే ధర్మానతాయ ప్ర
హరిపుత్రాయ మహాత్మినే భగవతో నమః ప్రహరీక్షితో
ధ్వజదీపానహితాయ దేవనుతయే మహాప్రహరే నమః. ౨౬౦

తే॥ మత్స్య! కచ్చప! వాహూ! మనుజసింహ!
వామనా! రామ! శ్రీరామ! రామ! మత్స్య!
కల్కి! శ్రీవాసుదేవ! సహర్షణ! ర
తీశ! జగతీశ! నన్ను రక్షింపుచుండు. ౨౬౧

తే॥ షోడశోపచారముల సన్తాపరీక్షిం బూజింజేయ సంతప్తుడౌ పుష్పకేసుడు
జ్ఞానభక్తివైరాగ్యముల గరుణతోడ నొసంగి మతీ యాదరించి సముచితశక్తి.

౩॥ బ్రహ్మదత్తపద్మరాగశిరోమణి చంద్రదత్తకాంత చంద్రకాంత
భవ్యవస్త్రములను పౌలస్త్యదత్తమా రత్నమాల నిచ్చె రక్తితోడ. ౨౬౩

తే॥ అంతెటా విభీషణుడు మహాముదమున
శంబరారికి బలులను జక్క నిచ్చి
మొక్కి స్వీయమా లంకయన్ పురపరమున
కరిగె ధరణీశ! బహులాశ్వ! యవల వినుచు!

తే॥ రతివిభుడు ఋషభాద్రి శ్రీరంగపురము గాంచి కన్యాని ప్రార్థికల సరస్వ
తీనదిం జూచి కావేరి దివిరి దాటి సహ్యాగిరిదేశమున కేగుసమయమందు.

ఉ॥ పిల్లలు సేరి చప్పటల వేయుచు బాటుచు వెక్కిరించుచున్
బెల్లగ నల్లరుల్ సలిపి కీకినఁ దాకినఁ గూడ నుల్లమం
దుల్లసమూని స్వాంశకము నొందు దిగంబరు ముక్తకేశుల బు
ష్పలసదంగు భీషుగని యుద్ధపు నిట్టులఁ బృచ్ఛజేసెడిన్. ౨౬౬

క॥ సత్తమ! బాలపిశాచోన్మత్తులవలె దిగ్గుచు ననమానించిన నో
రెత్తక వచ్చెడి నీ సమచిత్తుండెవ్వండో నాకు జెప్పుమనంగన్. ౨౬౭

శా॥ చిత్తోద్భూతున కుద్ధవుం డిటుల వాచింపం గడంగెన్ దహో
విత్తుం డచ్యుతసత్కలాకలితుడున్ వేదాంతవిద్వర్యుడున్
సత్తాభ్యాతుడు గామకోపమదమాత్స్య్యాదిహీనుడునొ
దత్తాత్రేయమునీశ్వరుం డతడు కందర్పా! యటు ల్గొంచుమా! ౨౬౮

క॥ ఇతని ప్రసాదంబున భూపతులు సహస్రాక్షునాది పరములు యదుసం
తతులును సిద్ధులఁబొందిరి రతిపతి ! యన నాలకించి ప్రద్యుమ్నుండుకా. ౨౯౯

క॥ తనశిబిరంబున కేతెంచిన దత్తాత్రేయమునికిఁ జేసి సవర్యలో
ఘనసింహాసన మిడి యిట్లనియె వినయపూర్వకముగ నంజలితోడకా. 300

తే॥ పరమహంస ! దత్తాత్రేయ ! బ్రహ్మభువన
గతులఁ దత్సమార్గమున నవితథఘక్కి
జెప్పి నా సంశయముల నశింపఁజేయు
మనఁగఁ దన్మునివర్యుండు ననియె నిట్లు. 300

వ॥ వస్త్యభావంబునం యల్కాప్రయోజనంబును, దద్భావంబునం దత్ప్ర
యోజనాభావంబును జెలంగిన ట్లెంతవఱకుఁ దత్త్వం బజ్ఞాతంబై యుండునో తావ
త్పర్యంతం బీజగంబు సత్యంబుగాఁదోచి ప్రయోజనకరంజుగానుండు. ఎత్తఱిఁ దత్త
త్వంబు తెలియంబడునో యత్తఱి నద్దానితో ఫలంబు గానరాదు. శరీరంబునకుంగాని
లాఁతిదానికిఁగాని ముకురంబునం బ్రతిబింబంబు గన్పడక ముఖంబునకు మాత్ర
మగుపడినట్లు ప్రధానార్థంబునందు జీవుఁ డా పరాత్పరుండని తెలియంబడక
జ్ఞానంబుమాత్రము తెలియంబడునని వక్కాణింప నప్పక్కిడాల్పేల్పుపట్టి యమ్మునికి
నమస్కారమ్ములం గావించి వీడ్కొని ద్రవిడదేశంబునం జెన్నారు వైకుంఠాచలం
బున కరిగి సత్యవ్రతుండును రాజర్షివర్యుండును ధర్మజ్ఞుండును సత్యవాక్సామాంకి
తుండు నగు తద్ద్రవిడవిభునిచేఁ బూజాదులం గైకొని, 30౨

ఉ॥ శ్రీలకుఁ దల్లియిల్లగుచు శృంగములం బొలుపాటుచుండు శ్రీ
శైలముఁ గాంచి యందుఁ దగు శంకరుఁ గన్గొని కాంచి భ్రాతృ
న్బాలు పడననుం గని వినాయకునిం దిలకించి వీచికా
జాలయుతింబు పంప యను సత్సరసిక గనులారఁ జూచియున్. 303

క॥ గోదావరి భీమరథీ హ్రాదిని హాతీర్థముఁగని యానందదముకా
మేదురము మహేంద్రాద్రికి నాదటఁ జని పరశురాము నాలోకించెకా. 304

—* ప్రద్యుమ్నుండు పరశురాముని దర్శించుట. *—

చ॥ కని యతఁ డమ్మహామునికిఁ గాశ్వపి నొడల దాఁక మ్రొక్కి యో
యనఘ ! మహానుభావ ! నిగమార్థవిదగ్రణ ! త్పత్రియాంతకా !
మునికులసింధుపూర్ణశశి ! భూసుర కేశరి ! జామదగ్న్య ! నా
వినతివితాన మందికొని ప్రీతినిఁ బోవుమ భక్తవత్సలా ! 305

తే॥ నావు డామునివర్మఁ డానందమొంది
దిగ్విజయమున గూర్చెడి దీవెనలను
సలిపి తచ్చతురంగముల్ సంతసంబు
గాంచునటు గౌరవించి యోగమహిమమున.

30౬

సీ॥ అన్నంబు, సూపంబు నవలేనా, లేమాము, లమ్మతకుండలులెచ్చు నప్పడములు
బూరి పాపార్పరీలు, బూరెలు గారెలు. బోళ్ళీలు, బొట్టలు మోడకములు
గర్జురనాడులు గాయలు గూరలు. నల్లు బొంగరములు నామవడలు
బజ్జీలు, మణుగుబూ, ల్కజ్జముల్ చేగోళ్ళు, శతవత్రముల్, బూర్ణచంద్రకలలు,
గోధూమపరిఖలు, గోక్షీర, మండక, దధి, ఘృతనవనీతతక్రములును,
లసికలు రుదికలు లద్దులుబెడదలు, బటకముల్, గూషికల్ బర్పటములు
జక్రాభముల్ బాలచక్కుభేరిణి, మధు, శీరి కలును వరశిఖరిణులును
నాజ్యపూరంబులు ననిలపూరంబులు, జక్కిలంబులు, దివ్యశక్తికలును.

తే॥ హరివృద్ధసమిశ్రితాహార ముద్భవిల్లజేసి వారల కిడి ప్రితిగూర్చు
మరుఁడు విస్మయానందముల్ బరగ స్వబలకలితుఁడై యామునికి మొక్కి పలికెనిట్లు.

తే॥ దేవ! త్వద్దత్తభోజనం బేవిధమగు లోటులేకుండ తృప్తి గలుగనొనర్చె
శ్రీరమేశ్వరభక్తులకై శ్రేష్ఠుఁడవఁడొ యెవ్వఁడాహరి కిష్టుఁడో యెఱుంగఁజెపుమ

అ॥ అనఁగఁ బరశురాముఁ డంగజ! నీకంటె నెవరికేదియైన నేమి తెలియు?
నిపుడు నీవు నన్ను బృచ్చించుటల్ లోకసంగ్రహార్థమనినఁ జనెడినైన.

సీ॥ ఎవ్వఁడీ భవనంబుఁ దృణముగా భావించి యుఖలభోగంబుల నవలఁదోయు
నెవ్వఁడు శ్రీహరి యితీహాసముల నెల్ల వినుటకు ననుటకు వేగిరపడు
నెవ్వఁడు శ్రీరాధి కేశ్వరరూపాబ్ధి మగ్నచిత్తుండయి మహినిఁదిరుగు
నెవ్వఁడు శ్రీగోపలేశానపదపద్మముల నలిలీలను వెలుంగుచుండు

తే॥ నెవఁడు శాంతుఁడొదాంతుఁడో యెవఁడు సకలభూతవత్సలుఁడో యెవ్వఁడాతితికు
వాదనూపః సుఁడాగుణి యానుహృత్తు కృష్ణునకు ముఖ్యభక్తుఁడో కృష్ణపుత్ర!

తే॥ అలభక్తుఁడు నిజపదరజముల భవనంబులను శుద్ధముగ సల్పి శుభం
బులఁగూర్చునటంచెఱుంగుమ! కలుములజవరాలిచూలి! కామా! భూమా!

ఉ॥ గోరక పారమేష్ఠ్యమును గోరక నిర్జరనాథధిష్ఠ్యమున్
గోరక భూతలపృథుతఁ గోరక యోగిమునీంద్రసిద్ధులున్
గోరక తిర్ది పుట్టుటయుఁ గోరుచు నాహరిపాదధూళి నే
సూరిసెలంగునో యతఁడె శుద్ధుఁడు శ్రీహరిభక్తుఁడో వ్రథా!

30౭

- ఆ॥ ఎంతమంచికార్యమేని తుణుంబునఁ దనువు ధనము మనము ధారవోసి
చేసి తత్ఫలంబుఁ జిత్తబునంగూడఁ దలఁప రట్టి భక్తు లలఘుచరిత ! 3౧౩
- ఉ॥ వారె తదంబుజాతునకుఁ బ్రాణసముల్ బ్రియు లస్యభూషతుల్
గారు సురర్షి వర్షులును గారు బలుండును గాఁడు యోగులున్
గారు పురందరాదులును గా రల శంకరపద్మయోనులున్
గారు రమాదిజాయలును గారని వీవెఱుంగంగ నౌ విభూ ! 3౧౪
- ఆ॥ భక్తవత్సలుండు వారిజాతుం డల భక్తవరుల వెంటఁబడి తిరుగునుఁ
బూతులుగ నొనర్చి ముక్తి నొసంగును గాని భక్తి నిడిఁడు సూనబాణ !

—† మన్మథుఁ డంగవంగాదిదేశంబుల కరుగుట. †—

- క॥ అన విని మదనుండును నతిఁ బొనరిచి యమ్మునికిఁ దూర్పుమొగమున గంగా
వననిధిసంగమమున కిరిగెను శ్రీబహులాశ్వ ! విశ్వగీతసుక్తిరీ ! 3౧౬
- ఉ॥ ధీరుండు మారుఁ డా రహిని దిగ్విజయోరుమిషన్ వసుంధరా
భారనివారణారమయి పర్యటనం బొనరింపనెంచి త
త్తీరమునుండి యంగవిభుదేశముఁజేరి తదీయసత్కృతుల్
భూరిగఁ బొంది కప్పములమొత్తముఁ గైకొని సత్సరంబుగన్. 3౧౭
- తే॥ ఆ ప్రదేశంబువిడి యుడ్డి యనెడి దేశ
మునకు ముఖ్యపట్టణమును ఘనమునైన
డామరాహ్వయపురికేగి ధంకఁ గొట్టి
బలుల నిమ్మన నా బృహద్బాహువండు. 3౧౮
- చ॥ దొరయగుటన్ మదాంధుఁడయి దూరపుయోజనలేక యిట్టి పో
కినికి గరంబు లిచ్చెదనె ? కీర్తికరంబాకొ ? యియ్యనంచు ధి
క్రూరణమొనర్ప ముర్మురుండు గన్గొని జాంబవతీకుమారు పా
చ్చరికను జేయ నా బలుండు సాంబుఁ డవక్రపరాక్రమంబునన్. 3౧౯
- చ॥ ఇననిభమైన స్వందనము నెక్కి శిఖుల్గొని యద్వితీయుండై
ఘనము తుపారజాలముల గ్రావవరంబును గవ్వచోప్పనన్
జని యల డామరాహ్వయవిశాలపురంబును విండతోడఁ గ
ప్పెను బిదపన్ దదీశ్వరుండు భీకలి చేతులమోడ్చి యాదలన్. 3౨౦
- తే॥ బలుల నా మరునకు నిడి ప్రస్తుతించె నప్పు డక్షౌహిణీయుతుండైన వంగ
దేశనాథుండు బలశాలి తివిరి భావభవునితోఁ బోరనెడుటకు వచ్చెనవల.

మ॥ హరిపుత్రుండగు చంద్రభానుఁ డతిరంహస్సూర్తితోఁ బోయి యా
మరుఁడుఁ జూచుచునుండ వానిబలముల్ మ్రందించె దుర్భాషలన్
వరమైతి॥ జెడగొట్టినట్టు నపు డా పాదాతహాస్తిధ్వజా
శ్వరధిన్యందనముల్ సశించె గుముడుల్ బాడోనటుల్ పార్థివా ! 3-౨౨

తే॥ పడినకరులశిరంబుల వజ్రులు మా క్షి కములఁ గదనరంగంబాపై గగనతలము
చుక్కలన్ వెల్గినట్టుల; శూరవర్యు లరుసమొందంగ భీరువు లదల నెదల. 3-౨౩

చ॥ అట నొక ర క్తశైవలిని యయ్యెను భూతపిశాచ భైరవో
త్కటమదవిప్రరాక్షసులు గన్గొని నెత్తురుఁ ద్రాగి పుట్టెలన్
దటుకునఁ బొంది పేరులుగఁ దప్పక కూర్చి ధరించి దంతముల్
బటపటగీటుచున్ నగుచుఁ బాడుచు నాడుచుఁ గూడిరంతటన్. 3-౨౪

తే॥ తద్విభుఁడు వీరధన్యుఁడు తన చదలము భగ్నమాటను గనుఁగొని వజ్రకల్ప
గదను దచ్చంద్రభానునిఁ గదిసికొట్టెఁ గాని యతఁడు చలింపక కనలి మరల.

ఆ॥ గదను వీరధన్యు హృదయంబునం గొట్ట నతఁడు జెట్టువోలె నవనిమిఁద
శ్రోణితంబుఁ గ్రక్కుచున్ వడి మూర్ఛతోఁ గూలి తిరుగలేచి కొంతవడికి.

క॥ తెలివిని బలులను లలిఁగొని కలుములచెలిబిడ్డకిచ్చి కావించి జోహా
రులఁ దన నగరికి నరిగె నవల నా ప్రద్యుమ్నుఁ డాత్మబలకలితుండై. 3-౨౫

ఆ॥ అచటనుండి వెడలి యమలజలాన్వితబ్రహ్మపుత్రనదము వడిగదాఁటి
యమితబలయుతుఁడగు నాశీమపతి బింబుచేత బలులఁబొంది పీఠిఁజెంది.

ఆ॥ కదలి యందునుండి కామరూపముఁజేర నింద్రజాలచతురుఁ డిద్ధబలుఁడు
పుండుఁడనెడి నచటి భూపుఁడు గప్పముల్ గట్ట నొప్పకొనక కయ్యమాడ.

చ॥ తలఁచి చమూసమేతుడయి తత్స్మరుముంగలకేగి యుద్ధతిఁ
దలపడె నంత యాదపులు దాకిరి బాణకృపాణశూలశ
క్తులను నఘోరధోరణిని దూసిరి త్రోసిరి వీర లాస వా
రల మఱి వారు వీరిని సురప్రకరంబులు చోద్యమొందఁగాఁ, 33౦

వ॥ అప్పు డప్పుండుని యింద్రజాలప్రభావంబునంజేసి పిశితాశనులగుఁ బిశా
చంబులు గోట్లకొలంది బయలుదేరి రణాంగంబునం దట్టిటులం జరించుచుఁ బాటుచు
నటచుచు నంగారంబులం బలుమాటులు రిపు సైన్యంబుల విసరుచుండిరి. వాని
వెంటనె సర్పంబు లనేకంబు లుద్భవిల్లి ముఖంబు నుండి గరళంబును గ్రక్కుచు
బుస్సలు గొట్టుచుఁ బగతుఁజ గఱచుచు సంచరింపం గడంగె. వాని వెంబడి లలజ్జ
హ్వలును, దంతపత్తిలును, భయంకరులును నగు రక్కసు లొక్కుమ్మడి ఖరా
రూఢులై నిర్మమించి మార్తర హింసించుచుం బరిభ్రమించుచుండిరి. వారిననుసరించి

యక్షులు గొందఱు సింహవదనంబుల తోడను, గొందఱు యక్షులు మాతంగ
ముఖంబులతోడను శూలంబులం దాల్చి చెలరేగి భేదించుడు భేదించుడని చీటి
మాటికి జల్పించుచు దిరుగుచుండిరి. వారివరుసన గంధర్వులును బయలుదేరి పరిభ్ర
మించుచుండిరి. ఇత్తురుణంబుననే వియత్తలం బత్తటిశ్వంతెంబులతోఁ గప్పంబడియె.
నుడిగాలి వీవ నేలయు రజోవ్యాప్తంబై యంధకారబంధురంబయ్యె. ఇది యంతయు
భోజవృష్ట్యంధకమధుశూరసేనదశార్హజలగు యాదవులు విలోకించి కింకర్తన్యతా
మూఢులై దిక్కులు సూచుచుండ నక్కందర్పుం డాలోకించి యాలోచించి శ్రీకృష్ణ
దత్తంబగు కార్ముకంబుఁగొని సత్త్వాత్మికయగు వైష్ణవీమాయఁ బ్రయోగించి యా
యింద్రజాలంబును జెడఁగొట్టి వివిధంబులగు మహాబాణంబులతో నాపిశాచసర్ప
యక్షరక్షోగంధర్వాంధకారాభ్రమంబులనుమార్తాండుండుచండకిరణంబులతోధారా
ధరంబులను యథాయధలు గావించునట్లు భేదించి రథవాహనాతపత్రధ్వజాది సహి
తంబుగా నావుండునిస్తైత మంబరంబున ఘటికాద్వయం బెత్తి నిలిపి త్రిప్పి త్రిమ్మట
బెట్టి త్రోయం బవనంబునం బద్మంబు పడిన కైవడి వ్రాలి కొంతతడవున కుత్తితుం
డై భయపడుచు శరణుఁ గోరుచు ననేకోపాయనంబులను లక్షహయంబులను
నయుతగజంబుల నొసంగి ననుస్కరింప నామోదించిన దర్పకుండు సబలుండై
యటనుండి కదలి విపాశానామకనదిని దాటి కైకయదేశరాజధానియగు శోణ
నదపురంబున కరిగి తదధిపుండును, వసుదేవుని మఱియొక చెల్లెలగు శ్రుతకీర్తి
యనునతికిఁ బతియును, మహాత్ముండును నగు ధృతకేతువునిం గనుంగొన నతండు
శ్రీకృష్ణప్రభావం బెఱింగిన వాడగుట నతని పుత్రుండగు నమ్మరుని సపరివారం
బుగా గౌరవించి కరంబులిచ్చి కరంబులు ముకుళింప నప్పవ్వెలుతుం డలరి యచట
వీడ్కొని దుందుభుల మ్రోఁగించుచు.

33౧

—॥ మన్మథుండు మిథిలాదేశంబున కేగుట ॥—

తే॥ మీరు పరిపాలనముఁ జేయ మీఱునదియు స్థిరసుఖదమగు మైథిలదేశమునకు
సరిగి దప్పునఁ దన్మృఖ్య పురవిచిత్రమెఱిగి యుద్ధపుతోడుత నిట్టులనియె. 33౨

తే॥ కనకకుంభంబులకా వెల్లి గగనతలముఁ జొరబనముఁజేయు మేడలకా శోభఁజెంది
భోగవతివలె నొప్పు నీ పురమెవరిదొ మంత్రిముఖ్య! వచింపుమా! మాకనంగ.

చ॥ వినుమని యాతఁ డిట్లనియె విజ్ఞ! యిదే మిథిలాపురంబు దీ
నిని ధృతినామకుండు దమినిం బరిపాలనసేయుచుండు నీ
ఘనుడొ యుదారచిత్తుండు నఖండయశస్వి మనస్వి జ్ఞాని ధ
ర్మనిరతుఁ డుత్తమోత్తముండు మానదుండంచు నెఱుంగుమో ప్రభా! 33౪

క॥ ఆతని కొక నుతుండండెడి పీతాంబర భక్తవరుండు విజ్ఞాని ఘనుం
డాతతగుణవంతుండు విఖ్యాతుండు బహులాశురఁ డనఁగఁ గమలదళాక్షా!

క॥ హరి తనభక్తున కతనికి దరిసెనము భవిష్యమందుఁ దప్పక యిడి యీ
పురి నాతని ధన్యునిగాఁ గరముగఁ జేయంగలండు కైటభజిజ్ఞా ! 33౬

ఉ॥ ఇప్పటి కచ్చుతుండు తన యిక్కను నీబహులాశ్వు నిట్టులే
యెప్పుడు భక్తిఁ దన్ను నుతియించెడి శ్రీశ్రుతదేవభూసురున్
దప్పక మెచ్చుచుం దలంచి ధన్యులుగా నొనరింప సిద్ధుడౌ
నిప్పగిదిన్ మఱెవ్వరు రమేశున కిచ్చులులేరు లేదేవరా ! 33౭

ఉ॥ మాని ధృతివ్రభుండును రమావిభునికౌ దృఢభక్తితోడ స్వా
ధీనునిగా నొనర్చుకొనె దేవవితానముగాని మానవుల్
గాని మఱెట్టివారలును గాని జయింపఁగఁజాల రీ పుణ్య
గానఁ ద్వదిష్టమార్గమునఁ గార్యము సల్పుము ! దేవ ! నాపుడుకౌ. 33౮

ఉ॥ తద్ధరిపుత్రకుం డెదను దద్దయు యోజనజేసి వర్ణియై
యుద్ధపునికౌ స్వశిష్యునిగ యుక్తవిధికి బొనరించి భక్తుడౌ
తద్ధృతినిం బరీక్షును యథావిధిగా నొనరింప నెంచి బ
ల్బధిఁ జనంగడంగె మిథిలాపురికో బహులాశ్వభూవరా ! 33౯

ఉ॥ అత్తఱి జర్మశస్త్రధరులై తిలకింబులఁ బుష్పమాలికల్
బెత్తములం ధరించి పురవీరులు విష్ణుసహస్రనామముల్
జిత్తములందున్ జవము జేయుచునుండుట బ్రహ్మచారి యా
చిత్తభవుండు గన్గొని విశేషముదంబును బొంది పెండియకౌ॥ 3౪౦

సీ॥ గేహగేహంబునం గృష్ణుని గానంబుఁ జేయుచునుంట్ల వీక్షించెఁగాదె
దేహశీదేహాళిక శ్రీహరినామముల్ జెక్కింపఁబడుట వీక్షించెఁగాదె
కుడ్లకుడ్లంబునం గోవిందలీలలుఁ జిత్రింపఁబడుట వీక్షించెఁగాదె
జాలజాలంబునన్ జక్ర దళావతారాంచితచిత్ర మిక్షించెఁగాదె

తే॥ వనవనంబునందుఁ దులసీవనము కనులపండువగ నుట వీక్షించి బయలుదేరి
క్రమముగా మిథిలాఖ్య పురంబులోని కరిగి చూచెనుగాదె మహాత్మా ! యిట్లు.

శా॥ గోపీచందనముద్రికాచిత్రులు వైకుంఠాలయాస క్తులున్
బాపధ్వంసకు లూర్ధ్వపుండధరులున్ సర్వాశ్రమాచార ధ
ర్మాపాయోన్మథన క్రియాచతురులున్ జ్ఞాదేవులౌ పిఠులకౌ
గోపాలాత్మభవుండు గాంచి తిమిమొక్కుల్ జేసి యామోదటకౌ. 3౪౧

చ॥ కుదుర గదోర్ధ్వముల్ నునుటఁ గూర్మరుపాంబుదశశఖచక్రము
లనియ భుజంబులంబు నాసలంబు హలంబును సదకంబునున్
పొందిదగ కీర్తనంబు గానంబు నొప్పెడి గోపచారినికౌ
యల భక్తి నున్ జకరంబునంచి ముండు బునన్. 3౪౨

తే॥ ద్వాదశాఖ్యతిలకయతభ క్తవరుల మాలికాజాలసముపేత మానవులును
భాగవతపురాణాదిశ్రవణరతులను నైతిహాసికశ్రేష్ఠులం బ్రీతిఁ గాంచి. ౩౪౪

సీ॥ బ్రాహ్మ్యంబుఁబాద్యంబు వైష్ణవశైవ మార్కండేయలైంగముల్ గారుడమును
నాగ్నేయమున్ భవిష్యంబును బ్రహ్మవైవర్తంబు స్కాందంబు భాగవతము
బ్రహ్మాండ మాత్స్యకౌర్మవరాహ నారద వామనములు దివ్యభారతమును
శ్రుతులను స్మృతులను సూత్రములన్ బరాశరగర్గముఖసర్వ సంహితలను

తే॥ జదువువారిని వినువారి శాస్త్రవిదుల గాయనీగాయకులఁగాంచి కృమముగ నల
భూవరద్వారమును జేరి సావధానముగ సభాస్థలంబున నొప్పు భూపుఁ గాంచె.

ప॥ అప్పుడు తత్సభాసలంబున వేదవ్యాసశుకాత్రివసిషబృహస్పతిగౌతమ
ప్రముఖులగు సర్వమునులును నేనుచు ధర్మవిచారణంబులం గావించుచుండ నాధృతి
ప్రభుండు శృద్ధాభక్తులతో బలదేవుని పాదుకలఁ బూజించుచు ముక్తికరంబగు
శ్రీరామకృష్ణనామంబు జపించుచుండ నకస్మాత్తుగా నేతెంచిన శిష్యసహితుండగు
నాబ్రహ్మచారిని విలోకించి నమస్కరించి యెదుర్కొని పాద్యాదులం పూజించి
మహాశీకృతకరారవిందుండై తదగ్రీభాగంబునందు నిలిచి. ౩౪౬

తే॥ స్వామి! నాజన్మమిప్పుడు సఫలమయ్యె మందిరము నిర్మలంబయ్యె మాపితరులు
తుష్టిఁజెందిరి సురలుసంతుష్టిబొంది రనఘులును సాధువులగు మీయాగమమున

—♦ బ్రహ్మచారి వేషధారి యగు పృథ్వీముండు బ్రసన్నుం డగుట. ♦—

తే॥ అరయ మీభోఁటి పెద్దలీ యవని సంచరించుటలు గేస్తులకు ముక్తినిడుటకుఁగద
యని నుతింపఁగ బ్రహ్మచార్యగ్రణియును సాదరమున నాజనకున కనియె సిట్లు.

ఉ॥ ధన్యుడవీవు నీకులము ధన్యము నీ మిథిలాపురంబునున్
ధన్యము నీ వ్రజల్ సఖులు ధన్యులు ద్వత్క్రతసత్క్రియాతతుల్
ధన్యముగాదె యేపురినిఁ దద్ధరిసత్కథ లిట్లులున్న వే
మూన్యచరిత్ర! యిట్టి వ్రజ మాకనులం గనలేదు మున్ననన్. ౩౪౯

చ॥ జనకుఁడు వర్ణి కిట్లనియె సత్తమ! యీమిథిలాపురీ పృజా
కనకకళిత్రమిత్రధనకార్యకలాపములేవి నావి గా
వనియు నమస్తమున్ హరిమయంబని యెంచుచు సర్వకార్యముల్
బొనరిచి తత్సమర్పణ మమోఘముగా నొనరించెదన్ జమీ. ౩౫౦

- చ॥ పలుకఁగ నట్లు తద్ధృతికి వర్ణివచించె నిటుల్ ధరేశ ! యా
వలమురితాల్పు నీదయిన భక్తికిఁ దుష్టినిబొంది యైక్యమిఁ
గలఁడని చెప్ప విన్నధృతి, కారణవర్జితభక్తి నాకుఁ గా
వలయునుగాని యైక్యము లవంబు సవశ్యములేదు సద్వృత్తి ! 3౫౦
- ఆ॥ అనఁగ బ్రహ్మచారి యాపతి కిట్లనె హేతువర్జితమును బీతికరము
నవసులక్షణయుతము విమలమగుభక్తి నిడు నతండు నీకుఁ గృష్ణభక్త. 3౫౧
- ఉ॥ మారుఁడు దిగ్మూర్ధ మనుమానము మాని స్వయంబుగానె బై
ల్దేరెనుగాని యిప్పటికి దేవరవారగు మీ సమీపముం
జేరఁడు కారణం బెదొ వచింపుమ ! నాకిట సందియంబు దై
వారెడి జానివర్య ! హరిభక్తవరా ! యన నాతఁ డిట్లనెన్. 3౫2
- క॥ శాంతుఁడు భగవంతుఁడు సర్వాంతర్యామియుఁ బరేశుఁ డఖిలవిదుండున్
గంతుఁడుగద యెటు లిఁక నా చెంతను లేకుండనుండుఁ జెప్పు ? మనంగన్. 3౫3
- చ॥ వడుగిటులన్ వచించె నల పార్థివపర్యవకో మహాత్మ ! మీ
నొడుగులు సూక్ష్మదృష్టిఁ గన నుత్యములౌ మఱి స్థూలదృష్టితో
నుడివిన నవ్వి వ్యర్థమని నూటికి నమ్ముమ ! కానిచో నిటన్
వడి నల దానవాత్మజానిభాతి ననన్యజుఁ జూపు మిప్పడే. 3౫౪
- తే॥ అంత నాధృతిపతియును మార్గబాష్ప భూషి తేక్షణుండై నిజబుద్ధియందు
శ్రీరమేశపదాబ్జముల్ జేర్చి యిటులఁ బ్రార్థనముఁజేసి యిట్లనె భక్తితోడ. 3౫౫
- ఉ॥ శ్రీ సుదతీమనోహరు విశేషముగాఁ గొనియాడియుంటినేన్
దాసజనప్రియుండయిన తామరసాక్షుని దాస్య మెంతయున్
జేసితి నేనిఁ దత్కథల చిత్రములన్ వినియుంటినేని నా
శ్రీసుమబాణుఁ డుద్భవము సెందునుగాత ! మదగ్గిమందునన్. 3౫౬
- తే॥ అటులఁ బల్కెడికాలమునందు సభ్యవరులు జూచుచునుండఁగఁ బార్థివుండు
గనుచునుండ స్వచ్ఛాత్రుఁడుగాంచఁబంచశరఁడు వర్ణియాకారముఁజయ్యన విడి 3౫౭
- శా॥ రాజీవాయతపత్రనేత్రములతో రాజీవవక్త్రంబుతో
రాజత్పితపటంబుతో నగవుతో రమ్యాభరణంబుతోఁ
దేజిఃపుంజముతో సుదోర్యుగముతో దీవ్యత్కిరీటంబుతో
భ్రాజల్లెన్ జగదేకమోహనుఁ డనం బ్రద్యుమ్ననామంబునన్. 3౫౮
- క॥ జనకుం డంతట గనుఁగొని యనఘు నతనిఁ జుట్టివచ్చి సాషాంగనతుల్
బొనరిచి బద్ధాంజలియై వినయముతో నీవిధాన వేఁడెను తేడా ! 3౫౯

క॥ ఈదినమే సుదినంబని మోదముతోఁ జెప్పఁగలను బుష్పశరుణ్ దా
మోదరసుతు నినుఁ గనుఫల మీ దీనునకున్ లభించెఁ గృత్తి నైతి ననన్. ౩౬౧

ఉ॥ మెచ్చిన పచ్చవిల్లుఁడును మేలు ! బభీ ! యని యిట్లనెన్ ధృతీ !
పచ్చితి నిష్ఠ భక్తిగతభావపరీక్షనానర్ప నాకును
న్నచ్చెఁ ద్వదీయభక్తియు ననంతయశోద్భృతాయురర్థసం
పచ్చయ మిత్తతీ గొనుచుఁ బార్థివ ! మత్సమరూపమొందుమా ! ౩౬౨

క॥ పలుకఁగ నటు నీపిత ధృతి యలఘుతరసవర్వజేసి యభివాదనముల్
సలువగ యదువరుడగు పుష్పిలుతుం డట సాగి నిజశిబిరముల కరిగెన్. ౩౬౩

— పృథ్వీమ్నుఁడు మగధదేశంబునకు జని జరాసంధునితోఁ బోరి ఓడించుట. —

తే॥ లంతఁ బ్రద్యమ్నుఁ డటనుండి యాత్మపై స్వ
సహితుడై సాగి మగధరాజ్యంబు గెలువఁ
బురవరమగు గిరివ్రజమునకు స్వీయ
సకలదుందుభుల్ మ్రోయఁగాఁ జనియె జనక ! ౩౬౪

మ॥ చనఁగాఁ దన్మగధేశ్వరుండగు జరాసంధుండు కోపాంధుడై
యనె నిట్టుల్ మతిలేక యేవిధముగా నాయాదపుల్ నాస్థలం
బున కేతెంచిరా? యెట్టి ధైర్యమున నన్ బోరం బ్రయత్నించిరా
కన “మొండుల్ బతికంటె దండులను” వాక్యంబే నిజంబయ్యెడిన్. ౩౬౫

చ॥ ఖలుండగు వీని తండ్రి మొనగాఁడని నే విని దాడిచేయఁగా
నులుకును జెంది తన్మధుర నొక్కత్రుటిన్ విడి పాటిపోయి యా
జలనిధి దాఁగె వెండియొకసారి ప్రవర్ణణమందుఁ గృష్ణరా
ములను దహింప వారు మిషఁబోవరె? చేరరె? ద్వారకాపురిన్. ౩౬౬

తే॥ ఇట్టి దేబెలు దిశల జయింపనేడు బయలుదేరుటెకాక నన్ భండనమున
గెల్చి బలులనుగై కొన నిల్చిరహమా! తులువ కవమానమానముల్ గలవెయైన

తే॥ పిదపసప్నంబునైనను బెద్దకఱ్ఱఁ గొట్టవలెఁగాని విడరాదు దిట్టలంచుఁ
బలికెదరు గావునన్ నేను నలఁతులై న యాదపులనెల్ల జావఁగా మోఁది మీఁద

క॥ నులువుగ ద్వారకకేఁ జని బలకృష్ణుల నుగ్రసేనపార్థివసంయు
క్తులుగాఁ గట్టియుఁ దెచ్చెద నిలను నయాదవి నొనర్తు నిత్తతీ నంచున్. ౩౬౯

క॥ కరిపారిరధిరధశస్త్రాస్త్రురుచిరము భయంకరంబు జతురతిరంబౌ
నిరువదిమూఁడఁజేహిణు లరుదుగఁ గొని భేరులు మొరయఁగ దండెత్తెన్.

క॥ అత్తటి యాదవు లదిగని తత్తటిలుటఁ జూచి మరుఁడు దక్షిణ యను న
 ర్వోత్తమశంఖంబొత్తెను గత్తర లేదంచు నభయకౌతుక మిడుచుకొన్. 32౮

క॥ అంతట జాంబవతీనుతుఁ డంతకనిభుఁ డగుచుఁ గంఠుఁ డాలోకింపకొన్
 బంతమున దశాక్షౌహిణు లంతికమున నుండఁబోరె నామాగధుతోన్. 32౯

క॥ హరితో హరియును గరితోఁ గరినికొ రధితోడ రధియు గండఁడుగండుం
 బారిఁబారి మాగధయాదవు లరరే ! యని చూడ దొమ్ములాడిరి మఱియుకొన్.

వ॥ యాదవబలంబున నశ్వాశ్వాశులై కొండలును, గజాశ్వాశులై కొండ
 లును జెలరేగి భల్లంబులతో నరాతివర్గంబును మర్దింపం గడంగిరి. కొండలు తటి
 ద్వర్ణసంకాశంబులగు శక్తులంగొని విపర నవి రిపుబలము రూపుమాపి ధారణిం
 జేరె. కొండలు వీరు లార్చుచు నిల్చి పెల్చున నమిత్రరథాంగంబులం బట్టి నేలం
 గొట్టిరి. కొండలు భిందిపాలంబులతోడను, గొండలు ముద్గరంబులతోడను, గొం
 దలు కుంతంబులతోడను, గొండలు కుతారంబులతోడను, గొండలు పరిఘంబుల
 తోడను, గొండలు పట్టిసంబులతోడను, గొండలు తోమరంబులతోడను, గొం
 దలు గదలతోడను, గొండలు నిస్త్రింశంబులతోడను, గొండలు బాణంబుల
 తోడను, దన్యాగధసైన్యంబుల నులుమాడ గుఱ్ఱంబులపై గుఱ్ఱంబులును, మత్తే
 భంబునపై మత్తేభంబులును, వీరులపై వీరులును, గాళ్ళుఁదెగియు గరంబులుబోయి
 యు, శిరంబులు నఱకబడియు, నుదరంబులు బగిలియు, నాసికంబులు గోయంబడి
 యు, గర్జంబులు ఛేదింపంబడియు, గవచంబులు జించంబడియు, రక్తంబులు ప
 వాహంబులుగా ఖడ్గంబులు చ్యుతంబులుగా భూషణంబులు జెల్లాచేదరుగాఁ బుడమిం
 బడి విస్మయకరంబై భయంకరంబయ్యె. అంత విద్యాధరగంధర్వాంగన లా రణ
 రంగంబున కేతెంచి సదృశులగు వీరుల వరించి కొంపోవం దొడంగిరి. త్సత్రధర్మ
 పరులై చలింపక వెనుక కడుగిడక నీతిని విడువక పోరినవీరులు మార్తాండమండలంబు
 భేదించుకొని పరమపదంబొందిరి. ఇట్లు సాంబుండు మొదలగు యాదవవీరులచేఁ
 దద్భలంబు హతంబగుట వీక్షించిన హతశేషులు శ్రీకృష్ణభక్తింగని యమంగళంబులు
 పఱుగిడినట్లు కాలొలందిని బాటిరి. అట్లు నిజసైన్యంబు పలాయమానం బగుట
 జరాసంధుండు గాంచి ధనుష్టంకారంబులం గావించి సంభోధించి. 32౪

చ॥ నిలునిలుఁ డీరలంద టిట నిల్వకపోయిన లాభమున్నదే ?
 నులువుగ నిట్లు పాటుటలు శూరుల ధర్మమే ? చెప్పఁడే నిటకొ
 మెలఁగితిఁగాదె యేది యిడ మీకు నసాధ్యములేదు గావున
 న్దలఁగకుండంచు నంకుశమునకొ గరి రేచినయట్లు రేపుచుకొన్. 32౫

చ॥ బలగముతోడఁ గూడుకొని వైరులపై దుముకంగ సాంబుఁడున్
గలయఁగవచ్చి తన్మృగధకాంతునిపై నిజచాపనిర్గతం
బులగు దశాశుగంబులను బూర్తిగవైచి దశాంబకంబులన్
జలధితరంగభీమరవనంయుతకార్ముకమార్పిఁ ద్రుంపఁగాన్. 32౬

తే॥ తజ్జరాసంధుఁ డింకొక ధనువుఁ దాల్చి దశశరంబులఁ దత్సాంబు ధనువుఁ ద్రుంచి
యొక్కటకసాది రెంటును తెక్కియంబు రథముమూటనాల్గింటగుట్టములఁ గూల్పు

క॥ విరధుఁడు భిన్నశరుఁడు హతతురగుఁడు హతసాది యగుచుఁ దొర సాంబుం డ
స్వరథం బెక్కుచు జాపముఁ గరమునఁగొని టంకరించి గాసిల వైరుల్. 32౭

మ॥ శతబాణంబుల వానితేరు నుసిగా సల్పన్ జరాసంధుఁడున్
ద్రుతరీతిం గజమెక్కి యింద్రునివలెన్ దోఁతెంచి కాలాభుఁడై
యతితీక్ష్ణాంకుశహేతితోఁ బొడిచి సాంబాంతార్ధమై త్రోల శీ
త్రృతులన్ బర్వుచు నడ్డులేక యల మత్తేభేంద్ర మేతెంచియున్. 32౮

క॥ సరధుని సాంబుని యాదవవరుఁగొని నవయోజనముల వైవఁగ నత్సృ
ధురకోలాహలముల్ జరిగెను దత్సాంబవృథుల సై న్యములందున్. 3౨౯

క॥ పదపడి మదనునిదరిగల గడుఁ డుదయాచలమునుండి గాఢాంధంబున్
జెడరంగొట్టుచు నేతెంచు దినమణివిధాన వచ్చి చుఱచుఱఁ గనుచున్. 3౩౦

తే॥ వజ్ర పవి దరీభృద్గిరిన్ బాఁదినట్టు లొక్కముష్టిని గొట్టఁగా నక్కరీంద్ర
మాకులంబొంది ధరఁబడి యంతమొందె నది మహాద్భుతంబయ్యె నయ్యాహవమున

క॥ అట్టి జరాసంధుండున్ జట్టన ధరనుండి లేచి శౌర్యోద్ధరుఁడై
బెట్టిదవుంగద నాగదుఁ గొట్టియు గర్జింప నతఁడు గొంకక కింకన్. 3౩౩

తే॥ గదను లతభారాంచితన్ గరమునఁగొని తజ్జరాసంధుఁ బ్రహరించి దశదిశలును
జెడర సింహనాదంబు గావించె దాన నాబ్రహ్మద్రధపుత్రుండు వ్యధితుఁడగుచు

చ॥ సగదు గడున్ గరంబున వెసన్ గొనుచున్ శతయోజనంబులన్
గగనమునం బడన్ విసరఁగా నతఁ డుద్ధతిఁ దజ్జరాత్మజా
తుఁగొనుచు వెయ్యియామడలఁ ద్రోయ బ్రహ్మద్రధపుత్రుఁ డాతఁ డా
గగనమునుండి వింధ్యమను గావముపై బడి తిగి లేచియున్. 3౩౫.

క॥ పెహారాపెహారిగ గడుతోఁ బోరఁగఁజని సాంబుఁ డతనిఁ బూనుచుఁ జేతన్
ధారణిఁ ద్రిప్పియుఁ గొట్టెను ధీరత హరి హరినిఁ గొట్టుతీరున ధీరా! 3౩౬.

తే॥ అవలఁ దజ్జరాసంధుఁడు దవిలి కసిని నొక్కముప్పితో గదుని మఱొక్కముప్పి
సాంబుని గొట్ట వారలు త్మోతలమున మూర్ఛబడి రది గనొని పుష్పశరుఁడు.

ఆ॥ ఆగ్రహంబుతోడ నతొహిణీయు త్తుఁ డగుచుఁ బెద్దఱెక్కియమున వెలుఁగు
నరదమెక్కి యభయమాత్మీయులకుఁ దెల్పి వానితోడఁ బోరఁ బూనుకొనఁగ.

చ॥ మగధధరేశుఁడో “ మదన ! మా సరివారని మీరు వత్తురే ?
పొగ రడఁగించెదన్ గనుఁడు ! పోకిరి ! యం చొక లక్షమడ్గులన్
దగు గదగొం చరణ్యమున దావముసొచ్చినయట్లు వారిలో
నఁ గలిసి పత్తి యోధ రథ నాగహయంబులఁ జెండ్ జెండియున్. ౩౮౯

తే॥ ఆ జరాసంధస్సైన్యంబు లరుగుదెంచి యదుబలంబు హతంబుగా నాచరింప
నిర్భయమునఁ బ్రద్యుమ్నండు దుర్భరముగ ధనువుఁ డంకృతుల్ సలిపి యధాక్రమముగ

చ॥ శరముల పై రివర్గములఁ జంపెడికాలమునందు ద్వారకా
పురతిలకంబునుండి తమ ముక్కుల వ్రేల్చిడి యెల్లవార ల
చ్చెరువునఁ జూడ నా మరుని ముంగలఁ దద్భలరాముఁ డొప్పి చి
చ్చుపిడుగట్లు మండిపడి సాహసమూర్తియనంగ నుద్ధతిన్. ౩౯౦

ఉ॥ మాగధనాథస్సైన్యము నమాంతముగా స్వహలాయుధంబునన్
లాఁగి యయోగ్రహేతిఁగొని లాఁతుగ మర్దనముం బొనర్ప నా
మాగధయోధరథ్యరథమ త్తకరుల్ శతయోజనంబులం
దోగును జెంది కూలిపడ నొప్పె నరామరదుందుభిధ్వనుల్. ౩౯౧

తే॥ అమలమతి సహదేవుఁడశ్వార్థుడమును రెండులక్షలుగజములు దండివై న
రథము లఱువదివేలను రతిపతికిడి యొరిగలన్ జేసి నిజపురికరిగె జనక ! ౩౯౩

వ॥ అవ్వల నవ్వలఁజేడు బలగంబులతోడఁ గూడుకొని గయాపురంబున
కేగి ఫల్గునదిలో స్నానం బొనరించి తత్పరిసరంబులందుండు దేశంబులం గెలువం
బ్రసానంబుగాఁ ద్రతత్యులును రాజులందఱాజరాసంధవరాజయం బాలించి భీతిలి
బలులం గైకొని యాతని కిడి శరణుం బొందిరి. ససై నకుండగు మదనుం డటనుండి
వీడ్కొని గౌతమీసర యూపుణ్యతరంగిణీతటంబుల నాలోకించి భాగీరథీ తీరమందలి
కాశీపట్టణంబున కరుగఁ దద్యాపుండగు పార్వీ గ్రామంబు మృగయార్థంబై చనియుఁ
జారులచే విని చనుదెంచి కరదంబు లామరునకర్పింప నతం డటనుండినాఁగి కోసలదేశ
విభానురాయోధ్యపురి కనతిదూరంబుననుండు నందిగ్రామంబున నివసించి తత్పాల
కుండగు నగ్నిజిత్తుచే హరికరిరథధనాదులను బూజాపురస్కరంబుగా నందికొని యుత్త
రేశుండగు దీపతమునిచేతను, నయపాల పాలకుండగు గజునిచేతను, విశాలేశుండగు
బర్హిణుని చేతను, హరిభక్తుండగు నైమిషాధిపునిచేతను గప్పంబులం గైకొని తీర్థ
రాజంబగు ప్రయాగ్జేత్రంబునకుం జని తత్ప్రభావం బెఱింగి త్రివేణిలో జలశం

బాడి యిరువదివేల కరులను, దశలక్షతురంగంబులను, జతుర్లక్షతాంగంబులను, దశార్బుదధేనువులను, స్వర్ణహారంబును, జాంబూనదాంబరంబులను దశభారను వర్ణంబును, లక్షముక్తాఫలంబులను, లక్షనవరత్నములను, దశలక్షవస్త్రంబులను ద్వీలక్షకాశ్మీరకంబంబులను, ద్వీలక్షనవరత్నములను, వేదవేదాంగాది పారంగతులగు భూసురుల కభివాదనపూర్వకంబుగా నిడి యుండఁ గరూష దేశ శాసకుండగు పౌండుం డనువాఁడు శ్రీకృష్ణశత్రుండైనను దప్పనిపనిగా నెంచి కప్పంబులం గొని తెచ్చి యప్పచ్చవిల్తున కీచ్చి నమస్కరింప నతం డందునుండి లేచి పాంచాలకన్యా కుబ్జాదిదేశంబులం జేరఁ దదధిపతులగు వారలందరు భయాత్తులై కుందుచుండిరి. అందుం గొందఱు దుర్గంబులను దేశంబులను విడనాడి పాటిపోయిరి. మఱి కొందఱా కృష్ణనందనుని శరణుం గోరిరి. బిందుదేశాధీశుండగు దీర్ఘబాహువు మాత్రమాత నితో సంధిజేసికొనందలంచి యతనికడకుం జని కృతాంజలియై.

౩౯౪

ఉ॥ మీరలు యాదవేశ్వరులు మేదురకీర్తులు నార్తరక్షకుల్
వీరులు దిగ్విజేతలును విజ్ఞులు శాంతులు దాంతు లుద్ధరో
దారులు నాదుభాగ్యమునఁ దద్దయుఁ జేరితి రిందుఁగాన నా
కోరికఁ దీర్ప వేఁడెదను గొంకక నాతమి నాలకింపుడీ !

౩౯౫

తే॥ సజలకాచపాత్రంబునఁ శరమువేయ బిందువొకటియు నటనుండి చిందఁగూడ
దాశరం బందు నుండనౌ నద్దివగులవలదు దానిలోఁ గరలాఘవ మమరవలె.

తే॥ ఇట్లానర్చిన వానికే యేను నాదు త్రిపురసుందరులైన పుత్రికలనిడెద
నారదుఁడు ధనుర్విద్యావిశారదులని వినుతి మిమ్ములఁచేయగ వింటి మునుపు.

అ॥ అనఁగ మదనుఁడొప్పి యంద తాలోకింప దీర్ఘవంశ మొండదెచ్చి నిలిపి
లోనఁ ద్రాడుఁజుట్టి దానిపై సోదకకాచకుంభమంటఁ గట్టిత్రాట.

౩౯౬

చ॥ ధనువుగ్రహించి టంకృతి యధావిధిఁ జేసి శరంబు నొక్కటిం
గొని కరలాఘవంబున నకుంతిరీతిని వేయ నద్ది వే
చనుచు శిరంబు భిన్నముగ నల్పియుఁ బాత్రములోనఁ జేరి త
ద్ధనమున ద్వాదశాత్మునిప్రకాశమువెల్లినయట్టు లొప్పటఁ.

౩౯౭

క॥ అదరక చెదరక పగులక కదలక యొకబిందువేని కార్చని కడవఁ
గదనస్థితవీరులు గని మదులందునఁ జిత్రపడిరి మానవనాథా !

౪౦౦

క॥ మఱియొక బాణముచే నీవలకుఁ బ్రయోగించినట్టి బాణమునఁగొని యా
మరుఁడు యథాస్థితిగా వలెనన్ దదనంతరమునఁ బొరుషలీలఁ.

౪౦౧

క॥ జాంబవతీపుత్రుండగు సాంబుండా గాజుకుండఁ జక్కఁగఁ గని పం
చాంబకముల వేసియుఁ జిత్రంబును గల్పించె మరునిరహిఁ దర్హవాతఁ.

౪౦౨

తే॥ తమిని యుయుధానుఁడు వచ్చి ధనువుఁ దాల్చి
బాణమొక్కటి వేయఁ దత్పాత్రము పడి
భగ్నమయ్యె నయ్యది గని పరచమువులు
యాదవులు పకాపకనవ్వి చూడిరిట్లు.

౪౦౩

మ॥ అరరే! యేమి! మహానుభావుఁడవు చాపాచార్యవర్యుండవో!
భరతాఖ్యుండవో! శంతనూద్యుండవో! పార్థుండవో! ద్రాణివో!
పురవిధ్వంసివో! కార్తవీర్యుండవో! యా భూపుత్రికాభర్తవో!
ధరణీధర్తవో! కాశ నీవరయ నేతన్నాత్రపీరుండవే!

౪౦౪

వ॥ అంత సోదకకాచపాత్రంబు వేటాం జనిరుద్ధుండు గొనితెచ్చి యద్దా
నిపై నుంచి దానిం దిగువంగాంచి యొక్కశరంబును హస్తలాఘవంబుతో వేయ
నద్ది యొకబిందువేనియు బడనివడుపునఁ దత్తలంబును భేదించుకొని, లోన మెల్లనఁ
దూఱి ప్రకాశించి తత్పాత్రంబున కుపరిభాగంబున నైదుమూరలంత దూరమున
నొండు పాపాణంబుండునట్లు ప్రేతుకు లాశ్చర్యంబు బొందఁజేసి తిరిగి యతనిం జేరె.
వెండియు దీప్తిమంతుండనువాఁ డేతెంచి ధనువుం బరిగ్రహించి యేకాంబకంబుం
బ్రయోగింప నాబాణం బాతీరుననే యొకనీటిబాష్పేనియు రాలనిలీలఁ దత్తలంబును
భేదించి తదూర్ధ్వస్థితిశిలను రాల్చి లోనం బ్రవేశించి ప్రకాశించి మరలి యేతెంచె.
తదుపరి జంద్రభానుండు నరుగుదెంచి మిక్కిలి లాఘవంబుతో నొక్కయాశుగం
బును వేసి తత్పాత్రంబు సూర్ధ్వముఖంబునుండి యథోముఖంబునకును సథోముఖం
మునుండి యూర్ధ్వముఖంబునకును బలుమాటులు మార్చిమార్చి యందునుండి
యొక జలబిందువును జిందనీయక కారనీయక దానినిం బగులనీయక మెల్లన నందుఁ
జొచ్చి మీటుటం జూపటు లాలోకించి విస్మయం బొంది బాగుబాగని కొనియాడిరి.
ఏతద్విధంబుననే శ్రీకృష్ణపుత్రులగు ప్రద్యుమ్నుండు మొదలగు పదునెనుమండుగురు
మహారథులును సోత్సాహంబుతోఁ దమతమ నేర్పులకొలందిఁ దత్కాచపాత్రంబుపై
శరంబుల వైచుటఁగాంచి తద్దీర్ఘ బాహుండు సంతోషించి మహాబలులనియు ధను
ర్విద్యావిశారదులనియు నిశ్చయించుకొని శంఖభేరిన్పృథంగాది సకలవాద్యంబులు
మ్రోఁగుచుండ సురలు విరులం గురియుచు నానావిధంబులం గొనియాడుచుండఁ
దన కూతులఁ బదునెనుమండుగురిని నవ్వారల కిడి పరిణయం బొనరించి పష్టి
సహస్రగజంబులును, హయార్చుదంబును, దశలక్షస్యందనంబులను, లక్షదాసీజనం
బును జతుర్లక్షశిబికంబులను, బారితోషికంబుగా నొసంగ నా ప్రద్యుమ్నుం
డామోదించి గ్రహించి.

౪౦౫

క॥ నారీమణులగు వారల ద్వారాపతి కంపి దీర్ఘ బాహువుతోడ
భూరిగ నాలోచించియు జేరెను నిషధావనీశుచేతకు సంతక.

౪౦౬

- తే॥ సేనజ తను నాతఁడు కానికలను నట్టి ప్రద్యుమ్నునకు నిచ్చి యభినుతించె
నట్లు భద్రదేశాధిపుఁ డబ్జనాభభక్తుఁడౌ బృహత్సేనుఁడు బలులనొసఁగె. ౪౦౭
- తే॥ మారుఁ డంతట మాధుర శూరసేన దేశముల కేగి వారిచే దివ్యపూజ
లందికొని వనయుతమధురాహ్వాయపురిఁ జాటివచ్చి తత్రత్యులఁ జూచి మఱియు.
- తే॥ గోపికాగోపకులఁ గాంచి గోకులేశు సందరాజును నందోపనందుల వృష
భానులఁ యశోదాదేవి భక్తిమొక్కి నందరాజునకుం గాన్క లందనిచ్చి
- క॥ త్వరగతి నుత్సాహముతో వఱలుచు నటనుండి సాఁగి భద్రాకరమా
కురుదేశంబుల కరిగెను పరివారముతోడఁగూడి బాఁడుచు ధంకల్. ౪౦౮

—॥ ప్రద్యుమ్నుండు కురుదేశంబులం గెల్పుట. ॥—

- ఉ॥ తత్కురురాజధాని వసుధాతిలకంబు ననేకచిత్రవ
ణోత్కరయోగ్యముఁ హయమదోత్కటసాదిభటాదియు క్తముఁ
నత్కులజప్రవాళితము సత్కవినుత్యము హస్తిసాపురం
బుత్కటలతాణంబులను నొప్పు సురేంద్రపురోత్తమం బనఁ. ౪౦౯
- ఉ॥ అప్పరిబైటఁ బుష్పశరుఁ డామడలిర్వదినిండ స్వీయమా
గొప్పబలంబులఁ నిలిపి కొంకక యోజనపంచకంబునం
జప్పరముల్ ఘటించి వరుసఁ బదియామడలందుఁ డెక్కిముల్
జొప్పడఁజేసి తద్బలుల సువృగఁగైకొన నెంచె నింతలోఁ. ౪౧౦
- క॥ అచ్చటి జనములు భయపడి క్రచ్చఱఁ దలుపులను వేసి గడలిడి యెటకో
విచ్చలవిడిగాఁ బాటిరి హెచ్చుగఁ గోలాహలంబు లెసఁగెను దేవా! ౪౧౧
- క॥ అత్తటి శౌర్యబలోపేతోత్తంసులు జక్రవర్తు లూర్జితవిత్తో
నృత్తులు గౌరవు లదిగని చిత్తములఁ మిగుల శంకఁ జేయుచునుండన్. ౪౧౨
- క॥ బుద్ధిమదగ్రణి సద్గుణి యుద్ధపుఁ డామీనకేతనోత్తల విని య
త్యుద్ధర వేగముతోడుతఁ దద్ధస్తిపు రేశుకడకుఁ దరలి కడంకఁ. ౪౧౩
- చ॥ శకునినుయోధనాంగవతిసైంధవలక్ష్మణ యజ్ఞకేతు బా
హ్నికగురుభీష్మమద్ర ధరణీశ్వరసంజయసోమదత్తధౌ
మృత్యుపకృపీనుతాదివృతుఁడౌ ధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి మొక్కియున్
ముకుళితహస్తంబై పలికె మోదకరంబగు నోలగంబునన్. ౪౧౪
- తే॥ ఉగ్రసేనుఁడు రాజనూయోత్తమంబు సలువఁడలచి జంబూద్వీప సంస్థితులగు
భూపతుల నందఱను గెల్గఁ బుష్పశరుని బలయుతంబుగఁ బంపెన్ పారి వేంద!

చ॥ పనువ నతండు నేగి శిశుపాల జరాసుతదంతవ క్త్రిసా
శ్వనరవరాదులం గెలిచివచ్చెను మీదరి కిప్పు గాన జా
గును విడి కాన్కలున్ బలులఁ గొంచల జేతకు నిచ్చి వారు మీ
రును మఱిజుట్టుముల్ గలిసి రూఢినిఁబొందుడు సర్వరీతులకా. ర౧౮

తే॥ కానిచో మీరుమేమును గలహమాడఁగలమటంచు వచింపుమంచలమరుండు
నన్నుఁ బంపెను దద్విధినిచ్చి చెప్పియుంటి నిది మాతపనిగద! యుర్వరేశ !

ఉ॥ కొరపు లంతఁ గ్రుద్ధులయి కాలగతుల్ విపరీతముల్ గదా
భూరివనంబునన్ మృగవిభున్ గని దూకెడి భూరిమాయువున్
దీరున గొల్లలీదినము తెంపున మావయి దూకుచుండిరే
యార ! యెనర్తురంట ! నృపులందఱి గెల్చియు రాజసూయమున్. ర౨౦

ఉ॥ మాదరి నుండి పోషణ మమందతఁ జెందినవారుగారొకో ?
మా దయరాజ్యపాలనము మన్ననలొందినవారు గారొకో ?
మాదె గదా తదీయమగు మంచియుఁ జెడ్డయు నెల్ల నెట్లు లా
యాదపు లంద రీదినమునందుఁ గసిన్ మము బోరవచ్చిరో ! ర౨౧

తే॥ ఏము వారికిఁజేసినదెల్లయిపుడు పామునకుఁ బాలుపోసిడి పగిదినయ్యె
మేలు మరచిన తుంటరుల్ మేర లేనిపాపములఁ జేయఁజాలరే? పాడి వీడి.

సీ॥ ఎఱుఁగఁడే! నృపుల ముయ్యెడు మార్గార్హిని భార్గవున్ డీకొన్నబలుని భీష్ము
నెఱుఁగఁడే! జగముల నిధిచాపాచార్యుడను పేరు వడసిన యలఘు ద్రోణ
నెఱుఁగఁడే! గదతోడ నెదిరెడివారలఁ దలకట్టున నుయోధనుని ఘనుని
నెఱుఁగఁడే శూరప్రవరుడయి శస్త్రాస్త్రములఁ గన్న కర్ణ నమోఘదాత

తే॥ మఱియు దుశ్శాసనాదుల మహితబలుల
నెఱుఁగఁడే! యుగ్రసేనుడయ్యరె ! యెఱింగి
యిట్లొనర్చెను? బ్రదుకంగ నిచ్చయున్న
మాపురిన్ విడిపొండని మంత్రి ! చెపుమ ! ర౨౩

క॥ అని చెప్పఁగ నుద్ధవుడుకా విని యచ్చట కదలి మరుని వే చేరి తదు
క్తిని కరము యథోచితముగ వినిపింపఁగ మన్నఘండు భీమాభుండై. ర౨౪

చ॥ కరమునఁబట్టిశార్ఙ్గము సఖర్షమదోన్మద్మలైన కొర వే
శ్వరులు దలంప నాకుఁ బ్రియబంధువులైనను వాఁడితూపులకా
దఱిమెద యోగి నేమముల దెహికరోగము లాపినట్లు వా
రరరె ! మదీయదోర్భుగఁబలాద్భుతసంపద గుత్తెఱుంగరే ? ర౨౫

తే॥ కాని యాదవులార! నిక్కముగ మీరు తల్లికిం దండికిం బుట్టి తప్పనియెడ
గౌరవులచేతఁ గప్పముల్ గైకొనఁగలరంచు నెంచెద ముమ్మాటికనియె జనక !

—♦ యాదవ కౌరవ యుద్ధవర్ణనము. ♦—

తే॥ అంత సంజాతకోపులై యాదవులును సకలశస్త్రాస్త్రములఁ దాల్చి సత్వరగతి
హస్తినాపురిఁ జొచ్చిరాయవనరమునఁ గౌరవులు రోషమూర్తులై తుణములోన.

ప॥ రత్నకంబళవిజయధ్వజసువర్ణశృంఖలావిభాసురవప్తినహస్రగజంబులతో
డను, బ్రలయాంభోధిమహావర్తసంఘర్షరవానుకారినుంచుభిప్రయుక్తమాతంగంబుల
తోడను, లోహకంచుకాంచితలగు మల్లులతోడను. రణోపలబ్ధిక్రీర్ణులను, నుషీష
భూషాభూషితులును, గజారూఢులు నగు ద్వితీయవీరవరులతోడను, సింహధ్వజ
విరాజమానంబులును, విమాన సమానంబులు నగు రథంబులతోడను, జిత్రవిచిత్ర
వర్ణవిభూషణాంబరకవచశిరస్త్రాణాంగుళిత్రాణదులం దాల్చి యంగవంగసింధుదేశ
సంజనితంబులగు హయంబుల నెక్కినపెక్కుపోతులతోడను, యాదవులతోఁ
బోరఁ బ్రద్యుమ్నుని సముఖంబున కేతెంచిరి. ఇంద్రప్రస్థపురినుండి కౌరవసహాయ
రంబుగాఁ బొందవచ్చేపిఠంబగు పృథనాపరిమితస్థానం బేతెంచె. ఇట్లు కౌరవబ
లంబంతయుఁ బదాటక్షోహిణులవఱకు నటఁజేరినదని యెఱుంగుము. అత్తటిఁ బంచాన
నేంద్రపతాకాంబితంబును, శుక్లతరగవిరాజితంబును వజ్రదండమండితవ్యజనచామర
చారుతరంబును, జతుర్యోజనపరిమితంబును, జంద్రమండలసంకాశంబునగు ఛత్రం
బుతోఁగూడిన యరదంబును, దుర్యోధనుండెక్కి బాహికసోమదత్తశకునిశల్యకర్ణవికర్ణ
లక్ష్మణగురుకృపాశ్వతామభీష్మయజ్ఞకేతుధౌమ్యదుశ్శాసనాదివీరులసడుమ దుందుభి
ధ్వనులు మోయుచుండ వందిమాగధులు గౌరవగౌరవంబు గానం బొనర్చుచుండ
నాప్రద్యుమ్నుబలంబులతోఁ దలవడె. అత్తరుణంబున నుభయబలంబులు జెలరేగి
దొమ్మియుద్ధం బాచరింప,

౪౨౮

ప॥ పుడమి వడంకె ధూళి దివిఁ బూర్తిగఁగప్పె నినుండు రిక్కకై
వడిదగె దిగ్గజా లఱచె వార్ధులు మ్రోఁగెను గ్రొమ్మె జీకటుల్
బడిరి భయంబు దేవతలు బన్నగనేత చలించెఁ గొంచె మె
క్కుడుమెకముల్ ధరన్బడియెఁ గూలె హయంబులు రాలెఁ డెక్కెముల్.

క॥ భటులును గడఁబట్టుచు మఱి గటకటబడసాగి రపుడు కౌరవయదుసేనో
ద్భటులును గని కటకటబడి చటులాస్త్రాదుల ధరించి శమనసములునై ౪౩౦

ప॥ ధన్వివరుండగు ప్రద్యుమ్నుండు దుర్యోధనునితోడను, ననిరుద్ధుండు భీష్ముని
తోడను, ధీమంతుండు కృపునితోడను, భానుండు ద్రోణునితోడను, సాంబుండు
బాహ్లికునితోడను, బృహద్భానుండు శల్యునితోడను, జిత్రభానుండు సోమదత్తుని

తోడను, వృకుం డశ్వతామతోడను, నరుణుండు ఛౌమ్యునితోడను, బుష్కురుండు
 లక్ష్మణునితోడను, వేదబాహువు శకునితోడను, శ్రుతదేవుండు దుశ్శాసనునితోడను,
 సునందుండు సంజయునితోడను, గదుండు విదురునితోడను, కృతవర్మ భూరిశ్రవుని
 తోడను, నక్రూరుండు యజ్ఞకేతువుతోడను, సింహంబులు సింహంబులతోఁబోరాడి
 నట్లు బాంకృపాణకుంతపట్టిసగదాముసలముద్గరశక్తిచక్రతఘ్నిభిండిపాలభుశండ్డి
 కుతారంబులతో నాయోధనం బొనర్చిరి. తత్సమయంబున శ్రీవత్సాంకవత్సుండు
 దుర్యోధనబలంబు మహాత్మరంబుగానుండుట విలోకించి వరాహంబు గోఱలఁ బ్రల
 యార్ణవంబు క్షోభింపంజేసినట్లు బాణసంఘాతంబునం ఘాతపఱిచె. తద్దత్తులఁగరికం
 భంబులనుండి ముత్యంములు రాలి రాత్రియందుఁ దారాగణం బంబరంబునఁ బ్రకా
 శమానంబై ట్లాకదవరంగంబున విరాజమానంబయ్యె. రథంబులు జూర్ణంబులయ్యె.
 రథులు మొదలగువారు బుడమిం బడిరి. ఇట్లుగుట దుర్యోధనుం డాలోకించి యమ
 ర్నోత్కర్ష మనంబున.

౪౩౧

ఆ॥ విల్లుండంకరించి వేమాటుఁ బ్రద్యుమ్నుఁ బదిశరములఁ గొట్టెఁ బిదప సతఁడు
 వానిఁ ద్రుంపఁ గౌరవప్రభు వతిని కవచమును దశశిఖుల వైచి చించి ౪౩౨

తే॥ శరసహస్రము వేసి యశ్వములవేయి నఱికిఁ బాణశతంబున విఱిచెఁజావ
 మవల మదనుఁ డుద్దవిడి వేఱరదమెక్కి కృష్ణదత్తకోదండముఁ గేలఁ దాల్చి

శా॥ ఆకర్ణంబును లాఁగి టంకృతుల బహ్వవృత్తులన్ సల్పి ది
 వైకాజిహ్వగ మేయ నద్ది ధృతరాష్ట్రాత్మోద్భవస్యందనం
 బాకాశంబునఁ ద్రిప్పి రెండుగడియల్ హాహా! యనన్ గుట్ట బల్
 జోకన్ గిండిగిరాటువేసినటు లీ క్షోణిన్ బడంద్రోసినన్. ౪౩౪

తే॥ ఆయరదము తుత్తునియలై పోయెఁ దురగములును సూతులుబంచతఁ బొంది రవలఁ
 గౌర వేతుఁడు మఱియొక తేరునెక్కి పదిశరంబులఁ బ్రద్యుమ్నుఁబాఁడె మిగుల

తే॥ దాన మాలాహతంబగు దంతిఁబోలెఁ దనరుమదనుని హరిదత్త ధనువునుండి
 యంబకం బొండు సనుదెంచి యలసుయోధను రథమునుగొని నింగికి నరుగులోన

క॥ రెండవబాణము చని యుద్దండముగన్ బట్టి యా రథంబును మింటన్
 మొండుగ దిరుగఁగ మూడవ చండతరాశుగవరంబుఁ జని యద్దానిన్. ౪౩౬

చ॥ గొని పెనుగాలి తామరసకోశము వ్రాల్చినమాడ్కి నానుయో
 ధనసదనంబునం జెలఁగు తద్ధృతరాష్ట్ర సమీపమందునన్
 దనరఁగఁగూల్చి తిర్గి యలదర్పకు మ్రొలకువచ్చె నట్టి పా
 తనమునఁ దేరు గోల్పడియెఁ దత్పతి గ్రక్కుచస్పక్కు మూర్ఛిలెన్. ౪౩౮

తే॥ అట్లుపడిన దుర్యోధను నందఱుఁగని యబ్రీమొందిరి దిక్కేదియంచు నాడి
 రవుడు భార్గవునెదిరించి యధికుఁడంచు సన్నుతింగాంచి మించిన శాంతనవుఁడు

- ఉ॥ వాడిధనుస్సుఁ గైకొని దవంబుదహించెడి వీతిహాత్రునిం
బోడిమి నొప్పి టంకృతుల బోరున నల్పి వ్రవృద్ధుడయ్య నా
పోడశవరముల్ గలుగు చూలివలెన్ జెలరేగి నూడులన్
బూడిదఁజేయఁ జెక్కు శరముల్ వినరెన్ మిథిలాధరేశ్వరా ! రరం
- క॥ అత్తటి ననిరుద్ధనిమొనఁబత్తులు రధిసాదితురగభద్రేభతతుల్
నెత్తురుఁ గ్రక్కుచుఁగొన్నియు నత్తమిలెన్ గొన్ని తెగియు సంతంబొందెన్.
- తే॥ మఱియుఁ గొందఱు యోధులు మకుటకవచ కటకహారాదిభూషలఁగలిగి కూల
సమరరంగంబు హతతరుసమితితోడ జెలఁగునట్టియరణ్యంబువలె వెలింగె.
- చ॥ అరదము లెల్లయంగములు హస్తలు గుబ్బలు విండ్లు దంతముల్
శరములు కేశజాలము ధ్వజంబులు గోకలు గాఁగ మారి యీ
కరణి జనించి మించెననఁ గన్పడెఁ దత్ఫలి నొందు రక్తని
ర్గు రిణియుఁ బాతె పైతరణిచందమునన్ బహుభీకరంబుగాన్ రర౩
- తే॥ భూతభేతాశకూష్మాండముఖపిశాచసమితి సనుడెంచి భైరవస్వనమొనర్చి
గిరిశమాలార్ధముగ వీరశిరములఁగొని చనియె ననిరుద్ధఁ డాసితింగనుచుఁ గనలి
- తే॥ అతిశయధ్వజయుతరథమందుఁనెక్కి డాసి గాంగేయు నొకశిఖివేసి యతని
గత్తఱనుగొల్పుచాపంబు నుత్తరించె గరుడి ముక్కునఁ బన్నగిన్ గొఱికినటుల
- క॥ అంతట శాంతసవుండు గృతాంతనిభండగుచు నన్యధనువును గొని య
త్యంతముగఁ డంకరించుచు బంతంబును బూనివేసె బ్రహ్మాస్త్రంబున్ రర౪
- క॥ అప్పుడు తత్కార్మిజుఁడున్ జప్పనఁ దద్దీప్తిగాంచి స్వబలముఁ బ్రోవన్
గొప్పది బ్రహ్మాస్త్రముఁ గొని యప్పా ! యనఁ బ్రేక్షకాళి యనుసంధింపన్
- క॥ రెండును బ్రహ్మాస్త్రంబులు మండుచుఁ దద్వాదశార్యమనమానముగా
దండిగఁ బోరాడియు బ్రహ్మాండంబులఁ దగులఁబెట్ట నారంభింపన్ రర౫
- క॥ అనిరుద్ధుండున్ గనుఁగొని వెనుకకు మరలించి వాని భీష్ముని చాపం
బును శరములఁ ద్రుంచెను రవి ఘనరశ్మిల హిమముఁజెండు కరణిన్ బిదపన్.
- చ॥ కురువృద్ధుం డనిరుద్ధపద్ధతులకుం గోపించి లక్షించి ము
ద్గరమున్ దిట్టము లక్షభారయుతమున్ గైకొంచు నవ్వానిపై
బఱపన్ దద్భలి వామహస్తమున సర్పశ్రేష్ఠమున్ బట్టుతా
ర్జునహిన్ బట్టి గదన్ దదీయహృదిపై గొట్టెన్ విదేహాధిపా ! రగ౦
- క॥ ఆదెబ్బకు గాంగేయుం డాదిత్యుండు దివమునుండి హాహా ! యనఁగన్
మేదినియందునఁ గూలినమాదిరి మూర్ఖులై యుద్దమండలమందున్. రగ౧

క॥ అదిగన్న కృపార్థ్యుఁ డాహూదయేశునిపైని శస్త్రేయఁగ నసితో
గొడకొని ధీమంతుం డయ్యదెసఁడెను గూక్తిఁజెలిమి హరియించినటుల్.

తే॥ పర్వతాస్త్రంబు ద్రోణుండు భానునిపయి
వైవ సందునుండియుఁ బెక్కుపర్వతములు
బయలుదేరి ద్విష్టలములఁ బొడుజేయఁ
గడఁగె నపుడు హాహాకృతులైగె ననల. ౪౪౪

ఉ॥ భానుండు మారుతాస్త్రమును వైచి తదద్రులఁద్రోత బాహ్లికుం
డానిముంబునందు నలలాస్త్రము వేసెను దాన సాంబసే
నానికరంబు లగ్నుల వనంబులు గాలినమాడ్కిఁ గాలఁగా
ధీనిధియైన సాంబుండును దేకువతో ధనుపెక్కుపెట్టుచున్ ౪౪౫

క॥ పార్జన్యంబేయఁగ నది భర్జించెను బావకాస్త్రబాధను విద్యుత్
దుర్జయమైన యహంకృతి నిర్జించినకై వడి ధరణీరమణీంద్రా! ౪౪౬

తే॥ అవల మధువుతోఁ బోరాడునట్టికర్ణుఁ డతనివిడి బాణవింశతి నల్లసాంబుఁ
గొట్ట సరధుఁడౌ నాతఁడు గోసుదాతఁ డిరిగి ఘటికాద్యయంబు చివరకుఁగూలి

ఉ॥ కొంచెముసేపు చింతపడి కోపముతో విడి తేరు వే గదల్
గొంచరుదెంచి కర్ణుఁగడుఁగొట్టి ధరన్ గడఁబట్టఁజేసి మ్రోఁ
గించి ధనుస్సు తిర్గి రథమెక్కుచు శూలుని బాణవింశతిన్
నొంచియు సోమదత్తుఁగని నొంచెను బంచశితాంబకంబులక్ ౪౪౭

—† రామకృష్ణులు వచ్చి యాదవ కౌరవులకు సఖ్యంబు గూర్చుట. †—

స॥ వెండియుఁ దత్సాంబుండు దశాశుగంబుల నశ్వత్థామను షోడశమార్గ
ణంబుల ధౌమ్యుని దశవృషత్కంబుల లక్ష్మణుని పంచఖగంబుల శకునిని వింశతి
సాయకంబుల దుశ్శాసనుని వింశతిశిరంబుల సంజయుని శతబాణంబుల భూరిశ్ర
వుని శతకలంబంబుల యక్షకేతువును హింసించి ఘనంబువిధంబున గర్జించి పది
పదిబాణంబులతో సారథులను నొక్కొక్కసాయకంబుతో గజంబులను హయం
బులను నైదైదు రోపంబులతో వీరులను యేపుమాపుట స్వపరస్పైనికు లాలో
కించి విస్మయంబుఁబొందెడిసమయంబున భీష్ముం డుత్థితుండై యేతెంచి యుత్త
మంబగు చాపంబు ధరించి, దశాంబకంబులతో సాంబకోదండంబు ఖండనంబు
గావించె, మఱియు వీరావేశపరవశులై కుంభసంభవ గాంగేయరాధేయులును
దశాక్షోహిణీసమేతదుర్యోధనుండు నేగుదెంచి పెక్కుసాయకంబుల వైచి యాదవ
బలంబును నతివిచిత్రంబుగా హతంబు గావించెడి సమయంబునం బరమేశ్వరులును,
దాలగరుడధ్రుజవిరాజమానులును నగు శ్రీరామకృష్ణులు ద్రింశత్కోటిదేవ

సహితంబుగా జయజయధ్వను లొప్పుచుండ భేరిమృదంగాదులు మొరయుచుండ
 సురగంధర్వాద్యంగనలు గీర్తించి లాజపుష్పాక్షతలంజల్లుచుండ నా రణాంగణంబున
 వెలుంగఁదొడంగిరి. తదవసరంబున యాదవులు నమస్కరించినమీఁద దుర్యోధనాది
 కౌరవులును దమతమశస్త్రాస్త్రంబు లొక మూలఁబెట్టి నమస్కరించి బలుల నమ
 ర్పించి కృతాంజలులై ప్రసన్నంబుగా నుండుట నా యదూత్తము లిరువురును
 వీక్షించి మదోద్ధతులును. స్వకుమారులునగు ప్రద్యుమ్నాదులను వాగ్బాణంబులతో
 దర్శించి నిర్జరాపగాత్మజాదికురువృద్ధులకుం బ్రాణమిల్లి యా సుయోధనున కిట్లనిరి.

ఉ॥ బాగుగలేదు మామదికి భండనమిట్టు లొనర్చుటల్ మహా
 భాగ ! తలంపఁగా మనము బాంధవముఖ్యులమేగదా ! యికన్
 జోగులు వీరు మానుతులు నూడరు మంచియుఁజెడ్డ గర్వులై
 యీగతిఁ బోరినందులకు నీరు క్షమింపుఁడు ! నిర్మలాత్ములై . ర౬౦

తే॥ ఒక్క కంచమునందెప్పు డోగిరంబు
 గుడిచి యొక్కప్రక్కను బండుకొనెడి మనము
 పూర్వమిట్లు పోరితిమొకో ? భావరేణ్య !
 పరుషమాడిన మావారిఁ గరుణఁ గనుమ ! ర౬౧

ఉ॥ నావుడు కౌరవేశ్వరుఁడు నమ్రతఁ బూజలఁజేయఁ వార లా
 భావరు బుజ్జగించి యమపుత్రముఖాదులఁ బాండవేయులన్
 ధీవరులం గనం దలఁచి ధీరులు తమ్ములు ధార్తరాష్ట్రులున్
 గ్రేవల నొప్పుచున్ నడువఁ బ్రేముడిఁ బోవఁగడంగి రింతలోన్ ర౬౨

క॥ ఇంద్రప్రస్థము నుండి నరేంద్రుఁడు తద్గర్భపుత్రుఁ డిష్టముఖముగా
 నిందావరజబలాగమ సాంద్రోదంతంబు వినుచుఁ జని బహుభక్తిన్ ర౬౩

ఉ॥ తమ్ములతోడఁగూడి వనుధావిబుధుల్ పరియింపఁగాఁ ద్రివే
 దమ్ముల శంఖదుందుభులు దద్దయు మ్రోయుచునుండఁ బౌరజా
 తమ్ములు పుష్పముల్ గురియఁ దద్బలకృష్ణుల స్వీయహర్యర్చరా
 జమ్మునఁ జేర్చి కొఁగిలిడి సంతసమందెఁ మునీంద్రు కై వడిన్. ర౬౪

ఉ॥ అంతట మన్మథప్రేముఖ యాదవులట్టి యజాతవైరి క
 త్యంతము మ్రొక్కి దీవెనల నందిరి తత్పరమందునన్ రమా
 కాంతుఁడు ధర్మ భీమునిని గవ్వడినిన్ గవలన్ స్వయంబుగాఁ
 బెంతకుఁ నేగి కొఁగిలిడి తేనును నడ నుహాదగంగాన్. ర౬౫

చ॥ అటుతరువాత ధర్మసుతుఁ డాఘసమూర్తుల కర్చఁజేసెఁ బి
మ్మట నల రామకృష్ణులును మారముఖాదుల కెల్లదేశముల్
ద్రుటిఁజని గెల్చి వచ్చుటకుఁ దోడ్త ననుజ్ఞయొసంగి విక్రమో
త్కటులగు తమ్ములకొదగిన ధర్మజాతోఁజని రాత్మధామముకొ. ర౬౬

తే॥ అనఁగ బహులాశ్వుఁ డిట్లనె నమరమునికిఁ
గృష్ణుఁ డట్లరిగిన మీఁదఁ గృష్ణపుత్రుఁ
డేమిచేసెనొ చెప్పఁడీ! కృష్ణగాధ
పాపహరము సర్వేప్పిత ప్రపమనంగ. ర౬౭

తే॥ అవధరింపుము హరిదాస! యంచు నిట్టులనియె ధర్మజుఁ డట్టుల హరినిఁ గలిసి
చ నెడితటిఁ నిజానుజానివిజయునిఁ దనకుఁ బాసటగఁబంపఁదొడ్కొని పంచశరుఁడు

—* పృథ్వీముండు త్రిగర్తాదిదేశంబుల జయించుట. *

ఉ॥ అచ్చటనుండి యాదవబలాన్విత డౌచుఁ ద్రిగర్తదేశముకొ
జొచ్చి సుశర్మఁ దప్పిభునిఁ జూచి గృహించి బలుల్ విరాటుచే
పొచ్చుగఁ బొంది పూజల నహీనఝరీవిలసత్సరస్వతికొ
మెచ్చి మునింగి దానము లమేయముగా నిడి సాగి యచ్చటకొ. ర౬౮

తే॥ విమలమగు కరుక్షేత్రముకొ బిందుసార
మును “బృహదశ, త్రితకూప”ముల సుదర్శ
నమును గాంచి సారస్వతనాథుఁడగు కు
శాంబుఁ డియ్యమి బలులను సాహసమున. ర౭౦

ప॥ చారుదేష్ట, సుదేష్ట, చారుదేహ, చారుగుప్త, చారుచంద్ర, చారు.
సుచారు, విచారు, భద్రచారు నామక రుక్మిణీనందనులతోఁ దత్కైశాంబీనగరం
బును ముట్టడించె. అత్తటి నా రుక్మిణీపుత్రులు పదుగురును సైంధవారూఢులై
సకలశస్త్రాస్త్రంబులం దాల్చి యా రిపుబలంబులతోఁజూరొడి కరితురగరధిరధవతా
కాదులను ఖండించి తత్పురంబును వాసరులు లంకాపట్టణంబును ధ్వంసంబొనరించి
నట్లు నాశంబును సల్ప నా భూపతి వెఱచి పారితోషికంబులం గైకొని తెచ్చి
యప్పచ్చవిల్తున కిచ్చి నమస్కరించి యాత్మదేశంబును రక్షించుకొనియె. అంత
నా కార్ణి దుర్యోధనాజ్ఞావశులగు సావీ, రాభీర, కాశ్మీర, సింధు, జాంగల, లక్ష
గాంధార దేశాధీశులగు సుదేవ, విచిత్ర, మహాజ, శ్చిత్రాంగద, సుమేరు, ధర్మవతి,
బిడౌజులచేఁ గ్రమంబుగా నుపాయనంబులందికొని సేనాసహితంబుగా నటనుండికదలి.

తే॥ అర్బుదస్లేచ్చదేశము లతిరయమున గెలువఁ గల్గిమాదిరి నేగె నల యవనధ
రేశ్వరుఁడు కాలపుత్రుకుఁ డిద్దబలుఁడునైన చండుఁడు విని కృష్ణసూనురాక.

ఉ॥ నచ్చెనొకో మదీయపితఁబాటి నశింపఁగఁ జేసినట్టి పె
న్మచ్చునిబట్టి యిచ్చటికి మూర్ఖుని వీనిని నీ దినంబునం
గ్రుచ్చి శరంబులఁ జమునికొంపకు నంపి పితృనామోతయున్
గ్రచ్చుటఁ దీర్చి ధన్యతను గాంచెదనంచుఁ దలంచి నెమ్మదిన్. ౪౭౩

క॥ ఘనము శతానీకినులను నెనసిన మొనఁ దోడికొంచు నెఱకన్నులుగాన్
గొని శస్త్రాస్త్రములను మదమును గాఢ్చెడి దంతి నెక్కి పోయెను బోరన్.

చ॥ చనిన తుణుంబునం గుసుచుసాయకుఁ డా యవనేంద్రు వానిసే
నను గని స్వీయులం బిలిచి నా చెలులార ! యెనండు శూరతన్
ఘనవయఁ జెక్కుతూపులను మాటికి మాటికి వేసి వచ్చు నీ
మొనను జయించునో యతఁడు వొందును మద్ద్యజనీపతిత్వమున్ ౪౭౪

క॥ అని గంభీరగళంబునఁ ననఁగా వినినట్టి సభ్యులందు విజయుఁడున్
ఘనబలుఁడగు పార్థుఁడు నేనని లేచెను జారుపంబు హర్షంబొప్పన్ ౪౭౫

ఉ॥ అవల సర్వసైన్యము లహః ! యన వైరులసేనతోడ గాం
డీవి సహాయశూన్యుఁడయి డీకొని చాపముఁ డంకరించి గాం
డీవవిముక్తబాణములఁ డెక్కిములన్ రథులన్ రథంబులన్
మావటివాండ్ర నేనుఁగుల మాపుల రాతులఁ జెంఢె భూవరా ! ౪౭౬

తే॥ అపుడు హతరధిసాదికర్యశ్వభటులు శంకులన్ బడినట్టి కూష్మాండశకల
ములవలెన్ వెల్లిరా రణభూమి నంత స్లేచ్చులెల్లరు వాటిరో మేదినిశ !

తే॥ అవల నిభమెక్కినటి మేచ్చాధిపుండు చండుఁ డాత్మశక్తిగొని చక్కఁ ద్రిప్పి
నరునిపై వేసి సింహస్వనంబుఁజేసె నంత విజయుఁ డయ్యది చెండ నంబకముల.

క॥ చండుఁడు విలుఁగొనె వెంటనె గాంఢీవవిముక్తశిఖులఁ గవ్వడి దానిన్
ఖండింపఁగ చండబలిష్ఠుండగు చంపండు గినుకఁ జాఱచుటఁ గనుచున్. ౪౭౭

ఉ॥ రెండవ దివ్యచాపము ధరించి భయంకరమైన వాని కో
ండముఁ ద్రుంచె బన్నగముఁ దాడ్డుఁడు దుంచినమాడ్కి నంతఁ బా
రుండు త్వగన్వితాసిఁ గొని తోడ్తనె వజ్ర బివిన్ గిరింద్రమున్
జెండినలీలఁ దద్విరదశేఖరకుంభముఁ గొట్టె నెట్టనన్. ౪౭౮

ఉ॥ తద్దతిఁ గుంభముం బగులఁ దత్కరి నొచ్చుచుఁగూత మూర్ఖత్తోఁ
దద్ధరణీంద్రుఁ డద్దిగని తత్త ణమందునఁ దాల్చి ఖడ్గమున్
దద్ధరి మిత్రునిం బొడువఁ దద్బలుఁ డా యసి లాగి చర్యతో
నిద్ధరఁ దచ్చిరంబుఁబడ నేసె స్వకీయమహాకృపాణమున్. ౪౭౯

- ఆ॥ తిరిగి యరుసుండు తీసిబాణంబున వానిశరము లాగి పంచశరుని
యెదుటఁ బడఁగవై వ నెల్లందుభులును మొరసెఁ గురిసె దేవ పుష్పవృష్టి
- క॥ అప్పచ్చవిల్లుఁ డప్పడు గొప్పఁగఁ గొండాశి సైన్యకోటికిఁ బతిగా
నప్పార్థుని నొనరించెను డప్పక ఛత్రాదుల యదుతిండము గొలువన్. ౪౮౪
- తే॥ పిదప నర్బుదావనిపతి వేగచుతుఁ డాతురుష్కేంద్రగతిఁ గని యదరి యధిక
బలులఁ గొనితెచ్చి యప్పచ్చవిల్లుఁఁజునకికి శరణుఁగోరుచు మ్రొక్కుచు సంస్తుతించె
- ఆ॥ అవల మందహాసుఁ డనెడి మకారంగదేశాధిపుండు దళసహస్రహరుల
మరున కిచ్చె నిటుల భరతఖండము గెల్చి యతఁడు ప్రాగువీచి కరిగె నపుడు.
- క॥ నదులును నదములు జలధులు జెరుచుఁ ద త్రేజమునకు వే సేనల కా
మదనున కశ్వాదులకును గొవకొని మార్గంబు లిచ్చెఁ గొంకక జనకా!
- ఉ॥ ఆ సుమ బాణుఁ డా నరున నర్గి సమ స్తమునీంద్రపూజ్యుకై
లాసగిరీంద్రపార్శ్వమున లక్షణయుక్తముగాఁ జెలంగు బా
ణాసురశోణితాహ్వయపురాంతిక మొందెను సేనతోడ నా
యాసురుఁ డట్టి యాదవుల నందఱుఁ గాంచి దురాగ్రహంబునన్. ౪౮౫
- క॥ పండ్లెం డెత్తెహిణులకా గండ్రల దళవరులఁగూడి కందర్పునిపైఁ
దీప్రించెడి బలగంబులు గండ్రకతా నట్లు సేయఁ గడఁగెడిలోనన్ ౪౮౬
- తే॥ సర్వమంగళాయుక్తుండు శంకరుండు నందివాహనారూఢుండు నాకవిభుండు
శూలహస్తఁ డా బాణుని మ్రోలకేగుఁడెంచి యాతని కిట్లనె మంచి నెంచి
- మ॥ భగవంతుండు బరాత్పరుండు నిఖిల బ్రహ్మాండనాథుండు గో
జగతీనాయకుండున్ బ్రహ్మర్ణతముండున్ సచ్చిత్తమోద స్వరూ
పగుండొ కృష్ణుని యంశ మువ్వరముఁ దద్భ్రహ్మాద్దినామంబులన్
దగి మేమిట్టులఁ బుట్టియుంటిమి గదా దైత్యావ్యయోద్ధీపకా! ౪౮౭
- చ॥ మఱియుఁ దదచ్యుతాజ్ఞలను మాళిధరించి క్రియాకలాపమున్
గరముగఁ జేయుచుండు మనఁగా నిఁకఁ ద్వాదృశు లెట్లానర్ప రీ
వఱకుఁ ద్వదీయబాహువులఁ బాపిన సంగతి గుత్తెఱుంగవే
మఱతువె? బద్ధుడైన తన మనస్సని నా యనిరుద్ధ విప్రులల్. ౪౮౮
- తే॥ కాన మీ దానవులకెల్ల మానసీయుఁ
డాతఁడంచు నెఱుంగుమా! యదియుఁగాక
యతని పౌత్రుండొ ననిరుద్ధుఁ డెల్లుండుగద
పూజ వారికిఁ జేయుమా! పోరు విడిచి ౪౮౯

తే॥ అటుల హరభోధితుండయి నట్టి బాఁగు
డాత్మజామాత ననిరుద్ధు నాహ్వసల్పి
యర్చులం జేసి పారిబర్హంబు లొసఁగి
సై న్యయుతుండగు మన్మథున్ సత్కరించి

౮౯౪

తే॥ కోటిరథములు బదివేలు కుంభు లైదులక్ష లశ్వముల్ గానికలను సమర్ప
ణంబుజేయఁగ నాతండు సంబరంబునంది సేనలతోడుత నచటఁ గదలి ౮౯౫

—॥ పద్మమ్ముం డలకాపట్టణమున కరుగుట. ॥—

సీ॥ సందాలకానగద లందముగా నే నగరమణికిన్ దివ్యపరిఖ యయ్యె
రత్నసోపాన విభ్రాజితహృదము లేపుర బాహ్యవనములఁ బొల్పుఁగాంచు
గిన్నరగుహ్యక కింపురుషాదు లేవట్టణంబందున వఱలుచుండ్రు
సకల కళాకరసాధరాజమ్ము లేనగరంబునందున మిగుల వెలుఁగు

తే॥ నాగకన్యలచే నొవ్వు భోగవతి విధమున నే పురి రాజులు ధనదపాలి
తమయి యేవీచు భాసిల్లు తత్పురమున కలక కరిగి కప్పంబుల నడిగె నంత

చ॥ ధనదుండు దానవాంతకుని ధైర్యబలప్రతిభాప్రభావముల్
గనియు నఖర్వగర్వమునఁ గయ్యముఁ జేయఁదలంచె స్వల్పుఁడౌ
ధనియ మహాత్ములన్ దృణవిధంబునఁ జూచెడి నింక నా ప్రభుం
డు నవనిధిప్రపాలకుండటుల్ గరువంబుననుంట వింతయే ? ౮౯౬

క॥ అంతట గుహ్యకకాంతం డెంతయు వాచించి దిట్ట హేమమకుటు నా
కంతునిదరి కంపఁగ ధీమంతుఁ డతఁ డతనిఁజేరి మాటాడె నిటుల్. ౮౯౭

తే॥ మదన ! యాదవనాయకా ! మావిభుండు నన్ను దూతగఁ బంపె మీసన్నిధికిని
గాన నేఁజెప్పుసంగతుల్ వీనులార వినఁగ వేఁడెడ ననియిట్టు లనియె జనక !

ఉ॥ ఎట్టుల దేవలోకమున నెల్లసురల్ సుర రాజటంచు ని
టిటనరానిపూజల మహేందు సుతుష్టుగఁజేసి మెత్తురో
యట్టుల సీధరాతలమునందు నృపుల్ నను రాజరాజ టం
చట్టె యొనర్చి యర్చులను హర్షముఁ గూర్తురటం చెఱుంగుమా ! ౯౦౦

క॥ అలకను బరిపాలించెడి నలఘుండ నవనిధులకేనే యధిపుండ శివుతోఁ
జెలిమిని జేసినవాడను బలుఁడను నగునాకు మీరు బలులియ్యడగున్. ౯౦౧

తే॥ కాని మీ యుగ్రసేనుండ మానవునకు నేను గప్పంబులిడజాల నిటులె మరల
నడిగినం గయ్యమాడెద నందు సందియంబువలదని చెప్పెనో శంబరారి ! ౯౦౨

క॥ అనవుడు ప్రద్యుమ్నుండును విని యిపుడీ రాజరాజు విశ్వఖ్యాతున్
ఘను రారాజులమేల్బుంతిని బలు మాయుగ్రసేను ధీరునిఁ గనెనే? ౫౦౩

సీ॥ ఇంద్రాదిపూజల హెచ్చుగాఁ గైకొన్న కృష్ణుని నీయతుఁ డెఱుంగఁడొక్కొ
వజ్రసుధర్మను బారిజాతము హరికిచ్చుట నీయతుఁ డెఱుంగఁడొక్కొ
పాశి నీలాశ్వముల్ బ్రణమిల్లి యాశౌరికిఁబుటయు నీయతుఁ డెఱుంగఁడొక్కొ
సకలలోకంబులక జక్కఁగా రక్షించు కృష్ణుని నీయతుఁ డెఱుంగఁడొక్కొ

తే॥ మఱియు మాయుగ్రసేనునిమహితసభను నట్టికృష్ణుఁడువెల్లుట యెఱుంగఁడొక్కొ
యనియుఁ దత్ప్రేషితుఁడనేను ధనదునకిదె యిపుబలులనిత్తునని ధను వెక్కుపెట్ట

తే॥ బిలసమేతలోకంబులు లలినిమోగెఁ దిగ్గజములు చలించెను స్థిరయు నణఁకెఁ
దారకంబులు వ్రాలెను దత్సృకుండు బాణమొక్కటి ధనమపైఁ బఱువనదియు

ఉ॥ మించెడి ద్వాదశార్యములమించిన తేజన దిక్కులెల్ల వె
ల్గించుచుఁ బోయి యాతని శిఖఁ గొడుగున్ మఱి జామరంబులన్
దుర్బించిన దద్ధనేశ్వరుఁడు దోడ్తనఁ గన్గొని యట్టివిత రో
షించుచుఁ బుష్పకంబు వడినెక్కి రణంబొనరించు నిచ్చతోన్ ౫౦౬

—॥ కుబేర నలకూబరాది యోధపుంగవులు యాదవులతోఁ బోరుట. ॥—

వ॥ ఘంటానాదపార్శ్వమాలినామకమంత్రియుత్తుండై ధ్వజంబువెంబడి నల
కూబరమణిగీవపుత్రులు విరాజిల్లుచుండ భయంకరాకారులును దనుత్రాణశిరస్తా
ణాంగుళిత్రాణధరులును సకలశస్త్రాస్త్రశక్తిసంయుతులును హయవదన పంచాన
నానన శింశుమారముఖ, నక్రవక్త్రార్ధపింగారకృష్ణార్ధస్థకేశులును నగు వేలకొలంది
గనున్న యక్షకిన్నరాదులతోడను గజాశ్వరధవత్రిసహితులగు సేనానులతోడం
గూడి వందిమాగధులు బ్రశంసించుచుండ శంఖభేరిమృదంగపటహాదులు మోగె
చుండ నిర్గమించె. తస్మమయంబునం దత్సహాయార్థంబుగా యోగమహామహిమా
మయంబగు సిద్ధతేత్రంబునుండి ప్రమధగణంబులును డాకినీభూతభేతాశకూష్మాం
డోన్మాదసంయుక్తంబులును సవినాయకంబులును నగు మాతృగణంబులను బ్రేల
యంబున సంవర్తకమేఘంబు లంబరంబు నాచ్ఛాదించుచు వచ్చెడివిధంబున భైరవ
రవంబు లవిరామంబుగా నొనర్చుచుఁ గోటకొలందిగ నేతెంచెడి నిశాచరపిశాచ
బ్రహ్మరాక్షసభైరవాదులను దోడ్కొని మయూరాధిరూఢుండై కార్తికేయుండును
మూషికారూఢుండై హేరంబుండును వీరభద్రసహితంబుగాఁ జనుదెంచిరి. ఆత్మరు
ణంబునం దావిత్రేశుని బలంబులకును, జిత్రజుని సైన్యంబులకు హోరాహోరిగ
నద్భుతంబగు తుములయుద్ధంబయ్యె. అయ్యెడఁ బరస్పరప్రయుక్తశస్త్రంబులచేతను

దచ్చరణోత్థితరజంబులచేతను సూర్యాంబరధరామండలంబు లాచ్ఛాదించబడియె.
ఏతత్సమయంబున మణిగ్రీవుం డుగ్రుండై.

పంచచామరము॥ అరాతులన్ శరంబులేయ నవ్వి యేగి వారిహృ
హరిధ్వజేభపత్రిసాదులన్నిద్రుంప రాధికా
వరాత్మజాతుడైన చంద్రభానుఁ డైదుతూపులన్
ద్వరన్ దదీయకార్కుకంబుఁ బాడుజేసి బై నుకన్. ౫౦౮

క॥ తురగయుతంబగు రథమును నరదశబాణంబులేసి వ్రక్కలు గాగన్
ధరఁబడఁగూల్చి పయోదము నెఱిగార్జింప నల మణిగ్రీవుండున్. ౫౦౯

క॥ అల్కను శక్తిని విసర మహోల్కవలెను నద్దివెల్లు చున్దతిఁజఁగా
నిల్కడ నతఁడెడచేతను జుల్కనఁగొని దాని ధనదుచూలినఁ గొట్టెన్. ౫౧౦

తే॥ తత్ప్రహరమునకు వాడు ధను సొమ్మసిలఁగ నలకూబరప్రేరితులును బలులు
నై నరక్కనుల్ వర్షాన్మనంబుదములు గప్పినటుఁగప్పి రాతనిఁ గాండములను.

తే॥ అంత దీప్తిమంతుండు మహాగ్రహమున శాతఖడ్గముఁగొని యత్నసైన్యములను
జొచ్చి ఖండించె మంచులన్ జొచ్చియునుఁడు ఖరకరంబులఁజెండిన కరణి నవల

ఉ॥ కొందఱు భిన్నశీర్షులయి కొందఱు భిన్నపదాంసహస్తులై
కొందఱు భిన్నకర్ణులయి కొందఱు భిన్నవిశాలవక్షులై
కొందఱు భిన్నవర్ణులయి కూలిరి శేషులు వాటి రాత్రి త
ద్భ్రందమునం జనింపఁ గని యేవునఁ దన్నలకూబరుండునున్. ౫౧౩

చ॥ అభయమొసంగి స్వీయులకు నట్లై గుణధ్వని వింట మాటికిన్
సభయులుగా యదూద్భటులు నల్పి మహోచ్ఛ్చయి కేతనంబుతో
విభవముగాంచు స్యందనము వే యధిరోహణ మాచరించి భా
వభవచమూపతిన్ విజయు బాఁదియు వింశతిమార్గణంబులన్ ౫౧౪

క॥ కృతవర్మ నైదుతూపుల హతినొనరిచి దీప్తిమంతు నధికబలుని విం
శతసాయకములఁ గొట్టఁగఁ గృతవర్మయుఁ బంచశిఖులనేసె నతనిపై ౫౧౫

క॥ అవి వడి నా నలకూబరు కవచంబును ద్రుంచి దూఱఁ గాశ్యపిలోనన్
భువి వల్మీకములోనికిఁ దవలి చనెడి ఫణులమాడ్కిఁ దచ్చరహతులన్. ౫౧౬

క॥ వుడమిని నతఁడును సొమ్మనుఁ బడుటనుగని హేమమాలి వడి నరదముపై
నిడుకొని యావల కరిగెను గడగడలాడిరి ధనేశుకాల్వరు లవలన్ ౫౧౭

ఉ॥ ఆదను మాని మంత్రులు మహాబలశాలురునైన ఘంటికా
నాదుడు బార్హుమాళియు రణంబున కేగి నువర పుంఖముల్
భీదముఖంబులన్ బవనవేగము గృధ్రసువక్షముల్ మహా
నాదము గల్గు తూపుల ఘనంబుగఁ గొట్టిరి యాదవావళిన్. ౫౧౮

చ॥ పదపడి నరునుండు బ్రతిబాణము వేయఁగ నవ్వి వానితో
నెదురుచు విస్ఫులింగము లహీనముగా నెడలంగఁ జెడి యా
చదలునఁ దిద్ది పెంగొఱవి చందమునన్ భ్రమియించి కోసులె
న్నిదిటికిఁ బైనిఁ ద్రోసి ధ్వజ మిశ్రతదీయరథంబులన్ ద్రుటికన్. ౫౧౯

ఉ॥ అప్పుడు యక్షు లాసచివు లానరమార్గణపంజరంబునం
దొప్పి నశించి రయ్యె! యయయో! యిఁక నెయ్యది దిక్కుటంచు బ
లైప్పుచు యుద్ధరంగముఁ ద్యజించి పదంబుకొలందిఁ బాఱఁగాఁ
దెప్పన భూతజాత మరుదెంచెను గోట్లకొలంది భూవరా! ౫౨౦

తే॥ అటుల సనుడెంచి యయ్యవి యాహవమున
నరులఁ దునిమి నెత్తురుఁ ద్రాగి శిరములఁ గొని
కనుచు నటచుచు నవ్వుచుఁ గనలు చెగురు
చాడుచున్ బాడుచుండెడి నవసరమున. ౫౨౧

చ॥ గదుఁడు బలానుజుండు గని కైకొని భీకరలక్షభారభృ
ద్గదను ఘనంబుకై వడిని గర్జనానర్పుచుఁ దద్గణంబులన్
ద్రీవశవిభుడు వజ్రమున దివ్యనగంబులఁ గొట్టినట్లుగాఁ
జదువఁగఁ గొన్ని సొమ్మగొనెఁ జచ్చెను గొన్నియు బాతెఁ గొన్నియున్

అ॥ అట్లు భూతగణము లంతంబుజెందుట వీరభద్రుఁడు గని వీరరసము
వొంగ నరుగుడెంచి ముద్గరంబును వాసిపైని వినరి జలదు పగిదినటచె, ౫౨౩

క॥ అంత గదుఁడు తన గదఁగొని పంతమునన్ వీరభద్రుపై వినరఁగ న
త్యంత మవిరెండుఁ బోరుచు సంతమునన్ జూర్ణమయ్యె నావల వారల్ ౫౨౪

ఉ॥ జానుభుజాపదంబులను శైలములన్ బడఁద్రోసి గెల్పునే
మానసమందునం దలఁచి మల్లరణం బొనరించి రంతటన్
ధీనిధి వీరభద్రుఁడును దేకువతోఁ గరవీరమన్ గిరిన్
బూని పెత్తిల్చి తద్గదని మోమునపైచి హసించెఁ బెద్దగాన్ ౫౨౫

ఉ॥ అవ్వల యాదవోద్భటుఁ డనంతబలుండు గదుండు తదిరిన్
చివ్వున లాగికొం చతని శీర్షముపైఁ బడవేయ నాతఁడున్
నొవ్వక తద్గదం గొని తిన్నోదముగా నొక లక్షయూమడల్
ఱివ్వున నెట్టెఁ బిమ్మట ధరిత్రినిఁ గూలిన తద్గదండునున్. ౫౨౬

క॥ ఇంచుక చింతించుచు నేతెంచియుఁ దద్వీరభద్రుఁ డ్రిప్పుచు దివిపైఁ
బంచె నొక లక్షయామడ లెంచగఁ బ్రహ్మహర్షబలములెల్ల భూపా ! ౧౨౭

ఆ॥ వీరభద్రుఁ డంత వినుచుండి కైలాసశైలశృంగమందుఁ గూలి సొమ్మ
నొక్కగంటకాల మొడలను దెలియకయుండె ననల వినుచు యుర్వరేళ !

వ॥ మహాబాహుండగు కార్తికేయుండు క్రుద్ధుండై యుద్ధర వేగంబుతో
యుద్ధరంగంబున కేతెంచి యనిరుద్ధసాంబులం దెగటార్ప శక్తిమంతంబగు నొక్క
శక్తిం బ్రయోగింప నయ్యది సత్వరంబునం జని యవ్వారల కేరుల నుసిజేసి వేయి
గజంబులను నహస్య హయంబులం బోకార్చి లక్షవీరులం బరిమార్చి సాంబుని
నొప్పించి దశదిశల వెల్లించుచు బుస్సలుగొలుచు పల్లీకంబుఁ బ్రవేశించు పన్నగంబు
విధంబున భూతలంబునం జొచ్చె. అంత సాంబుండు శింజనీఘోషం బాచరించి
యొండుకాండంబు నిమగంబునుండి కైకొనునంతలో నది దశబాణంబులయ్యె.
అవి ధనువుననుసంధించుతేని శతబాణంబులయ్యె. కూర్చినపిదప నా నూరు
రోపంబులు వేయి తూపులయ్యె. తన్నోక్షణసమయంబునం దవియే లక్షమార్గ
ణంబులై తత్పరంబునం గోటివృషత్కంబులై యనంతరంబునం దసంఖ్యాకంబులగు
బాణంబులై చెలరేగి యరాతివీరులఁ గోట్లకొలదిగ ఖండించె. అప్పు డమ్మహా
సేనుండు తత్ప్రహారంబున భిన్నాంగుండై యించుక వ్యాఖలపడుచుండ, ౧౨౮

తే॥ సకల శస్త్రాస్త్రసహితుండు సర్వభూష
ణాంచితుఁ డు జతుర్భావాండు నాఖువాహ
నాధిరూఢుండు గార్తికే యాగ్రజండు
ఫాలచంద్రుండు గజవక్త్రుఁడాలమువకు ౧౨౯

తే॥ వచ్చి పరశురామునివలెఁ సరశువునను బాశమున నంకుశంబున వైరివీర
వాజి రథ రథి బలముల బగ్గిగల్పి సరథు సాంబునిఁగొని కొట్టు సమయమందు

చ॥ బలములతోడ నున్న సుమబాణుండు గన్గొని వింతఁజెంది యి
ట్లల యనిరుద్ధనామకసుతాగ్రణికాఁడె ? సుధీ ! యితండో యా
వలమురితాల్పుపాలున భవంబును బొందినవాఁడు వీనిని
గెలువగలేరు వేల్పులిక గెల్తురోకో మనబోటివా రిలక ?

చ॥ ఇతఁ డెటనుండు ? నందు నణువేసి వరాజయమొందఁబోదు ము
న్మితిగళగేహమందు నల శ్రీహరి యిచ్చె వరంబు వీనికా
కతమున గెల్పిటన్ మనకుఁ గల్గదు కావున నిందునుండి యీ
ధృతియుతు నాఖువాహనుని నెట్లు తొలంగ నొనర్పఁగావలెన్ ౧౩౩

క॥ అందుల కొక్క యుపాయ మమందత వచియింతుఁ జండమార్జారమవై
యొందాఁక నీబలంబుల మృందింతుమొ యంతదాఁక మసలకతఱుమా ! ౧౩౪

క॥ అప్పుడు తప్పక విజయం బొప్పను మనకనగ నట్టి యత్కటబలుడౌ
నప్పచ్చవిల్లుబిడ్డడు గొప్పబిడాలముగ మారి కొంకక కింకన్ ౫౩౫

తే॥ విష్ణుమాయను గణపతి వీక్షణములఁ బడక భీకరపూత్కృతుల్ ప్రాకటముగఁ
జేయు చాఖుసమ్మృఖమునుజెంది గోళ్యఁ దన్మృఖముఁ జీల్పఁగడఁగెను దత్పరమున

క॥ ఉందురు వాలోకించుచు బొందివిడుచునంత భయముఁబొంది విడి యనిన్
వందురుతోఁ గాల్కొలఁదిని సందులకున్ గొందులకును జన నోతువునున్

తే॥ స్థూలరూపమునఁ దఱుమఁదొడఁగ నద్ది దిశలకున్ విడిచలకును దేవనాగ
భూతలములకుఁ జనె గజముఖునితోడ బుష్పశరుఁ డరులనుద్రుంపఁ బూనుకొనియె

ఉ॥ అప్పుడు విస్మయంబు బ్రమధాదులు వొందిరి పుష్పకంబునం
దొప్ప కుబేరుడున్ గని యొహోయని గొహ్యకి మాయనల్పివే
గొప్పధనుస్సుఁ గొంచుఁ దల కుంభినిసోక మహేశు మొక్కి బ
ల్మెప్పలఁగన్న మంత్రయతమేదుఁ నర్కముఁదాల్చి పెల్చనక ౫౩౬

తే॥ బాణసంఘంబువైరులపైని వైవ నవ్వి సంసర్తకాభ్రములాప్రళయము
నందునం దటిత్సవముల నరుగుదెంచి క్రీములీలను వ్యోమంబుఁ గప్పిమిగుల

క॥ కరికరనిభిందువులన్ గురిసెను బాషాణములను గూడుచుఁ ద్రుటిలో
ధరణి నకూపారంబులు బఱఁగి భయంకరముగాగఁ బాఱఁదొడంగెన్ ౫౩౭

చ॥ అదియునుగాక జీవసహిత్రాయలు గన్పడె నందు నత్తరిక
యదువులు ప్రాకృతుల్ బ్రలయమంచుఁ దలంచి భయంబుఁబొంది త
త్కదనము వీడి కార్ముకనికాయము వాఱఁగవైచి కృష్ణ | యం
చదనముగా స్మరించి రపుడా యదువర్మడు మన్మథుండునున్. ౫౩౮

తే॥ గౌహ్యకీమాయ యిదియని కరముదలఁచి సర్వమాయోపమర్దిని సా త్త్వికియును
నగు స్వవిద్యను ధ్యానించి యంగజాత బీజమున్ తూపునడుమను నోజఁగూర్చి

క॥ ప్రణుత శ్రీ బీజంబును బ్రణవము దన్మృఖమునందు భాసిల వింటక
గుణమెక్కువెట్టి నారాయణునిం ధ్యానించి నేసె హాహా యనఁగన్. ౫౩౯

తే॥ దాన గౌహ్యకీమాయ యథాయథలుగనయ్యె రవిచేతఁ జీకఁటులరిగినటుల
నద్దిగాంచిన రాజరాజదరి స్వపురమునకు యత్తులతోఁగూడిపోయె నవల ౫౪౦

క॥ చల్లరి పూలను దద్రీతివల్లభుపై నెల్లసురలు బరమముదముతో
నెల్లరు జయజయరవములఁ బెల్లుగ నొనరించిరి యదువితతులు నవ్వెన్ ౫౪౧

—॥ కుబేరుం డోడి బలులిచ్చి ప్రహృష్టునిఁ బొగడుట. ॥—

ప॥ అత్తరుణంబున నవ్విత్తేశుం డుత్కటసంతోషంబుతోఁ జతుర్దంత
యుక్తంబులై యచలంబులతో డీకొనంజాలిన ద్విలక్షగజేంద్రంబులను, ముక్తా
తోరణభాసురదశలక్షరథంబులను, సూర్యవర్చస్సుమన్వితంబులగు శతహయంబులను
జంద్రవర్చస్సుమపేతంబులగు దశార్బుదాశ్వంబులను, స్వర్ణవర్ణయతంబులగు శత
తురగంబులను, జతుర్లక్షయావ్యయానంబులను, బంజరస్థంబులగు ద్విలక్షశార్దూ
లంబులను, గోటిచిత్రమృగంబులను, గోటిగవయమృగంబులను, గోటిమృగయా
సారమేయంబులను, గీరశారికానురాశేతరపక్షుల నొక్కొక్క లక్షను, నెనిమిది
యోజనంబుల నెత్తును, దొమ్మిదియోజనంబుల వెడల్పును గలిగి లక్షస్వర్ణకుంభంబు
లతోఁదేజరిల్లినదియు విశ్వకర్మనిర్మితంబును, గామగంబును, జాంబూనదశృంగభాసు
రంబును, సహస్రప్రభాకరప్రతికాశంబును, విష్ణుదత్తాఖ్యంబును నగు విమానంబును,
సహస్రకులవృక్షంబులను, శతకామధేనువులను, శతచింతామణులను, స్పర్శచే
లోహంబునైతము బంగారుగావించు శతదివ్యాశ్చంద్రంబులను ఛత్రచామరసమేత సువర్ణ
సింహాసనశతంబును, నమృతపాత్రశతంబును, రత్నఖచితభూషణంబులను, దివ్యాం
బరరత్నకంబళంబులను. నానావిధఫలంబులను, నైకవిధశస్త్రాస్త్రంబులను గింజల్క
పేతపద్మమాలికలను మత్తేధంబులమీఁదను, నరులమీఁదను వేసి మోయించుకొని
తీసికొనివచ్చి ప్రదవ్యమ్నునిం జుట్టివచ్చి యవ్వానిని సమర్పించి నవనిధులఁగూడి
నొసంగి కృతాంజలియై యిట్లు స్తుతించె.

౫౪౭

సుముఖీవృత్తము॥ మనసిజ ! మార ! మహాత్మనుతా !

వనరుహనేత్ర ! పరాస్తపరా !

జనపతివర్య ! నమస్తవిభూ

విసతు లానర్తు విధేయుఁడనై

౫౪౮

తరళ॥ జలజలోచన పుత్రకాగ్రణి శౌర్యధైర్యసమేతునిన్

బలుని రుక్మవతీమనోహరు బాహుదాది విభూషితున్

గలశజప్రముఖర్షి పూజితఁ గంబుకంఠ రతీశ్వరున్

జలచరధ్వజ లోకజేతను సంస్తుతించెద భక్తితోన్.

౫౪౯

పంచచామరము॥ అనాదిమధ్యనాశనా ! స్వయంప్రభాస్వరూప ! యో

యనాధనాథ ! భక్తవత్సలా ! యయస్యజా ! ప్రజా

మనోభిరామ ! కామ ! భూమ ! మానసియ ! సుందరీ

మనోహరా ! పరాత్పరా ! మాళితోడ మ్రొక్కెదన్.

౫౫౦

క॥ చేయుచునుంటిని జేసితిఁ జేయగలను నిద్రి నీకుఁ జెందిన దదియో

నాయది యీతఁడు మిత్రుం డాయన యాగర్భశత్రుఁడని చెప్పటయు॥

౫౫౧

తే॥ నేను భోగిని దుఃఖిని నీవనుట యహంకృతిని మమతను గల్గినవి జనుండు
బ్రహ్మతీకాలాశయాంగజ పృబలగుణములను సుబద్ధుడై చెడుపనులొనరుచుండ

ఉ॥ కాచమునందు బాలు నిసుకన్ సలిలంబును ద్రాట సర్పమున్
జూచినచాడ్పునం గనుల శుంతతఃజూడక మీప్రభావముల్
జూచితి మిమ్ము హేలమెయి సొంటుల నాయవిబాపి దేవరా!
నీ చరణారవిందముల నిచ్చలుగొల్చెద భక్తి నీయవే! ౫౫౩

క॥ జ్ఞాననిధిసమాగమమును జ్ఞానము వై రాగ్యయుతము సాయఃజ్యంబున్
నూనశరా! కరుణామతి దీనుడనగు నాకు నిడవె! దేవ! యనంగన్. ౫౫౪

తే॥ అంగభవుఁ డట్టులగుగాతమంచుఁ బలికి
యభయమిడి పద్మరాగంబు హాటకమణి
మయము ఛత్రచామర భాసమానము నగు
సింహాపీఠంబు నొసంగ నా శ్రీదుండు గొని ౫౫౫

తే॥ అతనిఁ జుట్టివచ్చి యనుమతిఁ గైకొని యాత్మమందిరమున కరిగె నవల
నితరరాజు లందఱెఱిగి తజ్జయమును బలుల నిడిరి మాని భండనంబు. ౫౫౬

—♦ మన్మథుడు కింపురుషఖండంబు గెలుచుట. ♦—

ఉ॥ ఆ తరువాతఁ బంచశరుఁ డాత్మబలంబులఁగూడి సాగి పా
గ్నోతివపట్టణంబునకు శూరులు దల్లడిలంగ దుందుభుల్
బ్రాహ్మిగ మ్రోయనేగె నటుపైనిఁ దదీశుండు భామదైత్యసం
జాతుండు నీలుండున్ బెదరి శౌరికుమారున కిచ్చెఁ గానుకల్ ౫౫౭

క॥ అవి గొని మరలెడి మరుతో ద్వివిదకపి మున్ను దెబ్బ దినిన కినుకచే
జవమునఁ దత్పురివాకిటఁ గవిసి దళంబులను గోశ్వఁ గాడ్చడఁజేసెన్ ౫౫౮

తే॥ మఱియుఁ దత్కృపి తోడతో నరదములనుగట్టి లవణాబ్ధినికెట్టి కరుల హరుల
గరములన్ బట్టి నింగికిఁ బఱపి బలిమి నగ్గలంబుగ గర్జింప నామరుండు ౫౫౯

చ॥ కనుఁగొని వాఁడు శత్రుఁడని గట్టిగ నెంచి గ్రహించి శార్ఙ్గమున్
ఘనముగఁ డంకరించి యొక కాండమువేయఁగ నద్ది తత్కృపిన్
గొని దివిఁ ద్రిప్పి పల్కులును గొంకక పూర్వవిధిన్ స్వకస్థలం
బునఁ బడునట్లు బంచి మఱి పుష్పశరేషుధిదూతై భూవరా! ౫౬౦

ఆ॥ అంత మదనుఁ డచట నక్షాహిణీశతసహితుండగుచు సాగి సాలజాల
వల్లనీసహస్రప్రలసత్సరః కలితదేశములను గలయఁగాంచి ౫౬౧

అ॥ యక్షదిష్టమార్గమందునం జని చని హేమకూటభూధరేంద్రమునకుఁ
గిందవెల్గుచున్న కింపురుషులఖండమునకు ముఖ్యమైన పునికి నరిగె. ౫౬౨

క॥ అంతటఁ గింపురుషులు రతికాంతాగమనంబు భటముఖంబున విని య
త్యంతముదంబును గని యీ నంతనఁ బల్కాడి రార్య బహులాశ్వవిభూ !

సీ॥ అఖిలాండపతియైన హరి పుట్టియుంట యాదవకులంబంతయు ధన్యమయ్యెఁ
బరమేశ్వరుండైన హరి చరియించుటకొ దన్మధురాపురి ధన్యమయ్యె
గోలోకవిభుఁడు ముకుందుఁడు దిరుగ బృందావనంబును బహుధన్యమయ్యె
హరిదంతభరితద్యశమును గొనియాడి తత్త్రిలోకంబులు ధన్యమయ్యె

తే॥ దానమానరాసాది లీలానికరము గృష్ణత్తోగూడి కావించి యెల్లగోపి
కలును రాధయు ధన్యులై రలయమునయుఁ దద్ధృషీ కేశునకుఁబుట్టి ధన్యమయ్యె

తే॥ మఱియుఁ దద్దర్శనస్పర్శమననములను నెందఱో తపోధనులు నహీనమతులు
దీనులును ధన్యులై రిగాదే ! తదబ్జనాభ మ్రొక్కుచునుందు మనారతంబు.

ఉ॥ ఆ యరవిందలోచనుఁడు యాదవవర్చుని నుగ్రసేనునికొ
జేయుచు సార్వభౌమనిగ శ్రేష్ఠతరంబగు రాజసూయముకొ
జేయఁగఁజెప్పి దిగ్దయముఁ జేయఁగ స్వీయకుమారు మారునిన్
దోయజనేత్రు సిఘనునిఁ దోయములన్ జతజేసి పంచెగా ౫౬౩

ఉ॥ కాపున సీబుధున్ మనము గన్నులపండువగాఁగఁ గాంచి సం
భావనజేసి యిత్తటి సుపర్వులకందని ధన్యునిన్ గనం
గావలెనంచు నందఱు గాన్కలొసంగి నమస్కరించి రా
శ్రీవిభుసూనువర్చుఁడు వశీకృతశత్రుఁడు పుష్పబాణుఁడున్ ౫౬౪

తే॥ నిజవిశదయశశకధలను నిర్మలమగు ముజ్జగంబుల వెల్లించె బూర్ణచంద్ర
రశ్మిమిలితదుగ్ధాబ్ధిస్ఫుర త్రరంగములను గరి విస్తృతిగ నల్పు పోల్కి జనక !

చ॥ మఱియుఁ దదచ్యుతాత్మజుఁ డమందనిజామల కీర్తిగానమున్
బారిఁ బారి నాలకించి బహుమోదముఁజెందియు నట్టి కిం
పురుషుల కర్థమాళిమణిభూషణకుండలహార బాహుదాం
బరవలయార్చికాదులఁ గృపామతి నిచ్చి బహూకరింపఁగాన్. ౫౬౫

అ॥ రాజధానియైన రంగునల్లిపురినుండి తద్విభుఁడు దండివాఁడు
నగు సుబాహుఁడరిగి యంగజానికొ మ్రొక్కి బలులనిచ్చి యవల పార్థివేంద్ర !

ఉ॥ వారిజనాథసూనుఁడు నుబాహునరేంద్రున కీటు పల్కెనో
ధీర ! త్వదీయపట్టణము దివ్యము దీనికి రంగవల్లియన్
బేరేటుగల్గెనో ? యెవరు వెట్టిరో ? యీయభిధేయ మంతయున్
మీరలు నాకుఁజెప్పవలె మీ డ్వినియుందురు మున్ను దీనినిన్. ౫౭౦

చ॥ అనఁగ నుబాహు విట్లనియె సంగజ ! పూర్వము క్షీరవాచిధిన్
దనుజులు నిర్జరుల్ గలిసి ధైర్యముతో మధియించుకాలమం
దునఁ బదునాల్గురత్నములు దోచెను వెండియు నందునన్ సుధా
కనదురు కుంభమున్ బాడువఁగా వనవాఘుఁడు క్రీరమేశుఁడున్. ౫౭౧

తే॥ కన్నులారఁగఁ గన్గొనఁ గౌతుకమున నతిని కన్నులఁగాజెడి నశువు లల
కలశమందునఁ బడుటచేఁ దులసియు నెడి తరువు తత్ఫలీన్ జనియించె ధరణీనాథ

ఉ॥ ఆరమణీయశాఖ కలయంబుజనేత్రుఁడు రంగవల్లియన్
బేరిడి హేమకూటమను పెద్దమహీభిముక్తింద నచ్చి యొ
ప్పారుచునుండు నిప్పటికి నాతరునామమె మత్పురాఖ్యయై
కీరితికెక్కె నీతరువు కేవలఁ జూపునటం చెఱుంగుమా ! ౫౭౨

చ॥ వినుము మతోక్తసంగతిని వీని వరుండు మహానుభావుఁడున్
దినమణిముఖ్యశిష్యుఁడు నుధీనిధి రామభటుండు నంజనా
తనయుఁడు నిత్య మచ్చటికి దర్శనము బొనరింప“నార్జిష్టే
ణు”నిగొని వచ్చెడిన్ హరితనూభవ ! యంచు వచింప నాతఁడున్ ౫౭౩

వ॥ ఆనందించి తత్ఫలంబున కేగి తద్రంగవల్లీభూరుహవరంబును సందర్శించి
ప్రదక్షిణంబు లాచరించి నమస్కరించి యట నిర్గమించి హేమకూటతటీభూతంబును,
సింహశరభశార్దూలచిత్రకవన్యేభశిలోలూకాది నిర్మోషఘోషితంబును, భృంగారీ
భృంగర్పుంకారసంకులంబును, గృష్ణాహారీతకీవల్లీచకాశ్వద్ధమందారాది భూరుహ
బంధురంబును, బహుభయుంకరంబు నగు మహారణ్యంబునుండి నడిచెడితరుణంబునం
బదియామడిల పొడవుగల సర్పం బొండు దారుణగరళమయంబులగు ఘాతాకరం
బులతోఁ జనుదెంచి మత్తేధంబుల మ్రింగుటం గని యావపులు హాహాకారంబులం
గావింప భాను, స్వభాను, స్వర్భాను, ప్రభాను, భానుమ, చంద్రభాను, బృహద్భా
ను, రతిభాను, శ్రీభాను, ప్రతిభానువులనెడి సత్యభామాకుమారులు పదుగురు బహు
తీక్షణజిహ్వగంబుల నాజిహ్వగేంద్రంబును మ్రందింపఁ దత్కేటరంబునుండి దివ్య
గంధర్వుం డొకండు బయలువెడలి ప్రద్యుమ్నునకు నమస్కరించి సురలు విరులం
గురియుచుండ విమానంబెక్కి దివంబున కేగెనని వచింప బహులాశ్వుం డా గంధ
ర్వుం డెవండో యాతని కాఘణిరూపం బేకతంబున వచ్చెనో తెల్పుచుని ప్రార్థింప
నారదమహర్షి యీ రాజర్షి కిట్లనియె. ౫౭౪

ఆ॥ ఆర్షిష్టేణుండనెడి నలఘుగంధర్వుని సోదరుడును దివ్య సుందరుడగు
సుమతి హనుమదరికి శుద్ధరామాయణమును బలింపవచ్చె బూర్వమందు.

ఉ॥ ఆతత హేమగూటగిరియందున నాహనుమంతుఁ డా ధరి
శ్రీతనుజావిభండయిన శ్రీదశలక్ష్మణ రామచంద్రు వి
ఖ్యాతినిఁ గల్యణున్ మొదలు యామయుగంబు గతించుదాఁకఁ బూ
జాతతిఁజేసి వర్ణనము నల్పును నిత్యము నట్టివేళలోన్. ౫౭౮

తే॥ అతిభయంకర ఘాత్యుత్తులగ్గలముగ ఫణివిధంబునఁజేయుచు భక్తిభంగ
మును ఘటించు నా సుమతినిఁగనుచుఁ గనలి సర్పముగ నీవుగమ్మని శాపమిచ్చె

క॥ అంతట సుమతియు వెత హనుమంతుని పదములను వ్రాలి మన్నింపుము నా
మంతువు భగవంతుండవు తుంతవనక హనుమ కడుప్రసన్నుం డగుచున్.

చ॥ అరుసముతోడ ద్వాపరయుగాంతమునందున దిగ్దయార్థమై
యరిగెడి కృష్ణపుత్రులు మహాశుగవం క్తినిఁ బాఁవరూపుతో
వఱలెడి నిన్నుఁజెడెద రబద్ధముగా దిది యట్లు నీవు శ్రీ
కరభవదీయరూపమును గాంచెదవో సుమతీ! యథాస్థితిన్. ౫౮౦

చ॥ అని కరుణింప నాసుమతి యారహి సర్పముగా జనించి యా
వనరుహలోచనాత్మభవబాణవరంపర గిట్టె నెమ్మదిన్
గనఁగ మహాత్మశాపము సుఖంబులొసంగు వరంబుగాదె? యో
జనవర! యంత నా కుసుమసాయకుఁ డచ్చటనుండి వేడ్కతోన్, ౫౮౧

సీ॥ ఎచ్చట మానవులేడులు పదివేలు చనుదాఁకఁ జక్కగా మనియుచుందు
రెచ్చటఁ బురుషు లహీనగజాయతబాధబలంబుతో వఱలుచుందు
రెచ్చటఁ ద్రోతతో నెల్లవిషయముల నీడగుచున్ గాలమెసఁగుచుండు
నెచ్చట నుదకం బమృతముతోఁ దుల్యమై స్వచ్ఛతమంబుగాఁ బాటుచుండు

తే॥ నెచట నవరత్నముల్ పుట్టు నెచట నిత్యయావనవిభాషితలగుచు నతివలుండు
రెచట సర్వభూరుహలత లెచ్చియుండు నల్ల చైత్రదేశములకు నరిగె నవల

తే॥ తత్ఫలంబునకుఁ రాజధాని యగు “వసంతతిలక” యన్ పురినుండి శౌర్యధనుఁడు
విభుఁడు శృంగారతిలకుఁ డాత్మభువుతోడఁ గలహమాడ నేతెంచె జైత్రులనుగూడి

ప॥ అత్తరుణంబున సాంబ, సుమిత్ర, పురుజి, తృతజి, త్సహస్రజి, ద్విజయ
చిత్రకేతు, వసుమ, ద్ద్రవిణ, కృతువులను జాంబవతీతనూభవులు బదుగురు నెదిరించి
నారాచంబులం బ్రయోగించి జగం బంధమయంబు గావించ వైరులు గోలాహలం
బులం జేయుచుఁ బోరుమాని పాఠఁగడంగుటఁ దద్భూవుండు గాంచి రోపించి.

మించి మత్తేభంబునం దధిష్ఠించి త్రిశూలంబు గ్రహించి సాంబుని వక్షంబును బూడిచి కోదండనిర్గతంబులగు కాండంబులతో నితరవీరులను జెల్లాచెదరుగాఁ జెండి మహారణ్యంబునం బ్రవేశించి దహించు వైశ్వానరుని విధంబున నేకకుండయ్యై విజృంభించుట నాలొకించిన గడుం డేతెంచి మదోత్కటంబగు సమ్మాతంగంబుఁ దొండంబునుబట్టి దూరంబున భూతలంబునందోయ నా శృంగారతిలకుం డీలఁ గూలి కృష్ణుఁడ లేచి భయభీతుండై యప్పుడతురగంబులను, లక్షరథంబులను, నయుతేభంబులను దీసికొనివచ్చి యాప్రద్యుమ్నునకు నర్పించి యొరిగలం గావించె. ఇట్లు కింపురుషఖండం బామన్మధుండు జయించి నిషాదదర్శితంబులగు మార్గంబుల నడిచి క్రమముగా సర్వసంపత్కరంబగు హరివర్షనామకఖండంబున కేగె. ౧౮౫

—† పద్మిన్నుండు హరివర్షంబును జయించుట. †—

తే॥ అందు నిషధనామకగిరి యమరు నచట వీరకోదండటంకార ఘోరరవము లక్కజంబుగ జనియించె నమితభయముఁ గలుఁగఁజేయు నొకానొక కాననుంఁడి

తే॥ శ్రోశమాత్రదేహములతోఁ గూడు పెద్ద గ్రద్దలున్ దీక్షుతుండముల్ గలుగు గరుడు లరుగుదెంచి టుద్బాధతోఁ గరుల హరుల సైనికుల మ్రింగదొడఁగె నా సమయమందు ౧౮౬

తే॥ గగనతలము ఖగంబులం గప్పఁబడుట యాదవులు భీతిచెంది హాహాకృతులను సల్పుటగని మదనుం డనల్పపన్నగాశనాస్త్రరాజము వైచె నపుడు వడిని

మ॥ అల బాణంబున వైనతేయుండు విహంగాధీశ్వరుం డొంది దీ పులచే వెల్లడి దీర్ఘ వక్షములతో భూర్యుగ్రకృన్నాసతో నల దాక్షాయ్యకులింగతార్క్ష్యముల సంహారంబు గావింపఁగాఁ బులుగుల్ గొన్ని భయమ్ముతో దెసలకుఁబోయెన్ సఘాతంబులై ౧౮౭

ఉ॥ పిమ్మట నచ్యుతాత్మజుండు స్వీయచమూయుతుండై దశార్ణదే శమ్ముల కేగెఁ దద్విభుఁ డసాధ్యబలుండు శుభాంగనామకుం డమ్మరు చండపౌరుషము వ్యాసముఖంబున నాలకించి క ప్పమ్ములతో దశార్ణగత భద్రతరంగిణిఁ దాటి నమ్రతిన్. ౧౮౮

తే॥ మరునిదరిఁజేరి యా బలుల్ సరగ నిచ్చి యైదువదిజేసె నంత నా యంగజాతుఁ డా బలిష్ఠు నిష్కౌశాంబి యనెడి రాజధానినుండి యేతెంచిన వానిఁ గాంచి

క॥ ఓయి శుభాంగా! యెట్టుల మీ యవని దశార్ణమయ్యై మేధావి యెవం డీ యభిధానముఁ బెట్టెనో? యీయెడ వచియింప నాకు నేఁ బ్రార్థింతుఁ

- అ॥ అన శుభాంగుఁ డిట్టులాడె నృసింహుఁడు మును హిరణ్యకశిపుఁ బోరి త్రుంచి
భక్తు నతనిపుత్రుఁ బ్రహ్లాదుఁగూడి యిట్టి హరివర్ష మునకు నీవి వచ్చి ౧౯౩
- క॥ నిలిచియుఁ బ్రహ్లాదున కిటు బలికెను శాంతుఁడవు ముఖ్యభక్తుఁడవగు నీ
యలఘుపితౄ జంపితి నని కలఁగకుమ ! కులక్షయంబు గావింపనుగా ౧౯౪
- క॥ అని ముదమున నను నరసింహుని కన్నులనుండి కాటి యుదకంబు లటఁ
ఘనమంగళకరమైన కొలనుగాఁ బాఱంగఁదొడఁగె లక్ష్మీపుత్రా ! ౧౯౫
- తే॥ దాని దర్శించి ప్రహ్లాదుఁడానృసింహు నిటుల నశిగెనో నరసింహ ! యేను పుట్టి
యమ్మనబ్బను సేవింపనైతిఁగాదె యిట్టిదోషంబు లెట్లుల నేగుఁ జెపుమ !

ప॥ అనవుడు శ్రీనరసింహుండు పుత్రా ! నా హర్ష బాష్పంబిట మంగళా
కరంబై సరోవరంబుగా నుద్భవించెఁగాదె ! ఇందు మజ్జనం బాచరించి మాతాపిత
లయు భార్యా, సంతాన, గురు, సుర, భూసుర, ప్రపన్నర్షి, పితృదేవతలయు ఋణంబు
లం బదింటిని దీర్చి కృతార్థుఁడవగుము. ఎవండైనను నిందు స్నాతుండై నచో
వాఁ డా దశఋణంబులనుండి విముక్తుం డగునని వచింపఁ బ్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు
బొంది యందు నీరాడి యన్మణియై యిప్పటికి నా నిషఢాచలంబునుండి యేతెంచి
యందు జలకం బాడి బోవుచుండును. తత్ప్రభృతిఁ దత్తీర్థంబునకు దశార్ణమోచనం
బనియు, దద్దేశంబునకు దశార్ణదేశంబనియుఁ బ్రసిద్ధి గల్గెనని వక్కాణింప నక్కం
దర్పం డెక్కువగా సంతోషించి యాతీర్థంబున స్నానం బొనరించి దానంబులం
గావించె. ఈ దశార్ణదేశచరిత్రంబు వినువా రాపదిఋణంబులఁ దీర్తి ముక్తిపాత్రు
లగుదురని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. ౧౯౬

—♦ మరుం డుత్తరకురుఖండంబును జయించుట. ♦—

- చ॥ ఉరనుఁ డతండు మేరుగిరి కుత్తరభాగమునందునున్న యు
త్తరకురుభూమి వృద్ధిసహితంబును నెవ్వము శృంగవద్ధరా
ధరవరపార్శ్వభాసురము దద్ద జయింపఁ దలంచి సాగి శ్రీ
కరమగు గంగవోన నవగాహనముం బొనరించి యాస్థతోన్ ౧౯౭
- క॥ వారాహీ నగరంబును జేర గుణాకరుఁడు బలుఁడు శిష్టుఁడు దదూ
దారుఁడు సమ్రాట్టరు సంభారామరమానివరులు భాసిల్లంగన్ ౧౯౮
- తే॥ దశమహాయమేధయాగంబు దమింఁజేయఁదలంచి నీలకర్ణాచిత భవశత్రురగ
మును దశాక్షోహిణీయుతుఁ దనయు వీరధన్వుఁ దద్రక్షుకుఁ గూర్చి తద్దవిడిచె.

ప॥ అప్పుడు వీర, చంద్రాశ్వసేన, చిత్రగురు, వేగవ, దామ, శంకు, వసు,
శ్రీమ, త్కుంతులను నాగ్నజితిసుతులు బడుగురు నాలోకించి యా హయంబును
బట్టి యిది విడిచిన వాఁడెవ్వఁ? డని పలుకుచు స్వసైన్యంబులం జేరం బ్రద్యుమ్నూ

డా యశ్వగళంబందలి వత్రంబుఁ గాంచి విస్మయంబుఁ బొంది యాయుధపాణులగు
యాదవులకుం జూపింప వారు నచ్చెరువొందెడి తరుణంబున, ౬౦౧

అ॥ దానిఁగాచుసేన దత్తురగంబును వెదకికొనుచువచ్చి మదనసైన్య
ధూళి రేగుచుంట దూరంబునం జూచి నిలిచి వింతఁబొంది పలికి యిటుల ౬౦౨

చ॥ సరసుఁడు చండవిక్రముఁడు సర్వనయజ్ఞుఁడు నౌ గుణాకరుం
డతిముఱి నేలు రాజ్యమున నారయఁబోరులు లేరు జారులున్
వఱలరు గోవులకొనఱువారును లేరు ఖలుల్ వసింపరీ
యరూపనిఁ గ్రమ్ముదుమ్మొచటిదై నది మాకెఱుంగంగరాదుగా, ౬౦౩

క॥ ఈతఱి వాదిత్రంబులు నాతతకరిబృంహితములు హరిఘోషణముల్
శాతధనుష్టంకృతులన్ బ్రాంతిగవినఁ బడియె నట్టిపరులకు నవలన్, ౬౦౪

చ॥ మదనునిచేతఁ బంపఁబడి మంత్రిసమండుగు నుద్దవుండు త
న్యనయుతవీరధన్వ సవిధంబున కేగి ధరాతలేంద్ర! యా
యదువరుఁడుగ్రసేనవిభుఁ డాన్యపరూయముఁ జేయ నెంచి యీ
మదనుని సర్వదిగ్దయ మమందతి సల్పఁగఁబంపె నీతఁడో ౬౦౫

చ॥ ఘనుడు మహానుభావుఁడు నఖండబలుం డరవిందనాథనం
దనుఁడును దుర్జయుండగుట దప్పక నీవును గాన్కలించి వం
దనములఁ జేయఁగాఁ దగును దద్విధిసల్పనిచో సమీకముం
బొనరిచి తీసికోగలఁ డమోఘముగాఁగ రదంబులన్ బ్రభూ! ౬౦౬

తే॥ భరతఖండంబు గెల్చి కింపురుషఖండమును జయించి యాహరివర్షమునుజయించి
యిచటికే తెంచెఁగావున నీతఁడలతి గండఁడని యెంచఁబోవక కరము లిమ్మ! ౬౦౭

తే॥ యజ్ఞపశువు వెంబడి నిట్టియంగజుండు దీనికొనినచ్చె దీనినే దిట్ట యవహ
రింపఁగలఁడు? సహాయుడై కృష్ణుఁడుండ బలయుతుండగు రారాజిడి బలులమ్రొక్కె ౬౦౮

అ॥ అనఁగ వీరధన్వ డాడె నీవిధంబున శ్రీకుండధికుండగు గుణాకరుండు
నల శచీశపూజలందియుండెనుగాదె యతఁడు బలులనియ్యఁ డంగజునకు ౬౦౯

క॥ వారాహాకారంబున శ్రీరాజితత్వంగవద్దిని హరి వెలుఁగున్
ధారుణి యతనికిఁ బూజలఁ గూరిమిశో సతముజేయుఁ గోర్కులొసంగన్, ౬౧౦

ఉ॥ ఆ యచలంబునందు నయుతాబ్ధము లట్టి గుణాకరుండు త
త్త్రోయజనాభునిం గుఱిచి తోరముగాఁ దప మాచరింపఁగా
నాయనఘండు తుష్టిఁగని యంతికమొంది గుణాకరా! వరం
బేయది నీకుఁ గావలెనొ? యీ యెడఁజెప్పమ! యిచ్చెదం జమీ! ౬౧౧

చ॥ అనఁగ గుణాకరుండు ముదమంది సమస్కృతులం బొనర్చి యో
వనరుహలోచనా ! విను మపారకృపా నను నీపుడప్ప నే
ఘనులునుగాని యే సురలుగాని జయింపనిలాగు సల్పవే !
యనఁగఁ “దధాస్త”టంచుఁ జనె నా గరుడధ్వజుఁ డోయి యుద్ధవా ! ౬౧౨

క॥ ఆకారణమున మీరా శ్రీకురుఖండేశుహయముఁ జెచ్చెర విడుఁడీ !
యీకరణిని సల్పనిచోఁ దేకువతోఁ బోరి దానిఁ దెప్పింతుఁ జమీ ! ౬౧౩

వ॥ అంతట నుద్ధవుం డతని వీడ్కొని ప్రద్యుమ్నునకు సభాసదులువినుచుండ
యావద్వృత్తాంతంబు జెప్ప నందున్న కాళిందీనందనులగు శ్రుతకర్మ, వృష, వీర,
సుబాహు, భద్రదేవ, శాంతి, దర్శ, పూర్ణమాన, సోమకులను బదుగురును బది
యక్షాహిణులం గొని యాయుధంబుల ధరించి యుత్తరకురుయోధులతోఁ దలపడిరి
ఆ యవసరంబున నా యుధయుల కద్భుతంబగు తుఁములయుద్ధం బయ్యె. అం దుత్తర
కురుజనులు హతులైరి. తత్ఫలంబున నొండు రక్తతరంగిణి జనించె. హతశేషు
లగువారు శరత్కాలమేఘసంఘాతంబు విచ్చించనిసభంగి నలుగడలకుఁ బఱుగిడిరి.
ఆకుమారులందుఁ బూర్ణమానుండను బలుండు వీరధన్యుని స్వందనంబును బాణగం
తతితోఁ జూరీకరింప నాతండు విరధుండయ్య ధనుష్టంకారంబులం గావించి యేక
వింశతిమార్గణంబులతోఁ బూర్ణమానునిం బ్రహరింప సతం డవ్వనిని నడుమనే
నిజబాణంబున ఖండింప నా వీరధన్యుం డాతవి మహర్వినిఁ గువాక్యంబులచే మిత్రత
ఖండించినట్లు ద్రుంచె. తత్సమయంబునఁ బూర్ణమానుండు పూర్ణరోషంబున లక్ష
భారభాసురగదంగొని యాతనిం గొట్ట నా వీరధన్యుండు నొచ్చి వడిని పరిఘంబుఁ
గొని ప్రహరింప నా పూర్ణమానుండు పవననామకగిరి బెక్కల్పి బల్మిం ద్రిప్పి
యతనిపై వేయ నది యా వీరధన్యునిం గొనిపోయి తద్వారాహీనగరమందలి
యజ్ఞవాటికలోఁ బడవేసె. తత్పురియందు హాహాకారంబు లుప్పతిల్లె. సరామర
దుందుభిరవంబులు జెలఁగ సురలు విరు లా పూర్ణమానుపైఁ గురిసిరి. తజ్జనకుండగు
గుణాకరుండు రుధిరంబు గ్రక్కి మూర్ఛితుండై ముంగలనున్న వీరధన్యుం గాంచి
క్రుధుండై కోదండంబుఁ గైకొని యుద్ధం బొనరింప నెంచి నిర్గమించుట సర్వజ్ఞుడును
దద్యజ్ఞహోతయు నగు వామదేవమహర్షి గని యతని కిట్లనియె. ౬౧౪

క॥ ఎఱుగక పోయెదవేలా ? మఱులుము నామాట వినుము మహాధ్యము దగునే ?
పరిపూర్ణతముండును శ్రీధరుడగు శ్రీకృష్ణుఁ డరుల దనరెడి సతఁడో ౬౧౫

క॥ ధరణీభారముఁ బావఁగ సురలకు నువకృతులఁ జేయ శ్రుతిధర్మములన్
స్థిరముగ నిల్పఁగ భక్తులఁ గరుణన్ రక్షింపఁబుట్టెఁగద యాదవులన్ ౬౧౬

తే॥ ఆతఁ డుగ్రసేనునకు సహాయుడగుచు దిశలగెల్వ ద్వారకనుండి దివ్యబలుని
స్వసుతుఁ బ్రద్యుమ్ను వీనిని బంపెనంచు నెఱుంగుమనఁగ గుణాకరుఁడిట్లులనియె.

తే॥ నుముని! కృష్ణుడు పరిపూర్ణతముఁ డటంచు
నవ్యముగ వింటిఁ దల్లక్షణంబు లెవియో ?
తెల్పు వేఁడెదనన వామ దేవమాని
యా గుణాకరునను నిట్టులాడె జనక !

౬౧౮

ఆ॥ ఎవని తేజమందు నెల్ల తేజంబులు నరిగి లీనమగునో యట్టి దేవు
నిఁ బరిపూర్ణతముగ నిఖిలవిద్వాంసులు బలుకుచుండురయ్య పార్థివేంద్ర !

తే॥ పూర్వమందున వ్యాసాది మునులుసేరి వడ్డిధావతారంబుల శౌరి యెత్తు
టంచు నిశ్చయించిరిగాదె యందునఁ బరిపూర్ణతముఁ డధికుండగు భూవరేణ్య !

క॥ ఆ పరిపూర్ణతముండె యీ పురుషోత్తముఁ డటంచు నెఱుంగుమ ! యతఁడో
యేవనికో యరుడెంచియు నోపికతోఁ గోటికృతుల నొనరిచె భువిలోకో.

చ॥ అనవుడు తద్గుణాకరుఁడు నట్టి హరివ్రతిభావభావముల్
విని ముడమంది వైరమునువీడి బలుల్గాని వేగ నేగి యా
మనసిజఁ గాన్కల్చిచ్చియు నమస్కృతులం బొనరించి గద్గద
స్వనమున నిట్టులక బలికె బద్ధకరుం డయి మైథిలేశ్వరా !

౬౨౨

ఉ॥ ధన్యతఁజెందె నాకులము ధన్యతఁబొందెను మత్స్యభుత్వమే
ధన్యఁడనై తి మత్స్యవనధర్మము లెల్లను ధన్యమయ్యె నో
మాన్యచరిత్ర ! సాధుజనమైత్రి మఱిక బరిమార్గలక్షణా
నన్యభవత్పదాంబురుహ నన్యసుభక్తి యొసంగి ప్రోవవే !

౬౨౩

ఉ॥ నావుడు భక్తవత్సలుఁ డనాధజనావనతత్పరుండు శ్రీ
దేవకుమారుఁ డా మరుఁడు తృప్తినిఁబొంది విరక్తి విశ్వలనో
గేవలమైన భక్తియును గీర్తితమామకభక్తమైత్రియున్
గావ్రతమంచు యజ్ఞతురగంబు నొసంగెను వానికో విభా !

౬౨౪

—† పృథ్వీముండు హిరణ్యయఖండంబు గెలుచుట. †—

క॥ అంత హిరణ్యయఖండప్రాంతములను గెలువ నల్ల ప్రచ్యుమ్నం డ
త్యంతజనంబునఁ జనె యదుసంతతులుక వెంటనడువ సంతోషముతోన్

చ॥ అల భువిఁ గాంతికాంతమును నాయతమా నొక స్తోతనామకా
చలము సెలంగుచుండు నట శౌరిజనించెను గచ్చపాకృతిక
బొలుచును నర్యముం డనెడి పూజరి తద్దదిమందిరంబునక
వెలఁగెడి వ్రష్పమాల యను ద్వీపవతీమణి తత్ఫలంబునక.

౬౨౬

- తే॥ తన్నదీతీరమందున దండియడవి కందమూలఫలాదులఁ గలిగి వెలుంగు
నావనంబున నల నీలులనెడి కపులు రామునాజ్ఞ వసిగ్రతు స్వప్రజనుగూడి
- ఆ॥ అవ్వి తన్నదనబలారవంబు ల్విని మిగుల కినుకరేగి యెగిరిపడుచు
వాలములను గోళ్ళ బండ్లను దత్తైన్యహయర భేదములను హతమొనర్చి
- క॥ విజయధ్వజనాథుండగు విజయుని యరదంబుఁ దోక బిగిచికొని దివిన్
గజబిజఁదిరుగ నల కిషిధ్వజధ్వజమున నున్న హనుమ ప్రత్యక్షముగాఁ ౬౨౯
- ఆ॥ నిర్గమించి కసిని నిఖిలవానరులను దోకతోడఁగట్టి వీకభువిని
నెట్ట నట్టికపులు నెమ్మిక్ రామకింకరుఁడు హనుమయంచుఁ గరమునలంచి
- సీ॥ గొందఱు వానరుల్ సెంది యానందంబు భక్తితోఁజేసిరి నందనములఁ
గొందఱు వానరుల్ గొంకక ముద్దాడి యయ్య ! నిస్సని చిరమయ్యె ననిరి
గొందఱు వానరుల్ గోర్క లీరికలెత్త గంతుల వేసిరి సంతసమున
గొందఱు వానరులండు గుళలులా ? యంచుఁ దమినిఁ గొంగిలించుకొనిరి
- తే॥ మఱియుఁ గొందఱు మనసారమాటలాడి రవల నాంజనేయుఁడునిజహస్తతలము
తోడ నాకపులందఱ దువ్వి కుశలమడిగి సంతుష్టఁగూర్పఁగ నట్టి కపులు ౬౩౦
- ఆ॥ అతని యాజ్ఞబొంది యాత్మచిత్రాటవి కరుగుడెంచి రల్ల యాంజనేయుఁ
డర్జునుని పశాశయందు సంతర్ధానమయ్యె మైధిలేశ ! యచటనుండి. ౬౩౧
- క॥ మకరాచల వరభాసుర మకరావని గెలువఁ బటహమండలి మ్రోయఁ
స్వక సైన్యసమేతుండగు మకరధ్వజఁడేగె వడిని మానవనాథా ! ౬౩౨
- చ॥ పదపడి నట్టి యచ్యుతుని పట్టి బలంబులఘోషణంబులఁ
దదచలపార్శ్వమందు మధుధారలఁ గ్రోలుచు సంచరించు ప
ట్టదములు గోట్లకొల్ది నొకసారిఁ జివుక్కునలేచి మూఁగి త
న్నదకదిరధ్యయోధుల సమందముగాఁ గఱవగ గడంగుటఁ ౬౩౪
- క॥ కని మరుఁడుఁ బవనాస్త్రంబును వేయుచు నవ్వి నాల్గములల కేగఁ
బొనరిచె భూవర ! యచ్చటి జనములు మకరాస్యులంచుఁ జక్క నెఱుఁగుమా !

ప॥ అంత రతికాంతం డటనుండిసాఁగి డిండియదేశంబున కేగి గజముఖులగు
నచ్చటి జనంబులం గాంచి యట నిర్గమించి త్రిశృంగదేశంబుల కరుడెంచి శృంగ
ధారులగు నందలి మనుజులం జూచి త్రిశృంగగిరిపరిసరభాసురంబును భర్మహర్యమ
యంబును, సకలాలంకారాలంకృతంబునైన బంగరురంగున వెలుంగు పురుషుల
తోడను మించువలెమించు మెలఁతలతోడను నాగనాగాంగనావృతభోగవతీ సగ
రంబువలె నొప్పురు స్వర్ణచర్చికయనునగరంబున కమరావతీపురంబునకుం జను
నురేంద్రునిమాద్రి నరిగె. తద్విభుండగు దేవసఖుండు మన్ముఖంబునఁ దత్ప్రద్యు

మ్నాగమనబలాదుల నాలకించి బలులఁగైకొని వచ్చి పూజించి సమర్పించి సమస్కరింప నమ్మరుం డానందంబు బొంది భూవరా! నీకును నీప్రజలకును జంద్రసమంబగు కాంతి యేకతంబున గల్గెనో యానతిమ్ముని కోర నతండు దేవా! పితృపతియగు నర్యముండు కూర్మరూపధారి యగు హరిపాదంబులం బ్రహ్మశంబు జేసె, తజ్జలం బిట మహాననియై శ్వేతానలంబుమోముగాఁ బ్రసహించుచుండు, ఈ స్థలంబునం బ్రమేఘాఢను మనుకుమారుండు నిశీఘంబున సింహభ్రాంతిని గశిలక జంపి వసిష్ఠ మహామునిచే శత్రుండై శూద్రయోనిం బుట్టి కువ్యకోగంబుతో నొచ్చుచు సంచ రించుచు నొకానొక సమయంబునం దన్మహానదిని స్నానం బొనరించి శాపకోగ విముక్తుండై పూర్ణచంద్రతుల్యస్వచ్ఛశోభతోఁ జెన్నాఁడె. తత్కారణంబున నీనదికిఁ జంద్రకాంత యని నామంబుగల్గె. తత్తరంగిణిని మేమును జలకం బాడుటచేఁ దద్రీతిఁ గాంతి మాకుఁ జేకుటెనని వచింప వినిన మన్మథుండానందించి యాశైవలిని స్నానం బొనరించి దానంబులం గావించె.

౬౩౬

—! ప్రద్యుమ్నుండు రమ్యకఖండంబును గెలుచుట. !—

తే॥ ఇటు హిరణ్మయఖండం బహీనశక్తిఁ గాముఁడు జయించి దేవలోకంబునోలఁ జెలఁగు రమ్యకఖండంబుఁ జేరె నందు నీలనామకవరగిరి గ్రాలుచుండు ౬౩౭

ఆ॥ దానికు త్తరమునఁ దనరెడి కాలదేశంబు దానియంతికంబునందు భీమనాదిని యను పెదపురిఁగాల నేమినుతుఁడగు కలంకుఁ జెనఁగియేలు. ౬౩౮

క॥ ఆరక్కసుండు త్రేతను శ్రీరామునిదెబ్బ నొచ్చి చెచ్చెరభీతిక బాటి యిచటి కరుదెంచి సురారాతులతోడఁగూడి యధిపసియించె ౬౩౯

క॥ ప్రద్యుమ్నురాక నాతఁడు స్వోద్యోగులవలన వినుచు నుగ్రతను ధను ర్విద్యాపారగులను ననవద్యబలాయుతనిశాటవర్యులఁ గొనుచున్ ౬౪౦

చ॥ ఖరమున నెక్కి దేహ మురుకాలరుచుల్ బటపంగఁ జాపము ద్గరశరశక్తియుక్తుడయి తద్యదుసేనలతోడఁ దాఁకె న త్తటిఁ గడు వారి కిర్వురకు దారుణవిగ్రహమయ్యె వేల్పు లం బరమునఁ జూచి వింతపడి వైచిరి ముక్కుల ప్రేళ్లు భూమిపా! ౬౪౧

ప॥ అత్తరుణంబునఁ బ్రహ్లోష గాత్రవ స్సింహ బల ప్రబ లోర్ధ్వగ సహజ : మహాశక్త వరాజతులను లక్ష్మణాకుమారులు బదుగురును దమమొన కగ్రభాగం బునందు నిలిచి తీక్షణస్త్రంబులతోఁ బ్రత్యర్థిరధిసారధిరధరఘ్నధ్వజంబులం బ్రహ రించి ఝంఝామారుతంబులు ఘనంబులం బొరఁద్రోలినవిధంబునఁ జెల్లాచెదరుగా నొనర్ప నారక్కసు లక్కసునఁ ద్రిశూలముద్గరాదుల నెదురుల నెదిరించెడినద నునఁ గలంకుం డేతెంచి రోపించి,

౬౪౨

- క॥ శరముద్గరాసిశ్ కుల సరిరధిసారధిమదేభ హయవక్త్రములన్
బఱసియు ఘంటాదియుతద్విరదములన్ గాశ్యబట్టివేసెను దివిపై ౬౪౩
- ఉ॥ అంతః బ్రహ్మోఽఘండన్ వనరుహాక్షునిపుత్రుఁడు వానరాస్త్ర మ
త్యంతబలంబులన్ విసర నందుఁ గపిశ్వరుఁ డాంజనేయుఁడున్
వితగఁబుట్టి వాలమున ద్వేషులఁ గట్టియు వందయామడల్
బంతముతోడఁ బరిచె దివి వాయువు దూదినిఁ బంచినట్టులన్. ౬౪౪
- చ॥ పిదపఁ గలంకదైత్యవతి వీరుని నాతని నాంజనేయుఁడం
చెదను దలంచి మేఘము రహిన్ లలినార్చుచు లక్షభారభృ
ద్దఁ బ్రహరింప నా కపి గదాభువిలోనికి దూకి ముష్టితోఁ
జదియగఁ గొట్టి వానిని వెనక్ హరియించెను దక్కిరీటమున్. ౬౪౫
- క॥ అప్పుడు తదాక్షిణ్యవతి గొప్ప త్రిశూలంబు వాని కుత్తుకనఱుకన్
దెవ్వన వైచినవెంట నె యప్పరమకపిశుఁ డెగిరి యతి వేగమునన్. ౬౪౬
- తే॥ వాని పృథ్వీదేశంబెక్కి బాహువులను బట్టి భువిఁగూల్చి వైడూర్యపర్వతంబు
బల్కిఁ జెకలించివై వ నబ్బలుఁడు దాన జర్జరీకృతదేహుఁడై సమసె నపుడు
- ఆ॥ జయజయస్వనములు సర్వదిక్కులనయ్యె శంఖధుంధుభులును జాలమ్రోసె
సంజనీకుమారుఁ డటనె యంతర్ధానమయ్యె విరులఁ గురిసి రమరవరులు. ౬౪౭

—॥ పృథ్వీముందు మానవదేశంబున కేగుట. ॥—

- క॥ మనసిజుఁ డంతట నిజసేనను గొని యటసాగి మనుజ నాయకయుతమున్
గనకమయంబు మనోజ్ఞంబును నగు మనువట్టణంబుఁ బొందెను నందున్. ౬౪౮
- సీ॥ కామఫలప్రదకల్పవృక్షయుతంబు గల్పవల్లీపం క్తిగాఢతరము
నామోదవహనశీలానిలయు క్తంబు మాధవీకేతకీ మండితంబుఁ
శుకశారికాముఖవిహగకూజితమును పట్టదర్శుంకార సంకులంబు
గమలకుశేషయ కమృదశసహస్ర కాసారతిలకప్రకాశితంబు
- తే॥ సకలనుమఫలవల్లరీ సముచిత మఖల ర్తుపుష్పశోభితము ధిక్కృతనురేంద్ర
నందనవనంబు వైకుంఠసుందరంబునైన నైశ్రేయసారణ్య మతిశయించు
- తే॥ అరుధిపర్వతరీతిని నైదువందలామడలు లంబమును వందయామడలును
విస్తృతముగల్గి యాకానవెల్లు దాని యండమునుగాంచి యేతెంచు నట్టి జనుల.
- చ॥ మదనుఁడు సూచి యిట్లడిగె మానవులార ! యిదేపురంబా ? యే
రిదా ? వన మిద్ది యెవ్వరిదా ? రెవ్వముగా వచియించుడి ! కనన్
ముదమును గొల్పుచుండ నివి పూర్తిగ మాకన వారలందఱో
యదువర ! నీవు మాపలుకులన్నియు శ్రద్ధగ నాలకింపుమా ! ౬౪౯

క॥ వైవస్వతుడను మనువాకఁ డీవేశమెలుంగు నాతఁ డిద్ధము శృంగా
రావృతిమానవగిరిఁ జని భావమునన్ నిల్చి మాత్స్యనరరూపి హరిన్ ౬౫౩

చ॥ సతము దపంబుజేసెడి విచారణసల్పిన నీ పురోత్తమం
బతనిది యీ మహావనము నాతనిదే మఱి యీ ధరాతలో
న్నతతమమానవాద్రులు ఘనంబగు విష్ణుజగంబునుండి య
ప్రతిహతరీతిఁ దీసికొనిరాఁబడె మున్ను మహాత్మా! వెండియున్. ౬౫౪

తే॥ సూర్యచంద్రవంశంబుల శూరత నిలఁ బాలుచునట్టి మీరందఱు భూరమణులు
నతనివంశంబునందున నవతరింప రొక్కొ? నాపుడు ప్రద్యుమ్నుఁడొంది వింత.

సీ॥ మానవదేశస్థ మానవగిరిపై ని సింహాసనంబునఁ జెలఁగువాని
యోగీశ్వరులును నోహోయనన్ మెచ్చెడి యోగమ్ములన్ జేసి యెప్పువాని
దిగ్దశకంబును దీపింపఁజేసెడి నిశతరుచులతో నెఁగువాని
శుక్లవస్త్రివ్యాస సురగురుముఖముని విఠితో హరికీర్తి విన్నవానిఁ

తే॥ దమకు నందఱకుం బ్రవీతామహుండునై నవాని వైవస్వతమానవేంద్రుఁ
బరమ శాంతస్వరూపుని భ్రాతృమాదవులను దోక్కొనిచని కని నలిపెనతుల

క॥ మను వేతెంచిన మదనుని గనుఁగొని తనగద్దె డిగ్గి ఘరమగు సింహా
సనమిడి భయభక్తులతో విచతుల నొనరించి యిట్లు వేడఁదొడంగెన్ ౬౫౫

సీ॥ ప్రద్యుమ్నుడవు నీవు వాసుదేవుడ వీవు సంకర్షణుడవీవె శౌరిపుత్ర!
యనిరుద్ధుడవు నీవె యంగజాతుడవీర యలరువిల్తుడవీవె యుంబుజాక్ష!
గోపకపతివీవె గోపాలకుడవీర గుణరహితుడవీవె ప్రణవచరిత!
బ్రహ్మాండపతివీవె పరమాత్ముడవునీవె శ్రుతిబోధితుడవీవె సూరికేయ!

తే॥ ఆదిమధ్యాంతరహితుండ వాదిపూరుషుడవు శాశ్వతుండవు దివ్యసుందరుడవు
దేవదేవ! మహాదేవ! దేవవంద్య! సన్నుతించెద మ్రొక్కెద సతము నిన్ను

తే॥ గగనపావకవాయువుల్ గలశక్తాష్ట పాంసువులఁ జిక్కువడనట్లు స్ఫటికమరుణ
కాలవీతవర్ణముల వికారమొందనివిధిగుణములఁజిక్కక నీవు దగవె? ౬౫౬

తే॥ మాయస్వవశంబునొనరించి మహితశక్తి భువనముల్ మాటిమాటికీబుట్టఁబెరుగ
గిట్టజేయవె? ప్రళయముం దట్టులుండి సర్వమును జూచుచుండవె? సత్స్వరూప!

వ॥ వ్యంగ్యంబులకుఁగాని లక్షణలకుఁగాని స్ఫోటపరాయణులకుఁగాని ధనులకు
గుణంబులకుఁగాని జ్ఞానేంద్రియంబులకుఁగాని తెలియంబడక కాలంబనియుఁ గర్మం
బనియుఁ గర్తయనియు సాంఖ్యంబనియు యోగంబనియు బ్రహ్మంబనియు మఱియు
నానావిధంబుల నెవ్వండు వర్ణింపఁబడుచుండునో యెవ్వనినుండి శ్రుతిమనోబుద్ధిచిత్రా
హంకారాదు లగ్నిం బ్రవేశింపఁజాలక మరలెడి విస్ఫులింగంబులకరణిఁ దిరిగి యేతెం

చునో యెవ్వఁడు హిరణ్యగర్భుండను నామంబుతోఁ బరగుచు వానుదేవుండని కొని
యాడుచుండఁ పరిభ్రమించుచుండునో యట్టి నిన్ను గుత్తెఱింగియే యసంగుండనై
సంచరించుచున్నవాడని పలుక నయ్యలరువిల్తుండు మందహాసం బొనరించి మధు
రంబులగు భాషణంబులతో మోహింపఁజేయువానివలె నిట్లనియె. ౬౬౧

ఉ॥ మాకు గురుండవై నృపతిమండలి కాదివిభూ త్తముండవై
మాకుఁ బితామహుండవయి మా నుతిపూజలకర్హ మూర్తివై
మా కులవృద్ధువై యిటుల మమ్ము నుతించుట చిత్రమయ్యెడిక
మీ కరుణాభిలాషులము మేముగదా కొనుమా! ప్రణామముల ౬౬౨

తే॥ ధర్మమూర్తివి నీదు పుత్రకుల మమ్ముఁగాంచి ప్రోవును! తపమాచరించి నీవు
జగముఁ గాచుటలేదె నీసాటిసాధువెవఁడు గలఁడిలఁ జెప్పమా! యెఱుకపడఁగ

తే॥ భాస్కరుఁడు బాహ్యతమమును బాపుఁగానిలోనితమమునుబాపఁగాఁ బూనఁడట్టి
దాని కీపు చాలినవాడవోనుతాత్మ! యంచు మ్రొక్కి తద్గిరినుండి యవతరించె

తే॥ ఇటుల రమ్యకఖండంబుఁ ద్రుటి జయించి మన్మథుండు తత్ఫలినుండిమరలి మేరు
గిరికిఁ దూర్పున నుండెడి కేతుమాలఖండమునకేగెఁ బరివారకలితుఁ డగుచు

—† పృథ్వీమ్నుండు కేతుమాలఖండంబును జయించుట. †—

అ॥ అచట మాల్యవంతమనుగిరి మఱి జతుర్నామ్ని యనెడిగంగ నన్యమగుచుఁ
జెలఁగు నట్టికొండచేత మన్మథశాలిని యను పురవరంబునెగడు నందు ౬౬౩

తే॥ దివ్యపీఠాంబరధరలు నన్యనిత్యశాసనవిభూషితలు పుష్పహారకన్ఠ
లువిడలు శరీరపరిమళం బొక్కనందయామడలఁ దాఁకఁ బర్వచు నధినసిత్రు

అ॥ మారసుందరులును శారదేందీవరశ్యాములుత్తములును సారసాక్షు
లునగు పురుషులుండ్రు గనుఁగొనఁగా నది దేవపురమువోలెఁ దేజరిల్లు

తే॥ అప్పుడా కేతుమాలఖండాంతరమునఁ గాపురముఁజేయు జనములా కంతురాక
విచుఁబరమముదంబున వెడలివచ్చి యతనికిన్ మ్రొక్కి భక్తితో నాడిరిట్లు

సీ॥ ఎవ్వఁడగమ్ముఁడో యెవ్వఁడచింత్యుఁడో యెవఁడప్రమేయుఁడో యెవఁడుపరుఁడో
యెవఁడాదిదేవుఁడో యెవఁడుచిన్మాత్రుఁడో యెవఁడుసద్రూపియో యెవఁడుఘనుఁడో
యెవఁడుదయాళుఁడో యెవఁడుభూతేశుఁడో యెవ్వఁడసంతోషుఁడో యెవఁడుబలుఁడో
యెవ్వఁడుస్రష్టయో యెవఁడువైకుంఠుఁడో యెవ్వఁడురుద్రుఁడో యెవఁడు విభుఁడో

తే॥ యెవఁడు భూభారనాశకుఁ డెవఁడు వేదశాస్త్రవర్ణాశ్రమాచార సర్వధర్మ
రక్షకుండవ్వఁడో వాని రాధికేశుఁ గృష్ణమొక్కుచునుంటిమో కృష్ణపుత్ర!

- సీ॥ జనియించి పితరుల సంతసింపఁగజేసి గోకులంబంతయు సాఁకలేదే ?
దోఁగి యశోద సంతోషింపఁగా నల్ప పూతనాదులఁ జావమోదఁలేదే ?
యాతొండబిడ్డయై యాడి గోపికలతో బృందావనిన్ విహరింపలేదే ?
యచలవరంబును నంగుళితో నెత్తి యింద్రుఁగూడను ధిక్కరింపలేదే?
- తే॥ పనులఁగాచుచు నఘధేనుబకముఘానురులను మ్రుందింపలేదే? యబ్బలునిఁగంను
రూపుమాపఁడె! నీతండ్రి క్రీపతియని యానుపూర్విగహరియశమాడి మఱియు.
- తే॥ అట్టి యుగ్రసేననృపనూయార్థ మఖిల దిగ్దయము సల్ప నిజనుతు దేవదేవు
నిన్నుఁ బంపఁడె యాహరి నీవు సకలనృపులగెల్పియేతెంచవే? యిటకు దేవ!
- అ॥ ఇప్పుడు మిమ్ముఁజూచి యేము ధన్యులమైతిమయ్య! యనఁగ మదనుఁడట్టివారి
కాదరమున మదగజాశ్వకుండలమణిభూషణముల నిచ్చె భూవరేణ్య! ౬౭౩
- తే॥ అట్టి రాజధానిని నొక్క యబ్జమొక్కదినముకై వడి గడపెడి మనసిజనకుఁ
దద్విభుఁడు ప్రజాపతి బలితండ్రిముఁగొనివచ్చి యిచ్చియుఁ గ్రామిలై భక్తిసవల
- తే॥ పరులు సారరానిదియుఁ బ్రజాపతితనయలు సారఁగఁదగినది శృంగారసురుచిరంబు
నైనకామవనంబునకరిగె మరుఁడు మానవభ్రాతృత్వనై నికు లనుసరింప ౬౭౪
- తే॥ అట్టి కామవనంబున నంగజాస్త్రి తేజములవెలు సుందరుల్ దివ్యగర్భ
మొంది వెంటనేక నెవరో యుర్విరేళ! యిట్టియారామమొదైన నెఱిఁగితివాణా?
- అ॥ ఆవనంబునుండి యపరకందర్పండు పుష్పచాపవరముఁ బూని పీఠ
పటముఁగట్టి పంచబాణములను దాల్చి యేగుదెంచి విల్లునెక్కుపెట్టె. ౬౭౫
- క॥ ఆరవమును విని యాదవవీరవరుల్ మిగుల కామవివ్వాలు లగుసున్
వారణహయములతోడత ధారణిపైఁ గూలిరయ్య తత్పరచుందున్ ౬౭౬
- క॥ అల రుక్మిణీకుమారుఁడు లలితాంగుఁడు మన్మథుండు లక్షణముతుండై
వెలిఁగెడి తత్సరులోపలఁ గలిసెను జలమున జలంబు గలసినభంగి ౬౭౭
- క॥ అ త్తటి యాదపులందఱుఁ దత్తజపాటును ద్యజించి తత్కృష్ణనుతుఁ
జిత్తభవున్ బూర్ణుండని చిత్తములం దెఱిఁగి వింతఁజెందిరి పిరపక ౬౭౮
- అ॥ ఈ తెఱఁగున మరుఁడు కేతుమాలాహ్వయఖండమును జయించి కదలి యచట
భవ్యయోగమయము భద్రాశ్వఖండంబుఁబొందె దురమభులుమోయ నందు.

—* ప్రద్యున్నుండు భద్రాశ్వఖండంబును గెల్చుట. *

- సీ॥ కనులపండువఁజేయు గంధిమాదన మను వర్వతెంబొక్కటి నజలుచుండు
భూతాద్యుపద్రవములను ధ్వంసమునల్పు నీతయఁగంగయుఁ జెలఁగుచుండు
దివ్యహయగ్రీవ దేవభాసురము వేదక్షేత్రరాజంబు దనరుచుండు
తద్ధయగ్రీవపాదయుగదానుఁడు ధర్మనుతుఁడు భద్రశ్రవణతీ వెలుంగు

తే॥ నల్లగంగాతటంబున యాదవులును హేమపటమయశిబిరము లినుకతిన్నె
లందు వేసిరి పిమ్మట నట్టిఖండమేలు భద్రశ్రవుడు తత్ప్రేవృత్తిని విని. ౬౮౨

చ॥ బలుల గ్రహించి యామరుని భక్తిని సంగి శిరంబుతో నతల్
సలిపి యిటుల్యచించె హరిజా ! పరిపూర్ణతిమావతార ! నీ
విల ఖలశిక్షణార్థమయి స్వేచ్ఛజవావళిరక్షణార్థమై
కలుగవె ? దిక్కులం గెలువఁగాఁ దమి నిట్టుల నేగుడెంచవే ? ౬౮౩

ఉ॥ ఈవల శంబరాసురు వధింపవాణో ? శకటస్థు నుత్కచా
ఖ్యాన్యవృతుడత్యనీయు ఖలు నాహరి గోకులమందుఁ ద్రుంపఁడే ?
దేవ ! యికక దనగ్రజుఁడు దీనుల మానుల నాదితేయుల
న్జ్ఞానఁగ మోఁడుచున్ శకుని నామముతో దిరుగాడు నియ్యెడక ౬౮౪

తే॥ కాన మీరలు వానిని గష్టమునక చంపవలయును నితరులొ చంపఁజాల
రనఁగఁ బ్రద్యుమ్నుఁడో ధర్మతనయ ! వాని పంశబలననతిస్థితుల్ బలుకవయ్య !

వ॥ అనవుడు భద్రశ్రవుం డోమహావ్రభూ ! తొల్లికశ్యపమహర్షికి దితియందు
హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులను నిరువురు రాక్షసులు జనించిరి. అందుఁ గన్తిష్ఠుండగు
హిరణ్యాక్షునకు శకుని, శంబర, హృష్టి, భూతిసంతాపన, వృక, కాలనాభ, మహా
నాభ, హరిశ్చ, శ్రూత్కచులను దొమ్మిండుగురు కుమారులు పుట్టిరి. వీరలు దేవ
కూటంబునకు దక్షిణాబున జతరగిరికిఁ గింజఁకున్న చంద్రావతీపురంబునం దుం
దురు. శకుని మిగిలిన యార్వురు తమ్ములతోఁగూడి తత్పురిని వసించుచు మహర్షులు
యజ్ఞంబులఁ బ్రారంభము జేసినపుడెల్ల వచ్చి తద్భంగంబులం గావించి బాధించి
చనుచుందురు. వీనియుగ్రత కింద్రాదులుపై తము గుండయుందురు. కాన నిట్టిదుష్టుం
డు నీకు వధ్యుండు. నీవు గోశుశ్రియజ్ఞసాధువిప్రభక్తరక్షణార్థంబై జన్మించితివిగాదె
నానతులం గ్రహించి నా విన్నపమాలించి యొనర్చుమని ప్రార్థింప నమ్మరుం డంగీక
రించి యతని కభయంబిడి పైన్యయుక్తుడై తచ్చంద్రావతీపురంబున కరిగె. అంత
నా ప్రద్యుమ్నాగమనబలాదులను దైత్యపుంగవుం డగు శకుని నాచే విని కనలి
దాసనసభం గావించి యందు శూలమెత్తి సభాసదులకు నిట్లనియె. ౬౮౬

ఉ॥ దాసపులార ! కేడఖల దైత్యులసూడును నాకు మైరియా
సూనశరండు వచ్చెడిని జూడుడి ? నాయనుజన్ము శంబరా
ఖ్యానిమిషారినిన్ దునిమినట్టి బలుం డితఁడే సుమీ తొలిక
వీనినిఁ జంపి యంత నలనేల్పులపెద్దను రూపుమాపెదక. ౬౮౭

క॥ కావున మీరాగ్రహమునఁ దీవరముగఁబోయి వాని దీర్ఘ బలంబుల్
బోవఁగ నెట్టుడి ! కొట్టుడి యేవిధినో యయాదవముగ నిలఁజేయవలెన్.

—* వృకుండను కృష్ణపుత్రుండు హృష్టదైత్యునిం గూల్చుట. *

చ॥ అనవుడు హృష్టనామకనుహాసురుఁ డన్న ఋణంబుఁ దీర్చుకో
ర్కిని నిజదైత్యకోటిఁ గొని శ్రీవిభుపుత్రుఁడైన మారుతో
నని నొనరింపఁగాఁ జనియె నావల సంగజుఁ డాత్మకీయసే
నను స్రుటిలోన గృధ్రచనం బొనరించె విలాసరీతిగా

౬౮౯

న॥ తద్గృధ్రప్రహచంచుస్థానంబునం ధర్మవసుండగు ననిరుద్ధండును తస్మి
వంబున నర్జునుండును దత్ప్రప్తంబున సాంబండును దత్పాదంబులను దీప్తి మద్గదు
లును దదుదరంబున బాస్థియు దత్ప్రచ్ఛంబున భానుండును బాల్పాచిరి. అంత
నా యుభయులకు నట్లులఁబ్బులకుం బోరై నట్లు తుములయుద్ధంబయ్యె. అందు
దైత్యులు బాణకృపాణసూలత్రీశూలములముద్గరతో మరాద్యాయుధంబులను వారి
దంబులు జలబిందువులం గురిసినట్లు వర్షించిరి. పావృట్కాలంబున జలదంబులు
జలజావునిగప్పిన ట్లాసైన్యరజంబులు సూర్యాకాశమండలంబులం గప్పె. ఇట్టి
సమయంబున వృక హస్తా నిల గృధ్ర వర్ధ నోన్నాద మహాశ షావన వహ్ని శ్శుదు
లను మిత్రవిందానందనులు బదుగురు నేతెంచి యరులతోఁడలవడిరి. అందు వృకుం
డను హరిసుతుండు సైన్యంబుల కగ్రముందు నిలిచి పలుమాటు ధనుష్టంకారంబు
లం గావించి యరిహరికిరథరథిసారథిపతాకాదులం జెండి చెకపికలాడ నాదైత్యో
ద్భటులు గొండలు భిన్నపాదులై హతపాదపంబులభాతిఁ బడిరి. గొండలు హత
భాండంబులవలె నానారీతులం దెగి కూలిరి. మఱియు గజంబులు ఘరికావిధంబులగు
కూష్మాండభండంబులలీల రెండుతుండెములై పడియె. అత్తతీ హృష్టం డాలోకించి
సింహాసానుండై యేతెంచి రోపించి,

౬౯౦

చ॥ హరిసుతుఁడైన తద్వృకుని యశ్వములన్ జతురంజకంబులన్
నఱికి రథంబు నిర్వదిట నాశమొనర్చి దశాశుగంబులన్
వరకపచంబు శింజినిని బాడొనరించి ధ్వజంబు నూటిచే
ధరణినిఁ గూల్చి సారథిని దంచెను బాణయుగంబునన్ విభూ!

౬౯౧

చ॥ అనల వరిష్టఁడైన వృకుండన్యరథంబును నెక్కి స్వీయచా
పవరముఁ గిన్నతోఁ గొనెడిపట్టున దైత్యుడు దానిఁద్రుంప న
ట్టి వృకుండు దివ్యమా గదఁగడిందిగఁ గొట్టి తదియసింహమున్
గవియుచు హృష్టదైత్యుని మొగంబునమోఁదె ననంతరంబునన్

౬౯౨

శా॥ సింహం బుత్కటరోషపూర్తమతితోఁ జేతాఁకుతో పీఠతో
రంహస్సుర్ని నేగుదెంచి పలుగర్జల్జేసి యోధావళి
సంహారం బొనరించి యా వృకబలున్ సర్వసహా గూల్పఁగా
సంహానాశకుఁడైన యా వృకు డనాయాసంబుగా దానిని

౬౯౩

చ॥ భుజములతోడఁ బట్టుకొని భూమినిఁ గూల్చుచు జెట్టి జెట్టిపై
గజబిజిజెంద నెక్కువిధిగా నధిరోహణ మాచరింప నా
గజరిపు వార్చి నెమ్మదిగఁ గ్రమ్మట లేవఁగడంగ నాతఁడున్
నిజదృఢముష్టితోఁ బొడిచె నీలైను దద్ధతిఁ దన్నుకేంద్రమున్. ౬౯౪

ఉ॥ అత్తటి హృష్టదైత్యుఁడు మహాగ్రహమొంది స్వకీయశూలమున్
దత్తఱపాటుతోడఁ గొని తద్వృకుపైఁబడ వేయ నద్దియున్
గత్తఱగొల్పు నుల్కవిధిగాఁ జనుజెంచ నతండు దానినిన్
గత్తినిఁ జెండె నాస ఖగకాంతుఁడు సర్పముఁ జెండినట్టులన్ ౬౯౫

ఆ॥ అవల హృష్టదైత్యుఁ డాత్మఖడ్గంబుతో ధరవణంక వృకుని తలనుగొట్ట
నతఁడు దప్పికొనుచు శితఖడ్గమున హృష్టతలను గూల్చె నట్టి తరుణమందు.

చ॥ సురనరదుందుభుల్ మొరసెఁ జూచిరి వింతగఁ గిన్నరాదులున్
గురిసిరి పూల దేవత లకుంతితీరినిఁ గృష్ణపుత్రుపై
వెజను నశేషరాక్షసులు స్వీయపురంబున. కాక్షణిగుణునన్
బలుగిడి రెల్లయాదవు లపారమునంబును బొందిరో విభూ ! ౬౯౬

తే॥ అంత శకునినామక దానవాధిపుఁ డల
హృష్టమరణంబు విని క్రుధ నిలనుమూర్ఛఁ
బడియు దేవభీకరులైన భ్రాతృనరుల
నంపెఁ బ్రద్యుమ్నుతోఁ బోర నందుమీఁద. ౬౯౭

—♦ సంగ్రామజిత్తు భూతసంతాపనానురునిం జంపుట. ♦—

తే॥ భూతసంతాపనుఁ డనెడి పొలనుదిండి
గజము వృకుఁడు ఖరంబును గాలనాభుఁ
డుకుకిరి మహానాభుఁడు గరిఁ దిమింగి
లము హరిశ్మశ్రువును నెక్కి సమితిఁ జనిరి. ౬౯౮

సీ॥ వేయియశ్వంబులన్ వేయిచక్రింబులన్ వేయి కుంభంబులన్ వెలుఁగునదియు
వందజాబిల్లుల పాటితేజంబులన్ వందఁజెక్కింబులఁ జెందినదియు
రత్నభూషణములన్ నూత్నముక్తాహారతతులను మిక్కిలి తనరినదియు
యోజనపంచక యుక్తవిస్తారంబు గామసంచారంబు గలిగినదియు

తే॥ జైత్రమును మయదానవ సంఘటితము
సర్వమాయామయంబైన స్తందనంబు
శకుని దానవేంద్రుం డెక్కి సమరమునకు
ద్వాదశాక్షాహిణుల్ గొని బయలుదేరె.

చ॥ అల పొలదిండిదండు సనునప్పుడు చావరధేభరధ్యయో
ధులరవముల్ సెలంగె జలధుల్ నెటి ఘూర్ణిలె గూలె శైలముల్
గలంగె ధరిత్రి యంత రతికాంతుండు ధీరుండు గృష్ణజుండు త
ద్భలములగాంచి స్వీయయదునర్జుల కిట్లనె మైధిలేశ్వరా ! 2౦౧

తే॥ వపువు కర్మగుణయుతంబు బాంచభౌతికంబు కేవలమమని యాగత గత భువ
నములు గాలవశంబని నుమతు లర్భకవను లట్లు లెక్కింపరు కొంచెమేని

చ॥ చనెదరు సాత్వికల్ నరులు సర్వసుఖాశ్రయనాకభూమికిన్
జనెదరు రాజసుల్ బ్రజలు స్వల్పసుఖాస్వనమధ్యభూమికిన్
జనెదరు దామసుల్ జనులు సర్వశుగాకర సీచభూమికిన్
జనెదరు వచ్చుచుండు బలుసారులు వారలు స్వక్రీయాతతిన్ 2౦౩

తే॥ మదము బంధమోక్షములకు ఘననిదాన
మగును జగము మనోమయంబగును గాదె
యామనము భీతిగన్నచో నఖిలజగము
భీతికరముగనుండు నో భ్రాతలార ! 2౦౪

ఉ॥ ఏరహి రాజ్యసౌఖ్యము ధరేశులకున్ సతతంబునుండదో
యారహి నాగలోకసుఖ మావిధి యజ్ఞములం బొసర్చి దై
వారెడివారి స్వర్గసుఖఫక్తి తిరంబుగ నుండజాలదా
ధీరవిరాగులో తృణవిధి తిలకింతురు వాని నన్నిటికే 2౦౫

ప॥ ఎట్లు స్వభావంబుగా నహర్నిశలును ఋతుగుణంబులును దేహగుణం
బులును గలుగుచు దోలెగుచునుండునో యట్లు జనులును బుట్టుచు గిట్టుచుండురు,
మార్గమధ్యంబున బధికులతోడి సంగతంబు సంభవించి చనినయట్లు జీవునకును
సతిసుతబాంధవాదులును గన్పడి చనుచుండురు. నృశ్యవదార్థంబెల్ల మంచుమాదిరి
త్రుటిలో నశ్యంబని యెఱుంగుము. ఎట్లగ్ని యొక్కండయ్యు గాఢసంచయంబున
నానారూపంబులతో, బ్రకాశించునో యెట్లందుగ డేకకుండయ్యు నుడకంబుల
బహుత్వంబున వెలుంగునో యట్లద్వితీయుండగు బరాత్పరుండును నానారీతుల
బాహ్యభ్యంతరదేహాదుల విరాజిల్లుచుండు. పరమతత్వంబును గను మహామహిమ
డుభయలోకంబులవలన బ్రయోజనంబు గానక నిశ్చేయసంపదంబును దిలకించుచు
నెల్లెడల సంచరించుచుండు బ్రహ్మవిద్వరీయుండు భవనంబునైన వనంబుగాను,
వనంబైనను భవనంబుగాను దలంచుచుండు. పరమయతి బాలునివలె నుఖయు
సదానందమయుండునై దేహాద్యభిమానంబుల వీడి కట్టువస్త్రంబున్నదియు లేని
దియు గుత్తెఱుంగక పరిభ్రమించుచు బరమవదంబు జెందు. ఏకపదార్థం బనేక
గుణాశ్రయేంద్రియంబుల కనేకరీతులగా గోచరించిన ట్లాత్రిగుణాశ్రయపరాత్పరుం

ఊక్కుదుండే నానా నామరూపగుణవిశేషంబులతో నానా శాస్త్రపారంగతులగు
బుధులకు వర్ణనీయుండగుచుండు. జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నుండును, గృహ్యభక్తుండునునగు
జనుండే బహువిధవర్ణిత శ్రీకృష్ణపదంబుఁ బొందునని యెఱుంగుండన యాదవపుంగవు
లందఱు తానందం బొంది నిశ్చయం బెఱింగి దృఢసంకల్పులై శస్త్రాస్త్రంబులం గొని
సముద్రతట విలసల్లంకానగరంబునఁ గన్పొందులు దానవులతోఁ దలపడినట్లు సీతాగం
గాతటంబున నారక్కనులతోఁ దలపడి తుములయధ్ధం బొచరించిరి. అందు దైత్య
మహామాత్య ప్రణోదితంబులై

2౦౬

సీ॥ అభ్రడంబరభీకరాద్రులవలె మత్తకరివరంబులు గిన్న నరుగుదెంచి
గొలుసులమోయించి బలశీత్రులఁ జేసి బృంహితంబులనల్పి యెగసి కవిసి
తురగముల్ గూలిచి యరడముల్ వ్రాలిచి ధ్వజములక బుడమిపైఁ బడఁగవైచి
సారధిహయయుత స్యందనముల్ దండితొండములన్ ధాక్షిణ్య దోసియెత్తి

తే॥ మిన్నుపై నుంచియంఘ్రులఁ గొన్ని యరడములనునుసి జేసి మాతంగములను గొట్టి
వీరవరులను ఖండించి విస్తరించి, స్వీయనాథు లారా! యనం జెలఁగె మఱియు.

సీ॥ ఉత్పతత్తురగంబు లుద్దవిడిక వచ్చి నుఱుమాడె దివ్యవశా కిరీధముల
గజహయారూఢులు గైకొని శక్తుల నేతెంచి కిన్నఖండించి రరుల
నసిధరుల్ గసితోడ నండజంబులభాతి నెగురుచు నఱికిరి పగరగుముల
బలులు గొందఱురేగి పరశువుల్ దాలిచి ఖండింపఁదొడఁగిరి దండిమగల

తే॥ చక్రములతోడఁ గొందఱు సైనికులను రూపుమాపిరి కొందఱు రోషనుతిని
బరిఘులక గ్రుచ్చి పత్తుల నఱికిరయ్య! యాదవులు నొవ్వఁగడిఁగిరాయవసరమున

స॥ సంగ్రామజి. ద్భృహత్సేన, శూర, ప్రహరణ, విజి, జ్ఞాన, సుభద్ర
వామ. సత్య, కాశ్యపులను భద్రదాకుమారులు బదుగురు నాలోకించి యాగ్రహించి
యరుదెంచి యానిశాలసర్వులతోఁ బోరాడఁదొడఁగిరి తత్సమయంబున.

తే॥ భూతసంతాపనాసురపుంగవుండు గనలి యదుసేన బాణదుర్దీపముజేసి
నపుడు సంగ్రామజిత్తను హరిసుతుండు వచ్చి శతబాణముల వానిపై ని విసరె.

తే॥ అపుడు భూతసంతాపనుఁ డల్లపలయకంధిసః ఘోషభీమసంఘట్టనాది
నియగు తఱ్ఱింజనింజెండె నివ్వెఱవడ మరల సంగ్రామజిద్వీరవరుండు గసిని

ఉ॥ కాంచి శతాన్యచాపమును గైకొని యెక్కిడి యట్టి దైత్యుపైఁ
బంచశతాంబకంబులను వైచి శరాసనముత్తరించి లో
హంచితవర్మమున్ దుసిమి హస్తీవరంబును గొట్టి వే ప్రవే
శించెను ధాత్రిలో నవలఁ జింతిలి కొంచెము తన్నిశాటుఁడుక.

2౦౭

చ॥ కనలి స్వకీయమత్తకరింగంజదశాక్షుకుమారు మీఁదికిఁ
బనువఁగ నద్ది కాలయముభాతిని వచ్చుటఁ గృష్ణపుత్రుఁడుఁ
గని కిసుకఁ గరంబులను గట్టిగఁబట్టి గ్రహించి ఖడ్గముఁ
దునిమెను నూరువక్తలుగఁ దొండము భూప ! యనంతరంబునక. ౭౧౩

ఆ॥ అల గజంబు శీతృతులను హెచ్చుగఁజేసి కటమునుండి మదముఁగాట్చి తన్ని
శాటు విడిచి వీరసమితిని గూల్చుచు స్వపురికేగె నక్తపాట్లఁ ద్రోసి ౭౧౪

క॥ అలపురి కాకరి యారహిఁ గలనువిడిచి వచ్చియుంటఁ గన్గొని యచటక
జెలఁగెడి దనుజులు గోలాహలమున్ గావించి రెంతో యవనివరేణ్య ! ౭౧౫

చ॥ తురమున నంత నా ఖలుడు తోయజనాభుని పుత్రుఁడమంప రు
క్మరుచిరచక్రముఁ బజమె జోష్ణముగల్గ నన్ది గ్రీష్మభా
స్కరవిధి దన్నుఁ జేరుటను గన్గొని దానినిఁ గృష్ణసానుఁడుఁ
నజీకెను వందతుస్కలుగ నవ్యసజామ్భరిచక్రీభారలక. ౭౧౬

తే॥ అవల భూతసంతాపను, డచటనున్న జతరగిశృంగముం గొని సాహసమున
నతనిపై వేసె నంత నా హరితనయుఁడు దానిఁగెళిని యాదైత్యుఁడదఁ గొట్టె.

ఉ॥ పిమ్మటఁ దన్ని శాచరుఁడు భీకరమా జతరాద్రుఁడ బూర్తిగా
హుమ్మని చేతులం గొనుచు నోఖల ! యిగిరివేసి నిన్ను నం
తమ్మునరింతు నేనని మృధుంబున నిల్వ నతండు దేవకూ
టమ్ముఁ జెల్చి యిగిరిని డమ్మనిపింతును నిన్నె దానవా ! ౭౧౭

క॥ అని యాతనిముంగల నిలిచె నవల దైత్యుండు నగము శ్రీహరినుతుపై
నునిచెను బదపడి భద్రాతనయుఁడు దనగిరిని వైచెఁ దద్దనుజునిపై ౭౧౮

ఉ॥ ఆ మల లట్టె పోరుచుఁ దదానురుపైఁబడ వాఁడు వెంటనే
యీమహిఁగూలి నీలెను ధరేశ్వర ! యంతట వానిజోతి సం
గ్రామజిదాత్మలోఁగలిసెఁ గన్గొని చల్లిరి పూల వేల్పు లా
కామపతాకిసిన్ బటహకాండము మోగె జయస్వనంబులన్. ౭౧౯

—† అనిరుద్ధుండు వృకాసురుని వధించుట. †—

తే॥ అట్లు భూతసంతాపనుఁ డంతమగుట వినిన శకుని హరిశ్శ్రువృకులు గాల
నాభుండున్ మహానాభుఁ డనంతరోషమున రణంబునకేతెంచి రనఘ ! యపుడు.

తే॥ శకునిమన్మథు లనిరుద్ధవృకులు గాల
నాభసాంబులు మఱి మహానాభదీప్తి
మంతులున్ వెండియున్ హరిశ్శక్రభాను
పులును బోరాడఁదొడఁగి రా కిలహమందు, ౭౨౦

మ॥ అనిరుద్దుండు మహాబలుం డఖిలవీరాగ్రంబునన్ నిల్చి వీఁ
కను బాణంబుల నిండ్రుం డద్రులఁబవన్ ఖండించిన ట్లాసుహా
దనుజానీకముఁ గొట్టెఁ దధతులచే దైత్యుల్ విభిన్నాంగులై
ఘనవాతాహతవృక్షరీతిఁ బడి రక్కయ్యంబునన్ మూర్ఛతోన్. 2౨3

క॥ మఱియును దత్తరహతులను గరివరములు భిన్నకుంభకరిదనములై
యురువజ్రాహతగిరివిధి ధరఁబడె రెండుపఱియులుగ ధరణీనాథా! 2౨౪

తే॥ మఱియు దద్భిన్నకుంభస్థ మాక్తికతతి యంబకాంధకారమయమహా నాహవమున
నిశినిఁ జదలున రిక్కలు నెగడినట్లు వెలుఁగఁదొడఁగెను జూపఱున్ వింతపడగ.

క॥ కొందఱు రథికులు భయపడి తొందరతో రథముల విడి దొరకినత్రోవన్
బొందుచు నేసందులనో చెందిరి మఱి గొందఱు అచటఁ జెల్లిరి జనకా! 2౨౬

తే॥ ఇటుల దానవచమువులనెల్ల నల్ల విశ్వకేతువు ద్విరదంబు వెలఁగవండు
మ్రుంగినట్టులఁ ద్రుటిలోనఁ ద్రుంగఁజేసె నొక! తత్తక్తి వర్ణింప నలవియగునె?

సీ॥ కుంభివరంబులే కుంభీరములుగాఁగ రథములు శింశుమారములుగాఁగ
నుష్ఠాఖరాస్యాదు లురుకూర్మములుగాఁగ హస్తంబులెల్ల మత్స్యములుగాఁగ
భుజములు సరియైన భుజగంబులునుగాఁగ సొగ్గపైన చక్రముల్ సుడులుగాఁగ
శస్త్రశంఖాదులు సైకతంబులుగాఁగ ముకుటరత్నాదులు మొరముగాఁగ

తే॥ వాలములు శైవలముగాఁగ బలయుగంబు తీరయుగ్మముగాఁగ నఘోరరీతి
నందయోజనములుదాఁక వైతరణివిధమున రక్తతరంగిణి దనరె నాడి. 2౨౮

ప॥ అంత నా రణాంగణంబునకుం బ్రమధభైరవభూతభేతాళయోగినీగణంబు
లుమ శతధాకినీపరివృతయు సింహారూఢయు నగు భద్రకాళియు నరుగుదెంచి
యట్టహాసం బొనరించి తదైత్యుల భక్షించి తదుద్ధిరంబును గడుపారఁ ద్రాగి పాడి
యాడి రుద్రముండమాలార్థంబుగాఁ దత్కపాలంబులం గైకొని చనిరి. విద్యా
ధరీమగులును, గంధర్వీలలామలును, నప్పరసలు నేతెంచి క్షత్రధర్మపరులై
మరణించి దేవరూపంబుఁబొందిన వీరులలో ననురూపులగువారినిం బరస్పరస్పర్థతో
వరించి మురిసిరి. మఱియు రాజనీతివిశారదులై పరాభ్యుఖులుగాక పోరి మృతు
లైన వీరవరులు మార్తాండమండలంబు భేదించుకొని విష్ణుపదంబున కేగిరి. శేష
దైత్యు లా యనిరుద్ధుం గాంచి పలాయితులైరి. అత్తఱి వృకనిశాటుం డాలోకించి
యేతెంచి రోషించి ధనుష్పంకారంబులు గావించి దశబాణంబులతోఁ దచ్చాపం
బును ద్రుంప నా యనిరుద్ధుం డన్యశరాసనం బెక్కుపెట్టి పదిశరంబులతో నా
యాసురుని విల్లు ఖండింప నా ఖలుండు లలజ్జహ్స్వాండును, బ్రస్ఫురితాధరుండునునై
భయంకరంబగు త్రిశూలం బెత్తి యవ్వీశ్వకేతువుతో నిట్లనియె. 2౨౯

శా॥ దుష్టా! క్షత్రియుధీరు విక్రము నినున్ ద్రుంతున్ జూమి, వేల్పులన్
గట్టంబుల్ గలిగించి చెండి తగు నాగంకల్ చమూసంతితుల్
నష్టబౌనటు నల్పియుంటివరరే! నా విక్రమోత్సాహముల్
స్వప్నంబయ్యెడి నీకు నీక్షణమునకా శ్రేష్ఠక విభోకింపుమా! 23౦

మ॥ అనగా నా యనిరుద్ధుడుకా వినుచు నిట్లాడెక నిశాటాక్షమా!
యనువారల్ బనియేసి నల్పరుసుమి! యామాట నిక్కంబెగా
కనుమా! మద్భుధైర్యసంపద నిగుక ఖండింతు నేట్లు గ
ల్పనిచో గోశివువిప్రహత్యలుగను బ్రాప్తంబౌత నా కియ్యెడకా 23౧

తే॥ ఇటుల వృషదాసు బద్ధించి నటులమగు త్రిరూపమున ననిరుద్ధుని శూరులబాడువ
నతడు వామహస్తమున నదిపట్టి యట్టి దైత్యుని ప్రహరించె నగ్గలముగ

చ॥ పదపడి చక్రస్థండు జహుభారసమేతిగడిక గ్రహించి యూ
వాదనకుమారు తేరు నుసిమాడ్కి నొకర్ప నలంపు గత్తితో
నెమిచుచు దద్దుజాయుగము నేడెడ ప్రసించెను శైలపక్షముల్
భిమరముతోడఁ జెండినటుచిమ్ముట భిన్న భుజండు దైత్యుడున్. 232

చ॥ ఇం వణికించు చుంఘులను హెచ్చుగనోరును విప్పి నాలికన్
వెలికిడి దంష్ట్రలం దెఱచి విన్నును గ్రోలుచు భీకరంబుగా
సులుపుగ నేగుదెంచి లలిఁ జూపటు నబ్బురమొందగాఁ దిమిం
గిలము దిమిక్ గ్రసించినటు గృష్ణనిమన్మని మ్రింగె భూవరా! 23౪

ఉ॥ అంతటఁ గార్ణిజండు గమలాక్షుదయకా దనుజోదరంబునకా
గంతుఁడు మీనకుక్షి నఘుగర్భమునందున గోపకుల్ శచీ
కాంతుఁడు వృత్రగర్భమునఁ గంజదళాక్షుఁడు దద్యకోరుగ
ర్భాంతరమందు నుండినటు లంతముఁ బొందకయుండె వేడ్కతోన్ 23౫

తే॥ అవల యదుసేన భయమొందె నపుడు గదుఁడు
గదను దద్దైత్యు తలఁగొట్టఁగా హతోత్త
మాంగుడగువాఁడు రక్తబింద్వాళితోడ
వెల్లె గైరికావ్వల వెల్లు వింధ్యమువలె. 23౬

అ॥ మఱియు నర్జునుండు మంచిఖడ్గంబుతో నట్టి వృకసురారి యంఘ్రియుగముఁ
జెండ నతిఁడు బడియె భిన్నాంఘ్రియై భిన్న పక్షుడగుచు నగము వడినయట్లు

ఉ॥ అమ్మెయి నయ్యుపాపతి మహాసినిఁ దద్యృకదానవేంద్రగ
ర్భమ్మును గోసి యీనలకు నచ్చి యనుక్షణమందు వాని శీ
ర్షమ్మును ద్రుంప నిర్జరులు సల్లిరి పూలను దుందుభుల్ నుపూ
ర్ణమ్ముగ మ్రోయసాగె జియనాదము లొప్పెను యాదవావళిక 23౮

క॥ అనవుడు బహులాశ్వుం డిట్లనియెను బ్రాహ్మమ్నియుద్ధ మానందమిడెన్
దనుజేశుండు వృకుడిటు సచ్చిసమీచ మతేమియయ్యె జెవుమ మునీంద్రా!

—॥ సాంబుండు కాలనాభరాక్షసునిం బరిమార్చుట. ॥—

తే॥ అనగ నారదుఁ డిట్లాడె నవనినాథ! యట్టి వృకదైత్యమరణంబు నాలకించి
కాలనాభానురుండు సూకరము నెక్కి యుద్ధరంగమునకువచ్చి యుగ్గిమతిని

సీ॥ అంబకవింశతి నక్రూరుపై వేసి కాండదశకమేసి గడునిమీచ
నాశుగవింశతి ననిరుద్ధునిం గొట్టి శతశరంబుల వైచి సాంబుపైనిఁ
బాణశతంబునఁ బ్రద్యుమ్నుఁ బ్రహరించి పత్రిదశకముతోఁ బాఠ మోది
ఖగదశకంబుతోఁ గారింది కృతవర్మయుయుధాను బాది పంచోరుశిఖుల

తే॥ దీప్తిమంతుని బలవంతు తీక్ష్ణపంచబాణములతోడఁ బ్రహరింప వారల్లె
రాకులవడిరి ఘటికాద్యయంబుదాడఁ దద్ధయాదులు నీలైను దత్పరమున ౭౮౦

చ॥ మదనుడు రుక్మిణీసుతుఁ డమందబలుం డల కాలనాభపూ
ర్వదివిజు హస్తలాఘవము బాగుగఁ గన్గొని మంచిమాటలన్
మృదమున సత్కరించి ధనువుం గొని టంకృతి నల్పి బాణమా
త్రిదశవిరోధిపైని విసరెన్ బహులాశ్వ! యనంతరంబునన్ ౭౮౧

తే॥ ఆ శరంబేగి యాతని యధికభయదనూకరముఁగొని దివిఁదిప్పి వీచ లక్ష
యోజనంబులపైనుండి యుత్కటముగఁమోఁగు నుదధిలోఁబడవైచె భూవరేణ్య!

క॥ మఱి మరుఁడొకబాణముఁగొని త్వరగతి నా కాలనాభుపై విసరఁగ నా
శర మాతనిఁగొని త్రిప్పచుఁ బటపెను జంద్రావతియను పట్టణమునకున్

చ॥ పదపడి కాలనాభసురవై యటుల్ దనయూరఁ గూలి నె
మ్మది వెతఁబొంది రోషమునమండుచఘోరము లక్షభార భృ
ద్దఁ గొని యాజికిగి యదుకాండ శతాంగ గజాశ్వపత్తులన్
జదిపెఁ ద్రుటిక బ్రకంపనుడు సాలములన్ దెగఁబూర్చినట్టులన్ ౭౮౨

తే॥ మఱియునాదానవేంద్రుండుక్కరులఁ గొందఱనుగరంబులఁగొని దివినునుప వాఱు
ధరను వడగండ్లుపడెడివిధమునఁబడిరి తత్సమయమున సాంబుండు మత్సరమున.

చ॥ గదగొని తన్ని శాచరు మొగంబునఁ గొట్టఁగ నాతఁ డా బలున్
గదఁ బ్రహరించె వారలిటు గంటునసల్పిరి ముద్గరాజి నా
గదలును విస్ఫులింగములఁ గ్రక్కుచుఁ బోరియుఁ జూర్ణమయ్యె నా
యదనుఁజ వార లిర్వురును నన్యగదల్ గొని నిల్చి రయ్యెడన్. ౭౮౩

తే॥ కాలనాభండు సాంబునిం గాంచి యిటుల
బలికె నో తుచ్చ! యీహతిన్ బ్రాణములను
గడపెడక నావు డా బలి గాఱులేల?
కలహమాడుము ముందని పలుక నతఁడు.

2౪౮

ఉ॥ జాంబవతీ కుమారుఁడును సాహసికాగ్రణియైన సాంబుడీ
రంబున వాటమా గడను జక్కఁగఁ గొట్ట నతండు వానివ
త్సంబున స్వీయమాగడ వెనక గొని బాఁడఁగ నాఖలుండు న
క్తంబున నైత్రుగ్రక్కి పవిఖండితపర్వతరీతినిం బడెక

2౪౯

తే॥ అమరనరదుందుభులు మ్రోసె నట్టి సాంబుసేన వేల్పులు గురిసిరి సూనన్మష్టి
జయజయధ్వనుల్ మినుముటె సంతసమున నచ్చరలు నాడి రత్తతీ నవనినాధ

—* దీప్తిమంతుండు మహానాభాసురుం డెగటాచ్చట. *

తే॥ అటుల గాలానాభాసురుం డంతమగుట విని మహానాభఁడుప్రేమందున పసింది
యనికీఁజని స్వీయమాయ నిజానసమున నరిభయదవహ్నిఁ బుట్టించె నవల నద్ది

సీ॥ ఉర్వియందున మండి యుర్విజముల మండి పాగలందున మండి భటుల మండి
కంచుకంబుల మండి కటిబంధముల మండి వివిధచిత్రాంబరవితతి మండి
ఛత్రంబులక మండి చామరంబుల మండి బంగారుసొమ్మలం బలుగమండి
ధ్వజములన్ మండి రథంబులందున మండి హస్తలందున మండి హరుల మండి

తే॥ మతియు శత్రువస్తువులందు నెఱిగమండి
మించుచుండుట యాదవుల్ గాంచి భయము
బొందుటన్ దీప్తిమంతుడక పోటరి గని
వేసె బాఝనృమాయుగ్ని వేగనార్చ

2౫౦

క॥ ఆయంబున సంవ ర్తకతోయదనిచయంబువోలె దోఁతెంచి మొగు
శ్చాయనిఁ దోయము గురిసెను జేయుచు భీకరరవంబు శ్రీబహులాశ్వా!

న॥ అయ్యసారంబున నియ్యల గోకిల పుంస్కేకిల మయూర సారస మం
మాకాది స్వసంబులును నాకాశంబున నింద్రచాపసౌదామిన్యాదులును గలిగి ప్రావృ
ట్కాలంబువగిది జెలంగుట గని యమ్మహానాభండు మండిపడి నిశితశూలం బొండు
తదీప్తిమంతునిపై బ్రయోగింప నతం డహివిధంబున నేతెంచు నద్దానిని ఖడ్గంబుతో
గరుడి యురగంబును జెండినట్లు ఖండించి తన్నుం గొఱకవచ్చెడి తదుష్ప్రవాహనం
బును బ్రహరించె. తత్ప్రహరణంబున నా యుష్మంబు హతకంధరంబై యానురుండు
గనుచుండ మృతినెందె. అంత నద్దనుజుం డాగ్రహంబున హస్తీవరం బెక్కి త్రిశూ
లంబును దాల్చి యే తెంచ నా దీప్తిమంతుండును సైంధవాశ్వంబెక్కి దివ్యఖడ్గంబుఁ

గొని తటిన్నిభుండై చనుదెంచి తద్దైత్యగజకుంభాంతంబునకు శ్రీకృష్ణుం డద్రు
శృంగంబును బొందినట్లెగసి సురసరిదుందుభులు మ్రోయ జయజయనినదంబు
లోప్ప సురలు విరుల గురియగ గిన్నరామలాడఁ దన్నస్తకంబును ఖండించి తత్తై
న్యంబు హతంబుగావించె. అత్తటి మిగిలిన రాక్షసులాహరిసుతుంగని పలాయితృలైరి
సురరివరేణ్యులు హరించిరి. ప్రపంచమంతయు సంతసెల్లె. ఇట్లు మహానాభుండు
మృతుండగుట హరిశ్చంద్రుండను మహాసురుండు విని రోషమూర్తియై తిమింగలం
బెక్కి ప్రస్ఫురితాధరుండగుచు రణంబున కేతెంచి యూదపులతో నిట్లనియె. ౭౫౪

—* భానుండు హరిశ్చంద్రుని ఖండించుట. *

ఉ॥ యాదవు లీరలందఱును నల్పబలుల్ మనుజుల్ గనుగొనన్

• నాదృఢదైర్యశక్తులకు నాశముఁ జెందఁగలారు కాన మీ
జోదులలో నెవండయిన యూరుండె యుండిన లేచి వెంటనే
రాఁదగు శస్త్రమేదియు గరంబునఁ దాఁకఁగఁగూడ దాల్చఁడన్ ౭౫౫

తే॥ శస్త్రములఁ బోరువారలు స్వల్పబలులు కాని గండలుగారని మానసమున
విశ్వసింపుఁడీ! నాతోడఁ వేగిరముగ మల్లయుద్ధం బొనర్పుఁడీ! మనుజులార!

చ॥ అనవుడు యాదవుల్ దదనురాధిపవాక్యము లాలకించి యా
తని పెనుమేనుఁగాంచి తమదండినిఁజూచి పరస్పరాస్యముల్
గనుగొను చానిశాచరుఁ బగన్ బృథుమల్లరణంబునందు డీ
కొనఁదగమంచు నెంచి మదిఁగొంతుచు నోరుమెదల్పరో విభూ! ౭౫౬

తే॥ అవుడు భానుండు సత్యభామాత్మజుండు సాహసంబునఁ గృష్ణుని సంస్కరించు
చాత్మకీయశస్త్రంబుల నవలంబెట్టి యట్టి దైత్యుని యెదుటకు నరుగుడెంచె

తే॥ అల హరిశ్చంద్రున్ దిమింగిలము డిగి బాహువులఁదట్టినిల్వ నబ్బలు లుభయులు
నటవి రదములన్ బోరాడు హస్తలవలఁ ద్రోసికొనిరి చేతులను జేతులనుగల్పి

క॥ అట్టి మొన హరిశ్చంద్రు పట్టునఁ దద్భానుఁబట్టి వందామడలన్
నెట్టెను సింహము సింహముఁ బట్టుచు భుజవిక్రమమునఁ బఱపినకరణిన్ ౭౫౭

క॥ ఆ సమయంబున భానుండు రోసముతో వచ్చి కర్పరుని బలవంతున్
మోస మొనర్చెడివానిని ద్రోసెను వెయ్యూమడలకు దోర్పుగశక్తిన్ ౭౫౮

తే॥ పడపడి నిశాచరుండు తడ్భానునిమెడ నొక్కచేఁబట్టి తత్కటి నొక్కచేతఁ
బట్టి పడవేయ భానుండు బాహుశక్తి వెనుకనుండి యరిగి వాని వీపునెక్కి

ఆ॥ అనురు జంఘలఁగొని యవనిపైఁ గూల్చెఁ దత్పరముని మఱి బలులు వాకులేచి
గరుడఘణులు వోలె ద్వారను భుజంబులఁ జఱచి కయ్యమాడసాగి రవుడు

తే॥ అట్టి దనుజుడా భానుని యంఘ్రిలఁగొని నింగి లక్షయోజనములనెట్లు నాతఁ
డద్రవతితుండై మనిన ప్రహ్లాదుమాడ్కి నవనిఁగూలియు జీవించి యచ్యుతదయ

తే॥ చని హరిశ్చంద్రుడీర్చి మా శ్మశ్రువులను పట్టి బుజముల బల్మితో నడినిఁదిప్పి
యాకసంబుమనన్ లక్షయామడలను వేయ నతఁడిలఁబడి కొల్లి వెలనుబొంది.

క॥ యెగమునఁ గూర్చుముఁగూరిచి పగతుని నబ్బాను ముప్పేఁ బ్రహరించెను రెం
డుగడియ లిట్లు బిడికిఱులఁ బొగరున బోరాడి రట్టిపోటరు లవలన్ 2౬౬

క॥ దనుజుడు పిష్టాంగుండై కసలుచు నొకపెద్దబండ గైకొని శీఘ్ర
ఘ్రినిసుతుఁడుగు భానునిపై నునిచెను కదనంతరమున నుక్కరి యతఁడున్ 222

క॥ తరువును గైకొని యాఖలుశిరమునఁ బడవేయ నలఁడు జేకొని దానిన్ .
జ్వరగతితో నాభానుని శిరమునఁబడవైచి కిన్నఁ జెలరేగి మఱిన్ 22౮

క॥ తనగజతుండముఁ గైకొని ఘవముగఁ బ్రహరించె నంతఁ గమలాక్షనుతుం
డును బెఱకరినిం జేకొని చనుదెంచి తదనురవర్యుఁ జదియఁగఁగొట్టెన్. 22౯

న॥ అంత నాహరిశ్చంద్రులు తద్దంతి దంతంబుల నూడఁజెఱికి యవ్వానితో
నబ్బానుం బ్రహరించె అత్తటి నాహరిసూనుం డచ్చెరువొందుచుండ వీరవరా!
యీరాక్షసుని పాణింబు లాతని యాస్యంబందలి కూర్చుండున్నవి. అద్ది యప
హరింపఁబడనిదే యీతండు మృతుండుగాఁడను నాకాశవాణి దనకు వినఁబడఁ
బూర్ణక్రోధమూర్తియై వెంటనంటి బాహుబలంబున నా హరిశ్చంద్రులం గొని
తిప్పి బడవేసి తన్మృఖితికూర్చుంబును బెఱికికొని ముప్పేతో మర్దింప నమ్మహా
సురుండు మృతుండయ్యె. తల్పిమయంబున జయజయనినదంబులతో సురనరమందు
భులు మ్రొంగె, సుర లామరునిసేనలో విరులం గురిసిరి. దేవాంగనలు నృత్యంబులం
జేసిరి. ఈరితిగా మహాద్భుతంబగు శ్రీకృష్ణపుత్రబలంబు వినిపించితి. మఱేమి విననల
తువో వచింపుమన జనకుం డానందమంది యీ నారదమహర్షి కిట్లనియె 22౦

తే॥ అటుల విఖ్యాతబలులగు ననుజులందఁ జంతిమొందిన తరువాత నట్టి శకుని
దనుజపరుఁ డేమొనర్చెనో దయను నాకుఁ జెప్పవేడెద నారదా! తప్పకుండ

— శకుని తన తమ్ములుగూలుటవిని చింతించి యాదవులతోఁ బోరుట కేటెంచుట —

తే॥ అనఁగ నారదుఁ డిట్లాడె నననివతికి జనక! శకుని దై త్యేంద్రుఁడు సంగరమునఁ
దమ్ము లీల్గుట విని కిన్న సొమ్మసిల్లి తద్వ్యధన్ బల్కె నిల్లెల్ల దానవులకు.

అ॥ కాలకేయలార! పౌలోచులార! మద్వచనములను వినుఁడి దైవశక్తి
యెంతగొప్పవానినేని హింసింతునా యనుభవమున నాకు నద్ది దెలిసె, 223

తే॥ సరసిజాప్తు నిర్జించిన శంబరుండు బాలుడగు మన్మథునిచేతఁ బడుట యిందు
గెలిచినట్టి యుత్కంచుడును గృష్ణశిశువువలనఁ బడుటయు దైవదుర్బలతఁగాదె

తే॥ భండనంబున బల్మిని ముణదేవుఁడతిమి గెలిచిన భూతసంతాపనుండు
తుచ్చులగు యాచవులచేతఁ ద్రుంపఁబడుట దైవదుర్బలతనుగాదె దనుజులార!

సీ॥ కాలునోడించిన కాలనాభుం డిందు వ్రాలుట దైవదుర్బలతఁగాదె
వహ్నినిం గెల్చినబలుఁడు హృష్టుం డిందు వ్రాలుట దైవదుర్బలతఁగాదె
బల్మిని శివనుతిఁ బడిన వృకుఁ డిటవ్రాలుట దైవదుర్బలతఁగాదె
యనిలు నెదిరిన మహానాభుఁ డిచ్చోట వ్రాలుట దైవదుర్బలతఁగాదె

తే॥ శక్రసుతు జయించిన హరిశ్చక్ర విట్టికలను వ్రాలుట దైవదుర్బలతఁగాదె
యేమిచెప్పదుఁ జెప్పినయెడల నాకు వ్యసన మంతకంటెకు హెచ్చు నందువలన

చ॥ పదిలముతోడ నేను శిశుపాల జరాసుత దంతవక్త్రసా
శ్వదయితనర్యులన్ గలిసి త్వాదృశులన్ దగి యాచవాన్వయం
బడబడఁబొందఁ జెడఁదను నంత సురాళి బలిష్ఠబాణ పూ
ర్వదివిజవీరులన్ సుతలవాసులఁ గూడి హతం బొనర్చెదన్ 222

క॥ సురభూసురగోశ్రుతి మునివరయజ్ఞతీర్థ పరమత్ములన్
నటికెద నిం దరయగ నల సురజేత సఖుండు కంసశూరుఁడె కృతిగా 223

క॥ అట్టి వయస్యుం డిపుడెప్పట్టునఁ గనుపట్టఁడయ్యె బలులార! యటం
చిట్టులఁ బలుకుచు మదనుని యెట్టయెదుట కేగి దనుజవృతుఁడై తమిదోన్

చ॥ ఘనమును లక్షభారభృతకార్డుకమున్ మయదైత్యనిర్మితం
బునుగొని టంకృతిన్ సలువ భూమి చలించెనుగూలె శైలముల్
వనధులు ఘూర్ణిలెన్ భటులు వ్రాసిరి పాటిరి రథ్యమత్తహ
స్త్రినికర మాదతో నెగిరె దిగ్గజముల్ జెవుడొందె నయ్యెడన్, 224

తే॥ ఆత్మచము వకస్మాత్తుగా నదరిపడుట గదుఁడు మొదలైనవారలుగాంచి రథము
లెక్కి కదనరంగంబున కేగుదెంచి ధనువులం డంకరించిరి దనుజు లదల 225

ప॥ అత్తరుణంబునం దా శకునిదానవేంద్రుండు దశబాణంబులతో నర్జునిం
గొట్టి రథసహితంబుగా నాల్గుకోసులదాఁక నెట్టి వింశతిబాణంబులతో గడునిం
బీడించి స్యందనసహితంబుగా నభోమండలంబున కనిపి నలుబదిశరంబులతో నని
రుద్ధునొప్పించి శతాంగయుక్తంబుగాఁ బదాఱుకోసులందోసి శతపృషత్కంబులతో
సాంబునిం బ్రహరించి తేరుతోఁ గూడ నంబరంబున ద్వాత్రింశద్వ్యోజనంబులకుఁ
బజసి తత్సమయసమాగతుండగు ప్రద్యుమ్నుం గాంచి యమితరోషంబుతో నసం

ఖ్యాతంబులగు సంబంధులతో హింసించి యరదంబుతోగూడ ఘటికాద్యయంబు
గిరిగిరంద్రిప్పి వోగ్యమమండలంబున శతకోశంబులందుం బడునట్లనరించి విజృంభింప
యాదవులంద రాశ్చర్యపయోధిమగ్నులై మత్తేభంబులు మొత్తంబుగాఁ జేరి
యచలంబును దంతంబులతోఁ బ్రహరించినట్లు నానావిధ శస్త్రంబులతో నా
శకునిం బ్రహరించిరి. ఏతత్సమయంబుననే మరలి గదాదునానిరుద్ధసాంబు లేతెంచి
ధనుష్టంకారంబులం గావించిరి. మఱియు నమ్మరుండను వాయువేగంబుతోఁ జను
రథం బెక్కి దశశరంబులతో మహాభయంకరంబగు వాని చాపంబును ద్రవించి విం
శతిమార్గణంబులతో సూతుం దెగటార్చి సహస్రాశుగంబులతో సహస్రాశ్వం
బులం బడవేయ నద్వైత్యుండుగ్రుండై రథంబును లేవదీసి యన్యుని సారథిగా నేర్ప
రచి యందాఁగోహించి చాపం బెక్కిడి తూటంబునుండి శతశతశరంబులంగూర్చి
యాశర్ణంబునులాగి యాహూపురుషికతో నంగజున కిట్లనియె. ౨౮౨

— † శకుని ప్రద్యుమ్న యుద్ధవర్ణనము. † —

పంచచామరము. అరే! స్మరా! మదీయశత్రులందు సగ్రిముండవౌ
దురాత్మునిక్ మదోత్కటుక్ విధూతమత్సహాదరున్
సురానుపోషకుక్ బలిష్ఠ సూనబాణు నిన్నిదే
శరంబులక్ శూణంబులోనఁ జంపివేతు నాదిలోక్ ౨౮౩

తే॥ అవల స్వస్థతేజంబుతో యాదవులను దదనుచరులను హరులను మదకరులను
గాలుబలముల వధియింతు ఘనతఁగాంచునంచు వచియింప మరుఁడువచించెన్గిల్లు

ఉ॥ కాలబలంబు ఛాయవిధిగాఁదగి దేహికిఁ గష్టసౌఖ్యముల్
జాలఁగఁగూర్చు నూఱ్చు బలుసారు లటక్ మవశక్తిలేదు మే
ఘాళి మరుద్బలంబుననే యర్థును నిల్చునుగాదే! నింగిపై
నేల వృథాప్రలాపముల? నిటులఁ బ్రేలెదవోరి దుర్మతీ! ౨౮౪

తే॥ విత్తనమునాటి పెరిగించి విమలవారిఁ గొడవలింగొని నస్సెంబుగోసి సేద్య
గానినలెఁ గాలమిట్టిజగమునృజించి పెంచి హరియించు గుణములక్ విమధువైరి

తే॥ ఛేసితిక్ జేయుచున్నాను జేయఁగలనటంచుఁ బలుకుట మూర్ఖతనగునుగాదె
నీకు నిటు లహంకృతియేల? నిర్జరారి? యనఁగతకునియు నిట్లనె నంగజునకు

తే॥ నీవెచరితార్థతముఁడవు నృపవతింస! పలుకులక్ మునులను మించి వజ్రలుచుంటి
వైనఁ ద్రిగుణవృధగూఢత మానవస్వభావమును వీడనేర్తురే? ప్రజలుజగతి.

క॥ ఈరహి నాండారు లనుకొను చారణరంగంబునందు నలవృత్రసునా
నీరుల తీరున స్పర్శను బోరాడిరి నింగిఁజిత్రమునఁగన సురలుక్ ౨౮౫

- ఆ॥ అప్పు డంగజాతుఁ డర్కాంశునిభమైన శరవరమున నసురవరుని ధనువు
జెడ్డమాటఁ జెలిమిఁ జెడఁగొట్టినట్టులఁ ద్రుంచె నంత నతఁడు మించి కినుక,
తే॥ లక్షభారాన్నితమగు నలఘుగదఁగొని మరుని శిరమందుఁగొట్టె నత్తటి నతండు
గుట్ట కాచపాత్రంబును గొట్టినట్లు దద్దదన్ నుసిజేసెను దత్పరమున ౭౯౦
- ఉ॥ ఆ సుర పైరి కిన్కను బ్రభాద్భుతమైన త్రిశూలహేతితో
నా సుమబాణ శీర్షమున నార్చుచుఁ గొట్టఁ దదంగజాతుఁడున్
రోసముతోడ దానిఁ దన రుద్వలితంబు త్రిశూలమేసి పోఁ
జేసియు నూరునక్కలుగఁ జెప్పరఁ గుంతమువైచె వానిపై ౭౯౧
- తే॥ తత్ప్రహారంబునన్ నొచ్చి దైత్యవిభుఁడు పరిఘనుంఁగొని హరిపుత్రుబాఁదెనవల
నంగజుండును యమదండమంది యతని యాయుధంబునునుసిజేసి యద్భుతముగ
- ఉ॥ స్వందన సూతరధ్యములఁ జక్కఁగఁ గూల్చి యతండు రోపమున్
బొంది నిశాతఖ డ్దమును బూని తనుం గవియంగ దానిని
న్లందరథంబు పన్నగమునోటను ద్రుంచినలీలఁ జెండి బ
ల్తందరతోఁ దదంశమున దుఃఖపడన్ బ్రహరించె భూవరా! ౭౯౪
- క॥ పిమ్మట శకునియుఁ దద్ధతి సొమ్మనుబడె నపుడు మరుఁ డసురనాథునిపై
స్వమ్మైన వనిఁజొరఁబడు ననలమ్మువలెన్ జొచ్చి త్రుంచె లయయమనిభుండై.
- తే॥ అసురు లంతట దమసేన నచ్చెరువుగఁ జెండి చెకపికవాడెడి చండవిక్ర
ముఁడు కృతాంతనిభుఁడునగు పుష్పశరునిఁగాంచి భయపడి పాటిరి గలనువీడి
- ఆ॥ శకుని మూర్ఖదేటి స్వబలముల్ హతమాటఁ గాంచితక్షభార కలితధనువు
నేపునఁగొని యొక్కయిషువందు ఘటియించి మరునితోడ నిట్లు మాటలాడె.
- ఉ॥ కర్మ మిలక బ్రధానమగుఁ గర్మమె యేలిక కర్మ మీశుఁడున్
గర్మమె సద్గురుండు మఱి గర్మమొసంగెడి నుచ్చనై చ్యముల్
గర్మమె గూర్చు లోకుల కఖండజయంబుఁ బరాజయంబు త
ర్కర్మముతో సమంబెదియుఁ గాదని నీమనమందు నమ్ముమా! ౭౯౮
- తే॥ ఎవనిచే నెట్టివని యాచరింపఁబడునొ యద్ది వానినేపాండెడి నఖలనరుల
గోసహస్రంబులందునఁ గోడెదూడ స్వీయమాతనెఱిగి చేరు విధిని మదన!
- ఉ॥ కావున నిష్ఠ పెక్కు దృఢకర్మములం బొనరించి మించు నీ
చేవ నణంచి యేను స్మరజత్తనుపేరు గడించెడన్ జుమీ
యీవిఁకఁ గాచికొమ్మనఁగఁ గృష్ణనుతం డిటులాడె దానవా!
నీవనినట్టి కర్మములె నిచ్చలు కాలవశంబు గావొకో! ౮౦౦
- వ॥ కర్మంబే ప్రధానంబని నీవు వచించినట్లే కొందఱు తానొకప్పుడు చేయం
బడిన పాకంబునకు విఘ్నం బేదేని గల్గినప్పు డద్దానికీ గాలంబే కారణంబనియు

గొందఱు యు క్తకాలపరికరంబు లుండియుఁ బాకంబు జెడినతఱిఁ గర్తయే కారణం
బనియుఁ గొందఱు కాలకర్తృకర్మము లనుకూలంబుగా నుగడినను బాకంబున కంత
రాయంబు కలిగిన తరుణంబున యోగంబే మూలంబనియుఁ గొందఱు యోగకర్తృ
కాలకర్మంబులు పరిపూర్ణంబుగా జెలంగుచున్నను నయ్యది వికారంబుబొందిన కాలం
బున సాంఖ్యవిధియే నిదానంబనియువచింతురు. ఇట్లుయోగకాలకర్మసాంఖ్యవిధులచేఁ
జెప్పబడునది బ్రహ్మంబుగాని వేఱుగాదు. తద్బ్రహ్మంబే యీచరాచరాత్మకజగంబు
సృష్టించి పోషించి హరించుననియు నెఱుంగుము. తద్బ్రహ్మంబును బరిపూర్ణతముం
డును బరమేశ్వరుండునగు భగవంతునకేను నమస్కరింతు. తద్వ్యతిరిక్తంబుగా
నేదియు నీజగంబునఁ గానేరదు గాదే యన నాలించి మాయావియగు నాశకుని
దై త్యేంద్రుండా యావవేంద్రునితో నిట్లనియె.

౫౦౧

తే॥ ఓయి ప్రద్యుమ్న ! యదువీర ! యుద్వియందు నీవె జ్ఞానశేనధిపనియెంచుచుంటి
నీదు సందర్శనంబున నిఖిలపాపములుదొలఁగ నరుల్ ధన్యతఁ జెలఁగఁగలరు

తే॥ మఱియుఁ ద్వత్సహవాసమున్ మరగునరుల
గొప్పతనమును నలువయుఁ జెప్పఁగలఁడె?
యంచు మయదైత్య శిశీతంబైనరార
వాస్త్రమును బ్రయోగించె నుమా స్తుప్తిపైని

౫౦౩

క॥ అందున భీకరవిషధరబృందములున్ దేళ్ళు బుట్టి యెదిరులమూఁకన్
డిండఁగఁగుండఁగ గఱచి యమందతఁ దిరుగుటను గాంచి మరుఁడున్ క్రుధతోన్

క॥ గరుడాస్త్రము వేయఁగ నందురుభీకరవివిధపక్షు లుద్ధరగరుడుల్
ద్వరబైలుదేరితేళ్ళను నురగములన్ మింగి యేగె నొకనిముసములోన్ ౫౦౪

తే॥ అంత మాయావి శకుని యాత్మాస్త్రమట్టు
లగుట జనులారఁ గన్గొని యాగ్రహమున
భీకరమగు పై శాచియన్ పెద్దమాయ
బగరపై నిఁ బ్రయోగించె బట్టుపట్టి.

౫౦౬

ఉ॥ ఆయెడఁ గోట్లకొల్లిని భయంకరభూతము లెన్నోప్రేతముల్
డాయుచు నిష్కలం గురిసి డాంబరమందున హెచ్చుచుండ నా
తోయజనాభసూతిగని దూరవిచారణ జేసి తామసీ
మాయ యటంచెఱింగి యది మాన్పఁగ నెంచి విచిత్రపద్ధతిన్

౫౦౭

మ॥ పరిశుద్ధంబగు సాత్వికాస్త్రముణిన్ వైచెన్ దదస్త్రంబునన్
బరిశుభ్రుల్ హరిపార్షదుల్ గరముగా భాసిల్లి తస్మాయనున్
ద్వరఁ దాఱుం డహిఁద్రుంచినట్లు నఱుకన్ దై త్యేంద్రుఁడున్ గౌహ్యకీ
వరమాయన్ యదుసేనపై నిఁ బఱపెన్ స్వచ్ఛందసంచారియై

౫౦౮

క॥ అమాయను మేఘంబులు భీమంబగు ధ్వనులతోడ విష్ణుస్మృజ్ఞే
దోమజ్జామూత్రాస్థుల నామృతమునఁ గురిసె మిగుల యాదపులదలక ౮౦౯

తే॥ మదనుఁ డదిగని గౌహ్యకీమాయయంచు
నెఱిగి కోలాస్త్రమున్ వేయఁ ద్వరను నందు
భయదయజ్ఞవరాహంబు బైలుదేరి
సడలజాడించి ఘర్షణ స్వముతోడ, ౮౧౦

ఆ॥ శాతదంష్ట్రుల నల జలదసంతతి నెల్ల ద్విపము వేణువులను విఠించినట్లు
జీల్చె నంత శకుని చిత్రమాగాంధర్వయ నెడి మాయఁబటపెనవుడు దాన

సీ॥ హేమమయంబులై యెన్నంగ వీల్గాని పాసాదరాజముల్ పరిధవించె
మోహనరాగముల్ ముచ్చటగాఁ బాడు మోహినీకోటులు బొల్పుఁగాంచె
వాదిత్రపరమయి పాడెడి గంధర్వసుందరీబృందంబు నందగించె
బల్కులన్ జగముల వంచెడి విద్యాధరాంగనాసముదాయ మతిశయించె

తే॥ మఱియు నిట్టుల నెందఱో మడఁత లాజిఁ
జెలఁగి యదుసేన మోహంబుగొలుపుచుంట
దర్పకుండు గని యిద్ది గాంధర్వయంచు
నెఱిగి జ్ఞానాస్త్రమున్ వేసె సేమఱిలక, ౮౧౧

క॥ ఆనారాచంబున యదుసేనలు దమి విడిచి తెలివెఁజెలఁగుటఁగని యా
దానవనాథుండు చిత్రము మానసమునఁజెంది కినుకమండుచు దండిన్ ౮౧౨

తే॥ భయదరాక్షసీమాయను బటపె నందు పక్షయతపర్వతంబులు బైలుదేరి
క్షణములో నభస్థులమునుగప్పె నప్పుడంధకారంబు లెల్లడ నల్లకొనియె

వ॥ మఱియు నప్పర్వతంబులు దగులఁబడెడి వృక్షంబులను బాషాణంబు
లను నస్తులను గబంధంబులను రక్తంబులను గదాపరిఘాసిముసలాద్యాయుధంబులను
రణంబున వర్షించుచు నంబరంబున సంచరింపందొడంగె, వెండియుఁ దన్మాయా
బలంబున రక్షింపఁగఁగఁబులును యాతృధావవితానంబులును శూలంబులతోఁ గోట్ల
కొలందిగా నిర్గమించి కరిహాయంబులను ఖండింప సమకట్టె. సింహవ్యాఘ్రువరాహ
ఖరంబు లందు విజృంభించి యాదవకరిహరులను ద్రుంప నారంభించె. అంత రతి
కాంతుం డేతత్ప్రితిని గని భయంపడి పరుగిడు నాత్మబలంబులం గాంచి తన్మాయోవ
శమనార్థంబై సృసింహాస్త్రంబు బ్రయోగింప నందు ౮౧౩

సీ॥ ధగధగధగధగ తరణికోటిసమాన భాసమానప్రభావలలితోడ
ప్రలయకాలాభీలపావకి జహ్వవిశేషభీకరలజ్జిహ్వతోడ
శంఖచక్రగదాది సంస్కరచ్ఛండాన మాంసలాజానుబాహళితోడ
దుష్టలోకాంతక ధూమకేతుసమాన సంచలద్విధ పుచ్ఛంబుతోడ

తే॥ ఆయతోత్కట కంటకప్రాయరోమరాజితోడ దంభోభివిరాజదురున
ఖములతోడ నదభ్రాభ్రసమితితులితచిత్రవముతో శ్రీనరసింహమూర్తి.

ప॥ జనించి యహంకారంబుతో బ్రహ్మాండభాండంబు బ్రద్దలగునట్లు
హుంకరించుచు నాకొండలంగూల్చి రక్షోయాతుధానగణంబులనుగొట్టి నెట్టి తత్క
రికిరిఖరాచులను నఖంబులతోఁ జేల్చి గగనంబునం బాజవైచి తద్రాక్షసి మాయ
నశింపఁజేసి మరుండు మా లేంద్రనామకవిజయశంఖంబుఁ బూరింప జయధ్వనిసహిత
దుందుభులు మ్రోయ సురులు విరులం గురియ నంతర్ధానంబయ్యె. అ త్తరుణంబునం
దయ్యసురుం డాత్మసైన్యయుక్తంబుగా నచటనే యవృశ్యుండై యమోఘంబగు
దై తేయీమాయను బ్రయోగింపఁ దప్పలంబున సంపర్తకాది జేమూతంబు లంబరం
బాచ్ఛాదించి వేదంశశుండానమధారతో న్నరించె. తద్వర్షంబున నొక్క త్రిటిలో
నీ భూమండలంబంతయు నర్ణవమయంబయ్యె. అ త్తటి యాదవులు భీతిచెంది శ్రీరామ
కృష్ణనామస్మరణం బొనరించుచు నాత్మబలంబుల మరచి పరాజయలై నట్లు గడగడ
లాడుచుండఁ బ్రద్యుమ్నం డాలోకించి నిజచండకోదండంబున శ్రీకృష్ణనామకాస్త్రం
బనుసంధించె. దానినుండి వీర తేజంబు జయించునదియు దశదిశల వెల్లింపునదియు
నవకోటిసూర్యులతో సాటియైనదియు నగు తేజం బుప్పత్తిలై అమృహతేజంబున

సీ! స్వర్ణాంబుజపరాగవాసుండు నూత్నాభవర్ణుండు సత్కరుణార్ణవుండు
శ్రీవత్సరత్నాది చిత్రితవత్సుండు తోయజాతుండు చతుర్భుజుండు
ప్రస్ఫురన్మకుటుండు పాదాంగదాద్యలంకారయుతుండు నిష్కల్మషుండు
భానుప్రభాభాంబూననకుండలుం డలఘుబలుండు దివ్యహారధరుండు

తే॥ దేన దేవుండు కృష్ణుడు తేజరిలుట యాదవులుగాంచి యానందనుంది మ్రొక్కి
పుష్పములఁ జల్లి రల్ల దామోదరుండు శకుని విలువ్రుంచె శార్లజశరముతోడ.

తే॥ అంత ఛిన్నచాపుండగు ననురుఁ డాత్మహేతినంహతులంగొని యేగుడెంచ
నెంచి జంద్రావతీపురికేగె గృష్ణుఁ డఖిలయాదవులం బిచ్చి యచియె నిట్లు.

♦ శ్రీకృష్ణాస్త్రనిర్గత శ్రీకృష్ణుండు తద్వధోపాయంబాలోచించి గరుడునకుం జెప్పట. ♦

ఉ॥ యాదవులార ! వీఁడు మునుత్స్వీంబకుఁ గూర్చి తపంబు మేరుకై
లోదగను త్తవస్థలిని నోదనముక విడిచె యుగంబులుక
మోదమునం బొనర్ప నల భూతవిభుండు ప్రసన్నుడౌచుఁ బూ
ర్వదివిజఁజేరి యి త్తటి నరంబులొసంగెద నీవు గోరుమా! ౫౨౦

క॥ అనవుడు శకునియు వినతులఁబొనరించి యానందబాష్ప పూర్ణాత్ముండై
త్రినయనునిఁ బ్రసన్నుని శంభుని నిటుల వేడఁదొడఁగె మోడ్చి కరంబుల్

తే॥ ఏనె బలులనందఱను జయింపవలయు నీల్గినన్ ధరాస్పృష్టి జీవింపవలయు
నింగి ఘటికాద్వయము దాఁక నీల్గ గూడ దీవరంబుల నిడి కావవే! మహాత్మ !

ఉ॥ అత్తెఱి శంభుఁ డాతనికి నట్టి వరంబులొసంగి గూటిలో
హత్తిన కీరమిచ్చి దనుజా! యిది జీవసమంబుగాన నీ
సత్తను గావికోదగును సంతతమియ్యది యెప్పుడోవునో
యత్తెఱి నీదు జీవములు సంతముజెందునటం చెఱుంగుమా ! ౮౨౩

తే॥ ఇట్లుల వచియించి శంకరుం డట సదృశ్యుడయ్యెఁ దత్కారణంబున నాశుకంబు
నీల్గినం గాని శకునియు నీల్గఁడంచు వై నతేయునిఁ గని యిట్లుపలికె నగుచు

ఆ॥ ధీవరేణ్య! విహగదేవ! యోజనశతవిస్త్రతంబు ననురవృతముపవన
సౌధరుచిరమైన చంద్రావతీపురిఁ బొమ్ము పనులసల్పి రమ్ము మరలి. ౮౨౪

క॥ అనవుడు గరుడుండొప్పుచు దనుజులు దనుఁ గనని కరణిఁ దనురూపముతోఁ
జని చంద్రావతి కటఁగల కనదురుహర్షాద్విలీలఁ గాంచుచు వరుసన్ ౮౨౫

—† గరుడుండు శకుని శుకహరణార్థంబై చంద్రద్వీపంబునకుఁ బోవుట. †—

చ॥ శకుని గృహంబుజేరి డనుజప్రభుజీవముగాఁ జెలంగు నా
శుక మెటనున్నదో యనుచుఁ జూచుచునుండఁగ క్రోధమూర్తియై
నకల మహాయుధంబుల వెన్గొని కృష్ణుఁడ నాజికేగు నా
శకుని కరంబుఁ బట్టికొని సాధ్వి మదాలస యిటు వల్కెడిన్ ౮౨౬

తే॥ నీకు ననుకూలురై నట్టి నేస్తకాండు బేరుఁగాంచిన తమ్ములు వీరవీరు
లైన దానవోద్భటులు రణాంగణమునఁ బగరచేఁ జంపఁబడిరిగా వ్రాణనాథ !

మాలినీవృత్తము॥ వలదు వలదు నాథా! భండనార్థంబుగాఁ బో
వలదు వలదు రాజా! పంకజాక్షుండు నేఁడా
కలహముఁ బొనరించున్ గాన నామాటవించున్
బలులనిడి సుఖంబుల్ వాసిగాఁ బొందుమయ్యా ! ౮౨౭

క॥ అనవుడు తద్దనుజుం డిట్లనియెను నబలామణీ! మదనుజుల నెల్లన్
గినుకను జెండిన యావజనముల నీదినము జంపి సంతోషింతున్ ౮౨౮

తే॥ సాంబవరమున నాకిలన్ జాపులేదు చంద్రనామకోపద్వీప సమధికతప
తంగిరి శంఖచూడ భుజంగరక్షితశుకమందు నాప్రాణమున్ దనరుచుండె

తే॥ ఇట్టిసంగతి నెవ్వరు నెఱుంగ రట్టి కారణంబున మృతియెట్లుగలుగు నాకుఁ ?
జెలియో! భయపడవలదని చెప్పె నల్లచిలుకవార్తను విని ఖగశేఖరుండు ౮౨౯

అ॥ అచటనుండి వేగ నా యువద్వీపముఁ జేరఁదలచి యెగిరి సింఘతటముఁ
బొంది యట్టి దీవిఁ బూర్తిగా వెదకుచు దిరుగఁదొడఁగె మింట ధరణినాథ !

ప॥ అట్లు శతయోజనవిస్తీర్ణంబును భీమనాదంబును గల సముద్రంబుపై
జరించుచు గ్రమంబుగా నొక్కద్వీపంబున కేగి తత్రత్యులచే సింహశంబుని తెలిసి
కొని యటసాగి లంకాపట్టణంబున కరిగి తత్పరిసరంబందలి త్రికూటాచలంబును
దర్శించి యవల పాంచజన్యద్వీపంబునకుం బోయి యందు క్షుద్బాధితుండై సాగర
విరాజమానమీనంబులం గడువార గ్రసించుచుండె. అత్తటి యోజనద్యయపరిమిత
మహానక్రం బొం డాగరుడుని పదంబులంబట్టి జలంబులోని కీడ్వ నా వైనతేయుం
డద్రానిం గ్రమ్మజులాగి కొనుచు నీవలకేతెంచె. ఇట్లు రెండుగడియ లారెంటికి దంట
పోరయ్యె. తుట్టుతుడ కా గరుడుండే తీక్షణతుండంబుతోఁ దత్ప్రవృత్తభాగంబున
యముండు దండంబుతో బాఁచినట్లు ప్రహరింప నద్ది మఱించి తన్ను కరూపంబు
విడిచి విద్యాధరరూపంబుఁ దాల్చి గరుడునికి నమస్కరించి పృసన్నవదనంబుతో
దేవా ! యేను హేమకుండలుండను విద్యాధరుండును. మున్ను దేవతలతోఁ గూడి
స్నానార్థంబై విష్ణుపదికిం బోయి యందు జలకంబాడు కకుతనామకమహాముని
పాదంబులం బట్టికొని విలాసార్థంబుగా నీటిలోని కేగుట నమ్ముని గని కినిసి మకరం
బవు గమ్ముని శసించి మత్స్యార్థనం బాలించి విష్ణురథప్రహారంబున ముక్తుండవు
కాఁగలవని యనుగ్రహించె. తద్రీతి నిష్పడు నీదయ ధన్యుండనై తినిని నుతించుచు
స్వర్గంబున కేగె. అంత నా ఖగకాంతం డటనుండి నభోమండలంబువ కుడ్డితుండై
క్రమంబుగా హరికాఖ్యద్వీపంబున కరిగి సంచరించెడి సమయంబున ౮౩౮

తే॥ అతనిపక్షం బహర్నిశమధికతపము దమినిసల్పు నపాంతరతమతపస్వి
యాశ్రమంబునఁ బడె నవ్వడమ్మునిగని పైనిజను పక్షి నేతకుఁ బలికె నిట్లు

క॥ గరుడీ ! యీపక్షము నా శిరమున నీవుంచి వేగ స్వేచ్ఛనుబొమ్మా !
యఱమఱజెందకు మనవుడు గరుడుఁడు ననుదెంచి ఆక్కగై కొని వేడ్కన్.

క॥ అల మునితలపై నిడి యటఁ బలువక్షము లట్టి విందుభాతిని నుంటన్
లలివింతన్ గనుటన్ గని పలికె నిటు మునివిభుండు పక్షిం ద్రునకున్ ౮౩౯

చ॥ ఎపు డెపు డా పరాత్పరుఁడు కృష్ణవిభుం డవతారమెత్తునో
యపుడపుడు మదీయశిరమం దొక తార్క్యని ఆక్కరాలెడిన్
సుపతగ ! నాశిరంబువయిఁ జూడుము పక్షములెన్నియున్నవో
యవహృతదుష్టుడైన హరికంజలిజేసెద భక్తితోడుతన్ ౮౪౦

చ॥ అనవుడు తన్నగాశనుడు నమ్మతహర్షములొంది శ్రద్ధ నా
 ఘనముని మొక్కి వేరమణకంబను దీవికిఁబోయి యందునన్
 దనరు విచిత్రలీలలను దద్దయుఁ గన్గొని సర్పరాజులి
 చ్చిన కరదంబులన్ దమినిఁ జేకొని వెంటనె సాఁగి యచ్చటన్ ౮౩౯

క॥ ఆవర్తకాఖ్యఁ జెలఁగెడి దీవికరిగి యమృతకుండ దీవ్యత్సృధనున్
 ద్రావియు శుక్లదీప్తపముఁ బోవఁదలఁచి యచటఁ గదలె భూపలలామా !

తే॥ అవల గరుడి శుక్లదీప్తపమండుఁజేరి యల్ల చంద్రాహ్వయదీప్తపమడుగు చచటఁ
 దనరు నాచేత దత్తితిన్ వినుచు నుత్తరాశకుం జనె శ్రీమైథిలాధినాథ ! ౮౪౦

ప॥ అంత నాగాంతకుం డా చంద్రదీప్తపంబున కరిగి తత్పతంగ పర్వతంబందలి
 జలదుర్గవహ్నిదుర్గంబులం గాంచి చంచూపుటంబున జలదుర్గంబును ధరించి యద్దా
 నిచే నయ్యనలదుర్గంబునుజల్లాగ్ని సానుముఖంబుననున్న లక్షదై తేయులతో రెండు
 గడియలు భండనం బొచరించి పాదంబులతోఁ గొండఱును బక్షంబులతోఁ గొండ
 ఱును నఖంబులతోఁ గొండఱుం బరిమార్చి వెంటనంటి మిగతవారిం దఱిమి లోనికిం
 బ్రవేశించి శుకరక్షకుండగు శంఖచూడ సర్పేంద్రునిపై నడుగిడ నది యులికిపడి
 వంజరసహితంబగు తక్కిరంబును నీరంబునం బడవైచి పాటె. అంతట నాఖగకాం
 తుండు వెంటనే చని నాసికతో నా చిలుకం గొని యుద్ధభూమికిం బోవనెంచి
 వ్యోమమండలంబున కెగురుట పలాయితలగు పలాశులాలోకించి శుకం బపహృ
 తంబయ్యె నపహృతంబయ్యెనని మహాకోలాహలంబులం గావించిరి. తద్రవంబు భూ
 నభోమండలంబు వ్యాపించె. కర్ణాకర్ణికగా నా శకునియుఁ దన శుకం బండజపతిచే
 నపహృతంబయ్యెననివిని కనలి శూలహస్తుండై యాత్మపురినుండివెడలి యాగరుడునిం
 డాసి శూలంబుతోఁ బ్రహరించుచు వెంటనంట నాతం డాగ్ర్యంబునుండి యా
 కీరంబును వీడక సప్రదీప్తపంబులను సప్తసింధువులను దిరిగి తదేతివాతసిడితుండై
 తుద కంబరంబున లక్షయోజనంబులేగి యటనుండికసితో నదిమేరుపర్వతశిఖరంబునం
 బడి నీల్గునట్లు బడవేసి యుద్ధరంగంబునందున్న వెన్నుని సన్నిధికిం జని తత్ప్ర
 శంసావాక్యంబు లందుచుండె. అంతఁ దత్ప్రహరంబున శుకంబు మడియట దాన
 వేంద్రుండు విలోకించి నొచ్చినమనంబుతో నాగ్రహించి హతశేషాసురులం దో
 డొని యుచ్చైశ్రవహాయం బెక్కి భయంకరంబుగా ధనువుం డంకరించుచు శ్రీకృష్ణ
 సమ్ముఖంబున కేటెంచె. ౮౪౨

తే॥ అపుడు యాదవులందఱు ననురవరుఁడు మరల వాహినితో నని కరుగుదెంచు
 టను విలోకించి హేతులంగొనుచు నట్టి దానవులతోడఁ దలపడిరోన్మచాల !

తే॥ అందు శూరులు శూరులు నహమహమిక
సింహములు సింహములు బోరుఁజేయుకరణిఁ
బోరి రిటు రెండు తెగలకు ఘోరయుద్ధ
మయ్యె శకుని సేనాగ్రమునందు నిలిచి

౫౪౪

— శకునిదైత్యుండు శ్రీకృష్ణునితోఁ బోరి నీల్లుట. —

శా॥ కోదండంబును డంకరించి శరముల్ గోటానకొట్టెసి యా
చ్చాదింపక దివి గ్రమ్మెఁజేకటులు తిచ్చక్రాయుధుండు బలుం
డౌ దామోదరుఁ డప్ప డేశశిఖితోఁ దద్బాణసందోహమున్
ఛేదింపక నుకరంబుగా దితిసుతశ్రేష్ఠుండు రోషంబుతో

౫౪౫

క॥ ధనువెక్కుపెట్టి పూర్తిగ వనజాక్షుని హృదయమందుఁ బదిశరముల వే
సిన హరి పదిబాణంబుల దనుజేశుని ధనువుఁద్రుంచెఁ దత్పరమందున్.

౫౪౬

చ॥ శకుని శతస్వరూపుఁడయి సారసలోచనుతోడ సాంపరా
యికముఁ బొనర్పఁగాంచి యల కృష్ణుఁడునుక వెయిరూపులొంది ప్రే
క్షకు లదిరా ! యనక దనుజకాంతునితో రణమాడ వాఁడు పా
వకసమహా త్రిశూలమును బల్కివి ద్రిప్పియు వైచె శౌరిపై

౫౪౭

క॥ అంతఁ గృతాంతనిభుండు శ్రీకాంతుం డద్దానిఁబట్టి కరమున విడిచెన్
బంతమున గరుత్మంతుండు వింతగ నాశీవిషంబు విడిచినకరణిన్

౫౪౮

తే॥ నుతియు శ్రీహరి వజ్రసమానగదను హయమునుండి యా దానవుం డవనిపై ని
గూలునటు శీర్షమందునఁగొట్టెఁ దత్ప్రహారమున వాఁడు మూర్ఛిల్లె ధారణీశ!

చ॥ కృమముగ లేచి యా శకుని కన్నులనిప్పులురాలుచుండ స్వీ
యమగు గదన్ గరానఁగొని యా హరిఁగొట్టెను నిట్లు ఘోరనా
దములుసెలంగ వారికి గదారణమయ్యెను నంతఁ బూరుషో
త్తముగద యట్టి దానవుగదన్ నుసిజేసెను నంత నిర్వరున్

౫౪౯

తే॥ భూధరదరిముఖంబునఁబూన్కి రెండుసింహములు బోరుతీరునఁ జిత్రవనము
నందు రెండుమదేభంబులాహవంబుసలుపు తెఱఁగునఁ గయ్యంబుసల్పి రపుడు.

తే॥ శకుని శ్రీకృష్ణుని శతయోజనములఁ గసిఁ
ద్రోయఁ దోయజాక్షుండును దోర్బలమున
సతని పిక్కలన్ బట్టి సహస్రయోజ
నములఁగూల్చెను ధరపై ననంతరమున.

౫౫౦

చ॥ జయజయ యంచు నా శకుని చారుని శైలముపై వఁ గృష్ణుపై
రయమున నాతఁడద్దిగొని రాక్షసుపై బడవేసె నొండొరుల్
జయజయయంచు నిట్లు లలశైలముఁ ద్రోసికొనంగఁడంగి ర
ల్లయచలమంతమం దల పలాశపురంబునఁ గూలెఁ బాడుగాన్

౫౫౧

- తే॥ శకుని యంతట స్వపురంబు వికృతిగనుట
గాంచి యత్యుద్ధరక్రథా ఖడ్గచర్మ
ములను గైకొని యాకృష్ణమోలకేగె
నపుడు శార్ఙ్గ శార్ఙ్గముగొని యాగ్రహమున ౫౫౪
- అ॥ అర్ధచంద్రరూపకాంబకం బతనిపై వైవ నద్ది గ్రీష్మభానుభాతి
వెలిగి దశదిశలను వెల్గించి తద్దైత్య మస్తకంబుఁ ద్రుంచి మహినిఁ జొచ్చె.
- అ॥ దనుజుఁ డిట్లు గిట్టి ధాత్రీతలస్పృష్టి క్షణములోన బ్రతికి స్వకశిరంబుఁ
బాణినిఁగొని తన కబంధంబునం బెట్టి మరల హరినిఁ బోరనరిగె జనక! ౫౫౬
- తే॥ అపుడు కృష్ణుడు తీవ్రమా నంబకమున
వాని తలఁద్రుంచెఁ గ్రీష్మణ వాడు బ్రతికె
నిటుల నేడుసారులు వాడు కృష్ణుచేతఁ
జచ్చియున్ మనె వింతగా సర్వలకును. ౫౫౭
- ఉ॥ ఇట్లు రాహుభాతిమరణించి ధరాతలమంటి క్రీష్మణుఁ
బుట్టెడి దానవేశ్వరుఁ డమోఘవిధంబునఁ జిచ్చు కాటునుం
బట్టి దహించుమాడ్కి యదు పార్థివసేనలఁజొచ్చి వీరులఁ
బట్టుచు లక్షయామడలఁ బాటగవైచి నభస్థలంబునఁ ౫౫౮
- ఉ॥ కొన్నిటి నేన్దులఁ నొసటఁగూరిచి కక్షలఁజేర్చి కొన్నిటిఁ
గొన్నిటి నంసయుగ్మమునఁ గూర్చి లయానలరుద్రుకై వడిఁ
బన్నుచు నొక్కఁడయ్యు యదువర్యభటాళిని గాశ్వజేతులం
దన్నుచుఁ జెండ యాదవపతాకిని క్షోభముఁజెందె నయ్యెడఁ ౫౫౯
- ఉ॥ చక్రీ యవక్రవిక్రముఁడు సాధుజనావళిరక్షణార్థమై
వక్రచరిష్ణుఁడౌ శకునిపై నిసుదంభనహేతి వేయ నా
చక్రము కాలకోటిరవిసామ్యరుచిఁ జని వాని కంఠముఁ
శక్రనిహేతి వృత్రుతల సంహృతిజేయువిధిన్ హరింపఁగాన్. ౫౬౦
- చ॥ హరి సని గిట్టనట్టి దనుజాధిపుహస్తమునం గ్రహించి యం
బరమునఁ బాటవైచి యదువంశజలార! ప్రమాదహీనులై
శరములతోడ నిట్టిదనుజప్రభు ధాత్రిని నంటకుండఁగాఁ
గొఱుతలు లేనియల్లెగురఁగొట్టుడి! నెట్టుడి! యంచుఁ బల్కుటన్ ౫౬౧
- తే॥ యాదవోద్భటులందఱు నాలకించి నింగినుండి ధాత్రింబడు నిర్జరారిఁ
బెక్కుదివ్య బాణంబులన్ వేసి మింట నెగురఁగొట్టిరి సురలు వీక్షింప వింత
- వ॥ అంత సంతరిక్షంబునుండి తిరిగి ధరం బడంబోవు నా పొలదిండి దీప్తి

మంతుని బాణంబులతో శతయోజనంబులకును, సాంబాంబకంబుతో సహస్రయోజనంబులకును నష్టనశరంబుతో నయతయోజనంబులకును ననిరుద్ధమార్గణంబుతో లక్షయోజనంబులకును బ్రద్యుమ్నాశుగంబుతో నియతయోజనంబులకును యామద్వయంబు గతించుదాక నింగికి నెగురఁగొట్టంబడి మరలి క్రిందిభాగంబున కేతెంచుట శ్రీకృష్ణుండు జూచి యొండు పృషత్కంబువేసి గోటియోజనంబు లంబరంబునం దవ్యానింబఱిపి వెంటనే రెండవశరంబుతో నలుగడలఁ గోటియోజనంబులవఱకుం దిప్పి తుట్టతుడకు మారుతంబుఛేదించి సీరజాబును సీరంబునంబడవేసినట్లు సీరధిం గూల్చె. తత్పతనంబున నా చండబలుండు నిశ్శేషంబుగా మృతుండయ్యె. ఆ సమయంబునం దతనిజోతియు నా శ్రీకృష్ణునిలోన లీనంబయ్యె. అప్పుడు,

చ॥ కురిసిరిపుష్పముల్ సురలు క్షోణివికాసముగాంచె దుందుభుల్
మొరసె జయధ్వనుల్ సెలఁగె మోదము సెందిరి కిన్నరాదులున్
సురపతి మున్ను వేల్పులునుజూచి ముదంబునవచ్చి మ్రొక్కిరా
హరికి సమస్తమానితతిహర్షముఁబొందె ధరేశ! పిమ్మటన్ ౫౨౪

శ్రీకృష్ణుండు చంద్రావతీపురికేగి శరణాగతులైన శకుని
— భార్యాపుత్రుల కభయదానం బొసంగుట. —

మ॥ హతశేషుల్ దనుజుల్ వలాయితగు నా కృష్ణుండున్ యాదవ
ప్రతతిన్ గూడుచు వందిమాగధజనుల్ వర్ణింప ధక్కాదివా
ద్యుతతుల్ మ్రోయఁగఁజేయుచున్ జయజయధ్వానంబుతో రాక్షసా
వృతచంద్రావతీకేగె సంతసమునన్ వెన్నంట గీర్వాణులున్ ౫౨౫

తే॥ ఆసమయమందు శకునియర్ధాంగి భర్తృమరణమఖార్త మానినీమణి మదాల
స నిజసుతుఁగొని శ్రీకృష్ణచరణములనువ్రాల్చి యశ్రుపూర్ణాస్వయై పలికెనిట్లు

మ॥ ధరణీభారముఁబాపఁగా సుజనసంతానంబు రక్షింపఁగాఁ
బరమేశా! యనుకంపతోడ యదుసద్వంశంబునం బుట్టవే
యరయన్ సృష్టినిఁ బాలనంబు మఱిసంహారంబునుం జేయు నే
ర్పరివీవేకద! యట్టులయ్యుగుణముల్ బంధింపవే నిన్నహా! ౫౨౬

సుగంధివృత్తము. దేవదేవ! వాసుదేవ! దేవరాజపోషకా!
దేవకీసుతా! మహాత్మా! దేవవైరినాశకా!
దేవవంద్య! రాధికేశ! దివ్యగోజగత్పతీ!
శ్రీవిభూ! శిరంబుతోడఁ జేసెదన్ సమస్కృతుల్ ౫౨౭

తే॥ కృష్ణ! నాభర్త నీయెడ నేమియేమి తప్పలొనరించె నయ్యవి యొప్పులుగను
దలఁచి మన్నింపుమా! నాదు తనయు వీనిబాలుఁ బాలింపుమా! కరుణాలవాల!

చ॥ అనవుడు కృష్ణమూర్తి తనహస్తములకా భయభీతుడైన త
త్తనయుశిరంబుపైని నిడి దైన్యమువీడుము కల్పమేగుదాఁ
కను మను ఋషిరాజ్యమును గాంచుము జ్ఞానవిరక్తిభక్తులకా
గనుమని స్వీయమాల శిశుకంఠమునందున వైచే భూమిపా !

౮౨౦

ఉ॥ శ్రీవిభుఁడంతమున్ను సురశేఖరుగెల్చి దివంబునుండి యా
దేవవిరోధియా శకునిదెచ్చిన ధేనుసురద్రుమాశ్వశో
భావలనన్మణుల్ దివిజవర్యునకిచ్చెగదా యతండు గో
దేవధరామరశ్రుతిసుధీజనులన్ దమిఁబ్రోవఁ బుట్టఁడే ;

౮౨౧

తే॥ అనఁగ బహులూశ్వుఁడెట్లనె నమరయోగివర ! శకునిమొదలైన యీసురవిరోధు
లాదిజన్మంబునందెవ్వరట్లుముక్తిసెందుటకు హేతువేమో! వచింపుమయ్య!

తే॥ అనల నారదుఁడెట్లాడె నవనివతికి సంగ్రహించి వచించెద జనక ! వినుము
తొల్లిబ్రహ్మకల్పంబునందున వసువను నొకఁడు గంధర్వనాథుఁడై యొప్పుచుండు

—॥ నారదుండు జనకునకు శకున్యాద్యసుర పూర్వజన్మవృత్తాంతంబుఁజెప్పట —॥

వ॥ అట్టి గంధర్వవతికిం గామరూపులును దివ్యభూషణభూషితులునగు మం
దార మందర మంద మందహాస మహాబల సుదేవ సుధన సౌధ శ్రీభానుపులను పేరు
లతోఁ బరగు తొమ్మిండుగురు పుత్రులు జనించిరి. అవ్వార లొక్కసమయంబు
నందు బ్రహ్మలోకంబున కేగి తత్పుత్రికయగు సరస్వతిం గాంచి మోహించి మనం
బున హసించిరి. తద్బ్రహ్మపరాధంబున వారు తమోగుణమయంబగు రాక్షస
యోని నాశ్రయించి వరాహకల్పంబున హిరణ్యాక్షునిభార్య యందు శకుని శంబర
హృష్ట భూతసంతాపన వృక కాలనాథ మహానాథ హరిశ్చంద్రశూక్రచులను నామం
బులతోఁ బుట్టి నెగడుచుండ నపాంతరతమనామకమహాముని చనుదెంచె. అమ్మెయి
నమ్మహాసురు లభివాదనమ్ములాచరించి సర్వజ్ఞా ! భక్తవత్సలుంధగు భగవంతుండు
భక్తులకు ముక్తియిచ్చునుగాదే ? అసురయోనియం దుద్భవిల్లిన మాచే నాపరా
త్పరునియెడ భక్తిభావం బల్పంబేనిఁ జూపఁబడలేదు. ఇఁక మేమెట్లు కృతార్థులము
గాగలమో యా యుపాయమానతీయుమని ప్రార్థింప నా యోగివర్యుం డెవరెవరే
యేగుణంబుల నాపరుని భజింతురో వారు వా రాయారీతుల నిశ్చేయసపదంబును
బొందగలరు. మున్ను పృథ్వీగర్భసంబంధంబున బ్రహ్మలును, సద్భావంబునం
బ్రహ్మాదుండును, స్నేహంబున సుతపమునియు, భయంబున హిరణ్యకశిపుండును,
క్రోధంబున మీ తండ్రియగు హిరణ్యాక్షుండును సేవించి యా హరింజేరిరి. అట్లే
మీ రేదోవిధంబుగా నిశ్చలంబగు మనంబుతో నాదేవుని భజించి కృతార్థులుగండని
చెప్ప నా శకున్యాదు లా విధంబుగా కీటంబు భ్రమరభయంబుచే భ్రమరంబైనట్లు

దేవ్విసింది క్రమంబుగా నా హరింబొందిరి. ఇట్లు యాదవేశ్వరుండు భద్రాశ్వఖం
డంబు జియించి సకలసైన్య పరివారసహితంబుగా నందు సాగి,

—† పృథ్వీముం జిలావృతఖండంబును గెలుచుట, †—

సీ॥ జంబుభనంబగు జాంబూనదము స్వతస్సిద్ధిభవంబయి చెలఁగు నెచట
సర్వామయంబులక సమయింపఁజాలిన “యరుకోద”యను నదివఱలు నెచట
నన్నాసనాభరణాదిఫలంబులనిచ్చెడి నదములు నెఁగు నెచట
నెల్లకాలంబుల నీశుండు ప్రియలతోఁగూడి సంతసమునఁగొడరు నెచట

తే॥ శీతవాతోష్ణవైష్ణవ్య పూతిగంధ
బాధలక బాపెడి ప్రియకప్రభవపంచ
మధురమధుధారలక ద్రావి మనుజులెట ను
ఖంబుఁగాంతురా యిలావృతఖండమొందె.

౫౨౫

తే॥ అట్టి ఖండంబునందున నరిగిననరు లబలతొదురు సంకర్షణాభిధాన
దేవుఁ డుండును గాశ్మీర దేవతరువులొప్పు సూర్యవనము వెల్గుచుండు మఱియు,

అ॥ స్వర్ణపద్మములును వాసంతశీతానిలములు దగు లవంగలతలు దనరు
సంతతంబు సురలు సంచరించుచునుండ్రు మత్తభృంగములును హత్తియుండు.

తే॥ పర్వతేంద్రంబు సత్కలావాస మవనిగోళకర్ణికాభము శాతకుంభమయము
రత్నసానురాజితము స్ఫురత్ప్రకాశమునయి మేరునామకగిరి దనరుచుండు

తే॥ తన్నగంబుచకున్ నాల్గుతట్టులందు నందమగు మందరము మేరుమందరము ను
పార్శ్వమున్ గుముదంబనుపర్వతములు వెలుగుఁ బురుషార్థములబోలె నలఘుచరిత!

తే॥ అవల హరిపద్మరాగరత్నాంకురములఁ జెలఁగునచ్చటి భూమివీక్షించి వింత
పడుచుఁ దత్ఫండవతులచే బలులఁగొనుచు మోదమంచుచుండెనో భూవరేణ్య!

అ॥ మున్నుశోభనుడను ముచుకుందునల్లుడు భరతఖండమందుఁ బరమభక్తి
నుపవసించి పూని యుత్తమైకాదశీవ్రతముసల్పి చక్రపాణిదయను

౫౨౬

క॥ దురితవిహారుండై నిర్జరనరులన్ గూడి మందరగిరిన్ సుగుణా
కరచంద్రభాగతోడగి యిర నేలును ధనదుకరణి నిప్పటివఱకున్

౫౨౭

ఉ॥ ఆ సరసప్రభండు హరియండకునేగి పృథక్ప్రీతంబులన్
జేసి నమస్కృతుల్ సలిపి చేకొని యీ బలులన్ మహాత్మ! న
న్వాసిగఁబ్రోవుమంచు బహుభక్తిని వేడియఁ దిర్గి స్వీయమా
వాసముఁబొందెనన్న విని పార్థివుఁ డా సురమాని కిట్లనెన్.

౫౨౮

క॥ ధీరుం డా శ్లోభనవిభుఁ డారహిఁజనినంత నేమియయ్యెనొ? శృపుమా!
నారద! నావును మునియును భూరమణున కిటుల నానుపూర్వికఁ బలికెన్.

క॥ అలమందరాచలంబునఁ గల యొకపెదచటియందు ఘనకాసారం
బలఘనకనకాబ్జలితము లలిఁగని పార్థుఁడు హరికిటులన్ బలికె విభూ! ౮౮౫

తే॥ నందనందన! కాంచనసుందరప్రతీసురుచిరారవిందబృందవృత్త
మైన యీకుండ మెవరిదో యేనువినఁగఁ గోరుచుంటిని సెపుము! నాకోర్కీదీక్ష

మ॥ అన శ్రీకృష్ణుఁ డిటు ల్వచించె విజయా! యాలింపుమా యీస్థలిన్
మును స్వామ్యంభవనంశమందుఁ బృథుభూపుం డుద్భవంబొంది శ్ర
ద్ధను హెచ్చైనతపంబుఁజేసెఁగద యేతద్దివ్యకుండంబో యా
తనిదే దీనిజలంబుగ్రోలునరుఁడో ధన్యుండగున్ రూఢిగాన్. ౮౮౭.

తే॥ మఱియు నందున మునిఁగిన మానవేతరమగు జంతువుగూడఁ బరమపదంబుఁ
జెందు నోకన్వడి! యంచుఁజెప్పి యచటఁ గల తపోభూమి కేగె నాస్థలమునందు.

తే॥ అష్టసిద్ధులు బహుసుందరాకృతులను బాడుచాడుటనుండుట భక్తుడైన
యుద్ధవుఁడు గాంచి యబ్బురంబొంది యాదవేశ్వరుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁ బృచ్ఛించె నిట్లు

తే॥ ఈమనోజ్ఞతపోభూమి యేఘనునిదో? కనులపండువగానాడు కమలములు
సుందరులు వీరలెవ్వరో? నందనందనా! వచింపుమా నావుడా శ్రీవిభుండు

క॥ తొలిస్వామ్యంభవమును వీస్థలమునఁ దపమాచరించె దత్వజ్ఞా! యీ
స్థలి యాతని దివ్యటికెన్ దెలిసికొనుము సందియములు దేవల దెదఁకున్ ౮౮౯

తే॥ అణిమమొదలై నసిద్ధులీ యాకృతులను దాల్చి కలకాలమిచ్చటఁ దనరుచుండు.
దప మిటన్ సల్పునరుఁడు బృందారకత్వ మొందు నజుఁడిది వర్ణింపనోపలేడు

ప॥ అంత నా రమాకాంతుం డట్లనుండివెడలి తొల్లి హిరణ్యకశిపుండు దీర్ఘ
తపం బొసరించిన పోత్కటదేశంబులను జూచుచుఁ దదాజఘానియు గాంచన
మయంబునగు లీలావతీపురి కేగె. అందు వీతిహోత్రుండు మూర్తిమంతుడై
ధర్మంబుగాఁ దద్దేశంబునేలుచు విరాజిల్లుచుండు. ఆయన్ని యీశ్రీకృష్ణుని రాకవిని
పారితోషికంబులం గైకొని చనుదెంచి యామహాత్మున కర్పించి యగ్గలంబుగా
నగ్గించి చనియె. ఇట్లా హరి యాయీలావృతఖండం బంతయు దర్శించుచు మనో
హరంబగు జంబూద్వీపస్థితవేదనగరంబుల కేతెంచె. తన్నగరసభామధ్యమంబున,

—♦ శ్రీకృష్ణుండు వేదనగరంబున కేసుట. ♦—

- సీ॥ బ్రహ్మణి ! వల్లక్కి గ్రంథంబులకాదాల్చి శ్రీకృష్ణవర్ణనక జేయుచుండు
బూర్వచిత్త్యోర్వోర్ముఖులైన యచ్చరల్ హావభావాదుల నాడుచుండు
'హస్వదీర్ఘపుతాద్యష్టాదశవిభేదములతోడ శ్రుతులును బలుకుచుండు
వాదత్రనల్లక్కి సంశిష్యుడంగాది వివిధవాద్యములు శబ్దించుచుండు
- తే॥ నిగముఁడకాబ్రభువర్యుడైనగుచుండు మఱియువిశ్వాససుండుచిత్రధతుంబు
రులు సుదర్శనుం డేనును లలితరీతి గానమునుజేయుచుంటిమో మాసవేంద్ర !
- ఆ॥ ఇంక నట్టిసభను హింఁలోలమేఘమల్లారదీపకములు భైరవమును
మాలగోళకమును మఱియు శ్రీరాగంబు మూర్తిమంతములయి పొల్పుఁగాంచు
- తే॥ అందు నొక్కొక్కదానికి నాత్మజాప్తకము సతీపంచకంబును గలదు భైర
వమనురాగంబు పచ్చగావఱు మాలకంబు శుకద్యుతినొప్ప నఖండరీతి
- తే॥ దీపకము సువర్ణమృతిఁ దేజరిల్లు మేఘమల్లారముకా నెమ్మిమించువన్నె
నతిశయించు హింఁలోలము హంసరుచిని నొప్ప శ్రీరాగమరుణిమనుండు జనక !
- క॥ అనవుడు జనకుం డిట్లనె మునివర ! స్వరతాలనృత్యముల గ్రామములక
దనరెడి భేదములకా బేళ్ళనుజెప్పము కరుణ నాకలఘుతర ఫక్కిన్ ౮౯౮

—♦ నారదుండు జనకునకు రాగతాలనృత్యాది భేదంబుల చెల్పుట. ♦—

ప॥ అన విని నారదుం డిట్లనియె. మైథిలేంద్రా ! నిషాదర్షభగాంధార
షడ్జమధ్యమధైవతపంచమంబులను వేళ్ళతో సప్తస్వరంబులును, రూపక చంచరీక
పరమత విరాడ కమత మల్లక ఝటి జటలను నామంబులతో నెనిమిది తాళంబు
లును, రాస తాండవ గాంధర్వ కైన్నర వైద్యాధర గౌహ్య కాక్రూరస హావ
భావానుభావంబులను నామభేయంబులతో దశనృత్యంబులును మాధుర్య గాంధార
ధ్రౌవ్యంబులను సభిభేయంబులతో గ్రామత్రయంబు నొప్ప. సారేగ మపద ని
యను పదంబులతో స్వరంబు లొప్పారు. ఇఁకఁ గాలదేశక్రియాభేదంబులచే జ్ఞాన
గీతంబు షట్పంచాశతోక్తిభేదంబులుగాఁగలదు. తదంతర్భేదంబు లనంతంబులు.
ఆ యానందగీతంబే శబ్దబ్రహ్మమయుండగు హరియని యెఱుంగుము. అందు భైరవ
రాగంబునకు భైరవ పింగళా శంకీ లీలావ త్యగారులను పంచసతులును మహర్షి
సమృద్ధ పింగల మాగధ బిలావల వైశాఖ లలిత పంచములను నెనమండుకొమరు
లును మేఘమల్లారంబునకు చిత్రా జయజయావంతీ విచిత్రా వృజల్లా వ్యంధకారు
లను నైదుగురు వనితలును, శ్యామకార సోరఠ నటో డాయన కేదార ప్రజరంహస్వ
జలభార విహగులను అష్టమతులును, దీపకంబునకు కంచుకీ మంజరీ టోడీ గుర్జరీ
శాబరులను నైదుగురు సుందరులును, గల్యాణ శుభకామ గౌడకల్యాణ కామరూప

కాన్వర రామసంజీవన సుఖనామ మందహాసులను నెనమండ్రు పుత్రులును, మా
కోశరాగంబునకు గాంధారి వేదగాంధారి ధనాశ్రీ స్వర్ణాశీ నుణాగరులను పంచనుద
తులును, మేఘ మచల మారుమాచార కాశిక చంద్రహార ఘంఘట విహార నందు
లను నెనమండ్రు నందనులు, శ్రీరాగంబునకు వైరాటీ కర్ణాటీ శారీ శారావటీ చంద్ర
కళలను నైదుగురుమనోహారినులును, సారంగ సాగర శార మరుత పంచశర గోవింద
హమీర గీర్భీరు లను నెనమండ్రు తనయులును, హిండోలంబునకు వసంతియు
నైరజియు హేరియుఁ దైలంగియు సుందరియు నను పంచ సుందరులును, మంగళ
వసంత వినోద కుముద విభాస స్మర మండలులను మొదలైన నామంబులతో నొప్పారు
నెనమండ్రుకొడుకులును గలరని రాగవేత్తలు నిర్ణయించిరిగాదే? యన నాలించి
బహులాశ్వుం డా మునీశ్వరు నిట్లడిగె.

౮౯౯

తే॥ మానివర్య! శబ్దబ్రహ్మమైన వేద
మయున కచ్యుతునకు రాస మండలాత్మ
కమగు హిండోలమునకు సంగంబులెవియె?
పలుకుమా! యన ముని యిటు పలుకఁదొడఁగె

౯౦౦

సీ॥ ఆస్యంబు వ్యాకృతి హస్తముల్ మీమాంస విపులపాదంబులు పింగళమును
గనులుజోస్యంబునాల్కాయును గాంధర్వంబు పీనవక్షము ధనుర్వేదరాశి
మనము వైశేషికంబును బుద్ధి సాంఖ్యంబు ప్రబలపృథ్వంబును వైద్యవిద్య
విమలహాచిత్తంబు వేదాంతసారంబు సతిశయాహంకృతి న్యాయశాస్త్ర

తే॥ మంచుఁ బలికిరి పెద్దలా యచ్యుతునకు నిదియ రాగరూపంబని యెఱుఁగుమింక
నేమివి నెదవో? నాకు వచింపుమనఁగ జనకుఁడిట్లనె నారదమునివరునకు

తే॥ విబుధహాసీంద్ర! కృష్ణుం డా వేదపురికి
నేగి యేమేమిసల్పెనో? యేను వినఁగఁ
గోరుచుంటిని నావుడా నారదుండు
సెప్పె నిట్టుల మైథిలశేఖరునకు

౯౦౨

చ॥ సుగుణివతింస! యట్లు మధుసూదనుఁ డాపురి కేగినంతట
నిగముండు తత్పురాధిపతి నెమ్మి బలుల్గాని వాక్కుభాంగితోఁ
దగి స్వరతాలరాగసహితంబుగఁబోయి యొసంగి మ్రొక్క నా
నిగమవిహారుడైన హరి నెయ్యముతోఁగని వాని కిట్లనె

౯౦౩

తే॥ నిగమ! నీభక్తిమెచ్చితి నీమనమునఁ జెలఁగు కోరికయేదియో చెప్పికొనుము
ముజ్జగంబుల మద్భక్త సజ్జనులకు నేదియును దుర్లభంబుగాలేదు గాదె! ౯౦౪

చ॥ అన నిగముం డిటుల్ పలికె నార్య ! ప్రసన్నుడవైనచో నటుల్
నెనరున నాదుపార్షదులు నేత్రములారఁ గనుఁగొనక ద్వదీ
యనిమపమస్వరూపముఁ దదద్భుతగోజగతీవిభానురం
బును బృథుబృందకావన సముజ్జ్వలరాసగతంబుఁ జూపుమా !

౯౦౫

చ॥ అలనుడి విన్నశౌరి తనయద్భుతరూపము రాధికాన్వితం
బలఘువిధానఁ జూప నిగమానుచరుల్గని పాత్వికాశయం
బుల స్వతనుస్థితల్ మరచి మూర్ఖునుబొంది ముదంబుతోడ నె
ట్టుల మునువింటిమో మన మటుల్ గనియుంటిమి ప్రిస్తుతంబునక

౯౦౬

క॥ అనుకొను చిట్టుల నిగముఁడు మునుగలవా రామహాత్ము భువనేశ్వరు డే
వనజాతుని రాధాకృష్ణు నుతించుచు నాడి ఁటులఁ జూచుచు జనకా !

౯౦౭

ప॥ అం దాదియందు నిగముం డిట్లు స్తుతించె

౯౦౮

మ॥ నదసద్దావమహాత్ప్రధానసమశశ్వద్దర్శమద్రవ్యవి
శ్వదురాధర్ష విభుత్వసత్వమఘవద్భ్రాహ్మణ్యరశ్మాద్యదులే
విదితుండైన మహానుభావురుచితోఁ బ్రబ్బాత్తిగా సాటియై
కుదురంజాలరొ యా మహామహు దయాకూపారు నిన్మోక్షైదక

౯౦౯

ప॥ అంత సరస్వతీదేవి యిట్లనె

౯౧౦

మ॥ జగదీశా ! మునివర్షులెల్లరును దేజిపుంజమంచుక నినుక
మిగులక వర్ణనసేయుచుందు రింక స్వామీ ! భక్తులో దేహయు
క్తుగ వర్ణింతురుగాదె నీ యుభయరీతుల్ నాదుదోషాళి పో
నెగురంగొట్టి శుభంబుగూర్చుటకు నే నెల్లప్పుడుక మ్రొక్కెదన్

౯౧౧

ప॥ పిమ్మట గంధర్వు లిట్లు ప్రార్థించిరి,

౯౧౨

మ॥ తలఁపన్ గౌరవిసీలరుగ్రుచిరరాధాకృష్ణరూపంబుతో
జలదం బల్లతటిలతన్ దగినటుల్ సంతోషచిత్రంబులున్
గలుగన్ వెల్లుచునుంటివో గుణమణీ ! కారుణ్యపాఫోనిధీ !
జలజాతా ! కొను మిప్పుడే మిడెడి సాష్టాంగప్రణామంబులన్

౯౧౩

ప॥ అనంతరంబునం దప్పరస లిట్లు వేడిరి,

౯౧౪

చ॥ ఎటులఁ దమాలభూరుహమహీనవిధంబున స్వర్ణవల్లితో
నెటుల నద్రభమేఘము నహీనవిధిన్ దొలుకారుమించుతో
నెటు పృథుసీలశైలము నహీనకపోపలఘాని నొప్పునో
యటులనె రాధతోఁ దగుచు హర్షముఁగూర్చెడి నీకివే నతుల్

౯౧౫

వ॥ అవల గ్రామత్రయం బిట్లు నుతించె.

౯౧౬

తే॥ శివరమోమాసురావళిపులతోడఁ గలిసి రాధికాదేవి యేఘునునిపాద
పంకజముల పరాగంబు భావమందుఁ గోరుచుండునో యట్టి నీకు నివేసతులు

వ॥ అంతఁ దాలంబు లిట్లుపొగడె.

౯౧౭

తే॥ జగమునందున బలియని స్తవముగన్న బలిమహారాజు నేబలివశముజేసి
కొనియెనో యట్టి నీకిప్పు విసతులేము సల్పుచుంటిమి శ్రీకృష్ణ! జలజనయన!

వ॥ అవల మానంబు లిట్లుగొనియాడె

౯౧౮

తే॥ జ్ఞానులంద టేదేవునిచరణకమలములను దిక్కుని నమ్ముచుఁ బొగడి యఖిల
దుఃఖభూయిష్ఠసంస్మృతిఁద్రోసినారొ యట్టి నిన్నొక్కించుంటిమో యమరవంద్య!

వ॥ తరువాత స్వరంబు లిట్లు సంస్తుతించె.

౯౧౯

చ॥ అలిమని సంస్తుతంబులును నబ్జర్పుషధ్వజవజ్రచిహ్నితం
బులును మనోహరంబులును మోఘితశారదపుల్లపద్మశో
భలును సువర్ణనూపురవిభాసురముల్ భవదంఘ్రిపద్మముల్
దలఁతుము మ్రొక్కుచుండు మెదఁదాల్చుచునుండుము రాధికేశ్వరా! ౯౨౩

ఆ॥ అంత భైరవాదులైనరాగంబులువచ్చి యెదుటనున్న లచ్చిమగనిఁ
గృష్ణఁజూచి యలరి యిట్లు వేర్వేరుగా బొగడఁదొడఁగె జనక భూవరేణ్య!

వ॥ అందు భైరవరాగం బిట్లగించె.

౯౨౪

తే॥ లక్ష్మీనిజమృదుకరకమలములతోడ స్వాంకమం దిడి భక్తురాలగుచు నొత్తి
నట్టి త్వజ్జానుయ్యగ్గంబహర్నిశమును గొలుచుచుండుము శ్రీకృష్ణ! జలజనేత్ర!

వ॥ వెంటనే మేఘమల్లారం బిట్లభినుతించె.

మ॥ వరరంభాశకలంబులో వసిఁడికగభాలో యటంచెంతో య
బ్బుర మొండఁ జెలువొంది పీతపటముల్ వొల్పారఁ బీనంబులై
పరిపూర్ణద్యుతితోడ వెల్లడి భవద్భవోరుయుగ్గంబునుఁ
నెఱి ధ్యానించుచునుంటినో యదుఘనా! నీరేజపత్రేక్షణా! ౯౨౮

వ॥ తరువాత దీపక రాగం బిట్లు సన్నుతించె.

౯౨౯

తే॥ సకలమంగళకరములు స్వర్ణ రుచిరుచిరములుఁ గట్టధన్వలసితము లమర
వంద్యములునైన భవదీయపాదములను సన్నుతించుము కృష్ణ! ప్రసన్నవదన!

వ॥ వెండియు మాలకోశం బిట్లు వినుతించె.

౯౩౦

ఆ॥ మందమారుతముల మఱిమఱిగదలుచు మానవాళి గృష్టిమానముల హ
రించునది సునతము ఋభుమనోజ్ఞమగు నీ కేశరుచిరకటికిఁ గేలుమోడ్చు

వ॥ మఱియు శ్రీరాగం బీరహి నభిన్నుదించె.

౯౩౩

తే॥ కేశసందోహమన్నథా క్షీణభాసురంబు సువశిత్రయోర్మికారమ్యము నగు
నీదు నాభిసరోవరం బాద లేగ మ్రొక్కుచుంటి రాధాకృష్ణ! ప్రాప్తమయ్య

వ॥ అంత హింజోలరాగం బిట్లు కీర్తించె.

౯౩౪

ఉ॥ ప్రీతిని మోహముం గొలుపు విప్పలవత్రగతాళిసంక్తియో
శాతము వింతగూర్చు జలజస్థితమేచకరేఖయో యటం
చాతతనంశయంబు లిడునట్టి భవజ్వరస్థరోమసం
ఘాతమనోజ్ఞరేఖను నఖండముగా వినుతింతు శ్రీహరీ!

౯౩౬

వ॥ పిదప భైరవనారీమణు లీతీరున వర్ణించిరి.

౯౩౭

తే॥ స్వర్ణకాంతికాంతంబును సకలమనుజ దుఃఖహరమును దేవసంతోషకరము
నద్భుతము నింద్రధనురాభమైన నీదు దివ్యవీతాంబరంబు నుతింతుఁగృష్ణ!

వ॥ పిమ్మట భైరవకుమారు లిట్లు భూషించిరి

౯౩౯

ఉ॥ ఎవ్వి చతుస్సముద్రముల యేపున విశ్వమునందు నిండెనో
యెవ్వి చతుష్పదార్థముల యేపున మేలు జగానఁ గూర్చెనో
యెవ్వి చతుఃకకుష్కరుల యేపున ధాత్రిని మోయునట్టి నీ
యెవ్వి చతుర్భుజంబుల నహర్నిశమున్ వినుతింతు మోహరీ!

౯౪౦

వ॥ తదనంతరంబున మేఘమల్లారసుదతు లిట్లు శ్లాఘించిరి.

౯౪౧

తే॥ అరుణబింబఫలద్యుతి సురుచిరంబు నవజపాపుష్పలలితం బనంతకోటి
భువనపతిమధురాధరంబును సతంబు చిత్తిమా! సన్నుతింపుమా! చెదరకుండ.

వ॥ తత్పరంబునం దత్పుత్రు లిట్లు ప్రశంసించిరి

౯౪౩

క॥ ఘనసారకేతకీ చందనముక్తామల్లికామృతకళానిధిహీ

రనిరతిశయకాంతిని మీఱిన హరిరదనముల సంస్కరింపుమ మనమా!

౯౪౪

వ॥ అటుపై దీపకభార్య లిట్లు ప్రస్తుతించిరి

౯౪౫

చ॥ పరిహృతదేవవృక్షమును భక్తజనావళిరక్షకంబు ను
ద్ధరబహులక్ష్యలక్షమును దోయజలోచన పుత్రకోజ్జ్వల
చ్ఛరసుపరీక్షకంబును విసర్జనదక్షము సుందరంబు నౌ
హరికరుణాకటాక్ష మనయంబు నుతింపుమ యంతరంగమా!

౯౪౬

వ॥ తరువాత దీపకాత్మజు లట్లనిరి

౯౪౭

తే॥ కమలమధ్యమునందు దుఃఖతయంబునొండఁగూర్చుండు ఖంజనయుగ్మమనఁగ
మదనచాపయుగ్మంబునఁ గొదరుమాధ వేందుముఖితభ్రుకుటినుతింతు మెంతో.

వ॥ పిమ్మట మాలకోశమానిసీమణు లిట్లనిరి

౯౪౯

తే॥ ఘణులు చంద్రమండలమందు భ్రమరములును భవ్యమకరంద నిర్భరపద్మమందు
నాడినటుకృష్ణగండములందురుచుల నాడు కుండలముల మ్రొక్కుమా! మనంబ!

వ॥ పిదపఁ దత్తనయు లిట్లు వచించిరి

౯౫౦

అ॥ వ్యోమమండలమున నుదితహా సూర్యయుగ్మంబనంగ నీల ఘనమునందు
మెఱయు మెఱపులనఁగ హరికపోలంబుల నెసఁగుకుండలయుగమెఱఁగు మనమ!

వ॥ అంత శ్రీరాగిణి లిట్లు పల్కిరి

౯౫౩

ఉ॥ దూరమునుండి వే చనిన తుమ్మెదలున్ మఱి ఖంజనమ్ములున్
భోరఁగ వాని నెన్నడునుఁబూన్కి నరారుణబింబలిప్పతోఁ
జేరిన కీరమోయనఁగ శ్రీధర! నీ యెఱతమ్మిక్లస్లవన్
మీఱెడి పాపఁ గొల్పెద మమిత్రవితానలతాలవిత్రమా !

౯౫౪

వ॥ అవలఁ దత్పుత్రు లిట్లు స్తోత్రంబు జేసిరి.

౯౫౫

తే॥ పరికరీకృతదృఢపీతవటుని శిఖ మకుటనతీకృతకంధరుఁ గుండలధరు
లగుడ వేణుకకరుఁగమలామనోహరు నటవేషధరుని గొల్తు మనిశ మేము

౯౫౬

వ॥ పిమ్మట హిందోలకామిని లిట్లు వక్కాణించిరి

౯౫౭

మ॥ యమునాకూలకదంబమధ్యగుండు నవ్యాభీరనారీవిహా
రమహూత్పాహుఁ డుమాసుమాభుండు లసద్రాజీవపత్యాక్షుండున్
గమలానాథుండు కర్పూరాంతకుండు సత్కారుణ్యకూపారుండున్
విమలం డావనమాలి మా కొనఁగుతన్ వేమాఱుఁ గల్యాణముల్

౯౫౮

వ॥ పదపడి తదాత్మజు లిట్లు వాచించిరి

౯౫౯

క॥ మావంటి మహాపాపులు మీవంటి యఘాపహారి మేదినిఁగలఁడే?

కావున నీవే దిక్కిని భావమునన్నమ్మ మమ్ముఁ బాలింపుమెటో

౯౬౦

క॥ ఈరాగకృతవినుతి సెవులారఁగ వినువారికనుల కా భక్తేశుం

డౌ రాధాకృష్ణుండు మమకారముతో గోచరుండు గాగలఁడు ప్రభూ!

౯౬౧

తే॥ ఇటుల హరి వారలకు నిజాకృతినిఁజూపి యందఱునుజూచుచుండగా నట నదృశ్య
డయ్యె నంతట నిగమాదులాత్మమందిరముల కేగిరి తదనంతరంబునందు

౯౬౨

క॥ శ్రీరాజీవాక్షుండు స్వకుమారుని మారుని స్వపై న్యమండలపతిగా
నేరుపడఁజేసి కృమముగ ద్వారావతికేగె సపరివారముగ విభూ!

౯౬౩

—† ప్రద్యుమ్నుండు గంధర్వదేశంబు గెలుచుట. †—

క॥ అంతటఁ గంతుఁడు నిజభటసంతతితోఁ గూడి విజయశబ్దము లొప్పక
పంతమున గామధుఘనదాంతికమును జేరి విడిసె నా ప్రాంతమునక ౯౬౪

సీ॥ ఏలాలచంగలతాలలితంబును పాఠిజాతాద్యగ భాసురంబు
మత్తపట్టదరావమంజులతరమును శతయోజనాయత సంయుతంబు
కాంచనమణిమయ ఘనహర్మ్యరమ్మంబు రమణీయనిమ్మట రాజశంబు
వైరిభీకరపిరవారసమేతంబు రాజనీతిజ్ఞవిభ్రాజితంబు

తే॥ భూరిభోగీంద్రభూషిత భోగవతిపిథంబునక దివ్యగంధర్వ తతిరుచిర “వ
సంతమాతతీ”నగరంబు సకలసగంమండనాయమానంబయియుండు జనక !

తే॥ దాని గంధర్వవరుఁడు పతంగనామకుండు నిర్జరేఁ ద్రునివలె దంశిగండు
లఁ బరిపాలించు నీతిసెలంగ నతఁడు మరునిరాకను విని కిన్కమరమొనర్ప

చ॥ తలఁచి కృపాణముధ్వజదాపరిఘాదిని శాతహేతుల
న్లలిగొని దివ్యరథ్యరథనాగములున్ దశకోటి భీమవీ
రులుఁ జనుడెంచ మన్మథుని మ్రోలకుఁ జేరె ననంతరంబునం
దల యదువీరవన్యులుఁ బతంగునియోధులు పోరి రయ్యెడక ౯౬౭

తే॥ అనిని బాణాంధకారంబు లతిశయింపఁ
గ నతిరధుఁడు పతంగుండు ఘనముమాడ్కి
నార్పుచుక విల్లునెక్కిడి యాహవంబు
సల్పఁగడఁగెను భూప! యాసమయమందు ౯౬౮

చ॥ గడుఁడు బలానుజుండు గడఁగైకొని వజ్ర పవిత్ర నగంబులక
సదసదలానటుల్ సలుపుచందమునక రిపుసైన్యమంతయుక
జదియఁగఁగొట్టె నట్టియెడ సామజముల్ హతమ స్తకంబులున్
బదికు లధోముఖోర్ధ్వముఖపాటితబాహువులైరి భూవరా ! ౯౬౯

తే॥ హరుల నెక్కిన వీరులు నాలమందుఁ బడిరి వెనువెంట గంధర్వవరపతంగ
సైన్యమందొక్క ర క్తనిర్ధరణి పుట్టె జూపఱందరు వింతతోఁ జూచుచుండ

తే॥ ప్రమథులుక హరమాలకై వచ్చి శిరము
లను గొనిరి భద్రకాళియు ఘనమృగేంద్ర
మెక్కి డాకినీసహితయై యేగుడెంచి
నెఱుఁ బుట్టెలతోఁద్రాగి నెఱిగ నాడె ౯౭౦

ఆ॥ గదునిచేత నొచ్చి గంధర్వులందఱు గాలికొలఁదిఁబాఱఁ గనిన లక్ష
గజబలాన్నితుఁడును గంధర్వనాథుండు నగు వతంగుఁడు గసి నరుగుడెంచి

క॥ గదతో రామానుజుడగు గదుహృదయమునందుఁ గొట్టి గట్టిగ నఱవన్
గదుఁడు గదతోఁ బతంగుని హృదయమునన్ బాఁదె మైధిలేశ్వర జనకా!

ప॥ ఇట్లు వారిరువురును రెండుగడియలవఱకు గదలతో విస్ఫులింగంబులం
బఱపుచుఁ బోరిరి. అంత నా రెండుగదలును జూర్ణీకృతంబులయ్యె. అయ్యెడ రణ
దుర్మదుండగు వతంగుడు లక్షభారభరితంబగు నింకొకగదంగొని యా యాదవ
యోధపుంగవుని శిరంబున మోచె నగ్గదుం డొక్కనిముసంబు మూర్ఛిలై, ఇట్టి
తరుణంబుననే

౯౭౪

ఉ॥ ద్వారకనుండి కోటరవిభానుర తేజము యాదవోత్కరం
జౌర! యనంగ వచ్చెఁజుమి యందున వీరుఁడు గౌరవర్ణుఁడు
సీరియు భక్తవత్సలుఁడు చిత్రపవిత్రచరితుఁడు బలుం
డౌర! యనన్ జనించి సకలాయుధముల్ ధరియించి మించుచున్

౯౭౫

తే॥ లాంగలమున గంధర్వులన్ లాఁగి ముసల
హేతితోఁ గొట్టి రథ్యపదాతిజాత
ములను మోచె సంఘార్జితోపలములవలెఁ
బడిరి విరధుడయ్యెఁ బతంగుడడలి యతడు

౯౭౬

ఆ॥ తనపురమునకేగి తద్దనాలోచించి తిరిగి యరులతోడఁ దురమొనర్ప
నిశ్చయించి యోధనివహంబు వ్యూహంబుగారచించి వచ్చి కసినిఁదాఁకె

ప॥ అట్లు తలపడుట బలభద్రుం డాలోకించి కాలరుద్రిందై యాలసింపక
గంధర్వమనోహరంబును, శతయోజనవిస్తీర్ణంబునైన వసంతమాలతీనగరంబును
హలంబుతోఁ బెకలించి యాకర్షించి తత్రస్థకామధుఘమహానదంబునం ద్రోయ
నుద్యుక్తుం డయ్యె. అయ్యెడ నయ్యుండురంబునుజుంబించు పార్శ్వంబులు గూలం
దొడంగ హాహాకారంబు లుప్పత్తిలై. అంతం బతంగుండాత్మనగరంబు తిర్యగ్కోపంబు
రీతి నా ఘూర్ణితంబగుట వీక్షించి వెంటనే యీతం డాపరాత్మహుడై యుండునని
యెంచి హర్షించి స్వర్ణశుంభత్కుంభకోటివిరాజమానంబులును, గామగంబులును,
పతాకాముక్తాహారాద్యభిరామంబులును, దశయోజనవిస్తీర్ణంబులును నగు రెండు
లక్షలవిమానంబులును, నాలుగులక్షలగోవులును, దశార్బుదతురంగంబులును, ననే
కంబులగు దివ్యఫలంబులను, పుష్పహారంబును, కోట్లకొలంది భాజనంబులను,
దాంబూలంబులను గైకొనివచ్చి యిచ్చి కృతాంజలియై

౯౭౮

మ॥ తలఁపన్ మీ తలపై సమస్తజగముల్ దైవారె నువ్వంతగాఁ
దెలియన్ లేను మహాత్మ! నీ మహిమముల్ దేవాదిదేవా! మహా
బల! నీలాంబర! కామపాల! యనుకంపనాగరా! దేవరా!
బలరామా! సుగుణాభిరామ! ముసలీ! భక్తప్రియా! మ్రొక్కెదన్ ౯౭౯

క॥ శేసా! నిర్జరసన్నతవేషా! యార్జునిహరణ విశ్రుతపృథుస
ద్భాషా! నిర్జితదోషా! దోషములన్ బాపి కరుణతో నను గనవే! ౯౮౦

క॥ అని ప్రణమిల్లగ బలుఁడున్ గనికరమున నో పతంగఘన! జడియకుమా!
యని మచ్చుధు యదుసేనకు ఘనుగా నొనరించి ద్వాపరకాపురి కరిగెన్ ౯౮౧

—† ప్రియ్యమ్నుండు శక్తిసఖుని జయించుట. †—

క॥ అవలఁ బ్రద్యమ్నుం డాతావును విడి సాఁగి ధీరతన్ ముఘధారా
లైవలి నీతటమును సేనావృత్తుడై చేరె ధక్కనాదము లొప్పన్ ౯౮౨

ఆ॥ అచటనుండి మారుఁ డామేరుగిరి పరిసరమునందు నున్న గిరిశేసఖుని
కాంచనతిలకాచి కమనీయవనమునుగాంచి మోదమొంది కదలి యచట ౯౮౩

న॥ అమరు లతికష్టంబుగాఁ జొరఁదగినవియు, ననురు లెంతమాత్రము ప్రవే
శింపరానివియు, వేత్రవతియను గంగతోఁ గూడినవియు, బంగరున వెలుంగునవియు,
నగు కొండలోని పల్లపుఁజోటులకుం జనె. మున్నొకానొకప్పు డాదితేయులు దైతే
యులకు భీతిపడి స్వర్గంబునుండి పలాయితలైవచ్చి యందు నివాసంబు గావించు
చుండిరి. తద్దోఁసిప్రదేశంబందలి యొకపురంబున శక్రసఖుండను మహాబలుండొకఁడు
తద్దేవాధిపత్యంబు వహించి దిక్పాలకాధిపత్యంబును గాపాడుచుఁ జెన్నారుచుండు.
అట్టి ప్రభువరునిచెంతకు రతికాంతం డుద్ధవునిం బంపె. అతనివలన నాదేవరా జావల
రాజురాకవిని యుగ్రుండై విగ్రహం బొగదాగ్రజాత్యజాతునితో నొనర్పం దలచి
యుద్ధవున కిట్లనియె ౯౮౪

ఆ॥ జరయు మృతియు లేని నురలు నా కనిశంబు బూజలిడుదు రన్న భూజనంబు
బూజలిడుదురంచు ముచ్చటింపఁగవలె నొక్కొ? యింద్రుఁబోలెనుండు నిందు.

ఉ॥ శక్రనిభోద్భటుండను నసాధ్యమదద్విపలక్షవిస్ఫుర
ద్విక్రముండ౯ మహాత్ముండ౯ గుభేరసమానధనాధినాథుండ౯
శక్రసఖుండ నెవ్వరికి స్వల్పబలి౯ సయితంబొసంగనే
యకృమరీతి నిష్టేటుల యాదవనేతకు నిత్తుఁ? జెప్పమా! ౯౮౬

తే॥ అష్టదిక్పాలకుల నే నహర్నిశమును నేలుచుంటిని గాదొకో? యీకతమున
నుగ్రసేనుండె కప్పంబు లొప్పగింపవలయు నా కిప్పు డుద్ధవా! పలుకుమిట్లు.

- తే॥ అనవు డుద్ధవుడేట్లు పల్కాడుఁదొడఁగె శక్రసఖ ! నీవు మరుసకు సక్రమముగ
బలుల నిడనిచోఁ బూర్తిగా భంగపడెద వట్టులెనదిట్టల విను మాడుచుంటి.
- సీ॥ అలకాపురీశుఁడౌ నైలబిలుండును హరివర్ష వతిశుభాంగబలుఁడు
చిత్రచైతే)శుఁడౌ శృంగారతిలకుండు విదితలంకేశ విభీషణుండు
సంస్కృతభీముఁడౌ సంవత్సరాఖ్యుండు భీకరాకారగుణాకరుండు
చంద్రావతీశులౌ శకునిముఖానురుల్ ఖ్యాతివీరుండగు కేతుమాలుఁ
- తే॥ డు మొదలైన వారందఱా సుమవృషత్కుచేత నోడింపఁబడి రేను సెప్పినట్లు
విననిచో నీవు జతుఁడవై వెతల మిగులపడెద నందున బలులిచ్చి బ్రతుకుమయ్య!
- క॥ అనవుడు శక్రసఖుం డిటులనె భాగవతదాస! యటులైన నుపా
యనముల నెప్పుడు నే నిత్తునొ నీవిట సంతదనుకఁ దొలఁగక నిలుమా ! ౯౯౦
- ఉ॥ అంతట నుద్ధవుం డిటులనాడెను శక్రసఖా ! త్వదుక్తికిఁ
సంతసమయ్యెఁ గాని యొకసంగతి విన్నిట రాజనీతివే
దాంతవిదుల్ మహాబలులు నాఘ్యులునై యిట దూతనౌచు వృ
త్తాంతముఁ దెల్పినట్టి నను దండిని నడ్డుట ధర్మమేమొకో ? ౯౯౧
- క॥ సరసరులకు జ్ఞానంబును గరముగ నిడు మంత్రులందు ఘనుఁడను గానఁ
గరువముచే నన్నడ్డిన సిరిబలములు దొలఁగ నీకుఁ జేటుగలుంగున్ ౯౯౨
- ఉ॥ నావుడు కిన్న శక్రసఖనాకవిభుం డౌ దృష్టినిల్పి యా
ధీవరు నడ్డగించెను సుధీవర! యంతట మంత్రి రామికిం
ద్రావరజాత్మజాతముఖయాదవులెల్లరు చింతఁబొంది నా
నావిధులక దలంచుచు దినంబులఁ గొన్నిటిఁ బుచ్చి రింతలోక. ౯౯౩
- తే॥ నాముఖమున శక్రసఖుఁ డొనర్చినట్టి
పనిని విని మరుం డాతని భంగపరుపఁ
బురుల గెలువఁబోయెడి రుద్రుఁడౌ సేనఁ
గలిసి రత్నసానుగుహాముఖమున కరిగి. ౯౯౪
- చ॥ ఘనరణదుందుభిధ్వను లఖండముగా మొరయంగ నశ్వని
స్వనములు మిన్నుముట్ట గజసంతతిబృంహితముల్ సెలంగఁగాఁ
దనవిలుఁ డంకరించి నిశితంబగు హేతులతోడ దొమ్మిగా
ననిఁ బొనరించె సైన్యరజ మంబరముక నెఱిగఁపై మైథిలా ! ౯౯౫
- తే॥ అపుడు హేమాద్రియందున్న యసురవరులు
జూచి భయపడుచుంట తత్సరవిభుఁడగు

శక్తిసఖుఁడును గని దళాక్షాహిణీప
తాకినిం గొని వారితోఁ దాఁకె పీఠ,

౯౯౬

క॥ వారికి వీరికి నాయెడ ఘోరతఁముల యుద్ధచుయ్యె త్రోచోశానా!
ఘోరప్రలయాబ్ధిధ్వని తీరున రవ మందఁ దనె దిష్టమవు లడలక,

౯౯౭

చ॥ తదుపరి సీరపాణిచినశమ్ముఁడు శస్త్రధరుండు సర్వవి
గ్విదితబలుండు సారణుండు వే చనుడెంచి శరాసంబునుక
గొడకొని యెక్కుపెట్టి శరశోటుల వేసి యరాజిసేనలక
సదమదమానముల్ సలిపె సంలెసముందఁగ యాదనోద్భటుల్,

౯౯౮

తే॥ అపుడు రణభూమి, ప్రసన్నభూతాదియై క్త
మైన యాక్రీడముగ నయ్యెఁ ద్ర్యంశకనక
నమగు లట్టి సారణుని పిర్వమును గాంచి
తాళఁజాలక పాటిరో ధరణినాథ!

౯౯౯

క॥ పిమ్మట శక్తిసఖుఁడు స్వబలమ్ములు పరుగిడుటఁ గాంచి లఘుగతిఁ జని చా
పమ్మెక్కుపెట్టి జీమూతమ్మునలెక బొబ్బరించి ధైర్యముతోడక.

౧౦౦౦

చ॥ శతవిశిఖంబులక బలుని సాంబుని బాణశతంబుతో నుమా
పతి దశమార్గణంబులను బారుని వింశతితోడ భానునిక
శతయుగవత్రులక గదునిఁ జక్కఁగఁ గొట్టి సహస్రవత్రులన్
ధృతియుతు సారణున్ బొడిచె దీనత మాన స్వకీయసైన్యముల్,

౧౦౦౧

తే॥ తత్ప్రహారములను దద్వీరులెల్లరు యరదములను గూడి గిరగిరగిర
కుంభకారుసారె గొడకొని తిరిగెడికరణిఁ దిరిగి రొక్కగంటసేపు

౧౦౦౨

క॥ మఱియును దురగములీలెను నరదములున్ జూర్ణమయ్యె యాదవభటులున్
వెఱచిరి నూతులు గడఁబట్టిరి సాంబుం డవుడుగాంచి డిగ్గనఁ బగెన్

౧౦౦౩

చ॥ ఇతరరథంబు నెక్కి విలునెక్కిడుచున్ దశమార్గణంబులన్
గ్రతుభుగధీశుచాపమును ఖండమొనర్చి తురంగపంక్తినిన్
శతవిశిఖంబులన్ నటికి సాదిని మోఁది శరద్వయంబుతో
శతదశకాశుగంబులను న్యందనము న్నుసించేసె వాసిగన్

౧౦౦౪

ఉ॥ అప్పుడు తత్ప్రహారము హతాశ్వరథుండును ఛిన్నచావుఁడై
దెప్పన మత్తనాగమును ధీరతనెక్కి ధరించి శూలమున్
గొప్పగఁబోరు సాంబుహృదిఁగొట్టెను దద్ధతిచేత నాతఁడున్
నెప్పరియయ్యుఁ గొల్దివెత నెప్పుకొనెన్ బహులాశ్వ! పిమ్మటన్

౧౦౦౫

- తే॥ యోజనంబంతపదము గవ్యైతియంత
పలు చతుర్వ్యోజనములంత ప్రాంశు వంజ
నాద్రిరుచియు నాల్గఁపడలంత మూఁడు
తొండఁగులుగల్గు తత్కరి దండి వచ్చి ౧౦౦౬
- చ॥ వెఱపునుగొల్పు శీత్రుత్తుల వేఁపఱునల్పి యనల్పఁఁఁదవో
త్కరమును ద్రొక్కి యెక్కునగఁ గాడ్పడఁజేసి ధ్వజాశ్వహస్తీసూ
తరథములన్ విశేషముగఁ దలయదండధరోపమానమై
సరభసరీతి నిట్లటుల సంగరరంగమునం జరించుటన్ ౧౦౦౭
- చ॥ గడుఁడను యాదవోద్భటుఁడు గనొని స్వీయము వజ్రకల్పమా
గదఁగొని దాని కుంభమున గాఢముగాఁ బ్రహరించె దాన నా
మదకరి భిన్నకుంభమయి యొత్తలమందున చిన్నపక్షమై
యదవదఁ గూలుకొండవలె నార్చుచువారై విచిత్రరీతిగాఁ ౧౦౦౮
- ఉ॥ ఆవల కిన్న శక్రసఖుఁ డాత్మగదంగొనివచ్చునంతలో
నా విజయాభిలాషి గడుఁడటై గదల్ దదురంబునందునన్
జేవనుగొట్టె దాన నురశేఖరుఁ డాత్మమదద్విపంబుపై
నోవుచు సొమ్మసిల్లెను వినోదముగాఁ గన యాదవోత్తముల్ ౧౦౦౯
- చ॥ తిరిగి యతండు లేచి గద దివ్యభుజంబులఁగొంచుఁ గ్రుద్ధుఁడై
త్వర గడుఁగొట్టె నీరహిని వారలు మల్లులు రంగమందునన్
బారిఁబారిఁ బోరుతీరున నమోఘముగా నటవిల్ వనేభముల్
గరువముతోడ దాఁకి నటు గాఢగదారణమాడి రంతటన్ ౧౦౧౦
- చ॥ గడుఁడు బలానుజం డతనిగైకొని బాహుబలంబుతోడఁ ద
ద్విదితపురంబునందుఁ బడవేయ యశఃపటహస్వనంబులా
చదలును ముట్టెఁ జూపఱును సంస్తుతిఁజేసిరి సంతసంబునున్
యదుభవులొంది రచ్చరలు నాడిరి పాడిరి కిన్నరాదులున్ ౧౦౧౧
- తే॥ అట్లు స్వపురంబునందు బలానుజుఁడగు గడునిచేఁగూలి మూర్ఖిల్లి క్రమ్మఱ భవి
నుండి లేచిన శక్రసఖుండునొచ్చి యామరుండు పరబ్రహ్మయం చెటింగి.

ప॥ విరావతకులోద్భవంబులును ద్రిశుండాదండమండితంబులును జతు
ర్దంతకాంతంబులును ధవళవర్ణ వర్ణితంబులు నగు మత్తేభసహస్రంబులను యోజన
ద్వయాకారచారుతరంబులును మేరుధరాధరప్రథవంబులును దిక్కుంభి నిభంబులు
నగు ద్వీరదకోటులను దివ్యతురగకోటులను హైమంబులగు శతార్బుదాద్భుత
రథంబులను యోజనద్వయవిస్త్రుతంబు లగు విమానాయుతంబులను
గామధేనునియుతంబును బట్టుసరిగలు గలిసిన దారంబులతోఁ గూర్చిన మంచి

ముత్తయింబులతోరణంబులచే వెలుంగు చందువాలతో నొప్పవవియు మల్లికాను
కరందాద్రింబులును శిరీషకుసుమవేళలంబులు సోపనార్థంబులును పయఃకేసనిభం
బులు నగు దివ్యతల్పంబులను చిత్రిచిత్రితమువైచిత్రానయవనికాశిబికాచ్ఛత్రచామర
వృజనభూషణామృతద్రోణసహస్రంబులను సహస్రశతద్వంబులను బద్మరాగార్చువ
భారంబులను హరిహరశ్యామంతికాదిమణితోజాభారంబులును కోటిభారహాటకంబును
సుధర్మయనుసుభను నననిభును మణియు వారావిధంబులగు ఫలంబులనుగైకొనినిరు
ద్ధండును బుద్ధిసత్తముండునగు నుద్ధవుఁ దోడ్కొని తక్షణపుత్రిని నన్నిని కేతెంచి
నమస్కరించి యని నమర్పించి నా రాజ్యంబునుగూడఁ బరశ్రహింపుమని వచించుచుఁ
గృతాంజలియై రక్షింపుమని ప్రార్థించ నా దర్శకుం దానందంబుఁ బొంది నజ్జనస్వ
భావం బిట్టివని తెలుపుటకో యను బ్రహ్మచ్యుడై శత్రుసభా! నీ రాజ్యంబు నీవే
యధేచ్ఛగాఁ బాలించుకొనుమని యభయోక్తలాడి నత్నమాల కొంపొనంగి నై నృ
సహితంబుగా నతని వీడ్కొని సర్వవిధసత్యంబులును సురసాదానవీతటఘానురం
బులు నగు నిజశిబిరంబులలోఁ బ్రవేశించె. తత్సమయంబునందంబరంబు నుండి
చమూసమేతంబుగా దుందుభులు మ్రోఁగుచుండ దిగి తమకడకు నచ్చు దేవేంద్రుని
యాదవపేరు లాలోకించి యమిత్రుండేమో యని యూహించి శస్త్రంబుల ధరించి
యుద్ధసన్నద్ధులై క్రమక్రమంబుగా సమీపించిన యతనిని సురనాథునిగాఁ జెలిసికొని
యానందించిరి. అంత

౧౦౧౩

—* ప్రద్యుమ్నండు సుందరీ స్వయంవరంబున కేగుట. *

ఉ॥ మారుఁడు కొల్లులోపల సమంజసశక్తి నసింపఁగా సునా
నీరుఁడు వచ్చి యిట్లనియె శ్రీమకరధ్వజ! సర్వవేత్త వా
కారివిగాదె యైన నొకకార్యముఁజెప్పవ నాలకించి నీ
వేరహినైన సల్పి సుఖయింపుమ! తెంపు నసింపనట్టులన్

౧౦౧౪

తే॥ ఇచటనుండిన హేమాద్రినెనఁగు నాను
వులను “లీలావతీపురి”గలదు దాని
బలుఁడు విద్యాభరావళి ప్రభువరుఁడగు
“సుకృతి”పాలించుచుండును సుఖములిడుచు

౧౦౧౫

క॥ అతనికి సుందరియను నొక శతరాకాశంద్రవదన జనియించెను ద
త్పుతకు స్వయంవరమహా మాపతి ప్రకటనఁజేసె జగతఁ బ్రస్తుతమందున్

చ॥ అది సెవులారవించు హృదయంగమవిగ్రహులై న దిక్పతల్
ద్రిదశులు వేడ్కతో నల పురీకలకంబున కేగుదెంచి రా
సుదతియొ యేరివత్తమును జూచినమాత్రన మూర్ఛవచ్చు నా
సద్భవవిహీనసుందరుఁడె చక్కవిధుడగు నాకటం చనున్

౧౦౧౬

క॥ కావున నీవారలతో నీవును నాతోడరమ్ము నీరజనేత్రా !
దేవజనంబుల నచ్చట తీవినె దిలకింపఁగలవు డిగ్గన రమ్మా ! ౧౦౧౮

తే॥ అంతఁ బ్రద్యుమ్నుడు యాదవానుజులనుగూడి నిర్జరనాయకుతోడఁగదలి
యల్ల లీలాపతీపురికరిగి యట్టి పట్టణంబందుఁ గల వింతవరుసఁ జూచి ౧౦౧౯

సీ॥ విస్తారచత్వర విభ్రాజితంబును మాక్తకతోరణ మండితంబు
స్వర్ణసింహాసన చయనమేతంబును దివ్యరత్నోత్కరదీపితంబు
చందనాగరుఘనసారవాసితమును జందనమృగనాభి చర్చితంబు
సురమరుద్వసురుద్ర సూర్యగణాన్వితం బప్తహరిన్నాయకావృతంబు

తే॥ మునివరప్రజనాధాధిభూషితంబునగు స్వయంవరస్థలమున కరుగుదెంచి
యచలశృంగంబునందు సింహంబు గూరుచుండినట్లు గద్దెపైఁగూరుచుండెఁ బిదప

క॥ ఆ విబుధాదులు వచ్చిన శ్రీవిభుసుతుఁ బంచశరు సుశీలనిఁ గనుచున్
భావములందుండిన తమ వైవాహికవాంఛ విడిచి వజ్రులుచునుండన్. ౧౦౨౦

మ॥ రతినిన్ రంభనుమించు సౌప్తవముతో రాజుల్లు చా సుందరీ
సతి యింద్రాణియొ వాణియో కమలయో త్కౌదేవియో నాఁగ మేల్
రతనంబుల్ దగినట్టి దండఁగొని యారాజన్యదేవాది సంత
వృతగోష్ఠీస్థలి కేసుదెంచెఁ దమితో విశ్వంభరా ధూర్వహా ! ౧౦౨౧

తే॥ అట్లు సుందరి సభఁజేరి యంబుదంబు వెదకు చేగెడి చంచలవిధిని నచటి
జనులమోహింపఁజేయుచు సదృశపతిని గ్రీమముగా నెమకుచుఁబోయి కట్టకడకు

చ॥ సరసిజవత్రనేత్రు సుమసాయకు మీనపతాకునిన్ సుధీ
పరుని దుకూలధారిని నపారబలున్ భువనైకమోహనున్
స్మరుఁ గని మూర్ఛతోడఁబడి సంజ్ఞను గ్రమ్మఱఁబొంది తత్సృకం
ధరమున రత్నమాలిక సదస్యులు జూడఁగవైచే వేడ్కతోన్ ౧౦౨౨

క॥ సుకృతియు నదిగని తానును సుకృతి నయితి నంచుఁ దలఁచి శ్రుతిహితవిధిగా
స్వకసతిఁ గూడుచు నల మరునకు నిజసుతనిచ్చె దివ్యనాదము లొప్పన్.

ఆ॥ ఆమహాత్మవంబు నమరు లాలోకించి యోర్వలేక యతని సురుఘనములు
ఖరకరుండగు సూర్యుఁ గప్పినచోష్వనఁ జాట్టుముట్టి రెట్టి నట్టులేక ౧౦౨౩

చ॥ జనక ! యనంతరంబున ఝషధ్వజఁ డాయమరాదు లట్లు కి
న్కను దను జాట్టుముట్టుటను గన్గొని కృష్ణదచాప మెక్కు వె
ట్టి నిశితకాండకాండముల డీకొని కొట్టఁగ వారలున్ విక
ర్తనరుచి మంచులేగెడి విధంబునఁబాటిరి భీతభీతులై ౧౦౨౪

తే॥ ఇట్టిలావృతఖండంబు గృష్ణసుతుఁడు గెల్చి స్వబలంబుతోఁగూడి సుంద
రీసహితుఁడయి యనుజులు ప్రీతి వెంటనంట భరతఖండంబున కరుగుదెంచి

—† పద్మముండు దిగ్విజయం బొనర్చి ద్వారకాపురి కరుగుడెంచుట. †—

ప॥ బిల్వకదంబన్యగ్రోధకంకోలతక్కోలతాలతూలతమాలహింతాల సురసాల
రసాలసాలాగరుతగరువకుళవంజుళచంపనహరిచంపనర కచంపననారంగమాతలుంగ
లపంగలుంగప్రియంగు పీచుమంద మందార ఖదీరఖడ్గహారనాగపున్నాగజంబూజంబీర
దేవదారు హార సింగారసిందువారకోవిదారసిష్టలక్ష్మీధలసీతాధలరామధలపలాశప్లమ
వంశస్మియా సంశగుల్మ వంశమదన బాణకర్ణికారసహస్రకందుకాగ స్త్రీచుదర్శనచంద్రక
కపిధాళోకామ్రామాతకభల్లాతకకర్ణపుష్పశుకపుష్పదాడిమానుజోదాడుకీప్రాగ్గీగోస్త్ర
నీబదామతూలైలాదాదనమోదినీ సేవతీ మాతీమాధనియూధాకామల్లికాగిరిమల్లికా
మల్లికాది దివ్యన్మక్షవిభ్రాజమానంబును, వైకుంఠసమాగత శుకపికళారికా పారా
వృత మయూర మరాళ ఖంజన చటకచక్రవాక బకబలకకోయష్టికముఖిహగ కృష్ణ
కృష్ణేతికలద్వనిమంజులంబును, ఖాతాఖాతవాక్కుజనివాసవిరాజితంబును, గడ్డార
కైరవేందీవరమేచ కారుణ పీఠశ్చేతకమలకుశేనయవిస్ఫురత్కాసార సరోవరభాసు
రంబును, దామ్రజతమహారజతవినిర్మితదుర్గత్రయవిద్యోతితంబును, దేవతరుమయ
రైవతాచలరాజితంబును, నానర్తదేశాంతయూతంబును, ఒరిఖాభూతరత్నాకర
గోమతీనదీవరీవృతంబును, శూరవారచారుతరంబును, భర్మనిర్మితహర్మ్యరమ్యం
బును, సువర్ణావణధ్వజపతాకాదివిభూషితవైకుంఠశీతికంతపుణ్యమందిరనుండరంబును,
విమానకోటివిభాసురంబును, శతశృంగాటకసంపన్నంబును, సనేకరభ్యాభిరామం
బును, విశాలశాలాగోవాజదంతిశాలాసంతతికాంతంబును, రాష్ట్రమార్గరాజితంబును
నవలక్షణోడశసహస్రాక్షాత్తరశతత్రీకృష్ణాన్నతప్రాసాదప్రకాశమానంబును, క్రీమన్నా
రాయణనామపారాయణపరాయణ యాదవవీరభటజన సంక్షీర్ణంబును, బాపనివారకం
బును, బుణ్యాకరంబును, సర్వమంగళకరంబును నగు ద్వారకాపురంబును జయజయ
నినదంబులతో ఢక్కాదివాద్యంబులు వ్యాపింపజేరి తత్పురబాహ్యంబునందు నిలిచె

అ॥ తత్పురంబునందు దర్పకప్రేషితం డయిన యద్ధపుండు యాదవసభ
నున్న యుగ్రసేను వెన్నునికొమ్మిక్కుచు సక్రిమముగఁ జెప్పె జయకథలను

క॥ అల యుగ్రసేనవిభుడావలన శ్రీబలరామకృష్ణ బాంధవజనవృ
ద్ధులతోడఁ దగి యవ్వీరి విలుతునిఁ దోడ్కొనుచుఁజేరి వేడుకపడుచుఁ

నీ॥ శంఖ భేర్యానక ఝర్మరమర్దల డిండిమడమరువుల్ మెండుమ్రోయ
నఘహరములు బ్రాహ్మణాననోద్గతములౌ నామ్నాయరావంబు లతిశయింప
శ్రవణపేయములు నిరరవారకామినులింపుగాఁబాడు గీతంబులొప్ప
మండన మండిత మత్తీభరత్నంబు సర్వాగ్రమందున జానుమీఱ

తే॥ బుష్పలాజముక్తావర్ణములును గురియ జందనాదివస్త్రాలనత్పర్ణ కలశ
ములనుగైకొని వెడలి యాయలరువిలుతుముంగలకు నేగుడెంచె నోభూవరేణ్య!

- క॥ అంతటఁ గంతుడు ఖడ్గము సంతోషముతో ధరించి స్వబలయుతుండై
వంతుగ భక్తి యాదవకాంతుని హరి హరిని బుధుల గర్హనిమ్రొక్కెన్
చ॥ పదపడి నుగ్రసేనుఁ డల బాహుబలాఘ్నుడు దిగ్విజేతయా
మదనునుతించి పూజ నిగమంబులు పల్కినఁజుట్లు సల్పి త
స్సనకరి నెక్కజేసి యలద్వారకలోనికిచ్చి వేడ్కలన్
ముదమున సల్పె నెండి యెది భూవర ! విందువా? చెప్పు మియ్యెడన్ ౧౦౩౬

—* ఉగ్రసేనుండు రాజసూయం బొసంగుట. *

- క॥ అనవుడు జనకుం డిట్లులననియెను సురయోగివర్య ! యా స్పృహసూయం
బును నుగ్రసేనుఁ డెట్టులఁ బొసరిచెనో? యద్ది నాకుఁ బూర్తిగఁజెపుమా!
తే॥ అంత నారదుఁ డిట్లనె నవనినాథ! గర్గముఖగుహల్ మంచలన్నంబుఁ జూచి
హరిసహాయ మూతఁగఁగొనినట్టి యుగ్రసేనునకుఁ దెల్ప నాయదుశేఖరుండు
ఆ॥ తగినవారిఁ బిలిచి ధారణి నంతటఁ బిలిచి రండటంచు వినుటభక్తి
జెప్పి పంప వారు శీఘ్రముగాఁ బోయి బంధుసఖులఁ బిల్చినచ్చి రసల ౧౦౩౭
సీ॥ వ్యాసపరాశర పైలనుమంతదుర్వాసోహరితథౌమ్య భార్గవులును
నత్రిదత్తాత్రేయ మైత్రేయ జైమిని కపిలభరద్వాజ గౌతములును
బ్రాహ్మిపాకాశితి వామదేవసిష్ఠ శాండిల్యజీవవిభాండశుకులు
గాధేయమాండవ్య కణ్వవైశంపాయ నాగస్త్యబోధాయ నాంగిరులును
తే॥ సనకముఖకృపద్రోణాది సకలమహాను లుగ్రసేనుఁ డొనర్చు క్రతూత్తమమగు
రాజసూయంబునకు శిష్యరాజరాజతులయి వచ్చిరి ముదమున లలితచరిత !
సీ॥ అష్టదశ్పాలకులజుఁ డష్టమూర్తియు బ్రద్యోతనాది ససగ్రహములు
వసురుద్రగణములు ద్వాదశాదిత్యులు సఖిలవాసరసహితాంజనేయుఁ
డప్పరోయక్షవిద్యాధరగంధర్వ కిన్నరచారణ కింపురుషులు
బ్రహ్మదభక్తుండు బలిచక్రవర్తియు నందాదిగోపకనాయకులును
తే॥ వాసుకియుఁ గౌరవులు బంచపాండవులును దైత్యదానవభూతభేతాశపతులు
పుత్రపౌత్రసుమిత్రకళిత్రభృత్యసహితులై చనుదెంచి రా సనసమునకు

వ॥ మఱియు నశ్వినీకుమారులును లంకాధిపుండగు విభీషణుండును సమస్త
భల్లూకయుతంబుగా జాంబవంతుండును నిఖిలవిహగసమేతంబుగా గర్హితృతుండును
గోరూపంబును ధరించి కామధేనుసహితంబుగా భూదేవియు యశోదాది గోపికా
దేవులును గోపికాశతయూధంబులును దమ ఘోషవృద్ధశర్మజయ సేనధృతి కేతుభీష్మ
కనాగ్నజిహ్వహత్యేనమైధిలేశకోసలేశ్వరులును దదితరరాజులును జాతుర్వర్ణవ్రజనం
బులును నచలనిచయంబులతోఁగూడి హేమాచలహిమాచలంబులును లతాగుల్మ

తరుసమేతంబుగా నక్షయవటవృక్షంబును దరంగిణీకులంబుతోఁ గూడి గంగా
యమునానదులును రత్నోపాయనపాణులై సప్తసముద్రులును సప్తస్వరంబులును
గ్రామత్రయంబును నవారణ్యాంబులును నవోషంబులును జతుర్దశగుహ్యాంబులును
షీరరాజంబగు ప్రమాగక్షేత్రంబును ఒపరికాశమంబును దండకాచిమహారణ్యాంబు
లును గోవర్ధనగిరిఁద్రంబును బృందావనంబును చృజనపరివార సమేతంబుగా
యేతెంచె, అంత

౧౦౮౦

తే॥ కోటిచేటివిభాసుర కుండరదన దివ్యభూషణభూషిత భవ్యరూప

యైన శ్రీరాధికాదేవి యందలంబునందుఁ గూర్చుండి యేతెంచె నలకు మజియు

తే॥ అష్టభూతులం దగు పరమాత్మభోతః

బుర్రపాత్రులతోఁ బరిపూర్ణతముఁడు

యజ్ఞమూర్తియుఁ బుండరీకాక్షుఁడు నగు

కృష్ణుఁ డొప్పేడి నందు రోచిష్ణుఁ డగుచు

౧౦౮౧

తే॥ ఉగ్రసేనుఁడుక రాజసూయోత్తమంబుఁ గడలికిన్ నై వత్తాదికినడుమఁజెలఁగు

నట్టి పిండారకక్షేత్రమందుఁ జేయ గర్గవాక్యానుసారంబుగాఁ గడంగి

ప॥ పంచయోజన విస్తీర్ణంబుగా యజ్ఞకుండంబును రెండేసికోసుల నైదు
గుండంబులును యోజనంబున బ్రహ్మకుండంబును మేఖలాగ ర్తవిశాలంబులుగా
వేదికలను వేసి వెయ్యిమూరల యూపస్తంభంబును నిల్పి రంభాస్తంభతోరణాది
చారుతరంబగునట్లు యాగమండపంబును సువర్ణమయంబుగా నై చామడలు నిర్మించి
యదుష్పష్ట్యంధకమధుశూర సేనపశ్చార్దకులతో దేవతలతో నొప్ప, శతమన్యువు
మాడ్కి వెలుంగుచు గర్గచూర్షిని నాచార్యునిగాఁ జేసికొని దశలక్షహోతల
తోడను దశలక్షదీక్షితులతోడను బంచలక్షాధ్వర్యులతోడను బంచలక్షోద్ధాతల
తోడను గూడి యా రాజసూయం బామ్నా యోక్తంబుగా నాచరించె, అందు

తే॥ హస్తీర్తనశుండాసమానాజ్యధార వ్రేల్చుటక వీతిహోత్రుండు పెదయజ్ఞేర్తి
గాంచె ముష్టగంబులను నాకలినిగొన్న జీవమేదియలేదు విచిత్రముగద

ఆ॥ అవల నుగ్రసేనుఁ డారాజసూయాంతిమందు నవబృధంబు వ్యాసగర్గ
ముఖమునులనుగూడిపోయి పిండారకతీర్థమందుసలిపె దివ్యవిధుల

తే॥ అపుడు దక్షిణానతితోడ నతిశయించు యజ్ఞవలె రుచిమతియక శుభాంగితోడ
వెలుంగు నుగ్రసేనునిపైని విబుధవరులు విరులఁగురిసిరి దుందుభుల్ నెజిగ మొరిసె

తే॥ అంత యదుపతి తురగశతార్చ్యుడముల డ్దామసవరత్నకోటుల స్వర్ణహార
లలితములగు చతుర్దశలక్షకుల గర్గమునికిచ్చి గృహపరికరయుతముగ,

తే॥ వెయ్యి మత్రేభములఁ బదివేలహరుల బంగరిరువదిబారువుల్ పరమభక్తి
తోఁ బ్రతిబాహ్మణున కిడి స్తుతియొనర్చి వందనంబులఁజేసె నో పార్థివేంద్ర! !

ప॥ అంతఁ దధరామరులు సంతృప్తులై కనకమయంబులగు నుచ్చిష్టపాత్రం
బులను మరుత్తునియజ్ఞమునందువలెనే విడిచి స్వస్థానంబులకుం బోయిరి, దేవతలు
సక్రిమంబుగా హవిర్భాగంబులం బొంది తనివిం జెంది స్వర్గంబున కేగిరి. యక్ష
రక్షోవిద్యాధరాప్సో గంధర్వ కిన్నరకింపురుష వానరభల్లకనాగగోశైలవృక్షతీర
క్షేత్రారామవనాదులును, వసురుద్రాదులును, బహుకృతులై తృప్తితో స్వగృ
హంబుల కరిగిరి. నందాదిగోవకులు శ్రీకృష్ణనిచేతను బూజితులై నిజనుందిరంబుల
కేతెంచిరి. మఱియు నా యాగంబున కెవరెవరాహూతులైరో యీ విబుధబుధ
ధరాధిపధనితస్త్రిపురుషులందఱు స్వస్థానంబులం బొంది యాత్మధామంబులకుం
జనుదెంచిరి. శ్రీకృష్ణాశ్రితు లెట్టి గొప్పకార్యంబైన నిట్టులే సాధించుకొందురు
గాదే! యీ రాజసూయవృత్తాంతంబు వినినను జదివినను సర్వాఘంబులు దూరీ
కృతంబులుగా సర్వార్థంబులు సఫలంబులుగా సాయుజ్యంబుఁ జెందఁగలరని వక్కా
ణింప నా బహులాశ్వుండు నారదమహర్షి కిట్లనియె. ౧౦౧౦

చ॥ యదుపతి రాజసూయసుసహాయ! విహాయసహా! వాహినీ
పద! పదచాతురీరుచిర! వాగ్మివరా! వరదా! వరద్విపే
ష్టద! సదయాంతరంగజలజా! జలజేతూణ! శ్రీక్షితిప్రమో
హద! పురుషార్థవర్గద! గదాగ్రజ! యగ్రజవంశరక్షకా! ౧౦౧౧

భుజంగప్రయాతము. చతుర్వ్యూహజన్మా! ప్రజారక్షణాస్థా!
చతుర్దివ్యబాహూ! యసల్లోకనాశా!
చతుర్వేదబోధ్యా! ప్రచండాంశురూపా!
చతుర్వక్త్రవంద్యా! భుజంగేంద్రశాయీ! ౧౦౧౨

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పురమపవిత్రాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకుల
కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ
సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ
నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే
యాప్సయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
శ్రీగర్గభాగవతం బందలి
విశ్వజిత్రండము
సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ
హరిః ఓం తత్సత్
శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గ భాగవతము

బలభద్ర ఖండము

రథృత గోవర్ధనగిరి ! పరిహృతగోపీమళాల ! భక్తివికారాం
బర ! గోలోకేశ్వర ! నిర్జలనాయకపోషణాశ్శ్య ! రాధాకృష్ణా ! ౧

న॥ నారదా ! సుధాఖండంబును మించి చవులు గలిగించెడి విశ్వజిత్తిండంబు
వీనులార వింటి. శ్రీకృష్ణనందనాదినామరూప ప్రతిభాప్రభావాది విశేషంబులు దెలిసె,
ఆ హరికి షోడశసహస్రగోపికలయందును, భార్యలయందును జనియించిన తనయు
లును, మనుమలును, మునిమనుమలును గోటానగోటాలుగా నుండిరిగాదే. కవి
వరుండు భూమియందలి రేణువుల లెక్కింపబయలుదేరు నేమోకాని తద్దరికులంబును
గణింపరా నేరడు, కాని మహాత్ముండగు బలరామునకు రేవతీసతియందుఁ బుత్రో
దయం బేకతంబునఁ గాలేవో నవిస్తరంబుగాఁ బలుకుమని ప్రార్థింప నా దేవముని
భూవరున కిట్లనియె.

—ప్రాడ్విపాకముని బలరామావతారముం గూర్చి దుర్యోధనునకుం జెప్పట.—

తే॥ చక్కఁగాఁ బల్కియుంటివి జనక ! వినుము
మున్ను ప్రాడ్విపాకుడ౯ మునివిరుండు
హస్తినాపురనాయకుఁ డాత్మశిష్యుఁ
డగు సుయోధనుచెంతకు నరుగుదెంచె

3

చ॥ అపుడు సుయోధనుండు తన యంతిక మొందెడి నొజ్జగాంచి లే
చి పరమభక్తి నర్చలనుజేసి ఘనాననమిచ్చి జోతముల్
నెవములఁ బాపుమో వరమునీ ! యని సల్పి మత్స్యశంక యి
ట్టిపగిది బృచ్చజేసెను గడిందిగ మైధిల లోకనాయకా !

౪

చ॥ మునుపెనఁ డిట్టి హస్తీపురిఁ బూనికతోఁ దలక్రిం దొనర్చె ? నే
ఘనబలశాలి నాశును నఖండగదాగురు వయ్యెనో యెవం
డనుపమనుండవండు యెవఁ డచ్యుతసోదరుఁ డట్టిరాముఁ డెం
దున ధరఁబుట్టె నెవ్వరు నుతుల్ బొనరించి రిటుల్ జనింపఁగాన్. ౫

తే॥ అంత ప్రాజ్ఞిపాశుం డిట్టులాడెను యువరాజ ! నీప్రశ్న పాపహరంబుగాదె
కాన సక్రమముగఁ జెప్ప నానుడులను విచుచునుండును ! నిశ్చల విమలబుద్ధి

ఆ॥ అయ్య ! యిట్టి ద్వాపరాంతమంచు ధాత్రి యసురదుష్టపార్థివాళిభార
మును వహింపలేక పూని గోరూసంబు బ్రహ్మకడకుఁబోయి పల్కె స్వగతి

క॥ అంతట వాణీకాంతుఁడు చింతింపకుమంచు ధరకుఁజెప్పి యవర్ణా
కాం తేంద్రాది దివాకస్సంతతితోఁ గూడి విష్ణుచన్నిధి కేగెన్ ౬

న॥ అట్లు సర్వసమర్థసహితండగు పితామహుం డరిగి యా విష్ణుమూర్తికిఁ
దన రాకఁజెప్పి యతనిం బురస్కరించుకొని శ్రీవామనవామపాదాంగుష్ఠనఖినిర్భిన్నో
ర్థ్యాండకటాహవివరమార్గంబున నడచి వెలువలకు వచ్చి మహాద్భుతంబగు బ్రహ్మ
ద్రవంబందుఁ బోల్చురు ననేకలోకంబులం గాంచుచు విరజానదీతీరంబును జేరి దాని
కనతిదూరంబున నసంఖ్యకోటిమార్తాండసదృశంబగు తేజఃపుంజంబును గాంచి
నుతించి నమస్కరించి గుణలక్షణలక్షితండును సహస్రవదనుండును సంకర్ణుం
డును నగు ననంతని విలోకించి తదుత్సంగంబున బృందావనకాళిందీగోవర్ధనగోపికా
గోవకగోకులలతాతరుకుంజనికుంజసంకులంబును సర్వభువనననుస్కృతంబును నగు
గోలోకంబు నాలోకించి తద్బహిర్ద్వారరక్షకాజ్ఞఁ గైకొని లోనికిం బోయి యనేక
బ్రహ్మాండవిభేదండును గొస్తుభాదిదివ్యమణిభూషణభూషితండును రాధానాథుండును
బీతాంబరవనమాలావంశిధరుండును నగు శ్రీకృష్ణుని ముఖారవిందంబును జూచి
వందనంబు లొనరించి భూభారవృత్తాతం బంతయు విన్నవించుకొన నా పరాత్పరుం
డాలించి స్వకీయులగు దేవజనులను యధోచితంబుగా నాజ్ఞాపించి యా యనంతనిం
బిల్చి యిట్లనియె. ౭

తే॥ నీవు సంకర్ణా ! ముందు దేవకి యనఁ
దనరు వసుదేవు సాధ్వీ యదరమునందు
నమరి రోహిణీగర్భముఖమున ధరను
బుట్టు దేవకియం దేను పుట్టఁగలను ౮

క॥ ఆరహిఁజెప్పి ననంతఁ డుదారమతిఁ సరియటంచుఁ దనసభలో నొ
ప్పారుచు నుండగఁ గిన్నర చారణ గంధర్వముఖులు సల్పిరి నతులక ౯

క॥ అంత “నుగతి”యను సారథి వింతగొలుపు తాళపాళి వెలిగెడి రథమా
చెంతకుఁ దోడ్కొనినచ్చె ననంతం డదిగని వెయివదనంబులతోడ ౧౦

మ॥ పరసేనాంతసమర్థమా ముసలముక, బర్హిర్ముఖారాతీశం
హరణాప్రౌఢహలంబు, బ్రహ్మహయనామాంచత్సవర్ణంబు, సం
బరముక బొందుచుఁగాంచె నవ్వండు రిమావై కుంఠిమందుడీ చా
మరముచి సిద్ధులుచిన శేషుఁడరిగెన్ మాత్తొండసామ్యమృతిక ౧౩

తే॥ అటుల నాతిండు దివ్యసహస్రీనక్త్ర
ముల నుతించి పాణినిపతింజలిముటులగు
మానులు వినుతింప నా యనంతని లయించె
నందుఁగలవారు చిత్రంబుఁజెంద మఱియు ౧౪

తే॥ ఆకరివై కుంఠసుందుండి యల యగ్నేక
పాదహిర్బుష్ణస్పృండుక మహదాదులు చగు
చుండఁ బ్రేతవినాయకు లొప్పవచ్చి
పొగడి వేరొళ్ళ నా దివ్యమూర్తిఁ గలిసె ౧౫

చ॥ మఱిఁ దెలిపినుండి వెయిమంచిఘణంబుల నొప్పు శేషుఁడుక
ద్వార సిత్తశైలకాంతిఁ గుముదాక్షమఖానుచరాన్నితంబుగాఁ
గఱిపలువల్ ధరించి ఘనకాలఃచంబులు నొప్పఁగా భయం
కరముగవచ్చి తద్దనునిఁగాంచి నుతించి లయించె వెంశియున్ ౧౬

తే॥ అల భవానికి దాసురాండ్రైన యర్జు
దాంగనామణులను గూడి యాయిలాప్య
తంబునుండి శేషుఁడు వచ్చి తన సహస్ర
వదనముల నన్నుతించి యాబలునిఁ గలిసె ౧౭

వ॥ అంతఁ బాతాళలోకంబున కధిప్రదేశంబున ద్వాత్రింశత్సహస్రయోజ
నంబులనుండి తామసీకలుండును, సహస్రనదనుండును, మకుటకుండలాదిమండి
తుండును, వ్యాసపరాశరసనకసనంజననాతనసనత్కుమారనారదనాంఖ్యాయవపు
లస్త్యబృహహస్పతివిశ్వామిత్రాత్రిశత్రాత్రేయమై తేరియాది మహర్షి శోభాయమానుం
డును, వాసుకిమహాశంఖశ్వేతభనంజయధృతిరాష్ట్రకపాకకాలియతక్షకకంబశాశ్వతర
దేవదత్తాదినాగేంద్రసేవ్యమానుండును, మృగమదాగరుసంకుముదకుంకుమచందన
పంకావలిప్యమాసనాగకన్యకాప్రకాశమానుండును, సిద్ధచారణగర్భర్వాదిగీయమా
నుండును, హాటకేశ్వరత్రిపురబలకాలకేయకలినివాతకవచాద్యనుయాయవిరాజమా
నుండును, గారుభేనురుద్రనరుణాది ప్రయాయవిభ్రాజమానుండును, నిజైకఘణాధృత
సర్వసర్వసహామండలుండును, సిద్ధసంకల్పుండును నాగేంద్రాభుండును, నగు ఘణిం
ద్రుండునైత మాబలభద్రసఖ కేతెంచి యానంకర్షణమూర్తిఁ గలి వినుతించి యా
దివ్యవిగ్రహంబున లీనంబయ్యె. తత్సమయంబునందుఁ దత్త్వమయంబునందుఁ దత్త్వమయంబునందుఁ

బొంది యతండు పరిపూర్ణతముండగు పరమాత్ముండని తెలిసికొని నమస్కరించిరి.
అంత నాయనంతుండు నిజపార్షదులగు సిద్ధుల కిట్లనియె. ౧౮

తే॥ ఏను భూమిభారము బాప నేగుచుంటి
నందునక మీరు యదుకులమందు సపరి
వారులై పుట్టుఁడి! యని పరమకరుణ
తోడ వాచించి మఱియు నిటాడఁదొడఁగె. ౧౯

సీ॥ నుగతి! రథంబుతో వగవక యిందుండు మెపుడుదలంతునో యపుడురమ్ము
దుర్భేద్యకవచమా! తొలఁగకయిందుండు మెపుడు దలంతునో యపుడురమ్ము
లాంగలమా! నీవు గ్రుంగక యిండ్లిండు మెపుడు దలంతునో యపుడురమ్ము
ముసలమా! నీవును బొగులక యిందుండు మెపుడు దలంతునో యపుడురమ్ము

తే॥ అమరవసురుద్రవిద్యాధరాప్సరోజనంబులార! యోమునులార! నాగులార!
కుముదముఖులార! సఖులార! గోవులార! దనుజులార! నన్నిలమీరు గనుచునుండ్రు

తే॥ ఇటుల సంకర్షణునిచేత నెల్లవారు జెప్పఁబడి నిజగృహములక జేరి రవల
నాగకన్యకలేగక నతుల సలిషియుంట నా యనంతుండు క్షీఁగంటఁగాంచి ౨౧

క॥ ఎఱిఁగితి మీభావము మీరరుసము గన యమునదరి విహారము మీతో
వఱల నొకప్పుడు రాసము గరముగ నొనరింతు నాగకన్యకలారా! ౨౨

తే॥ అంచు నాక్రుచ్చి వారలనంపె నంత నల నివాతకవచపతియైన కలియు
జనక యట్టి సంకర్షణు చరణకమలముల విరులఁజల్లి వ్రాలియుఁబలికె నిట్లు ౨౩

ఉ॥ త్వచ్చరణాంబుజంబుల సతంబును భక్తినిఁగొల్పు నన్ను మీ
యిచ్చను బంచుఁడిర లెటకేగుట కిత్తటి నెంచియుంటిరో
యచ్చటికేగుదెంతు విశయంబును మానుచు భక్తవత్సలా!
నిచ్చయమిద్ది మిమ్మువిడి నేనిచటక మనఁజాలఁ జింతతోక. ౨౪

చ॥ అనవు డనంతుఁడిట్లనె మహాసురవర్య! ముదంబుఁగంటి నీ
వును జనుదెంచి యట్టి కురుభూపతియౌ ధృతరాష్ట్రనామధే
యునకు నుయోధసుండనఁగ నుద్భవమొందుము చక్రవర్తివై
తనరుము నీకు నప్పుడు గదారణముక దమి నేర్పుదుక గల్గి! ౨౫

తే॥ అంత నాతఁ డానందించి యాయనంతు ననుమతింగొని నిజగృహమునకు నేగె
నా కలివె నీవు! కృష్ణమాయాబలముచ నెఱుఁగకుంటివి నీస్థితి నీవు భూప! ౨౬

తే॥ అవల నాయనంతునిసభకాతురమున శారదేందుమండలకోటి సామ్యకోటి
చేటికావృతస్యందనశ్రేష్ఠరుచిరయైన నాగలక్ష్మియు వచ్చి యనియె నిట్లు

- ఆ॥ ప్రాణనాథ ! భూమి భారంబుఁబావంగ బోవుచుంటివేను భువికి వత్తు
మిమ్ము విడిచి యొక నిమిషమేని మనఁజాలనం చెఱుంగుమా! సహస్రవదన!
- తే॥ అంత నారహిం గన్నుల నశ్రువులుకఁ బలుకు నిజసతింగని భక్తపాపహరుఁడు
భువనకాంక్షాకారణం దవితథబలుఁడగు ననంకుఁ డాదరముతో ననియె నిట్లు
- క॥ మగువరా! సంతోషించితి వగవకుమా! లేవతి యను భామను లీనం
బగుమా! ధరఁగల నాతోఁ దగి సుఖముల్ బొందుమా! సతిము రంభోరూ!
- క॥ అన నాగలక్ష్మి యిట్లునె ననఘా! యాశేవతియను నభాక్తియెబ్బ
దనరునొ యేడ్వరునకుఁ దనయయె యెఱుంగంగ నాకు దయతోఁజెపుమా!
- ప॥ అంత నాయనంతుండు నిజకాంత క్లు చెప్పించెడింగె. 3౨

—* జ్యోతిష్మత్య పాఖ్యానము. *

- ఆ॥ ఆదిసర్గమందు నల కశ్యపప్రజాపతికిఁ గద్రువయను భార్యయందుఁ
బుత్రికుఁడుగ నేను వుట్టి శ్రీకృష్ణార్జున సర్వలోకములకుఁ జాలక్రింద 33
- తే॥ చేరి సర్వభూమండలభారములను మత్తమాతంగవరము కమండలువును
గరమునం గొనినట్లు లొక్షపడిగమునఁదాల్చి మ్రోయుచునుంటిఁ దత్సమయమందు
- ఉ॥ చక్షునికొడ్కు ద్వీపయుత సర్వధరావరిపాలనక్రియా
దక్షుఁడు చండశాసనుఁ గుదారుఁడు వైరిభయంకరుండు నొ
చాక్షుఁడుఁడ౯ మనూత్తముఁడు సర్వగుణంబులయందు నా సహ
స్రాక్షుని నింద్రుగూడ నవహాస్యమొనర్చుచు నుండె దండిగ౯ 3౪
- క॥ అతనికి సుద్యున్నాదులు సుతులుగలరు మఱియు యజ్ఞశుచికుండసము
ద్గతయగు నొకసుత జ్యోతిష్మతియను పేరంజెలంగు సారససేత్రా! 3౬
- క॥ అంత నొకప్పుడతఁడు దమిఁ జెంతకుఁ దనసుతనుబిలిచి చెప్పుమ! నీకే
కాంతు డిష్టుఁడొ? నాపుడు సంతసమున నామె యిట్లు చక్కఁగఁ బలికె౯
- తే॥ ఎల్లభువనంబులందున నెవఁడు బలుఁడొ వాఁడె నాకు విభండగుబాధ మవల
నతఁడు మోదిల్లి యింద్రుఁడే యధికబలుఁడటంచు నాతనిం బిల్చి సింహాసనమిడి
- అ॥ సత్యమాడనట్టి జనుని సర్వంసహ మ్రోయఁజాలనంచు మొత్తుకొనదె
కాన నిన్నుమీఱు ఘనబలుండున్నాడ లేడ? నాకుఁ జెపుమ లేఖనర్య 3౯

ప॥ నాపు డింద్రుండు మనూత్తమా! యధార్థంబుగాఁ బలుకుచుంటి, జగ
త్పాణిని విడిచి నే నేకార్యంబును జేయఁజాలను. కాన నాతంజె నాకంటె బలవం

తుండని చెప్ప నతం డంగీకరించి యమ్మారుతుని నామంత్రణంబు సేసి నీ కంటె బలుండగువానిం బేర్కొనుచున నతం డాలోచించి నావేగంబునను సమస్తప్రపంచంబు కంపించును గాని ధరాధరంబులు జలింపవు. అక్కతంబున నవియే ఘనంబులని వక్కాణింప నామనువు మోదిల్లి యాశ్చర్యంబుల నాహ్వానించి యథాప్రకారంబుగాఁ బ్రశ్నింప నవ్వి మమ్ము భరించునది భూఖండమండలంబు గాన నవియే మాకంటె శ్రేష్ఠంబని స్పష్టీకరింప నాచక్షుషం డాభూఖండంబునురావించి పూర్వోక్తంబుగా నడుగ నది యోమహావృథా! నేను బలినిగాను. అదిదేవుండును వాసుదేవుండును సంకర్షణుండును సహస్రవదనుండును నాగేంద్రనామ్యురేచుండును గైలాసతుల్యధవళనర్జుండును గోటికందర్పదర్పహరిలావణ్య విభ్రాజమానుండును, గోటిసూర్యప్రతీకాశ భాసుండును గమలపత్రినేత్రుండును గమలకర్ణికాదివ్యనిర్మల పరిమళలోభితమధుకరనికరసంగీయమానుండును కిన్నరసిద్ధచారణాద్యుపగీయమానుండును సురాసురప్రకరసంధ్యాయమానుండును సర్వాగ్రవిరాజమానుండును బ్రహ్మాండవిభుండును గైవల్యదుండును భగవంతుండును గారణకారణుండును నగు ననంతండు లతాతగురితరంగిణీసహితంబగు నన్నేకఫణంబుతో మ్రోయుచు రసాతలమూలభాగంబునందుండు. ఆ మహాబలుని మించినవాఁ డొకండు నెందునను లేడని సమగ్రంబుగా బలికి యతని వీడ్కొనె. అంత నా చాక్షుషకుమారి నాబల ప్రతిభాప్రభావాదులం దెలిసికొని మత్స్యాప్యర్థంబై పితౄజ్ఞులై కొని వింధ్యాచలంబునకరిగి గ్రీష్మంబునం బంచాగ్నిమధ్యమందుండి క్రాగియు వానలఁ దడిసియు జలినిం జన్నీట నాకంతంబుగా మునిగియు స్థండిలంబునం బరుండుచు బ్రహ్మానుగూర్చి తపం బనేకలక్షసంవత్సరంబులవఱ కొనరించుచుండె. అత్తటి శక్రయమధనదాగ్ని వరుణసూర్యచంద్రమంగళబుధగురుశుక్రశని లా తపస్విని వయోరూపలావణ్యాదులం దిలకించి పరికించి మోహించి ముర్ఖురశరసంహతులై తాళజాలక యామె యాశ్రమంబున కేతెంచి మహానందంబుతో నిట్లనిరి.

౪౦

—♦ దేవేంద్రాదులు జ్యోతిష్కృతిని మోహించి కోరుట. ♦—

ఉ॥ ఓ మదిరాక్షి! యెందుల కనుత్తమహా తపమిగ్నోనర్తునో?
నీమెయి కష్టపెట్టుటయు నింద్యము ప్రాయమై యోగ్యమైనదే
యీమెయి మాకుఁదెల్పు మది యిట్లే ఫలింపఁగఁ జేయనేర్తుమో
సామజయాన! నావు డలచాక్షుషపుత్రిక యిట్లు చెప్పెడివ

౪౧

ఆ॥ ఆర్యులార! నాకు నాసహస్రాస్యండు పరుండు బలుండును భగవంతుండగు ననంతంఁ డిపుడు ప్రాణనాయకుం డగుటకై తపముఁ జేయుచుంటిఁ దత్పరతను

క॥ అవ్వల నవ్విబుధోత్తము అవ్వచనము లాలకించి యరరే! యనుచు
నవ్వి పకాపక యామెకు నివ్విధి నొకఁడొకఁడు బల్కె నిందునిభాష్యా!

౪౩

స॥ అందాదియందు బృందారకేంద్రం పడుడెంచి యిట్లు హెచ్చరించె

చ॥ సరసిజలోచనా! వృథగ సర్పముఁగూర్చి తిపించుచేలకో? ౪౫
త్వరను దనంజుదానలచి నచ్చిన నన్ను శతక్రితున్ సుతే
శ్వరు నరుగాగ్రహించి ఒహుసౌఖ్యములం గనరాదె నుంకిరి!
కరివరయూని! చంద్రముని! కంబుగళా! తడవేల? చెప్పవూ!

ఉ॥ ఆవలఁ గాలుఁ డేగి యిటుబాడెఁ జెలి! యమధర్మరాజు లో ౪౬
కావళి శిక్షఁజేసెడి మహాబలనంతుడనైన నన్ను వే
సివు వరించి యెల్లపుడు నెమ్మిని మట్టిబృలోకమందునక
భావుకసౌఖ్యమున్ గనుచు! పంకజపాణిరా! కీరవాణిరా!

ఉ॥ అంతఁ గుబేరుఁ డిట్లు పలుకాడెను హాకుషపుత్రికామణి! ౪౭
సుంతను నెంతవారలను బోక్కఁగఁజేసెడి ద్రవ్యరాశిక
గాంతుడ రాజరాజును నఖండబలుండనుగానఁ బాముపైఁ
జొతనువీడి నన్నిపుడు చేకొనుమా! భువనైకమోహిని!

ఆ॥ అవల నగ్నివచ్చి యాడె నీవిధముగా సర్వదేవముఖుని సర్వయజ్ఞ ౪౮
సుద్రతిస్మితు నను సొంపుగాఁజేపట్టు మంబుజాక్షి! విడిచి యన్యబుద్ధి

తే॥ అంత వరుణుండు నిట్లనె నృధను విడిచి జలధినాయకుఁ బాశాదికలితు లోక ౪౯
పాలకుని నన్ను వేగ చేపట్టి వైభవములఁ గనుచు జ్యోతిష్మతే! కమలనేత్ర!

క॥ మెండియు రవి సని యిట్లనెఁ జండకరుడ సర్వకర్మసాక్షి జగచ్చ ౫౦
క్షుండను స్వర్మణిఁ గావునఁ బెండిలియగు నీచగతిని విడిచి మిటూరి!

మ॥ పిదపక జంతుఁడు వోయి యిట్లనియె నో బింబాధరా! లోకవీ ౫౧
ర్యదుఁ దారేశు సుధాంశు నోషధిపతిక రమ్యాంగు రాజుక ననుక
మదిరాక్షి! తమిఁబెండ్లియాడుమిపుడే మావారు మీవారలుక
ముదముఁబెండు ననంతుడక బలునిపై బోనీక నీబుద్ధినిన్

తే॥ అంత మంగళుఁ డిట్లనె నింతి! నాకుడల్లి యీరత్నగర్భయ తండ్రియన్నఁ ౫౨
బరుఁ డుక్రముడగు పొట్టివడుగుగాదె వృద్ధి గోరినచో నన్నుఁ బెండ్లియాడు

ఆ॥ అవల బుధుండు నిట్లులనెఁ గామినీరసవరనుండ గుణిని బలుండఁగాన ౫౩
సకలసురల విడిచి సుకముగా నాతోడ రతులఁదేలుచుండరాదె రమణి!

క॥ అంత బృహస్పతి యిట్లనె గాంతా! ధిషణుండ దేవకాంధగురుండక ౫౪
శాంతుడ దాంతుడ మంత్రిని స్వాంతమునకు నచ్చేసేని వరియింపు ననుక

క॥ అవలక శుక్రుం డిట్లనె గవిమరుడను భార్గవుండ నఖండబలుండక ౫౫
దివిజార్యాచార్యుండను బ్రవిమలమతిఁ జూచి నన్ను వరియింపు చెలి!

తే॥ అంత శని యిట్లువాకొనె నంబుజాక్షి నిఖలనిర్జరశిరములన్ నిలుచు బలుడ
నాదు దృష్టిని సర్వుల బూదిగల్పంగలను గావున నకగోరి గనుమ నుఖము

ప॥ తత్పరంబునం దక్కరిణి నక్కావరు లొక్కుమ్మడివచ్చి వక్కాణించుట
నక్కన్యకామణి యాలకించి వెక్కసపడి యొక్కనూలు నన్నెక్కువగా స్మరించి
యధరంబు చలింపఁ గన్నుల నిప్పులురాల మండివడుచు నావేల్పులం గాంచె.
తత్కోపంబున బ్రహ్మాండంబంతయు గగపించె. ఆనిలినాధిపాదులు శాపంబిచ్చు
నేమో యని ప్రార్థించిరి. కాని యాతపస్విని కొంత శాంతించియుఁ దాళంజాలక
యవ్వారల నిట్లు శపింపంగడంగె.

౫౬

—* జ్యోతిష్కృత యింద్రాదులను శపించుట. *

చ॥ అరెశనిగా! హరించుటకునైననుఁజేరితి వక్కతానఁ బం
గురధకృశాంగకాత్యసితకుత్సితవిద్యుతినీచదృష్టులన్
వజలఁగ శ్వేతమాషతిలభక్షివిగమ్మింక ముందు నిట్లులె
వ్వరిదరిఁ జేరబోవకుము భద్రము భస్మమొనర్తు వేల్చిడిక

౫౭

సీ॥ కావ్య! కాణుండవుగమ్మ! బర్హిర్ముఖ గురువరా! శ్రీసంజ్ఞకుండవగుమ!
సౌమ్య! నీదినమున సర్వశూన్యంబౌత! నుర్వీజ! వానరాన్యకుండవగుమ!
శశి! నీవు రాజయత్నంబున నొచ్చుమా! ద్యుమణి! సంభగ్నదంతుండవగుమ!
వరుణ! జలంధర బాధితుండవుగమ్మ! స్వాహేశ! సర్వభక్షకుండవగుమ!

తే॥ గుహ్యకేశ్వర! హృతపుష్పకుండవగుమ! యంతకా! నీవు దనుజవరావమాని
తుండవు గమ్మని భీతిభీతుండగు నిర్జరేశ్వరుం గని చీకొట్టి యిటు శపించె. ౫౮

మ॥ సురసీచా! సురనేతనంచు నిటకున్ సుద్దుల్ నశింపన్ ననున్
హరియింపన్ జనుదెంచి యుంటి విటు నీయన్నున్ నృపుండొక్కండే
డైఱఁగాఁజేయుచు నీవు వోవనెటకో దివ్యంబు నీస్వర్గమున్
బరిపాలించుత తుచ్చ! మత్పతిఁ బరున్ బ్రహ్మన్ బలున్ దూతదే?

౬౦

తే॥ మఱియు నొక మహాబలీరణమండలమున నిన్ను నిర్జించి పాశాలి నెఱిగఁగట్టి
ప్రసభముగ లంకయందలి బహుభయంకరాంధకారగృహమున వేయంగలండు

ఉ॥ అంతట నట్లు శ పులయి నట్టి యమర్త్యుల నింద్రుఁ డాగ్రహం
క్రాంతమనస్వియై “నుదతి” కారులఁ బల్కెదవేల! యిష్టా జ
న్మాంతరమందొ యేసమయమందొ యనంతండు నీకు నెట్లులోఁ
గాంతుండుగా లభించినను గల్గఁడు పుత్రుండొకండు సైతమున్

౬౧

తే॥ అని శపించి తద్విద్యుతికాగలేక వేల్పులంగూడి నిజదివ్య విష్టపమున
కరిగె నంతట నక్కన్య మరలఁ దపముసేయఁ గడంగెను జిత్తంబు చెదరకుండ

చ॥ తత్పరమున బ్రహ్మ తత్త్వంబునుమెచ్చి బ్రాహ్మణులనుగూడి వాణితోడ
హంస నెక్కి యామె యాశ్రమంబున కేగి యంభరమున నిలిచి యనియె నిట్లు

క॥ జ్యోతిష్మతి! నీతవమే క్షీతి గలిగించె నాకు వేగంబే త్వి
చ్చేతస్థితవాంఛాస్థితి యీతజి నెఱిగించికోనుమ! యిచ్చెన నిదుగో ౬౫

చ॥ అనుపమ తస్మై క్షణాయు నాకమలాసనదివ్యసూక్ష్మలక్ష్
విని గళవారినుండి వడి వెల్పులకుఁ జనుడెంచి భక్తితోఁ
గని వినుతించి మ్రొక్కులిడి కారుణికోత్తమ! నాకనంతః
పెనిమిటియానలుల్ సలిపి వేడ్కను గూర్చుమ! యీక్షణంబునక ౬౬

—† బ్రహ్మవరంబున జ్యోతిష్మతి రేవతియై పుట్టుట. †—

వ॥ పిమ్మట న త్తమ్మిచూలి యమ్మా! నీవరంబుమర్ల భంబు, అట్లైన నొసంగె
దనుగాని యిప్పుడే ధరను వైవస్వతమస్వంతరంబు పార్వంభించె. ఇంద్రువదియేడవ
యుగం బతీక్రమించునమయంబున నీమనోరథంబు సఫలంబుగాఁగలదు. అంత
వఱకు వేచియుండుమన నక్కన్నియ క్రమృతం బ్రణమిల్లి వాణీనల్లభా! మీగడు
వఱిదీర్ఘంబుగా నున్నది. సహింపజాల. సర్వసమృదులు నావాంఛితం బతిశీఘ్రంబుగా
ఫలించునట్లొనర్చుము. లేదేని నాచే దేవతలు శాపదగ్ధులైనట్లు నీవును గాఁగలవన
నానలువ భయభీతుండై యిచ్చుక యోజించి కుమారీ! యొండాక కారణంబున
నాగడుపు త్రుటిగాఁ జనఁగలదు. కాన నీవు వెంటనే కుశనవ్రతిపురినుండు రేవతుండను
రాజనకుం బుట్టి నీకోరిక దీర్చుకొనుమని వరంబిచ్చి యంతర్హితుండయ్యె. అంత
నాజ్యోతిష్మతి తద్విధంబునం బుట్టి రేవతియచు నామంబుతో శుశ్లుషధాంశుభాతిఁ
గ్రమంబుగా రూపాదార్యాదిగుణంబులతో వర్ణిల్లుచు వివాహయోగ్యయగుటం
పండియగు రేవతుండుగాంచి కుమారీ! నీకెట్టికాంతుం డిష్టంబో యని చనవుననడిగి
సర్వాధికబలుండే నాకు ప్రియుండను పృథ్వీతరంబు గైకొని తాదృశవరుని
యోజించి తోచక విచారింప బ్రహ్మలోకంబునకుం బుత్రీసహితంబుగా నరిగి
యట త్తణంబు గడుపునంతలో నిలను బ్రహ్మచారితకాలం బత్యాసన్నంబయ్యె.
ఇంతవఱకు నక్కన్నియతో నాతం డందుననేయున్నాడు. కాన నీవు క్షిప్రంబుగా
నాకన్యకయందుఁ బ్రవేశించి ద్వారకాపురమందు నాతో సుఖంబుగా విహరింపు
మని యాజ్ఞాపించె. అంత ౬౭

తే॥ నాగలక్ష్మియు స్వప్రాణనాయకుండు సఖండబలుండు పరుండగు సుకర్షణునకు
మ్రొక్కి వీడ్కొని విధి లోకమునఁ జెలంగు రేవతీకన్యలోఁ జొచ్చె ఠీవితోడ

తే॥ అవలఁ నట్టి సుకర్షణుం డఖిలలోకవినుతగోలోకమందుండి చనియె నిద్ది
యఘహరంబగు బలరామునాగమ మిడ నెద్దివిందువో యువరాజ! యెఱుంగఁజెప్పుమ!

— పాక్షిపాకుండు దుర్యోధనునకు శ్రీకృష్ణచరిత్రంబు సంగ్రహించి వచించుట. —

చ॥ అనవుడు భూవుఁ డిట్లనియె నా బలు భక్తుండనైన నాకుఁ ద
ద్దనమహిమంబుఁ జెప్పి కృతిగా నొనరించితి రీర లావిధం
బున నలరామకృష్ణ లిలఁబుట్టి పిత౯విడి గోమలంబునుం
జనిరెట్లుఁ దమ్మువేతెఱుంగఁజాలనియై ట్లులుండిరో? గురూ! 20

తే॥ ఇట్టివిషయము సెవును! మునీంద్ర! యనఁగఁ బాక్షిపాకుండునిట్లనెఁ బార్థివేంద్ర!
యొక్కతఱి మధురాపురినుగ్రసేను నన్నయగు దేవకుండను యదువిభుండు

చ॥ తనసుతయైన దేవకిని దద్దనుదేవున కిచ్చి పెండిలిక
బొనరిచి పంపునట్లు యదుభూమివిభుండగు నుగ్రసేను నం
దనుండగు కంసుఁడొక్క యరదంబున వారలఁ నెక్కఁజేసి వే
డఁగును వడి దోలఁగాఁగడఁగెఁ గౌరవనాయక! యట్టిపట్టునక. 21

తే॥ కంస! యీసతి యష్టమగర్భమందుఁ
గలుఁగు పురుషుండు నిను జంపఁగలఁడు సత్య
మనెడి నశరీరవాణిని నవధరించి
యా మహాబలుండగు కంసుఁ డాగ్రహించి 22

చ॥ కిరమునఁ గత్తిఁబట్టి స్వసకంఠముఁగోయఁగఁబోవఁ గాంచి బల్
త్వర వసుదేవుఁ డడ్డుపడి బావ! యధర్మము మాను మీమెకె
త్తఱి దనయుల్ జనించెదరో దత్త ణమందునఁ దెచ్చి యిచ్చెదక
నఱకుయు స్వేచ్ఛ నానుడులు నమ్ముమనంగఁ దదాగ్రసేనియుక 23

ఉ॥ ఒప్పుచు వారినిర్వుర మహాద్ధతితోఁ జెఱసాలయందునక
జొప్పడఁజేసి చింతవిడి సొంపుగనుండె ననంతరంబునం
దప్పపుబోడికిక బ్రథమమందు జనించిన దివ్యపుత్రునిక
దెవ్వనఁ గొంచు నట్టి వసుదేవుండు కంసునకిచ్చె నంతటక 24

తే॥ కంసుఁడా వసుదేవునిఁ గల్లలాడువాఁడు గాఁడని పొగడి యాబాలుఁ జంప
కుండ విడె నంతఁ గయ్యపుఁదిండి యతినికడకు నరుదెంచి పల్కాడఁగడఁగె నిటుల

చ॥ యదుభవులుక నిలింపులు నహర్నిశముక భవదాత్యయంబు నే
హృదయములక దలంతురని యేగెను బిమ్మట జాతరోషుండై
యదువిభుఁ డాకి యెప్పటికి నవ్వడు దేవకి గన్నబిడ్డలక
జదిపి యదుప్రధానులను జండతఁజూచెడిఁగుంది పాఱఁగాక 25

తే॥ ఇంతలో దేవకీదేవి యేడవపరి బలుని భగవంతుని సహస్రవదను గర్భ
మందుఁదాల్చి శ్రీకృష్ణాజ్ఞ నట్టియోగమాయ త త్తేజమునుగొనిపోయి వడిగ

అ॥ వ్రజమునందు నున్న వసుదేవపత్నియైన రోహిణి జకరమున రూఢిగూర్చు
మధురయందుఁజెలఁగు మనుజు లీయమగర్భమేడకేగె నుచు నాడి రంత, ౭౯

తే॥ అనల రోహిణి గర్భమై యెదువినముఁలైన పిమ్మట దేవకీ మానవతియై
నందమందిరమంతయు నాణెమైన, ప్రభలవెలుగంగ భవ్యమా వ్రజమునందు.

తే॥ ఐదుగ్రహము లుచ్చస్థితి నలరుచుండఁ, దులను స్వాత్ముడుబుధవార కలితమైన
భాద్రపదశుద్ధపక్షిని బట్టవగలు, గులవధూమణియైనామె బలుని గనఁగ.

ఉ॥ వేల్పులు మంచిపూవులను జెల్లుగఁజల్లిరి వారిదోత్పత్తం
బల్పతుపారముం గురిసె నావల నందుఁడు బిడ్డమక ద్రుయా
జల్పితజాతకర్మమును సల్పి ధరామరపంక్తి కాల న
స్వల్పముగా నొసంగి పురి వర్తిలు గోవుల సత్కరించెగా.

౮౨

వ॥ అంతఁ గారాగృహంబందున్న దేవకీదేవి యష్టమగర్భంబు ధరించి పరి
పూర్ణతముండగు క్రీకృష్ణచంద్రునిం గాంచగా వసుదేవుడు తదాజ్ఞచే నొకశ్లోక
నాశిశువు నుంచుకొని మహానిశీధంబున బయలువెడలి యమునానదిని దాటి వ్రజం
బునందు యోగమాయుగాంచి నిద్రించెడి యశోద సెజ్జపై దనతనయుని డీంచి యం
దుండు యోగమాయాకన్యకం గొని వడితో నిజబంధనంబునం బ్రవేశించె. అవల
దద్బాలికారోదనధ్వని యాలించి కావలివా రాకంనునితోఁ జెప్ప నాతం డతిద్రుత
గతినిఁ జనుదెంచి యాబిడ్డం గైకొని యొండుబండపైఁ గొట్ట నక్కన్యక చివుక్కునఁ
బైకెగసి సిద్ధచారణాదులు స్తుతించుచుండ నిలిచి యోరీ దుష్టా! నిన్నుజంపు బలుం
డీవటకే యెచటనో జనించియున్నాఁడు. వ్యర్థంబుగా దేవకీవసుదేవుల హింసించెద
వేల? యని పలికి వింధ్యాచలంబునకేగె. తరువాత నాయదువిభుం డాలోచించి య
వ్వారలఁ జెఱునుండి విడిచి పూతనాదిరాక్షసులంబిలిచి పదిదినంబులలోపల ప్రపంచం
బంతయుఁ దిరిగి వెడకి మీకుఁ గనఁబడినపిల్లల నెల్లరనుజుంపి యావార్త దెలుపుండని
పంచె. ఇంక గోకులంబునందు నందుండు నందనోత్సవంబైనదని విని మహానందం
బుతో మహాహత్సవంబు సలిపె. ఇట్లా రామకృష్ణులు కంసభయమిష నటనుండి
గోకులంబున కరుదెంచి గోపికాగోపకులను మోహపరచుచు నద్భుతంబులగు బౌల
క్రీడలం గావించుచుఁ బెరుగుచుండిరి. మఱియు నేమి వినవలతువో చెప్పమన నా
దుర్యోధనుండు సంతోషించి యా మునీంద్రున కీట్లనియె.

౮౩

క॥ ధీర! యల రామకృష్ణులు ధారుణిపై నవతరించి తద్వ్రజమందుక
ద్వారక మధుర మతోకయెడ నేరహిఁదగి? రద్ది సంగ్రహించుచుఁ జెవుమా!

తే॥ అనఁగ బ్రాడ్విపాకుండు నా యవనిపతికి నీ కితకపూర్వమంచున నేను సెప్పి
నట్టి వ్రజమధురాద్వార కానిపురుల వారు సల్పినలీలలక వరుసఁ జెప్పె.

తే॥ జనక ! తిరిగి సుయోధన చక్రవర్తి యిటులనడిగెను మునివర్య! యెపుడుబలుఁడు
యమునదరి నాగకన్యకలైన గోపికలనుగూడి క్షీణించెనో? పలుకుమయ్య!

ఆ॥ అనఁగఁ బ్రాడ్విపాకుఁడనె నిట్లు యువరాజ! సీరి యొక్కతఱిని స్నేహితులను
జూడ నుత్సుకుఁడయి నుందరతాలాంకసహితధము నెక్కి సత్వరమున ౫౭

ఉ॥ ద్వారకనుండి గోకులము దత్తణమందునఁజేర నెయ్యరుల్
బేరిమినల్పి తోడుకొని వేశ్యములక జనుదెంచి రంత నా
శూరునిరాక నందుఁడు యశోమతియుక విని ప్రీతి నాతనిక
జేరియుఁ గాఁగిలించుకొని డేమముసద్గిరి సక్రిమంబుగాక ౫౮

తే॥ అంత బలరాముఁడందున నాత్మమిత్ర బంధుగోగోపికాగోపపంక్తితోడ
గలిసి చైత్రవైశాఖముల్ గడుచుదాక సంతసంబున నుండె నా సమయమందు

ఆ॥ మున్ను జెప్పఁబడిన భోగికన్యక లిలఁ వ్రేతలుగ జనించి రేవతీశ
లభికోఱకు దివ్యలాంగలివంచాంగమును గ్రహించి గర్మమునిముఖమున ౬౦

క॥ దాని జపించుచు సిద్ధి ననూనముగాఁ బొందియుండి రుచ్చాయబలుం
డా నారీరత్నంబులతో నొప్పచు నొక్కతఱి గుతుకమతితోడక ౬౧

చ॥ యమునతటంబుఁజేరి యమృతాంశుఁడు సర్వకళాసపూర్ణుఁడై
సుమధలవృక్షవల్లరుల శోభనుజెందు వనంబునక విసో
దముగ వెలుంగ దివ్యసికతామయ వేదికలందుఁ జైత్రపూ
ర్ణిమఁ బృథురాసకేళులను నేర్పునఁ జేయఁగడంగె నిట్టులక ౬౨

—♦ బలరామరాసలీలావర్ణనము. ♦—

సీ॥ కమలమరందరేణుమిళితగంధవాహములు శీతముగ మందముగ వీవ
బల్లవసుమరజో భాసురశుకపిక బర్హిణాదులును శ్రావ్యముగఁగూయ
మాలతీ పద్మినీ మాధవీ మధుమత్తపట్పదంబులు ప్రీతి రుంకరింప
శ్యామల విద్యుతిచారుతరమగు కాళిందిభంగంబు లానంద మిడఁగ

తే॥ మకుటకుండల కంకణమణిమయాంగదాంగుళీయకహరతారాదిభూష
ణాంచితుండయి యక్షిజనాళినొప్పు ధనదువలె గోపికలతోడఁ దనరి బలుఁడు

వ॥ వరుణదేవప్రేషితంబయి వనంబంతయుఁ బరిమళింపఁజేయుచు సుమభార
గంధిలోభిభ్రమరనాదితమేదిసీరుహాకోటరంబులనుండి శ్రవించు వారుణింగ్రోలి కెందా
మరచందంబున గన్నులు జెన్నుమీఱ మకరధ్వజావేశంబున సోలుచు విహార పరి
శ్రమప్రస్వేదాంబుకణంబులచే గండస్థలమకరికాపత్రభంగంబు భంగంబుగా బాహు
దండంబు వేదండశుండాదండంబును బోలి యొప్పు హలముసలాయుధంబులు హస్తం

బులం బొల్పార నీలాంబరంబులు నిహంగకంబున వినోదంబుగా మెజయ గున్న
యేనుంగులీల నడచి తన తేజంబు కోటిపూజ్యేందుమండలమ్మకిం బురుషోపద ద్రాస
మండలభాసురసింహాసనాసీనుడై రత్నమంజరనూపురకనకకింకణీకంకణతాటంకహా
రాంగుళీయశిరోరత్నాద్యలంకారంబులచే నలంకృతలగు నా గోపికాసుందరులతోఁ
గరేణువులంగూడి విహరించు మత్తకరీందుకై వడి నవ్వారల మనోరథంబుదీర
మహాచిత్రంబుగా ననేకరీతులం గ్రేడించె, అంత

౯౪

తే॥ అర్కతనయాతటననపర్యటనబహువిహారకష్టజనితనిదాఘాబుకణవృ
తాననారవిందుడగు హాలి జలకములాడ చవుమండి రమ్మని యమునఁ బిల్చె.

తే॥ అటుల నాహూతిసందిన యమున యతని పెరికి జనకుండై న త్తజ్జీ దన్నలుండు
గాంచి కనలి దానిని హఠాగ్రమునఁ జెంతికిచ్చుకొని నిష్కరంబుగ నిలులఁబెల్కె

క॥ ఓసీ ! కాళిందీ ! నాకీసమయమునం దవజ్ఞ యీ హాసయతువే ?
నానరివారలు లేరని నీసూటికి దగినలాగు నెజ్జఁ దిరిగెదవే ?

౯౫

తే॥ కాని యీ ముసలంబుతో నీనిమిషమునందు శతఖండములుగ నిన్నాచరింతు
నంచు భర్తింపగా నట్టి యమున భీతి బొంది తత్పాదనీరజములను వ్రాలి.

మ॥ బలరామా ! యదువంశసాగరశశీ ! భక్తాళించితామణీ !
పలుజోతంబులఁ జేయుచుంటిఁ గొనుమీ బ్రహ్మాండభాండంబు నీ
తల నావంతగఁదోచుచుండె నిక నా తప్పల్ దయక బాపి నీ
బలముగ గుత్తెఱుంగంగలేని ననుఁ బ్రోవక వేడుచుంటి విభూ !

౯౬

చ॥ ఇటు వినుతింప రాముడు నహీనదయక గని యా కళిందజక
దటుకునఁ గ్రమ్మిజిల్లి గజతండముతోఁ దగు మత్తకుంజరం
బటు లల వ్రేతలక గలిసి యా యమునానది గ్రుంకి లేచి త
త్తటమునఁ జేరియుండె వసుధావరవంద్యనుయోధనప్రభూ !

౧౦౦

తే॥ అపుడు యమునాతరంగిణి హాటకమణిభూషణముల దివ్యాంబరములను నీల
పటము లా బలునకు నిచ్చి వందనముల సల్పి చనె సంత సీరియు సక్రమముగ.

తే॥ వేఱువేఱుగ వ్రేతలక బిల్చి యవ్వి యిచ్చి తాను నీలపటంబు లిచ్చు దాల్చి
స్వర్ణనవరత్నమాలికా స్వగళమందు వేసి యైరావతముబోలె వెలిగె లలిగ

అ॥ ఇటుల నట్టి రేవతీశుండు చైత్రవైశాఖనిశల గడిపె శమనభగిని
కరిపురివలె బలుని గండుసూచించుచు గృష్ణవంధజెలఁగు నిప్పటికిని.

౧౦౩

క॥ ఇది బలరామకథావిధి చదివిన వ్రాసినను వినిన జనులకఘంబుల్
జదియఁగ నద్దతి యొదవెడి నెదివిందువో ? మఱియుఁ జెప్పుమ ! యిభపురినాథా !

క॥ అనఁగ సుయోధనుఁ డిట్లునె మునివర! యా సతులు గర్గమునిచే బలభ
ద్రుని పంచాంగం బెట్టులఁ గొనినో యావార్త నాకుఁ గూర్చిని జెపుమా!

చ॥ పదఁపడి బ్రాహ్మిపాకుఁ డిటుపల్కెను గర్గనగంబునుండి స
మృదమున గర్గహాని యొకమా టల సూర్యసుతాతటంబునకొ
గొదరెడి దివ్యకుంజమునకుకొ జని యేకకుండొచు సాధుభ
క్తదయితరామకృష్ణులను ధ్యానముసేయుచునుండె భక్తితోన్ ౧౦౬

తే॥ అపుడు గోపికలుగఁ బుట్టినట్టి నాగకన్య లాచార్యజ్ఞాన కలితలగుచు
వచ్చి యాగర్గహానికే బరమభక్తి వందనంబుల నొనరించి పలికి రటుల ౧౦౭

—♦ బలభద్ర పంచాంగము. ♦—

క॥ బలభద్రుఁడు మాకిప్పుడు సులువుగఁ జిక్కంగవలయు సూరివరా! యం
దుల కేవలమున నేరీతుల సలుపవలెఁ జెపుమా యదుప్రవరగురూ! ౧౦౮

తే॥ పిదప గర్గుఁడు వారల విమలభక్తిమెచ్చి బలభద్రపంచాంగ మిచ్చునిచ్చె
నన సుయోధనుఁడాలించి మునివరేణ్య! యద్దియెట్టిదో వివరింపుమార్య! యనఁగ

ఆ॥ బ్రాహ్మిపాకుఁ డిట్లుబల్కెఁ దద్బలరాముపద్ధతి పటలముఁగవచము నుతి స
హస్రనామములను నైదింటిలోఁ దొలిదైనపద్ధతి వినుమయ్య భూప! ౧౦౯

ఆ॥ ప్రతీదినంబునందు బ్రాహ్మ్యముహూర్తంబునందు “రామ! కృష్ణ”యంచులేచి
గురునిమ్రొక్కి భువినిగూడ ధ్యానించుచుఁ బుడమిపైని నడుగులికికడంక

క॥ జలమును దాకి రహస్యస్థలమున దర్శనమున సంస్థితుఁడై చే
తులఁ దొడపైనిడి చూపులునిలిపి స్వనాసాగ్రుందు నిష్ఠాపరుఁడై ౧౧౦

చ॥ పరుని ననాదిమధ్యలయు భక్తజనప్రియు రేవతీమనో
హరు వనమాలికాధరు విహారవిలోలు సుశీలు మేచకాం
బరు జగదేకసుందరు దివస్పృతిదంతిసమాను గోపికా
వరు బలభద్రు ధ్యానమును భావమునందు నొనర్పఁగావలెకొ, ౧౧౩

తే॥ ఇటుల నిత్యము తత్ప్రీతికేకభుక్తి ద్విజలపానములకొ దగి విడిచి కల్ల
విజితపద్వర్గుఁడొచు భువినిశయించి మూఁడుపూటలకొ ధ్యానించు పూరుషునకు

తే॥ సాంఖ్యయోగాదివిధులచే సంభవింపనట్టి కారణకారణుఁడైన బలుఁడు
గోచరుండయి కరుణతోఁ గోర్కదీర్చు నిదియ పద్ధతి పటలంబునికను వినుమ!

స॥ యువరాజా! అతిగుహ్యంబును వృద్ధిసిద్ధిప్రదాయకంబును బ్రహ్మచే నారదున కుపదేశింపఁబడినదియు నగు తత్పటలంబునకుం బ్రథమంబునం బ్రాణమంబు నుద్ధరించి కామబీజంబుఁ జేర్చి కాలిందీభేదనసంకర్షణవదన్వయంబును జతుర్ధ్యంతం బులుగా మార్చి కూర్చి తుదను “స్వాహా” యను పదంబు లగించి షోడశాక్షరాత్మక మంత్రరాజంబును దీక్షతో లతుఁడయిమాటువేలమాటులు జపించి తుట్టతుదను శుభ ప్రదంబగు స్థూడిలంబున ద్వాత్విశత్పిత్రవిభాసురంబును గర్జికాకేసరోజ్జ్వలితంబు నగు పద్మంబు నైదురంగులతోఁజేత్రించి దానిపై స్వర్ణసింహాసనంబేర్పరచి యందు బలభద్రప్రతిమ నుంచి దానికి “నమోభగవతే” యను మంత్రంబుచే నిరంబుతో నమస్కరించి “జయజయంతత” యను దానిచే వాహనంబిడి “నమస్తేస్తు” అను మంత్రంబుతో నాశనాదిహితశోపచారంబులం గావించి “విష్ణవే” యను దానిచే బాదాదిశర్వాంగపూజం గావించి తన్నామమంత్రంబుచే శంఖచక్రగదాపద్మాసి ధనుర్పాణహాలముసల కాస్తుభననమాలా శ్రీనత్సపీతాంబునీలాంబర వంశవేత్రగరు డాంకతాలాంక రథదారుక నుమతికుముద కుముదాక్షత్రీదామామలను వేటువేటుగా నర్పించి విష్ణుకేసవేదవ్యాసదుర్గావినాయకదిక్పాలనవగ్రహంబులను సక్రమంబుగాఁ బూజించి స్థాలీపాకవిధానంబున వీతిహూత్రునిం దృష్టిపఱచి యందు మూలమం త్రంబుచే నిరువదివేలయాహుతులను, ద్వాదశాక్షునిని నెనిమిదివేల యాహుతులను జతుర్వ్యాహమంత్రంబుచే నెనిమిదివేల యాహుతులను వేల్చి యాయగ్నికిం బ్రదక్షిణంబు లాచరించి నమస్కరించి దివ్యాంబరసువర్ణభూషణసత్సంగోధనంబు లాచార్యునకు నమర్పించి భోజనదక్షిణాదులచే బ్రాహ్మణులకుఁ దుష్టిగూర్చి నాగరు లనుసైతము భోజనాద్యుపచారంబులచే గౌరవింపనలయు. ఇట్లేపటలంబు నియమం బుగా నడపు జనుం డిహాముత్రఫలసిద్ధులం బొందుఁగాడె. వెండియు వేదవ్యాసకృతం బగు తత్త్వసిత్రంబు విశదీకరించెద వినుచుని యిట్లనియె

సీ॥ దేవాదిదేవాయ రేవతీరమణాయ సంకర్షణాయ రసాధరాయ
శేషాయ పూర్ణాయ నీరహస్తాయ సహస్రనానాయ మహాబలాయ
రోహిణీపుత్రాయ మోహనాకారాయ యజ్ఞనేత్రాయ కృష్ణాగ్రజాయ
నీలవస్త్రధరాయ తాలాంకరుచిరాయ కరివరపట్టణ కర్షకాయ

తే॥ కూటముష్టికకుంభాండ కూపకర్ణ బిల్వలాసుర భేనుక ద్వివిద రుక్మి
కంససోదర తతిహాశకాయ దివిజమానితాయ శూరాయ నమోనమోస్తు ౧౧౭

మ॥ యమునాభేదన! కామపాల! ముసలీ! యాభీరవామాంగనా
రమణా! గోకులమండనా! కురుధరా! రాజన్యశితౌగురూ
త్తమ! నానావరతీర్థపర్యటనసక్తా! భక్తచింతామణీ!
యమలోదారమనీష! మౌక్త్యదను రామా! నన్నరక్షింపుమా! ౧౧౮

క॥ మునిఘణిసురవరసన్నత! యనఘా! బలభద్ర! సీకు సభివాదనమల్
బాసరిచెడన్ గైకొనుమీ కనికరమున నన్ను గనుచుఁ గావు మనంతా!

తే॥ ఇద్ది నుతి; యింకఁ గవచంబు సీపు వినుమ!

జనుఁడు సీరాడి త్నైమవస్త్రములఁగట్టి

దర్శబృసినొప్పి కుశపవిత్రంబుఁబెట్టి

శిరమునందు మంత్రమునఁ బ్రోక్షించుకొనియు.

౧౨౦

ఆ॥ మనమునందు నతని మఱిమఱి దలఁచుచు నందనములఁజేసి పాపహరము

త్నైమకరమునైన శ్రీబలకవచంబు నిటు ధరింపవలయు నిభవురీంద్ర! ౧౨౧

సీ॥ బ్రహ్మాండవిభుఁడును బరమేశుఁడునగు గోలోకనాథుఁడు నన్ను సాకుఁగాత

సేనాచయంబులన్ సీరి రక్షించుత హలి యుద్ధమున గెల్పు నలుపుఁగాత

ముసలి దుర్గంబులన్ బ్రోచుత వనములన్ సంకర్షణుఁడు నన్ను సాకుఁగాత

యమునావిభేదనుం డవ్వలఁ బ్రోచుతఁ గాలాంబరుఁ డగ్నిఁ గాచుఁగాత

తే॥ ననిలమందు రాముండు గాపాడుఁగాత బలుఁడు నింగిని బ్రోవుత వారిధుల న

నంతుఁడును రక్షసేయుత నగములందు వాను దేవుఁడు బ్రోచుతఁ బ్రత్యహమును

సీ॥ వాదమున సహస్రవదనుఁడు బ్రోచుతఁ గామపాలుఁడు వెతన్ గాచుఁగాత

గామమునన్ ధేనుకామిత్రుఁ డోముతఁ గలనున ద్వివిదారి గాచుఁగాత

బిల్వలారియు నాసఁ బ్రీతినిం బ్రోచుత గద రాహిణియుఁడు గాచుఁగాత

మోహమునన్ జరాపుత్రారి బోచుత నుదయాన పృష్ఠీందుఁ డోముఁగాత

తే॥ ప్రాహ్లామున మధురావతి రక్షసేయుఁగాత మధ్యాహ్నమున గోవకసఖి డోము

తన్ స్వరా ట్టపరాహ్లాన దయనుగనుత సాయమున ఘణిపతియును సాకుఁగాత.

ఆ॥ త్వవఁ బరాత్పరుండు గాచుత సర్ధరాత్రమునఁ గల్వమున దురంతబలుఁడు

గాచుఁగాత నాల్గకడలఁ బ్రలంబారి గాచుఁగాత నన్ను గరుణతోడ. ౧౨౨

తే॥ నాల్గువిదిశలన్ రేవతీనాథుఁ డోముఁగాత యాదవేంద్రుఁడు క్రిందఁ గాచుఁగాత

నూర్ధ్వమున బలభద్రుండు నోముగాత నెల్లయెడలఁ బూర్ణుండు రక్షించుగాత.

క॥ కురుధరణీరమణా! యిది సురనర్దైతేయభీతి శోకహరంబున్

దురి తేంద్రనతత్త్వివైశ్వానరమగు బలకవచమంచు నమ్ము మనంగన్. ౧౨౩

తే॥ కారవేశ్వరుఁ డిట్లనె ధీరవర్య! యట్టి పంచాంగమంచున నైదవదిగ

దగుసహస్రనామంబుల దయను నాకుఁ జెప్పమనఁ బ్రాడ్విపాకుండు సెప్పె నిట్లు

ప॥ ఈ సహస్రనామస్తోత్రమహామంత్రంబునకు గర్గాచార్యుండు ఋషిగను,
ననుష్టుభంబు ఛందంబుగను, సంకర్షణపరమాత్మ దేవతగను, బలభద్రుండు
బీజంబుగను, రేవతి శక్తిగను, ననంతండు కీలకంబుగను నొప్పు. ఇది ముందుగా

“స్ఫురదమలకీరీట” మృను శ్లోకంబుతో ధ్యానించి “బలభద్రీయను” నామంబు మొదలుకొని “శుభాస్పద” యను నామంబువఱకుం గల వెయ్యింటిని జపింపం దగు. ఈ స్తవంబు నూరుమాటులు జదివినవాడు విద్యావంతుండగు. నిత్యంబును బలించువాడు డాయశ్శ్రీయశోబలంబులను జక్కగాఁ బొందు. గంగాతీరంబుననో దేవాలయంబుననో వెయ్యిమాటు లిది పారాయణంబు గావించిన జగన్నుతబలిష్ఠుండగు. పుత్రాగ్ని పుత్రీవంతుండగు. కోడి నిరోగియగు. బద్ధుండు విముక్తుండగు. ధనార్థి ధనవంతుండగు. దీనిని యథావిధిగాఁ బురశ్చరణంబుఁ గావించి పదివేల మాటులు జపించి స్వర్ణతర్పణగోదానంబులను నల్పి బ్రాహ్మణసంతర్పణంబులు గావించిన పుణ్యం డఖండభూమండలవిభుండై మండలేశ్వరపూజలం బొందుచు నలంకృతంబగు మత్తేధంబు బహిర్ద్యూతంబు నలంకరింప నక్షత్రైశ్వర్యంబులతో నొప్పారుచుండు. నిష్కారణంబుగా కేవలచేవకీవతిక్రితాఱకు దీనిం బఠించినవాడు మేరుసమాననిజాఘకౌఘంబుల దూరీకరించి స్వస్థుఖంబుల ననుభవించి యంతిమం బున గోలోకంబు జేరంగలండని నచింప దుర్యోధనుండు పరమానందభరితుండై నిజగురువరునకు విధివిధానంబుగా నర్చింపఁ బ్రాప్తిపాకుం డాశీర్వదించి యతని వీడ్కొని నిజాశ్రమంబున కేగె.

౧౨౮

అ॥ ఇలను నెవ్వఁ డిట్టి బలభద్రఖండంబు వినునో వాడు సర్వవృజనములను దత్తేణమున విడిచి ధర్మార్థకామమోక్షములఁ బొందఁగలఁడు జనకరాజ !

ఉ॥ మేరుసమానధీర ! మణిమిశ్రితకాంచనభూషణాంచితా

కార ! సుపర్వవైరికులఖండనవీర ! మహాసముద్రగం

భీర ! యథాకౌఘదూర ! వనబృందవిహార ! పరా ! పయోఘృతా

హార ! స్వభక్తదూషిపరిహార ! ధర్మారమణీమనోహరా !

౧౩౦

కాంతివృత్తము. దేవాదిజనావన దివ్యకరా ! గోవిర్ధననామక గోత్రధరా !

శ్రీవత్సమనోహర సిద్ధికరా ! గోవిష్టవభాసుర గోపవరా !

౧౩౧

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమవవిత్రాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చిపుకుల

కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ

సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్య

నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే

యాప్షయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన

శ్రీగర్గభాగవతం బందలి

బలభద్రఖండము

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గ భాగవత ము

విజ్ఞాన ఖండము

స్వకథ క్తసాఖ్యకర్తా !
సకలబ్రహ్మాండభర్త ! సర్వోద్ధర్తా !
శకునిముఖాసురహర్తా !
ప్రకటికృతవిశ్వమూర్తి ! రాధాకృష్ణా !

౧

వ॥ అనవుడు బహులాశ్వుండు నారదమహర్షి కిట్లనియె.

౨

తే॥ అమరమునివర ! యెట్టిమార్గమున నేను కృష్ణభక్తుడనగుదునో యెఱుంగఁబలుక
వేడుచుంటిని నావుడు విబుధమాని పార్థివేంద్రున కిట్లు చెప్పందొడంగె.

౩

క॥ జనకా ! మును వ్యాసముఖంబున వినిన సుభక్తిమార్గమును జెప్పెద నా
ఘనవంధను శ్రీకృష్ణుండు గనుపడి కోరికలఁదీర్చు త్కౌతలనాధా !

౪

చ॥ సరసిజనేత్రుడైన హరి సంద్రమునందు భుజాబలంబునక
బరుసని శంఖునిక గెలిచి ద్వాదశయోజనవిస్తృతంబుతో
వఱలెడి ద్వారకాపుర మపారకళావిభవంబు లొప్ప ను
ధరణ మొనర్చెగా యట సుధర్మమహాసభ యొందు రాజులున్.

౫

— † వ్యాసుం డుగ్రసేనుదరి కరుడెంచుట † —

సీ॥ వైడూర్యములతోడ భాసిలుకంబముల్ బద్ధురాగంబుల వఱలు ధరణి
విద్రుమంబులచేత వెలుంగు సోపానముల్ బచ్చలఁదగు బహిర్ద్వారములును
కాలమేఘతటిత్పికాశభాసురములై కుదిరికగానున్న కుడ్యములును
మూక్తావితానముల్ మొనరు పొన్నద్దియల్ శ్రీకరానేకపద్మాకరములు

తే॥ నఖిలసుమఫలసహితంబులైన ధ్రోవ్య సర్వతోభద్రనందన చైత్రరథవ
నములు గంధర్వవిద్యాధరమహిళాకదంబకం బా సుధర్మను దనరుచుండు.

౬

తే॥ అద్ది దశయోజనాయతం బైదుయోజనములయెత్తును గల్గి పెక్కెములఁ బొంది
తనుఁ బ్రవేశించువారి కృందార కేంద్రసమఘనతనొప్పవటుల నలుపుచుండు.

అ॥ అందుఁజేరునట్టి యనఘనకున్ మూడు జగములందునున్న చాతురికగు
నెవ్వఁడందునుండు నెందాఁక నందాఁక నూర్చిపట్టుమతిని నొందలేదు. ౮

తే॥ అందు నొక్కమూలకు నేఁబడాటుకోట్ల యాదవులు సరిపోయి రత్యద్భుతముగ
సానుచరుడగు శ్రీకృష్ణుఁ డందు నొప్పె నతని వర్ణింప నేరికి నలవియగునె ?

చ॥ ఒకతటి నామహాసభ యదూర్భువులందఱు సుట్టి కొల్పఁగా
సుకముగ వందిమాగధులు నూతుండు సన్నుతిసేయ యాదవ
ప్రకరపుఁ డుగ్రసేనుండు దివంబున వచ్చెడి వ్యాసుఁ గాంచి కా
తుకమున గద్దె డిగ్గి వినతుల్ బాసరించి సవర్య సల్పియున్. ౧౦

తే॥ మంచి సింహాసనంబు వర్పించి మానినర్య! మజ్జన్మమందరవంశదాన
యజ్ఞపట్టణప్రాభవాస్యఖిలవిధులు సఫలమయ్యె మీరాక సీసమయమందు.

క॥ అనఘ! సదానందచుయులయిన మీతేమంబుఁగూర్చి పృచ్ఛించుటకున్
బనిగొనఁజాలని నాకీ రనుకంప వచించి యేదో హాయిని నిడుడీ! ౧౧

క॥ ఎచ్చట నెచ్చటఁ ద్వాదృశ సచ్చరితలు దిగుచుండొ! సకలమునీంద్రా!
యచ్చట నచ్చట నిహపర ముచ్చయసంసిద్ధి గలుగు భూజనములకున్. ౧౨

తే॥ మఱియు మీబోఁటివా రెందుఁ గరుణ నొక్క
క్షణము నిలుతురొ యందు నా జలజనాభుఁ
డొప్పునని చెప్ప నితర సౌఖ్యోత్కరంబు
జెలఁగితిరుటం చేను చెప్పనలెనె ? ౧౩

చ॥ పరమమునీంద్ర! సర్వవిభవంబులతోడ వెలుంగు ద్వాదశ
పురమిపుడేలుభాగ్యమును బొందుట కాదిని నే సవాదులక
సరిగనొనర్చియుంటినొకొ? సత్యవతీసుత! త్వాదృశుల్ ధరా
మరులు మదాలయంబునకు మాటికి వత్తు రదేమిపుణ్యమో! ౧౪

తే॥ ఇవ్వి నాకు లభించుట కేమహాసుకృతము లొనరించియుంటినో యెఱుంగ నైతి
గావునన్ బరావరవిదగ్రణులు మీరు దెలియఁజేయ వేఁడితిని బృక్షీసురేంద్ర!

ప॥ అనవుడు వేదవ్యాసుం డుగ్రసేనా! నీవు ధన్యుండవు. నీప్రశ్నంబు నాకభి
మతంబయ్యె. పూర్వజన్మంబునం దీవు మరుతుండను క్షత్రియుండవై నిష్కారణఁ
బుగా విష్ణుప్రీతికొఱకు విశ్వజిద్యాగంబు మహావైభవంబుగా నొనర్చితివి. అద్దాని!
మెచ్చి శ్రీకృష్ణుం డప్పుడు నీకుఁ బ్రసన్నుండయ్యె. భక్తవత్సలుండగు భగవంతుండ
భజించు భక్తులకు ముక్తి నొసంగునుగాదే, తత్సుకృతబలంబుననే యీ జన్మంబున

ససంఖ్యకోటిబ్రహ్మాండవిభుండును గోలోకేశ్వరుండును బరాత్పరుండును బరిపూర్ణ తమానతారుండు నగు శ్రీకృష్ణుండు ముక్తియొసంగ వచ్చి నీకు పశుండై నీ యింట వెలుంగుచున్నవాడు. నీ భక్తియోగం బనితరసాధ్యంబని యెఱుంగుమన నాతండు మిక్కిలి సంతోషించి నమస్కరించి కృష్ణుని నమ్మహాముని నిట్లడిగె. ౧౬

—♦ లోకకర్మగతి నిరూపణము. ♦—

తే॥ కారణబలతోఁగూడు కర్మములకు నెట్టిగతిగల్గు? లక్షణం బేది వాని కొప్పు? వాని భేదములెన్నియున్న? వివిధవలికి నాసంశయంబును బాపు మార్య!

క॥ అనవుడు వ్యాసుం డిట్లుల ననె సత్వరజస్తమోగుణాచరితకృతుల్ సనిమిత్తంబులు మది ఫలమునుగోరక చేయు కృతులొ మూలరహితముల్.

తే॥ అందు సనిమిత్తకర్మంబు లఖలబంధనముల నిడు నిర్నిమిత్తకర్మములు మోక్ష మిచ్చుచు దత్తిగుణములు ప్రకృతిభవములు దన్మయం బీజగంబని తమి నెఱుంగుమ.

తే॥ నీరజాత్ముఁ డీజగమందు నిండెడివికి సాత్వికులు బోవగలరు రాజసులు మనుజు ధరకుఁ జనెదరు తామసుల్ నరకమునకుఁ జనఁగలరు నిర్గుణుల్ హలిఁ జనెద రాస్థ.

సీ॥ పంచాగ్నితప్తులౌ పరమమునీందులి సప్తర్షిలోకంబుఁ జనుచునుండు) దండత్రయంబును చాల్చిన సంయముల్ సత్యలోకంబును జనుచునుండు రహ్మాంగయోగంబు లాచరించినయతుల్ జనలోకమునకును జనుచునుండు) యజ్ఞముల్ నల్పిన పౌజ్ఞవరేణ్యులు శకలోకంబును జనుచునుండు)

తే॥ చాత వోవును జంద్రమస్థానమునకు ప్రతియు నేగును భాస్కరపదమునకును సత్యసంధుండు వారుణజగముఁబొందు క్షేత్రయాయు లగ్నిపదంబుఁజెందు మఱియు

క॥ పితరుల సర్వవిధంబులఁ బ్రీతిదినమును బూజసేయు పౌజ యట్టి త్విషాం వతిదక్షిణపంధను జని సిత్యలోకముఁ జేరఁగలదు విభవయతందై. ౨౩

అ॥ విష్ణుపూజకుండు విష్ణుపదంబొందు సాంబధక్తుఁడొందు శైవపదము పరమధక్తితోడఁ బంచాయతినపూజ నలుపు స్మార్తుఁడరుగు స్వర్గమునకు.

తే॥ మఱియు బ్రహ్మను బూజించు మానవుండు దక్షముఖిసితామహుల పగంబుఁబొందు యక్షరాడ్భక్తుఁ డొందును యక్షపదము భూతపతిధక్తుఁ డొందును భూతపదము. ౨౪

క॥ మఱియెవఁ డేసురఁగొలుచునొ కరముగ నాతండు తజ్జగంబును బొందున్ ధురితనిరతులగు కుమతులు నరకమునన్ నొచ్చుచుండు) న్యాయవిచారా!

తే॥ ఎల్లవారలు బొడవై నెల్లలోకములు ననిత్యంబులని నీవు దలచుచున్నావు!
యిట్టి బ్రహ్మాదిలోకంబులేగుచుండు వచ్చుచుండును బలుమారుఁ బాఞ్చవేంద్ర!

తే॥ శాశ్వతంబులుగాని యా న్నర్మకృతజగములను వారలు న్ననుకృతములు నశించి
న త్రుటి గ్రమ్ముఁ గొందికి సవయచేగుడెంచగలరని నీవు గుఱైఱుఁగు మనః!

క॥ కావ్యచంద్రబికిరంబును శ్రీవిష్ణుప్రతికృతికృతఁ జేయఁగవలయున్
భూవర ! తత్కృతిఫలమును భావమునను గోరవలదు ప్రతిమనుజుడున్. ౨౯

తే॥ ఫలరహితఁడగు భక్తుడై పరమహంస
సేవితం బభయమునగు శ్రీహరిపద
ములను జ్ఞానవైరాగ్యసంకలితమకినిఁ
బ్రీతిలక్షణవాణితో వేడవలయు

30

అ॥ అల్ల భక్తవర్మఁ డెల్లలోకంబులఁ బ్రసన్నముగ క్షణమునఁ బాడుఁజేయు
మృత్యువేగి యెందు మిత్తనిబొందునో యిట్టి గోజగమున కరుగఁగలఁడు 31

క॥ అనవుడు యదువిభుఁ డిట్లనె మునివర ! బ్రహ్మాదిలోకములు పునరావ
ర్తసముగలవంచు మీముఖమున వినుట విరక్తి నాకుఁ బుట్టెనుబమ్మి! 32

క॥ మఱియును గోలోకంబును బరమంబు ననశ్వరంబు బద్ధాత్మనిమం
దిరమని యెఱిగితి నది యెటవలలునో? కరుణించి చెప్పుమ! యన నామునియున్

సీ॥ మా॥ ఏ మహావిష్టప మెల్లబ్రహ్మాండంబులకు బహిష్కర్తనినిఁ కెలంగుచుండు
యే జగతికై రాధి కేశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణచంద్రుడు వసియించుచుండు
నేభవనంబునఁ గృష్ణ తేజోభవపార్షదుల్ విసతులై పరగుచుండు
రేదికామమదకోపాదు లేమాత్రముఁ జొరనీక దీప్తితో నజలుచుండు
యేది జరామరణాదిశూన్యంబయి భక్తనిత్యపక్షై పబలుచుండు
నెందు నేదైనను నేగి మరలిరాక యానందమొప్పంగ నధివసించు
నేది వేదాదుల కిట్టి దట్టిదియని పలుకగా లవమేనిఁ దెలియఁబడదొ
నే జగమందున నినచంద్రవహ్నులు నెంతమాత్రము ప్రకాశింపలేరొ

తే॥ నెద్ది క్రీకర మెది నారదేవతమము నెందుఁ బ్రకృతిగుణంబులు నెఱుంగఁబడవొ
యేది బ్రహ్మర్షి రాజ్ఞి కృష్ణభక్త లోకసన్నత మద్ది గోలోక మనఘ! 33

వ॥ అందుఁ బంచాశతోక్తియోజనవిస్తృతంబును, శతకోటియోజనవిలంబి
తంబునునై చరాచరంబులతోఁ గూడిన యీ బ్రహ్మాండంబు పరమాణువుగా గను
పడుచుండు. ఇట్టి పనేకబ్రహ్మాండంబు లొప్పురు. నిష్కారణంబగు భక్తినిఁ బ్రేమ
లక్షణవాక్యంబులతో నా పరాత్పరుఁ గొలుచు భక్తుం డా మహాలోకంబుఁ బొంది
మరలిరాక సుఖించుచుండునని చెప్ప నుగ్రసేనుండలరి బౌదరాయణున కిట్లనియె.

—॥ నిర్గుణభక్తియోగ సర్వనము. ॥—

- ఆ॥ భక్తియోగ మెన్నిభంగులనున్నదో దేనిచేత దేవదేవుడైన
కృష్ణుడలరి గోచరించునో కనులకు? నద్ది సెపుచు నాకు ననఘచరిత! 3౬
- చ॥ అసవుడు వ్యాసుఁ డిట్లచియె హర్షము నాకుఘటిల్లె నిప్తు నీ
మనము ప్రశంసనీయమునుచూ యది సాపహరంబు గావునక
విను మలభక్తియోగము ద్విభేదములక సగుణంబు నిర్గుణం
బనియు వచింపఁగాఁ జెలఁగునంచు నెఱుంగుచు! యాదవేశ్వరా! 3౭
- ఆ॥ అందు సగుణభక్తి నైకలక్షణముల వఱిగు నిర్గుణుడు భక్తి యేక
లక్షణంబుతోఁ జెలంగును ద్వారకానగరతిలకపాలనచ్చిధాన! 3౮
- ఆ॥ బహువిధయుత సగుణభక్తి గుణంబులఁ ద్రివిధభక్తులగుదు రవితథవిధ
నట్టి భక్తవరుల నానుపూర్విగ నీకుఁ జెప్పఁచుంటి వినుచు! లప్పకుండ 3౯
- సీ॥ రుద్దంభమత్సర క్రూరదృష్టుల హరిక దలఁచెడివారలు తామసులని
యాయురై శ్వర్యాదులభిలషించుచు హరిక బ్రాంకించువారలు రాజసులని
సమభావకృతినాశ సాయజ్యముల్ గోరి శౌరి వేఁడెఱవారు సాత్వికులని
తెలిసికొనుమ! యింక దెలివిని జిజ్ఞాసఁ బీడను నర్థి నా విష్ణుమూర్తి
- తే॥ వేడుదురనియు నెఱుంగుమ! వెండి యీవు నిర్గుణంబగు భక్తిని నెగడు లక్ష
ణము వచించెద సావధానముగ వినుమ ద్వారకాపాల! శ్రీకృష్ణ భక్తలోల!
- చ॥ జలనిధిలోనఁ జేరి యనిశంబును బాతెడి గంగకైవడిక
ఫలరహితం బఖండము నసారము హేతువిహీనమౌచు ని
మ్ముల నెది యీశ్వరుండు పరిపూర్ణతముండగు కృష్ణుఁజేరుచుక
నిలుచునొ యా మనోగతియ నిర్గుణభక్తియటం చెఱుంగుమా! ౪౦
- క॥ మఱియును నిర్గుణభక్తుల సరణిని వివరింతు వారు సమ్రాట్పదవిక
సరవరవిభుతయు నణిమామృతభూతుల దేనిఁగోరవో యదుపర్యా! ౪౧
- తే॥ మెచ్చి శ్రీహరి సాలోక్యమిచ్చినప్పటికిని సత్సంగసమ్మదప్రకృతబుద్ధు
లైనవారలు గైకొన నభిలషింపరంచు నీవెఱుంగుమ యాదవాధినాథ! ౪౩
- క॥ ఆమాధవుఁ డాదృతితో సామీప్యఁబిడినఁ “దాము సన్నిధినున్నక
బ్రేముడి నిట్టులఁ గనఁడని యాముకొనరు దానిఁగొనఁగ నా భక్తవరుల్
- క॥ శ్రీరమణుండు దివ్యంబగు సారూప్యంబిడినవారు సములమను నహం
కారమునఁ దాము హరిసేవారతి విడఁగలమ”టంచుఁ బట్టరు దానిక ౪౫

క॥ ఘనసాయుజ్యంబు లభించినఁ దద్భక్తాః స్వామిసేవకథానం
బు నశించగలదటంచది మనమునఁ గాంక్షింపఁబోరు మానవనాథా ! ౪౬

క॥ కీరులు నిరపేక్షులు నిర్వైరులు సమవర్తులైన భక్తులు ముక్తి
మీఱుచు లోకపదగ్రహకారములై చెలంగగలరు తొంటిని భూవా ! ౪౭

తే॥ నైఋతేత్యనుహానంద నన్యపదము గాంక్షలేని తద్భక్తులు గాక యెరులు
గాంచగలరొక్కొక్క? సుమరమాకర్షి నానగాక కన్దోయివాసన గాంచగలదె ?

క॥ రసమునుజేసితి హస్తము రసరుచి గుఱెఱుగనట్లు సృష్టితనకాముల్
ససిగ నిరపేక్ష మురమును నిసుమంతయు వెఱుంగలేరు పృథ్వీనాథా ! ౪౮

చ॥ అల్లభక్తియోగ మాత్మంతికపదంబటంచుఁ దెలియుమింప నన్తినెవని
ధంబులుగఁ జెలంగు దానిని నుడివెద క్రేడ్లతోడి వినుమ! సత్యకీల ! ౫౦

తే॥ స్మరణకీర్తనశ్రవణసచ్చరణసేవ
నార్చన వినతిన్నేహదాస్యాత్మదాన
ము లన నవిసెల్లు నీ భక్తిఁ గలుగువాఁడు
ధాత్రిలో దుర్లభుఁడుగాడె ? దలఁచిచూడ. ౫౧

—* భక్తమాహాత్మ్యము. *

ఉ॥ యాగవనాథ! యీ నవవిధాత్మకభక్తిని గన్నవారు ప్ర
హ్లాద శుకుల్ బక్ష్మితుఁడు నష్టిజయుక్ బృథునామభేయన
మ్మోదియు గాందిసినుతుఁ డిమోఘబలానిలసూతి పార్థుఁడుక్
యాదవవర్ణుఁ డుద్ధవుఁడు నట్టిబలిప్రభుఁడావ్రజాంగనల్. ౫౨

తే॥ అంచుఁదోచెడు నుగ్రసేనా ! యెవండు
విబుధవరులచే సత్కథ వి నెడికోర్కీ
సములతో మైత్రి హేనులక్ సత్కరుణయు
గలిగిఁజలఁగునొ యవ్వాఁడె ఘనబుధుఁడు. ౫౩

మ॥ మఱి యెవ్వాఁడు చతుర్భుజాంఘ్రియుగవద్భృంగమో యెవ్వఁడా
హరిసందర్శనలాలసుండా యెవఁడా యంభోజనేత్రుక్ మనో
హరుని బ్రోషితభర్తృకావిధముగా హాళిక్ నిరీక్షించు నా
నరుఁడే భాగవతాగ్రగణ్యుఁడగు భూనాథా ! ప్రశంసార్హుఁడై. ౫౪

తే॥ ఎవఁడు “హరి ! రామ ! గోవింద ! కృష్ణ యంచుఁ
బులకరింప దేహంబు గన్నులను సమ్మ
దాశ్రులొలుక మధురవాణి హరిని సతము
దలఁచు సతఁడు భక్తశ్రేష్ఠుఁ డలఘుచరిత ! ౫౫

వ॥ అట్టి భక్తపరేణ్యులు భూవభస్మలానిలాసలనలిలజ్యోతిర్గణంబులందు నా శ్రీకృష్ణదేవుని గాంచుచుందురు. ఆ పరాత్పరుండు తన్నుఁ దలంచినపుడెల్ల యా భక్తులకుం బ్రసన్నుండగు. ఆ సదానందమయం గాంచి వారొకపరి నానందంబుతో హసించును. ఒకమా టుగ్గడించును. మఱియొకతడవ నగ్గించును. ఒకసారిఁ బరుగిడుదురు. ఒకతరఁగంబున నాడుదురు. మఱొకతఱిం బాడుదురు. వెండియు నొకసమయంబున మిన్నకుంచురు. ఇట్లు నానావిధంబులుగా వార లభివందించుచుందురు. కాలయములు సైత మవ్వారిని దండింపలేరు. కామోదకీగద యెడిమదెనను, సుదర్శనచక్రంబు గుడివైపునను ముందు శార్ఙ్గంబును వెనుకఁ బాంచజన్యంబును మఱియు నెల్లెడల నందకశతచంద్రాద్యాయుధంబు లొప్పి యా భక్తులంగాచు. వారి శరంబున కాతపంబు దగులకుండఁ బెదెన మహావద్మం బాచ్ఛాదించియుండు. గరుత్మంతండు నిజపక్షానిలంబున, దచ్చిమస్వేదంబార్చు. ఈ భక్తు లే యే ప్రదేశంబుల కరుగఁ దలంతురో గమనించి యా హరి ముందుగాఁ బోయి నిజపదపద్మరజంబులచే నాచోటులం బవిత్రీకరించు. వీరలున్నయెడ సమస్తతీరంబులును గలవు. ఆధివ్యాధు లీభక్తులను దాదపులం గాంచి పరుగిడఁదొడఁగు. వీరికి నదీనదవనధిపర్వతాదులు సుఖమార్గంబు లొసంగు. ఈ మహాత్ములు నివసించిన ప్రదేశంబున మృతుండైన వాఁడు పాపసూరియైనను విష్ణుపదంబు బొందు. ఈవిరక్తభక్తదర్శనంబు పుణ్య హీనులకు దుర్లభంబు. వీరు జనించినకులంబు కల్మషసంకులంబైనను విమలంబగు. ఈ మహామహులు తండ్రివైపునఁ బదుగురను, దల్లిదెనఁ బదుగురను, నాలివంకఁ బదుగురను నిరయంబునుండి యుద్ధరించి కృతార్థులం గావించురు. వీరి పుణ్యవిశేషంబున వారికి సంబంధించిన దాసదాసీమిత్రత్రుభారి వాహగణంబును, గృహపక్షిపిపిలిక మశకకీటపతంగంబులును, నబ్రహ్మణ్యంబులగు సౌవీరకీకటదేశంబులు నసంస్కృతంబులగు మ్లేచ్ఛాదిదేశంబులును ధన్యతం గాంచు. తీర్థయాత్రాయజ్ఞసాంఖ్యయోగాదులను గావింపకపోయినను నీభక్తసంగతిం గాంచినవారు ధన్యతములు. గాఁగలరని యెఱుఁగుమన నుగ్రసేనుండు విని సంతోషించి క్రమ్మట నమ్మునీంద్రుని కిట్లనియె.

—* భక్తుత్కర్ష వర్ణనము. *

తే॥ ఓ పరాశరపుత్రకా ! యు త్తమహరిభక్తలభ్యసాయుజ్యంబు పరమశత్రువైన దంతపత్నిన కేవిధానఁజిక్కె ? జెప్పటకు మ్రొక్కుచుంటిని శిరముతోడ.

చ॥ అనఁగ వసిష్ఠనప్త యిటు లాడెను యాదవనాథ ! నీది నా దను విషమత్వ మారయ గుణాన్వితజీవున కొనుగాని చిద్ధనపరమాత్మ కంటదని గట్టిగ నమ్ముమ ! యెట్టిరీతివైనను మన మాపరాత్పరు మనంబునఁ గూర్చునాను బూర్తిగాక. ౫౬౮

క॥ భయమునఁ బ్రియముననో యప్రియముననో మనము హరినిఁ జెట్టినవారల్ బ్రయతులగుచుఁ దప్పగ తన్మయతను జెందంగలరు మానవనాథా ! ౫౬౯

శ॥ చెలిమిని నందయశోదామలు ననుజేచప్రభృతి యమప్రాజ్ఞవశే
ణ్ములు కామంబున గోపీవలదాక్షులు బొంది రట్టి జలదాతాక్షుల. ౬౦

తే॥ త్వత్సత్వంబును కింసుందు భయముతోడ నక్షరిం బొందెఁ గిన్న నీ దంతవక్త్రం
డట్టిశిశువలముఖులు నా యచ్యుతుడని పీల్చెక్త్రంబుచేఁ గంటి రారమేశు.

తే॥ సాహస్యంబును నిర్జరనయమియును నేను తత్సర్వభంగంబిమి నిశ్చయముగ
నెట్టిభావంబుచే నెచు గృహ్యవైనిఁ జెత్తిమును నిరంతరమును జేర్పవలయు.

సీ॥ ప్రథమదనుజులైన మధుకై బభులు హిరణ్యాక్షుండు మఱి హిరణ్యకశిపువును
వత్సాసుధేనుక బక కేళి పూతినా శంఖద్రుంధాది సాహ్యములు
లంకాధిపతులు బలాశనరులగు రావణ సంభంధులు వైరమునను
బాణ విభీషణ ప్రహ్లాద కుహ్యక కలిముఖుల సర్పహవానమునను

తే॥ తత్పరేష్వరాకృతిగుణాదార్యకౌర్యజ్ఞై ర్మహిమల నిరములం దలంచి తలంచి
యామహాత్మనిఁ ద్రీతినే యరములును లేనియ్యులం బొందినో మానసియ!

మ॥ సనకాద్యత్రిపరాశరాసితశుకల్ సాంఖ్యాయనండుక వసి
ష్ఠనిలంపర్తి బృహస్పతిప్రముఖులౌ కౌర్యంఘ్రేపద్మంబులక
మనముక భృంగముభంగిగా నిలిపి కామంబేమియుఁ లేకయే
యనిశంబుక వినుతించుచుక ధర నటాట్యుక సల్పుచుండ్రాస్తతోక. ౬౧

చ॥ మఱియును నంబరీషయతి మైథిలనాథులు నుత్తలాంగులుక
భరతయదు శ్రియవ్రతదివస్వతిపుత్రులు హేతుహీనులై
యజగోజ వీచుచుక బరమహంసలబోలి యనారతంబు త
ద్ధరిచరణారవిందనుధ నానుచు నాలుచుఁ దిగ్గుచుండ్రులక ౬౨

ఆ॥ మఱి యహల్య శబరి మంజోదరీ ద్రుపదసుత లత్రిభార్య తార కుతి
లోను భక్తురాంధ్రు మాని కామంబును బరమహంసలవలెఁ బ్రధితలైరి ౬౩

తే॥ వాలిసుతవాతసుత జాంబవ ద్ధుడ జటామువులును సుదాములు వాయకుండు
వెండి సుగ్రీనకాకభుశుండిముఖులు కృష్ణసుగతి భవ్యత నెసఁగిరియ్య! ౬౪

ఉ॥ ఆ నిఖిలాండనాయకుని నచ్యుతు నిర్మలభక్తి దక్క యా
దానిజపాగ్ని హూత్రసవధర్మతపశ్శృతిపాక తీర్థముల్
గాని యమవ్రతాదులునుగాని మహద్భుతయోగసాంఖ్యముల్
గాని మతెట్టిగొప్పకృతిగాని నశంబున నెల్లుజాలునే ? ౬౫

చ॥ స్రవనవక్రీయానిగ మపాతయమాదితపస్వధర్మక
ర్మతతినుతీర్థవర్యటనమృత్రమహాజపయోగసాంఖ్యస
త్కృతులనుజేసినంత ఫలమెంతయు దీనికి నబ్బుగాని య
వ్వి తదమలోరుధక్తిఫలవిస్తృతినొండఁగఁజాల వెప్పుడున్ ౬౬

ఉ॥ త్సారమణా ! తలంప నరకప్రకరాన్నితకాలపట్టణో
ధారిణి దుఃఖశుష్కృతిగదానృతసంస్మృతిఘోర సాగరో
త్థారిణి యింద్రియాజ్జితకృతాంతవిహారిణి కృష్ణపాదస
త్కారిణి విశ్వరూపిణిగదా ! యల నిర్మలభక్తి యెల్లెడన్. 20

చ॥ ప్రాప్తినివలకృష్ణభక్తిలత ప్రాప్తనసత్కృతులన్ జనించి మా
ధవవరదర్శనాదిరిసధారల వృద్ధిని బొంది పుణ్యప
ల్లవఫలభారనమృత సెలంగ వసంతేడు దివ్యవంచమీ
దివసముఖంబునన్ జగతిఁ దేజరిలున్ బరమోత్సవంబుతోన్. 21

సీ॥ సమ్మోహకాలాభ్రజాలమధ్యస్ఫురద్ధానసాదామినికరణిఁ దనరి
శాస్త్రార్థదర్శనాన్మంచయపదదీపికా ప్రకారంబునఁ గ్రాలుచుండి
జయరూపకార్తిక సంస్ఫురద్దీపావళులతోడ సాగనుగా వెలుంగఁదొడఁగి
సత్వరజస్తమ స్సంహార కార్యసమర్థత నాఖ్య నస్వర్థపఱచి

తే॥ యొప్ప విజయదశమి యట్టి యుత్తమవారి
భక్తి విజయంబుఁ జాలుచుఁ బ్రజలకెపుడు
నుత్సవంబులఁ బొందుచు నుర్విమీఁద
వెలుచుండెను యాదవోర్వీనరేంద్ర ! 22

తే॥ సాంఖ్యయోగదండములు పార్శ్వములఁదగ
గుణవిభేదకీలంబుల కోటు లొప్ప
భక్తి నవవిధానములు సోపానములుగ
జెలంగ గోలోకనిశ్చేషి వెలుంగు నధిప ! 23

వ॥ అంత నుగ్రసేనుం డానందంబు బొంది వ్యాసమునీంద్రున కిట్లనియె. 24

క॥ కర్మతపగుడగు గృహి యే ధర్మమునన్ జేయవలెనా తద్ధరిసేవన్ ?
నిర్మలభక్తిరహితుఁ డా ధర్మాన్ని హరిని నెట్లు దర్శించునాకో ? 25

తే॥ వ్యాస ! నిజభక్తి యభివృద్ధిపడని యపుడు
మనుజుఁ డేమిసేయఁగనలె మాధవుఁ డల
వారి నెట్లు ప్రసన్నుడై వరము లిచ్చి
ధన్యులుగఁ జేయునో నాకు దయను జెపుము ! 26

—* హరిమందిర ప్రతిష్ఠావర్ణనము. *

చ॥ అనపుడు వ్యాసుఁ డిట్లనియె యాదవనాయక ! లోకమందునన్
జనులకు నెట్లు సత్పురుష సంగతి భక్తి జనించు దానిచే
తనె తన భక్తి వృద్ధియగుఁ దప్పదు నీకికఁ గర్మ సేయఁగా
ననువగు కృష్ణసేవ పలుకాడెద శ్రద్ధగ నాలకింపుమా ! 27

చ॥ నమః డటిజాగహకతను నవ్యచరిత్రుడు సాధుమిత్రుడున్
సరసిజలోచనాంఘ్రియుగసన్నతతత్పరుడున్ సులీనుడౌ
గురుని నొనర్పఁచాఁ దొలుతఁ గొంకినచోఁ దనపుణ్యమేగు ని
ర్గురుడుగువాని యాననము చూడఁ గనందగ జేరికెప్పుడేక.

౭౮

ప॥ అట్టి సద్గురునిచలన విష్ణుసేవావధిఁ దెలిసికొని విష్ణుదేహోపరాయణుడై
సఖామండపాంగణ చతుశ్శాలాజాలకపలయంత్రాదిభానురంభగు హరిమందిరంబు
నుత్తరాధిముఖంబుగా నిర్మించి తోరణంబులను గలవడింబులను జిత్రవిచిత్రంబు
లగు యవనికలం గట్టి యందుఁ బీఠకంఠరహితంబగు నున్నతసింహాసనంబు నమర్చి
దానికి సచ్చిదానందనామంబును సాచారిత్రయంబుగాఁ గూర్చి యమూల్యంబులగు
పట్టుపుట్టంబులచేఁ దళితళలాడునదియు నలుగడలఁ దలగడలు గల్గినవియు గోమలం
బైనదియు నగు నొండానంబు తెచ్చింపఁనచగమంబుగా నేర్పఁపవలయు. తత్ప్రాం
గణమధ్యమంబునఁ దులసిమందిరంబుఁ గట్టవలయు. తత్ప్రమందిరంబుపూర్వార్థంబున
భద్రదేవిస్వయంబును సింహస్వయంబును గూర్చుండినట్లుగా లిఖంపందగు. తత్సవర్ణ
శిఖరంబున కెగునను దిగువను జక్కంబును ద్వారంబునందు హరినామంబులను
గుర్త్యోభయపార్శ్వంబులందు శంఖపద్మశార్ఙ్గంబులను నామందిరంబునకు దావలఁ
దూణిరంబును గుడివైపున బాణంబులను వెరుక నందకశతచంద్ర హలముగలాయు
ధంబులను తెచ్చింపఁనవృష్టభాగంబున గోకికాగోమండలంబులను దదారోహణంబు
లను గోమలంబున గవాటంబున జయవిజయంబులను దేహశిసి గల్పరువును స్తంభంబు
లందుఁ గల్పలతలును మణియు గోడలయందు పీలయినచోటులనెల్ల గంగాయమునా
పులిసబృందావనగోష్ఠస్సగోపికావస్తాప్రహరణ చిత్రకూటపంచపటీపరిత్యక్త జానకీ
హరణ రామరానణయద్ధ దశావతారచిత్ర) నరనారాయణాశ్రమ పురసప్తక గ్రా
మత్రియారణ్యనవకోషరననకంబులను జిత్రతరంబుగాఁ జిత్రింపవలయు. ఇట్టి నుం
దరమందిరంబునందు

౭౯

క॥ మురళీధరు వక్రీకృత వరదక్షిణచరణుఁ గృష్ణఁ బరమని నిజస

ద్గుహ స్తంబున శ్రుతిహితసరణిఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేయఁజను మేఘావీ!

౮౦

ఉ॥ పిమ్మట నొజ్జ నిల్వినత్రివిక్రమసుందరవిగ్రహంబు దాఁ

గ్రమ్మట నిల్పి భక్తిమెయి ఘాగ్రము తత్తులసీదశంబులం

దమ్మధువైరి దివ్యచరితాళి వినక జెవులా హరిప్రసా

దమ్మున జహ్వా యొప్పు సతతంబును సేవలఁ జేయఁగాఁదగుక.

౮౧

తే॥ అట్లు సేవించువాడు భక్తాగ్రగణ్యుఁడనియెఱుంగును! రాజసూయాశ్వమేధ

శతసహస్రములైనత మీ శౌరిసేవ కీడురావని నమ్ముమా! యిద్దచరిత!

- అ॥ మఱియు నెవ్వఁ డట్టిగురుని దర్శించునో వాఁడు కోటిజన్మపాపములను విడిచి యంతిమందు విష్ణుదూతాసీతరథమునెక్కి చనుఁ పరమపదంబు. ౮౩
- అ॥ పార్థివేంద్ర! నరుఁడు బ్రాహ్మ్యముహూర్తంబునందు మేలుకాంచి హరినిఁ బొగడి గురునిపేరుఁ దలచి కుంభినికొమ్మొక్కచుఁ బుడమిపైని నడుగులిడి కడంగి.
- తే॥ నీరుదాఁకి యాసనమునఁగూరుచుండి కరములుత్పంగిములయందుఁగ్రాల శ్వాస ముడి మఱి స్వస్తికాసనమందు నొప్పి జ్ఞానముదగ్గను వేసి యొజ్జను నుతించి.
- చ॥ అనులుఁడు వంశివేత్రధరుఁ డభగ్నిభండు కిశోరరూపుఁడుఁ గమలదళాయతాక్షుఁడు జగత్త్రయమోహనుడైన కృష్ణునికొ విమలమతికొ నతుల్ సలిపి వేడి యనంతరమందు బాహ్యదే శమునకునేగి శౌచమిటు సల్పెదగుకొ గృహి యోనరేశ్వరా! ౮౬
- సీ॥ మంత్రపూర్వకముగ మన్నున్మగైకొని యుడకగబుతో లింగ మొక్కతడవ గుడమును ముమ్మాటు బదిపరుల్ వామకరంబేడుపరులు కరములు రెండు మూఁడేసిపర్యాయములఁ బ్రతిపాదముకొ తొలనంబుల శ్రద్ధసలుపవలయు బ్రహ్మచారియు వనవాసియు దీనికి నినుమడిగా నాచరింపవగును
- తే॥ సలుమడిగ యతివర్కుఁడు సలుపదగుఁ దదర్థమును నిశ రోగిపాంథప్రతితి ద దర్థమును, స్త్రీపదజాలు తదర్థమాచరింపవలయును యాదవోర్వీశ ! యవల.
- తే॥ ఆయురర్థసంపదలఁ గాంత్యాదుల నిడ వృక్షరాజంబు వినుతించి విమలకాష్ఠ మొండుఁ గొని దంతధానన ముత్తిరమునొ పార్చిగనొ గూరుచుండి సల్పంగవలయు. ౮౮
- తే॥ అట్టి దంతధాననకార్యమందుఁ జనుఁడు శ్రీరికావటకార్పాస సింధుకాండ కంటకీ బ్రహ్మవృక్షదుర్గంధయుక్త తరువులను వీడవలెనని యెఱుఁగు మనఘ!
- క॥ శౌచాచారరహితమనుజాచరితకృతులును వ్యర్థమగు మఱి ముఖసా మీచీన్యవిహీనునకుఁ ద్రియీచారిమమంత్రఫలము లెనయపు సిదవక. ౯౦
- అ॥ రవిని సన్నుతించి ప్రహ్లాదముఖులైన విష్ణుభక్తవరుల వినుతినలిపి తులసిమృత్తుగొని యొడలఁబూసి దివ్యహా వారియందుమునిఁగి భక్తితోడ.
- సీ॥ యమునాదితేయాపగాష్టకపఠనంబు నాచరించి యల మాయాపురంబు కాశి నవంతిక కాంచీపురమా నయోధ్యా మధురాపురీ ద్వారకలను శంబలగామిసన్ శౌరిమందిరము నఖండనందిగామి కాశలమును సగ్రగణ్యమగు శాలిగామిగతమహాయోగ మర్చుదైవమిహోత్తమకురు

తే॥ హంగలోత్పలావర్తపుష్కలచరముల
పండకాటని హేమసంజయైంద్ర
నంబులై ఘోషంబులూమార్గవశముఁ జెప్ప
నారులు నముచ్చరించుచు జలశిమన్.

౯౨

ఆ॥ తేనునలముఁగట్టి చక్కగా స్వామితిలకములనుగట్టి దివ్యమైన
యష్టముద్రాకలను హానిని ధరియించి గంధర్వవాప్తి జూరకౌచములను.

౯౩

చ॥ ప్రేమాదిమందియిన తే॥ ఘంట వాయిచి జయశ్లోకములు బలికి కర
తలంబులఁ జఱచి యుత్తిష్ఠ! యుత్తిష్ఠ! యని గోవిందుని యోగస్థునిండి నేల్కొల్పి
తన్మృఖంబున కంతకును మంగళాంతంబు జూపి విష్ణువక్తాన్నంబు నిశేదించి పునః
పునఃప్రణామంబు లాచరించి సంచామృతంబుల సభిషేకించి శుద్ధోదకంబున
న్నానంబు నేయించి దివ్యాంగిరాధరణామలతో మనసార నలంకరించి సుమనఃపుం
జంబునం బూజించి ఘోషదీపంబు లిడి భోగ్యాన్నం బర్పించి నీరాజనం బిచ్చి
నానారసభాసురంబగు మహాభోగ్యాన్నంబును సమర్పించి భోగార్చికంబిడి యీ హరిఁ
శయనంబు మనోహరంబుగాఁ గూర్చి తలసీవానావాసితంబగు తత్ప్రసాదంబున
స్వీకరింపవలయు. మధ్యాహ్నంబున శంఖనాదంబుతో రాజాన్నంబును నివేదించి
రాజభోగార్చి నిచ్చి యీ మహాత్మనికిం శయ్యపేయందగు. సంధ్యాసమయంబున
మధ్యామలను నివేదనం బొనర్చి నీరాజనం బిడి మరల రాత్రియందు మంగళారతి
యొనంగి మృష్టభోగంబును సమర్పించి శయనంబునకై విశ్రాంతింబు గూర్పందగు
రాజసంబగు నీ రాజసేవను బ్రీత్యహం బొందువాఁడు పాపవిముక్తంబై తనక
సంబంధించిన కేతవలంబులంగూడ నుద్ధరించి పరమపదంబుఁ జెందగలడు. షష్ఠియ
మానవుండు శ్రీకృష్ణజన్మాష్టమి రామనవమి రాధాష్టమ్యన్నకూటవామనద్వాదశ
నృసింహచతుర్దశ్యనంతచతుర్దశ్యాదులయందు మహాపూజ యీ ప్రేమరికిం జేయ
దగు. తత్పూజావిధానం జెట్టిదంటి వేని వినుమని యుగ్రసేనున కిట్లు చెప్పందొడంగె

—† పోడఱోపచార పూజావిధానము. †—

తే॥ స్నానమొనరించి శుభ్రవస్త్రములంగట్టి నిత్యనైమిత్తికంబుల నిష్కండిచ్చి
శుద్ధమగు స్రవేశంబునుజూచి యందు స్థంబిలంబును నిర్మించి చానియందు

ఉ॥ గొప్పగఁ గేసరంబులనుగూడిన కర్ణికతోడ దివ్యమా
ముప్పదిరెండుతేకులను బొందిన తామర నైదురంగులక
దప్పక వేసి దానిపయిఁ దగ్ధరికై పెను గడ్డెఁగూర్చి యం
దప్పడమిక్ సిరిక్ విరజ నా వృషభానుతనూజ గాధిక

౯౪

- తే॥ ప్రాచుర్యమునకుఁ బ్రాచీనము నిల్చి వారిననుమ
నల్ల శ్రీకృష్ణుని సొపించి యుష్టవశ్ర
ములను రాధాప్రసాదములను నిలిపి యుష్ట
దశములకుఁ గృష్ణుఁడెలులను నిలిపి యవల ౯౭
- ఆ॥ షోడశదశములను నుండర శ్రీకృష్ణ షోడశ యుగసముల సారిని నిలిపి
యల్లతమ్మినరుల నబ్జగదాశంఖచక్ర శార్ఙ్గఖడ్గశరముల మఱి ౯౮
- తే॥ హలము ముసలంబు వనమాల నలఘుకౌస్తు
భంబు వంశి వేత్రముల శ్రీశత్రునీల
వస్త్రప్రీతాంబరముల స్థాపనముఁజేయ
వలయుఁ బిమ్మట నవ్వాని పార్శ్వములను ౯౯
- సీ॥ గరుడాంక తాలాంక గరుడ కుముద కుముదాక్షు నుమతి రథదారుగులను
బల మహాబలులను బలుఁ జండునిఁ బ్రచండు సొపించి వెండియు సర్వదిశల
దిక్పాలకుల నిల్చి ద్విపముఖ శివ విధి పార్శ్వతీ భారతీ వార్ధిజాను
షోడశమాతృకా సూర్యముఖగ్రహములను విష్ణుకేసరమూర్తి దుర్గ
తే॥ వహ్నిఁ గనులాగ్రమందు స్థాపనమొనర్చి షోడశోపచారంబుల సారిదినల్చి
యచలభక్తిని బ్రార్థించి యవని శిరముసోఁకఁ బ్రణమిల్లఁజేల్లినో సూరిగేయ !
- సీ॥ ఆలింపుమా ! హరి యావాహనమునఁ బుష్పములాసనమున దర్భద్వయంబు
పాద్యంబునం దాకు పచ్చనిగఱిక యర్ఘ్యమున విష్ణుశాంత ప్రసనములును
స్నానమున నుశీర చందనాగరు ఘనసారక స్తూరికాసహితజలము
మధువర్కమందు నామలకకమలములు ఘనధూపమంద్రవ్యగంధములును
ఆ॥ దీపమునఁ గపురహం దివ్యయజ్ఞోపవీతమును బచ్చనిది పటమునఁ బీత
వస్త్రమునఁ దొడవుల బంగారుగంధంబునందుఁ గుంకుమహరిచందనములు
తే॥ అలరునక దులసించుజరులును నక్షత్రులను దండులముల నివేదనమునందు
షడ్రిసోపేతవివిధభోజనముల జలమునఁ గళిందజాజాహ్నాదీనముల మఱి ౧౦౦
- తే॥ ఆచమనమందు జాతీఫలాదులు విడె మందుమిరియాలు దక్షిణా హాటకముఁబ్ర
దక్షిణాన వలగొనుట తస్మహాశు భార్తికంబున నుత్తమాజ్యంబు మఱియు
క॥ వినతినిఁ బ్రియయతభక్తియు వినతిని స్వామింగనమ్ర విగ్రహమొప్పక
వినతద్వాదశవర్ణములను దగు మంత్రంబున శిఖి లలిఁగట్టితమిక్ ౧౦౧
- క॥ హరిపూజా పరికరముల దరినిడికొని కృష్ణునిదెరుటఁ దనరుచుఁ దత్త
త్పరమశ్రుత్యుదితోక్తుల వరుసగఁబలియించు చిట్లపచితింపవలెన్ ౧౦౨
- తే॥ దీనవత్సల ! గోవింద ! దేవవంద్య ! యాదవేశ ! గోలోకేశ ! యుగబుజాక్ష !
రాధికేశ్వర ! దామోదర ! సుముఖమున నిట్టి సింహాసీతిక నావహింపుమయ్య.

అట్లే! పార్థివప్రభువలనకా సంప్రదించును జరగా
తనలములను వై హర్షముతో కాగిల మెజపు
నలె వెలికించి పుష్కలములతోడ
నొడవ జీతం: గొర్రెలు! నెవ్వరూడ!

၁၁၂

అ. బిక్కగారి! ఇట్టి బిరుదునకు నుండి నేను వైచికింతోడు.
 బిక్కగారి! వాళ్ళు చూడకుండా నీకు మొక్కుమంటే నన్ను నీరేణ్య!

[illegible]

కౌ. ఘనశీతాంబు! మధ్యమికరణశతధ్వజశంఖం విస్తృయ హృద్యం
 బును నగు నీమధుపర్యం బనుమానమునీటి యానవాగ్నిహోమమా! ౧౧౦

అట్లే! వచ్చుకోజిల్లదుచిరంబు పరివరవర్తకము వ్యర్థచింతలను వచ్చుకోకానునంబు
 బ్రాహ్మణ బోధాంశంబు చుహూదరమునఁ గొనుచు! గోపాలకృష్ణ! గోకులనివాస!

తా జలము సేకరిం జమవుచుం జల్లి నైమిత్తికపంచకార్యములను బరిచకునను
 తొనుముడు స్వర్ణకాంక్షింజీకిన యీ బ్రహ్మసూత్ర మిచ్చు పరమ! కొనుమ!

క! మచేకచక నయముఁ గాల్పారుణ తేజస్సమము మదనదుఁగుచిరంబున్
బ్రహ్మతమయరచితమగు పూషణ మిది గొనుమయ్య! సర్వజగదాధారా!

తే॥ సర్వభూభారపరిహారి శౌండ ! శుభక
రమును సుశ్శ్రేష్ఠిమకుచిరంబు విమలకుంకు
మఘననారి పంకయుతంబు నుండనకర
మైన యీ సుగంధంబుల నందుకొనుము !

ନବ

ము॥ అనఘముండైన విరించనుగడు మును బ్రహ్మవర్తమం డెవ్వీ సృ
ష్టినిజేసెన్ హరి యెవ్వీ మంత్రజలసంసేకంబు గావించి పృ
థ్వి నల్లెక్ శివుఁ డెవ్వీ రాక్షసులతో దిట్టాబుగాఁ జోరి కా
చెనొ మా యక్షతలఁ గ్రహింపు మిపుడో శ్రీరాధికానాయకా ! ౧౧౫

క॥ తులసీమంజులందగు జలరుహమందారపారిజాతామరవృ
క్షలలిచిసునుములఁ గొనుమో! జలజాతా! జలపనాథ! జగదాధారా!

తే॥ చందన లవంగ చూర్ణ మిశ్రమును హస్త్య
మంత్ర బరిమళింపఁగఁజేయు నట్టిదియును
నసురమానవ సుఖదంబునైన భూప
మిదిగొ యిచ్చెద శ్రీకృష్ణ ! యీపు గొనును !

క॥ జ్ఞానాకారము ఘనరసధేనుఘృతవర్తియుతము దివ్యంబు తమి
సానాశకమగు దీపము జ్ఞానానందస్వరూప! కైకొనుము! దయకా. ౧౧౮

తే॥ రుచికరంబును మృడసరుచిరముత్త
మామృతమనోహరంబు యశోసుతీకృ
తము ఘనమగు నీనైవేద్య మమితవయను
గొనును ! నందనందన ! రమ్యకుందునన ! ౧౧౯

ఆ॥ అధికకష్టమువడి యల్లగంగోత్తరి యమృతకిరణశీతలామృతోప
మోదకంబు హరికొరుపాత్రంబుతోఁ దెచ్చియుంటిఁ గొనుమ దేనదేవ !

క॥ జాతీఫలకంఠోలనుమాతతనరభీష్టతామలాచమనం బో
భూతిదయాకర ! రాధాచేతశ్శతపత్రమిత్ర శ్రీహరి ! కొనుమా ! ౧౨౦

క॥ క్రమ్మకైలా నర దేవకుసుమఖావరజాశిశోశసుధ లాకులు రు
చ్యముగా భాసిల్లెడి నీ తమలము గైకొనుమ ! కృష్ణ ! ధైర్యసుమేరూ !

తే॥ సర్వజనములఁ గ్రుటిలో వశంబుజేసి
కొనెడి నీ స్వర్ణమయదక్షిణను గ్రహింపు
మష్టదిక్పాల పూజితా ! యఖిలలోక
పాల ! భక్తాలవాల ! గోపాలబాల ! ౧౨౧

తే॥ ఉత్తమాజ్యోక్తపంచనవోరువర్తి
భాసురము మంగళకరంబు బరమదీప్తి
యుతమునైన యీ మంగళారతినిఁ గొనుమ
కృష్ణ ! బ్రహ్మాండనాయకా ! కృష్ణమిత్ర ! ౧౨౨

క॥ కరకర్ణశీర్ష బాహుచరణేక్షణామరూప సాహస్రములే
పరమున కుండునో యీ యక్షరునకు యుగకోటిపతికి నత్పద నత్పలన్. ౧౨౩

తే॥ సననదానభావోన్మిత సత్యశౌచ
ధర్మభీరయాత్రాదికృత సుస్థితంబు
నిడుప్రదక్షిణంబులను గావించుచుంటి
గనుమ ! కనులార కరుణ జగన్నివాస ! ౧౨౪

తే॥ దేవ ! నావంటిపాతకి త్రిజగములను లేడు నీనంటిపరములు లేకుగాన
నిన్ను దీనతక జేరిన నన్ను నివుడు బ్రోవ వేడితి ద్వాదశాపురనివాస ! ౧౨౫

తే॥ సచ్చిదానందమూర్తివి శాశ్వతఁడ వ
గమ్యుఁడవు సర్వకారణకారణుఁడవు
శాంతఁడవు విహారికృతానజ్ఞుఁడవు
బ్రహ్మచరుగు నీకుఁమొక్కెడఁ బరమధత్తి ౧౨౬

— శ్రీకృష్ణ దండకము —

శ్రీరాధికాలోల లీలావిలోలా త్రయీధర్మపాలా తొలిక ధారణీదేవి దుర్గా
 గ్గులెనట్టి భూపాలురక దైత్యులక లోకులక మోయఁగాలేక కన్నీరు మున్నీరుగా
 గాఱ జంటించి యోజించి రూపించి గోరూపముందాల్చి యాసత్యలోకంబునంజేరి
 యబ్జాసనాసీనుని గన్నులారంగ వీక్షించి ధ్యానించి కావించి జోతంబులక దేవ !
 నావిన్నపం బిద్ది యాలించి ప్రేమించి యెంచంగవీల్గని నాయూర్తి మాయించి రక్షిం
 పవేయంచుఁ బ్రార్థింప నాతండు నాతల్లి నూరార్చి రేజోతి రేకంటు వేకంటి ము
 క్కుంటి జేజేలతోఁగూడి వైకుంఠలోకంబునందుండు నాతమ్మిక్కంటిక విలోకించి
 యాకాశ్యపీకప్రముల్ దెల్పి యాకేశవాలోచనకవించు నాదేవుఁ డగ్గింబునందుండి
 మార్గంబుఁ జూపించుచుక దోడుగా రాఁ బధంబందుఁ దైవారు లెక్కింపఁగారాని
 పెక్కైనబ్రహ్మాండముల్ చిత్రముల్ భూసభోగోళముల్ బల్లెలక వీడులక మేడలక
 వాడలక బీడులక బేటలక దోటలక గాసలక వాఁకలక గాంచు చారాధ్యమై
 యోగిసాధ్యంబునై సర్వకామప్రసంబై యఘగ్రావవజ్రంబునై శ్రీనివాసంబునై
 నీకు వాసంబునై యొప్పు గోలోకముంజేరి యాలోని ఖర్చూర జంబీర మందార బృం
 దారకాగాదిరమ్యంబుగానున్న నీకుంజముక జొచ్చి తేజోవిరాజత్సహస్రారుపత్రాం
 చితాబ్జార్థభాగోజ్జ్వలత్తోడశోచ్చాయవత్రాంచ దంభోరు హూర్ధ్వపత్రోల్ల
 సద్దివ్యపద్మంబునక స్వర్ణసింహాసనంబందు దేవాదిదేవుడవై పద్మనేత్రుండవై
 భూషణాలంకృతాంగుండవై చండమూండాకోటి ప్రభాభాసమానుండవై రాధికా
 భామినీరత్నయుక్తుండవై మేఘమర్దుండవై యున్న నినుక విలోకించి యారా య
 టంచెంతో హర్షించి దేవా! పరేశా! చిదానందరూపా! యపేంద్రా! నమస్తేయటం
 చౌదలల్ మేదినిదాఁక జోబిల్లుగావించి మాకుయ్యనాలించి పాలింపుమోదేవ!
 యీమేదినిదేవి దుఃఖంబుఁ ద్రోపాడి కాపాడుమో పీతచేలా! సుశీలా! యటంచుక
 నుతిక సల్పఁగా నీవునుక మెచ్చి యోవేల్పులారా! ధరన్ నాదు నేమంబునన్ మీ
 రలందందు నారీతులన్ బుట్టుడంచంపి నీలోకమందుండి నీయన్ను మన్నింప విన్నాణ
 మైనట్టి బృందాటవిన్ భూమినిన్ దివ్యగోవర్ధనం బల్లకాళిందినిన్ బంపి భూభారమున్
 బాప భూదేవులన్ బ్రాసఁ బుణ్యాత్ములన్ గావ మూర్ధాళి శింఖింప వేదాల రక్షింప
 శీతంబునందెండలన్ వానలన్ బెక్కుకష్టంబులన్ జిక్కియున్ నిశ్చలాత్మన్ నినున్
 గూర్చి ప్రార్థించి కైకొన్న సర్వేష్టముల్ దీర్పఁ గారుణ్యచిత్తంబుతోఁ గంసకారా
 గృహంబందు భీతిల్లుచున్నట్టి శ్రీదేవకీదేవికిన్ దివ్యరూపంబుతోఁబుట్టి నీతండ్రికిన్
 దల్లికిన్ జంతలన్ బాపు తంత్రంబులన్ జెప్పి గోగోపగోపీయుతంబైన శ్రీగోకులంబం
 దునన్ జేరి యందున్న యాయోగమాయన్ వడిన్ దిగ్గి తత్కారకుంబంచి నందాదు
 లన్ శ్రీయశోదాదినారీలలామంబులన్ లీలలన్ ఘేలలన్ జూపులన్ మాటలన్ జేత
 లన్ బ్రీతిని జోద్యమున్ గూర్చి నీయంశతోనొప్పు శ్రీరోహిణీపుత్రుఁడౌ రాముతో
 నాడుచున్ గూడుచున్ బాడుచున్ ద్రాగుచున్ మెక్కుచున్ గోవులన్ గాయు చొ

హ్మరి యాగోష్ఠ బృందావనంబందు లీలా విహారంబుఁగావించి యారాధఁ బొడ్డాడి రాసంబులన్ దేల్చువే నంశి సీహూఁదవే గోపికల్ రా ననేకాకృతుల్ దాల్చి యవ్వా రితోఁగూడి యారెంబులన్ వారులన్జేరి క్రీడింపవే మోదముం గూర్చువే పుణ్యతీ ర్థంబులన్ వెల్లు గోవర్ధనంబెత్తి వేవేలనున్ వ్రేతలన్ గావవే దావమున్ మింగవే కాళియాహీంధ్ర మర్దినవే తత్సరోజాక్షు లర్ధింప రక్షింపవే కోలకేశ్యాదిదై త్యేం ద్రులన్ గూల్చువే వేగ నీకోజులన్ ధారణిన్ నిల్చువే వేదముల్ ధాతకీవిచ్చి సంప్రీతు గా సల్చువే రాధికాగోపికాయూధనాధుండవై సద్విహారంబులన్ జేయవే పూర్వజ న్మంబునం దెన్నో మార్గంబులన్ గొల్చి సీయాజ్ఞచే వ్రేతలై పుట్టియున్నట్టి మాసింధ్రు లన్ భక్తులన్ జూచి రక్షింపవే దేవ! యవ్వబ్బుఁడౌ కంసునాహ్వనముం గొంచు నీలాంబరాశ్రూరయు క్తుండవై సాగి ప్రీతిన్ భవద్విశ్వరూపంబు మార్గస్థమా వాఁక లో గాందినీసూతికిన్ జూపి తత్పట్టణంబొంది ఖబాదులన్ గాంచి సంతోషమున్ గూర్చి యీరేకులోకంబులన్ సాటిలేనట్టి తత్కర్మకంబట్టె భంగంబుగావించి తన్మత్త మాతంగముం ద్రుంచి చాణూరకూటాదులన్ గూల్చి లోకంబుఁ జీకాకుగాఁజేయు నాకంసుఁబోకార్చి శోకంబుతోనున్న యీయాదవశ్రేణులన్ బ్రోచి తన్మంధనంబందు దైవారు నాయుగ్రసేనున్ దయన్ జూచి మన్నించి మన్నీడుగాఁజేసి నీతల్లిదండ్రుల్ ముదంబొంద వీక్షించి తత్కార మాయించి నీతేమముం దెల్పి యాగోకులంబెల్ల హర్షింపఁగా నుద్ధవుం బుచ్చువే నారదప్రేరితుండై నశ్రీమేచ్చనాధుండు బాతాడఁగాఁ బాటి భర్జింపవే తజ్జరాసంధు వేమాఱునోడించి యంతంబునందట్టి భూదేవవాక్యంబు సత్యంబుగాసల్పఁ దచ్చెల్లమందెక్కి యందుండి యభిసమా ద్వారకన్జేరి తద్వాదవ శ్రేణినింజేర్చి కాపాడవే రుక్మిణీసత్యభామాదులన్ బ్రీతిపెండ్లాడవే భామునిం జంపి యవ్వాని కారాగృహంబందు బల్కుండు భూజానిపుత్రీలలామంబులన్ వీడి ప్రేమిం పవే యుగ్రసేనుండు తద్విశ్వజద్యాగముంజేయ బోధించి తంత్రంబువాచించి దిక్కుల్ లలిన్ గెల్వఁగా నీకుమారుండు వీరుండు భూమోహనాకారుఁడౌమారు నీమారుగాఁ బంపి యష్టప్తు సాయంబులన్ జేయ నీవేగి మాతృర్యభీమక్రియోత్సాహసంపన్నులౌ నాశకున్యాదిదై తేయులన్ జంపి యాకంతు దిగ్దేశగాసల్పి తద్వాగరాజంబు రాజేంద్ర భోగీంద్ర దేవేంద్ర యోగీంద్ర పూజ్యంబుఁ బూర్ణంబునొనట్లుగాఁజేసి తద్వాంఛలన్ దీర్పవే సచ్చిదానందరూపుండవై యస్రమేయండవై యాదిమధ్యాంతశూన్యండవై సర్వమాన్యండవై వేదశాస్త్రాద్యగమ్యండవై భక్తగమ్యండవై నిర్మలాత్మండవై నిర్వికారుండవై నిత్యశుద్ధుండవై నిత్యబుద్ధుండవై స్తుత్యవేదస్వరూపుండవై ధ్యా తవై ధ్యేయమై ధ్యానమై భోక్తవై భోగ్యమై భోగమైయొప్పు నీచెయ్యులన్ జూచి యాశ్చర్యముంబొంది సృష్టించు నాధాతవంచున్ దయన్ బెంచు విష్ణుండవం చెల్ల దూలించు రుద్రుండవంచున్ మఱిన్ బెక్కుమార్గంబులన్ గాంచి యగ్నింతు రీలోకు లోయీశ! లోకేశ! యాలోచనంజేయ సవ్వారలున్నీ వెకావా! సమస్తేంద్రియంబుల్ దగన్ నీవెకావా! మహారాజ! నీయందె యీలోకముల్ పుట్టు నీయందె చెన్నొందు

నీయందె డిందున్ సుమీ దేవరాజా! మహాత్మా! భవద్భీతి సూర్యుండుదీపించు నో
ముందునున్ వెల్లువాతింబు పీచున్ గృహనుండు మంచున్ గృతాంతండు శిక్షించు
నాస్రప్త స్పృష్టించు విష్ణుండు రక్షించు రుద్రుండు మాయించు నింద్రుండు నాకంబుఁ
బాలించు శేషుండు నేలన్ పహించున్ గదా శేషి! నీమోముసన్ బ్రాహ్మణుల్
మూపులన్ క్షత్రియుల్ సత్థులన్ వైశ్యులున్ బావయుగ్మంబునన్ శూద్రులున్
డెందమం దిందుఁడున్ గన్నులన్ సూర్యుండున్ వక్త్రమం పగ్ని సుత్రాములున్
బ్రాణమందున్ జగత్పాణమున్ నాభి నభంబు శీర్షంబునన్ స్వర్ణమున్ పీనులన్
దిక్కులున్ గాల్గనీభూమి నీరీతిన్ యన్నిలోకంబులన్ బుట్టి రాజుల పే యీ మహా
రూపుఁగన్నట్టి నిన్నుల బ్రహ్మమలెన్నంగలేరన్న నాబోటిపిన్నల్ నుకంపంగ య
త్నింతురొక్కో? పరింధామ! పందామందార! గోవింద! రామానుజా! శ్రీధరా!
మేశ్వరా! యీశ్వరాజేంద్ర రాజేంద్రపూజావిరాజత్పదా! నీపదాంభోజముల్ గొల్చు
డెందంబు నిన్నొక్క శీర్షంబు నీగాథలాలించు కర్ణంబులున్ నీవరాకారముంజూచు
నేత్రంబులున్ నీస్రసాదంబులన్ గోరు వక్త్రంబును నిన్ను బూజించు హస్తంబులున్
నీమహామందిరంబుల్ బ్రేవేశించు పాదంబులన్ నెమ్మె నాకిచ్చి కారుణ్యచిత్తంబుతో
డన్ బ్రపన్నుండనొ నన్ను మున్నుల పక్షిదవై రోచిని చ్రాపదీపార్థ దేవర్షి గాంగేయ
రుక్మాంగదాహిందీనందాంబరీషాదులన్ గాంచినట్టుల్ విలోకించి నాకామమున్
గోపమున్ లోభమున్ మోహమున్ గర్వమున్ మచ్చరంబున్ విడన్ జేసి మన్నించి
రక్షింపవే భక్త చింతామణీ! దీనరక్షామణీ! నిర్జరగ్రామణీ! లోకచూడామణీ!
యోయిక్మపా నమస్తే నమస్తే నమః.

౧౨౯

స॥ అట్లా హరిం బూజించి నమస్కరించి నుతించి యనంతరంబున నమో
నారాయణాయ యని ప్రాణాయామం బొనరించి ప్రణవపూర్వకకేశనాదినామంబుల
తో నా పాదమస్తకంబు నర్పించి తద్విధంబుననే తదీయసఖిసఖశంఖచక్రగదాపద్మాసి
ధనుర్బాణహల ముసలకొస్తుభవనమాలా శ్రీవత్సీతాంబర నీలాంబరవంశీవేత
తాలధ్వజ గరుడధ్వజ రథదారుక సుమతి గరుడ కుముదకుముదాక్షనందసునందచండ
ప్రచండబలమహాబలాదులను, విష్వక్సేన వినాయక శివవిధి దుర్గాదికృపలవరుణ నవ
గ్రహమాతృకాదులను, దత్తస్మృతింబులతోఁ బూజించి నమోవాసుదేవాయ
యను మంత్రంబుతో శతాహుతులను యగ్నియందు వ్రేల్చి ప్రదక్షిణించి మహా
భోగం బర్పించి నమస్కరించి ధ్యాయేత్సదాయను దానితో ధ్యానించి కీర్త్యుఁ
బ్రణమిల్లి నీరాజనంబిడి ఘటిఘటావీణా వేణుకాంశ్యకరతలతాలమర్దలాదిజయధ్వజం
బులొప్ప భక్తజనులతోఁ గూడి సత్కథాశ్రవణతత్పరుండై యనన్యప్రేమ లక్షణ
భక్తితో నా హర్యగ్రమందు నాట్యంబొనర్చి సాష్టాంగదండప్రణామంబులంగావించి
తన్మందిరంబుం దా సుందరనందనందనునకు దివ్యశయ్య వేయందగు. ఇట్లా శ్రీకృష్ణ
సేవనొనర్చు పుణ్యాత్ముండు బృందారకులుసైతి మర్చింపఁ దన్నాకపదంబుఁ బొంది
కృమంబుగా సత్యత్కృష్ణధామంబున గోలోకంబున కేగి సుఖించు. యుక్తభుక్తి

భక్తిముక్తికరంబగు శ్రీకృష్ణసేవావిధానంబు క్రమంబుగాఁ జెప్పితి. మఱియు నేమి
విసవలతువో తెలుపుమన నుగ్రసేనుం డా వ్యాసమహర్షి కిట్లనియె. ౧౩౦

మ॥ హరిరూపంబున నొప్పు మీవలన నాయబాక్షపూజావిధిన్
గరమాలించితి లోక మెన్నఁగఁ గ్రుథాగర్వవ్యధామోహమ
త్సరలోభాదిగుణప్రయుక్తమయి తద్వైరాగ్య మాపంతయున్
సరిగాఁ బొందరు తద్రమావిభున కర్చల్ సేయ దెవ్వేళలోన్ ౧౩౧

తే॥ మోహమెక్కారణమున నీభవనమందు బుట్టెనొకొ? మఱి యెట్లుల గిట్టగలదొ
కరుణఁ జెప్పగ వేడితి దురితదూర! బాదరాయణీ! గుణమణీ! వ్యాసమాని!

—† పరబ్రహ్మ నిరూపణము. †—

చ॥ అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లనియె యాదవనాయక! యేవిధంబుగా
ఘనగగనాన నొప్పు నుడుకాతునిబింబము క్రింది నీటిలోఁ
గనుపడి కంపమొందినటు కారణకారణుడైన యా పరా
త్ముని ప్రతిబింబ మీజగతి మోహదమై జనియించి యొప్పెడిన్ ౧౩౩

క॥ మాయాకాల మనంబులఁ గాయజగుణములను మఱిఁ గుకర్మంబులచేఁ
బ్రాయముగ జనుఁడు బద్ధుండో యాదవనాథ! యిది నిరనుమానమునూ

అ॥ అట్లు బద్ధుండైన యాతఁడు కాచసైకతగుణములఁ గనులఁగాంచి బాల
వారిగర్వములని భ్రమియించి మోహించి సంచరించి యాద సంచరించు ౧౩౪

వ॥ ఇజ్జగంబు విశేషంబుగా రజస్తమోగుణమయంబును, గ్వాచిత్కంబుగా
సత్వగుణమయంబును, మోహమయంబును, మనోవిలాసంబును, జంచలంబును,
భ్రాంతికరంబును, నానావికారసంయుతంబునునై యలాతచక్రింబువలె నొప్పుచుం
డునని యెఱుంగుమన నుగ్రసేనుం డానందించి మునివరా! పండితులా శ్రీకృష్ణుని
జపమార్గమం దెన్ని తెన్నుల నెన్ని ధ్యానింతురో తద్బ్రహ్మలక్షణం బెద్దియో తెలి
యఁజేయ వేడెదనని సమస్కరింప నా వ్యాసుండు ప్రసన్నవదనుండై యదువరుస
కిట్లనియె. ౧౩౫

చ॥ జననమృతిక్రథాప్రభృతి పట్కవిరోధసఖత్వ బాల్యయా
వనజతరత్వకష్టసుఖభావసమున్నతి తృప్తిధాధిరో
గనివహభీతు లెవ్వియు సఖండుఁ డనశ్వరుండైన యా పరా
త్మునకణువేసి లేవనుచు బుద్ధి నెఱుంగుమ! యాదవేశ్వరా! ౧౩౬

సీ॥ కాక శరీరంబు గాక ప్రాణంబులు గాక యింద్రియములు గాక మనము
గాక మనీషయు గాక చిత్తంబును గాక యహంకృతి గాక గుణము
గాక తన్మాత్రలు గాక సౌన్దర్యంబును గాక స్థూలమును సూక్ష్మమును గాక
గాక ప్రాప్త్యంబును గాక దీర్ఘంబును గాక వర్ణంబులు గాక జడము

తే॥ కాదుకాదనునదికాక కాదుకాదు కాదనెడి దానియందునన్ గాంచఁబడుచు
శాశ్వతంబయి యెయ్యది చక్క వెలుఁగుచుండునో యద్విపరమాత్మ యుర్వరేశ!

సీ॥ నిర్విశేషుండును నిష్కారణుండు నిర్వాణప్రదుండు నిరాచయుండు
నిర్వికారుండును నిర్వికల్పుం డ నిర్వాచ్యుండు పరుండు నిరంజనుండు
ద్రిగుణాశ్రయుండును ద్రిజగత్స్వరూపుండు సమలాత్ముండు ద్రిమూర్త్యాత్మకుండు
సంకల్పరహితుండు జగదేకదేవుండు సచ్చిదానందుండు శాస్త్రయోని

తే॥ యాదిమధ్యాంతరహితుండు సప్రమేయుఁ
డక్షరుండు సంతర్వామి యతులితుండు
సర్వకారణాతీతుండు సాధుహృన్ని
వాసుండునుగాదె బ్రహ్మంబు పార్థివేంద్ర!

౧౩౯

తే॥ ఇట్టి పరమాత్మ తనలోన నెల్లజనము చేష్టలుడుగుచు శయనంబుఁ జెందునపుడు
గోచరింపక యొరుల కకుంతితముగ మేలుకొనిచూచుచుండునో మేరుధీర !

చ॥ స్ఫటికమునందు నెట్టితరవర్ణములేవియు సంక్రమింపవో
యెటుల లనలానిలాంబరము లింధనధూళిఘటాళిఁ జిక్కనో
యెటుల గుణాత్రయంబునఁ బరేశుండు సిక్కిక సంతతంబు ను
త్కటముగ వెల్లు నిర్మలవిధంబున సజ్జనవందనీయుఁడై

౧౪౦

తే॥ వ్యంగ్యశాస్త్రప్రపదస్ఫోట వాదలక్షణాదులకు నట్టి పరమాత్మయందనపుడు
తొకికోత్తులఁ దెలియునే? లలితచరిత! దేవకానుజ! ద్వారావతీపురీశ! ౧౪౧

మానిసి వృత్తము.

కొందఱు వేశగఁ కొందఱు నేతగ కొందఱు కర్తగఁ కొందఱు గో
విందుగఁ కొందఱు భీముగఁ కొందఱు వేధగఁ కొందఱు వృత్రిహుగాఁ
కొందఱు శూన్యగఁ కొందఱు బ్రహ్మగ కొప్పకతంబని కుంభిని ని
ట్లందఱు నారసి యన్నివిధంబుల నాపరమాత్మను నందురుగా

౧౪౩

చ॥ వెండియు గుణంబులకుఁ జిక్క మామ సంటక యింద్రియాంతఃకరణ
చతుష్టయంబులకు గోచరింపక వేదములకునైత మెఱుంగఁబడక తైకాలికాబాధ్యం
బై యాపరమాత్మ ప్రకాశించు, అందు విస్ఫులింగంబు లగ్నియందు లీనంబై నట్లు

సర్వంబును లయంబు బొందుచుండు. జనుండు విద్వాంసులచే వాసుదేవుండని చెప్పంబడు హిరణ్యగర్భునిం బరమాత్మతత్వంబుగాఁ దెలిసికొని మోహంబు విడిచి యసంగుండై సంచరింపందగు. చంద్రుం డేకకుండయ్య నుదకపాత్రీబృందంబునం బహుత్వంబు జెందుచందంబునను వీతిహోత్రుం డొక్కండయ్య గాఢసముచ్చయం బునందు వివిధత్వంబు గాంచినకరణిని నాపరమాత్మ యొంటివాఁడయ్య స్వకృత దేహాదిబాహ్యభ్యంతరంబులం బ్రవేశించి యనేకత్వంబుగాంచు. సూర్యోదయంబున దమంబు నశించి గృహపరికరంబులు గనుపడినట్లు జ్ఞానోదయంబునం దిరుంబునశించి పరమపదుంబు గోచరించుచుండు. ఏకపదార్థంబు భిన్నభిన్నవృత్తులుగల యింద్రియం బుల కనేకవిధంబులై నట్లు తేజస్వరూపుండగు నాకేశలుండును భిన్నశాస్త్రపారం గతులగు మహర్షులకు వివిధవిధంబులుగా వర్ణనాహ్లాండుయ్యె. ఆ పరంధాముండే యాశీకృష్ణుం డగుట నమస్కరించుచుంటినని చెప్పి వ్యాసుం డా యగ్రీసేను ననుమతిం గొని యాదవు లాలూకించుచుండ సంతర్జ్ఞితుండయ్యె. ౧౮౪

—♦ శ్రీ గర్గభాగవత పరనాదిఫలము. ♦—

తే॥ జనక ! యిట్టివు నీకు విజ్ఞానఖండ మేనుజెప్పితి శ్రీగర్గకృతము సర్వ దోషహరము బుణ్యంబు జతుష్పదార్థదమగు దివ్యకోశంబిది ధరణినాథ!

సీ॥ నయనపర్వమొనర్చు ననఖండములతోడ దనరారుచుండెడి ధరణికరణి సర్గముల్ సేయఁగాఁ జను నవబ్రహ్మలఁ బరగుచుండెడి పరబ్రహ్మమువలె బ్రవిమలంబులయిన నవరత్నములతోడ నతిశయించెడి నిర్జరాంగులివలె నవ్యంబులై న తన్నవరసంబులతోడఁ బొల్పారు శ్రీకృష్ణమూర్తిమాడ్కి

తే॥ దివ్యనవఖండములతోడఁ దేజరిలెడి గర్గభాగవతంబిది కలుషహరము పుణ్యకరమును బురుషార్థ భూరిదంబు విశ్వవిజ్ఞానదమునయి వెలుంగుఁగాదె

ఆ॥ ఇద్రి విన్నవార లిహలోకసౌఖ్యముల్ బొంది గోజగతినఁ జెందఁగలరు భీతుఁ డిద్రివినిన భీతిని విడుచును బామరుంచువినినఁ బండితుండగు ౧౮౫

ఉ॥ ఇంబుగ నంధ్యయైన సతియేనియు స్నానముజేసి దివ్యసీ తాంబరముం ధరించి పతియాజ్ఞనుగైకొని భక్తి నిట్టిగ్రం థంబును విన్నచోఁ ద్వరను దజ్జలజేడణసామ్యపుత్రజా లంబునుగాంచు శోభనవిలాసములొప్పు స్వధామమందునన్ ౧౮౬

తే॥ రోగి యిద్రివినినచో నిరోగియగును బేద యిద్రియాలించిన విత్తవంతుఁ డగును బద్ధుండువిన్నచో నట్టిబంధనంబునుండి ముక్తుండగు నవ్యచరిత!

సీ॥ క్షత్రియుండీకృతిక గాఢికమాసంబునందు నాలించిన సద్ధికభక్తి
బార్ధిపులందఱు బలులిడి మొక్కగా సూతమాగధములుల్ స్తుతులొనర్ప
వారనారీచులుల్ బాడుచు నాడంగ సుందరపుత్రకుల్ సొదిమెలంగ
వింధ్యాచలోద్భవ ద్విపములు జెన్నార సింధుతురంగమశ్రేణియొప్ప

తే॥ నిశ్చకల్యాణములుగల్గ నిఖిలభూమి మండలంబు చక్రాశ్రమ మహితధర్మ
ములను నిలుపుచు బాలింపంగలడు రాజచంద్ర! యీవిషయంబు నిస్సంశయంబు

తే॥ ఏవఁడు రావ్యఖురంబులు హేమశృంగములును చామ్రపృష్ఠంబును భూషణములు
బరగవత్ససంయుక్త గోవ్వయమును బ్రతిఖండమందిడునోవాఁడు గాంచుఁగోర్కి

ఆ॥ కారణంబులేక గర్గభాగవతంబు వినిన సత్పురుషుని ఘన హృదయక
మలమునందు సతము మాధవుఁ డొప్పుచు ధన్యతముగఁజేయుఁ దక్షమిద్ది

క॥ ఈరహి బహులాశ్వునకా నారదుఁడువదేశమును నొనర్చి యనుమతిం
గోరి సభోమార్గంబును జేరెఁగదా శౌనక! మునిశేఖర! మఱియున్ ౧౫౩

క॥ జనకమహారాజీకృతి విని ధన్యుడనై తినంచు వేమఱు స్వాంతం
బునఁ దలంచుచుఁ జెలఁగెను శ్రీవనజేక్షణ భక్తిభరితభావముతోడన్ ౧౫౪

తే॥ నీదుఁగోర్కినిఁజెప్పితి నేను దీని శౌనకా! యన్న నమ్ముని త్నాసురేంద్ర!
నాకు హరిభక్తిగలె ధన్యతఘటిల్లె ననఁగ గర్గమహర్షియు ననియె నిట్లు

మ॥ ధరణీభార నివారకుండు మధురధ్వానప్రీతిత్యుజ్జ్వల
న్మృగశీలోలుఁడు శూరవంశజలధిప్రోద్భుత్సథాంశుండు స
చ్చరితుండున్ మునిశుద్ధమానససరశ్చక్రాంగభూతుండునా
హరి రక్షించుత మిమ్ము మమ్ము ననయం బొనందమేపారఁగాన్ ౧౫౫

తే॥ ఇటు సర్గవిసర్గవిహిత హరికథ శౌనకాదులకుఁజెప్పి సర్వమునులు
భక్తి సాగనంపఁగ మునిపటలతిలకుఁడైన గర్గుండు గర్గాహ్వయాద్రి కరిగె

శా॥ శ్రీమద్ద్వాదశయోజనాయతమహాసింధూజ్జ్వలద్వాదశా
ధామా! యోగిమునీంద్రసన్నతపరంధామా! శుభోత్సాహము
స్సీమా! యాదవవార్ధిసోమ! యభయ శ్రీకృష్ణమామా! మహే
ద్దామా! దుష్టవిరామ! కామసమ! రాధామానసాబ్జార్యమా! ౧౫౬

ఉ పేంద్ర వజ్రము.

నిరంజనా! నిర్గుణ! నిర్వికల్పా! నిరీశ! నిర్వాణద! నిర్వికారా!
నిరీహ! నిష్కారణ! నిర్విశేష! పరాత్పరా! వైదిక భాగధేయా!

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్రాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చివుకుల
కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవి
సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ
నిశ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే
యాప్షయశాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన
శ్రీగర్గభాగవతం బందలి

విజ్ఞానఖండము

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ గర్గ చౌ గ వ త ము

అ శ్వ మే ధ ఖం డ ము

తకాలజలద కృష్ణా!

స్మితపూర్వాత్మీయ వాక్య సిద్ధమధుర ని

ర్జిత కృష్ణా! రక్షిత థా

రతయుద్ధప్రముఖ కృష్ణ! రాధాకృష్ణా!

౧

—♦ ఉగ్రశ్రవుండు నైమిశారణ్యంబున కేతెంచుట. ♦—

ప॥ నైమిశారణ్య పుణ్యక్షేత్రంబున నొక్క తరుణంబునం దప్టాకీతి సహస్ర శౌనకాదిమహర్షి మండనాయమానంబగు మహాసభకు రోమహర్షణామకసూత సూత్రీయును, సర్వశాస్త్ర విదగ్రిముండునగు నుగ్రశ్రవుండును పౌరాణికాగ్రగణ్యుం డేతెంచుట శౌనకం డాలోకించి యానందించి ప్రత్యుత్తానాభివాదనారావురస్సరం బుగాఁ దోడ్పొనివచ్చి సింహాసనాసీనుం గావించి యిట్లు పృచ్చించె.

మ॥ ముని చూడామణి! మేము మీముఖమునకొ మున్నెల్ల శాస్త్రంబులకొ వనజాతాయతపత్రనేత్రకథలకొ బాధంబుగావించితి మిం కను బుణ్యప్రద గర్గసంహితను నా గర్గార్చ్యుచేవింటి మిం కను శ్రీకృష్ణకథానుధకొ జెవుల వేడ్కకొగ్రోలఁగాఁ జేయవే

౨

చ॥ అనవుడు రామహర్షణియు నచ్చ్యుతపాదసరోరుహంబులకొ మనమున నిల్చి యిట్లనియె మాధవపుణ్యకథానుధాయచిన్ వనరుహపీఠిశంకరులు స్వల్పమెఱుంగుదు రన్యులెవ్వరుకొ మునికులవర్య! గురైఱుఁగఁబోలరు తచ్చరితాంశసూక్ష్మమేకొ

౩

చ॥ ఇంక మరకవప్రకారముగ నేమి యెఱుంగకయుండు మేము త త్సకలవరేశపుణ్యచరితం బెటుబల్కుఁగనేర్తు మైన ని ప్దకుటిలమై రమావిభునదాంబుజదన్యమరంధమాను కొరకగలదాట నీయెడద ప్రీతినిజెప్పెద విన్న దానినికొ

౪

తే॥ యదుగురుఁడగు గర్గుం యొక్క యచనరమున
నుగ్రసేనవిభుండు వేదోక్తరీతి
సల్పిన తురంగమేధంబు జక్కఁగాంచి
యబ్బురము బొంది యీరహి నచఁగడంగె ౩

ఆ॥ ఉర్వి ధన్వంతన్న నుగ్రసేనుఁడెసుమ్మి సత్తమస్తుతముగ్రతూత్తమంబు
నైన యశ్వమేధ మాహరియాజ్ఞబొంది భక్తేజేసినందువలన ౬

ఉ॥ శ్రీవిభుఁడైన యచ్యుతునిచేతల నెట్టులఁ గంటఁగంటినో
యేవిధి ఏనులార హరిస్తత్తములక వినియుంటినో యవే
కోవిదనుత్యసంహితనుగూర్చితి నీవఱకం తెగాని నే
నీవరయజ్ఞఘం గుఱిచి యేమియు వ్రాయకపోతి నక్కటా ! ౭

తే॥ కాన నీనమయంబున దానివ్రాసి ధన్వతముఁడ నయ్యెదఁచుఁ దలఁచి యలఘు
మేరుపర్వతమందునఁ జేరి యష్టదిశములలోన నదివాసె దివ్యఘక్కి ౮

—♦ గర్గాచార్యుండు వజ్రినాభునికడకు వచ్చుట. ♦—

ఉ॥ ఆరహిఁ బుణ్యతచ్ఛరిత మామునివర్యుఁడువాసి సర్వగో
పీరమణప్రధానపుట భేదనమా మధురాపురంబునక
మితాడె వజ్రినాభుని సమీక్షణముం బొనరింప నెంచి బృం
దారకవర్తమూలమునఁ దత్పవిధంబును బొందె శౌనకా ! ౯

ఉ॥ అంతట వజ్రనాభుఁ డటులాత్మసమీపము బొందు దాంతునిక
శాంతుని బుద్ధిమంతు యదుసద్గురు భర్గసమాను గరు వే
దాంతవిదగ్రహిణిగని మహాస్థ నెదుర్కొని బ్రాహ్మణాశితో
సంతస మొప్ప శాస్త్రవిధి సల్పి సవర్య నొసంగి గద్దియక ౧౦

క॥ అడుగులఁ గడిగినతీర్థము వడిఁ దన తలఁజల్లికొనియుఁ బ్రణమిల్లి రుచిం
చెడి ఫలములనిడి దండలు మెడలోనిడి దోసిలాగ్గి మెచ్చుచుఁ బలికెక ౧౧

ఆ॥ స్వాగతమగుగాత బ్రహ్మ శార్దూల! జోతములను నీకుఁజేతు నేను
భావమందున భగవద్రూపునిగ నిన్నుఁ దలఁచుచుంటి సర్వధర్మనిరత ! ౧౨

సీ॥ నిస్సార సంసార దుస్సహరోగముల్ఁగొట్టెడి వైద్యుఁడు గురుఁడుగాఁడె
యాధిక నైతిక యాగిక వైదికసరణిఁ దెల్పెడివెద్ద గురుఁడుగాఁడె
యజ్ఞతాంధాంధునిక బ్రజ్ఞతాంజనమిడిఁగొప్పఁజేసెడిమేటి గురుఁడుగాఁడె
సర్వవిద్యాసారసాగరనిర్జరగురునిబోలినవాఁడు గురుఁడుగాఁడె

తే॥ హరియు హరుడును బరమేష్ఠి గురుడుగాఁడె

మీ దరిసెనంబు నరులకు మేళొనునొకొ!

మఱియు విషయసత్తులమగు మాకు మిగుల

దుర్లభముగద! గర్గ! మద్గురువశ్యా!

౧౩

క॥ తొలఁగెను నా దురితంబులు జెలఁగెను తీర్థంబులిందు సిరిసంపదలున్

మెలఁగెను మీదయ ధన్యతఁగలిగె గుటుంబిచగు నాకుఁ గర్గమహ్మీ!

౧౪

చ॥ అనవుడు ఘోషశబ్దముల నందముఁజేంచినవాని నల్లవా

నిని శఃసింహతుల్యబలు నీరజలోచను భూపునిక్ వరాం

గునిఁ బృథుబాహు సద్గుణుని గోవిదనుత్ముని వజ్రనాథనా

మునిఁ బ్రియశిష్యునింగని ప్రమోదముతో గురువశ్యుడీట్లనెన్

౧౫

మ॥ యువరాజా! యదువంశసాగరిశశీ! యుక్తంబుగాఁ బ్రాజ్యమా

భవదీయంబగు రాజ్యమేలితివి సర్వశ్రౌతధర్మంబులన్

భవిస్థాపించితి వా పరీక్షితుఁడు నీ ముఖ్యాప్రత్యక్షసిరా

ధవులున్ గప్పము లిచ్చుచుండిరిగదా! ధన్యుడవివేసుమీ!

౧౬

క॥ నీ మధురాపురి ధన్యము నీమేదిని ధన్యమింక నీ మానవులున్

నీ మిత్రులుధన్యులు గొఱయేమాత్రం బిందులే దహీనయశస్వీ!

౧౭

ఆ॥ విదితరామకృష్ణ మదనానిరుద్ధుల శంకలేక కొలిచి సంతతంబు

సర్వసుఖములబ్బుఁ జక్కఁగా రాజ్యంబు బాలనమ్ముచులువు వజ్రనాథ!

౧౮

చ॥ అనవుడు భూపుడుం జనిన యచ్యుతు రామునిఁడండ్రీఁ దాతలన్

మనమున సంస్మరించి పలుమాఱులు తద్విరహప్రభూతబా

ధను సహియింపఁజాలక యథోముఖుడై కనులందు నశ్రుధా

ర నిగుడ రోదనంబును గరంబుగ నల్ప సనంతరంబునన్

౧౯

చ॥ గురుడును గాంచి వింతపడి కూర్చిని నిట్లనె నన్నుఁజూచి యి

త్తతి వెఱపొందియుంటివె యధార్థముజెప్పము లేనిచో నిలున్

విఱుగడలేక కంటఁదడికెట్టుటకున్ గతమేమి? ధానుశీ

శ్వర! యని యడ్గినప్పటికిఁ బాధిపుఁడేదివచింపకుండుటన్

౨౦

చ॥ కని మరి గర్గుడిట్లనియె త్మాతలనాథ! యిదేమివంతి! నీ

మనముననున్న సంగతిని మాదరి దాఁచెదవేల? చెప్పమం

చనఁగ నతిండు సాంత్యసమునంద కనుంగవఁగాఱు నశ్రుధా

రనిలిపి గడ్గదోక్తిని శిరంబునఁజేతులమోడ్చి యిట్లనెన్

౨౧

—॥ గర్గుండు వజ్రినాభునకు శ్రీకృష్ణ చరిత్రంబుఁ జెప్పట. ॥—

శా॥ గర్గార్యా! నను నొంటివిడి హలి మాకాంతాదులౌ యాదవుల్
స్వర్గంబొందిరి దాననేచ్చితి భటస్వామ్యుల్ మంత్రిస్థిరా
దుర్గస్నేహితవర్గ సద్భలము, సంతోషంబు నాకీష్టఁడే
మార్గానన్ గలిగింపజాలదుగదా! మానీంద్ర! యేమందునే ౨౨

మ॥ సకలాశాస్సురితాఽవివారభుజవిస్ఫారత్ప్రతాపారు పా
వక శాంతిప్రథితాంబుసామ్యకములాప్రాణేశవృత్తంబు నే
సోకపర్యాయముగూడఁ గన్గొననికన్ యుక్తిన్ వివన్ లేదుగా
ని కటా! కట్ట! యదూత్తమాంతమునె నా నేత్రంబులన్ గాంచితిన్ ౨౩

తే॥ ఏపురంబు చతుర్వ్యూహవృత్తమధురిపుపాలితంబయి తగెనొ యాద్వారకాన
గరవరంబిపుమునిఁ గె సాగరమునందు భక్తివశుఁడయి కృష్ణుఁడున్ బరఁగుచుండె

క॥ ఎందుల కిక్కారణమున నిందున జీవింపవలయు నిప్పుడె యడవిన్
బొందెడ గురువర్యా! నాడెందము రాజ్యంబానర్ప డిందుచునుండెన్ ౨౪

ఉ॥ ఆవల గర్గమాని యల యాదవనాయకు వజ్రనాభు సం
భావనజేసి దుఃఖమును బాఁయఁగఁజేయుచు నిట్లుపల్కె నో
భూవర! సంతసించితిని బుణ్యకరంబు వ్యధాహరంబునౌ
శ్రీవిభు జీవితంబిపుడు చెప్పెద శ్రద్ధగ నాలకింపుమా! ౨౫

క॥ అవితథవిధి నిటు బలుకుచు స్వవీరచితంబైన దివ్యసంహిత నా యా
దవపతి క్రొలిగఁజెప్పెను నవదినములలో సలతఁణముగ మునీంద్రా! ౨౬

తే॥ ఇట్లుచెప్ప వినిన యాదవేంద్రుఁడైన వజ్రినాభుండు మోదిల్లి స్వగురుమ్రొక్కి
శిష్యవత్సల! శ్రీకృష్ణజీవితంబు వినుట నాదుఃఖతాపముల్ వెడలిపోయె ౨౭

ఉ॥ కాని మనంబునం దనివిగల్గకపోయెను నాకు నింక మీ
రా నలినాక్షసత్కథ దయన్ బలుకాడనుతింతుఁ బూర్వమం
దేను తురంగమేథకథ యించుకవింటిని దానినివ్వు డ
న్మృనముగా వచింపవలయున్ నిగమాగమశాస్త్రవిద్వరా! ౨౮

తే॥ సదయహృదయులౌ గురువులు ఛాత్రులకును
గొడుకులకు సేవకులకును గూఢవిషయ
మడిగినను దాము గినియక యాదరమున
దెల్పుచుండరె సతతం బనల్పచరిత!

ఉ॥ నావుడు భూసురేంద్రుఁడు మఱుబున కౌండిలించి భూప! ల
 స్త్రీవిభుపాదపద్మయుగమేదురచక్రీలెలంగుచుంట నీ
 భావము ల్లాస్సుమయ్యెడివి పాపహరంబు సుఖాకరంబునున్
 భావుకఁడంటైన పారిపాపనవృత్తము విస్మయ చెన్నెదన్

30

మ॥ అని పలికి క్రమ్యులు సవిశేషంబుగా ద్వాపరయుగంబునందుఁ బాపిదార
 ముర్ఖురయగు రత్నగర్భచని హిరణ్యగర్భుఁడను విన్నవించుకొనుట మొదలుకొని
 యా పారిజాతాపహరణంబు వజ్రుఁ డెన్న నా వచ్చినాఁడు వానందించి న్నామి!
 యీ యుపేంద్రుం డింద్రునిఁజయించి తత్త్వేంద్రునంబు బెల్లికొనిరచ్చి నెచ్చెలి
 యగు సత్యభామ కేకారణంబున నిచ్చెనో సవిక్రందంబుగా వాక్రచ్చుమని ప్రార్థింప
 నాగర్గమహర్షి యా రాజేంద్రున కిట్లనియె.

31

—॥ పారిజాతాపహరణ కథ ॥—

క॥ నారదుఁ డొక్కతఱిని నొక సారథసారథ్యపారిజాతసుమంబున్
 గోరికఁగొని చని భీష్మకుమారికయగు యక్ష్మిణీకడ మాననాథా!

32

ఉ॥ ఆసుమమాసపత్నికటు లామునియిచ్చుట గన్నులార స
 త్యాసతిగాంచి భేదమును దద్దయుఁబొంది విము క్తకై శ్యమై
 మాసినచీరఁ గట్టుకొని మంగళసూత్రముదప్ప వివ్యభూ
 పాసమితిం దృఙించి కసిఁ జట్టనఁజేరెఁ దమోగృహంబునన్

33

క॥ అప్పుడు తత్పద్మాక్షుం దప్పడఁజినిగాంచి నీకు నల సురతరువున్
 దప్పక తెచ్చెద నిచ్చెద మెప్పుగొనెద చింతిమానుమి! వగలాఁచి!

34

చ॥ అని యనుచుండు కాలమున నా నరకాహ్వయదానవేంద్రబా
 ధను సహింపలేక విబుధప్రభునర్యుఁడవచ్చి మొక్కి యో
 వనరుహనాథ కాపుమని ప్రార్థనజేయఁగ నా మహాత్ముఁడున్
 విని తలయూచి యియ్యకొని వేడుకనిట్లనె నా మహేంద్రుతోన్

35

మ॥ కనుమి! నాప్రియ పారిజాతతరువున్ గాంక్షించి యేరీతిగాఁ
 గనుఁదోయిన్ సలిలంబు సాగరముగాఁ గన్నట్ట రోదించుచుం
 డెనొ కానన్ దమినట్టివృక్షమిడినన్ డీకొంచు నద్దానవేం
 ద్రుని సేనారథరథ్యయుక్తముగ నిర్మూలించు నిక్కంబుగాన్

36

ఉ॥ నావినివాసవుండు చిఱునవ్వొలయంగ మహానుభావ! నీ
 వా విబుధారినిం దునిమి హర్షము మాకుఁఘటించి నందనా
 భ్యాసనభాసురంబులగు నాతరురత్నములెల్ల గొమ్ము నా
 దేవిధమైన యడ్డు వసింపదటంచెద విశ్వసింపుమా!

37

—♦ సత్యభామతోఁగూడి సరకాసురుని వధించుట. ♦—

క॥ అంతట వల్లెయనుచు శ్రీకాంతుఁడు సత్యాన్వితఁడయి గరుడాంసమునకా
సంతసమున నెక్కి చనియెచు బంతములన్ బలుకు సరకు ప్రాగ్జ్యోతిషముకా

ఉ॥ ఆవల నాకనాయకుఁడు నాత్మపదంబునకేగె నంత స
త్యావనితాలలామ హరి నాత్మమనోహరుఁగాంచి మొక్కి యో
దేవర! తొల్ల దానిఁగొని దేవవిరోధినిజంపు లేనిచో
నావలఁ బత్సరదుమము నాతఁ డొసంగకపోవుఁ గామియై ౪౦

మ॥ అన శ్రీకృష్ణుఁడు నాలకించి ప్రియకీర్తనాడందొడంగెకా జెల్లి!
మన మాదేవవిరోధిఁజంపినపయిన్ మర్యాద వాఁడేను గో
రిన తద్వృక్షము నీయకుండిన గదాశ్రేష్ఠంబుతోడన్ శచీ
స్తనపాటీరవిలి ప్తతత్పృథుఁ నక్షంబున్ గసిక్ గొట్టెదన్ ౪౧

ఉ॥ ఈరహిఁ బల్కి శ్రీహరి యహీనజలానలవాయుశస్త్ర సం
భార సుసప్త దుర్గ సురవైరి సమాప్తత భౌషగుప్త వి
స్తారపురంబు ఖడ్గశరచక్రగదాదులఁ బాడుచేసి బ
ల్యేఱు మురాసురుండునిమి లీలవధించె దదాత్మజాతులన్ ౪౨

ఉ॥ ఆ సరకుండు నప్పుడు మహాగ్రహవృత్తినిరేగి యేగి శ్రీ
జానిని శస్త్రపర్షములఁ జక్కఁగముంపఁగఁగాంచి తత్ఫలకే
శానుఁడు వానిసేనలను సంహృతిచేయుచునుండఁ గృష్ణుఁడున్
బూని వధించెఁ జక్రమున భూమిజుఁ దన్నరకాఖ్య రెండుగాన్ ౪౩

తే॥ అటులఁ జంపి శ్రీహరి తద్గ్రహమునవెలుంగు
మణులఁగొని యోడశసహస్ర మనుజనాధ
దైత్య, సిద్ధ, కన్యకలను ద్వారకాన
గరవరమున కంపించి త్వరితగతిని ౪౪

క॥ సురమాతృకుండలములన్ సురివిభుధవళాతవత్ర సుందరమణులన్
గరముగఁ గైకొని తత్సరపురికరిగెన్ బారిజాతభూజార్థంబై ౪౫

చ॥ హరి యటులేగి కుండలము లట్టియమర్ష్యులతల్లికికా మహా
దరముననిచ్చి మ్రొక్కులిడి తద్వరరత్నసితాతపత్రమున్
హరికిడి పారిజాతము రయంబున నాకు నొసంగుమన్నఁ ద
త్సరపతి యెక్కతంబుననొ తోడ్త నొసంగకపోయె దానినిన్ ౪౬

క॥ కని కనలుచు హరి దేవేంద్రునిఁ దత్సైన్యంబుగెల్చి తొరఁజనితన్నం
దన వనగతతద్వృక్షంబునుగొని స్వప్రియకునిచ్చి మోదముగూర్చెన్ ౪౭

క॥ నావుడు వజ్రినాభుఁడు ననకాసమకట్టె నిటుల్ మునీశ! న
త్యావనజేక్షుచో క్తలపితంబులు సత్యముగాగఁ దద్వ్రాముం
బావిభుధేంద్రుఁడీక హరియాదివిభుండని గుత్తెఱింగి యే
లా? వృథ యుద్ధమున్ గలిపి లంపటబొందెనొ చెప్పు పూర్తిగాన్ ౪౫

క॥ పడపడి గురుఁ డిట్లనె హరి యదిలిస్తుతి నిర్జలేశ్వరాంగీకృతులన్
స్వనయిత సత్యన్ గూడుచు మునమున నందనవనంబు బొందెను తేఁడా! ౪౬

తే॥ అటులఁ గృష్ణుఁడు నుందరోద్యానవనములందు మేలుబంతిగనొప్పు నందనవన
మునకుఁజని యందు బహునవ్యపుష్పభరితపారిజాతములఁగనె నవ్వనమునడుమ

సీ॥ వేల్పుల కనిశంబు వేడుక నిడునది పద్మగంధముతోడఁ బరగునదియు
శోణవల్లనముల జొత్తిల్లనదియును బూలగుత్తులతోడ గ్రాలునదియు
బాలసంద్రమునందు భవముజెందినదియు దుర్గంధములనెల్ల ద్రోయునదియు
తోటకంతకుఁ బెద్దతోడవుగనైనది పైఁజేబోలెడి తాఁటభాసిలునది

తే॥ యునగు పారిజాతమహీజము నెగడుటను సత్యభామవిక్షించి యాశౌరితోడ
దీనిఁ గైకొందునని చెప్పఁగా నతండు నగుచు నదిదీసిపెట్టె నాఖగపతిపయి

క॥ అత్తఱి గాఢలివారలు దత్తజమున లేచి శస్త్రధరులయి కిన్నన్
దత్తామరసాక్షుని గని యిత్రైజఁగునఁ బల్కిరోయి పృథ్వీనాథా! ౫౭

చ॥ నర! యిదియేమి? మమ్ములఁ దృణమ్ముగ లెక్కిడి యింద్రరాణి సం
బరమునకై సురల్ జలధిఁ బట్టుదలన్ మధియించు వేళఁ బు
ట్టిరహినినున్న యీతరువు డెక్కిని పీకితివేల చెప్పుమా?
యరయ ధరన్ మనకాదలఁచునట్టిజనుండిటుసేయఁ డెప్పుడున్ ౫౮

ఉ॥ వింటివా? లేదా? యీ వనముఁ బెట్టియుఁ బెంచిన పెద్దవాఁడు వే
కంటియనుమ్మి యాదివిజభర్త ధరాధరపక్షముల్ ధరన్
గంటునఁ గూల్చినాఁడు మఱి త్మోతలకంటకుడైన నృత్రునిన్
దంటను గెల్చినాఁడు, బహుదైత్యులఁ జీల్చినవాఁడు మానవా? ౫౯

ఉ॥ కావున మా నుడుల్ వినుమ! గర్వముఁబొందకుమా! మహాప్రభుం
డీ విషయంబుఁగాంచనిరహిన్ ద్వరనిచ్చట నిట్టిపారిజా
తావనిజంబువీడి విహగాధివుపై సతితోడనెక్కి పొ
మ్మా! వృథ యిందునిల్వకుమ! మార్పుడి మానుమ! సౌఖ్యమొందుమా! ౬౦

తే॥ శానిచో మామహేంద్రునికడకుఁబోయి యడిగితినికొనుమ! యట్టియవసరమున
దోటకాఁపులమగు మేము లోటుమాటలాడి యడ్డగింపముకాదె సూడుకాడ!

క॥ ఆ నుడులను విని కృష్ణుఁడు మానముగానుంట సత్య మతిమఱిగనుచున్
బూని మహాసాహసమును నీనెఱిఁ దద్రక్షకులకు నీనునఁబలికెన్ ౬౧

- ఉ॥ చాలును జాలు మాటలిక సాహసవృత్తిని బల్కుచుంటిలే
మీ ! లగుడప్రహారములు మీకు ఘటించును నెల్లవారికిన్
ఏలుగ సంధమందుఁబ్రభవించి ముదంబిడు పారిజాతమున్
హేలను సంగ్రహింప శచియెవ్వతె ? యింద్రుఁడెవఁడో ? చెప్పఁడి ! ౧౯
- చ॥ జలధి మఱిండుకాలమున జాతముఁజెందిన శ్రీ, సమస్తలో
కుల కనుభావ్యమయ్యె నెటుకొన్నెల సర్వుల కెట్లుభోగ్యుడై
మెలఁగెనో ? యేవిధిన్ సుధ యమేయముగా నుపభోగ్యమై దివిక
జెలఁగెనో యట్టులీద్రుమ మశేషజగజ్జనభోగ్యమయ్యెడిక. ౧౯
- ఉ॥ ఈరహినున్న దీనిపయి నే యధికారములేక నాదియం
చూఱక భర్తృబాహుబలయోగవిగర్వితయైన యా శచీ
నారి వితండవాదము నసంతముగానొనరించినంత నీ
భూరుహ మెట్టులాయమకుఁ బొందుచుడుక పరికించి పల్కుఁడి ! ౨౦
- తే॥ కాన నీపారిజాతము గైకొనియెడ సంశయములేదు దీనికి తమను లవము
దాల్చవలదిప్పు వెంటనే తత్పచికడ కేగి నామాటగా మీర లిటులఁ జెప్పుఁడి !
- ఆ॥ పతికి దయిత్వవైన భర్త వశుం డైనఁ బారిజాతపరముఁబట్టి పెఱికి
కొనెడి నాదుమగనిఁ గొంకక యెదిరించి దానిఁగొనుమ ! శచిరొ ! దయనువీడి
- చ॥ అని వచియించి తిర్గి యిటులాడెను రక్షకులార ! మిమ్ము నా
కనులనుగంటి మీపతిని గాంచితి నింతకుమున్నె పూర్తిగా
మనుజులలోని నే నలదుమింబును మీ వనమందుఁజొచ్చి పో
డివిగొనుచుంటి మీరు గనుఁడి ! యిఁకఁజేసెడిదేమొ చేయుఁడి ! ౨౩
- తే॥ ఇటుల గర్వంబుతోఁబల్క నెల్లతోటవారలల్లపులోమజచేరుబడికిఁ
జేరి సత్యభామోత్తలఁ జెప్పిరంత గనలి యాయమ తనపతికినియె నిట్లు.
- సీ॥ దుర్గంబు నెఱుమా ! దుష్టరాత్రించరపరదుర్గనుంబగు స్వర్గముగద
భటులను నెఱుమా ! ప్రథితజరామృతి విరహితబలయుత విబుధులుగద
వాహనం బెఱుమా ! ప్రాచ్యాదిదిగ్గజ సన్యమా నైరావణంబుగాదె
యాచార్యు నెఱుమా ! యఖిలప్రపంచభాసురగురుగురుఁడగు గురుఁడుగాఁడె
- తే॥ యస్త్రమెఱుమ దిన్యవజ్రాయుధంబు గాదె ? యో మనోహర నీకు గండలంద
ఱధికముగ నెప్పు గడగడలాడుచుండ నెట్లువచ్చెనో ? సింహీతిఁ గృష్ణుఁడిటకు
- క॥ భార్యావశుం డై యాతఁడు శౌర్యమున మదీయపారిజాతంబును గాం
భీర్యము ధైర్యము ధైర్యము వీర్యముగల మిమ్ముఁగనక పెకలించి కొనెన్.
- క॥ కావున నాథా ! నీవును దేవతలనుగూడిపోయి దివ్యాశనితో
నా వెన్నుని రణమందునఁ జావఁగఁబ్రహరించి పారిజాతముఁడెమ్మా ! ౨౭

—॥ ఇంద్రుండు ఉపేంద్రునితో బోధలు ॥—

క॥ పొగరున జగములఁజెఱచెడి నగములతెక్కలను నాశనముఁజేయవొకో!
జగతీకంటకుడగు వృత్రుగెలువవే! గాన దానిఁ దొంగిలించి తెమ్మా! ౬౮

వ॥ అంత శతముఖుండు సఖివాక్యంబు లాకర్ణించి యా మహామహుతోఁ
డీకొనవెఱచి కృష్ణుఁ బహుధంకుల నిహంగవాప్యేతంజై కోపించి గోవిందుని
నిందించి యా దంభోళితో నా పారిజాతచోరుని బరిమాఁచెఱచని యామె ననున
యించి రణభేరి మ్రోగించి హిమాచల సన్నిధంబును, శుంభాదండశ్రయమండి
తంబును, జతుర్దంతకాంతంబును, సర్వాలంకారాలంకృతంబును నగు నైరావతంబు
సధిష్ఠించి, వహ్నిద్యాయుధంబులను ధరించి తనకు సహాయంబుగా దిక్పాలకులును,
వసురుద్రవిశిత్తయతకిన్నరకింపురుషస్థిసాధ్యచారణవిద్యాధరగంధర్వగణంబులును
ద్రయస్త్రింశతోక్త్యనుచరులును, సమాహూతులగు కొండఱు నిర్జరులును, నారద
ప్రేరితులగు కొండఱు బృందారకులును, బరిపారశస్త్రసహితంబుగాఁ జనుదెంచుటం
గని సంతోషించి యవ్వారలతోడఁ గూడి మేడంబాడఁ దత్సముఖంబున కేతెం
చుటం గాంచి ౬౯

ఉ॥ మాన్యచరిత్రతోఁ జెలఁగు మాధవుడూఁడె విధూతదైత్యదా
ర్జన్యము వారితాత్మరథ రథ్యసమేతపతాకానీ స్ఫుర
ద్దైన్యము మిత్రసమ్మదవదాన్యము పోషితభక్తికోటి సా
జన్య మనన్యము భువనసంతతిమాన్యముఁ బొంచజన్యమున్ ౭౦

తే॥ దిగ్దశకము తద్ధ్వనిని బ్రతిధ్వనించె నవలఁ గృష్ణుండు వజ్రతుల్యంబకముల
లెక్కలేకుండ వైచె నా లేఖవిభుని బలముపై యాదవేశ్వర! వజ్రినాభ! ౭౧

ఆ॥ అంత విబుధులెల్ల రచ్యుతిబాణంబు లెల్ల కడలయందు నల్లికొనుటఁ
గాంచి యొక్కసారిఁ గమలాక్షుపైఁ దీవ్రినాయకముల వేసిరాయదనున ౭౨

క॥ అక్కంజాక్షుండు గినుకను నొక్కొక్కని తూపు నిజశరోత్పరమున వే
ముక్కలుగఁజేసి ముక్కునఁ బక్కివబువు వరుణనాగ పాశము ద్రుంచెన్ ౭౩

క॥ వెండియు వైకుంఠండా దండధరోద్దండచండవండము గదతోఁ
జెండి ప్రచండకిరణ మార్తాండుని పెనుగండుమాపి ప్రతివక్షులతోన్ ౭౪

క॥ ధనదునిశిబికను జక్రంబునఁ దిలతుల్యముగనల్పి ముఖమున నేతెం
చిన యగ్నినిట్టి మరుద్ధ సఖాలములన్ నజికి సుదర్శనహేళిన్ ౭౫

క॥ భుజమున రుద్రగణంబుల గిజగిజలాడంగఁ గూల్చి కేరఁగ నింద్ర
ధ్వజులు నొక్కుమ్మడి నా విజయగళునిమీఁద బాణవృష్టిని గురిసెన్ ౭౬

- మ॥ మరి విద్యాధర సిద్ధచారణ మరున్నార్తాండ గంధర్వ కి
న్నరసాధ్యాదిగణంబులున్ గిసిసి నానాశస్త్రజాలంబులన్
హరిపై వేసిరి దానిచే వెలుచు సత్యాత్మని స్మరించి శ్రీ
సరసీజాక్షుడు భీతిమాని కనుమీ! సైన్యంబు ఖండించెదన్ ౭౭
- క॥ అనిపలికి మహాగ్రహమున ఘనశార్ఙ్గవిముక్త శరనికరములఁ బంచా
ననము నఖంబులఁ గ్రోవ్వువులనుజెండినమాడ్కిఁ ద్రుంచి లఘుగతితోడన్ ౭౮
- చ॥ గరుడుని జూచి యిట్లనె నఖండనుపర్వచమూసమూహ నే
త్తైఱ నను నొంటిగాని నెటు డీకొనుచుండెనా వైనతేయ! యీ
తరుణమునందుసన్ జని మృగంబునుజేయవదేమి! యన్న నా
గరుడి సతీసమేతహరి స్కంధమునన్ బాలువారుచండగాన్ ౭౯
- క॥ టివ్వున నెగయుచుఁ గిన్నను నవ్విబుధులమీఁదఁ దూకి యాత్మీయససన్
గ్రోవ్వడఁగఁబాడిచి మెక్కుచు నవ్విష్ణువు దన్నుమెచ్చ నాజిఁ జరించెన్ ౮౦
- క॥ అంతట సురసంతతి ఖగకాంతహతిని వంతబొంది కాలికొలందిన్
వింతగఁ బాటిరి నానాప్రాంతములకు వేల్పు తేఁడు వగవగ నవలన్ ౮౧
- క॥ రుంద్రజలదములు ధారల సాంద్రంబుగఁ గురిసినట్లు శరనికరములూ
యిందోపేంద్రులు బహుని స్తంద్రతవర్షించుకొనిరి త్వరనొండొరులున్ ౮౨
- క॥ నాగాంతక నాగేంద్రులు నాఁగదెయనఁ బోరఁదొడగి రందునఁ గసితో
నాగేంద్ర మాత్మరదముల నాగాంతకుఁగొట్టె స్వీయనాథుఁడు పొంగన్ ౮౩
- చ॥ పదపడి విష్ణురధ్యమగు పక్షివిభుండు మహాగ్రహంబుతోఁ
గదిసి సురేశ్వరద్విరదకాంతుని స్వాయతపక్షనాసలన్
బదరక నుగ్గునూచమగుఘక్కినిగొట్టెను గృష్ణచంద్రుఁడా
త్రిదశపతాకసీతతిని దిట్టముగాఁ బ్రహరించె భూవరా! ౮౪
- ఆ॥ అటుల గౌరువడుట యావిధిపై న్యముల్ క్షోభపడుట నముచినూదనుండు
గాంచి తనకునున్న కాండ ప్రకాండముల్ పద్మనాభుపైన వైచెఁ గిన్న ౮౫
- ఉ॥ కాని యదూర్ఢహుం డవి సుఖంబుగ ఖండములం బొనర్చె న
ద్దానిని గన్న యింద్రుడల దైత్యధరాధరపక్ష నాశనో
త్తానకృతార్థపజ్జిము గ్రుఱన్ గరమందుధరించి నిల్వ శ్రీ
జాని యమోఘహేతి పరచకగ్నిముఁదాలిచి నిల్చెఁ బెల్చునన్ ౮౬
- క॥ విడిచిన విడిచెద నీవే విమవుము తరువాత నేను విడిచెదనని యా
గడుసరులాడుట విని వెఱఁ గడు గడగడలాడె ముజ్జగంబులుగూడన్ ౮౭

తే॥ ఎట్టకేలకు నిండుండా కృష్ణుడైన వజ్రముచువైవ నాతండు వామకరము
తోడఁబట్టి చక్రంబును వీడకుండ “తిష్ఠ, తిష్ఠ” యటంచాసి తివిరియాపె ౮౮

చ॥ గరుమనిచేతనట్లు నిజగంధగజేంద్రము భిన్నమౌటఁ ద
త్సరసిజనేత్రుచేతఁ గులికింబులు చక్రగఁజిక్కియుండుఁ ద
త్సరబలమెల్లనాటుటయుఁ జూచి భయత్రపలొప్పుఁబాటు త
త్సరపతినిన్ బురిందరునిజాచేజీ సప్తయశస్వేఁ జివ్వలొన్ ౮౯

తే॥ ఇట్లు చావుదప్పఁగఁ గన్నులొట్టినోవఁ బాటి యింటికిఁజేరిన స్వర్గనాథుఁ
డైన తనభర్తనున్ గన్నులారఁగాంచి తచి యిటుల్ బెత్కిఁ గిన్నతో స్వకథవుచు ౯౦

చ॥ కవటివి నీవుగావె సురకాండవిభుండవబుండుఁ గీర్తిఁగాం
చి పలుగులేల తీసితివి? క్రీహఁదైఁగల భక్తిచేతనా?
చెవును! జరాంతిహీనసురసేనలతో నసహాయకృష్ణుఁ బ
ట్టి పరిభవింపలేక యెటుటెంకిక లజ్జనునీడి వచ్చితో ౯౧

ఉ॥ నందవమాయ నానరుని నాశనముంబొనరింపలేనియ
ష్టేందుల కీసుప్రభుత? యెందులకా కులిశాయధుబు? నీ
కేందుల కిట్టి నందనము? నెందులకీ చతురంగవాహినీ
బృందము? నిర్బరాధమత యిప్పుడుటిల్లుటలేదే! వాసవా! ౯౨

తే॥ కాన నిప్పుడు నేఁబోయి కమలనేత్రు భండనమునందు గెలిచి తత్పారిజాత
తరువుఁదెచ్చెదఁ గనుమని సురలఁగూడి శిబికయందెక్కి శ్రీహరిచెంతకరి ౯౩

ఆ॥ కాని వెన్నుఁడట్టి కాంత సాహసమునుగాంచి వింతబొంది కలనుజేయ
నిచ్చగింపఁడయ్యె నింతిలో నాసత్యభామనూచి పతికిఁబలికె నిట్లు ౯౪

ఉ॥ కంటివె తమ్మికంటి! సురకాండసచున్వితయాచు నింద్రువా
ల్గంటి యెటుల్ మహారుషను గయ్యమొనర్పఁగఁ జేయవచ్చెనో
కంటున దీనిగెంటెదను గాంచుమనక హరిఁవచ్చి చక్రముక
దంటనాన నామెకిడి తత్తువుం గొనియుండఁ దాత్త్వపై ౯౫

—* భృహస్పతి శచికి బుద్ధిగఱపుట *

తే॥ చక్రసంయుక్తయయి సత్య సమితిజేయవచ్చుటనుగని హరివిధి ప్రముఖిదివిజ్ఞ
లాదఁబొందిరి వాసవచోడితుఁడయి జీవుఁడా శచిదఁకేగి చెప్పెనిట్లు ౯౬

ఉ॥ అమ్మ! మదుక్తియుక్తిని మహాదృశితో వినుమమ్మ! చక్రి బ్ర
హ్మమృని సత్యలక్ష్మియని మాటికి నెమ్మదిసమ్ముమమ్మ! నీ
వెమ్మయి సంగరమ్మనొనరింపఁజాలెదవమ్మ? పారిజా
తమ్మును వారికిచ్చి సురతండము నెమ్మది బ్రోవుమమ్మరో! ౯౭

- సీ॥ ఎవ్వనిభీతి లోకేశుడు సృష్టించు నెవ్వని భయమున మృతించెను
నెవ్వని వెఱపున మృదుడు హరించును నెవని సాధ్వసమున నినుడు వెలుగు
నెవని భీతయిన నిందుండు పాలించు నెవ్వని బెదరున నిందుఁ జొప్పు
నెవని యళుకునఁ గృష్ణవర్తయమండు నెవ్వనియెదను బయ్యెరయువీచు
- తే॥ మఱియు నెవనికి నన్నియు వెఱచుచుండు నట్టిపరముడె యీకృష్ణుడౌ నరకునిఁ
ద్వత్పతిప్రార్థనంబున వధముజేసి యిటకు నేతెంచెనని శచీ! యెఱుఁగుమమ్మ!
- క॥ అంతట నిర్జరకాంతునికాంత రమాకాంతచరణకమలములకుఁ ద
త్కాంతకును మొక్కి స్వీయనిశాంతమునకు నరిగె నిందసల్పిగొని తనుకా
- ఉ॥ నిర్జరనాయకుండవల నీరజలోచను మొక్కిసిబ్బితిన్
దుర్జయుడైన శార్ఙ్గిగని తుష్టి నిటుల్ బలుకాడ నాకు నీ
దుర్జన నాశయోగ్యవని దొట్రనుజిక్కుట సిగ్గుగల్గెనే?
నిర్జితవృత్తి! నేనరయ నీ కనుజుండనుగానె మానుమా! ౧౦౦
- తే॥ అంత శతమఖుండిట్లనె నఖిలలోకనాథ! యిపుడు తమ్ముడవని నాకుఁ జెప్ప
చుంటి వీవేడ? నేనేడ? యల్లమందు బాగుగాఁజూడ నీవు తద్భ్రహ్మపుగద
- సీ॥ ఎవనిచే జగము జనించునో యెవ్వనిచే నిది వృద్ధినిజెందుచుండు
నెవనిచే నిదిగిట్టు నెవనిలో నిదియుండు నెవ్వడిద్దానిలో నెనఁగుచుండు
నాదిమధ్యలయంబులంటవో యెవనికి నెవనికిఁ గల్మషంబెదియులేదొ
నామరూపగుణాదు లేమాత్రమెవనికి లేవో యెవ్వఁ డఖిలదేవదేవుఁ
- తే॥ డట్టి శాశ్వతఁడవగు నీయగ్రమందు
నాకు నెట్టులసిబ్బితినేకుఱగల
దయ్య! ముజ్జగములయొడయడవగు నిను
గెలువఁగలఁడొక్కొ యన్యుడు తృష్ణఁగృష్ణ! ౧౦౧
- క॥ తెలియఁదగిన వారలచేఁ దెలియఁగలపుగాని లాఁతి దిట్టలకినుమేన్
దెలియపు గొప్పలగొప్పపు నలునులలో నలునువీ వసంతచరిత్రా ౧౦౩
- క॥ అని నతులిడి యాసత్యను గనుఁగొనియెన్ మిన్నకుండఁ గంజాక్షుం డం
త నగుచు గంభీరగళంబున నిట్టులఁబలికె నట్టి పురుషూతునితోన్ ౧౦౪
- క॥ అప్ప! వేల్పులలోపల గొప్పపుగద! నేనొ నరులఁ గొండొకవాఁడన్
దప్పనుజేసితి నీయెడఁ దప్పక మన్నింపవలయు దంభోభిధరా! ౧౦౫
- మ॥ ఉదితస్థానమునుండి నీతరువు సత్యోక్తిన్ మహాప్రీతిచే
నుచితంబంచుఁ దలంచి నైరమున నుద్యోగించి కొంచండజ
ప్రచురేశాంసమునన్ ఘటించితి నిదే వజ్రంబు గొమ్మా! ద్విష
న్నిచయంబున్ దెగటార్చి సౌఖ్యములతో నీవెట్లు బొల్పారుమా! ౧౦౬

శా|| ఆలీలన్ వచియింపగా వినున యూ యూఖండలుండాడె ని
 ప్రేలా! నన్ను బ్రమింపజేసితి నొహూ? కృష్ణా! జగద్రక్షణా!
 లీలామానుషవి గ్రహుండవయి హానిన్ దుష్టునష్టంచలన్
 గ్రాలన్ భక్తులఁబ్రోననుంటివి గదా! కాకున్యాయోనిధి! ౧౦౭

ఉ|| ఇత్తటి ద్వారకాపురికి నీవిది పై కొనిమామ్మ! మాధవా!
 యెత్తటి భూతలంబు త్వచయింతమో యత్తటిఁ దత్తరూత్తమం
 బుత్తమమైన యీధరకె యోజ స్వయంబుగ నేగుచెంచునో
 సత్తమచి త్తవారి రుహషట్పద! ద్విల్పపఖండనప్రభా! ౧౦౮

ఆ|| అనఁగఁ గృష్ణఁడొప్పి యచురులు గొనియాడ హరికి వజ్రమిచ్చి యాలితోడ
 గరుడిపై ని నెక్కి కదలి ద్వారావతీపట్టణంబుయొక్క పైనిఁజేరి ౧౦౯

ఉ|| పౌరులు సమ్మదమ్ముగన భార్యలు ప్రీతినిజూడ నేస్తకాం
 డారసిడాయ స్వీయము ననన్యము మాన్యము పాం దజన్యమున్
 గేరుచు నూఁడుచున్ సారిదిఁ గ్రిందకివచ్చి సువృష్టిగిన్గి త
 ద్భూరుహరాజ మల్ల సతిపుష్పవనంబున నుంచె సంతటన్ ౧౧౦

ఉ|| ఆశ్రితపారిజాతమగు నాకమలాక్షుఁడు సత్యభామతో
 విశ్రమ మేమిలేనటఁ ద్రివిష్టవవాసిమిళింపఁజేజా
 లాశ్రయఘుంఘమాఘుమఘుమాయితెనుండర పారిజాత స
 మ్మిశ్రవితర్దికాదులఁ దమిన్ సుఖమొందుచునుండె ధీనిధి! ౧౧౧

తే|| భూరమణ! మున్ను నరకుని కారనుండి చక్రి విడిసె యట్టొత్తరశతసమధిక
 షోడశసహస్రపార్థివశూరకన్యక లలహరిఁగాంచి కామించి చెలఁగుచుంట ౧౧౨

మ|| వనజాతాయతలోచనుం డొకచరిన్ వై శాఖమాసంబునక
 గని దివ్యంబగు లగ్నమం దలసతీకాండంబుఁ జేపట్టి కో
 ర్కిని దానందఱ కన్నిరూపముల వేర్వేరైన హర్ష్యంబులం
 దున దైవారుచు నాడుఁ బాడు నగు సంతోషించు భోగించెడిక ౧౧౩

తే|| ఈరహి నమోఘరీతుల శౌరి వారితోడ విహరించి యొక్కొక్క తోయజాక్షి
 యందు నాత్మసములగు దశాత్మజులను గాంచె వజ్రనాథ యని వచించి మఱియు

వ|| శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణితో హాస్యంబులాడుటయు, ననిరుద్ధ వివాహంబును,
 బలదేవుండు రుక్మిని వధించుటయు, నుపాస్వన్న కథయు, జిత్రలేఖ యనిరుద్ధుని
 శ్రోణపురంబునకుఁ గొనిపోవుటయు, బాణాసురుం డనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిం జేయు
 టయు, బాణ యాదవోమాపతి రమాపతి సంగ్రామంబును, శంకరునితోఁబోరు
 శౌరిని జ్వరము సంస్తుతించుటయు, జక్రపాణి, కృపాణంబున బాణాసుర పాణిశ్రేణి
 నఱకుటయు, నిజభక్తులగు నా యనుజుల సంతక్షణంబుకొఱకుఁ గపర్ది జనార్దనుని

బ్రాహ్మచరులయు, నుసాప్రాప్తియు, నృగాభ్యాసంబును, బలరాముండు గోకులంబున కేతెంచుటయు, దద్దర్శనం బొనరించిన గోపికలు మధురాలాపంబులాడుటయు, గాళిందీకర్షణంబును, గాశీరాజ పాండ్రక ప్రమావణంబును, గృత్యోత్పత్తియు, ద్వివిధవానరుని గాళిలో జంపుటయు, హస్తినాపురంబందు బంధింపబడిన సాంబుని బలరాముండు పోరాడి విడిపించుకొనివచ్చుటయు, నారదుండు గృహస్థులకు హరి లీలలం జూపుటయు, వాసుదేవాహ్నికంబును, సభనున్న వెన్నుండు ధర్మరాజాహ్వానం బుద్ధవునకుం జెప్పి యాలోచించి తదభిప్రాయానుసారంబుగా యాదవోద్ధవ సహితుండై యింద్రవన్ధిపురంబునకుఁ జనుటయు, హరి గిరివ్రజపురంబున కేగి భీమసేనునిచే జరాసంధునిం బరిమార్చజేసి సకలరాజులు గొనియాడ సహదేవునిం బట్టాభిషిక్తుం గావించుటయు, మహాసభయం దగ్రపూజ గదాగ్రజనకుఁ దగదచిచెప్పిన శిశుపాలుని గోపాలుండు దునుముటయు, ధర్మరాజాచరితకృష్ణాగ్రార్చనంబును, దుర్యోధన గర్వభంగంబును, బ్రహ్మమ్మ సాశ్వత లిరువదేదూరినంబులు మేడం బొనర్చుటయు, బిమ్మట సమ్మధుసూదనుం డటకుఁ జని యవలీలగా నా సాశ్వదంత వక్త్రులం దెగటార్చుటయు, హస్తినాపురంబున యధిష్ఠితుండు కౌరవనిర్మిత దుర్ద్యూతంబున భార్యాభ్రాతృయుక్తంబుగా నోడుటయు, బాండవులు కుంతిని విదురసదనంబున డించి గహనంబున కేగుటయు, ననంతరంబున దుర్యోధన రాజ్యపాలనానందానుభవంబులును, బాండుపుత్రవనవాసవార్తాశ్రవణోచ్ఛ్వాతపౌరదుఃఖంబును, క్రీవారి యరణ్యసంచారపీడిత యధిష్ఠిరాదుల నొకపరిఁ జని కని చింతించి, మధురోక్తులాడి యూహఁడించి క్రమ్మట ద్వారకాపురంబున కేతెంచి యుగ్రసేన సుధర్మలోఁదద్వృత్తాంతంబంతయుఁ బ్రస్తావించుటయు నది విని యాదవు లాశ్చర్యదుఃఖంబులు గలుగ దురాశాపిశాచావేశులగు కౌరవులు దామొనరించిన యధఁర్మంబుననే నశింపఁగలరు. భగవంతుం డఖండపుణ్యాత్ములగు పాండవేయులకు దదభిక్ష మహానందపదం బీయంగలుండని యనుటయు, నటనుండి సాయంకాలంబునం దచ్యుతం డాత్మచుందిరంబున కేగుటయు, దేవకీదేవి, నమస్కరించిన నిజపుత్రుం గొంగిలించుకొని మజ్జనభోజనాశీర్వాదంబు లిడుటయు, సవ్యుల నవ్వరువిలుతునయ్యతన మవ్యపుజవ్వనుల గృహంబుల కేగి వారిచేఁ బూజతుండై శయనించుచు మహానందంబునం జెలంగుచుండుటయుఁ జెప్పి వెండియు నామునితల్లజుండు యదువల్లభున కిట్లనియె.

౧౧౫

—॥ నారదుండు ఉగ్రసేనునకు అశ్వమేధంబు జేయుమని చెప్పట. ॥—

సీ॥ పింగసటాచ్చటా సంగుండు తుంబురుసహితుండు భాస్కరసన్నిభుండు
ధౌతపీతాంబరద్వయిశోభితుండును గాశ్మీరతిలకప్రకాశితుండు
పంచదశాబ్దభాస్వద్వయస్కుండు రంగవల్లీస్వగిరిరాజితుండు
స్రజగోపికాగంధభాసుండు నిర్జరసంయమియును లఘుశ్యామలుండు

తే॥ నై న నారదుడౌ రమాజాని కథల విశేతోడుతఁ బాడుచు విని సురాని
విష్టపంబులఁగని యొక్కవేళ రాచుకృష్ణులనుగాంచ ద్వారక కేఁజెంచె ౧౧౬

తే॥ అట్లు వచ్చెడి నారదు యాడవేళుడైన యుగ్రసేనుడు గని యాత్మకక్ర
పీఠమును డిగ్గి యెదురేగి వేడ్కుఁ దోడితెచ్చి ఘనపీఠమిచ్చియు మెచ్చి పిదప

క॥ సదసద్గంబులఁగడిగిన యుదకముఁ దనతలను జల్లి యొనరిచి పూజల్
త్రిదశర్షీ! మజ్జని ధనసదనామలు మీఱు రాక సఫలంబయ్యెన్ ౧౧౮

క॥ నారద! విమలజ్ఞానవిశారద! కామాదిరహిత! సత్త్వద సగుణఁ
మీరాక ముదావహా మీ రూఞకరా రిటకుఁ బనియెదో నెలవెండి! ౧౧౯

మ॥ అన నాలించి సురర్షి యిట్లనియె విఘ్నాతప్రభూత్తిసమా!
వనజాతాయతవత్రనేత్రచరితవ్యాపారశుంభద్యవ
స్మనమాటన్ గృతివంచు నేదలఁతు నా నారాయణుండున్ భవ
స్థు నభక్తి వశుడౌచు నిందు వసతిన్ గావించెఁ దాలాంకుతోన్. ౧౨౦

తే॥ నీ యశోలత పూర్తిగా నిఖిలజగమునకును బ్రాకఁగ నానుడి నలిననాభ
దయను రాజసూయంబు యథావిధి నొనరించితివి పూర్వ మీపురిన్ బృహ్మనాథ!

అ॥ పరమరాజసూయ వాజమేధంబులు రెండుఁగూడ నట్టి శ్రీ రమేశ
భక్తులకును జక్రవర్తులకుండుక్క లాతివారి కవి యలభ్యములుగ. ౧౨౧

క॥ ఈ రెంట రాజసూయము నీరలు గావించియుంటి రిట్టులై శ్రీమ
న్నారాయణోక్తిఁ బొందుకుమారాగ్రణి చేసె నది సమంజసఫక్తిన్. ౧౨౩

తే॥ కాని యీ ద్వాపరయుగాంతకాలమందు నశ్వమేధము భరతఖండంతరమున
జనవిభండాక్కడఁడుగూడ నల్పఁడయ్యెఁగారణు బే మొ తెలియదు త్కృతలేంద్ర!

చ॥ సవమహిమం బనంత మది త్కొనురగోగురుబాలమాని నీ
భవనవినాశసంచరణభూతిమహాఘహరంబు దేవతా
భవన నదాదిపర్యటనభావితసత్ఫలదాయకంబు వే
దవిదధిక స్తుతంబు శుభదంబును విష్ణుపదప్రదంబునున్ ౧౨౪

తే॥ అరయ నది సేయఁజాలని నరులకు హరి కరుణలేమియ కతముగాఁ గన్పడెడిని
గాన హరిముఖ్యభక్తుండవైననీవు నలుపుమా! యాడవేశ్వర! శ్రౌతరీతి.

ఉ॥ నావుడు సంతసించి యదునాథుఁడు తత్సవ మాచరింపఁగా
భావమునం దలంచుతఱిఁ బంకజనాభుఁడు రామయుక్తుడై
రీవిగ వచ్చుటం గని వడిన్ దనపీఠము డిగ్గి భక్తిఁ బూ
జావినుతుల్ బాసర్పి యొక చక్కనిగద్దె నొసంగి యిట్లనెన్. ౧౨౭

ఆ॥ దేవదేవ! వాసుదేవ! జగన్మయా! త్రిజగదీశ! కృష్ణ! దేవవంద్య!
యాదరమున నిపుడు నాదుపల్కుల విసం గోరుచుంటి నిన్న శ్రీరమేశ! ౧౨౮

మ॥ కరుణాసాగర! నా కుమారుడగు తత్త్వంసుం డసంఖ్యాకబా
లుర నిర్దేతువుగా వధించెనుగదా లోభాత్ముడై పాపియై
మఱి యన్యాయవర్మలన్ బనిపి డిమ్మిశ్రేణిఁ జంపించె నీ
దురితంబేనరకంబునందు నతనికా దోషాడెనో చెప్పవే! ౧౨౯

క॥ అంతఃకింకరు లే యే గుంతలఁ బడనెట్టి తిట్టి కొట్టిరా యతనికా
స్వాంతమునం దది దలఁచినయంతన బహుచింతగలుగు నరవిందాత్మా! ౧౩౦

క॥ తనయాచరితాంహస్సులు జనకుని వేధించుఁ దండ్రి సల్పిన యశుముల్
దనయుని బొందుచు నంతంబున నిరయమునందుఁ ద్రోసి పొగులగఁజేయుకా.

ఉ॥ కాన నుపాయమేదియొ యొకండు మహాదయ నాకుఁ జెప్పమా!
నే నిపు డీ సుధాశనమునివృథుఁ శర్భకవిప్రలోకయో
పానిధనప్రధానకలుషప్రశమప్రబలంబటంచు న
న్నూయనతురంగమేధమును నొత్తివచింపఁగ వింటి మాధవా! ౧౩౧

తే॥ అట్టి యశ్వమేధంబును నాచరింప భావమందుఁ బ్రస్తుతమున వాంఛగలిగె
గాని నీ యాజ్ఞయైనచో దాని జేతునని వచింపఁగవిని హరి యనుకొనె నిటు

—♦ కృష్ణుండు అశ్వమేధమును జేయ ఉగ్రసేనునిం బురికొల్పుట ♦—

మ॥ మును భూభారము నేనె చాలవఱకున్ బోకార్చితిన్గాని యిం
కను నందందుననున్న భార మిపు డీ గంధర్వమేధంబుచే
త నశింపందగుఁ దద్విదూరధుని ఘాతంబందున న్నే నె నె
వ్వని నేతత్ప్రభృతిన్ వధింపనని బల్పగించితిన్ గావునన్ ౧౩౨

క॥ భువనంబును గెలువగ యాదవులను మత్పుత్రపౌత్రతండమనిపి త
త్సవమును జేయించెదనని ప్రవిమలమతినెంచి నగుచుఁ బతి కిటుఁ బల్కెన్.

శా॥ ఆ కంసుండు బలుండు నీ సుతుండె నా హస్తంబునన్ జచ్చి యా
వైకుంఠంబున మత్స్యరూప మమరన్ భాసిల్లుచుండెన్ మదీ
యాకారంబును గాంచుచీవునయితం బంహస్సునగర్వంబునున్
బోకాడన్ బాసరించియుంటివి బభీ! భూపాలచూడామణీ! ౧౩౩

తే॥ అట్టులెనను నీ వట్టి యశ్వమేధ మాచరింపుమ! దానిచే యశము మిగుల
నుర్వరను గల్గుననిచెప్ప నుగ్రసేనుఁ డలరి యీవిధంబున శౌరి నడుంఁగదొడఁగె..

క॥ యజ్ఞస్వరూప! హరి! సర్వజ్ఞానవసు సీమ కరుణః ద్వరితంబుగ నా
యజ్ఞముగాంగల విశం దవ్యవస్థలః జెలియఁజేయ నర్థితంజుమో! ౧౩౮

క॥ అనవుడు హరి యాపతికట్ట నే నీ చారదుహర్షి నజులము! యారం
దనునమవిధిః జెప్పననన్ విని విధుః కా మునిని పథిను బృచ్చించె నిబుల్.

అ॥ అందు వెట్టితుంగ మమర నా నెంద జన్మస్థులుండవలయు క్షత్రియును
నెంత? యేసిధముగ నేది యాచరింపనగు మునివశ్యం! పలుకుమయ్య! ౧౪౦

— శీ నారదుండుగోసేనునకు యజ్ఞవిధానంబు జెల్పుట. —

వ॥ అంత పృథ్వీదారకమునీంద్రుం డానందచంద్రులంబులతో నా సందనంజన
నుండవదనారవిందం బాలోకించుచు భూపాలా! యందుఁ జంద్రవర్తంబును, శ్యామ
కర్ణంబును, రత్నైశ్వర్యంబును, సుబోధిచంద్రులగు, వీరపుష్పంబును, సర్వాంగనుండ
రంబును గల యశ్వంబు యోగ్యంబు, తద్విశ్వాలంబులందు విడుంబులతోఁగూడిన
స్వనామాదులను, యానవేశ్వరుండగు నుగ్రసేనుచే విడువంబున యీ తురంగం
బును బలుండుగువాఁడు బట్టుకొనుగాక యని స్వరాజులను సంబోధించి లిఖంపం
బున పైఁడివతకంబును గట్టి యీ వచనంబులే గంధీరంబుగాఁ బలికి చైత్రసుద్ధ
పూర్ణిమాదినంబునం దా యశ్వంబు విడిపింపం దగు. అద్దానివెంటఁ గాపాడుచుఁ
గొండలు మహావీరు లొక యబ్బంబుదాఁక సంవరింపవలయు' అవ్వారలా యయు
వును బట్టుకొనిన మహాబలుని సీర్జించి యది విడిపించుకొని రావలయు. తదశ్వంబు
జని దిగ్విజయం బొనర్చి క్రీస్తుజ నిజపురికిఁ జేరువలయు యజమానుండు వీక్షాపరా
యణుడై ధైర్యంబుతో నుండంగగు. తద్దోలకం జెందెదను మూత్రపురీషంబులను
విడుచునో యుండందు ద్విజబృందముతోఁగూడి విధిచోదితింబుగా హాసనంబొనరించి
సహస్రగోదానంబులం జేయందగు. తద్వజ్జ్వారంభమందే వేదశాస్త్రవారంగతులను,
తపస్యులును. గులీనులును నగు వింశతినహస్రబ్రాహ్మణప్రవరులను నియమింప
వలయు. సహస్రాశ్వంబులును, శతగజంబులును, ద్విశత శతాంగంబులును, గో
సహస్రంబును, వింశతిభారస్వరంబును, దదాద్యంతంబులందు నొక్కొక్క ద్విజు
నకు ఓక్షిణగా సమర్పింపనగు. ఇతఁ గర్త యసిఁగ్రామకప్రతం బవలంబించి
బ్రహ్మచర్యంబు బూని పక్షీసహితంబుగా నేక శయ్యయుండే పరుండందగు. ఇది
యొక సంవత్సరవర్తంకం బొనర్పందగు. ఈ మఖంబునందు దీర వంగ్వంధులగు నంద
ఱకు నన్నంబుఁ బుష్కలంబుగా నిడదంగు. ఈ యసిపత్రప్రతసహితంబు క్రతువు,
కులదీపక బహుపుత్రఫలం బొసంగు. కాని యీ ప్రపంచంబునం బుష్పబాణుని
జయించినవాఁ డాభీష్టుండు తప్ప నన్యుండు గానరాడు. కాన నట్టికామునిగెలుచు
శక్తి సీమఁగలదేని వెంటనే మహర్షి వరేన్ముండగు నా గర్భుని సమాహర్షినించి
యజ్ఞారంభం బొనర్పుచుని వివేకించి పలుక నా యిలావిధుం డాలించి సంతోషా
శ్చర్యంబులు గలుగఁ బ్రసన్ననదనంబుతోఁ దిరిగి యాదేవముని కిట్లనియె. ౧౪౧

—॥ శౌరినారదులు యజ్ఞశ్వం బన్వేషించుట. ॥—

తే॥ విబుధ మానివర్య! వేగ నామందుర కరిగి యందు సవనమర్హహరిని
గాంచిరం డనంగఁ గమలాసననుతుండు కృష్ణయుక్తుఁడగుచు నేగి యటకుఁ

సీ॥ శ్యామ ధూమాసిత సరసిజరుచిమనోహర ఘోటకము లొక్కసరణియందు
గింశుక సుమజలక్షీరకుంకుమహరిద్రాభహయములొక్క యాళియందు
శుకహరిత్రామ్రస్ఫటికకుసుంభ విచిత్ర చిత్రవాహము లొక్కశ్రేణియందు
సిందూరవహ్ని పూర్ణేను బాలేనేంద్ర గోపాభహరులొక్క కోణమందు

తే॥ నికసీదృశ తురగంబులెన్న యెల్లదెసలనుండుటఁ జక్కఁగాఁ దిరిగిచూచి
యబ్బురముబొంది యుగ్రసేనాంతికమున కేగుదెంచి పల్కాడెడి నీవిధమున

ఉ॥ కంటినిగంటఁ బుష్టిజవకమృతురంగకదంబకంబు లే
దంటిని దత్తమాశ్వతతి యాదివిజాచిజగంబులందునేఁ
గంటిని జిత్రహర్షములుగాని మఖార్హతురంగమంబులే
దంటిని నీదు లాయమున యావనాయక! సత్కృతాత్ముకా! ౧౪౪

క॥ అనవిని యదువిభుఁ డింక సవనమెటుకాగలదటంచుఁ బల్కెఱు భావం
బున దుఃఖించుట గని హరి ఘనగంభీరోక్తిఁబలుకఁ గడగెను నిట్టుల్ ౧౪౫

క॥ అయ్యా! దీనత మానుమ! యియ్యెడ నాపలుకు వినుమ! యీపు ముదముతోఁ
జయ్యన నామందురఁజని యయ్యశ్వము శ్యామకర్ణమరయుమ! కొనుమా!

క॥ ఆరహి నారదసంయుత సారసనేత్రుండుచెప్పఁ జక్కఁగవిని యా
భూరమణుండును దద్ధరిచారుతర తురంగశాలఁజని యచ్చోట ౧౪౬

తే॥ నారదేరిత శుభలక్షణప్రకాశితాశ్వముల వేలకొలఁదిని నమరియుంటఁ
గాంచి సంతోషచిత్రముల్ గలుగుచుండ వచ్చి శ్రీహరికిఁమ్రొక్కి పలికెనిట్లు

ఉ॥ ఓ దివిజేంద్రవంద్య! భవదుత్తమమందుర యజ్ఞవాజులక
మోదముతోడఁగంటి నిను బుద్ధిని నమ్మినవారి కేదిగా
దీ దినమందు నీకరుణ నెల్లవెతల్విడి యాధ్రువుండు ప్ర
హ్లాదుఁ డెటుల్ మనోరథములందిరొ తద్విధిఁగోర్చి బొందితిక ౧౪౭

తే॥ అవల హరి పతికిట్లనె నబ్జనిభము లసిత కర్ణాంచితములునై నట్టి హయము
లంచునుండి యొండశ్వముబొంది సవముసల్పుమా నాయనుమతితో జనవరేణ్య!

తే॥ అంతటా భూమికాంతండు సంతసించి కృతువానర్తునని యన నారదునిగూడి
సభకు జనెనంతఁ దుంబురుసహిత నారదమునివర్యుఁ డా శౌరికద్దానిఁజెప్పి ౧౪౮

అ॥ ఉగ్రసేనవత్తిని నొయ్యన దీవించి స్వస్థలమగు బ్రహ్మసదనమునకు
నేగె నంతఁ బతియు నిరువురదూతల్బంపె యదుకులగురు నన్నుఁచిలువ ౧౫౭

—* గర్భం డాహూతుంజై యుగ్రసేనకడకు జనుట. *

మ॥ అనుపక వారలువచ్చి నన్నుగని నాష్టాంగంబుగా మొక్కి యి
ట్లనిరో గర్భమునీంద్ర! విన్ను జయతో నా ద్వారకాపట్టణం
బునఁ గృష్ణాక్షను నుగ్రసేనుఁడు నవంబుకజేయఁగా నెంచి తో
డై నినుక దోడ్కొనిరండబలంచుఁబనిపెక భాతీసురో త్తంసనూ! ౧౫౮

తే॥ కాన మీకు శిష్యుండును ధీనిధియు నుగ్రసేనుని యాహ్వానమొప్పి యుటకు
వచ్చి తత్సవోత్సవమును బళిర యనఁగ సల్పఁజేయుమ గురువరా! జాగుమాని

అ॥ అవల వారినుడుల నాలించి తొల్లిని సంతరంగమందు యజ్ఞకౌతు
కంబుగలుగ నేను గర్దాచలమునుండి వారితోడఁబాసి బయలుదేరి ౧౫౯

వ॥ కృమకృమంబుగా శ్వేతపీతసీలర క్తకమలకల్పాదాదిశోభితంబులును,
హంసపారావతప్రభృతి నానాపక్షిసూజితకృష్ణవర్ణుని మనోహరంబులును, మందార
దేవదారుజంబీరాది వివిధతరువిభ్రాజమానంబులును, దివ్యజలసంపూర్ణవాపీకూపతటా
కాది భాసురంబులును, మల్లికామాలతీలతాదిమనోజ్ఞంబులును నగు మహావనోప
వనంబులతోడను, దేవవృక్షమయంబగు రై వతనగంబుతోడను, గోమతీనదీరత్నా
కర పరిఖలతోడను, స్వరరజతతామ్రదుర్గత్రయముతోడను, సంతోషజనకస్వర్ణ
మయరమ్యహర్మ్యంబులతోడను, దివ్యపతాకాకర్పర కలశంబులతోడను, మహా
న్నత శివాలయ కేశవాలయములతోడను, యాదవ మహాశూరులతోడను, రథ్యా
మందురా దంతిశాలా గోశాలాదిశాలలతోడను, హాటకాదిహట్టలతోడను, శృంగా
టక శతకంబుతోడను, క్రీకృష్ణపరమాత్ముని ధవళప్రాసాదంబులతోడను, షోడశ
సహస్ర దివ్యభవనంబులతోడను, సర్వశస్త్రాస్త్రధరులగు రక్షకభటులతోడను విరా
జిల్లెడి యానర్తదేశాంశర్గత ద్వారకానగరంబున కానందంబుతోఁ జేరి యందలి
చిత్రవిచిత్రవిషయంబులను, రామకృష్ణ నామకథా సంకీర్తనంబును నేత్రపర్వముగాఁ
గర్ణపేయముగాఁ గనుచు వినుచు పాదుకారూఢుండనగు నేను తులసీమాలతోఁ
గృష్ణుని జపించుచు సుధర్మయ నెడి తన్మహాసభకేగినంత ౧౬౦

తే॥ ఉగ్రసేనుండు గనుఁగొని యుల్లమందు సధికముడమొంది యేఁబదియాఱుకోట్ల
యాదవులఁగూడి శక్రసింహాసంబు నుండి డిగ్గి యెదురువచ్చి దండమునిడి

తే॥ చిత్రసింహాసనమున నాసీనుజేసి పాదములఁగడ్డి జలమును స్వశిరమువయిఁ
జల్లికొనియుబూజించి హస్తములమోడ్చి యిట్టులకభక్తితో వచియింపఁగడఁగె

క॥ గురువర! గర్భమునీశ్వర! సురమునిచే నశ్వమేధ శుభకార్యం బి
త్తతిని మహాపుణ్యదమని గరమరుదుగ వింటి దానిఁ గావించుఁజమీ! ౧౬౧

క॥ కావున నీక మీయానతిగావలె బుధులెవరి హాదకమలన్వయ సం

సేవను గోర్కులఁ బొందినొ యా విశ్వవిభుండు కృష్ణుఁ డలరాఁ నిటక ౧౬౦

వ॥ అంత నేను సంతోషించి భూపా! నీవు తస్సగా నాలోచించి చేయఁదల
చిన యశ్వమేధంబుచే నీకీర్తి ముజ్జగంబులందును న్వాసింపఁగలదు. కాని యజ్ఞ
తురంగరక్షణార్థంబై యెవరిని నియోగించెదవు? ప్రపంచమున శత్రువు లనేకులుం
దురు. ఒక వత్సరమునఱ కసివత్రినతం బవలంబించి నీవుండనలయు. అత్తటి నా
యశ్వమేధంబు చక్కగా జరుగఁగలదు. మున్ను రాజనూయయాగంబున యజ్ఞ
హయ సురక్షణార్థంబై నియోగింపఁబడిన ప్రద్యుమ్నునిచేఁ బ్రపంచముజయింపఁబడె
తిరిగి యతని నియోగింపఁనెంచితివా? యని యడుగ నుగ్రసేనుండు చింతాకాగిత
స్వాంతుండై యందున్న సకలదుఃఖహరుండగు హరిని గనుగొన భగవంతుం డాలో
కించి తాంబూల వీటికం గేలందాలించి నగుమొగముతో సభామధ్యభాగంబున నిలిచి
యిట్లనియె.

—* అనిరుద్ధండు అశ్వపరిపాలనంబు నంగీకరించుట *

ఉ॥ యాదవశూరులార! బలులార! రణాంగణ ధీరులార! యీ
యాదవనాథుమోలఁ బలుకాడెడి నానుడు లాలకింపుడీ!
యేదశవాయియైన ధర సీహయముగ్ గొనకుండఁజేయు వాఁ
డీ దెన కేగుఁ దెంచి యిపుడీ ఘనవీటికఁగొంచు నిల్పుతక

౧౬౨

క॥ అనవుండు యాదవు లందఱువిని నిజవృథు పౌరుషంబు విడి యన్యోన్యా
ననములఁ గనుగొను చద్దానిని గొనకుండిరిగదా! యనింద్యచరిత్రా!

౧౬౩

తే॥ ఇటులఁ దాంబూలవీటిక ఘటికవఱకు శుకము తామరసమునఁ గూర్చుండినట్లు
లా రమేశుని సుందరహస్తచుందు గనులపండువఁజేయుచుఁ దనరె నవల ౧౬౩

ఉ॥ చాపధరాగ్రగణ్యుండును శంబరవైరిజుండైన సుందరో
సాపతివచ్చి తత్పతికి శౌరికిమొక్కి విడంబుగొంచు నో
శ్రీపతి! శ్యామకర్ణహయశేఖరపాలన మేనొనర్తు న
న్నాపనియందు నేర్పరచుమా యనుమానము మానుమా సుమా!

౧౬౪

చ॥ కమలదళాక్ష! యజ్ఞతురగంబును రక్షనుజేయకున్నచోఁ
డమి సృవవైశ్యపాపిజులు ధర్మపథంబునుదప్పి బ్రాహ్మణీ
గమనముజేసి పొందునరకంబులు, ముందొక విప్రునొజ్జగా
నమరిచి యంతఃగోల్మని నరాధము పాపము నాకుఁ గలుతక

౧౬౫

చ॥ అని శవధంబులాడ విని యూదవృత్తులను మంత్రబొంది రా
వనరుహలోచనుండు నీజనోత్తుని నొర్పిని కాంగిలించి యో
మనుమండ! యొక్క హాసముమాత్రమే నేర్పన నీవు వాని ర
క్షను నొనరించి యంతవడిఁ గ్రమ్మజే యీపురి కేళదెంచుమా! ౧౬౭

క॥ అని యాజ్ఞాపించెడి తతీ ననజాననుఁ దంచనెక్కి భవరహితుండై
చనె మరి దిక్పాలకులుకొని రాహరి దర్శనంబు నల్పగ నబకున్ ౧౬౮

క॥ మరి విశ్వేదేవులు భాస్కరవసుకుద్రాశ్శరః పితాచమరు త్కి
న్నర గంధర్వాదిగణము లరిగెను దత్తవృష్ట దర్శనార్థం బబకున్ ౧౬౯

క॥ తదుపరి మునిసర్వులు బహుముదమున నాదేవుఁడొక్కఁడొయి రవల ద
ద్యదువిభయతహరి, నచ్చిన త్రిదశేంద్రాదుల బహుకరించెను కీవిన్ ౧౭౦

తే॥ అటుల బ్రహ్మాదినిర్జరు లజ్జనేత్రు డాదరంబున నొసంగిన యూసనములఁ
గూరుచుండిరవల హరి ప్రేరితుడయి బ్రహ్మ హలియుత శౌరికి బలికెసల్లు

ఉ॥ శ్రీలనామనోహర! యశేషజగన్మయ! నీదు పోత్రుఁడో
బాలుఁడు శ్యామకర్ణపరిపాలనమో బహుకష్టసాధ్యమై
క్రాలెడిఁగానఁ దత్కృతినిఁ గామునినో బలినో ఘటింపఁగాఁ
బోలును నట్లుకానియెడఁ బూని తదశ్వము నీవె పోవుమా! ౧౭౧

తే॥ అంతియేకాని యాకుఱ్ఱనంపవలదు నాపుడు రమేశుఁడిట్లనె నాదుమాట
వినక హతముగావాఁడెగుఁ గనుక నీవె వానిదరిఁజేరి మాన్పుమో బ్రహ్మదేవ!

ఉ॥ అంతట ధాత కార్ణిజుని నాపుటకై ద్విజరాజఁగూడి త
త్ప్రాంతముజేరె నప్పు డలబ్రహ్మకళానిధు లిర్వురాయుషా
కాంతునిలోన లీనతనుగాంచిరి దానినిఁజూచి తత్సభా
త్యంతలసచ్చి వేంద్రముఖి యాదవమానులు నొంది రబ్రమున్ ౧౭౨

ఆ॥ అటుల వింతగన్న యవ్వారు నీజనకుండగు ననిరుద్ధు దండిగఁ బరి
పూర్ణతముగ నెంచి వర్ణనంబులఁజేసి వందనంబులికిరి వజ్రనాథ! ౧౭౩

తే॥ అంత నుగ్రసేనుఁడు తత్సభాంగణంబునుండి లేచి మనంబుతో దండములను
హరికినిడి యజ్ఞకాతుకపరివృతుడయి ఘనమణిమనోజ్ఞశుద్ధాంతమునకుఁజనియె

చ॥ చని యటు రాజస త్తముఁడు శక్రమహాసదనోపమావరో
ధనగతదివ్యతల్పమున దాసులు డెల్లని చామరంబులన్
గొనివిసరన్ శచీవిధిగఁ గొప్పగనొప్పుచునుండు స్వీయ సా
ధ్వని రుచిరాసనన్ రుచిమతిన్ గనులారఁగఁగాంచె భూవరా! ౧౭౪

తే॥ అవల నాయమ గనిలేచి యదువిభుఁడగునాత్మవల్లభుఁ జక్కగా నాదరించి
యతఁడు తచ్చయ్యఁగూర్చుండి నతికి నగుచు నభ్రగంభీరగళమున ననియెనిట్లు

—॥ ఉగ్రసేనుఁడు తనభార్యతో నశ్వమేధమును గూర్చి చెప్పట. ॥—

క॥ చెలిరో! నరునకు ముఱ్ఱగముల నేకృతిచే యశంబుపొందునో యెది వాం
ఛలనిడు నల హరిమేధము నలఘువిధినిజేతు నిపుడు హరి యనుమతితో ౧౭౯

చ॥ అనవుడు పుత్రహీనయుగు నా లలనామణి యొక్కసారిఁ ద
త్తనయుల నెల్లరం దలఁచి తస్యసనవ్యసితాత్మయాచు ని
ట్లనియెను బ్రాణనాయక! గతాత్మజనై నటువంటి నాకు నీ
ఘనసురనుత్యసంపద సుఖంబుగనుఁడుట లేదు కొంచెమేన్ ౧౮౦

క॥ ఈయశ్వమేధ మహిమంబా చూత్మజ దివ్యలాభమ బృహిచో! నా
రా! యన వే వేచేయుమ! హాయియు నాకప్పడబ్బు ననివా! యనఁగన్ ౧౮౧

ఉ॥ తద్ధరిధత్తుఁ డాత్మవనితాగతి గన్గొని ఖన్నబుద్ధియై
శ్రద్ధకు శ్రాద్ధదేవ మనుసత్తముఁ డాడినయట్లు లిట్ల నెన్
వృద్ధుఁడ వృద్ధవీవు మనకెట్లిఁకఁ బుత్రుఁడు పుట్టుఁగావునన్
దద్ధరి శ్రద్ధతోఁగొలిచి ధన్యతఁబొందుమ నుందరిమణి! ౧౮౨

ఉ॥ సూనులు బంధననదులు శోకమలతాదురు గాని సౌఖ్యమున్
బూని లవంబుఁగూడ నిడఁబోలరు నిక్కమునుమ్మి! యున్న సం
తానమొ నాశమయ్యెనుగదా యిఁకఁబుట్టుటయో హుళిక్కి యో
మానిని! ముక్తిదుండయిన మాధవుగొల్పుమ! చింతమానుమా! ౧౮౩

మ॥ అని విజ్ఞానదవాక్యముల్ పలుక నా యబ్బాక్షియాలించి యి
ట్లనె నేతత్సననప్రతాపమున సర్వాభీష్టముల్ వేగ నా
నని యిష్టీవు వచించియుంటివిగదా! యద్దాననేఁ బుత్రులన్
గని వాంఛించుచునుంటిఁగాన దయ నాకాంక్షన్ బత్రి! తీర్పవే ౧౮౪

చ॥ మృతులయినట్టి పుత్రకుల నెట్లుఁగొంచెదవందువేమొ వి
శ్రుతమగు నీ మదుక్తివిను శూరవరా! మును కృష్ణుఁడొజ్జకున్
మృతుఁడగు తత్పుత్రున్ గొని తమిన్ గురుదక్షిణ నీయఁడొక్కొ! యా
వితమునఁ జన్ననాసుతుల వెన్నుఁడు నూపఁడె నీవు గోరినకా ౧౮౫

ఆ॥ అంత నుగ్రసేనుఁ డబ్బాటు నన్నునుబిలిచి భార్యతోడ నలఘుపూజ
మాకుఁజేసి తనదు మానసంబుననున్న భావమంత దెలిపె వజ్రినాభ! ౧౮౬

తే॥ అత్తరుణమున శౌరి నాయాశయంబుగొనుచు నింద్రుఁడుపేంద్రున కనినమాది
నుగ్రసేనున కిటువల్కె నుర్వరేశ! చింతమానుమ! పొందుమా! సంతసంబు

ఉ॥ ఆజిని నీల్గివట్టి భవదాత్మజులందఱు మంచిరూపమున్
దేజమునొప్ప స్వర్గమునఁ దేజిలుచుండిరి ముఖమేలకో !
వాజినవావసానమున వారలఁజూపెద ముందు ధీరతక
దేజన నీ మహాకృతిని వివ్యముగా నొనరింపుమో ప్రభూ ! ౧౮౮

చ॥ పదపడి భూవరుండలరి భార్యఁ దదుక్తుల నూఱింపి న
మృదమునఁ దన్మహానభకు మత్కమలేశయతంబుగాఁ జనక
ద్రదిశులు యాదవుల్ భటులు ధీరులు రాజులు మంత్రులందఱు
ముదమునలేచి హస్తములమోడ్చి యసాహృదయేశ్వరాత్మహ ! ౧౮౯

తే॥ ఆ బృహచ్చపుత్రపము నేమనఁగవచ్చు? నింతయని వర్ణనంబును నేను చేయఁ
గలనె ! తత్పితకజశివక్రతు భుగింద్ర ముసలి కృష్ణాదులందఱు మ్రొక్కుచుండ్రు

ఉ॥ అంతట నుగ్రసేనవిభుఁ డా యమరాదులఁ జూచి మ్రొక్కి పో
క్రాంతమతిన్ సుధర్మగల గద్దెయనెక్కఁగఁ గొంకె నంత శ్రీ
కాంతుఁడు గాంచి స్వీయకరకంజముతో నిజభక్తు వానిఁ ద
త్కాంతిమదింద్రీపీతమునఁ దాల్చి వసింపఁగజేసెనో సుధీ ! ౧౯౦

—♦ ఉగ్రసేనుండు ఋత్విక్కులను వరించి యజ్ఞారంభమునకు గడంగుట. ♦—

ప॥ అనంతరంబునఁ దదచ్యుతప్రేరణంబున యమవిభుండు సభాస్థితమునివరు
లకు నమస్కరించి ప్రసన్నచిత్తంబుతోఁ బరాశరుని, వ్యాసుని, దేవలుని, జ్యవనుని,
నసితుని, శతానందుని, గాలవుని, యాజ్ఞవల్క్యుని, గురువును, నసురగురువును,
నగస్తుని, హమదేవుని, మైత్రేయుని, నశ్రిని, చత్వాత్రేయుని, విశ్వమిత్రుని,
లోమశుని, నన్నుగ్రీతువును, జైమినిని, వైశంపాయనుని, బైలుని, సుమంతుని,
గణ్వుని, భృగువును, బరశురాముని, నకృతివణుని, మధుశ్చంద్రుని, వీతిహూత్రుని,
గవవుని, ధౌమ్యుని, నాసురిని, జాబాలిని, వీరసేనుని, బులన్తుని, బులహుని,
దుర్వాసుని, మరీచిని, నేకతుని, ద్వితుని, ద్వితుని, సంగుని, నారదుని, బర్హతుని,
గపిలుని, జాతూకర్ణిని, నుతధ్యుని, సంవర్తుని, ఋష్యశృంగుని, శాంఘిల్యుని,
బ్రాహ్మిపాకని, గంహూడుని, సురతుని, మునుని, గచుని, స్థూలశిరుని, స్థూలాక్షుని,
బ్రతిమర్దనుని, బకదాల్బ్యుని, గౌండిన్యుని, శౌభ్యుని, ద్రోణుని, గృపుని, బ్రక
టాక్షుని, నవక్రీతుని, ననుధన్యుని, మిత్రభువుని, నపాంతరతముని, మార్కండేయుని,
జమదగ్నిని, గశ్యపుని, భరద్వాజుని, గౌతముని, వసిష్ఠుని, బతంజలిని, బాణిని,
వాల్మీకుని, మతియు నితర మహామునులను ఋత్విజులనుగా వరించి పూజించి
తదాశీర్వాదంబు గైకొని సవనసంభారములను సిద్ధపరచుకొని యుండె. బ్రాహ్మణ
వర్యులను గనకలాంగలంబులతోఁబిండారకక్షేత్రంబుదున్ని విధివిధానంబుగా నారాజ
వర్యుని దీక్షాపరుండేసి యందుఁ జతుర్వ్యజనపరిమితప్రదేశంబును, యజ్ఞార్థంబై

కైకొని చక్కఁబరచి దివ్యమండపంబులను యోనిమేఖలాయు క్తనుధ్యకుండంబును
 నేర్పరచిరి. మఱియు నందు యదువిభుండు మమపదిష్టమార్గంబున స్వర్గమణివతా
 కాదిశోభితంబగు సభామండపంబు నొందు నిర్మించె. ఆవల ఋత్విక్కులాకుండంబున
 వైశ్వానరుని యధావిధిగా భూపతిచే బ్రతిష్ఠింపఁజేసిరి. సిమ్మట ప్రీత్యుం డా కార్య
 క్రమంబు గాంచి యలరి యలరువిలుతుండగు తన కొమరునిం బిలిచి ప్రద్యుమ్నా!
 వేవేగ మన యశ్వశాలకు శస్త్రధరులతోడఁగూడి పోయి యజ్ఞార్హంబగు దివ్యాశ్వం
 బొండు తోడ్కొనిరన్నుని యజ్ఞాపింప నతండు భాను, సాంబాది వీరసహితులుగా
 లాయమునకేగి శ్యామకర్ణశోభితుంబులును, సర్వాంగసుందరంబులును, స్వర్ణాగ్రశ
 నిబద్ధంబులును, నగు నశ్వంబులను వేలకొలదిగాఁ గాంచి సర్వోత్తముంబగు నొక
 దాని నిజహస్తంబున విడిచె. అంత

౧౯౨

సీ॥ రత్నప్రభాసమర క్తముఖంబుతో స్వర్ణాభరీతపుచ్చంబుతోడ
 నతిశయ సుందర శ్యామకర్ణంబుతో మౌక్తికఫలమయమాలతోడ
 నమృతాంశు సామృసితాతపత్రంబుతో రమ్యంబులగు చామరములతోడ
 సౌరభయుత పుష్పహారసంచయముతో నవ్యసర్వాభరణములతోడ

తే॥ మఱియు దివ్యసర్వసముతోఁబరి నాల్గు
 ప్రక్కలను గృష్ణసుతు లితరప్రభువులు
 సురలు హరిచుట్టుదగి కొల్చుసరణిఁ గొలువ
 యజ్ఞశాలకు నా హయం బరుగుడెంచె.

౧౯౩

తే॥ అటుల గిట్టల సవభూమినదుము చరుగుడెంచిన మనోజ్ఞ తురంగంబు గాంచి యాద
 వేశుండలరి యోగురువర్య! యీరువేగ యజ్ఞకృతిమొదలిడుండంచు నంపె నన్ను

ఆ॥ అవల నేనుపోయి యట్టి పిండాంకపుణ్యభూమిఁ జైత్ర పూర్ణిమాది
 నమునఁ బరిని దదుచ్చిమతీయుతంబుగా గూరుచుండఁబెట్టి కొంకు తక

తే॥ దివ్యమృగచర్మ నిడి యజ్ఞదీక్ష నిడితిఁ బదపడి నసిప్రతాహ్వానతము నాయ
 నుమతి నా యుగ్రసేనుండు విమలబుద్ధిఁ బూని చక్కఁగాఁజేసి నో భూవరేణ్య!

క॥ గురుండఁబురోధసుండను దధరణీంద్రున కేనె యగుటఁ దద్విజ్ఞులకు నం
 దఱ కాచార్యుండైనైతిని బరుగఁదొడఁగెఁ బనులు నాదు సమ్మతితోడక.

క॥ ఆవల నచ్చటి విప్రులు శ్రీవిభు ననుమతిని శుశ్రుతులఁజెప్పచు సరిగా
 శ్రీవిఘ్నేశమఖాఖిల దేవతలకుఁ బూజఁజేసి తెచ్చె హయంబుక.

క॥ పరచందనపుష్పాక్షత పరమసుధాకుండలాదివస్తుతతులతోఁ
 గరముగఁ బూజించియుఁ గప్పరహారతి నొసఁగి రంత భూభుజవర్యా!

తే॥ ఆ ప్రభువు దక్షిణగ నాకు నాదియందు నొక్కలక్ష తురంగంబు లొక్కవేయి
 కరులు రెండు వేలరథముల్ సురభి లక్ష నూరుబారువలైన బంగారొసంగె.

తే॥ మఱి నిమంత్రితాగ్రజలకు సురమహర్షి
యనిన యటు దక్షిణలనిచ్చి యవల నొక్క
యరద మొకకరి నొకయావు హాటక మొక
భారమిడి వచ్చిన యొక్కొక్క బ్రాహ్మణునకు

౨౦౧

—† యజ్ఞశ్వంబును బూజించి విడుచుట. †—

క॥ వినతులఁ బొనరించి యొక కాంచనసుందరపత్ర మల్లసత్తి లలాటం
బునఁగట్టెను నిట్టుల నందునవాసితి నేను సభయదువరులు గనగా

౨౦౨

సీ॥ చంద్రవంశజ యదుసంతానసాగరపూర్ణచంద్రుండయి పొల్చు నెవ్వఁ
డింద్రాదిదేవతలెల్ల నేధీరుని యిచ్చను గనుచు జరించుచుండు
రెవ్వని భక్తిచే గృష్ణసరాత్మయు లొంగి బాసటగాఁ జెలంగుచుండు
నెవ్వఁడు రాజరాజెవ్వఁడు దారుణో యెవఁడు స్మరాభుణో యెవఁడు గుణియొ

తే॥ యట్టి యుగ్రసేనుండివచ్చు డచ్చుతాజ్ఞ సశ్వమేధంబుఁజేయఁగా నాత్మనెంచి
స్వకయశంబును గోరి యీవాజివరము జగతివిడిచెను సర్వరాజన్యలార!

చ॥ వృకదనుజాంతకుండును ద్రివిక్రమపౌత్రుఁ డవక్రవిక్రమ
ప్రకటితకీర్తిభాసురుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడనౌ ననిరుద్ధుఁడిచ్చు ఘో
టకవరరక్షకారము గటాచులదూపుల విండ్లదాల్చి ర
ధృకరిశతాంగయోధసహితంబుగ వచ్చుచునుండె పెంబడిన్

౨౦౪

క॥ శూరమృన్మయలు విభులిది పౌరుషమునఁ బట్టుకొనఁగవచ్చు నపుడు మా
వీరుఁడు సని యవ్వారిని బోరునఁ బ్రహరించి దాసఁబొందున్ ద్రుటిలోన్

అ॥ అట్టి శక్తిలేనియధిపులు మా యనిరుద్ధు పాదములను రూఢి వ్రాలుఁ
డంచు వ్రాసియుంటి నదివిని శంఖముల్ యాదవప్రధాను లూదెరధిప!

చ॥ మఱి సరదేవదుందుభులు మర్దల గోముఖకాంస్యతాలముల్
మొరసెను మంగళధ్వనులు బూర్తిగనయ్యెను రామకృష్ణ స
చ్చరితముఁబాడు చచ్చరలు చక్కఁగ నాడిరి పిమ్మటన్ ధరే
శ్వరుఁ డనిరుద్ధుఁ డధ్యము సాకఁగనంపఁదలంచి ప్రీతితోన్

౨౦౬

అ॥ యదువశేణ్యులార! యరుగక యెచటి కీ రిద్దిసూడుఁడంచు హెచ్చరించి
యా హయంబువిధిని నర్పించి చామరములనుగట్టి విడిచె దొలిపలుకుల

క॥ ఆ యయురత్నంబావల హాయి సుధాకుండలకములన్నిటిఁదిని యా
రా! యనఁ బోవఁగడంగెను నాయతస్రకుంకుమాక్షతాద్యన్వితయై

౨౦౮

ఉగ్రసేనాదులు అనిరుద్ధునకు యుద్ధసీతినిదెల్పి బహూకరించి

—♦ యజాశ్వంబు వెంట పంపుట ♦—

తే॥ అంత భూవుండు తిత్పాలనార్థమేగనువ్యమించిన యనిరుద్ధు నోజఁగాంచి
యిట్లువలికె నోప్రాద్యుష్ణి! కృష్ణపౌత్ర! యెట్టులంటివో యట్లుమీహయంబు

సీ॥ నా రాజసూయంబునకా ధరకాగెల్పిన వృద్ధున్ను వీరునిపట్టి వీవు
లోకంబులన్నిటికా జీకాకుఁజేసిన శకునిసోదరవృకుకా జంపితివు
రధరధికరిహరిరాజనసంఖ్యాక రిపులనుబట్టి నిర్జించితివు
దురమును బొనరించి కురువీరవరుఁడైన భీష్మునింగూడి మెప్పించితివు

తే॥ విధివిధువులును సీలోన విస్మయముగ లీనమగుటనుగన్న యాహానివరులు
నిన్నుఁ బరిపూర్ణతమునిగా నెన్నిరిగద సీవె తద్రక్షుఁడగెదవో నిర్మలాత్మ! ౨౧౧

తే॥ కాన ననిరుద్ధ! వైశమే సేనతోడఁ బోయి యీవాజుఁబట్టిన భూవరులను
నెట్టి విడిపించికొనిరమ్ము నట్టులేక యొక్కసంగతిఁజెప్పెద నొగిని వినుము

చ॥ చిటుతల దేబెలకా నిదురఁజెందినవారల వెట్టివారలకా
నురగొన్నినట్టివారి వెనుజూపి పఱుంగిడువారి నారులకా
విరధులఁ గావుమంచునిను వేఁడినవారిని సాధువర్చులన్
దురమున సీవు చంపకును! దోషవిదూర! యుషామనోహరా! ౨౧౩

తే॥ ఈవు హరిశౌర్యశక్తిచేఁ బృథివినంత నడ్డులేకుండ గెలిచి మహాముదమునఁ
దురగసేనాయుతంబుగాఁ దిరిగి యిట్టి ద్వారకకు వచ్చెదవుగాక! ప్రథితవీర!

ఆ॥ అంతఁ గార్షి తనయుఁ డదియొప్పి చననుండఁ గృష్ణనాజ్ఞ విప్రులేగి యతని
నైగమోక్తితనిని స్నానంబుజేయించి యర్చనలిపి రవల యదువిభుండు ౨౧౫

క॥ అనిరుద్ధునొసటఁ దిలకంబునునిడి వృధుబలిసొసంగి పూని యతినికికా
ఘన కరవాలంబును నిచ్చెను మరి మణిమాల శూరసేనుఁడొసంగెకా ౨౧౬

సీ॥ ఆనక దుందుభి యద్భుతకుండలముల బలరాముండు బొందశమును
హరిచక్రమును గార్షి స్వాక్షయబాణతూణయుగంబు హరిదత్త నవ్యధనువు
నుగ్రుండు శూలంబు నుద్ధవుండు కిరీట మురగపాశంబును వరుణదేవుఁ
డగ్నిభువును శక్తి ననిలుండు వ్యజనముల్ దండధరుం డాత్మచండదండ

తే॥ మర్జునుండు పరిఘాయుధం బైలబిలుండు హీరహారము శంఖమక్రూరుండు రవి
కుంతమును భద్రకాళియు గొప్పగదను దేవకుండు పీతవస్త్రంబు తీవినిడిరి

సీ॥ వెండియు నిండుండు విశ్వకర్మవినిర్మితంబు ఘంటాదినాదరుచిరంబు
శాంతకుంభచ్చత్ర శతపతాకాన్వితం బభ్రస్సోష మహామృతంబు
వాయు మనోహేగ భాసురంబు సహస్రదివ్యాశ్వబద్ధం బుద్ధీర్ఘతరము
మణిఖచితంబు బ్రహ్మాండ బాహ్యభృంతరప్రదేశగమనరాజితంబు

తే॥ స్వర్ణభూయిష్ఠము సహస్రచక్రయతము
జైత్రమునగు శతాంగముకా ట్కారమణియు
యోగమయపాదుకలను లంబోదరుండు
వనరుహంబును దత్కారి జునకు నిశీరి

౨౧౮

తే॥ అవుడు మంగళవాద్యంబు లన్నిమోగె
సురలు సుమవృష్టి గురిసిరా స్మరసుతుపయి
జయజయేతిశబ్దంబులు సకలదిశలఁ
గలిగె వేదఘోషంబులు సెలఁగె నవల.

౨౧౯

చ॥ స్మరతనయుండు పెద్దలకు మాతలకున్ ననుదేవపత్నికిన్
హరిలనాలలమలకు నా హరితల్లికిఁ జక్కఁమొక్కి యి
త్తటి సవవాజిఁ బోచుటకుఁ దద్యదనాథుండు నన్ను బంచుటన్
గురుజనులార! పోయెదను గొంకక యాదవసేనతోడుతన్.

౨౨౦

చ॥ అన విని వారలాడఁ బలుకాడఁగఁజాలక కొఁగిలించి దీ
వెనలాసరించి యంప నల వెన్నునిమన్నుండు తిక్కి వారికిన్
విసతులఁజేసి వీడుకొని స్వీయసతీత్రయవిస్ఫురన్నికే
తనములకున్ బితానఁ జని తత్కృతగౌరవమొంది వేడ్కతోన్.

౨౨౧

చ॥ స్వగమనసంగతిన్ దెలిసి వందుఱుబొందెడి వారి మువ్వరన్
వగవకుండీరు తొందరగ వచ్చెద నేనని యూఱిడించి తా
మగుడ సభాలయంబున కమందగతిన్ జని రామకృష్ణరా
జగురురతీశ్వరాదులకుఁ జాఁగిలిమొక్కి యనంతరంబునన్.

౨౨౨

తే॥ పౌరులిడు పూజఁగొని ధనుర్బాణ ఖడ్గ భర్తృశక్త్యామలంగొని వర్మమకుట
కుండలాంగళితానాది మండితుండయి దివ్యపంచాస్యమో యనఁ దేజరిలుచు

అ॥ సకలవాద్యములును శబింప శ్రుతిఘోష సెలఁగ ఘనులు చామరలనువీవఁ
బౌరులుగన నగర బౌహ్యస్థలంబున కరిగె శక్రుండిన యరదమెక్కి

౨౨౩

తే॥ అంత శ్రీరమేశుం డుద్ధవాది సచివస త్తముల వృష్టి భోజదశార్వాశూర
సేన మధ్వంధకులఁ దన చిన్నిమనుమనికి సహాయంబుగాఁ బంపె నెమ్మితోడ

క॥ పదపడి యదునాథుండో యదుస త్తములార! యద్ధమందనిరుద్ధుఁ
గొదకొని ప్రోవఁగనేగెడి పెదపోటరి యెవఁడొచెప్పుడి వేవే మీలొ

౨౨౪

—◆ అనిరుద్ధ సహాయార్థంబై సాంబాది యాదవవీరులు పోవుట. ◆—

ఉ॥ నావుడు వెంట జాంబవతినందనుడున్ బలియైన సాంబుడో
భూవర! నేను తన్నదనవుత్రు మహారణమందునన్ సవ
త్నావళినుండి గాచెద నహర్నిశమట్టులఁ బ్రోవలేనిచో
నేవిధి నెప్పు గల్గవచియింపని నానుడు లాలకింపుమా! ౨౨౭

క॥ విశయంబు విడిచి త్యాజ్యము దశమివిద్ధంబు దురితదమునగు నేకా
దశిని వ్రతంబును సల్పిన విశుడే గతిఁబొందునొ యది వే నాకగుతన్ ౨౨౮

తే॥ మఱియు బ్రహ్మగోఘ్నులు పొందు దురితములును
నాకుఁ గల్గుత యాదవనాథ! యంచు
నందతాలింప శవభంబులాడి మ్రొక్కి
యంతిపురమున కిదిదెల్పు సరిగె భూస! ౨౨౯

ఉ॥ సాంబుడుపోయి లోనికటు జాంబవతినగని మ్రొక్కి స్వీయభా
వంబునుదెల్పఁ దజ్జనని వానిని గూర్చిని గొఱిలించి సా
ఖ్యంబుగ రమ్మటంచనిపె సంత సతండఱులప్రసూపదా
బ్జంబుల భక్తివాలి తనభార్యగృహంబునకేగ వేడ్కతో ౨౩౦

ఆ॥ అంత సతని జాయయైన లక్ష్మణవచ్చి సట్టివతినిగాంచి యాదరమున
గద్దెనిచ్చి బాష్పకంఠయై యేమియు బలుకకుండుటగని భర్త యపుడు ౨౩౧

క॥ తన యాశయంబునంతయు వినిచెను నిజసతికిఁ బిదప విరహవృధ నా
వనరుహలోచన గుండుచుఁ దనపెనిమిటి కిటువలికె ధరణీనాథా! ౨౩౨

చ॥ సకలవిధంబులకొ గడఁగి సారసనేత్రుని పోత్రు, వాని ఘో
టకతిలకంబు రత్నను దృఢంబుగఁజేయఁగనొను సాంపరా
యికమున నీవు మారుమొగ మేసమయంబునఁ బెట్లఁగూడదో
యకలుషయాదవాన్వయమహంబుధిపూర్ణకళానిధి! నుధి! ౨౩౩

చ॥ కలహమునందు నట్లు రిపుకాండము గెల్పుట లెస్సయానికన్
వెలితిని నందుగన్నయెడ వేలకొలందిగనున్న నీదు భా
తలసతు లందఱిద్దివిని తప్పక నీప్రియనైన నన్ను బ
ల్చులుకనజేసి గర్వముగఁజూతురు నవ్వెదరో మనోహరా! ౨౩౪

తే॥ అపుడు గలుగు నావగపున కంతమున్నె? మరణ మద్దానికంటె బల్గించిదంచు
నెంచిస్సెద నోనాథ! యంచుఁ బలుక సాంబుఁ డాలించి నగి యిటు సతికిఁ బలికె.

మ॥ చెల్వో! యెట్టెటు పల్కియుంటి వహహా! చిత్రంబు నాకయ్యెడిక
గలహంబందున ముజ్జగంబులు క్రుధాకాంతాంతరంగంబుతోఁ
దలపాటుక బొనరించినప్పటికి నే ధైర్యంబుతోఁ బోరి వే
తొలగన్ జేసెద నిక్కువమ్మునుమి యీ దుఃఖంబు వర్జింపుమా! ౨౩౬

ఆ॥ అటులఁ జేయలేనియడనున బ్రాహ్మణవేదనిండఁగలుగు నృజచనమితి
నాకుఁ గల్గ నీదురాకాసుధాకరసమముఖంబు గనను జలపనేత్ర! ౨౩౭

క॥ అని యిటులామెను మరియొక తనభార్యను ననునయించి త్వరగతి నభిమ
న్యుని మఱి సుభద్రఁ గనుఁగొని చని తద్దేహంబునుండి సంతోషముతో

ఆ॥ మకుటకవచభూషణకలితుండై చాపబాణఖడ్గభిండిపాలపట్టి
సాదిహేతులఁగొని యనిరుద్ధుఁడుండిన నగర బాహ్యవర వనమునకరిగె ౨౩౮

వ॥ అంతఁ దత్సంబానుజన్ములును, క్రీకృష్ణాతృజులు నగు భాను, గద,
దీప్తిమదాదులు శ్రీహరిపేరితులై సకలశస్త్రాస్త్రంబులం దాల్చి సర్వాలంకారాలం
కృతులై యంజనాచల కజ్జలాభనిభంబులును, బుండరీకమూలనీకాశేదంతకాంతం
బులును, గోమూత్రసిందూరకస్తూరీపత్ర విచిత్రితమనోజ్ఞంబులును, గనకనీడవిరాజ
మానంబులును నగు మృగద్విపంబులును, నై రావతజాతి సంజాతంబులును, ద్రిశుం
డామండితంబులును, ధరాధరసన్నిభంబులు నగు గజంబులును, సరకాసురపురము
నుండి హరిచే నాసీతంబులైనవియుఁ జతుర్దంతసంయుతంబులు నగు కరివరంబులును
బతాకాశోభితంబులగు లక్షమాతంగంబులును, దుందుభిశందోహసుందరంబులగు
లక్షనాగేంద్రంబులును, స్వర్ణకంబళచారుతరంబులును మహామాతృభాసురంబులు
నగు ద్విరదంబులును, శూరాధిష్ఠితంబులగు కోటిహస్తీవరంబులును, మదధారలతో
ధారణి నార్ద్రీకరించుచు, బాదంబులతో మేదినిని వణకించుచు శుండాదండంబు
లతోఁ దరుగుల్మాదులం బెకల్చి నభస్థలంబునన్ బారవేయుచు శిరంబులతో దుర్గ
తైలసాధప్రదేశంబులం బడందోయుచు సునర్ణార్గళంబులు సెలంగుచుండ ఘంటాది
మంజుళనాదంబులొప్ప రిపుబలంబులను మర్దింప సమర్థంబులై ఘీంకృతులతో ముందు
నడువ వీని వెంట నారదవిలోకితాశ్వంబులును, వైకుంఠశ్వేతద్వీపసింధుమ్లేచ్ఛదేశాది
సమాగతహయంబులును, సర్వాంగసుందరంబులై కృష్ణవాజిశాలనొప్ప వాహం
బులును, ఛత్రచామరాభరణాద్యలంకృతంబులైన తురగంబులును, బక్వాపక్వ
సూత్రంబులమీఁదను, బుద్బుదంబులను పేరులయంచును, భూనభఃప్రదేశములను
గర్తసాధదుర్గాదుల నుల్లంఘించి వాయుమనోవేగంబులతోఁ బోవంజాలి శుక్లారుణ
కృష్ణపీతధూమ్రచిత్ర నానావర్ణంబులతో భాసిల్లుచు హేమలం గావించుచుఁ గోట్ల
కొలఁదిగా వచ్చుచుండ, బిమ్మట ధనుర్వాణఖడ్గచర్మభిండిపాలశూలపట్టిసపరిఘా
గదామదగ్రతోమరకుంతాద్యాయుధోపేతులును, రిపుభయంకరులును, విఖ్యాత
బలులును, మకుటకవచగోఢాంగుళిత్రాణాది విభాసురులునగు పదాతులు సురాసుర

సరవరనికరంబులచ్చెరువొండఁ దదనిరుద్ధసహాయార్థంబుగా మహా సంతోషంబుతో
ద్వారకాపురినుండి నిర్గమించిరి. అనంతరంబున ౨౪౦

ఆ॥ యాదవేశు నాజ్ఞనానకదుండుభి కామపాల కృష్ణకాములు మరిఁ
దదితరయదువరులు తదనిరుద్ధనిగనఁ దలఁచి మంచియరదములను నెక్కి

క॥ చని సేనాపరివృతుఁడౌ ననిరుద్ధనిఁ గాంచి రంత హరి, నృపసూయం
బున మును మనసిజనకుఁ జెప్పి నసీతిని గార్జిజాదిపీఠులకనియెన్ ౨౪౧

చ॥ పదపడిఁ గార్జిజాది యదువర్షులు తధ్ధరియాజ్ఞకొప్పిరా
మదనసుతుండు రామ హరి మూరి మునీ డ్వసుదేవ నృద్ధ మ
త్పదములవ్రాలి దీవెనలఁ దద్దయుమావలనన్ గ్రహించి నా
యదనున మేము సాగియటనర్గితి మాతృపురంబు భూమిపా ౨౪౨

తే॥ అంత ననిరుద్ధ రక్షితంబైన దిన్వసనతరగంబు దేశదేశములఁ దిరుగు
చుండినను హరి నెఱచే నెవండుగూడఁ బట్టలేదని యెఱుఁగుమా! వజ్రినాథ!

—◆ సేనాసహితుండగు ననిరుద్ధండు సీలధ్వజుని గెల్పుట. ◆—

మ॥ అటులాయశ్వము దిద్గి దుర్గయుతమున్ జ్యాజాలిదివ్యంబు శూ
ఁబ్యుటజోపేతము పంచయోజనయుతం బుర్వీసురాదీప్రజో
త్కటరవ్యంబును నభ్రచుంబిగృహయుక్తంబింద్ర సీలాహ్వయో
ద్భటసంపాలితమైన పీటఁగల యుద్యానంబుజేరెన్ జుమీ! ౨౪౩

తే॥ అత్తరుణమునఁ దత్పట్టణాధినాథ నందనుఁడగు సీలధ్వజునామకుండు
వీరదశశతకయుతుఁడై వేటలాడ నాత్మపురినుండి చనుచు నుద్యానమందు

ఆ॥ కనకవత్రబద్ధమును చామరయుతంబు గోపయశిభంబు గోమలాంగి
కుంకుమకరయుత మకుంతితమాక్తికహారరుచిరమునగు హయవరంబు ౨౪౪

ఆ॥ కడిమిచెట్టు క్రింద గ్రాలుట గనుఁగొని వాహనంబుడిగ్గి వచ్చిలీల
దానిఁబట్టికొంచుఁ దత్ప్రమునుగొని చదివి దానియశముఁ జక్క నెఱిగి

మ॥ అరచే! యాదవు లెంతవారయిరహా! యా యుగ్రసేనుండె యీ
ధరలోఁ బోటరియంట! యన్యుండెవఁడుద్దండుండులేడంట! య
జ్ఞరే! నాతండ్రిని నన్ను గాంచక యిటుల్ సాటించి గుఱ్ఱంబు పు
త్తురే! యవ్వారలగర్వ మీదినమునన్ ద్రోపాడెదన్ జూడుమీ! ౨౪౫

క॥ అని తలఁచి తన్నుమానము గినుకయుఁ బ్రేరేపదాని గేరుచుఁగొని వే
తన తండ్రిదరికిఁజని తద్దనవృత్తాంతము వచించె ధాత్రీనాథా! ౨౪౬

చ॥ అనవుడు మాని వీరుడను ద్రుంబక సేనకుఁ జింద్రసీమఁ జీ
ల్లనె మును నేను బల్లిదుఁడ నయ్యుఁ గ్రీతూ త్తమరాజనూయము
దున సుమధన్వికా బలుల దుర్మతియకా మన మంత్రిమాటలకొ
విని యిడి గాఁచించితి వివేచనమేమియులేక పుత్రకా! ౨౪౧

తే॥ ఇదియఁ వాటంబటంచెంచి యిపుడు మరల గార్జిజంక్షన్వేమేలుచిక్కడకువచ్చె
నల్పయాదవు లెంతలో నధికలైరి దైవబలమున నెదిగాదో? తనయ! చెవును!

ఉ॥ కావున వారినందఱను గంటున నేడు జయింతు గర్వియూ
శ్రీవిభుపుత్రపుత్రునకుఁ జేరి యెసంగను శ్యామకర్ణమున్
శ్రీవృషవాహనుండును ససిక బియ్యధక్తుడనైన నన్ననికొ
గావఁగలండు ధీర! యని కయ్యమొనర్పఁదలంచి తేకువన్ ౨౪౩

తే॥ పైఁడి త్రాటను దవ్యజ్ఞవాజుఁగట్టి పైన్యయుతుఁడయియుండె నీసమయమందు
గార్జిజుఁడుశతాక్షహిణీకలితుఁడగుచు హయముఁగనుచు సర్పదరి కరుగుదెంచె

ప॥ అంత సాంబుండును, మధువు, బృహద్భానువు, చిత్రభానువు, వృకుఁడు,
నరుణుండును, సంగ్రామజిత్తును, సుమిత్రుండును, దీ ప్తిమంతుండును, భానుండును,
జేదబాహుండును, బుష్కరుండును, శ్రుతదేవుండును, సునందనుండును, విరూపుం
డును, జిత్రబాహుండును, న్యగ్రోధుండును, గవియు, గదుండును, సారణుండును,
నక్రూరుండును, గృతవర్మయు, నుద్ధవుండును, యుయుధానుండును, సాత్యకియు
మరియు సర్వయాదవులును తత్సహాయార్థంబుగా సర్పదానదీతీరంబున కేతెంచి
యశ్వంబు నెల్లడ నెనుకీ కానక వింతచింతలబొంది నవఖండంబులం జయించి రాజ
సూయంబొనర్చిన మన యాదవనాథుని ఘోటకంబును ముందువెనుకలు విచారిం
పక పట్టినదిట్ట యిప్పట్టున మనచే గిట్టకపోవునే యని రోసంబుతోఁ బలుకు వలుకుల
నలరువిలుతునికొమరుండాలించి పురోభాగంబునం బాలుపారుపురంబు నాలొకించి
మంత్రివర్యుం డగు నుద్ధవునిగాంచి యిట్లు పృచ్ఛించె ౨౪౫

తే॥ ఈనగరనరం బెవరిదో యెఱుకపడదు దీనిలోనికిప్పుడు మన దివ్యహయము
ననియెననియెంతు నావుడు శౌరిమిత్రుఁడైన యుద్ధవుం డిట్టుల నతనికినియె

క॥ ఇది శ్రీమాహిష్మతీయను విదితపురం బింద్రసీలవిభుఁడేలును భూ
త్రిదశ నృపారుజ శూద్రులు గొడకొని తర్పురిని హరునిగొల్తురు సతమాక

చ॥ ఒకతఱి నాప్రభుండు శివునుల్లమునందున నమ్మి సర్పదాం
తికమున కేగుదెంచి వినుతించి తపంబును ద్వాదశాబ్దముల్
వికలతలేక చేసె నటునిమ్మట భీముఁడుమెచ్చి వచ్చి కొ
రిక లెవియున్నవో చెవును! పీఠినొసంగెద నన్న నాతఁడుక

తే॥ సంతసముబాంది యర్పించి చంద్రచూడు సరసురాసురభయములు నాకులేని
యటుల నెప్పుడుగాచుమయ్యా! మహాత్మ! యిదియె వరమని వేడ నాయీశ్వరుండు

చ॥ అటులగుగాకయంచు బలుకాడి తిరోహితుడయ్యె నీ మహా
నటవరశక్తిహేతువున నన్యబలుండగు నావ్రభుండు మీ
చటులహయంబు భండనమునల్పక యీయఁదలంపఁడో సుధీ!
యెటులిఁకజేతువో యటుల నీవానరింపుమ! యో యుపాపతీ! ౨౬౦

చ॥ అనవిని కార్తిపుత్రకుండు త్ర్యంబకుఁ డాతనికాశ్రయంబుగాఁ
దనరినచోఁ జతుర్భుజుండు దైత్యరిపుండగు కృష్ణుండండ్లయై
తనరుచునుండె నాకును బ్రధానివరా! యని వానితోననిక
బాసరిచి యశ్వముగొనుట పోలునటంచుఁ దలంచి వీఁకతోక ౨౬౧

తే॥ చాపనిశ్చింతమునగళరగదాదిహేతి సంఘాతమునుదాల్చి యెసఁగు యాద
వప్రకరములతోఁ గూడి భండనంబునలుప నన్నధుండయ్యె నీనమయమందు

ఆ॥ అట్టి యింద్రనీలు నాత్మజాతుండు తన యయ్యవలుకువిని మహాగ్రహంబు
జెంది యీదవులనుజెంది నక్షాహిణీత్రయముగొని వెడలెఁ బురంబునుండి

క॥ ఆలలినేతెంచిన యా నీలధ్వజఁ గార్తిజుండు నెఱిగని ధనువుక
గేలనుఁగొని చనె వృత్రుని లీలఁగెలువఁబోవు నింద్రులీలఁగ నొంటిక ౨౬౨

ఉ॥ ఆరహిఁబోయి మారనుతుఁ డంబకవర్షము వైరిపం క్రిపై
జోరున వెల్లిగాఁగురిసి క్షోభనువారలు గాల్కొలందిగాఁ
బాటుటఁగాంచి శంఖమును బాగుగనూఁడెను దానిఁగన్న యా
క్షౌరమణాత్మజుండు దన చాపముగైకొని టంకరించుచున్ ౨౬౩

చ॥ పఱుగిను స్వీయయోధులకు బాగుగలేదిటు మీరు పాటుటల్
దురమున మార్తురన్ గెలిచి దుందుభిజాటుట లెస్సయానటం
చటిముఱి రోసముగొనిలిపి యాతని డీకొనఁబంపె నంత నా
హరినుతుండైన సాంబుండు రయంబునఁగాంచి మహాగ్రహంబుతో ౨౬౪

శా॥ ఏకాక్షాహిణితోడ వచ్చి నిజచాపేంద్రంబు మోపెట్టి త
ద్భాకాంతాత్మజుపై న నిర్వదిశరంబుల్ వెండియున్ బంచసం
ఖ్యాకాజిహ్వాగముల్ శతాంగములపై నారా! యనక వేసి యా
శాకుంభిప్రతిమానమత్తకరులన్ సప్తాశ్విఁగొట్టె జమీ! ౨౬౫

ఉ॥ అత్తటి నీలకేతు బలమందు రథంబులఁడేరు లేన్దులక
మత్తకరుల్ తురంగములు మాపులపై న నరుల్నరాళిపై
నత్తమిలందొడంగఁగని యావిభుండు విలు నెక్కుపెట్టి త
చ్చిత్తజపుత్రసేనలను జెండుటకై పఱిపెక శరంబులక ౨౬౬

క॥ మఱి యాస్మదపుత్రుడు దశశరములతో సాంబువిల్లు శరశతకముతో
నరదము రెంటును ధ్వజ మొకశరమున సూతు హరుల నలు శరములఁద్రుంచె

తే॥ ఇటుల సాంబునిఁగొట్టిన యింద్రదీపతనయు యదుసేనపక్షించి కినుకఁగవిసి
కయ్యమాడంగ నాతండుగాంచి కసిని జక్కహింపించె నింతలో సరభసమున

క॥ నీలధ్వజ సైన్యములున్ జాలఁగ నేతెంచి సాంబచముపుల నెల్ల
గూలఁగఁగొట్టెను బదపక్షి నాలం బిరుతెగలకయ్యె సతిఘోరముగా ౨౭౧

ఉ॥ పిమ్మట సాంబుడుద్దవిడి వేఱురధంబున నెక్కి వేఱుచా
పమ్మగ్రహించి యెక్కిడుచు నందిశరంబులఁ దచ్చతాంగ చా
పమ్మలఁజెండ నాతడు నపాస్తతాంగశరానుఁడొంచు గో
పమ్మనఁ బెన్గదగొని జనంబున దూకెను సాంబుపై విభూ! ౨౭౨

ఉ॥ అప్పుడు సాహసంబునఁ దడచ్యుతపుత్రుడు తేరుడ్కి వే
గొప్పగదక గ్రహించి కసికొల్పినిడాసె ననంతరంబుచం
దప్పరిసూనుఁడప్పగిది నాన్ధురంగటనున్న సాంబునిక
దెప్పునగాంచి కిన్కఁ దన దివ్యగదకబ్రహించె నెంతయు ౨౭౩

తే॥ కాని తత్ప్రహారమున నా కంజనేత్రపుత్రకుడు మాలికాహతపుష్కరివలెఁ
జలనమొందక చెలఁగుచు స్వగదతోడ వానిఁగొట్టెను మూర్ఛతోఁబడఁగఁబుడమి

అ॥ అంత నతనిసేన హాహాకృతులఁచేసి పాతె నంత సాంబభక్తుడైన
యింద్రదీలుఁ డద్ది యీక్షించి కోపించి సాహసమున రణమునలుపఁ దలచి

క॥ అక్షాహిణీద్వయంబును దక్షతఁగొనియేగి యనికె దడమిత్రతుల్
శిక్షితమగు బాణంబులతో క్షీణింపంగఁజేయఁదొడఁగెను విదపక ౨౭౪

తే॥ కృష్ణసుతుఁడగు మధువాధరేశుఁ గాంచి శరములక వేసి విరధుగానల్ప నవల
గ్రుధఁజనెడి యింద్రదీలుని గొప్పసేన నరసఖుఁడగు యయుధానుఁడెఱిగి చెందె

అ॥ అంత నింద్రదీలుఁ డాత్మబలంబెల్ల వ్యర్థమాటఁజూచి స్వగృహమునకుఁ
బోయి శివునితింప నా యష్టమూర్తియు దయఁ బ్రసన్నుడయ్యె దద్విభునకు

ఉ॥ అంతట నింద్రదీలుడు కృతాంజలియై యిటువల్కె నోయుమా
కాంత! యనిక బరాభవముగాంచితి నిప్పుడు పేతువేమొకో
యింతకుఁ బూర్వమిడ్ల వరి మెట్టులఁబోయెనొ చెప్పుమా! యనక
జింతఁ ద్యజింపుమంచు శశిశేఖరుఁడిట్లనె వానికోపభూ! ౨౭౫

ఉ॥ భూరమణింద్ర! నావరము బొంకనియెంచకుమయ్య! నిన్ను బృం
దారక దైత్యమానవులుదాకి జయింపగలేరు వీరొ బృం
దారకులన్నఁగారు మరి దైత్యలలాములుగారు మానవు
ల్ల రిక నెవ్వరన్నఁ గమలాపకళాజనితుల్ గదా! బలా! ౨౭౬

తే॥ వారె నిన్నునోడించి రా శ్రీరమేశ్వరునకు సవరాధమొనరింప రూఢి నీవు
దగవుగాన నాహయముఁదద్రక్షకునకు నిచ్చి మొక్కుము! యనిచెప్పి యేగెనవల

ప॥ అమ్మాహిష్మతీపురనాథుం డుమానాథముఖమ్మున నయ్యాదపు లసుర
సురనరులను మించినవారనియు, రమారమణమాహాత్మ్యంబును దెలిసికొని సమర
ప్రియత్నంబుమాని తద్యయువుగై కొని యనేకరత్నంబులను, శతభారస్వర్ణంబును
సహస్రగజంబులను, నియతహయంబులను, నియతస్వందనంబులను, దివ్యాంబర
పుష్పదామంబులంగొని నీలధ్వజసహితంబుగా ననిరుద్ధనిమోలకేగి సమస్కరించి
జరిగినవృత్తాంతంబంతయు వినిపించి యజ్ఞహయంబును, గానుకలనిడి, కొనియాడి
మీకింకరుండను గొంతలేక నన్నాజ్ఞాపింపుఁడని ప్రార్థింప నా యదువీరుండు మెచ్చి
భూవరా! త్వత్ప్రత గౌరవంబున కానందంబు బొందితిని. ఈ యశ్వంబును రక్షింప
నీవును రావలయునని పలుక నతండు సంతోషముతో నంగీకరించి నిజకుమారునకు
రాజ్యం బప్పగించి తదనుచురుండై సాగె, అంత

౨౮౨

—! అనిరుద్ధుండు చంపావతీపురిని జయించుట. !—

తే॥ యదువిము క్తమైన సవాశ్వ మఖిలదేశములను గనుచు నుశీనర భూరిరాజ్య
పూజ్య చంపావతీపురమునకుఁ బోయె నా నగరచిత్రముల్ సెప్ప నలవియగునె!

క॥ శ్రీమంతుఁడు సర్వబలోద్దామండును హంసకేతు తనయాన్వితుఁడున్
ధీమంతుఁడు విదితుఁడునగు హేమాంగదుఁ డాపురంబు నేలుచునుండున్

క॥ అతఁడు దనపట్టణమున కేతెంచిన యజ్ఞహయము నీక్షించి వడిన్
భీతినివిడి కై కొని కనకాతతదామమునఁ గట్టి యధికక్రుధతోన్

౨౮౩

తే॥ యాదవపతాకిసీనాశనార్ధమై తుపాకులన్ రెండులక్షల వరుస దుర్గ
భీత్తులందుచి ద్వారముల్ పృథుకవాటములను బంధించి ధీరతఁ జెలఁగె నంత

క॥ అనిరుద్ధుం డాయశ్వంబును వెదకుచువచ్చి యట్టి పురిబాహ్యవనం
బున శీబిరములిడి తనకది గనుపడమిని నొసగవినిగని యిట్లడిగెన్

౨౮౪

ఉ॥ ఎవ్వఁడు యజ్ఞవాహ ములుకేమియులేక హరింపఁజాలెనో
యెవ్వని దీపురంబో? మరి యేనిపుడేమి యొనర్పనొనో? నా
కివ్వప్రయంబులెల్ల వచియింపుమ! యుద్ధవ! యంత నాబుధుం
డవిదితారివార్తల సమగ్రముగా నెఱుంగంగ నిట్లనెన్

౨౮౫

తే॥ ఇద్ది చంపావతీపురి కృష్ణపాత్ర !

హంసకేతువఁ నుతుఁగూడి శంసఁజేయు
నటుల హేమాంగదుండేలు నతఁడె మీ హ
యంబు హరియించె గ్రమ్మెట నద్దియిడఁడు

౨౮౬

క॥ వెండియు వాడు శతఘ్నుల గుండుల బల్ బాహుచేసి కొట్టాడుటకై
యుండెను దత్పురిలోపలనుండి బహిష్కలికి వెడలఁ దువ్వుశక్తి ౨౯౦

ఉ॥ కావున నీవెడలఁచుకార్యములన్నియుఁ జేయుమో యుషా
దేవ! యనంగ నాతఁడు సుధీవర! లోహగమానమైన బా
ణావళి వేసి దుర్గనిచయంబులతో నజజాములోన నే
నావృతుఁడైన యీవిభు నమాతె! యనక వధియింతుఁ జూడుమో! ౨౯౧

క॥ అని నిజయాదవవీరులఁ గనుచు వచింపంగ వారు గసిఁజత్పరమున్
ఘనసాయకముల నాశంబును జేయఁదొడంగిరంత భూపవరేశ్వర! ౨౯౨

క॥ ఆ రిపుపురమునఁ దద్యదుఘోరశరాఘాతములను గోలాహలముల్
భూరిగఁబుట్టెను వెండియుఁ బౌరులు హంసద్వజాది బలులదరిరహా! ౨౯౩

తే॥ అంతఁ దద్వీరు లట్టిహేమాంగదు నుడి
వినుచు దుర్గ భిత్తుల నెక్కి యనినొనర్పఁ
దలఁచి తమమీఁదఁ దూపులన్ దద్దఁబఱపు
యదువరులఁగాంచి వెఱగంది యాగ్రహమున ౨౯౪

తే॥ ఏము వీరినిజంపెద మీహయంబు నీయమంచు శతఘ్నుల నెల్లదెసలఁ
గాల్చిరద్దాన యాదవ ఘనబలంబు లందు హాహాకృతుల్ గల్గె నపుడు మరియు

సీ॥ కొండఱు యాదవుల్ బొందశముల్ సెడ సమితి పిరినిబోరఁజాలమనిరి
కొండఱు నిర్ధూత కోదండకరులైరి కొండఱు గాయముల్ పొంది పడిరి
కొండఱు సామృతోఁ గూలిరి కొండఱు పదములకొలఁదిని బరుగులిడిరి
కొండఱు నిధనంబుబొందిరి కొండఱు భగ్నహస్తశ్రవపాదులైరి

తే॥ కొండఱోరామ! యోకృష్ణ! కూర్మి మమ్ము
బ్రోవుమని వేడఁదొడఁగిరి మాపులేను
లరదములు డెక్కియంబులు మరలెఁ దరలె
నొఱగె దఱిగెఁ దచ్చస్త్రాగ్ని మఱియు రేగె ౨౯౬

ఉ॥ అత్తఱి జిత్తజాతతనయాగ్రిణి స్వీయబలంబు లారహిన్
నెత్తుట దోఁగుట జనుట నీలుట గన్గొని కుందియేమి నే
నిత్తఱి జేయనొననుచు నించుక యోజనసల్పి కృష్ణునిన్
జిత్తమునన్ దలంచి యల శ్రీహరి సత్కృపదోఁచు బుద్ధితోన్ ౨౯౭

తే॥ కడఁగి శార్ఙ్గంబుగొని నిపంగంబునుండి శరఘ్న పార్శ్వస్యముగొని పఱవనద్ది
వోయి తోయంబువర్షియై యాయనలమునార్పి యదుసేనలంగాచె నధిప!యవల

ఆ॥ యాదవోద్భటులు తదగ్నివిముక్తులు శీతలాంగులునయి శ్రీయుషేశుఁ
బొగడి పగలతోడ జగడంబుజేయఁగాఁ బూనిరంతఁ గార్షిపుత్రకుండు ౨౯౯

క॥ యదువరులారా! యెంటిగ నిదుగో తత్పురములోని కేగెద నే నా
యెదిరులయొడయని దాఁకెదఁ జదిపెద మనగెలుపుఁ బుడమిఁజాటెదఁ గనుఁడి!

ఆ॥ అంచుఁ దమినిఁబల్క నస్తాదశ మహారథులును సాంబముఖులు నలఘుబలులు
నైన కృష్ణపుత్రుల బలికిట్టులఁ బలుకఁదొడఁగిరి పృథుపౌరుషమున ౩౦౧

చ॥ అరిసగరోత్తమంబునకు నర్దుట నీకుచితంబుగాదు మే
మరమున వారలంగెలువ నర్దుచునుంటిమిగాన నిల్చుమో
స్మరసుత! యంచుఁ బక్షవిలసద్ధరులెక్కి గృహించివిండ్లఁ ద
ద్వరణముదాటి విష్ణురథభాతిని వ్రాలిరి లోని కోవిభూ! ౩౦౨

తే॥ అట్లు పురిలోనఁజేరిన యా బలిష్ఠు లురగనన్నిభ శరపరంపరలవేసి
హంసకేత్వాదివీరుల హింసఁజేయ వారలొకకోటిధన్వులు శూరులు గని ౩౦౩

ఆ॥ కొంకు జంకులవిడి క్రుధఁజని తమవిభునాజ్ఞగొనుచు వీఁక యాదవప్ర
ముఖులతోడఁ బోవఁ బూనిరవ్వేళ సాంబాదులైన శ్రీధరాత్మభవులు ౩౦౪

చ॥ అని కరుదెంచువారిఁగని యాశుగఁగోటులవైవ నాపురం
బున నొకవైరిరక్తనది పుట్టి భయంకరమౌచు వాకిట
ఘనముగ బాఱగాఁదొడఁగె గార్షిజుడయ్యదిగాంచి శంకలక
గని పరిశుష్యదాస్యమునఁ గంటున నిట్లనసాగె నోవృభూ! ౩౦౫

శా॥ ఏమీ! మజ్జనకానుజుల్ రిపులచే నీహీయనక నీర్లిరే
యిమాడ్కిట్ బృథుశోణశైవలిని యిష్టివాకిటక బాఱెడి
స్థిమంబై కనువట్టుచుండె నిది గానీ కూల్తు నేతద్విష
ధామంబుల్ జ్వలనాభబాణముల గోత్రప్రాయనాగంబులన్ ౩౦౬

క॥ అంత మహామంత్రు లుషాకాంతాజ్ఞను లక్షకరులఁ గజ్జలభూభృ
త్కొంతనిభంబుల బహుమదకాంతంబులఁ బనుప నవ్వి ఘనఘోరకృతులన్

సీ॥ కరముల గుల్మముల్ బెఱికి యా యరిపురిన్ విసరుచు విపులకంపింపనడచి
లోనఁ బ్రవేశించి మానంబుతోరేగి కుంభములఁ గవాటకోటిఁ గూల్చి
గొలుసులఁ దెగటార్చి కోటలఁబడవేసి తాలగోడలనెల్ల దూలఁజేసి
ద్వారవారంబులు పాడుగా నొనరించి వైరిహర్యంబులన్ బడగవైచి

తే॥ జనుల నానావిధంబుల వనటబెట్ట నెల్ల చంపావతీపురమందు నతిశ
యముగ హాహాకృతుల్ గల్గె నాధరాధినాథుఁడు భయచిత్రములొంది నమ్రుండగుచు

- క॥ మాలా బద్ధకరుండై చాలగ ననుబోవుడంచు జనంగని సాంబం
డాలముజేసెడి స్వబలుల లీల నిలిపి యతని క్షయవలికె నయవిడుండై 30౯
- క॥ హేమాంగద! మా యయువర మీమెయింగొని కృష్ణపౌత్రు నిక్కకుఁ జనుమా
క్షేమంబు నీకు గలుగును నామాటను వినుమ! మచిని నమ్ముమ! హమ్మా! 310
- ఉ॥ అనవుడు తద్విభుండు సరియంచు సవాశ్వముగొంచుఁ బుత్రుకున్
గొని హరిపుత్రయుక్తుడయి కోటలదాటి బహిష్కలంబునన్
దనరు నుపామనోహరుని దగ్గరకున్ జని మోహిలకో
టినొసఁగి యా హయరివిడి కడింపిగ మొక్కి ననంతరంబునన్ 31౧
- ఆ॥ దీనవత్సలుండు మాని నీతివిడుండునైన కార్తి పుత్రుఁ డవి గ్రహించి
స్రజ్జీబద్ధ తద్ధరావతికరముల విడిచి పల్కెనిటుల వేడ్కతోడ 312
- క॥ రమ్మా! నాతో నీ యశ్వ మ్మరిబలహస్తములను బడనటు హరిమో
దమ్మునకై రక్షింపుమ! సమ్మదమును గాంచగలవు శస్త్రచరిత్రా! 313
- క॥ అనవుడు తద్భూవుం డాపని కంగీకృతిని జూపి స్వకుమారునకున్
దనరాజ్య మొప్పగించియుఁ జనఁదొడఁగెను బుష్ప బాణజాతునివెంటన్ 314

—* అనిరుద్ధుండు శ్రీరాజ్యంబును గెల్చుట. *

వ॥ అంత యదువీర వ్రయుక్తంబైన ఘోటకంబటనుండి బయలు వెడలి వ్రతి
రాష్ట్రంబును గనుంగొనుచు సంచరింపం గడంగె. మహాబలుం డగువాఁ డెవఁడేని
దొలుత నద్దానిని మగటిమిం బట్టికొనినను దదనిరుద్ధకృతేంద్రీ నీల హేమాంగద
పరాజయంబును విని యదరి బెదరి విడిపింపందొడంగె. ఇట్టి యన్యహస్తంబులకుఁ
జిక్క తిరుగుచుఁ గ్రమంబుగా శుకపికళారికాపారావతాది విహగకలహ్నిమంజుల
చనోపవనవిభ్రాజమానంబును, నమృతోపమానోదక విభాసుర వాపీకూపతటాకాది
శోభాయమానంబును, జిత్రవిచిత్రభర్మమయరమ్యహర్మ్యవిరాజమానంబును, సర్వ
సంపత్కరంబునగు శ్రీరాజ్యంబున కేగి యందలి యొక సుందరారామంబులోనం
బ్రవేశించుట నచ్చటి నారీమణులు గాంచి నిజస్వామినియును, దివుర సుందరియు
నగు సురూపకుఁ డద్వారఁదెల్ప నాలలన రథాయాథయై కోటి చాతుర్వర్ణ్య
శ్రీజనంబుతో గూడ నేతెంచి చామరచాతురంబగు నా శ్యామకర్ణంబునాలోకించి
తద్గళస్థితకాకల లిఖితవృత్తాంతంబుజదివెచ్చి కోధసమన్వితయై యది నిజపురంబులో
బంధింపఁజేసి తద్రక్షకులతో యుద్ధంబాడఁదలంచి నిర్గమించె. ఆయమ వెంబడి
కొందఱు సుందరీమణులు తురగంబులను, గొందఱు మత్తేభంబులను, గొందఱు
రథంబులను నెక్కి శస్త్రాస్త్రంబులం దాల్చి రోషకపాయి తేక్షణలై చని యయ్యాదపు

లపై శత్రువృష్టిం గురియందొడంగుట ననంగపుత్రుండు గని చెంగటఁ జెలంగు
హేమాంగదునితో నిట్లనె. ౩౧౫

క॥ హేమాంగద! యీ సుందరభామినులెవ రిచటమనకు భద్రంబెటులొ
నీమెయి వీరలు బాణస్తోమము మనపైన వేయఁదొడఁగిరి చెపుమా! ౩౧౬

క॥ అనవుడు హేమాంగదుఁ డిట్లనియెను సతమీనలంబు నంగనపాలిం
చును మగరాయం డిచ్చట మనఁజాలఁడు నిక్కవమ్ము మారకుమారా!

ఆ॥ దాన నిష్పడిచటఁ దనరెడి స్త్రీలతోఁగూడిరాణి మనదుఘోటకంబు
బట్టికొని స్వకీయపట్టణంబందు బంధించి పోర నేగుదెంచె నిట్లు ౩౧౮

ఉ॥ ఈరహిఁజెప్పఁ గార్ని సుతుఁ డిట్లుల నడ్లఁదొడంగె వాని నీ
ధారుణి సుందరీమణి సతంబును బాలనసేయుచుంటున్న
గారణమేమి? యెక్కతన గండఁడిటన్ బ్రతుకంగలేడు వి
స్తారముగా వచింపు మది సర్వమెఱుంగుదు వీవు భూవరా! ౩౧౯

ఉ॥ నావుడు భూపుఁడున్ దన ఘనప్రతిభన్ గురుయాజ్ఞవల్క్యునిన్
భావమునన్దలంచి స్మరుపట్టికి నిట్లనె యాజ్ఞవల్క్యుచే
నీ విషయంబు జంపకను నేను సమగ్రముగాను వింటి మున్
గావునఁ జెప్పెదన్ వినుమ కార్నిజ! వృష్టికులప్రదీపకా! ౩౨౦

క॥ కృతయుగమందున నీ వసుమతి నారీపాలుఁడనెడి మండలపతి వి
శ్రుతమతిమంతుఁడు సుందరుఁ డతిబలవంతుండు నగుచు హాయిగ నేలున్.

సీ॥ రాకానుధాకరరమ్యాస్య పంచాస్యమధ్యమ మధ్యమామండలమణి
పద్మినీసమగాత్ర పద్మిని, పద్మినీకుంభవయోధర కుందరదన
సింహశభవనగ సింహసంహనన్వార్త, యమలగుణాంచిత హంసయాన
నీలవలాహకనిభవాల తిలపుష్పసమనన జలరుహసామ్యనయన

తే॥ యైన మోహిని యను నొక యతివ నతఁడు
భార్యగాఁగొని దాని లావణ్యమనెడి
సంద్రమున ముగ్ధి నూరు వత్సరములు నను
దాఁకఁ బెరిపనుల్ విడి సతతము రమించె. ౩౨౨

క॥ అ తఱిఁ బురజనులందఱు నుత్తలపాటులనుబొంది యొనరుపఁ గదనం
బత్తొయ్యలిఁ గని నేర్పునఁ దత్తాదృశయుద్ధములను దలఁగించె విభూ! ౩౨౩

క॥ ఈ రహి గడచెడి తఱిలో నారాజును జూచు కోర్కి నష్టావక్రా
భ్యారాజితమునివరుఁ డా నారీపాలు సముఖంబునకుఁ బోయెగదా! ౩౨౪

చ॥ పదపడి తద్ధరేశ్వరుడు పచ్చినతన్నునివర్చు స్వీయహా
నుదతికి జిక్కియుండియునుజూచి పకాపకనన్ని యయ్యెన్ ! యీ
ముదుసలి యీ కురూపి యెటు మోలకు నెచ్చటనుండి వచ్చెనో
యదవదసెందె నా హృదయమంచు బరాబ్బులుండెయ్యె నేవతో 3౨౩

ఉ॥ అంతట మానికాంతుడు నహా ! యరచే ! సరి యో నవునకా !
కాంతకు జిక్కి మార్పమునఁ గాంచక నా కవమాన మిష్ట శీం
తంతనరానియట్టులుగ నీవొనరింతువె ? యీ చనుంధరన్
గాంతలె పూని యేలుదురుగాక సమంజసఫక్కి నెప్పుడున్ 3౨౪

క॥ పురుషుం డిట దొర యయినన్ ద్వరగా నశ్రియించితీరుఁ డడైతువుచే
నరమున లెమ్మా ! పొమ్మా ! యురుశ్శకరవివినములకు నుచ్చిష్టపతి ! 3౨౫

మ॥ మగవాఁడెవ్వఁడుగాని యీశునిఁ బ్రేమక యోషిదుష్టుంబుతో
దగి సంభోగచమత్కృతుల్ సలుపునో తద్దక్షుండబ్బంతెమం
దు గతించున్ ధృవమిద్దియాతననుచున్ దూర్ణంబుగాఁ జేరె స్వీ
యగృహంబంతఁ దదుక్తిమండుండగు నాజ్ఞానాయకుండాదతోన్. 3౨౬

మ॥ తను దా నిందనునల్పికొంచుఁ దనకున్ దాల్కొన్న కష్టాల్ని కా
మునిశాపంబె నిదానమంచెటిగి యీ పూఁబోణికిన్ జిక్కి మం
చిని జెడ్డన్ గనలేని దుర్మదముతో నీసీ యటం చా మహా
ముని కే నెంతటి తప్పజేసితి నహా ! మూర్ఖుండ నైతింగదా ! 3౨౭

ఉ॥ భీష్టుండ మందభాగ్యుండను వెతరణీతటినీసమర్తుండన్
దుష్టుండఁ బాపుండన్ శమనదూతనికాయవిలోకితుండ ను
చ్చిష్టుండ నైన నన్నెవరు శీతలదృష్టినిగాంచి స్వప్రభన్
గప్తములన్ హరించి దయఁగాతురొ యంచుఁ దలంచి వెంటనే 3౩౦

క॥ నదనము విడి వనవనముల
నదవదపడు మదినిదిరుగు చచ్చుతు ముక్తి
ప్రదుఁ గొనియాడుచు శ్రీహరి
పదమొందెను దుట్టతుదకు బ్రద్యమ్నసుతా ! 3౩౧

క॥ అక్కారణమునఁ బురుషుం డొక్కఁడు నిటనుండి యేల నోపఁడుగాదే
యిక్కరణిని గాంతామణు లెక్కువగా నేలుచుందు రిది నిజ మధిపా ! 3౩౨

క॥ హేమాంగదానిరుద్ధులు నీమాదిరి జెప్పికొనుచు నెనఁగెడితతి నా
భామలు స్వైర్విణులు శరస్తోమమిడిరి వారిపైని దుష్కృధతోడక 3౩౩

- ఉ॥ పిమ్మటఁ గార్జిపుత్రకుఁడు వీఁకను వచ్చిననుండరీసకా
యమ్మునుజూచి వింతవెఱలంది సతీమణులైన వీరితో
నిమ్మొయి నెట్టుపోరెద నిఁకేమియొనర్తు ? నటంచు నెంచుకా
లమ్మున రాణియైన నవలా చని తద్యదునేతకట్ల నెన్. 33౪
- చ॥ నిలునిలుమయ్య శూరవర! నీవెట కేగెదవయ్య సైన్యముల్
గలిగియుఁ జింతచేసెదవె కంతుమహాజ్వరపీడితాత్మ నే
నలకన నిన్నుగెల్చి ముదమందుచు నిత్తఱిఁ గీలుబొమ్మగా
నలిపెదనన్న నాతఁ డనసాగె నిటుల్ వెఱ దీనవాణితో 33౫
- చ॥ తరుణిరొ! దేవదేవుఁడగు తద్ధరి దీహరి, తత్సవార్థమై
తరలెను స్త్రీలతో నెట మృథంబాసరింపనుగాన ద్వారకా
పురిఁజని శ్రీహరిం గనుమ బుద్ధిఁ దదాఖ్యఁ దలంచినంతనే
యరుగు నఘంబులెల్ల నిఁక నాతనిగన్నఫలం బలంతియా ? 33౬
- క॥ అనపుడు విన్న సురూపయుఁ దన పాక్తనవృత్తమెఱిగి తమితోఁ బూర్వగ
బున మోహిని బ్రాహ్మీపతి కనినటు లీరహినిబల్కె ననిరుదుధునకున్ 33౭
- చ॥ మును హరిపాత్ర! నేను నివి మోహినియంచు జనంబుఁ బిల్వఁగా
వనరుహపత్రసేత్రయుగఁ బంకజగాత్రను నొచు లోకపం
క్తిని వలపించు వేశ్యనుగడే! యొక వేళ మరాళమెక్కి వే
చను నజఁజేరి “నన్నుగొని చక్క రమించు”మటంచుఁ గోరితిన్. 33౮
- తే॥ దానికొప్పమి శాపమాతనికి నిచ్చి వెనఁ గకుద్మతి యనుగంగ విమలతటము
నందుఁజేరి దుష్కరతపం బాచరింప మెచ్చి విధి వచ్చి తెలుపుమి యిచ్చననియె
- ఉ॥ అప్పుడు నేను వేడ్కపడి యార్తియుతక శరణాగతక ననుక
దప్పక నీవు గైకొనక తరైదవేని నిటన్ క్షణంబులో
నిప్పగిదిన్ దపంబున గృశించిన నా మెయినిం ద్యజింతు నం
చివ్వుడెఱుంగుమరిచు వచియింపఁగ నాతఁడు నాకు నిట్లనెన్. 3౪౦
- చ॥ తమకము మానుమా వెత ద్రుతంబుగ వీడుమ చూడుమిట్లు మో
దము గనుమీ మనోరథము త్వత్పరజన్మమునన్ లభించు న
బ్రమునిడురూపుతో హరికిఁ జాతుఁడనై యనిరుద్ధరామధే
యమున జనింతు ద్వారకను నట్టులె పుట్టెదవీపు స్త్రీధరక. 3౪౧
- ఉ॥ అ త్తఱి నిన్నుగెఱొనెద హర్షముగూర్చెద నీకు మోహిని!
రిత్తయటంచు నెంచకుమ ప్రితిని జెప్పితి నంచు నేగె నో
సత్తమ! నీవె యా విధివి సత్యము నే నలమోహినిన్ జమీ
యిత్తఱి నన్ద్రహించుటకె యీ వరుడెంచితివంచు నెంచెదన్. 3౪౨

ఉ॥ అంతః దదంగనోత్తులకు యాదవవర్షులు వింతపాండఁగా
గంతుసుతుండు మోహినిరొ! కైకొనెదన్ నిను ద్వాంకాపురిన్
సంతసమొప్పు నీవటకు సాగుమ! యీసవవాజరత్న ము
త్యంతము గాచు చేగవలె దానఁ దదశ్వము నా కొసంఘమా 3౪౩

చ॥ అనవుడు తత్సూహ ప్రమిలాహ్వయమంత్రినీకెల్లరాజ్యమున్
ధనమును నప్పగించి తమిఁ దద్ధయమాన్మరసూతికిచ్చి వే
చనె నల ద్వారకాపురికి సప్తియు ముక్తినిబొంది సింహశం
బునఁ దిరుగంగసాగెఁ దనబుద్ధికిఁదోచినయట్లు భూమిపా! 3౪౪

—! అనిరుద్ధుండు సింహశదేశంబును గెల్పుట. —

తే॥ అవల దద్వాజివరము తృపార్తయగుచు నొక్కవానిగనియందు నుదకమాను
చుండ భీషణ నామాసురుండుగాంచి చదివి తత్ప్రతిమంగొనె సవహాయంబు

తే॥ అటుల బహువృక్షయతవాసి యంచు జలము
ద్రాగు తురగంబు గైకొన్న దనుజులని
యాదవులుసూచి కిన్నతో సరిరె! నిల్వ
మెవ్వఁడవు నీవు పోయెదవెటకుఁ జెపుమ! 3౪౬

శా॥ ఈయశ్వం బలయుగ్రసేనుని దిటుల్ బృందారకక్షీరిత
శ్రీయజ్ఞార్థము బైలుదేరె సుమి! యే శ్రేష్ఠుండు సిద్ధానినిన్
దాయన్ రాఁడు గ్రహింపఁబోఁడు సరిపో! ధైర్యంబుతో నిన్ననిక
మాయన్ జేతుము వానింగొనెదమో మాయావి! ముమ్మాటికిన్ 3౪౭

చ॥ సరక కలంక బాణ దితిసందనులన్ బలగర్వితానుజో
ధురశకునిన్ మరెందరనొ దోర్బల దర్శితులన్ క్షణంబులో
నఱికితి మేమిఁకన్ నిను దృణంబుగఁగాంచి వధింతుమందునక
సరగునవచ్చి మాకు నలసైంధవరత్న మొసంగి యేగుమా! 3౪౮

చ॥ పిదప నమర్త్యభీషణుండు భీషణనామకుడైనవాఁడు త
ద్యదువర వాక్యముల్ విని మహాగ్రహమొంది గదాసిశూలముల్
గుదురుపడంగ నిట్లనియె గొంతుతనంబునుమాని పూర్తిగా
నెవఁదురగాశవీడి చనుడీ! యిటనిల్చినఁ జత్తురి త్తఱిన్ 3౪౯

చ॥ ఎవఁడనటంచు నెంచితిరొ! యేను జగంబులగెల్చి కీర్తిని
క్కువగయికొన్న భీషణుండ గొప్పబలిన్ నరులైన మీరు మా
నవకులభక్షకుండనగు నన్నెదిరింతురే! గెల్తురెట్లు! యా
దవభటులార! నాదు సవిధంబున నిట్లులఁ గూయుచుదురే! 3౫౦

చ॥ గతసమయంబునందు నొక గర్వితయాజపుడూని విశ్వజి
త్కృతువానరింప నెంచి తురగం బనుపంగని లంకనున్న నా
దితిసుతనేనఁ దోడ్కొనుచుఁ దిద్దియు నీడకువచ్చులోనఁ ద
త్కృతువు సమాప్తమయ్యెనని కయ్యవుఁదిండి వచింప వింటిగా 3౫౧

వ॥ అత్తరుణంబునం గర్తవ్యంబేమియుఁ దోచక మిన్నకుంటి. కృష్ణుఁ
నిత్తటి నాతండే వ్యర్థంబుగా నశ్వమేధసంకల్పం బొనరించి యా ఘోటకంబును
బంచె. ఇయ్యది మత్కరగతంబయ్యె. ఇద్దానిని మీరు విడిపించుకొనఁజాలరు.
గానఁ బొండు. లేనిచో నాయనుచరులగు నాలుగులక్షలమంది రాక్షసులు మిమ్ము
నిమిషమ్ములో హింసింపఁగలరు. ఇచటికి ద్వాదశయోజనంబులలో సముద్రంబునం
గట్టంబడిన పట్టణంబొందు నాయది కలదు. అద్ది భుజగంబులతోఁ బొల్పారు భోగ
వతీపురంబుబోలె బాలనుదిండులతోఁ జెన్నారు. దాని కువలంక యని పేరిడితి.
అద్ది శత్రువుల కభేద్యంబు. ఇదిగో మత్పురికేగుచుంటినని చెప్పి తదశ్వంబుగొని
యాకాశమార్గంబున నిజపట్టణంబునకుం బోవుటగని యదువరులు దుఃఖించిరి. కార్తి
జుండు నది దెలిసికొని మనమెట్టు లీయసురసీతంబగు హయంబును గైకొనగలమో
యని దైన్యంబుతోఁబ్రశ్నింప నాంబాదులాలించి మహాప్రభూ! శోకంబుమానుము.
మేముండగా జడియుటేల? పక్షసహితంబులగు గుఱ్ఱంబులును, నమోఘంబులగు
శరంబులును, కామగంబులగు విమానంబులును, లోకద్వయవిజిగీషులగు వీరులును,
నీ సైన్యంబునం గలరు. మేమాయశ్వంబుల నెక్కియో, శరంబులతో శరధికి
నట్టెడ గట్టియో, విష్ణుదత్తవిమానం బధిరోహించియో, మరి యొకమార్గంబుననో
మార్తరపట్టణంబు బ్రవేశించి నిర్జింపఁగలమని వచింప ననిరుద్ధం డాలించి యుద్ధపు
నిం గాంచి 'బుద్ధిమదగ్రణీ! మన తురగం బరికరగతంబయ్యె. ఇందు మనమేమి చేయ
వలయు? భవదాజ్ఞానుసారంబుగా నడచెదనని ప్రార్థింప, నాతండు లజ్జానతాననుండై
దేవా! శ్రీకృష్ణునకు, దత్పుత్రపౌత్రులకును విశేషంబుగా దాసుండ. భవదాశయం
బెద్దియో వ్యక్తీకరింపుమన నా యదునాయకుండు మంత్రివరా! యక్షాహిణీ దశకం
బుగొని సారణకృతవర్మయుయుధానసాత్యకృత్రూరాదులను నిచటనుండెడి సైన్యం
బును రక్షింప నియమించి విష్ణుదత్తవిమానంబుననెక్కి చనెదనని చెప్పి తదంగీకృతిం
బడసి యుద్ధవహరిపుత్రసైన్యసహితంబుగాఁ దద్విమానం బధిష్ఠించి పై నంబొనరించె

తే॥ అపుడు సురనర్తకైగసిన యా విమాన మర్కటంబవిధంబున సతిశయిల్లె
వానరాన్విత జానకీభర్తమాడ్కి యాదవోపేత కార్తిజుం డతిశయిల్లె 3౫౩

తే॥ అంత రుక్మవతీపుత్రుఁ డటులఁ బృథులనేనతోఁగూడి యువలంకఁజేరి పై న
నిలిచి యాశీవిషాదము నిశితబాణములను గైకొని మిక్కిలి యలుకతోడ

సీ॥ ఉపవనవనముల నుత్తరించి మనోజ్ఞ భర్తహర్మ్యములఁ బడగవైచి
క్రీడాస్థలంబులఁ బాడుగా నొనరించి ద్వారంబులెల్ల బద్ధిలుగజేసి
గొప్ప గోపురములఁగూలిచి యెత్తెన కోటల నన్నిటిఁగూల్చివేసి
చిత్రశాలలనెల్ల చీకాకుగానల్పి కొలుపుకూటంబులఁ గూలినేసి

తే॥ మరియు నానావిధంబులఁ బురిని క్షంసమునుబాసర్పగ నాసురుల్ గనుచు సతిశ
యముగ హాహాకృతుల్ సేసిరట్టి ఖిమునాసురుం డాత్మపురిఁగాంచి త్రాసవిడిచి

—† అనిరుద్ధుండు భీమబునితోఁ బోయట, †—

చ॥ భయపడవల్లటంచుఁ బలుభంగులఁజెప్పి సురారివారముల్
రయమునఁ దోడుకొంచు సమరంబానరింపఁగ నేగె చంత్రై
త్యయదువ రేణ్యసేనలకు నాలము విశ్రుతలంకలోన న
ల్ల యమరవైరి వానర బలంబులకై నలులయ్యె వింతగాన్

3౫౬

ఉ॥ అందున యాదవాంబకచయంబువ వాతహతాగ్రహిగాఁ
గొండఱు రాక్షసోద్భటులు గూలిరి గొండఱు నీచవక్త్రులై
కొండఱు నూర్ధ్వవక్త్రులయి కొండఱు భీతిని భిన్నకంఠులై
కొండఱు భిన్నహస్తలయి కొండఱు వ్రాలిరి వార్ధిఁ బార్ధివా!

3౫౭

తే॥ తత్సమయమునఁ బృథులవై తరణికరణి నెఱగొలుపుచొక రక్త నిర్ఘరణిపాణ
నసురపతి సూచి విస్మయంబంది యాదవులఁ దిర్రచ్చేనవృష్టితోఁ గలయఁగాంచి

చ॥ యదుభవులార! హీనబలులట్టుల నిత్తఱి సంగరంబునున్
చదలున నిల్చి చేతురొకొ? సన్నుతిపాత్రమె యేరికైన మీ
కు దృఢబలంబె యున్నయెడఁ గుంభినికిన్ డిగిరండు దండి న
న్నెదిరిచిబొండు! గుఱ్ఱముగ్రహింపుఁడు పెంచుఁడు కీర్తివల్లరిన్

3౫౮

ఉ॥ నావుఁడు కార్తిజుండు కరుణామయుఁడౌట విమానమున్ ధరన్
తీవిగడించి యిట్లనియె డీకొనుమా! నను భీతివీడు మే
లావృధకుందుచుంటివి పలాశవరా! యన నా బలిష్ఠుఁడున్
వే విలుబూని వానివయి వేసెను బంచశితాంబకంబులన్

3౬౦

తే॥ అవ్వడనిరుద్ధుండున్ గాంచి యాత్మసాయకములతో నాశరముల ద్విఖండములుగ
నల్పి మరి డూఁపుతో వాని చాపవరమునఱికె యాదవులంద తానందమొంద

ఉ॥ ఆసమయంబునందు నసుధాధిపుఁ డన్యశరాసనంబు బల్
రోసముతో గ్రహించి పలురువ్వులఁ డంకృతిసల్పి సర్పరే
ఖాసమశాతబాణశతకంబిడె దద్దతి దద్రధాశ్వముల్
మాసెను సాదినీలై మరి మస్కధపుత్రుఁడు మూర్ఖిలెన్ భువిన్

3౬౨

చ॥ పదపడి యాదవోద్భటులు వ్రాలిన స్వప్రభుగాంచి కిన్నచే
నదరగనోష్ఠముల్ మిగుల నాశుగమంక్షిని నా బలిష్ఠుపై
గొడకొని వేయ వాడుగని కోట్లకొలందిగ నున్నవారల్
గడఁగొనికొట్టె సింగము మృగంబులఁ గోజులఁగొట్టినట్టులన్ 3౬౩

తే॥ తద్గదా ప్రహారమున యాదవులు భువిని భిన్నసర్వాంగులై కూలి చెన్నచరమిఁ
యద్దిగనుగొన్న హలితమ్ముడై నగదుఁడు తనగదన్ గొని యాదై త్యుతలనుగొట్టె

ఆ॥ దానిదెబ్బ నతఁడు ధరవణకించుచు వజ్రనిహతనగమువలెను బడియె
నవల దైత్యులుజని యాదల పగులగా సొమ్మసిలిన స్వపతిజూచి కినుక 3౬౪

చ॥ శరపరిఘాతఖడ్గవరచాపగదల్ ధరియించి తద్గదన్
నఱుకగ నెంచి యాగ్రహమునక జని రయ్యదిగాంచి యాబలుం
డరమున వజ్రకల్పగద నంది మృగేంద్రము కుంభికుంభముల్
గఱుకగు దంష్ట్రగొట్టినట్టుగాఁ బ్రహరించెను దత్త ణంబునన్ 3౬౬

తే॥ ఎచట భీషణుండేడి వాడెచట నా ప
గతుఁడునక్కెనో యెచటి కాఖలుఁడుననెనొ
యంచుఁ గార్నిపుత్రుఁడులేచె యాదపు లది
గాంచి జయజయధ్వనులఁ గావించి రథివ! 3౬౭

—† బకాసురుండు అనిరుద్ధునితో యుద్ధంబొనర్చుట. †—

ప॥ అంత సంజనాద్రినిభవప్రభుండును, దశతాళకవృక్షాయతగాత్రుండును,
దుర్నేత్రుండును, దుశ్చరిత్రుండును, లలజ్జహ్వండును, భీషణాసురజనకుండు నగు
బకుండనురాక్షసుం డేతద్వృత్తాంతంబు నారదమహర్షి చే విని కుగ్ధుండై త్రిశూలంబు
దాలించి గదంఘ్రకొని వామహస్తంబుతో నొక్క మత్తమాతంగంబుబట్టికొని వదన
గహ్వరంబున మెక్కుచు రుధిరంబు శరీరంబున ధారలుగట్టి పాటుచుండఁ బిశా
చంబుచందంబున భయంకరుండై తాళతరుపరిమితచరణంబులతో ధర యదరునట్లు
నడచుచు మానవులు దండధరుండేమో యని యడలుచుండ నాకులకుసైతం బకంబు
గల్పింపంజూలి యరణ్యంబునుండి నిర్గమించి సజకుమారుండు మూర్ఛిల్లియున్న రణ
రంగంబున కేతెంచె. యాదపు లా భీభత్సకారంబున వచ్చినవానింగాంచి కోలా
హలంబులం గావించిరి. ఆ బకాసురుండు తన్నుంజూచిన నిశాటోద్భటపటలంబు
సంతసిల్లుచుండ మూర్ఛితుండగు సుతుని విలోకించి దుఃఖించె. తన్నుహూర్తంబు
ననే భయంబుతో గదుం డెటకుఁజోయెనని పలుకుచు సొమ్మనుండి భీషణుండు
నుత్థితుండయ్యె. బకుండు తెల్వింగాంచిన తన తనయునింగని యలరి నా భాగ్య
వశంబున బ్రతికితివే యని వచించి చక్కని మాటలచే నూఱడించి వాని నమ
స్కృతులంఘికొని సంతోషంబుతో నర్వరాక్షసమధ్యస్థితాత్మపుత్రుని కిట్లనియె.

తే॥ తృణసమానయాదవులతో దిట్టలనుగు మనకు రణమెట్లుగలిగె నోతనయ? యెట్లు
నీవు గడఁబట్టితి విఁకెట్లు నిర్జరారు లంతమొందినా? చెప్పుమ! సమగ్రకృత్తి.

చ॥ అనవుడు వాఁడు తండ్రి కలయాదవనాయక వాఁమేధవా
ర్రను విశదంబుగాఁ బలికెఁ దప్పకుఁడున్ నిజపుత్రకోక్తలక
విని కొని స్వీయఘోరగద, వే జ్వలనుండు వనంబునుండుచో
చ్చినవిధి యాదవధ్వజనిఁజేరి మహాగ్రహజృంభితాత్ముడై. 320

చ॥ పదముల బాణయుగ్మమున బాహువులక గదశస్త్రధారులై
యెదురుగవచ్చు వైరుల మృగేంద్రము గిక్కు మృగోత్కరంబులన్
జదిసినయట్లు కొట్టి రథసైంధవనాగము లాకసంబునక
మదమునఁ బాఱవైచి, తిని మానవులన్, బాసరించె బొబ్బలక. 321

తే॥ దాన విశ్వంబు లోకయుక్తముగ మారుమోఁగె బధీరీకృతంబయ్యె భూజనంబు
యాదవులు ఖన్నమానసులగుచు మిగుల నహహ! హాహాకృతుల్ సేసి రవనినాథ!

క॥ పదపడి సాంబుండు తమబలము దనుజవతిచేత బాధఁబొందుటఁ గని నె
మ్మది బోగిలి పంచశరములఁ గుదిరిచి తన విలున నట్టి కుటిలువయి నిడెక.

ఆ॥ అవ్వె యేగి యతని యంగంబులందుండి మాసి భూమిలోన దూరి పోయి
సుతలలోకమొంది శుద్ధోదకంబును దాగి శాంతిఁబొందె దత్పరమున. 322

చ॥ బకుఁ డల సాంబుబాణముల బాధల నొచ్చుచు వ్రాలి క్రమృతక
సుకముగలేచి పోరుటకు ఘోరత రాఁ గని యల్ల కృష్ణపు
త్రకవరుఁ డైదుతూవులఁ గుగ్రిధక బటవంగ నతండు వేగ లం
కకుఁ జని సొమ్మతోడఁబడి క్రమృత నుత్థితుడై మహారుషక. 323

ఉ॥ హుమ్మని లంకనుండి యని కుద్ధతివచ్చి కృపీటయోనిసా
మృమ్మ శిఖాత్రయాన్వితము నైన త్రిశూలముఁ గొంచుఁబూవు నా
గమ్మున వేసిన ట్లతని కంతముపై నిడ నా బలుండు న
ర్పమ్ముచు ద్రుంచు పక్షి విభుభాతి శరంబునఁ జెండె దానినిక. 324

చ॥ పదపడి తద్బకాసురుఁ డపారరుషక జని వజ్రకల్పమా
గదఁ గొని తచ్చతాంగతురగధ్వజనూతుల నుగ్గునూచగా
జదిపి యిడక నశింతువరె! సాంబుండ! యన్యరథంబు నెక్కి రా!
కదనముఁ జేయరా! యటులగానియెడక నయదూర మౌనురా! 325

క॥ అని విడి మనుమని గటువుగ ననుమాటల నాలకించి యాతఁడు నగుచుక
దనుజా! సరె యను చురుగదఁగొని తత్పుధువక్షుమందుఁ గొట్టెను గనితో.

చ॥ దాన బకుండు నొచ్చియు నెదన్ గణియింపక సాంబువీడి పం
చాననమేదానంతతి వెనన్ జని ధ్వంసముఁజేయుమాడ్కిఁ ద
తేనలఁజేరి హస్త, హయ, చిత్రరథ, ధ్వజ, సాది, యోధ, సం
తానముఁ జెండె యాదనవితానము ఖ్లోభనుబొంది యార్వగాఁ. 32౯

ఆ॥ అపుడు కృష్ణపౌత్రుఁ డాత్మబలంబుల వ్యథలఁబెట్టు బకునిఁ గ్రుధనుగాంచి
పిలిచి యెవడ వీవు భీతి యింతయులేక యెట్లువచ్చితివి? వచింపు మధమ!

మ॥ అరరే! నీవు బకానురుండవటరా యచ్చోట మా సాంబుతోఁ
దురముఁ జేయుచునుంటివే! యతఁడు నిన్ద్రోసాడెనా? కొట్టెనా?
వెజచే నీసలికేగుడెంటువె! యిసీ! వీరాహ్లాదకృత్యంబె? రా
త్వర నాతో రణమాడు మల్బులపయిన్ వృథంబుగాఁ బోకుమా! 3౩౦

తే॥ పౌరుషములేని బ్రతు కొకబ్రతుకె చెపుమ!
శక్తి నీకున్న నాతోడ సాహసించి
కయ్యమాడుమ! యని పలుకంగ బకుండు
దండితాడిత ఫణివలె దండి మండి 3౩౧

క॥ అనిరుద్ధునితో యుద్ధము బొనరింపఁగ నేగె సంతఁ బుష్పాస్త్రసుతుం
డును గని దశనారాచములను దద్భకదనుజుఁ గొట్టె లయయమసముఁడై.

చ॥ అవి చని వానిదేహము రయంబున భిన్నమొనర్చి యందునుం
డి వెడలి తత్సుతాంగము గడిందిగ నొవ్వఁగజేసి భూమిలో
నవితధరీతిఁజేరెనుమి యంతట తద్దనుజుండు తద్ధర్మి
భువి నిజపుత్రుతోఁ బడియె మూర్ఛను వజ్రహతాద్రిమాద్రిగా. 3౩౨

తే॥ అపుడు జయజయారావముల్ యాదవబల
మందుఁ బుట్టె దుందుభులు భేర్యానకములు
శంఖగోముఖముఖవాద్యసమితి మోసె
దనుజు లిలఁబడ్డ స్వప్రభుఘనులఁ గాంచి 3౩౩

చ॥ కరకరితో ద్విశూల శరకాశ్మకతోమర భిండిపాల ము
ద్గరకరవీరశక్తి పరిఘాతగదా ముసలాది హేతులఁ
దొరగొని యాదవోద్భటులతో రణమాడఁగ నేగి రంత నా
హరిసుత్తులైన సాంబముఖులందఱు గన్గొని యాగ్రహంబునన్. 3౩౪

క॥ ఆ రాక్షసయోధులపైఁ గ్రూరతరశరంబులేయఁ గొందఱు దనుజుల్
బాటిరి గొందఱు యమపురిఁ జేరిరి గొందఱును మూర్ఛఁజెందిరి భూపా!

క॥ ఏత త్తణుందుసనే భూతాహితుఁడైన బకుండు బొంది తెలివినిఁ
భీతినిగొలుపుచుఁ జేతోజాతసుతునిమ్రోలకేగి సరభసవృత్తిన్. 3౩౫

చ॥ పెడగడబూని కార్తి సుత ! వే చనుమా ! యిది వేతు పీనిచే

బ్రదుకపు గాచికొమ్మనుచు వెదెను దచ్చిరమందు సంత నా
మదనసుతుండు చంపధరమానితపండుముతోఁ దదీయమా
గదఁ దెగవేసె రోసమునఁ గాఱులఁ జెల్పిని జెంపినట్టులకా.

౩౨౯

క॥ తరువాతఁ దప్పకుం జుద్ధరరుషఁ దన నోరుఁదెఱచి తొరగాఁ దమమే

శ్వరుఁడగు సనిరుద్ధునిఁ దిన నుజ్జికెఁ దమము శశినిమ్రుంగ నుజ్జికనకరణికా.

ప॥ అంత ధన్వినరుండును సుమధన్విపుత్రుండుగని క్రమ్మఁ నిజచంపదండుంబు
గ్రహించి తద్దానవేండునిం బ్రహరింప నాతండు భగ్నులైరుండై నోట రుధిరంబు
గ్రక్కుచు మూర్ఛతో నేలఁగూలుట తప్పుత్తుండగు భీషణుం డాలోకించి రోపించి
పరిఘాయుధంబుతో యాదవానీకంబును మొత్తై. అత్తజ్జ నచ్చిత్తజపుత్రుండు నాగ
పాశంబులతో నా పలాశునిం బంధించి నాగాంతకుండు నాగంబు నీశ్చివలాగున నీమవ
నాతం డధోముఖుండై యుక్కుదక్కి యెక్కువగాఁ గుండుచుండుట సాంబుండు
విలోకించి దానవా ! వేగమే యీ హయంబుగొని యనిరుద్ధునకిచ్చి శుభంబు
బొందుము. ఈ యుపామనోహరుండు నరసురసురజ్యేష్ఠుని స్తుతిపాత్తుండును, బాప
నాశకుండును, బరమాత్ముండు నని యెఱుంగుము. నీ వీ మహామహునిచే నిర్దిష్ఠఁ
బడుట యొక చిత్రంబులోనిదిగాదు. కానఁ జింతింపక కృష్ణసంతోషార్థంబై మాతో
గూడఁ జనుదెంచుమని యుపదేశించి తత్పాశంబులను విప్ప నా భీషణానురుండు
మోదిల్లి నిజపురికిరిగి తత్తురగంబును ద్రవ్యసహితంబుగాఁ గొనివచ్చి యప్పచ్చ
విల్తుని పట్టికిచ్చి నమస్కరించె. అద్దానికి మెచ్చిన యీ యదువరుం డశ్వసంరక్ష
ణార్థంబై మావెంట రమ్మనికోర నారక్కనుం డించుక యాలోచించి దేవరా !
నా తండ్రి తెలివిగాంచి లేచినమీఁదఁ దదాజ్ఞఁగొని నిస్సం దేహంబుగా మీవెంట
రాఁగలనని వచింప నా యనిరుద్ధుండు వల్లెయని క్రతుతురగ హరిసుతపతాకానీయుతం
బుగా విమానమునందెక్కి జయదుందుభులం జాటుచు నా యువలంకనుండి వియత్త
లంబునకెగసి క్రమంబుగా నకూరాది పరివృతస్థలంబున కేతెంచిరి.

౩౩౦

తే॥ అంత నక్రూరముఖువీరు లరుగుదెంచి నట్టి కార్తిజాదులఁ గాంచి యాతురతను

క్షేమమడుగగ దామటఁ జేసినట్టి పనులనన్నిటిఁ జెప్పిరి వారు భూప ! ౩౩౧

అ॥ కార్తిజాశుగహతిఁ గాశ్యపిన్ మూర్ఛతోబడిన బకదనుజుఁడు పడిని లేచి

యాదవోద్భటు లట నగుపడమిని నిజతనయు నడిగెఁ దెలుపుమనుచు సంత

క॥ భీషణుడైత్తుండు నిర్జరభీషణుండగు పితకు నలవప్రవృత్తిని జెప్పక

రోషమున రేగి యీ బకదోషాచరుఁ డిట్టులనియె దుండటికముతోకా. ౩౩౨

చ॥ అనుకొనినంత నయ్యెనొకొ? యాదవయోధుల నేనెటుంగనే
వని మృగరాజభీతి మృగపంక్తులు పాటినతీరునన్ ననున్
గని పరువెత్తరే వెఱును గావున ద్వారకకేగి వారిఁ జ
య్యనఁ బరిమార్చి భూమిని నయాదవిగా నొనరింతుఁ బుత్రకా! ౩౯౫

ఉ॥ నావుడు భీష్మణసురుఁ డనన్ సమకట్టె నిటుల్ మహాబలీ!
సీవు రుషన్ ద్యజింపు మిది నెమ్మినిగూర్చెడివేశగాదు త
దైనముఁ జక్కఁగా నునకుఁ దారకమై యెపుడుండు నప్పుడ
క్కావరులన్ వధించెదముగాక గ్రహింతుముగాక కీర్తినిన్. ౩౯౬

తే॥ ఇటులఁ దనపుత్రుఁ డాడిన యెల్లనుడుల విన్న యా బకదైత్యుండు మిన్నకుండి
జంతుసంతతి మెక్కుచు సాధ్వసప్రదాటపులఁ జరించుచునుండె నవనినాథ!

ఆ॥ అంతఁ గృష్ణపౌత్రుఁ డా యజ్ఞతరంగంబు బహుళదానములను బ్రాహ్మణులకు
భక్తినిచ్చి శ్రుతులు వల్గినరీతిగా దిగ్దయంబుకొఱకుఁ దిరిగి విడిచె ౩౯౭

తే॥ పనుప నయ్యది ధైవతస్వరమొనర్చి సర్వదేశముల్ చూచుచు సకలకళల
కిక్క వెండిమేడలకున్ని పృథువనముల కిరువునైన భద్రావతీపురికి నరిగి. ౩౯౮

—♦ యజ్ఞశ్వంబు భద్రావతీపురికరుగుట. ♦—

ఆ॥ అద్ది యేలుచుండు యావనాశ్వనిమోల కరుగుదెంచి నిలువ నాతఁడు గొని
తద్విషయమెఱింగి తలఁచి కయ్యంబాడ సేనతోడఁ జని మానమెచ్చ ౪౦౦

తే॥ అటుల యుద్ధసన్నద్ధుడై యరుగుదెంచి
నట్టి యావనాశ్వనిఁ గార్చి పట్టి నూచి
స్వీయమంత్రముఖ్యునిఁ బిల్చి యోయి ధీర!
యితఁడెవండా యేతత్పితి యెటుంగఁజెపుమ! ౪౦౧

చ॥ అనవుడు మంత్రి యిట్లనె సుమాస్త్రసుతా! మరుధన్యదేశరా
జునకుఁ గుమారుఁ డీ విభుఁడు శూరవరిష్ఠుఁడు తండ్రి సీల్గినం
త నితఁడె రాజ్యమేలెడి యధావిధి పీనికి షోడశాబ్దము
ల్లనరు స్వదుష్టమంత్రి నుడులన్ రణమాడఁగ వచ్చె నిట్టులన్. ౪౦౨

తే॥ కాన సీతండు వధ్యుండుగాఁడె యదియుగాక మన హరిన్ గాఁజేసె గార్చి పుత్ర!
యనఁగ నతఁడు తద్విభునితో ననిబానర్చె గరుడి ఫణితోడఁబోరినకరణి నవును.

ఆ॥ యావనాశ్వనుడు తన యక్షోహిణీత్రయచముపు నాశమాట స్వందనంబు
జెడుటగాంచి వనటఁబడుచుంటఁ గనుగొన్న యదువరేణ్యు డిట్లు లతనికనియె.

క॥ లెమ్మా! భూవర! చయ్యనఁ బొమ్మా! నీ పురికి మంత్రపూతహయంబున్
దెమ్మా! నాకది యిమ్మా! రమ్మా! యటుకానియెడల రణమాడుటకై

క॥ అని గంభీరంబుగఁ బలికిన విని యా ప్రభువు వెజను గేల్వోడ్చి హయం
బునుగొని యనిరుద్ధున కిడి వినతుండై యిట్లు పలికె వినుతచరిత్రా! ౮౦౬

ఉ॥ ఎత్తటి ద్వారకాపురి సహీనవిధంబున యజ్ఞమానా నే
నత్తటి శ్రీరమేశ్వరపదాంబుజదర్శనమాచరింప నో
చిత్తజపుత్ర! వచ్చెదను జేసినతప్పలఁ బ్రీతితోడ మీ
రి త్తుణంబునందు శ్రమియింపవలెన్ గరుణాపయోనిః! ౮౦౭

తే॥ అంత రుక్మవతీపుత్రుఁ డశ్వముఁగొని యావనాశ్వునిఁ ద్రాజ్యమందుఁ దిరిగి
నిలిపి తద్వందితుండయి నెమ్మిమరల హయము గ్రమముగ విడె దిగ్గయంబుకొరకు

ఆ॥ అటుల విడువఁబడిన యజ్ఞఘోటము పెక్కురాజ్యమాలను గనుచు రాజపురికి
నరిగి త్రోవఁగల సఫరయను నిమ్నుగన్ గని యవంతికోపవనముఁబొందె

ఉ॥ ఆ పెనుకాననంబునకు నత్తటి వచ్చె మహానుభావుఁడున్
శ్రీపతి సద్గురుండు ద్విజశేఖరుఁడున్ శ్రుతిశాస్త్రవేత్త సాం
దీపని, తన్నదిన్ మునిఁగి దివ్యసితాంబరముల్ ధరించి బృం
దావృథుమాలికల్ మెడనుదాల్చి జపించుచుఁ గృష్ణనామమున్. ౮౧౦

తే॥ ఆ బుధుండందుసన్ జామరాన్వితమును బ్రతరుచిరంబునగు శ్వేతవాహముఁగని
యిద్ది యాశ్వమేఘేయమె యేప్రభండు దీని విడిచెనొ యనియెంచి మానసమున

—♦ బిందుండనురాజు పట్టిన యజ్ఞశ్వంబు నొసంగి యనిరుద్ధుని గౌరవించుట —♦

ఉ॥ ఆ నదియందునన్ జలకమాడుచునుండెడి బిందుండన్ ధరా
జానికుమారుఁజేరి యల సప్తిఁగొనం బురికొల్ప నాతఁడున్
మానసమేతవీరవరమండలితోఁ జనుదెంచి కొంచు న
ద్దానినిఁ జూపి యొజ్జక నెఁ దగ్గళభాసురపత్రవార్తలన్. ౮౧౧

తే॥ అంత సాందీపనియు భావమందు ముదముఁబొంది రాజాధిదేవీభవుఁడును బుద్ధి
మద్వరుండును నగు బిందుమానవాధినాథునకుఁ బల్కె నోపజ్రనాథ! యిట్లు

చ॥ ఇది యదుభూపనోచితము కృష్ణజపుత్రక బాధపాలితం
బిది యిటులన్ యదృచ్ఛమెయి నిచ్చటికిన్ జనుదెంచె నా యుషా
హృదయవిభండు దీనిగనుచిట్టిట కచ్యుతపుత్రయోధులున్
గొడకొని వెంటనంటఁగ నకుంతితకీలిని వచ్చు భూవరా! ౮౧౨

ఉ॥ కావున నా నుడులోవిని యకారణవైరముఁ బూనకుండ నా
భావజపుత్రకాది యదువర్షుల నందఱఁబూజచేసి యీ
మా విడుమా! యనన్ హయ మమాంతముగాఁ గొననెంచు నా ధరి
ప్రీతిభుండొను గాదనక ధీరతతోఁ దగ నట్టిపట్టునన్.

౪౧౫

వ॥ లోకాహంకారహరంబులగు యాదవవీరహంకారంబులును, బటహ
భాంకారంబులును, శింజనీటంకారంబులును, మత్తేభఘంకారంబులును, స్వందననేమి
పటపటాత్కారంబులును, భూషణర్పుణార్పుణాత్కారంబులును, గింకిణీకీణకీణాత్కా
రంబులును, లోకభీషణంబులగు హయహేషణంబులును, శతఘ్ని నిస్వనంబులును
మఱియు నానావిధంబులగు ధ్వను లొక్కపరి నుప్పటిల్లుట తద్బిందుమానవేంద్రుండు
విని భయాశ్చర్యంబులం బొందు తరుణులున యాదవశూరుల స్వేషించుచు వచ్చి
కృమంబుగా నయనపర్యంబగు తదుపవనంబునందు రాజకుమారగృహీతంబై యున్న
తమ యయువును విలోకించి నిజప్రభునకుం దెలియం జెప్ప నప్పచ్చువిల్చునిపట్టి విస్మి
తుండై నగుచు సచివనరుండగు నుద్ధవునిం దత్పార్శ్వంబునకుం బంపె. అంతఁ దత్పు
రంబునందు మహా కోలాహలంబులు గలిగె. ఇట్లా పౌరులు యదుసేనలం గాంచి
భీతినిం జెందుట యా విభునితమ్మండగు అనుబిందువనువాఁడు వెఱిపొంది వీరకోటి
తో బయలు వెడలి పురబాహ్యద్యానమందున్న తద్ధయంబును గని తన యన్న
సన్నిధి కేతెంచి నమస్కరించి యిట్లు వచించె.

౪౧౬

శా॥ అన్నా! యజ్ఞహయంబు నీవు విడుమా! యస్మత్పురంబందు ని
ష్ఠైన్నరాని మహావృధల్ గలిగె నుమ్మా! దీని నెల్లవృడా
వెన్నుండేకను రాజనూయకృతినిన్ వీరెల్లలోకంబులన్
మున్నోడించి యశంబుబొందిరిగదా! పో! దానిని బుచ్చుమా!

౪౧౭

తే॥ ఇద్ది విడిచిన శుభములు హెచ్చగలవు
మనకు భూవర! యన; నాతఁ డనుజనుడుల
విని తురంగంబు నెక్కివచ్చి నతఁడుద్ధ
వునకు నిట్టులఁబల్కె సమ్మాదమొదవ

౪౧౮

ఉ॥ నుంత్రివరేణ్య! నేనిదియమాంతముగాఁ గొనియుంటి నెట్టిదు
స్తంత్రము నాకు లేదిపుడు తాదృశమిత్రుల నిందుఁజేర్ప నీ
మంత్రణమున్ బొనర్చితి నిమంత్రణచేసితి వారి నెల్ల నే
తంత్రమొనర్తువో దయను దప్పకకూర్పుమ! పారినందఱన్

౪౧౯

చ॥ అన విని యుద్ధవుండు ముదనుందుచు నాతనిమెచ్చి కృష్ణుమ
న్మని కడకేగి సర్వము సమంజసఘక్కి వచించె నంత నా
నునసిజపుత్రుఁ డందులకు మంచిదటంచుఁ జమూసమేతుండై
చనియె నవంతికాపురికి శౌరికుమారులు వెంటనంటగా

౪౨౦

తే॥ అటులఁ జనిన యా యనిరుద్ధు పటాచముపులు తన్నచీతీరమాన వివిధవిధవర్ణ
కలశరుచిర శిబిరంబులకా గౌతమకంబునన్ వసించెను దశయోజనములఁ దాఁక

ఆ॥ అంత బిందుభూపుఁ డట్టులఁజేరిన యానవధ్వజనికీ నర్హతీతి
భక్త్యభోజ్యతేహ్యపానీయభోజనాదులను ఘోరముఁ బశువులకు నిచ్చి ౪౨౦

తే॥ యదువరేణ్యులనర్చించి హర్షమొందె హరిసుతులఁజూచి యాతనియవరజుండు
దల్లి తండ్రి యీనందంబు నుల్లసించు దద్దబొందిరి ధూవహా! తత్పరమున

—♦ సాందీపని యనిరుద్ధుని సంశయంబులం దీర్చుట. ♦—

క॥ అనిరుద్ధుండు నిశ సాందీపనినిన్ దనతాత గురుని భక్తిఁ బిలిచి పం
దనమిడి మా ముఖమున కీ రనుకంపను రంకు పుత్రకాన్యైకులగుచుకా ౪౨౧

క॥ నావుకు సాందీపని యీ శ్రీవిభు సంకర్మనేచ్ఛ చెలఁగుటచే నా
హా! వచ్చెదనని తదుపాదేవునకన నాప్రభుం డువీర్ణగునమునన్ ౪౨౨

చ॥ సురవిభుఁ డాత్మసద్గురునిఁజూచుచుఁ బల్కినమాడ్కి నిట్లనెన్
గురువర! సంశయంబొకటి కూర్కొనె నామది దీని బాపుమా!
ధరఁగల స్వప్నసామ్య సుఖతండముద్రోసి యథార్థసౌఖ్యముల్
బొరిబొరి బొందుమార్గమును బూని వచింపుమ! మోనిచంద్రమా! ౪౨౩

తే॥ అంతఁ దన్మునిశ్రేష్ఠుండు సుంతనగుచు
మును సనత్కుమారుండు పృథుజనవిభునకు
జెప్పినట్టుల నిటు బ్రీతిఁ జెప్పఁదొడఁగె
భక్తివిను మదివల్కెద వజ్రినాభ! ౪౨౪

మ॥ అనిరుద్ధా! హరినాభిపంకజమునం దాదిన్ సురేశుండవై
జననాబంధినవాడ ఏవెగద వా సారించి నీచెంత నె
ట్లనఁగాఁజాలెద నైన నెదొ దీనార్తి ప్రణాళార్థమై
జనకశ్యామి పరంపరార్థముగఁ ద్వచ్చాస్త్రీన్ వచింతున్ జామి! ౪౨౫

ఆ॥ అంబరీష భూప! యదువర ప్రహ్లాద! గయ! సమీరపుత్రక! ధ్రువాదు
లెవని కర్చులిడి గ్రహించిరో సుగతి నా కృష్ణమూర్తి సేవ యిలను లెస్స

మ॥ దానికా మించిన మంచినేత యెచటన్ దైవార దెవ్వేళలో
గానన్ నీవును బుద్ధిపూర్వకముగాఁ గంజాక్షు నర్చింపుమా!
శ్రీనారాయణవంశ సంభవులు మీర్ స్నేహంబునకా జ్ఞాతితఁ
దీనత్వంబున బాంధవంబునను ద ద్వేషేశ్వరుకా జేరరే! ౪౨౬

తే॥ అర్య! మీలోనఁ గొందఱా హరినిఁ దనయుఁ
డంచుఁ గొందఱు సోదరుడంచుఁ గొంద
తాఁపుడంచుఁ గొందఱు పితయంచు నమ్ము
చుంట మీరే! జీవన్ముక్తులుర్విమోద ౪౩౧

చ॥ అనవుడు కార్తిజ్యం డిటులనడెను మానివరేణ్య! యీ జగం
బున కెవఁడాదికర్త యిది పోచెడివాఁడెవఁ డిద్ది నాశనం
బును బొనరించువాఁడెవఁడో పూని పరాత్పరుఁ డెట్టిరూపు వే
డ్కను శ్రుతిధర్మముల్ యుగయుగంబున నిల్పునో చక్కఁజెప్పమా! ౪౩౨

క॥ అనవుడు సాందీపని యిట్లనె జగముల సృష్టిజేయ నణపఁగఁ బోవం
గ నిదానమైనవాఁడా ఘనుఁడు పరబ్రహ్మయొక్కఁడు గాదె యుపేశా! ౪౩౩

ఉ॥ యాదవనాయకా! ప్రితియుగాంతరమందుఁ బరాత్పరాజ్ఞ ద
క్షాదులు పుట్టుచుండు) మరి యంతముజెందుచునుందురీ నభో
మేదినులున్ జలాసల సమీరములెల్ల చరారంబులున్
వేదమయాత్మలోఁ గలిసి వేడ్కవసించు నటంచెఱుంగుమా! ౪౩౪

క॥ జగమే యాతం డతఁడీ జగమాతఁడె బ్రహ్మ వరము నద సత్పదమున్
జగతీహేతుప్రకృతికిఁ దగిన నిదానంబు నుమ్మి! దర్శకపుత్రా! ౪౩౫

తే॥ ఆ మహాత్ముఁడె యీ కృష్ణుఁడంచెఱుంగుమ!
యతఁడు నాకిప్పుడు ప్రసన్నుడగుత! అతఁడె
నాల్గయుగములన్ నాల్గు జన్మములనెత్తి
ధర్మముల నిల్పుఁ దద్రీతిఁ దద్ద వినుమ! ౪౩౬

సీ॥ కపిలాదిరూపముల్ గని కృతయుగమున జనహితరతుఁడౌచు జ్ఞానమొసఁగు
ద్రేతను జక్రవర్తియయి దుర్జనశిక్ష సాధురక్షనుజేసి జగమునేలు
ద్వావరయుగమందు వ్యాసుఁడై యొకశ్రుతి నలుదెఱుంగుల సల్పి యిలనువెల్లు
గలియుగాంతంబునన్ గల్కిరూపుఁడౌచు ఖిలులను సాధువులుగా నొనర్చు

తే॥ ఇట్లు నానావిధంబుల నెల్లజగము లాపరేశుఁడు రక్షించు సంతమందు
సంతమొనరించు నాయనంతాత్ముఁడైన కృష్ణునకు భక్తితో సమర్పింతు నతుల

ఉ॥ ధ్యేయుఁడు ధ్యాత ధ్యానము నుదీర్ణగుణుండు ననంతుఁడున్ ద్రయీ
గేయుఁడు గారణాధికుఁడు గేవల చిన్మయరూపుఁడున్ నువ
ర్వాయతవందితామల పదాబ్జుఁడు గారుణికుండునైన శ్రీ
తోయజవ్రతనేత్రుని నుతుల్ బొనరించి నమస్కరించెదన్ ౪౩౭

చ॥ హరిమతజా! మనోమయములైన జగత్స్థితకష్టసౌఖ్యముల్
సరగునవీడి నిశ్చలత సన్నుతించెయును! కృష్ణచంద్రునిన్
వరదుఁ గుఱివధిన్ దివిజవయ్య నవార్యుఁ గుఱుయ్య ద్వారకా
పురవరనాథు సర్వదుని బుణ్యసుగంధ్యుని భక్తిముక్తిదుక్ ౪౩౯

క॥ ఈ కృష్ణ సూక్ష్మకథఁ జనుఁజేకతఁ జదివినను వినిన నెల్లయఘంబుల్
పోకడపెట్టగ విమల శ్రీకృష్ణపదాబ్జ భక్తిజెందు నుషేశా! ౪౪౦

ఉ॥ నావుఁడు కృష్ణపౌత్రుఁడు మనంబునఁజేరిచి శౌరిపాద రా
జీవము లాబుధున్ వినుతిఁజేసి నమస్కృతినల్పి యో గురూ!
నీ విమలోక్తి నామదిని నెక్కినియుండిన మోహశత్రు వి
ష్ణా వడిజెందె నెక్కువగ హర్షముగల్గెను మౌనిరాణ్యుడే! ౪౪౧

చ॥ తనయునితోడఁ గూడి వెన ద్వారకకేగి రమేశు దర్శనం
బును నొనరించుడీ? యనఁగ భూసురవయ్యఁడు మెచ్చి కృష్ణద
త్త నిజసుతాన్వితం డయి రథంబుననెక్కి కుశస్థలీపురిన్
జని నృపరామకృష్ణ యదుసంతతి పూజితుఁడౌచు నుండెడిన్ ౪౪౨

తే॥ అంతఁ బ్రాద్యుమ్న! తిరిగి జయంబుకొఱకు స్వర్ణశృంఖలాసంబద్ధ సవహాయంబు
విడువ నదివడి యదుభూస విమలయశము జాటుచున్ రాజపురికేగె సక్రమముగ

—♦ అనిరుద్ధుండు అనుశాలుని జయించుట. ♦—

చ॥ అలపురి శాలుసోదరుఁడు నాభ్యుఁడునౌ ననుశాలుఁడేలుఁ ద
ద్భలి యరుదెంచు నాహయముబట్టి యదృచ్ఛ బరించి పత్రిమం
దలి విషయంబులన్ గని శుభాస్ఫురి తాధరతిర్యగేశుఁడం
బులు దగ నాత్మయోధచయముగ గని పల్కఁదొడంగె నిట్టులన్ ౪౪౩

చ॥ అమర విరోధులార! సమయంబుకొలంది రిపుల్ మదీయరా
జ్యమునకు వచ్చిరిత్తటి నసాధ్యబలుండు మదగ్గజుండు శా
ల్వమనుజనాయకుండు మును భండనమందున వీరిచేత నా
శముగ నెఁగాదె తెంపుమెయిఁ జంపెద వీరిని నేఁడు చూడుడీ! ౪౪౪

ఆ॥ అని వచించి తొర దశాక్షాహిణీసేన గొని పురంబునుండి చని యదూత్త
ములఁ దృణీకరించి పలు తూపులనువేయఁ గనిన యాదవులును గినుకరేగి

క॥ ఘన నానా శస్త్రాస్త్రములను గొని యవ్వానిసేనలను విసరంగా
మనమున నొచ్చుచు వారలు మనునిచ్చును బరుగులిడిరి మానరహితులై

తే॥ అంత ననుశాలుఁ డతిభీతి నాత్మసేన పాటుటనుగాంచి నిలుపుడీ! పౌరుషంబు
జూపుడీ యంచుఁ బురికొల్పి నుందరమగునరదమెక్కి యాదవులఁబోరాడవచ్చు

వ॥ అత్తటిఁ దదభిముఖంబుగా నందనందనందనుండగు దీప్తిమంత్రుండు యుద్ధా
ర్థంబై చన నావిభుండుసూచికోపించి దశశరంబులతోఁ ద్వీషిద్విపంబును నఖంబులతోఁ
బ్రహరించినట్లా బలినిహింసించె. తత్తాడితుండగు కృష్ణసూనుం డాగ్రహంబుగలుగఁ
గోదండంబుగైకొని దశబాణంబుల నవ్వానిపైఁ బ్రయోగింప నవి జవంబుతో బన్న
గాశనుండు తృణగృహంబునుజొచ్చి బహిర్గతుండై న లీల నాయనుశాల్వనిశరీరంబు
భేదించి వెలుపలికేతెంచె. తచ్చరహతిచే నావిభుండు కడబట్టుటఁదత్తైస్నికలాలోకించి
క్రుద్ధులై చిత్రశస్త్రంబులతో నా హరికొమరునిం బాడిచిరి. ఏతత్సమయంబుననే
సత్యభామా సూనుండగు భానుండరుదెంచి భానుసహస్రంబుతోఁ దుహినాభంబు
లను యథాయథలు గావించి నల్లనేకబాణంబుల నాయోధ నికాయంబులను ఛిన్న
భిన్నం బొనరించె. అందు శిష్టంబగు దైత్యసైన్యం బాగలేక పలాయితం బయ్యె.
అత్తరుణంబున నా యనుశాల్వని మంత్రివరుండగు ప్రచండుం డఖండకోపంబున
మండుచువచ్చి శక్తింకొని యబ్బానునిపైని వైవ నది తద్ధాతృంబు దూసి ధరణిం
దూరె. తద్దతిచే నాతండును రణాంగణంబున సొమ్మసిల్లె. అంత సాంబుం డనుజ
న్ముండు కడబట్టుట విలోకించి కినిసి ధనువుం గేలందాలించి రథాయాధుండై చనుదెంచి
ధ్వజసారథి యుక్తంబుగా నాతని శతాంగంబును జూర్జికరింప నా బలుండు రణ
దుర్మదుండై గదగొని యనలుని మ్రింగనుటుకు శలభంబుసరణి నరుగ నాతండు
దివాకరనిశాకర తేజంబుతో జనుదెంచిన యా దనుజాంగని హాహాకారంబులు గలుగు
చుండ నవలీల నొక బాణంబుతోఁ దదుత్తమాంగంబును ఖండించె. అట్టి పట్టున
నా యనుశాల్వుండు ముహూర్తమాత్రంబులో మూర్ఛనుండి లేచి, రరర

చ॥ అనిఁ బడినట్టి మంత్రిని మహాబలిశాలిఁ బ్రచండుఁగాంచి స్యం
దనమున నెక్కి విల్లుగొని తాల్చి యసిన్ గసినట్టిసాంబు సా
దినిఁ ద్రిశరంబులన్ హయతతిన్ నలుతూపుల ముప్పదింట దే
రును నయిదింట విద్విజము రోపయుగంబునఁ జెండె మెండుగఁ రగిం

తే॥ అద్దిగని కిన్నతో సాంబుఁ డన్యరథము
నెక్కి యన్య చాపమునుగ్రహించి గరుడి
పక్షముల నురగంబును బాదినటుల
దశశరంబుల నవ్వాని తలనుబాదె రగిం

ఆ॥ తద్ధతులకుఁ దద్రథ ధ్వజసూతాశ్వములును ఖండఖండములయి వ్రాలె
ద దనుశాల్వవిభుండు ధరఁగూలె మూర్ఛతో దానిఁగాంచి వానిసేన గిసిసి

తే॥ చిత్ర గృధ్ర పక్షాన్వితాశీవిషసమతీక్ష్ణశరముల నావాసు దేవ పుత్రుఁ
గొట్టఁగడఁగె నత్తటినిముకుందసుతుండు యదువరుండునునగు మధువాహవమున

క॥ ఒంటిగ సాంబుండుండుట గంటఁగని కపోతరుచిర గంధర్వమునన్
దంటతనంబున నెక్కుచుఁ గంటునఁజని సాంబుఁగూడి ఖడ్గధరుండై రగిర

- క॥ అరిజాములొక బగలనందజీనిన్ వధియించి మించె దత్తతామః కా
ధరణీంద్రుఁ డుత్థితుండై పరగిన స్వవరాజయంబు పలుమఱుగని తాన్ రగిగి
- ఉ॥ స్నానమొనర్చి శుద్ధుడయి సాంబుబలంబు హతింబుచల్పుగాఁ
బూని మయానురేక్షచితమున్ ఘనమైన పితామహాస్త్రమున్
దాని మరిక హరించెడివిధంబు సెఱుంగని లేకీయయ్యు న
స్నూనరుషన్ స్వవీరితము నోముఖాసన్ విసరెన్ రణశైలన్ రగిల
- తే॥ అట్టి బ్రహ్మాస్త్రముననుండి యక్కజముగ
ద్వాదశాదిత్యసన్నిభ ప్రభజించి
ముజ్జగంబులఁ గాల్పుచుఁ బోలయుచుంట
యాదవులు బాధనోర్వక యతిరయమున రగి2
- మ॥ అనిరుద్ధాంతికమొంది యో యనఘ! బ్రహ్మాస్త్రవృధహ్ మాకు హె
చ్చెను నీదుఃఖము బాపి యిష్ట సుఖమున్ జేహర్పఁ బ్రార్థింతుమో
జననాథా! యన నా యుపేశుఁ డభయోత్సాహోక్తులం బల్కి నే
ర్చున బ్రహ్మాస్త్రము దిద్దివేసి యల యమ్మున్ సంహరించెన్ జమి! రగి3
- తే॥ అంత ననుశాలుఁ డాత్మపహాస్త్ర మటుల
శాంతిపడుట వీక్షించి వైశ్వానరాస్త్ర
మేయ నెల్లెడ నగ్నిజనించి మండు
చుండె జ్వాలలతో మండు ఖండవమటు రగి4
- ఉ॥ అంతట ధన్వివర్మండు మహాబలుఁడున్ యదునాథుడౌ నుపా
కాంతుండు వారుణాస్త్రచులుకన్ వడివేసి తడ స్త్రవహ్ని య
త్యంతము శాంతిబొందగ నవాంబుదముల్ గురియంగఁజేసె నా
వితనుజూచి బర్హిషి కభేకముఖంబులు సెందె హర్షమున్ ర5
- తే॥ అపుడు తదైత్యనాయకుం డాగ్రహంబు
గలుగఁ బవనాస్త్రమున్ వేయఁగా నతండు
పర్వతాస్త్రంబువై చెఁ దత్పరమున నను
శాలుఁడు సహస్రభారల సద్గదగొని ర6
- క॥ అనిరుద్ధు సమక్షమునకుఁ జని వీరమృన్య! నీదు చమువున గడతో
ననిచేయువాడు గలఁడే తనరినచో నట్టిదిట్ట తడయక చెపుమా! ర7
- క॥ ఇటులనుచుండెడి తఱి నచ్చట గదగొనియున్న గదుండు శౌర్యనుజుండు
త్కలరుష స్మరజుండు గనుగొన నిటులనె నవ్వానితోడ నెదుటకుఁ జనివే

శా॥ ఓ రక్షః కులనాయకా! యిట గదానుద్ధప్రవీణుల్ మహా
శూరుల్ పెక్కురు సర్వశాస్త్రఘనులున్ శోభిల్లుచున్నారని
నాబ్బటన్ జూడగ నీవొకండవె గదా నామాటలాలించి పో
యారీతిన్ జనకున్నచో గదను గయ్యింబాడ నాతోడరా ౪౬౪

క॥ గరువము విడి గదతోఁ దొలి దురమాడు మవలఁ జెఱవనిదొడగును యని త
ద్గురుహృచ్చిరములఁ గొట్టెను గరమునఁగొన లక్షభారకలితస్వగదన్ ౪౬౫

క॥ అంతట ననుశాలుండును బంతముతో గదను గదునిఁ బ్రహరించెనిటుల్
వంతుగ నిరువురు దురమును సొంత గదలతోడఁజేసి సొమ్మసిలిరిలఁ ౪౬౬

తే॥ అవల గదుఁడుత్తితుండయి యతనిఁబట్టి చదలునఁజేసి మరిగొని శతగుణముగఁ
ద్రిప్పికూల్ప నాదేవతారి వడిలేచి గదునిఁ బడవైచి వింతగాఁ జదిమెఁ బిదప

చ॥ గదుఁడు మదద్విపేంద్రమును గైకొని యా యనుశాలుపై న వై
వఁ దదద ను రేశ్వరుం డటులవచ్చుకరిగని వానిపై నిడఁ
బడవడి వారలొండొరులు వంతుగ జానువులఁ భుజంబులఁ
బదములతోడఁ గొట్టుకొని వ్రాలిరి నేలను మూర్ఛతోడుతఁ ౪౬౭

తే॥ అప్పు డనుశాలు యదుయోధు లలబలిష్ఠ
లిద్దఱుఁ వ్రాలుటఁగాంచి యిలను వీరె
ధన్యులని యనుకొనుచుండఁ దద్గదుండు
లేచి నను గూల్చినట్టి యా లేకి యేడి ౪౬౮

మ॥ అని కోపంబునఁ బల్కు చాయసురునిఁ హస్తంబుతోఁ గొంచు వే
యనిరుద్ధాంతికమందు మూర్ఛబడు నల్లెరాయనఁ ద్రోయ నా
ననవిల్కానిసుతుండుసూచి దయ నర్ణస్తాశవృంతాదులఁ
గొని చైతన్యమువచ్చునట్టు సలిపెఁ గొంతుల్ మదిన్మానుచు ౪౬౯

—♦ అనుశాలుం డనిరుద్ధున కశ్వంబొసంగి బహుకరించుట. ♦—

ఉ॥ పిమ్మట దైత్యనేత తెలివిగని కన్దవవిచ్చి యగ్రిభా
గమ్మున నొప్పు సుందరుని గార్జిజునిన్ ఘనసామ్యుఁగాంచి శ్రీ
ర్షమ్మున మ్రొక్కి మీయెడల సల్పినతప్పు త్తమింపుఁ డీరు పౌ
ణమ్మిడినట్టి దాతలుగ నమ్మితి మిమ్మెద నన్నుఁ బ్రోవుఁడీ! ౪౭౦

ప॥ ఇట్లనేకవిధంబులఁ బ్రణుతించి పునఃపునః ప్రణామంబులాచరించి స్వపు
రంబులోనికిం బోయి తదాశ్వమేధీయ హయంబుగొనివచ్చి యయుతగజంబులను,
నియుతహయంబులను, సర్థలక్ష రథంబులను, శిబికాసహస్రంబును, సహస్రోష్ఠ్రిం

బులను, సహస్రగవయ మృగంబులను, బంజరస్థిత సింహసహస్రంబును, సహస్ర మృగయాసారమేయంబులును, సహస్ర శిబిరంబులను, నియత తూర్వంబులను, నయుతజవనికలను, లక్ష ధేనువులను, సహస్రభారస్వర్ణంబును, జతుస్సహస్రభార రజతంబును, నేక భారముక్తాఫలంబులను, ఇక్తిపూర్వకముగా నామహాత్మునకిచ్చి దేవా! యీ వాహంబువెంట నేనుచు రాగలనని వచించి నమస్కరింప నాముకుండు నందననందనుం డానందంబుబొంది దివ్యమణిహారం బొందు క్రితిపూర్వకంబుగా నిజ నా యనుశాల్వుండు గ్రహించి తదాజ్ఞంగొని, నిజ రాజ్యపాలనార్థంబుగా నొక మంచి ప్రెగ్గడను నియమించి, యాదవులతోఁ గూడ నాగి తిరుగఁదొడ్డఁగె, అయ్య యువు నయ్యనిరుద్ధవిముక్తంబై దేశ దేశంబులం జరించుచుండె. ఇద్దాని సంచారం బున నాటునెలలప్పటికి గచెతిననెయు, నిక నన్నియ మిఁలియుండెననియు నెఱుంగుము. అట్లులేక సంచరించెడి తురగంబును నభిమానంబుతోఁ బ్రథమంబున మణి పుర, రత్నపురాధిపతులు గ్రహించి, యావనాశ్వానుశాల్వక్షేమణాది పరాజయో దంతంబును, ననిరుద్ధబలంబును విని వెఱచి మరల విడిచిరి. అంత నది యటనుండి వెడలి శూరశూన్యరాజ్యంబులందునిలువక మహాబలుండగు వల్వలాసురుండువసించు పార్ధిశంబునకుం జేరి ప్రయాగతీర్థం బందలి త్రివేణిలో నుడకంబు గ్రోలుచుండె. అత్తరుణంబున,

౪౭౨

—† ప్రార్థేశమున కరిగిన యజ్ఞశ్వంబు వల్వలాసురునిచే బట్టుపడుట. —

తే॥ నారదునిచేత నీసవనప్రవృత్తి వినిన వల్వలదైత్యుండు కనలి నైమి
షాటవిని నుండి వచ్చుచు నచటనున్న సైంధవముగని కొనె గృష్ణుఁ జొకచేసి

సీ॥ అత్తఱి గార్ని సుతాదులు దండకవనమును గని యందు బైలుదేరి
చర్మణ్యుఁడొంటి శర్మదచిత్రకూటాచలమున నెక్కి యచట నున్న
రామతీర్థంబున హేమదానాదులఁ గావించి చిత్రముల్ గనుచు వరుస
నాత్మీయఘోటకం బన్వేషణంబును జేయుచు జాడలఁబోయి పోయి

తే॥ ఇంద్రతీర్థరాజమునకు నేగుదెంచి చామర స్వర్ణపత్రికా చారుతరము
సర్వలక్షణమచిరంబు శ్యామకర్ణ భాసురమునగు తమ యజ్ఞ వాహవరము

సీ॥ ఉగ్రవిగ్రహుండును యోజనద్వయమహోచ్చాంగుండు ఖలుండు దుస్సంగరతుండు
తప్తతామశ్శత్రుదంష్ట్రాశిఖుండు లలజ్జిహ్వాండుక గజ్జలిగిరినిభుండు
బ్రహ్మఘ్నుండుక సురాపానరతుండును బృందారకోత్కర భీకరుండు
నయు తేధనమబలుం డసురవర్యుండును వహ్ని నేత్రుండును భయదముఖుండు

తే॥ నైన వల్వలు హస్తంబునందుఁ జిక్కియంటఁ గని కిస్క నెవ్వఁడవోరిదుష్ట!
యెటకు మాహాయంబునుగొని యేగెదపుర! త్వరగవిడనిచో నిన్ననినటికెదముర!

చ॥ అనవుడు దైత్యముఖ్యుఁ డిటు యాదవచీరులకుఁ నచించె నె
వ్వని సవిధంబునం దమరవం క్తి భయంబున నిల్వలేదొ యె
వ్వనికి మనుష్యసంచయము భక్ష్యముగా నగునో యెవండిలన్
ఘనముగ వల్పులుండనఁగఁ గ్రాలునో యట్టిబలుండ నేనకా

చ॥ పదపడి యాదవోద్భటు లపారరుషన్ గొని బాణజాల మా
త్రిదశ విరోధిపై ద్రుతగతిఁ బఱవంగ నతండు సాశ్వతఁడై
కదనమునం దదృశ్యతనుగాంచెను బిమ్మట గార్జిజాదు లి
ష్టైదియొనరింప నొననుచు నేమియుఁ దోచకయుండిరా ర్తితో

౪౭౭

—† అనిరుద్ధండు వల్వలాసురునిజాడ దెల్పుమని నారదుని గోరుట. †—

తే॥ అపుడు భగవత్స్వరూపుఁడు నమరమునియునైన నారదుఁ డవ్వారి యంతికమున
కేగె నాతనిఁగని తదుపేత్వరుండు యాదవులఁగూడి యర్చించి యనియె నిట్లు

మ॥ సురమాసీశ్వర! వల్వలాసురుండు దుష్టుండొచు మా యశ్వముఁ
హరియించెఁగద! వాఁడెటుల్ చనెనొ మా కాజాడరాదాయె నీ
తురగంబున్ విడి ద్వారకాపురికెటుల్ దోతెంత మెచ్చటి కి
ష్టరుగంగాఁ దగు నేమిసేయనగునో యంతన్ దయన్ దెల్పుమా!

౪౭౯

చ॥ భవనములందునఁ రవినిబోలుచు నిత్యము దివ్యదర్శనుం
డవయి చరింతు వెల్లయెడందలయందున నాత్మనాఁగివై
పవను విధిఁ జరించెదవు బ్రహ్మవిదుండవు నీవెఱుంగరా
నివిషయ మేదియుఁ గలుగ నేరదు గావున నెమ్మిఁ జెప్పుమా!

౪౮౦

అ॥ అంత నారదుఁ డిటులనె వల్పులుండు మీరు హయవరంబుగొంచు నభిలోని
పాంచజన్యమను నుపద్వీపమునకేగె స్మరజ! మరియు వాని సరణి వినుమ!

చ॥ తనచెలి గండఁడౌ శకుని తద్యదువీరులచేతఁ బూర్వమం
దున మరణించె నంచతఁడు ధూరటిఁగొల్చి వరంబుబొంది కి
న్నను సుతలంబునందుఁ గల కర్బురులన్ బిలిపించి యిట్లు మి
మ్మును రణమందు దున్ని యశమున్ గొననెంచుచు రాజ్యమేలెడిన్

౪౮౨

ఉ॥ మారకమార! యాఖిలుఁ డుమాపతి నెట్టులఁగొల్చి యేవరం
బేరహిఁబొందె నన్న విను మీతఁడొకప్పుడు వెండికొండపైఁ
జేరియు ద్వాదశాబ్దములు చిత్తమునన్ శివునిల్పి నీరమా
హరము మాని భక్తిని మహాతపముఁ బొనరించె నత్తటిఁ

౪౮౩

తే॥ సర్వలోక శంకరుండగు శంకరుండుమెచ్చి యా దైత్యచెంతకువచ్చి యనుర!
యేవరంబును గోరెద వీవు సెవుమ! యనఁగ వాఁడు నలరిమొక్కి యడిగెనిట్లు

క॥ కరుణాభరణా! సత మేమహక రణంబును నన్ను మరిమరిఁ బ్రోవన్
బారిఁ బారి జేడెద ననవుండు పరముండు తథా స్థలంచు వచియించి చ నెన్

తే॥ భవవరంబున వాఁడెచ్చి పాంచజన్యమును నుపద్వీపమును నేలు ఘనబలమున
మీహయంబును బూర్తిగా నాహవంబునలుప నీది యియ్యకొనఁడయ్య కౌఁపిత్ర!

మ॥ అన నాలించిన యా యమాన్వహుండు నత్వంతాగ్రహంబొప్పు నో
మునివర్యా! యల వల్వలానురుఁ జమూ ఘాయస్త్వంఁగాఁ జంపి మా
ఘనవాజిన్ విడిపింతు మెప్పటికి నా గంగాధరుఁడీ జనా
ర్దను ద్వేషించు ఖలున్ సమీకమున సంరక్షింప రాఁబోడుగా ౪౮౭

క॥ ఈరహి నని తనవారి సురారీపధార్థంబు బోవ నాష్టాపించెన్
నారదుఁ డాజి కుతుకమున మారజుపడి యచటి కభ్యమార్గమునఁ జ నెన్

తే॥ అంత యాదపులందఱు నాగ్రహమున సర్వసన్నద్ధులై లేచి సత్వరగతి
నా మహాతీర్థమున ముద్గి యఖిలనాశములను గావించి సాగి రోభావ! యవల

మ॥ అల శ్రీకార్ణిజ నాజ్ఞఁగెకొనుచు బహ్వస్థన్ ద్విలతాధ్వకా
రులు ముం దా పగదీవిఁజేర్చుపథమున్ రూపించి హస్త్యశ్వయో
ధులు యానంబులు జక్కఁగా జనునటుల్ దోడ్తోడ నిమ్నాన్నతం
బులు ముండ్లుండనిమాడ్కిఁ బ్రత్యహమునక బొల్పారఁ గావింపగా ౪౯౦

చ॥ వెనుక వృకాసురారి గజవీతిశతాంగపదాతిసూతవీ
రనివహయుక్తుడై శరశరాససశూలగదాసిముద్గరా
ది నిశితహేతులంగొని యుదీర్ణచమూతతిముందు నిల్చి త
ద్దనభరపీడఁబొందు ఫణికాంతుఁ డిదేమని యెంచసాగెఁగా ౪౯౧

సే॥ అనిరుద్ధుఁ డటుసాగి యశ్వరత్నామిమఁ బాపిష్ఠులన్ రూపుమాపఁడలఁచి
యెందెందు ఖలులు వసించుచునుందురో యచ్చటికచ్చటి కేరిగి యరిగి
కృష్ణకథాది సంకీర్తనమాలించి సంపూర్ణముగ హదిన్ సంతసించి
తద్యశోగాయకతండంబునకు రత్ని హారి సువర్ణాంబరాదులొసఁగి

ఆ॥ కలుషహరములైన కాశీగయాక్షేత్రములకుఁ బోయి దానములనుజేసి
యిచటినుండి కదలి యమ రేంద్ర దిక్కునకరిగె వజ్రినాథ! యాయడనున

—† మార్గచుధ్యమందు సహ దేవుం డనిరుద్ధుని సన్మానించుట. †—

తే॥ అతి భయంకరసేనతో నరుగుడెంచు పంచశరపుత్రఁగని గిరివ్రజపురవర
నాయకుండు జరాసంధ నందనుడునైన సహదేవుఁ డదరుచు సమితభక్తి

- ఉ॥ అంబర హేమరత్నవలయాదులనిచ్చి తదీయ పాదప
ద్యంబుల వ్రాల నాస్మరకుమారుడు మెచ్చుచు నూత్నరత్న హా
రంబును వానికిచ్చి ససి రాజ్యము నేలుమటంచుఁబల్కి సై
న్యంబులతోడుతన్ జని మహాస్థలమా కపిలాశ్రయంబునున్ ౪౯౪
- క॥ అందలి గంగా సాగరమందున స్నానంబుజేసి యమల కపిల మా
సిందుని సిద్ధుని గనుగొని వందనముల నాచరించి నడిసాగి యటన్ ౪౯౫
- క॥ దక్షిణ సింధు సవిధమున నక్షిణశిబిరములిడి తదమరకులద్వి
ట్టిక్షోపాయములెంచుచు దక్షతవాసంబుజేసి ధాత్రీనాథా! ౪౯౬
- క॥ మఱునటి ప్రౌద్ధున యాదవవరులు నిదురనుండిలేచి బాహ్యదిక్పథుల్
వరుస నొనరించిరంతట స్మరజం దుద్ధవునిఁజూచి మాటాడె నిటుల్ ౪౯౭
- తే॥ మన తురంగంబు గైకొని చనినదైత్యునగర మిచ్చటికెంతదవ్వుగలదో మరి
యెటులఁ బోవలెనో సచివేంద్ర! చెప్పుమ! యనఁగ నుద్ధవుం డిట్లనె నాదరమున
- ఆ॥ దేవ! నీవెఱుంగని దేవిషయములేదె యైనఁజెప్పెద నిటకరయ వాని
పురము దక్షిణమున ముప్పదియామడల్ గలదు చనఁగవలయు జలధిమీఁద

—† యాదవులు సముద్రంబుపై అట్టెడగట్టి దాటి అసురిపురి కరుగుట. †—

- చ॥ అనవుడు కార్తికాంబు సరియంచుఁ గ్రుధా ధృతులొప్ప నేడు త
ద్దనుజకులేంద్ర పట్టణము దప్పకచేరెదఁగాన నేతు వీ
వననిధిపైన బాణముల బాగుగఁగట్టుడి వీరులార! యం
చనువ సమిద్విశారదులు యాదవులట్టులె యంచు వెంటనే ౫౦౦

వ॥ ఉల్లాసంబునం బరస్పరంబు మాటాడుచు, బాడుచు, నటించుచు, నగుచు
దుముకుచు నడుగంటునటుల నా కడలిలోనికి వడితో వాడితూవులం బెక్కింటిని
విడిచిరి. తచ్చరంబులచే సంద్రంబులోని జంతుసంతానంబు క్షోభనుబొంది కోలా
హలంబు గావించుచు నలుదెసలం బఱుగిడందొడంగె. తత్సమయంబున సంబర
మార్గంబున సంచరించు నారదుం డవ్వారల యుద్యమంబుగని యదువర్షులారా!
మీలో నెవనిబాణంబులు నీ సముద్రాంతంబునకుఁ బోలేదని యెఱుంగుండని వచింప
నక్రూర కృతవర్మ యుయుధానోద్ధవ హృదీక సారణ సాత్యకి హేమాంగదేంద్రనీలా
నుశాల్యాది బలులాలించి గర్వంబుమాని మిన్నకుండిరి. ఈ స్థితిం గన్న వెన్నుని
మనుమఁడు మనంబున మాధవపదపంకజంబులను స్మరించుచు శార్ఙ్గప్రతిమానంబగు
చాపంబుగొని పదిబాణంబులను సంధించి యాకర్ణాంతంబునులాగి సాగరంబులోనికిం
బ్రయోగించె. అప్పు డప్పురమ సురముసింద్రుం డానందంబుబొంది దేవా! నీయాశు
గంబులు కడలి కడవఱకు దుగ్ధగతితోఁ బోయి తత్తటంబునం జేరియుండెనని

యుచ్చైస్త్వసంబునం బలుక సాంబుచ్చైస్త్వమదాదులు మోదిల్లి యనేకకలంబంబులను,
రత్నాకరపారంబుదాకునట్లు విడిచిరి. అంత యాదహోష్ణులులే తెంచి కోట్లకొలందిగా
శరంబులపై శరంబుల నమరిచి జటోపదిభాగంబునం దొక యామకవెడలుపును,
ముప్పదియామకల పొడవును వెలంగునట్లుల నట్టెడఁగట్టి యాచేయినందున్న తమ
శిబిరంబులందు సుఖంబుగా నిద్రించిరి. జగద్విభ్రాంతచరిత్రులును, జగదీశ్వరహరి
ప్రతిమానులును, జగజ్జ్యోతిమానబలులునగు తత్కృష్ణ మిత్రిపుత్రపాత్రులకును
యాదవవీరులకు నీ సేతుబంధనంబు సామాన్యకార్యంబు గాదే యని చెప్పి వెండియు
నిట్లనియె.

౫౦౧

ఆ॥ స్మరనుతాదులెల్ల రరుణోదయమున మేల్కొంచి చక్కచీర్చి కాల్యములను
జలధిపై న నడచి శతయోజనాయత దివ్యమైన యతని దీవికేరి

౫౦౨

సీ॥ తాలహింతాలతమాలతకోక్తల రసాలనిర్జరనాల హలయుతము
మల్లికామాలతీమాధవీగిరిమల్లికాజాతిముఖలతారాజితంబు
స్వర్ణరత్నస్ఫురత్ప్రాసాదసర్వతోభద్రశాలాది విభ్రాజితంబు
వింశతియోజన విస్తీర్ణయుక్తంబు బృందారకవిరోధి బృందసహిత

తే॥ మైన “యాసురి” యను పురి కరుగుదెంచి
రవల వల్వలాసురుఁడు నా యాదవాగ
మనము వినుచు మాయావియా నుయునింబంపె
యాదవుల లెక్కపెట్టుట కవనినాధ!

౫౦౩

—† మయాసురుండు యాదవబలంబు వర్ణించి చెప్పట. †—

ఆ॥ అవల నామయుఁడు శుకాకృతిక దాలిచి యాదవులు వసించినట్టిచోటి
కరిగి చోద్యమొంది తిరిగి యచ్చటసాగి వల్వలుదరిజేరి పలికెనిట్లు

౫౦౪

ఉ॥ ఎవ్వఁడు నే బలుండనని యేగి మహాబలులై నవారితోఁ
జివ్వనొనర్చు? వారలనుజేరి యొకించుక గాంచినంతనే
నివ్వెర నాకు నివ్వటిలె నిక్కము వారు సరామరాసురుల్
నివ్వెఱబొందగా శరధినిన్ శరపంక్తినిఁ గట్టగట్టరే

౫౦౫

తే॥ ఎవ్వఁ డవ్వారలన్ గణియింపఁగలఁడు నియుతకోటిసంఖ్యలతోడ నియుతకోటి
సంఖ్యల గుణింపవచ్చెడి సంఖ్యకుఁ దగినటుల వారలుండిరిగాదె యసురనాధ!

చ॥ ముదుసల్పినై న నేను మును భూతనయాపతి లంకకేగగా
నుదధికిఁ గట్టవేయుట నొహోయని పిటిని దిగి యిప్పుడి
య్యది గనుగొంటిఁగాని యది యశ్శధరారుహజాలబద్ధ మి
య్యది శితబాణబద్ధ మిదె యద్భుతమయ్యెడిఁ జూడఁజూడగా

౫౦౬

తే॥ తుట్టతుదకు మున్ మరియొకఁ డిట్టికట్ట
కట్టెనని వినలేదు లంకాపురీశుఁ
గీశసహితుఁడై రాముండు గెల్చినటుల
యదుయుతుఁడయి కార్ణిజుఁడు నిన్ననిజయించు ॥౧౦౮॥

చ॥ ఇతని పితామహుండయిన కృష్ణుండు దుర్జనశిక్షణార్థమున్
గృతిజనరక్షణార్థము నురేంద్రపినాకి పితామహాదియా
చితుఁడయి రాధతోఁగలిసి శ్రీకర గోజగమందునుండి యీ
క్షితిఁ జని పుట్టినట్టి హరిచిన్దయుఁడున్ బరుఁడంచెఱుంగుమా! ॥౧౦౯॥

క॥ ఈతఁడు కంస శకునిముఖ దైతేయులఁ జంపినట్టి దక్షుండు మరి యీ
నేతయె ద్వారావతిలో ఖ్యాతచరితుఁడగుచు నిపుడు గ్రాలుచునుండెన్ ॥౧౧౦॥

క॥ ఈ యంగజాత సుతముఖులౌ యాదనముఖ్యులందఱుల శ్రీనా
రాయణకుల సంభవులును నాయతబలులం చెఱుంగుమా! దనుజేంద్రదా! ॥౧౧౧॥

ఉ॥ వీరలు యావనాశ్వబకభీషణుడై త్యుల నన్యవీరులన్
బోరి జయించి యిచ్చటికిఁ బూన్గిని వచ్చిరిగాదె వారిద
ద్వారముగెల్చు వీరలకు ధాత్రిజయించుట యొక్కలెక్కయే?
శూరసురాది! కాన స్మరసూతికి నా హయమిచ్చి మొక్కుమా! ॥౧౧౨॥

క॥ ఇట్లుల నొసఁగిన మనకున్ నెట్లన ట్లేమంబుగలుగు నీరజనాభున్
గట్టిగ నమ్మి భజంపుమ! యిట్టి ప్రభుతనల్ని సరిగనేలుమ! యనురా! ॥౧౧౩॥

క॥ అని తద్గీతమును గోరుచు ననెడి మయునిజూచి వల్వలాసురవర్జ్యం
డును బెడచెవి నవియిడి యిట్లనియెను రోషంబుపెచ్చ హరి విముఖుండై

—♦ వల్వలాసురుండు మయుని దూఱుట. ♦—

మ॥ పొలదిండి! యులుకేల శూరులునగన్ భూషింతువే యిట్లు వై
రుల నీ మాయలు నీ చమత్కృతులు నీరోషంబు నీనేర్పు నీ
బలమెట్టుల్ చనె? నీకు వార్ధకమునన్ భావంబు పాడొట నీ
వలుకీ కాలమునందు నే వినను రావా! సాయమున్ జేయగాన్ ॥౧౧౪॥

చ॥ అరయగ నల్ల శౌరి పరమాత్మయయైనను యాదవాళి త
ద్గీతులజాతమైనను మహానటభక్తవరుండనైన నా
దరిఁదగి యేమిచేయు! నెద ధైర్యము వీడెదవేల! భీతి నీ
వరమున వీడుమా! మయ! త్వదాశ్రయముంగొని నారిఁ జరెదన్ ॥౧౧౫॥

చ॥ అనఁద స్మరాత్మజం డిల మహాబలుఁడైనపుడెచ్చరిల్లు నీ
మనమెటుగాము నీరులము మాటకీ వారిని నెట్లుపంటగా
వినుతినొనర్తువే? యిది వివేకినమర్హుమె? నా కురంగటన్
ఘనుఁడవటంచు నెవ్వఁడను గర్వముబూనఁడు నిక్కముక్కచే! ౫౧౩

చ॥ ఒకఁడెవఁడేని గర్వమునునొంది చరించిన తిత్సలంబు బొం
దక చనునే? మదాశుగవితానము లిష్టభిమానియైన ద
ర్పకనుతు భిన్నవర్మనిగ రక్తశరీరుగఁజేసిపీరుఁ గిం
శుకము పసంతఘస్రములు శోణముగా నొనరించుట్టులక ౫౧౪

సీ॥ మచ్చితశరములు మదనజగముల చెక్కిల్లఁ బూర్తిగాఁ జేల్చుగాత
నావేయు తూపు లుషావిభుహయములన్ నల్లదోగుఁబులొనర్చుగాత
మచ్చరహతనరమ స్తకరుధిరంబు యోగినీగఁములు వ్రాగుగాత
నాశాతహేతు లా నలినాక్షపౌత్రుని యరచంబులక హతమార్చుగాత

తే॥ మరి యెడతెగక శరవరంపరలఁ బరపు నాబలంబును వీరగణంబుకాచు
గాక యనఁగఁ గృష్ణవృత్తిభాకధామలను నెఱిగిన మయుఁ డిట్టులనె నతనికి

తే॥ ఎటా మహాబలులైన యీ కృష్ణపౌత్రు పౌత్రమిత్రభృత్యులను నీబాహుబలము
తోడఁ గెల్చితివేని నాతోయజాక్షుఁ డిటకుఁ డ్వరవచ్చి నిన్ను జయించుఁగాడె.

చ॥ పదపడి కాలపాశముల బంధముబొందిన వల్వలుండు స
మ్మదకరతన్మయోక్తులను మన్ననచేయక కిన్కమండు చో
యి దనుజ! యీ యదూర్భవులు కృష్ణబలుల్ చిరకాలముండి నా
కెదిరులుగారె నాచేలుల నెల్లవధింపరె! వీరు గావునన్ ౫౧౫

ఉ॥ వారల యాదవాధముల భండనమందునఁజెండి పిమ్మటన్
గోరి మహాసవంబాకటి గొప్పగజేసెదనయ్య తద్ధరి
ద్భూరిజయంబునందు నలతోయజనేత్రపురీ లలామహా
ద్వారకకేగి గెల్చెదను తధ్యమనంగ మయుండు నిట్లనెన్ ౫౧౬

—♦ మయుండు వల్వలునకు పితోపదేశం బొనర్చుట. ♦—

ఉ॥ ఇప్పుడు నీపురంబునకు నీ సవనాశ్వము కాలరూపమై
చెప్పకవచ్చె నిద్ది హతశేషుల వీరుల యుష్మదీయులక
దెవ్వనఁజంపుఁ దద్రతిపతిప్రియపుత్రవృషత్కంఠ క్తి నీ
గొప్పపురిక వివాశముగ గొంకక చేయును వల్వలూసురా! ౫౧౭

తే॥ రావణ హిరణ్యనేత్ర హిరణ్యకశిపు ముఖదనుజులఁ జంపిన హరి భూమియందు
యదుకులంబును బోవగా నవతరించెనంచు వింటిని నతనితో నాజి దగదు

క॥ పలుపలుకులేల వల్లల! యలరు విలుతుపట్టి కట్టి యజ్ఞశ్వముఁ గా
స్కలతోఁగూర్చి యొసంగుము! పొలదిండులఁబోచిమనుము! పొందుమశుభముల్

ఉ॥ పిమ్మట నాజ్యధారపడు వేళనుమండెడు సన్నిహితో లో
షమ్మున నుండి వల్వలుఁడు చాలిఁకనోరు మెదల్పకుండు మా
లమ్మొనరించు భావముచెలంగినచో మరుమాటమాని వే
రమ్మటు లేనిచో స్మరజు రావణసోదరుమాద్రుఁడై జేరుమా! ౫౨౬

చ॥ అన విని మాయలన్ సలుపునట్టి మయుండు మదుక్తి వ్యర్థమ
య్యెనుగద! యేమొనర్తు? దనుజేశ్వరులందఱొ మున్ను పైరబు
ద్ధిని హరిఁగొల్చి తద్వరగతిన్ గనియుండిరిగాదె యట్టులా
యనఘునిఁ గృష్ణునిఁగొలిచి యాహరిలోకము నేను పొందెదన్ ౫౨౭

క॥ అని తనమనమున ననుకొని దనుజేంద్రా! గండురేపఁ దద్విధిసంటిన్
మొన యాదపులను గెలుపుము! చనుదెంచెద నేను నీకు సాయముచేయన్

చ॥ అసురవరా! కృధ్కవిశువుమంచు ముదంబునుగూర్పఁ దత్పలా
శి సచివు లూర్ధ్వ కేశ నద సింహకుశాంబులుచూచి ముందుగా
గసిమెయి సీమయుండు వెనుకన్ దగఁబోయి యదూర్భటావళిఁ
నుసియగునట్లానర్తుము దనుప్రభవేశ్వర! చింతమానుమా! ౫౨౮

చ॥ అనిఁ బొనరించి బహ్వాహములయ్యెను గావున చేతితీటవో
వునటుల వారితోనెదిరి మోదముబొందెదమయ్య! మాకు నా
జ్ఞనొసఁగుడంచు వేడగ నిశాచరనాథుఁడుమెచ్చి మంత్రులా
ర! నెఱిగ మార్తున్ దునిమిరండిక పొండనివంచె భూవరా! ౫౩౦

ప॥ అంత నా నలువురుపెగ్గడ లత్యుత్సాహంబుతో విద్యాధరసములును,
ఏకఘ్నిదశఘ్నిశతఘ్నిశరపరిఘాతగదాముద్గరముసలతోమరళూలభిండిపాలకుంతశక్తి
చక్రాది శస్త్రాస్త్రధరులును, లోహకంచుకాంచితలును, రధితురగకరిభరమకర
సూకరగవయమహిషక్రోష్ట్రాష్ట్ర సింహశంఖభిల్లగృధ్రతిమింగిలాది వాహనారూఢు
లును, ధనుష్కంతులునునగు కోటివై త్యవీరులతోడఁగూడి శంఖమందుభినాదంబులు
మిన్నుముట్ట, వేల్పులుగని వెజుచుచుండ, యాదవశూరుల గుండెలు జల్లుమనఁ
బురంబునుండి కదలి కదనరంగంబున కేతెంచిరి. అత్తటి నాప్రాద్యుమ్న మహా
భయంకరంబగు నా యసురసేనంగని శౌర్యసైర్యధైర్యగబులను గలిగించు నీతిమా
ర్గంబు మున్ను చంద్రావతీపురంబున శకునిసేనతో రణంబాడంబోవు తఱిని బోధిం
చిన రీతిని మరల యాదవుల కుపదేశించె తదనంతరంబున, ౫౩౧.

—† అనిరుద్ధాదులుఁనూనురాదులతో బోరుట. †—

- చ॥ యదువరులుక దదు క్తనయమంతయువించు జయంబొ చాచొ యీ
కదనమునందె కల్గవలెఁగాని మఱొక్కటి మాకు గూడ వం
చెదలఁ దలంచి శస్త్రముల నేపునఁ దైకొనఁపొయిరంతఁ బూ
ర్వదివిజ వానరోద్భటుల పద్ధతెఁబోరి వార లాపురిక ॥ ౫౩౦
- చ॥ హయములతో హయంబులును హస్తలు హస్తలతోడఁ బల్ల సం
చయములతోఁ బదాతిమలు సారథిపంక్తులతోడ నారధుల్
భయమునువీడి యక్కనున బగ్గెలఁ దగ్గక యుగ్గడించు చ
ట్టి యమరు లబ్బురంబుగన ఓకొనిరో మిథిలాధినాయకా! ॥ ౫౩౩
- సీ॥ మత్తేభములు కొన్ని గత్తెరహత్తిరిచు నడకతోడని వైరులడఁగద్రొక్క
నిభవరంబులు గొన్ని యెదిరుల యరదాల నెంతయు తిష్ఠుచు నెత్తివైచు
మదగజంబులు గొన్ని మార్తురగుంపులు డింక వేయునటుల ఘోరించు
గరిరత్నములు గొన్ని పరవీరయత హరివరముల వేల్చిడిక బడగ నెట్టు
- తే॥ గున్న యేన్దులు కొన్ని రానున్న పగల మాపులక బంటులన్ జూచి మదముగాటు
చుండఁ దుండములన్ బట్టి దండితోడఁ జెండి చెకపికలాడె నా రెండుమొనల
- చ॥ మఱి యల యుద్ధరంగమున మాపులు గొన్ని మృగేంద్రమట్టులక
వఱిలి మదేభసంతతులపై బడి యండలి వీరవారముక
బారిబారిఁ ద్రొక్కి చిక్కక యమోఘవిధంబున వచ్చి స్వీయులక
మురిపెముజెండఁ జేసిడి నపూర్వబలంబనిమెచ్చ నెల్లరున్ ॥ ౫౩౫
- ఉ॥ వీరులు గొందఱుందుఁ గరవీరములన్ గొని మాపులెక్కి త
ద్వైరులఁ బెక్కురన్ జదిసి వైశమె తిర్గి నటాభులై రికన్
శూరులు గొందఱుద్దవిడి శూల కృపాణములన్ ధరించి యా
రారయనంగ వేల్పులు హయంబులఁజీల్చిరి పెల్చునన్ విభూ! ॥ ౫౩౬
- ఉ॥ గండరగండ లుల్లముల గండు దురాగ్రహమెచ్చుకొల్లి స్వీ
యుండు పరుండటంచనక యూరక కన్దవఁ బడ్డవారనిక
గండడగించి పిమ్మటను గాంచి స్వకీయుడటంచెఱింగి బ
ల్మెండుగఁగంది రాగ్రహము మేలులఁ గీడులఁజూడఁ జేయునే ॥ ౫౩౭
- తే॥ వీరవరులు గొందఱు ఖడ్గవేగములను బరుల పీచమడంచి యపాయరహిత
పద్ధతిక వచ్చి రనిలముల్ పద్మవనము దులిచి సుఖముగావచ్చిన లలిని భూప!
- సీ॥ ఇట్లు లొంజొరులును నెల్లశస్త్రములతో ద్రాఘిష్ఠజయకాంక్షదాకఁగడగి
రుభయసైన్యజరజం బుప్పరవీదియు నంధమయంబుగా నలముకొనియె
నెట్టన రథములనేమిరవంబులు సర్వభీకరముగా సంభవించె
హస్తబృంహితములు నాశ్వీయహేషులు నతిభయంకరముగా నతిశయించె

తే॥ స్వీయ పారక్యభేదంబు వీసమేని గనక రోషంబు జృంభించగడగె భీక
రాభ్రగర్జలఁబోలుచు నఖిలభేరి శంఖరావము లొక్కుమ్మడి సందడించె

క॥ చిటపట దావములొకదెసఁ బటపట నాదంబు లొక్కప్రక్కన్ గల్గెన్
దటతట గుండియ లదరఁగఁ గటకటబడువార లొక్కకడనుండి రటన్ ౫౪౦

ఉ॥ కొందఱు వీరు లత్తరిని గూలి రథోముఖులై హతాంగులై
కొందఱు నేలపైఁబడిరి కొందఱు వ్రాలిరి స్వందనంబులన్
గొందఱు ముక్తకచ్చులయి కోల్పడి రశ్వములందుఁ గొందఱున్
డిందిరి రక్తసిక్తులయి డీల్పడి పాటిరి కొందఱోవిభూ! ౫౪౧

తే॥ వీరహతకుంభ మాక్తికవితతు లొక
సంబునుండి తారలు పడునరణి యుద్ధ
రంగమందున రాలె ఘోరముగఁ గరులు
కరులపై హరుల్ హరులపై నెఱిగఁబడియె. ౫౪౨

సీ॥ పడవడి నిర్దురపౌజల నడుమను నల్లవో! యన రక్తనది జనించె
భూతభేతాళాది జాతంబులే తెంచి శివమాలికార్థమై శిరములఁగొనె
డాకినీసహిత మహాకాళి సింగంబునం దధిరోహించి యరుగుదెంచె
డాకినుల్ తనయ తండమునకుఁ బుత్తెలన్ ద్రాగించి రక్తంబు ద్రాగఁగడగె

తే॥ క్షతధర్మంబు విడువక కదనమాడి పడి సురాకృతిగన్నట్టి భటవరులను
బెండ్లియాడగ నచ్చరల్ వేడ్కతోడ వచ్చి నిలిచిరి కనుచు నంబరమునందు

అ॥ ఈ వరుండె నాకు నీసుందరుండె నాకుఁ దగినవరుఁడుగాని తగఁడు పరుండె
టంచు నొంజారులును నగ్గలికన్ గయ్యమాడఁదొడఁగి రద్దియబ్బరంబు

తే॥ క్షతధర్మంబు చక్కగా జరిపినట్టి వీరులెల్లరు భేదించి సూరమండ
లంబు బొందిరి శ్రీవైష్ణవంబు జగము మైధిలేశ్వర! బహులాశ్వ! మాననీయ!

తే॥ ఎవఁడు తద్ధర్మదూరులై మృధమునుండి పాటిరో వారు సంతప్తవాలుకాధ్వ
ముఖమునన్ నిరయంబునుబొంది నుడువరాని వినరానిబాధ గరంబు గాంతు

చ॥ ఇట్లు యదువీరు లల్ల యమరారులఁ గోటకొలంది బోరునన్
బటు వివిధాస్త్రశస్త్రముల బట్టి వధించిరి రోషమూర్తులై
చటుల మదాతిరేక దనుజప్రధితుల్ యదుయోధవర్యులన్
గటకటబెట్టి నేలఁబడఁగా నొనరించిరి వేలకొల్దిగాన్ ౫౪౩

అ॥ బాణగాఢతమముపరిధవిల్లఁగఁ గారి జుండల యూర్ధ్వకేశ శూరుతోడఁ
బోరఁగడఁగె మున్ను పురుషాత్మాతుఁ డావృత్తుతోడఁ గయ్యమాడఁదొడగినట్లు

చ॥ గదబలుఁడున్ నదుండనెడి కర్పరతోడ వృకుండు సింహపూ
ర్వదివిజుతోఁ గుశాంబుడను రాక్షసుతో నలనాంబుపరుడన్
గదనముచేయసాగిరి ప్రకామముగా గగనంబునందుఁ ద
త్త్రిదశగణంబులార! బళిరే! యని మెచ్చ విదేహనాయకా! ౫౫౯

అ॥ అందు సూర్యకేశుఁ డందిచాపము బలుమాటు దంకరించి మనసుపీఱ
మరునిపట్టి బట్టి మర్దించె శతదశమార్గములతోడ మానవేశ! ౫౬౦

క॥ అవల ధనుష్పాతుఁడు రుక్మవతీ సుదతీ సుతుఁడు భగవదంశభవుం
డవి గనుగొని మధ్యంబున నవితథగతితోడఁ మ్రుంచి యలఁతిగ నవ్వెన్ ౫౬౧

ఉ॥ అంతట రాసవాగ్రణి దురాగ్రహస్పత్తిని వాని వర్జము
న్సాంతము చించి దేహమున నాటెడిలాగు దళాశుగంబులన్
వంతునకేసి నాల్గిటను వాజులనొంచియు నిర్వదింబ న
త్యంత గూఁచితంబగు మహాధనువున్ దెగవేసె నావలన్ ౫౬౨

మ॥ అనిరుద్ధుఁ డల చెడ్డతేరువిడి యన్యన్యంధనంబెక్కి చ
య్యన వృద్ధశ్రవుఁడిచ్చినట్టి ప్రతిశాస్త్రాభ్యుపశాస్త్రంబు గై
కొని రాగావతిద త్తచాపమును జేసొంచందుఁ దూపొక్కటిక
దనరంజేదుచు దైత్యువై విసరె జిత్రంబొంద బృందారకుల్ ౫౬౩

చ॥ అది గడతివ్వనన్ జని హయంబుల నాల్గిటిఁజంపి తెక్కిముక్
జదిమి మంచి సారధిని జిత్రతరంబగు స్వందనంబునున్
జెడలునఁద్రిప్పి బాలుఁడు వెనకఁగొని కాచవుకుండఁగొట్టి న
ట్లదటునగొట్టి రెండుగడియల్ కడఁబట్టనొనర్చె దద్బలిక ౫౬౪

మ॥ తరువాత్ సురవైరి తేటి యటు తద్దాతంబునక బొగ్గుమా
దిరి మోపిందిన తేరుగాంచి వడి పేరేఁతెక్కి సర్వాస్త్రముల్
వరుసకైకొని కార్ణిపుత్రకునితోఁ బగించి పోరాడఁగా
నరుగన్ దృలి శాతబాణములతో నద్దానిఁ జెండెఁజుమి! ౫౬౫

తే॥ మజల పరవైరి మరియొక యరదమెక్కి
యరుగుంచఁ గార్ణిజుడు శాతాంబకములఁ
ద్రుంచె! ట్లనిరుద్ధుచే దొమ్మిది రథ
ములు సతంబయ్యె వరుసగా భూవరేణ్య! ౫౬౬

అ॥ అంత సూర్యకేశుఁ డాగ్రహంబెగఁబొంగ శక్తి నొకటి స్మరజ సంతరింప
వైవ నఁడుగాంచి బాణములన్ బదిఖండములుగఁ జెండె దండితోడ ౫౬౭

క॥ అంత నసురకాంతుండు తదంతంబునుగాంచి దివ్యహాటకమయమై
 వింతనుగొల్పెడి రథమత్యంతామర్షమున నెక్కి యరుదెంచి యనిన్ ౫౫౫

చ॥ మరుని కుమారుపై నయిదు మంచితరంబుల వేసి వాసి సం
 బరమును బొందె నమ్మరుని పట్టియు నెట్టననొచ్చి చేతి నే
 ర్పరుదుగఁ జిత్రవాజయుతమా పదితూపుల వాని తొమ్మునన్
 గరముగ నాటవైచె నధికప్రతిఘానల మట్టై మండగాన్ ౫౫౬

తే॥ అవ్వీ శితకలంబములొట నల్లశాతభల్లములఁద్రుంచి యాతని నల్లద్రావి
 సరగఁగుదిరెను భువిఁగూటసాక్ష్యమునకు నసురబృందము తిర్గినయట్లు భూప!

చ॥ పిదప నిశాటనాయకుఁడు బేలరి! పోయెదవేల? యుండరా
 మదమెటఁబోయెరా! కనర మాకెనవత్తువురా! యరే! సరే
 పదరెదవేలరా! యనుచుఁ బల్కెఁ బల్కెఁ బల్కెఁ బల్కెఁ బల్కెఁ
 బది కరవాడితూపులను వైచె యదూర్భటు లబ్రమెందగాన్ ౫౫౭

ఆ॥ అల్ల పదితరంబు లరమున నరుదెంచి భావజాత్రజాతుపాగపై ని
 వెలుఁగుచుండె దివ్యవృక్షంబునన్ బదికొమ్మలొప్పినట్లు కువలయేళ! ౫౫౮

ఉ॥ కాని మనోజసూనుఁ డలకాండములన్ వెతలేక పుష్పసం
 తాన మాతేభరాజమువిధంబున నొప్పి శతాశుగంబు ల
 న్నూన్యన విచిత్రవాజ కనకోద్ధర పుంఖవిరాజితంబులన్
 మానుగ వింటనెక్కిడి యమందరుషన్ బజపెన్ సురారిపై ౫౫౯

వ॥ ఆ శరంబు లమితవేగంబునఁ జని యావలాశు సర్వాంగలును భంగం
 బగునట్లు భేదించుకొని రక్తమయంబులై శ్రీకృష్ణభక్తివిముఖు లధోగతులై నట్లధో
 గతంబులయ్యె. అద్దానవాధిపుండు పంచత్వంబును బొందె. హాహాకారంబు లసుర
 బలంబులం దుప్పతిల్లె. యాదపుల బలంబున జయజయారావంబు లయ్యె. అయ్యెడ
 నయ్యనిరుద్ధుడైని నయ్యమరులు విరులంగురిసి యలరిరి. తదనిరుద్ధహతుడగు సూర్య
 కేశ పలాశవరుండును దివ్యదేహంబుదాల్చి మనోహరంబగు విమానంకి ముక్తతి
 స్థానంబగు స్వర్గలోకంబునకేగె. ౫౬౦

—॥ గదుఁడు నందునితో బోరుట. ॥—

చ॥ పదపడి తన్నదుండు తనభ్రాత నశించుటగాంచి కుంది తా
 మదకరినెక్కి రోషమున మత్తగజంబున నుండి పోరు త
 ద్గదుని శితాంబకంబులను గట్టిగఁగొట్ట నతండు వానినిన్
 జదియగమోదె దూపున నుపాపతి గనొనఁ జాపధారియై ౫౬౧

చ॥ అనభద్రుండు బాణముల నాగ్రహమెచ్చుచునుండ రోహిణి
భవుగజస్థునిన్ గమనపాస్త్రగడక బాసరించి యెల్ల యా
దవులభయంపడక దనరె దచ్చతబాణములక గజేభమున్
వివశబొంది డిందెగద నీరుండు వింతగ నేల మూర్ఛిలెన్ ౫౬౬

క॥ పనక గదుండును దెప్పితీ గదగొని కసి నదనురారె గారింపజెనెన్
మదన సింహము సింహము నదిరా యనఁ గొట్టవచ్చిచట్టు లననిలోన్

తే॥ అంజదానవకాంతుని దంతివరము గదు గదాధరు యమపీరుఁ గరముతోడఁ
బట్టి హాశనమందున వందయూమడలు సనన్ వైచె యూదవుల్ గలఁగునట్లు

మ॥ తరూతక గదుండందునుండి పడి మాత్రకలేచి యాత్రంబుతోఁ
గరిస్తంబును బట్టి త్రిప్పి మిగులన్ గారించి నైరించి యి
ద్ధర్ నెట్టనఁగొల్పెఁ బిమ్మటను దద్దంతావశం బంచునక
జరత్వంబును బొందె నానదుండు నాశ్చర్యంబు చెందెన్ జుమీ! ౫౬౯

చ॥ అన నదుండు రోషమున నాత్మగడన్ గని యుబ్బియార యం
గ మిధులక మనుష్యులను గండరగండల యాపుమాపి నా
వ్రమల సన్నుతికబడసి వర్తిలుచుండవె? నీవు గాన యా
దవలనామకున్ గదు గదాధరునొక్కనిఁ జంపఁజాలవే! ౫౭౦

చ॥ అనినుతించి కై కొనుచు నా గదునింగని యోరితుంటి!
యనొనరింప విచ్చితివె? యర్హుడవే? మనుజుండ వీవు నే
నొఖలనీరవీరుండ దనుప్రభవుండ ఘనుండ నాపయిన్
మమ శరమొక్కటిక బఱసి పోరుము పిమ్మట పోరెదక జుమీ! ౫౭౧

తే॥ అలలఁ గానిచో నధికుండనైన నేను పనికిమాలిన నీతోడ భండనంబు
సఱపుటకు నాకు సిబ్బితగలుగుచుండఁ బిచ్చికపయి బ్రహ్మస్త్రంబు వేయవలెనె

క॥ ఆత్రుసాక్షి విను గదుండేరా! కొఱగాని కాటు లిటువాగెదవే
నోరామానుజుండఁ జుమీ! మారాడక రార! పోర! మ్రందించెదరా! ౫౭౩

క॥ శ్రాదవారిదవార మవారిగ గర్జించుఁగాని వర్జించునొకో?
బీము చెలగని దేబెలు కాటులఁ బ్రేలేదరుగాని కలనాడుదురే! ౫౭౪

చ॥ అయెద నాటునట్లనఁగ నా నదుండుకవిని మండిదండి నో
యనద! నశింతు వింకఁగనుమా! చనుమా! పరికించు మట్టె కై
కొని గద వాని యక్కుపయిఁ గొట్టిన నబ్బలి బాలుచేతి మా
లస హతిఁబడ్డ మత్తకరిలాగున నొప్పి మహానుఖంబుగాన్ ౫౭౫

- తే॥ ఓరి వీటిడి! పోరున నుత్తమాంగ మేల నేలకు వేసెద విట్టిగదలు
వేయివేసియు నన్నొవ్వజేయలేవు గాని వచ్చు నా గదదెబ్బఁగాచిఁజొక్కు
- తే॥ అంచు వానిలలాటంబునందు వైవ నాతఁ “డిద్దియా” నను నొచ్చును సలుపు
నది! యహ! యింతమాత్రకే యడలువాఁడగానటంచు నీ వెఱుంగవే హనహీన!
- అ॥ కాని యిపుడు నీకు మానంబుగాని నేర్పేసిగాని యున్న నీ మహా గ
దా ప్రహర మీపు దప్పించుకొనుమంచు నల్లగదుని స్కంధమందుఁ గట్టె
- ఉ॥ సారెకు సారె కీరహి రుషా శపథంబులనాడికొంచు న
వ్వారలు దాల్చి పెన్దదల బాధజగీషఁ బరస్పరంబెదక
గోరి వధంబు దిట్టముగఁ గొట్టుకొనన్ సమకట్టిరందు నె
వ్వీరుఁడు నోడలేదు సుమి! వేల్పులు వింతనుబొందిరోవిభూ! ౫౭౯
- చ॥ అఱుతను మూపునక నుదుట సంగములందున నెల్ల-చోట్ల నె
త్తురులు గడిందిగాఁ బఱఁగ స్థూల నుపుష్పిత కింశుకద్వయం
బురహిని నొప్పి యా బలు లమూల్యగదల్ ధరియించి యుద్ధమా
డిరి నుసియయ్యె నా గదలు డీకొని చిమ్ముచు విస్ఫులింగముల్ ౫౮౦
- ఉ॥ అంతట వారలిర్వురు మహాగ్రహవృత్తుల బాహుయుద్ధముక
వంతునఁజేసిరందు నలపంకజనాభునితమ్ముఁ డానడుక
గొంతుకబట్టి భూమిపయిగూల్చెను సింహము బెట్టిదంబునుక
బంతము సంతరించి వడిబాటిలు లాయముఁ గూల్చినట్టులన్ ౫౮౧
- క॥ అత్తటి నత్తెగుదారియుఁ దత్తరమున గదుని హృదినిఁ దన దృఢముష్టిక
గత్తళము గత్తిరిల్లన్ మొత్తై వియ త్తలము నసురపుంజము బెగడక ౫౮౨
- క॥ అయ్యెడ నారామానుజుఁ డయ్యసురుని యుత్తమాంగమందున ముష్టికీ
బయ్యలుగని పరుగిడగా నయ్యరెయని శూరులు కొనియాడఁగఁ గొట్టె
- క॥ పదపడి నదుఁడును గదుఁడును మదముబుకగ నెదురుకొనిరి మదకరులవత్
బదములతో భుజములతో వదనముతో నెదలతోడఁ బాణులతోడక ౫౮౩

వ॥ ఇట్లవీర్వురు లన్యోన్యంబు జయంబు నభిలషించుచు నన్ని తెఱగులం
బోరాడం దొడంగిరి. అందు నదుండు మదంబున గదుని పదంబునందుకొని రగిరఁ
ద్రిప్పి ధరపై విసర సరసీజాతౌనుజుండు వెస నుత్థితుండై పసమీఱఁ గసితో నా
యసురుని చరణంబును గ్రహించి యయ్యెల నూచినవగిది నూచివేచి యలపైఁ
గొట్ట నా చెట్ట యా జగజెట్టిం బట్టికొని యుప్పరంబుపై నూతామడలు దాటు

సటుల గిరాటువేయ నగ్గమం డందునుండి పడి యించుకనొచ్చి పడిలేచి కచ్చంగచ్చి
తంబుగా బిగించి యక్కచ్చెపోతుతో మచ్చరంబెచ్చ గచ్చియంకేసి వియచ్చరు
తానాయన నంబరంబునందు వేలయామడలరుగ విరచివై నా యసురుం “డా”
యని పతితుండయ్యు జంకింపక కృష్ణుఱ హుస్సుని యమ్మాగవానుజునితోఁ
గయ్యమ్మనకుం జన సతండును గుర్తుండై పోరాడంబొడంగె, ఈరితి నవ్వారలు
పరస్పరంబు ముఖముఖ బాహాబాహి కేళాకేళి ముష్టాముష్టే నఖానఖి వండావండి
పదాపదిగా నద్భుత ఘోరయుద్ధంబుజేయు తరుణంబున

౫౪౫

చ॥ దనుజులు గాంచి యా మన నదప్రభుడే ఘనుడయ్య వాని గి
ట్టునగిరఁ దిప్పి నెట్టి కసిఁగుద్దుచుఁ బద్దునఁ జెకివేసి వెం
టనె కొని “నీదుబీగ మెచటజనెఁ జూపర ! యోరి వీటికి !
యని యెదనాటఁబల్కి యెటు లార్చినిగూర్చుచునుండెఁ గాంచుడి !

౫౪౬

ఉ॥ వెంటనె యాదవుల్ గనుచు వీరుడెనండన నీ గడుం డటం
చంటిమి దాని నిత్తటి యథార్థ మొనర్చెఁ గృతార్థుఁ డిట్టి బల్
తుంటరు లెందఱేని గసితో నెదురాడఁగ నేగినన్ ద్రుటిన్
గెటండె కంటుతో నితడు కృష్ణునితమ్ముడు గాడె చూడఁగన్.

౫౪౭

తే॥ అరుచు నుభయులు గొండాడ ననిని వారు సలిపిపడి రనిరుద్ధుండు సరగ గడునిఁ
జేరి శీతోపచారముల్ చేయ నా బలిష్ఠుఁ డొకనిముసంబులో లేచి చూచి

క॥ నదుడేడి ! సదుడేడి ! గదు వీరాకారకృతులఁ గాంచి భయముతోఁ
గసనము విడి పాతెనొకో ? మదమణఁగన్ నక్కెనొక్కొ ? మరణించెనొకో ?

తే॥ అచు నడుగుచు నెల్లెడననుచు నొక్క
యెడను గడఁబట్టి పడిన యా యిత్థబలునిఁ
గాంచి జయజయధ్వనులఁ గావించె సురలు
దండుభులను మ్రోగించిరి తువ్వలగుచు

౫౪౮

ఉ॥ అతట సింహనామక మహాసురుఁ డా నదరాక్షసాంతవృ
త్రాంతము సాంతముగని వృధాక్రథ లెచ్చుగ నావరింప దై
త్యాంతకపుత్రుడౌ వృకుని స్వందనభానుచు వాడితూపులన్
మతున్నవైచి వేచె ఖరవాహనుడై మధురాపురిశ్వరా !

౫౪౯

చ॥ అసల వృకుండు వచ్చెడి పరాంబకముల్ దన వాడితూపులన్
సయఁగఁ గొట్ట నయ్యసురనాథుండు క్రోధముతోడఁ గ్రమ్మఱన్
గనియుచు బాణముల్ విసరఁగా సతఁడున్ గసి వానినన్నిటన్
స్వవిశిఖసంతతిన్ బఱసి పాడొనరించె నసంతరంబునన్.

౫౫౦

చ॥ ఎనిమిది వాడియమ్ము లనురేశుఁడు గైకొని యందు నాలుగిం
టను హరులక నధించి యొకటక బెనుటెక్కెముఁ గూల్చివెచి న్నా
దినిఁ బడవేసి యొక్కటను ద్రొంచి వృకోరుధనుస్సు నొక్కటక
ఘనవృకవత్ మొక్కటను గాడ్పడఁజేసెను వీరేశోకలన్. ౫౯౩

శా॥ ఆ సింహహవచర్యఁ గన్న భటు లాహాకారముల్ సల్పఁగా
నా సంకర్షణసోదరుండు వృకుఁ డత్యంత ప్రధావిష్టుఁడై
వాసింబొందిన శక్తి నా యనురుపై వెచెన్ జమీ యార ! యా
రా ! సింహ ! తగుచర్యఁజేసె గనరా యంచుగ్గడింపక బలుల్. ౫౯౪

తే॥ అవల శక్తియుఁ జని వాని యపఘనంబుఁ
గరము భేదించి బాధించి ఖరముఁ ద్రుంచి
ధరణిలో దూరె నురగంబుఁ దిరిగి తిరిగి
రంధ్రమున దూరినట్టుల రాజవర్య ! ౫౯౫

క॥ పుడమిపయినిఁబడిన సింహుండు వడి నుత్థితుఁడై మృగేంద్రు వడుపునఁ గడు న
ల్గడలను వడవడ వడకుచు నుడివడఁ గర్జించి వేసె శూలమతనిపై ౫౯౬

తే॥ వృకుండు వచ్చు శూలంబును నెడమచేతఁ
బట్టికొని దానితోనె యా దిట్టఁ గొట్ట
నతండు నిర్భిన్నదేహుఁడై హా! హా! హా! హా!
యనుచు నవనిపై మూర్ఛిలై నవనిమీఁద. ౫౯౭

క॥ తురమున ననురులు హా! హా! యరరే! కటకట! యయో! యటంచాచ్చిరి ని
రరులున్ విరులక గురిసిరి మురిసిరి యదువర్యులు జయపూర్తధ్వనులగా

—* కుశాంబుడు సాంబునితో యుద్ధంబొడుట. *

ఉ॥ అంతఁ కుశాంబుడన్ దనుజుఁ డాత్మపరాజయమున్ గ్రహించి య
త్యంతరుమాత్మసాంబముఖియూదవయోధులపైని దూఁపులన్
వంతున వేసె దద్దతుల వాజులు గూలెను రాలఁ డెక్కెముల్
దంతులు నంతమొందె భటతండము చెల్లెను ద్రెల్లె దేరులుక. ౫౯౮

తే॥ అవల జాంబవతీసుతుఁ డాహవవిదుఁ డధికబలుఁడైన సాంబుఁ డత్యంతదుషను
ననురనాయకుండు కుశాంబుఁ డాత్మసేనఁ జెండి చెకపికలాడెడి చేతఁగొంచి

ఉ॥ ఓరి కుశాంబవీర! భవదుద్ధృత తేజముఁ గాంచియుంటి నా
తో రణమాడ రమ్మిఁకను దూరముఁ బోయెదవేల? దేబెలున్
సారవిహీను లల్పులును సాధ్వనయుక్తులు కోటివీరు లే
లా? రుషఁ జాకచక్రముఁ జలంబు బలం బిటఁ జూపవేలకో? ౬౦౦

తే॥ అనుచుఁ బొరుషముప్పొంగననిననుకుల నతఁడువిని కని కనలుచు నవహసించి
యష్టశరములం గైకొని యల్లనాంబు వక్షమంచునఁ గ్రుచ్చె నాపట్టునందు

ఉ॥ సాంబుఁడు నేడుతూపులఁ గుశాంబునిపై వినరంగ వాఁడు శా
తాంబకసంచయంబునిచే నష్టము లిప్పుడు వారలఃప్రకృ
స్త్రంబులతో జయాస్థలయి పణ్డుఖ తారక సామునొచ్చెను స
ర్పంబులఁబోలి హుమ్మనుచు భంజనమాడిరి సూర్యోదయిలక ౬౦౬

చ॥ అనురవరివృండు త్తజీ నహంకృతితోడత నూర్లవొల్లిగాఁ
బసగలవాడితూపులను వైవగ సాంబుని సజ్జచాపమున్
గసిబిసియయ్యె గుట్టములు గాడ్పడె సాదిపడెక బడెకరథం
బనురుసురొందె నాంబుఁ డహహా! యనసాగిరి యాదవోద్భటుల్ ౬౦౭

తే॥ అంత జాంబవతీసుతుఁ డాహవవిదు డలఘుఁడై నట్టి సాంబుఁ డన్యరథమెక్కి
చాపసంయుతుఁడై శ్రుధాజ్వలనుఁ డప్తెమండ వానితో నిట్టుల మాటలాడె

ఉ॥ ఎచ్చటి కేగుచుంటివిర! యించుకకాని పరాక్రమంబు నా
కిచ్చటజూపియుంటి విక నీవు మతోక్కునిమేషముండుమీ!
యెచ్చగు నా బలంబుగనుమీ! యని బాణము మంత్రమంత్రితం
బచ్చుగ వింట నెక్కిడి రయంబునవైచెఁ గుశాంబు తేరుపై ౬౦౮

ఉ॥ దాన నిలాతచక్రము విధంబున సూతతురంగయు క్తమై
వాని శతాంగ మాకసముపై నొక యామడదాఁకఁ దిగ్గగాఁ
బూనె నటుల్ దివంబుపయిఁ బూర్తిగఁ దిగ్గు రథాన నున్న యా
దానవుఁగాంచి యిట్లనియెఁ దద్యదువీరుఁడు నవ్వుమోముతోన్ ౬౦౯

చ॥ ధర నిససింపఁగాఁ దగరు త్యాదృశులందఱు స్వర్గయోగ్యులై
నటలెద రాది తేయగణవల్లభతుల్యపరాక్రముల్ గదా;
త్వరగతి మద్ద్వితీయ శరధార సదేహరథుండవౌచు ని
ర్జరపురికేగుమం చనిచె సాయక మంబరచోడకంబునున్ ౬౧౦

సీ॥ పనిచిన సాంబునిబాణముచే నసురేంద్రు తేరిలనుండి యెగిరియెగిరి
యెచ్చోటఁ జూచిన నచ్చోట గనుపడి నెఱివెఱయగునట్లు దిరిగి తిరిగి
చిత్రివిచిత్రి విశేషరమ్యంబులై తనరులోకములెన్నో దాటి దాటి
రవిమండలముజేరి రశ్మిలకుందాళ జాలక పూర్తిగాఁ గాలి కాలి

తే॥ తరణివేడికి దైత్యుండు దాహమొంది మ్రుంది హాహాకృతుల్ సేయ రాక్షసకుల
మంబరమునుండి తద్వల్వలాసురుండు సెలఁగు పురికేగి యాతని చెంతఁగూలె

క॥ సురలపుడు విరుల గురియుచు మురిసిరి మ్రోగించి దుందుభుల యాదవులన్
బొరిఁబొరిఁ బుట్టెను జయరుతు లఱిముఱిగాఁ గినుకగల్గె నసురవరులకున్

దంబెక్కి యుత్సాహం బినుమడింప ననిరుద్ధనితో యుద్ధంబాడ స్వయంబుగా నగరు నుండి వెడలె. సైన్యపాలకుని పుత్రకుండు బుభుక్షితుండై భుజించుచు సమయాతి క్రిమణం బొనరించె. ఇది సైనికులు కనిపెట్టి ప్రభువునకు నివేదించి, యాతఁ డరు దెంచినతోడనే యావల్వలుని సమ్ముఖమ్మున నిలునంబెట్ట, నా దానవేశ్వరుం డేల యాలసించితివని యతనిని భర్జించి మొగంబున నొక్క భుశుండిని బాది మృతుం గావించి, దానవలోకంబునకు భయంబుగల్గించె. అంత సైన్యపాలకుం డాత్మజవ ధోదంతం బాలించి, కరంబులతో శిరంబునుమోదికొనుచు, దుఃఖావేశపరవశుండై రథంబునుండి పుడమిపైఁబడి,

౬౨౩

తే॥ ఏమిచెప్పుదు నీతల్లి కేనుపోయి తండ్రిఋణ మేమిదీర్పక తరలఁదగునె ?
నిను బిరంగించింపినమాట నిక్కువమొకొ? మోము కళ తప్పగాలేదె ముద్దుబిడ్డ

మ॥ తనయా! నాదెసఁ జూడరా పలుకరా తండ్రీ! యయో! యయ్యయో!
వినరా! నీ బలశౌర్యధైర్యగుణముల్ వీక్షింపగా నున్న యీ
నను వృద్ధుఁ విడనాడిపోయెదవురా! నాకింక దిక్కేమరా!
యని కాలస్యమొనర్చినందులకు నీ కంతంబె సిద్ధించెరా! ౬౨౪

తే॥ అంచుఁ గన్నుల నశ్రువు లతిశయముగఁ గాటి కాల్యలై పాట నాక్రందనంబు
నలుపునాతనిదరికి నా సచివసుతులు నలుపురునుబోయి యిట్టులఁ బలికిరయ్య!

—* మంత్రిపుత్రులు దుఃఖితుండగు సైన్యపాలు నూటడించుట *—

ఉ॥ ఏడువకయ్య! యెందులకునేడ్చెద వేడ్చిన లాభమున్నదే ?
రాఁడు మృతాత్మజుండిఁక ధరాస్థలిఁ బుట్టినదెల్ల గిట్టదే ?
చూడవె యిట్టి పెన్నిటినో ? శూరవరుండవు గావె ? దీని నీ
సూడులుఁ గాంచి నవ్వరొకొ ? శోకముమానుము సైన్యపాలకా! ౬౨౫

ఉ॥ కొందఱు గర్భమందు మఱిఁ గొందఱు పుట్టునిమేషమందునఁ
గొందఱు పుట్టినంత నిఁకఁ గొందఱు బౌల్యమునఁ వయస్సునఁ
గొందఱు వార్ధకంబునను గొందఱు రోగముతోడ గొందఱు
గొందఱు శస్త్రధారలను గొందఱిలఁబడి చావరే సుధీ! ౬౨౬

తే॥ కొందఱాధులతోడుతఁ గ్రుట్టి డిందుచుందు రిట్లన్నితెన్నుల నందఱు నిజ
కర్మవశ్యులై చతురుగాదె ? బుధుఁడు చలనమొందునె దీనికో సైన్యపాల!

చ॥ ఎవఁడునుతుండు తండ్రియెవఁ డెవ్వఁడు తమ్ముఁడు పెండ్లమెవ్వతో
యెవతయొ తల్లి యారయఁగ నెవ్వనికెవ్వఁడు? దేనికేది సం
భవము వియోగముఁ బ్రజకుఁ బ్రాక్తనకర్మఫలానుసారిగా
దవులగఁజేసె నా నలువ దానికి నింతగ వంత యెలకో ? ౬౩౦

తే॥ కర్మవశమునఁ గలిగెడి కష్టమునకుఁ గుండుచుచును సాన్యముఁజేయునపుడు
సంతసించు రలంతులు నైవ్యపాల! యాత్మ కివి యేవియుండరాజ నంబవయ్య!

తే॥ వ్యర్థముగఁ జీటిమాటికి వచ్చు పోవు
కష్టనుఖముల కెవ్వఁ డాకొందనంబు
సలిపి యాత్మఘాతముగ నా యలఁతెవాడు
సరికమున నొచ్చి జన్మంబుఁ దిరిగి యెత్తు

౬౬౨

ఉ॥ లెమ్ము మనోవ్యర్థవిడి చలింపక యాయుధసంచయమ్ముఁ నై
కొమ్ము రథంబునెక్కు మనుకూలురతోడుతఁ గూడికొమ్ము నై
రమ్మున నున్నవారలఁ దురమ్మునఁ జంపఁగఁబొమ్ము ధర్మమా
ర్గమ్మున స్వర్గమో? జయమో? కాంచుము మించుము ఉత్తరీణితో॥ ౬౬౩

తే॥ అద్ది మంచిమార్గముగాని యన్యమెదియు గాదటంచు బోధింప నా గట్టివాడు
సంతపిడి వచ్చిన యాత్మబలము సంత గాంచి యిట్లనె నిష్ఠలు గనులరాల

ఉ॥ వీరులు యుద్ధదుర్మదులు వేలకొలందిగ నీ రణస్థలి
జేరిరిగాని యా యసురశేఖరపుత్రకుఁ జేలరాడో? స్వా
గారమునందు నేమిపనికై వసియించెనో? బొందితీపిచే
బారుమహీనుడై తగెనో? పాతెనో? కాక యుపేక్షచేసెనో? ౬౬౪

ఉ॥ ఆకలిచేత బీడపడి యన్నమునుం దిని వచ్చునంతలో
నా కొడుకుకొ బిరంగి నిడి నాశమొనర్చునుగాదె? యీ ప్రభం
జేశరణిక సుశుండనుచు నిందనుకొ రణమాడరాని యా
పోకిరి జంపకుండు? నెటుఁ బూనఁడు పల్కినపల్కు నిల్వఁగాక. ౬౬౫

ఆ॥ ఎట్టులైననేమి యేలికమాటను దాటినట్టిమాట తక్కు మందు
వలన భూపునెదుట వానిజంపెదనంచు దురముదొరఁగి పురికి నరుగఁ దరలె

చ॥ పదపడి నింట వల్గులునివట్టి భుజించుచుఁ ద్రావి మద్యముకొ
మదముబుకకొ మెయిమరచి మాపటివేళ శయించి భాస్కరుం
డుదయముగన్న మేల్కొనకయుండుట దత్తతి యుద్ధభేరి వి
న్నదగుటచేత భీతిపడి నాథుని లేవఁగడంగె నిట్టులన్ ౬౬౬

క॥ లెమ్మా! లెమ్మా! యాజ్ఞిక బొమ్మా! ప్రాదైక్య సనికిబోనిసుతుని నం
తమ్మును సల్పెదనని పటహమ్మున మ్రోగించె భూపుఁ డయ్యా! లెండి!

తే॥ అరిగి మీ యయ్యఁ గాంచుడి! యతిరయమునఁ
నని ప్రబోధింప నతఁడు మేల్కొనకయుండె
సంత నా యమ్మ గొమ్మఱఁ గాంతుండగు కు
నందనాఖ్యున కిట్టులనం గడంగె.

౬౬౦

క॥ అయ్యా! బలములతో మీ యయ్యయ్య గయ్యంబుజేయ నరిగెనుజమ్మి
యియ్యెడ నికఁ దడవేలా? చయ్యనఁజని జగడమాడి జయమును గొమ్మా

మ॥ అని మేల్కొల్పు నతండులేచి నిజశస్త్రాస్త్రాదులందాల్చి నె
మ్మనమం దా శివు విష్ణునాయకుని బద్మానాథునికొ నిల్చి భ
క్తిని ధ్యానించి రథంబునెక్కి వడి నేతెంచంగ సేనానియ్య
గని యా వల్వలభావుపట్టికె గ్రుథాక్రాంతాత్మకడై యిట్లనెన్. ౬౪౨

మ॥ దనుజేశాత్మజ! యేలజా గనికి నే దర్పంబుతో నుంటి వే
మని నీ వెంచితివయ్య! యాజ్ఞవినవే యాలించి రావేల? నీ
కెనయా నా సుతుఁ జంపలేదే? విభుఁ డిట్లే జాగుఁజేయన్ వడిన్
జనవే నీ పితచేత కీపు నతఁడో సత్యవ్రధానుండు సూ! ౬౪౩

—♦ సైన్యపాలకుండు వల్వలపుత్రుఁడ నధిప యత్నించుట ♦—

తే॥ నిన్ను దోడ్కొనిరమ్మని నన్నుబంచె రమ్మటంచుఁ గోపింప నా రాజపుత్రుఁ
డును సుధన్వుండు ఖన్నుడై చనినయటుల సైన్యపాలుతోఁదగి తండ్రిసరసఁజేరె

చ॥ అటుల గునందనుండు సని స్వందనభాసురుఁ డాగ్రహోగ్రుండున్
భటయుతుండున్ బలిష్ఠుండును వైరిజయోత్సుకుండైన తండ్రినిన్
దటతట గుండె కొట్టుకొన దబ్బున గన్గొని మొక్కిల్లె లజ్జ ను
త్కటముగ మోమువంచికొని ధాత్రిని గూర్చినె గృష్ణు నమ్ముచున్.

తే॥ వల్వలుం డంతఁ దనసుతుపద్ధతిఁ గని
పండ్లు పటపటగీటుచుఁ బరమతుచ్చ
రాజు నాజ్ఞ మీటితివాకో! ప్రాణములను
బాయ నా యంతికమునకు వచ్చితివాకొ! ౬౪౬

క॥ మరచితివా? మెరచితివా? విరిచితివా తండ్రిపైని విశ్వాసంబున్
దురమునకై తడవేలా? యటచేతికె బండ్లు వచ్చెనా? నరికింతున్. ౬౪౭

తే॥ చూడ నీవారి తేరిన చోరుండవని వంచకుండవని తోఁచె నా భావమందుఁ
దనయుండవుగాక వైరివై తనరితివిగ తులువ! చంపింతుననిపల్కి తలఁచె నిట్లు

మ॥ అరరే! యీదిన మెంతదుర్దినమురా! హాహా! మదిష్టాత్మజున్
నరుకన్ బూనితి నిర్నిమిత్తముగ సేనాపాలకాత్మోద్భవున్
కరుణన్ వీడి వధించియుంటి నిపు డా కాలువ్యమే వచ్చి నా
వరపుత్రున్ నశియింపఁజేయు సఘముల్ వ్యర్థంబుగాఁ బోవునే? ౬౪౮

క॥ కొడుకని విడిచినచో నను బడఁదిట్లును దైత్యకోటి పరిహాసంబున్
బడుగులుగూడఁ నొనర్తురు వడిఁ జంపితినేని నాకు వరనుతుండేడి! ౬౪౯

తే॥ ముందుఁజన నూయి వెనుకకుఁబోవ నోయి

యనిన కైవడి నాకయ్యె ననివమాట

తప్పవాఁడుగాఁడని యిచ్చు దైవమిట్లు

చేసెనని తోచుచుండె నా చిత్తమందు

౬౬౧

తే॥ ఇట్లు నేదిసేయుట కేమియిష్టపడక శోకమునుబొందు వల్గులుఁ జూచి నైస్య
పాలకుండు మండఁగ గోపపావకుండు వికటముగ నవ్వి యిట్లు పలుకంగడంగె

ఉ॥ చంపవదేల నీ సుతుని? జాగొనరించెదవేల? నీవు శో

కింపక యీ కునందనుని గిట్టనొనర్చుము ముందు వైరులక

జంపుటా చచ్చుటో మనకు సంభవిలుకగద! సత్యవాదివై

నింపుము వాసిలేనియెడ నించ్చుడివై నరకంబుఁ గాంతువే?

౬౬౩

సీ॥ రామునంతటి సుపుత్రుని దళరథుండు సత్యంబునకగదా సరగవిడుట
యా హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మాంగనాపుత్రులన్ సత్యంబునకగదా సరగవిడుట
బలిచక్రవర్తి సర్వసహ నంతయు సత్యంబునకగదా సరగ విడుట
యావిరేచనుఁ డాత్మజీవనంబెల్లను సత్యంబునకగదా సరగ విడుట

తే॥ శిబి యక్కిర్తిని నలదధీచి నిజతనువు రంతిదేవుండు భోజనం బంత గురువు
ఘనప్రపద్రు, సత్యంబునకగాదె విడుట సత్యమునకేది సాటియో సత్యసంధ!

ఆ॥ కాన నాజ్ఞదాటి క్రాలెడి నీ పుత్రుఁ బల్కినటులఁ జంపవలయుఁ బూర్వ
మాడిన నుడి తప్పఁగూడదు మరువంగఁ దగదు దానవేంఱ! వగవవలదు

ఆ॥ సత్యమాడునట్టి జనపతి రాష్ట్రంబునందు నుండవలయు సన్మతమాడు
ప్రభునిరాజ్యమందు వసియింపఁగాఁ గూడదంచుఁ బెద్దలందు రసురనాధ! ౬౬౬

చ॥ అనవుడు వల్గులుండును వ్యధానలదగ్ధమనన్ముఁడౌచు నా
తనయునిఁ జంపుడి యని దుఃఖమున నాతని కాజ్ఞనిచ్చి తా
జనె యదు సమ్మఖిమ్మనకు త్మౌపతియాజ్ఞను సైన్యచాలుఁడా
తనయునకు వచింప విని తద్యువరాజును వానికిట్లనెన్

౬౬౭

చ॥ పరశువుతోడఁ దల్లిమెడఁ బట్టి వధింపఁడె తండ్రియాజ్ఞ ముక
బరశుధరుండు రాముఁడటు పార్థివునానతి నన్నుజంపు మే
నఱగాఱజెంద దీనికయి యందఱకున్నదె నాకు వచ్చె; దు
ష్కరమగు నొక్క ధర్మకృతిసల్పి వెనన్ జనుడెంతె నోసుధీ!

౬౬౮

సీ॥ పలికి యటుల్ మాళి బాహుపురుల్ మణిదివ్యహారాదులఁ దీసివేసి
విప్రవరుల కిచ్చి వివిధసౌఖ్యంబుల గలుగఁజేసిడి దీవనలను బొంది
యమలజలంబున నవగాహనమొనర్చి యచ్చమృత్తిక దేహమంతనలఁది
తులసిపల్లవములన్ లలిఁగూర్చి మొగమునన్ గళమునఁ దొళిసిపేరులను వేసి

క॥ కావున శ్రీహరికెనగా నే విబుధుఁడును నిల్వఁడట్టి కృష్ణునకాస్థాన్
వే వినతులఁ గావించెద మీ వేళ నటంచు దైత్యబృందం బలరే ౬౭౨

సీ॥ ఆ సమయంబున హర్షంబుతోడుత వల్వల దానవవంశవిభుఁడు
స్యందనమందాత్మ నందను నెక్కించి వినుతసింహసమాన విక్రములును
గజసమపుష్టులు గంచుకప్రాంచితుల్ బహుచిత్రవేష విభ్రాజితులును
బహువిధశస్త్రాస్త్రభాసుతుల్ బహువిధవాహనారోహకులూహవోగ్రు

తే॥ లై న దైత్యులతోఁగూడి యశ్వహస్తి యావ్యయాన రథాతి సమన్వితుఁడయి
ధరణికింపింప యాదవధ్వజనితోడఁ బోరుటకుఁబోయె నిర్జరు లార! యనఁగ

తే॥ అంత పంతముతోడుత నరుగుదెంచు వల్వలు బలంబు శ్రీకృష్ణపౌత్రుఁడుగని
శంకితుండయి నిజసేనఁ జక్కఁబ్రోవ జిత్రచక్రాకృతిగ నిట్లు చేసివేసె ౬౭౩

ప॥ వివిధవిధమహాయుధంబులం దాలించి కరితురగరధంబుల నధిరోహించిన
యాదవయోధులను నలుగడలందు నిలిపి, వీరి నడుమ నిండ్రసీలుఁడు మున్నగు
రాజవరేణ్యుల నుంచి, వీరి మధ్యభాగంబున అక్రూరుఁడు, కృతవర్మ మున్నగు
మహా వీరులను, వీరి నడుమను గదుడు లోనగు కృష్ణునిసోదరులను, వీరి మధ్యభాగం
బున సాంబుఁడు, దీప్తిమంతుఁడు మొదలగుమహాశూరులనునిల్పుచు జక్రవ్యూహంబు
రచించి, దీని నడుమ దాను గవచధారియై కాలాగ్నిపద్రు సన్నిభుండై శత్రు
దుర్నిరీక్ష్యుం డగుచు నిలిచియుండె. అప్పుడా సింధుతటంబున, ౬౭౪

క॥ శరధి శరధి డీకొనినటు శరతోమరముద్గరాది శస్త్రాస్త్రములక
సురమైలులు యదువులతో నురుతుములంబైన రణము నొనరించిరహా!

చ॥ అలరణమందు దానవులు, యాదవయోధుల చావుదెబ్బలన్
బలము జలంబు గోల్పడుచుఁ బాటిరి కొందఱు రక్తసిక్తులుక
లులితశరీరులున్ బదములున్ గరముల్ కనులున్ దెగంగ ని
శ్చలులును గొందఱై రటనె చచ్చిరి గొందఱు భీకరంబుగాన్. ౬౭౫

చ॥ సురరిపు యాదవధ్వజని శూరగజాశ్వపదోత్థధూళి, భా
స్కరు దివిగప్పెఁ జీకటులుగ్రమ్మె సురారులు పోరుమాని యా
తురపడి వాపికూపముల దూకుట దొర్లుట సంభవించె నా
సురవరవల్వలుండుగని ట్లోభిలి రోషిలి రూక్షవీక్షుండై ౬౭౬

[వల్వలాసురుండు తనయ, మంత్రితనయ, సేనాసమన్వితంబుగా]

—॥ యాదవబలంబుతోఁ బోరుట. ॥—

క॥ తనయుని నలువురు ప్రగడల తనయులఁదోడ్కొంచు వివిధతైజసహేతుల్
గొని రణరంగంబునకుఁ జనుదెంచెను బగఱగుండె ర్పుల్లనుచుండక ౬౭౭

ప॥ అంత సనిరుద్ధండు వల్వలునితోడను, పృహవ్యాహుండు దుష్ప్రేత్రుని
తోడను, అరుణుండు దుర్ముఖునితోడను, స్వర్గోఘండు దుష్స్వభావునితోడను,
కవి దుర్మదునితోడను, కృష్ణసంహనుండు సుసంహనుండు వల్వల కుమారుండగు
కునందనునితోడను దలపడి యమరులచ్చెరువొందునట్లు హోహారాహోహారిగాఁ
బోరాడుచున్నంతలోఁ గార్తికమాసవారంబులుగ వేచిపోయినను యుద్ధంబు సమా
ప్తంబు గాకపోయె. అత్తటి వల్వలనుకుండు శోభావేశవరససంజై మాటిమాటికి
ధనుష్టంకారంబు గావించి, మూడు తూపులతో నిండవీలుని, అరుబాణంబులతో
హేమాంగదుని, బదిశరంబులతో సనుకొల్పుని, బదివిశిఖంబులతో వక్రూరుని,
బండెండమ్ములతో గదుని, నైదుశరంబులతో యయుధానుని, నైదుబాణంబు
లతో నుద్ధవుని, నైదింటితోఁ గృతవర్షను, నూరునాచాచంబులతో సనిరుద్ధుని
నానావిధముల బాధింప, యాదవయోధులు,

౬౮౬

చ॥ సరధగజాశ్వసూత శితనాయకముద్గర సైన్యయుక్తులై
తిరిగిరి ఘంటసేపు దివిఁ దేరుహరుల్ దెగెఁ గార్తిహరులూ
సురకరలాఘవంబునకుఁ జోద్యముబొంది రణాంగంబునకే
దిరిగి రథాధిరూఘులయి ధీరతఁజేరిరి మెచ్చజూపఱున్

౬౮౭

తే॥ వల్వలుండును యాదవధ్వజనియందు జెలఁగువీరులఁ జెండాడఁదలంచి వెదకు
చుండె నింతలో మారసూనుండు మండిపడుచు నరుణసేత్రుండయి పలికె నిట్లు

చ॥ నిలు! నిలు! మోరిదై త్య! యింక నీపయి వేయు మదీయసాయకం
బుల రుచిజూడు మెచ్చటకు బోయెదవీపు పరాక్రమక్రమం
బుల నిటఁజూపుమా! బలము బుద్ధియు బోయెనెయంచు బల్క వ
ల్వలనుతుండొ కునందనుఁ డపారరుషుఁవిని యిట్లు పల్కెడిక

౬౮౮

క॥ దనుజవరేణ్యుండను నా జనకుని చరణములఁ జూడఁజాలవు నీవో
యనిరుద్ధా! ముందుగ నా నునిశిత బలపౌరుషములఁ జూడును! రమ్మా! ౬౮౯

క॥ అన విని యనిరుద్ధుడో దనుజాత్మజ! తొలఁగుమా! మృగమునకుఁ దగవే
చని యింటికి బోలురతో మనసారగ నాడిపాడి మనుమా! చనుమా! ౬౯౦

—† కునందనానిరుద్ధ యుద్ధము †—

మ॥ దనుజాత్మోద్భవుండొ కునందనుండఁ కందర్పాత్మజుండైన యా
యనిరుద్ధుండు వచించినట్టి వచనంబాలించి రోషించి యో
యనదా! యింటను గుఱ్ఱులకగలియు నా యాటల్ విలోకింపగాఁ
జనఁడేడుక దనుబోంట్లు చూడవలె నా శౌర్యోరువీర్యంబులన్

౬౯౧

క॥ ఇటు పటుతరముగఁ బలుకుచుఁ జటులంబగు చాపమందు శతబాణములకా
ఘటియించి రథస్థుని యదుపటలాన్వితఁ గాఁగినుతునిఁ బ్రహరించె నహా!

క॥ అనిరుద్ధం డా దెబ్బకు వినువీది స సూతతురగవివిధాస్త్రస్యం
దనుడయి గిరగిర దిరుగుచు మునివరకపిలాశ్రీగుంబు మ్రోలను బడియె

ఉ॥ అప్పుడు యుద్ధరంగమున నచ్యుతపౌత్రుఁడు లేమియాదవుల్
చప్పన గాంచి భేదపడి సాహసధైర్యనిబద్ధులు
యప్పలలాశనాత్మజుని సంతమొనర్పఁదలంచి పగ్గెలన్
జెప్పచు దెప్పచుక సురలు చిత్రముఁజెందగ జేరిరంతటన్

౬౯౫

ప॥ యువరాజగు కునందనుండు తన్నుఁజంప ముందర కేతెంచు సాంబాది
యాదవయోధనాథులంగాంచి యానందించి, పదిబాణంబులతో సాంబుని, నైదు
తూపులతో మధువును, మూడమ్మలతో బృహద్భానువును, నైదు సాయకంబు
లతోఁ జిత్రభానువును, బదిశరంబులతో వృకుని, సప్తకాశ్యకంబులతో వరుణుని,
నైదింటితో సంగ్రామజిత్తును, మూడింట సుమిత్రుని, మూడింట దీప్తిమంతుని,
బదింట భానుని, నైదింట వేదబాహుని, నెనిమిదింట శ్రుతదేవుని, నిరువదింట
సునందనుని, బదింట విరూపుని, తొమ్మిదింట చిత్రబాహుని, బదింట న్యగోధుని,
దొమ్మిదింటఁ గవిని బ్రహరించి, శంఖంబు బూరింప, యాదవ బలంబులు ఖోభిల్లి
కొందఱు యోజనదూరంబునను, మఱికొందఱు మరికొన్ని యోజనంబుల దూరంబు
నను నిట్లు నానావిధంబులఁ బాటి పుడమిపైఁబడి దిక్కుతోఁచక, రామకృష్ణేతి
నామంబులతో హాహాకారంబులం జేయుట గడుండు మున్నగు యదువీరులు విని
సర్వశస్త్రాస్త్రసంపన్నులై నిశాతహేతి సాయకంబులతో నా రాజపుత్రుండగు కునం
దనునిపై దెబ్బతీయ నతండు రోషోద్ధురుండై తీక్షణంబులగు నారాచంబుల నెడనెడ
నుపయోగించుచు, విచ్చలవిడి సంగరరంగంబున విహరింపదొడంగ, యాదవులు
రథసారథితురగ సహితంబుగా వియత్తలంబున విబుధులు విభ్రమాశ్చర్యంబులం
బొందుచుండఁ బరిభ్రమించి నేలం గూలిరి. యాదవర క్తస్రీవంతి ప్రవహింపసాగె.
వల్వలాసుర సైన్యంబులు శత్రుపరాజయంబును, నిజవిజయంబును గాంచి యొం
డొరులు తమతమ ప్రతాపాతిశయాదులఁ జెప్పకొనుచు హర్షించుచుండిరి. అంత,

చ॥ అల కపిలుండు స్వాశ్రమమునందు క్షతాంగరథుండునాచు మూ
ర్ఛిలిపడియున్న కార్ణిసుతుశీర్షముఁ జేతనుదాఁకుచుక దహో
బలమునఁ జేతనాస్వితుగ బాధముజేయ నతండులేచి తొ
లొలుత మునీంద్రహాలికి నతల్ బాసరించి యపారభక్తితోన్

౬౯౬

మ॥ ప్రతిభాన్ధాహ్వయచాపముం గొనుచు దుర్వారప్రతాపప్రభా
ప్రతిభానర్గళశక్తియుక్తుడయి తద్రాక్షింపరాత్మోద్భవున్
శితబాణంబునఁగొట్ట వాని రథమున్ జిత్రాతివిత్త్రంబుగా
దితిపుత్రుల్ వెఱగంద జామువఱకున్ దిగ్గెన్ సభంబందునన్

౬౯౮

ప॥ అంత సాంబానుశాల్యహేమాంగదారుణసారణాదియోధులు రథముల
నధిరోపించి, శస్త్రాస్త్రంబులందాల్చి, రణరంగంబున కేఠించి దుర్ముఖ, దుశ్శీత్ర,
దుర్మద, దుస్స్వభావాది దానవపీఠులపై శరవృష్టిం గురిపింప, వారును యాదవులపై
నిబ్బడిగా బాణంబులఁ బ్రయోగించి, నొప్పించిరి. ఇట్లు పరస్పరంబు విండుచుఁ
బోరాడినపిదప యాదవులధాటికిఁదబ్బుకొనఁజాలక దానవపీఠులు యుద్ధపరాక్రమములై
పారిపోవుటయు, గగనంబునుండి హతతురంగంబై యంగారమువలెఁ గాలిపోయి
యున్న రథంబునందు మూర్ఛితుండై, నోట రక్తంబు వెడలుచుండఁ గునంపనుచు
పుడమిని బడిపోవుటయు, దానవయోధనాథుండగు వల్వలుండు గాంచి, రోపించి,
కవచశిరస్త్రాణాదులనుధరించి, యుద్ధభూమికురుడెంచి, శకునిరాక్షసేంద్రుండు మాధవ
ప్రద్యుమ్నులతోఁ బగ్గెలు పల్కినట్లనిరుద్ధునితో నిట్లనియె.

౬౯౯

—♦ వల్వలనిరుద్ధులు పరస్పరము పోరుకొన్నట్లాడుకొనుట. ♦—

క॥ మొవగాఁడ ధనుర్ధారినినలి మాటికి వాగుచుందు వరచే! యీ నా
ఘనశరముచేతఁ జంపెద మనఁదలఁచితివేని తొలఁగుమా! యదువీరా! ౭౦౦

క॥ అనిరుద్ధుండును నది విని తన కోదండంబునందు దండిశరంబున్
బాసరువడఁజేసి కసి మరి మును శకునికిఁజెప్ప మరునిబోలి వచించెన్. ౭౦౧

చ॥ ఎవఁడెవనిన్ వధింపఁగలఁ డేఘునుఁ డెవ్వనిఁ బ్రోవఁజాలు నిం
కెవఁడెఱుంగున్ శుభాశుభములెల్లను గాలవశంబు కాల మే
భువనములన్ సృజించుఁ బరిపోషణఁజేయు హరించు నద్ది యే
యవితథమైన బ్రహ్మమని యంచుడలంపును దానవాగ్రణీ! ౭౦౨

ఉ॥ నేనొనరింతుఁ గర్తగను నేను హరింతును హర్తగా మరి
నేనిటు లేలుచుందు నధినేతగనంచు దలంచు మానవుం
డ్యేనశియించుఁ గాలనుపటివృత్త, గావున నన్ను నీవుగా
నీ నిను నేనుగాని మరణించునటుల్ బాసరింపలేమురా! ౭౦౩

ఉ॥ కాలమె నీకు నాకును నఖండజయంబొ పరాజయంబొ యీ
జాలును కాలరూపుడును శాశ్వతుండైన పరాత్మాకివ్వె జే
జేలు జయార్థినై యిడద జెట్టులకున్ బెదజెట్టి కాలమీ
యాలముసలు, మజత నహంకృతినిన్ విడి వల్వలనురా! ౭౦౪

చ॥ అతనివచస్సు వించలరి యబ్బురమందిన దానవేంద్రుఁ డీ
 వితమునఁజెప్పెఁ ద్వాష్ట్రుఁ డగభిత్తునకుఁ వచియించినట్లు లీ
 క్షితిని బ్రధానముఁ గురువు శ్రేష్ఠము గర్తయటంచెఱుంగు ము
 న్నతిని నఘోగతిన్ జనగణంబునఁగూర్చి సమర్థమో బలీ ! ౭౦౫

ఆ॥ వేలకొలఁదినున్న యాలలోఁ దల్లిని దెలిసికొనెడి దూడతీరునన్ శు
 భాశుభములు కర్మబలముగాఁ జేసెడి వాని నెఱిగి వెంట వఱలుచుండు ౭౦౬

ఁ॥ కావున నెల్లశక్తియిడి గట్టిప్రయత్నముఁజేసి యిప్పుడే
 నీవును నీ బలంబులును నేలఁబడన్ బాసరించెనన్ జూమి !
 యీవఱకన్న నా ప్రతి నే నెరవేర్చెదఁ జేతనైవచో
 నీవును జాగుచేయక యనిం బ్రతికారిమునల్పి చూడుమా ! ౭౦౭

తే॥ అవలఁ గార్జిజుం డతనికి ననియె నిట్లు కర్మయే ప్రధానమటంచు గట్టిగాఁ ద
 లంచితివిగాని కర్మకాలంబు, గర్త, సరిగనున్నట్లై పాకంబు చక్కనగును ౭౦౮

తే॥ అన్నిటికిఁగూడ గర్తయే యధికుఁ డతఁడే
 బ్రహ్మ శివ విష్ణు సురనరప్రభృతి సర్వ
 సృజనచతురుండు దక్షుండు కృష్ణచంద్రుఁ
 డంచు నమ్మి ప్రార్థింపుమో యసురవర్య ! ౭౦౯

వ॥ అంత వల్పులుం డనిరుద్ధనకిట్లనియె. ౭౧౦

చ॥ మునులనుమించి చెప్పితివి ముక్తిసంగెడి నైకమార్గముల్
 గొనముల మూటినింగలిగి కుంభినివర్తిలు నెల్లవారు వీ
 నిని విడనాడనేరరిక నీవు రణంబునకేగుడెంచి యి
 ట్లనియెదవేల ? వేగ సమరాత్తమనస్కుఁడవై చరింపుమా ! ౭౧౧

తే॥ ప్రాణహరమగు శరమిదె వచ్చుచుండెఁ గాన దీని జాగ్రత్తగాఁ గాచికొమ్మ
 టంచు మయమాయతోఁగూడినట్టి తీక్షణ బాణమును బ్రయోగించె నాపట్టునందు

సీ॥ స్వీయపారశ్వాదిభేదముల్ దెలియనికెవడి జీకటుల్ క్రమ్ముచుండెఁ
 బర్వతంబులఁబోలి పాషాణరాశులు భటుల శిరములపైని బడుచునుండె
 మూత్రపురీషముల్ మొండెముల్ పుఱ్ఱలు నెత్తురుకుండలు నెఱయుచుండె
 నుఱుములు బిడుగులు మెఱపులుఁజెనగొనఁ గుంభధారగ వానగరియుచుండె .

తే॥ సేనలుఁ బరస్పరభీతిఁ జెలఁగుచుండె యాదవులు పరువెత్తి రాహవమువిడిచి
 పంచబాణాత్మజుడు కృష్ణపాదపద్మములను నిశ్చలభక్తితో నిలిపి మదిని

చ॥ అనితరమోహనాస్త్రము భయంకరమాయను రూపుమాప నై
చెను దెసలుక బ్రసన్నతను కెందె ఘనంబులు వచ్చినట్లు నే
చనె మెరుపుల్ శమించె రవి చక్రంగవైతై నభంబు భాసిల్లె
గనువడె దేటతెల్లముగఁ గయ్యమునందలి మంచితెల్లలుక ౭౧౪

క॥ అనిరుద్ధుడు తనముంగల దనుజయుతుడు మాయకాడు ఛానుష్కుడునై
కనలుచు బ్రహ్మాస్త్రంబును గొని వల్యలుడుంటఁగాంచి కొంకక నురలక

క॥ తానును బ్రహ్మాస్త్రముఁగొని దానపునస్త్రము శమింపఁ దద్దయు నలువక
మానవభక్షకుడున్ గసి మానక గాంధర్వమోహమాయను పడెన్. ౭౧౬

సీ॥ గంధర్వనగరంబు గ్రాలెను రణవంగ మెట్టలఁజొయెనో యెఱుకపడదు
కోటులకొలదిని హాటకహర్యముల్ గానవిశారదల్ కామినులును
దాలవీణావేణు తొర్యత్రికాదితృరలును రతిరూపభాసురలును
హావభావానుభావాదికటాక్షసమ్మోహినుల్ గంధర్వభోగవతులు

తే॥ చెలఁగియుండుట యాదనబలులుచూచి మరునిబారి కిధీనులై శరముల నిల
విడి పరస్పరంబును మనమెచటనుంటి మాజయేమయ్యె జయమెట్టులందగలము

చ॥ అనుకొనుచుండ నిట్లు దనుజాధిపుడుక గసి వేగవచ్చి క
త్తినిగొని యాదవోద్భటులఁ ద్రెళ్ళినటుల్ బాసరించుచుంట నా
మనసిజజుండు గన్గొనుచు మాని! విమోహితులైన వీరి సే
తినిగొని జంపుటల్ దగునె? ధీరులు మెత్తురె? ధర్మమేమొకో! ౭౧౮

ఉ॥ చాలునుజాలు నీకు జనసత్వములుండిన రమ్మ! నన్ను నీ
యాలమునందు డీకొనుము! యద్ది సమంజసమోయి! యన్న నా
పాలనుఁడుక బదాతివలె బాణకృపాణసమేతుడై చనక
శ్రీలలనేకపాత్రుఁడును జెంగునఁ దేనుననుండి దూకుచున్. ౭౧౯

చ॥ అమరవిభుండు వజ్రమున నద్రిని గొట్టినటుల్ కృతాంతదం
డమున నిశాచరేంద్రుని హుటాహుటఁగొట్ట నతండు నాల్గు ఘ
స్రములును మూర్ఛతోబడుట సర్వముమాయ శమించె యాదవో
త్తములు విచిత్రమొందుచు యథాస్థితి యుద్ధముఁజూచిరో విభూ! ౭౨౦

చ॥ అపుడు కునందనుండు సమరాంగణమందున మూర్ఛదేరి యా
రిపులను యాదవోద్భటులరేపి రథంబుననెక్కి బాణహే
తిపరికరంబులక గొనుచుఁ దీక్ష్ణతరంబుగవేయ వారలున్
ద్రవవిడి కాల్కొలందిని మృధంబు ద్యజించుచుఁ బాతీరెంతయున్. ౭౨౧

ఉ॥ ఈరహిఁ బాటు యాదవులనెల్లరఁ జేరిచి యొక్కచోటునన్
 మారకుమారుఁ డిట్లనియె మగచిదె మీరొనరించు చర్య ? యీ
 వీరుఁడెవండొచెప్పఁ డిదె వే చని వానివధించి మిమ్ము న
 వ్వారిగఁ బ్రోచితీలెడ నవక్రపరాక్రమవిక్రమంబులన్. 2-29

చ॥ అనఁగ నునందనుండ నెడి యచ్యుతపుత్రుఁడు కార్తి సూతికి
 ట్లనియె నితండు వల్వలుని యాశ్చభవుండు కునందనాహ్వయుఁ
 డును యువరాజు నల్పబలుఁడున్ రథియంచు నెరుంగుమయ్య యీ
 ఘనుఁ గడఁదేర్ప మేమిచటఁ గ్రాలమె ? నా శవఫంబుఁ జూడుమా ! 2-30

—♦ సునందన కునందనుల యుద్ధము ♦—

చ॥ యదువర ! మీ ప్రతాపమునె యండగఁగైకొని యీ కునందనున్
 సవమడమున్ బొనర్తు నిది సత్యముఁ దప్పితి నేని కృష్ణున
 త్వదయుగ సేనలన్ విడుచువానికి, నద్గురుపూజవీడు దు
 ర్మదునకుఁ గల్గు పాపము లమాంతముగాఁ బడుగాక నావయిన్. 2-31

క॥ అంతట ననిరుద్ధుండున్ సంతోషముఁబొంది యాజ్ఞ సరియని యిడ శ్రీ
 కాంతజుఁడు సునందనుఁడున్ బంతముతో వెడలె యుద్ధపరికరయుతుఁడై

చ॥ అసురవిభూద్యవుం డెదుట కాలముఁజేయఁగ వచ్చియున్న కృ
 ష్ణసుతు సునందనున్ గని రుషన్ రథమెక్కి ధనుశ్శరంబులన్
 వెసఁగొని వర్మమున్ దొడిగి వేయ శరంబుల, నా సునందనుం
 డసి శరసంతతిన్ బఱపె నట్టి కునందనవీరమాళిపై 2-32

క॥ అయ్యెడ నయ్యరుపు రనిన్ గయ్యము సరిసమముగాను గావించిరిపో
 కయ్యపుఁ దిండియు నమరులు నయ్యరె యన దమనపుష్కలాఖ్యులసరణిన్.

వ॥ ఇట్లు సర్వవిషయంబులందును సమానముగాఁ బోరాడుతరుణులను
 శరాధానసంధానవిమోచనంబులందు వారు ప్రదర్శించిన కరలాఘవంబు చూపజ
 కత్యాశ్చర్యకరంబై సన్నతంబయ్యె. అంతఁ గొంతతడవునకుఁ గునందనుండు
 సునందనునిచే సప్తపర్యాయంబులు హతరథరథితురగశస్త్రాస్త్రుండైనను గొంకక
 జంకక విసుగక వేసారక ద్విగుణీకృతోత్సాహంబుతోఁ దిరిగి సర్వశస్త్రాస్త్రసంయు
 తంబై చిత్రంబుగానున్న యొక దివ్యయానంబెక్కివచ్చి సునందనునిపైఁబడి బాణం
 బులఁ బ్రయోగించినంత 2-33

- ఉ॥ నొచ్చి నునందనుండును ధనుస్సుచగహచ్చి వశాంబకంబులన్
గ్రచ్చితి వానిపై విసరగా నని కన్నులొట్టి కత్తిమున్
గచ్చెనుదాని నేలబడె గల్లుకుటా సకలంబునందునన్
హెచ్చుగ్రోలి నెత్తి ధర నేడైకవచ్చినయట్లు శౌచకా ! 2౨౯
- చ॥ అవల నువరచావఘటితార్థమౌకముఖాంచితాంబకం
బు వనజనేలనూతిఁగొని హోటరి! నీతల దీనిచేత నీ
యవనిబడన్ బొనర్చెద రయంబునఁ దెల్పినఁ గాచిశొమ్ము దా
నవపతి మెచ్చునట్లుగ వినందగు నిందున నా ప్రతిజ్ఞనున్. 2౩౦
- చ॥ త్రికంఠశుద్ధి నీలుపును దివ్యవిధిన్ నెరవేర్చు సాస్త్రిని
స్వకగురువత్నిన్ వరుషభాషణజేసెడి కుండఁడు చా
రకమున నెట్టిబాధల గరంబుగబొందుదు రట్టిబాధలున్
సకలము నాకు గల్గుతను సందియమంశు మో కుచందనా! 2౩౧
- చ॥ మరియును దల్లితండులను మాటలఁ జేతలఁ బోషణంబులక
మురిపెము గూర్పఁజాలని కుపుత్రులు పూజ్యుల రాజ్యపాలురక
గురువుల నత్తమామలను గోడిగమాడుచునుండువారికే
దురితములొందగాఁ గలవొ దోషములట్టివి నాకు గల్గుతక 2౩౨
- చ॥ ఇది విని యాకునందనుండు నేడైక నిట్లనె నోసునందినా!
మదముబకంగ వాగెదపు మాటికి నోటికివచ్చినయల్లగాఁ
గదనముజేసి చూపుమది గండరగండలుమెత్తు రీవదా
వదత దురాశలుక బడుగువారలకుండెడివంచెఱుంగుమా ! 2౩౩
- చ॥ భయపడనయ్య! నామృతికిఁ బ్రాణులకున్ బరిపాటియైది నా
పయిని మహాశరంబిపుడు వైచితివేని మదంబకంబునన్
లయమొనరింతు లేనియెడలక గురువత్ని సహోదరీ సతీ
శయనగతాఘైలములు సర్వము నాతలమీఁదఁ గూలుతక 2౩౪
- చ॥ అటులఁ గునందనోక్తి విని యచ్చుతపుత్రుండు శక్తితాత్పర్యజ్ఞై
యిటులనె దిద్ది నిర్మలతఁ గృష్ణపదాంబుజయగ్మనే మి
క్కుటముగఁజేసియున్నయెడ గోర్కిని నాప్రియఁదప్ప నన్యఁ గూ
డుట యెఱుంగంగనేని నిట డొల్లుత నీశర మీశరంబునక 2౩౫
- చ॥ అని హరినిన్ స్మరించుచు మహాలయకాలకృశానుసామ్యమై
ఘనతరమంత్రయుక్తమయిక్రాలు శరంబును తత్కునందనుక
దునుముగవైచె నట్లుది దూకుమతోఁ జనుదెంచ రెండుగా
దనుజనుతుండు చెందె నలతాత్మ్యుఁడు సర్వము గొట్టి నట్లులన్ 2౩౬

తే॥ అద్వి రెండుతుండెముతౌట నఖలజనము వెఱుగుపడెఁ దత్పరార్థంబు ధరనుబడియె
దాని పూర్వార్థ మాదైత్యుతలనుద్రుంచెఁ గరి తరుస్కంధముకొబట్టి విడిచినట్లు

తే॥ మకుటకుండలయుతదైత్య మస్తకంబు దెగివడుటగాంచి దానవుల్ వగచి రాక్ష
సందనుని కబంధము లేచి పొంచెయసినిఁ గాల్గఁజేతుల వైరులఁ గాయపరచె

ఉ॥ యాదవు లా కునందనుని యంగము శీర్షము వేలువేలుగా
మేదినిదొర్లుటం గని యమేయముదంబునుబొంది భేరికా
నాదముఁ జీటిమాటికి బొనర్చిరి వేల్పులు పూలవానలా
శ్రీనయితాత్మజాతుపయిఁ జేసిరి హెచ్చుగ నిచ్చమెచ్చుచున్ 23౮

చ॥ మునివర! యాజి వల్వలుఁడు మూర్ఖులె నట్టి కునందనుండు డ
మ్మనెఁ దదుపాస్యదేవుఁడు దయాళుఁడు రుద్రుఁడు వచ్చి సాయమున్
బొనరుపకుండె నెందులకు? బూర్తిసవంబెలులయ్యె నెట్లు? మో
చనమును బొందె యజ్ఞహరి సంగతిఁ జెప్పమ సకృమంబుగా 23౯

తే॥ అద్వి విని గర్గఁడిట్లనె నాలమందు వల్వలుఁడు సొమ్మసిల వానిపట్టిగిట్ట
సురమునిప్రేరితుండయి శూలి భక్తవత్సలతగ్లి యత్యంత పౌరుషమున

—॥ శివుండు నారదప్రేరితుండై యుద్ధరంగమున కేతెంచుట ॥—

సీ॥ కపిల జటాజూటఘటితబాలద్విజరాజువిద్యుదులతో రాజిలంగ
బంచాగ్నులనుబోలి పంచవక్త్రంబులు పంచదశాక్షులకొ బరగుచుండ
సమయోచితక్రియా చతురతాభ్రాజిత దశదివ్యబాహువుల్ దనరుచుండ
పట్టినపరిఘోరు బాణకృపాణమారణపరికరములు భ్రాజిలంగ

తే॥ ముండ సర్పహారంబులు మొనసేయాడ సింహచర్మాంబరంబును జెలఁగుచుండఁ
బ్రమధగణములు రా శూలి భస్మలిప్తగాత్రుండై నంది నెక్కుచుఁగదలె ననికీ

శా॥ కైలాసంబుననుండి కోటిరవి సంకాశుండు కోలాహలం
డాలమ్మున్ బొనరింపవచ్చుటను రక్షియేదవామర్తులున్
వ్యాలోలాత్మఁగనందొడంగిరిల యల్లల్లాడె గోలాహలం
బాకీఢంబుగనయ్యె వల్వలబలం బానందమొందెన్ జమీ! 2౪౦

క॥ ఏఁడీ! యా యనిరుద్ధుం డేఁడీ! యల సునందనుండు నేరీ! రాచే!
జాడించెద నోడించెదఁ బీడించెద భక్తుల కభివృద్ధినిగూర్పన్ 2౪౧

తే॥ బ్రహ్మ, విష్ణు, వేనును మాకు భక్తులైనవారి వైరులదునుమాడి వగవుమాన్వి
సౌఖ్యములఁగూర్చి రక్షింప సంతతంబు గంకణముగట్టికొంటిమి గాన నిపుడు

మ॥ అనిరుద్ధుఁ డెగటాల్చి కృష్ణసుతు నిర్మాణంబుబాంధించి త
దనసేనానులఁ గూల్చి తదధికశస్త్రస్యందచాశ్నోత్కరం
బును మాయించి మదీయ వల్క్యులనకే పూర్తికో జయశ్రీని గా
ర్తును వైరివ్రజకంఠలుంకనకృత్తిప్రాప్త్యైకహలుండై ౨౪౬

తే॥ భైరవాఖ్యుండు మారకుమారుతోడ, సంచయుఁ బునందనునితోడ, స్కందబలియు
సాంబుతో, వీరభద్రుండు సామానుడగుగమనితో, భృంగి ఛానుతోఁగదనమాడ

శా॥ భూతపేతపిశాచరాక్షసగణహోద్రాచకూష్మాండక
వాతంబుల్ యదువీర సైన్యబలసంపత్తిక్ హరింబాంధు ద
ద్భూతేశాజ్ఞను హేతులక గానుచుఁ దోడ్తోడోయి తిద్దానవా
రాతిశ్రేణిశిరంబులక నటుకఁ బ్రాసించించె జృంభించుచుక. ౨౪౭

ఉ॥ పుత్రులతోడ నెత్తురును బాజలునిండఁగఁ గొన్నిసూతముల్
జుట్టునఁ ద్రావెఁ గొన్ని పెడచూపులతో వికటాట్టహాసముల్
వెట్టిగఁజేసెఁ గొన్ని పలవించె హసించెను బాడె నాడె వే
యజ్జుల ముండమాలలిడె యూదవులుక బహుకైత్తిరామ్ముచుక. ౨౪౮

మ॥ హరిపుత్రుండగు దీప్తిమంతుండు స్వకీయంబైన సైన్యంబుల్
పరసైన్యంబున ధ్వంసమాటఁ గని దుర్వారప్రతిఘటంతో
ఖరబాణంబుల భూతదైత్యబలముక గారించి ఖండించె సం
ఖరముక జెందఁగ యాదవధ్వజనియుక వైరుల్ వగఁగబొందఁగాక. ౨౪౯

వ॥ కాలాంతకునితనయుండగు భైరవుండు పోరాడుట మాని భీరుత్వంబున
బాణిపోయెడి తమ భూతప్రేతపిశాచ కూష్మాండవినాయక బ్రహ్మరాక్షస ప్రమథ
గణాదులనుగాంచి మండిపడి వివిధతీక్ష్ణాయధంబులను ధరించి శ్వానారూఢుండై
దండధరునిమాడ్కి రణరంగంబునకేతెంచి నిలువ యాదవవీరు లా భయంకర భైరవ
మూర్తినిగాంచి యెదిరింపఁజాలమనియెంచి మిన్నకుండుట ననిరుద్ధుండు చూచి
క్రూరనారాచంబుల నతనిపైఁ బజపె. అంత నతండును నానాస్త్రశస్త్రంబుల
పైఁబ్రయోగించినను నిష్ఫలంబగుట తన ముఖంబునుండి మాయానలంబు సృజించె.
అద్దాన నల్లడలందున్న యరిహరిశురగర్భరక్షిపదాతివర్గంబు దగులఁబడదొడంగుటచే
నయ్యాదవులు శ్రీకృష్ణుని స్మరించుచుఁ బాఠిపోవుట మారకుమారుండు గని మండి
పడి పర్జన్యస్త్రంబు వేసి మాయానలంబును జల్లాల్చి సుఖంబు గూర్చె. భైరవుండును
రోషరూపితి రక్తాయతనేత్రుండై నలిగిన ప్తలోకంబులు ప్రతిధ్వనింప దిక్కురి ధరణీ
మండలంబు సంపదించ నొక బౌద్ధునితప్పెట్టి సర్పాస్త్రంబును విడిచె. రణికోవిదుం
డు శంబరారిపుత్రుండను ప్రతిగా జృంభకాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించి భైరవుని
మూర్ఛితుండేయ మృత్యుంజయుండు గని కనలి నిజవృషభంబును మదనతనయుని
మీదకుం ద్రోతె. అదియు మదోన్మత్తంబై ముందునెనుకలు విచారించక సూది

మొనలవలెఁదేలిన శృంగంబులతో నభంగురంబుగా శృంగంబులతోఁ గ్రుమ్ముచుఁ
బడమ్ములతోఁ దొక్కుచు దంతంబులతోఁ గొఱకుచు విచ్చలవిడిగా విహరింపం
దొడంగె. ఆ వృషభశృంగదారుణఘాతంబున శ్రీకృష్ణునిదనుండగు సునందనుండు
పంచత్వముఁ బొందె. దర్పకసుతఁ డతిదర్పంబున వచ్చి ప్రతిఘటింపఁబోవుతఱి
ముందున్న మృతుండగు సునందునిగాంచి శోకపరీతమనస్కుఁడౌట గాలాంతకుండు
గాంచి — రుద్రుండు ఆనిరుద్ధాదులను యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట — ౨౫౨

ఉ॥ పోటరి ! వీరయోగ్యకృతిఁ బూర్తిగఁజేసి రణాంగణంబునం
దోటమిఁజెంది స్వర్గమును నొందు సునందనుగూర్చి కుందుటల్
వాటమె ? సాటివారి నగుబాటుకు లోకువగావె ? యింక ని
చోటనె చావఁబోవు యదుశూరులఁ బోవుము ! చేవ యున్నచో ౨౫౩

తే॥ కడకు నీ ప్రాణమైనను గాచికొమ్మ ! యిద్ది దగుఁగాని యన్యథా యెంచవలద
టంచు వచియింప ననిరుద్ధుఁ డాద విడిచి పంచబాణంబులఁ పేసే భవునిపైన

తే॥ అంత ముక్కంటి కంటున నంగజనుతు చాపమునుద్రుంప నాతండు శౌర్యమెచ్చ
గఱకుశరములఁబఱపె నీ కరణిఁ ద్రిదినములు పరస్పరమున్ వారు పోరిరార్య !

చ॥ తిరిగి శివుండు రాద్రమునఁ దీక్షితరత్రిశిఖాత్రిశూలమున్
మరునికుమారుపై వినరె మండుచు నయ్యది వాని యేనుఁగున్
నరికి తదీయవక్షమును నాటుచు మూర్ఛితుఁజేసె యాదపుల్
పరుగిడి రార్చిరేడ్చి రలపంకజనాభు స్మరించి రంతటన్. ౨౫౬

చ॥ క్రమముగ నీ రొడక వినిన కంజదళాక్షతనూజసాంబుఁ డా
లము నొనరించు స్కందు విడి లాఁచి శివున్ మును మూర్ఛితానిరు
ద్ధ మొగముఁజూచి భేదపడి ధూర్జటి ! పాడియె దైత్యరక్షణం
బమితముగా నొనర్చుట ? యహా ! హరిభక్తుఁడవైన నీకునున్. ౨౫౭

చ॥ వరపరమప్రమాణవిధివర్ధిత వేదపురాణశాస్త్రసూ
త్రరమణసార్థకార్థ బహుధర్మసుకర్మఫలగ్రహీత శ్రీ
హరియె శరణ్యుఁ డంచనెడి యక్షరనూక్తి యబద్ధమయ్యె నో
హర ! భవదీయచర్యఁ దగునా ? హరిభక్తుఁడవైన నీకునున్. ౨౫౮

చ॥ అనఁగ మృదుండు సాంబ ! చరితార్థుడవయ్య ! సురాసురాభివ
స్తననుతిసాత్రమాధపుండె నా ప్రభువైన ద్వదుక్తి యుక్తమై
న నిటఁ గునందనుండు మరణంబునుజెందుట వల్దులుండు మా
ర్చనుబడియుట భక్తతతిరక్షకుఁ దోడ్పడవచ్చితిన్ జమీ ! ౨౫౯

తే॥ సత్యమియ్యది కయ్యంబు సలుపుమనిన సాంబుఁ డాగ్రహోదగ్రుండై శాతబాణ
ములను వేయంగ శంభుండు పుష్పనిహత మత్తకరివోలె గలఁగక మరలఁ గినుక

ఉ॥ సాంబునిమీఁద నంబుల వెసన్ విసరెన్ హరిపుత్రకుండు త
తాంబునిపైని నంబకవితానము వేసెను దేవతల్ విచి
త్రంబుగఁ జూచుచుండ నిటు తచ్చివనాంబుల కాహవంబు ఘో
రంబుగ నయ్యె నంబర ధరాస్థలు లోతులమొందుచుండగా ౨౬౦

తే॥ మరియు యీదవుల్ తోచక మాటలేక “అన్యథా శరణం నాస్తి అర్హతమ్
కా! త్వమేవ శరణం”మని కమలనాభఁ గృష్ణుని స్మరింపఁగొని పొయితి ౨౬౧

సీ॥ వనజసులోచన ఘనకనకాంబర శోభనశ్చంద్రియా సంభాషణంబు
మకుటకుండలహార మాణవికాంగులీయక కాస్తుభాదిభూషాంచితుండు
నవనీరదశ్యామ నవరవికోటిభాస్కరకోటి శాంకర్యసంయుతుండు
కౌమోదకీనందకరధాంగశంఖకోదండ ప్రభృతిమస్తుమంజీతుండు

తే॥ నైన శ్రీకృష్ణుఁ డాత్మీయమీదవబల నీచదశఁగాంచి జవగత్సనిభృతతురగ
కలిత రథమును నూతుండు గాలిగతిని ద్రోల నాలంబునకుఁజేరె దోడ్పడంగ

ఉ॥ యీదవులంద తారహిని నాదుకొనం జనుదెంచివట్టి యీ
శ్రీదయితున్ గనుంగొనుచుఁ జెంది రమందముదంబు నాంబుడున్
మోదముతో ధనుస్సు విడి మ్రొక్కెను రుద్రుఁడు భీతినిన్ ద్రిశూ
లాదుల విడి కృష్ణచరణాబ్జములన్ బడి పల్కె నిట్టులన్. ౨౬౨

క॥ తొలగింపుము! దురహంకృతి కలిగింపుము! భూతదయను గరుణాభరణా!
వెలిగింపుము! వైరాగ్యము తలఁగింపుము! భవనముద్రతఱినుండి హరీ! ౨౬౩

క॥ గంగామరందపరిమళ సంగత నారాయణాంఘ్రిజలజములకు నే
భంగతఁగూర్చెడు భవరుజభంగముజేయంగఁజేతు బహువందనముల్. ౨౬౪

తే॥ చటులభేదము పోయినప్పటికిఁగూడ నేను నీవాడ నావాడ వీవుగావె
యరల వీచి సాముద్రమె యగునుగాని యద్ది సంద్రిము గానేర దబ్బనాభ!

ఉ॥ లేదు ధనవ్రసక్తియును లే దినుమంతయు ధర్మబుద్ధియున్
లే దలకామభోగముల లిప్సయుఁ బ్రాక్తనకర్మరీతిగాఁ
గాఁదగునేదొ గాఁగలదు గావున గల్గుత సంతతంబు నీ
పాదసరోజయుగ్మగతభక్తి; యిదేగద ప్రార్థ్య మో వ్రభూ! ౨౬౫

చ॥ ఎది నీపూజ్యపదారవిందయుగళంబే గొల్చు భాగ్యంబొ? య
య్యదియే చక్కనిమూర్త మాదివమె భవ్యంబైన వారంబు న
య్యదె తారాబల శీతభానుబల విద్యాదైవసంపన్నమం
చెదలో నమ్మితిఁ గావవే కరుణతోఁ గృష్ణా! జగద్రక్షణా! ౨౬౬

చ॥ శరణు నొసర్తు నీ చరణసారసయుగ్మము దివ్యమున్ జరా
చరనిచయోపజీవ్య మురుసంస్మృతి దుఃఖహరంబు దానకో
ధురకరుణాకటాక్షములతో నను దీనుని జేరఁదీయుచున్
సరగున మోక్షమొందుటకు సల్పుమ ! నాధుమునీంద్రకల్పమా ! 22౦

క॥ నగభివనుజ ! దనుజాంతక ! నగతిలకోద్ధరణ దత్త ! నగరిపువాహా !
నగయుగళాపవిమోచన ! నగజాపతిపూజ్యపాద ? నతితతు లివిగో ! 22౧

తే॥ ఇట్లు నుతియించు శంకరుఁ గృష్ణుఁడు గని నాసుతుం డేమిచేసె రణస్థలమున
కేల వచ్చితి నా సుతుం డేలవచ్చె నేల మూర్ఛిలై ననిరుద్ధుఁ డెఱుంగఁజెప్పుమ !

క : అంత శివుఁడు త్రిప లక్ష్మీకాంతా ! భక్తులను గావఁగా వచ్చి యిటుల్
పంతముతో మునువెనుకలు సుంతయుఁ గనకుండఁజేసి ట్నోభనుగంటిక. 222

చ॥ అనఁగఁ గృపాభుఁడైన హరి యట్లయినన్ సరి; నీకు నాకు నే
మనుజుఁడు తారతమ్యమును మార్భ్యమునన్ రిచియించునో యతం
డు సరికమొందుఁ గావున నిటుల్ వగఁగూడదు నీ జనుండె నా
జనుండెటె నీకుఁగూడ నగు శంకర ! మానుమ ! జంకుకొంకులక. 22౪

చ॥ అని యిటులన్ వృషధ్వజుని నా శ్వసితున్ బచరించి మూర్ఛితున్
మనుమని లేపి, చచ్చినకుమారు నునందను దిద్ది జీవితున్
బాసరించి యాదవధ్వజుని బ్రోచిన శ్రీహరిమోదఁ బూలవా
నను గురియంగ వేల్పులు; ప్రణామశతంబులు సల్పి రందఱున్. 22౫

తే॥ అంత సొమ్మసిలిన వల్వలాసురుండు
శివునిచే నుత్థితుండయి శ్రీరమేశు
మహిమ విని కిస్క నిడి తిర్గి మఖహయంబు
కరదయుతముగ నిడె భక్తిఁ గారి జనకు 22౬

చ॥ అల హరి పుత్రపౌత్రయుతుడై హయముంగొని సేతుమార్గపు
స్వలనునఁ బశ్చిమాశఁజనెఁ భర్గుఁడు రాజ్యమునందుఁ దిద్ది వ
ల్వలదనుజేందు నిల్చి గణభైరవభూతవినాయకాదులన్
గలియుచు స్త్రీయరాజత నగంబునకేగె ననంతరంబునన్. 22౭

—* శ్రీకృష్ణుఁడు అనిరుదాది సహితంబుగా గోకులంబునకరుగుట —

చ॥ యాదవయోధబలంబు ప్రభుత్వచామరాదివిభూషితంబగు యజ్ఞహయంబు
శ్రీకృష్ణునిచే విడువంబడి నానారాష్ట్రములలోఁ బ్రవేశించి సంచరించె. కాని తత్రత్స్య
లగు వీరులెవ్వరుగూడ తురంగంబునుబట్టి యోడినట్టి వల్వలాసురుని గతి విని
బంధింప సాహసింపఁజాలకుండిరి. ఇట్లొక నెలవర కా హయంబు యధేచ్ఛగా విహ
రించి ప్రజమండలమున కరుదెంచి యమునానదిని దాటి బృహదావనంబందలి యొక
తమాలనృక్షముక్రింద ఘాసంబును మెనపుచు హాయిగా నుండె. అచట గోవుల

మేపుచునున్న గోపబాలకు లాహయంబుకడకు వచ్చి కరతావళంబులఁ జేయు చుండుట శ్రీదాముండు నెడి గోపబాలకుండు గని గోపావళంబును మెడకుఁగట్టి త్రోలు కొనుచు నందుని సమీపమున కేగుచెంచె. నందుండును దాని ముఖవత్తమందలి విషయంబును నందటికి వినిపించి యమితావళంబుఁ బొంది యగ్రసేనవేషేతంబగు నిద్దానివెంట నా మునిరునుమనిఁ దక్కుంగల మిశ్రులనుఁగాంచి కలసికొను భాగ్యం బబ్బుగలదనియెంచి గోపకులతోఁగూడి పోయి యశోదకుఁగూడ నీ శుభవార్త విని పించి యత్యుత్సాహంబుతో నూరివెలుపలికిఁ బోయి నిరీక్షించుచుండె. ఇంతలో హయమువెంట వచ్చు భోజ వృష్ట్యంధకాది చూడవలెకులు మార్గమధ్యమందుఁ గల మిథిలాయోధ్యా బర్హిష్మతీ కాన్యకజ్ఞా గోకులామలమిఁదామగా యమునానదిదరికిఁ జనుదెంచి కేకననివాసంబైన మధురాపురిని గని బృందావనంబునకు శ్రీకృష్ణునిమేతం బుగా నేతెంచె. సమస్తాలంకారంబులతో నలంకరింపఁబడిన గజేంద్రిమును బురస్కరించుకొని గోపాలకులు వెంబడింప నర్హముంగళవాక్యంబులు మోగుచుండ జయ జయధ్వనులు మిన్నుముట్ట నెరువవచ్చెడి నందరాజును, నుద్భవాది చూడపులందఱు విక్షించి హర్షించి నమస్కరించిరి. ఇట్టివట్టుననే నందుండు తన దక్షిణాంగంబదరుట నెఱింగి, ఆహా! యీ దినమున నా ప్రియపుత్రుని శ్రీకృష్ణుని గనుబాకఁ గాంచు నదృష్టం బబ్బునా? అబ్బినచో నలంకృత లక్షగోవులను బ్రాహ్మణుల కొసంగెదను. ఈ యుత్తమశకునంబు రిత్తవోవునే యనుకొనునంతలో వ్రజనాసులగు గోపాలకుల వలన శ్రీకృష్ణునిరాక నాలించి విరహవిప్లుతుండె

౭౭౯

ఉ॥ ఏమిర! కృష్ణ! వచ్చితివె? యేడ్చెడి నన్దనకుంట పాడియే?
యేమెయి నెందుఁజేరితివా? యిచ్చట కీవాకసారి రమ్మారా!
నామనసారఁ గాఁగిలిడిఁ బ్రీతినిగూర్పఁగ వచ్చితయ్య! యో
తామరసాక్ష! యో తనయ! తాళఁగలేనిక మద్దుఁ బెట్టుమా!

౭౮౦

చ॥ అనఁ బితృవత్సలుండయిన యంబుజనేత్రుండు తేరు డిగ్గి వే
తనకయి యిట్లటుల్ తిరుగు తండ్రీపదంబులవ్రాలి తప్పలన్
నెనరునఁ ద్రోసిచూడుమని నిర్మలభక్తిని వేడ నాతఁడున్
గనుఁగన మోదబాష్పములఁ గార్చె ననంతరమందుఁ గృష్ణుండున్.

౭౮౦

సీ॥ శ్రీదామముఖులైన చెలుల యోగక్షేమ కథలను బృచ్చించి కౌగిలించి
తనకై నిరీక్షించు తల్లి యశోదను గని భక్తి మౌక్తి దీవనలఁబొంది
నందనన్నందోపనంద పద్మపభానుగోపగోపీస్థితిఁగూడ నరసి
తను జూడవచ్చిన జనసమూహంబును సతిశయప్రీతితో నాదరించి

తే॥ ప్రణయవిప్లుతరాధికా ప్రార్థితుండయి సకలనుమలతాఫలతరు సంభరితము
శీతలము సేత్రపర్వమ్ము జిత్రతరమ్మునైన మేఘుచుందిరమున కరుగుచెంచె.

చ॥ హరి చనుదెంచుటకా విని నిజాళిమఖంబున నర్హుపాద్యముల్
త్విరగతినిచ్చి దివ్యమణిభాసురపీఠమొసంగి భక్తితోఁ
గరములమోడ్చి యా మధురకాదినమం దటుపోతివే! యిటుల్
మరతువె మమ్ము? నీవనులు మంచివె యెంచవె విశ్వమోహనా! ౭౮౭

తే॥ అంతః గృష్ణుఁడు రాధరో! వంతవిడుపు మెచట నీవుందు వచటనే యేవసెంత
నెచట నేనుందు వచటనే యీవుగలవు నాకు నీకు భేదములేదు నలుసుగూడ

తే॥ కొలఁది దినములలోపల గోడగమున కరిగి సుఖములఁ బూర్తిగా నందఁగలము
మనకుఁ దనువులు వేర్వేరు దనరుఁగాని తేజమొక్కటియే సుమ్మి! దివ్యచరిత!

క॥ ఆవల రాధిక యలరుచు శ్రీవిభుతోఁ జెలులఁగూడి శ్రేష్ఠంబగు బృం
దావని రాసములొనరువ నే వేడుచునుంటిననఁగఁ గృష్ణుఁడు తమితోఁ

సీ॥ ఉత్తమాంగమునకా మహాజ్వలమణిచు మమకుటసింహంబులు మలయుచుండ
సుందరాస్యంబున సురభీకృతింబైన కస్తూరిచేర్చుక్క గ్రాలుచుండ
కమనీయగళమునఁ గౌస్తుభమణిదివ్యతారహారాదులు దనరుచుండ
శ్రోత్రంబులందున సూర్యకోటివృభాభరితకుండలములు బరగుచుండ

తే॥ నురమునందున శ్రీవత్సమొప్పుచుండ గరములకా గంకణాదులు వజ్రలుచుండ
గటినిఁ గనకాంబరంబులు గప్పియుండ బదములన్ నూపురాదులు భాసిలంగ

చ॥ సురభులు మేఁతమాని వినుచున్ గనుచుండఁగ వేతలెల్ల ద
గ్గరకరుదెంచి చుట్టగఁ బిశ్యముఖాండజసన్వనంబు వి
స్మరణముజేయు నైకవిధ మంగళగీతులఁ గుంచితాంఘ్రియై
మరలినిబాడి రాసము లమోఘముగా నొనరించె రాధతో ౭౮౭

చ॥ హరి యటు మార్గశీర్షమున నా యమనాతటమందు రాధికా
తరుణిని వేతలకా గలిసి తన్నిఘటింపగజేసి రాసముల్
మరి యట అష్టసుశ్రిములు మారకుమాముఖాదియాదవుల్
హరువుగ నుండి రాపివప నందఱు పైనమొనర్ప నెంచుటకా ౭౮౮

చ॥ వినిన యశోదపుత్రీకుని వీడుటకోర్వక ముద్దుకృష్ణ! యీ
నను విడిపోవనెంచితివె? నా బ్రతుకెట్లెక్కఁ దెల్లవారునో?
నను విడనాడఁగూడదన నందఱుఁడన్ నతిసల్పి యమ్మరో!
వనటను మానుమా! త్వరగ వచ్చెద నిత్యము జూతువీ ననుకా. ౭౮౯

చ॥ తను విడలేక చింతిలెడి తండ్రికి మ్రొక్కుచు నూఱడించి రా
ధ నఖలగోపగోపికలఁ దప్పక క్రమ్మటి వత్తనంచు సా
త్వనమొనరించి చైత్రమున ద్వారకలో నగు రాజసూయమున్
గనఁ జనుదెంచ మిమ్మును వినమృతఁ బిల్చెద నందుఁ జూచెదన్. ౭౯౦

ఉ॥ ఈరహిఁజెప్పి యజ్ఞగొని శృష్టము యజ్ఞహయంబు గొంచు నా
మారనుతాదియు క్షండయు మంగళవాన్యములొప్పఁ జెనమై
నూరనుతానదిన్ గడిచి కౌరవమేతియు నుండెంచు కౌ
కౌరవరాజధానికరుగక సరుకట్టె యదునహత్తమా ! ౭౯౦

—॥ దుర్యోధనుండు యజ్ఞశ్వంబును బట్టుకొనుట. ॥—

చ॥ అపుడె నుయోధనుండు మృగయాశ్రము పోవుచుఁ దోవలోన య
జ్ఞపు హయరాజముకగని వెనకగొని దాని మొగంబునందునన్
రెవరెవలాడు గమ్మంగల వృత్తమెఱుంగుచుఁ బొరుషులు
స్వపురికిఁజేర్చి కట్టుమని చారునితోడుతఁ బంపి యిట్లనెన్. ౭౯౧

తే॥ ఔర! యాదవు లెంతటివారలైరి రాజసూయంబునందుఁ బరాజితులయి
చనుట మరచిరె? యెట్టియాననముతోడ నిచట కెటువచ్చుచుండిరో హ్రీదవిడిచి

క॥ కానీ యెట్టులవత్తురొ రానీ! హతమార్చివివతు రణరంగమునన్
నే నీ యాదవసంగతి పోనీ యని యూరకుంట పొరపాటయ్యెన్. ౭౯౨

తే॥ అని దళాక్షాహిణీసేన నమరఁజేసి దోణ భీష్మ కర్ణాదికూలను ధృతిని
రక్షకులుగ నొనర్చుచు రణమునల్ప సర్వసన్నద్ధుడై యుండె జనకరాజ !

తే॥ యజ్ఞతురగంబువెంబడి నరుగుదెంచు సాంబముఖ యమనీరులు సరిగఁ జూచి
కరిపురంబునఁ గౌరవుల్ కట్టుటఁగని తోకఁద్రొక్కిన నలత్రాచువీకలేచి

చ॥ సరసురవందితాచ్యుతుఁ బ్రణామములందెడి యుగ్రసేనభూ
వరు నొక రాజరాజుగ లవంబు గణింపము పన్నుగట్ట మట్టి య
ధ్వరహరి వీడ మాజి మిము బాణసుమంబుల గౌరవింతుమం
చటిముటి వాగు కౌరవచయంబు జయించుచు మించఁగావలెన్. ౭౯౩

క॥ అని తనువారిని రేపుచు ననికిన్ జనుడెంచి కౌరవారణ్యమునన్
ఘనదావమువలె జొరఁబడి మునువెనుకలు గనక నాశమునుజేసి రిటుల్.

క॥ వారికి వీరికి హూరాహూరిగఁ బోరయ్యె యాదవోద్భటశిఖులన్
రాజాజునైన్యమోషుటఁ జేరిపురికిఁగాలిసడకఁ జెందుచుభీతిన్. ౭౯౪

—॥ { ధృతరాష్ట్రు) నాదేశంబున దుర్యోధనాదులు సబహుమానముగా }
యజ్ఞశ్వంబు సమర్పించి, శ్రీకృష్ణునిఁ బ్రార్థించుట. ॥—

చ॥ గురు కృప కర్ణ భీష్ములును గొంకక తద్ధృతరాష్ట్రుపాలి కే
డైఱఁజని యాదవధ్వజనిదిగ్విజయాత్మపరాజయంబులన్
హరి, సుతపాత్రసంయుతుడై నై చనుడెంచుటఁజెప్పి చక్కఁగా
నొరిగలొనర్చెఁ బిమ్మట నుయోధనుతండి) వచించె నిట్టులక. ౮౦౦

తే॥ హరి, శతాక్షాహిణీయు క్షుడగుచువచ్చె యాదవులకు జయంబుబై నాత్మసైన్య
మోడ నిత్తటి నేనేమియొనరువవలె శాంతి యోజించి చెప్పండి! సభ్యులార!

తే॥ విదవ ధర్మసీతిజ్ఞుడు విదురవిబుధుఁ
డగ్రజా! దేవదేవుడౌ హరియె వచ్చి
నపుడు మాటుమాటాడక హయమొసంగి
మ్రొక్కుమా! పోరుఁ గూడదు ముప్పుఁదెచ్చు. ౮౦౨

తే॥ వెనుక మన హస్తినాపురిఁ ఘనహలమున
లాగి యొకసారి గంగఁగల్పంగఁబూని
నట్టి బలరాముతమ్ముఁ డీ యచ్యుతుఁడని
తెలిసికొని సంచరింపుమా! ధీరవర్య! ౮౦౩

మ॥ ధృతరాష్ట్రం డనుజోక్తి దేశకాలవిహితంబే యంచు యోజించి స
న్మతితోఁ గౌరవులార! యజ్ఞహయముఁ మార్కాటలేకుండ శ్రీ
పతికిఁ భక్తి నొసంగి మ్రొక్కుడనుచుఁ బల్కంగఁ గౌరవ్యసం
తతి రాజాజ్ఞను నొడలఁగొని ప్రశాంతింబొంది నిర్వైరులై ౮౦౪

చ॥ సుమధులచందనాక్షత సుశోభిత నైకవిధాంబరంబులన్
విమలవిభూషణంబులను బెక్కిఁటిఁగైకొని రామకృష్ణనా
మములను జీటిమాటికి సమంజసఫక్కి వచించుచుఁ సవా
శ్వమిళితులై తదచ్యుతునిపాలికిఁ బోయిరి పాదచారులై ౮౦౫

ఉ॥ కాని యదూర్ధ్వతుల్ గనలి కౌరవులన్ దెగటార్ప హేతిసం
తానముఁగొంచెమొగ్గన ద్రుతంబుగ వారలు వీరులార! యా
శ్రీ నలినాక్షుదర్శనముఁ జేయఁగవచ్చితి మంతెగాని మీ
తో ననిజేయుమానసముతో నరుదెంచఁగలేదు నమ్ముండి! ౮౦౬

ఉ॥ యాదవులంద తా కురుజనావళివాక్యము లాలకించి స
మ్మోదముతో ధృతాయుధసమూహము భూమినిబెట్టి వేగ దా
మోదరు నాజ్ఞఁగైకొనుచుఁ బొండనిచెప్ప సరేయటంచు వా
రా దనుజాంతకుఁ గనుచు నొడలమ్రొక్కుచుఁ బల్కిరిట్టులన్. ౮౦౭

క॥ తెలిసెను మీ పృథిభాదులు తొలఁగెను మా యెదలనున్న దోషచయంబుల్
కలిగెను జ్ఞానోదయమును నలుగక యీ హయముఁగొనుమ యాదృతిఁగనుమా!

తే॥ కలశభవుఁడును బ్రణమిల్లి కమలనేత్ర! తెలిసి తెలియక చేసిన కలుషములను
గరుణ మన్నించి ప్రాపుమా! కౌరవులను శరణుఁబొందిన నన్నును సాకుమయ్య!

ఉ॥ దాసజనావనాభిరత తామరసాత! త్వచీయదాస త
ద్దాస తచీయదాస పదదాసులకున్ నను దానుఁజేసి నీ
వాసముఁజేర్చి నిన్నుగనుభాగ్యము నాకు ఘటించి నీదు నా
వాసముఁగూర్పు మెల్లపు ఉపారకృపన్ జగదేశమోహనా! ౮౧౦

తే॥ అవలఁ గర్ణుడు మ్రొక్కి యిట్లఁజనుటించె
భక్తరక్షణకొఱకు ద్రవ్యంబు స్వసతి
కొఱకు యావనంబును స్వామికొలుపుకొఱకు
ననువులు గతింపఁ దుది నీవె యమరవలయు ౮౧౧

తే॥ అంత భూరిశ్రవుండును ననియె నిట్లు
లభయవరద! యనన్యదుర్లభము దుఃఖ
హరము భవతరణంబును నఘహరమగు
భక్తి నొసఁగి రక్షింపుమా! పరమకరుణ ౮౧౨

ప॥ పిమ్మట సుయోధనుం డిట్లనియె. ౮౧౩

చ॥ ఎఱుఁగుదు ధర్మమార్గము ప్రవృత్తిఁజరించుట వేదధర్మ మే
నెఱుఁగుదుగాని యయ్యది నివృత్తి నసంభవమయ్యెఁ బూర్తిగా
నరయఁగ యంత్రమేను మరి యంత్రవి నీ వటుగాన నీవెటుల్
తరిమిన నట్లుపోయెదను దప్పినుమంతయు లేదు నాయెడఁ. ౮౧౪

ప॥ భీష్మాచార్యుం డిట్లు ప్రస్తుతించె. ౮౧౫

తే॥ నరసమూహాదైత్యాదిత్యశరణములకు నఖిలవిధ భవదుఃఖసంహరణములకు
నరుణకోమల శ్రీకృష్ణ చరణములకు నలఘుతరభక్తితోడ నంజలి ఘటించు
ప॥ విదురుం డిట్లు స్తుతించె. ౮౧౬

తే॥ వేదరాశ్యగమ్యుండును విశ్వమయుండు సచ్చిదానందరూపుండు సర్వసాక్షి
యార్తరక్షకుండును నగు నచ్యుతుండు జన్మరహితుఁడఁజేసి నన్ సాకుఁగాత !

తే॥ ఈ రహిన్ సంస్తుతించెడి కౌరవులను
హరియుఁ గని కృతార్థులు మీర లెఱుఁగలేక
మియెడన్ దప్పఁజేసిన మా యదువులఁ
గరుణ మన్నింపవలయును సరసులార ! ౮౧౭

క॥ కలహంబు నాప నిచ్చట కలఘుగతిని వచ్చియుంటి యజ్ఞాశ్వంబున్
గలఁగక యొసఁగుఁడి! నవకృతిఁ దిలకింపఁగ రండు! సహనతీసుతహితులై

ఉ॥ అంతట జాహ్నువీతనయుఁ డాత్మబలంబునుగూడి హస్తినా
ప్రాంతముఁజేరెఁ గృష్ణుఁడు సవర్యలఁబొందుచు మాపు న
త్యంతము జెత్రయాత్రకయి యంపుచు ద్వారకకేగె వెంట శ్రీ
కాంతనుతానిరుద్ధయదుకౌరవవీరులు సాగిరోప్రభూ !

౮౨౧

—* యజ్ఞశ్వంబు పాండవుల ద్వైతవనంబున కేగుట. *

చ॥ అటుల విముక్తమైన సవనాశ్వము పెక్కు స్థలంబులందుఁ బ
ర్యటనమొనర్చినప్పటికి నా ధృతరాష్ట్రునిపుత్రు నోటమి
దిటముగ విను నెట్టి రణధీరుఁడుగూడ స్పృశింపకుండ నం
తట నది యట్టి పాండవుల ద్వైతవనంబును జేరె నందునన్.

౮౨౨

ఉ॥ భీముఁడు భీమవిక్రముఁడు భీకరఘోరకురూపయుక్త నా
నామ్మగపాళితోఁ గలిసి నవ్వుచు నాడెడి బాలువోలె భే
లామృతపానమత్తుడయి హర్షముఁబొంది సమతృప్తిసంత
శ్యామమయశ్రివాంచిత సవాశ్వముఁ గన్గొని యబ్బురంబుతో.

౮౨౩

ఉ॥ ఎవ్వఁడు దీని పాలకుఁ డిఁకెవ్వఁడు దీనిని వీడె నేలఁగో
యివ్వనికేగుదెంచె నిది యేమియెఱుంగగరాదు కొంచెమే
నవ్వల నేవివత్తయిన హత్తుత నిత్తడిదప్పకుండ నీ
మన్యపుమాపు నొండొకసమంజసగహ్వరమందుఁ గట్టెదన్

౮౨౪

ఆ॥ అంచు నిశ్చయించి హయమును గైకొనిపోవు భీమసేనుఁ బుష్పసాయ
కాది యాదవులును నాలోకనముజేసి యెవడెవీవు నిలుపు మేగవలదు

౮౨౫

తే॥ అనినవెంటనె వడముడి యాగ్రహించి చేతఁగడఁబట్టి యాదవసేననంత
చితుకఁగొట్టగడంగ నారతివతినుతుఁ డతని బలరూపశక్తుల కబ్రిమంది

క॥ అయ్యా ! మీరెవ రెందుల కియ్యెడఁ జనుదెంచియుంటి రీసవనాశ్వం
జెయ్యెడకుం గొంపోదురొ చయ్యన వచియింపుఁ డేను శౌరిమనుమడన్

—* { అనిరుద్ధుండు ధర్మరాజుచే సమ్మానితుండై వివిధదేశంబులు దిరిగి ఉద్ధవునితోఁ యోజించుట. } *

వ॥ అంత భీముండును శాంతించి, దుర్యోధనుని దుష్టత్వంబున మాకు సం
భవించిన ద్వాదశవర్షారణ్యవాసంబునం దెనిమిదేండ్లు గలిగెను. మరియు నాలుగేండ్లు
శేషించె. ఇదిగాక యొకయే డజాతవాసంబు జేయవలె. ఎప్పుడు మేము తిరిగి నలు
గురిలోనికి వచ్చి బ్రతుకగలవారమో తెలియరాదు. మాయన్న ధర్మజుండు సోదర
సహితంబుగా నిచటికి యోజనదూరంబున నివసించె. అర్జునుం డింద్రునిచే నాహూ

తుండై స్వర్గంబున కేగెనని తన వృత్తాంతంబంతయుం దెప్పి, మాకష్ట సమస్యలను మాధవునకుం దెల్పుమని కోర, నాయుచాకాంతంబు చింతించు ముని నాశ్వాసించి, తన జైత్రయాత్రోదంతంబంతయు నతనికిందెల్పు, మనసేనుమనంతసించి. యనిరుద్ధాదులను నగ్గజునిన్నిధికి దోడ్కొనిపోవ; భక్తిరాజు మంల హస్తించి, కుశల ప్రశ్నాదుల నడిగి, యింద్రనీల హేమాంగరవల్లల సహితంబుగా స్వర్గయాద్యలకు మజ్జన భోజనాద్యుపచారములంజేసి త్రిప్రీతుడై. అనిరుద్ధుం డిచట కొకరాత్రిమాత్రముండి, మరునాటి ప్రభాతంబున హయమును సమర్థావగాఁ గొని రాజసూయంబున కవ్వారినిం బిలిచి యట వీడ్కొని సారస్వతాదిదేశములనుఁజూచిగాని, శ్రీకృష్ణపదారవిద మరందపానమత్తులును, గోపీచందనతులసీమాలోక్ స్వపుండ్రాదిభూలు నగు పౌరులచే వర్ధిల్లుచున్న కౌంతిలపురంబున కరిగి తత్పతియగు చంద్రహాసునిచేఁ గరియెరగరధ రత్నాంబరములతో విశేషముగా సత్కృతంబై యతిని పూర్వచరితం బుద్ధవుని వలన నాలించి, యానందించి, యా చంద్రహాసునకు రత్న హారంబు ఒకూకరించె. అతం డమిత సంతోషముతో రాజ్యనిర్వహణాధికారంబు మంత్రివర్చన కప్పించి, యనిరుద్ధనహాయార్థంబుగా సబలంబుగా బయలుదేరె. అట్లాకరాత్రి యట గడిపిన మరునిశ్చామరుండు హయముననే లేచి సవహయయాదవసహితంబుగాఁ బ్రయాశించి వందలకొలది సుడిగుండములతోడను, నుత్తంగతరంగములతోడను, జెనపెద్దనావలతోడను, మిక్కిలి వడిగాబాటు ప్రవాహంబులతోడను, గూడి దాటకక్యంబుగాని సప్తవతీనదిని గాంచి గజారూఢులై వినోదంబుగాదాటి యజ్ఞహయంబు సింధుసముద్రమధ్యమందున్న నారాయణసరస్సునం దువకంబుద్రావి, విశ్రామించియుండుట గని యచటి కందఱతో నరుదెంచి, భర్మదేవులగు నందలి స్నేచ్ఛులను మనుమాడి, జయించి, యందు జలకంబాడి యుద్ధవున కిట్లనియె.

౮౨౮

అ॥ చైత్రమాసంబందు రాజసూయంబొను ఘాలుణంబు ముగియవచ్చె నిపుడు వ్యవధిలేదు మరియు వాజిగ్రహీతలు చెలగిరేని సరగఁ జెప్పమయ్య! ౮౨౯

ఉ॥ ఈరహింబల్కు నుద్ధవుండు కృష్ణసుతాత్మజ! యట్టిచూరు లీ భారతవర్షమందు మరి స్వర్గమునందున గూడ నెవ్వరున్ లేరని సమ్మమయ్య! యవలీలగ యాదవవాసమైన శృం గారిపు ద్వారకాపురికిఁ గాంక్ష మెయిన్ జనవచ్చునంచ నెక ౮౩౦

చ॥ అనిరుద్ధుండు తదుద్ధవోక్తి విని యజ్ఞశ్వాగ్రముం దద్దియే వినిసింపన్ సకలార్థవిధయము బల్వేగంబుతో ద్వారకన్ ఘన కిష్కింధనుజేరు వాయుసుతు వీరన్ భోవసాగెత్ మరిక వెనుకక సాంబముఖాదులేగుచు మనోవేగంబుతో దానినిన్ ౮౩౧

చ॥ పలువులఁగట్టి తోలుకొని వాహినిమధ్యను నిల్పి యూరివె
ల్పల నిలుచుండి నైకవిధ వాద్యములున్ జయభేరినిస్వనం
బులు చెలరేగ లాస్యము లమోఘముగా జరుగంగ భూమి నం
చలనము జెంద శత్రువులు సాధ్వస మొందగ సాగిరంతటన్

౮౩౨

—† నారదుండు యజ్ఞశ్వంబు బట్టుకొనుమని యింద్రుని బురికొల్పుట. †—

తే॥ కయ్యపుందిండి యను పేరుగాంచియున్న నారదుం డట్టి యుత్సవగౌరవములఁ
గని హుటాహుటి నాకలోకమునకరిగి జిష్ణునకు యజ్ఞవార్తలఁ జెప్పి తమిని

సీ॥ విహితహితాహిత వివరణశాలి బృహస్పతి యుపదేష్టయయ్యె మీకు
నడ్డుపాటులులేక యరిశూరులనుగొట్టు నశనియె యాయుధమయ్యె మీకు
జరయుమృతియులేక శత్రువులను గెల్పు నమరులె యోధులునయ్యె మీకు
రిపువర్గమునకు దుర్భేద్యమై వెలిగెడి యట్టి స్వర్గమె దుర్గమయ్యె మీకు

తే॥ ననురహరకృష్ణుడే తమ్ముడయ్యె మీకు
నట్టి యైరావణమె వాహమయ్యె మీకు
దేనియందెట్టి లోపమున్ గానరాదు
యజ్ఞహయమేల పట్టన్ యమరనాథ!

౮౩౪

తే॥ అంత శత్రుఁ డానవహయ మపహరింప నెంచుచున్ భూతలంబున కేగుదెంచి
కని యదృశ్యుడై మనచేతగాదు గాన వ్యర్థకృషియేల? కృష్ణుతో స్పర్థయేల?

తే॥ అల మహాసముద్రంబుల వలెను జెలగు యాదవుల మహాసేనల కాగజాల
నంచు నాత్మీయులను గూడి యాత్మపురికి తిరిగిచూడక కడువడి నరిగెనంత

—† { అనిరుద్ధుండు తనరాకను ఉగ్రసేనాదులకుఁ దెల్ప } †—
ముందుగా నుద్ధవుని బంపుట.

సీ॥ ఆభరణధ్వజశోభితకలభంబు నందచందములతో ముందునడువ
జయజయనాదముల్ జయభేరులున్ మ్రోయ బ్రాహ్మణాశీస్సులుఁ బ్రబలుచుండ
దివ్యతురంగముల్ భవ్యమాతంగముల్ నవ్యరథంబులు నడుచుచుండ
నరితోటిభీకరశరచాపవరిఘాదినహిత పదాతులు సాగుచుండ

తే॥ చంద్రహాసేంద్రసీలాదినహచరయుతుడైన కార్తిక సాంబాది యాదవేంద్రు
లరుస మొందుచు నధ్వరహయమువెంటఁ జనుచు నుద్ధవున్ బిలిచి యిట్లనియె భూప!

తే॥ ఉద్ధవా! యిచ్చుటకు రెండుయోజనములె ద్వారకాపురి యన్నది దాన నీవు
ముందుగా మన రాకను భూరిసభను జెలఁగు నుగ్రసేనపతికిఁ జెప్పమయ్య!

చ॥ అని యనుపంగ నుద్ధవుడు చూడవలసిన యుగ్రసే
నునకు మహానభ్యాసాలింగనంబొని మొక్కుచుఁ దైత్రీయాత్రియం
దునగల సర్వవార్తలను “తూ, చ”లుఁ దప్పక చెప్పి కృష్ణునిచో
మనసిజ దేవతీపతిని మాన్యులనందఁడఁ గొల్చి సాగిలెన్. ౮౮౯

చ॥ కమలదళౌతు ! నీ కరుణఁ గౌరవ వాంఛవ నల్పలానుభా
ల్యమగధరాజబాణముఖ బాహుబలిష్ఠులుఁ గొంచుఁ గాన్తులన్
దమకడ కేగుదెంచిరిగదా ! యిడ నధ్వరకార్యచూరతా
సములయి చేయఁగావలయు సర్వజగంబులు సన్నతంపఁగాక. ౮౯౦

ఉ॥ ఆవల నుగ్రసేనుడు ముద్దభిని మున్దుచు మాటలేక ల
త్నావృతహారముద్ధవున కాదృశిసచ్చ సనంతంబునక
శ్రీవిభుడున్ తదుద్ధవుని చెంతకుఁజేరుచుఁ గౌగిలించె నా
భూవరుఁ డాజ్ఞ చేసె స్మరపుత్రుని దోడ్కొనిరాగ శౌరికీక ౮౯౧

— శ్రీకృష్ణుండు అనిరుద్ధుని సగౌరవంబుగా ద్వారకకు తోడ్కొనివచ్చుట. —

ఉ॥ పిమ్మట రాజనాజ్ఞఁ బురిపేటలు గోటలు తోటలున్ నిశాం
తమ్ములు సందుగొందులు పతాకలఁ బచ్చనితోరణంబులన్
సొమ్ముల రంగవల్లుల వినూత్నచిరత్నమణిప్రదీప వీ
పమ్ముల వాసితప్రసవవారుల శోభిత నేత్రీపర్వమై ౮౯౨

ఉ॥ మంగళవాద్యముల్ మొఱియ మానినులారతులెత్తుచుండఁ బ
ణ్యాంగనలాడఁ బాడ వసుధామరులున్ శుభవాణిఁబల్క మా
తంగము ముంగలన్ వెలుంగ దర్పకపుత్రు నెదుర్కొనంగ శ్రీ
సంగుడుసాగె స్వీయ గురు సైన్య సతీహితబంధుయుక్తుడై ౮౯౩

ఉ॥ వచ్చెడివారలం గనిన పంచశరాత్మభవుండు తేరునుక
గ్రచ్చఱిడిగ్గి యజ్ఞతురగంబును ముందిడుకొంచు ముందుగా
నచ్చపుబ్బతితో గురులకొడల మొక్కి స్వబంధుబృందముక
నెచ్చలులన్ దమిన్ గనియె నెమ్మిని వారలొనర్ప దీవనల్ ౮౯౪

చ॥ హరి, జనకాగ్రజానుజనుతానుచరప్రియపౌత్రీపాళితో
ధరగల తేడులన్ గెలిచి ధైర్యముతోఁ బాలుపారు కార్షిజ్ఞ
గరివయి నెక్కఁజేసి తమకంబునఁ దోడ్కొనివచ్చుచుండ శం
బర రిపునూతి, నిర్జితులు వైరి నృపాలురుగూడ వెంటరాన్ ౮౯౫

— { అనిగుడ్డుండు ఉగ్రసేనుని సందర్శించి, తనవెంట వచ్చిన రాజులను }
పరిచయము జేయుట.

తే॥ సర్వవిధ సమలంకృత సౌఖ్యదాయకాక్షిపర్వాచ్యుతావాసమైన ద్వార
కాపురంబును వీక్షించి కాంచె ముదము మిగతవారాత్మపురగతిఁ దెగడుకొనిరి

తే॥ అట్టి యమరావతీతుల్యమైన ద్వారకాపురికై బ్రాహ్మణామ్నాయ ఘననినాడ
భాసురము ధృతగంధ ధూమాసిత మసిపత్రసువ్రతయుతయజ్ఞవాటమందు

సీ॥ యదువృష్టిభోజాంధకాది భూపేంద్రుని బురుహూతతుల్యుని బుణ్యపురుషు
దర్శననాసీను దాంతుని శాంతుని మృగచర్మ మృగశృంగ మిళితదేహు
వై శ్వానరార్యనబద్ధసుబుద్ధిని ధూమారోరుణేక్షణు ధూతపాపు
యోగిమునీశ్వరయుక్తుని శక్తుని భార్యాసమేతుని బాహుబలుని

తే॥ నుగ్రసేనుఁ గాంచిన మన్మథోద్భవుండు గజము డిగ్గనక డిగ్గుచుఁ గరయుగంబు
మోడ్చెఁ దక్కినవారలు బుడమిసోక వేరువేరుగ మ్రొక్కిరో వినుతచరిత!

ఉ॥ ఆవల నుగ్రసేనవిభు డందఱుఁ గాంచుచు గారవంబులకై
జేవఱు తీవితేవలకుఁ జేతలకుక దగినట్లుచేసె నా
శ్రీవిభుపాత్రుఁ డట్టి యదుశేఖరునికై గని కేలుమోడ్చి యా
తావుననున్నవారు వివఁ దానిటుచెప్పె విధేయతావిధిఁ ౮౪౯

సీ॥ నీ పదాబ్జములపై నెఱిగ వ్రాలిన యిట్టి యింద్రసీలుని లేవనెత్తుమయ్య!
శరణుగోరిన యనుశాల్య, హేమాంగద, చంద్రహాసవిభుల సాకుమయ్య!
నీకడ కరుదెంచి నిన్ను గొండాడెడి గాంగేయబిందులకై గాంచుమయ్య!
సతము నకొరక్షించు జాంబవతీపుత్రుఁ డైనట్టి సాంబుఁ గాపాడుమయ్య!

తే॥ శివ హతులమయి హరి పునర్జీవితులమునైన నను, నునందను, నిట కచ్యుతకృప
నాగతులగు యాదవులను నన్యవిభుల నందఱును బ్రీతిగాంచి కాపాడుమయ్య!

తే॥ ఇదుగొ నిర్విఘ్నముగ నెల్ల యెడలఁ దిరిగి
తిరిగివచ్చిన యజ్ఞశ్వ మఱుమఱవిడి
కొనుమ! మీరిచ్చినట్టి యీ ఘనకృపాణ
మును గ్రహింపుమ! గరుణతో గనుమ మమ్ము! ౮౫౦

ఉ॥ జాంబవతీసుతధ్వజనిసంయుతుఁడె నెలుగొందుచున్న యా
శంబరవైరిజ్ఞాగని యుషావసుదేవసతీముఖాంగనల్
సంబర మొందిరానగర సౌధములెల్ల దిదృక్షుపంక్తి న
బ్రంబుగ నిండిపోయె మరి బల్కగలాడనె తద్విసోదముల్ ౮౫౧

—॥ ఉగ్రసేనుః శశ్వమేధయాగ మారంభించుచు, ॥—

స॥ అష్టద్వారవిరాజమానంబును, కంఠచిహ్నతపతత్వతాతాభాజమానంబును, వేదపారాయణపరాయణ యాజ్ఞిక బ్రాహ్మణాష్టక భాసురాయమానంబును, సుక్రిస్సృవకుశముగలోఁబాఖలాది నా నా విధ యజ్ఞసంఘారవిభాజమానంబును, సర్వాలంకారాలంకృతంబును, నయనస్వంబును నగు యజ్ఞమంహసమునఁ దమరావతీపురంబందు వెలుంగు శక్తునివలె నుగ్రసేనరాజుని వర్ణించు వెలుంగువొడంగె, శ్రీకృష్ణునిచే నాహూతులైన నందోపనంద వృషభాను స్రవృత్తి గోపకబృందంబును, శ్రీదామాదిమిత్రవ్రాతంబును, యశోదాదిగోకాగణంబును, గోకలంబునుండి యరుదెంచిరి. ఇట్లే హస్తినాపురమునుండి కౌరవయుత్రుండుగు వృతరాష్ట్రుండును, సోదరసహితంబుగా ధర్మరాజును సకుటుంబము నేతెంచిరి, కృష్ణవేషిరుండగు నారదునిచే బిలువంబడిన శకుండు, నేకాదశకుండులు, ద్వాపరాదితృప్తులు, ముగ్ధులు, కిన్నరకింపురుషవిద్యాధరగంధర్వాదులు, విశ్వేదేవులు, సింధునాథుని దేవతలు, దేవపత్నులు యజ్ఞంబును విర్చింప మహానందింబుతో ద్వారకకు వచ్చిరి. కైలాసమునుండి సర్వమంగళాకుటుంబసహితముగా శంకరుండును, సుతలంబు నుండి మయవిభీషణప్రేక్షాదాదిదైత్య దానవవచోబృతులును, ధేనుసహితంబుగా ధేనురూపధారిణియగు ధరాదేవియు, కైలససహితంబుగా మేరు హిమగిరులును, సర్వశ్రీర్థసంయుతంబుగా బుష్కరతీర్థరాజంబును, రత్నయుతంబుగా రితన్నాకరంబులును, నైజభూమియు, స్వసయగు యమునతో యమధర్మరాజును, వివిధవిధంబులగు తమతమ వాహనంబులపై నెక్కి రాజసూయయాగంబును సంవర్చింపవచ్చినవారిని నుగ్రసేనుండాలోకించి, యత్యంతముగా సంతోషించి, యండజకుండగినట్లు శిచిరమందిరారామాదులందు మజ్జనభోజనసంతిసౌకర్యంబులం గావించి, వేదవ్యాసుని, బ్రహ్మను, బకదాల్బ్యమహాముని నాచార్యునిగా, పూర్వనిమంత్రితు లగు మహర్షులను, ఋషిజలనుగా వరించి, యజ్ఞక్రియారంభ తత్పరుండై యుండె. ఇట్టిపట్టున, ౮౩

తే॥ కృష్ణుకోర్కిని ననిరుద్ధుఁ డిందు ధాతృ నిజసురూపములక మూటినిక ధరించి వెలుగ యాదవాదులు బహువిస్మయంబునంది యెండోచల్ గుసగుసలాడుకొనిరి

తే॥ యజ్ఞశాలను బ్రాహ్మణు లననివిభులు వేరువేరుగ దగినట్లు కూరుచుండి రంతి వ్యాసుఁడు గోమతియంబువులను గొనఁ జతుష్పట్టిదంపతుల్ చనగవలయు

స॥ అని యుగ్రసేనవిభు ప్రభృతులంగూర్చి యాదేశించినదే తడవుగాఁ గశ్వ పుండదితితో, నత్రియనసూయతో, వశిష్ఠుండరుంధతితో, ద్రోణాచార్యుండు కృపితో, గృష్ణుండు రుక్మిణితో, బలరాముండు రేవతితో, బ్రద్యుమ్నుండు మాయావతితో, ననిరుద్ధుండుపతితో, నర్జునుండు సుభద్రతో, సాంబుండు లక్ష్మణతో, మరియు హేమాంగదాదులు స్వస్వభార్యాసాకంబుగా బంధవల్లనంబులగొని దేవకీ, రోహిణి,

కుంటి, గాంధారీ, యశోదాది పుణ్యాంగనలను బురస్కరించుకొని సుమశోభితకలశం బులను గైకొని గోమతీ పవిత్రజలంబులను బూరించుకొనివచ్చుట కేగసాగిరి. జగ న్మోహనంబుగా రుక్మిణితో శ్రీకృష్ణుం డగ్రభాగంబున జనుచుండుటఁ గలహప్రియుం డగు నారదుండు వీక్షించి, చక్కని తరుణంబు సంప్రాప్తించినదని సంతసించి, సత్య భామా సదనంబునకు శర వేగంబున జని, యామెచే నభ్యర్చితుండై యభ్యర్చితుండై యిట్లనె.

౮౫౬

♦ నారదుండు సత్యభామాదుల సతులదరిఁజేరి శ్రీకృష్ణునిమీద గొండ్లములఁజెప్పట ♦

శా॥ అమా! కృష్ణుండు రుక్మిణీతరుణితో నాశ్చర్యకృద్రాజసూ
యమ్మం దీదినమందు గోమతిజలం బాదంపతుల్ వెంట మో
దమ్ముఖంబుండుచు నేగుడెంచ శుభవాద్యమ్ముల్ నినాదంప, లో
కమ్మానందముజెంద వచ్చుటలు నా కండ్లారగాఁ గాంచితిన్

౮౫౭

ఉ॥ కాని తదుత్సవంబున జగత్త్రయమోహిని? కృష్ణు స్వా
ధీనమునందు నుంచుకొని దివ్యసుమంబునుగొన్న నీవటన్
నా నయనంబులన్ బడవు న్యాయమె? నీ కవమాన మిట్లు ల
న్నూనముగా ఘటిల్లుటకు నున్నదె హేతువు? దాని చెల్పుమా!

౮౫౮

చ॥ అని యనుసంతలోనె హరి యచ్చటకుఁ జనుడెంచి యో ప్రియా!
నినువిడి రుక్మిణీన్ గలిసి యేనటకున్ జనలేదు భోజనం
బును బోనరింపవచ్చితిని బోయెనురాముండు భార్యతోననన్
విని ముదమందె సత్య; యటుపిమ్మట మానియులేచి భీతితో

౮౫౯

ఉ॥ జాంబవతీ గృహంబుజని సత్యకుఁ జెప్పినయట్లు సర్వస్వ
త్తంబు వచింప, నాసతియుఁ దత్తజెందక నవ్వె లోనిగే
హంబున నంబుజేక్షణుండు హాయిగ నిద్దురబోవుచుండె న
త్యంబును దాచిపెట్టి కలహం బిటుపెట్టకుమయ్య! నారదా!

౮౬౦

చ॥ అది విని మానివర్యుఁ డెదురాడక తృప్తియులేక మిత్రవిం
ద దరికిఁబోయి గోమతియుదంబును గైకొనిరాగ సత్య, భీ
ష్మదుహిత, యల్ల జాంబవతి సారసలోచనుతోడఁ గూడి స
ముద్రదమునఁబోయి రీపు గృహమున్ విడ వెందుల కేగవోసతి!

౮౬౧

ఉ॥ అంతట మిత్రీవింద పరిహాసమొనర్చుచు మానినాథ! యే
కాంత, జగన్మనోహరుని, గంజదళాయతవత్రనేత్రు శ్రీ
కాంతు హరిఁ దృజించి బ్రతుకకగలదే క్షణమేని యాతఁ డే
కాంతమునందు బొత్తు నయగారముగా లలిబుజ్జగించెడిన్

౮౬౨

- తే॥ అంత మునికాంతం పటలేచి యన్జనాధు సతుల యిండ్లకన్నీటికేగి కౌటిసహిత
లగుచు వారలుండుటగాంచి వగచి యేమిచేయరానని క్రోమన్మజుఁ జింతజేసి
- తే॥ వడిని గోపికాగృహములకడకుఁగోయి ముందె కుందుని గనుఁగొని కుండి రాధ
యింటి కేగగ నటగూడఁ గృష్ణుండుంటు గాంచి తప్పించుకొనఁజాల నెంచులోన

—† శ్రీకృష్ణుండు నారదుని ఒట్టికొని హితముజెప్పెట. —†

- చ॥ హరి త్వరలేచి నారదుని హస్తముజేకొని యుండెనిట్ని శా
స్త్రురుచిరరీతిఁ బూజలనుసల్పి ధనామరవర్య! నీవె యి
త్త్రీతీ నెదిచేయనుంటివి? వృథాగ చరింతువు మోహితుండవై
వరుసగ గేహకేహమున బాగుగఁ జూచితి నిన్ను నీగతికే ౮౬౧
- ఉ॥ నేనా యనేకరూపముల నిష్పృహఁజెంద భరింతు నారదా!
నేనె సమస్తదేవతలనేతిను విప్రులు నాకు దేవతల్
గానఁ బరాభవింపను నఖండసుతింబొనరింతు నే జనుల్
క్షోణిసువర్వధిక్రూతికేఁ గొంకిరా వారలె నాన శత్రువుల్ ౮౬౨
- ఉ॥ ఎవ్వరు నాదురూపముగ నెంచుచు బాపల కర్చజేతురో
యవ్వీశు లై హింకంబులగు నన్నిసుఖంబులఁబొంది యుతమం
దవ్విసులో త్రమస్థిని నందుదు రీవు సమేయమాయితో
నొప్పుచు మత్స్యరిక్ దిరిగియుంటివి దీనికిఁ గుండకుండుమా! ౮౬౩
- తే॥ బ్రహ్మశివముఖుల్ నామాయపారి మెఱుగ రనగ వినినట్టి నారదుఁ డచటనుండి
వెడలి ఋత్విక్ సమేతతద్వేదిక దరి కరుగుడెంచి కూర్చుండె మాటాడకుండ

—† శ్రీకృష్ణాదిసతులు గోమతీజలంబులను దీసికొనివచ్చుట. —†

- తే॥ అవలగృష్ణాదివిభులు భైస్యాదిసతులు సరుగుడెంచిరి నకగూడివ్యాసమునియు
గోమతీతీరమును జేరి కుంభములను సలిలదేవతార్చల సల్పి జలమునింపి
- తే॥ అల్ల యనసూయకిచ్చె ననంతరమున రేవతీముఖసతులు హ్నించు చవ్వి
గొంచు లేవనెత్తగ భూరి కుచుమ, నారి భరితమాటను లేవమిసరణిఁగాంచి
- క॥ దొరసానులు దొరలు బరస్పరముగ నగ నివ్వి యెల్లు సవనసలికిన్
శిరములనిడి చేర్తు మొ? యెటుజరుగునో? యేమగునో? యెఱుగఁజాలము లవమేక
- చ॥ అని చింతింపగ రుక్మిణీముఖసరోజాక్షుల్ దమిక్ వారలక్
గని మీరందఱు శ్రీహరిక్ పలఁపుడీ! కష్టఁబునష్టంబులుగ
జనిపోవుగద! యన్న నా సుడతు లాశౌరిక్ మనంబారగ
వినుతుల్ జేసిరి చేర్చుట్టి సవనోర్విక్ దడ్లుటశ్రేణులక్ ౮౬౪

— { బంధు మిత్రుల నాయూ కార్యములందు నిర్వాహకులుగా }
నిర్ణయించి, భార్యాసహితంబుగా యాగంబొనరించుట. } —

స॥ అంత నుగ్రసేనుండు తన యజ్ఞకార్య నిర్వహణమునందుఁ బూర్తిగాఁ దోడ్పడ సంసిద్ధులైయున్న బంధుమిత్రులను గాంచి, సంతసించి, ధర్మరాజును ధర్మ పాలనమందును, భీమునిఁ బాకశాలానిర్వహణమునందును, నర్జునుని నతిధిశుశ్రూషణముందును, నకులుని ద్రవ్యసాధనమందును, సహదేవునిఁ దత్పూజనమందును, సుయోధనుని దానాధ్యక్షునిగను, గర్జుని దాతగను, ద్రౌపదిని బరివేషణమందును, మహాఃఘటగు శ్రీకృష్ణపుత్రుల నెనమండుగురిని రక్షణమందును, యుయుధానవికర్ణ హృదీకవిదురాకూరోద్ధవాదులను దత్తదుచిత వివిధవిధకర్మలయందును నియోగించి శ్రీకృష్ణా! సీవేమి జేయఁదలంచితివని పృచ్ఛింప, నతండు పూర్వంబునం దింద్రీప్రస్థ పట్టణంబున జరిగిన రాజనూయమందు జరిపినట్టివృథు గూడ బ్రాహ్మణపాదప్రత్యాశనకృత్యంబు నిర్వర్తింపఁగలనని చెప్పఁచుండ, బ్రహ్మాదులును, బ్రేక్షకులును హసించుకొనిరి. శ్రీకృష్ణుం డనినచొప్పున బ్రాహ్మణులకుఁ బాదప్రత్యాశనంబుఁ జేసి, దివ్యాంబరంబులఁ గట్టబెట్టి, యాసనంబుల నాసీనులం జేసి, నానావిధ పుష్పమాలాలంకృతులం గావించి, సువర్ణాభరణంబులను ధరింపఁజేయ, నా భూసురులు సురలఁ బోలి విరాజిల్లఁదొడంగిరి. బహుదూరప్రదేశంబులనుండి చనుదెంచిన యాచకులు, భిక్షుకులు, విరక్తులు, బుభక్షితులు కోరినట్లు సువర్ణరజతవస్త్రచ్ఛత్రగజరథతురగ శిబికాద్యున్న దానంబులతో సంతృప్తిపరచి, యుగ్రసేనుండు రుచిమతీసతీ సహితంబుగాఁ కృతస్నానండ్లై యసివత్రీనామకవ్రత మవలంబించి క్రతుదీక్షితుం డయ్యె. వేదశాస్త్రపారంగతులగు నిరుపదివేలమంది బ్రాహ్మణులును వ్యాస గర్గాదేశానుసారంబుగా నశ్వమేధయాగంబు యథావిధిగా జేయింప మొదలిడిరి. అగ్నిహోత్రుం డేనుగు తుండంబుతో సమమగు నాజ్యధారి వ్రేల్చుటచేఁ బ్రసన్నుండై, యజ్ఞకుం డమునుండి బయలు వెడలి, సభాసదులు వినుచుండ, “తృప్తోస్మి” యని యింకఁ బశువు సమర్పింపవచ్చునని యాదేశించె.

౮౨౩

తే॥ పార్థివుండును హేమయూపంబునందు స్వర్ణదామంబుతోఁ గట్టఁబడిన శ్యామ కర్ణభాసుర సవతురగంబుకడకు నేగి వినుమని యిటు వచియింపఁగడఁగె ౮౨౪

క॥ తురగమ! వింటివె యజ్ఞేశ్వరుఁ డాడిననుడుల నతండు సంశుద్ధము నధ్వరపశువును నగు నిను నేడైఱఁదెను నాజ్యాధిధారిఁ దృప్తుండయ్యె ౮౨౫

క॥ భూపోక్తివినినసవహారి గోపాలకు మొగముఁజూచి కొంకక శీర్షంబూవుచు నమ్ముఁజూపఁగ నీపగిది హలికి వ్యాసుఁ డెఱిగించె నుమీ! ౮౨౬

—† వ్యాసుడు బశువిశననంబు గావింపుమని బలరామునకు జెప్పెను. —

క॥ లెమ్మా! బలభద్రా! యింకఁ గొమ్మా! ఇద్దము నీవు గొంక మదిలో
నిమ్మావు తలనున్నాము! యమ్మాపతి హస్తమొందు నన్నయ నలంక ౮౭౭

ఉ॥ అంచు నచింప నీరి యసి హస్తమునకొని తచ్చిరంబు హిం
సింపెఁ దదు త్తమాంగమును కేరి దివిక రవిలోన మారుటన్
గాంచిన దేవదైత్యనరకాండము విస్మయమొండె బర్హిభూ
పాంచితశౌరి దాని హృదయంబున శరాలము నుచ్చె నచ్చుచుక ౮౭౮

ఉ॥ అంతటఁ దత్కళేబరమునందు మరండరమానభార ల
త్యంతముబుట్టె జ్యోతి యుదయంబయి కృష్ణునిలో లయించె ని
భ్రాంఠినిజెందఁ గప్పరపురాణ శరీరముమారి శారథం
బంతటఁ బ్రాకఁజేసె నల వ్యాసబుధాదులు పత్నిరిట్లులక ౮౭౯

ఉ॥ యాదవనాథ! నీవు చరితార్థుడవైతివి నీనవంబు నా
హ్లాదముగూర్చె నెల్లరకు లక్షణయు క్త సితాభ్రహ్మమ మీ
వేదవిదగ్గిగణ్య సమవేతుడవై యొనరింపు మింక నీ
మేదిని నీప్రతిష్ఠయు నమేయముగాఁ బాలుపారు నుత్తమై ౮౮౦

చ॥ అని తదనుజ్ఞగైకొనుచు వ్యాసుడు గర్లబుధాదియుక్తుడై
ఘనఘనసారహోమము నఖండముగా మును యజ్ఞయందునక
బానరిచినట్లుచేసె నెట వ్యూహచతుష్టయపుత్రపౌత్రులొ
కనివృతకృష్ణుడుండు నటఁగానివనుల్ గనరావు భావరా! ౮౮౧

ప॥ అంతఁ గృష్ణుడై పాయనుం డామ్నా యోదితంబుగా నమరేంద్రాది
దేవతల నిట్లాహ్వానించె ౮౮౨

చ॥ హరిహర! యాదవేశ్వర సమర్పితమా హిమవాలుకాహుతిక
సరగున రమ్మ! కైకొన నసంభవ మీకలికాలమందునక
సురపతివచ్చి ధర్మ నృపసూయమునందిది మున్నుబొంది యి
త్తజిని గ్రహించుచుంటిమనఁ దత్కృతయజ్ఞకు లెల్ల రంతటక ౮౮౩

తే॥ పేరుపేరున వేల్పులఁ బిలిచి యాహుతుల నొసంగిరి నర్హులు దుష్టిగాంచి
యన్నదానాదులంజేసి రంత యుగ్రసేనుఁ డలరారి వ్యాసోక్తిఁ జివరనాడు

తే॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియార్యోఽఘ్రిభవులు పార్థివులునుగృష్టాదియాదవులుజెలఁగవిధిని
బుణ్యపిండారకక్షేత్రమునకు బోయి యవబృధన్నానమొనరించి యాలితోడ

తే॥ దివ్యవస్త్రంబులం గట్టి నవ్యపీఠమందు దక్షిణతో యజ్ఞఁ డధిపనించి
నటుల రాజ్యలై నరసుర చటులవటహ భేరిముఖవాద్యముల్ మ్రోసె వేడ్కమీఱ

క॥ సురలును బూలను గుడిసిరి చరువు పురోడాశములను స్వధపాపం బం
దఱు గ్రోలిరి దేవకిముఖ తరుణులునిడి రారతుల ముదంబొందిరహా! ౮౮౭

తే॥ అంబరాభరణాదుల నట్టి యుగ్రసేనునకు నిచ్చి మర్యాదఁజేసిరెల్ల
రంత గృష్ణవృకోదర పృథ్వితులయి ద్విజులు మృష్టాన్నముల్ మెక్కి తృప్తిపడిరి

తే॥ కృష్ణ భీములు ద్విజులార! యీరు దినిన నై కవిధభోజనంబుల యాహ్వాయములఁ
జెప్పఁడి! యన వారేమి చెప్పలేక యొకరిమొగ మొకరును గను చూరుకొనిరి

—॥ ఉగ్రసేనుండు యజ్ఞాంతమున వచ్చినవారినందఱును దగినట్లు గౌంపించుట ॥—

ప॥ పిమ్మట నుగ్రసేనుండు సంతసించి, త్రైలింగ కర్ణాటక ఘూర్జర సౌరాష్ట్ర
వంగాది నానాప్రదేశముల నుండి యాగతులై న యగ్రజన్ములకు హేమాంబరాభ
రణ రత్నాదులతో సత్కరించి, సమస్కరించి, యొకలక్ష హయంబులను, వేయి
యేనుగులను, రెండువేల యరదంబులను, లక్ష గోవులను, నూరుబారువుల బంగా
రంబును, బ్రహ్మధమంబున నాకు సమర్పించి, గౌరవించె. మఱియు నా భూపుం డా
దక్షిణలో సగము చొప్పునఁ బారాశర్యునకు, ఒకదాల్భ్యునకు నొసంగి సన్మానించె.
నిమంత్రితరులగు బ్రాహ్మణులకు వేయి గుఱ్ఱంబులను, నూరేనుగులను, రెండు వం
దల రథంబులను, వేయి మాహేయులను, నిరుపదిబారువుల బంగారంబు నొసంగి,
తదితరులగు బ్రాహ్మణుల కొక్కొక్కరి కొకగుఱ్ఱము, నొకయేనుగు, నొకరథంబు,
నొక గోవును, నొకబారువ నువర్ణంబును, రెండుబారువుల వెండిని దక్షిణగా నిడి,
సమస్కరించె. అట్టి పట్టున రాజద్వారంబు కడకు వందిమాగధసూతకవిగాయక
వేశ్యాదిజనంబులుజేరి స్తోత్ర కవితా గాన తాల గీత వృత్తాదులను, మధుర గంభీర
గళంబులతో, మనోహరభంగిమంబులతో గావింప, యాదవప్రభుం డాలోకించి, యా
లించి, యానందించి, యవ్వారలకుఁదగినట్లు మేఘుండు వర్షంబు పర్షించినట్లు, కనక
వృష్టింగురియించి బహూకరించె వెండియు నతండు పదివేలగుఱ్ఱంబులను, సహస్ర
గజంబులను, శతశిబికలును, ముప్పదిబారువుల బంగారును, నొక్కొక్కరాజునకు విన
మృదై యిచ్చి, యంతకు రెండింతలుగా యదుభూపతుల కొసంగి, దేవకీ రోహిణీ
రుక్మిణీ యశోదారాధికాది సతీమణులను, నందోపనందాది గోపరాజులను రత్నాం
బరాభరణహీరహారాదులను సగౌరవంబుగా నొసంగి, హర్షోత్కర్ష మనస్కుడై
తిరిగి తన దేశికుండగు గర్గునకు నూరుగ్రామంబుల నర్పింప, నాతండు దీనులగు
బ్రాహ్మణాదిజనుల కిడి సంతృప్తిపరచె. బలరామచహితుండగు శ్రీకృష్ణుండు వస్త్రా
లంకార తిలక సీరాజనంబులతోఁ బూజితుండై యాదవేంద్రునితో నెట్లనియె.

ఉ॥ ఎంచితి వశ్యమేధ మిల నెల్లనృపాలురైల్వఁ గార్జిజున్
బంచితి వగ్గజన్ములను వ్యాసుఁ బురోధనుడైన గర్భ
వించితి వాగతాళికులు వేడ్కపడన్ బహుశారవంబు గా
వించితి వాచరించితివి విస్తృతనైకవిధాన్నదానముల్

౨౯౦

—॥ శ్రీకృష్ణుండు తృప్తుడై యుగ్రసేనుని ప్రకంసించుట. —

ఉ॥ అంతియకాని నాకెదియు నాన్నతితో నిజలేదుగాదె భూ
కాంతశిరోమణీప్రకర కాంతివిరాజితపాదపద్మ! య
త్యంతము సంతసంబాదనె నద్దియె చాబుననంగ జేడు కీ
కాంతి! యనుగ్రహించి యెది గావలెనో? కొనునుయ్య! దానిన్

౨౯౧

ఉ॥ అంతయు నీవె నీకృపయె యశ్వసవం బొనరింపజేసె నా
స్వాంతము శాంతిజెందెను ప్రపంచము దృష్టినిగాంచె బుణ్యాకృ
తాస్సంతవనాశ్వమేధముఖి సర్వమఖంబుల కీవె నేతవై
సంతనజేయుచుంట సవసంభవపుణ్యము నీకొసంగెడన్

౨౯౩

తే॥ అనుచు రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరఫలములను శ్రీకృష్ణునకు ధారబోసె సురలు
పూలవానలు గురిసిరి భూనభముల నుగ్రసేనుఁ గీర్తించి రహూయలంచు

తే॥ అధ్వరమున కేతెంచిన యగ్గజనృపవైశ్యభూద్రాదు లనుచులు పర్వతవన
వనధినదనదు లాత్మీయ వాహనముల నెక్కి స్వస్థలంబులకు సంతృప్తిజని

—॥ శ్రీకృష్ణుండు మృతులైన కంసాదిసుతులను ఉగ్రసేనునకుఁ జూపుట. —

ఉ॥ అమ్మెయిఁ గృష్ణనాజ్ఞఁ గమలాక్షుపురిన్ విడి కంనుఁడాదిగాఁ
దొమ్మిదిమంది సోదరులు దోడ్తనె యేడ్డజతోడఁ దత్సభా
సమ్ముఖమొందుటన్ గనుచు సర్వులు నబ్రముజెందిరంత శం
ఖమ్ము గదాబ్జచక్రములు గ్రాల జనార్దనుబోలు వారలున్

౨౯౬

ఉ॥ ముందుగఁ గృష్ణచంద్రునకు మొక్కి యనంతరమందు నీరికిన్
వందనమాచరించి నుమబొలున కంగజసూతికిన్ నతుల్
దందడిగా నొనర్చి హరి దగ్గరగా వసియింప దేవకీ
నందనుఁ డట్టివారల కనన్ దోడగెన్ మునులార యీరహేన్

౨౯౭

తే॥ అల సుధర్మను శక్రసింహాసనమున రుచిమతీనతితోడఁ గూర్చుండియున్న
యుగ్రసేనుండు మిముఁ బిల్చుచుండినప్పటికిని మీరేల చనరు చెంతకు విజాన

క॥ జననీ జనకుల మీరిటు గనకుండుట బాడిగాదు కావునఁ గంసా!
యనుజయుతంబుగఁ బూమ్మా! కనుమా! తదపేక్షవీర్చి క్రాళిలుట సరియూ

—♦ కంసాదులు శ్రీకృష్ణుని బ్రశంసించి, తిరిగి వైకుంఠమున కేగుట. ♦—

చ॥ అవలను గంససోదరు లహా! జగదీశ్వర! నీదుమాయ నాఁ
గ వనధి మున్గి తిరుదుము కన్నడవేమియు సంతపొంతు లీ
యవధిని నిట్టి యమ్మలును నబ్బలు నెండతో యైరిపోయిరే!
యెవనికెవండు చుట్టమగు నేము గ్రహింపగలేము కొంచెమే ౯౦౦

తే॥ జీవునకుఁ దండ్రి హరియనిచెప్పె శ్రుతులు గాన మీదరిగలవారిఁ గసము మున్ను
సబలు నిన్గంటిమిప్పుడు స్మరుఁడు స్మరజుఁ డిచటగలరనివచ్చితి మేము వినుచు

చ॥ హరి, హలి, కార్తి, కార్తి సుతులందఱు నొక్కటజేరుచుండున
త్తఱిఁ బరిపూర్ణుఁడంచు విబుధప్రకరంబు వచించు నిక బరే
శ్వరు గనుటలో సుదుర్లభము పాక్షినపుణ్యముచేత మాకుఁ జే
కురెనని యెంత మిపురమె గొప్పది ధన్యులు పౌరులెల్లరు ౯౦౧

క॥ కృష్ణా! కృష్ణాంబరధర! కృష్ణాత్మజ! కృష్ణపాత్ర! కృష్ణారక్షా
త్మష్టా! రక్షితభారత కృష్ణా! యల్పులను మమ్ము నెలమిని గనరే! ౯౦౩

క॥ కొమ్మా! యీ మాసతులను లెమ్మా! ద్వారకనువీడి లేఖన్తుత్యా!
మమ్మాదరించి దయతో రమ్మా! వైకుంఠమునకు రాధాకృష్ణా! ౯౦౪

చ॥ అని కొనియాడి కంసముఖు లచ్యుతలోకము జేరి రందఱు
గనుచు విచిత్రమొంది రల గద్దయపై సతితోడనున్న యా
జనపతియున్ సుతాశవిడి సర్వజగంబు మనోమయం బటం
చనుకొని సందియంబుజన వ్యాసమునీశ్వరు నడ్ల నిట్టుల ౯౦౫

క॥ అయ్యా! వ్యాసమునీంద్రా! యియ్యెడ నిహలోకసుఖము లేవిధిజనునో
యయ్యది వివరించుచు నా కయ్యచ్యుతపాదసేవ యమరునొ చెపుమా! ౯౦౬

తే॥ వ్యాసుఁ డిట్లనె భూపతి కవనినాథ! రాధికాకృష్ణ సాహస్ర రమ్యనామ
వినుతులకజెప్పెదన్ వీని విధిమహేశ్వరులును మాదృశుల్ కొండతెఱుంగగలరు

తే॥ అంతెకాని యందఱు దెలియంగలేరు రాధికాకృష్ణ సేవ నిరంతరంబు
సల్పుమా! సహస్రాహ్వయ సన్నతులును నిత్యపారాయణంబున నెనఁగవలయు

—♦ వ్యాసుండు ఉగ్రసేనునకు శ్రీకృష్ణసహస్రనామస్తోత్రంబు చెప్పట. ♦—

వ॥ అని యుపదేశింప, నుగ్రసేనుండు విని, మునీంద్రా! మున్ను కురుక్షేత్ర
మందలి యొక దివ్యశిఖిరంబులో సూర్యగ్రహణంబునం దేకాంతంబుగా నారదమహా

మునిచే నైహికాముష్మిక సుఖప్రదంబు దుష్టభంబునకు రాధాసహస్రనామస్తోత్రంబు
సక్రమంబుగా నాలించితే. ఇష్టజీయనచ్యుత్తరభ శ్రీకృష్ణ సహస్రనామ స్తోత్రంబు
వినవలయును. కరుణించి చెప్పవేయన వ్యాగమునందుఁ జాత్రీకృష్ణుని విలోకించి,
మోక్షప్రదంబు ననన్యనామాన్యంబునైన యీ సహస్రనామస్తోత్రంబు హరిగురు
భక్తితత్పరుండును, కానుకొని ధ్యానించును. శాంతింపఁ నగువానికిం దప్పఁ
దక్కినవారి కిది చెప్పందగినది గాదని యిద్దానికి నారాయణుండు మహర్షియు. భుజం
గప్రయాతంబు భండంబును, శ్రీకృష్ణచంద్రుండు దేవతయును, వాసుదేవుండు చీజం
బును, రాధ శక్తియును, మన్మథుండు కీలకంబును ననుసంధించి, పూర్ణ బ్రహ్మ శ్రీ
కృష్ణచంద్రభక్తి జన్మఫలప్రాప్తి కొఱకు జపము వ్యాపింపించుటకు ముందు శిశి
మకుట యనుదానితో ధ్యానించి, “హరిక్షేపకేనందన” యను నామము మొదలు
“స్థావరోజంగమోల్పం మహచ్చ” యను నామము తుదివఱకు నియమబద్ధుండై
పఠింపదగు. శ్రీకృష్ణజన్మాష్టమీ ప్రభృతి పర్వకాలములందు దిది జపించినవారలు
సకలపాపము క్తులై గోలోకంబునకుఁబోయి విష్ణునదృశులై మహానందంబుతో
నుందురు. ఈ సహస్రనామపుస్తకంబులను బూజించిన గృహములలో శ్రీ రాధా
కృష్ణుండు నివసించుచుండు. మరియు వడ్డణంబులును, ద్వాదశసిద్ధులును, త్రింశల్లక్ష
ణంబులును విరాజిల్లుచుండుననిచెప్ప వినిన యుగ్రసేనుండు విని వ్యాసమానిని భక్తి
ప్రపత్తులతోఁ బూజించి శ్రీకృష్ణుని మనంబునందు సంస్కరించుచుండె. ౯౦౯

తే॥ అంత శ్రీకృష్ణుఁ డచటఁ బ్రయాణమై మిథిలను బహులాశ్వునకు శ్రుతదేవునకును
దర్శనంబిచ్చి క్రమ్మఁ ద్వారకాపురమ్మునకు నేగుడెంచె హర్షమ్ముతోడ

తే॥ పంచపాండవుల్ ద్రాపదీభార్యతోడ ద్వారకాపట్టణమునుండి బయలుదేరి
వనవనంబునఁదిరుగుచు వననివాసకాలముచు ముగించిరిగాదె కాశ్యపేంద్ర!

ఆ॥ ఆవిధమున వార లజ్ఞాతవాసంబు నా విరాటుపురమునందె యుండి
గడపిరంతఁ గృష్ణుఁడడిగినన్ గౌరవు లడుగుపుడమిమీద నిడగలేదు. ౯౧౨

క॥ శౌరి యనంతరమందునఁ గౌరవులకుఁ బాండవుల కఖండస్థితిలోఁ
బోరగుట ధృవం బనుకొని యేవీతికబట్టకుండ నే యాయుధమున్. ౯౧౩

క॥ బలరాముండును వెంటనె ఫలదాయకపుణ్యతీర్థపర్యటనంబుక
సలుపఁగఁజని మధ్యను వల్వలసూతులఁబట్టి చంపె బహురోషముతో ౯౧౪

క॥ ఇల ధర్మక్షేత్రంబనఁ జెలఁగు కురుక్షేత్రమందుఁ జేరుచు వారల్
గలహము హోరాహారిగ సలుపఁగఁ బాండవులకయ్యె జయము హరికృపన్

చ॥ పదపడి ధర్మరాజు నవపర్షములేలి యిలాతలంబుఁ గృ
ష్ణదయఁ ద్రివాజిమేధముల సల్పి పవిత్రతఁజెందె సంత నొ
క్కదినమునందు ద్వారకను గాశ్యపిదేవులు శౌరి కోర్కిఁ ద
ద్యదుకులమున్ శపించిరి తదంబుజనేత్రుఁ డనంతరంబునన్. ౯౧౬

—† శ్రీకృష్ణ బలభద్రాదులు గోలోకాదుల కేగుట †—

తే॥ ఒక్క రావిచెట్టు దిగువనొప్పి యా ప్రవన్నుడగు నుద్ధవునకు శ్రీ భాగవతము
బలికె మానుషదేహంబు వదలి నీరి యాత్మధామంబునకు నేగె హరియు నవల

చ॥ పిలువగ వచ్చినట్టి నురబృందముఁగాంచి యదృశ్యుడౌచు గో
కులమునకేగి నందముఖగోపకులన్ వ్రజమానినీతతిక
జెలుల, యశోద, రాధను ముదంబునఁ జీరుచుఁ గౌగిలించి యీ
లలిఁ బలుకాడె; ఘోరకలి లంపటబెట్టుచు వచ్చుఁ గావునకే. ౯౧౮

ఉ॥ నంద! యశోద! మీర లిఁక నందనదృష్టిని మానుచున్ మహా
నందవగోజగంబునకు నైకటికప్రియబంధుయు క్తులై
తొందరతోడ రండు కలి దుష్టులు మెండు భయంబు భక్తి స్త్రీ
బృందమునందు బూరుషుల వృత్తమునందు వసింపదించుకేకే. ౯౧౯

క॥ స్వేచ్ఛాచారనిరతులై యచ్ఛామ్నాయాదివిధుల నవహేళనదు
ష్టచ్ఛలయుక్తులఁ జేయుచుఁ దుచ్ఛులగుచునుండ్రు జనులు; ధూఢూ యనఁగకే

ప॥ శ్రీకృష్ణుం డిట్లు చెప్పుచుండ గోలోకమునుండి యైదామడలయెత్తు పొడ
పులును, రెండువేల చక్రంబులను, రెండువేల గుఱ్ఱంబులును, గోటిసఖులును గలిగి
వజ్రనిర్మలనిభంబును, డ్రోమవస్త్రాచ్ఛాదితంబును నగు నొక రథంబు సమీపము
నకు వచ్చి వెలుంగుచుండె. ఇంతలో శ్రీకృష్ణదేహంబునుండి యొక వ్యక్తి చతుర్ముఖ
జుండును శంఖచక్రిగదాధరుండును నై లక్ష్మితోడ నిర్గమించి దివ్యరథంబు నెక్కి
క్షీరసముద్రమునందుఁ బ్రవేశించె. ఇట్లే మరియొకమూర్తి విష్ణురూపంబుతో లక్ష్మి
సహితుండై బయలువెడలి గరుడునిపై నెక్కి వెకుంతంబునకుఁ జనె. మరియు మరి
యొకమూర్తి సరనారాయణమహర్షిరూపంబుతో జనించి లోకకల్యాణంబుకొఱకు
బదిరికాశ్రమంబుఁ జేరె, అంత శ్రీకృష్ణుండు రాధాసహితుండై సకలబ్రహ్మాండతీతం
బును, శతశృంగవిరాజమానంబును, విరాజనదీపరీవృతంబును, నయనపర్వంబును
నగు గోలోకంబునకు గోగోషికా గోవప్రజసహితంబుగాఁ జేరె. రేవతీ దేవకీ ప్రభృతి
సతీమణులందఱు స్వస్వపతిలోకంబులకుఁ జనిరి. అర్జునుండును సప్తగోత్రులగు సవ్యా
రలకందఱుకు బారలొకకక్రియలొనర్చి గీతాజానంబు నలవరించుకొని శాంతించి
స్వపురంబునకుఁబోయి యన్నయగు ధర్మరాజునకు యావద్వృత్తాంతంబు నివేదించె.
అంత ధర్ముండును స్వర్గంబునకేగె. రేవతునిచే శ్రీకృష్ణుని రమ్యహర్మ్యంబు విడువం
బడి ద్వారకాపట్టణంబు సముద్రంబునందు ముంచబడియె, ఇప్పటికి నా యర్ణవం
బందు శ్రీకృష్ణగేహంబు విరాజిలుచున్నదని యెఱుంగుము. కలి తొలిభాగమునందు
విష్ణునియంశము ద్వారకాపురిలోని శ్రీకృష్ణవిగ్రహమందొప్పుచుండు, కృష్ణుండు
పిమ్మట బ్రాహ్మణుండు విద్యాధికుండుగాని, విద్యావిహీనుండుగాని యెట్టివాఁడైనను

నతండు నా దేహంబుగాఁ బరిగణింపుమని యగ్రసేనునకుఁ జెప్పినట్లు గర్భండు చెప్ప
సంతసించి యా వజ్రనాథుండు తిరిగి యిట్లు పృచ్ఛించె. ౯౨౦

—♦ వజ్రనాథుండు క్రిక్కువ్వుని శ్యామవర్ణమునకు గారణం బడుగుట. ♦—

క॥ ధరణీ సురచర! పక్తికృతికే బహుమను భగవానుడైన పద్మాక్షున కే
కరణిని శ్యామవర్ణిరం బహుమపక్షక సంభవించె నయ్యది చెపుమా! ౯౨౧

తే॥ మాదృశులగువారలు కర్మమార్గముగలవారగుట గృష్ణచరితంబు స్వల్పమేని
నెఱుగలేకఁ ద్వాదృశిపతి మమునులు దెలియఁగలనని నమ్మెదఁ బలుకుమయ్య

తే॥ అనఁగ సూతుండు నా శౌనకాదిమునుల కిట్లుచెప్పెను గర్గమునిశ్వరుండు
వజ్రనాథున కిట్లులఁబలికె శౌరి శ్యామవర్ణధారణమునకైనకతము ౯౨౨

తే॥ అయ్య! శృంగారరసరూప మసితిమగుట నలరసమునకు దేవతి యచ్యుతుండె
యగుట శ్యామవర్ణంబు శ్రీహరికివచ్చె ణోటి మదనలావణ్యంబు కూడికొనగ

తే॥ ఘటము దవునుండిచూచిన కాలవర్ణమగుట, నది జలమునుగాంచ నసితవర్ణ
మాట, నంతరిక్షంబును శ్యామమగుట హరికి నుజ్జ్వలశ్యామంబు నమరెఁగాడె

తే॥ అంత వజ్రనాథుఁ డాలించి మునివర్య! సంశయములు దీరె సంతసంబు
గలిగెఁ గాని ముందు కలి ఘోరకితిగా వచ్చునఁడ్రు దాని వార్తజెపుమ!

—♦ గర్భండు కలికాలస్థితి దెలుపుట. ♦—

చ॥ కలిఁ బదివేలయేండ్లు దనుకక జగతీపతి యొప్పునంత నం
దలి సగపాలు గంగదగుఁ దత్పుండున దానిలో సగం
బెలయును గ్రామ దేవతయు నీపయినుండెడి లోకులెల్లరున్
కలిదృఢమోహితాత్ములయి కల్మషదూషితులౌదురోవిభా! ౯౨౩

క॥ దేవుండు గీవుండు లేడిని కావరమునఁ బల్కుచుండు కౌంతాకనక
ప్రావీణ్యంబును జూపఁగ నేనర్హాశ్రమనుధర్మ మీక్షింపరుగా ౯౨౪

తే॥ అర్థకామములే పురుషార్థములని తెలఁచి జాతీసీతులుగాని తనది పెఱచి
యనియుగాని ధర్మాధర్మభేదిగాని కనక హింసించుచుండ్రనుకొనినయట్లు

తే॥ బ్రాహ్మణుల్ శాస్త్రహీనులు బాహుజనులు
రాజ్యహీనులు వైశ్యులు ద్రివ్యహీను
లంఘిజులు విభుద్రోహులునగుచు సరక
మందుఁ గూలుచు హింసలఁ బొందుచుండ్రు

తే॥ స్త్రీలు స్వైర్విణులై విహరించుచుందు) పురుషులున్ గూడఁబరదారనిరతులొక్క
జాలు పితృద్రోహులు బితలు సుతులమొగము గనరు గురుశిష్యపద్ధతి గలిసిలేదు

తే॥ వృక్షములు ఫలశూన్యముల్ పృథివి సారరహిత లతయాషధీహీన రాజులుప్రజ
హతముజేతురు బ్రజయు ధరాధిపతుల హతులజేయును సందియ మందవలదు

క॥ తన విని జననాయకుఁడున్ మునివర! యీ జీవులకెటు ముక్తిగలుగునో
కనికరమున వివరింపుము! యని యడుగన్ గర్గు డిట్టులన సమకట్టెన్ ౯౩౪

—* గర్గుండు వజ్రనాభునకు కలినివారణోపాయంబులం జెప్పెట. *

ప॥ యుధిష్ఠిర, విక్రమార్క, శాలివాహన, విజయాభినందన, నాగార్జున,
కల్కిభగవానులనెడి యార్హురు శకనిబంధనులై ధర్మస్థాపనంబు జేయంగలరు.
వామన విధి శేష సనకులనెడివారు హరియాజ్ఞ సనుసరించి ధర్మరక్షణము కొఱకై
స్విజగ్రహంబులందు జనింపఁగలరు. వామనాంశమున విష్ణుస్వామి, బ్రహ్మాంశంబున
నూర్వయును, శేషాంశంబున రామానుజులును, సనకాంశమున నింబార్కులు
చుద్భవించి సంప్రదాయప్రవర్తకులగుదురు. సంప్రదాయవిహీనులు నరకంబునందా
నాసంబు గావించురు. ఎచట శౌరికథానుధ నిరంతరముజరుగునో యదే పవిత్రతము
మైన ప్రదేశంబని యెరుంగుము. కృతయుగంబున నాదేశంబును, ద్రేతాయుగంబున
గ్రామంబును, ద్వాపరంబున నాకుటుంబమును, గలియుగంబున గర్తనుమాత్రము
పాపం బంటియుండు. అట్టి పాపప్రదేశంబులు వర్జ్యంబులని యెరుంగుము. కృతయు
గంబునందు తపోదానాది క్రియల మూలమునను, ద్రేతను యజ్ఞాదుల మూలము
నను, ద్వాపరంబున బూజాదులచేతను, గలియుగంబున భగవన్నామకథా సంకీర్త
నంబుచేతను జనులు దరింతురు. కృతయుగంబున బడేండ్లును, శ్రేతను నొకయేడు
నను, ద్వాపరంబున నొక మాసంబునను, గలియుగంబున నొక యపహారాత్రీ
యనను ఫలసిద్ధిసంభవించు. కృష్ణుం డనగా సర్వానందప్రదాయకుండని యెఱుం
పము. ఈ కృష్ణపరంబ్రహ్మముకంటె నన్యంబేమియు లేదు. వేదసారంబును, బర
హంబును, సక్షరద్వయంబు మాత్రము గలిగిన కృష్ణశబ్దంబును గీర్తించెడివాడు
బసర్జస్కంబును, యమయాతనను బొందనేరడు. కృష్ణయను రెండతరముల మాట
లేవడు స్మరించునో వానికి మోక్షమునొసంగుటకై కృష్ణుండు బద్ధకరుండయి యెదుట
బిల్చియుండు.

౯౩౫

స॥ సరసిలేటంబులన్ దపమునల్పెడి సాధులమీఁద వైరమున్
పరవికలాంగరోగఁగరివాదము బ్రాహ్మణవేదనిందయున్
పరుషపచస్సతికుఁధయు భక్తజనావళిహేళనంబులున్
నరకనివాసచిహ్నము జనంబుల కో యదునాధ నమ్ముమా!

౯౩౬

చ॥ సురభరశీసురాశ్చ, వరిసృష్టమనంబు, శ్రుతస్సృష్టిహి
 సుచియ, ధేరుఁడును, గడ్డననంగతి, వీరదానమున్,
 సరసవచస్సు, చక్రవర్తనాశ్విమిత్రీ, స్వసత్త్విరక్తీ, భ
 ర్తృరతియు, నుండు మాచక్రలు మాధవసన్నిధిఁ జేరకుందుకే ! ౯౩౭

చ॥ వినిచ యదుభ్రమంబు వలుకాడె నియల్ మునినర్క ! వేల్పులం
 దున, నమలన్, వ్రతంబులను స్తుత్యము పూజ్యము నెనఁదెది యం
 చని, ముచి వేల్పులన్ హరి, సురావగ తీర్థములందు భక్తలం
 దున హరిభక్తఁడనన్ గురుఁడు స్తుత్యుల గొప్పగు పూజనియెలా, ౯౩౮

తే॥ వ్రతములందు నేకాదశీనితిమె గొప్ప దది యథావిధిగాఁ జేయునట్టివార
 లైహికసుఖంబులకాబొంది యందినుండు పంపగోల్కమునకేఁ నజినాభ !

తే॥ అలవ్రతమున నిరాహారుఁడైనయెడలఁ బూర్ణఫలమును నీరముఁ బుచ్చుకొనిన
 సర్ఫలము ఫలాదుల నానినయెడఁ బాతికఫలముఁ బొందు నో వాక్కిమేర !

అ॥ శక్తితేనియెడల సాయంతనముదాక నుపవసించి భుక్తినివాచి మరి
 సరసకృష్ణనామసంకీర్తనముఁజేయువాఁడుగూడ దాని ఫలముఁబొందు, ౯౩౯

తే॥ శక్తికొలఁది బ్రాహ్మణులకు పక్షిసాన్న పసవరజతనువర్ణమున్ భక్తవత్స
 లుఁడగు శ్రీహరిప్రీతికై యనుచు నియమముగ వ్రతంబొనర్చినప్రజ ముక్తిబొందు

తే॥ ఇందుగల విధానాదుల నింతకుమును జెప్పియుంటి నీ వ్రతమురు జేయనట్టి
 వారు నిరయంబులోఁబడి బాధపడుదు రిందు రందియ మినుమేని బొందవలదు.

క॥ అర్ఘ్యము సార్థుఁడు విద్యార్థియునుం బుత్రకార్థి యాముష్మికసా
 ఖ్యార్థియు నిది నోచినచో స్వార్థంబులుఁ దప్పకుండ సంపాదించున్, ౯౪౦

చ॥ ఎవఁడు తపంబు పూర్వజని నెంతయుఁజేసెనో వాని కిందుఁ ద
 త్ప్రవరగురుప్రపత్తిఁ దగు స్వప్రవిణంబుననుండి కొంత ని
 చ్చి వినతిఁజేయఁగాదగును శిష్యుఁ డిటుల్ బొనరింప నట్టి లే
 కి వినఁకుడయ్య వీచిఁబడు క్షీణతఁజెందుఁ గ్రమక్రమంబుగాన్, ౯౪౧

క॥ హరిపై నవలక్షణభాసురభక్తిని జూపినట్లు శుద్ధమనమునన్
 గురువరునిమీఁద భక్తిని నటిముటిఁ జూపంగవలయు నవనీనాథా ! ౯౪౨

అ॥ జాతి విద్య మహిమ సౌందర్యరూపము లివ్వి యెఱ్ఱబట్టి కెడ్డములగు
 గాన వీనివిడిచి కల్మషరహితైర్లు గురునిఁ గొలువవలయుఁ గువలయేళ !

తే॥ శశధరుండు తాపంబును జాహ్నువిబహు పాపమును కల్పవృక్ష మపార దైవ్య
 మును హరించునుగాని యీ మూటిఁగూడ దూలఁజేయును సాధుసమ్మేళనంబు

- తే॥ కృష్ణభక్తివివరితు లేరగుమరొ యట్టివారలు కొడుకులే యననిపతులె
జననిజనకులె మానవులనఁదగుమరె? కాన హరిభక్తిఁగలిగి సుఖంబుఁగనుమ !
- తే॥ అశ్వమేధచరితమును సమగ్రరీతిఁ జెప్పియుంటిఁ గృతార్థతఁ జెందితీవు
విన్నఁ జదివినవారును విష్ణుభక్తిఁ గలిగి సర్వసౌఖ్యంబులఁ గాంచఁగలరు.
- సీ॥ హేమంతఋతురాత్రి సామ్యనిరామయ దీప్తాయుఁ వెచ్చుచు దేజరిలుత
హేమంతరవిమాడ్కి నెల్లరకున్ బ్రయదర్శనత్వంబును దనరుగాత !
హేమంతజలవిధి నెదిరుల కతిదుస్సహత్వంబు సతతంబు హత్తుగాత !
హేమంతఋతుగత తామరసమువోలె శత్రునాశత్వంబు సంభవిలుత !
- తే॥ ఇట్లు దీవింపఁగా యాదవేశ్వరుండు
గర్గగురువరుఁ బూజించి కరిహరిరథ
రత్నభూషాంబరముల గౌరవము సల్పి
“అద్య ధన్యోస్మి” యని మ్రొక్కినంత గురుఁడు. ౯౫౧
- తే॥ మరలఁ బార్థివుఁ దీవించి తరలియచట మధురకరుడెంచి యందున మలయుచుండు
ధాన్యనినురులకు భూవదత్త దక్షిణలను బంచిపెట్టుచు హాయిఁజెలఁగు నవల
- చ॥ జనపతి, దేశికాజ్ఞ నట సాగుచు దన్మధురాపురంబునన్
మునియుతుఁడౌ సుధర్మువలెఁ బూని హయాధ్వరమాచరించె నిం
క నచట దీర్ఘవిష్ణువును గ్రావనరేణ్యము గోప్రీవర్ధనం
బున హరినిల్పె గోకులసుభూమిని నుంచెను గోకులేశ్వరున్. ౯౫౩
- ఆ॥ ఇట్లు లారుచోట్లఁ గృష్ణుని ప్రతిమల నైదుచోట్ల వ్రజమునందు బలుని
ప్రతిమలన్నిలుపుచు భక్తినిఁ బూజించె మహి శుభంబుకొఱకు మానులార !
- తే॥ నాల్గువేలైదునూరేండ్లు నడచినంత నవ్యగోపర్థనమున శ్రీనాథుఁ డొప్పు
నితనిఁ బూజింతు గోకులవతులు వల్లభార్కదేహ విష్ణుస్వామిభక్తులంత.
- క॥ రారాజు పరీక్షితుఁ డా శ్రీరాజత భాగవతముచే మోక్షం బ
వ్వారి గనుట విని వజ్రఁడు నారీతిన్ జేయ మనమునందుఁ దలంచెన్ ౯౫౬
- తే॥ అట్టితటి సరనారాయణాశ్రమంబు నుండి వైష్ణవుండగు నుద్ధవుండు కృష్ణ
పాదుకల శిరంబునదాల్చి వజ్రచరికిఁ కరిగి నతఁడయి భాగవతామృతమిడె
- తే॥ వజ్రగ్రాభుండు తృప్తుడై భక్తవర్య! మును సమాధిభాషను వ్యాసముని సలిపిన
భాగవతము పరీక్షిత్సభాస్థలమున వింటి శుకునిచే, నీచేత వింటి నిపుడు ౯౫౮
- చ॥ అని ప్రమదంబుబొంది సుతుఁడౌ ప్రతిబాహునకిచ్చి రాజ్యమున్
వినయవిధేయతా నయవివేకసమర్థతలొప్పు ధర్మవ
ర్తనమున నేలుమా! యని గతవ్యధుడై చనె దివ్యగోజగం
బున కల యుద్ధవుండు తన మ్రోలఁజెలంగ విమానమందునన్ ౯౫౯

శీ॥ పిదపఁ బ్రతిబాహు భూవును పిత వచించినట్లు ధర్మమార్గమున నా మధురకు
దక్షిణోత్తరముల గల స్థానములను నేలఁదొడఁగెన్ ధీంప మునీంద్రులార!

శీ॥ వేదశాస్త్ర భాగవతిముల్ బృందకావనంబు గోవిందవంబు హహ్నవియు వెంత
దాకవిగనొ యందనుక నే మనుజునకును ఘోరకలివచ్చిచక్కానూడ గొనుచులేదు

ప॥ మరియు నీ సంహితయందలి గోటోకఖండాది నవఖండంబులనే కాక
దశమఖండంబును నీ యశ్వమేధఖండంబు నెవరు క్రద్వాళులై విందునో, చమవుదునో
యవ్వారి పానంబులు దూదిపింజలువోలె నశించిపోయెను. మనము నన్నె ధన్యులమైతి
మని శౌనకాది మహర్షులకు నచింప. నవ్వారు సంహితమీచి. మా మాతృసం బూ
జించి, చరితార్థులమైతిమని నమస్కరింప, నాతం దెలుచుండే నిర్దిమించి, న్నానమం
బుచకుం జనె.

౯౬౨

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోరమణ! శీతకరారుణలోచనా! నమ
స్కారము శంఖచక్ర నవకంజ కృపాణగదాధరా! నమ
స్కారము కౌస్తుభాదిమణిజాల సుగుంభితభూషణా! నమ
స్కారము ధర్మరక్షణ దశప్రతిరూపధరా! పరాత్పరా!

౯౬౩

క॥ తప్పల నొప్పల నెఱుగక యెప్పగిది నొ వాగ్గినాడ హే పరమేశా!
దెప్పక నన్ గరుణింపును! యస్వరమార్గంబు నాకు హాయిఘటిల్లక

౯౬౪

విద్యున్నాలా వృత్తము. రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా!
రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా!
రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా!
రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా!

౯౬౫

గద్యము:- ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్రాపస్తంబసూత్ర, భారద్వాజసగోత్ర, చిప్రకుల
కులజలధికశానిధి, కోటమాంబాకామయ తనయ, లక్ష్మీదేవీ

సుబ్రహ్మణ్య దత్తపుత్ర, శ్రీకృష్ణప్రసాదాసాదిత కవిత్వ

నిచ్చయ, సుజనవిధేయ, శ్రీనివాసాపరనామధే

యాప్సయ శాస్త్రిచే నాంధ్రీకృతంబైన

శ్రీగర్గభాగవతం బందలి

అశ్వమేధ ఖండము

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

హరిః ఓం తత్సత్

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

తే॥ ఐదువేలపై నిర్వదైదబ్దములును గ్రాలఁ గలియుగమందున శాలివాహ
శకమునందు నష్టాదశశతశరదలపైని నలుబదియూతేండ్లు వఱలు తఱిని

క॥ రక్తాక్షివత్సరంబున యుక్తవిజయదశమి యందు నుర్విజను లా
సక్తినిఁజూడఁగ నీకృతిఁ బ్రాక్తన పాపంబుదొలఁగఁ బ్రకటించితిఁగా

మంగళం మహత్ .

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్లో॥ స్వస్తిప్రజాభ్యుపరిపాలయంతాం న్యాయేనమార్గేణ మహింసుహిశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు సత్యం లోకాస్సమస్తా సుఖినోభవంతు”

తప్పాప్పుల పట్టిక

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧	౫	౪	ప్రార్థన జేసితి	ప్రార్థన సేయుదు
౨	౧౦	౩	ప్రకర మహత్తును	ప్రకర మహత్వము
౪	౨౭	౪	జొత్తెట	ధీనిధీ
౫	౨౯	౩	రందున	నై నను
,,	౩౦	౩	అహిత దారుణమా	అహిత దారణమా
,,	౩౨	౪	బామరుండను	బామరుండును
౭	౪౩	౩	సాధుబోధనా	సాధుబోధన
,,	,,	౭	సదక్షణగా	సదక్షిణాకముగా
,,	౪౪	౪	సపుత్రుగ	సపుత్రకు
౮	౫౨	౪	బృందావన విహార	బృందావన విహార
౨౩	౬౦	౨	ప్రస్తుత	ప్రస్తుత
,,	,,	౩	బగంబులును	పరంబులును
౨౯	౧౦౭	౪	నిస్వనన్వన	శోభితకృష్ణున
౩౪	౧౫౧	౨	కామగోవున	కామగోవును
౩౫	౧౫౯	౫	శతరూపయను	శతరూపయను
,,	,,	౭	జద్రుండభి	జంద్రుండభి
౪౦	౨౦౦	౩	నఘానురుక్	నఘానురుక్
౪౭	౨౫౭	౯	ధన్యాత్ములం	ధన్యాత్ములం
౪౮	౨౬౪	౨	తారాల	తారాళి
౫౨	౩౦౦	౨	బుక్కువెల్ల	బుక్కులెల్ల
౫౬	౩౩౮	౩	గర్జనై	గర్జనై
౮౨	౫౫౯	౪	బృందాకాశనంబందునక	బృందాకాశనాంతంబులక
౯౮	౨౬	౩	నైకను	నై నను
౧౦౦	౪౭	౧	గోలోక మాళినే	గోలోక మాళయే
౧౦౭	౯౯	౧	నేర్గోవిందుని	నేర్గోవిందుని
౧౦౯	౧౨౬	౪	పర్వోల్ల	పర్వోల్ల
౧౧౧	౧౪౭	౧	హాసము	హాసము
౧౧౨	౧౫౪	౪	సక్కుటా	యక్కుటా

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౧౮	౧౯౯	౨	దుర్వసుడు	దుర్వసుగడు
,,	౨౦౯	౩	జొప్పట	బొప్పట
౧౨౫	౨౬౮	౧	గరుడీ	గరుడా
౧౩౧	౩౧౮	౧	గనుచిల	గనియిల
౧౩౮	౩౭౯	౨	ద్రౌతిగ	ద్రౌతిగ
౧౪౪	౪౩౦	౩	బ్రీతి	బ్రీతితోడ
౧౪౮	౪౬౧	౪	కాన్దగాన్	కాన్దగాన్
౧౪౯	౪౭౩	౪	నాతతతులు	నాతతులు
౧౫౨	౪౯౦	౪	కంటివే	కానవే
,,	౪౯౪	౩	నంతనల	మంతనల
౧౫౪	౫౧౩	౨	రాధాకృష్ణ	రాధాకృష్ణ
౧౫౮	౫౫౩	౩	సాంప్రతం	సాంప్రతం
౧౭౧	౭	౧	సురతతికంబె	సురతతికంబె
౧౭౨	౧౫	౨	వప్పు	వెప్పు
౧౭౯	౭౪	౩	భావనచస్సు	భావనచస్సు
౧౮౦	౮౯	౨	గాంచన నిర్మిత	గాంచన నిర్మిత
౧౮౪	౧౨౧	౧	అనంగ	అనంగ
౧౯౨	౧౭౬	౪	తక్కరులు	తక్కరులు
౧౯౬	౪	౪	వేడ్కను	వేడుక
౨౦౪	౭౫	౩	వతెంచుడు	వతెండిటు
,,	౭౯	౨	మొటిను గుందుడే	మొటి ముకుందుడే
,,	౮౧	౪	నెఱుంగనివి	నెఱుంగనివె
౨౦౬	౮౨	౨	చూడునే	చూచునే
౨౦౮	౧౧౦	౪	నదేదియొ	నదేలనొ
,,	౧౧౬	౨	వివియుంటి	వివియుంటి
,,	,,	౩	మాఖ	మాఘ

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
౨౧౧	౧౩౪	౪	మధుపురాన	మధురాపురాన
„	౧౩౬	౧	ప్రజమందునవృద్ధిని	ప్రజమందు క్రమంబుగవృద్ధి
„	౧౩౯	౪	జవంబు చేనరిగి	జవంబుతో నరిగి
౨౧౫	౧౪౦	౨	రాధనుజనుచున్	రాధనుగనుచున్
౨౧౬	౧౪౫	౫	దురానార	దురాచార
„	„	౧౫	క్షౌద్ర	క్షౌద్ర
౨౧౮	౧౯౩	౧	ముచుకుండ	ముచుకుండ
౨౨౦	౨౦౯	౬	జగన్నో	జగన్నో
౨౨౨	౨౨౪	౪	గగ్గిన్ననదేలితృప్తిపడె	గగ్గిన్ననదేల్చితృప్తిపడె
౨౨౩	౨౩౨	౧	అబీరాగరు	అబీరాగుణ
„	౨౩౩	౧	వయోమద	వయోమద
„	౨౩౬	౭	రాగరు	రాగుణ
౨౨౬	౨౬౩	౩	సేవలచే	సేవలచే
„	౨౬౪	౧	గాలివలెన్	గాలివడిన్
౨౨౭	౨౭౦	౪	బాణసంతస	బాణసంతమస
„	౨౭౨	౧	మోయుమనియె	మోయుడనియె
౨౩౭	౩౪౧	౧	వారలకుయ్యినిన్	వారలుకుయ్యి డన్
„	౩౪౨	౨	మనస్సులై	మనస్సులై
౨౩౮	౩౪౭	౪	త్రోయకుడస్మదు	త్రోయకుడస్మదు
„	౩౫౦	౧	మీరలిటుకు	మీరలిటుకు
౨౪౩	౩౯౨	౧	చెంబు	కుండ
౨౫౦	౩౫౬	౧౩	బుజంబు	భుజంబు
౨౫౩	౬౦	౨	ఇచటకరుదెంచవలెన్	ఇచటకరుదేవలయున్
౨౭౫	౨౩౮	౪	స్వయంబు	స్వయంబు
౨౮౭	౩౪౧	౧	హరిని	హరుని
౨౮౮	౩౪౭	౩	కుంతిపంక్తి	కుంతిపంక్తి
„	౩౪౯	౧	శమమునుదమంబాస్తి కతయుశమదమములునాస్తి కతయు	శమమునుదమంబాస్తి కతయుశమదమములునాస్తి కతయు
౨౯౯	౩౫౪	౧	అవగ	అనగ
„	౩౫౫	౯	శంక	శంఖ
౩౦౭	౪౧౨	౧	కృత్య	కృతి
„	„	౨	కృత్య	కృత
„	౪౧౪	౪	సరమేశ్వరీ	సరేశ్వరీ

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
300	303	౨	దినముల్	దినములల్
303	౪౬౬	3	ప్రపూర్ణు	ప్రపూర్ణు
30౯	౫02	౨	దావృత్తుగా	దావృత్తిగా
3౧౫	౫2౬	౨	యనర్గళంబుగా	యనర్గళంబుగా
3౨0	౬౨0	3	స్తంభత	స్తంభత
3౨౫	౬౪౮	౪	గొట్టి	గొట్టి
3౨౭	౬౬౮	3	భాగ	భాగ
33౬	౯	౨	జగంబు	జగంబు
33౮	౨౮	౨	బృథ	బృథ
3౪0	3౯	0	సంధ్యా	సంధ్యా
3౪0	3౬	00	రథిరథ్య	రథిరథ్య
3౪౨	౪౫	౪	వభంగురంబు	వభంగురంబు
3౪౫	౭౨	౨	యననినిదండ్ర	యననినిద్ర
3౪౬	౭౫	0	నిశ్చరుడును	నిశ్చరుడును
3౫0	00౫	0	భూరుహకము	భూరుహకము
3౬0	0౮౫	౪	విక్రమక్రమా	విక్రమక్రమా
3౭3	౨౭0	౨	వేటఁజేయంగ	వేటలాడంగ
3౯3	౪౮౫	౪	నాతడువల్కె	నాతడువల్కె
3౯౯	౪౯0	0	కృష్ణసతు	కృష్ణసతు
౪00	౪౯౮	0	మాపవే	మాపవే
„	౫0౫	0	పద్మప్రదావంబు	పద్మప్రభావంబు
౪00	౫0౯	౬	నలకరించి	నలంకరించి
„	„	00	రాతంబైన	రాత్రంబైన
౪0౮	౫౬0	0	హారతారములతో	తారహారములతో
౪00	౫౭౮	౪	రజ్జజ	రజ్జజ
౪0౪	౬0౫	౨	తలేంద	తలేంద్ర
౪0౭	౯	0	మామఖము	మామఖము
౪౨3	౫౯	౨	కృష్ణా	కృష్ణా
300	0౨3	౪	నోడబండిమరియన్	నోడలోశకటముల్
౪౬౭	౨౫౬	3	విద్యర్వ	విద్యర్వ
	౨౫౮	౨	మానువర్వ	మానువర్వ
	౨౫3	౫	కంప	కంప

పుట	పద్యము	పం_	తప్పు	ఒప్పు
౪౪౮	౨౬౫	౮	మన నేది	మననని
౪౫౩	౨౯౦	౧	యంగప్రభూ	పాంగప్రభూ
౪౫౪	౩౦౨	౧	వ స్త్వభావంబునం	వస్త్వప్రకాశంబునం
"	"	"	తద్భావంబునన్	తస్త్వకాశంబునం
"	"	౭	డాల్వేల్పు	డాల్వేల్పు
౪౬౬	౪౦౧	౧	బాణమువ	బాణమున
౪౬౭	౪౦౪	౪	లరవా	డరవా
౪౭౦	౪౨౮	౩	ఉష్మ	ఉష్మ
౪౭౩	౪౫౩	౧	శక్తి	శక్తి
౪౭౪	౪౬౫	౧	ప్రముఖ	ప్రముఖ
"	"	౪	జెంతకు	జెంతకు
౪౭౬	౪౭౫	౪	మద్భజనీ	మద్భజనీ
"	౪౭౯	౧	నటిమేచ్చాధిపుండు	నట్టిమేచ్చాధిపుండు
"	౪౮౧	౩	బవిన్	పవిన్
౪౭౭	౪౯౧	౧	భగవంతుండు	భగవంతుండు
"	౪౮౩	౧	యరునుండు	యరునుండు
"	"	"	తీవ్ర	తీవ్ర
౪౮౦	౫౧౬	౨	దచ్చరహతులన్	దచ్చరహతులన్
౪౮౨	౫౩౧	౧	సరశుపునను	పరశుపునను
౪౮౬	౫౪౦	౧	రంగవల్లి	రంగవల్లి
౪౯౧	౬౧౧	౧	తాబ్దము	తాబ్దము
౪౯౨	౬౧౩	౨	కరణిని	కరణిని
౪౯౪	౬౩౫	౨	నెఱుంగుమా	నెఱుంగుమా
౪౯౯	౬౭౬	౧	అకామవ	అట్టికామ
౫౦౧	౬౯౧	౩	వరకవచము	వరకవచము
౫౦౫	౭౨౧	౧	శ్మశ్రు	శ్మశ్రు
"	౭౨౨	౩	శ్మశ్రు	శ్మశ్రు
౫౦౭	౭౩౬	౨	తదైత్య	తదైత్య
"	౭౩౮	౪	జయినాదము	జయినాదము
౫౦౯	౭౫౧	౧	గాలానా	గాలానా
"	౭౫౨	౩	ఛత్రంబులన్	ఛత్రంబులన్

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
గీ०	౭౫౮	౨	చాత్మకీయ	చాత్మదివ్య
"	"	౮	దైద్యుని	దైత్యుని
గీ०	౭౭౯	౧	ఘనముగు	ఘనముగ
గీ०౨	౭౭౭	౨	శ్వదయితు	శ్వదయితు
గీ०౩	౭౮౫	౪	నిటుల	నిటుల
గీ०౪	౭౯౨	౪	జ్ఞేర	జ్ఞేడ
గీ०౬	౮౦౯	౧	అమాయ	అమాయ
గీ०౭	౮౨౦	౩	ప్రసన్నుడౌచు బూ	ప్రసన్నచిత్తుడౌ
"	"	౪	ర్వదివిజజేరియి త్తటి	యాచిపుత్రుజేరుచు
			వరంబులూ	వరాళినా
గీ०౮	౮౨౬	౨	చందావచి	చంద్రావతి
"	౮౨౭	౧	డనుజ	దనుజ
"	"	౪	యిటు	యిట్లు
గీ०౬	౮౪౯	౧	చాడుట	చాడుచు
గీ०౯	౯౦౯	౨	పాత్విక	పాత్విక
"	౯౦౯	౧	సదాన	సదాన
గీ०౩౩	౯౬౯	౪	బదికు	బదగు
గీ०౩౭	౧౦౦౩	౨	బగ్గెన్	బగ్గెన్
గీ०౩౮	౧౦౦౮	౧	గగ్గొని	గగ్గొని
గీ०౪౬	౯	౧౨	వృత్తాంతం	వృత్తాంతం
గీ०౪౭	౧౮	౩	యనవు	యనవు
గీ०౫౦	౪౦	౧౧	లోభిత	లోభిత
గీ०౫౨	౫౮	౨	గురధ	గురత
గీ०౫౩	౬౭	౧౦	శుక్ల	శుక్ల
గీ०౪౪	౨౨	౨	జెందుమటియు	జెందుచుండ్రు
గీ०౭౭	౧౨౯	౧౭	మారాండ	మార్తండ
గీ०౮౮	"	౧౧	కుబ్జాదులన్	కుబ్జాదులన్
గీ०౬౬	౧౦	౨	గరు	గరు
గీ०౯౨	౬౧	౨	తచ్చచి	తచ్చచి
గీ०౯౩	౭౦	౩	భక్తికోటి	భక్తికోటి
౬౦౪	౧౬౬	౪	గలుతన్	గలుతన్
	౨౦౩	౫	యటి	యటి

పుట పద్యము పంక్తి తప్పు

ఒప్పు

౬౧౦	-	౨	యజాశ్వ	యజ్ఞాశ్వ
౬౧౧	౨౨౩	౨	కుండలాంగళి	కుండలాంగుళి
„	౨౨౪	౧	శబింప	శబ్దింప
౬౨౩	౩౨౫	౩	యెటు	యిటు
౬౨౬	౩౫౩	౧	సురవర్ష	సురవర్ష
౬౩౧	౩౯౧	౮	జ్యేష్ఠాది	జ్యేష్ఠాది
౬౪౦	౪౬౮	౨	వడదడ	వడదను
౬౫౧	౫౫౬	౪	హతంబయ్యె	హతములయ్యె
౬౫౪	౫౮౧	౨	నదుక	గదుక
౬౬౧	౬౩౯	౪	అయ్యాలెండి	అయ్యాలెమ్మా
౬౬౮	౬౯౪	౧	వీది	వీధి
„	౬౯౭	౪	తొల్లాలుత	తొల్లాలుత
౬౭౭	౭౬౭	౨	యరల	యరయ
౭౦౧	౯౩౯	౨	నిట్టివారలైహి	నిట్టిసజ్జనులైహి
౭౦౪	-	౭	న్యాయేన	న్యాయేన

ఇంక న, స, ప, వ, ర, అ, ను, ము, మున్నగువర్ణములు వ్యత్యస్తములుగా నున్నచోననుగ్రహించి సవరించుకొని పతింపబ్రార్థితులు. మఱియు

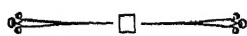
“కనులపండువసేయు కొస్తుభమణితోడ మధుభృదన్వితపద్మమాలతోడ”

అనెడి పాదమును ౪౪వ పుటలో మొట్టమొదట నున్న సీసపద్యమునకు మొదటి దానిగా జేర్చుకొని చదువవలెను-ఇంకను నిట్టి పొరపాట్లున్నచో దెలుప బ్రార్థితులు.

దివ్యవాణి సుకృతి ప్రాసాదము

ఇమాంబావిడి వీధి శికింద్రాబాద్

పై పేర నొక సంస్థ యిటీవల నేర్పడినది. దీనిపక్షమున సనాతనులు, అ ధునా తనులు, సంస్కర్తలు, ఆర్యసామాజికులు, బ్రహ్మసామాజికులు చేయు ధార్మిక ప్రశ్నములకు సమాధానములనిచ్చుచు యథార్థవిషయములను విశదీకరించెడి గ్రంథ రాజములు ప్రకటింపబడుచుండును. ఇవి ప్రతిమనుష్యుడును చదువదగినవి. ఇందలి విషయములు అపూర్వములు.

1 వేదవేదాంగ చంద్రిక	,,	140	పు॥ వి. జీ. రూ.	1-0-0
2 దర్శనదర్పణము	,,	125	,,	1-4-0
3 పురాణములు	,,	260	,,	2-0-0
4 శ్రాద్ధములందుకు బెట్టవలె (రెండవకూర్పు)	144	,,		1-0-0
5 నమస్తేమిమాంస (రెండవకూర్పు)		,,		0-2-9
6 దయానందకాకచ్చాచిత్రా (రెండవకూర్పు)		,,		0-2-0
7 స్వరాజ్యము-సనాతనధర్మము	,,	,,		0-4-0
8 దేశసేవ-సనాతనధర్మము	,,	,,		0-4-0
9 షోడశసంస్కారములు	,,	,,		0-12-0
10 పరలోకమున్నదా	,,	,,		0-8-0
11 స్త్రీస్వాతంత్ర్యమా ?	,,	,,		0-12-0
12 ఆచారము-సైన్య	,,	,,		0-6-0
13 అవతారమిమాంస	,,	,,		0-6-0
14 సత్తులమల్లి పెండ్లిండ్లు	,,	,,		0-4-0
15 ప్రశ్నార్థవాపోశనము-వర్ణవ్యవస్థ,		,,		1-0-0
16 సృష్టిసితిలయములు	,,	,,		0-8-0

దివ్యవాణి విజయ సంచికలు.

ప్రథమ విజయ సంచిక 1-8-0 ద్వితీయ 0-6-0 తృతీయ 0-8-0
 చతుర్థ 1-0-0 పంచమ 1-0-0 షష్ఠ 1-0-0 సప్తమ 1-0-0 అష్టమ 0-6-0

